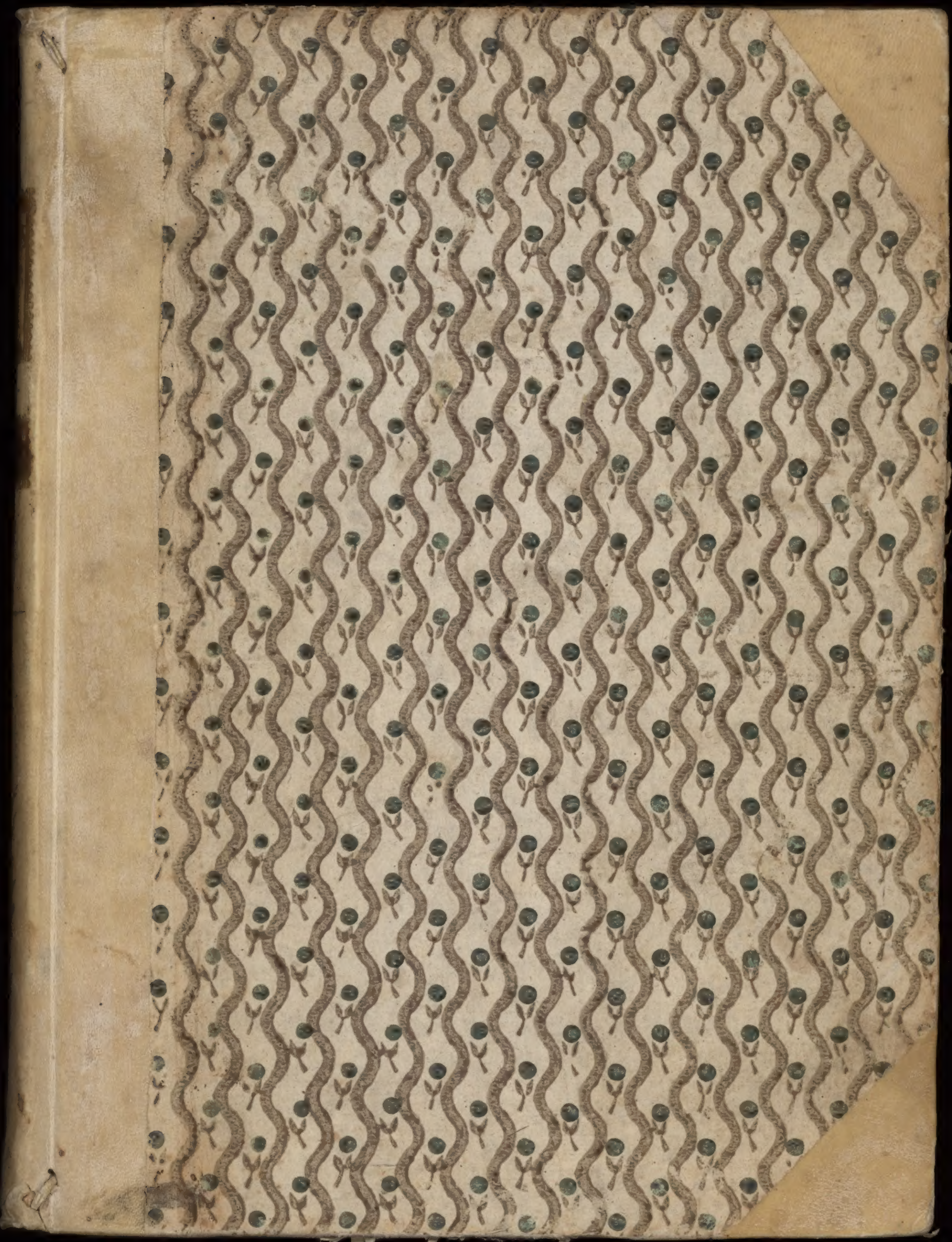

ADM. REV. P.
F. LUCII FERRARIS
SOLER-ALEXANDRINI, ORD.MIN.REG.OBS. S.P. FRANCISCI, LECTORIS JUBILATI, EXPROVINCIAL. EXAMIN. SYNODALIS, AC S. O. CONSULTORIS

PROMPTA BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICA, MORALIS, THEOLOGICA

NEC NON

ASCETICA, POLEMICA, RUBRICISTICA, HISTORICA

DE PRINCIPALIORIBUS, ET FERE OMNIBUS, QUÆ IN DIES OCCURRUNT, NEC PENES OMNES FACILE, AC PROMPTE REPERIRI POSSUNT,

EX UTROQUE JURE, PONTIFICIIS CONSTITUTIONIBUS, CONCILIIS, SACRARUM CONGREGATIONUM DECRETIS, SACRÆ ROMANÆ ROTÆ DECISIONIBUS, AC PROBATISSIMIS ET SELECTISSIMIS AUCTORIBUS

Accurate collecta, adaucta, in unum redacta, & ordine alphabetico congesta,

AC IN NOVEM TOMOS DISTRIBUTA

NOVISSIMÆ HUIC EDITIONI ACCEDUNT

LOCUPLETISSIMA TRIUM PRÆSTANTISSIMORUM VIRORUM

ADDITAMENTA ET CORRECTIONES

TUM AD SACRAM THEOLOGIAM, TUM AD JUS CANONICUM ET CIVILE MAXIME PERTINENTIA

Adjecto Indice Materiarum absolutissimo.

TOMUS PRIMUS

A = B

ROMÆ MDCCLXXXIV.

EX TYPOGRAPHIO MICHAELIS ANGELI BARBIELLINI

SUMPTIBUS NATALIS BARBIELLINI IN FORO PASQUINI, ET MICHAELIS ANGELI BARBIELLINI IN PLATEA MINERVÆ.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

DOMINO BEATISSIMO
PATRI PATRUM
PIO SEXTO PAPÆ
ET SUMMO OMNIUM PRÆSULUM
PONTIFICI (*)

NATALIS, ET MICHAEL ANGELUS FRATRES BARBIELLINI
TYPOGRAPHI, ET BIBLIOPOLÆ
SALUTEM

EXit nunc e noſtro typographio primum Bibliothecæ Ferrarianæ volumen, quod pro ſingulari Tua in nos clementia Sanctiſſimo Nomini Tuo paſſus es, PATER BEATISSIME, a nobis inſcribi. Atque illi quidem, qui

(*) Ex Synodo Africana univerſali ad Theodorum Papam.

Opus aliquod magno cuipiam Principi nuncupant, ſuæ initio epiſtolæ cauſſas, cur ad ejus ſibi Patrocinium comparandum ſeſe contulerint, commemorare multis conſueverunt. Nobis vero id omnino neceſſe non eſt. Quicumque enim ſive ampliſſimam, qua univerſæ Eccleſiæ præes, dignitatem, ſive omnifariam, perfectamque, quam cum ſapientia illa operoſa, ac rebus gerendis exercitata admirabiliter complexus es, Eruditionem ſpectarit, is profecto Te unum eſſe intelliget, ac prædicabit, ſub cujus præſidio hæc Bibliotheca novis Accessionibus locupletata in publicam lucem rurſus prodiret: Continet illa ſummam quamdam præcipuarum rerum, in quibus omnes fere ſacræ diſciplinæ verſantur: quamobrem ſcientiſſimum ſibi Mecœnatem depoſcit, qui & de his judicare ipſe pro merito poſsit, & graviſsimo judicio ſuo locum obtrectatoribus nullum relinquat, laudatores confoveat. Præterea tot illa Sacræ Doctrinæ capita hoc opere comprehenſa, cum Auctor Bibliothecæ, tum Cæteri, qui ad illam augendam, illuſtrandamque ſtudia ſua adjecerunt, id cum primis curarunt, ut Romanarum Congregationum Decretis, atque Apoſtolicis Summorum Pontificum Deceſſorum Tuorum Conſtitutionibus diligenter collectis, atque accurate redditis confirmarent, prudentiſsime rati ab his

vires

vires accipere quidquid eſt ratione firmum, doctrina clarum, religione ſanctum. Dum itaque BIBLIOTHECAM iſtam Tibi dicamus aliquam partem Tuæ præſertim Sedis Oracula, Tuæ Eccleſiæ Leges, Tuorum Prædeceſſorum Sanctiones, Tuam ſcilicet Tibi Rem, ac Patriam veluti Hæreditatem, Tutelæ cum primis Tuæ commiſſam dicamus; ut Sacroſancto B. PETRI SOLIO, cui in maximum Chriſtiani Orbis commodum difficillimis hiſce temporibus inſides, injurii non immerito diceremur, ſi de alio nobis adſciſcendo Patrono cogitaſſemus. Id unum ſupereſt, ut benignis oculis hanc qualemcumque obſequii noſtri ſignificationem adſpicias; nec ſane impetraturos hoc nos eſſe diffidimus, ſuaviſsima recreati recordatione beneficiorum, quibus nos cumulaſti. Hac igitur certiſsima ſpe ducti ad exoſculandos Sanctiſsimos Pedes Tuos, BEATISSIME PATER, provolvimur, eodem oris habitu DEUM exoraturi, ut Te Eccleſiæ ſuæ, nobiſque incolumem quam diutiſsime ſervet.

AUCTORIS PRÆFATIO.

NE Mireris benevole Lector, ſi poſt tot illuſtrium Scriptorum Volumina, poſt tam innumerum Collectorum numerum, toties ab aliis ſcripta exſcribere auſerim, ſatis ſuperque jam prælo ſubmiſſa typis ediderim, uno verbo, rem actam egerim. Quamquam ex parte id verum; non penitus tamen ſupervacaneum fore cenſueris, ſi quod Sanctus Auguſtinus *lib.*1. *de Trinit. cap.*3. ſcripſit, mente revolveris: *Neque enim ait, omnia, quæ ab omnibus conſcribuntur, in omnium manus veniunt, & fieri poteſt, ut nonnulli, qui hæc noſtra intelligere valent, illos planiores non inveniant libros, in iſtos ſaltim incidant. Ideoque utile eſt, plures a pluribus fieri diverſo ſtylo, non diverſa fide, etiam de quæſtionibus eiſdem, ut ad plurimos res ipſa perveniat; ad alios ſic, ad alios autem ſic*. Cui jam præiverat S. Cyrillus Alexandrinus *præf. in Oſ. Proph. in init.* ſic ſibi obiiciens; *Exiſtimabit fortaſſe quiſpiam otioſum eſſe quodammodo, & cum temeritate conjunctum, parumque conducibile etiam ante a pluribus diſputata, & explicata tantum non refodere, perſcrutarique velle, & laboribus aliorum ſuperadditis novos ſuperaddere*: At *ibidem* ſibi reſpondet, quod ſcripta poſt alios, & ex aliis, ſi bona ſint, nemini unquam obeſſe, multis vero prodeſſe poſſint; *Nam* inquit, *ſi quidpiam proponatur cognitu præcipuum, ac neceſſarium, & ita ſuper eo multis, & a multis diſſeratur, nullum inde damnum ad quempiam, immo fructus maximus ad audientes perveniet*. Non enim omnes uno, ſed alio alius delectatur Scriptore; Alius ſtylum probat laconicum, improbat alius; Nec omnes omnia ſcripſerunt, ac collegerunt; Unde merito *Eccleſiaſtis cap.*12. *num.*12. dicitur quod *faciendi plures libros nullus eſt finis*.

Hæc, aliaque mihi ſuggeſſerant ac in dies ſuggerebant Viri non pauci omni eruditione clari, & magni nominis, qua voce, qua litteris ſuadentes, urgentes, ac veluti imperio cogentes, ut publici Juris facerem, quæ pro privato meo commodo in promptu collegeram, ac diſpoſueram, ad ſolvenda, & decidenda dubia, tum Canonica, tum Moralia, tum alia promiſcua id genus, quæ paſſim ex diſſitis etiam Provinciis, Urbibus, ac Oppidis adventitabant. Flecti me alienis ſuaſionibus, precibus, ac imperiis haud ſcio, an eſſem paſſus, niſi his inſuper rationibus ipſe me impuliſſem.

Sciebam cum Job *cap.*5. *num.*7. quod *homo naſcitur ad laborem*. Recogitabam, quod Religioſus nequit Superiorum, ac Majorum imperiis obſiſtere, cum non habeat velle, ac nolle, ut expreſſe cavetur *in cap. Si Religioſus* 27. *de Election. in* 6. *cap. Religioſus* 2. *de Teſtamentis item in* 6. *& cap. Religioſi* 5. *de Sepulturis etiam in* 6. Et ut ſacer eloquitur textus *Proverb.*21. *num.*28. *Vir obediens loquetur victorias*. Ponderabam, quod ut Seraphica canit Eccleſia de S. P. meo Franciſco *in* 1. *Antiph. ad Laudes ejus Solemnitatis*. *Sanctus Franciſcus præviis orationum ſtudiis quid faciat inſtructus, non ſibi ſoli vivere, ſed & aliis proficere vult Dei zelo ductus*. Et ut habet Baldus *in proœm. Decret. in princ. num.*3. quod laudandus ſit ſcriptoris cujuſque conatus, quoniam levius in addiſcendo paſſurus ſit onus, qui collectas in unum materias lectitabit; Sicut e converſo reprehendendus, qui poſſit, & nolit poſteris ſtudioſis quidquam ſcriptum relinquere.

Hæc mecum reputans, ſpeque percipiens haud infelicem exitum, alienis ſuaſionibus, precibus, ac imperiis, licet invitus, ac non parum reluctans, tandem aliquando acquievi, & moliri opus cœpi, quod ſuadebant, rogabant, ac imperabant. Quæ igitur ſparſim ab aliis, & nec omnia ab omnibus ſunt hinc

inde

inde tradita, ac relata; hinc ex probatissimis, ac Selectissimis Auctoribus fideliter collecta, ac satis adaucta, in unum redacta, & ordine alphabetico congesta extrado, ad promptius præsertim Tyronum commodum, ac aliorum, vel copia librorum, vel voluntate, seu facultate omnes illos perlustrandi carentium; qui maxima facilitate, & promptitudine in hoc uno Opere comperire poterunt, quæ nonnisi longissimo tempore, maximo labore, & dispendio in immensa Voluminum Classe, ac pene integris Bibliothecis comparare potuissent.

Hæc contexere placuit in simplicitate Sermonis; tum quia multum est Legibus amica, ut advertitur in *Institut. de Fideicommissariis hæreditatibus*, §.7. ibi. *Et nobis in Legibus magis simplicitas, quam difficultas placet*. Tum etiam quia, ut expresse habetur in Can. *Marcion*.64. *cauf*.1. *quæst*.1. vera doctrina non consistit *in verbis, sed in sensu, non in superficie, sed in medulla, non in sermonum foliis, sed in radice rationis*; Unde Apostolus venit non in sublimitate sermonis, nec in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis, ut expresse fatetur 1. *ad Corinth. cap*.2. *num*.1. & 4. ibi: *Et ego cum venissem ad vos, Fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ ... Et sermo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis*; Et ad Colossenses scribens 2.*n*.4. ipsos monet ne sinant se decipi in sublimitate sermonum; *Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum*.

Brevitati, quantum potui, studui, utpote gnarus Modernos brevitate gaudere, ut advertit Glossa in *l*.1.*ff. de eo, quod metus causa*. Tum quia in *l. Tanta* 2. §.16. *Cod. de Veteri Jure enucleando*, expresse dicitur, *quod multo utilius est pauca idonee effundere* (seu ut alii legunt, effingere) *quam multis inutilibus homines prægravare*. Et Doctoris est non superflua, nec verbosa Commentaria facere, ut habetur in *l. Facturus* 1.*ff. de origine Juris*, ibi: *Non quia velim verbosos Commentarios facere*; cum prolixitas, seu superfluitas confusionem, & difficultatem soleat generare, ut notatur in §. *Sane, Proœmii Decretalium Gregorii IX*. ibi: *Propter sui prolixitatem confusionem inducere videbantur*. Et infra, *Resecatis superfluis*. Et frustra fit per plura, quod per pauciora fieri potest; *l. Verba superflua* 37. *Cod. de donationibus*, ibi: *Verba superflua ... penitus esse rejicienda*; Eam tamen brevitatem effugi, in quam sic Horatius invehitur:

..... dum brevis esse laboro.
Obscurus fio ..

& ea sum usus, quam sequentibus versibus extollit Ausonius in Epistola ad Paulinum.

Est enim comis brevitas; Sic Fama renatum
Pythagoram docuisse refert, cum multa loquaces
Ambiguis sererent verbis; contra omnia, solum
Est, respondebat, vel non; O certa loquendi.
Regula; Nam brevius nihil est, aut plenius estis,
Quæ firmata probant, aut infirmata reclinant.
Nemo silens placuit multi brevitate loquendi.

In omnibus decisionibus meis, quantum in me fuit, semper cavi, ut nec rigidiores sectarer opiniones, nec aliam in oppositam deflecterem laxitatem, probe sciens quæ Seraphicus meus Doctor Bonaventura *lib*.2. *Compend. Theolog. veritat, cap*.12. recte scribit: *Cavenda est conscientia nimis larga, & nimis stricta, nam*

prima

prima generat præsumptionem, secunda desperationem; prima sæpe salvat damnandum; secunda e contra damnat salvandum. Ubi jura aperta suppetebant, semper illis sum usus; ubi Jura non reperiebantur expressa, semper æquitate servata processi, juxta id, quod statuitur in *cap. Ex parte tua*, 2. *de transactionib.* ibi: *In his vero, super quibus Jus non invenitur expressum, procedas æquitate servata, semper in humaniorem partem declinando secundum quod Personas, & causas & loca, & tempora videris postulare.*

Ingenue autem fateor, Amice Lector, hæc collectanea, hancque doctrinam ex libris multo desumpsisse alienis; superadditis tamen, ubi defuerant suis propriis locis utriusque Juris Canonici, ac Civilis textibus, Pontificiis Constitutionibus, Conciliis, Sacrarum Congregationum Decretis, Sacræ Romanæ Rotæ Decisionibus, Sanctorum Patrum, illustriorumque Doctorum scitis, & placitis. Hinc non fuerim sanna verberandus, censura præsumptionis culpandus; Solum ad boni animi officium attendas velim: Non semel violatis noctis induciis, irrepentem in oculos somnum studiosa manu detersi, ut hanc promptam Bibliothecam tibi, posterisque relinquerem; Sicque, ut alii laboribus, ac vigiliis parcerent, suis, non peperci ipse meis; Unde pro grati animi argumento tuam omnimodam mereor humanitatem, ac benevolentiam; Et eo vel maxime ipsa me dignaberis, si in id, quod scribit Alcuinus *par.* 3. *Confess. cap.* 40. mentem intenderis, ibi: *Modernos laudo Doctores, & eorum scripta libenter lectito, qui dum aliorum dicta revolvunt, ex multorum lectione radicem veritatis rimando inveniunt. Quanto enim sunt juniores, tanto perspicaciores, & eo magis florent ingenio, quo de pluribus fontibus hauserunt.*

Ac insuper animadverteris cum Plinio, quod sicuti *in ratione conviviorum, quamvis a plerisque cibis singuli temperemus, totam tamen cœnam laudare solemus, nec ea, quæ stomacus noster recusat, adimunt gratiam illis, a quibus capitur*; ita nullus sit liber tam malus, ut non aliqua parte prodesse possit, id expresse attestante Plinio juniore *lib.*3.*epist.*5. Et ut scripsit Varro *lib.*6. *de lingua latina*, quod sicuti in *bona segete neque nullum est spicum nequam, neque in mala non aliquod bonum*, ita possis de magna librorum parte statuere, quod de carminibus suis Martialis *lib.* 6.

Sunt bona, sunt quædam mediocria, sunt mala plura
Quæ legis hic: aliter non fit, Avite, liber.

Quod si nec uni utilis fuero, mihi tamen maxime prodesse indubitanter speraverim, cum hac occupatione detentus otium malorum omnium scaturiginem semper abegerim, sequendo aureum illud Sancti Hieronymi consilium relatum *in cap. Nunquam* 31. *dist.*5. *de consecration.* ibi: *Semper facito aliquid boni operis, ut te semper Diabolus occupatum inveniat, . . . Scribantur, & libri, & manus operetur cibos, & anima saturetur lectione; In desideriis autem est omnis otiosus.*

Scias, amice Lector, quod ut scribit dict. S. Hieronymus in *Epist. contra Vigilantium*, quod *qui scribit multos sumit Judices*: Hinc suspende judicium: retarda sententiam, donec totum hoc attente lustraveris opus, juxta rectum monitum Sancti Augustini *lib. de mendacio cap.* 1. sic expresse dicentis: *Sane quisquis legis, nihil reprehendas, nisi cum totum legeris, atque ita minus reprehendes.* Accipe igitur grato animo, quod tibi grate exhibeo, & sufficiat mihi cum Ovidio dicere:

Et veniam pro laude peto, laudatus abunde
Non fastiditus si tibi, Lector, ero.

Ha-

Habes interim quod ſenſerim ; ubi id recte perpenderis , non dubito , quin æqui bonique ſis conſulturus , ſi quid minus rectum oculis tuis occurrerit , vitio ſcribentis adſcribe ; Si vero gratum aliquid , aut laude dignum deprehenderis , ſoli Deo attribue , qui aperit os mutorum , & linguas infantium facit diſertas , *Sapient. cap.* 10. *num.* 21. & a quo omne datum optimum , & omne donum perfectum, *Jacob.* 1. *num.* 17. Interea omnia in toto hoc Opere contenta S. R. E. Judicio humillime ſubjicio ; Et ſi quid præter intentum in progreſſu Operis ex ignorantia , ſeu inconſideratione humana irrepſiſſet ejuſdem S. R. E. Judicio contrarium , id totum ex nunc velim expunctum , annullatum , & pleno animo retractatum , ceu verus filius ejuſdem S. R. E. & Seraphici mei P. Franciſci , qui ut Vir Catholicus , & totus Apoſtolicus Eccleſiæ Romanæ Fidem teneri docuit , ut Minoritica canit Eccleſia in 1. *Veſperis ejuſdem Solemnitatis Antiph.* 1. ibi : *Sanctus Franciſcus Vir Catholicus , & totus Apoſtolicus Eccleſiæ teneri Fidem Romanæ docuit .* Vale , & Deum mihi propitium exora .

NATALIS, ET MICHAEL ANGELUS FRATRES BARBIELLINI

LECTORI

ETsi qui libros edunt, multa de illorum utilitate atque excellentia præfari solent, ut sibi, Operibusque suis Lectorum benevolentiam concilient; nobis tamen, qui celeberrimam P. Lucii Ferraris Bibliothecam e nostro typographio emittimus, aliud omnino in hoc Operis æditu præstandum esse intelligimus, quam ut hisce artibus, illiciisque, fallacibus sæpe & fucosis, doctos homines ad eam sibi comparandam perducamus. Quotus enim quisque est, qui in hac litterarum luce opus ignoret, tanto, ex quo primum exiit, omnium plausu exceptum, ut illius Editiones sæpius iterare necesse fuerit, quin tamen omnium, qui eo potiri in dies exoptant, desiderio sit satisfactum?

Non necessariis igitur operis laudibus prætermissis, illud potius Lectores docebimus, quid a nobis factum sit, ut nostra isthæc Editio non *Titulotenus*, sed re ipsa reliquis omnibus & Correctior, et Locupletior foret. Primum itaque Venetum an. 1777. Exemplum nostris typis exprimendum potissimum sumpsimus, quod illud in meliorem ordinem dispositum, variisque locis ad faciliorem usum multimodis perfectum deprehenderimus. Cum eo tamen ultimam Genuensem Editionem contulimus, ex eaque multa decerpsimus non modo ad corrigendas, quæ magno numero in Venetam irrepserant typographicas mendas, sed etiam ad expeditiorem reddendam totius dictionis intelligentiam, Auctorumque, qui laudantur, sive indicationes, sive sententias ipsas & citationes restituendas. Utriusque quoque Editionis Additamenta servavimus, & aliis multis novis magni momenti adauximus. Ne vero quis hoc falso a nobis jactari existimet, vel in hoc uno Tomo præter duodecim Articulos de Advocatis Ecclesiarum, Annatis, Arcani disciplina, Athei, Augustana Confessione, Autonomia, Bulla Aurea, deque sacris

Mili-

Militaribus Expeditionibus, & aliis; ut & in Titulorum Indice patebit, primum in hanc Bibliothecam illatos, duos ſupra quinquaginta Articulos damus vel Adnotationibus illuſtratos, vel novis aliis Acceſſionibus ditatos (*) Operam ad id ſtrenue conferentibus tribus doctiſſimis Viris, quos ſi nominare nobis liceret, intelligerent ſtatim omnes, non potuiſſe a nobis adhiberi præſtantiores. Acceſſerunt huic Volumini geminæ Clementis XIV. Conſtitutiones v. ALIMENTA, & v. AUDITOR, AUDITORES; itemque v. *Beneficium artic.9. Regulæ Cancellariæ* PII SEXTI P.M. Eccleſiæ feliciter Imperantis, uti & ampliſſimam Cruciatæ Bullam ab eodem PIO SEXTO utriuſque Siciliæ Regi An.1778. conceſſam. Ad Auctorum Indicem quod ſpectat, eum in extremum volumen, Scriptorum omnium qui in toto opere, & in noviſſimis noſtris Additamentis citabuntur, nominibus locupletandum rejciemus. Præmittetur autem Indici Materiarum, qui etiam rerum in iiſdem acceſſionibus contentarum deſignatione augendus erit.

Vides igitur, Benevole Lector, quanta Emendationum, atque Additionum copia, noſtra hæc Editio cæteris præſtet. Fruere itaque noſtris laboribus, eoſque Tua humanitate ſuſtenta.

Sic (*) diſtinctas in Operis Corpore, ac in Adnotationibus.

PIUS PAPA SEXTUS

Ad futuram rei memoriam.

CUm, ſicut dilecti Filii Laurentius, & Natalis Patruus, ac Nepos Barbiellini Romani Nobis nuper exponi fecerunt, ipſi Librum, cui eſt titulus = *Bibliotheca Canonico-Juridica P. Lucii Ferraris* = alias a quondam Carolo Barbiellini dicti Laurentii Genitore ſemel, atque iterum impreſſum, denuo typis mandare intendant, vereantur autem, ne poſtquam in lucem prodierit, alii, qui ex alieno labore lucrum quærunt, dictum librum in ipſorum exponentium præjudicium rurſus imprimi facere curent; Nos eorumdem exponentium indemnitati providere, ipſoſque ſpecialibus favoribus, & gratiis proſequi volentes, eorumque ſingulares perſonas, a quibuſvis excommunicationis ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatæ exiſtunt, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum harum ſerie abſolventes, & abſolutas fore cenſentes, ſupplicationibus eorum nomine Nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, eiſdem exponentibus, ut decennio proximo a primæve dicti Libri nova impreſſione computando durante, dummodo tamen ille prius a dilecto Filio Magiſtro Sacri Palatii Apoſtolici approbatus ſit, nemo tam in Urbe noſtra, quam in reliquo Statu Eccleſiaſtico mediate, vel immediatè Nobis ſubjecto, dictum Librum ſine ſpeciali dictorum exponentium, aut ab eo cauſam habentium licentia imprimere, aut ab alio, vel aliis impreſſum vendere, aut venalem habere, ſeu proponere poſſit, Apoſtolica auctoritate tenoris præſentium concedimus, & indulgemus. Inhibentes propterea omnibus utriuſque ſexus Chriſtifidelibus, præſertim Librorum Impreſſoribus, & Bibliopolis ſub quingentorum Ducatorum auri de Camera, & amiſſionis Librorum, & Typorum pro una Cameræ Noſtræ Apoſtolicæ, pro alia eiſdem exponentibus, ac pro reliqua tertiis partibus Accuſatori, & Judici exequenti irremiſibiliter applican. eoque ipſo abſque ulla declaratione incurren. pœnis, ne dicto decennio durante præſcriptum Librum, aut aliquam ejus partem ſine hujuſmodi licentia imprimere, aut ab aliis impreſſum vendere, ſeu venalem habere, vel proponere quoquo modo audeant, ſeu præſumant. Mandantes propterea dilectis Filiis noſtris, & Apoſtolicæ Sedis de latere Legatis, ſeu eorum Vice Legatis, aut Præſidentibus, Gubernatoribus, Prætoribus, aliiſque Juſtitiæ Miniſtris Provinciarum, Civitatum, Terrarum, & Locorum Status Noſtri Eccleſiaſtici præſcripti, quatenus eiſdem exponentibus, ſeu ab eo cauſam habentibus præſcriptis in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes: quandocumque ab eiſdem Exponentibus requiſiti fuerint, pœnas præſcriptas contra quoſcumque inobedientes irremiſibiliter exequantur. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ac quibuſvis ſtatutis, & conſuetudinibus, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque, indultis, & literis Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis illorum tenores præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſis, ac de verbo ad verbum inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 27. Sept. 1782. Pontificatus Noſtri Anno Octavo.

I. Card. de Comitibus.

Loco ✠ Sigilli.

NEL PRESENTE PRIVILEGIO S'INTENDE ANCORA COM[illegible]HEL' ANGELO BARBIELLINI, COME APPARISCE DALL' APOCA DI CONCORD[illegible]RA DETTI SIG. MICHEL' ANGELO, E NATALE BARBIELLINI.

PRO-

APPROBATIONES.

ANnotationes vulgato jam Operi, inscripto, BIBLIOTHECÆ P. FERRARIS in recentiori hac Romana Editione addendas, mandante Reverendissimo Patre Fr. Thoma Maria Mamachi, Sacri Palatii Apostolici Magistro, attente perlegi; nihilque in iis mihi visum est deprehedisse, quod vel orthodoxæ fidei, vel morum regulis repugnet, aut ad utilem Operis illustrationem, tam in re historica, quam in re Canonico-Morali non conferat. Quare dignas censeo, quæ typis edantur.

Dabam Romæ die 9. Junii Anno 1784.

Fr. Jo. Franciscus Rigo Ord. Præd.
In Colleg. Germanico Hungarico Sac. Theolog. Professor.

TErtia isthæc Romana editio BIBLIOTHECÆ CL. P. LUCII FERRARIS, omnium, quæ sunt hucusque Typis commissæ, locupletissima, quam Reverendissimo Sacri Palatii Apostolici Magistro imperante censorio subjeci judicio, ne hilum quidem, tum in novissimis adiectis Articulis, tum in cæteris Additamentis, adversatur fidei morumque regulis: Quapropter publici juris non immerito fieri potest.

Datum Romæ in Conventu Jesu Mariæ die 8, Junii 1784.

Fr. Dominicus Nicolaus a SSmo Rosario Augustinensis Excalceatus Sac. Congregationis Indicis Consultor.

REIMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

F. A. Patriarca Constantinopolitanus Vicesgerens.

REIMPRIMATUR,

Fr. Thomas Maria Mamacchi Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apostolici Magister.

INDEX
TITULORUM

Qui Primo hoc Tomo continentur.

APO-

B

AUCTORUM INDICEM

Qui in toto opere, novisque Additamentis citantur postremo Tomo satis auctum adiicendum censuimus.

ADM.

ADM. REV. P.

F. LUCII FERRARIS

PROMPTA BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICO-MORALIS, THEOLOGICA.

ABBAS.

SUMMARIUM.

1 ABBAS, in Hæbreo seu Syro vocabulo, idem
est & significat, quod in Latino *Pater*: *cap.
final. de Regularibus*; Gloss. *in Clement*. 1. *de
Rescript*. S. Augustin. *epist*. 177. S. Hieronymus, &
S. Thomas *in Epist. ad Galatas cap*. 4. Liranus *in eadem
Epist. & eodem capite*, & passim alii. Abbates autem alii 2
sunt Sæculares, & alii sunt Regulares, ut *in cap. Transmissa*, ubi Gloss. *verb. Abbates de renunc*. & in *cap. Cum
ad Monasterium, de statu Monachor*. Abbates sæculares
sunt illi, qui habent beneficia Ecclesiastica cum titulo 3
Abbatiæ, *cap. Cum de beneficio*, ubi Gloss. *in fin. de
Præbendis in* 6. isti sunt in quadruplici differentia.
Quidam sunt, qui non solum Jurisdictionem habent
in subditos, sed etiam Pontificalia insignia gestant 4
quasi Episcopi. Quidam sunt, qui licet Abbatialem 5
dignitatem habeant, non habent tamen Episcopalem Jurisdictionem, nec utuntur insigniis Episcopalibus. Quidam sunt qui in quibusdam Cathedra- 6
libus Ecclesiis in Choro, & in Comitiis digniorem
locum obtinent; ex quo suppressis, vel destructis
Collegialibus, aut Conventualibus Ecclesiis, quibus præerant, tamquam primæ dignitates, in Cathedrales transierunt cum titulo Abbatum, & privilegio præcedentiæ in Choro, & Comitiis. Quidam 7
ultimo sunt, qui solum habent Abbatias in Commendam, & non in Titulum, & nec isti Abbates Commendatarii possunt uti Habitu, & Insigniis Episcopalibus; *ex Decreto Sacræ Congreg*. 1593. 27. *Octob*.
exceptis Commendatariis B. Mariæ Farfensis, &
S. Salvatoris ex concessione Urbani VIII. Constitut.
incipien. *Romanus Pontifex, die* 18. *Novemb*. 1628.

Abbates Regulares, qui sunt vere Prælati, & ap- 8
pellatione Prælatorum in sacris Canonibus veniunt,
ut colligitur *ex cap. Decernimus, de judiciis, & cap.
Præsenti, de Officio Ordinarii in* 6. *& cap. Ut Apostolicæ, de privilegiis in* 6. sunt in triplici differentia.
Quidam sunt, qui nedum habent sub se Regulares 9
subditos, sed insuper habent Territorium proprium,
in quo Episcopalem Jurisdictionem, & aliquando
etiam temporalem exercent, ut sunt Abbates Cassinenses, Abbas olim S. Mariæ Tremitanæ Insulæ Congregationis Lateranensis, & alii hujusmodi. Qui- 10
dam sunt, qui sub se habent tantummodo Regulares subditos, quibus præsunt, juxta textum *in cap.
Ad Monasterium, vers. Abbas vero, & cap. In singulis, de stat. Monach*. ut sunt Abbates Lateranenses, S. Benedicti, & alii, qui ex Privilegio utuntur
Pontificalibus. Quidam tandem sunt Abbates solo 11
nomine, seu Titulares, qui actu nullos subditos habent, vel quia fortasse Monachi locum reliquerunt,
vel quia Monasterium est alio translatum, vel quia

est alicui sæculari Clerico in Commendam traditum,
ut advertit Abbas *consil.* 101. *in quæst. n.* 1. *vers. Nam Papa lib.* 1. Cardinal. Tusch. *tom.* 1. *litt. A. conclus.* 3. *num.* 21. Tamburin. *de Jur. Abb. tom.* 1. *disp.* 3. *quæsit.* 1. & alii.
32 Abbates alii sunt benedicti, & alii non benedicti.
Abbates, qui petunt benedici, debent recipere be-
nedictionem ab Episcopo, non autem ab aliis Ab-
batibus alias benedictis. *Sacr. Rituum Congregat. in*
33 *una Cammacensi 6. Decembris* 1631. Et Abbates se-
mel benedicti cum usu birreti, si transferantur ad
aliam Abbatiam cum usu Mitræ, non indigent alia
benedictione: *ead. Congreg. in Bitunt.* 25. *Febr.* 1606.
34 Ista autem benedictio non est de essentia, nec
simpliciter necessaria ad hoc ut Abbates ea, quæ sunt
Ordinis, & sui officii exercere possint, sed potius
videtur esse de solemnitate, cum etiam Abbates Re-
gulares non benedicti possint libere, & licite face-
re, & exercere omnia, quæ possunt Abbates be-
nedicti; ut constat ex pluribus concessionibus Pon-
tificiis: & præcipue Eugenii IV. pro Abbatibus Con-
gregationis S. Justinæ de Padua in sua Constit. edi-
ta 1436. pridie Kalend. Julii anno 6. Pontificatus sub
his verbis: *Volumus insuper quod Prælati Congrega-
tionis præfatæ, licet benedictionis munus non accepe-
rint, perinde tamen Monasteria ipsius Congregatio-*
36 *nis regere, & administrare, ac omnes actus in ipsis
valeant exercere, & insignia deferre, ac si munus hu-
jusmodi fuissent consecuti.* Et Pii V. pro Abbatibus
Canonicorum Regularium 1566. 17. Kalend. Febr.
anno I. sui Pontificatus his præcisis verbis: *Necnon
singulis ipsorum Monasteriorum Abbatibus pro tempo-
re existentibus (tametsi munus benedictionis suscepis-
sent) quod omnibus & singulis privilegiis, prærogati-
vis, immunitatibus, exemptionibus, favoribus, gra-
tiis, indulgentiis, indultis, quibus tam Ordinis &
Congregationis prædictorum, quam aliorum Mona-
steriorum, & Ordinum Abbates in Generalibus, &
Provincialibus Conciliis utebantur, potiebantur, &
gaudebant, ac uti, potiri, & gaudere poterant, quomo-*
37 *dolibet in futurum uti, potiri, & gaudere libere, ac li-
cite possint & valeant.* Et Julii II. pro Olivetanis 1507.
pridie Kalendas Junii anno IV. sui Pontificatus,
præcisis his verbis: *Præfatique sic electi, seu nomi-
nati absque alicujus dictæ Sedis, vel alterius pro-
visionis, vel dispensationis adminiculo, etiam præter
hoc, quod eis munus benedictionis impendatur, ipsis
Monasteriis, & Prioratibus, ad quæ sic electi vel no-
minati fuerunt, præesse, ac illa in spiritualibus, &
temporalibus regere, ac omnes actus ibidem exercere,*
38 *& insignia deferre, ac si munus hujusmodi suscepissent.*
Et pro Basilianis extant privilegia Eugenii IV. Pau-
li III. Gregorii XIII. & Pauli V. & expresse decla-
ravit *Sacr. Congreg. Concil. 16. Febr.* 1619. quod
Abbates Regulares de jure conferre possint Ordines
Minores suis subditis, licet non sint benedicti, quod
39 etiam confirmavit *ead. Sac. Cong. in una Panormita-
na die 16. Martii* 1647. Vide tamen infra *num.* 31.
Decretum per extensum adductum Sacræ Rituum
Congreg. coram Alexandro VII. editum 27. Septem-
bris 1659. & sequentem novissimam Constitutionem
Benedicti XIII. 6. Maii 1724.

BENEDICTUS EPISCOPUS
Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Commissi, &c.

Cum itaque, sicut accepimus, Abbates Regulares perpetui, non quidem ratione Tituli, quia ad triennium, vel sexennium, aut aliud limitatum tempus eliguntur, sed ratione administrationis, quia ab unius Monasterii regimine, expleto limitato tempore, transferuntur ad aliud, ab Episcopis, in quorum Diœcesibus sita sunt Monasteria, benedictionem obtinere, immo & petere negligant; Hinc est quod Nos gravi ejusmodi abusui pro Pastoralis officii debito opportune consulere, ac providere cupientes, de nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, & aliquot insuper Romanæ Curiæ Prælatorum super hoc a Nobis specialiter deputatorum consilio, suadentibus etiam Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis in præsenti Sacro Concilio congregatis; nec non Motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione Nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura Constitutione injungimus, præcipimus, & districte mandamus omnibus, & singulis Abbatibus Regularibus, licet perpetuis solummodo ratione administrationis, ut præfertur, qui Monasteriis cujuscumque Ordinis, Congregationis, ac Instituti de cætero præficientur, ut infra annum a die eorum electionis computandum solemnem benedictionem ab Episcopis, in quorum Diœcesibus Monasteria consistunt, juxta ritum in Pontificali Romano præscriptum, omnino suscipiant, vel saltem eam ter ab ipsis humiliter postulent, servata forma sancita in *cap. Statuimus, de supplend. neglig. Prælator.* Quod si secus fecerint, ab officio per annum sint ipso jure suspensi. Volumus autem, & expresse declaramus, quod ipsimet Abbates electi, durante præfato termino, ac interim omnia munia Abbatialia libere, ac licite exercere possint, & valeant; quodque Abbas semel benedictus iterum benedictionem petere, vel obtinere non teneatur, tametsi ad gubernium diversorum Monasteriorum, aliarum etiam Diœcesum, translatus extiterit.

Quoniam vero nonnulli ex prædictis Abbatibus Regularibus, Apostolicis, ut asseritur, muniti sunt privilegiis, quibus ampla ipsis tribuitur facultas suscipiendi benedictionem a quocumque, quem maluerint, Catholico Antistite gratiam & communionem Sanctæ Sedis Apostolicæ habente; Nos justis & rationabilibus adducti rationibus, motu, scientia, ac potestatis plenitudine paribus, statuimus, atque decernimus, ut hujusmodi Abbates in posterum non a quocumque Antistite, sed a Diœcesano tantum Episcopo, vel a Metropolitano, infra prædictum terminum, benedictionem omnino suscipere teneantur; Et quatenus ille, quem Abbas elegerit, tertio humiliter requisitus ipsi petitam benedictionem impertiri detrectet, aut negligat, tunc, & eo dumtaxat casu, eamdem benedictionem a quocumque Catholico Antistite Abbas libere suscipere possit, & valeat, ac ita perpetuis futuris temporibus ubique servari volumus, & mandamus.

Cæ-

Cæterum ejusmodi Indulta exemptiva ab obligatione suscipiendi benedictionem a proprio Episcopo illis dumtaxat Abbatibus, quibus ab Apostolica Sede directe concessa fuerant juxta modum supra expressum, suffragentur: Reliquis autem Abbatibus, qui ea ex generali tantum Privilegiorum aliis Ordinibus, Congregationibus, vel Institutis concessorum communicatione sibi competere prætendunt, minime suffragari posse, nec debere decernimus, & declaramus.

Quo vero ad Abbates, quibus a Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris indultum fuit, ut a suis Superioribus Regularibus, vel ab eorum Prælatis delegatis, benedictionem sumere possint: vel etiam per speciale Indultum Apostolicum concessum fuit, ut electi habeantur pro benedictis ab ipso Summo Pontifice, nihil omnino innovandum esse sancimus, & Apostolica, quibus gaudent, privilegia ubique inconcusse observari præcipimus, & mandamus.

Universos demum Episcopos, atque etiam Archiepiscopos, a quibus benedictio tribuenda erit, eorumque Officiales, Assistentes, & Ministros quoscumque in Domino hortamur, ac admonemus, ut occasione similium benedictionum excutiant, ac prorsus emundent manus suas ab omni munere; quin etiam prædictis Præsulibus sub pœna interdicti ab usu Pontificalium per annum vetamus, ac inhibemus, ne tam ante, quam post easdem benedictiones, earumque intuitu, cujuscumque generis, aut speciei, etiam bellariorum, & comestibilium, munera, vel xenia a quoquam recipere audeant; Illisque præterea districte injungimus, ut ab omni abstineant solemni pompa, quæ sumptus, quantumvis modicos, etiam prandii secum ferant; cum ejusmodi sacræ functiones ab interna solidaque potius Benedicentium, ac Benedicendorum religione, & pietate, quam ab externa, & vana apparatus magnificentia debeant commendari.

Decernentes præsentes litteras, &c.

Non obstantibus præmissis, &c.

Quibus omnibus, & singulis, &c.

Ut autem præsentes litteræ, &c.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc, &c.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo vigesimo quinto, pridie nonas Maii, Pontificatus nostri anno primo.

P. M. Cardin. Pro-Datar.

F. Cardin. Oliverius.

Visa de Curia J. G. Archiepiscopus Amasenus.

Loco ✠ Plumbi.

L. Martinettus.

20 Abbates Ecclesiæ sæcularis, & ab Ordinario exemptæ, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectæ usum Mitræ habentes, dum in sua Abbatiali Ecclesia sibi pleno jure subjecta divinis solemniter intersunt, possunt absente Episcopo suos Canonicos assumere ad sibi assistendum, & eamdem in eos jurisdictionem exercere, quam Episcopus exercet in suos. *Sac. Cong. Rituum in una Alexandrina S. Petri in Bergolio 7. Februarii* 1604.

21 Abbates, & alii quicumque quantumvis exempti intra fines alicujus Diœcesis existentes, etiamsi Nullius Diœcesis, vel exempti esse dicantur, non possunt amplius cuiquam, qui Regularis sibi subditus non sit, Tonsuram, & Minores Ordines conferre. Expresse *Concil. Trid. sess.* 23. *de reform. cap.* 10. Sed vide infra, num. 29.

Nec etiamsi alii Regulares non subditi, & Clerici sæculares afferant dimissorias suorum respective Superiorum; ut rescripsit Episcopo Eugubino *Sacr. Congreg. Episcop. & Regul.* 3. *Novemb.* 1593. & expresse declaravit *Sacr. Congreg. Concilii* 13. *Novembris* 1641. *Sacra Congreg. Eminentiss. Cardinalium Concilii Trident. Interpretum utraque parte informante se, & scriptis, ac rationibus hinc inde deductis mature examinatis, inhærendo Decisioni Rotæ Romanæ sub die* 27. *Aprilis* 1592. *coram bon. mem. Cardinali Seraphino de ordine fel. rec. Clementis Papæ VIII. factæ, necnon declarationibus ejusdem Sac. Congregationis dictæ decisioni conformibus, subsecutis, censuit improbata opinione contraria, Abbates Regulares Benedictinos ejusdem Congregationis, vel Ordinis, aut Instituti, habentes etiam jura Episcopalia usumque Mitræ, & baculi, & benedicendi, ac facultatem primam Tonsuram, & Minores Ordines conferendi, non posse dictam Tonsuram, vel Minores Ordines, nisi suis subditis Regularibus conferre, non autem Regularibus alterius Congregationis, Ordinis, vel Instituti, & etiamsi habeant litteras dimissorias superiorum suorum Regularium, & consensum Ordinariorum, intra quorum Diœcesum fines ipsi Regulares ordinandi existunt; Et multo minus personis sæcularibus etiam habentibus Litteras dimissorias a suis Ordinariis. Ac propterea inhibet Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Prælatis inferioribus tam sæcularibus, quam Regularibus, ut in futurum concedere non audeant supradictas Litteras dimissorias hujusmodi Abbatibus directas, nec ab istis recipi. Quod si secus fiat, tam concedentes, quam Ordinantes a collatione Ordinum suspensi remaneant, præter alias pœnas arbitrio ejusdem Sac. Congreg. reservatas. Quam declarationem fel. rec. Urbanus VIII. die* 17. *Januarii* 1642. *ad se delatam approbavit, & inviolabiliter observari jussit.* Imo talis ordinatio Abbatum conferentium Ordines minores sibi non subditis licet cum dimissoriis sui Superioris, esset irrita & invalida, ut Eminentiss. Cardin. Giptio referente decrevit *Sacr. Congreg. Episcop. & Regul. die* 27. *Junii* 1631. in qua fuit resolutum, *Thomam Narducium Camplen. promotum ab Abbate de Carrapoli Ordinis Cœlestinor. cum litteris dimissorialibus Vicarii Generalis Camplen. eidem Abbati directis, esse male promotum, atque ideo indigere nova promotione, ut testatur* Sellius *in select. Canon. cap.* 19. *num.* 8. Novarius *in Lucerna Regular. verb. Ord. num.* 2. & cum multis aliis tenet Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 3. *num.* 11. & *in Concil. Triden. sess.* 23. *num.* 5. & *in Collectan. Decision. Apostol. verb. Abbas num.* 17. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 356. *num.* 2. & 3. & *tom.* 4. *consult.* 188. *num.* 4. & sic etiam alias decreverat *Sacra Congreg. Concilii in una Gravinens. die* 26. *Aug.* 1616.

22 (margin)

Abbates licet in Parochos, & Parochianos Jurisdictionem habeant quasi Episcopalem privative ad Episcopum, nequeunt suis subditis sæcularibus Litteras dimissorias ad Ordines suscipiendos concedere. *Concil.* 24

cil. Trid. sess. 23. de reform. cap. 10. ubi expresse habet: *Nec ipsi Abbates, & alii exempti, aut Collegia, vel Capitula quæcumque etiam Ecclesiarum Cathedralium Litteras Dimissorias aliquibus Clericis Sæcularibus, ut ab aliis ordinentur concedant; sed horum omnium Ordinatio, servatis omnibus, quæ in hujus Sacrosanctæ Synodi decretis continentur, ad Episcopos intra quorum Diœcesis fines existunt, pertineat; non obstantibus quibusvis privilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus*; & sic pluries decrevit Congregatio Concilii, & potissimum dum *Cardinalis Farnesius obtinens in commendam Abbatias S. Zeni, & Farfæ, in quibus habet jura Episcopalia, dubitavit, an posset dimissorias ad Ordines concedere; Sacra Congregatio respondit, non posse, licet die 26. Januarii 1635. hæc facultas fuerit concessa Cardinali Barberino, sicut etiam facultas faciendi concursus, ut habetur in registris Sacræ Congregationis Episcoporum 26. Aprilis 1641. Vide verb. Ordo ar-*
25 *tic. 3. num.* 49. Imo proposito dubio: *An Episcopus, cui commendatum est Monasterium exemptum, possit sibi sæculares subditos ratione dicti Monasterii ordinare non obstante Capite 10. sess. 23. Concilii; Sacra Congr. censuit non posse, quia ordinaret eos subditos tamquam*
26 *Abbas, non tamquam Episcopus*. Et hoc ipsum sæpius declaravit etiam *Sacra Congreg. Episcop. & Regul.* quæ censuit, subditis sæcularibus nullius Diœcesis non posse concedi litteras dimissorias a Prælato loci, vel ejus Vicario, imo neque a Vicario Apostolico, sed ab Episcopo viciniori, ut in *Putiniacensi 16. Januar.* 1596. *in nullius Carpensis 15. Decemb.* 1603. *& 22. Novemb.* 1604. *& 14. Junii 1606. & in Nullius Altamuræ 9. Augusti* 1604. Vide *verb. Ordo art. 3. num.* 10.

27 Abbates, & alii Prælati habentes jura quasi Episcopalia, si non habent jus congregandi Synodum, & in ea Examinatores eligendi, non possunt facere, & indicere concursum pro Ecclesiis Parochialibus vacantibus; colligitur ex *Concil. Trid. sess. 24. de reform. cap.* 18. & ex Constitut. S. Pii V. incip. *In conferendis Beneficiis*, ex declaratione Sacr. Congregatio. Concilii tradita Episcopo Palentino *die 24. Octobris* 1673. & ex alia Salamantina, Veronen., & Ravennatensi, in qua sic dicitur: *Commendatarius Abbatiæ exemptæ existentis intra fines alicujus Diœcesis, & habens jura quasi Episcopalia non potest facere concursum Beneficiorum Curatorum, sed hoc spectat ad Episcopum, in cujus Diœcesi est Abbatia, qui electo magis idoneo mittet eumdem ad Commendatarium.*

28 Si vero tales Abbates, & alii Prælati habeant Jus congregandi Synodum, & Examinatores eligendi pro proprio Territorio omnimode exempto, possunt pro Parochialibus sibi omnimode subjectis concursum instituere, ut declaravit *Sacra Congregatio in cap. 18. Concilii Tridentini* his verbis: *Ex hoc verbo* (Ordinarius) *colligitur hoc decretum locum habere in inferioribus Prælatis; Unde inferior Episcopo, qui omnimodam jurisdictionem habet Episcopalem, nec alicui subditur, sed est immediate subjectus Sedi Apostolicæ, nullius Diœcesis proprium Territorium habens, si habet Jus congregandi Synodum, & legitime constat illam congregasse, & elegisse Examinatores, poterit concursum instituere, examinare, & approbare, ac Œconomos, & Vicarios deputare: Denique omnia alia, quæ super hoc decretum permittuntur, præstare*. Ita cum aliis refert Garcias *de Benef. part. 9. cap. 2. num.* 130. qui testatur idem tenuisse Rotam ex sententia *Sac. Congregationis in una Forosempronien. Parochialis 15. Januarii* 1593. & 7. *Maii ejusdem anni coram D. Mantica*, & in *una Tarvisina Jurisdictionis 17. Februarii* 1595. coram D. Litta. Vide verb. *Concursus art. 1. num.* 8.

An Abbates, & alii Prælati Jura Episcopalia habentes gaudeant facultate dispensandi, & absolvendi concessa Episcopis a Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. cap. 6.* Vide verb. *Irregularitas, quo ad ejus dissolutionem, & dispensationem art. 3. n. 14. & seq.* 2

Possunt hujusmodi Abbates & Prælati, quocumque nomine nuncupentur, dummodo habeant territorium nullius Diœcesis, plenamque in eo jurisdictionem quasi Episcopalem, conferre beneficia, adhuc curata, & Parochos, ac Beneficiarios instituere, institutione etiam authorizabili. Nec valet Episcopus visitare Ecclesias, nec Clericos ejus territorii. Possunt præterea procedere contra quemvis Concionatorem ibi absona concionantem, & punire Religiosum inibi extra Monasterium delinquentem. Mendo *in Epitome n. 2. ex* Trident. *sess. 5. de reform. c. 2. & sess. 6. de reform. c. 3.* 3

Valent unire beneficia (Barbosa *de potest. Episc. alleg. 66.* & alii ex Trident. *sess. 21. c. 5.*) seu Ecclesias Parochiales sui territorii, & transferre Beneficia ab Ecclesiis dirutis ad alias, & illas facere reædificari. Necnon revidere dispensationes, quæ ad suum territorium deveniunt. Et circa mutationem voluntatis, seu dispositionis testatorum possunt idem, quod ex justa causa Episcopus vigore Tridentini, *sess. 22. de reform. c. 5. & 6.* Ac etiam agnoscere de subreptione, & obreptione gratiæ concessæ alicui super absolutione publici criminis, quod Episcopis conceditur. Trid. *sess. 13. de reform. c. 5.* Et quæ his competunt, seclusis iis quæ ad Ordinem spectant respective, præfatis Abbatibus, ac Prælatis competunt. Hinc

Possunt Abbates prædicti visitare omnia opera pia (Riccius *in praxi aurea res.* 330.) Collegiorum, & Hospitalium in suo territorio. Rursus examinare, ac visitare Notarios sui territorii (Lezana *t. 4. consult. 45. n. 72.*), etiamsi Apostolica, Imperiali, aut Regia authoritate instituti fuerint; atque illos valent punire ob delicta in suo munere patrata.

Rursus possunt cognoscere de causis criminalibus Clericorum (de Narbona *l. 59. gl. 1. tit. 4. l. 2. Recop.*) sibi subjectorum, nec non de causis matrimonialibus. Item approbare Confessarios erga suos subditos, (Suarez *tom. 4. de pœnit. dec. 28. sect. 5.*) illosque examinare: item approbare ad concionandum in suo territorio; hæc enim omnia concedit Episcopis Tridentinum. Cæterum Confessarii ab hujusmodi Abbatibus approbari possunt audire Confessiones non solum parochianorum, sed peregrinorum, & advenarum illuc accedentium, sicut possunt approbari ab Episcopo in ejus Diœcesi. Quin & absolvere possunt advenas absque fraude illuc accedentes a casibus reservatis in eorum territorio (Card. Lugo *de pœnit. dec. 20. sect. 5. num. 71.*) qui inibi non sint reservati; quia reservatio casuum solum tollit potestatem absolvendi his Confessariis, qui sunt in territorio Reservantis.

Va-

Valent etiam Clericis sæcularibus sibi subditis concedere dimissorias ad Ordines, Tamburinus *de Jure Abbat. d.* 2. *q.* 26. Et tunc non debent ii Clerici ab Episcopis examinari, stante etiam Concilio Tridentino. Diana, *p.* 5. *tr.* 10. *resol.* 40. Nam Tridentinum dumtaxat ait, id competere Episcopis, intra quorum fines existunt Clerici sæculares. Territoria autem ejusmodi Abbatum, seu Prælatorum, & Clerici, sunt extra fines, cum non sint in diœcesi, sed sunt nullius diœcesis vere, & realiter, & non intra fines; nec solum nomine tenus dicantur nullius diœcesis. Hinc Abbates prædicti dispensare valent etiam in interstitiis, non solum in casibus, in quibus Tonsuram, & Minores Ordines conferre possunt, sed etiam in eo casu quo suos subditos cum Dimissoriis remittunt, ut ab Episcopis ordinentur. Diana *p.* 5. *tr.* 10. *resol.* 40.

Possunt hujusmodi Abbates dispensare ex justa causa (Lezana *tom.* 4. *consult.* 45. *num.* 104.) in denuntiationibus ad matrimonium requisitis; & concedere licentiam assistendi matrimoniis, cum sint Ordinarii in suo territorio. Insuper congregare in eo Synodum (Tambur. *tom.* 3. *d.* 3. *q.* 3.), & constitutiones Synodales condere; atque etiam reservare casus. Sed observanda est forma tradita a Clemente VIII. in Bulla de reservatione casuum, quæ adducitur a Tamburino *tom.* 2. *d.* 13. *quæst.* 2.

Possunt insuper Abbates prædicti imponere censuras, interdictum, & cessationem a divinis. Necnon ex causa dispensare cum subditis in recitatione Officii Canonici, cum is sit actus jurisdictionis ordinariæ ad Prælatos spectans, Navarr. *cap.* 12. *de Horis num.* 24. Præterea commutare vota non reservata, & in iis dispensare. Adhuc concedere facultatem egrediendi, & ingrediendi Monasteria Monialium sibi subjectarum in casibus permissis ob urgentem necessitatem & justam causam, Gibalinus *de claus. Monial. d.* 4. §. 5. quod competit omnibus Prælatis ejusmodi Monasteriorum.

Concedere pariter valent veniam, ut quivis Episcopus, etiam titularis, exerceat Pontificalia in suo territorio, Barbosa *de Iur. Eccl. l.* 1. *cap.* 17. *n.* 109. Nequeunt tamen concedere Indulgentiam, quia hæc potestas reservatur solis Episcopis privative quoad omnes alios.

Possunt denique consecrare calices, altaria, campanas, & hujusmodi alia, etiam ad usum Ecclesiarum non sibi subditarum, Diana *p.* 3. *tr.* 2. *res.* 15. Quod etiam competit Abbatibus Monasticis, ex privilegio ab Innocentio VIII. concesso. Necnon subditis conferri primam tonsuram, & minores Ordines; & demum benedicere omnia ornamenta Ecclesiæ, vasa, cappellas, & Ecclesias in suo territorio.

30 Abbates & alii Prelati Jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, quo ad usum Pontificalium, & quo ad benedictiones, indulgentias, & alia, tenentur servare formam præscriptam in Decreto generali Sac. Congregationis Rituum ab Alexandro VII. approbato 1659. *die* 27. *Septembris*, & declarationes emanatas super eodem Decreto anno 1669. *die* 20. *Julii*. Et ad hoc, ut quisque præ oculis habeat quid circa illa possit, vel non possit, hic ad litteram subnectitur.

DECRETUM

Circa usum Pontificalium Prælatis Episcopo inferioribus concessorum a Sacra Rituum Congregatione ordinaria habita coram Sanctissimo Alexandro VII. emanatum die 27. Septemb. 1659.

I. Super Altari, in quo sacra erunt facturi, septimum nequaquam apponant candelabrum. 31

II. Cathedram, seu sedem fixam, & permanentem in eorum Ecclesiis ne detineant, sed tribus ipsis diebus, quibus ex antiquis Decretis tantummodo Pontificaliter celebrare est iis permissum, mobili Sede, seu Cathedra utantur, quam nihilominus serico panno coloris Festivitati congruentis obducere poterunt, non auro contexto, aut phrygio, sive basilico opere exornato.

III. Baldachinum adhibere supra sedem poterunt non pretiosum, aut aureum, sed simplex, & eo, quod Altari superimponitur, materia, & opere inferius. Ad ipsam autem per duos tantum gradus in Presbyterii superficie stratos ascendatur.

IV. Non abacum alium præter parvam mensam, & in cornu Epistolæ parare faciant, in qua duo candelabra cum candelis, nec non Mitra, Calix, Missale, Thuribulum, Navicula, & reliqua ad celebrationem necessaria collocentur. Prope vero mensam eamdem parieti hærens Baculus pastoralis aptetur.

V. Dies vero, quibus solemniter ipsis celebrari conceditur, sint de præcepto festivi, vel alii, in quibus ipsos Pontificaliter celebrare, Festivitatis ratio exigat, nempe Patroni Loci, Fundatoris Ordinis, Tituli, & Dedicationis Ecclesiæ. Abstineant autem ab hujusmodi Pontificalium usu in Officiis, & Missis Defunctorum quocumque die, etiam festivo, & de præcepto.

VI. Ad Ecclesiam accedentes licet Pontificaliter Divina peracturi, iisdemque absolutis ab altari recessuri a suis Canonicis, vel Monachis (ut mos est Episcoporum) ne associari se sinant.

VII. Præter duos sacrificii Ministros, Diaconum nempe Evangelii, & Subdiaconum Epistolæ, duo alii tantum Diaconi cum Dalmaticis, & unicus Presbyter cum Pluviali eis assistant. Duo insuper Capellani, qui de Mitra, & Baculo, ac totidem Acolythi pro Candelabris inserviant; Præterea sex alii Canonici, vel Monachi, duo scilicet Pluvialibus, duo Planetis, totidemque Tunicellis induti divinis hujusmodi interesse valeant, qui tamen non in sedibus, seu stallis choralibus, sed in scamnis absque postergalibus panno viridi laneo coopertis situ congruo accommodatis, moxque illinc removendis considеant.

VIII. Mitram pretiosam, nisi illis expresse a S. Sede indultam, non adhibeant. Sub Mitra pileolum nigri tantum coloris induant. Baculum Pastoralem albo velo appenso deferant, ab iisque, & aliis Pontificalibus etiam de Ordinariorum licentia extra Ecclesias sibi subjectas prorsus abstineant, & neque in Processionibus, quæ ab eorum Ecclesiis per vias extra ambitum, vel Parochiam ducuntur, Insigniis prædictis utantur, vel penes se perferri faciant.

IX. Regulares Rocchettum non deferant, nisi ex tali ordine fuerint, cui indumentum hujusmodi competat,

X. In-

X. Invitati ad Ecclesiam exemptam, nec in illa Pontificalibus uti valeant, nec ii, qui non fuerint Abbates perpetui, vel benedicti, in propriis Ecclesiis uti possint privilegio perpetuis Abbatibus, vel alias benedictis indulto.

XI. Sacras vestes ex Altari non sumant, nisi Pontificaliter Divinis vacaturi.

XII. Indulgentias impertiri, vel publicari non audeant, absque expresso Sanctæ Sedis indulto.

XIII. Pontificales benedictiones cum trina Crucis productione in Missis tantum Pontificalibus, nec non Vesperis, & Matutinis Pontificaliter itidem celebratis licere sibi tantum meminerint. Privatim vero Populis, quamvis pleno jure subjectis, nisi expresse ipsis permissum fuerit, etiam Pontificalibus induti per Ecclesiam incedentes benedicere non præsumant. (*)

XIV. Præsente Episcopo sine speciali Sedis Apostolicæ permissu, etiam Pontificaliter celebrantes, a benedictionibus cessent.

XV. Si Episcopus aderit, ipsius Sedes in Cornu Evangelii uno saltem gradu eminentior Abbatiali est erigenda, hæcque altero gradu humilior, ut dictum est, in cornu Epistolæ collocetur. A latere Episcopi Canonici Cathedralis, prope Abbatem Canonici, vel Monachi Monasterii, & Abbatialis Ecclesiæ consideant. Confessionem cum celebrante Episcopus faciat, isque thus thuribulo imponat, Evangeliorum textum osculetur, & populo solemniter (quamvis Abbas ipse Pontificaliter celebret) benedicat. Episcopus præterea trino ductu, & immediate Canonici Cathedralis duplici, moxque Abbas (nisi celebret) pariter duplici, ac subinde Canonici, vel Monachi Abbatialis Ecclesiæ unico tantum ductu thurificentur.

XVI. Abstineant tamen Episcopi, ubi consuetudo contraria non viget, a frequenti hujusmodi accessu ad Ecclesias exemptas in similibus actibus, ut liberius Abbates valeant suis uti privilegiis.

XVII. In Ordinationibus Canonicorum, Clericorum, Monachorum, necnon in vestitionibus Monialium, & emissione professionis earumdem, etiam pleno sibi jure subjectarum, in benedictionibus sacræ supellectilis, cæterisque actibus (Missarum, Vesperarum, & Matutinorum solemniis ter tantum in anno, ut præfertur, exceptis) neque in Ecclesiis, Oratoriis, aliisque locis tam publicis, quam privatis quantumvis exemptis, eisdemque Abbatibus pleno jure subjectis Mitram, Baculum, & quævis alia Pontificalia insignia, nisi de expressa Sedis Apostolicæ concessione, adhibeant.

XVIII. Ecclesiasticam Supellectilem pro servitio dumtaxat suarum Ecclesiarum, vel Monasteriorum benedicant.

XIX. Reliqua Pontificalia extra loca ipsis Abbatibus subjecta vel pro servitio alienæ Ecclesiæ, aut in subditos pariter alienos, etiam de licentia Ordinariorum exercere non valeant, puta Campanarum benedictiones, Calicum, & similium in quibus adhibetur unctio, nec non Minorum Ordinum collationes.

XX. Concionatoribus, qui eorum subditis Verbum Dei prædicandi onus acceperint, benedictionem elargiri non præsumant, sed Episcopis, quibus hujusmodi Jus privative competit, omnino dimittant.

XXI. In Missis privatis, quo ad indumenta, Cæremonias, Ministros, Altaris ornatum, & benedictionis largitionem a simplici Sacerdote non discrepent, deinde sacras vestes induant in Sacristia, neque utantur Cruce pectorali, unico sint contenti Ministro, aquam cum pelvi, & urceolo argenteis sibi ministrari non sinant, duasque tantum candelas super altari adhibeant.

His autem Sanctissimo relatis, & in Congregatione Sacrorum Rituum ordinaria habita coram Sanctitate Sua per Eminentissimum, & Reverendissimum D. Cardinalem Brancaccium accurate perlectis, mature discussis, Sanctitas Sua ea approbavit, & pro omnimoda eorumdem observatione typis mandavit imprimi, ad valvas affigi, & publicari, ut elapso termino sex mensium a die publicationis eorumdem omnes, & singulos usu Pontificalium gaudentes, tum sæculares, tum Regulares quantumvis exemptos, & speciali expressione indigentes afficiant, & arctent, ac si omnibus, & singulis eadem exhibita, vel personaliter præsentata, intimata, seu notificata fuissent. Indulsitque præterea locorum Ordinariis, ut auctoritate Sedis Apostolicæ possint, immo debeant, præfatos, etiam per censuras compellere.

Cumque nonnulli ex dictis Abbatibus, & Prælatis proprium habere possint territorium, juraque Episcopalia, nullisque subdantur Episcopis, qui eos coercere, si excesserint, valeant, eo casu a Sedis Apostolicæ Nunciis, si aderint, sin minus ab Archiepiscopis, in quorum Provinciis, vel ab Episcopis Romano tantum Pontifici subjectis, intra, vel prope, quorum Dioecesis limites eorum Ecclesiæ, vel Monasteria sita fuerint, tamquam a Sancta Sede Delegatis ad hujusmodi Decretorum observationem prædicti omnino cogantur.

Die XXVII. Septembris 1659.

J. Episc. Sabin. Card. Sacchettus.

Loco ✠ Sigilli.

Franciscus Maria Phebæus Sac. Rit. Cong. Sec.

Declaratio Decreti Sacræ Rituum Congregationis emanati die 27. Septembris 1659. circa usum Pontificalium pro Congregatione Cassinensium.

Procurator Generalis Congregationis Cassinensium Sanctissimo humiliter supplicavit, ut dignaretur præcipere Congregationi Sacrorum Rituum, ut quæ Abbatibus Cassinensibus particulari Apostolicæ Sedis Indulto ex vetitis, ac præter expressa in Decreto novissime super usu Pontificalium edito, adhibere liceat, prævia discussione declaret. Sanctissimus autem Oratoris preces ad eamdem Congregationem transmisit, rescripsitque per Emum D. Card. Franciottum notulam dubiorum supplici libello subnexam in ipsa Congregatione referri, quæ Ad

(*) Idem etiam innuitur Constitutione incipiente *Exemplis* a Benedicto XIV. *Tom. II. Bullar.* ubi formam benedictionis præscribit, de qua infra Verb. *Benedictio art. 5. num. 32.*

Ad §. quartum Decreti, quo prohibetur usus præterquam unius Abaci, asserentibus Monachis hactenus ab immemorabili tempore eorum Abbates adhibere consuevisse secundum Abacum ad pelves, & urceolos exponendos, censuit servandum esse Decretum.

Ad §. quintum, quo tribus diebus tantum de præcepto &c. Pontificalis celebratio permittitur, exponentibus Monachis taxativam hujusmodi non extendi ad usum Pontificalium sine Baldachino, ac propterea ex Alexandro II. sibi competere usum Pontificalium in exequiis nobilium virorum: Sacra Congregatio censuit hujusmodi privilegium tantummodo suffragari Monasterio Cavensi, nec ad alia Monasteria extendi.

Ad §. sextum, quo in accessu Abbatis Divina peracturi, & recessu ejusdem post Divina absoluta, prohibetur associatio more Episcoporum, affirmantibus Monachis se ab immemorabili tempore simili associatione usos esse, atque indecorum videri, ut Abbas Pontificaliter peracturus Divina, solus Ecclesiam petat; Sacra Congregatio censuit annuendum esse petitis, modo non extra, sed intra septa Monasterii sese ad Ecclesiam conferant.

Ad §. septimum, quo taxatur numerus Ministrorum, exponentibus Monachis, Abbates indigere Ministris ad librum, ad candelam, ad intortitia elevationis, & ad candelabra Evangelii, ad Mitram, & Baculum: Sacra Congregatio censuit indulgendos fore alios quatuor Ministros Cotta indutos, præter expressos in Decreto.

Ad §. octavum, quo usus Mitræ pretiosæ, & baculi sine velo appenso vetitus est, asserentibus Monachis Mitram pretiosam ipsis de jure competere, velum quoque nunquam eos consuevisse baculo appensum adhibere, nec esse de ritibus Romanæ Ecclesiæ, sed Ambrosianæ tantum: Sacra Congregatio censuit quo ad Mitram, servandam esse dispositionem *cap. Ut Apostolicæ, de privil. in 6.* quo ad baculum servandum esse Decretum (Vide infra n. 35.)

Ad §. decimum, quo prohibetur usus Pontificalium in aliena Ecclesia, licet exempta, quamvis Abbas ad ipsam fuerit invitatus, exponentibus Monachis eos inibi Pontificalibus insigniis hactenus usos esse, idque a Jure ipsi permissum præsumere: Sacra Congregatio censuit servandum esse Decretum.

Ad §. undecimum, quo sacras vestes ex Altari sumere Abbates privatim celebraturi prohibentur, asserentibus Monachis se hactenus tali privilegio gavisos esse; Sacra Congregatio censuit servandum esse Decretum.

Ad §. decimum tertium, quo disponitur ne Abbates extra Pontificalia, Pontificali more, ac trina Crucis productione, nec non privatim occurrenti populo, tum Pontificaliter induti, etiam per Ecclesiam incedentes benedicant: asserentibus Monachis, Abbates in Missis privatis hactenus Episcopali more benedixisse, & Pontificalibus præsertim indutos, per Ecclesiam transeuntes occurrenti populo benedictionem elargiri consuevisse; Sacra Congregatio censuit servandum esse Decretum.

Ad §. decimum quartum, quo in præsentia Episcopi Abbatibus denegatur facultas benedicendi solemniter etiam in Pontificalibus, asserentibus Monachis, ex privilegio ipsis, etiam præsente Episcopo, benedictiones hujusmodi competere; Sacra Congregatio censuit servandum esse Decretum.

Ad §. decimum quintum, quo traditur ordo inferioribus Prælatis Divina Pontificaliter peragendi, præsenteque Episcopo Loci Ordinario, exponentibus Monachis Episcopo vetitum reperiri ingressum in eorum Ecclesias ipsis invitis; Sacra Congregatio censuit servandum esse Decretum.

Ad §. decimum septimum, quo usus Mitræ, & reliquorum insignium Pontificalium, præterquam tribus anni diebus abrogatus est, suggerentibus Monachis, indecorum videri, ut in Ordinibus conferendis, in consecrationibus, in receptionibus, & professione Monachorum, & Monialium Abbates Mitram non adhibeant; Sacra Congregatio censuit indulgendum fore, ut ea tantum utantur in actu Ordinationum, & benedictionum cum sacro oleo.

Ad §. decimum octavum, quo vetita est Abbatibus benedictio sacræ supellectilis pro usu alienarum Ecclesiarum, asserentibus Monachis, etiam pro aliena Ecclesia ex Apostolico indulto eis licitum esse Ecclesiasticam supellectilem benedicere; Sacra Congr. mandavit exhiberi indultum authenticum ex Archivio Apostolico desumptum, ac interim abstineri.

Ad §. vigesimum primum, quo in Missis privatis prohibentur Abbatibus quivis ritus, & prærogativæ ad Episcopos privative spectantes, exponentibus Monachis, Abbates Cassinenses hactenus in Missis privatis adhibuisse quatuor Candelas, Ministros ad lotionem manuum, & duos Assistentes cum Cotta &c. Sacra Congregatio censuit servandum esse Decretum, præsentisque declarationis Decretum Typis imprimi posse concessit die 12. Junii 1660.

Prædictis autem Sanctissimo relatis, Sanctitas Sua ea approbavit, & Decretum editum die 27. Septembris 1659. omnino exequi, & servari mandavit. Verum quoad §. quintum, sextum, septimum, octavum, & decimum septimum, ad limites tantum præsentis declarationis, & non alias, salva quavis contraria verbaliter expressa dispensatione privilegiorum particularibus Monasteriis Congregationis Cassinensium concessorum. Die 20. Julii 1660.

J. Episcopus Sabinen. Card. Sacchettus.

Loco ✠ Sigilli.

Franc. Maria Phebæus Sac. Cong. Rit. Secret.

Abbas exemptus non potest ab Episcopo excom- 32
municari ex ejus ordinaria auctoritate. *Sac. Cong. Episc. in Nullius Burgi S. Sepulcri* 25. *Febr.* 1712. *Ponente Card. Colloredo*, ut refert Ursaya *tom.* 3. *part.* 1. *discept.* 15. Abbati Regulari non habenti Ju- 33
risdictionem quasi Episcopalem, nec Territorium separatum, concedi non solet indultum consecrandi Ecclesias noviter ædificatas. *Sac. Cong. Rit. in Pragensis pretensi Indulti* 31. *Aug.* 1715. ut refert Ursaya *tom.* 1. *part.* 1. *discept.* 10. (1) Abbates, & 34
Ab-

* (1) Interdum tamen singulare hoc privilegium Abbatibus Regularibus concessum novimus, ut Corbejensi, Einsidlensi, & a. 1748. Campidonensi a Benedicto XIV.. Vide eundem Benedictum XIV. *de Syn. Dioec. lib.* 13. *cap.* 15. *n.* 3. *seq.*

Abbati S. Eliæ Terræ Carbonis non est Nullius, nec habet Territorium separatum, & Jurisdictionem. *Sac. Congr. Concil. in Anglonen.* 17. *Novemb.* 1714. ut refert Ursaya *tom.* 2. *part.* 1. *discept.* 9.

Supplementa Auctoris e II. Editione.

35 Clemens IV. in decretali *Ut Apostolicæ, de Privileg. in 6.* decrevit, ut Abbates, & alii exempti, quibus usus Pontificalium est a Sede Apostolica concessus, in Provincialibus Conciliis, & Episcopalibus Synodis uti possint Mitris tantummodo auro frisiatis, non tamen aureas, vel argenteas laminas haben-
36 tibus: Prælati autem non exempti, sed qui usum Pontificalium habent, in iisdem sacris conventibus, Mitris puris duntaxat, & simplicibus, albis, & planis uterentur, Benedictus XIV. Constit. incipien. *Causarum* Tom. 2. Bullarii.

37 Abbates inter Monachos Ruthenos Ord. S. Basilii, in actibus Monasticis præcedere non debent Proto-Archimandritas; extra vero actus Monasticos, solitum servari debet, ita ut ubi usus invaluit ut Abbas præcedat Proto-Archimandritam, in posterum etiam eadem præcedentia ad Abbates pertineat. Benedictus XIV. Const. incip. *Inter plures* Tom. 1. Bullar. §. 16. quo sensu dici potest in Indice ejusdem Bullarii, simplices Abbates aliquando Superioribus Generalibus præcedere.

38 Abbates habentes jus Mitræ & Baculi etiamsi Titulares & Commendatarii sint, sive Sæculares, sive Regulares præcedunt in Synodo Canonicis etiam Cathedralis capitulariter non intervenientibus: Benedict. XIV. de Synodo Diœc. *lib.* 3. *cap.* 10. *n.* 5. & Cæremoniale Episcoporum *lib.* 1. *cap.* 31. Inter Abbates præcedit, qui dignitatem prior sit assecutus: Idem Pontifex *loc. cit. n.* 6. & cap. final. *dist.* 17. & *cap.* 2. 15. 16. *de Majoritate & obedientia*.

39 Habentes jurisdictionem quasi Episcopalem habent suffragium in Concilio Provinciali, ac subscribunt, & jus etiam habent interveniendi Conciliis Generalibus: Idem *lib.* 8. *cap.* 2. *num.* 5.

40 Abbatum aliorumque Prælatorum Regularium jurisdictionem temporalem, & spiritualem in subditos Sæculares habentium Residentiæ exemptæ sunt a visitatione, & correctione Episcoporum, etiam quoad curam animarum: hoc est, nullum Episcopi exercere possunt jurisdictionis actum in Parochos, & Parochianos, in quos Abbates, & alii Superiores Regulares dictam jurisdictionem habeant, nisi tamen Episcopi alia de causa & titulo sint in quasi possessione majoris juris: Benedict. XIV. Constitut. incipien. *Firmandis* Tom. 1. Bull. num. 12. & seq.

41 Inter Abbatem Commendatarium Cryptæ Ferratæ & Episcopum Tusculanum lis terminatur a Bened. XIV. per Constitutionem incipientem: *Inter multa*, Tom. 1. Bull. ac decernitur, Monasterium, & Monachos exemptione passiva gaudere; in Territorio vero ejusdem Cryptæ Ferratæ ex immemorabili consuetudine Tusculanum Episcopum jurisdictionem exercere, ideoque ad eum jus in Clerum, & Populum illius Abbatiæ pertinere. Abbati præterea nonnulla privilegia de novo concedit, scilicet conferendi Sacramentum Confirmationis semel in anno; approbandi Confessarios pro sæcularibus in perpetuum; recipiendi examina testium pro statu libero; concedendi licentias publicationum Matrimonii; cognoscendi in prima instantia causas civiles mensæ Abbatialis etiam ad forum Ecclesiasticum spectantes.

Abbatia Farfensis singularibus privilegiis ab Urbano VIII. cumulata fuerat; cum vero ex ampla 4
nimis jurisdictione lites, & alia sequerentur incommoda, Benedictus XIV. Constitut. incip. *Dum universi*, Tom. 2. Bull. Abbatis jurisdictionem restrinxit, ab illa dismembrando varias Ecclesias, Oppida, Monasteria, & Loca Pia in variis Diœcesibus existentia; reservato tamen Abbati jure Patronatus Ecclesiastico in Ecclesias, & Beneficia dismembrata.

Abbates, Priores, aliique, qui spirituali jurisdi-
ctione quasi Episcopali in suis Monasteriis, & Ec- 4
clesiis, eorumque Territoriis ab omni alia Episcoporum Diœcesi omnimode separatis potiuntur, Limina Apostolorum visitare, & Ecclesiarum suarum statum exponere debent. Qui in Italia sunt, & Insulis adjacentibus, tertio anno, reliqui vero quinto, ita ut illi tertio quoque anno, isti vero quinto redeunte, idem institutum repetere debeant, quæ annorum supputatio a tempore captæ possessionis, & suscepti Monasteriorum, & Ecclesiarum regiminis & curæ incipiat. Qui vero neglexerint, eos ab ingressu Ecclesiæ, ac etiam ab administratione tam spiritualium, quam temporalium, nec non a perceptione fructuum suorum Monasteriorum tandiu suspendantur, donec a contumacia resipiscentes relaxationem hujusmodi a Sede prædicta meruerint obtinere: Benedict. XIV. Const. incipien. *Quod Sancta* Tom. 1. Bull.

Abbates hujusmodi si Romæ sint, coram S. R. E. 4
Diacono Card. ordine priori, si vero extra Urbem, vel coram Nuntio Apostolico, vel coram Catholico Episcopo tamquam delegato Sedis Apostolicæ jurare debent, se sacras Beatorum Apostolorum Petri & Pauli memorias personaliter ac per se ipsos visitaturos; formula autem juramenti ibidem præscripta recensetur infra *verb. Juramentum, art.* 3. *n.* 37.

Supplementa Auctoris e III. Editione.

Abbati Generali Ordinis Monachorum S. Hieronymi Congregationis Italicæ Indultum conceditur interveniendi Capellis Pontificiis, locusque cum aliis Abbatibus Generalibus eidem assignatur in consueto scamno, immediate post alios modernos & pro tempore existentes Ordinum Monasticorum Abbates Generales, & cum habitu Prælatitio ipsi alias a Sede Apostolica concesso, seu juxta ritum cum Pontificalibus indumentis; Benedict. XIV. Constitut. incip. *Romanorum Pontificum*.

Abbatia Fuldensis in Episcopatum erigitur, cum omnibus juribus, & prærogativis, prælervato tamen statu Regulari; itaut idem Episcopus, & Abbas Fuldensis sit, & nuncupetur. Benedictus XIV. in Tomo IV. sui Bullarii Constitut. incip. *In Apostolicæ Dignitatis apice*. Fuldensis vero Diœcesis, & Episcopatus, Moguntinæ Archiepiscopali Ecclesiæ jure Metropolitico declaratur subjectus ab eodem Benedicto XIV. Constitut. incip. *Saluberrimum*.

Pactiones, Capitulationes, seu concordata ante ele-

electionem, seu postulationem inita cum eligenda Abbatissa, vel Priorissa, sive Monasterium, & Capitulum ex solis foeminis, sive utriusque sexus personis constet, Innocentiana Constitutione abrogantur. Benedict. XIV. Constitut. incip. *Pastoralis regiminis*, in qua confirmatur Decretum Congregationis Consistorialis, quo fuit declaratum sub Constitutione Innocentii XII. super Capitulationibus Sede vacante initis, comprehendi etiam Monasteria, & Collegia utriusque sexus, nec non eadem Constitutione prohiberi qualscumque pactiones, & Capitulationes, etiam per se honestas & licitas.

Additiones ex aliena manu.

48 De Abbatibus exemptis parce disserit Auctor. (*) Dignitas vero materiæ exigit ut de ipsis paulo latius disseratur. Ii triplicis sunt speciei. Alii, *primæ speciei* dicti, qui principaliter cum certis locis ab Episcoporum jurisdictione eximuntur, & nonnisi per consequentiam aliqua donantur jurisdictione non in Populum, & Clerum, sed in Personas eorum locorum. Alii, nuncupati *secundæ speciei*, qui nonnullis exceptis, quæ nominatim prohibentur, obtinent quæ ad Episcopos pertinere dicuntur *Lege jurisdictionis*, in Populum & Clerum aliquorum Oppidorum, remanentibus tamen oppidis illis in Dioecesibus suorum Episcoporum, & sic Episcopis competentibus cunctis, quæ ad eos *jure ordinis*, & *Lege Dioecesana* pertinent, quæ vetita sunt ipsis Abbatibus *secundæ speciei*, tum quæ Episcopis in Loca exempta sunt delegata. Alii, *tertiæ speciei* vocati, qui plenius obtinent quæ ad Episcopos *lege jurisdictionis* pertinent, in Populum & Clerum certorum Oppidorum, iis a Dioecesibus suorum Episcoporum separatis, adeoque Episcopis minime competentibus, quæ ad ipsos pertinent *jure Ordinis*, *Legeque Dioecesana*, sed tantum quæ delegata ipsis sunt in Loca Nullius. Confer *Cardin. Petr. in Comment. ad Constit. Apostol. Constit. 6. Alexand. III. sect. 1. num 1. & plur. sequent. & Constit. 5. Callist. III. sect. 1. num. 6. & plur. sequent. Clement. in sua Concord. Pastoral. part. 1. cap. 4. a n. 64. ad fin.*

49 Num dari queant Abbates exempti *exemptione*, ut ajunt, *nativa*, consule *Clement. in sua Concord. Pa-*
50 *storal. part. 1. cap. 6. n. 18. ad fin.* Regulariter vero Abbates evadunt exempti vel privilegio Pontificio, vel præscriptione, seu quod idem est, vel *exemptione dativa*, vel *exemptione præscriptiva*.

51 Quod attinet ad privilegium Pontificium, quum nulla in re magis peccatum sit, quam in falsandis id genus privilegiis Pontificiis, ut sunt antiquæ querelæ *Petri Blesensis* in Epistola 68. nomine *Richardi Archiepiscopi Cantuariensis* scripta *ad Alexandrum III.* & dolet *Hericourt in Legib. Eccles. suo ordin. restitut.*
52 *part. 1. cap. 11. §. 11.* Prudenti proinde consilio in jure canonico statutum est, ut in controversiis de exemptione non nisi exhibitis Authographis judicium ferri possit, ut jamdudum præscripsere *Alexand. III. in cap. Accepimus, de Fid. Instrument. & Bonifac. VIII.*
53 *in cap. Quam Personæ, de Privileg. in 6.* Quinimo examinanda sunt Autographa juxta rigidas illas artis criticæ Regulas, quas ad detegendum utrum ea vera sint an falsa circa qualitatem chartæ, formam scripturæ, adjunctionem fili, & alia id genus, proposuit *Innocentius III. in cap. Licet, & in cap. Quam gravi, de crimine falsi*. Conferendus de hisce Regulis omnino est *Rousseaud de la Combe, in sua Jurisprudentia Canonica verb. Exemptio sect. 8. distinct. 5. per tot.*

Privilegium Pontificium, ut importet exemptio- 54
nem vel *primæ*, vel *secundæ*, vel *tertiæ speciei*, debet esse clarissimum, nam in quovis dubio contra exemptionem utpote Episcopis præjudicialem & sic odiosam respondendum est. *Zypeus consult. canon. 1. n. 1. tit. de Privileg. Vanespen. Jur. Eccles. univers. part. 3.*
tit. 12. cap. 5. num. 3. & sequent. Antiquitus non con- 55
suevisse Romanos Pontifices concedere hoc privilegium nisi requisito consensu Episcopi, cujus jurisdictioni præjudicium irrogabatur, demonstrant *Thomassin. de veter. ac nov. Eccles. disciplin. tom. 1. lib. 3. cap. 38. per tot. Hericourt in Legib. Eccles. suo ordini restitutis par. 1. cap. 11. §. 7.* Quibus vero verborum 56
formulis tributa nec ne censeri debeat exemptio *primæ speciei*, quibus exemptio *secundæ speciei*, & quibus demum exemptio *tertiæ speciei* longum esset tradere. Vide *Card. Petr. in commentar. ad Constit. Apostol. Constit. 6. Alexandr. III. sect. 1. fere per tot. Clement. in sua Concord. Pastoral. part. 1. cap. 6. pariter fere per tot.* & potissime Decretales a Summo Pontifice Benedicto XIV. editas in *Spiren. Jurisdictionis*, in *Conversana Jurisdictionis*, tum in *Tusculana Jurisdictionis*. Quod si cupias interpretationem hujusmodi 57
Privilegiorum pro exemptione *tertiæ speciei*, consule Decisiones Rotæ *in Marsicen. seu Nullius Jurisdictionis super bono jure 7. Junii 1700. coram bo. me. Muto, & in Brittinorien. seu Nullius Foropompilien. Jurisdictionis 27. Aprilis 1725. coram bon. mem. Cerro.*

Quod vero concernit præscriptionem, si de exem- 58
ptione vel *primæ* vel *secundæ speciei* agatur, sufficit immemorabilis, vel centenaria, vel quadragenaria cum Titulo colorato. At si quæstio sit de exemptio- 59
ne *tertiæ speciei*, nonnisi immemorabilis efficax est, uti definitum fuit in reformationem antiquæ sententiæ alias a Rota amplexæ in celebri decreto *Congregationis particularis* exarato *a R. P. D. Prospero Lambertini* deinde Benedict. XIV. & approbato *a S. M. Clemente XI.* die 14. Januarii 1721. Censuitque *Rota* 60
in S. Angeli Lombardorum Jurisdictionis 4. Februarii 1756. §. 19. cor. Reverendissimo P. D. Bussio, mox dictum decretum non esse Legem novam, sed Legis veteris declarationem, atque hinc locum habere etiamsi agatur de casu ante ipsum jam per rem judicatam definito, qui in gradu restitutionis in integrum revideatur. Sublatam vero ab hoc decreto non fuisse ob- 61
servantiam in *linea interpretativa* Privilegii Pontificii patet ex ipso decreto.

Ex quibus actibus præscriptione acquiratur exem- 62
ptio *primæ speciei*, tradunt *Frances, de Eccles. Cathedral. cap. 20. n. 156. Rot. in recent. decis. 76. n. 11. part. 10. cor. Molin. decis. 76. n. 18. & dec. 846. n. 109. optime in Osnaburgen. Jurisdict. 29. Januarii 1725. fere per tot. cor. bon. mem. Cerro.* At facile haud est dignoscere quibus ex actibus præscriptione acquiratur exemptio *secundæ speciei*, tum exemptio *tertiæ speciei*. Vicinitas enim quæ intercedit Potestatem Ab- 63

(*) Vide supra, *num. 29.* ubi satis abunde in hac novissima editione suppletum est.

batis *secundæ speciei* inter, & potestatem Abbatis *tertiæ speciei*, sæpe in causa est, ut qui actus sufficiunt ad præscriptionem exemptionis *secundæ speciei*, ii per errorem trahantur ad præscriptionem exemptionis *tertiæ speciei*, ut conqueritur *Clement. in sua Con-*
64 *cordia Pastorali part. 1. cap. 4. num. 89.* Ad vitandum errorem hunc oportet unam ab altera potestate distinguere, limitesque uniuscujusque statuere, ut dignosci inde possit quinam actus proprii sint unius, & quinam alterius præscriptionis.

65 Abbati *secundæ speciei*, exceptis litteris dimissoriis, & excommunicationibus, quæ, monitionibus præmissis ad finem revelandi pro rebus subtractis, aut deperditis, feruntur, & si agatur de Abbate non regulari, sed sæculari, cognitione causarum matrimonialium & criminalium, tum approbatione Confessariorum & Concionatorum, cætera fere competunt, quæ ad Episcopos pertinent lege jurisdictionis, tum *voluntariæ*, ut sunt collatio Beneficiorum, institutio Clericorum a Patronis præsentatorum, destinatio officialium, & quæcumque nullo judiciali strepitu peraguntur, tum *contentiosæ*, ut sunt potestas jus dicendi in causis Ecclesiasticis, & delicta puniendi pœnis Ecclesiæ, ut post alios tradunt *Clement. in sua Concord. Pastoral. part. 1. cap. 4. a num. 85. ad num. 98. P. Gaudent. a Janua de Visitat. tom. 1. cap. 3.*
66 *dub. 9. sect. 2. num. 4.* Et ut recte monet *Clement. loco mox citato num. 94.* exercere solet Abbas secundæ speciei actus jurisdictionis, *vel cumulative cum Episcopo* (sunt ejus verba) *vel privative ad eum juxta formam*
67 *privilegii vel præscriptionis*: Utroque tamen casu retinet Episcopus ea quæ sunt *Ordinis*, ut sunt ordinatio Clericorum, administratio Chrismatis, distributio olei sancti, & alia id genus, quæ sunt *Legis Diœcesanæ*, ut sunt visitatio, exactio cathedratici &c. quæ vetita esse ipsi Abbati *secundæ speciei* modo dictum est, & quæ Episcopis in Loca exempta sunt delegata, ut præter mox adductos firmat *Cardinal. de Luc. de jurisdict. discurs. 1. n. 9.*

68 Aliter vero se res habet quoad Abbatem *tertiæ speciei*. Huic enim, demptis litteris dimissoriis cum excommunicationibus, quæ feruntur præmissis monitionibus ad finem revelationis pro subtractis aut deperditis rebus, omnia competunt quæ sunt tum *voluntariæ*, tum *contentiosæ* jurisdictionis, & quidem
69 *excluso* semper Episcopo. Quinimo Episcopus nec retinet quæ sunt *Legis Diœcesanæ*, immo nec quæ *sunt ordinis*, quum possit Abbas *tertiæ speciei* pro iis adire quemlibet Episcopum, ut firmant *Cardinal. Petra in Commentar. ad constit. Apostol. constit. 5. Innocentii IV. sect. unic. num. 29. & duob. sequent.* & rursus *constit. 14. ejusdem Pontificis num. 53.* & demum *constit. 4. Callisti III. sect. 2. n. 90. Pignatell. consult. Canon. tom. 7. consult. 8. num. 89. 90. & 102. Rot. cor. Zaratt. decis. 10. n. 20. & plur. seqq. in Marsicen. seu Nullius Jurisdictionis super bono jure 7. Junii 1700. §. Insuper, & §. Itaque, cor. bon. mem. Mut. & in Brittinorien. seu Nullius Forcpompilien. Jurisdictionis 28. Aprilis 1725. §. Hanc vero cor. bon. mem. Cerr.*
70 Solumque Episcopus ea exercere valet quæ speciatim delegata sunt in Loca Nullius.

71 Patet ex his, quod ad acquirendam præscriptione exemptionem *secundæ speciei* satis est docere de exercitio actuum *voluntariæ* & *contentiosæ* jurisdictionis in Clerum & Populum alicujus Loci, vel privative ad Episcopum, vel cumulative cum ipso Episcopo.

Ad acquirendam vero præscriptione exemptio- 7
nem *tertiæ speciei* minime sufficit probare exercitos fuisse in Clerum, & Populum alicujus oppidi actus jurisdictionis voluntariæ, & contentiosæ, Abbati *secundæ speciei* permissos, sed docere omnino oportet de exercitio itidem eorum actuum jurisdictionis *voluntariæ*, & *contentiosæ*, qui mox dicto Abbati *secundæ speciei* sunt prohibiti, tum & maxime de exclusione Episcopi non modo ab iis, sed & ab actibus *Legis Diœcesanæ*, & *Ordinis*, ut firmavit *Rot. in Burgen. Jurisdictionis S. Joannis super territorio separato 10. Decemb. 1725. §. 2. & 21. Junii 1726. §. 1. & 2. & 9. Januarii 1728. §. 8. cor. bon. mem. Ratt.* inter impress. *decis. 163. num. 4. & 28. Martii 1735. §. 5. & 20 Januarii 1736. §. 2. cor. Reverendissimo P. D. Bussio, & 16. Maii 1738. §. 5. cor. clar. mem. Calcagnin.*

Silentio omittendum haud est, dari Abbates *ter-* 7
tiæ speciei per quamdam fictionem. Hi sunt quibus non est territorium cum Clero, & Populo, & nonnisi Privilegio Pontificio, eoque specialissimo & clarissimo dari possunt. Consule de ipsis *Cardinal. de Luc. de Jurisdict. discurs. 18. num. 7. Cardinal. Petr. in comment. ad Constitut. Apostol. Constit. 6. Alexandr. III. num. 6. & plur. sequen. Clement. in sua Concord. Pastoral. part. 1. cap. 6. a num. 35. ad plur. sequent. Rot. in Burgen. Jurisdictionis S. Joannis super territorio separato 26. Martii 1735. §. 18. & 20. Januarii 1736. §. 3. cor. Reverendissimo P. D. Bussio & 11. Maii 1738. §. 7. cor clar. mem. Calcagnin.*

De modis quibus Abbates exemptionem amittere 7
possunt plene agit *Chokier, de Jurisdict. in exempt. part. 3. per tot.* Hoc unum inculcandum est, quod si 7
Abbas exemptus sit simul immediate S. Sedi subjectus, ad amissionem exemptionis minime efficax est quadragenaria, sed omnino requiritur centenaria, idque ratione præjudicii, quod inde obvenit Ecclesiæ Romanæ, ut ex text. *in cap. Quum dilecta §. 4. de confirmat. util. vel inutil.* post antiquos firmant *Loter. de Re Benefic. lib. 1. quæst 24. num. 244. & sequent.* mox laudatus *Chokier de Jurisdict. in Exempt. part. 3. quæst. 12. a num. 4. ad plur. sequent.*

De Abbatibus exemptis hactenus late disseruimus. 7
Hic vero quoad Abbates exemptos tertiæ speciei, non inutile est monere esse inter hosce aliquos, de quibus non est judicandum secundum Regulas communiter in subjecta materia receptas.

Utque res nota fiat, sciendum est, quod occurunt 7
in Ecclesia loca aliqua inhospita & deserta, eaque dicta *nullius* non in sensu illo sequioribus sæculis usurpato, quod scilicet separata essent a Diœcesi sui Episcopi, Prælatusque in iis esset cum jurisdictione quasi Episcopali, sed in sensu longe diverso, quod in ea utpote deserta & inhospita nullus finitimus Episcopus jus aliquod sibi asserebat.

Ex quo vero Loca hæc inhospita & deserta inhabi- 7
tari incipiebant, secundum disciplinam eorum temporum immediate S. Sedi subjiciebantur, eratque in potestate novorum Incolarum pro iis quæ sunt Ordinis quemlibet Episcopum arcessere; *Fagnan. in cap. 3. num. 16. de Paroch. Thomassin. de veter. & nov. Eccles. disciplin. tom. 1. part. 1. lib. 3. cap. 37. n. 2.*

Constructis subinde Ecclesiis seu Monasteriis: *Pon-* 7
tifices

tifices (ait *Fagnanus* ubi ſupra) *Presbyteros ſeu Ab-*
bates deputarunt, qui illis præeſſent, & juriſdictionem
loco Epiſcoporum in Clerum & Populum exercerent:
Quum igitur hi Abbates juriſdictionem quaſi Epi-
ſcopalem habeant in Locis, in quibus ſuam Epiſcopi
juriſdictionem antea haud exercebant, nil mirum ſi
diſtinguantur ab aliis Abbatibus, ceſſentque adver-
ſus eos Regulæ illæ, quibus in dubio pro Epiſcopis
contra Abbates exemptos tertiæ ſpeciei ſit judican-
dum. Vide *Bliſſon. de Jur. Epiſcopor. in Regular.*
exempt. cap. 3.

Novum Additamentum.

80 (*) Abbates Regulares (de his enim aliqua addere li-
bet,) a primæva hujus dignitatis origine nullo fue-
re Clericali ordine inſigniti. Eorum tamen plerique
in Oriente jam ſæculo quinto presbyteratu ornaban-
tur; in Occidente autem ſæculo ſeptimo exeunte.
Plures nihilominus ſæculo VIII. invenias e Diacono-
rum ordine ad Abbatis dignitatem evectos. Mabillo-
nius *Præf. I. in ſæc. III. §. 7.* Romana ſub Eugenio I.
Synodus a. 827. *can.* 27. univerſos Abbates Presbyte-
ratu initiandos ſtatuit. Idipſum a. 1078. decrevit
Concil. Pictavienſe, pœna etiam adjecta, ut ſecus Ab-
batiis ſuis exuerentur. Poſt receptum Pontificalium
uſum vix ullum invenias, qui Presbyter non fuerit.
81 Verum etſi Abbates Presbyteri non erant, non tamen
illorum auctoritas vilis in Eccleſia habebatur. Nam ad
Synodos non raro vocabantur, ferendi ſuffragii non
82 ſecus atque presbyteri privilegio donati. A medio XI.
ſæculo etiam pontificalibus ornamentis decorari cœ-
perunt, non tamen ſtatim omnibus; paulatim iſta
excreverunt, primuſque, cui Mitræ Pontificalis uſus
certo conceſſus ſit, Egelſinus reperitur, Monaſterii
S. Auguſtini prope Cantuariam Abbas, cui Alexan-
der II. hoc privilegium impertiit. Mabillonius *Præf.*
in Sæc. VI. Ben. §. 4. n. 34. Idem deinde privilegium
Urbanus II. Oderiſio Caſinenſi, Hugoni Cluniacenſi,
& Petro Cavenſi Abbatibus conceſſit, ut & Hadria-
nus IV. a. 1156. Honeſto, Alexander III. a. 1176.
Danieli Leonenſis Monaſterii Abbatibus, ſed qui ſin-
gulare quoddam privilegium viſus tunc fuit, Mitræ
uſus tandem XV. ſæculo jus fere commune Abbatum
evaſit; quod idem de anulo dictum eſto, quem Ale-
xander III. in diplomate pro Leonenſi Monaſterio
ejuſque indicato Abbate Daniele Mitræ, Chirothecis,
Caligis, & Sandaliis *de ſuperabundantiori gratia* ſe
addere affirmat. Zaccar. *dell' antichiſſ. Badia di Leno*
p. 238.
83 Præter œconomicam bonorum Monaſterii admini-
ſtrationem (vide de hac *cap. nullum CXVII. q. 2.*,
& *c. Cum ad Monaſterium, de Statu Monachorum*),
& paternam, quæ Abbatibus in Monachos ſuæ curæ
commiſſos vi voti obedientiæ competit, poteſtatem;
alia inſuper præſtant illi poteſtate Eccleſiaſtica, quæ
ſeu diſpoſitione juris Eccleſiaſtici, ſeu conſuetudine
immemoriali ad eos pervenit, magno auctoritatis,
& ſplendoris incremento. Ad conſuetudinem imme-
morialem ſpectant, quæ *a num.* 49. invenies diligen-
ter diſcuſſa.
84 Porro ex juris Eccleſiaſtici diſpoſitione habent Ab-
bates Regulares 1. Facultatem abſolvendi Monachos
ſibi obnoxios a peccatis ſeu per ſe, ſeu per Sacerdotem
delegatum: Extravag. comm. *Inter cunctas de Privi-*
leg. 2. ſtatuendi caſus reſervatos; quorum tamen nu- 85
merum Clemens VIII. a. 1593. ad undecim caſus re-
ſtrinxit, quin augeri poſſit ſine conſenſu Capituli ſal-
tem Provincialis, aut ſecluſo novo aliquo privilegio.
3. coercendi ſuos etiam Eccleſiaſticis cenſuris. 4. cau- 86
ſæ illis ſæpe per Apoſtolicam Sedem delegantur cum 87
poteſtate contumaces cenſuris coercendi, etiamſi
commiſſionis litteræ id minime contineant: *cap. ſa-*
ne, cap. Paſtoralis, de officio delegati. 5. ad Conci- 88
lia generalia, ad quæ olim privilegio, & conſuetudi-
ne admittebantur, hodie quaſi ex lege vocantur, cum
jure ſuffragii non ſolum conſultivi, ſed etiam deciſi-
vi. Turrecr. *lib. 13. cap. 12. & 13.*, Malderus *diſp. 1.*
de Concil. dub. 4. Bellarm., aliique paſſim. 6. Abba- 89
tes, qui ornamentis Pontificalibus gaudent, ea om-
nia benedicere poſſunt, in quibus chriſma, aut un-
ctio non intervenit. 7. ſubditis ſuis Regularibus mi- 90
nores ordines conferre poſſunt. Hinc demum præ- 91
cipua quadam poſt Epiſcopos dignitate fulgent. Can.
ſi quis deinceps CXI. I. q. 7. Quin etiam in Anglia no-
vem Cathedrales olim extitiſſe ex Whartoni *Angli-*
Sacra novimus, quarum qui in Abbatem a Monachis
eligebatur, idem etiam electus Epiſcopus intellige-
batur. Vide Benedictum XIV. *de Syn. Diœceſ. lib. 13.*
cap. 7. n. 14.: quod exemplum idem Benedictus XIV.
in Germania innovavit quoad Abbatiam Fuldenſem,
quam in Epiſcopatum erexit, ſtatuens, ut qui in po-
ſterum a Monachis Abbas eligetur, idem & Abbas,
& Epiſcopus Fuldenſis electus cenſeatur.
De his omnibus conferri poſſunt Thomaſſinus *p. 1.* 92
lib. 3. Barthel *opuſc. Juridic.* T. II. opuſc. v. *de Jure,*
& juriſdictione Abbatum ſpirituali, & temporali, Eſpe-
nius *p. 1. Jur. univ. Tit.* 31. Hic tamen in iis caſtigan-
dus eſt, quæ *cap. 6. num. 11. ſeqq.* de Nicænæ II.,
Œcumenicæ VII. can. 14. diſputat. Reddo Canonem,
quo permittitur Abbati, Lectorem pro ſuo ordinare
Monaſterio, *ſi dumtaxat eidem Abbati manus impo-*
ſitio facta noſcatur ab Epiſcopo ſecundum morem præ-
ficiendorum Abbatum, ſeu ut Harduinus T. IV. Con-
cilior. habet, *ad præfecturam Hegumeni, dum conſtet*
illum eſſe Presbyterum: quæ ſane verba, ut recte Tho-
maſſinus monet, duo in Abbate poſtulant, ut Lecto-
rem ordinare poſſit, ut nempe 1. in Abbatem ſit ab
Epiſcopo benedictus. 2. ut Presbyter ſit. Verum
Van-Eſpen errorem Gratiano tribuit, qui qua eſſe ſo-
let in recitandis Canonibus exigua aut diligentia, aut
fidelitate ea verba *ſecundum morem præficiendorum*
Abbatem addiderit, cum tamen in Græcis exemplis
deſiderentur, quemadmodum Correctores Romani
ad hunc ipſum Canonem monuerunt; immo a Gra-
tiano deceptum queritur Innocentium III., qui Ro-
thomagenſi Archiepiſcopo reſcribens iiſdem Gratia-
ni verbis Canonem adtulerit; ac notari jubet, *quod*
error Gratiani mutationi diſciplinæ occaſionem dederit;
ut nimirum facultas dandi Tonſuram, & Lectoratum
cuilibet Monaſterii Præfecto, modo Presbyter eſſet,
ex Decreto Synodi VII. competens, ad ſolos Abbates
ſolemniter benedictos reſtricta ſit.
Hæc tamen ab Eſpenio confidentiſſime in Gratia-
num, & Innocentium III. jactantur, nec ſatis ad ſe-
ptimæ Synodi mentem. Nam primo Harduini lectio
nonniſi ex Græco proficiſci potuit, ut proinde non
ab omnibus Græcis libris abeſſe illa verba videri meri-

to debeant. Deinde fac illa desiderari. Quid illa *manus impositio*, nisi a Sacerdotali ordinatione distinguatur, cum postea Canon addat, *dum constet illum esse Presbyterum*? Utique postrema hæc verba, nisi ea velis esse superflua (quod admodum temere diceretur) indicant aliam a Sacerdotali ordinatione adhibendam fuisse manus impositionem, ut Abbati Lectorem ordinare liceret, nempe, de qua loquimur, benedictionem. Neller diss. altera *de Sacræ electionis* processu, Treviris 1756. §. IV. *n.* 9. Cætera quæ ad Abbatum electionem, ac benedictionem spectant, vide infra V. *Benedicere artic.* 3., & *Electio*.

93 Ab his honoris, auctoritatisque in Hierarchia Ecclesiastica prærogativis eæ disjungendæ non sunt, quibus in regimine politico, præsertim apud Germanos gaudent Abbates sane complures. In Bohæmia in *Prælatos*, & *status Regni* evecti sunt: *Jur. Provinc. Bohem. art.* 24. In Imperio Romano-Germanico ratione nexus civilis, alii *immediati* dicuntur, alii *mediati*; illi, qui Imperatori, & Imperio proxime subsunt; hi qui statibus Imperii obnoxii sunt. Porro *immediati* vel Principes sunt, vel hac dignitate destituuntur.

94 Principes in Comitiis viritim suffragia ferunt: sunt autem 1. Fuldensis, quem, ut diximus, Benedict. XIV. a. 1752. 3. Nonas Octobris edita Constitutione *Ineffabili* Episcopum renunciavit. 2. Campidunensis. 3. Eluacensis. 4. Murbacensis. 5. Ludrensis. 6. Bertholsgadensis. 7. Weisenburgensis. 8. Prumiensis. 9. Stabulensis. 10. Corbejensis. Imhoff in *Notit. Proc. Imp. l.* 3. *c.* 23. olim eisdem accensebatur Hirschfeldensis: at per Pacem Westphalicam *art.* 15. §. 2. in Principatum mutata est hæc Abbatia, ac domui Casellanæ tributa.

95 Cæteri qui Principes non sunt, curiatim suffragia ferunt, atque in duo scamna *Suevicum*, & *Rhenanum* tribuuntur. De his idem Imhoff *l. c. cap.* 28. Vide & Pfestingerum ad *Vitriar. lib.* 1. *tit.* 15.

96 Præterea eorum aliqui singularibus officiorum Palatinorum titulis distinguuntur, uti Abbas, & Episcopus Fuldensis Augustæ *Archicancellarii*, & *per Germaniam, Galliamque Primatis*, Campidunensis ejusdem Augustæ *Archi-Mareschalli*, Abbas S. Maximini prope Treviros, *Archi-Capellani* Augustæ &c. Malcovius *Jur. Publ. lib.* 3. *cap.* 6.

Olim non adigebantur ad Sacra limina visitanda, & ad exhibendam relationem status suarum Ecclesiarum; nunc autem tenentur postquam Sixtinam legem ad Episcopos pertinentem Benedictus XIV. ad eos quoque extendit Constitutione, cui initium; *quod Sancta T.* 1. *Bullari sui num.* 7.

97 Habent & Protestantes suos Abbates. Nam præter Archiepiscopatus, & Episcopatus viginti innumera Monasteriorum multitudo sæcularibus addicta fuit in Germania. Benedictinus Veremundus Gufelius in *defens. Jurium Stat. Eccles. Part. poster. cap.* 3. Monasteria in sola Germania superiori exstincta numerat 874. Horum haud pauca ærario Principis cessere, multa in hospitalia, nosocomia, vel scholas conversa fuere. Sic Monasterium Sindelfingense Ord. Canonic. Regular. in ducatu Wirtenb. fuit Tubingam translatum, ubi omnes Professores sunt Canonici, Præpositus Universitatis est Cancellarius, quem sequuntur Decanus, & Parochus Theologi. Hinc Tubingensibus Professoribus interdictum est gladium deferre. Plura ejusmodi exempla Misnia, Merseburgum, Argentoratum suppeditabunt.

Quædam etiamnum Principibus, quos *Appanagiatos* vocant, vel viris aliis emeritis, Doctoribus, Professoribus conferri, vel commendari solent. Johannes Laurentius Morhemius Marienthalensem, & Michaelsteinensem Abbatias nostris temporibus obtinuit; Laureacensem Matthæus Pfaffius magni uterque apud Protestantes nominis Theologus. Habent autem hujusmodi Abbates sub se *Conventuales*, *seu homines*, inquit P. Zall. Wein *Principior. Jur. Eccles. T. IV. p.* 261., *qui ad Statuta Capituli, & Abbatis voluntatem dirigunt actiones, sed votis non adstringuntur, nisi quod vitam cœlibem ducere obligentur, quamdiu beneficio Monasterii fruuntur, vel nisi speciali dispensatione a Principe obtenta matrimonium contrahere liceat.* 98

ABBATISSA.

SUMMARIUM.

1 *Quænam Monialis eligi possit in Abbatissam, seu Priorissam*, ad num. 16.
17 *Electio Abbatissæ qualiter fieri debeat?* ad num. 21.
22 *In electione Abbatissæ quis habeat vocem activam?* ad num. 25.
26 *Ut valida sit electio, quot vota requirantur?* ad num. 29.
30 *In casu, quo Moniales non essent concordes in eligenda Abbatissa, quid agendum?*
31 *In electione Abbatissarum Prælatis Regularibus subjectarum, quid agendum?* ad num. 40.
41 *Moniales non possunt electionem Abbatissæ compromittere.*
42 *Nec cedere votum suum Superiori præsidenti electioni.*
43 *Electio ut sit valida quænam requirantur?* ad n. 52.
53 *Abbatissæ non possunt durare in officio ultra triennium*, ad num. 57.
58 *Abbatissa an propter juramentum fidelitatis præstandum causa Feudi possit licite exire*, ad n. 59.
60 *Abbatissæ facultates dispensandi, conferendi Beneficia, suspendendi, benedicendi, &c.* ad num. 69.
70 *Abbatissarum nomine donantur quædam Priorissæ.*
71 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad n. 84.
(*) 84 *Ad num.* 88. *Alia additamenta.*

NULLA Monialis potest eligi in Abbatissam, seu Priorissam, quæ non habeat annos quadraginta ætatis, & annos octo saltem Professionis Regularis, *ex Concil. Trid. sess.* 25. *cap.* 7. *de Regular. & Monialibus*. Et annus quadragesimus debet esse completus, ex *Sacra Congr. Concil. in una Neapolitana die* 24 *Sept.* 1678. Si vero non reperiatur in Monasterio Monialis quadragenaria, posset eligi quæ annos triginta excesserit, & quinque saltem annis post Professionem recte vixerit, *ex eodem Conc. ibid.* 1 2 3

Et quo ad hanc ætatem neque Episcopus, neque Nuncius, vel alius Superior potest dispensare; nemo enim Summo Pontifice inferior potest dispensare 4

5 fare in lege Conciliari. Et si aliqua eligatur non habens talem ætatem a Concilio requisitam, electio ipso jure esset nulla, ut declaravit *Sacra Congregat. in una Viterbiensi* 16 *Maii*. 1623.

6 Et dato quod in Monasterio reperiretur una sola habens ætatem requisitam a Concilio, ipsa deberet eligi, nisi esset penitus inhabilis ex alio capite; Non
7 enim potest eligi alia, quæ deficiat a dicta ætate; aut tempore, etiam per solum mensem, licet sit habilior illa, quæ habet requisitam ætatem & tempus, ex *Sac. Cong. in una Viterbien. S. Rosæ* 25. *Martii* 1623.

8 Non potest in Abbatissam eligi illegitima; ejus enim electio facta sine Apostolica dispensatione est nulla: ex *Sac. Cong. Concil. in una Nullius* 27. *April.* 1630. Ita etiam communior, cum Suarez *in* 3. *p.*
9 *tom.* 5. *disp.* 50. *sect.* 5. *num.* 5. & aliis. Neque corrupta, ex *Sacra Congregat.* 25. *Martii* 1616.
10 Neque quæ fuit publice pœnitentiata, licet ex gratia pœnæ remissionem obtinuisset, nisi pœnitentia fuisset tantum salutaris, ex *Sacra Congregat. in una Vicentina* 1603. 3. *Octobris*, *&* *in una Januensi* 1636. 14.
11 *Martii*. Neque vidua, sine dispensatione Apostolica, ex *Sacra Congreg. Episc. & Regul. in una Cassanen.* 29. *Januarii* 1585. & *in alia sub die* 15 *Julii* 1616.
12 Neque cœca, ex *cap. Hinc etiam*, §. *Cæcus*, *dist.* 49.
13 Neque surda, *ex c. Constitutionem, de verbor. signific. in* 6.
14 Neque tertia Soror viventibus aliis duabus Sororibus, quia absque dispensatione ipsis adhuc viventibus caret voce activa & passiva, ex *Sac. Cong.* 26.
15 *Augusti* 1616. Non prohibetur tamen a jure communi quin Soror possit succedere immediate Sorori in officio Abbatissatus: ex *Sac. Congr. Episc. & Regul. in una Ulixiponens.* 19. *Apr.* 1619. & *in una Messa-*
16 *nen.* 17. *Jan.* 1642. Si vero alicubi per statutum contrarium prohiberetur, esset tale statutum observandum, nec ibi Soror posset immediate ad Sororem eligi in Abbatissam, seu Priorissam, ex *Sacr. Cong. in una Mediolanen.* 21 *Julii*. 1600. *&* 11. *Aprilis* 1645. *in una Portuens.* 23. *Novemb.* 1640. *& in una Messanen.* 26. *Aprilis* 1652.

17 Electio Abbatissæ debet fieri per vota secreta: ex *Conc. Trid. sess.* 25. *cap.* 6. *de Regul. & Monial.* &
18 proinde electio est nulla si vota non sint secreta, *ex eodem Conc. ibid.* & ex *Sacr. Cong. in una Mel-*
19 *phitens. electionis Abbatissæ* 3. *Augusti* 1696. Immo etiamsi ex ignorantia vota non exibeantur secreta, adhuc electio est nulla, ex *Sacr. Congr. Concilii*, quæ, ut refert Sperell. *decis.* 191. *n.* 34. decrevit sic: *Electio Abbatissæ, facta per vota non secreta per ignorantiam hujus Decreti* (*nempe c.* 6. *sess.* 25. *de Reg. & Monial.*) *non valet, nec Episcopus potest dispensare, ut valeat. Sanctissimus tamen dispensat consideratis cir-*
20 *cumstantiis*. Per hoc tamen quod Præses electionis accipiat vota oretenus exhibita præsentibus duobus, vel tribus probatis viris, qui vota audiant, & notent, non tollitur secretum, & talis electio est Canonica ex *decret. Sac. Cong. Concilii* relato a Garzia *de Bene-*
21 *ficiis par.* 5. *cap.* 4. *n.* 190. Per disjunctivam *audiat*, vel *accipiat*, qua utitur Concilium loco citato, datur libertas, ut electio Abbatissæ fiat per schedulas, ut videtur signari per ly verbum *audiat*, & sic declaravit *Sacr. Congr.* ut referunt plures Doctores cum Donato *prax. rer. Regul. t.* 4. *tr.* 6.

In electione Abbatissæ de jure communi habent 22
vocem activam omnes Moniales Chorales professæ ejusdem Monasterii; *cap. Indemnitatibus*, *de elect. in* 6. In aliquibus tamen Religionibus, & Monaste- 23
riis de jure speciali suarum Constitutionum vocem non habent nisi post aliquos annos Professionis; unde semper attendenda sunt Statuta, Constitutiones, & Consuetudines Monasteriorum, quas servare jubet Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 7. *de Regul. & Monial.*

Et si reperiretur aliqua Monialis infirma, quæ nol- 24
let renunciare juri suo, posset Præses mittere ad ipsam duas prudentes Moniales, quæ ab ipsa diligenter votum exquirerent, aut posset ipsa mittere scriptum, & sigillo munitum suum votum. Non enim infirmæ debent contemni, cum jus habeant ad electionem, non minus quam ceteræ. Vide verb. *Electio art.* 4. *num.* 37. ubi citantur Doctores, & adducitur ratio.

Si vero in aliquibus Monasteriis vigeret consuetu- 25
do, quod etiam Conversæ in tali electione votarent, essent manutenendæ in sua possessione votandi, ut decrevit *Sacr. Cong. Episc. & Regul. in Barchinonens.* 18. *April.* 1698. *& in Ilerd.* 4. *Decembr.* 1669. Si electio 26
Abbatissæ fiat per schedulas, & in aperitione scrutinii reperiantur plures schedulæ, quam sint vocales, adhuc electio erit valida, si, demptis superfluis, remanet major pars; *Sacr. Congr. Episc. & Regul.* 17. *Novemb.* 1628. *& Sacr. Congreg. Concilii in Aquinatens.* 23. *Augusti* 1692. Unde valida & canonica est 27
electio, quoties major pars Capituli Monialium concurrit in unam, ut statuit Nicolaus V. 9. *Martii* 1447. Constit. incip. *Digna reddimur*, & *Sac. Congr. Episc. in Balneoregien.* 15. *Sept. &* 24. *Nov.* 1690. Exceptis 28
tamen electionibus Abbatissarum Ordinis Cassinensium, pro quibus, ut Canonica dicatur electio, duæ ex tribus partibus vocalium debent concurrere, ut decrevit *S. Cong. Episc. & Regul.* 3. *Dec.* 1676. *&* 20. *Junii* 1698.

Nec Episcopus, nec alius Superior potest ferre 29
suffragium in electione Abbatissæ, quamvis vota Monialium essent paria, & Moniales in electione non concordarent; *Sacr. Cong. Episc. & Regul.* 5. *Martii* 1619. & *Sac. Cong. Conc.* 23. *Maii* 1621. Sed in ca- 30
su quo Moniales non essent concordes in eligenda Abbatissa, quia Monasterium non debet manere sine capite, Episcopus, sive alius Superior deberet præfigere illis certum tempus, in quo concordarent, quod si eo elapso non convenissent in eligenda, tunc Superior deberet ipse nominare eam, quam judicaret magis idoneam, & deputare in Abbatissam, ut decrevit *Sac. Cong. in una Cremonens.* 22. *Octob.* 1592. & *in una Assisien.* 20. *Novemb.* 1595. & *in una Melphiten.* 3. *Aug.* 1696.

Prælati Regulares tenentur significare Ordinario 31
diem electionis Abbatissarum sibi subjectarum, ut per se, vel per alium possint intervenire si velit, & ipsum expectare, si expresse declaraverit velle vel per se, vel per alium intervenire; alioquin si ante tempus significatum ad electionem procederent, possunt ab ipso puniri ex Constit. Gregorii XV. incip. *Inscrutabili*, & *Sac. Cong. Concilii in responsione ad dubia eidem super tali Constitutione proposita*: Vide verb. *Electio art.* 4. *n.* 100. *&* 102.

Si autem vocatus, & admonitus de tempore electio- 32
nis,

nis, noluerit intervenire neque per se neque per alium, tunc superior Regularis posset procedere ad electionem, quæ esset canonica & valida, ex declaratione *Sac. Cong. Conc. die* 4. *Maii* 1675. alias, ut perdocte defendit Pignatel. *tom.* 8. *consult.* 120. electio penderet omnino ab ejus voluntate.

33 Episcopus, seu Vicarius non potest secum ducere ad interessendum etiam Notarium, ex *d. declaratione*
34 *Sac. Congr. Concil.* 4. *Maii* 1675. Neque exquirere, seu recipere vota Monialium, sed illa debent exquiri & accipi a Superiore Regulari, sciente tamen, & audiente eodem Episcopo, ut expresse declaravit *Sac.*
35 *Cong. Conc.* 10. *Febr.* 1650. Neque potest Moniales ante actum electionis personaliter audire, & interrogare in materia ad electionem spectante, ut *Sac. Cong.*
36 *rescripsit Episcopo Anconitano* 4. *Octob.* 1638. Neque potest per se, vel per alium adnotare vota Monialium, ex *Sac. Cong. Episc. & Reg.* 10. *Junii* 1671.

37 Neque jus habet confirmandi Abbatissas electas, ex *Sac. Congr. Conc.* apud Fagnan. *de Privileg. cap. Cum Capella, ad dubium* 5. eidem occasione Bullæ propositum, ad quod expresse respondit; *Jus confirmandi Abbatissas minime fuisse Episcopis per Constitutionem attributum, sed publicandæ, & confirmandæ sunt a Prælato Regulari, utpote Superiore immediato*
38 *earum.* Neque potest intervenire per se, vel per alium Confirmationibus annualibus ipsarum Abbatissarum, quæ penes quosdam Regulares quotannis fiunt, *ex Sac. Congr. Episc. & Regul.* 15. *Maii* 1671.

39 Electio Abbatissæ debet publicari statim ac est secuta, significando quot suffragia habuerit ipsa, & quot aliæ Moniales; ex *cap. Quia propter* 42. *de election.* ibi; *mox publicentur.* Suarez *de Religion. tom.*4. *tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 22. Pellizzarius *de Monial.*
40 *cap.* 10. *n.* 108. & alii passim. Et si facta publicatione Abbatissæ, Moniales statim opponant se elegisse non illam, quæ fuit publicata, sed aliam; Lavorius *in variis lucubrationibus tit.* 4. *c.* 24. *num.* 56. & ex ipso Tambur. *de jure Abbatiss. disp.* 28. *q.* 10. *n.* 3. Pellizarius *de Monial. cap.* 10 *num.* 109. & alii dicunt *Sacr. Cong. in Liciensi* declarasse in tali casu Moniales omnes iterum audiri debere per personam non suspectam, ut sic de veritate constet, & electio censeatur canonica.

41 Nec Moniales possunt electionem Abbatissæ in Episcopum, vel alium Superiorem, vel Prælatum compromittere. Sic expresse tenet Donatus *tom.* 4. *prax. Regul. tract.* 6. *q.* 15. *n.* 4. ubi dicit sic tenere communiter novissimos Doctores; Vide verb. *Elect. art.* 4. *n.* 29. ubi ex plurimis Classicis Doctoribus, & pluribus Sacræ Congregationis declarationibus concludimus electionem quorumcumque Superiorum Regularium non posse fieri per viam compromissi, aut inspirationis, sed solum per vota secreta, ut statuit Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 6. *de Regularib.* Nec potest Monialis concurrens cum alia ad Abba-
42 tissatum cedere votum suum Superiori Præsidenti electioni, ut illud eimetipsi redonet ad superandam æmulam in votis, quia cum ex dictis supra *n.* 29. nec Episcopus, nec alius Superior possit ferre suffragium in electione Abbatissæ, nec possit ab alio delegari ad seipsum eligendum, sicuti nec ad seipsum in Beneficio instituendum *ex cap. Cum ad nostram* 7. *de Institutionibus*; ibi: *Custodiam ipsam recipere non potuit a seipso, cum inter dantem, & accipientem debeat esse distinctio personalis; sed nec ab alio, cum Jus conferendi alius non haberet*; hoc esset revera seipsam eligere, quod nullatenus potest ex dictis *art.* 1. *de elect. n.* 28: *& art.* 2. *n.* 6. Juribus, & doctoribus ibi adductis; Ut enim dicit Glossa in *cap. Cumana* 50. *de elect. in fine casus*: *Vox electi non auget numerum*, quod repetit intra verb. *Ad maiorem partem*, ibi: *Persona electi non auget numerum eligentium.*

Electio enim ut sit valida requirit, ut in ipsam concurrat saltem major pars Capituli, ita ut si sint 40. vocales, requiritur ut electa habeat ad minus vota 21. 4
c. Cumana 50. *de elect. & c. Sicut* 23. *eod. in* 6. quod non verificaretur, si inter ipsa vota 21. computaretur etiam votum, seu vox electæ. Sufficit autem quicumque excessus ultra medietatem, quamvis esset solum 4
unius medii voti, ut si essent 39. vocales, 20. vota sufficerent. Cum enim Jura nullibi dicant excessum ultra medietatem debere esse unius integri voti, sed solum indistincte dicant, quod ad hoc ut sit valida, debet esse facta a majori parte Capituli, debet sufficere qualiscumque excessus, quia ubi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, *cap. Quia circa* 22. *de privileg. & l. de pretio* 8. ff. *de publiciana in rem action.* & expresse tenent Abbas *in cit. cap. Cumana n.* 9. *Card. de Luca de Parochis disc.* 1. *n.* 18. Reiffenstuel *lib.* 1. *decret. tit.* 6. *n.* 135. Sannig. *ibid. cap.* 4. *n.* 9. Passerin. *de elect. c.* 19. *n.* 18. cum aliis, & docet praxis. 4

Electio autem ut sit valida nedum debet esse facta a majori parte Capituli, sed etiam a saniori, ita ut debeat esse facta copulative, & a majori, & a saniori parte Capituli. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Quia propter* 42. *de elect.* ibi; *In quem omnes, vel major, & sanior pars Capituli consentit.* In omnibus Universitatibus, Communitatibus, & Collegiis non valet nisi quod gestum est simul & a majori, & a saniori parte Capituli, ut *cap.* 1. *de his quæ fiunt a majori parte Capituli*, cum similibus.

Unde ad validitatem electionis non sufficit quod 4
Abbatissæ (idem dic de aliis) sit electa a majori parte Capituli, nisi ea major pars sit etiam sanior, ut clare habetur *in cap. Ecclesia vestra* 57. *de elect.* & notat ibi Glossa, & communis Doctorum. Sic etiam ad validitatem electionis, non sufficit quod Abbatissa 4
(idem dic de aliis) sit electa a saniori parte Capituli, nisi ea sanior pars sit etiam major, ut clare habetur *in cap. Cumana* 50. *de elect.* & notat ibi communis Doctorum teste Reiffenstuel *loc. cit. num.* 146. Vide verb. *Electio art.* 4. *n.* 44. Dummodo tamen major pars non elegerit scienter indignam (vel indignum) quia in tali casu major pars pro illa vice privata existeret jure eligendi, & sic valida esset, & remaneret electio de digna (vel de digno) facta a saniori, licet minori parte, etiam ex eodem scrutinio, textu expresso *in cap. Congregato* 53. *de elect.* in cujus summario sic præcise habetur: *Si major pars capituli scienter elegit indignum, valet electio de digno, a minori parte, etiam ex eodem scrutinio facta.* Persona autem indigna est illa, quam sacri Canones, Con- 4
stitutiones Pontificiæ, & statuta Ordinis inhabilem declarant, ut notat Sanctorus *in compendio, verb. Electio num.* 15. Vide *verb. Electio art.* 4. *num.* 40. *& seq.*

Electio facta a minori parte Capituli, non solum 5
invalida est, sed insuper per subsequentem consensum aliarum (seu aliorum) ratificari non potest, ut expresse habetur *in cap. Audistis* 29. *de elect. Cum tamen*

ex

ex post facto neqiverit convalescere, quod ab initio non valebat, quoniam electio, quæ fuerat irrita ipso jure, per subsequentem consensum . . . non poterat esse rata, & in ejus Summario sic præcise dicitur: *Electio per minorem partem Capituli facta non tenet; nec per subsequentem consensum ratificari potest.* Tum quia electio debet celebrari omnibus vocalibus in unum collegialiter, seu capitulariter congregatis, & non singulariter tantum, ex dictis sub *verb. Electio art. 4. num. 14.* adductis ibi Juribus, & Doctoribus.

51 In dubio an major, vel minor pars sit sanior, præsumitur sanior major pars numero, ut habetur expresse *cit. cap. Ecclesia vestra 57. de elect.* ibi *Cum ubi major numerus est, Zelus melior præsumatur*, & cum similibus; & tenet communis Doctorum cum Fagnano, *in cap. Cum in cunctis n. 4. de his, quæ fiunt a majori parte Capituli.* Et in specie valere electionem Abbatissæ a majori parte factam, traditur *in cap. Indemnitatibus 43. §. si vero, de elect. in 6.* & resolvit Reiffenstuel *lib. 1. decret. tit. 6. num. 150.* Hic præsumptio stat in favorem habentis plura vota, quæ eo ipso, quod sint plura, etiam saniora esse, atque respectum ad digniorem habuisse, censenda sunt, nisi aperte constet de opposito, ut si habens plura vota juxta Sacros Canones, Constitutiones Pontificias, aut statuta Ordinis esset inhabilis, v. g. quia constaret, quod pro consequendo Abbatissatu (idem dic de aliis dignitatibus) dedisset aliquod temporale munus, vel a manu, vel a lingua, vel ab obsequio, vel constaret Electrices sic pacto convenisse, si tu eligis me in Abbatissam, ego te eligam in Vicariam: si tu dederis mihi, vel meæ amicæ tuum votum, ego dabo tibi meum, vel amicæ tuæ: Si tu in hac electione suffragata fueris pro meis dependentibus, ego in alia suffragium feram pro tuis; & hujusmodi. Vide ad rem verb. *Electio art. 4. per tot. & signanter num. 36. 59. & 64.*

52 Quænam autem pars Capituli debeat dici sanior; variant Doctores: multi enim cum Glossa *cap. In Genesi 55. vers. ad zelum, de elect.* dicunt, quod illa censetur sanior, quæ est justior, & majori ratione nititur, & auctoritate; Alii autem dicunt quod illa est pars sanior, quæ constat personis dignitate, ætate, ac tempore Officii, nec non & prudentia, pietateque magis conspicuis; nam præcellentes in prædictis habent voces ponderosas, ut loquitur Abbas *in cap. Ecclesia vestra 57. de elect. num. 15.* Præsumitur tamen sanior major pars numero juxta dicta *num. antecedenti.*

53 Abbatissæ non possunt durare in officio Abbatissatus ultra triennium, & eo elapso debent vacare per integrum triennium a die finiti regiminis & administrationis inchoandum. Gregor. XIII. 1. Januarii 1583.

54 Constit. incip. *Exposcit debitum.* Unde si intra triennium moriatur Abbatissa, aut alio modo vacet officium, non poterit eligi in Abbatissa quæ immediate præcessit in officio, quia non vacavit per triennium.

55 Neque eligi poterit in Vicariam, quæ gubernet Monasterium in capite per aliquod considerabile tempus; Immo neque in Vicariam novæ Abbatissæ, nam Pontifex in cit. Bulla præcipit, *ut elapso triennio careant omni prorsus auctoritate, ac a regimine & administratione Monasterii per triennium abstineat*; quæ verba prohibent eam eligi ante elapsum triennium etiam in Vicariam, cum Vicaria non careat omni prorsus auctoritate, regimine, & administratione Monasterii; ipsa enim debet vices Abbatissæ supplere, cum Abbatissa est infirma, vel quando non est præsens in actibus Communitatis, cum ad hoc eligatur: Praxis tamen videtur esse contraria.

Nec Abbatissa confirmata pro secundo triennio ex 56 dispensatione Sacræ Congregationis, potest iterum eligi a Monialibus ad tertium triennium sine nova dispensatione, quia gratia, & privilegium concedit quidem id, quod de jure non potest haberi, sed non alterat naturam rei concessæ; & ideo cum officium Abbatissarum de jure requirat, quod expleto triennio, vacet per aliud integrum triennium, juxta citatam Gregorianam, dum conceditur pro tempore, in quo non posset conferri, censetur concessum absque alteratione suæ naturæ, & ideo cum fuerit expletum, requiret, quod subsequatur triennalis vacatio, & sic decrevit Sacra Congregatio deputata ab Innocentio XII. pro causis Congregationis Cassinensium 26. *Feb.* 1694. 57 *in responsione ad quintum dubium.* Immo expleto triennio, officium Abbatissæ non potest ab Episcopo prorogari, nec ea sub nomine Vicariæ, vel alterius tituli præfici gubernio usque ad novam electionem, quia elapso triennio debet ex citata Constitutione Gregorii XIII. statim carere omni prorsus auctoritate, regimine, & administratione Monasterii per aliud triennium a die finitæ administrationis inchoandum, & sic declaravit Sacra Congreg. Episcop. & Regular. *in Andrien. 20. Feb. 1615. & in Nazarien. 18. Martii* 1700. * Licet tamen officium Abbatissarum, quæ subjectæ sunt FF. Minoribus expiret finito triennio, nec Episcopus possit illud prorogare: posse tamen per eos dies, quibus fit electio, regere Monasterium, affirmant Sanctorus *in Comment. ad Constit. Minorum, cap. 11. stat. 7.* & ante illum Miranda *in Manual. Prælat. tract. de sacr. Monialibus, quæst. 7. art. 9. concl. 2.* * 58

Abbatissa propter juramentum fidelitatis præstandum Domino sæculari causa Feudi sui Monasterii potest licite exire, si tale juramentum per Procuratorem præstare nequeat; & tunc potest secum ducere honestam societatem, dummodo accedat licentia Superioris, & statim præstito juramento revertatur; ut colligitur *ex cap. 1. §. verum, de stat. Regul. in 6.* & tenet Tamb. *de jure Abbatis. disput. 20. q. 2. n. 5.* Sanchez, & multi cum Barbosa *de jur. Ecclesiast. l. 1. c. 44. n. 75.* Secus tamen post Bullam S. Pii V. inc. *Decori.* ☞ Immo neque posse Moniales de Monasterio ad 59 Monasterium transferri, etiam ratione Prioratus, aut alterius officii, sine licentia Sedis Apostolicæ, ex Decreto Pauli V. notat Castellinus *tract. de elect. c. 17. num. 5.* ☜

Abbatissa quamvis non habeat facultatem commu- 60 tandi, ac dispensandi in votis suarum Monialium, cum hoc pertineat ad spiritualem jurisdictionem, cujus ipsa est incapax, tamen facultatem habet irritandi vota ipsarum, cum hoc spectet ad potestatem dominativam, quæ competit Abbatissæ in Moniales subjectas, magis quam competat parentibus in filios. Monialium enim voluntas ratione voti obedientiæ translata est in voluntatem Abbatissæ: unde si de communi possunt parentes ratione potestatis dominativæ vota filiorum irritare, a fortiori poterit Abbatissa irritare vota suarum Monialium subditarum. *Sic Doctores communiter.*

Abbatissa potest præcipere Monialibus in virtute 61 San-

Sanctæ Obedientiæ, & in conscientia obligare, non potestate jurisdictionis, quam non obtinet, sed potestate dominativa spirituali, quam ex vi voti ei tradunt Moniales, quæ ideo eidem obedire tenentur, cum votum obedientiæ obliget Moniales tamquam subditas ad obediendum Abbatissæ tamquam legitimæ Superiorissæ, *Sic Doctores magis communiter*. In sententia eorum, qui negant Abbatissis hanc potestatem ob defectum jurisdictionis spiritualis (Sanchez *in Sum. lib. 6. cap. 1. n. 21.* Vasquez *p. 2. q. 96. dist. 154. cap. 6. n. 59.* Tamburinus, *de Jure Abbatis. disp. 12. q. 5.* aliique plurimi) pertinet ad Prælatum ea jurisdictione gaudentem imponere ea præcepta. Sanchez *loc. cit. n. 25.* Tambur. *loc. cit. q. 6.*

62 Abbatissa potest instituere Beneficia, & Capellanias conferre, ut deducitur ex *cap. Dilecta, de Majorit. & obedient.* & Rota *par. 10. decis. 44. n. 13.* quia hoc præstat Abbatissa quo ad titulum & possessionem tantum, non autem quo ad potestatem, quam habet Beneficiarius, quo ad jurisdictionem fori externi; nam hoc accipit ab Episcopo seu prælato, qui admittit, & auctorizat collationem, & institutionem, & tota Abbatissæ institutio, & collatio in nominatione consistit; juxta *cap. 1. de Monach.*

63 Et sic Abbatissa est capax conferendi Parochialem, & Parochum nominandi & instituendi, quem Ordinarius ad regimen animarum idoneum approbaverit, ut declaravit *S. Cong. Conc. in una Mediol. 17. Dec. 1701.*

64 Potest etiam Abbatissa cum legitima causa privare Clericos sibi subjectos Beneficiis jam illis collatis auferendo scilicet quod illis dedit, nempe titulum & possessionem; nam posita hac ablatione censetur Pontifex auferre jus spirituale: quia sicuti Beneficium confertur dependenter a designatione Abbatissæ, & collatione tituli & possessionis, ita etiam censetur conservari jurisdictio a Summo Pontifice dependenter ab iisdem, quibus sublatis etiam reliqua alia tolluntur.

65 Rot. *par. 9. tom. 2. decis. 429. num. 19. & 20.* Non potest tamen Abbatissa ipsos Clericos suspendere, prout suspensio est censura Ecclesiastica, sicuti neque interdicere, aut excommunicare, quia caret spirituali jurisdictione, ut colligitur ex *c. Dilecta, de majorit. & obedient.* & Rota *dicta part. 9. tom. 2. decis. 429. n. 17. & 18.*

66 Abbatissa non potest cum suis Monialibus proprie dispensare in observantiis Regularibus, & Ecclesiasticis, quia hoc proprie spectat ad jurisdictionem spiritualem, cujus fæmina est incapax. *Communis*. Et
67 si aliquando videatur in ipsis dispensare, solum facit ministerialiter ex commissione sui Prælati: vel solum declarando, quod hic & nunc jejunium v. g. præceptum recitandi officium, seu aliquod aliud præceptum cesset obligare; & sic intelligenda sunt privilegia, quæ videntur concedere Abbatissæ faculta-
68 tem dispensandi. *Communis*. Neque potest suis Monialibus publice benedicere, sed solum eo modo quo parentes solent benedicere propriis filiis, cum munus benedictionis proveniat ex potestate clavium, quæ
69 non competit feminis. *Communis*. Neque potest prædicare nisi hortando Moniales in Capitulo, nam mulier quamvis sit docta & sancta, non debet docere, ex *cap. Mulier de Consecrat. dist. 4.*

70 Abbatissa Monasterii Cisterciensis *de las Huelgas* in Hispania prope urbem Burgos, quæ *contra, vel supra omnem Ecclesiæ morem*, ut ait Manriquez *in Annal. Cisterc. ad ann. 1187. cap. 9. n. 3.* ex concessione ac privilegio Papæ potentis dispensare in jure communi in his, quorum ex jure divino, aut naturali non fuerint incapaces feminæ, atque etiam ex concessione Capituli Generalis Cistercii in his, quæ ad ipsum attinent, habet jurisdictionem spiritualem in suo territorio, quod non est in diœcesi, sed est nullius diœcesis, atque in duodecim Monasteriis Monalium ipsi subjectis.

Hinc omnia, quæ potest præstare Abbas jurisdictione quasi Episcopali gaudens in suo territorio nullius diœcesis (præter facultatem consecrandi, benedicendi, ac ordinandi, qui actus Ordinem requirunt), potest præstare hæc Abbatissa vel per se, vel respective per Viros Ecclesiasticos a se electos (Michael de Fuentes *in discursu supra Jurisdict. ejus Abbatissæ*) ita ut quidquid sit actus solius jurisdictionis spiritualis, & non Ordinis exequi valeat.

Præterea designat suis Monasteriis Confessarios approbatos a Viris doctis, quos ad id destinat.

Cæterum ea Abbatissa potest imponere præcepta Obedientiæ Monialibus subditis, adhuc in sententia negante Abbatissis hanc potestatem ob defectum jurisdictionis spiritualis, cum hic defectus in illa non detur.

Aliquas esse Abbatissas in Italia jurisdictione spirituali gaudentes refertur, Imola *in Clem. Frequens, de excessib. Prælator.* Necnon in Republica Lucensi est Abbatissa, quæ ob amplam jurisdictionem qua potitur, solet vocari Episcopa. Et in Gallia Abbatissa Fontis Ebraldi ea jurisdictione spirituali gaudet, ut sit caput, ac Prælata unius Congregationis Monasteriorum, de qua vide Verb. *Religiones art. 4. num. 29.* Demum Abbatissa Bubrigensis, aut Lumburgensis, seu potius Quedlinburgensis in Clericos sibi subjectos spirituali jurisdictione potiebatur, *Cap. Dilecta de major. & obed.* Quibus omnibus jurisdictio hæc competit ex speciali privilegio ac dispensatione Pontificis. Vide Dianam *part. 5. tr. 9. resol. 16.* de hac materia doctissime differentem.

Supplementa novissima Auctoris.

Abbatissarum nomine donantur Priorissæ monia- 70
lium Ordinis Prædicatorum; ex Bullario Ordinis Prædicatorum, *tom. 8. in indice rerum notabil.* ex Constit. Pauli II. incip. *Apostolicæ sollicitudinis*, allata in ejusdem Bullar. *tom. 4. pag. 375.*

Additiones ex aliena manu.

Varia fuit disciplina Ecclesiæ circa ætatem quæ in 71
Abbatissa concurre debet. Leo I. *in cap. Nemo 78. distinct.* præscripsit ætatem quadraginta annorum Gregorius I. *in cap. Juvenculas 38. quæst. 1.* ætatem requisivit sexaginta annorum. Innocentius IV. *in cap. Indemnitatibus 43. de Elect. in 6.* contentus fuit ætate triginta annorum completorum. Hodie vero ex dispositione *Concilii Tridentini sess. 25. cap. 7. de Regular.* necessaria est ætas 40. annorum, eorumque completorum, ut relatis pluribus resolutionibus S. Congregationis Concilii Interpretum firmant *Garz. de Benefic. part. 7. cap. 4. num. 71.* *Matthæucc. in official. Curiæ cap. 1. num. 4.* Quinimo secundum *Concilium* Tri-

Tridentinum loco mox citato, necesse insuper est ut Abbatissa octo post professionem annis in eodem Monasterio vixerit.

72 Electionem Abbatissæ, quæ utraque, vel alterutra mox dicta qualitate careat, irritam, & quidem ipso jure, esse tenet *Barbos. jur. Eccles. univ. lib.* 1. *cap.* 45. *num.* 19. *Tamburin. de jur. Abbatiss. disp.*28. *qu.* 2. *n.* 7. At eam non ipso jure irritam, sed irritandam esse firmat *Pellizzar. de Monial. cap.*10. *sect.*2. *subsect.* 2. *n.* 92.

73 Quod si inter Moniales Monasterii nulla sit hisce qualitatibus prædita, & Superior electioni præsidens judicaverit non expedire quod eligatur Abbatissa ex alio Monasterio, eligi tunc poterit aliqua Monialis ejusdem Monasterii, quæ annum trigesimum excesserit, & quinque saltem post professionem annis in eo recte vixerit, Episcopo tamen, aut superiore Monialium consentiente: *Concilium Tridentinum ubi supra*.

74 Si duæ Moniales ad Abbatissatum concurrant, quarum altera sit ætatis quadraginta annorum, sed nec octo, nec quinque post professionem annis eo in Monasterio vixerit, altera tamen quinque vel octo annis post professionem vixerit in illo Monasterio, ætatem tamen haud habeat quadraginta annorum, primam esse præferendam censet *Suarez de Religion. tract.* 8. *lib.* 2.

75 *cap.* 5. *n.* 10. Remittendum vero esse negotium hoc arbitrio superioris, qui pensatis aliis qualitatibus eam præferat, quam magis idoneam existimaverit, tenet *Pellizzar. de Monial. c.* 10. *sect.* 1. *subsect.* 1. *n.* 93.

76 Num in electione Abbatissæ perpetuæ locum habeat forma *cap. Quia propter, de elect.* negat Passerin. *de elect. cap.* 40. *num.* 23. affirmat vero cum aliis *Scarfanton. ad Ceccoper. tom.*3. *addit.*12. *num.* 3. Adhæsisse videtur Rota *Passerino in Leodien. Priorissatus* 12. *Maji* 1747. *cor. R. P. D. Canilliac.* dum *§. Eademque* censuit necesse haud esse quod Scrutatores sint de gremio, si ita videatur Superiori qui electioni præsidet.

77 Plura specialia in electione Abbatissæ sancita sunt ab *Innocentio IV. in cap. Indemnitatibus, de elect. in* 6. de quibus vide *Schemier in jurisprudent. Canon. Civil. lib.* 1. *tract.* 3. *cap.* 1. *§.* 2. *num* 787. *& plur. sequent.* Omittendum vero haud est, quod Rot. *in Leodien. Abbatissatus impress. post. Tambur. de Jur. Abbat. de-*

78 *cis.* 17. *num.* 5. *& sequent.* censuit speciale & hoc esse in electione Abbatissæ, quod non sufficiat major pars, sed requirantur duæ ex tribus partibus, nec jus eligentium inhabilem consolidetur in eligentibus habilem. At idem sacrum Tribunal mutavit postmodum sententiam, definiitque sufficere ad electionem Abbatissæ majorem partem, & jus eligentium inhabilem consolidari in eligentibus habilem, ut videre est in *Colonien. Abbatissatus cor. Carillo decis.* 252. *num.* 6. *& sequent.* Et in hoc postremo sensu statuit etiam novissime in *Leodien. Priorissatus* 12. *Maji* 1747. *§.* 3. *cor. R. P. D. Cannilliac.*

79 Quod ait *Auctor. num.* 53. *& sequent.* de triennio a *Gregorio XIII.* præfinito Abbatissatui, id intelligendum est de Monasteriis intra, non item extra Italiam existentibus. *Roder. quæstion. Regular. tom.* 1. *quæst.* 16. *art.* 2. *Tamburin. de Jur. Abbatiss. disput.* 31. *quæsit.* 1. *num.* 12. Quinimo in ipsa Italia in Collegiis, seu Universitatibus mulierum oblatarum, quæ tria vota non emittunt, locum haud habere Gregorianam Constitutionem præter mox adductos monet *Castellin. de elect. canon. c.* 5. *n.* 33. ☞ Excipiendæ sunt etiam Religiosæ Moniales Congregationis S. Ursulæ, quæ licet tria vota emittant, tamen juxta earumdem Constitutiones, *Part.* 3. *cap. n.* 2. a Sede Apostolica non semel approbatas, earum Superior seu Prima potest ad secundum triennium confirmari. ☜

De potestate ordinaria Abbatissæ consule *Pellizzar. de Monial. cap.* 10. *sect.* 2. *subsect.* 2. *per tot.* Num Abbatissa capax esse possit exemptionis tertiæ speciei, de qua dictum est in antecedenti additione, affirmant *Cardinal. Petr. in comment. ad Constit.*7. *Urban. IV. num.* 37. *P. Gaudent. a Janua de visit. tom.* 2. *cap.* 7. *dub.*21. *sect.* 4. *num.* 6. Verumtamen, ut monent mox *laudati Auctores*, ea per Vicarium exercere tenetur illa, quæ conditioni muliebri haud congruunt. Inter Abbatissas, quæ pollent hac *tertiæ speciei* exemptione, referri solet Abbatissa Monasterii S. Benedicti Civitatis Cupersani. At agitata causa in Rota, succubuit Abbatissa, ut patet ex Decisionibus in *Conversana Jurisdictionis super territorio separato* 27. *Novembris* 1750. *&* 14. *Junii cor. bon. mem. de Vais.* 80 81 82

Si Abbatissa citra qualitatem exemptionis *secundæ*, vel *tertiæ speciei* jus habeat conferendi Beneficia, minime jus habet destituendi, & mulctandi Clericos & Beneficiatos; *Cardinal. Petra in Comment. ad Constit. Apost. Constit.* 7. *Urban. IV. n.* 48. 83

(*) *Nova Additamenta.*

(*) Alia ad Abbatissarum electionem pertinentia habes infra V. *Electio art.* 3. *n.* 26. *& art.* 4. *n.* 100. 84

Quæ vero spectant ad earum Benedictionem, invenies V. *Benedicere artic.*3. 85

Pauca eruditionis causa addo. Virginalium Monasteriorum antiquitatem æquis passibus cum virorum cœnobiis processisse, ostendit Mazochius *ad Kalend. Neap. T.* 1. *p.* 37. ex Magni Antonii vita, qui teste Athanasio *num.* 3. sororem suam in Parthenonem educandam tradidit circa ann. 271. At quarto mox sæculo Sanctimonialium æque ac monachorum instituta quaquaversum diffusa fuisse exinde constat, quod in Actis SS. Sadoth Episcopi, et Sociorum a. circiter 346. apud Ruinartium *p.* 576. legimus: *missis ergo Rex* (Sapor) *satellitibus, ipsum una cum ejus Clero, aliisque finitimæ regionis Clericis, nec non Monachis, & MONIALIBUS* 128. *comprehendit.* Atque hujusmodi fæminarum Monasteriis aliquam fuisse præpositam nemo dubitaverit. An autem tantæ antiquitatis sit *Abbatissæ* nomen, incertum. Sunt equidem, qui *Abbatissæ* vocem probant ex Hieronymiana Regula Monacharum; scire tamen debent, monente Vossio in *Etymol. V. Abbate*, eam regulam non Hieronymi esse, sed hominis indocti. Primum hujus nominis, quod postea receptum fuit, probantibus etiam Conciliis Aquisgranensi a. 803. & Parisiensi a. 829., primum, inquam, hujus nominis monumentum est vetus Capuana Inscriptio ab eodem Mazochio reddita, et illustrata *loc. cit.* nempe. 86

HIC REQUIESCIT IN
SOMNO PACIS. JUS.
TINA ABBATISSA
FUNDATRIX SANC
TI LOCI HUJUS QUAE
VIXIT PLUS MINUS
ANNOS LXXXV. DEPO
SITA SUB DIE KALRUM
NOVEMBRIUM IMP
DN. N. JUSTINO PP AUG
ANN. IIII. PC EJUSDEM
INDICTIONE TERTIA.

Annus quartus Post Consulatum, Domini Nostri
Justini Perpetui Augusti (id enim singulariæ *PP Aug.*
significant) cum Indictione III. conjunctus Annum
87 designat Christianæ æræ 569., quintum scilicet, &
vigesimum circiter ab obitu S. Scholasticæ, post quam
sicuti post S. Benedictum ejus fratrem Latina virorum
Monasteria frequentiora in occidente evaserunt, sic
88 Virginum. Et quanta hujus nominis vetustas sit.

De Abbatissis, quæ in Oriente, ac fortassis in Occidente ausæ sunt Sanctimonialium suarum Confessiones excipere, consule Thomassinum *p. 1. lib. 2. cap. 12. num. 15. & 17.*

Habent etiam in Germania cum Lutherani, tum Calviniani suas Abbatissas. Exemplum sint tria Monasteria Monialium *immediata*, Quedlinburgense, Gandersheimense, & Herfordense, quorum priora duo Lutheranæ sunt factionis, postremum Calvinianæ. Plerumque hæ Abbatissæ vitam vivere in cœlibatu debent: etsi magna inter Doctores Protestantes hac super re contentio exarserit. Vide Bœhmerum *Jur. Eccl. l. 3. Tit. 3. §. 23. seq.*

ABBREVIATORES.

1 ABbreviatores (sic appellati, quia ipsi brevi compendio concipiunt impetrata a Summo Pontifice in supplicationibus, & postea latius in litteris ex-
2 tendunt) nihil ultra taxam recipere possunt; & si excesserint, subjacent variis pœnis; Martin. V. Con-
3 stit. 3. incip. *In Apostolicæ*. Abbreviatores admittuntur per gradus a minori ad majorem Parcum; eorum officia sunt compatibilia cum aliis Curiæ officiis; sunt resignabilia; aliqua confert Vicecancellarius; reliqua
4 Summus Pontifex; Sixtus IV. Constit. 16. incip. *Divina*. Abbreviatores de Parco majori gaudent Privilegiis Referendariorum utriusque Signaturæ, eisque conceditur portio panis & vini in Palatio Apostolico;
5 Paulus V. Constit. 2. incip. *Romani Pontificis*. Eorum beneficia vacant in Curia, licet decedant extra Urbem; *Extravag. commun. cap. Ex debito* 1111.
6 Abbreviatores sunt Papæ familiares & commensales, nobiles, Comites Palatini, possunt creare Doctores cum privilegiis Universitatis, & etiam creare
7 Notarios. Possunt declarare nobiles tres personas.
8 Et creare Milites auratos, & multa alia privilegia eis concessit Leo X. Constit. incip. *Summi*. Vide V. *Insignis num. 32.*
9 Abbreviatoribus de Parco majori conceditur usus Redimiculi galeri, vulgo *Cordone* coloris violacei, etiam dimisso officio; Benedictus XIV. tom. 1. Constit. 3. incip. *Maximo*.

Additiones ex aliena manu.

De Abbreviatorum institutione, numero, & offi- 10
cio late differunt *Cobell. in not. Card. cap. 22. Ciampinus de Abbreviat. de parc. major. cap. 1. & seqq. Van-Espen in Jus Eccles. Univ. part. 1. tit. 23. cap. 1. num. 9. & seqq.* aliique, quos recenset *Rigant. in Comment.*
ad Regul. 1. Cancell. §. 4. n. 149. Alii sunt *de majori*, 11
alii *de minori Parco*, ita appellati a loco Cancellariæ in quem conveniunt, qui vulgo *Parcus* nuncupatur.
Prælati *de majori Parco* quoddam quasi Tribunal con- 12
stituunt, & decidunt dubia, quæ oriri contingit super litterarum formulis, vel clausulis, & decretis in eis adjiciendis, ac etiam super emolumentorum solutionibus, aliisque emergentibus. *Card. de Luca in relat. Cur. Roman. discur. 44. num. 5. Van-Espen. in*
Jus Eccles. Univers. part. 1. tit. 23. cap. 1. num. 12. Præ- 13
lati *de minori Parco* id tantum curant, ut Bullæ ferantur, & tradantur Prælatis *de majori Parco*. Minuta confecta per Prælatum seu *Abbreviatorem de Parco majori*, ad quem spectat de turno, mittitur postea ad alium Abbreviatorem, ut revideat, & revisa traditur Scriptori Bullarum.

In collegio Abbreviatorum *de Parco majori* septem 14
antiquiores majora percipiunt emolumenta. Antiani- 15
tatem ad effectum hujusmodi pinguioris participationis competere illi, qui primo inter *Abbreviatores* admissus fuit, licet non exercuit, nequaquam vero illi, qui postea admissus, prius tamen officii sui munus expleverit, definivit Rota *in Romana emolumentorum Abbreviatoratus, 26. Nov. 1691. & 10. Martii 1692. cor. Ursino.*

Optime scribit Auctor *num. 5.* eorum beneficia va- 16
care in Curia, licet decedant extra Urbem, nam *Abbreviatorum* omnium beneficia sunt reservata reservatione personali, *Rigant. in Comment. ad Regul. 1. Cancell. §. 4. num. 150. 216. & 245.* qua de re alia concurrente coæquali personali reservatione, etiam eorum beneficia veniunt sub indulto Cardinalium, *Rigant. ad dict. Reg. 1. dict. §. 5. n. 207. & seq. & dict. n. 216.*

De præcedentia *Abbreviatorum* cum alio officiali 18
Cancellariæ, qui *Corrector* dicitur, vide S. Rotæ decisionem *coram Seraph. decis. 716.*

ABIGEATUS.

Additiones ex aliena manu.

ABigei, qui etiam Abigiatores a Collatore *Leg.* 1
Mosaicar. & Roman. tit. XI. & abactores a *Paulo lib. 5. sent. tit. 18. & ab Impp. in L. 8. C. de repud.* a Græcis vero ἀπελάται nuncupantur, proprie sunt, qui pecora ex pascuis, vel ex armentis, vel stabulis subtrahunt, & quodammodo deprædantur, abigendique studium, quasi artem exercent, equos de gregibus, vel boves de armentis abducentes: *L. 1. §. 1.*
de abig. Justin. Novell. 22. Non omnes abigei censen- 2
tur qui pecus abigunt, sed potius pro numero, & conditione abactorum animalium, vel fures, vel
Abigei sunt. *Abigei*, si decem oves, vel capras qua- 3
tuor, aut quinque sues, unum equum, vel bovem abegerint, sive præfinitum numerum una vice, sive pluribus abegerint, & numerum illum adimpleverint: *L. ult. §. pr. & §. 2. ff. h. tit. L. aut facta 16. §. quantitas 7. ff. de pœnis.* Circa numerum non omnes in unam abie-

abierunt sententiam: liquet enim Paulum *lib. 5. sent. tit. 18. §. 1.* in alia omnia abiisse, dum ait: *abactores sunt qui unum equum, duas equas, totidem boves, capras decem, aut porcos quinque abegerint.* Sic quoque *abactorem* describit Papinianus *Respons. lib. 4. fin.* Cujacius *ad d. loc. Pauli*, textum emendat, & Rittershusius in contextum recepit Cujacii emendationem, notatur tamen a Schultingio *in vet. Jurispr. Antijustin. ad dictum locum Pauli num. 3.* Quid de Asinis & Mulis, majoribus ne an minoribus animalibus sint accensendi, vide *Ant. Matthæum de crimin. l. 47. tit. 8. cap. 1. num. 4.* Abigeos autem a furibus quantitate, seu numero discerni traditum est: nam qui ovem unam, suem unam surripuerit, ut fur coercetur: *L. Quantitas 16. ff. de pœnis.*
4 Si quis oves vel boves aberrantes, aut equos in solitudine relictos abduxerit, fur potius quam *abigeus* dicendus est; *L. 1. §. 1. in fin. ff. hoc tit.* Qui pecora abegerit, de quorum proprietate controversiam faciebat, & vere putaverit sua esse, nec *abigeis* accensendus, sed potius ad civilem tantum *examinationem* remittendus, *dicta L. 1. §. ult. ff. h. tit.*

5 Non sola quantitate, sed ex animo etiam atque studio, & arte abigendi, hoc discernitur, ut Cujacius *lib. 1. obs. cap. 20.* ostendit. Loco etiam, nam qui non ex pascuo, sed stabulo, aut alio loco, non ex armento, abigit, fur est, non *abigeus*, *L. 1. §. 1.*
6 *ff. de abig.* Ut fures, tenentur civili actione in duplum vel quadruplum, quo casu sine inscriptione agitur. *L. 8. de Jurisdict. Cod. Theodos. lib. 2. tit. 1.* ut abactores, cessante actione civili extra ordinem accusantur, quo casu necessaria est inscriptio, *Cod. lib. 9. tit. 37. L. 1. Cujacius dicto cap. 20. Calvinus in Lex. Jurid. v. abigei.* Jac. Gothofredus *in Comment. ad Cod. Theodos. lib. 2. tit. 1. Leg. 8.* scilicet libellus accusatorius super crimine commisso: quod ubi accusans non probaverit, ad talionem tenebitur, *L. penult. Cod. de accus. L. 2. §. fin. ff. de adult.*

7 Plerumque in opus publicum perpetuum, aut temporarium damnati fuerunt *L. 1. ff. hoc titul.* aut relegati, vel ordine moti, si honestiore loco nati essent, *dicta L. 1. §. penult. ff. hoc tit.* nisi cum ferro abegissent, bestiis objici poterant, *d. L. 2. ff. h. tit.* vel frequentius crimen perpetrassent, nam tunc etiam pœna augebatur, *L. aut facta 16. §. ult. ff. de pœn.* & ex rescripto D. Hadriani *ad gladium damnari solent* dicta *L. 1. ff. h. tit.* Per illa verba *ad gladium damnari*, utrum ludum Gladiatorium intelligere debeamus per ultimum supplicium gladio irrogandum: Vide *Cujacium 13. obs. 10. Ant. Mat. de criminibus l. 47. tit. 8. cap. 2. num. 3.* & dissentientes *P. Fabr. lib. 3. Semestr. cap. 11. Sande decis. Frisic. lib. 5. tit. 9. definit. 9. Wisembach ad Pandect. hoc tit. num. 18. Voet. Commen. ad Pandect. lib. 47. tit. 15. n. 2.*

8 Nunc autem pœna est arbitraria, & pensandæ veniunt circumstantiæ, & non raro reducitur ad pœnam extraordinariam, *Caball. resolut. criminal. cap. 160. num. 7.* Carpzov. *part. 2. quæst. 86. num. 36. & n. 37. cum seq.* tenet, quod statutum imponens ultimum supplicium contra fures, comprehendit etiam abigeos, at contrariam sententiam solide tuetur *Raynald. resol. criminal. cap. 14. num. 222. ac plur. seq.* In Apulia tantum statuta est per constitutionem Regni *desitti fines* pœna quadrupli.

Si vero non ex pascuis, aut sylvis, sed a stabulis abactum sit pecus, non *plenius*, ut vulgo legitur *in L. ult. §. 1. ff. h. t.* sed *lenius* coercendos esse abactores, contendit Cujacius *6. obs. 8.* fisus auctoritate Græcorum, qui legunt πράοτερον, id est *mitius*, quorum sententiam & verba adducit, cum qua sententia concordat alia, quæ habetur *in Eclog. Basil. lib. 60. tit. 25. cap. 2.* & qui eum sequuntur: Gothofredus *ad d. L. ult. §. 1. n. 54. Voet. Comment. ad lib. 47. tit. 14. num. 3. digest.*, *Leonin. emendat. lib. 3. cap. 12. num. 8.* cui tamen sententiæ non accedunt Ant. Matthæus *de crim. lib. 47. tit. 8. cap. 2. num. 2. Harprecht in Comment. ad lib. 4. Instit. tit. 1. n. 109. Hunnius in resolut. ad Treulter. vol. 2. disput. 30. th. 2. lit. S. Schulting. In vol. Jurisprud. antejustin. ad lib. 5. tit. 18. num. 10. Recept. sent. Pauli*, nam & Latini Codices, & Florentinus habent *plenius*, & si legas *lenius* minus bene Callistrato cum Paulo *dicto lib. 5. tit. 18. §. 2. Recept. sent.* conveniet. Receptatores abigeorum D. Trajanus in decennium extra Italiam relegari jussit, *L. 3. §. 3. ff. de abigeis.*

Qui de abigeatu, ejusque pœna plura cupit, adeat 9
Jodocum Damhouderium in prax. rer. criminal. cap. 113. Petr. Greg. Tolosanum Syntag. jur. lib. 37. cap. 5. Ludovicum a Peguerra quæst. criminal. 29. & DD. ad tit. digest. de abigeis, &, qui multa de *abigeis*, ex jure, & bonis scriptoribus collegit *Jan. Langlæum semestr. lib. 8. cap. 1.*

Alia ad rem, vid. verb. *Furtum* num. 14. 15.

ABJURANTES.

SUMMARIUM.

1 *Sacerdotes sæculares abjurantes de levi aut de gravi a quibus impediantur* ad num. 2.
2 *Quid de Regularibus* num. 3.
3 *Abjurantes hæresim formaliter, quibus de causis tractandi sunt, ut relapsi* ad num. 5.
4 *Additiones ex aliena manu* ad num. 11.

Sacerdotes sæculares abjurantes de levi non impe- 1
diuntur exercere omnes Ordines, & Sacramenta ministrare, ac fidelium Confessiones audire. Secus 2
in abjurantes de vehementi; *Sacra Congregat. Generalis Inquisitionis 6. Martii 1596.*

Regulares abjurantes etiam de levi inhabiles ad 3
omnes Religionis suæ gradus & officia redduntur *ex Decreto Urbani VIII.* edito in Congregatione S. Officii Inquisitionis *die 1. Octobris 1626.* (*) *Bullar. Cassinens. Tom. 1. pag. 310.* Ubi tamen perperam *coram SS.* pro *coram S.S.*, ut in exemplo Typographiæ Cameralis legitur præcisis his verbis: *Sanctissimus Dominus Noster justis de caussis animum suum moventibus, decrevit & statuit, ut in posterum Regulares omnes cujuscumque Ordinis, Religionis, Societatis, & Instituti, quibus pro delictis ad Sanctæ Inquisitionis Officium spectantibus, pœnitentiæ genus aliquod impositum fuerit, salutaribus pœnitentiis exceptis, eo ipso ad omnes Religionis suæ gradus & officia inhabiles cen-*

sequantur. Et deinceps etiamsi pœnitentiæ tempus expleverint, vel gratiam receperint, ad illa tamen promoveri nullatenus possint, nisi prius obtenta a Sanctissimo Domino Nostro, vel ab hac Congregatione coram Sanctitate sua habenda, speciali & expressa rehabilitationis gratia; Alias promotio quælibet nulla sit, & promoventes ipsi privationem suorum officiorum, ac præterea vocis activæ & passivæ ipso facto incurrant, ad quæ restitui nisi ab eodem Sanctissimo Domino Nostro, vel ab eadem Sacra Congregat. coram Sanctitate Sua habenda non possint. Præsens autem Decretum omnibus Superioribus Religionum intimari mandavit idem Sanctissimus Dominus Noster.

4 Abjurantes de vehementi Hæresim de qua fuerunt accusati, vel vehementer suspecti, si postea cadant in eam realiter, & plene probetur, tractantur quadam juris fictione ut relapsi; *Capit. accusatus, de Hæreticis in 6.*
5 Abjurantes Hæresim formaliter, si postea receptent hæreticos, donent eis munera, vel impendant favores, vel non possint excusari quod fecerint ob aliud motivum, tractantur ut relapsi, *cap. Accusatus, de Hæreticis in 6. §. ille quoque.*

Additiones ex aliena manu.

6 (*) Abjuratio, quantum pertinet ad hunc locum, est solemnis hæresum detestatio cum assertione Catholicæ veritatis, & obligatione juramento, & pœna munita permanendi in fide Catholica. Communis ex formula abjurationis Berengarii, quam refert Gratianus Cap. *Ego Berengarius de consecr. dist.* 2. Quadruplex abjurationis species distinguitur a Theologis, & Juris Canonici peritis 1. de hæresi formali. 2. de levi 3. de vehementi. 4. de violenta suspicione hæresis. Abjuratio de hæresi formali hæreticis formalibus indicitur: Abjuratio autem de suspicione hæresis levi, aut vehementi, aut violenta exigitur ab illis, qui levibus, aut vehementibus, aut violentis indiciis in suspicionem hæresis venerunt. *Communis*. Levia porro indicia vocantur ea, ex quibus leviter, vel non frequenter, sed raro infertur crimen, de quo est suspicio, ut si quis frequenter pejeret, aut vitam flagitiosam ducat leviter suspectus de fide redditur. Vehemens suspicio hæresis oritur ex verbis, vel factis hæresim efficaciter, & frequenter concludentibus, ut si quis vocatus, ut de fide respondeat infra definitum tempus non compareat. *Cap. Cum contumaciam de hæreticis in 6.* Demum violenta hæresis suspicio ducitur ex verbis aut factis, quibus Judex adducitur ad censendum hæreticum hominem, qui ea dicit, vel peragit, ut si quis hæreticis reverentiam eorum more exhibuerit, aut consolationem, vel communionem ab ipsis receperit. *Cap. Accusatus, & Cap. quicumque eod. Lib. & tit.*

7 Ad abjurationem omnes hæretici tenentur, alias Ecclesiæ Dei reconciliari nequeunt, *cap. si quis* 42. *cap. in Ecclesia* 68. 1. *quæst.* 1. *cap. si quis* 8. *cap. donatum* 1. *quæst.* 7. Plura *de abjuratione* collegit doctissimus Ant. Augustinus *in Juris Pontificii veteris Epitome part.* 1. *lib.* 11. *tit.* 7.
8 De ejus differentiis ac requisitis multa cumularunt Eymericus *in* 3. *part. director.* ubi Penna *Comment.* 40. Jousa *lib.* 2. *For. Inquis. c.*40. Carena *De officio Inquisit. part.* 3. *tit.* 12. Salelles *de mater. Tribunal. S. Inquis. lib.* 5. *cap.* 3. per *tot.* Simancas *de Catholic. tit.* 11. *& in Enchir. tit.* 53.

(*) Abjuratio hæresis libello oblato omnibus hæreticis 9
semper injuncta fuerit. Post abjurationem suorum errorum hæretici, qui vitiosa baptismi forma utebantur, Sacro lavacro perfundebantur. Concilium Nicænum I. *can.* 14. *de Paulianistis*, Ariani, Macedoniani, Sabelliani, Novatiani .... & Apollinaristæ, apud quos Sacramentum Confirmationis in usu non erat, ut ostendit Orsius *in dissertatione de Baptismo in nomine Christi part.* 2. Cum, abjurata hæresi, Catholicæ Ecclesiæ reconciliabantur, Chrismate ungebantur in fronte, oculis, naribus, ore, & auribus, quemadmodum præscribitur *in Can.* 7. inter Canones Concilii Constantinopolitani I. quem Canonem refert Hugo Menardus *in not. ad lib. Sacram. D. Gregorii Tom.* 3. *Oper. S. Gregorii edit. Paris. col.* 362., eaque unctio confirmatoria erat, ut demonstrat Orsius *in Disser. de Chrismate Confirmatorio Cap.* 5. *num.* 3. Alii, qui ritè baptizati fuerant, & confirmati per manus impositionem, quæ pænitentiæ imaginem præseferebat; Si Laici erant, aut per fidei professionem, si Clerici, ab Ecclesia suscipiebantur, ut pluribus evincunt doctissimi Ballerinii *not.* 25. *in Epist.* 169. *S. Leonis*. Confer S. Gregorium Magnum *lib.* 11. *epist.*67. & verba, quæ ex quadam Ecclesiæ Græcæ Canonum collectione profert Petrus de Marca *in not. ad can.* 28. *Concil. Claramont.* (*)

Priscis Ecclesiæ temporibus consuevisse hæreticos post *abjurationem* suorum errorum ungi sacro Chrismate in fronte, oculis, naribus, ore, & auribus; probat Menardus *in notis ad lib. Sacram. D. Gregorii fol.* 113. Abjuratio hæresis libello oblato omnibus hæreticis semper injuncta fuit. Nonnulli etiam ut Novatiani ultra *abjurationem* chrisma recipiebant, *Concil. Nicæn.* 1. *can.* 9. *& Nicæn.* 2. *can.* 2. Aliis hæreticis sacramentum quod ob hæresim omissum fuerat ministrabatur, ut eruitur ex *Epist. Syricii ad Himerium cap.* 1. *ex Concilio Arelatensi* 1. *can.* 1. *Arelatensi* 2. *can.* 19. *Arausican.* 1. *can.* 1. *ex epistol. Innocentii I. ad Vitricium, & Leonis I. ad Rusticum*. Alii vero hæretici, qui confirmationis sacramentum non pernegabant, tantum per pœnitentiam reconciliabantur, ut patet ex D. Gregorio Magno *lib.* 9. *Regest. Epist.* 161., & ex illis verbis quæ ex quadam Ecclesiæ Græcæ canonum collectione, refert *Petrus de Marca in not. ad can.* 2. *Concil. Claramont.* Quatuor vero copulative requiruntur ad hoc ut hæreticus ad Catholicam Fidem reversus, pœnam devitet ultimi supplicii. Primum, ut extemplo *abjuret* errorem suum, *cap. ad abolendam* 9. *de hæret.* Secundum, ut sponte id faciat, *dicto cap. ad abolendam*; quando autem dicatur incontinenti, & sponte redire, consule *Abbatem in cap. excomunicamus l.* 1. *nu.* 10. *de hæret. & Jacob. Simanchium de Cathol. instit. tit.* 47. *num.* 7. Tertium est, ut *abjuret* publice secundum arbitrium proprii Episcopi, *dicto c. ad abolendam*. Quartum, ut de peccato condigne satisfaciat per pœnitentiam, & aliam pœnam pecuniariam sibi indicendam, ut *in dicto c. ad abolendam*; *& ibi Butrius num.* 6. *Abbas num.* 5. *&* 6. *Marian. Socin. num.* 8. *in cap. ut commissi, de hæretic. in* 6. Hactenus de abjuratione in sensu Canonico.

Abjurare etiam in alia significatione accipitur, & 11
verbum judiciarium est, ut Servius *in* 8. *Aeneid.* scribit, rem creditam perjurio negare denotat. Vide Tullium *Epist.* 1. *ad Attic.* unde *abjuratio* rei creditæ abne-

abnegatio, interprete *Isidoro* 5. *Etymol. cap.* 26. & *abjuratum* pretium *in constit.* 4. *Cod. de vest. holos. & aurat. lib.* 11. dicitur secundum Accursium, pretium amissum, quod pro ea re dederat, licet juret se dedisse.

(*) Abiurare pariter est juramento renuntiare *Cap.... de Restitution. Spoliator. lib.* 2. *Decretal. Gregor. IX. tit.* 13.

A B O R T U S.

S V M M A R I V M.

1 *Contra procurantes, consulentes, & quomodocumque concurrentes ad abortum, nedum fœtus animati, sed etiam inanimati, edita est rigidissima Constitutio a Sixto V. quæ affertur.*

2 *Gregorius tamen XIV. talem rigidissimam Constitutionem in aliquibus moderavit, quæ hic ut omnibus pateat per extensum adducitur.*

3 *Ab hac Gregorii XIV. Constitutione moderata est illa Sixti V. solum in duobus, quæ assignantur.*

4 *Omnes pœnæ a Sixto V. statutæ, una cum pœnis ab utroque Jure contra homicidas voluntarios inflictis remanent in suo robore, & adhuc hodie incurruntur a procurantibus abortum fœtus jam animati.*

5 *Ab omnibus autem supradictis pœnis, excommunicatione excepta, nemo dispensare & absolvere potest, nisi Summus Pontifex.*

6 *Approbantes, seu ratum habentes abortum suo nomine factum, omnes supra recensitas pœnas incurrunt, si ratum habeant, & approbent ante factum.*

7 *Minime vero si solum postquam sciverint factum.*

8 *Procurantes abortum fœtus evadunt irregulares, etiam in dubio an fœtus sit animatus.*

9 *Irregularitas pro abortu fœtus animati est reservata Pontifici, nec potest dispensari ab alio, quam ab ipso.*

10 *Immo procurantes abortum malis medicamentis non gaudent immunitate Ecclesiastica.*

11 *In hac materia abortus duæ sunt damnatæ propositiones, quæ afferuntur.*

12 *Subnectuntur additiones ex aliena manu, usque ad num.* 29.

1 CONTRA procurantes, consulentes, & quomodocumque concurrentes ad abortum, nedum fœtus animati, sed etiam inanimati, rigidissimam edidit Constitutionem Sixtus V. quæ ut ab omnibus commode integraliter sciri possit hic ad litteram tota adducitur.

SIXTUS EPISCOPUS &c.

EFfrænatam perditissimorum hominum contra Divinæ legis præceptum de non occidendo, peccandi audaciam atque licentiam, Sanctissimis legibus, variisque Constit. sæpius repressam animadvertentes, cogimur nos quoque in Supremo justitiæ throno a Domino constituti, justissima ratione suadente, vetera jura partim innovando, partim ampliando, eorum etiam immanitatem pari pœna proposita coercere, qui immaturos fœtus intra materna viscera adhuc latentes crudelissime necare non verentur. Quis enim non detestetur tam execrandum facinus, per quod nedum corporum, sed quod gravius est, etiam animarum certa jactura sequitur? quis non gravissimis suppliciis damnet illius impietatem, qui animam Dei imagine insignitam, pro qua redimenda Christus Dominus noster pretiosum sanguinem fudit, æternæ capacem beatitudinis, & ad consortium Angelorum destinatam, a beata Dei visione exclusit, reparationem cœlestium Sedium quantum in ipso fuit impedivit, Deo servitium suæ creaturæ ademit; Qui liberos prius vita privavit, quam illi a natura propriam lucem accipere, aut se materni custodia Corporis, ab efferata sævitia tegere potuerint? Quis non abhorreat libidinosam impiorum hominum crudelitatem, vel crudelem libidinem, quæ eousque processit, ut etiam venena procuret ad conceptos fœtus intra viscera extinguendos, & fundendos, etiam suam prolem prius interire, quam vivere, aut si jam vivebat, occidi antequam nasci nefario scelere moliendo? Quis denique non damnet gravissimis suppliciis illorum scelera, qui venenis, potionibus, ac maleficiis mulieribus sterilitatem inducunt, aut ne concipiant, nec pariant, maleficis medicamentis impediunt? Maleficos, inquit Dominus, ad Moysen, non patieris vivere: nimis enim impudenter contra Dei voluntatem se opponit qui (ut S. Hieronymus ait) dum natura recipit semen, receptum confovet, confotum corporat, corporatum in membra distinguit, dum inter ventris angustias Dei manus semper operatur; idemque corporis Creator, & animæ est, impie despicit bonitatem Figuli, id est Dei, qui hominem plasmavit, fecit, & voluit; Siquidem, ut S. testatur Ambrosius, non mediocre munus est Dei dare liberos propagatores generis. Divinum donum est fœcunditas parientis, eodemque tempore diro hoc flagitio privantur liberis parentes, qui generaverant, vita filii qui generati sunt, matres conjugii præmiis, terra, quæ ab his coleretur, mundus qui ab iisdem cognosceretur, Ecclesia, quæ devotæ numero plebis aucta gauderet. Unde non immerito sexta Synodo Constantinopolitana sancitum est, ut personæ, quæ dant abortionem facientia medicamenta, & quæ fœtus necantia venena accipiunt, homicidæ pœnis subjiciantur; sed & veteri Concilio Ilerdensi cautum est, ut qui conceptos ex adulterio fœtus necare studuerint, vel qui in ventribus Matrum potionibus aliquibus colliserint, si postea pœnitentes ad Ecclesiæ mansuetudinem recurrant, omni tempore vitæ suæ fletibus & humilitati insistant; Si vero Clerici fuerint, Officium ministrandi eis recuperare non licet, omnesque tam Ecclesiasticæ, quam profanæ leges gravibus pœnis afficiunt eos, qui in utero Matris puerperium interimi, aut ne mulieres concipiant, sive ut conceptos fœtus ejiciant, nefarie machinantur.

§. 1. Nos igitur post repressam eorum temeritatem, qui Matrimonii Jura violare, & quantum in ipsis est, vinculum indissolubile dissolvere præsumunt, quive turpioribus quibusdam incestis se inquinare non erubescunt, hoc quoque malum, quantum viribus nobis

nobis a Domino traditis contendere possumus, nostris potissimum temporibus exterminare volentes: Omnes & quoscumque tam viros, quam mulieres cujuscumque status, gradus, Ordinis, etiam Clericos sæculares, vel cujuscumque Ordinis, sæculares quavis dignitate, & præeminentia Ecclesiastica mundana fulgentes, qui de cætero per se, aut interpositas personas abortus, seu fœtus immaturi tam animati, quam inanimati, formati, vel informis ejectionem procuraverint percussionibus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus, laboribusque mulieri prægnanti impositis, ac aliis etiam incognitis, vel maxime exquisitis rationibus, ita ut re ipsa abortus inde secutus fuerit, ac etiam prægnantes ipsas mulieres, quæ scienter præmissa fecerint, pœnas tam divino, quam humano jure, ac tam per Canonicas sanctiones, & Apostolicas Constitutiones, quam per civilia jura adversus veros homicidas, qui homicidium voluntarium actu, & re ipsa patraverint, propositas & inflictas (quorum omnium tenores his nostris litteris pro expressis, & ad verbum insertis habemus) eo ipso incurrere, hac nostra perpetuo valitura Constitutione statuimus & ordinamus, ipsasque pœnas, leges, & Constitutiones ad casus præfatos extendimus.

§. 2. Eos vero, qui Clerici fuerint, omni privilegio Clericali, officiis, dignitatibus, & beneficiis Ecclesiasticis, quæ sic vacatura nostræ, & Sedis Apostolicæ dispositioni perpetuo reservamus, ipso facto privamus, & in futurum inhabiles ad ea suscipienda decernimus, adeo ut illi, qui hoc delictum commiserint, non secus atque ii qui sua voluntate homicidium perpetraverint juxta Conc. Trident. Decreta, etiamsi crimen id nec ordine judiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, ad sacros Ordines promoveri, aut in susceptis Ordinibus ministrare, nullo modo possint, nec illis aliqua Ecclesiastica beneficia, etiam si curam non habeant animarum, conferri liceat, sed omni Ordine, ac Beneficio, & officio perpetuo careant.

§. 3. Nec non & illos, qui Clerici non fuerint, & talia perpetraverint, non solum pœnas incurrere supra narratas, sed etiam inhabiles ad Ordines, & alia prædicta decernimus & declaramus.

§. 4. Volentes quod hi, qui foro Ecclesiastico subjecti, ut præfertur, deliquisse comperti fuerint, per Judicem Ecclesiasticum depositi & degradati, Curiæ & potestati sæculari tradantur, quæ de eis illud captet supplicium, quod contra laicos vere homicidas per divinas leges, ac Civilia jura est dispositum.

§. 5. Præterea eisdem pœnis teneri omnino statuimus eos, qui sterilitatis potiones, ac venena mulieribus propinaverint, & quo minus fœtum concipiant, impedimentum præstiterint, ac ea facienda, & exequenda curaverint, sive quocumque modo in his consuluerint, ac mulieres ipsas, quæ eadem pocula sponte, ac scienter sumpserint.

§. 6. Quocirca mandamus universis, & singulis Judicibus Ordinariis & Delegatis, tam Ecclesiasticis, quam Sæcularibus, quibus contra criminum reos etiam quo ad causas hujusmodi, de jure, vel ratione delicti aut personarum legitime competet jurisdictio, ita tamen ut inter eos præventionis locus sit, ut in his delictis, quæ ut plurimum in occulto perpetrantur, contra quoscumque, non solum per accusationem & delationem, verum etiam per inquisitionem, ac simplicem denuntiationem procedant, ac ad illa probanda testes alias de jure inhabiles, eorumdem tamen Judicum arbitrio, habita ratione personarum, causarum & qualitatum illarum, ac circumstantiarum quarumcumque admittant, & in eos, qui culpabiles fuerint, pro ut per Nos sancitum est, demum animadvertant.

§. 7. Insuper ut immanissimi hujus delicti gravitati non solum temporalibus, verum etiam spiritualibus pœnis prospiciamus, ac provideamus, omnes & singulos cujuscumque status, gradus, ordinis, & conditionis existentes, tam laicos, quam Clericos Sæculares, & cujuscumque Ordinis Regulares, nec non mulieres sæculares, & quemcumque Ordinem Professas; qui, vel quæ, vel uti principales, vel ut sociæ consciæve ad tale facinus committendum, opem, consilium, favorem, potionem, vel alia cujuscumque generis medicamenta scienter dederint, ac etiam scribendo litteras privatas, vel apochas, vel alias verbis aut signis juverint, aut consuluerint, ultra supradictas pœnas, ipso facto nunc prout ex tunc excommunicamus, & pro excommunicatis declaramus.

§. 8. Decernentes, ac declarantes, quod per quæcumque Jubilæa, & Indulgentias, per Nos, & Successores nostros, etiam anno Jubilæi, aut alio quovis tempore, etiam Cruciatæ Sanctæ, Jubilæi, vel quovis alio titulo concessas, & concedendas, nec non per quascumque litteras Apostolicas quibusvis Principibus, seu ad eorum instantiam per Nos, & Successores nostros pariter concessas, & concedendas, ac etiam vigore privilegiorum Mare magnum, vel alias quomodolibet nuncupatorum, quibusvis Congregationibus Regularium, aut Episcopis vigore Conc. Trident., vel alias per Nos, & Prædecessores Nostros quomodocumque concessorum, vel in futurum concedendorum, ne personæ sic ut præfertur delinquentes, & excommunicatæ, præterquam in mortis articulo absolvi valeant, nec non iis Clericis, qui hujusmodi delicta perpetraverint, etiamsi eorum crimen occultum fuerit, super irregularitate præmissorum occasione contracta, nec per locorum Ordinarios, nec per alios quavis auctoritate fungentes, quam per Nos, & Rom. Pont. nostros Successores; & tunc nonnisi urgentissimis de caussis dispensari possit. Ac tam absolvendi, quam dispensandi facultatem hujusmodi etiam quo ad forum conscientiæ in casibus superius expressis, Nobis, & Successoribus Nostris dumtaxat reservamus.

§. 9. Statuentes sic in præmissis universis, & singulis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, in quavis causa & instantia judicari & definiri debere, irritumque & inane, quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 10. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, aut aliis legibus aliter forsan circa præmissa disponentibus, aut in casibus præfatis distinguentibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. 11. Volumus autem, &c.

§. 12. Nulli ergo, &c.

Dat.

Dat. Romæ in Monte Quirinali Anno Incarnationis Dominicæ 1588. 4. *Kal. Nov. Pont. nostri anno quarto.*

2 Gregorius tamen XIV. hanc rigidissimam Sixti V. Constitutionem in aliquibus moderavit, quæ pariter, ut in quibus consistat ejus moderatio, omnibus pateat hic per extensum subnectitur.

GREGORIUS EPISCOPUS.

SEdes Apostolica pia Mater assidue sentiens ponderis sibi incumbentis in procuranda salute animarum pretioso Christi Domini Sanguine redemptarum, gravitatem, & magnitudinem, in re tanti momenti ut par est, magis in dies solicita, eumdemque optimum finem semper ante oculos propositum habens, nihil unquam intentatum prætermittit eorum, quæ ad fidelium animas in viam salutis dirigendas judicat pertinere. Quare nemini mirum videri debet, si interdum quidem contumacium fidelium audaciam pœnarum severitate deterret. Rursus eisdem, si ad cor redire velint, & peccati veniam humiliter exposcere, maternum aperit sinum, viamque ad pœnitentiam sternit faciliorem, ac mansuetudine congrua rigorem temperat, prout in Domino conspicit salubriter expedire.

§. 1. Dudum siquidem fel. record. Sixtus Papa V. prædecessor noster, justitiæ zelo accensus, contra procurantes abortum fœtus tam animati, quam inanimis, ejusque gravissimi sceleris participes, & adjutores, nec non contra eos, qui mulierum fœcunditatem impedirent, & sterilitatis potiones, seu venena præberent, Constitutionem edidit, sub dato 4. Kal. Novemb. Pontificatus sui anno 4. per quam ultra diversas spiritualas & temporales pœnas, etiam inter alia Excommunicationis sententiam contra eos promulgavit, sibique, & Successoribus suis tantum absolvendi facultatem reservavit, prout in eadem Constitutione plenius continetur.

§. 2. Cum igitur postmodum experientia docuerit ex remedio hujusmodi, non quæ sperabatur, utilitatem & fructum provenisse, verum potius multis Satanæ malitia ad peccandum inductis, difficiliori, ob soli Sedi Apostolicæ reservatam absolvendi facultatem, reddito ad pœnitentiam aditu, eos a nefariis hujusmodi flagitiis perpetrandis non solum non retraxisse, sed etiam plurimorum sacrilegiorum, gravissimorumque peccatorum & scelerum occasionem dedisse. Nos propterea animadvertentes, gladium Ecclesiasticæ Disciplinæ, præsertim quoad Censuras & pœnas spirituales, ita exercendum esse, ut ad medicinam tendat, non ad perniciem animarum, æternumque Pastorem, cujus vices in terris gerimus, quantum (divina ejus gratia adjutrice) possumus imitari volentes, qui venit animas hominum salvare, non perdere, neminique quantumcumque graviter, & enormiter deliquerit, viam salutis præclusit, quin potius ad eam assequendam copiosa remedia adhibuit, ac nobis reliquit; & simul utilius censentes, ubi nec de homicidio, nec de animato fœtu agitur, pœnas non imponere duriores illis, quæ per Sacros Canones, & leges profanas sunt inflictæ, habita super hoc cum Venerabilibus Fratribus nostris S.R.E. Card. super negotiis, & consultationibus Episcoporum deputatis, matura deliberatione, de eorum Consilio Constitutionem prædictam sic duximus moderandam, ut a peccato, & excommunicatione contra personas ibi expressas lata, tam quo ad eos, qui hactenus deliquerunt, quam quo ad illos, qui post nostram Constitutionem in eisdem casibus deliquerint, quilibet Presbyter, tam sæcularis, quam cujusvis Ordinis Regularis ad Christi fidelium confessiones audiendas, & ad hos casus specialiter per loci Ordinarium deputatus, plenam & liberam in foro conscientiæ tantum, absolvendi habeat facultatem, eamdem prorsus, quam idem Sixtus V. Prædecessor noster sibi ac suis Successoribus reservavit.

§. 3. Quo vero ad pœnas procurantium Abortum fœtus inanimis, aut exhibentium mulieribus, vel sumentium venena sterilitatis, aut quocumque modo auxilium, vel consilium eis dantium, in prædicta Constitutione contentas, Constitutionem præfatam in ea parte ubi de his agit, ad terminos juris communis, ac Sacrorum Canonum, & Conc. Trident. dispositionem, auctoritate Apostolica tenore præsentium, tam quo ad præterita, quam quo ad futura, perpetuo reducimus, perinde ac si eadem Constitutio in hujusmodi parte nunquam emanasset.

§. 4. Non obstantibus eadem Prædecessoris nostri Constitutione, quam quoad reliqua omnia, præter contenta, in hac nostra Constitutione, in suo robore omnino permanere volumus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. 5. Volumus autem, &c.

§. 6. Nulli ergo &c.

Datum Romæ in Monte Quirinali anno Incarnationis Domin. 1591. *prid. Kal. Junii Pontificatus nostri anno primo.*

Unde ex hac Gregorii XIV. Constitutione aperte colligitur, quod illa Sixti V. solum sit moderata in 3
duobus, quantum scilicet ad absolutionem ab excommunicatione, quæ per Sixtum reservabatur Summo Pontifici, & nunc per Gregorium potest absolvi ab Episcopo, & a quolibet Confessario per ipsum specialiter deputato; & quantum ad pœnas procurantium abortum fœtus adhuc inanimati, vel præbentium mulieribus, seu sumentium venena sterilitatis, quas Gregorius reduxit ad terminos juris communis, auferendo illas rigidas pœnas a Sixto in hac sua peculiari Constitutione inflictas, puta excommunicationem, irregularitatem, privationem omnis privilegii Clericalis, inhabilitatem ad omnia officia, & beneficia, privationem ipsorum officiorum, & beneficiorum jam obtentorum, & degradationem cum traditione Curiæ sæculari talis degradati. Quæ tamen omnes una cum pœnis ab utroque Jure contra homicidas 4
voluntarios statutis remanent in suo robere, & adhuc hodie incurruntur a procurantibus abortum fœtus jam animati quocumque modo sive per se, sive per alium, sive directe, sive indirecte, sive consulendo, sive auxilium, aut favorem præstando, ut clare patet legenti ipsas duas Constitutiones ad hunc finem per extensum relatis. Ab omnibus autem supradictis pœnis, excom- 5
municatione excepta, nemo dispensare, & absolvere potest nisi Summus Pontifex, cum Sixtus V. dispensandi, & absolvendi ab illis facultatem sibi, & suc-

successoribus suis expresse reservaverit præcisis his verbis in fine §. 8. contentis: *Ac tam absolvendi, quam dispensandi facultatem hujusmodi, etiam quo ad forum conscientiæ in casibus superius expressis. Nobis, & Successoribus nostris dumtaxat reservamus*; Et Gregorius XIV. solum moderavit quantum ad absolutionem a peccato, & excommunicatione; qua statuit, quod non obstante strictissima reservatione Sixti, possit nunc in foro conscientiæ absolvere Episcopus, & quilibet Confessarius sive sæcularis, sive Regularis ab Episcopo specialiter deputatus, ut patet in fine §. secundi. *Quilibet Presbyter . . . . specialiter per loci Ordinarium deputatus, plenam & liberam in foro conscientiæ tantum absolvendi habeat facultatem, eamdem prorsus, quam idem Sixtus V. Prædecessor noster sibi, ac suis Successoribus reservavit*.

(*) Ille autem dumtaxat censetur Confessarius ad hos Casus specialiter deputatus, qui in specie habet ab Episcopo facultatem absolvendi ab excommunicatione contracta propter Abortum procuratum, ut clarum est, compertumque ex verbi ipsius Gregorii XIV. Quare non est audiendus Bonacina relatus a Diana *p.* 7. *tract.* 5. *v.* 5. qui existimat ejusmodi deputatum censendum esse etiam illum, qui facultatem habet ab Episcopo absolvendi ab omnibus casibus, & Censuris ipsi ab homine, vel a Jure reservatis.

☞ Verba Constitutionis Sixti V. a Gregorio XIV. confirmatæ innuunt, non proferri censuram contra feminam procurantem abortum in se ipsa, sed contra procurantem in alia femina. Ita P. Avila contra Bonacinam apud Mend. *in Statera dissert.* 13. *qu.* 11. *num.* 153. Naldus *in summa, verb. Abortus, num.* 1. Machad. *de Perfect. Confess. t.* 1. *lib.* 2. *part.* 3. *tr.* 17 *docum.* 9. *num.* 1. Et hoc multo magis si metu cadente in virum constantem cogeretur v. g. potionem sumere, ex qua sequatur abortus. Mazzuchellus *de casib. reserv. disp.* 2. *cap.* 3. *qu.* 3. *num.* 48.

An autem incidat in excommunicationem Canonis *si quis suadente*, Monialis gravida, quæ graviter se percuteret pugnis, ut abortiat, utpote persona Ecclesiastica, tutior, & certior est affirmativa sententia; nam esto appareat, non inferre illam sibi, sed fœtui injuriam, at re ipsa status Ecclesiasticus in ea persona læditur; & in eo Canone fertur censura contra exercentem violentam actionem peccaminosam, quæ ibi adest. Patet hoc quia si ea femina rogaret, quod alius eam pugnis graviter percuteret, ut sic abortiret, percutiens in eam incideret excommunicationem, licet id præstaret solo animo abortum procurandi: ergo id ipsum afferendum est, si ipsa femina se percutiat. Naldus *in Summa, v. Clericus, num.* 4. Mendo *in Epitome, v. Abortus, num.* 6. Bordon. *in Consil. regular. tom.* 1. *resol.* 28. *num.* 10. qui hanc decisionem extendit ad extraneum dantem potionem Moniali, ut sequatur abortus, effectu secuto. Contrarium tamen sentiunt alii plures apud Dianam *P.* 7. *tr.* 5. *resol.* 40. & *P.* 9. *tr.* 4. *resol.* 10. ☜

6 Approbantes, seu ratum habentes, abortum suo nomine factum omnes supra recensitas pœnas incurrunt, si ratum habeant, aut approbent ante factum;

7 Minime vero si solum postquam sciverint factum, quia in priori casu sunt causa influxiva, non autem in secundo; & omnes quomodocumque concurrentes, seu influxum habentes ad abortum fœtus animati dictas pœnas incurrunt ex Constitutione Sixti V. incip. *Effrænatam*, & non moderata quoad illas per Constitutionem Gregorii incip. *Sedes Apostolica*.

Procurantes abortum fœtus evadunt irregulares 8
etiam in dubio, an fœtus sit animatus, sicut evadit irregularis & ut talis est habendus qui dubitat an aliquem occiderit, ut colligitur, ex *cap. Ad audientiam* 12. & *cap. Significasti* 18. *de homicidio*. Et hæc 9
irregularitas pro abortu fœtus animati est reservata Pontifici, nec potest dispensari ab alio, quam ab ipso: ex citata Constitut. *Effrænatam*.

(*) Notandum vero est cum P. Giraldi *exposit. Juris Pontificii pag.* 657.: Ut fœtus indubio præsumendus sit animatus, intellige quoad effectum irregularitatis tantum, non tamen quoad alias pœnas:

Quapropter, cum sciri nequeat, an fœtus sit masculus, vel fæmina, & an citius, vel tardius fuerit animatus, remanet semper dubium, an fuerit animatus, nec ne: & sic juxta vulgata jura locum habet irregularitas, cum agatur de dubio homicidii voluntarii.

☞ Cum quis sit irregularis ob procurationem abortus, si casus sit occultus, potest dispensationem petere a Pœnitentiaria. Attamen, si ipse fuerit genitor ejus fœtus, tenetur hanc circumstantiam explicare, alias dispensatio erit nulla, utpote subreptitia, juxta stylum ibi observatum. Majus autem peccatum committit mater, aut genitor, procurantes abortum, quam alii ad eum juvantes, cum circumstantia filii occisi in eo fœtu mutat speciem, homicidii, & sicut parricidium habet circumstantiam, quæ mutat speciem, sic & filiicidium, cum sit contra virtutem pietatis & justitiæ naturalis. ☜

Imo procurantes abortum malis medicamentis non 10
gaudent immunitate Ecclesiastica. *Sacra Congreg. Concilii* 3. *Decembris* 1632. In hac materia abortus 11
duæ sunt damnatæ propositiones ab Innocentio XI. Prima 34. in ordine est ista: *Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur*. Secunda 35. in ordine est hæc: *Videtur probabile omnem fœtum, quamdiu in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere eamdem habere cum paritur, ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi*. Sic in Decr. edit. 2. *Martii* 1679.

Additiones ex aliena manu.

Abortus, vel *Abortum*, vel *Abortio* idem significant *L.* 30. §. *quod dicitur* 2. *ff. de Acq. hæred. L.* 38. 12
qui abortionis, ff. de pœn. Effluxiones quæ a Græcis ἐκρύσεις appellantur, improprie *abortus* a Physicis, dicuntur, & intra septimum diem a conceptione ut plurimum contingunt: Hippocr. *in lib. de sept. part.*, & Aristotel. *lib.* 7. *de hist. animal. cap.* 3. *Aborsus*, vero, & *abortus* distinguuntur a Nonio Marcello *de propriet. Serm. cap.* 5. ut sit *abortum*, qui primis mensibus cum conceptio facta est: *Abortus*, prope tempus pariendi. Dicitur autem fieri *abortum*, cum mulier non tempestive fœtum in lucem protulit, vel ob aliquas sine dolo malo obvenientes causas, de quibus egerunt Hippocrates *Aphoris.* 12. *lib.* 3. & *in libro de nat. puer.*, Galenus *in Com. ad Aphoris. Hipp. lib.* 5. *Aphoris.* 30. 31. 34. 45. & 55. & *lib.* 3. *de facult. nat.* Ari-

12 Ariſtotel. *Sect. 1. probl. 9.* Plinius *lib. 14. cap. 18. & alibi paſſim*, A. Gellius *Noct. Attic. lib. 3. cap. 16.* & ex Juriſperitis Menochius *conſil. 248. num. 11. lib. 3. & lib. 6. præſumt. 52. a num. 22.* Peregrin. *Conſil. 11. num. 4. lib. 3.* Marius Giurba *in Conſuetud. Senat. Meſſanen. cap. 10. gloſ. 1. num. 6.* vel ob vim ventri illatam, ut ante tempus partum edat, *Ulpianus in L. 1. §. toties, verſ. idem erit 4. ff. de ventr. in poſſeſ. mitt. Abactum* ventrem dixit Paulus *lib. 4. Sent. tit. 9. §. 6.*: fœtum venenis & medicamentis ejectum, *abactos partus*, Optatus Afer; unde *abigere* partum, venenis & medicamentis expellere, & enecare ſignificat, *in L. 4. ff. de extraor. crimin. L. 8. ff. L. Cornel. de Sicar. L. 39. ff. de pœn.* apud *Ciceronem pro Cluentio, & Svetonium in Domitian. cap. penul.*

13 Apud cultiores Gentes tale facinus ſeveris legibus coercitum fuit, obſervante Alphonſo a Caranza *de part. cap. 16. num. 1. §. unic. de abort. procurat., & ejus pœn.* Romanis diverſam ſtetiſſe ſententiam quoad liberos in utero clauſos, pro comperto eſt. Verum expulſionem violentam nequidem ad infanticidii crimen referebant, cædem autem infantum jam natorum plectendam judicabant. Diverſitatem enim inter *editos*, & *edendos* conſtituebant, in illos dumtaxat crimen infanticidii cadere, non æque in hos, idque ex principiis Philoſophorum, & maxime Stoi-
14 corum. Stoici enim, & Philoſophorum nonnulli fœtum in utero matris portionem viſcerum eſſe putabant, non animal; *Plutarch. lib. 5. de plac. Philoſ. cap. 15. cap. 26. & περὶ Στωικ. ἐναντ. L. Senec. in Epiſt. ult. Lyſias in orat. περὶ ἀμβλώσεως*, cujus meminit *Harpocration in verb. ἀμφιδρόμια, Theo Sophiſta cap. 2. progym. & Galenus in libro εἰ ζῶον τὸ κατὰ γαστρός*
15 Eodem modo JCti Romani, qui ut plurimum Stoicæ Philoſophiæ addicti erant; vide Merillium *Obſ. lib. 1. cap. 8. & ſeqq., Schilterum in manuduct. Philoſ. moral. cap. 1. §. 5. & ſeq. Bohemerum Exercit. ad Pandect. exercit. 2. de Stoica Ictorum Philoſophia*; ſupponebant, fœtum nondum editum, nec *hominem*, nec *in rebus humanis* eſſe, ut *in L. 10. §. 1. ff. de vul. & pupil. ſubſt. L. 7. de ventr. in poſſ. mittend. L. penul. de his quæ pro non ſcript. L. 164. de V. S.* Talem fœtum *hominem ſperatum* dicebant, *L. 14. Cod. de fiduc. libert.* Animal vero eſſe negabant, *L. 1. §. 8. ff. unde cognat* idem omnino Papinianus *in L. 9. ff. ad Leg. Falcid.* Ulpianus *in L. 1. §. 1. de ventr. inſpic.* Thriphoninus *in L. Cicero, ff. de pœn.* Marcellus non *animal*, ſed ſpem animantis eſſe ſcribit *L. 2. ff. de mort. infer.* Ideoque leviorem pœnam abacti partus poſuerunt *L. 4. ff. de extraor. crim. L. ſi mulierem, ff. ad Leg. Corn. de Sicar.*

16 His jactis fundamentis inferebant, matrem fœtum expellentem homicidii, aut infanticidii ſupplicio haud eſſe coercendam; vide Jo. Franc. Ramos *de pœn. parricid. lib. 7. p. 257.* Punita tamen erat *extra ordinem*, ſi aliis injuriam hoc ipſo intulerat, ut marito, cujus intererat fœtum ſervari, *L. 1. §. 3. ff. de inſpic. ventr.* etiam poſt divortium, vel mortem mariti, *L. 4. ff. de extr. crim. L. 39. ff. de pœn. L. 8. ff. ad L. Cornel. de Sicar.* hac de cauſa poſt divortium marito integrum erat, uxori etiam neganti, ſe gravidam eſſe, facta inſpectione ventris, cuſtodes apponere.

17 Major poteſtas patri conceſſa erat in necandis in *ventre* infantibus, & *abigendo* ab uxore fœtu, cum etiam occidendorum liberorum jam natorum ſuo modo poteſtatem haberet, *L. 11. de lib. & poſthum.* quo reſpicit etiam formula adoptionis tradita a Gellio *lib. 5. Noct. Attic. cap. 1.*

Chriſtiani primi fuere, qui id in Gentilibus nota- 18
runt, Tertullianus *in Apolog. cap. 9.* Minutius Felix *in Octavio cap. 30.* & fœtum aſſerunt eſſe *animal*. Lactantius *de opific. Dei cap. 17.* Tertullianus *loc. cit.* neque eſſe partem matris, D. Auguſtinus *contr. Julian. lib. 6. cap. 5. in can. ſi ad matris, de conſecrat. diſtinct. 4.* Vide Kortholdum *de pagan. obtrect. lib. 3. cap. 9. §. 43. & ſeqq.*

Unde damnatæ ſtatim a Chriſtianis fuere *abactiones* 19
partuum Romanis uſitatæ, prout ultra mox laudatus innuit D. Auguſtinus *lib. 1. de nupt. & concupiſc. cap. 17.* relatus a Gratiano *in cap. 7. C. 32. q. 2.* dum utrumque improbat, tum perdere in utero fœtum, antequam vivat, tum etiam poſtquam vivere cœpit.

Quo factum eſt, ut graviorem pœnam *abacti par-* 20
tus antiqui Canones definierint. Eam vero deinceps alii mitigarunt, *Can. 21. Concil. Ancyrani, & Photius Nomocan. tit. 13. cap. 10.*

Maxime in Jure Canonico obtinuit ea diſtinctio, 21
qua uſi ſunt Tertullianus *de anim. cap. 37.* D. Auguſtinus *in cap. quod vero 8. in cap. Moyſes 9. 32. quæſt. 2.* & quam approbavit Innocentius III. *in cap. ſicut ex litterarum 20. de homic.* inter fœtum animatum, & nondum animatum, ut primo caſu delinquens tanquam homicida puniatur, *cap. ſi aliquis 5, de homic. cap. conſuluiſti in fin. 2. quæſt. 5.* ſecundo vero caſu mitius agendum ſit, & ita quidem, ut nec irregularitatem incurrat Clericus, *dicto cap. ſicut ex litterarum Gloſſa in dicto cap. ſi aliquis*. Hanc vero diſtinctionem *a cap. 21. Exod.* recte deduxerunt, quidquid obganniant L' Empereur *de Leg. Hebræor. forenſ. cap. 8. §. 2.* & Bohemerus *in jus Eccleſ. Proteſtant. lib. 5. tit. 10. §. 26. & ſeqq.* ut poſt alios probant Sancta Cruz *de Hippocr. Philoſ. ſuper text. 66.* & a Caranza *de part. cap. 1. §. 2. num. 12.*

Succeſſit Conſtitutio Sixti V. quæ refertur ab Aucto- 22
re, & eſt *tom. 2. Bullar. Mag. pag. 648.* ex qua eruitur.

I. Clericos tale quid perpetrantes, indiſtincte irregulares eſſe, Laicos vero inhabiles ad ordines ſuſcipiendos.

II. Foro Eccleſiaſtico ſubjectos degradandos, & Curiæ Sæculari tradendos, ut ultimo ſupplicio afficiantur.

III. Eaſdem pœnas exercendas contra eos, *qui ſterilitatis potiones, & venena potionibus propinaverint, & quominus fœtum concipiant, impedimentum præſtiterint, ac ea facienda, & exequenda curaverint* contra mulieres ipſas, *quæ eadem pocula ſponte, & ſcienter ſumpſerint*.

IV. Omnes in hoc reatu deprehenſos, ipſo facto excommunicatos judicandos eſſe.

V. Hanc cenſuram a ſolo Pontifice, & quidem ſpeciali diſpenſatione, ſolvendam eſſe, nec cenſeri remiſſam per quamcumque indulgentiam, aut Jubilæa &c.

Subſecuta poſtea eſt Conſtitutio Gregorii XIV. ad- 23
ducta ab Auctore, & relata *in Bullar. Magno tom. 2. pag. 709.* qui in nonnullis capitibus *Sixtinam* correxit Bullam, ut appoſite obſervat Auctor.

24 Qua vero pœna puniatur is, qui abortionis poculum dedit, abortu non sequuto, non una est DD. sententia. Nonnulli, relati a *Farinacio quæst.* 122. *part.* 5. *num.* 69. voluerunt, eamdem pœnam infligendam esse ei, qui tentavit occidere infantem, & sic abortum facere, ac si occidisset. Contrarium tenet ipse *loc. cit. num.* 97., quia conatus non punitur eadem pœna, effectu non sequuto, ac si effectus sequatur. Ideo infligendam esse putat pœnam mitiorem ut puta relegationis.

25 Tandem observandum est, etiam a jure communi varias in præbentes abortioni causam statutas esse pœnas, quæ pro varietate casuum vel augentur vel minuuntur. Vide a Caranza *de par. cap.* 16. *§.* 22.

26 A quo tempore vero pro vitali habendus sit fœtus non una est Philosophorum, & ICtorum sententia. Vide *Gregor. Lopez in L.* 8. *tit.* 8. *part.* 7. *glos.* 2. *Ant. Thesaurum decis.* 2. *num.* 2. *Gothofred. ad L.* 3. *§. fin. ff. de suis & legit. hered. ad L. Cicero, ff. de pœn. Paul. Zachiam in quæst. med. legal. tit.* 2. *quæst.* 9. & 10. *Lælium Zachiam de casib. reservat. super casu* 9. *August. Barbosam de offic. & potest. Episc. part.* 3. *alleg.* 51. *cas.* 9. *num.* 137. & *Alphonsum a Caranza*, qui rem totam arbitrio judicis remittit, *de part. cap.* 1. *§.* 2. *num.* 35. Multi ex auctoritate Glossæ in eam abierunt sententiam, post diem XL. in masculis, LXXX. in feminis, intrare animam in fœtum conceptum, eumque ab hoc tempore *animatum* censeri, *Farinac. in oper. criminal. quæst.* 122. *pag.* 6. *num* 143. *Martin. Azpilcuet. ad tit.* 10. *de homic. cons.* 46. *num.* 2.

27 Illud non omittendum est; Si mulier, quæ fœtum in utero habeat, morbo aliquo laboret, cui nonnisi cum internecione embryonis medicina fieri posset, & Medicus abortionis poculum dederit, quo fœtus abactus sit, hoc impune licere, & extra pœnam pronunciat Medicum Mar. Socin. *in cap. si aliqui num.* 8. *de homicid.* ubi sex affert rationes licet postea cum Felino *primo vers. quod autem de muliere dict. titul.* rem in medio relinquat.

28 Menochius *de arb. jud. quæst. cas.* 357. *num.* 19. distinguit, utrum impetrata prius facultate a Magistratu poculum abortionis dederit nec ne? Si prius, tutum esse, in quam sententiam discessit *Thesaur. decis. Pedem dec.* 12. *n.* 10. *Viv. decis.* 82. *n.* 11. *Farinac. oper. crimin. part.* 5. *quæst.* 122. *num.* 124. Si posterius extraordinariam pœnam vix effugere Medicum docet.

29 Distinguunt quoque D.D. inter fœtum animatum, & inanimatum; Illo casu extra culpam esse negant, hoc secus; & si probabile fit utrique imminere mortem, tenent sine culpa remedium matri adhiberi posse. Sed id etiam publica auctoritate fieri debere volunt *Covarruv. ad Clement. Furiosus §.* 3. *num.* 1. *Zoes. ad titul. decretal. homic. num.* 38. vide *Sanch. de matr. tom.* 2. *disput.* 20. *lib.* 9. *num.* 7. & *seqq. Franc. Ranchin. in Comment. ad Jusjur. Hippocrat. leg.* 5. *quæst.* 1. *Strych. dissert. Jurid. tom.* 9. *disp.* 11. *cap.* 2. *§.* 25.

Quæ Auctor Additionum *num.* 27. & *seqq.* docuit, locum sibi in Civili foro tantum vindicant. Quod autem spectat ad forum conscientiæ legatur Antoine *in Tract. de Justit. & Jure part.* 3. *Cap.* 2. *quæst.* 5., Cuniliati *Tract.* 8. *Cap.* 1. *§.* 3. *num.* 6. & 7., & *alii*.

A B S E N S.

S U M M A R I U M.

Articulus I.

Absens quo ad electionem.

Absens vocari debet ad electionem, vel per nuncium, vel per epistolam, ubi locus est certus; 1
ubi locus est incertus, debet vocari per edictum; alioquin quod in ejus absentia fieri contigerit, eo instante, irritari debebit; *cap. Cum in Ecclesiis, de præbendis in* 61. *cap. Coram dilecto, de elect. cap. Quid sicut* 28. *de election. cap. Bonæ memoriæ* 36. *de elect. in* 6. Rota *par.* 18. *tom.* 1. *dec.* 5. *num.* 8. Absens, ut expectari 2
debeat, parum refert an sit intra, vel extra Provinciam, quando commode vocari potest. Gloss. *in cap. cum in Ecclesiis* 33. *verb. si commode, de præbend. in* 6. Abbas *in cap. Coram dilecto, de election.* Rota *part.* 18. *tom.* 1. *decis.* 5. *num.* 7. Absens non potest suffra- 3
gium suum dare per litteras; *cap. Si quis justo* 46. *de election. in* 6. etiam si nullus de Collegio velit esse procurator ejusdem, nec ipse, nolente Capitulo, extraneum valeat deputare, quia votum non est ante scrutinium, sed in ipso scrutinio secreto sigillatim tantummodo exprimendum, *cap. Si quis §. fin. de elect. in* 6.

Absens legitime impeditus de jure communi po- 4
test suffragium dare per procuratorem: *cap. Quia propter* 42. *§. Illud autem, de election. in* 6. *cap. Si quis justo* 46. *eodem titulo*. Et procurator potest con- 5
stitui nedum de Collegio, sed etiam extraneus; Cum 6
hac tamen differentia, quod si procurator sit de gremio Collegii, tenetur Capitulum illum admittere, *cap. Quia propter* 42. *§. Illud autem, de elect. in* 6.

Si autem procurator non sit de gremio Capituli, sed extraneus, poterit Capitulum illum acceptare si velit, sed non tenetur acceptare si nolit, cum non teneatur extraneum admittere, ut colligitur *ex cap. Si quis justo* 46. *§. absens, de election. in* 6. & clare explicat Gloss. *ibi verb. Nolente Capitulo*, & expresse habe-

habetur *in cit. c. Quia propter* 42. ubi dicitur, *& tunc si noluerint, uni committat de Collegio vicem suam*.
7 Quod vero possit Capitulum admittere extraneum, nulli est dubium, cum Capitulum possit cedere favori suo, & extraneum admittere ad eligendum, ut colligitur *ex cap. Scriptum est* 40. *de elect. in 6. &c.*
8 *cum Eccles.* 3. *de caus. Possess.* Dixi autem notanter de jure communi posse absentem constituere procuratorem ad suo nomine suffragandum, quia de jure particulari, maxime penes Regulares, attendendæ, & observandæ sunt speciales consuetudines cujuslibet Religionis, Capituli, seu Conventus, ut recte cum multis aliis notat Passerinus *c.* 10. *de elect. n.* 32.
9 In ordine enim Fratrum Minorum per statuta Generalia *cap.* 8. *§.* 3. *num.* 20. expresse cavetur, quod absentium vota suppleri non possint, nec alicui suum votum committere, aut per Procuratorem suffragari in Capitulis, vel Congregationibus liceat. Alia vide verb. *Electio*.

Additiones ex aliena manu.

10 Quod dicitur de vocatione Absentium ad electionem, id locum sibi vindicat, si agatur de electione illa, in qua servanda est forma *cap. Quia propter, de elect.* ut est electio prælati, ex cujus obitu viduata remansit Ecclesia.

Cœterum quod attinet ad electionem Dignitatum Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum, potest impune omitti vocatio absentium, quum hæc Beneficia jure extraordinario, puta vel statuto, vel diuturna consuetudine, sint electiva, quinimo in plerisque Ecclesiis sint collativa: *Rousseaud de la Combe in sua Jurisprudentia Canonica, verb. Absens sect.* 1. *num.* 4.

11 Ad electionem vero in qua servari debet forma *cap. Quia propter, de elect.* vocandi sunt Absentes, qui sunt eo in loco, unde intra statutum electionis tempus *commode* venire possunt. Quumque definitum in jure haud sit, quinam censeri debeat locus ille, unde quis *commode* venire valeat, dicendum est in primis *commoditatem* illam referendam esse non ad Electores,
12 sed ad Ecclesiam. Probeque advertit *Louvrex dissert. canon.* 4. *num.* 51. *& sequent.* determinandum id esse a conditione temporum & personarum, & signanter an subsit aliqua necessitas accelerandi electionem, verb. grat. ob periculum infractionis, vel abusum sæcularis potestatis, similisve causæ. Hoc autem periculo secluso, locus ille pro commodo habendus, ubi possint Absentes intra electionis tempus adesse, & præsentes nimium non coarctentur, nec ad ultimam temporis extremitatem redigantur, nulla facta distinctione an sit intra vel extra Provinciam aut Diœcesim. Vis enim haud stat in qualitate locorum, sed in distantia, quum contingere possit, ut existens in Provincia vel Diœcesi magis distet a loco electionis, quam existens extra illam.
13 Electorem, qui absuturus est, posse aliquem de Capitulo constituere, ut contingente postea vacatione suffragium nomine ipsius ferat, tenet *Louvrex dicta dissert. canon.* 4. *n.* 36. cum hac tamen conditione, ut Canonicus tempore vacationis, vel saltem electionis in eo existat loco, unde commode intra electionis tempus venire possit, & nihilominus ibidem aliquo impedimento detineatur. Alia ad materiam vide apud eumdem *Louvrex d. dissert. canon.* 4. *a num.* 33. *ad num.* 54.

(*) *Novum additamentum*.

(*) Absens is dicitur qui neutiquam est eo in loco in quo esse debet. Absentem verba sunt *Ulpiani in l.* 199. *de verb. significat.* accipere debemus eum qui non est eo loci in quo petitur. Non enim trans mare absentem desideramus, & si forte extra continentia Urbis sic abest. Cæterum usque ad continentia non abesse videbitur, si non latitet.

Varia sunt genera absentiæ. Quinque enumerat *Glossa in l. finali ff. de Restitut. in integrum*. Nos autem de iis tantum agemus de quibus Auctor disserit.

Quod dicitur de vocatione absentium ad electionem, id procedit si agatur de electione illa, in qua forma servanda est, *Cap. quia propter de electione* ut est electio Prælati, ex cujus obitu viduata remansit Ecclesia. Cæterum in electionibus dignitatum Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum necessaria minime est vocatio absentium, idque quia beneficia hæc jure extraordinario nimirum vel statuto vel consuetudine sunt electiva, quinimo plerisque in Ecclesiis collativa sunt. *La Combe in jurisprudent. Canon. verb. absens sect.* 1. *n.* 4. *Maillane in dictionar. Canonic. & beneficiar. verbo Absens §.* 1.

Ad electionem porro in qua servari debet forma, *Cap. quia propter*, si absentes debent vocari qui sunt eo in loco qui intra statutum tempus electionis possunt commode venire. Definitum in jure haud est, ecquis sit locus ille unde quis commode potest venire. Hæc sane commoditas referenda est non ad Electores, sed ad Ecclesiam. Monetque *Rota cor. Ninot.* determinari id debere a conditione temporum, & personarum & signanter an subsit necessitas accelerandi electionem, v. g. ob periculum infractionis vel abusus potestatis sæcularis, vel similis causæ.

Hoc autem secluso periculo locus ille pro commodo haberi debet, unde Absentes intra tempus electionis adesse, & alii Electores nimium haud coarctentur, neque ad ultimam temporis extremitatem redigantur, nulla facta distinctione, an sit infra vel extra Provinciam, diœcesimque, sin autem ignoretur ubi Canonicus absens existat, fieri citatio debet in loco solitæ residentiæ, & si id quoque ignoretur, satis est ut citetur per edictum aut ad valvas Ecclesiæ *Barbos. de jur. Ecclesiastic. l.* 1. *cap.* 19. *n.* 91 *Adde Louvrex dict. dissertat.* 4. *num.* 53.

Elector qui absuturus est potest aliquem de Capitulo constituere, ut contingente postea vacatione suffragium nomine ipsius ferat hac tamen conditione ut Canonicus tempore vacationis, vel saltem electionis eo in loco existat unde venire commode possit & nihilominus ibidem detineatur impedimento aliquo. Quod si nullum habeat impedimentum, procuratorem constituere minime potest *Louvreux ead. dissert.* 4. *num.* 26.

Articulus II.

Absens quo ad Chorum.

1 ABsens Beneficiatus, ut fructus, & distributiones
lucretur, duo requiruntur, scilicet justa causa
absentiæ, & licentia Ordinarii, non autem Capituli;
Gloss. *in c. Relatum in verbo Prælatorum*, & ibi Abbas
in 4. *notabil. de Clericis non residentibus*, & Rota
*part.*1. *decis.* 608. *num.*1. *in Calagurit. Fructuum*, &
2 *distribut.* 26. *Maii* 1614. Caussa autem justa absentiæ
est quælibet vera infirmitas, *cap.* 1. *De Clerico non*
3 *residente lib.* 6. Pro qua venit etiam cæcitas, ex decla-
ratione *Sac. Congr. Episc. & Regul.* 11. *Aug.* 1618.
4 & *Sac. Congr. Concil.* 20. *Julii* 1629. Non vero surdi-
tas, quia surdus, ut distributiones lucretur, debet
præsentiam præstare in Choro, *ex Sac. Congr. Episc.*
5 & *Regul. in Theanen.* 12. *Martii* 1619. Absentia pro
evidenti Ecclesiæ utilitate *ex cap. unico*, *de Clerico*
6 *non resid. in* 6. Pro negotiis, & causis Capituli, *ex*
Sac. Congreg. Episc.. & Regul. in Saonensi 21. *Aug.*
7 1604. Pro servitio curæ animarum annexæ suo bene-
ficio, & pro administratione Sacramentorum in sua
propria Ecclesia, *ex Sac. Congr. Episc. & Regul. in*
8 *una Lauden.* 24. *Novembr.* 1617. Et pro quolibet
officio, & munere ad hoc a Summo Pontifice privile-
giato; *Communis*; *cap. Proposuit* 4. *de concess. præ-*
9 *bend.* Distributiones a Canonicis absentibus amissæ
debentur Canonicis interessentibus, *ex Sac. Congr.*
Concil. in S. Severini 16. *Julii* 1695., & *in Cathanen.*
10 18. *Julii* 1699. Quæ distributiones, & fallentiæ Cano-
nicorum absentium debentur etiam Canonicis Jubila-
tis vigore Indulti, etiamsi Choro intersint, quatenus
eis non obstet statutum, vel consuetudo contraria Ec-
clesiæ, *ex Sac. Congr. Concil. in Romana* 19. *April.*
11 1692. & *in Aquipendii* 23. *Martii* 1697. Etiamsi distri-
butiones essent auctæ post obtentam Jubilationem, ut
ead. *Sac. Cong. bis declaravit in Bononien.* 16. *Julii*
12 1696. & 20. *Apr.* 1697. Et istæ fallentiæ Canonico-
rum absentium debentur etiam Canonicis, qui Papæ,
vel Cardinalibus inserviunt cum indulto percipiendi
distributiones pro diebus, & horis, quibus actuali-
ter in tali servitute occupantur. *Sac. Cong. C. in Ro-*
mana 27. *Jan.* 1691.
13 Alia vide verb. *Beneficiatus* verb. *Canonicus*, verb.
Distributiones, verb. *Residentia*. Vide etiam Tom.
VIII. *in Apend. Resol. S. C. C.* num. 218. 222. 228.
231. 351.

Additiones ex aliena manu.

14 Episcopus, qui simul sit Canonicus, tametsi cho-
ro non intersit, nihil amittit vel fructuum, vel di-
stributionum, eo quia abesse semper censetur ex le-
gitima causa, *Rousseaud de la Combe in sua Jurispru-*
*dentia Canonica verb. Absens sect.*3. *distinct.* 1.
15 Absentes a choro ratione servitii, quod præstant
Episcopo, habentur pro præsentibus juxta *cap. De cæ-*
tero, & *cap. Ad audientiam*, *de cleric. non resident.*
De his autem strictim agit Auctor in *verb. Canonica-*
tus art. 5. *num.* 8. & 39. At frequens adeo est hæc
materia, ut abs re haud sit plura de ea verba facere.
16 De quatuor vero disserendum est ad plenam materiæ
tractationem. Primo de servitio, quod efficit, ut Ab-
sentes a choro habeantur pro præsentibus. Secundo
de Personis, quas assumere valet Episcopus pro sui
servitio, tum earum numero. Tertio de effectibus
ad quos habentur pro præsentibus. Et quarto demum,
videndum est an idem jus competat Prælatis infe-
rioribus.
Quod ad primum attinet, illud servitium, secun- 17
dum *verba* & *mentem* mox indicatorum textuum,
efficere valet, ut Absentes pro præsentibus habean-
tur, quod præstatur *Episcopo qua Episcopo*, & sic in
necessitatem vel utilitatem suæ Ecclesiæ; *Fagnan. in*
d. cap. De cætero num. 13. *Scarfanton. ad Ceccoper. lib.*
2. *tit.* 11. *n.*21. At res eo processit, ut qualecumque
servitium, quod præstatur Episcopo, idem opere-
tur. Refertur enim a *Barbosa de offic. & potest. Epi-*
scop. part. 3. *allegat.* 53. *sub. num.* 143. resolutio Sac.
Congregationis Concilii interpretis, qua dictum fuit,
servitium *Præfecti cubiculi* hujus efficaciæ esse. Alte-
ra, eaque recentior, habetur apud *Scarfanton. ad*
Ceccoper. lib. 2. *tit.* 11. *num.* 18. resolutio ejusdem Sa-
cræ Congregationis, qua eadem efficacia tributa est
servitio *Secretarii*.
Quod concernit secundum, si standum sit verbis 18
utriusque textus, solum assumere potest Episcopus
pro suo servitio Canonicos. An autem assumere va- 19
leat Canonicum Doctoralem vel Magistralem; affir-
mat *Barbos. de Canonic. cap.* 25. *sub n.* 7. De digni- 20
tatibus controvertitur, an eas itidem assumere queat
Vide *Rousseaud de la Combe* in sua *Jurisprudentia Ca-*
*non. verb. Absens sect.*3. *distinct.* 2. *art.* 1. *num.* 1. & 2.
Major est controversia, an possit Beneficiarios assume- 21
re. Negat cum aliis *Monet. de distribut. quotid. part.*2.
qu. 8. *n.* 8. At *Scarfanton. ad Ceccoper. lib.* 2. *tit.* 11.
n. 20. refert resolutionem d. Sac. Congregat. qua per-
mittitur Episcopo assumere etiam Beneficiarios. Il- 22
lud tamen inter omnes convenit, non solum ab Ec-
clesia Cathedrali, sed & a quibusvis Ecclesiis Colle-
giatis, posse Episcopum personas, de quibus differi-
tur, assumere. Vid. *Fagnan. in d. c. De cætero n.* 14.
Louvrex dissert. canon. 23. *num.* 43. Non potest tamen 23
assumere nisi duas. Atque hinc est, quod si in Diœce-
si existant plures Collegiatæ, assumere valeat vel
duos Canonicos, vel duos Beneficiarios ex Ecclesia
Collegiata sibi benevisa, nequaquam vero duos ex
unaquaque Collegiata Ecclesia ipsius Diœcesis; *Lou-*
vrex d. dissert. canon. 23. *d. num.* 43.
Quoad tertium, non dubitatur haberi pro præsen- 24
tibus ad effectum perceptionis fructuum præbendæ.
De distributionibus vero res non est adeo expedita. 25
Rousseaud de la Combe in sua *Jurisprudentia Canon.*
verb. Absens sect. 3. *dist.* 2. *art.* 1. *sub num.* 7. tenet,
percipere debere distributiones quotidianas, quæ ex
ipsis fructibus præbendarum proveniunt, non item
distributiones Manuales dictas, quæ scilicet ex parti-
cularibus fundationibus originem ducunt. At hanc
distinctionem rejicere cum aliis videtur *Louvrex d.*
dissert. canon. 23. *num.* 41. In casu vero, quo omnes 26
fructus consistunt in distributionibus, percipere pos-
sunt duas ex tribus partibus. *Fagnan. in d. capitulo De*
cætero num. 29. & *seq. Scarfant. ad Ceccoper. lib.* 2.
tit. 11. *num.* 15. Censet tamen *Louvrex d. dissert. ca-* 27
non. 23. *n.* 42. quod Canonici, qui ab Episcopo prin-
cipaliter assumpti sunt in utilitatem Ecclesiæ (ut si
vocati fuerint ad statuendum de iis, quæ pertinent
ad

ad Ecclesiæ officia, vel Ministros; vel si a Capitulo destinati sint ad dandum Episcopo consilium, vel assensum in casibus, in quibus Episcopus petere tenetur) distributiones percipere debeant.

28 Reliquum est, ut de quarto disseratur. Eatenus vero Prælatis inferioribus licitum est assumere, itidem duos vel Canonicos, vel Beneficiarios, quatenus accedat consensus Capituli, & simul concurrat utilitas Ecclesiæ. Consule *Scarfanton. ad Ceccoper. lib. 2. tit. 11. num. 14.*

(*) *Novum additamentum.*

(*) Novum haud est quod Episcopus sit simul Canonicus, sed Episcopus qui Canonicus simul est, quamvis Choro non intersit nil amittit fructuum ac distributionum, idque quia abesse semper censetur ex causa legitima. *La Combe in Jurisprudentia Canonica verbo absens sect. 3. distinct.* 1.

A Choro absentes ratione servitii quod Episcopo præstant habentur pro præsentibus juxta *cap. de cetero & cap. Ad audientiam de Cleric. non resident.* Sed ad plenam hujus materiæ tractationem differendum de quatuor est, primum de servitio quod efficit ut absentes a choro, pro præsentibus habeantur. Secundo de personis quas Episcopus potest assumere pro sui servitio, tum de numero eorum. Tertio de effectibus ad quos habentur pro præsentibus. Et quarto demum videndum an idem jus inferioribus Prælatis competat.

Illud servitium, si verba & mentem horum quos citavimus textus, attendamus, efficere potest ut absentes pro præsentibus habeantur, quod præstatur *Episcopo qua Episcopo*, & sic in necessitatem vel utilitatem Ecclesiæ *Vanespen. Jur. Ecclesiast. univers. part. 1. titul. 7. cap. 10. num. 1. & sequent.* Sed nihilominus ex recepta opinione quodcumque servitium quod Episcopo præstatur, id operatur. Refert *Barbos. de offic. & potest. Episcopi part. 3. allegat. 53. n.* 143. resolutionem Sacræ Congregationis Concilii interpretis, qua servitium Prefecti Cubiculo hæc tributa est efficacia: *Et Scarfantonius ad Ceccoper lib. 2. titul. 11. num.* 18. alteram affert ejusdem Sacræ Congregationis resolutionem qua eadem efficacia servitio Secretarii tributa est.

Si standum est verbis utriusque textus assumere Episcopus pro sui servitio potest Canonicos tantummodo. An autem assumere queat Canonicum doctoralem vel magistralem affirmat Barbosa de Canonicis *cap. 25. num.* 7. Assumere autem nequit Canonicum qui gerit curam animarum, nec Canonicum coadjutorem. Benedictus XIV. *Institut. Ecclesiast.* 107. *n.* 57. Sed an assumere dignitates possit controvertitur? Vide *la Combe in sua jurisprudentia Canonica verbo absens sect. 3. dist. 2. artic. 1. num. 1. & seq.* Sed modo laudatus Summus Pontifex loco citato affirmare videtur Major sane controversia est an assumere valeat Beneficiarios. Negat *Monet. de distribut. quotidian. part. 2. quæst. 8. num. 8. Sed Scarfanton. ad Ceccoper. lib. 2. tit. 11. num.* 20. resolutionem refert Sacræ Congregationis qua permittitur Episcopo assumere etiam Beneficiarios. Potest autem Episcopus non solum ab Ecclesia Cathedrali & a Collegiatis Ecclesiis personas de quibus disserimus assumere.

Communiter Doctores tenent, non posse Episcopum nisi duas personas assumere. Secundum Alexandrum III. *in Cap. de cetero de Cleric. non resid.* determinatus haud erat numerus Personarum quas assumere Episcopus valebat. Sed ab Honorio III. *in cap. Ad audientiam eod. tit.* ad duas fuit restrictus. Contrarium vero sentire videtur Zypæus *Jur. Pontific. n. 5. lib. 3. de Cleric. non resident. num.* 44. *Porro* verba sunt hujus Doctoris *d. Cap. Ad audientiam* taxative non loquitur de duobus tantum, ut classici aliqui Authores volunt, sed quod de duobus respondet Pontifex, ideo fit, quod non de pluribus rogabatur, ut in Epistolis decretalibus consuetum est. Sed non est quod huic Zypæi opinioni stari possit & recedi a communi interpretatione, idque quia minime, ut ait Paulus *in L. 23. ff. de legib.* sunt mutanda quæ interpretationem certam semper habuerunt.

Si plures in Diœcesi existant Collegiatæ, potest Episcopus assumere vel duos Canonicos, vel duos Beneficiarios ex Ecclesia illa Collegiata quæ ipsi magis placet, nequaquam vero duos ex unaquaque Ecclesia Louvrex *dissertat. Canonic.* 23. *n.* 43.

Hi qui servitium Episcopo præstant habentur pro præsentibus ad effectum perceptionis fructuum præbendæ nequaquam vero pro distributionibus quotidianis. Sed in casu in quo fructus omnes consistunt in quotidianis distributionibus duas ex tribus partibus percipere queunt *Fagnan. in Cap. de cetero num. 29. & sequent. de Cleric. non resident. Scarfanton. ad Ceccoper. lib. 2. tit. 11. num.* 15. Sed & casus sunt in quibus ii integras percipere possunt & debent distributiones. Unus, sumitur ex illis Canonicis, ita ait Benedictus XIV. *d. Institut.* 107. *num.* 59. qui Episcopi jussu & loco Romam veniunt ad limina Apostolorum invisenda, vel ipsum Episcopum Romam ob eamdem causam comitantur uti Sixtus V. decrevit. Porro id certum esse & comprobatum experientia constat apertissime ex variis Sacræ Congregationis decretis ac præsertim *die 1. Octobris* 1662. *Sacra &c.* Censuit deberi distributiones quotidianas tempore accessus mansionis & regressus visitationis Sacrorum liminum quod tempus constituit esse trium mensium. Attamen hoc privilegio non gaudent Canonici qui Episcopum sequuntur diœcesim suam perlustrantem. Ita respondit *Sacra Congregatio die 5. Decembris anno* 1626.

Alter casus est si Canonici ab Episcopo principaliter assumpti sunt in utilitatem Ecclesiæ, ut si vocati sint ad statuendum de iis quæ pertinent ad Ecclesiæ officia, vel Ministros, vel si a Capitulo sint destinati ad dandum Episcopo consilium vel assensum in casibus in quibus Episcopus ipsum de jure petere tenetur *consule Louvrex dissertat. canonic. 23. n.* 42.

Restat ut expendatur an Prælatis inferioribus competat jus assumendi duos Canonicos vel Beneficiarios. Et posse dummodo accedat consensus Capituli, & utilitas Ecclesiæ tenet *Scarfanton. ad Ceccoper, lib. 2. tit. 11. n.* 14.

Articulus III.

Absens quo ad Judicia.

1 Absens nemo potest judicari, nec condemnari, nisi sit contumax, *cap. Absens caus. 3. quæst. 9.* unde omnia acta, quæ fiunt absente reo non contumaci,

2 maci, sunt nulla, *cap. Omnia caus. 3. quæst. 9.* Si vero absens legitime citatus contumax fuerit, ac cessante legitimo impedimento noluerit comparere, tunc potest judicari, & condemnari, *c. cum Bertoldus* 18. *de sententia, & re judicata*. Legitime enim citati, & contumaciter absentes habentur pro præsentibus, *l. Properandum §. sin autem reus, juncta glossa, vers.*
3 *Dei præsentia cap. de judiciis*. Unde absente parte contumaci, etiam lite non contestata, potest etiam causa terminari, *cap. Veritatis, de dolo, & contumacia*.

Additiones ex aliena manu.

4 Quando Absentes criminum rei condemnari de jure civili nequierint? Quando Absentes citandi edictis fuerint, & bona eorum adnotanda? Quando ob contumacem absentiam Fisco cedant, quando non? Vide *Voet. in Comment. ad Pandect. lib.* 48. *tit.* 17. *num.* 1.

(*) *Novum additamentum.*

(*) Absens an possit per Procuratorem defendi in criminibus publicis quibus constituta est pæna pecuniaria? Ubi pæna est dumtaxat pecuniaria, cessat causa propter quam per Procuratorem agi non potest, sed ipse reus præsens auditorio esse debet; est enim illa causa quia ubi agitur de pæna capitis vel alia corporali, sententia Judicis elusoria reddi posset, nec executioni mandari; In procuratorem enim non esset executioni mandanda, cum ipse non deliquit, contra reum autem absentem non facile executioni mandaretur, idque quia in Judicis potestate non est. Vide *Fachin. Controvers. jur. lib.* 1. *cap.* 25. Absentes hodie recte accusantur, & contra eos ad bannum proceditur, unde bona illorum statim annotantur, & cavetur ne quid exinde ad ipsos proveniat, quo fuga eorum sublevetur *Beyer. in delinat. jur. in digest. pag.* 638. *posit.* 9. & 10.

Quod de jure regulariter absens damnari in pænis a relegatione supra non possit præterquam in crimine læsæ majestatis decisum est *in L. Absentem §. Adversus contumaciam ff. de pœnis*. Hodie tamen de consuetudine generali pro quocumque crimine, definitive condemnantur in pænam mortis, & confiscationis, *Beyer. ubi supra*. *Adde Klot. tom.* 3. *consil.* 200. *num.* 22. & *plur. sequent.*

ARTICULUS IV.

Absens quoad absolutionem a peccatis, & censuris.

1 Absens non potest confiteri per nuncium, & per litteras; ejusque confessio, & absolutio sic a Confessario absente obtenta, est nulla & invalida, quia pœnitente absente non potest verificari forma essentialis absolutionis, in qua dicitur, *absolvo te*, quæ particula *Te* ex genere suo est demonstrativa personæ præsentis, supra quam cadere debet absolutio; & colligitur ex *c. Quem pœnitet* 88. *de pœnitentia dist.* 1., & expresse ex Clementis VIII. Const. incip. *SS. Dominus noster Clemens*, emanata 20. Julii 1602. in qua ex Decreto Congregationis Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis die 20. Junii an. 1602. Clementis VIII. auctoritate, & jussu edito, in quo contrariam opinionem, & assertionem damnavit, ut falsam temerariam, & scandalosam, & sub pœna excommunicationis Papæ reservatæ prohibuit eam doceri, & in praxim deduci.

Sic etiam invalida esset absolutio, si Confessarius 2
pœnitentem præsentem audiret, & postea per litteras eum absentem absolveret, quia Clemens VIII. damnavit nedum absentis Confessionem, sed etiam absentis absolutionem disjunctive; damnavit enim propositionem dicentem, *Licere per litteras seu internuncium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere*: neque enim in hoc etiam casu verificaretur forma substantialis absolutionis, cum non haberetur præsens persona demonstrata ut præsens per illam particulam *Te*. Sic communiter Doctores.

(*) Vide in hanc rem Decreta S. Romanæ Inquisitionis die ultima mensis Julii ann. 1603., & die 14, & 20. Julii, & 18. Augusti an. 1605. & die 24. Januarii 1622. apud Concinam *de Sacram. Pœnit. lib.* 2. *dissert.* 3. *cap.* 2. *§.* 4. & 8.

Valida autem est Confessio, si per litteras pœnitens mittat peccata Confessario absenti, qui ea legat 3
& huic factus præsens dicat: accuso me de peccatis illis, quæ scripsi, & peto absolvi. Sicuti etiam si præsens peccata scripta det Confessario legenda, & postea dicat: de istis peccatis hic scriptis me accuso, & peto absolvi; quia sic implet præceptum Confessionis vocalis, dum voce confitetur, peccata ibi scripta esse sua, & de illis habet dolorem requisitum, & sistitur in præsentia Confessarii, ut verificetur forma substantialis Confessionis per illam particulam *absolvo te*, demonstrativam personæ præsentis, ut superius dicebatur; adeoque valida erit absolutio. Est fere *communis* inter Doctores cum la Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1196. Gobat, Lugo, Arriaga, & aliis passim, qui tamen recte monent, hoc non esse faciendum absque rationabili causa, cum sit contra com- 4
munem praxim Ecclesiæ. Immo multi apud la Croix *l. c. n.* 1197. volunt, hoc extra casum necessitatis esse illicitum, & colligunt ex Benedicti XI. Extravag. *Inter cunctos, de privileg.* ubi sic habet: *Nisi articulus necessitatis occurrat, Sacerdoti facienda est oris confessio, prout scriptum est, corde ad justitiam creditur, ore autem fit confessio ad salutem*, & cap. *Quem pœnitet* 88. *de pœnit. dist.* 1. ubi sic habet: *Præcepit Dominus mundandis, ut ostenderent ora Sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda peccata, non per nuncium, non per scriptum manifestanda, quia si per vos peccastis, per vos erubescatis; erubescentia enim ipsa partem habet remissionis.*

Absens etiam invitus extra Confessionem Sacramen- 5
talem potest absolvi a Censuris, quia cum valeant censuræ in absentes latæ, a fortiori valebit eorum absolutio absentibus data. Est *communis* cum Pirhing. *in jus Canon l.* 5. *tit.* 39. *n.* 164. Anaclet. *lib.* 5. *decr. tit.* 39. *§.* 8. *num.* 267. Pac. Jordan. *Elucubr. lib.* 14. *tit.* 2. *num.* 180. Sic etiam absens potest dispen- 6
sari ab irregularitate, ut *Sac. Congr. Conc. die* 27. *Febr.* 1666. in una Andegavensi dispensationis respondit *Absentiam hujusmodi non obstare.*

Notæ

Notæ Romani Theologi, & in eas Responsio Auctoris.

7 Miror doctum Auctorem ex supra relatis Bened.XI. verbis *num.* 4. non agnovisse, extra necessitatem validam esse non posse Confessionem scripto factam Sacerdoti præsenti,cum generali illa expressione tantum: *Accuso me de peccatis illis, quæ scripsi.* Nam si Pontifex Maximus, *extra articulum necessitatis, Sacerdoti confessionem oris faciendam esse*, decernit, & jubet; ergo præceptum adest de confitendis ore peccatis. Quod quidem præceptum Florentina Synodus satis aperte designavit, cum dixit, Sacramentum Pœnitentiæ oris confessione perfici; & Sanctus Thomas asseruit *Quodlib.* 1. *qu.*6. *art.* 10. dum scripsit: *Ex Ecclesiæ institutione tenetur homo, qui potest, ut verbo confiteatur, non solum propter hoc, ut ore confitens confitendo magis erubescat, ut qui ore peccavit, ore purgetur, sed etiam quia semper in omnibus Sacramentis accipitur id, cujus est communior usus .... Unde & in manifestatione peccatorum convenit uti verbis, quibus homines communius & expressius suos conceptus significare consueverunt.* Si præceptum hoc adest, confessio per litteras facta valida haberi non potest; neque enim conversus, & absolutus in Pœnitentiæ Sacramento existimari potest, qui dum Clavium potestati peccata exhibet, contra Ecclesiæ præceptum agit. Immo peccat mortaliter, inquit Alphonsus de Ligorio lib.6. num.493. *qui extra necessitatem totam confessionem scripto, vel nutu facit, ac consequenter non absolvitur.* Itaque opinio supra ab Auctore exposita ut improbabilis rejicienda est. Caveant itaque Confessarii, ne facile confessiones scriptas admittant, ut soli ipsi legant, & Pœnitens nihil dicat, nisi fortasse, dum Confessarius peccata scripta legat, pœnitens interrogatus ea se commisisse fateatur, ad singula respondendo; ut monet Auctor Theol. Petrocorensis.

Responsio Auctoris.

8 Miratur doctus Theologus, quod ex verbis Canonum a me relatis *ibi num.* 4. non collegerim invalidam esse confessionem, quam *ibi*, modo tamen explicato, validam tradidi, sed tamen extra casum necessitatis illicitam: at certe de hoc non mirantur *ibi* allegati Auctores, & plures ac plures alii classici Doctores doctrina, virtute, ac pietate præstantes, eamdem sententiam tradentes, ac defendentes, ut doctissimus P. Mastrius *in* 4. *disput.* 5. *qu.* 17. *de Pœnit. art.* 3. *num.* 471. *& sequ.* ubi post multa ad id probandum prosequitur confirmando conclusionem, & solvendo omnes objectiones, ac dicendo, quod *Can. Quem pœnitet.* 88. *de Pœnit.dist.* 1. vult, confessionem per scriptum Ministro præsenti non fieri licite, nisi adsit necessitas: quem canonem non obstare pro valore talis confessionis sustinet etiam *in Theologia morali, disput.* 21. *de Pœnit. art.* 2. *num* 169. ac cum aliis probat, non esse de valore Sacramenti, quod Confessio fiat verbis: quem sequitur, & summe laudat eruditissimus, ac piissimus Clericatus *de Sacrament. Pœnit decis.* 35. *num.* 15. *& seq.* dicens; *ut tenent novissime Mastrius Theologus, non frustra figens pedem in opinionibus, quas amplectitur*; & doctissimus *P. Augustinus de Gabrielis* Capuccinus *tom.* 3. *Theolog.Moral. tract.* 8. *de Pœnit. quæst.* 4. *num.* 395. sic expresse tradit. Sed hic occurrit quæstio, utrum hoc (scilicet Confessio per litteras) licite fiat; nam S. Augustinus in cap. cit. *Quem pœnitet.*, dicit, quod peccata non sunt per scriptum pandenda; sed quia S. Leo Papa relatus *in cap.* 4. *qualis* 30. *qu.* 5. dicit, quod mulier per scripturam sua peccata pandat, & en præcisa verba Canonis; *& pœnitentia illius per scripturam recipienda*, & verba glos. *ibid. verb.* per scripturam; *ibi: de Pœnitentia distinct. prima Quem pœnitet.* contra, *sed ibi prohibetur absens per scripturam confiteri, vel quod pœnitentiam accipere debeat*; *hic autem permittitur mulieri simplici, dum tamen præsens sit, in scripto peccata offerre*, ideoque, prosequitur *de Gabrielis*, dicendum est cum glos. in hoc capite, quod licitum est, peccata per scripturam confiteri, & quod in cap. *Quem pœnitet.*, S. Augustinus loquitur de illis, qui per nuncium, vel scriptum absenti Confessario manifestare volunt sua peccata, quod utique nequit fieri, ut dixi supra; non autem loquitur de illis, qui scribunt sua peccata, ne memoria excidant, aut etiam secundum aliquos præ verecundia, & postea ea legunt ante Confessarium, vel tradunt legenda ab ipso Confessario, ut quidam volunt, sed raro est permittendum, & postea dicunt: *me accuso de omnibus illis peccatis, quæ legisti*. Hæc ille: & quod raro sit permittendum, jam ego tradidi *loc. cit.* dicens, quod Doctores ibi allegati recte monent, hoc non esse faciendum absque rationabili caussa, quum sit contra communem praxim Ecclesiæ: & immo multi apud la Croix *loc. cit. n.* 1597. volunt, hoc extra casum necessitatis esse illicitum, & hoc colligunt ex cap. *Quem pœnitet.* Et idem sustinet sapientissimus Rossignolus *de Pœnit. part.* 1. *qu.* 4. *de Confessione art.* 6. *n.* 5. *& seq.*; ubi expresse concludit, quod confessio facta absenti per litteras, vel per nuncium, si postea pœnitens accedat ad Confessarium petens absolutionem eorumdem peccatorum, quæ manifestavit per nuncium, vel litteras, valida est, ac suum consequitur effectum, citans ad id Bonacinam, Nugnum, Pitigianum, Madernum, & subdens, quod non est necesse ad valorem Sacramenti, quod peccatorum confessio fiat verbis a pœnitente prolatis; & ad illud, *ore autem confessio fit ad salutem*, dicit, quod ibi est sermo de confessione fidei, quæ urgente necessitate verbis proferenda est ad Tyrannorum perfidiam superandam. Et classicus Theologus noster Henno in Theologia dogmatica, morali, & scholastica *tom.*2. *tract. de pœnit. disp.* 5. *qu.* 5. *conclus.* 1. sic expresse tradit: Non est de essentia confessionis, quod fiat voce, quamquam aliter facta sine ratione sit illicita, quod ibi probat, & in fine probationis dicit: Requirit quidem Florentinum confessionem *oris*, sed per illam intelligit confessionem externam, quam vocat confessionem *oris*, eo quod ordinarie fiat voce. Deinde probat secundam partem conclusionis sic: quia, dicit, non est licitum recedere ab ordinaria Ecclesiæ praxi sine gravi caussa: jam autem confessionem *oris* in Ecclesia esse usualem, experientia quotidiana testatur: Nollem tamen condemnare saltem gravis peccati eum, qui peccatis scripto traditis, & a Confessario lectis, diceret: *ego me accuso de omnibus, quæ in charta legisti*: quia equidem facit confessionem *oris*, & aliunde tantam videtur pa-

ti verecundiam apud Confessarium legentem, quantam apud audientem; sed esto minorem pateretur, equidem nihil id confert ad rationem essentialem, & integralem Sacramenti; & ideo ubi aliqualis caussa subest, v. g. pudor omnino particularis in exprimendo certo peccato, aut difficultas in loquendo, sic fieri posset sine peccato. Sic ipse expresse. Et clarissimus Paulus Gabriel Antoine *tract. de pœnit. qu.* 16. editionis Romanæ, quærens, an Confessio necessario fieri debeat voce; respondet: 1. *id non esse de essentia Sacramenti*: & *respons.* 2. *dicit, non licere absque necessitate aliter quam voce confiteri*; & sic tenent etiam Sporer *part.* 3. *sect.* 2. *qu.* 3. *de Confessione vocali*, Layman *de Sacramento Pœnit. lib.* 5. *tr.* 6. *cap.* 6. cum Cano, & aliis ibi citatis, ac alii passim uno ore fatentes, confessionem *oris* non esse de substantia, ac valore Sacramenti, & consequenter factam scripto, vel nutu, aut signo sufficienti, ad hoc ut Confessarius præsens in notitiam peccatorum, aliorumque in pœnitente requisitorum venire possit, non esse invalidam, exemplificantes de casu non habitæ, seu perditæ loquelæ; de Confessario advertente, se subito obsurdescere, ut pœnitentem, qui peccata sua ex scripto legit, aut profert, audire nequeat, nisi etiam adstantes audiant; de puella, quæ præ maxima verecundia certa peccata sua ore explicare non possit, & hujusmodi. Et ratio potissima est, quia Sacramentalis confessio absolute, & secundum essentiam spectata, consistere potest in quocumque signo propriæ accusationis de peccatis in ordine ad absolutionem consequendam; Christus enim confessionem instituendo, ut recte dicit Mastrius *loc. cit. n.* 471. aliud non voluit, nisi quod homo aliquod signum sensibile faceret, quo sua peccata manifestaret submittendo se Sacerdoti, unde dictum est supra *qu.* 16. *art.* 2. *n.* 448. materiam hujus Sacramenti non esse unam in specie, sicuti est aqua in baptismo, sed esse unam unitate generica, quia est manifestatio peccatorum per aliquod signum sensibile, sive hoc sit vox, sive scriptum, sive nutus; sed per scriptum hoc totum habetur, quia per hoc sua manifestat Sacerdoti peccata, & se illi submittit: ergo &c. Tunc autem esset invalida confessio, quando Christus decrevisset solam vocalem confessionem esse signum Sacramentale. Sunt hæc præcisa verba tanti Doctoris, qui jam *qu.* 16. *art.* 2. *n.* 448. dixerat præcisis his verbis. Ideo enim Concilium Florentinum peccatorum accusationem in hoc foro appellavit *oris* confessionem, quia ordinario modo sic fieri solet, immo debet ex obligatione sic fieri voce ab eo, qui potest, nisi rationabili caussa excusetur: non tamen est absolute pro omnibus necessarium, & in quocumque casu; & ideo Concilium Tridentinum ad omnem tollendam ambiguitatem, particulam *oris* omisit, & solum dixit, confessionem in genere & absolute sumptam esse materiam. Roncaglia *de Sacramento Pœnit. tract.* 9. *cap.* 4. *quæst.* 2. ubi expresse respondet; dubitari non potest, Confessionem factam per scriptum in casu necessitatis Sacerdoti præsenti esse omnino licitam, ac validam .... At extra casum necessitatis illicitum videtur exponere peccata non voce, sed per scripturam, quamvis id non sit de necessitate Sacramenti, ut bene docet S. Thomas *Quodlib.* 1. *artic.* 10. Verum igitur est, non dari expressum præceptum, quod obliget manifestare peccata potius voce, quam scriptura; nihilominus hæc obligatio oritur ex continua praxi, & consuetudine fidelium .... Et post pauca subjungit: advertendum tamen, quod cessaret peccatum, dum quis confiteretur per scripturam, non solum in casu physicæ impotentiæ, sed etiam impotentiæ moralis, quando nempe voce fieri non possit Confessario sine magna difficultate, ut si æger non posset, nisi ægre verba proferre; si necessitas daretur confitendi Confessario surdastro, cui manifestari non possent peccata, quin ab aliis audirentur; si puella præ maxima verecundia pertimesceret sua peccata voce confiteri. In his casibus sat est peccata scribere, & pœnitentem dicere Confessario, se accusare de omnibus, quæ in charta exhibita continentur. Sic etiam tenet Collet. *tract. de Pœnit. cap.* 6. *de Confessione pag.* 199. dicens expresse: Constat primo, non esse absolute necessarium, ut confessio fiat voce: 1. quia Christus tantum intendit, ut peccata Sacerdoti cum dolore declarentur, quod per scriptum, & nutus satis præstari potest: 2. quia hæc est Ecclesiæ praxis, ut mutos, qui sufficienter instructi videntur, per signum confitentes absolvat. Unde Florentinum *oris* Confessionem requirendo nihil aliud intelligit, quam externi peccati manifestationem, quæ quia *ore* fieri consuevit, *oris* vocitatur. Constat 2., non modo licitam esse Confessionem nutibus, vel scripto factam, sed necessariam prorsus, quum quis aliter confiteri nequit, quia ex S. Thoma: *Quando non possumus uno modo, debemus, secundum quod possumus, confiteri*. Et quamvis ipse postea dicat: Constat tertio, graviter peccare, ideoque invalide confiteri, qui extra casum physicæ, vel moralis impotentiæ scripto, aut nutibus, non autem voce confitetur ratione universalis praxis Ecclesiæ, Subjungit autem: ab ea (*) tamen praxi excusat impotentia tum physica, tum moralis, seu necessitas, aut rationabilis caussa requiritur, ut intervenit in sensu nostræ conclusionis. Ita etiam concludit novissime doctissimus D. de Liguori in suo tractatu *Istruzione pratica per li Confessori*, eodemque lati-

(*) Hæc sunt integra Coleti *loc. cit.* verba „ Ab ea tamen praxi excusat impotentia, cum *Physica*, qualis „ occurrit in Mutis, sive qui præ morbi gravitate usu vocis destituti sunt; tum *Moralis*, ut si Æger oppresso pectore non nisi ægre loqui possit; Si unus, qui præsto est Confessarius, quia ipse, vel Pœnitens surdaster sit, non possit in Xenodochio v. g. confessionem excipere quin Pœnitens ab aliis audiatur, audirive merito formidet. Tunc autem longe melius est, & tutius, ut postquam Confessionem legerit Sacerdos. Pœnitens hæc saltem verba addat, si potest: Peto ab his absolutionem „ Ex quibus liquet a Coleto confessionem ex scripto factam, ut licitam non admitti, nisi vera impotentia seu *Physica*, seu *Moralis*, ut Pœnitentis peccata ex scripto legat Sacerdos postulet. Vide quæ idem docet in *continuat. Prælect. Tournelii de Pœnit. part.* 2. *Cap.* 5. *sect.* 4. §. 1.

latine reddito sub tit. *Homo apostolicus instructus in sua vocatione ad audiendas Confessiones*, in quo *tom.* 2. *c.* 3. *punct.* 1. *de conditionibus Confessionis* postquam dixerit, quod Confessio „ debet esse *vocalis*, nempe voce, dum hic est usus communis Ecclesiæ, „ non jam facta per signa, aut scripto „ statim subjungit „ modo nulla adsit gravis caussa v: g. nimiæ, & extraordinariæ verecundiæ, aut linguæ „ impedimenti, & hujusmodi, quia in tali casu sufficit, postquam Confessarius Confessionem legerit, „ quod dicat Pœnitens: *Me accuso de omnibus istis* „ *peccatis*; ita communiter *Castrop.Canus*, *Conciol.* „ *Tambur. Salmantic.* „ sicque alii passim in sensu meæ conclusionis. Hinc quid dicendum de dicta admiratione, & censura Theologi, censeant eruditi, satis me & ipso in intelligentia Canonum peritiores: concludo interim ego, ut jam tradidi, quod non facile sunt admittendi casus de permittenda Confessione per scriptum, ut recte tradit etiam Eminentiss. Cardin. de *Lauræa disput.* 10. *de Pænit. art.*5. *n.* 67. Videatur ad rem Legenda nostri S. Antonii de Padua, in cujus prædicatione quidam sic fuit de peccatis compunctus, quod nullum præ gemitibus poterat confiteri. Cui Sanctus; Vade, & omnia peccata tua, de quibus recordaberis, scribe in schedula, & statim porta mihi. Quod cum fecisset, omnia celeriter sunt deleta. Sic ibi expresse Bollandistæ. Videatur etiam inter alios ad rem Eminentiss. Cardin. Gotti *qu.* 8. *de forma Sacram. Pœnitent. dub.* 3. *§.*2. *num.* 4. in solutione objectionum. (*)

ABSOLVERE, ABSOLUTIO.

ARTICULUS I.

Absolutio a quibus, & de quibus dari possit, vel non possit.

SUMMARIUM.

1 *Episcopi a quibus non possint absolvere*, ad num. 4.
5 *A quibus, & quos possint absolvere*, ad num. 7.
8 *Assignantur qui in Jure censentur legitime impediti adire Pontificem*, ad num. 25.
26 *Impediti personaliter adire Pontificem vel Episcopum qualiter absolvi possint*, ad num. 28.
29 *Prælati Regulares, quas facultates habeant absolvendi suos subditos*, ad num. 40.
41 *Quas item Confessarii Regulares in foro conscientiæ absolvendi sæculares*, ad num. 47.
48 *Quas demum quilibet Sacerdos absolvendi quemlibet in articulo mortis*, ad num. 57.
58 *Absolutio extra articulum mortis a quibus & in quo casu dari possit*, ad num. 62.

1 Episcopi non possunt absolvere a casibus, & Censuris publicis reservatis Summo Pontifici, *ex c.*
2 *Cum inferior*, *de majorit. & obed.* Neque a casibus, & Censuris occultis in Bulla Cœnæ contentis, & maxime Hæresi, ut clare deducitur ex verbis ipsius Bullæ Cœnæ §. 21. ubi expresse Episcopis est adempta facultas absolvendi a casibus in ipsa Bulla reservatis, quomodocumque, etiamsi per cujuscumque Concilii Decreta prius concessa. *Ceterum*, dicit Bulla, *Ceterum a prædictis sententiis nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstita, absolvi possit, etiam prætextu quarumvis facultatum, & indultorum quibuscumque personis sæcularibus, & quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, ac Militarium Regularibus, etiam Episcopali, vel alia majori dignitate præditis, ipsisque Ordinibus, & eorum Monasteriis, Conventibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & aliis locis piis, nec non laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus, per Nos, & dictam Sedem, ac cujusvis Concilii decreta, verbo, litteris, aut alia quacumque scriptura in genere, vel in specie concessorum, & innovatorum, aut concedendorum, & innovandorum.*

Unde cum nullum Concilium nisi Tridentinum 3
sess. 24. *de reform. c.* 6. concesserit Episcopis facultatem absolvendi a reservatis occultis, manifeste patet, quod Bulla Cœnæ quantum ad casus in ipsa contentos revocavit, & revocat facultatem Episcopis a Concilio concessam; alias superflua essent illa verba Bullæ, *Ac cujuscumque Concilii decreta*; & sic teste Barbosa *de Offic. & potest. Episc. part.* 2. *alleg.* 40. *n.* 24. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 291. Pegna Piasec. Fagnan. & aliis, declaratum est a Pio V. Gregorio XIII. & Clem. VIII. & pluries a Sacr. Congr. Concil. præsertim *die* 21. *Augusti* 1609. *die* 7. *Julii* 1617. *die* 5. *Novemb.* 1644. & ut refert Delbene præcisis his verbis; *Congregatio censuit huic Decreto Concilii Tridentin. sess.* 24. *cap.* 6. *de reform. non tantum in crimine hæresis, sed in omnibus casibus comprehensis in Bulla Cœnæ Domini Pii V. esse derogatum*; Et clarissime ultimo 4
constat ex decreto Alexandri VII. de anno 1665. 24. Septemb. damnantis hanc propositionem tertiam in ordine: *Sententia asserens Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno* 1629. 18. *Junii in Consistorio Sac. Congreg. Eminentiss. Card. visa & tolerata est.*

Possunt tamen Episcopi absolvere a casibus occultis 5
reservatis Summo Pontifici extra Bullam Cœnæ *ex Concil. Trid. sess.* 24. *de reform. cap.* 6. ubi habentur præcisa hæc verba: *Liceat Episcopis . . . in quibuscumque casibus occultis etiam Apostolicæ Sedi reservatis delinquentes quoscumque sibi subditos in Diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ, gratis absolvere.*

(*) Facultate tamen in hoc Tridentini Concilii decreto Episcopis concessa, uti non possunt Episcopi illarum Regionum, in quibus Concilium Tridentinum adhuc receptum non est quoad decreta respicientia disciplinam, ut declaravit S. Congr. Concilii apud Cardinalem de Lugo laudatum a Benedicto XIV. *De Synodo Diœcesan. lib.* 9. *cap.* 5. *num.* 2. Quin etiam Episcopi illarum Regionum, in quibus Tridentina Synodus etiam quoad decreta respicientia disciplinam recepta est vigore prædicti Decreti absolvere non possunt a Censuris incursis ob Simoniam in ordine ex Const. Sixti V., *Sanctum & salutare*, in qua expresse

(*) Hoc unum *loc. cit.* Gotti docet, non esse de essentia Confessionis, ut voce fiat.

se derogatum est eidem decreto. Quamquam enim Clemens VIII. eam Constitutionem redegerit ad terminos Juris communis præservavit tamen censuras, & pœnas in ea latas contra Simoniacos in ordine. Nec facultate Episcopis ex dicto decreto competente, iidem absolvere possunt a casibus etiam occultis, quos Romani Pontifices post Synodum Tridentinam sibi reservarunt. Vide verb. *Episcopus art.* v. *num.* 2. *& addit. nostras ad num.* 5. *ejusdem art.*

Et cum impeditos personaliter adire Pontificem, vel in perpetuum, vel ad longum tempus, possint Episcopi directè absolvere pro utroque foro, etiam ab omnibus casibus publicis reservatis Papæ a jure,
6 aut ab homine, etiam hæresis, & in Bulla Cœnæ contentis: *cap. Mulieres, cap. Ea noscitur, cap. De cætero, cap. de Monialibus titul.* 39. *de sentent. excomm.* est tamen advertendum, quod si impedimentum est perpetuum, absolvuntur sine ullo onere comparendi. Si tamen impedimentum est solum ad tempus, debent absolvi cum onere adeundi Pontificem cessante
7 impedimento, non ad obtinendam absolutionem, cum jam sint directe, & plene absoluti, sed ad obediendum mandato Papæ, *c. Ea noscitur, cap. Quamvis* 58. *de sent. excomm.* alias non comparendo, elapso impedimento, reincidunt in aliam similem excommunicationem *ex cap. Eos qui, de sent. excomm. in* 6. *cap. De cetero tit.* 39. *de sent. excomm.*

(*) Illud quoque animadvertendum cum Cuniliati *de Pœnitent.* §. 11. *num.* 7. Quod si impedimentum obstet dumtaxat, ne adeatur Pontifex; possit autem adiri Legatus, tenebitur quis ad hunc accedere, non ad Episcopum, nisi forte Episcopus haberet speciale privilegium a Pontifice absolvendi a præfatis casibus; quia tunc posset immediate adire ipsum.

Quinam autem censeantur in Jure legitime impediti adire Pontificem, istis sequentibus quatuor versiculis pro faciliori omnium captu, ostenditur.

Regula, mors, sexus, hostis, puer, Officialis,
8 Delitiosus, inops, ægerque, Senexque, Sodalis,
Janitor, adstrictus, dubius caussæ, levis ictus,
Debilis, absolvi sine summa Sede merentur.

Per ly *Regula*, intelliguntur Regulares, qui possunt absolvi a suis Prælatis Generalibus, & Provincialibus ex variis Summorum Pontificum Constitu-
9 tionibus, & præcipue ex Constitutione Sixti IV. incipiente *Regimini*; Pauli III. incipiente *Licet debitum*, & S. Pii V. incipiente *Romani Pontificis*, & alia ejus-
10 dem incip. *Dum ad Cong.* Per ly *Mors*, intelliguntur, constituti in mortis articulo: *cap. Quamvis* 58. *de sen-*
11 *tent. excomm.* Per ly *Sexus* intelliguntur mulieres, quæ ob fragilitatem sexus sunt specialiter dispensatæ, *cap.* 13. *Ea noscitur, & cap. Mulieres, de sentent. ex-*
12 *comm.* Per ly *Hostis* intelliguntur, qui propter inimicorum capitales insidias nequeunt sine periculo occisionis, aut alterius gravis damni, iter assumere *cap. de*
13 *cetero, & cap. Quamvis de sent. excomm.* Per ly *Puer* intelliguntur pueri, qui ratione suæ puerilis ætatis non sunt capaces longi itineris, *cap. Pueri de sentent. excomm.* Per ly *Officialis* intelliguntur illi, qui ex officio 14
turbam arcendo Clericos percutiunt etiam aliqualiter culpabiliter, *cap. Veniens* 16. *& cap. Cum voluntate* 54. *de sent. excomm.* Per ly *Delitiosus* intelliguntur illi 15
qui sunt ita delicatæ complexionis, ut laborem adeundi Sedem Apostolicam nequeant sustinere, *cap. Mulieres, de sent. excomm.* Per ly *Inops* intelliguntur qui 16
sunt tam pauperes, ut sua inopia impediti nequeant Pontificem adire, *cap. Quamvis de sent. excomm.* Per ly *Æger* intelliguntur infirmi, & valetudinarii, *cap.* 17
Ea noscitur, & *cap. Quamvis de sent. excomm.* Per ly *Senex* intelliguntur omnes, qui ratione senilis ætatis 18
laboriosum iter nequeunt sustinere, *cap. Ea noscitur, & cap. Quamvis de sent. excomm.* Per ly *Sodalis* in- 19
telliguntur Clerici viventes in communi in eodem Collegio, qui se mutuo percutiant, possunt ab Episcopis suis absolvi, nisi forte ratione enormitatis delicti gravior pœna eis debeatur, ut colligitur *ex cap. Quoniam, de vit. & honest. Clericor.*

Per ly *Janitor*, intelliguntur ostiarii, qui prætextu 20
& causa sui Officii Clericos male percutiunt *cap. Veniens* 16. *& cap. Cum voluntate* 54. *de sent. excomm.* Per ly *Adstrictus* intelliguntur qui non sunt sui Juris, 21
sed subjacent alterius potestati, ut servi & filiifamilias, qui invitis Dominis, & parentibus nequeunt adire Pontificem, *ex cap. Mulieres, & cap. Relatum de sent. excomm.* Per ly *Dubius* intelliguntur, qui dubi- 22
tant, an revera Clericos percusserint, & nequeunt se certificare, licet ab aliis pro talibus censeantur, *cap. Cum desideres* §. 2. *de sentent. excom.* (*) Hinc *in Addit.* ad Theologiam moralem P. Cuniliati *de Sacr. Pœnit.* §. *XI. num. VIII.* recte infertur nonum, decimum, decimum quintum, & decimum sextum inter impedimenta Summum Pontificem adeundi proprie percenseri non debere, sed in illis casibus absolvendi facultatem habere Episcopos, si percussio fuerit levis. Quæ autem levis percussio existimanda sit, quæ enormis, vide verb. *Excommunicatio art. XII. num.* 2.

Per ly *Levis ictus* intelliguntur qui leviter Clericos 23
percutiunt: isti enim possunt a suis Episcopis respective absolvi *ex cap. Pervenit, de sent. excomm.* Per ly *De-* 24
bilis intelliguntur, qui ratione debilitatis virium labores itineris sustinere non valent, *c. Quamvis* 58. *de sent. excomm.* Per ly *Caussæ* intelliguntur omnes illi, qui 25
habent aliquam justam caussam, propter quam rationabiliter censeantur non posse adire Pontificem, *cap. De cetero, & cap. Ea noscitur de sent. excomm.*

Impediti personaliter adire Pontificem non tenen- 26
tur mittere Procuratorem, vel scribere ad sacram Pœnitentiariam pro obtinenda absolutione a casibus, & censuris Papæ reservatis, quia jura præscribunt solum, ut rei personaliter adeant Pontificem, & ubi lex non aggravat, neque nos aggravare debemus Pænitentes ultra id, quod a jure exigitur. Sic comm. Doctor. (*) cum Barbosa *part.* 2. *de Offic. & potest. Episc. alleg.* 41. *n.* 7. At si impediti adire Pontificem, sint etiam impe- 27
diti adire Episcopum, probabilius non possunt a casibus publicis resevatis Papæ absolvi in foro conscien-
tiæ

(*) Multi cum Navarro *cap.* 27. *num.* 90. *ad* 5. *& cum Barbosa part.* 2. *de offic. & potest. Episcopi Allegat.* 41. *num.* 7. docent, quod impeditus personaliter accedere ad S. Sedem, neque teneatur mittere procuratorem, neque scribere ad Sac. Pœnitentiariam ad obtinendam facultatem, ut absolvatur. Rationem afferunt, quia jura ad id non obligant. Ut verum fatear, circa missionem procuratoris non dissentior. Circa vero missionem epistolæ, nisi nimia distantia ab Urbe, aut periculum grave in mora interveniat, non acquiesco: putarem dirigendam esse epistolam ad Sac. Pœnitentiariam, ut pluries & ego feci, & faciendum existimo in regionibus, quæ nimis non distant ab Urbe, nisi forte adiri possit Legatus Pontificis. Immo P. Kazemberger testatur in Germania morem obtinuisse, scribendi Romam ad Sacram Pœnitentiariam.

28 tiæ a Parocho, aut a Confessario: Sicuti etiam impediti adire Episcopum pro casibus Diœcesanis sibi reservatis publicis non possunt absolvi ab inferiori extra casum necessitatis, quia jura in dictis impedimentis pro casibus Papæ reservatis concedunt recursum ad solum Episcopum, & pro casibus reservatis Episcopo ad nullum alium inferiorem reperitur concessus pro absolutione recursus, cum non sit tam difficilis personalis accessus ad ipsum, uti communius tenent Doctores cum Leandro *de censuris tract. 2. disp. 17. qu. 62.* Suarez *disp. 30. de pœnit. sect. 3.* Felic. Potest. *tom. 1. p. 4. n. 3352. & seq.* Vasquez, Bonacina, Navarr. Mastrio, Lugo, & aliis, teste Patre Viva *ad propos. 3. Alexandr. VII. sub n. 7.* ubi dicit in praxi non esse recedendum ab hac nostra sententia, quamvis probabilem censeat contrariam opinionem, quam tenent Reiffenstuel *lib. 1. Decr. tit. 7. n. 397.* Perez, Dicastill. Bosius, Palaus, Tambur. & alii. (*)

29 Prælati Regulares, uti Generales, & Provinciales possunt absolvere suos subditos ab omnibus casibus, a quibus possunt Episcopi absolvere suos Diœcesanos, *cap. Abbates, de privil. in 6.* & Constit. S. Pii V.
30 incip. *Romani Pontificis*. Immo possunt absolvere suos subditos etiam ab omnibus casibus in Bulla Cœnæ contentis, quinque solum exceptis, scilicet Schisma, Hæresis cum relapsu, Falsificatio litterarum Apostolicarum, Delatio prohibitorum ad infideles, & conspiratio in Romanum Pontificem, ex Constit. Sixti IV. incip. *Regiminis*, Julii II. incip. *Exponi nobis fecisti*, Pauli III. incip. *Licet debitum*, & S. Pii V. incip. *Dum*
31 *ad Cong. Cassinensium*. Quæ S. Pii V. Constitutio pro Cassinensibus, cum quibus communicant ceteri alii regulares, amplissimam facultatem concedit Prælatis regularibus in suos subditos, cum, ut ea legenti patet, complectatur etiam casus publicos pro utroque foro, & nullum alium casum excipiat nisi homicidium voluntarium commissum, & mutilationem com-
32 missam post ingressum in religionem; adeoque majorem, & ampliorem facultatem absolvendi, & dispensandi habent Prælati Regulares in suos subditos, quam Prælati sæculares in suos diœcesanos, ut refert Sanctorius *de Pœnis c. 18. qu. 3. in tomo typis dato Romæ 1649.* ex responso habito a Domino Coccino Rotæ Decano, & Sacræ Pœnitentiariæ Regente, cum supra quibusdam casibus sibi a diversis commissis ipsum consuluisset: *Miror*, respondit ei Decanus, & Regens, *miror quod vos ad sacram Pœnitentiariam confugiatis, cum in vestris privilegiis majorem Pœnitentiaria facultatem habeatis*.

33 Nec potest dici, quod ista tam ampla privilegia Prælatorum Regularium sint revocata quia sunt solum revocata quoad facultatem absolvendi sæculares, non autem quoad suos subditos, ut patebit percurrenti exacte omnes Bullas derogativas privilegiorum Regularium, quarum nulla revocat supradictam facultatem eis concessam pro absolutione, & dispensatione suorum subdito- 34
rum; Motivum enim, quo Summi Pontifices concesserunt Regularibus hanc amplissimam facultatem fuit, ut patet ex suis præcisis verbis, *Ut d. Ordinis Professoribus omnis vagandi tollatur occasio & ad Sedem Apostolicam recurrendi subtrahatur pro posse necessitas &c.* Quod 35
motivum semper subsistit, & a Summis Pontificibus semper intenditur, eo vel maxime cum sit desumptum ex jure communi Canonico, *capit. Cum singula, de præbend. in 6. cap. Ut periculosa, Ne Clerici, vel Monachi in 6. & capit. Cum illorum, de sent. excommunic. §. Si Claustrales.*

Immo Julius II. die 27. Febr. 1510. in sua Constit. 36
incip. *Julius II. &c. Thomæ de Vio &c. Exponi Nobis fecisti*, declaravit expresse, quod non obstante Bulla Cœnæ, quæ singulis annis renovatur, & legitur, possint Prælati Regulares juxta sua privilegia absolvere licite perpetuis temporibus ab omnibus casibus in ea contentis, exceptis quinque supra recensitis, *ac si prædicta Bulla in Cœna Domini non esset facta, nec fieret*. Et ut ex Peregrino, & Naldo refert Pey- 37
rinus *in Constit. 6. Julii II. n. 21.* Sacra Congr. Episc. & Regul. facto verbo cum Sanctiss. Clemente VIII absolute decrevit, quod omnes Bullæ, & decreta derogatoria privilegiorum Regularium, quantum ad facultatem absolvendi a casibus Papæ reservatis, sunt intelligenda solum in ordine ad Sæculares, non autem in ordine ad suos subditos Regulares. Vide verb. *Prælatus Regularis a n. 22. ad 29.* Item Cuniliati *de Sacr. Pœnit. §. XII. num. 1.*

Nec officit quod de stylo Curiæ, seu Sacræ Pœ- 38
nitentiariæ soleant quandoque Regulares recurrentes ab ipsa absolvi, & dispensari super aliquos ex casibus Papæ reservatis, quia ut perdocte ait Donatus *tom. 1. par. 1. tract. 13. q. 17. num. 26.* vel id fit ad uberiorem cautelam, vel quia recurrentes facultatem suorum Prælatorum ignorant. Nec per hoc, quod 39
Sacra Pœnitentiaria absolvat, & dispenset Regulares, si qui ad ipsam recurrant, sequitur, quod non sit in Prælatis Regularibus potestas pro hujusmodi absolutionibus, & dispensationibus in suos subditos. Sicuti nec id sequeretur, si aliquis Regularis facultatem sui Prælati ignorans, recurreret ad Episcopum, & Episcopus ipsum absolveret, & dispensaret; unusquisque enim utitur jure suo, ut notavit Felix Potestas *tom. 1. par. 4. cap. 5. num. 3422.* & Portellus *verb.* 40
Dispensare num. 28. Viva tamen ad propos. 4. Alexand. VII. *num. 7.* refert ex Mendo *Sac. Congr. Card. 17. Novembr. 1628.* declarasse, non posse Prælatos Regulares absolvere ab hæresi occulta suos subditos (*). Unde vide verb. *Prælatus Regularis num. 30.* & tene sicut ibi, & verb. *Irregularitas art. 3. a n. 17. ad 20.*

Confessarii Regulares possunt in foro conscientiæ 41
absolvere Sæculares ab omnibus casibus, & censuris reservatis Papæ ex Constitutione Pauli III. incipiente

(*) Cum in Decreto a Sacra Congregatione Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita Clementis VIII. mandato die 9. Januarii ann. 1601. edito, quod *num. 44.* legitur, omnino caveatur, ne Confessarii inferiores cujusvis status, & Ordinis a quovis reservato audeant absolvere *nullo casu etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo*, & moneantur Pœnitentes *absolutionem si quam obtinebunt contra hujusmodi prohibitionem esse nullam, nulliusque roboris, & momenti*, non video, quomodo Reinfenstuel, & aliorum, qui hic indicantur Theologorum, opinio probabilis censeri possit.

(*) In Declaratione ad quam Mendo, & alii provocant, non agitur de Superioribus Regularibus comparata ad suos subditos Regulares, ut perspici poterit ex lectione ipsius Declarationis *in addit. ad num. 45.*

Cum inter cunctas de anno 1545. 3. *Julii* exceptis tamen contentis in Bulla Cœnæ, ut expresse excipit dicta Constitutio his verbis: *Exceptis contentis in Bul-*
42 *la, quæ in die Cœnæ Domini solita est legi*. Exceptis etiam casibus reservatis Episcopis in suis respective Diœcesibus, ex Decreto *Sac. Congr. Conc.* 10. *Sept.* 1577. ex Constit. Clementis X. incipiente *Superna*, ex Alexand. VII. damnante sub die 24. Septemb. 1665. hanc propositionem: *Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopo reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate*; ex Sac. Congr. Conc. *in Andrien.* 24. *Novemb.* 1710. *in eadem* 24. *Januar.* 1711. *in Colo-*
43 *nien.* 16. *Novemb.* 1720. Et denique etiam exceptis intra Italiam, & extra Urbem aliis sex dictis Clementinis, ex quo de mandato expresso Clementis VIII. fuerint reservati *a Sac. Congr. Episcop. & Regul.* in declaratione sui Decreti editi *die* 9. *Januarii* 1601. facta per aliud Decretum editum *anno immediate sequenti* 1602. 26. *Novemb.*, quod est ut sequitur - (*)

44 *Cum autem dubia quædam, ac difficultates circa ejusdem Decreti interpretationem, atque observationem emersissent, eadem Sacra Congregatio, ne ullus deinceps obscuritati, scrupulo, ambiguitati locus relinquatur, & clarius appareat in quibus casibus, vigore ejusdem Decreti, reservatis, intelligatur prohibita absolutio, speciali mandato ejusdem S.D.N. Clementis Papæ VIII. similiter vivæ vocis oraculo super ea re habito ipsum Decretum ita moderatur, & declarat, videlicet sub ejusdem prohibitione illos tantum imposterum comprehendi casus, qui in Bulla die Cœnæ Domini legi consueta continentur.*

45 *Ac præterea Violationis immunitatis Ecclesiasticæ in terminis Constitutionis fel. rec. Gregorii XIV. quæ incipit:* Cum alias nonnulli; *Violationis clausuræ Monialium ad malum finem: Provocantium, & Pugnantium in duello juxta Decret. Concil. Trid. & Constit. Gregorii XIII. incip. Ad tollendum. Injicientium violentas manus in Clericos, juxta Canonem: Si quis suadente Diabolo 17. q. 4. ac juris dispositionem: Simoniæ realis scienter contractæ: atque etiam confidentiæ beneficialis. Item omnes casus, quos Ordinarii locorum sibi reservarunt, vel imposterum reservabunt. In quibus omnibus jam enumeratis casibus dumtaxat, & sublata etiam pœna inhabilitatis audiendi Confessiones, eadem Sacra Congregatio vult, & mandat dictum Decretum in sua firmitate, & pristino robore permanere; ac præterea declarat eos quidem Sacerdotes, tam Sæculares, quam Regulares, qui aliquo ex privilegiis, indultis, & facultatibus in supradicto Decreto expressis suffulti fuerint, posse juxta eorum privilegia, indulta, & facultates, usu ante idem Decretum receptas, & quæ sub aliis revocationibus non comprehenduntur, tantum, & non alias absolvere a casibus in præsenti declaratione non comprehensis, aliis vero Sacerdotibus hujusmodi privilegia non habentibus nihil de novo concedi*; hæc sunt verba præcisa Decreti quantum ad nostrum propositum.

46 Unde cum Sacra Congregatio de speciali mandato Clementis VIII. in hoc Decreto excipiat solum a facultate absolvendi casus contentos in Bulla Cœnæ; casus reservatos Episcopis, & alios recensitos sex intra Italiam, & extra Urbem, & quo ad omnes alios positive, & expresse confirmet facultatem omnimodam absolvendi, quam Regulares, & alii privilegiati habebant ante Decretum incipiens *Sacra Congreg.* emanatum de mandato ipsius Clementis VIII. *die* 9. *Januarii* 1601. evidentissime sequitur, posse Regulares (ex dispositione hujus Decreti, quæ attente est perpendenda) absolvere ab omnibus aliis casibus Papæ reservatis, quia revera libere, & sine contradictione hanc facultatem in usu habebant ante dictum Decretum *ex Constit.* Pauli III. emanata 3. Junii 1545. incip. *Cum inter cunctos*; adeoque nullus remanet ambigendi locus de hac Regularium facultate.

Hic juvat adducere Decretum Clem. XI. quo omnibus Confessariis, etiam Pœnitentiariis Basilicarum 47
Urbis, & aliis privilegiatis interdicitur, ne pœnitentes a quibusdam censuris, & casibus Apostolicæ Sedi reservatis, absolvant, & absolutiones si forte obtentæ fuerint, nullæ, ac irritæ declarantur.

Quoniam Sanctissimus Dominus noster Clemens XI. pro pastorali in commissum sibi Gregem zelo, & pro Ecclesiasticæ disciplinæ recta ratione conservanda, deputavit Congregat. particularem Eminentissimorum Dominorum S.R.E. Cardinalium Sancti Clementis, Paulutii Majoris Pœnitentiarii, & Fabroni, nec non RR. PP. Corradini Sanctitatis Suæ Auditoris, mei infrascripti Sacræ Congregat. Conc. & hujus deputatæ Secretarii, ac RR. PP. Damasceni Consultoris Sancti Officii, & Alfari Consultoris Theologi Sacræ Pœnitentiariæ. Eadem Congregatio considerata reformatione facultatum officii Sacr. Pœnitentiariæ a fel. record. Innocent. XII. in ejus Constitutione edita 3. Septemb. 1692. censuit, si Sanctissimo placuerit, præcipiendum esse omnibus, & quibuscumque Presbyteris tam sæcularibus, quam Regularibus in Urbe ad Confessiones audiendas deputatis, ut ne impoßterum etiam in foro conscientiæ absolvant extra mortis articulum quoscumque pœnitentes tam incolas Urbis, quam ad eam confluentes, ab infrascriptis casibus; nempe a casu publico violatæ Clausuræ Monialium ad malum, seu inhonestum finem, a Presbytericidio publico, & a casu publico violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ in terminis Constitutionis Gregorii XIV. incip. Cum alias nonnulli; & etiam in casu occulto dictæ violationis immunitatis, si fuerit secuta auctoritate publica, idque omnino servari ab omnibus, & quibuscumque Confessariis in Urbe degentibus, cujuscumque Religionis, Instituti, etiam Societatis Jesu, ac Congregationis quacumque speciali nota explicandis, prout explicati latius fuere in Decreto Sacræ Congregat. Episcoporum, & Regularium die 9. Mensis Januarii 1602. sub fel. record. Clem. VIII. ac illius confirmatoriis, & innovatoriis sub fel. record. Paulo V. die 7. Januarii 1617. Urbano VIII. die 7. Novembris 1628. editis. Ac sub præsenti prohibitione comprehendi etiam Pœnitentiarios Basilicarum Urbis, & ab omnibus Confessariis prædictis eam observari sub iisdem pœnis, & censuris, eo ipso, & absque ulla alia declaratione incurrendis, quæ continentur in præfatis Decretis. Noverintque Pœnitentes absolutionem, si quam impoßterum obtinuerint, a præfatis casibus in præsenti Decreto expressis, esse nullam, nulliusque roboris, & momenti, eaque omnia observari, non obstantibus quibuscumque privilegiis absolvendi a prædictis casibus, sub quibuscumque tenoribus tam an-

(*) Integrum Decretum damus ex Typographiæ Cameralis exemplo. In superioribus editionibus ejus dumtaxat pars afferebatur.

ante, quam post dicta Decreta, tam particularibus personis, quam ratione Religionis, Societatis, vel Instituti obtentis, & juxta latam derogationis formam in iisdem Decretis contentam, quæ in præsenti repetita censeatur, & non obstantibus, quæ iidem Clem. VIII. Paulus V. & Urbanus VIII. voluerunt non obstare. Rursus declarando, prout declaratum fuit in præfatis Decretis, quod circa alios casus Sanctæ Sedi Apostolicæ reservatos, non expressos in præsenti Decreto (exceptis illis, quæ continentur in Bulla in die Cœnæ Domini legi consueta) ita intelligatur præservata facultas absolvendi Confessariis privilegiatis in Urbe degentibus, quatenus tamen eam habeant ex legitimis privilegiis, non revocatis, & in usu existentibus, ac juxta eorum tenorem tantum exequendis. Aliis vero in Urbe Confessariis privilegia non habentibus, nihil de novo, sicut per præfata Decreta, ita per præsens censeatur concessum.

Facta per me infrascriptum hac die decima tertia Mensis Maii 1711. *relatione prædictæ resolutionis Sanctiss. Domino Nostro, Sanctitas Sua, eam, omniaque, & singula in ea contenta cum omnibus clausulis derogatoriis benigne probavit, ac inviolabiliter imposterum servari præcepit ab omnibus ut supra expressis, præsensque Decretum in forma solita publicari jussit, atque mandavit.*

Vincentius Petra Secretarius.

48 In articulo mortis quilibet simplex Sacerdos non approbatus, quamvis sit Excommunicatus, Degradatus, Irregularis, Apostata &c. si non adsit alius Confessarius, potest quoslibet fideles a quibusvis casibus, & censuris, etiam quomodocumque reservatis, absolvere, quia in articulo mortis nulla est reservatio; & Tridentinum *sess.*14. *cap.*7. nullum excipit Sacerdotem, sed amplissime loquitur his verbis: *Verumtamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque adeo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt.* Vide tamen verb.
49 *Sacerdos num.*38. (*) Quæ ampla potestas extenditur etiam ad probabile periculum mortis, ut tenet communior Doctorum cum Barb. *part.* 2. *de offic. &*
50 *potest. Episc. alleg.*25. *num.*81. In Jure enim, quo ad rem, pro eodem sumuntur periculum, & articulus mortis. *Cap.* 29. *Si quis suadente* 17. *q.*4. *c. Eos qui, de sent. Excomm. in* 6.
51 Si in periculo, & articulo mortis adsit Confessarius approbatus, qui promptus sit ad Confessionem excipiendam, probabilius (*) non potest simplex Sacerdos absolvere, ut communius sentiunt Doctores, quia tota ratio, propter quam conceditur simplici Sacerdoti facultas tunc absolvendi, est, ut dicit Tridentin. cit. *ne hac ipsa occasione aliquis pereat*, scilicet inconfessus propter defectum Confessarii; ergo cessante tali motivo, & necessitate propter præsentiam prompti Confessarii approbati, cessat facultas in Sacerdote non approbato, juxta regulam, quam tradit Abbas in *cap. Cum venerabilis, de consuetudine in fin. Cum aliquid conceditur propter necessitatem, durat concessio, quatenus urget necessitas.* Et deducitur etiam 52
ex *Concil. Carthagin. III.* relato in *cap. Presbyter* 14. *Caus.*26. *q.*6. *Presbyter inconsulto Episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi, absente Episcopo, ultima necessitas cogat*: adeoque Episcopo præsente non subsistit necessitas pro danda absolutione a Presbytero, & in nostro casu a simplici Sacerdote in præsentia Confessarii approbati. Et confirmatur ex *cap. Excommunicamus, de sent. excommunic. inter Extravagant.* ubi sic statuitur: *Decernimus etiam, ut nullus hanc incurrens excommunicationis sententiam pro prædictis, vel aliquo prædictorum, absque speciali mandato nostræ absolutionis beneficium valeat obtinere, nisi forsan ad Nos habere accessum non posset in mortis articulo constitutus.* Unde cum in nostro casu habeatur accessus, immo promptus sit præsens Confessarius approbatus; sequitur quod absolutio non possit impendi a simplici Sacerdote, & sic declaravit *Sac. Congr. Conc.* ut refert Pignatell. *tom.*10. *Consult.*163. *num.*15. Sicque respondit Gregorius XIII. apud Molinam *tractat.* 3. *de Just. disp.*63. *num.*14. ubi ex aliis testatur de communi. Vide verb. *Complex peccati*.

☞ In articulo mortis si non adesset Sacerdos, nisi mutus, an possit hic, imo an debeat scripto absolvere vel signis, ut docet Jo: Pontius: eo quod non sit damnatum ab Ecclesia, verba non esse de essentia Sacramenti, quod affirmat Navarr., & alii; vide Dianam *par.*11. *tr.* 6. *resol.*14. Consulatur *not.* Romani Theologi ad verb. *moribundus num.* 4. ☜

Absoluti in articulo, seu periculo mortis a casibus 53
reservatis, qui habent annexam Censuram, si convalescant, tenentur Papæ, vel Episcopo respective se præsentare, mandata ipsius humiliter suscepturi, & parti læsæ, prout Justitia suaserit, satisfacturi; *capit. De cetero*; *capit. Ea noscitur*, *capit. Quamvis, & capit. Quo de his, de sentent. excommun.* & expresse ex Bulla Cœnæ his verbis: *Nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & sa-*

(*) In editione Romana anni 1767. hæc ibi adnotantur: „ *Quanquam hæc Auctoris sententia multos sibi Patronos vindicare diffiteatur nemo; contrariam tamen solidioribus fundamentis inniti, & quidem magis ad mentem Concilii, omnino constat. Consule Eminentissimi Capisuchi* Quæstiones Morales, *quæst.* 1. *ubi sacrorum Canonum, sanctorum Patrum, Clariorumque Theologorum, ac præcipue S. Thomæ auctoritatem, adducto etiam genuino Tridentini decreti sensu, firmat, Sacerdotes hæreticos, Schismaticos, notorios, & manifestos, ac excommunicatos denunciatos non posse pœnitentem absolvere in articulo mortis.* „ Si hujus adnotationis Auctor ea legisset, quæ habentur *num.* 38. citato, v. *Sacerdos*, ad quem P. Ferraris lectorem remittit, ab hac additione tanquam omnino superflua utique supersedisset.

(*) In editione Roman. an. 1767. omissum fuit το *probabilius*. Nam adversa opinio pugnat cum Cathechismo Romano *de Sacram. Pœnit. num.* 56., cum Rituali Armeno Pauli V. jussu edito *de Sacr. Pœnit.*, & cum Declaratione Sac. Congregationis Concilii, quam Auctor *numero proximo* citat, refert autem ex Gallemart Giraldi *Exposit. Juris Pontificii pag.* 843. ubi, allata hujus limitationis causa, subdit. „ Si vero inceptum sit „ judicium, seu confessio, hoc certum est ab eodem terminari debere, etiamsi superveniat Sacerdos approbatus. „

& satisfaciendo cautione præstita absolvi possit, quia
54 *non nisi sub hoc onere absolvi possunt*. Quod si elapso mortis periculo, cum commode possint, non se præsentent Papæ, vel Episcopo respective, & parti læsæ renuant, in quantum possunt, satisfacere, reincidunt in Excommunicationem, *ex cap. Eos, qui, de sent. excommun. in 6.* & ex Decreto *Sac. Congr. Episc. & Regul. 7. Decemb.* 1646.

55 Absoluti vero in tali periculo, vel articulo mortis a casibus reservatis, qui nullam habent annexam censuram, si convalescant, non tenentur se præsentare Superiori, quia onus se præsentandi, quod supracitata Jura in illo articulo imponunt, est solum pro casibus reservatis habentibus annexam censuram, &
56 exceptio firmat regulam in contrarium. Et ratio disparitatis est, quia a peccatis reservatis non habentibus annexam Censuram in articulo, seu periculo mortis, absolvuntur directe, & pro utroque Foro sine ulla alia obligatione; a peccatis vero reservatis habentibus annexam Censuram absolvuntur in articulo seu periculo mortis tantum pro Foro interno conscientiæ, cum obligatione adhuc se præsentandi Superiori pro Foro externo, ut mandata ejus accipiant, & se obedientes, & obsequentes ostendant Ecclesiæ, vel Superioribus, quibus fuerunt contumaces, quod non evenit in habentibus casus simpliciter reservatos
57 sine annexa Censura. Imo sic absoluti, licet non indigeant nova absolutione, ex quo prior fuerit valida, possunt tamen adhuc urgeri a Superiore, qui potest contra eos procedere, donec etiam pro Foro externo absolutionem obtineant, ut pluries declaravit *Sacra Congregat. in Compsan.* 14. *Junii* 1619. *in Oppiden.* 8. *Junii* 1621. *& in Meliten.* 30. *Septembris* 1622. Vide verb. *Excommunicatio quo ad absolutionem pro Foro conscientiæ &c. art.* 8. *num.*4.

58 Absolutio non potest dari extra articulum mortis a Sacerdote non approbato, & non habente Jurisdictionem, alias est nulla, *cap. Omnis utriusque* 12. *de pœnit. & remiss. cap. Si Episcopus* 2. *eod. tit. in 6.*, &
59 Conc. Trident. *sess.*23. *cap.*15. *de reformat.* Et a fortiori nequit dari a Laico *lib.* 3. *Const. Apostol. cap.* 10. Leo X. Const.40. incip. *Exurge*. Conc. Trid. *sess.*14. *cap.*6. *& Canon.* 10. Unde sacramentaliter absolvens, cum non sit Sacerdos, sit suspectus de hæresi, & est cogendus ab Inquisitoribus abjurare de vehementi; & licet esset minor 25. annorum, dummodo compleverit 20., est degradandus, & brachio sæculari tradendus, ultimo supplicio afficiendus, ex Clem.VIII. Constit.81. incip. *Et si alias* & Urban.VIII. Const.79.
60 incip. *Apostolatus officium*. Absolvendi facultas delegata non potest subdelegari. *De offic. & potest. Judicis Delegati cap. & §. fin.*

61 Absolutio non potest dari a simplici Sacerdote non approbato, neque pro solis peccatis mortalibus du-
62 biis, cum nullam habeat jurisdictionem. Imo simplex Sacerdos non est permittendus, quod absolvat neque a solis peccatis venialibus, ut decrevit S. Cong. Romanæ & Universalis Inquisitionis in decreto de Communione quotidiana Ven. Innoc. XI. auctoritate edito 12.*Febr.*1679. in cujus fine habentur præcisa hæc verba: *Non permittant, ut venialium confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, seu Ordinario*. Et nulla quoque declaratur a Benedicto XIV. Constit. incip. *Apostolica* Bullar. Tom. I. n. 109. ☞

In allegata Constit. SS. Pontifex Benedictus XIV. ad eliminandas perversas quorumdam opiniones, quæ irrepserant; & ad præcavendum abusum Indultorum Apostolicorum, præsertim quoad facultatem eligendi Confessarium, declarat, & mandat, Confessarios electos in vim Bullæ Cruciatæ, aut alterius Privilegii, ab Ordinario ejus loci, in quo quis confitetur, actu approbatos esse debere. Subindeque statuit, *Confessiones aliter in posterum factas, & respective auditas, nullas, irritas, & invalidas fore*. Ideoque *Confessiones, & absolutiones in præmissis casibus aliter in posterum factas, & respective auditas seu impertitas, irritas fore, & invalidas* declarat. De absolutione a peccatis venialibus in tota illa Bulla ne verbum quidem. Standum igitur primæ assertioni nostri Auctoris, qui ait, simplicem Sacerdotem non debere, neque esse permittendum, absolvere a venialibus. Quod confirmatur ulterius sequentibus auctoritatibus.

1. *Reiffenst. Theol. moral. tract.*10. *dist.*8. *q. concl.*4. Sacerdotibus in sua Ordinatione confertur sufficiens Jurisdictio valide saltem absolvendi quemlibet a solis peccatis venialibus. Ita communior Theologorum.... Notandum tamen, quod extra casum necessitatis non debeat de facto Sacerdos necdum expositus se immiscere audiendis Confessionibus venialium, idque ob plurima incommoda, quæ inde facile possent oriri. Et hinc non immerito Innoc. XI. in allato Decreto &c. injunxit Episcopis, & Parochis, ut *non permittant &c.*

2. *Reverendiss. de Ligorio in Theolog. mor. libr.* 6. *tract.*4. *cap.*2. *num.* 543. Quæritur, an Confessio venialium facta simplici Sacerdoti sit illicita, & invalida? Quod sit illicita, hodie certum est ex Decreto Innoc. XI. &c. ubi non solum vetitum fuit Episcopis, *Ne permittant &c.* sed etiam fuit interdictum ipsis Sacerdotibus, his verbis, quæ immediate sequuntur: *Si quicumque Sacerdotes secus egerint, sciant Deo se rationem reddituros*. Utrum autem talis Confessio sit invalida, *prima* sententia communissima negat, & hanc tenent *Salm. c.* 11. *num.*8. cum communi, ut asserunt *Holzm. n.*681. *Viva q.*8. *art.*1. *n.*6. *Pal. d. un. par.*13. *n.* 5. *Croix num.*1489. *Lugo disp.* 18. *n.*41. *Suar. d.*26. *sect.*5. *& Elbel. pag.*296. *n.*329. *cum Mastr. Herinx &c.*

3. *La Croix Theol. mor. lib.*6. *part.*2. *n.*1489. Videtur nunc tenendum, quod ad absolvendum a venialibus prærequiratur approbatio Ordinarii; nam licet antehac ab omnibus fere supponeretur tanquam certum, quod facultas absolvendi a venialibus esset in Ordinatione concessa omni Sacerdoti, vel jure divino, uti volebat *Vasq.* vel jure Ecclesiastico, supposita immemoriali consuetudine, tamen nunc aliter statuit *Innoc. XI.* in Decreto &c. ergo talis absolutio est saltem illicita. An autem sit valida est incertum: negant aliqui cum *Platelio*, sed probabilius affirmant cum Card. *d.* 2. *t.* 6. *art.*9. *&* 10. *n.* 667. quia ex hoc, quod Pontifex tantum velit prohiberi, & non permitti, non sequitur tolli jurisdictionem, vel irritari absolutionem. ☜

Quid importent absolutiones Generales, quas Præ- 63
lati Regulares, in fine Visitationis, & in quibusdam anni Solemnitatibus dare consueverunt suis subditis Religiosis; Et quid absolutiones in articulo mortis dari solitæ moribundis; Et quid absolutiones, quæ dan-

dantur a Prælatis, seu Præsidibus ante electiones Capitulares; Vide verb. *Prælatus Regularis a num.* 67. *ad* 73.

ARTICULUS II.

Absolutio quibus dari possit, vel non.

SUMMARIUM.

1 *Absolutio an & qualiter dari possit moribundo*, ad num. 7.
8 *An dari possit ei, qui est in occasione proxima*, ad num. 13.
14 *An possit consuetudinario, & recidivo*, ad num. 19.
20 *Dari non debet iis, qui ignorant Mysteria Fidei*.
21 *An dari possit a Confessario suo complici in peccato*, ad num. 22.
23 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad num. 28.

1 Absolutio dari potest moribundo, qui petiit Confessarium, licet ipso adveniente jam obmutuerit, & nulla dari possit signa pœnitentiæ. Habetur ex *Conc. Arauxicano I. can.* 12. *ex conc. Carthagin. III. cap. Ægrotantes* 75. *de consecr. dist.* 4. *& ex Conc. Carthag. IV. can.* 76. his verbis: *Is, qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim conversus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam.* Id ita expresse statuitur a S. Leone Papa *c. His qui, Causa* 26. *qu.* 6. his verbis: *Quod si aliqua ægritudine fuerint aggravati, ut quod paulo ante poscebant, sub præsentia Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium, & circumstantium prodesse debebunt, ut simul & pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium consequantur.* Sic etiam habetur ex Rituali Romano, auctoritate, & mandato Pauli V. edito, quod titul. de Sacram. Pœnit. sic ordinavit. *Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox, & loquela ægro deficiat, nutibus, & signis conetur Sacerdos, quoad ejus fieri poterit, peccata pænitentis cognoscere, quibus utcumque, vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam confitendi desiderium sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.* Ubi ly *absolvendus est*, intelligendum est de absolutione sacramentali absolute impertienda, & non tantum sub conditione, nisi forte de aliquo prædictorum signorum certo non constet, sed dubium sit; tunc enim esset danda absolutio solum sub conditione, ne exponeretur Sacramentum periculo nullitatis. ☞ Sic etiam mutus absolvendus est, quamvis Confessor non calleat quæ peccata per signa velit ille exprimere; nec sciat per signa eum interrogare de aliquo peccato in particulari. ☜

3 Absolutio probabilius dari potest sub conditione etiam moribundo, qui nullum pœnitentiæ signum dedit, nec dare potest, si ipse prius probe, & christiane vixit, & Sacramenta frequentavit. Sic tenet expresse Barbosa in *Collect. ad Concil. Trident. sess.* 14. *de Sacr. pœnit. c.* 5. *num.* 2. citans pro hac sententia Vivaldum, Antonium de Litteratis, Homobonum de Bonis, Molfesium, Carolum de Baucio, Bartholomæum de S. Fausto. Idem docent Marcantius, Henincx, Pontius, Bosco, Bassæus, Anacletus, Felix Potestas, Schilder *tract.* 6. *num.* 39. citans Gregorium XV. in suo Memoriali Confessariorum, quod ediderat, quando erat adhuc Archiepiscopus Bononiensis, S. Antoninus, & Sacerdotale Romanum *pag.* 264. dicens: *Posse absolvi moribundum assuetum frequentare Confessionem, quamvis repentino casu oppressus Sacramentum non petierit.* Hanc sententiam vocat nunc 4
communem Moya *q.* 4. pro qua refert sexdecim Auctores, qui eam absolute tenent, & alios longe plures, qui defendunt ut probabilem, & ex præcepto charitatis in praxi tenendam, ad quos accedunt Gobat, Tambur. Escob. Card. Aversa, Quarti, Arsdech. Sporer, Bonagratia, Gormaz, & alii. Et probatur ratione, quia vita Christiana atque Catholica hactenus probe, & publice peracta in hujusmodi casu, ac extrema necessitate talis moribundi, est sufficiens accusatio sui, & confessio, cum alia major fieri nequeat; adeoque potest sub conditione absolvi. Antecedens probatur, quia ille, qui petiit confessionem, vel saltem dedit signa petitæ confessionis, potest in mortis articulo absolvi: sed homo christiane, & catholice vivens hoc ipso petiit, deditque signa Confessionis pro mortis articulo petitæ, adeoque &c. Minor probatur, quia per decursum totius vitæ Christianæ sæpius, ac præsertim frequentando Sacramenta Ecclesiæ, vel faciendo consuetum examen conscientiæ, imo & devote pluries orando, *Pater noster, & Ave Maria*, per ly *dimitte nobis debita nostra*, vel *ora pro nobis peccatoribus nunc, & in hora mortis nostræ*, fatentur se peccatores, petuntque omnia pro felici hora mortis necessaria, & opportuna; sed inter hæc est præcipue Confessio, & absolutio Sacramentalis in mortis articulo obtinenda: ergo &c. Tum 5
quia de tali viro probo in articulo mortis constituto prudenter dubitari potest, an prius confessionem petierit, & non fuerit auditus, aut aliquod signum externum dederit, quod non fuerit visum; imo dubitari potest, an etiam de facto aliquod signum externum det, quod propter ejus virium imbecillitatem non videatur, aut non percipiatur, adeoque poterit sub conditione absolvi eo quód ob probam antea peractam vitam præsumi ac sperari possit, ipsum hic & nunc petere confiteri, & sacramentaliter absolvi. Tum 6
etiam quia in dubiis aut opinionibus circa necessaria ad salutem, tutior pars est amplectenda, sed in casu agitur de re necessaria ad salutem, & adest dubium, aut opinio pro utraque parte; adeoque est sub conditione absolvendus, cum hoc tutius sit pro ejus æterna salute; nihil enim mali fit in conferenda tali absolutione conditionata; eo enim ipso quod apponatur conditio, *si es capax ego te absolvo &c.* & vitatur omne periculum sacrilegii & irreverentiæ Sacramenti, & consulitur saluti æternæ moribundi, quæ in tali extrema necessitate est ab omnibus ex charitate procuranda. Sicut enim Sacramentum Baptismi in 7
casu extremæ necessitatis potest conferri sub conditione in materia dubia, ut in lixivio, aqua rosacea, vel nivali, vel etiam in parte dubia, ut in digito, manu &c. cum in tali casu tutius consulatur saluti animæ infantis, quam nullo modo eum baptizando; sic a pari in casu nostro potest sub conditione dari absolutio sacramentalis tali moribundo extreme indigenti, cum tutius consulatur suæ extremæ saluti dando ei absolutionem conditionatam, quam nullo modo

modo

do eum absolvendo: Sacramenta enim cum fuerint a Christo instituta in salutem fidelium, in casu extremæ necessitatis de mente Legislatoris cedunt juri suo, *ne exponantur periculo nullitatis*, ut fideles non exponantur periculo damnationis; eo vel maxime quod talis conditio, ut jam dictum est, salvat reverentiam Sacramenti, quia si moribundus non sit capax absolutionis, non fit Sacramentum.

Notæ Romani Theologi.

P. Daniel Concina, qui in animadversionibus ad Pontas, Auctoris nostri opinionem, quæ communior est, probaverat, in Theologia Christiana, quæ ibidem scripserat, retractavit, ne eorum præjudicium afferret opinioni, qui confessionem necessariam hujus sacramenti materiam existimantes, negant omnino eum absolvi posse, qui confessionis signa sensibilia non dederit; quia deficientibus actibus pœnitentis necessaria materia desideratur, sine qua perfici Sacramentum nequit. Sed certum omnino non est, actus pœnitentis materiam hujus Sacramenti esse: cum Tridentina Synodus non Sacramenti *materiam*, sed *quasi materiam* dixerit; cumque Theologi bene multi non materiam ex qua sacramentum fit, sed circa quam sacramentum versatur, actus illos constituant. Dum vero in pœnitente ea præcesserint, quæ Auctor commemoravit, satis verisimile est, & confessionis desiderium per anteactam vitam, & alios actus in illo reperiri, qui ad impertiendam absolutionem dubiam saltem materiam suppeditent: ergo sub conditione absolvi poterit; eo vel magis, quia iis, qui antea confessionem petiere, si saltem per testes id Sacerdoti sit notum, absolutio concedenda est, ut liquet ex allatis ab auctore monumentis, & etiam ex decreto Urbani VIII. qui 24. Februarii 1632. rogatus ab Inquisitore Lusitaniæ, *num valide absolvi possit ægrotus, qui coram uno teste signa contritionis dedit, superveniente autem Confessario nullo externo signo confitendi voluntatem ostendit, respondit, huic ægroto posse impertiri absolutionem, nec id repugnare decreto Clementis VIII. cum diversam contineat rationem*. Itaque si absolvendi sunt, qui antea petiere confessionem, quia actus illi præcedentes veluti præsentes haberi possunt; cur ii absolvendi non erunt, quorum vivendi ratio prudentem Confessarium certum facit, voluisse in mortis articulo sacramenta recipere, ac prudenter etiam dubitare permittit confessionem antea petiisse, licet a nemine fuerit auditus? Nec audiendus Concina est, dum ait, Deum, quando vult alicujus salutem, velle etiam eadem voluntate media a Christo præscripta pro salute obtinenda. Nam absolutionem hanc medium esse præscriptum dicimus, & occurentem Sacerdotem, qui probo Christiano, quem confessionem petiisse præsumimus, Sacerdotalem absolutionem impertiatur, beneficium quoddam esse putamus divinæ misericordiæ, quo Deus illi opitulari decreverit.

(*) Adeundus Benedictus XIV. *de Synodo Diœces. lib.* 7. *Cap.* 15. *num.* 8. *seqq.*, ubi plura affert, quibus propugnata ab Auctore, & Romano Theologo Sententia confirmatur, & illustratur.

Hinc merito Vasquez & alii quamplurimi affirmant, quod in casibus supradictis, in quibus moribundus potest absolvi, Sacerdos non tantum possit, sed etiam teneatur ratione caritatis, illum absolvere.

Absolutio dari potest ei, qui est in occasione pro- 8
xima involuntaria, nec est in sui potestate eam removere, dummodo tamen vitare conetur periculum formale peccandi per actus proprios, scilicet primo per verum, & firmum dolorem de præteritis; secundo, si sit occasio luxuriæ, per intensum, & solidum propositum solus cum sola non loquendi, & totis viribus mulieris aspectum, & illecebras vitandi; tertio per verum propositum, & promissionem separationis cum primum erit possibilis physice, vel moraliter; quarto per fervidam orationem, & petitionem divini auxilii, & frequentiam Sacramentorum, maxime Confessionis cum eodem prudenti Confessario. Et ratio 9
est, quia occasio peccandi in se non est peccatum, nisi sit voluntaria, & qui in ea est, potius dicitur eam pati, quam ei se exponere; positis enim dictis propriis actibus censetur, pro quanto in se est, eam absolute, & efficaciter nolle; ut tradit D. Basilius *in Const. Monast. c.* 4. *fol.* 489. ubi dicit, *In hujusmodi casibus hominem non amare periculum, sed illud invitum subire*. Talis occasio involuntaria contingere potest in filiofamilias cum famula Domini, inter fratres, sorores, filios, & filias ejusdem familiæ, & alios similes conjunctos, qui non sunt sui juris, habitantes in eadem domo sub cura ejusdem Domini seu parentis. Sic tenent communiter Doctores, qui 10
tamen monent Confessarios, ut cum istis se gerant sicuti cum recidivis, differendo aliquando absolutionem, & difficiles se ostendendo ad eos absolvendos, ut sic perterriti facilius emendentur, & supradictos proprios actus efficacius eliciant, sine quibus nequirent absolvi, cum deficerent in adimplendis, quæ sunt in sua potestate, & tenentur omnes adimplere nulla suffragante excusatione ad vitandum peccatum mortale.

(*) Vide Antoine *de Pœnitentia Cap.* 3. *art.* 3. *qu.* 6. Cuniliati *de Pœnit.* §. 7. *num.* 8., *&* 9. Colet. *in Continuat. & Prælect.* Tournely *de Pœnit. par.* 2. *cap.* 7. *ar.* 5. *sect.* 1. §. 2. & alios qui tutam Confessariis se cum illis, qui in peccandi occasione versantur, gerendi rationem proponunt.

Absolutio tamen dari non potest ei, qui est in 11
occasione proxima voluntaria, nec vult eam, cum possit, deserere, licet sub prætextu cujuscumque utilitatis, commodi, vel boni spiritualis, vel temporalis sui, vel proximi. Clare constat ex pluribus pro- 12
positionibus damnatis, ut ex 41. in ordine damnata ab Alexandro VII. die 18. Martii 1666. his verbis: *Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgo* Regalo, *dum deficiente illa nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent; & alia famula nimis difficile inveniretur* & ex 61. in ordine damnata ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimo directe, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit*: & ex alia ejusdem Pontificis 62. in ordine. *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit*: & ex altera ejusdem 63. in ordine: *Licitum est quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.* Et ostenditur ratione, quia ut quis non teneatur desere- 13
re occasionem proximam peccandi mortaliter, nulla

cau-

causa est sufficiens, nisi sola impotentia physica; vel moralis deserendi illam occasionem proximam; nam quoties potest quis eam derelinquere, tenetur, quia quilibet, si potest tenetur evitare proximum periculum summi mali, quale est peccatum mortale, juxta illud Matthæi 18. *Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & projice abs te*; aliter non esset dispositus ad obtinendam absolutionem ratione evidentis periculi, adeoque non absolvendus, ut concludit Sanctus Carolus Borromæus *par.* 4. *Actor. Eccles. Mediol. instruct. Confess. circa medium*, his verbis *Sciant denique* (Confessores) *se non posse iis impendere beneficium absolutionis, qui peccati mortalis occasionem omnem fugere serio non proposuerint.* Et S. Thomas de Villanova *Concione in feria 6. post Domin.* 4. *Quadragesimæ*, ait: *Vadat, & concubinam e domo pellat, pecuniam alienam restituat &c. & tunc ad Confessarium redeat, & absolvatur, hic rectus est ordo, hunc Ordinem non transgrediaris.* * Accedit etiam pœnitentem, si sit rite dispositus, debere affectum peccati excludere, & peccatum detestari: ergo detestari quoque debet peccandi occasionem. Quomodo vero eam detestabitur, qui non vult illam deserere?

14 Absolutio dari non potest consuetudinario, & recidivo, qui semper labitur in eadem peccata sine ulla spe emendationis; nec facit, quantum in se est, juxta monita prudentis Confessarii pro tali consuetudine peccaminosa deserenda, adhibendo scilicet serium conatum, quo tentationibus, ac occasionibus resistat, sed potius cupiditatibus suis semper frena relaxat; constat clare ex propositione damnata ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. in ordine 60. *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, ne differenda absolutio, dummodo*
15 *ore proferat se dolere, & proponere emendationem.* Et ratio est, quia cum in isto nullum appareat verum signum doloris, aut propositum emendandæ vitæ, ex quo nullum serium conatum adhibeat ad resistendum tentationibus, & peccandi occasionibus, sed potius voluntarie suis cupiditatibus semper frena relaxet, absolutio nedum non ipsum solveret, sed & cum ipso etiam Confessarium ligaret, ut docet S. Ambrosius *lib.* 2. *de pœnit. c.* 9. his verbis: *Nonnulli ideo poscunt pœnitentiam, ut statim sibi reddi communionem velint, hi non tam se solvere cupiunt, quam Sacerdotem ligare, suam enim Conscientiam non exuunt, & Sacerdotis induunt, cui præceptum est, nolite dare Sanctum*
16 *canibus.* Et quod similibus consuetudinariis, seu recidivis non sit danda absolutio, donec emendentur, aperte insinuat S. Carolus Borromæus *part.* 4. *Actor. Eccles. Mediol. titul. Instructio Confessorum*, his verbis: *Proroganda est adhuc absolutio his, qui licet se peccatum dimissuros polliceantur, ab illo tamen non separandos Confessor suspicetur, ut sunt ii, & præsertim juvenes otiosi, qui solent majoris temporis parte aleis, crapulis, amoribus, peccatis carnalibus, blasphemiis, inhonestis conversationibus, dissentionibus, odiis, & detractionibus vacare, ut qui a multis annis in eisdem peccatis perseverarunt, nec ut emendentur laborant.*

Si vero consuetudinarius, seu recidivus post ulti- 17
mam suam Confessionem, se vel paulum emendavit(*), nec tot peccata, ut ordinarie solitus erat, commisit, & aliquem conatum ad se emendandum, adhibuit, debet absolvi, cum sic ostendat se habere verum dolorem, & firmum propositum se emendandi, quod sufficit ad veram pœnitentiam, licet aliquoties sit iterum relapsus: siquidem ejusmodi aliquis relapsus non est signum falsæ pœnitentiæ, sed potius fragilitatis humanæ: plurimi enim etiam probitate conspicui relabuntur interdum, & contra bona proposita
firmiter concepta denuo peccant. Cum enim recidi- 18
ve peccata fiunt ex sola fragilitate intrinseca, uti fit in mollitie, delectationibus morosis, odiis, blasphemiis, & similibus, docent communiter Doctores, (*), ordinarie posse pœnitentem toties absolvi, quoties Confessarius judicat eum serio dolere, & proponere imposterum se emendare, quia est rite dispositus, ut maxime liquet in illo, qui post ultimam Confessionem non tot peccata commisit, uti antea solitus erat: unde & Matthæi 18. Petro interroganti: *Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies? dixit Jesus, Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies*, hoc est toties quoties vere doluerit, signa emendationis dederit, veniamque rogaverit: juxta quod S. Hieronymus relatus *cap. Septies dist.* 3. *de pœnit.* ait: *Non solum septies, sed usque septuagies septies delinquenti, si convertatur ad pœnitentiam, peccata condonantur.*

Major difficultas est, an sint absolvendi nec ne, illi 19
consuetudinarii, seu recidivi, qui in aliqua Confessione minora afferunt peccata, & in alia majora, & sic vicissim longo tempore sua peccata continuant, aliquoties se vincendo, & aliquoties iterum relabendo, ac numerum peccatorum augendo? Cum istis, dicerem, quod a Confessariis non sit procedendum nec per nimiam severitatem, nec per nimiam clementiam, ut nec nimia severitas terreat, nec nimia clementia palpet. Habemus enim non pauca luctuosa exempla, quod nimia severitas Confessariorum fuerit potius pœnitentibus occasio ruinæ spiritualis, ac desperationis, quam salutis, cum sic deterritis sit eis odiosa confessio, & plurimi a pœnitentia totaliter recesserint, & per hoc S. Leo Epist. 91. omnes sic admonet Confessarios: *In dispensandis Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lacrimas, gemitusque negligere, cum ipsam pœnitendi affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam.* Nec minora habemus exempla, quod nimia Confessariorum clementia non paucos cum seipsis perdiderit Pœnitentes; cum ni-

(*) Editio Rom. an. 1767. sic habet: *se emendavit* .... *& conatum ad se emendandum adhibuit*, *expunctis* το *vel paulum*, *& aliquem*. Neque enim ut Pœnitens verum dolorem, firmumque se emendandi propositum habere prudenter existimetur, satis est, ut se *vel paulum emendaverit*, *& aliquem conatum ad se emendandum adhibuerit*.

(*) Non defuerunt quidem Doctores, qui hæc traderent. Verum istis probatiores Theologi adversantur. Vide, ut alios omittam, Concinam *in Compend. Theolog. lib.* 11. *dissert.* 4. *Cap.* 3. *num.* 23. *seqq.* Neque opinionis oppositæ Patronis esse præsidio potest testimonium, quod ex S. Matthæi *cap.* 18. Auctor subjicit, ut ostendit Colet *de Pænit. part.* 2. *cap.* 6. *§.* 3. *num.* 769., ubi simile testimonium ex S. Lucæ *cap.* 17. exponit.

nimia clementia potius foveat peccata, quam minuat, juxta id, quod observat Bellarminus *Concion.* 8. *in Dominica* 4. *Adventus* dicens: *Nec enim esset hodie tanta facilitas peccandi, si non esset etiam tanta facilitas absolvendi*, & ideo nimia hæc indulgentia reprobatur in Synodo Gebennensi *part.* 4. *tit.* 9. *cap.* 6. sub motivo, quod per hanc nimiam facilitatem absolvendi pereat, *tum Præsbyterorum, tum pœnitentium multitudo infinita*. Unde cum similibus pœnitentibus magna est necessaria prudentia, & discretio in Confessariis, ut hinc per graviora exhortationum motiva eos deterreant a relapsu, & peccatis, & illinc dulciora divinæ gratiæ, passionis Dominicæ, & invocationis Sanctorum linimenta proponendo, erigant in fiduciam, & spem christianam, atque iteratam peccatorum detestationem, & firmius emendationis propositum, sicque cum Evangelico Samaritano sciant opportune vulneribus sauciatorum oleum, ac vinum infundere; ut S. Augustinus, & S. Thomas 3. *part.* q. 80. *art.* 10. *ad* 3. ajunt: *faciat unusquisque, quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum*. Vide Theologos *in addit. ad num.* 10. indicatos.

20 Absolutio dari non debet, sed differenda iis, qui propria culpa, & negligentia ignorant principalia Mysteria Fidei, & alia scitu necessaria ad salutem; Habetur expresse de mente Innocentii XI. damnantis sub *die* 2. *Martii* 1679. hanc propositionem in ordine 64. *Absolutionis capax est homo, quamvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri Jesu Christi*: Et clare traditur etiam a Sancto Carolo Borromæo *part.* 4. *Actor. Eccles. Mediol. Instruct. Confessor. circa med.* præcisis his verbis: *Quicumque rationis usum attigerit, sub reatu peccati mortalis omnes Symboli Apostolici, quo Ecclesia utitur, articulos scire tenetur, saltem quo ad substantiam; Item Dei & Ecclesiæ præcepta, quæ sub mortali peccato observanda sunt, quæque solent in scholis Doctrinæ Christianæ comparari. Ubi ergo pœnitens hæc ignorarit, si quamprimum ad ea discendum non acquieverit, absolvi non debet. Immo si ad ea discendum se dispositum significaverit, interrogandum num alias de ea negligentia a Confessore sive ipse sit, sive alius, aut Pastor, monitus fuerit, siquidem pro modulo diligentiam ad hoc non adhibuerit, tandiu illi absolutio differatur, donec huic officio penitus satisfecerit. Quod si nondum admonitus fuerit, absolvatur quidem: sed de supradictis, ut poterit, instruatur*. Vide infra *num.* 23.

21 Absolutio dari nequit a Confessario suo complici in peccato carnis; Et si detur est nulla, & Confessarius audens eum absolvere incurrit Excommunicationem Papæ reservatam. Vide verb. *Complex peccati a nu.* 1. ad 3.

22 An absolutio nequeat dari etiam complici in quocumque alio peccato mortali, non carnali? Vide *ibid. n.* 4.

Supplementa Auctoris.

23 Absolutio deneganda est ignorantibus Mysteria Fidei tenenda necessitate *medii*. Benedictus XIV. tom. 1.
24 Constitut. 42. incip. *Etsi* §. 12. Ignorantibus autem sua culpa necessaria necessitate *præcepti* est absolutio rejicienda in aliquod tempus. Quandoque tamen potest talis pœnitens absolvi, si dolens de sua culpabili vincibili ignorantia, serio promittat Confessario operam se impense daturum, qua divinæ gratiæ præsidio discat etiam necessaria necessitate præcepti. Idem *loc. cit.*

Absolvendi facultas a casibus reservatis, & censu- 25
ris conceditur Cancellario Militiæ S. Januarii. Idem tom. 1. Constit. 24. incip. *Romanæ Ecclesiæ* §. 3. Eadem 26
facultas tribuitur Confessariis in vim Bullæ Cruciatæ concessæ Militibus S. Joannis Hierosolymitani, ejusque Militiæ subditis. Idem tom. 1. Constit. 76. incip. *Quoniam* §. 8.

Non est opus absolventem virtute Bullæ Cruciatæ uti forma absolutionis, quæ præfigitur in summario Bullæ; ea enim apponitur, ut sciatur, a quibus peccatis, & Censuris possit absolvere Confessarius. Mendo *de Bulla Cruciatæ d.* 23. *cap.* 12.

Absolvere non potest Abbas, seu Superior Regula- 27
ris Monachos sibi subjectos a percussione Clerici Regularis, ut expresse respondit *Sac. Congr. Concil.* in Mediolanen. *Censurarum* 2. *Decemb.* 1719. *ad* 5. *dubium*. Vide verb. *Excommunicatio*.

Alia ad rem, vide verb. *Confessarius art.* 1. *n.* 87. 28

ARTICULUS III.

Absolutio quomodo, & sub qua forma dari possit, & debeat, vel non.

SUMMARIUM.

1 *Absolutionis Sacramentalis verba necessaria, & sufficientia*, ad num. 8.
9 *Omissio aliarum precum, an sit peccatum.*
10 *Praxis servanda in administratione Sacramenti Pœnitentiæ*, ad num. 11.
12 *Absolutionis verba, an sint nude indicativa, & declarativa.*
13 *Absolutio, an sit valida, modo deprecativo.*
14 *An dari possit absenti.*
15 *An ab uno pluribus simul*, ad num. 16.
17 *Et an uni a pluribus simul*, ad num. 19.
20 *Alia ad rem*, remissive.

Ad III. hujus Articuli num. 13. additamentum, quo Auctor defenditur.

Absolutionis Sacramentalis verba necessaria, & suf- 1
ficientia sunt, *Absolvo te a peccatis tuis*, vel alia æquipollentia actum judicialem sententiæ absolventis sufficienter exprimentia: habetur ex Concil. Florent. in Decreto unionis, ubi dicit: *Forma hujus Sacramenti est: Ego te absolvo &c.* & ex Trident. *sess.* 14. *cap.* 3. ubi dicit. *Docet præterea Sancta Synodus, Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipua ejus vis sita est, in illis Ministri verbis positam esse: Ego te absolvo &c. quibus quidem de Ecclesiæ Sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur: ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariæ.* Licet autem ex prædictis sola illa duo verba *absolvo te*, vel æquipollentia, sint de essentia formæ absolutionis, ac necessario exprimenda necessitate Sacramenti, maxime

me speculative loquendo, ut sustinent D. Th. 3. *part. quæst.* 84. *art.* 3. *in corp.* Scotus *in* 4. *dist.* 14. *quæst.* 4. *§. ex hoc sequitur*, Suarez, Lugo, Gonet, Conninch, Amicus, & alii magis communiter.

3 In praxi tamen tutius tenendum est, requiri tanquam de essentia formæ Sacramentalis etiam illa verba, *a peccatis tuis*, vel saltem, *a peccatis*, quia in institutione Sacramenti Pœnitentiæ facta est a Christo expressa mentio peccatorum: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, Joan.* 20. ergo si quia in Sacramenti Baptismi institutione dictum est: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, invocatio Trinitatis dicitur essentialis, ita quia in institutione Sacramenti Pœnitentiæ dictum est, *quorum remiseritis peccata*, expressio eorumdem peccatorum erit essentialis; adeoque tutius addenda sunt illa verba *a peccatis tuis*, vel saltem *a peccatis*. Eo vel maxime, quod absolutio a peccatis debet determinate significare remissionem peccati, quia non plus efficit, quam determinate significet, cum sit forma practica, & non speculativa: atqui illa verba *absolvo te*, non significant determinate remissionem peccatorum, cum de se sint indifferentia ad significandam remissionem, vel censuræ, vel peccati, vel pœnæ; adeoque &c. Tum quia Concilium Florentinum in Decreto unionis, & Trident. *sess.* 14. *cap.* 3. expresse dicunt, formam Sacramenti Pœnitentiæ esse verba, *Ego absolvo te*, addita particula &c. quæ ex genere suo indicat quid aliud ab enunciato in illis verbis, *Ego absolvo te*; adeoque ultra ista tutius erunt addenda etiam ista, *a peccatis tuis*, vel saltem, *a peccatis*.

4 Aliter Confessarius peccaret mortaliter, & exponeret Sacramentum probabili periculo nullitatis sine necessitate, & contra justissimam voluntatem pœnitentis, ut dicit Gobat *tract.* 7. *num.* 150. cum aliis, & maxime post damnationem factam ab Innocent. XI. 2. Martii 1679. hujus propositionis primæ in ordine: *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.*

5 Absolutio est valida, sed illicita, si detur aliis verbis, quæ tamen non mutent sensum formæ ordinariæ, nec actum judicii. Sic valide absolvitur, si dicatur: *Ego tibi remitto, vel condono peccata tua*; *Solvo te a peccatis tuis*; *Tibi a me remittuntur peccata tua*; *Absolvo Dominationem vestram, vel Majestatem vestram*, si Confessarius sic dicat reverentiæ causa; *Nos absolvimus te a peccatis tuis*, si ly *Nos* denotet dignitatem personæ singularis absolventis, ut si sit Prælatus. *Tu a me absolveris a peccatis*; *Franciscus, vel Dominatio vestra, seu Majestas vestra, a me absolvitur a peccatis*; *Jubeo, volo te absolutum esse a pec-*
6 *catis*. Omnes enim istæ, & consimiles formæ sunt validæ, quia est in istis tantum mutatio accidentalis,
7 cum verba retineant sensum a Christo intentum; sunt tamen illicitæ, quia fit contra consuetudinem præscriptum Ecclesiæ.

8 Absolutio autem data his verbis, *Ego te mundo a peccatis tuis*, vel aliis verbis consimilibus, a pluribus censetur insufficiens, quia non videtur significare absolutionem per modum sententiæ judicialis, qualis requiritur ad Sacramentum Pœnitentiæ, utpote quod per modum judicii est a Christo institutum, adeoque qui eam daret sub similibus verbis, peccaret mortaliter, cum semper mortale sit extra casum necessitatis uti materia, & forma dubia in Sacramentis; sicuti secundum multos peccaret etiam mortaliter, qui extra casum necessitatis voluntarie relinqueret *Ego, & in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Omissio vero aliarum pre- 9
cum, si fiat aliqua rationabili causa, v. gr. in magno concursu Pœnitentium, in frequentioribus, & brevioribus Confessionibus, non est nequidem peccatum veniale, cum nullimode spectet ad essentiam absolutionis Sacramentalis, nec ad ipsius Sacramenti administrationem sint necessariæ, sed solummodo de Ecclesiæ Sanctæ more laudabiliter adjungantur, ut expresse docet Trident. *cit. sess.* 14. *cap.* 3. verbis relatis *num.* 1.

Pro digna autem, & practica usuali administra- 10
tione Sacramenti pœnitentiæ, consultum est, ut laudabiliter practicatur a multis, quod Confessarius dicat Pœnitenti, antequam incipiat Confessionem, *Dominus sit in corde tuo, & in labiis tuis, ut rite, & competenter confitearis peccata tua, In nomine Patris*, formando signum Crucis versus eum, *& Filii, & Spiritus Sancti, Amen*. Denique rite peracta confessione, & injuncta pœnitenti prius salutari pœnitentia, dicat, ut præscribit Rituale Romanum jussu Pauli V. editum, *Misereatur tui Omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam*. Deinde dextera versus pœnitentem elevata: *Indulgentiam absolutionem, & remissionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi Omnipotens, & misericors Dominus, Amen*: Postea *Dominus Noster Jesus Christus te absolvat, & ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis* (hoc verbum suspensionis omittitur in Laicis) *& interdicti, in quantum possum, & tu indiges: Deinde ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen*. Et ultimo: *Passio Domini Nostri Jesu Christi, merita B. M. Virginis, & omnium Sanctorum, quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sint tibi in remissionem omnium peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ, Amen*. * Non requiritur necessario ante verba *Absolvo te* addere *Authoritate Dei*; & Propositio contraria deleta est a Tribunali Hispano sanctæ Inquisitionis in Expurgatorio ann. 1640. in Summa Fr. Hieronymi de Clamas. Urgente vero ali- 11
qua gravi necessitate, ut puta periculo mortis instantis, breviter Confessarius dicere poterit: *Ego te absolvo ab omnibus censuris, & peccatis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen*, ut ad litteram docet Rituale Romanum.

Absolutionis verba non præcise, & nude indicant, 12
& declarant, pœnitentem esse a Deo absolutum, sed vere per modum sententiæ judicialis important absolutionem pœnitentis a peccatis loco Dei a Confessario, velut a Judice pronunciatam. Et ratio est, quia in formis Sacramentalibus verba id vere efficiunt, quod significant, verba autem absolutionis Sacramentalis vere significant absolutionem in persona propria Sacerdotis, & non meram declarationem absolutionis jam positæ, ut clare patet ex tenore verborum, quæ profert audita Confessione ipse Sacerdos, dici enim,

Ego te absolvo a peccatis tuis: absolvere enim non est præcise declarare, adeoque Confessarii vere absolvunt, & non tantum indicant, seu declarant Pœnitentes esse a Deo absolutos. Et sic habetur ex Conc. Trid. *sess.* 14. *cap.* 6. de Ministro hujus Sacramenti, & absolutione: *Quamvis autem absolutio Sacerdotalis alieni beneficii sit dispensatio, tamen non est solum nudum ministerium.... declarandi remissa esse peccata, sed ad instar actus judicialis ab ipso velut a Judice sententia pronunciatur*. Et etiam ex *Can.* 9. *ejusdem sessionis, & capitis* his verbis: *Si quis dixerit absolutionem Sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum Ministerium pronunciandi, & declarandi remissa esse peccata confitenti &c. Anathema sit.*

13 Absolutio non est valida, si proferatur modo deprecativo, v. gr. *Absolvat te Deus, oro Deum, ut te absolvat*, vel similibus deprecativis verbis. *Est communis Doctorum*. Et ratio est, quia Sacramentum Pœnitentiæ est a Christo institutum per modum Judicii, ut habetur ex Trident. *sess.* 14. *cap.* 2. & 6. mox citato; ubi asserit Confessarium esse judicem, hocque Sacramentum exerceri per modum judicii; sed non potest esse tale, nisi intercedat sententia Judicis judicativa: in judiciis enim sententia non profertur deprecando, sed jubendo; adeoque &c. Tum quia Christus non dixit, *pro quorum peccatis oraveritis, sed quorum peccata remiseritis, remittuntur*; Cum enim Christus dedit Sacerdotibus potestatem remittendi peccata, eis dicens, *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, Joan.* 20. *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta in Cœlo. Matth.* 18. manifeste ostendit, quod in illius potestatis exercitio ea debent usurpare verba, quæ hujus vim, & amplitudinem certius exprimant; sed verba ista, *Ego te absolvo &c.* statuta a Concilio Florentino *in Decreto unionis*, & a Trident. *sess.* 14. *cap.* 3. vim illam, & amplitudinem expressius pro certo declarant, quam hæc alia deprecativa, *Oro Dominum, ut te absolvat, Absolvat te Deus*, & similia, adeoque &c.

Notæ Romani Theologi.

Non adeo facile pronunciandum est, validam non esse absolutionem verbis deprecativis contentam; nam licet Græci aliique Orientales deprecante formula uterentur, etiam Concilii Florentini tempore, ut ex eorumdem Euchologiis constat, tamen Patres, quibus id erat apprime cognitum, nihil hac in parte mutandum censuere; deinde Clemens VIII., & Benedictus XIV. Græcis sub Latinis Episcopis degentibus præceperunt, ut Latinos absolvendo uterentur forma indicativa, sed in absolutione Græcorum deprecativam formam adhibere non prohibuerunt; etsi probe nossent hanc illos usurpare. Quorsum vero id, nisi quia ratum existimavere Pœnitentiæ Sacramentum etiam deprecativa Græcorum formula collatum? Denique Orientales vel hæc verba habent, *Absolvat te Deus per me, vel per humilitatem meam*, vel verba illa subaudiuntur, sicut dum in Baptismo ajunt, *Baptizatur Servus Dei &c.* subintelligitur *a me*. Ergo Ministerium Sacerdotis deprecans formæ exprimit, & ipsam Sacerdotis absolventis actionem ita declarat, ut ipsum veluti Dei Ministrum peccatores pœnitentes a peccatis absolvere designet. Non est ergo irritum per hanc collatum formulam Sacramentum.

Absolutio nequit dari absenti per nuncium, vel per 14
litteras; *est communis*, & colligitur *ex Can. Quem pœnitet* 88. *de pœnit. dist.* 1. ubi habentur precisa verba: *Præcipit enim Dominus mundandis, ut ostenderent ora Sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda peccata non per nuncium, non per scripturam manifestanda. Dixit enim ora monstrate, & omnes non unus pro omnibus, non alium statuatis nuncium, qui pro vobis offerat munus a Moyse statutum, sed qui per vos peccastis, per vos erubescatis; erubescentia enim ipsa partem habet remissionis; ex misericordia enim hoc præcepit Dominus, ut neminem pœniteret in occulto; in hoc enim quod per se ipsum dicit Sacerdoti, & erubescentiam vincit timore offensi, fit venia criminis*. Et habetur expresse ex Decreto Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis incipien. *Sanctissimus* jussu Clement. VIII. emanato die 20. Julii 1602. his verbis: *Hanc propositionem, scilicet, licere per litteras, seu internuncium Confessario absenti sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minus uti falsam, temerariam, & scandalosam damnavit, ac prohibuit; præcepitque, ne deinceps ista propositio publicis, privatisque locutionibus, concionibus, congressibus doceatur, neque unquam tamquam aliquo casu probabili defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur. Quod si quis illam docuerit, imprimi fecerit, aut de ea etiam disputative tractaverit, nisi forsan impugnando, vel ad praxim directe, seu indirecte deduxerit; præter excommunicationem latæ sententiæ, quam ipso facto incurrat & a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio absolvi quacumque dignitate fulgente, etiam S. Romanæ Ecclesiæ majori Pœnitentiario, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi, aliis etiam pœnis arbitrio infligendis, subjaceat*. Vide verb. *Absens quo ad absolutionem.*

Absolutio potest dari ab uno pluribus simul uti de 15
facto ab eodem Confessario simul absolvuntur multi milites ante prælium, & etiam in naufragio, aut in incendio, vel aliis similibus casibus ab uno solo Confessario multi præsentes in eodem periculo absolvuntur, dicendo absolvo vos a peccatis. Sic communiter tenent Tambur. *de Confess. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 4. Lugo *dis.* 13. *sect.* 6. *n.* 141. Coninch, Azor., Aversf., & alii passim. Et talis absolutio esset non quidem formali- 16
ter, sed virtualiter, & æquivalenter multiplex, & essent tot Sacramenta, quot homines ponentes aliquam Confessionem, & dolorem cum proposito. La Croix *l.* 6. *par.* 2. *n.* 645. & alii comm. Similiter potest dari absolutio uni a pluribus simul, ut tenent supracitati Doctores; quamvis enim sit illicitum, quod pœnitens confiteatur eadem peccata duobus, vel pluribus Sacerdotibus simul, & ab eisdem duobus vel pluribus Sacerdotibus simul absolutionem accipiat, ex quo fit contra consuetudinem Ecclesiæ, ut cum multis sentit Suarez *disp.* 8. *sect.* 4. *n.* 2. *de Pœnit.* tamen absolutio erit valida. Immo possent dari casus, in qui- 18
bus nedum esset valida, sed etiam licita, ut si moribundo, qui confessionem petiit, adveniant duo Sacerdotes, & uterque illum sensibus destitutum absolvat, vel si naufragio aut incendio aliquis multis Sacerdotibus præsentibus confiteatur, & ab illis absolvatur, vel si pœnitens bona fide id faceret existimans ita licere; in his enim, & similibus casibus, valida,

da, & licita esset utraque absolutio simul data, cum utraque concurreret ad gratiam Sacramentalem, ex quo non sit major ratio de una, quam de altera.

19 Immo, ut volunt Cardin. de Lugo *disp.* 13. *de Sacram. Pœnit. sect.* 7. *num.* 166. *&* 172. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 647. Aversa *q.* 12. *sect.* 3. & alii in illis casibus, si Pœnitens ita confiteretur pluribus, ut intenderet a quolibet seorsim, & independenter ab altero absolutionem obtinere, per utramque absolutionem conferretur major gratia, quam per unam solam; quia non est cur unum Sacramentum impediatur a suo effectu producendo, propter consortium alterius Sacramenti. Sicut enim absolutiones illæ, si non simul, sed successive præstarentur, singulæ darent effectum suum, & utraque conferret plus gratiæ, quam una sola, sic simul exhibitæ dabunt eumdem effectum, quem darent successive, & essent plura Sacramenta; quia vere essent plura judicia, & multiplicaretur absolutio, quæ in recto importatur, & virtualiter multiplicaretur etiam dolor, & Confessio; adeoque singulis illis absolutionibus simul datis corresponderent diversæ gratiæ; cum quælibet illarum deberet habere effectum diversum.

20 Alia ad rem novissime emanata; vide verb. *Confessarius art.* 1. *num.* 87. *& seq.*

Ad III. hujus Articuli num. 13. notasque in illum Romani Theologi.

(*) *Novum additamentum.*

(*) I. Absolutionem non esse validam, si proferatur modo deprecativo asserit N. A. Id tamen *non adeo facile pronunciandum esse* monet Romanus Theologus. *Nam*, inquit, *licet Græci, aliique Orientales deprecante formula uterentur, etiam Concilii Florentini tempore, ut ex eorumdem Euchologiis constat, tamen Patres, quibus id erat apprime cognitum, nihil hac in parte mutandum censuere: deinde Clemens VIII., & Benedictus XIV. Græcis sub Latinis Episcopis degentibus præceperunt, ut Latinos absolvendo uterentur forma indicativa; sed in absolutione Græcorum deprecativam formam adhibere non prohibuerunt, etsi probe nossent, hanc illos usurpare.*

II. Idipsum tamen quod N. A., docuerunt graves ex omni ordine Theologi, ut Natalis Alexander *lib.* 11. *Theol. moral. cap.* 7. *art.* 1., Frassen, Henno, Boucat, Simonettus *Instit. Theol. tract.* 15. *de pœnit. disp.* 8. *art.* 1. *usque ad* 7. Antoine *in Theologia universa speculativa, & dogmatica tract. de Sacram. Pœnit. cap.* 5. *art.* 2. Quin etiam S. Thomas *Opusc.* 22., contra Neotericum quemdam deprecatoriæ formæ defensorem, licet summa semper moderatione in refellendis orthodoxis Scriptoribus usus fuerit, *capite* tamen *I.* scribere non dubitavit: *perlecto libello a vobis exhibito, inveni assertionem cujusdam* VALDE TEMERARIAM, *dicentis, quod Sacerdos absolvendo uti non debeat hac forma*: ego te absolvo: *quod quidem* PRÆSUMPTUOSUM *judico: quia repugnat Evangelicis dictis.*

III. Equidem scio, Morinum omni eruditionis genere usum, ut deprecatoriam formam non apud Græcos modo, sed etiam per priora XII. sæcula apud Latinos obtinuisse suaderet. Quæ tamen vir doctus congessit, non ejus sunt momenti, ut exploratam indubiamque hujusmodi sententiam faciant, judice P. Berti *de Theol. disc. lib.* 34. *P.* 11. *cap.* 7.; immo Simonettus ita singula expendit, ut nullius fere roboris videri debeant. Certe ad Rituales Occidentalis Ecclesiæ libros, quorum Morinus auctoritatem maxime urget, quod attinet, infirmissimum est quod sive ab indicativæ formæ in illis omissione, sive a deprecativæ usu ducitur argumentum. Nam facilis causa, cur prætermissa fuerit, in promptu est, nempe cum Sacramentorum ex veteri arcani disciplina formæ silentio occultatæ; tum vulgatus, & familiaris indicativæ formæ usus cum summa brevitate conjunctus, ea enim ejusmodi est, ut semel excepta auribus addisci, & imposterum nullo negocio memoria retineri possit. Quamquam ne id quidem verum est, Ritualibus Libris Angelico Doctore antiquioribus indicativam formam nuspiam inscriptam fuisse. Morinus ipse *lib.* 8. *de Pœn. cap.* 8. *num.* 1. se in uno, alterove Codice formam hanc deprecatoriæ admixtam legisse testatur. Martenius autem *de ant. Eccl. ritib. lib.* 1. *cap.* 6. *art.* 4. in quatuor plane venerandæ antiquitatis Ritualibus libris indicativam formam deprehendit, in Pontificali scilicet Egberti Eboracensis Episcopi Saxonicis litteris pereleganter scripto, in Anglicano nongentorum circiter annorum, in Gellonensi vetustissimo, & Remensi S. Remigii. Neque est, quod Morinus in iis Ritualibus libris triumphet, in quibus deprecatoria forma usurpatur. Si enim attente ii perlegantur, intelligemus statim, eam formam non sacramentalis esse, sed tantum Canonicæ reconciliationis formam; quod Binghamo quoque visum est *Tom.* 8. *origin. Eccles. lib.* 20. *cap.* 2. *§.* 5. *&* 6. Multa hanc in rem post Simonettum animadvertit egregius extinctæ Societatis Theologus Nicolaus Muzka *de Sacram. lib.* 5. *num.* 91. Afferam ego argumentum plane invictum, quod in egregia de veteri Brixianæ Ecclesiæ Rituali Codice sexcentos fere ante annos exarato dissertatione inter litterariæ Mazzucchellianæ societatis dissertationes *tom.* 2. *p.* 98. eruditissimus D. Balthassar Zambonius scitissime urget. Ejusmodi preces, aut illarum plane similes in plurimis vetustis ordinibus, quos ex Martenio, aliisque scriptoribus ibi Auctor percenset, post Extremæ Unctionis, & Sacræ Communionis sumpta ab infirmo Sacramenta præscribuntur. Quis ergo eas dixerit sacramentales absolutiones? quas sane si hujusmodi habitæ fuissent, utrique illi Sacramento præmittendas nemo non intelligit?

IV. Sed de Græcis dicamus, de quibus Romanus Theologus sollicitior fuit, quam de Latinis. *Mirum est*, inquit Berti 1. *c. n.* 13., *emunctæ naris Theologum, Card. Vincentium Gotti t.* 14. *p.* 335. *mandasse litteris; certum omnibus esse, quod Græca Ecclesia expresserit olim, & etiam modo exprimat absolutionem Sacramentalem verbis deprecativis, cum Launojum, ac Morinum refutare studuerint Vincentius Baronius, Nicolai, Gonet, tres ejusdem amplissimæ familiæ Scriptores cuique noti, ut liquet ex disp.* 12. *ipsiusmet Goneti.*

Enim vero ut de vetere Græcorum Ecclesia primum dicam, satis sit eorum Euchologium a Goario a. 1647. editum appellare, illud ipsum inquam, Euchologium, quod Tournelius confidentissime obiicit. Nonne *pag.* 678. isthæc in eo leguntur post precationes

nes a Sacerdote ſuper pœnitentem dicenda: *inſuper ego abſolvo te ab omnibus peccatis tuis, quæcumque confeſſus es coram Deo, & coram indignitate mea?* Paulo poſt ibidem hæc invenies: *ego vero condono tibi omnia peccata tua*: Hæccine deprecatoria forma habebitur? Quænam ergo *indicativa* erit?

Ad recentiorem progrediamur Græcam Eccleſiam. Quid de ea Arcudius *lib.4. Concord.cap.3.?* Profert ille *p.* 374. ex Gabriele Philadelphienſi Metropolita, Latinis cæteroquin infenſiſſimo, qui a. 1600. de Sacramentis librum evulgavit, hanc abſolutionis formulam: *Gratia SS. Spiritus per meam humilitatem habet te venia donatum, & abſolutum.* Addit, ſe cum in Ruſſia degeret, accepiſſe, ibidem abſolutiones hac ſimili forma impendi: *divina gratia SS. Spiritus per me peccatorem, & minimum ſervum ſuum habet condonata quæcumque peccaſti.* Præterea teſtatur, ſe in Rituali Metropolitæ Chiovenſis formulam quidem *deprecatoriam* legiſſe, ſed *ideo*, inquit, *validam*, quod hæc illi adjicerentur: *Ego quoque pater tuus ſpiritualis poteſtate mihi a Deo, & a ſuperioribus meis conceſſa, te abſolvo ab omnibus peccatis tuis.*

Menardus quoque in Sacramentarium S. Gregorii M. *nota* 677., licet, inquit, in quorumdam Græcorum libris, Canones continentibus reperiatur forma deprecatoria, *tamen præter formulas illas deprecatorias, dicunt . . . habeo te venia donatum.*

Quid? quod in Ritibus Eccleſiæ Græcæ a Georgio Fhelavio latine redditis *pag. editionis Francofurtenſis* 37. hæc abſolutionis extat formula *cap.22. ex ea poteſtate, quam Chriſtus Apoſtolis ſuis conceſſit, dicens*: Quæcumque ſolveritis in terra, & in cœlis ſoluta erunt, *& quam ab Apoſtolis Epiſcopi acceperunt, quamque ego ab Epiſcopo meo mihi traditam nactus ſum auctoritatem, abſolveris, & criminum purus pronunciaris a Patre, Filio, & Spiritu Sancto.*

Satis hæc eſſe poſſent, ut omnes intelligant, recentem Eccleſiam Græcam indicativa abſolutionis forma uti conſueviſſe. Addam tamen, quæ inſ[illegible]s alter exſtinctæ Societatis Theologus, & anno 1759. Tyrnavienſis Univerſitatis Cancellarius in *Tractatu Theologico de Pœnitentia, Extrema Unctione, Ordine, & Matrimonio*, licet Morinianæ ſententiæ propugnator, ſcribere non dubitavit *de pœnit. num.* 231., novæ Tyrnavienſis editionis ejuſdem a.1759.*pag.*251. „ „ In libro rituali pro inſtructione Parochorum Græ- „ ci Ritus per Ungariam late diffuſorum, & cum Ro- „ mana Eccleſia unitorum, Lingua Ruthenica Tyr- „ naviæ hujus ſæculi initio typis dato *pag.* 105. Sa- „ cramentum Pœnitentiæ hac forma adminiſtrandum „ præſcribitur: *Dominus, & Deus noſter Jeſus Chriſtus gratia, & largitate ſuæ erga homines dilectionis dimittat tibi omnia peccata tua; & ego indignus Sacerdos, poteſtate illius mihi data, dimitto, & ſolvo te ab omni vinculo excommunicationis, & ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & S.Spiritus, amen.* Pariter in Sacramentario, eadem lingua „ Ruſſica, Sæculo priore (quantum ex characteribus „ conjici poteſt, nam prima folia deſunt) Cracoviæ, „ vel Leopoli typis ligneis edito *pag.*113dicitur: *Perficitur hoc Sacramentum illo tempore, dum Sacerdos abſolvit confitentem dicens: ſolvo te, & libero ab omnibus peccatis tuis in nomine Patris &c.* Unde patet „ Ruthenis Catholicis Græco ritu in Ungaria, & Po- „ lonia viventibus, formæ indicativæ uſum eſſe „. Hæc ille.

Age jam, quæ Noſtro Auctori Romanus Theologus ex Florentino Concilio, & Clementis VIII. Inſtructione objiciebantur, expediamus. Quod igitur ad Florentinum Concilium pertinet, ignotum equidem Eugenio IV., & Patribus non fuit multos e Græcis deprecatoria uſos fuiſſe abſolutionis formula. Quid tum? Primum fide certum non erat (uti ne nunc quidem eſt) formam deprecativam irritam eſſe: deinde non conſtabat eos uti formula mere deprecatoria,cum Arcudii, aliorumque opinione in illis Græcorum orationibus contineatur etiam ſenſus indicativus, aut ſaltem imperativus: tertio non erat is Græcæ univerſæ Eccleſiæ mos, illique, qui deprecatoriam formam, nullo indicativo ſenſu intellecto, uſurparent, a majorum inſtituto degeneres haberi jure poterant, quemadmodum idem Arcudius animadvertit. Jam vero in Florentino Concilio de iis dumtaxat contra Græcos diſceptatum eſt, quæ vel erant aperte contra fidem, ut de Purgatorio, de primatu Romani Pontificis &c. vel certe de ſuſpectis eorum ritibus, aliiſque id genus erroribus, quos toti Græcæ Eccleſiæ communes eſſe conſtabat, ut de conſecratarum particularum in certum ordinem diſpoſitione, de inclinatione capitis ſuper oblata ante conſecrationem, de infuſione aquæ ferventis in Calicem jam conſecratum, de matrimonii diſſolutione &c; quod Acta ejuſdem Concilii ſatis docent. Nihil igitur mirum, non fuiſſe Græcos a Concilio de forma Sacramentalis abſolutionis interpellatos.

Sed nec Clementis VIII. inſtructio patrocinatur Romano Theologo, quin Auctoris Noſtri ſententiam confirmat, ut notarunt Cardin. de Lugo *diſp.*13.*ſect.*4. Henno *L.* 7. *diſp.* 2., Simonetus &c. Etenim cum Pontifex ſimpliciter, & abſolute dicat: *utantur forma &c.*, vult adhiberi a Græcis formam indicativam pro omni caſu, ſeu ſuos ſcilicet, ſeu Latinos abſolvant: perperam quippe priora verba *in caſu neceſſitatis* &c. cum his poſterioribus aliqui conjungunt, cum ea ab illis linea ſeorſim inchoata ſecernantur in magno Bullario Romano Laertii Cherubini *Tom.*3. *num.*34., uti reliqua, quæ quidquam diverſum in eadem *Inſtructione* præſcribunt. Nec officit, addere ibidem Pontificem: *quam pro forma* &c. his enim ſolum per occaſionem inſinuat, aliquos Græcos ſola deprecatoria forma ex ignorantia uti: at iſtud ſimul prohibet deinceps fieri. Ac ſane, ſi Clementi VIII. viſa eſt rata Græcorum abſolutio ſolis deprecativis verbis concepta, cur eis indicativam indixit? cur hanc ipſam cum uſitata Græcorum deprecatione conjungi permiſit? Nemo certe dixerit ignoraſſe Pontificem, ſub una eademque Sacramenti adminiſtratione formam ſacramentalem repeti non poſſe.

Fac tamen apud Græcos olim, & etiamnum, fac apud Latinos ad XIII. ſæculum ſolam deprecatoriam formam obtinuiſſe: Rectiſſime tamen Noſter Auctor ſolam dixiſſet nunc apud nos validam eſſe indicativam. Si enim vera eſſent, quæ de deprecatoria forma permiſimus, id unum ſequeretur, Chriſtum verba abſolutionis non determinate, ſed disjunctive ad ſignificandam per modum judiciariæ ſententiæ remiſſionem peccatorum elevaſſe, relicta Eccleſiæ poteſta-

te alterutrius formæ usurpandæ, quemadmodum ipsi congruentius videretur. Cum ergo Tridentinum Concilium *sess.* 14. *cap.* 3. statuerit, *Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipue ipsius vis sita est, in illis Ministri verbis positam esse*: Ego te absolvo &c. *quibus quidem de Ecclesiæ Sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur, ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariæ*, nunc saltem apud Latinos preces nihil conferent ad Sacramenti valorem, non propter defectum, se tenentem ex parte ipsarum precum (quæ in hac hypothesi tot sæculis valuissent), sed ob inductam inhabilitatem Ministri illud contra leges Ecclesiæ administrare tentantis. Sicut enim si Sacerdos absque intentione faciendi quod facit Ecclesia, verba *Absolvo te* super pœnitentem sibi confessum, & debite contritum proferat, irrita erit absolutio; ita si jurisdictione necessaria destitutus deprecative dicat: *absolvat te Deus*, nihil hæc forma nunc ad valorem Sacramenti conferet, non quod Christus indicativam determinate instituisset (quod in dicta hypothesi falsum foret), sed quod licet Christus disjunctive etiam deprecativam Ecclesiæ usurpandam reliquisset, Ecclesia tamen sibi tradita potestate utens Ministris jurisdictionem abstulisset, alia forma deinceps absolvendi, quam quæ indicativa esset. Potuisset igitur olim per illas preces valide Pœnitentiæ Sacramentum administrari; nunc tamen cum Ecclesia nulli saltem latino Presbytero det jurisdictionem, etiam pro articulo mortis nisi ea conditione, ut solam adhibeat formam indicativam (quod recitata Tridentini verba satis aperte evincunt), erit omnino irrita quæ deprecativa sit, absolutio non ex ipsa Christi institutione, sed ex præscripto Ecclesiæ necessariam jurisdictionem ministro ea utenti auferentis.

ABSTINENTIA.

SUMMARIUM.

1 *Abstinentia a carnibus quando sit præcepta*, ad num. 8.
9 *Tempore Quadragesimæ adest præceptum abstinendi etiam ab ovis, & lacticiniis.*
10 *Abstinentia nimia a cibo, vel potu, vel somno an sit peccaminosa.*
11 *Abstinentia ab omni cibo, & potu an dari possit sine miraculo*, ad num. 14.

1 ABstinentia a carnibus est præcepta pro omnibus diebus veneris, & sabbathi; *de consecr. dist.* 3. *c. de esu carnium*, & *dist.* 5. *c. Quia dies*. Nicolaus PP. I. *ad Consulta Bulgaror. cap.* 5. *de observat. jeju-*
2 *nior.* Item pro toto tempore Quadragesimæ, *lib.* 5. *constitut. Apostol. cap.* 12. Concil. Senonen. *cap.* 7. *de consecrat. dist.* 5. *cap. Quadragesima*; Concil. Colon. II. *part.* 9. *cap.* 6. Conc. Tolet. VIII. *cap.* 9. Nicolaus I. *ad Consulta Bulgaror. c.* 5. *de observ. jejunior.* Concil. Claramont. *cap.* 23. Concil. Sabinen.
3 *cap.* 17. Item pro quatuor anni temporibus, Callist. I. *epist.* 1. *dist.* 76. *c. Jejunium*, *c. Statuimus*. Concil. Sabin. *c.* 1. Nicolaus I. *ubi supra*. Concil. Oxoniens. *c.* 1. Concil. Mediolanens. I. *part.* 2. *tit. de jejunio*. Item pro Vigiliis Natalis Domini, Pentecostes, As- 4
sumptionis B. M. Virginis, Festi omnium Sanctorum. Nativitatis S. Joannis Baptistæ, Sancti Laurentii, & omnium Apostolorum, exceptis SS. Philippi, & Jacobi, & B. Joannis Evang. Vig., quoniam illorum solemnitas infra solemnitatem Paschalem, istius autem infra Natalem Domini celebratur, *de observat. jejun. cap. Consilium*. Conc. Mediol. I. *part.* 2. *tit. de jejun.* Conc. Erfordiens. I. *c.* 1.

Si Vigiliæ incidant in die Dominica, non fit in ipsa 5
abstinentia, sed anticipatur in Sabbatho, *de observat. jejun. cap. ex parte*, & *cap. Consilium*. Sic etiam de- 6
bet anticipari feria 4. Vigilia S. Joannis Baptistæ, si cadat in die Corporis Christi. Urbanus VIII. *in append.* 2. *constit.* 43. *Cum evenire*. Non potest tamen 7
anticipari Vigilia S. Matthiæ, etiam si occurrat ultima die Bacchanalium. *S. R. Congreg.* 23. *Januar.* 1694. Non potest, inquam, anticipari Vigilia hæc ex arbitrio, & Episcopi auctoritate; potest vero auctoritate Pontificia: & Benedictus XIV. Epist. ad omnes Archiep. & Episcop. ditionis Ecclesiasticæ dat. 3. Januar. 1751. eam a die ultima Bacchanalium, in quam incidebat eo anno, in sabbathum præcedens transtulit, monitis Ecclesiasticis, & Regularibus, ne anticipatione illa, illaque dispensatione uterentur.

Si Nativitas Domini N. J. C. accidat in die vene- 8
ris, dispensantur omnes ab abstinentia carnis exceptis iis, qui tenentur voto, vel regulari observantia. Nicolaus I. *ad Consult. Bulgaror. cap.* 5. *de observat. jejuniorum*, Honorius III. *cap. explicavi de observat. jejunior.* qui Episcopo Pragensi super hoc puncto interroganti respondit: *Explicari per Sedem Apostolicam postulasti &c. Respondemus, quod illi, qui nec voto, nec Regulari observantia sunt adstricti, in sexta feria, si Festum Nativitatis Dominicæ die ipso venire contigerit, carnibus propter Festi excellentiam vesci possunt secundum consuetudinem Ecclesiæ Generalis. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob devotionem voluerint abstinere.* * Idem etiam statuendum, si præfata Nativitas Domini incidat in sabbatho, ut eruitur ex Decret. Gregorii VII. *cap. Quia dies*, *de consecrat. dist.* 5. *vide* Card. Cozza *de Jejunio p.* 2. *art.* 15. *num.* 18.

(*) Illi porro Regulari observantia ad abstinentiam a carnibus adstricti censendi sunt, qui sub gravi regulæ præcepto ad eam adstringuntur, non qui adstringuntur solum Constitutionibus, quæ non obligant sub gravi, sed vel ad pœnam mitem, vel ad summum sub venialis, ut sunt Carmelitæ excalceati, Dominicani, & alii id genus. Vide Milante *Exercit.* 23. *in Proposit.* 23. *ex damnatis ab Alexandro VII.* Possunt hi tamen peccare lethaliter vel ob violationem præcepti Superiorum id speciatim vetantium ea die, vel ob contemptum, vel ob scandalum. De Franciscanis, qui inter Regulares numerantur, quibus ex præcepto regulæ jejunium sexta feria est impositum sub gravi, legatur Giraldi *Epitome Juris Pontificii pag.* 453.

Tempore Quadragesimæ adest præceptum abstinen- 9
di, nedum a carnibus, sed etiam ab ovis, & lacticiniis; *dist.* 4. *cap. Denique*, Conc. Mediolanens. I. *part.* 2. *tit. de jejunio*, ubi habentur præcisa verba: *Sancta Tridentina Synodus Pastores omnes hortatur, atque obtestatur,*

tur, omnem diligentiam ad fideles cohortandos, ut ea, quæ ad domandam carnem conducunt, præsertim ciborum delectum, & jejunium omni studio amplectantur. Itaque ejus nos auctoritati, & SS. Canonum decretis innitentes edicimus, ut omnes carne, cæterisque omnibus, quæ a carne trahunt originem, ut ovis, lacte, caseo, butyro. & hujusmodi per totam Quadragesimam abstineant, & constat aperte ex propositione 32. in ordine damnata ab Alexandro VII. 18. Martii 1666. *Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadragesima obliget*.

10 Abstinentia nimia a cibo, vel potu, vel somno, impediens aliquem, ne postea suis possit fungi officiis, est mala, & peccaminosa, *de consecrat. dist.* 5. *cap. Non mediocriter*: ubi præcise dicitur: *Non mediocriter errant, qui bono magno præferunt mediocre bonum. Nonne rationabilis homo dignitatem amittit, qui vel jejunium charitati, aut vigilias præferat sensus integritati, ut propter abstinentiam immoderatam, atque indiscretam Psalmorum, vel officiorum decantationem, aut amentiæ, aut tristitiæ notam incurrat?* Et sic expresse docet S. Thomas in *dist.* 15. *qu.* 3. *art.* 4. *quæstiuncul.* 1. *in corpore* his verbis: *Si vero aliquis in tantum virtutem naturæ debilitet per jejunia, & vigilias, & alia hujusmodi, quod non sufficiat debita opera peragere, puta Prædicator prædicare, Doctor docere, Cantor cantare, & sic de aliis, procul dubio peccat*: sicut etiam peccaret vir, qui nimia abstinentia se impotentem redderet ad debitum uxori reddendum. Et hoc Divus Thomas confirmat ex istis Sancti Hieronymi verbis relatis in supracit. *cap. Non mediocriter. Rationabilis homo dignitatem amittit, qui jejunium charitati, vigilias sensus integritati præfert.*

11 Abstinentia ab omni cibo, & potu ultra terminum naturalem septem, aut novem, aut ad summum undecim dierum in iis, qui vitæ sanctimonia excellunt, constita facti veritate, censenda est supernaturalis, & miraculosa, cum ex sententia Aristotelis, & aliorum liqueat, hominem continuo indigere alimento, ideoque nutritionem in vivente numquam cessare, neque hominem secundum naturam a nutritione vacare posse vita salva, adeo ut lethalis sit inedia, quæ septimum diem excesserit, ex sententia Hippocratis *lib.* 1. *de Princip. seu de carnibus n.* 21. Macrob. *de Somn. Scipion. lib.* 1. *cap.* 6. Turreblanc. *in Epit. delict. lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 2. Zacchias *quæst.* 7. *n.* 2. Marc. Marion. Aulus Gell. Sennert. & alii, ex relatione Plinii *Hist. nat. lib.* 1. *cap. ult.* licet non censeatur lethalis usque ad septimum diem tantum, est tamen lethalis inedia, si undecimum diem excesserit.

12 Et revera quod talis abstinentia in vitæ sanctimonia excellentibus sit supernaturalis, & miraculosa, deducitur ex variis exemplis Scripturæ Sacræ, & aliis de multis Sanctis virtute conspicuis, qui sola Eucharistiæ sumptione, divinarumque contemplatione, longam abstinentiam servarunt absque omni alio cibo, & potu. De Moyse enim habetur. Exod. 34. *Fuit ergo ibi cum Domino quadraginta dies, & quadraginta noctes, panem non comedit, & aquam non bibit*: Et Deut. 9. vers. 6. *Et perseveravit in monte* 40. *diebus, &* 40. *noctibus panem non comedens, & aquam non bibens*; & vers. 18. *Et procidit ante Dominum, sicut prius* 40. *diebus, & noctibus panem non comedens, & aquam non bibens*: ubi ab Expositoribus communiter panis pro omni genere ciborum, & aqua pro omni genere potus, accipitur; sicuti etiam accipitur abstinentia Eliæ pergentis ad montem Dei Oreb. 3. Reg. c. 19. *Qui cum senex esset, comedit, & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Oreb*. Et prætermissa abstinentia quadraginta dierum, & quadraginta noctium Christi Domini Matth. 14. & Luc. *cap.* 4. de Joanne Baptista habetur Matth. *cap.* 11. *Venit enim Joannes neque manducans, neque bibens*.

Et sic habetur de multis Sanctis, ut de Sancta Catharina Senensi declaravit Pius II. in Constitut. ipsius Canonizationis, his verbis: *Summa hujus Virginis abstinentia fuit; inventa est aliquando a die Cinerum usque ad Ascensionem Domini jejunium perduxisse, sola Eucharistiæ communione contenta*. Sic certe constat de S. Ludovico Pio Galliæ Rege, qui ultimis quadraginta diebus vitæ suæ post sumptam Eucharistiam ab omni cibo, & potu abstinuit: sic de illo Sacerdote, qui totidem dies absque omni alimento Romæ vixit sub Leone X. sic de Palumba Interamnensi tempore Innocentii VIII. sic de pluribus aliis, quorum diuturna abstinentia post Sacram Communionem cum certa vitæ sanctimonia conjuncta vere supernaturalis, & miraculosa est censenda, ut solide docet Daniel Sennertus *tom.* 2. *Pract. lib.* 3. *part.* 1. *cap.* 2. ad differentiam abstinentiæ eorum, qui sanctitate non claruerunt, nec clarent, quam dicit esse naturalem. Et circa istas abstinentias, quæ interdum prædicantur, & asseruntur in quibusdam sanctitate minus illustribus, est bene cavendum, ne etiam fictitiæ, & fraudulentæ sint, vel ope Dæmonis, ut non pauca sunt habita, & in dies adhuc habentur exempla. 13

Abstinentia diuturna ab omni cibo, & potu potest 14
dari naturaliter sine miraculo, ut pluribus exemplis, & auctoritatibus probat Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 43. adducens aliquos sic vixisse nedum ad 40. annos, sed etiam ad ducentos; adducens insuper unum, qui nunquam manducavit, neque dormivit, & puellam, quæ nullo præter aerem cibo ad decimum ætatis annum pervenit, & grandior facta nupsit, & prolem suscepit. Vide ipsum ubi 28. casus adducit.

☞ Qui desiderat in hac materia esse omnimode instructus, non omittat legere SS. D. Benedict. XIV. in suo Opere *de Canon. SS lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 27. ubi tanta doctrina, & sacra eruditione hoc argumentum solide pertractat, ut nihil ulterius desiderari posse videatur. Percurrenda est etiam Medicorum illustrium Jacobi Bartholomæi Beccari, & Matthæi Bazani Bononiensium, elegantissima, & doctissima Dissertatio, quam in obsequium ejusdem SS. Auctoris concinnarunt; eaque inter Appendices recusa extat *Tom. VII. Romanæ editionis Operum* Benedicti XIV. *pag.* 535. ☜

ABUSUS.

Abusus præsupponit usum, & abuti proprie est ad 1
alium usum re uti, quam in quem ea comparata est, *l.* 19. & 34. *§.* 2. *de usufruct.* Privilegium omnino 2
meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, 11. *quæst.* 3. *cap. Privilegium*. Unde abusus nullius sunt effectus, Rota Rom. *part.* 9. *tom.* 2. *decis.* 400. *num.* 44. Abusus est facere processionem cum Sanctissimo 3

mo Sacramento de nocte feria quinta, & sexta majoris hebdomadæ, & ideo prohibendum est, ne fiat. Sacra Congr. *Rit. in Mantuana* 8. *Aug.* 1606. * Ejusdem naturæ abusus est omnimode eliminandus, ad incendium compescendum afferre ex Ecclesia sacram Pyxidem Sanctissimum Sacramentum intercludentem, eaque Po-
4 pulum, & furentes flammas benedicere. Abusus est, ut Superior Monasterii, licet habeat jurisdictionem spiritualem, faciat ante se deferri Crucem more Archiepiscoporum. *Sacr. Congreg. Rit. in Corropoliten. Nul-*
5 *lius* 4. *Martii* 1606. Abusus est, ut Canonicus, Clericus, vel Subdiaconus antiquior præferatur Canonico Presbytero moderniori, *Sacr. Congreg. Rit. in Trop.* 17. *Ju-*
6 *nii* 1606. Abusus antiqui in Processionibus tollendi sunt cum magna cautela, ne majora scandala sequantur. *Sacr. Congreg. Rit.* 13. *Maii* 1603.

7 Abusus, seu abusiones sæcularium, sunt duodecim. 1. Sapiens sine operibus. 2. Senex sine Religione. 3. Adolescens sine obedientia. 4. Dives sine eleemosyna. 5. Fœmina sine pudicitia. 6. Dominus sine virtute. 7. Frater contentiosus. 8. Pauper superbus. 9. Rex iniquus. 10. Episcopus negligens. 11. Plebs sine disciplina. 12. Populus sine lege. Sic Glossa *in Clementina Ne in agro, de statu Monachorum, verb. Curia Principum* circa finem, ubi dicit, quod Sanctus Cyprianus librum fecit de his
8 duodecim abusionibus sæculi. Abusus, seu abusiones Religiosorum, vel Claustralium, quibus tota Religionis machina corrumpitur, sunt etiam duodecim. 1. Prælatus negligens. 2. Discipulus inobediens. 3. Juvenis otiosus. 4. Senex obstinatus. 5. Monachus Curialis. 6. Monachus Causidicus, 7. Habitus pretiosus. 8. Cibus exquisitus. 9. Rumor in Claustro. 10. Lis in Capitulo. 11. Dissolutio in Choro, 12. Irreverentia circa Altare. Sic Glossa *loc. cit. verb. Curia Principum*, in principio, ubi dicit, quod tales enumerat Hugo *lib.* 2. *de Animæ* Claustro.

9 Abusus in Baptismo, in Confessione, in Eucharistia, in Matrimonio, in Ordine, & in Sacra Scriptura, pœnæ quæ sint. Vide verb. *Pœna art.* 2. *a num.* 31. *ad* 49.

ACCEPTIO PERSONARUM.

1 Acceptio personarum est vitium justitiæ distributivæ oppositum, quo sive in jure dicendo, sive in bonorum communium, aut honorum distributione, id quod alicui ex debito justitiæ est conferendum, datur, & attribuitur alteri, non ob justam causam, & meritum ejus ad ipsam rem, sed potius ob conditionem, & qualitatem ipsius Personæ ad talem rem non perti-
2 nentem; sic sentiunt Doctores communiter. Unde qui in judiciis, concursibus, communium bonorum & honorum distributionibus, seu beneficiorum collationibus, personam divitem, potentem, nobilem, parentem, amicam, & commendatitiis munitam anteponit personæ pauperi, commendatitiis, & dictis conditionibus destitutæ, conferendo illi ob tales conditiones, & qualitates id, quod isti pauperi ex merito justitiæ debetur, committit grave peccatum acceptionis personarum contra expressam prohibitionem Levit. 19. *Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis; recte judica proximo tuo.* In judiciis enim, & causis non est habenda exceptio personarum: *de regulis juris in 6. regul.* 12. juxta id, quod habetur expresse Ecclesiast. 12. *Ne accipias personam, ut delinquas*, & Jacobi 2. explicite declaratur: *Si accipitis personam, peccatum operamini.* Unde Sanctus Augustinus relatus a Divo Thoma 2. 2. *quæst.* 63. *artic.* 2. in corpore dicit: *Nec sane, quantum arbitror, putandum est leve esse peccatum in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi, si illam distantiam sedendi, ac standi ad honores Ecclesiasticos referamus: Quis enim ferat eligi divitem ad Sedem honoris Ecclesiæ, contempto paupere instructiore, atque sanctiore?*

Ad peccatum autem acceptionis personarum ne- 3
cessarium est, quod res uni potius, quam alteri debeatur qualicumque justitiæ debito: si enim neutri nullo modo debeatur, sed mere liberaliter donetur, etiam spectata charitatis obligatione tunc nullum committitur peccatum acceptionis personarum, juxta illud Matthæi 20. *An non licet mihi quod volo, facere*, ? Et circa hoc docet D. Thom. 2. 2. *quæst.* 63. *art.* 1. in corpore, quod *duplex est datio, una quidem pertinens ad justitiam, qua scilicet aliquis dat alicui, quod ei debetur, & circa tales dationes attenditur personarum acceptio; alia est datio ad liberalitatem pertinens, qua scilicet gratis datur alicui, quod ei non debetur, & in hac datione non habet locum personarum acceptio, quia quilibet absque injustitia potest de suo dare quantum vult, & cui vult.* Et sic etiam S. Antoninus 2. *parte Summæ Theolog. tit.* 1. *c.* 20. *In his, quæ dantur mere ex liberalitate, non ex debito, non habet locum acceptio personarum, si datur magis uni personæ, quam alteri, quia suum est quod dat, & nemini debet, & in re sua unusquisque est moderator, & vindex.*

Additiones ex aliena manu.

Acceptio personarum brevius definitur ab Espenio 4
Jur. Eccles. Univ. part. 2. *tit.* 31. *cap.* 1. *num.* 1. *Injustitia, qua præfertur persona personæ propter causam indebitam.*

Contra acceptiones personarum in beneficiis Ec- 5
clesiasticis conferendis, extant querelæ Bracharensis Archiepiscopi, coram Patribus Concilii Tridentini, apud Pallavicinum *in Histor. Concilii Trident. lib.* 23. *cap.* 7. *n.* 7.

Omnia Jura clamant, ut meliores, & sanctiores 6
eligantur, & ideo peccant contra justitiam distributivam, qui omisso digniore eligunt dignum, *ut notant DD. in cap. constitutis Decretal. de appell. Covarruv. in relect. cap. peccatum de R. J. in 6. §.* 7. *num.* 4. *Fagnan. in cap. Cum dilectus Decretal. de consuet. n.* 19.

Patroni etiam laici eligere tenentur digniorem, ut 7
contra Lambertinum probat Covarruv. *loc. cit. num.* 5. sed ad evitandas lites, & discordias præsentatio Patroni de digno, omisso digniore, in Foro externo irri-

(*) Tractatus de abusionibus sæculi olim S. Cypriano, ac etiam S. Augustino adscriptus est Auctoris incerti. Vide S. Cypriani vitam novissimæ ejus Operum editioni præfixam §. XXXVI.

irritari nequit, ut notant Canonistæ *ad cap.3. Decretal. de Jur. Patron.*

8 Unde desumenda major capacitas; & quomodo de ea inquirendum; & quam grave delictum sit accipere personam iu collatione beneficiorum, consule Espenium in *Jus Eccles. Univ. p.2. tit.31. cap.3. & 4.*

ACCESSIO, seu ADJUNCTIO. *Vide verb.* Dominium *art.3. a num.23. ad 69.*

ACCESSORIUM.

1 Accessorium naturam sequi congruit principalis,
2 *de regulis juris in 6. regul.42.* Accessorii idem
3 est judicium, quod principalis. Rota Romana *par.2. dec.97. n.2.* Non alterat principalem dispositionem, sed illi omnino famulatur, Rota *par.11. dec.147. n.15., & 16.*
4 Videtur concessum, cui est concessum principale.
5 Rota *part.5. tom.2. dec.432. num.3.* Accessorium non tenet, si non tenet principale, ad quod sequitur, *de*
6 *fide instrumentor. cap. inter dilectos in fine.* Corruit, principali deficiente. Rota *part.7. decis. 261. n.10., & 11.*

Additiones ex aliena manu.

7 In argumento *Principalis*, & *Accessorii* illud in primis spectare oportet, quodnam principalis, quodnam alterius accessorii loco habendum sit. Generatim autem nihil certi in jure definitum est; cum sæpe eadem res modo pro principali, modo pro accessoria accepta reperiatur. Sic quandoque fundus Villæ accessio est; licet regulariter Villa pro fundi accessione habeatur *l.8. & 10. in princ. ff. quib. mod. usufr. amitt.*

8 In universum sic habeto: Pro *Principali* non quod pretiosius est, sed quod *prævalet* æstimandum erit. Sæpe namque id, quod spectato ejus pretio minus est, pro principali habetur: hinc habere pro principali oportet aurum, non gemmam illo inclusam *leg. cum aurum 19. §.13, de aur. argen. &c. legat.* vestimentum, non subsutum, *l. tigni 7. §.2. ad exhiben. & §.26. lib.2. tit.1. instit. 1.* solum, non ædificium *d. l.7. §.10. & 12.*

9 Verum & hoc perpetuum neque esse videtur; cum, ut cætera taceam, in *l. 20. ff. de aur. arg. &c. legat.* diserte sanciatur, aurum inclusis gemmis cedere debere: at ibi non aurum, sed gemmæ sunt Principale.

10 In dubio vero rei *prævalentia* æstimanda est, vel ex usu rei, vel ex consuetudine patris familias, aut etiam ex rei visu aspectuve, *l. 26. l. 29., & l. 32. §. 5. eodem tit.*

11 Porro circa hoc idem argumentum *Accessorii* scilicet, & *Principalis*, duæ occurrunt regulæ in *tit. ff. de reg. jur.* puta regula CXXIX. & CLXXVIII. quæ iisdem prorsus conceptæ sunt verbis; nisi quod in posteriori lege voce *plerumque* temperatur, quod in priori generaliter fuerat prolatum.

12 At his in regulis, quid pro principali, quid pro accessorio habendum sit magna cura non est; cum inibi pro principali æstimetur causa illa, quæ princeps est, primumque, ut ita dicam, *mobile* in aliquo negotio, quod principaliter instituitur, agiturve, ut monet *Jac. Gothofred. in comm. ad dd. ll.* Accessoria vero dicuntur ea, quæ licet a præfata principali causa secreta, ac divisa sunt, eamdem tamen tamquam παρακολουθήματα, i. e. consectaria sequuntur, sive ex conventione partium, sive ex natura negotii, sive ex consuetudine.

Definitur autem in dd. regulis, quod ea omnia, 13
quæ accessionum locum obtinent, omnino extinguantur, ubi principalis causa vel *vel ab initio* vel *ex post facto* non consistit. Quod ut planum faciam, unum, aut alterum in medium afferam exemplum; etsi ob materiæ vastitatem plures fingi possint species, de quibus consule *Pet. Fabr. in comm. ad tit. de reg. jur. dd. ll. 129. & 178. & citat. Jacob. Gothof. eod.*

Ab initio igitur, si principale non consistit, nec 14
accessorium locum habere potest: sic dos esse non potest, si nuptiæ consistere nequeant, *l. 3. ff. de jur. dot.* nihil sine hæredis institutione in testamento scriptum valet, ut pupillaris substitutio, *l. 1. in fin. ff. de vulg. & pupil. §. 56. Inst. de pupil. substit.*

Ex postfacto pariter, si principalis causa extingui- 15
tur, neque iis quæ sequuntur locus esse potest. Ita debitore liberato per consequentias fidejussor quoque dimittitur, *l. 47. l. 69. in fin. l. 38. ff. de fidejussor.* insuper crediti obligatione deficiente, pignorum quoque persecutio perempta est, *l. 6. ff. de nat. fœnor.*

At hæ eædem regulæ non ita perpetuæ censeri de- 16
bent, ut nullam recipere queant limitationem. Quandoque enim etsi principale infirmetur, accessorium nihilominus consistit. Sic in re testamentaria, inducta hæredis institutione, quæ testamenti fundamentum est, libertates tamen, & cætera legata nonnunquam valent, *l. proxime 3. in fin. ff. de his quæ in test. delen.*; Et hodie, quando ex præteritionis causa hæredis institutio infirmatur, legata, cæteraque in testamento scripta consistere indulsit Justinus *Aut. ex causa 6. de lib. præt.* In materia pariter pignoris, personali obligatione submota, pignoris vincula durare dicuntur, *lib. 2. C. de luit. pignor.*: & si quis pro parte hæres extitit, nisi totum debitum exolvat, suam portionem ex pignoribus recipere non potest, *l. 1. C. eod. tit.* Cæteras exceptiones ad alias ma- 17
terias pertinentes vide apud citatos auctores.

De aliis vero regulis ad materiam *Principalis*, & 18
Accessorii spectantibus consule *Tulden. de Jurisprud. extemp. lib. 1. cap. 26. per tot.*

ACCUSARE QUI POSSINT, VEL NON.

SUMMARIUM.

1 *Omnes accusare possunt criminaliter in causis propriis*, ad num.2.

3 *In crimine Hæresis, aliisque nonnullis*, ad num.9.

10 *Non possunt tamen neque in supradictis accusare: mente capti, & furiosi, aliique* ad num. 14.

15 *Quinam in aliis causis, & criminibus accusare non possint*, ad num.29.

30 *Parochiani, & Patronus Ecclesiæ de crimine civiliter agere possunt contra Rectorem, ut amoveatur.*

Omnes

1 OMnes accusare possunt criminaliter in causis pro-
priis, *causa* 4. *quæst. cap. Omnibus*, ubi expres-
se dicitur: *Omnibus, quibus accusatio denegatur, in*
2 *causis propriis accusandi licentia non est deneganda*. In
defendendis injuriis sibi illatis, & morte suorum pro-
pinquorum; *caus.*2. *quæst.*1. *cap. Prohibente*, ubi ha-
betur: *Hi tamen omnes, si suam injuriam exequan-
tur, mortemque propinquorum defendant, ab accusatio-*
3 *ne non excluduntur*. In crimine Hæresis, *cap. in fidei*
4 5. *de hæret. in* 6. In crimine Sacrilegii, *cap. in primis* §. *de
persona Januarii* 2. *qu.*1. *& cap. Si quis suadente* 17. *qu.*4.
5 §. *qui autem*. In crimine Veneficii, seu Magiæ, *arg. l. ult.*
6 *cod. de maleficiis*. In crimine Assassinii, & Grassationis per
vias publicas, *l.* Divus Adrianus, *ff. de custodia reor.*
7 *arg. leg. non ideo minus*, *Cod. de accusat.* In crimine
8 falsæ Monetæ, *l.* 2. *Cod. de falsa moneta*. In crimi-
9 ne Simoniæ, *cap. Sane* 15. *quæst.* 3. In crimine læsæ
Majestatis, & aliis similibus criminibus atrocissimis,
arg. l. 7. *&* 8. *ff. ad leg. Jul. Majest. cap. de accusat.
& cap. Veniens* 15. *quæst.*3.* Omnes igitur generali-
ter admittuntur ad accusandum, qui in Jure non pro-
hibentur. At in crimine privato, nisi ob illud sit ap-
plicanda Fisco pœna pecuniaria, non admittitur alius
nisi is cujus interest, Glossa *in leg. fin. ff. de privat.*
10 *delict.* Excipiuntur tamen, ut neque in supradictis ac-
cusare possint 1. Mente capti, & furiosi, quia non in-
telligunt quæ geruntur, *l. dummodo* 2. §. 1. *ff. de pro-*
11 *curat.* 2. Excommunicati, *cap.*1. *De exceptis*, & hoc
12 ut suæ contumaciæ vitium reprimatur, 3. Capitales
inimici: *cap.* 2. *caus.* 3. *quæst.* 5., quia, ut advertit
Decian. *Tract. Crim. l.*3. *cap.*25. *num.*7. *&* 8. si capi-
tales inimici ad accusandum inimicum in præfatis cri-
minibus admitterentur, plures injuste, & innocen-
ter condemnarentur propter rationem adductam in
mox laudato *cap.* 2. *caus.*3. *quæst.* 5. *Ne irati nocere*
13 *cupiant, aut læsi se ulcisci velint*. 4. Clerici, & Re-
ligiosi, præsertim si esset infligenda pœna sanguinis,
14 *cap. Sententiam* 9. *Ne Clerici, vel Monachi*. Si tamen
pro arcenda sua, & suorum injuria, vel pro utilitate,
& defensione suæ Ecclesiæ, esset necessaria accusatio,
deberent expresse se protestari contra pœnam sangui-
nis ad evadendam irregularitatem *cap.* 2. *de homi-
cid. in* 6.

15 In aliis causis, & criminibus accusare non possunt:
Primo Excommunicati, *cap. Omnes* 7. *caus.* 3. *quæst.*4.
16 *cap.*1. *&* 2. *caus.*4. *qu.*1. Secundo Infames, viles, &
criminosi, *cap. infames* 17. *caus.*6. *quæst.*1. *cap. Alieni*
17 *caus.*2. *quæst.*7. *cap. Constituimus caus.*3. *quæst.*5. Ter-
tio Pagani, Hæretici, & Judæi non possunt Christia-
18 nos accusare, *cap. Pagani* 24. *caus.*2. *quæst.*7. Quarto
Inimici capitales, & graves *cap.*2. *caus.*3. *quæst.*5. *Ne
irati*, ut dicit ibi textus, *nocere cupiant, aut læsi se*
19 *ulcisci velint*. Et propter eamdem rationem repellun-
tur ab accusatione etiam cohabitantes, & frequenter
versantes cum inimicis accusati, quia amici accusa-
satoris censentur esse inimici accusati *c.*1. *distinct.*93.
20 Quinto omnes illi, qui subornati alias falsum testi-
monium dixerunt, vel pecuniam ad accusandum, vel
non accusandum acceperunt; sicuti etiam Pauperes,
qui minus quam quinquaginta aureos in suis bonis ha-
bent, ut expresse habetur *cap. Prohibentur caus.*2. *q.*1.
nisi tamen isti pauperes essent tam bonæ famæ, ut ab
omni suspicione merito liberi Judicis judicio cense-
rentur, *cap. Si quis*, *cap. quærendum* 18. *caus.*2. *q.*1.
Sexto jam accusati de aliquo delicto, isti enim ne- 21
queunt alium accusare, nec reaccusare suum accu-
satorem, nisi prius se purgaverint, & se probaverint
innocentes, *cap.*1. *& caus.*3. *quæst.*11. *cap. fin. de test.*
Septimo Liberi accusare non possunt parentes, *No-* 22
vell. 115. *cap.* 3. §. 3. Nec e contra Parentes liberos, 23
*arg. l.*3. *Cod. de patria potest.* Nec Fratres, aut Soro-
res ad invicem, *l. Si magnum* 13. *Cod. de his, qui
accusare non possunt*, nisi crimen sit leve; *l. Si soro-
rem* 18. *Cod. eod.* Nec Liberti Patronum, aut ejus hæ- 24
redem, *l. qui accusare* 8. *ff. hoc tot.* Octavo Clerici, 25
& Religiosi, *cap. Sacerdotes* 51. *caus.*2. *quæst.* 7. *cap.
Sicut caus.* 2. *quæst.* 7. Et maxime si esset infligenda
pœna sanguinis, *cap. sententiam* 9. *Ne Clerici, vel
Monachi*: alias sine protestatione fierent irregulares,
*cap.*2. *de homicid. in* 6. Possunt tamen Religiosi accu-
sare suum Prælatum, quia interest Monasterii, ne ha-
beat malum Prælatum, *cap. Ex parte* 11. *de accusa-
sation.* Nono Furiosi, & mente capti, quia quæ ge- 26
runtur, non intelligunt, *l. dummodo* 2. §.1. *ff. de pro-
cur.* & mortuis æquiparantur, *l. qui ad certum ff. lo-
cati*. Et Surdi, & Muti a nativitate, *arg. l.*1. §.3. *ff.
de postulando*. Decimo Impuberes, seu pupilli, & 27
mulieres, *cap. Prohibentur caus.*2. *quæst.*1. ubi expres-
se habetur: *prohibentur accusare alii propter sexum,
vel ætatem, ut mulier, & pupillus*. Undecimo Mi- 28
lites, & Magistratus, ne illi avocentur a castris, &
isti ab officio, occasione accusationis, *l.*8. *ff. de ac-
cusat. cap. prohibentur caus.* 2. *quæst.* 1. Duodecimo 29
Laici non admittuntur ad accusandos Clericos pro-
pter reverentiam Clericis debitam, *cap.*1. *&* 2. *caus.*2,
quæst. 7. & quod præsumantur esse infesti Clericis, si-
cut dicit Pontifex *in cap.* 3. *de immunit. Eccles. in* 6.
Nisi tamen laicus injuriam sibi, & suis a Clericis il-
latam persequatur, *cap. de cetero* 14. *de testibus*. Pa-
rochiani quoque, & patronus Ecclesiæ de crimine 30
civiliter agere possunt contra Rectorem Parochiæ, vel
Beneficii, ut amoveatur a Beneficio; quia ipsorum
interest habere bonum Parochum. Denique omnes,
qui accusare non possunt in lege civili, nec etiam
accusare possunt in Canonica, *cap. Nos sequentes caus.*6.
quæst. 1.

☞ Qui sciens delictum vergens in Reipublicæ detri-
mentum non accusat delinquentem, graviter peccat,
D. Thomas, *& communis*. Etiam peccat, qui falso
accusat; & qui, quamvis vere, accusat tamen ex
affectu odii, aut vindictæ: & qui non denuntiat de-
linquentem post edicta Prælatorum id præcipientia,
nisi ille sit pater, mater, filius, conjux.

Fiscalis in causis criminalibus peccat graviter, si
omittit accusationem, aut non curat ut delinquens
puniatur juxta criminis gravitatem, quia muneri suo
in re gravi non satisfacit.

Denunciare quis tenetur, aut testificari delictum
sibi extra confessionem sub secreto manifestatum, si
vergat in damnum aliorum, quia tunc non obligat
promissio secreti etiam sub juramento, Navarra *de
rest. l.*2. *cap.*4. *n.*223.

Si denunciandum esse furem præcipiatur, & quis
sciat, alium rem abstulisse per occultam compensatio-
nem, omnibus requisitis servatis, non debet, nec

potest eum denunciare, quia injuste infamaret illum, Sylvester *verb. Furtum*, *quæst.* 15. Quod verum est, etiamsi adderetur in excommunicatione denunciandum esse adhuc eum, qui titulo compensationis rem accepisset. Cum enim accipiens sic, non peccaverit, excommunicatio in eo vi caret, siquidem nequit proferri valide, ubi peccatum grave non intercedit.

Accusatio differt a denunciatione in eo, quod in accusatione attenditur criminis punitio, D. Thom. 2.2. *q.*67. *art.* 3. *ad* 2. in denunciatione fratris emendatio. Præterea, quia accusationem non debet præcedere correctio fraterna, sic vero denunciationem. Rursus, quia accusator tenetur probare, non vero denunciator. Demum, quia communiter accusatio fit in scriptis, non vero denunciatio. Cæterum Judex non semper indiget accusatione ad procedendum; nam ad id sufficit clamorosa insinuatio, quæ accusationis locum tenet.

Nemo tenetur complices sui delicti denunciare, Diana *p.*1. *tract.*4. *res.*8. *&* 9. quia id esset denunciare se ipsum, ad quod non tenetur.

Si quis juret, se denunciaturum omnia delicta alicujus, non obligatur nisi ad ea denuncianda, quæ ei independenter a juramento licitum est denunciare. Quod si jurans habuit in animo, denunciare quælibet delicta indistincte, tunc si ex circumstantiis non liceret denunciare, adhuc graviter peccavit, ob defectum justitiæ in juramento, Sylv. *verb. denunciatio quæst.*5.

Additiones ex aliena manu.

31 Accusationem eleganter describit *Antonius Matthæi ad lib.*48. *ff. tit.*13. *cap.*1. *num.*1. his verbis: *Accusatio nihil aliud, quam criminis ad Judicem dela-*
32 *tio atque executio vindictæ publicæ causa facta.* Sin autem ejus etymon inquiras, eam dictam esse a causa, non a cudo vel cuso contra *Priscianum* sentit *Hotomannus*.

33 Inter eos qui accusare haud possunt, sunt infames. At de notatis infamia juris id intelligendum, recte monet *Anton. Matthæi ubi supra num.*8. ubi rationem etiam reddit, cur hæ personæ accusare nequeant.

34 Pauperes accusare nec possunt. Exceptionem vero, quam affert Auctor de Pauperibus illis, qui integris moribus sint, non probat *Anton. Matthæi eodem loco num.* 9.

35 Filium familias accusare posse, dummodo Pater consentiat, sentiunt nonnulli. At sunt qui tenent Patris consensum non requiri, idque quia Filius familias in causis publicis pro Patrefamilias habetur, *L.* 9. *ff.*
36 *de his, qui sunt sui vel alieni juris.* Prior opinio probabilior videtur, nam permissum nec est Filio familias proponere actionem injuriarum sine Patris consensu, nisi sit vilis & contemnenda Persona Patris, *L.* 17. *§. Filio familias*, *&* *§. Interdum*, *ff. de Injur.*

37 Nec obstat quod Filius familias in causa publica pro Patrefamilias habeatur. Nomine enim causæ publicæ non venire accusationem apposite notat *Anton. Matthæi loco citato n.* 5.

38 Deterior est conditio servorum. Ii accusare solum possunt de iis criminibus, de quibus permissum est omnibus accusare, puta majestatis, fraudatæ annonæ,
39 falsæ monetæ &c., *L.* 63. *ff. de Judic.* Num de his criminibus permissum sit servo accusare etiam dominum, vide *Anton. Matthæi loco pluries laudato n.* 4.

Communis schola requirit in Accusatore minimum 40 annos viginti, eo quia minor viginti annis nec testis in criminalibus causis esse potest, *L. in testimonium*, *ff. de Testibus*. At displicet hæc sententia *Antonio Matthæi eodem loco n.* 3. *non enim ut in Fide testis, ita in fide Accusatoris salus Rei vertitur.* Concurrere tamen de- 41 bet in Accusatore ea ætas, qua postulare & in publicum procedere valeat, idest ætas 18. annorum. Quinimmo 42 Accusatori hujus ætatis annorum. 18. Curator adesse in judicio debet, *L.* 1. *ff de Postuland. L.* 4. *C. de Auct. præst.*

Familiares & domestici num Patrem familias accu- 43 sare valeant, & nomine eorum quinam veniant, videsis *apud Anton. Matthæi ib. n.* 14. Id autem non omitten- 44 dum, maritum & uxorem utpote venientes nomine domesticorum a mutua accusatione removeri excepto adulterii crimine, nec non suppositi partus, & veneni parati, *L.* 1. *C. Ad L. Juliam, de Adult. L.* 2. *§. si publico L.* 13. *§. Judex*, *ff. eod. L.* 30. *§.* 1. *ff. ad L. Cornel. de Fals.*

Singulares qualitates requiruntur in eo, qui Episco- 45 pum accusare intendit, *C.* 14. *cap.* 2. *q.* 7. Non enim alii admittendi quam *idonei & probatissimi viri, qui & suspicionibus, & sceleribus careant.* Sunt enim *a Deo judicandi, non ab humanis, aut pravæ vitæ Hominibus lacerandi, sed potius ab omnibus Fidelibus portandi.*

ACCUSARI QUI POSSINT, VEL NON.

Accusari non possunt primo Infantes, Furiosi, & 1 mente capti, istis enim ob defectum rationis delicta non imputantur, *l. Infans* 12. *ff. ad l. Corn. de Sicariis*, *l. Divus* 14. *ff. de officio Præsidis.* Minores ta- 2 men, quia jam doli capaces sunt, accusari, & puniri possunt, pœna tamen mitiori habita ratione ætatis, & imprudentiæ, *cap.* 1. *de delictis puer. l. auxilium* 37. *ff. de minoribus*, *l. fere in omnibus* 108. *ff. de R. J.* Se- 3 cundo, accusari non possunt nec pueri, qui ante plures annos delictum commiserunt, & illud jam præscripserunt. Sic delicta carnis præscribuntur, & abolentur la- 4 psu quinquennii, post quod nec accusari, nec puniri possunt; *l. Mariti* 29. *ff. ad l. Jul. de adult. & l. Adult. Cod. eod.* Excipitur tamen stuprum per vim illatum, 5 *l. Mariti*, *ff. ad l. Jul. de Adult. §. fin.* Et adulterium 6 cum incestu, *l. vim passa §. præscriptione*, *ff. eod.* & etiam raptus; *l. qui cœtu*, *ff. ad l. Jul. de vi publica*, quia ista delicta, sicuti cætera alia, quæ delicta carnis non sunt, ad sui abolitionem, & præscriptionem 20. annorum spatium requirunt, *l. Querela falsi*, *Cod. ad l. Corn. de falsis*, ubi habetur: *Querela falsi temporalibus præscriptionibus non excluditur, nisi viginti annorum præscriptione, sicuti cætera quoque fere crimina.* Tertio 7 semel accusati, & jam absoluti, iterum accusari non possunt de eodem crimine, *cap. de his* 6. *de accusat. & l. licet* 6. *§. ult. ff. Nautæ, Caupones &c.* Si tamen se- 8 cundus accusator suam, vel suorum injuriam persequatur, & doceat primam accusationem ignorasse, vel primum accusatorem non fideliter egisse, sed prævaricatum fuisse, adhuc audiri debebit; *l. si quis* 11. *Cod. de ac-*

accusat. quoniam, ut ibi dicitur, *res inter alios judicatæ*
9 *aliis non præjudicant*. Quarto absentes non possunt accusari, & sententiari, *cap.* 1. *caus.* 2. *qu.* 8. *& leg. Absentem* 6. *Cod. de accusat.* possunt tamen absentes accusari, ut a Judice legitime citentur, *leg.* 1. *§.* 2. *ff. de Requir. vel absent. damn.* qui si intra præfixum terminum non comparent, describuntur, & arrestantur eorum bona, & elapso anno eis ad se defendendos concesso *a l.* 1. *ff. & Cod. de requirend. reis* bona eorum arrestata fisco remanent, *l. fin. de requir. & absent. damnat.* nisi probaverint, fuisse legitime impeditos, *arg. leg.*
10 *succurritur* 9. *ff. Ex quibus causis*. Quinto accusari non possunt Magistratus temporales, vel Præsides, aut Legati Provinciarum durante eorum officio, nisi delinquant circa officium, vel crimen notorium sit, *leg. hos accusare* 12. *ff. de accusat.* In reliquis autem differtur accusatio usque ad terminum officii, data interim ab eis cautione de judicio fisci; *leg. si adult.* 33. *§. ult. ff.*
11 *ad leg. Jul. de adult.* Sexto accusari non possunt Christiani ab infidelibus, Hæreticis, & Judæis, *cap. Pagani*
12 *causa* 2. *q.* 7. Denique accusari non possunt omnes, qui Superiorem se non agnoscunt, ut Papa, Imperator, Rex &c. *cap. nemo* 13. *caus.* 9. *c. Aliorum* 14. *cap. facta* 15. *caus.* 9. *qu.* 3.

13 Accusatio contra Prælatos, seu Superiores, non est de facili admittenda ex Concilio Lateranensi IV. *cap.* 8. ubi reddens rationem habet præcisa verba: *Quia dicit Concilium, non possunt omnibus complacere, cum ex officio teneantur non solum arguere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnunquam vero ligare, frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur. Ideo Sancti Patres provide statuerunt, ut accusatio Prælatorum non facile admittatur, ne concussis columnis, corruat ædificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsæ, sed etiam malignæ criminationi janua præcludatur*: ita Concilium ad litteram.

Additiones ex aliena manu.

14 Legati, Præsides Provinciarum, quique Reipublicæ caussa absunt, accusari non possunt, dummodo tamen non detrectandæ Legis caussa absint: si enim quis vel negotii sui obeundi gratia, vel evitandæ accusationis liberam legationem impetret, eamdem cum reliquis absentibus fortunam subibit, nempe ut requirendus annotetur, ejusque bona obsignentur, *L. absentem.* 6. *c. de accus. L.* 2. *c. de exhib. & transmitt. reis*: ibique diserte Ant. Matthæi *ad tit. de Accusat. c.* 3. *n.* 2.

15 Si crimen pluribus Legibus vindicetur, accusatus ex una Lege, accusari & reus fieri non potest ex alia ob idem crimen admissum, ut (explosa Accursii, cæterorumque veterum Glossographorum sententia) apprime Antonius Matthæi loco citato *num.* 4. deducit ex *L. Senatus* 4. *ff. de accusation.*

16 Servi accusari quidem possunt de crimine, nonnullis tamen exceptis, iis scilicet, in quibus bonorum pars publicatur, vel quorum pœna est Civitatis, vel libertatis ademptio. Non ideo tamen pœnam servi evadent eorumdem criminum rei; sed extra ordinem, duriori plectentur, ut ad *L. Hos accusare* 12. *§. ult. ff. de accusat.* advertit *loco citato num.* 1. Antonius Matthæi.

ACCUSATOR AD QUID TENEATUR.

Accusator tenetur se subscribere ad pœnam talionis. Sanctus Damasus *Epist.* 4. *c.* 7. *caus.* 4. *cap. nullus introducatur*. Et tenetur probare crimen, quod 1
objicit, *caus.* 2. *qu.* 8. *cap. Qui crimen caus.* 2. *quæst.* 7. 2
cap. Si quis Episcopus, Presbyter &c. Et si non probat, 3
debet subire pœnam talionis, idest pœnam, quam reus pati debuisset, si crimen probatum fuisset. S. Damasus *post ep.* 7. *decret.* 1. *caus.* 2. *q.* 3. *cap. Calumniator.* ☞ Accusator, qui probare debet crimen, non tenetur prius corrigere fratrem; obbligatio enim illa probandi supponit, non esse crimen omnino occultum; & præterea ille jus habet, ut bonum proprium curet, vel reipublicæ, cujus membrum est, & ne delicta maneant impunita, nec delinquentis consortio alii inficiantur, *Corduba de detractione q.* 2. *concl.* 4. ☜ Istis 4
tamen nostris temporibus videtur hæc pœna talionis abiisse in desuetudinem, & commutata per contrariam consuetudinem in pœnam arbitrariam, & extraordinariam, ex quo propter talionis pœnam multi etiam a justa accusatione fuerint deterriti; & sic delicta manserint pluries impunita non sine gravi Reipublicæ damno. Si quis tamen esset convictus, quod innocentem vere malitiose accusasset, deberet adhuc puniri pœna talionis, vigore Constitutionis S. Pii V. incip. *Cum primum*, in qua innovatur pœna talionis, & præsertim in illis locis, & regionibus, in quibus justis de causis per suas peculiares leges mandatur ad præcludendam viam calumniis, & imposturis, adhuc observari superius citata decreta S. Damasi de pœna talionis. Vide verb. *Pœna art.* 2. *num.* 24.

Accusator nedum in scriptis tenetur dare accusatio- 5
nem juxta *caus.* 2. *qu.* 8. *cap. Accusatorem*, sed præter scripta debet in persona se conferre ad Judicem, *caus.* 5. *qu.* 2. *cap. Relatum, & qu.* 8. *cap. ult.*

Accusator oblato jam libello non potest amplius de- 6
sistere ab accusatione, quia interest Reipublicæ, ne deferatur accusatio jam inchoata, sive sit vera, sive sit falsa: Si enim est vera, eam prosequi oportet, ne delicta maneant impunita; si vero falsa, eam prosequi expedit, ut calumniator debite puniatur, *l. in Senatus consultum* 10. *§.* 5. *ff. ad S. C. Turp. & Auth. qui semel, Cod. Quomodo, & quando, l. Viles*, 11. *§.* 3. *ad l. Jul. de adult.* Potest tamen desistere impune ante libellum 7
oblatum, etiamsi publice, & coram Judice prius dixerit se accusatorem, *cap. Licet* 14. *de accusat.* Si accusator desistat ab accusatione, dicitur tergiversator, ac in eo non peccat, dum id absque scandalo præstet, & delictum non sit ex iis, ad quæ accusanda quisque tenetur. Prævaricator autem erit, si juvat secreto accusatum, quem publice impugnat. D. Thom. 2. 2. *qu.* 68. *art.* 2. Accusator tenetur ad expensas, si accusatus 8
se purgat, *de accusat. cap. Accedens l. Qui crimen* 3. *Cod. de his, qui accus.* incurrit infamiam, *l. Si pro* 2. *Cod. de his, qui accus.* Accusator accusans ob pecuniam, 9
puniendus est exilio, vel durius; & tenetur restituere, nec unquam potest esse Judex, aut testis, *caus.* 1. *qu.* 1. *cap. ult.* Accusans Clericum, si non probat per tres, 10
vel saltem duos testes, excommunicatur *caus.* 3. *qu.* 4. *cap. Placuit.*

Additiones ex aliena manu.

11 Tria olim Accusatorem præstare oportebat de Jure
Romano; ut legitime accusationem institueret; De-
12 lationem scilicet, Inscriptionem, & Subscriptionem.
Primo enim nomen rei ad prætorem deferebat postu-
13 lans, ut inter reos reciperetur. Secundo inscribebat.
Inscriptio autem erat professio accusatoris profitentis
se detulisse nomen rei; fiebatque porrecto Judici libel-
14 lo, vel querela apud acta publica. His accedebat ulti-
mo loco Subscriptio, qua accusator testabatur, se pro-
fessum esse, ad talionis pœnam semet obligando. Cau-
tionem vero & inscriptionis formam, modum, ac solle-
mnitates erudite & copiose demonstrat Antonius Mat-
thæi *cap. 6. per tot. de Accusat.*

15 Probandi onus accusatori incumbit. Quibus autem
modis crimen accusati probandum sit, patet ex *L. ult.*
16 *cap. de probat.* Tres ibi afferuntur probationis species.
Tabulæ, & indicia, sive argumenta, quæ tamen ex-
tent luce clariora. Quare falli manifesto eos, qui in
criminali Judicio tabulis & argumentis probandi vim
negant esse, evincit more suo nervose & docte An-
tonius Matthæi *de probat. c. 1. n. 3. & c. 5. per tot.*

17 Pœna Accusatoris oblato jam libello ac accusatione
desistentis ex *S. C. Turpilliano* Neronis temporibus
edito hæc est. I. punitur extra ordinem mulcta quin-
que librarum auri fisco applicandarum, *L. 3. ff. de præ-*
18 *varicat.* 2. Ab instituta accusatione, si persequi eam
velit, repellitur, *L. 2. & 3. ff. ad Turpillian.* 3. Infamia
notatur, & ad expensas, & damna condemnatur, *L.
3. c. qui accusare, L. Spurii 6. §. qui Judicis, ff. de ac-
cusat.*

19 Excipias tamen ab iisdem pœnis fœminam, atque minorem, nisi tamen pacto, aut pretio accepto ab accusatione desistant, *L. 1. §. accusat. 10. ff. ad Turpillian. Gonzalez cap. 14. num. 5. de Accusat.*

ACCUSATUS.

SUMMARIUM.

1 *Accusatus fatigandus non est, si accusator non est legitimus.*
2 *Non potest puniri, nisi convincatur.*
3 *Non potest alium accusare, nisi prius se purget a crimine.*
4 *Pendente accusatione, non potet esse testis.*
5 *Non tenetur respondere, nisi vocetur.*
6 *Ei danda sunt omnia capitula &c.*
7 *Tenetur se purgare canonice.*
8 *Si dum se purgat, deficit, habetur ut reus.*
9 *Bona fama ejusdem facit præsumptionem innocentiæ.*
10 *An teneatur veritatem fateri Judici*, ad num. 23.
24 *Accusatus seu reus, qui crimen semel negavit injuste, & cum juramento, an teneatur illud confiteri post latam sententiam*, ad num. 28.
29 *Accusatus, seu reus, qui vi tormentorum mentitus sibi falsum crimen imposuit, an teneatur se retractare*, ad num. 42.
43 *Accusatus, seu reus interrogatus a Judice, ut sub juramento dicat quantum mercis v. g. apud se retineat, ad quid teneatur.*

Accusatus fatigandus non est, si accusator non est 1
legitimus, *de Accusat. cap. 1.* Accusatus non po- 2
test puniri, nisi convincatur. Nicolaus I. *respons. ad con-
sult. Bulgar. cap. 86.* Accusatus non potest alium accu- 3
sare, nisi prius se purget a crimine, *caus. 3. qu. 11. cap.
neganda. Steph. I. Epist. 2.* Accusatus pendente accu- 4
satione non potest esse testis, *de test. cap. fin. Non de-
bet.* Accusatus non tenetur respondere nisi vocetur. 5
Damasus *caus. 5. quest. 2. cap. Vocatio ad Synodum.* Ac-
cusato danda sunt omnia capitula, in quibus accusatur, 6
nomina, & dicta testium, ut possit se defendere, exce-
pto casu hæresis, quia in hoc non dantur nomina, *de
accusat. cap. Qualiter.* Accusatus, etiamsi non sit con- 7
victus, vel accusator deficiat, adhuc tenetur se purga-
re canonice. Concil Lateran. III. *in append. part. 50.
cap. 65.* Accusatus, & non convictus, si dum se pur- 8
gat, deficit, habetur ut reus. Concil. Later. III. *in
append. part. 50. cap. 65. De Simonia cap. 13. &
15.* Bona fama accusati non solum facit præsumptio- 9
nem innocentiæ, sed abstergit præsumptionem con-
tra ipsum, Rota Romana *part. 9. tom. 1. decis. 345.
num. 62. cum seq.*

Accusatus non tenetur veritatem fateri Judici, etiam- 10
si interrogetur sub juramento, quando non servato juris ordine interrogat, idest nondum habitis de delicto manifestis indiciis, non præcedente infamia, aut semiplena probatione: colligitur *ex cap. Qualiter & quando 17. & cap. Inquisitionis 21. de accus.* ubi Judex prohibetur procedere ad inquisitionem, & examinationem reorum, nisi juris ordine servato, adeoque hoc non servato cum ipse interroget, ut persona publica de delictis ipsi tamquam Judici de jure manifestandis, nullam potest reo obligationem imponere ad dicendam veritatem, cum Jus hanc facultatem ipsi non concesserit, & sic licet sub juramento respondeat tali Judici non servanti juris ordinem: *Non feci*, seu *non commisi tale delictum*, mente addendo, *ad aperiendum, seu confitendum tibi tamquam Judici*, non erit perjurium. Sic enim tenent Lugo, *de Justitia disp. 40. sect. 1. num. 1.* Lessius, Layman, Sannigh, Bonacina, Anacletus, & alii communiter cum D. Thoma 2. 2. *quæst. 69. art. 2. in corp.* ubi aperte ait, *Aliud est veritatem tacere, aliud est falsitatem proponere, quorum primum in aliquo casu licet; non enim aliquis tenetur omnem veritatem confiteri, sed illam solum, quam ab eo potest, & debet requirere Judex secundum ordinem juris, puta cum præcessit infamia super aliquo crimine, vel expressa indicia apparuerunt, vel etiam cum præcessit probatio semiplena, falsitatem tamen supponere in nullo casu licet.... Sic ergo*, concludit S. Doctor Angelicus: *Sic ergo reo, qui accusatur, licet se defendere veritatem occultando, quam confiteri non tenetur per aliquos convenientes modos.*

Conveniens autem modus ad evitandum perjurium 11
in occultanda veritate Judici non legitimo, seu non servanti juris ordinem, est vel tacere, vel uti æquivocatione, & restrictione satis externata per circumstantiam judicii. Reus enim, si neget crimen, quod commisit, dicendo: *Non commisi*; intelligendo, *ad revelandum tibi tamquam Judici*, verum dicit, & Judex hanc restrictionem externatam per circumstantiam judicii potest satis advertere, si non sit legitimus, aut interroget non servato juris ordine.

Tenetur tamen accusatus fateri crimen Judici legi- 12
timo, & servato juris ordine interroganti, & præcipien-

pienti sub juramento de dicenda veritate; alias non excusabitur a peccato mortali, & perjurio. Sic tenent S. Thomas 2. 2. *quaest. 69. art.* 1. Covarruvias, Layman, Navarrus, Lessius, Sanchez, Toletus, & omnes alii communiter, maxime loquendo de confessione delictorum non inferentium poenam capitalem, & alias
13 similes gravissimas poenas. Et ratio est, quia quilibet tenetur obedire Superiori legitime & juste praecipienti. Sed Judex servato juris ordine procedens, legitime, & juste praecipit, dum sub juramento praecipit de dicenda veritate super delicto, de quo habetur semiplena pro-
14 batio &c. ergo. Tum quia Jus praecipiendi in Judice & debitum obediendi in reo sunt correlativa: ergo si Judex legitimus habet verum jus, seu potestatem praecipiendi, accusatus, seu reus habebit strictum debitum obediendi, & veritatem dicendi. Tum etiam quia, si Judex non haberet hoc jus, & potestatem obligandi reos ad fatenda crimina, repleretur orbis atrocissimis delictis sub hac spe ea sic occultandi, & poenas debitas evadendi, adeoque &c.

15 Loquendo vero de confessione, & manifestatione delictorum inferentium poenam capitalem, vel alias gravissimas poenas, ut triremes, confiscationem omnium bonorum, & similes, abeunt in diversa Doctores. Communis, & prima sententia absolute sustinet teneri semper sub mortali accusatum, seu reum legitime interrogatum fateri veritatem, etiamsi propter talem confessionem esset morte plectendus, & sine tali confessione haberet fundatam spem mortem evaden-
16 di. Sic D. Thomas 2.2. *quaest.69. art.* 1. D. Antoninus, Enricus, Gabriel, Aragon. Cordub. Paludanus, Tabiena, Armilla, Navarrus, Valentia, Toletus, Graffius, Salon. Petrus de Ledesma, Sayrus, Bannez, Philiarcus, Gonet, Covarruvias, Malderus, Thomas Sanchez, Didacus Perez, Simancas, Antonius Gomez, Archidiaconus Panormitanus, Bernardus Diaz, Guttierz, Lucas de Penna, Everardus, & alii post S. Augustinum, qui in *Psal.* 30. *enarr.* 2. *n.* 12. habet praecisa verba: *Timendo mori mentitur, & moritur antequam moriatur, qui ideo mentiebatur, ut viveret. Mentiri vis ne moriaris, & mentiris, & moreris; Et cum vitas unam mortem, quam differre poteris, auferre non poteris, incidis in duas, ut prius in anima, postea in corpore moriaris*; & pro rationibus adducunt praecipue jus, quod habet Judex legitimus ad interrogandum, & praecipiendum sub juramento de veritate dicenda, & strictum debitum, quod habet reus juris ordine interrogatus ad obediendum, & veritatem manifestandam, cum aliis mox laudatis *n.* 13. & 14.

17 Secunda sententia sustinet non teneri reum fateri suum delictum, si propter illud plectendus sit poena capitali, vel triremium, aut alia simili, si nullum grave damnum Reipublicę timeatur; & dicit excusari a perjurio celando veritatem per restrictionem, aut aequivocationem externam, respondendo v.g. *non commisi delictum*, subintelligendo, *ad manifestandum tibi sub cul-*
18 *pa ad me prodendum*. Et si delictum est sacramentaliter confessus, & de eo absolutus respondendo, *sum innocens, & immunis ab hoc delicto*, vel similiter; quia tunc restrictio est satis externata a circumstantia poenae gravis, quae sequeretur, cum id, quod subintelligitur, subintelligatur ex circumstantia extrinseca talis gravis poenae. Et sic tenent Navarra, Silvester Angelus, Armilla, Emanuel, Rodriguez, Salcedo, Vega, Lessius, Sa, Baldellus, Salas, Enriquez, Villalobos, Filiuccius, Fagundez, Alcozer, Reginaldus, Peyrinus, Diana, Joannes Sancius, Busembaum, Claudius la Croix, Viva ad proposit. 26. & 27. damnat. ab Innocent. XI. num. 20. & 21. & alii inter quos Cardinal. de Lugo *tom.* 2. *de Justitia disp.* 40. *sect.* 1. *n.* 14. & 15. ubi adductis solidis argumentis, dicit hanc sententiam stando in ratione esse multo probabiliorem, & Cardenas *dissert.* 19. *ad propos.* 26. & *seq. damnat. ab Innocentio XI. cap.* 7. *n.* 81. ubi dicit hanc sententiam esse veram, & suum fundamentum esse inconcussum; & fundamentum est hoc. Leges, & praecepta humana non obligant cum periculo vitae, aut alterius similis gravis damni; sed praeceptum Judicis est humanum, & positivum, & confessio criminis licet semiplene probati est cum periculo vitae, aut alterius similis gravis damni, ut supponitur, ergo non tenetur reus sub mortali, & perjurio confiteri tale crimen: major de se patet, quia lex humana debet esse de re humano modo possibili, & accomodata infirmitati humanae, ut de ipsismet legibus habetur *cap. erit autem lex dist.* 4. alioquin erit inutilis, cum solum deserviat ad illaqueandas conscientias; est autem humano modo impossibile, quod delinquentes alioquin condemnandi velint dicere testimonium contra se, ut damnentur ad mortem; adeoque Judex nequit imponere simile praeceptum, & reus potest crimen celare modis, quibus supra. Tum 19
quia leges humanae non obligant testes deponere contra personas sibi valde conjunctas, *caus.* 4. *q.* 2. *cap. si testes §. leges Julia*, & *l.* 4. *ff. de test. leg.* 5. *Cod. eod.* ergo multo minus obligabunt, quod aliquis deponat contra seipsum in caussa amittendae propriae vitae. Unde Judex non potest amplius a reis criminaliter inquisitis exigere juramentum, dum judicialiter uti principales examinantur, ut novissime statuit Bened. XIII. *in Concil. Romano tit.* 13. *de jurejurando cap.* 1. Vide ver. *Juramentum art.* 1. *num.*16. & verb. *Reus num.* 26.

Ad rationes pro prima sententia adductas respon- 20
dent sic. Quilibet tenetur obedire Superiori legitime, & justa praecipienti &c. aut sub culpa aut sub poena, concedo; semper sub culpa, nego minorem, quia ut certum est penes omnes Auctores, inter leges humanas plures sunt, quae obligant solum ad poenam, & non ad culpam, uti in casu est praeceptum Judicis, quod solum obligat ad poenam, adeoque reus non venit obligatus sub culpa. Ad id quod dicitur: Jus prae- 21
cipiendi in Judice, & debitum obediendi in reo sunt correlativa, adeoque &c. respondent distinguendo antecedens, jus praecipiendi sub culpa, & debitum obediendi sub culpa sunt correlativa, concedo antecedens, jus praecipiendi sub poena, & debitum obediendi sub culpa sunt correlativa, nego antecedens, adeoque cum Judex habeat solum potestatem praecipiendi sub poena, non obligatur reus, seu accusatus obedire sub culpa. Ad ultimum cum dicitur: Si Judex 22
non haberet hoc jus & potestatem obligandi reos &c. repleretur orbis atrocissimis delictis sub hac spe ea sic occultandi &c. Respondent negando sequelam, quia suppetit judici alia via ad veritatem inveniendam, & reatos detegendos, inquirendo v. gr. alios testes, vel dando reo torturam, & alia tormenta absque eo quod illum obliget ad confessionem sub culpa; quamvis enim communis sententia obliget eos in conscientia ad confitendum, vix invenitur aliquis, qui confiteatur, nisi timo-

timore, & vi tormentorum, & torturæ. Illud ergo Reipublicæ, & Orbis damnum melius impenditur dando Judici potestatem ad exquirendam veritatem per
23 tormenta, quam per obligationem conscientiæ. Ad objectionem quam adducit, & magni facit Gonetus *tom. 3. in dissert. de opinion. probabilitate n. 95.* dicens, quod si vera esset sententia, non liceret Judici reum ad confessionem criminis capitalis, quantumvis semiplene probati, per torturam, & per alia tormenta cogere, quia iniquum est cogere aliquem ad id, quod præstare non tenetur; Respondet Cardenas *loc. cit. num. 85.* negando sequelam, & ad probationem distinguit propositionem assumptam, *iniquum est cogere aliquem ad id, quod præstare non tenetur*, quod præstare non tenetur, neque sub culpa, neque sub pœna, transeat; quod præstare non tenetur solum sub culpa, absolute negat. Et quidem, dicit ipse, eadem argumenti forma argui posset contra aliquas leges civiles, quæ non obligant sub culpa, sed solum sub pœna; ad quas observandas potest obstringere Judex, quamvis non obligent sub culpa. Et hæc secunda sententia Confessario inservire poterit, ut reum ita persuasum non multum teneatur urgere ad confitendum crimen in tali casu, sed possit ipsum absolvere, ut dicit Sa, *verb. Judicialis actus §. de reo n. 6.* Sotus *l. 6. q. 5. art. 2.* Layman *lib. 3. de justit. tract. 6. c. 5. n. 3.* Anaclet. *lib. 2. Decretal. tit. 17. de confess. §. 7. n. 167.* Reus enim sequitur sententiam probabilem, immo secundum Cardin. de Lugo *l. c.* cum aliis probabiliorem, & secundum Cardenas *loc. cit.* veram.

24 Accusatus, seu reus, qui crimen semel negavit injuste, & cum juramento, non tenetur illud confiteri post latam sententiam, quia finito Judicio finitur obligatio rei, cum confessio ordinetur ad conficiendum
25 Judicium. Sic communiter Doctores. Immo probabile est, nec ante sententiam ad id teneri (etiamsi sit in potestate Judicis) donec iterum interrogetur, nisi immineat damnum tertio, quia tunc teneretur illud reparare, vel parti satisfaciendo pro omnibus suis damnis, vel se retractando, & veritatem confi-
26 tendo. Immo probabilius est, nec teneri ad se publice retractandum, nec posse ad id obligari a Confessario in articulo mortis, quando non obstante delicti negatione, reus convictus est, & damnatus ducitur ad patibulum, vel jam in ipso patibulo moriturus existit: Sic sentit Card. de Lugo *tom. 2. disp. 40. sect. 1. num. 19.* Sanchez *tom. 1. in Decalog. lib. 3. cap. 7.* Navarrus, Seguerra, Salcedo, Emanuel, Navarra, Sayr, Sa, Philiarcus, & multi alii; & ratio est, quia pro tunc non durat amplius interrogatio Judicis; jam enim Judex functus est officio suo prolata sententia, immo jam esset inutilis interrogatio, cum non deserviat ad decisionem causæ; tum quia sequendo contrariam sententiam daretur locus iniquæ aliquorum Judicum consuetudini, qui simulant se reum damnare ad mortem, ut in illo articulo constitutus fateatur suum crimen, quod si fateatur, eum de facto morte plectunt, si vero non fateatur reducunt ad carcerem; non ergo debet Confessarius cogere reum in illo discrimine ad fatendum suum crimen cum tanto periculo; eo vel maxime, quod sic exponeretur reus etiam proximo periculo damnationis æternæ, cum posset de facili dari, quod reus nollet Confessario obedire, & stante tali Confessarii insinuatione cum conscientia erronea crederet se teneri, & sic moreretur, adeoque damnaretur. Nec valet dicere, quod ejus taciturnitas 27
redundaret in detrimentum, & scandalum accusatoris, testium, & Judicis apud populum male de tali sententia inconfessi sentientem. Non valet, quia præsumptio 28
stat semper pro sententia juridice, & juste prolata, & creditur reum negasse, eo quod non censebat se obligari ad fatendum, sicuti revera non tenebatur, sed potius tueri illam qualemcumque vitæ spem, quam poterat habere; adeoque non tanti momenti esset detrimentum, & scandalum accusatoris, testium, & Judicis apud populum, ut per hoc posset obligari reus ad publicam criminis confessionem cum tanto sui periculo (*).

Accusatus, seu reus, qui metu, vel vi tormen- 29
torum mentitus, sibi falsum crimen imposuit, ob quod sit morte plectendus, tenetur se retractare, si tali retractatione impediri possint mors ipsius, vel infamia, aut quælibet aliorum damna, ob quæ negare tenebatur, quia si non se retractaret, in tali casu videretur voluntarie continuare caussam suæ mortis, & aliorum infamiæ, seu damnorum, quæ ratione suæ falsæ confessionis sequerentur; quæ omnia si posset sua retractatione impedire, & nollet, non posset absolvi, cum non esset dispositus. Si vero confessionis falsæ retractatio nihil prodesset ad revocandam sententiam prolatam suæ mortis, nec ad impedienda aliorum damna, & infamiam, non teneretur se retractare, cum jam penitus inutilis esset ejusmodi retractatio. Sic fere 30
communiter Doctores, qui dicunt in tali casu consulendum esse reo, & ita fieri solitum, ut saltem ante mortem publice fateatur, se metu seu vi tormentorum contra veritatem confessum fuisse, quia licet non totaliter, magna tamen ex parte aliorum infamia minuetur, & multi probabiliter credent magis retractationem in mortis articulo conscientiæ stimulis factam, quam confessionem præteritam tormentis extortam.

Accusatus ex præsumptione falsa, a Judice inter- 31
rogatus non tenetur confiteri propositionem veram, ubi ista confessa condemnandus esset in foro externo
de

(*) *In editione Romana novissima an. 1767. sequens additur Postilla.* At cum opposita huic sententia sit probabilior, fatentibus adversariis, a Cabassutii animadversione recedendum nullatenus esse videtur. En verba Celeberrimi Canonistarum l. 4. Jur. Can. Theor. & Pract. c. 6. num. 4. ubi relata ex Lessio Auctoris sententia, subdit: *Illa quidem probabiliter profert Lessius: sed cum idem multo asserat esse probabiliorem sententiam oppositam, nego licere sive isti reo juridice interrogato diffiteri, sive Confessario reum sic male affectum absolvere. Est enim contra jus naturale, ac bonam fidem, si quis ubi subest periculum mortalis culpæ, opinionem eligat minus probabilem, & minus tutam, relinquendo probabiliorem simul & tutiorem. Sed prudens Sacerdos recusabit absolvere reum, utpote indignum, simulque præstolabitur eventum. Aut enim reus diffitens dimittetur, dimissus porro non tenebitur posthac apud Judicem confiteri . . . . vel e contra reus non confessus condemnabitur; eoque casu cum nihil supersit, quod amplius metuat . . . . Confessarius illum facilius ad confitendum judicialiter scelus suum adiget; ad hoc enim obligatur, quamdiu est sub juridica potestate detentus.*

de crimine, aut debito, ad quod revera in foro conscientiæ non tenetur, & iste non solum coram Deo esset immunis a mendacio, sed etiam a perjurio, si ita negaverit: ut solide sustinet Navarrus *in cap. Humanæ aures 22. qu. 5. per tot. & qu. 1. & 2. per tot.* de Lugo *disp.* 40. *de justitia, & jur. sect.* 1. *num.* 4. Sanchez, Covarr. Baldus, Hippolytus, Sotus, Fagundez, Jason, Silvester, Sayrus, Diana, Anaclet. cum aliis passim, & colligitur ex mente S. Gregorii Papæ *cap. Humanæ aures 22. qu. 5. & cap. Intelligentia 6. de*
31 *verbor. significat.* & S. Th. *qu. 69. art.* 1. Et ratio est, quia in tali negatione, vel juramento, nulla a parte rei intervenit falsitas, ergo, nec mendacium, vel perjurium: antecedens probatur, quia interrogatus, vel adjuratus non tenetur attendere ad verba nude, seu materialiter spectata ipsius Judicis, sed potius ad ejus intentionem, & mentem, *quia* ex Div. Greg, relato ubi supra, *non debet aliquis verba considerare, sed voluntatem, & intentionem, quia non debet intentio verbis deservire, sed verba intentioni*: sed interrogatus a Judice ex præsumptione falsa delicti, vel debiti; negans propositionem utpote falsam, in sensu a Judice principaliter intento, attendit ad interrogationem Judicis interrogantis, & non ad ipsius verba nude, & materialiter prolata, ergo &c. Tum quia accusatus non tenetur fateri veritatem, quando interrogatur injuste, *cap. Qualiter, & quando* 17. *& c. Inquisitionis* 21. *de accusat.* & si Judex sciret veritatem, & accusati innocentiam, non posset ipsum interrogare ex S. Th. *qu. 69. art.* 1. & aliis passim, ne illum injuste diffamaret, aut viam aperiret ad injustam ejus condemnationem, qualis ex gravi præsumptione, licet a parte rei, & ante Deum falsa, sequeretur, ut supponit Conclusio, si accusatus absolute confiteretur propositionem illam.

33 Et totum hoc clarificatur a Doctoribus variis exemplis. Lugo *disp.* 40. *de justitia, & jur. sect.* 2. *num.* 4. affert exemplum de Tito, qui ex præsumptione falsa commissi homicidii judicialiter interrogatur, an exierit ex tali domo, & tali tempore stricto ense? quod totum verum est, & etiam semiplene probatum; sed cum ipse sit innocens a tali homicidio, & suus exitus fuerit ob aliam caussam, potest licite cum juramento negare talem exitum, ne alioquin licet innocens condemnetur ob tam gravem præsumptionem tamquam reus illius homicidii, cum sic non mentiretur, sed responderet juxta debitam intentionem Judicis inter-
34 rogantis secundum superius dicta. Covarruvias *variar. resol. c.* 1. *n.* 3. post Bald. *in Rubr. C. de fid. instrum. n.* 30. & Hippol. *sing.* 177. & multos alios, dicit, quod si Claudius v. gr. petat a me centum scuta, quæ mihi mutuavit, & ego secreto, sive absque testibus ipsi vere jam solvi, possim sine ullo crimine hanc ejus petitionem negare, prout in ea petitione Actoris propositio continetur; quia, inquit, nullum hic intervenit mendacium, ea ratione, quod Actor in eo libello asserat centum mihi mutuasse, & adhuc me esse sibi de illis debitorem; hoc enim falsum est, cum ei omnia illa centum scuta solverim, & ideo petitio ea forma, qua fit, & Judici exhibetur, falsa est, justeque a me negari potest in genere. Idem affert, & tenet Jason *in l. Manifeste n.* 7. *ff. de jurejurando*: ubi de hoc ipso casu loquens post Imolam, & Geminianum, & alios concedit posse me jurare, quod mihi nihil mutuasti, nempe ex quo tibi debitor sim, prout nunc in Judicio prætendis. Sanchez *lib.* 1. *de* 35
Matrim. disp. 10. *n.* 27. affert exemplum de eo, qui ficte promisit Matrimonium; Sicque certus sit, quod in foro conscientiæ vi hujus promissionis, utpote fictæ, non teneatur ducere puellam, cui talis promissio facta est, & quia, si in Judicio fateretur talem promissionem, cum internam fictionem probare non posset, in foro externo certissime ad eam ducendam esset condemnandus, ideo posset sine mendacio negare illam promissionem sub dicto modo. Alia ab aliis afferuntur consimilia exempla, quæ ne nimis in longum trahantur, relinquuntur videnda penes ipsos, & præcipue apud Navarrum, Silvestrum, Sporer, Cardenas, Suarez, de Lugo, Sanchez, la Croix.

Nec valet dici, quod hæc sententia, & allata exem- 36
pla videantur damnata ab Innocentio XI. die 2. Martii 1679. in istis tribus damnatis propositionibus 26. 27. 28. in ordine. Propositio 26. *Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis caussa, sive quocumque alio fine juret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum; revera non mentitur, nec est perjurus.* Propositio 27. *Caussa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur, tunc expediens, & studiosa.* Propositio 28. *Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.*

Non valet, inquam, quia in istis tribus propositio- 37
nibus damnantur solum restrictiones pure mentales, seu amphibologiæ, quæ fiunt per restrictionem mentalem, addendo verbis aliquid sola mente retentum, ut pro certo notant Cardenas *dissert.* 19. *cap.* 4. *num.* 35. Sporer *tom.* 3. *in præcept. Decalog. cap.* 1. *sect.* 3. *n.* 104. & alii; talis autem non est in casu nostro, cum nostra exemplificata negativa responsio nihil addat sola mente retentum, quinimo correspondeat menti Actoris, & Judicis interrogantis, qui modus respondendi ad mentem interrogantis est licitissimus, cum proprie loquendo non sit amphibologia, sed justa veritatis declaratio, quamvis eam non percipiat, qui interrogat, ut docet Suarez, *tom.* 4. *disp.* 23. *sect.* 6. *num.* 5. Cardenas *dissert.* 19. *cap.* 4. *n.* 48. & Lugo Card. *disp.* 23. *de pœnit. sect.* 4. *num.* 75. ubi dat hoc exemplum: *Qui habet unum panem sibi omnino necessarium, vere respondet se nullum habere ei, qui petit panem commodatum, quia nullum habet, quem commodare possit, de quo solo ille interrogat, & loquitur.* Et sic docet etiam S. Thomas *in* 4. *dist.* 21. *qu.* 3. *art.* 1. *qu.* 1. *ad* 2. ubi agens de obligatione sigilli, qua obstringitur Confessarius, ait, *Si præcipiatur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quod dicat si quid scit de peccato, non debet dicere, quia debet æstimare, quod intentio præcipientis sit, si sciat ut homo.*

Nec valet imitare, quod ille vere mentitur, *qui* 38
aliud cogitat mente, quam ore profert, juxta Glossam *in cap. Is autem* 22. *qu.* 2. *verb. instituta, &* juxta *cap.*

cap. Homines ead. caus. 22. qu. 2. Ream linguam non facit nisi mens rea, id est aliud mente putans, quam lingua dicit; propter quod *c. Humanæ aures 22. qu. 5.* expresse, & notanter dicitur: *Humanæ aures verba nostra talia judicant, qualia foris sonant: Divina vero judicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur.*
39 Unde cum exemplis allatis aliud quis cogitet mente, quam ore proferat, quia affirmat v. gr. se non promisisse Matrimonium, quod scit se verbis promisisse, sequitur, talem sic respondentem, & negantem, vere mentiri, & si juramento negavit, vere esse perjurum, cum juramentum in foro conscientiæ sit interpretandum juxta intentionem recipientis juxta *cap. Quacumque art. 22. qu. 5.* ubi habentur præcisa verba: *Quacumque arte verborum quisque juret, Deus tamen qui conscientiæ est testis, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit.*
40 Non valet, inquam, instantia, quia uti solide probat Navarrus in *comment. cap. Humanæ aures &c. q. 2. n. 13.* falsum est, quod talis aliud cogitet mente, quam ore proferat; quinimo sic respondens mente cogitat, & vere scit, se non promisisse Matrimonium, cum illud (ut supponit casus noster) solum ficte promiserit, adeoque iste ore profert, quod vere mente cogitat, & scit sic verum esse in conscientia, nec obligari ad tale fictum Matrimonium, licet teneretur in pœnam fictionis ad compensationem omnis damni in-
41 de puellæ sic deceptæ subsecuti. Et licet juramentum juxta *cit. cap. Quacumque arte*, sit interpretandum juxta mentem recipientis, & regulariter respondendum sit interroganti juxta mentem, & intentionem ipsius, secus autem quando quis interrogatur, & adjuratur alia mente, & intentione ab illa, qua juste, & legitime deberet interrogari, & adjurari, ut in nostro casu; sicuti notant Doctores ex S. Thoma *loc. cit. n. 13.* & expresse Navarrus *in cit. commen. cap. Humanæ aures &c.* & Suarez *t. 4. in 3. part. disp. 33. sect. 6. n. 7.* ubi dicit non mentiri Confessarium, qui cum urgetur interrogatus, an talis fœmina confessa sit adulterium, absolute negat, licet per Confessionem sciat revera illud commisisse; quia tunc respondet ad intentionem interrogantis: En ejus verba præcisa *Alius modus, & melior est, ut responsio accommodetur intentioni debitæ interrogantis, quæ esse debet, an alius taliter sciat, ut respondere teneatur, quo sensu vere negat audivisse. Dices hunc sensum repugnare interrogationi, nam qui interrogat, an audierit in confessione, hoc ipso excludit omnem alium modum. Respondetur id verum esse ex ejus formali intentione; illi tamen imputari repugnantiam in ipsis verbis, & interrogatione: alium vero uti jure suo respondendi juxta*
42 *mentem legitimam, quæ inesse deberet.* Et hoc potissimum verificatur in suppositis nostris casibus, in quibus intervenit justissima causa sic respondendi, ne alioquin innocens ex præsumptione falsa delicti, vel debiti injuste condemnetur, ad quod facit Canon *Intelligentia 6. de verbor. significat.* ubi dicitur: *Intelligentia dictorum ex caussis est assumenda dicendi, quia non sermoni res, sed rei est sermo subjectus.* Cum igitur nostræ allatæ responsiones dentur, & quidem veridice juxta caussas dicendi, nempe juxta eas caussas, ex quibus Judex interrogavit, & accusatus, seu reus respondere debuit, sequitur evidenter ipsam responsionem non esse mendacem, neque perjuram.
43 Accusatus, seu reus interrogatus a Judice, ut sub juramento dicat, quantum mercis v. g. apud se retineat, excusatur a perjurio, etiamsi cum juramento neget partem mercis, ne solvat gabellam evidenter injustam; supposito quod in iis circumstantiis non interrogetur legitime. Sic enim potest respondere ad mentem interrogantis, ut mox dicebatur, & non mentiri, quia habens v. g. centum mensuras tritici, olei, & similium, & negans se habere plures quam viginti, verum dicit ad mentem interrogantis, nam Judex solum interrogat de illis, ex quibus debet gabellam solvere, & cum non debeat solvere eam gabellam injustam, verum est ad mentem interrogantis, quod non habeat eas, ex quibus debeat solvere gabellam, cum supponatur quod juste debeat gabellam solvere solum pro viginti mensuris, & non pro pluribus. Sic expresse Cardenas *dissert. 19. cap. 7. num. 77.* Lugo Card. *loco superius cit. sub. num. 13.* Suarez *loc. cit. sub. num. 15.* & colligitur ex S. Thoma *l. c. sub. num. 13.* cum juxta suam mentem ibi expressam non mentiatur Confessarius, dum respondet ad intentionem, quam debet æstimare in præcipiente; quem secutus Suarez *loc. cit.* dicit, interrogatum *uti jure suo respondendi, juxta mentem legitimam, quæ inesse deberet.* Vide supra *num. 15.*

Additiones ex aliena manu.

Accusatus de Jure civili non solum accusantem accusare prohibetur, verum & filium, patrem, vel matrem ipsius accusantis, idque procedit non solum de eodem, sed & diverso crimine, *l. 15. qui Reus 5. ff. de public. Judic. L. neganda 19. Cod. qui accus. non poss. cap. negando l. 2. 3. q. 11.* Clar. *in §. fin. q. 14. n. 127.* 44
Delatus de crimine publico, ab alio super eodem crimine deferri nequit, *L. qui de crimine 9. Cod. de accus.* 45
Si autem absolutus fuerit in loco delicti, an iterum rite accusari valeat in loco domicilii, vel originis, distinguendum cum *Sorge de Jurisprud. forens. tom. 9. c. 1. num. 77.* Si absolutio jure absque fraude fuerit facta, ubique valet: Si per fraudem, tunc alibi rite instituitur accusatio. Item condemnatus in uno loco ad justam pœnam fide præstita de hujusmodi sententia, alibi & accusationem, & pœnam evitabit; secus si minorem culpa tulerit pœnam in priori loco, *Farinac. in praxi q. 4. n. 3.* 46 47

Accusatus in foro Ecclesiastico, & in eo absolutus potest iterum in foro laico accusari, quoties delictum sit mixti fori, *Bald. in l. placet, Cod. de Sacros. Eccles. Aret. Cons. 58. Sorge de Jurisprud. for. tom. 9. cap. 1. num. 77.* 48

Pari modo semel accusatus, & absolutus ab observatione Judicii, si nova supervenerint argumenta, iterum accusationis, & novi Judicii aleam subibit, *l. Libellorum §. quod si libelli, ff. de accusat.* Intra quantum tempus vero hæc secunda accusatio, si nova superveniant indicia, possit institui, videsis *Sorge loc. cit. n. 78. per tot.* 49 50

Item absolutus per transactionem ab alio accusari legitime potest, si sua intererit, cum unius remissio alteri obesse non debeat, *l. 4. §. pen. ff. de sepulcro violato.* Quare, ut transactio plene sortiatur effectum, facienda est cum omnibus habentibus jus accusandi, vel inquirendi, ideoque etiam cum Fisco, *Covarr. tit. 271. n. 23.* 51

Rite

52 Rite autem inita transactione accusatum inter & accusatorem, lite pendente ante sententiam, vel saltem pendente appellatione, accusatus morte, vel alia corporali pœna plecti nec potest, nec debet, *de Franch. decis. 370. prope fin. Sorge tom. 9. c. 70. n. 34.*

53 Reus accusatus, si semel gratiam a Principe impetraverit, & criminis absolutionem fuerit consecutus, nequit amplius de eodem delicto postulari, molestiis, & pœnis affici ab eodem Principe, *l. 10. Cod. de sentent. passis. Clarus in pract. quæst. 59. vers. & hæc quidem.*

54 Princeps enim facultate *aggratiandi* reos pollet in criminalibus, eamque potest alteri delegare, *Sorge d. tom. 9. cap. 1. n. 82.*

55 Reus seipsum denuncians, vel accusans absolvendus esse videtur de jure civili per *text. in l. un. Cod. de famos. libell.* cum Reipublicæ intersit crimina non remanere occulta, *l. eum qui 18. ff. de injur. & famos. libell.* Consule *Sorge loc. cit. n. 85.* Ubi contraria reprobata sententia rem rationibus, & exemplis firmat. (*)

Notæ Romani Theologi.

Plura ex hoc delenda videbantur articulo doctissimis Romanis Censoribus, qui opus Superiorum jussu examinaverant, quæ nimis laxa, ac optatæ in humana societate felicitati inimica arbitrabantur. Ne vero detruncatum imperfectumque opus vulgasse nos conquererentur Lectores, nil ex eo detraximus, sed satis esse duximus, brevi hac animadversione nostra minus tutas opiniones ab Auctore ex aliena sententia indicare, atque refellere. Laxas autem hujusmodi de reorum obligationibus opiniones ex eo apud benigniores Casuistas ortas arbitramur, quod ii de accusato, ac coram Judice constituto reo disputantes ad ea unice attenderint, quæ compatientis affectus suggerunt. Nam hac unice via philosophando reum ab illa possumus obligatione liberare, qua interroganti ac præcipienti Judici respondere, ac verum fateri tenetur; atque hac unice via existimabimus Judicis interrogationem eludere, ac veritatem occultare reum posse, dicendo v. g. *non commisi, non feci*, eo animo ut exprimere dumtaxat velit, *non commisi*, ut tibi, o Judex, vel non rite interroganti, vel grave mihi malum pœnæ afferre volenti, manifestem. Hæc sane, atque is similia consideranti miseram rei conditionem humani suggerunt affectus. At si humanæ societatis, ac Reipublicæ bonum consideretur, si ad leges attendamus, quæ pro securitate, ac communi nostra felicitate constitutæ sunt, si cogitemus Principes, eorumque Ministros locum in terris Dei tenere, dum vindictam de reis sumendo ea præstent, quæ ad optatam hominis securitatem necessaria sunt, in contrariam facile sententiam ibimus. Nam fures, homicidæ, aliique hujus furfuris homines, furando, occidendo, vel aliud quidquam simile committendo, securitatem, ac pacem illam lædunt, cujus causa civilem homines societatem inierunt. At ad hanc hominibus securitatem restituendam, necesse est, ut fures, aliique facinorosi homines agnoscantur & puniantur, ut notum fit quos timere debeamus, & ut ex horum punitione alii quoque compescantur. Nisi enim qui fures sint, quique facinorosi homines agnoscantur, timor ille ex hominum cordibus non depellitur, quo tranquillitas læditur ex securitate orta: & nisi cogniti puniantur, ac pœnarum terrore concutiantur alii, tranquillitas in humana societate non viget. Itaque ad bonum societatis spectat hujusmodi reorum confessio atque punitio. Accedit etiam reos illos libere furando vel occidendo sponte se subjecisse pœnæ gravissimæ a lege contra hujusmodi delinquentes constitutæ. Quis ergo hos ab obligatione excuset confitendi delictum ea unice de causa, quia ex tali confessione magnum ipsis imminet pœnæ malum? Huic enim malo sese libere subjecere contra legem pro publico bono ac totius populi securitate constitutam, peccando. Rursum legitimus Judex servato juris ordine interrogando ac præcipiendo, ut reus veritatem fateatur, supremæ potestatis ministerium exercet, ac ordinationem illam inculcat, quam Deus per rectam rationem stabilivit, ut homines securi ac felices in societate vivant; ergo qui interrogationi & præcepto hujusmodi non obtemperat, Dei ordinationi resistit; qui vero Dei ordinationi resistit, peccat. Atque hinc habes, quam ineptum sit adversariorum effugium, qui ut ab hac reum obligatione absolvant, præceptum Judicis ajunt humanum esse, ideoque cum gravi incommodo homines non obligare. Numquid mere humanum præceptum est ordinatio illa, quæ ex lege Dei æterna per rectam rationem manifestata pendet?

Ajunt vero Judicem potestatem utique habere præcipiendi sub pœna, non vero sub culpa. Sed quis æquo animo id ferat? An non culpam semper supponit pœna? *Pœna enim*, inquit doctissimus Dominicus Soto, *attestante vel ipso nomine, tam connatam habet connexionem ad culpam, ut pœnæ neque justum nomen habeat, nisi sit pro culpa imposita; pœna siquidem, ut ait S. Thomas, non debetur nisi peccato.*

Dices vero, si res ita se habet, cur Benedictus XIII. in Concilio Romano vetuit, ne a reis criminaliter inquisitis jusjurandum exigeretur? At non video, quo

(*) (*Postilla ex editione Rom. an. 1767. desumpta.*) Prudens Lector præ oculis habeat hæc S. Augustini verba *L. de Mendacio, c. 3. t. 6. opus. collect. 307. Ille mentitur, qui aliud habet in animo, & aliud verbis, vel quibuslibet significationibus enuntiet, unde etiam duplex cor dicitur esse mentientis, idest duplex cogitatio: una rei ejus, quam veram esse, vel scit, vel putat, & non profert: altera ejus rei, quam pro ista profert, sciens falsam esse, vel putans.* Observet An qni theoricam sequitur a num. 31. ad finem usque tituli comprehensam, aliud habeat in animo, & aliud verbis: an duplicem cogitationem: unam scilicet rei ejus, quam veram esse vel scit, vel putat; alteram vero ejus rei, quam pro ista profert, sciens falsam esse, vel putans. Quid si rem ita se habere perspexerit, eum mentiri cum S. Augustino dicat: Et quandoquidem juramento res prolata firmatur, eum perjurii reum esse asserat, quidquid dici possit in contrarium, eum videlicet veritatem confiteri, nullatenus obligari, aut talia non esse mendacia, cum restrictiones pure mentales non adhibeantur. Hæc enim (pace tanti auctoris, vel potius Authorum, dixerim, a quibus inclytus auctor hæc desumpsit) subterfugia sunt, non alio tendentia nisi ut propositiones a S. Sede damnatæ aliquo specioso titulo adhuc propugnentur.

nixus fundamento auctor noster Benedictinam hanc Constitutionem in benignioris opinionis præsidium attulerit. Nam illa opinionem hanc jugulat potius quam roboret. Initio enim illius Constitutionis asseritur, in more fuisse positum apud plerosque Judices, ut, sive ex consuetudine, sive ex Ecclesiasticis nonnullis decretis reos inquisitos etiam jurejurando ad verum fatendum compellerent. Hunc vero morem non iniquum, sed consuetudine saltem vim legis habente roboratum fuisse asseritur; de medio vero tollendum decernitur, quia experientia compertum erat, nil profuisse ad extorquendam a reis confessionem. Si Pontifex Maximus potuisse censet Judices præceptum de veritate dicenda etiam jurejurando roborare, ut Judices ex reis veritatem confessionis extorquerent, quis dicat censuisse præceptum istud reos non obligare in conscientia?

Sed veniamus ad reliqua, quæ laxiora sunt. Nam mentiri hominem nulla ex causa posse Doctores quoque fatentur, quos Auctor sequitur. At reus respondendo, ut supra indicavimus, mentitur. Nemo enim non videt hominem interrogatum num ex. g. datum furtum fecerit, respondendo *non feci*, *non commisi*, mentiri. Si reus ita respondeat nihil ultra cogitando, nemo negat mentiri. Ergo mentitur etiam, dum animo ita secum statuit, ut dicere velit, *non feci*, *ut tibi dicam*. Nam mentalis illa restrictio verborum sensum non variat; ergo si absque restrictione verba illa præ se mendacium ferunt, per restrictionem illam a mendacio excusari non possunt. Ajunt vero restrictionem illam pure mentalem non esse, quia ex circumstantia illegitimæ interrogationis, aut gravis pœnæ ob confessionem subeundæ, intelligitur reum nescire ad dicendum. Sed hæ sunt restrictiones illæ mentales, quas Auctores tuebantur, quorum propositiones, ab Auctore relatas, Innocentius XI. damnavit. Deinde non posita illa restrictione, reus dicendo *non commisi*, mentiretur, non obstante externa illa circumstantia; ergo restrictio pure mentalis est, & ad summum animum excludere potest mentiendi in reo, non vero mendacium, quod etiam ab eo committitur, qui animo contendat *falsitatem in opinione alterius constituere fallendo ipsum*, ut ait S. Thomas 2. 2. quæst, 110. art. 1. in corp. Itaque concludo cum eodem Sancto Doctore 2. 2. quæst. 69. art. 1. in corp. *Si Judex hoc exquirat, quod non potest secundum ordinem juris, non tenetur ei accusatus respondere, sed potest vel per appellationem vel aliter licite subterfugere: mendacium tamen dicere non licet*.

Atque hæc addenda censui, non ut clarissimo Auctori quidpiam detraherem, sed ut Romanis Censoribus morem gererem, & ut in hac Bibliotheca ea quoque Ethicæ Christianæ principia Lectori suppetant, quæ ad nimiam in reis cohibendam mentiendi licentiam cum a Patribus, tum a sanioribus Theologis disputata sunt; & quæ ad consulendum eorum æternæ saluti, atque ad fovendam tuendamque in humana societate securitatem illam, sine qua optata felicitas non consistit, necessaria videntur. Præter restrictiones mentales, de quibus hactenus dixi, aliud quoque in Auctore minus tutum visum est, quod de Confessario asserit, qui rei ad mortem damnati confessionem exceperit delicti, quod Judici commisisse negaverat. Ait, Confessarium nec posse nec debere reum ad illud fatendum delictum obligare. Verum si animadvertatur, Confessarium procurare debere rei pœnitentis contritionem, ac patrati sceleris detestationem, ac obligare illum debere ad resarciendum datum per commissum delictum scandalum, ad conciliandum justitiæ per Judicem administratæ suum nitorem, ac debitum obsequium, & ad removendam omnem ex populo de iniqua sententia suspicionem, non video, qua ratione opinio illa defendi queat. Nam confessio illa plurimum ad detestationem delicti, contritionemque confert, ad removendum scandalum, ad comprobandam æquam latam in eum sententiam, atque etiam ad ostendendum populo veram suam conversionem, & contritionem, necessaria est. Hæc si expendantur, facile erit intelligere tutam non esse generalem illam assertionem.

Responsio Auctoris.

Dicit hic R. Theologus quod adducta a me (*verb. cit. num. 19.*) proibitio Benedicti XIII. exigendi juramentum a reis criminaliter inquisitis, potius jugulet, quam roboret meam conclusionem. Sed si advertat, quod additio talis prohibitionis multum inservit pro evitandis veris & formaliter perjuriis in reis rudibus, qui ignorantes, an legitime, vel illegitime a Judice sub juramento interrogentur, & nescientes licitos modos, traditos a doctoribus pro diversitate casuum evitandi in suis responsionibus formale mendacium, & simul occultandi veritatem, ut plurimum formaliter & vere pejerarent; sicque stat quod non potius juguIet, sed eo magis conclusionem corroboret. Videatur ad rem Theologia Moralis novissime impressa doctissimi P. Gabrielis Lector. Capuccini *tom. 2. Tract. 2. q. 2. per tot.* ubi plurimis adductis, erudite docet, & solide probat omnia a me *loc. cit.* tradita, & a Theologo R. hic in controversiam adducta.

(*) Consulatur Opusculum an. 1730. Venetiis editum, cui titulus: *L'ideata probabile opinione Teologica, che il Reo non offenda gravemente Dio, negando, o tacendo in legittimo giudizio la verità sulla speranza di non essere condannato a morte, dimostrata improbabile e falsa*.

ACEDIA.

Acedia ut sic tripliciter sumi potest. Primo sumitur pro quodam corporis torpore, & virium naturalium hebetudine ad laborem suscipiendum, qualis torpor, hebetudo, seu gravedo accidere solet circa meridiem, vel ob solis ardorem, vel ob sumptam refectionem. Secundo sumitur pro passione appetitus sensitivi operis laborem, & difficultatem refugientis. Tertio sumitur pro quodam fastidio rerum spiritualium, seu tædio bene operandi. Acedia primis duobus modis sumpta non est, secundum se, peccatum, sed solum tertio modo sumpta: unde solum de ista erit sermo. 1 2

Acedia igitur est torpor mentis bona spiritualia inchoare abhorrentis, & inchoata perficere fastidientis. *Est in re communis*. Hæc acedia dupliciter sumitur, scilicet generaliter, & specialiter. Acedia generaliter sum- 3 4 5

sumpta consistit in omni fastidio, tædio, & torpore
animi bona spiritualia facere negligentis, & sic sum-
pta non est speciale vitium, quia omne vitium refugit
spirituale bonum virtutis oppositæ; sed est vitium illi
virtuti oppositum, de cujus bono, & exercitio trista-
tur quis, in quantum est laboriosum, & corpori mo-
lestum, vel delectationis ejus impeditivum, ita ut si
tristetur de bono continentiæ; fit Luxuria; si de bono
6 abstinentiæ, fit Gulositas; & hujusmodi. Acedia spe-
cialiter sumpta, seu prout est speciale vitium consistit
in tædio, seu tristitia de bonis spiritualibus, & divinis,
ut ad nos pertinentibus, ut si quis doleat, seu tristetur
de amicitia, & gratia Dei, pro qua conservanda, &
de gloria, & beatitudine æterna, pro qua consequen-
da, dura, & difficilia sunt practicanda, & delectabi-
lia fugienda.

7 Acedia generaliter sumpta aliquando est peccatum
mortale, & aliquando veniale. Tunc est peccatum
mortale, quando ratione talis Acediæ committitur ali-
quod opus prohibitum, vel omittitur aliquod opus
præceptum sub mortali. Tunc autem est peccatum so-
lum veniale, quando opus commissum non est prohi-
bitum, & opus omissum non est præceptum sub gra-
vi: vel quando in omissione, vel commissione deficit
plenus consensus, & advertentia; vel quando lex, seu
præceptum adimpletur quidem, sed cum displicentia,
8 & tristitia. Communis. Acedia autem specialiter sum-
pta ex se, & genere suo, quando est plene voluntaria,
ac deliberata, est semper peccatum mortale, quia di-
recte repugnat Charitati Dei, ratione enim talis Ace-
diæ aperte vilipenduntur Dei amicitia, & gratia, &
æterna gloria, seu beatitudo, cum reputentur indi-
gna, ut comparentur difficili virtutum exercitio, vi-
tiorumque fuga obtineantur, quod est Deum postpo-
nere vilissimis creaturis, & indignissimis sensualibus,
9 & brutalibus delectationibus. Potest tamen esse solum
peccatum veniale, si nimirum media, seu opera injun-
cta pro tali consequendo fine, adimpleantur quidem,
sed cum aliqua negligentia, tristitia, aut displicentia,
quia tunc est tantum animi remissi languor, qui non
charitati, sed solum ejus fervori adversatur. Com-
munis.

10 Filiæ Acediæ sex enumerantur a S. Gregorio
*lib.*31. *Moral.cap.*17. scilicet Malitia, Rancor, Pusil-
lanimitas, Desperatio, Torpor circa præcepta, &
11 Evagatio mentis circa illicita, & impertinentia. *Ma-
litia* non sumitur hic prout est quid commune omni-
bus vitiis, sed accipitur specialiter pro ea malitia,
qua quis odio habet ipsa bona spiritualia secundum se,
vellet ea non esse; dolet quod bene fecerit, cuperet
non fuisse natum; vel creatum a Deo; vellet non
agnovisse Christum, & hujusmodi; adeoque ipsa be-
neficia Dei contemnit. Talis malitia sic sumpta ex
genere suo est peccatum mortale, nisi excuset im-
12 perfectio actus. *Rancor* etiam non accipitur hic com-
muniter pro omni odio, sed solum pro quadam indi-
gnatione contra eos, qui ad divina, spiritualia, &
salutaria hortantur, & inducunt; Talis rancor est ex
se solum peccatum veniale, nisi conjungatur cum gra-
13 vi odio. *Pusillanimitas* est animi dejectio, seu molli-
ties, qua quis formidat aggredi ea, quæ sunt perfe-
ctionis, ne aliquando deficiat, ut cœlibatum ample-
cti, Religionem ingredi, jejunia, aut castigationes,
seu mortificationes exequi. Talis pusillanimitas est
de se solum peccatum veniale, nisi concurrat trans-
gressio mortalis alicujus præcepti, vel voti. *Despera-* 14
tio, intellige, consequendæ æternæ beatitudinis, est
gravissimum peccatum in Spiritum Sanctum, si ple-
no rationis consensu fiat. *Torpor circa præcepta* est 15
voluntas gravedinis impatiens, indeque quæ sunt ex
præcepto facienda, vel penitus omittens, vel tarde,
& pigre faciens: Talis torpor potest esse peccatum
mortale, vel veniale, prout præcepta vel penitus omit-
tuntur, vel tarde, & pigre adimplentur. *Evagatio* 16
mentis est, qua quis in exercitio operum spiritualium
evagatur circa illicita, aut saltem impertinentia; Et
hæc respective ad ipsam mentem sese ad diversa dif-
fundere volentem dicitur *Mentis importunitas*; respe-
ctive ad cognitionem, *Curiositas*: respective ad lo-
cutionem, *Verbositas*; respective ad potentiam loco
motivam, *Corporis inquietudo*; respective ad pro-
positum, *Instabilitas*. Talis evagatio mentis de se est
solum peccatum veniale; erit tamen mortale, si fiat
notabiliter eo tempore, quo requiritur ex præcepto
mentis attentio, ut in auditione Missæ, recitatione
Horarum &c.

(*) Remedia adversus acediam potissima sunt.
1. frequens cogitatio bonorum spiritualium, piorum
librorum lectio, meditatio passionis, & mortis Chri-
sti. 2. Oratio jugis, & fervens. 3. Continuus Dei
præsentis per fidem intuitus. 4. Novissimorum me-
moria.

ACOLYTHATUS, vide verb. *Ord. art.* 1. *a n.*37. *ad* 39. *& art.*2. *n.*30.

ACOLYTHUS.

ACOLYTHUS idem est, ac Ceroferarius *dist.* 21. *cap.* 1
Clericos. Acolyti officium est lumina accende- 2
re, & deferre, urceolos vini, & aquæ ad Missæ Sacri-
ficium præparare, *dist.*25. *cap. Perlectis Concil. Me-
diolan.* 1. *part.*2. *tit. de Acolythis*. Acolythus non po- 3
test dispensare Eucharistiam, *dist.* 24. *cap. Nullus*.

Acolythi, sive alii Clerici in Minoribus non sunt 4
assumendi ad cantandam Epistolam, vel Evangelium,
etiamsi sit penuria Diaconorum, & Subdiaconorum.
Sacr. Rituum Congreg. in una Alexandrina 15. *Martii*
1606. Et contrafacientes debent puniri, sed non pœ- 5
na valde rigorosa, si cantaverint sine stola, vel ma-
nipulo respective. *Sacr. Rituum Congreg. in una Lu-
can.* 9. *Januarii* 1601. Advertendum tamen est, quod 6
Sac. Rit. Congreg. in Collen. 5. *Julii* 1698. decrevit,
quod deficiente Subdiacono pro Missa solemni, data
necessitate, potest permitti per Superiores, ut sub-
stituatur constitutus in Minoribus Ordinibus ad can-
tandam Epistolam paratus sine Manipulo.

Acolythus, seu alius Clericus, qui solemniter can- 7
tat Epistolam cum Tunicella, & reliquis sacris vesti-
bus, sed absque Manipulo debet petere dispensatio-
nem Irregularitatis ad cautelam, & simile est dicen-
dum de Clerico non Diacono, qui cantat Evange-
lium sine stola. *Sac. Congreg. Conc.* 23. *Aprilis* 1604.
apud Nicol. *Lucubrationes utriusque Juris Canonici,
& Civilis, par.*2. *fol.*220.

Alia

8 Alia ad rem vide verb. *Missa art.*12. *num.* 102. & in Tom. VIII. inter decreta S. R. C. *num.*701.

Additiones ex aliena manu.

9 Acolythi, seu Acoluthi græce, latine sonant Ceroferarii juxta Isidorum. Sed rectius latine appellantur *Comites Asseclæ* juxta Duarenum *de Benefic. lib.* 1. *cap.*14. qui opinatur, eos ideo fortasse sic dictos, quod Episcopos, quocumque proficiscerentur, comitabantur. Nec sane hoc longe a vero abest. De veteri enim Ecclesiæ disciplina fuisse, ut Episcopi ac Presbyteri comites sibi, tamquam perpetuos vitæ testes, Clericos adjungerent, testantur *Can.*58. *&* 60. *caus.*2. *q.*7. *& Gregor. Turon. lib.* 6. *cap.*36. Præterea magnam fuisse Acolytorum fidem, ita ut propter Ecclesiastica negotia ipsi tamquam Tabellarii ab Episcopis mitterentur ad Episcopos, habetur ex *Cypriano l.*2. *epist.*8. *&* 10. *ac lib.*3. *epist.* 7. 11., *&* 24. Sed aliæ tandem Acolythis datæ fuerunt partes, de quibus *Concil. Carthag. IV. Can.* 6. forsan, quia caritate deinde defervescente, illorum testimonium Episcopi, & Presbyteri ægre ferre cœperunt.

10 Acolythos præterea, uti & tres alios minorum Ordinum Clericos, meminisse primus videtur Cornelius *epist. ad Fab. apud Euseb. lib.*6. *cap.*43. Auctor Epistolæ ad Antiochenos falso Ignatio adscriptæ *lib.* 3. *cap.*11., *& lib.*8. *cap.*26., & Auctor Canonum, qui dicuntur Apostolorum *Can.*69. de aliis minoribus Clericis mentionem habent, sed de Acolythis ne verbum quidem. At hoc inde promanavit, quod non fuit certus, nec semper ubique idem Clericorum minorum numerus in Ecclesia primitiva. Sic *Joan. Chrysostomum* a Lectoratu, nullo alio interjecto ordine, ad Diaconatum fuisse promotum, testes sunt *Pallad. in ejus vita, & Socrates lib.*6. *cap.*3. Facit quoque *Can.* 13. *Conc. Sardicen.*, tum mos Græcæ Ecclesiæ, quam unum tantum Clericorum minorum Ordinem, nempe Lectoratum adoptasse ab antiquis usque temporibus scimus; initium aliter *Morinus de Ordin. exerc.*14. *cap.*1. aliter statuit *Schelstratus Conc. Antioch. restitut. diss.*4. *cap.*17. *art.*2.

11 Non est igitur, cur Acolytorum Ordo cum aliis minorum Clericorum Ordinibus ab Apostolis repetatur, ut placet Baronio *ad Ann.* 44. *num.* 78., Bellarmino *de Clericis lib.*1. *cap.*11., & Schelstrato *loc. cit.* spuriis, & apocryphis quibusdam veteribus monumentis allegatis, tum adducto *sess.* 23. *Concil. Trid. cap.*17. *de reformat.* Non enim laudata Synodus, si recte perpendatur, id sensit.

12 Hinc non probari ab Apostolis fuisse minores Clericos institutos, aperte docent *Card. Bona Rer. Liturg. lib.*1. *cap.*25. *num.*17., *& Amalar. Fortunat. de Offic. Eccl. lib.*2. *cap.* 6. At ii, quibus Sac. Trid. Synodi verba, prout litteraliter sonant, accipere religio est, non aliter sententiam suam sustinere possunt, quam dicendo posse minores Clericos sua origine Apostolicæ institutionis dici, quatenus comprehendebantur Diaconatu; cum olim omnes Diaconorum essent partes illæ, quæ crescente Fidelium numero fuerunt postea partitæ ac tributæ minoribus Clericis in Diaconorum levamen institutis. Adeundus est *Van-Espen. Jur. Eccles. Univer. par.*1. *tit.*1. *cap.*2.

(*) *Nova additamenta.*

Recte *num.* 9. Additionum Auctor Acolythos latine reddendos monet *asseclas, comites.* Hinc dum liber Pontificalis de Sancto Pio I. ait: *hic fecit* SEQUENTES *Cleros*, de Acolythis omnino intelligendus est, quemadmodum certe eodem nomine designantur in Cajo Pontifice, ubi hujus Constitutum refertur, ut qui ad Episcopalem dignitatem evehendus foret, *esset prius Ostiarius Lector Exorcista*, SEQUENS, *Subdiaconus*, *Diaconus*, *Presbyter*. *Ceroferarii* a multis sæculis appellantur. Fortasse primum hujus nominis monumentum exstat in statutis Ecclesiæ antiquis, quæ olim Carthaginensi IV. Concilio perperam tribuebantur; ut Ballerinii multis ostendunt *de ant. collection. & collect. Canon. p.* 11. *cap.* 3. *§.* 4., sed certe Sæculo VI. non solum vetustiora sunt, verum etiam in auctoritatem allegata noscuntur. Adde his Sacramentarium Gelasianum Vezzosianæ editionis *p.*11., Missale Francorum Morino judice in Galliis ante annum 560. exaratum, & S. Isidorum Hispalensem, qui a. 636. ad cœlos evolavit, tum *in Etymologiarum* libris *lib. VII. cap.* 12., tum *de Ecclesiast. offic. lib.* 11. *cap.* 14. Sic autem dicti sunt, inquit idem Isidorus, *a deportandis cereis, quando legendum Evangelium est, aut Sacrificium offerendum; tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur.* Sumpta hæc sunt ex Hieronymo *contr. Vigilant. ep.* 60. Ineptit porro Binghamus, dum *orig. Eccl. lib.* 111. *cap.* 3. ait, Hieronymum ne semel quidem meminisse, quod ad hoc negocium peculiarem acolythorum ordinem habuerint, neque hanc ullam officii eorum partem in Ecclesia Latina videri fuisse, ineptit, inquam; cum enim Hieronymus de Ecclesiis orientis loquatur, ubi nullus fuit acolythorum ordo, quid mirum, non meminisse illum Acolythorum? Mirum est, Binghamum non vidisse, eumdem morem ad Ecclesias Occidentis transiisse, ad illudque munus quinto jam, sextoque sæculo Romæ, in Hispania, in Galliis Acolythorum ordinem deputatum fuisse, uti quæ innuimus, monumenta ostendunt; immo & multo antea, cum in his ipsis monumentis nullum insit vestigium, quod hunc ordinem indicet, tunc primo inductum; immo de illo veluti de re stata, positaque in instituto majorum loquantur. Græca equidem Ecclesia unum e minoribus Ordinibus Lectoratum agnovit, & cæterorum, qui apud Latinos sunt, ordinum officiis alii fungebantur; erit ne hinc consequens, Minorum ordinum munera etiam in Ecclesia Latina hominibus credita, qui in peculiarem aliquem ordinem adlecti non essent? 13

In Hispaniis non aliud Acolythorum officium videtur fuisse, quam luminum accendendorum, ac deferendorum ad Sacrificium offerendum, tum etiam peculiariter ad Evangelium. Verum quæ in indicatis antiquæ Ecclesiæ statutis, Missalibusque libris Gelasiano, & Francorum præscribitur eorumdem ordinatio, præter hoc munus docet Romæ, in Galliis, in Africa, aliisque locis, unde ea statuta prompta fuerant, Acolythorum fuisse *suggerere vinum in Eucharistia Sanguinis Christi*. Quare ab Archidiacono accipiebant in ordinatione *ceroferarium cum cereis, & urceolum vacuum*. Sed & alia subinde munera iisdem de- 14

delata invenimus. Illud honorificentius, quod initio Sæculi V. Acolythi, qui Pontifici dominico die celebranti adstabant, Eucharistiam in Missa ab ipso Pontifice confectam ad titulares Urbis Ecclesias deferebant; cujus rei celeberrimum exstat Innocentii I. testimonium in epistola ad Decentium Episcopum Eugubinum data A. 416.

15 Qui primus Acolythos Romæ inter Clericos retulerit, fuisse Pius I. videtur; id enim aperte indicant illa quæ jam adtulimus libri Pontificalis verba: *hic fecit sequentes Cleros*, scilicet *Clericos*. Erant ergo ante Pium I. qui medio secundo sæculo Pontificatum gessit, *sequentes*, seu acolythi; nondum tamen inter Clericos adnumerabantur. Postea vero excrevit eorum numerus Romæ pro septem, in quas Urbs Christiana divisa fuerat, regionum numero, itemque Titulorum, qui in singulis regionibus erant; his enim Titulis addicti omnes Acolythi erant sub Diaconorum Regionariorum, vel aliquo horum defuncto, sub Archidiaconi ministerio: quæ omnia ex primo Mabilloniano *Ordine Romano* discimus. Quare fallitur Cl. Mabillonius, qui *comment. in ord. Rom. pag.* 18. *seq.* duo Acolythorum genera distinguit, *regionariorum* scilicet, ac *Titularium*; iidem enim hi erant, *Regionarii* quidem appellati a Regione, *Titulares* a Titulo, in quo ministrabant. Docet id vetus inscriptio apud Aringhium *pag.* 156.

... ET ABVNDANTIVS ACOL.
REG. QVARTE. TT. VESTINE.

Hic enim & Regionarius Acolythus erat *Regionis quartæ*, & Titularis *Titulo Vestinæ*. Qui Basilicæ Lateranensi inserviebant, *Palatini* vocabantur. Erant & Acolythi stationarii, qui in stationum supplicationibus ministrabant; sed hi novum quoddam Acolythorum genus non erant, quod Aringhio visum fuit, sed ex Regionariis assumebantur, ut Mabillonius monuit.

16 Ætas, qua olim Acolythi initiari poterant, erat ex Siricii ad Himerium Tarraconensem Episcopum *accessus adolescentiæ*, quem annum ætatis vigesimum interpretantur, atque in suscepto ordine quinquennio ipso perstare jubebantur, antequam ad Subdiaconatum proveherentur; quod tamen Zosimus a. 418. in epistola ad Hesychium Salonitanum Episcopum quadriennio definivit. Postea Gelasius Papa cum a. 494. ob dirissimas bellorum clades multæ Italiæ civitates clero destitutæ essent, missis ad Episcopos Lucaniæ Bruttiorum, & Siciliæ litteris cum Acolythis, ceterisque Clericis ab hujusmodi interstitiis dispensavit; ea tamen lege, ut rebus in integrum restitutis, *in Ecclesiasticis gradibus subrogandis Canonum paternorum vetus forma servaretur*. Hæc de Latinæ Ecclesiæ Acolythis dicta sunt. Plura præsertim ad Romanæ Ecclesiæ Acolythos pertinentia erudite persequitur Dominicus Georgius *de Liturg. Rom. Pont. T.* 11. *diss.* 1. *cap.* 5. Vide etiam Salam ad Card. Bon. *Rer. Liturgic. lib.* 1. *cap.* 25. §. 18.

17 De Græca nihil fere iis, quæ supra adtacta sunt, adjiciendum. Equidem P. Berti *de Theol. discipl. lib.* 36. *cap.* 2. magno Græcanicæ eruditionis apparatu persuadere studuit inter Græcam, Latinamque Ecclesiam quod attinet ad Minorum ordinum numerum vix quidquam interesse; vereor tamen, ut emunctæ naris Theologos suas in partes trahat. Unum eruditissimo Theologo non difficilis concessero, vere a Simeone Thessalonicensi apud Goarium fortasse scriptum, Acolythorum ordinationem paulo ante in moribus Ecclesiæ Thessalonicensis fuisse. Cum enim, inquit P. Sardagna *T. VII. de Sacram. Ord. n.* 412., Thessalonicensis Ecclesia ad Sæculum usque VIII. pertinuerit ad Romanum Patriarchatum, atque ab eo primum avulsa fuerit a Leone Isaurico Imperatore Iconomacho, mirum non est, diu viguisse in illa Ecclesiæ Romanæ disciplinam ordinandi Acolythos.

Illud quoque minimum prætermittendum, quod Benedictus XIV. *T.* 1. *Bullar. Const.* 57. Etsi Pastoralis §. 7. *num.* 7. statuit de Clerico Græco, qui Lector tantum institutus, ab Apostolica Sede facultatem obtineat ritu Latino ad majores ordines ascendendi: nimirum Pontifex decernit, ut *antequam Subdiaconus ordinetur, tres minores ordines omissos debeat ritu Latino suscipere. Si vero præter Lectoris ordinem ad Subdiaconatum etiam Ritu Græco ascendit, & ex dispensatione itidem Apostolica facultas sibi facta sit cæteros ordines ritu Latino suscipiendi, antequam inter Diaconos cooptetur, ex Minoribus ordinibus Exorcistatum tantummodo supplere cogitur, cum per Subdiaconatum Græco ritu collatum Acolythatum, & Ostiariatum recepisse censeatur*. 18

A C T O R.

Actor dicitur is, qui petit, & ad Judicium provocat, *l. in tribus ff. de judiciis*. Actori incumbit onus probandi, *l.* 8. & *l. Actor* 23. *cod. de edend. l.* 2. *ff. de probat*. Actore non probante reus absolvitur, *l. qui accusare, ubi Doctor Cod. de edend. Ut Ecclesiastica beneficia &c. cap. unic.* Actor petens rem ex certa causa, si causam non probat, succumbit, *de sentent. & re judicata in* 6. *c. Abbas*. Actor non tenetur jurare, si plene probat: *De prob. cap. Sicut consuetudo*. 1 2 3 4 5

Actor tenetur sequi forum rei, *cap. experientiæ, cap. si quis cum Clerico* 11. *qu.* 1. Concil. Lateranense III. *de testibus cogend. c.* 7. Rota Rom. *par.* 1. *dec.* 103. *n.* 3. & *par.* 13. *decis.* 70. *num.* 72. Actor non potest mitti in possessionem absente reo, Concil. Lateranense III. *in appendice de dolo, & contumac., & eod. titul. cap. Ad hæc cum contingat*. Potest tamen mitti in possessionem causa custodiæ, si lite non contestata reus est contumax; *Ut lite non contest. cap. Tuæ Fraternitatis*. Actor non obtinens possessorium coram Judice, non tenetur coram eo respondere de proprietate, si est alterius fori; *De judiciis c. Significaverunt*. Actore, & reo ejusdem Civitatis existentibus, neuter conveniatur extra eam: *de rescriptis in* 6. *cap. Statutum* §. *cum reo*. 6 7 8 9 10

Actor non admittitur ad litigandum, nisi det libellum in scriptis: *de libelli oblation. cap. Significantibus*. Actor citans, & non comparens in termino, tenetur ad expensas eousque factas a reo. Conc. Lugdun. Gener. 1. *de dolo, & contumac. in* 6. *c.* 1. Actor non potest exigere a reo scripturas contra reum: *de prob. cap.* 1. Actori non licet, quod nec reo licet: *de regulis juris in* 6. *Regula* 32. Actor excommunicatus a Ju- 11 12 13 14 15

a Judice est repellendus ex officio, etiamsi reus non
16 opponat; *de exceptionib. in 6. cap.2.* Potest tamen ipse excommunicatus in Judicio conveniri, & debet per alium in judicio respondere, ne videatur de sua malitia commodum reportare: *de Judiciis cap. Intelleximus.*

Additiones ex aliena manu.

17 De Actore celebris est Juris regula, quam tradit Ulpianus *lib.26. ad Edictum* relatus *in l.41. ff. de Reg. Jur.* scilicet *Non debet Actori licere, quod reo non permittitur.* Favorabiliores enim rei, quam Actores in jure nostro sunt. Hinc & aliæ sequuntur regulæ. Multa enim Actori prohibita sunt, quæ reo permittuntur: & è converso: quod Actori licet, multo magis reo permittitur, ut explicat concione Gothofredus *ad reg. Jur. reg.20.*

18 Differentia quoque statuitur maxima in jure Actorem inter, & reum in eo, quod Actor possit una tantum actione in eodem judicio experiri; reo autem e contra permissum sit varias simul exceptiones cumulare, multiplicare, immo pro libito variare, *l. qui 51. l. nemo 8. ff. de except.* Gothofredus *ad regul. jur. reg. 43.*

19 Actoris conditionem in causa meliorem fieri post litis contestationem, nequaquam vero deteriorem, probat idem Gothofredus egregie de more pluribus rationibus, quas cumulat *ad reg. juris reg. 87.*

20 Actor nequit pro libitu a judicio incœpto desistere, *Aut qui semel, C. quomodo & quando.* Potest autem terminus ei a Judice præfiniri, intra quem probationes suas in medium deducat, alias reus absolvatur.

21 Non semper dicitur, Actoris personam in judicio sustinere is, qui primo provocavit; sic v.g. in judicio in vim *l. diffamari* Actor ille est, qui convenitur, Reus autem est ille, qui uti diffamatus agit. Remedium enim *l. diffamari* actio proprie non est, sed imploratio officii Judicis, unde diffamatis Reorum beneficia competere certi Juris est: ideo diffamatos loco Reorum esse praxi receptum, & communiori DD. calculo ostendit *Mundius de diffamation. in proœm. n.59 & seq.* solide refutata nonnullorum sententia, qui cum Decio *consf.478. num.10.* in contraria sunt opinione.

22 Actor non solum tenetur libellum Judici offerre, sed amplius eumdem tenetur Parti intimare, ut exinde reus commode possit deliberare, velit necne liti cedere, vel eidem insistere, *l.3. Cod. de edend. c.1. de libell. oblat.* Debet insuper in libello obligationis titulum, & causam deducere, Sorge *Jurisp. for. to.8. cap.42. n.2. & 3.*

23 Deserta Instantia Actor, nisi expensas reo obtulerit, audiendus non est, dummodo persona non sit privilegiata, *Ursill. ad Afflict. dec.70. num.3.* Item si instituto nulliter primo judicio, novum instituat, tenebitur prius Reo omnes expensas reficere: quæ si forte illiquidæ fuerint, partis juramento poterunt liquidari, si ejus error in primo judicio fuerit notorius, *Afflict. dec.70. num.3. per tot.* quod tamen non probat omnino *Ursill. ibid.*

ADJUNCTI.

SUMMARIUM.

1 *Adjuncti, quot, & quales, & a quibus eligi debeant,* ad num.8.
9 *An, & in quibus causis, Episcopus sine Adjunctis procedere possit,* ad num.30.
31 *Episcopus duarum Cathedralium, quos Adjunctos habere debeat.*
32 *Episcopus quo Notario, & Fiscali uti debeat in casu,* ad num.34.
35 *Quinam possint esse Adjuncti,* ad num 36.
37 *Eorum privilegium.*
38 *Quinam uti possint Adjunctis,* ad num.39.
40 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu,* ad n.43.

PRo Adjunctis Concil. Trident. *Sess.25. de reformat. cap.6.* statuit, ut Capitulum initio cujuslibet anni eligat ex Capitulo duos, de quorum consilio, & assensu Episcopus, vel ejus Vicarius, tam in formando processum, quam in cæteris omnibus actibus usque ad finem causæ inclusive coram Notario tamen ipsius Episcopi, & in ejus domo, aut consueto tribunali procedere teneatur. Unum tantum sit 2
utriusque votum, & possit alter Episcopo accedere. Quod si ambo ab Episcopo discordes in aliquo actu, 3
seu interlocutoria, vel definitiva sententia fuerint, tunc intra sex dierum spatium cum Episcopo tertium eligant. Et si in electione tertii discordent, ad vici- 4
niorem Episcopum electio devolvatur, & juxta eam partem, cum qua tertius conveniet, articulus, in quo erat discordia, terminetur; alias processus, & inde secuta nulla sint, nullosque producant Juris effectus. Hucusque Concilium. Privilegio tamen hujus 5
decreti non gaudet Ecclesia in Cathedralem erecta post Tridentinum, quæ prius non erat exempta, sed in omnibus Episcopo subjecta, & sic talis Ecclesiæ Capitulum nequit habere Adjunctos, seu Conjudices, sed in omnibus ut prius, subjacet absolute Ordinario, ut declaravit Sacra Congreg. Concil. teste *Armendar. titul.6. de Visit. n.67., & lib.7. de Episc. in una Viennen. 6. Febr.* 1700.

De mandato igitur Sacri Concilii tenetur Capitu- 6
lum initio cujuslibet anni duos eligere, qui cum Episcopo contra Capitulares procedere debeant. Isti 7
duo debent necessario esse de gremio Capituli, ex præcisis verbis Concilii, *eligat ex Capitulo duos,* sicut & tertius electus in casu discordiæ, ut declaravit Sacra Congr. Concil. *semel in Palentina, & bis in Conchen.* teste *Card. de Lugo respons. moral. lib.5. dub.13. num.13.* Et omnes tenentur præstare juramentum in 8
loco Capitulari in manibus ipsius Capituli statim secuta electione, ex Sac. Congreg. Concil. *in Majoricens. 16. Martii* 1652. Si Capitulum in principio anni illos 9
duos non elegerit, potest Episcopus procedere per se solum, dummodo illud moneat prius; sic resolutum fuisse a Sac. Congreg. Concil. testatur Piasec. *in praxi Episcop. part.2. cap.2. num. 9.* Episcopo nolente, vel non valente contra Capitulares delinquentes 10
procedere, non devolvitur Jurisdictio ad Adjunctos,

ut resolvit Sac. Congreg. Concil. teste Ludov. a Saravia *in speciali tract. de Jurisdict. Adjunctor. quaest.* 5.

11 Nec nolentibus, aut non valentibus Adjunctis, seu Conjudicibus contra Capitularem procedere, Jurisdictio non devolvitur ad Episcopum, sed semper ad Superiorem: Sic decrevit Sacr. Congr. Concil. ut re-

12 fert Armendar. *leg.*7. *de Episcop. num.*89. additque ipsa Sac. Congr. Conc. teste Pignatell. *to.* 9. *consult.*129. *num.*15. quod, ut valeant sententiae, & decreta in casibus hujusmodi, sint exprimenda, & pronuncianda sub nomine simultaneo Episcopi, & Adjunctorum v. g. *Ego N. Episcopus de consilio, & assensu N. & N. Adjunctorum ita pronuntio*; alias processus, & inde secuta essent nulla, ex eadem Sac. Congreg. *in una Hispalen.* 1. *Septemb.* 1590.

13 Solus autem Episcopus sine Adjunctis poterit in principio ad informationem summariam, & necessariam detentionem Rei procedere in criminalibus ex incontinentia provenientibus, & in aliis atrocioribus delictis, quando de fuga timetur. Habetur expresse ex ipso *cit. Concil. Sess.*25. *cap.* 6. ibi: *In criminalibus tamen ex incontinentia provenientibus, de qua in decreto de concubinariis, & atrocioribus delictis depositionem, aut degradationem requirentibus, ubi de fuga timetur, ne Judicium eludatur, & ideo opus sit personali detentione, possit initio solus Episcopus ad summariam informationem & necessariam detentionem procedere, servato tamen in reliquis ordine praemisso. In omnibus autem casibus ea ratio habeatur, ut juxta qualitatem delicti, ac personarum, delinquentes ipsi in loco decenti custodiantur.* Et tunc ratione fugae, quae timetur, potest Episcopus procedere etiam absque monitione, & alia forma; ut decrevit Sac. Congreg. Concil. teste Nicol. Garc. *de beneficiis part.*11. *cap.*10. *num.* 186. *declar.* 7. & Armend. *Leg. unic. n.*7. *&* 8.

14 Solus Episcopus sine Adjunctis potest procedere contra Capitulares, quando totum Capitulum deliquit; sic decisum fuit a Sacra Congreg. Concil. teste Seraphin. *decis.* 1050. *num.*6. Ludovic. a Saravia *tract. de Jurisdict. quaest.* 5. *num.* 4. *& quaest.* 6. *per tot.* ubi

15 *num.*8. asserit; quod si reperiatur unus in capitulo, qui non deliquerit, iste procedet simul cum Episcopo, dummodo tamen delictum non sit in personam

16 Episcopi, vel in contemptum ejus, vel ubi Episcopus habeat interesse, quia tunc facultas procedendi contra Capitulares devolvitur ad proximum Superiorem, ut decisum fuisse a Sac. Congreg. Concil. refert Armend. *l.* 7. *de Episc. num.* 90., & Ludovic. a Saravia

17 *d. quaest.*6. *num.*5., *&* 6. Potest etiam sine Adjunctis visitare corpus Ecclesiae Cathedralis, & Sacramentum, Reliquias, vestes, ornamenta, caeteraque ad cultum divinum destinata, Capellas, Capellanias, dotationes, memorias defunctorum, pia opera, & bona fabricae, seu Ecclesiae, ut decrevit Sacra Congregatio Concil. teste Armend. *in addit. ad recompil.*

18 *legum Navarrae lib.*1. *tit.*6. *de Visit. num.* 123. Potest etiam visitando, sine Adjunctis, peccata, & excessus Capitularium, quos correctione, & punitione dignos repererit, corrigere, punire, & emendare; non tamen poena ordinaria, sed ea, quae ad morum magis emendationem, quam punitionem respiciat: sic decidit Sacra Congreg. Concil. *in Oriolen.* 27. *Martii* 1632. *in respon. ad* 5. Adjunctis enim uti in his non tenetur Episcopus contra Capitulares, sive in visitatione, sive extra visitationem, ut censuit Sac. Congreg. Concil. *in Gerunden.* 19. *Decembris* 1739. Potest 19
etiam sine Adjunctis procedere in personam Capitularem delinquentem in exercitio Curae animarum, quam obtinet extra Ecclesiam Capitularem, quia tunc non punitur ut Canonicus, sed uti Curatus. Ita Seraphin. *dec.*1058. *per tot.* Lotter. *de re benefic. l.*1. *q.*26. *num.*61. *in fin.* Potest etiam sine Adjunctis procedere 20
ad privationem Canonicorum ex causa, quod Ordines suis Praebendis annexos non susceperint. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. referunt Aloys. Ric. *in praxi rerum fori Eccles. resol.* 448. *num.*2. *&* 3. Ludov. a Saravia *tract. de jurisd. Adjunctor. q.* 18. *per tot.* Potest sine Adjunctis exigere rationem administrationis Operum Piorum ad curam Capituli spectantium, dummodo non procedat ad privationem, vel alias criminaliter in forma Judicii; Sac. Cong. Conc. *in Oriolen.* 27. *Martii* 1732. *in respons. ad* 7. 21

Episcopus potest sine Adjunctis procedere contra Capitulares ob non residentiam, dummodo non procedat ad privationem, sed ad poenas a Sac. Concil. Trid. praescriptas; Sac. Congr. Concil. 27. *Martii* 1632. *in Oriolens. in respons ad* 11. Potest etiam Episcopus sine Adjunctis procedere ad subtractionem fructuum, & mulctas ab eo impositas contra Canonicos habentes Capitulum eo tempore, quo Divina officia celebrari debent, nisi aliqua urgens causa in aliud tempus differri non patiatur. Sac. Congr. Concil. 27. *Martii* 1632. *in dict. Oriolens. in respons. ad* 11. Potest 24
sine Adjunctis procedere contra Pensionarios habentes vocem in Capitulo, quia licet admittantur in Capitulo, & in eo habeant vocem, non possunt tamen dici de Capitulo, Rota Rom. *part.* 1. *Recent. decis.* 416. *num.* 6. & decisum fuit a Sac. Cong. Concil. ut refert Armend. *cit. tit. de Visitat. num.* 6. *lib.* 7. *de Epis. n.* 91. Potest sine Adjunctis rationes exigere ab 25
Officialibus ex gremio Capituli constitutis Sede vacante, nisi velit criminaliter ad eorum privationem, & correctionem procedere. Sic decrevit Sac. Congreg. Concil. ut refert. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 5. *cap.* 7. *num.* 23. & in *Gnesnens.* 14. *April.* 1725. *ad* 1. *dub.* Potest sine Adjunctis procedere ad poenas contra Capitulares non observantes Festum S. Augustini ab eo indictum, ut censuit Sac. Congr. Conc. *in Hispalens.* 7. *Septemb.* 1630. 22 23 26

Nequit Episcopus sine Adjunctis procedere contra 27
Coadjutores Canonicorum Cathedralis, si ex forma Coadjutoriae colligatur ipsi Coadjutori concessa fuisse omnia privilegia, quae habent Canonici. Sacra Congr. Conc. *in Barbast.* ubi proposito dubio, an Episcopus possit per se sine Adjunctis procedere contra Coadjutores Cathedralis, *Die* 9. *Novembris* 1630. censuit *Episcopum non posse procedere contra hujusmodi Coadjutores absque adjunctis, quatenus ex forma Coadjutoriae ipsi concessa fuerant omnia privilegia, quae habent Canonici.* Nequit Episcopus sine Adjunctis avocare ad se 28
causas pendentes contra Capitulares exemptos coram Vicario Foraneo procedente cum Adjunctis a Capitulo deputatis. Sacr. Congr. Conc. *in Burgens.* ubi quaesitum fuit, Primo: An Archiepiscopus possit ad se avocare causas pendentes contra Capitulares exemptos coram suo Vicario Foraneo procedente cum Adjunctis a Capitulo deputatis? Secundo: An Appellatio in talibus casibus post latam sententiam detur ad ipsum Ar-

Archiepiscopum? *Die* 18. *Septemb.* 1627. *ad primum censuit non posse Archiepiscopum avocare, ut cognoscat solus, sed bene cum Adjunctis. Ad secundum non dari appellationem a Vicario ad Archiepiscopum, sed causam*
29 *devolvi ad Sedem Apostolicam*. Nequit Episcopus procedere contra Adjunctos Jurisdictionem suam perturbantes, nisi adhibeat in dicto Judicio alios Conjudices a Capitulo eligendos: Sac. Congr. Conc. *in Oriolens.*
30 5. *Aprilis* 1631. Nequit Episcopus, si justis motivis allegetur suspectus, cognoscere de causis, nisi procedat cum Adjunctis: Sacra Congregat. Episcopor. *in Nuscana Gravaminis* 16. *Novembris* 1699. *& in Sulmonen. Redditionis rationis* 5. *Septembris* 1692.

31 Episcopus duarum Cathedralium conjunctarum potest, in qualibet ipsarum maluerit, Tribunal erigere, ibique in causis Capitularium procedere cum suis respective Adjunctis, non obstante consuetudine immemorabili in contrarium; per Concilium enim est sublata immemorabilis, quo ad locum Tribunalis, processus, & carceris; cum *dicta sess.* 24. *de reform. cap.* 6. statuat, quod Episcopus procedere teneatur *in ejus domo &c.* quæ non de materiali, sed de formali, ubi scilicet Episcopus cum sua familia eligit residere, intelligitur *ad leg. Lex Cornelia §. domum, de injur. & famos. libell.* datur enim optio Episcopo, vel Vicario, quo magis in loco velint, procedant contra Capitulares; & Episcopus potest sedere pro Tribunali in quocumque loco suæ Diœcesis maluerit ex Sac. Cong. Conc. his verbis: *In Causa Calvaten. ad instantiam Rotæ dubitatum fuit, an Conc. c.* 6. *sess.* 25. *sustulerit immemorabilem consuetudinem circa locum tractandi causas cum Adjunctis, & retinendi carcerem, quando, ut in illa causa, sunt duæ Cathedrales unitæ, & Episcopus prætendit habere Canonicum alterius Civitatis in ea, in qua residet, carceratum, & ibidem tractari causam cum Adjunctis Civitatis, de qua est carceratus Canonicus.* Sac. Congr. Conc. 7. *Septembris* 1630. *censuit sublatam esse immemorabilem per Concilium in casu, & ad*
32 *effectum, de quo agitur*. Episcopus in Visitatione, & casibus Capitularium, potest uti suo proprio Notario, ut expresse decrevit ipsum Concilium, *coram Notario tamen ipsius Episcopi*, dummodo non sit suspectus Capitulo, ut declaravit Sac. Congreg. Conc. teste Ar-
33 mend. *lib.* 1. *tit.* 6. *de Visitat. n.* 38. Et potest etiam assumere suum proprium Fiscalem, qui intervenire solet in criminibus Canonicorum eorum, vel alium, quem magis voluerit deputare, nec teneri ad sumendum Capellanum de Choro, ut decisum fuisse a Sacr. Cong. Conc. refert Armend. *l.* 1. *de Visit. tit.* 18. *&*
34 *leg.* 7. *de Episcop. n.* 91. *&* 92. *in fin.* Et in casu, quo ipse Fiscalis, vel præsertim Notarius esset declaratus suspectus, electio alterius Notarii spectabit ad Episcopum, ex Sac. Cong. Conc. teste Pignat. *tom.* 9. *consult.* 119. *n.* 21.

35 Adjuncti possunt esse omnes, qui sunt de Capitulo, ut statuit expresse Concilium; *Eligat ex Cap. duos*; &
36 etiam dignitates obtinentes in eadem Ecclesia, licet Capitulares non sint; ut colligitur ex eodem Concilio, quod cum dicat, *qui vero non obtinent Dignitates, nec sunt de Capitulo*, videtur insinuare, quod qui obtinent dignitates, licet Capitulares non sint, Adjunctorum prærogativa gaudere possint, ut solide resolvit Ludovic. a Saravia *tract. de Adjunct. Jurisdict. q.* 21. *n.* 8. Barbos. *in Conc. sess.* 25. *c.* 6. *n.* 51. Et deducitur clare ex *Sacr. Congr. Conc.* quæ de mense Sept. 1618. pro tertio eligendo Adjuncto in casu discordiæ inter Episcopum, & duos Adjunctos, statuit sic: Sac. Cong. Cardinalium Conc. Trident. *interpretum censuit tertium, qui eligitur in causa discordiæ inter Episcopum, & Capitulum ex præscripto cap.* 6. *sess.* 25. *ejusdem Conc. debere Canonicatum, vel Dignitatem in eadem Ecclesia obtinere*. Adjuncti, si ea de causa sine fraude 37
tempore Divinorum Officiorum absint, privandi non sunt quotidianis distributionibus, uti solide resolvit Moneta *de distrib. quot. par.* 2. *q.* 8. *n.* 19. Aloys. Ricc. *part.* 4. *suæ praxis rerum fori Eccl. resol.* 591. Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 73. *n.* 6. *& in Conc. sess.* 25. *cap.* 6. *n.* 8. & alii passim. Ipsi enim absunt propter Ecclesiæ utilitatem ex officio sibi attributo. Cum istis duobus Adjunctis a Concilio præscri- 38
ptis, nedum Episcopus, sed etiam ejus Vicarius procedere potest contra Capitulares, ut habetur expresse ex verbis Concilii, *vel ejus Vicarius*. Et etiam Vicarius 39
Capitularis Sede vacante, cum quantum ad hanc jurisdictionem plene succedat Episcopo, ut cum Adjunctis, vel sine illis poterat procedere Episcopus, ut decisum fuisse a Sac. Cong. Conc. refert Ludov. a Saravia *tract. de jurisd. Adjunct. qu.* 17. *n.* 35. & cum aliis tenet Barbosa *in Conc. Trident. sess.* 25. *de reform. cap.* 6. *n.* 14.

Additiones ex aliena manu.

Electioni Adjunctorum, tamquam Conjudicum 40
utrum assistat, an resistat jus commune vide *Piton. discept. Eccles.* 16. *per tot. Rota cor.* Molin. *decis.* 61. *a num.* 6. *ad plur. seqq.*

Quod scribit Auctor *num.* 35. Adjunctos esse posse 41
omnes de Capitulo, intellige de illis, qui vere sunt de Capitulo. Quocirca eligi in Adjunctos possunt Ca- 42
nonici, qui cum Prælato efformant Capitulum, non item alii Beneficiarii *Assisii* dicti, nisi statuto, vel consuetudine faciant cum aliis Capitulum, ut tradit *Lotter. de re Benefic. l.* 1. *qu.* 25. *n.* 63. *& seq.*

Vicario Capitulari recusato, non esse illi dandos 43
Adjunctos, sed recurrendum esse ad Capitulum, ut eligat Arbitros pro cognoscendis causis suspicionum, & alteri non suspecto causam deleget, firmat *Piton. discept. Eccles.* 124. *per tot.*

(*) Duo addenda hic sunt. Primum est an discordantibus Adjunctis ab Episcopo Tertius debeat necessario ex eodem Capitulo esse, an possit aliquis eligi qui de Capitulo minime sit. Discordes hac in quæstione Doctores. Argumenta utriusque Sententiæ affert *Cardinalis de Lugo responsorum moralium lib.* 5. *dubitat.* 23. *n.* 2. *& plur. sequent.* Sed ipse tenet quod Tertius hic esse debeat de Capitulo, quod *in primis* ita ait *n.* 5. *colligi videtur ex contextu verborum Concilii ubi postquam dictum est debere eligi duos ex Capitulo, qui simul cum Episcopo cognoscant de criminibus Capitularium, subditur immediate, si non concordent cum Episcopo debere a Capitulo cum Episcopo Tertium eligi &c. ubi particula: Tertium: videtur omnino relativa sicut particula alium atque adeo offerre & repræsentare omnes qualitates positas in aliis duobus præcedentibus*. Vide *alias rationes quas affert idem Cardinalis de Lugo sequentibus numeris.* Adde *Scarsantonium ad Ceccoper. addit.* 11. *num.* 18. *& sequen.*

Al-

Alterum est quod potest Episcopus procedere cum adjunctis non obstante contrario statuto, tum contraria consuetudine *Scarfanton. ad Ceccoper. addit.* 41. *n.* 19. ubi refert hanc *Sacri Concilii resolutionem in Corduben.* 2. *Martii* 1595. *ad secundum dubium: Si hujusmodi statutum vel concordia revera non fuerint confirmata a Sede Apostolica ex certa scientia & cum Causæ cognitione esse sublatam ex decreto d. cap.* 6. *sess.* 25.; *ideoque Episcopum dicto statuto vel concordia non obstante posse contra Capitulares procedere cum adjunctis juxta formam a Concilio d. cap.* 6. *traditam*.

ADMINISTRATIO, ADMINISTRATOR.

S U M M A R I U M.

1 *Administratores locorum, & legatorum piorum, in quo subjecti esse debeant, & dependere ab Ordinariis*, ad num. 14.
15 *Quid de Piis Locis existentibus sub immediata Regum protectione*, ad num. 18.
19 *Administratores ubi, & quomodo reddere debeant rationem suæ administrationis*, ad num. 24.
25 *An possint removeri, si male se gessisse reperiantur*.
26 *Episcopus pro hujusmodi computorum revisione nihil potest exigere*.
27 *Regulares an possint esse Administratores bonorum Monialium sibi subjectarum*, ad num. 30.
31 *Episcopus debet exigere rationem administrationis habitæ a Capituli deputatis Sede vacante*, ad num. 33.
34 *Subnectuntur Supplementa ex aliena manu*, ad num. 42.

1 ORdinarii locorum possunt exigere juramentum de fidelitate administrandi ab omnibus Administratoribus Locorum, & Legatorum Piorum, Sac. Congreg. Concil. *in Aliphana* 18. *Julii* 1705. & 8. *Mar-*
2 *tii* 1706. Possunt ab ipsis rationes, & computa Administrationis exigere tam in Visitatione, quam extra, etiam per suum Delegatum, non obstantibus quibuscumque privilegiis, Concil. Trident. *sess.* 22. *c.* 8. & 9. *de reform.* Sacra Cong. Concil. *in Hispalen.* 11. *Januarii* 1596. & *in Ferentina* 15. *Martii* 1574. Sacra Cong. Episcopor. *in Cæsaraugustan.* 29. *Novemb.* 1588. & Sacra Congr. Immunit. 4. *Septembris* 1668. *in Ca-*
3 *rinolen.* Ordinarii, non obstante quod a Testatore, & lege fundationis excludantur expresse a revisione computorum administrationis, possunt supplere negligentiam Executorum, & Administratorum, & illos removere, si male administrent, & ab illis possunt rationem exigere, etiamsi Defunctus disposuisset, quod Legatum esset nullum, quando se immisceret Episcopus, & rationem requireret ab Executore, & Administratore, quem voluit, & vult a nemine posse cogi ad reddendam rationem. Sic deducitur *ex cap. Tua nobis, de testament.* ubi Fagnan. *num.* 16. ita decisum fuisse testatur his verbis: *Et rursus, cum quæsitum esset, an Epicopus in fundatione exclusus a Visitatione Hospitalis, puta in fundatione sit cautum, ne se administrationi, Visitationi, aut correctioni immisceat, possit se immiscere in casu negligentiæ Administratorum?* Sac. Cong. *censuit posse juxta caput Tua nobis, de testam.* Et hæc decisio fuit iterum confirmata a Sac. Congr. Con- 4
cil. *in una Civitatis Plebis* 10. *Decembris* 1695. in qua bis resolvit Episcopum, tamquam Executorem omnium Legatorum Piorum posse ad formam dicti capitis *Tua nobis, de testam.* cogere Administratores ad exequendam, & adimplendam Testatoris voluntatem, non obstante quod expresse excluderetur in Testamento. Et ratio est, quia exactio computorum Ad- 5
ministrationis est munus publicæ potestatis introductum ad bonum commune, unde a privato Testatore impediri nequit; privata enim Testatoris dispositio non potest generalem constitutionem Legis, vel Canonis immutare, & ideo voluntati Defuncti irrationabili standum non est, licet expresse, & absolute disposuisset, ut dicebamus, quod alias legatum irritum esset, & in diversam causam bona ejus expenderentur, ut solide defendunt Molina *disp.* 251. *n.* 8. Pirhing. *de testament. ad finem*. Passerin. *in cap. Religionis §. Sane n.* 106. *cum seq. de testam. in* 6. Piasec. *Praxis Episcop. part.* 1. *cap.* 3. *art.* 5. *de visitat. benefic. simpl. n.* 9. Silvester *verb. testament.* 2. *quæst.* 8. *circa finem arg. Clem. unic: hoc tit. & Authent. Licet, Cod. de Episcop. & Clericis*, & cum multis aliis Barbosa *Juris Eccles. univers. tom.* 2. *lib.* 3. *c.* 27. *num.* 41. & 42. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 26. *num.* 821.

Ab Ordinariis potest ordinari, quod Administrato- 6
res Locorum Piorum singulis annis rationem reddere teneantur. Sac. Cong. Conc. *in Mediolanen.* 9. *Aug.* 1569. apud Pignatell. *tom.* 7. *cons.* 15. *n.* 29. Item Admini- 7
stratores Locorum Piorum privatorum, qui secundum juris communis dispositionem visitari non possunt, ad redditionem rationis per Ordinarium cogi possunt juxta terminos Trid. *c.* 9. *sess.* 22. *de refor.* quod loquitur absolute, & absolute debet intelligi, nulla habita ratione Juris communis. Sac. Cong. Concil. *in dicta Mediolanen.* 9. *Augusti* 1569. Admistratores Piorum Loco- 8
rum etiam exemptorum nullam rationem reddentes, Episcopo posthac eam reddere tenentur. Quod si aliis 9
eam reddere consueverunt, cum illis adhibendus erit etiam Episcopus principaliter; & non solum in ratione reddenda adhibendus est Episcopus, verum etiam in deliberatione facienda a deputatis. Sic *in dicta Mediolanen.* 23. *Augusti* 1576. Ordinarii possunt compel- 10
lere Syndicos, & Ministros Monasterii Monialium Regularibus subjecti, ad exhibendos libros receptorum, & expensarum dicti Monasterii pro redditione rationis administrationis bonorum illius, etiam sine præsentia Ministri Provincialis, cui subest dictum Monasterium, quatenus interpellatus recuset interesse. Sic Sac. Congr. Concil. *in Forosempron.* 11. *Martii* 1662. & *in Urbinaten.* 10. *Martii* 1663. *ad cap.* 9. *sess* 22. *de refor.* Et sic etiam statuerat Gregor. XV. *Constitut. in-* 11
cip. Inscrutabili, tribuens facultatem Episcopis, ut adhibitis etiam Superioribus Regularibus possent compellere tales Administratores ad reddendam rationem singulis annis suæ administrationis, & ex rationabili causa eos amovere, si Superiores Regulares prius admoniti id facere detrectaverint, vel neglexerint, & non teneri ejusmodi causam significare Superioribus Regularibus, sed hoc relinqui arbitrio, & prudentiæ Episcoporum, quorum conscientiam Sacra Congregatio serio oneravit, ne facultate sibi in hac parte attributa, quoquo modo abutantur, ejus rei in

districto Dei judicio rationem reddituri, ut declaravit Sac. Cong. Concil. 1623. *in respons. ad* 22. Vide Peyrin. fol. 342.

12 Redditio rationis administrationis danda est Ordinariis, etiam a locis, quæ sunt sub immediata Regum protectione. Et ratio est, quia exceptio locorum, quæ sunt sub immediata Regum protectione, non legitur nisi *in c.* 8. *sess.* 22. *de reform.* in quo capite, uti legenti patet, agitur tantum de jure visitandi, non autem *in c. 6. ejusdem sessionis*, ubi agitur de rationibus Ordinario reddendis. Caput enim 8. restringit se ad dispositionem Juris communis, dicens, *In casibus a jure communi concessis*, sed cap. 6. loquitur indistincte, & generaliter etiam in casibus a Jure jam non concessis, ut pluries declaravit Sac. Cong.
13 Conc. & expresse *in Gravinen. 9. Augusti* 1569. Et ideo, ut refert. Pignat. *tom.* 1. *consul.* 45. *num.* 46. *&* 47. *Sac. Cong. Conc.* sæpius respondit, & signanter *in Neapolitana* ut sequitur: *Sac. Cong. &c. censuit c.* 8. *sess.* 22. *de reformat. Concil. Trident. intelligi, & habere locum in casibus a Jure communi permissis. Licere tamen Ordinario ab eis rationem administrationis exigere ex decreto cap. 9. ejusdem sess. nulla habita ratione Juris com-*
14 *munis*. Ex quo patet, dicit citatus Doctor, Concilium ampliorem facultatem tribuisse Episcopis in rationibus exigendis, quam in Visitatione Piorum Locorum, ideo non mirum, si quo ad Visitationem excipit loca sub Regum protectione existentia, secus vero quo ad reddendas rationes, ut etiam notavit Barbosa *collect.* 13. *Apostolicar. Decisionum, verb. Administrator*, ubi affert decretum supradictæ Congregat. Concil. 11. *Augusti* 1618.

15 Et circa hæc Pia Loca existentia sub immediata protectione Regum advertendum est, quod ad hoc etiam, ut sint immunia a Visitatione Ordinariorum, debent esse talia a primæva sua fundatione, cum hæc protectio non concedatur nisi a Sede Apostolica, & in ipso
16 actu fundationis dumtaxat: Si enim alia Pia Loca, aut Ecclesiæ, & Hospitalia accipiantur ex post a Rege sub immediata sui protectione, non eximuntur a Jurisdictione Ordinarii, ut patet in responsionibus datis ad sequentia dubia. In una Messana fuit dubitatum primo: *An Hospitale, alias non exemptum, si accipiatur a Rege sub immediata sui protectione, eximatur a Jurisdictione Ordinarii, ita ut ab eo visitari non possit juxta Sacr. Concil. Trident. dispositionem. sess.* 22. *c.* 8. *de reformat.* Secundo: *An Hospitale, in quo Rex habet Juspatronatus si alias exemptum non fuerit, visitari possit ab Ordinario?* Tertio: *An per immemorabilem consuetudinem non visitandi aliquod Hospitale exclud-*
17 *tur Ordinarius a Jure illud imposterum visitandi?* Die 11. Decemb. 1621. Sac. Congr. Concil. ad primum dubium respondit: *Hospitale alias non exemptum non ideo esse immune ab Ordinarii Jurisdictione, etiamsi acceptum fuerit a Rege sub immediata ejus protectione, ac propterea hoc non obstare, quominus ab Archiepiscopo visitari non valeat.* Ad secundum: *Hospitale, in quo Rex habet Juspatronatus, si alias exemptum non fuerit, utique posse ab Ordinario visitari*, Ad tertium: *Ejusmodi consuetudinem etiam immemorabilem esse sublatam decreto Capitis* 8. *sess.* 22. *de reform. ac proinde per eam nequaquam excludi Ordinarium a Jure Hospi-*
18 *talia visitandi*. Et ratio est, quia Concilium *cap.* 8. *sess.* 22. *de reform.* in quo excipiuntur loca, quæ sub protectione Regum existunt, nequaquam Jurisdictioni Ordinarii in aliquo derogavit, aut detraxit respectu talium locorum, ut respondit Sacra Congr. Concil. 12. *Decembris* 1601. *in una Neapolitana*: Nec tribuit aliquam novam exemptionem prædictis locis, sed tantum præservat, si quam prius habebant, ut sæpius declaravit Sac. Cong. & signanter re diligenter examinata die 12. *Decembris* 1601. *in eadem Neapolitana*.

Ordinarii possunt cogere quoscumque Administra- 19
tores Piorum Locorum, & Ecclesiarum, imo etiam Canonicos Cathedralis ad exhibendos, & asportandos libros administrationis etiam ad Palatium Episcopale, si sint in loco residentiæ, & permanentiæ Episcopi, Sac. Cong. Conc. *in Narn.* 8. *Augusti.* 1693. *in Montis Falisci* 27. *Augusti* 1695. *in Hispal.* 18. *Augusti & in Calaguritana Visitationis* 18. *Junii* 1701.
Et si valde longe distent ipsi Administratores a Civi- 20
tate, seu a loco Residentiæ Episcopi, non debent cum nimio incommodo accersiri ad Civitatem, sed in eo loco debet aliquis deputari ad ipsos computus recipiendos. Sac. Cong. Concil. *in Cajetan.* 12. *Julii* 1599. *& S. Agathæ Gothor* 27. *Septemb.* 1687. Ad hunc finem 21
reddendi fideliter quotannis suos computus, & rationes tenentur omnes administratores conficere librum rationum, *l.* 1. *§. offic. ff. de tutor. & rat. distrah.* Rot. Rom. *part.* 1. *recent. dec.* 540. *n.* 4. Qui liber debet continere 22
data, & accepta, ex qua causa nominatim, & qua die, aliter non dicitur legitime conscriptus, nec legitime reddita ratio, *l. cum Servus, ff. de condit. & demostr.* Rota Rom. *part.* 1. *recent. decis.* 590. *num.* 5.
Nec sufficit, si loco libri exhibeantur paginæ quædam 23
manu Administratoris conscriptæ, nam folia, & listæ non sufficiunt pro ratione reddenda. Rota *part.* 1. *rec. dec.* 540. *n.* 4. Nec possunt ipsi Administratores 24
exhibitionem librorum & redditionem rationum faciendam Episcopo effugere prætextu, quod soliti fuerint ipsos computus, & rationes reddere aliis, quia vigore Concil. Trident. principaliter in ipsis est adhibendus Episcopus, & specialiter ipsi est sic reddenda ratio, *Sac. Congreg. Conc. in Conversan.* 2. *Martii* 1697. *& in Milevitan.* 20. *Martii* 1700. Immo si reper- 25
ti fuissent, quod in administratione male se gessissent, possunt ab Episcopo amoveri, etiamsi essent dati a Testatore, cum prohibitione, ne rationes reddere tenerentur Episcopo; colligitur *ex cap. Tua nobis* 17. *de testament.* ubi habetur, *licet etiam a Testatoribus id contingeret interdici*, & ex Clement. *unic. in fine de testament.* ubi habetur, *quocumque non obstante*. Sic tenet Pignatell. *tom.* 8. *Consult.* 17. *num.* 6. Monacell. *part.* 1. *titul.* 1. *form.* 14. *n.* 6. *&* 42. Vide supra sub n. 3. 4. & 5. Pro labore autem revisionis computorum 26
Locorum Piorum, nequeunt Episcopi aliquam mercedem, seu propinam exigere, sed hoc munus gratis tenentur implere, non obstante quacumque contraria consuetudine, prout mandat taxa Innocentiana. Et ratio est, quia Ordinarius habet redditus Mensæ, ut onera officii sustineat: *cap. Statutum de rescript. in* 6. & Sac. Congr. Conc. *in Panormitana* 4. *Martii* 1690.

Regulares, quamvis ex *Constitut.* Gregorii XV. in- 27
cip. *Inscrutabili* supponantur posse esse Administratores bonorum temporalium Monasteriorum Monialium sibi subjectarum, his verbis *§.* 5. expressis: *Administrantes bona ad hujusmodi Monasteria Sanctimonialium etiam Regularibus subjectarum pertinentia, sive Regulares extiterint, sive sæculares*, tamen nullimode videtur expedire, quod ad tales administrationes Mona-

nasteriorum, & aliorum exterorum Locorum Piorum procuratorias, & factorias deputentur, cum tales administrationes, & factoriæ ipsos nimis distrahant a re-
28 gulari disciplina, & Monastica observantia. Immo Sellius in *select. Canonic. cap.* 20. *num.* 3. Gavant. *in Manual. Episc. ver. Monialium cura in temporalibus*, Joannes Maria Novarius *in lucerna Regular. verb. Administratores num.* 3. Barbosa *in collect. decision. Apostolicar. Collect.* 13. *verb. Administrator* dicunt a *Sac. Congreg. Conc.* fuisse decisum, non posse Regulares quoscumque, cujuscumque gradus, & præeminentiæ, etiamsi Superiores fuerint, deputari pro Admini-
29 stratoribus bonorum temporalium Monialium. Et Fratribus Minoribus est expresse prohibitum ab Innocentio IV. qui statuit, quod in Monasteriis Monialium, in quibus prædicti Fratres Minores deputati fuerint servitio Monialium, in spiritualibus dumtaxat deserviant; Sic ipse *concess.* 495. & sub gravissimis pœnis fuit eis interdictum a Cardinali Matthæo Ordinis Protectore *in suo decreto incip. Hieronymus tituli Sancti Pancratii*, confirmato ad litteram a Clemente VIII. in sua
30 *Constitutione incip. Romanum Pontificem decet*. Et generaliter loquendo administratio temporalium non solet concedi Regularibus a Pontifice, & si aliquando adducatur concessa, præsumitur falsa, *ex c. Ad nostram, de confirmatione utili* &c. ubi habentur præcisa verba; *Quidam Canonici Neman. Ecclesiæ a nobis litteras confirmationis super administrationibus suis obtinere laborant, religionis suæ conditione suppressa. Cum igitur Regularibus personis non consueverit Apostolica Sedes aliqua personaliter confirmare: mandamus quatenus confirmationes, quas ab ipsis Canonicis (cum Regulares existant) noveritis taliter impetratas, denuntietis irritas, & inanes.*

31 Episcopus per se exigere potest rationem administrationis a Vicario Capitulari, & ab omnibus Officialibus, seu Administratoribus Sede vacante a Capitulo deputatis, ac illos in aliquo delicto culpabiles repertos punire: habetur expresse a Concil. Trident. *sess.* 24. *de reform. cap.* 16. his verbis; *Episcopus vero ad eamdem Ecclesiam vacantem promotus, ex eis, quæ ad eam spectant, ab eisdem Œconomo, Vicario & aliis quibuscumque Officialibus, aut Administratoribus, qui Sede vacante fuerunt a Capitulo, vel aliis in ejus locum constituti, etiamsi fuerint ex eodem Capitulo, rationem exigat Officiorum, Jurisdictionis, Administrationis, aut cujuscumque eorum muneris, possitque eos punire, qui in eorum Officio, seu Administratione deliquerint, etiamsi prædicti Officiales, redditis rationibus, a Capitulo, vel a deputatis ab eodem absolutionem, aut liberationem obti-*
32 *nuerint*. Immo nedum Episcopus potest, sed etiam debet Syndicatum facere Vicario, & aliis Officialibus Capituli, quia Concilium non consulit, aut hortatur Episcopum, ut recipiat rationem administrationis officii a Vicario, & aliis Officialibus, seu Administratoribus a Capitulo deputatis, sed ei præcipit, & impe-
33 rat, ut patet illis verbis *rationem exigat*. Et per consequens secundum multos Episcopus scienter, & negligenter omittens hanc rationem administrationis exigere contra præceptum Concilii, non est immunis a culpa, etiam gravi, ex textu satis claro *in cap. Nulli fas dist.* 19. & aliis Juribus ad hoc probandum adductis a Fagnan. *in cap. quoniam num.* 22. *de Const. & in cap. A crapula n.* 21. *de vita, & honestate Clericorum*, & a Monacell. *tom.* 3. *tit.* 1. *formul.* 41. *num.* 1. & 2.

Additiones ex aliena manu.

Designato ab Apostolica Sede minore in futurum 34
Ecclesiæ Præsulem, eidem Administrator tam in spiritualibus, quam temporalibus deputatur; spectat vero hæc deputatio ad Apostolicam Sedem, *cap. Eccles. Cathedral. de supplen. neglig. Prælat. in* 6. *cap. Is cui* 42. *de Elect. in* 6. Rebuff. *tract. de nominat. quæst.* 8. *n.* 29. Adsignaturque Administratori congrua ex redditibus Ecclesiæ, Rigant. *in reg. Cancell.* 8. §. 2. *n.* 39. *tom.* 2.

Aliquando permittit Sedes Apostolica Capitulis, 35
vel Nunciis Apostolicis, ut dictos Administratores deputent, a se tamen confirmandos suo arbitrio, Rigant. *in reg. Cancell.* 7. *n.* 40. *tom.* 2.

Quænam vero sint facultates hujus Administratoris 36
exponit Bonifacius VIII. *in cap. Is cui* 42. *de elect. in* 6. Possunt Beneficia conferre, eorum permutationes recipere, *Paris. de resignat. lib.* 7. *q.* 24. *n.* 7. *Leurin. de potest. Vic. in re benef. Rot. decis.* 424. *tom.* 4. *coram Ansaldo*. Item possunt Administratores in spiritualibus Vicarios generales in propria Diœcesi constituere, *Sbroz. de Vic. Episc. lib.* 1. *qu.* 18. *n.* 7. *Rigant. in reg. Cancell.* 8. *tom.* 2. *n.* 46. quem plura de Administrato- 37
re Ecclesiæ Cathedralis, vel Metropolitanæ differentem ibidem consulas.

De Administratoribus Ecclesiarum quæri solet, num 38
iisdem permissum sit retinere aliquam portionem eleemosynarum Missarum pro expensis manutentionis Ecclesiæ Altarium, inservientium, omniumque utensilium? Urbanus VIII. decreto sancivit, *permittendum* 39
non esse, ut Ecclesiæ, aut Loca Pia, seu illorum Administratores eleemosynis Missarum celebrandarum ullam utcumque minimam portionem retineant ratione expensarum, quas subeunt in Missarum celebratione. Ac pau- 40
lo post: *Nisi cum Ecclesiæ, & Loca Pia alios non habeant redditus, quos in usum earumdem expensarum erogare licite possint, & tunc quam portionem retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantum Missæ sacrificio necessario sunt subeundæ*. Et tertio subjicit: *Et nihilominus eo etiam* 41
casu curandum esse, ut ex pecuniis, quæ supersunt, expensis ut supra deductis, absolute tot Missæ celebrentur, quot præscriptæ fuerint ab offerentibus eleemosynas.

In hanc sententiam edictum quoque tulit Clemens 42
XI. die 23. Decemb. anno 1706. Extat etiam decretum Sac. Congreg. die 14. Maji anno 1729. Consule Bened. XIV. *Instit. Eccles. inst.* 56. *n.* 13.

ADOPTIO. Vide verb. *Impedimenta matrimonii art.* 2. *a n.* 74. *ad n.* 78.

ADORATIO. Vide verb. *Cultus Sanctorum* per tot.

ADVENÆ. Vide verb. *Lex*, *artic.* 3. *a num* 28. ad 48.

ADULTERIUM.

Articulus I.

Quo ad ejus esse, & divisionem.

Adulterium est illicitus concubitus cum persona 1
conjugata: *causa* 32. *quæst.* 4. *cap. Nemo blan-*
diatur. Adulterium aliud est simplex, & aliud est du- 2
plex;

plex; Adulterium simplex est, cum solutus concum-
3 bit cum conjugata, vel conjugatus cum soluta; Adul-
terium duplex est, cum conjugatus concumbit cum
conjugata. Et hoc secundum est necessario in confes-
sione aperiendum, quia tunc duæ injuriæ committun-
tur in utriusque conjugem innocentem, ac fidem du-
plicem conjugalem, duplexque Sacramentum Matri-
monii. Sic passim Doctores cum Azorio, Lessio, Fil-
liucio, Bonacina, Lugo, Dicastill. & la Croix *lib. 6.*
4 *p. 2. n.* 1055. Qui concumbit cum conjugata, etiam
consentiente marito, committit adulterium, quia ad-
huc irrogat magnam injuriam fidei conjugali, & Sa-
cramento Matrimonii; & ideo ab Innocentio XI. die
2. Martii 1679. fuit merito damnata sequens proposi-
tio 50. in ordine: *Copula cum conjugata consentiente
marito non est adulterium, adeoque sufficit in Confessio-*
5 *ne dicere se esse fornicatum.* Qui accedit ad suam uxo-
rem, putans se accedere ad aliam, committit adulte-
rium, non quidem realiter, sed objective, Burgha-
ber *Centur.* 1. *caus.* 70. La Croix *lib. 6. p. 2. num.* 1052.
6 & alii passim. Sicuti si conjux in actu conjugali cum
sua, se morose delectet in alia, velut præsente, etiam
addit speciem adulterii in Confessione explicandam.
Sanchez mox citandus, Burghaber *loc. c.* La Croix *l. c.*
7 & alii passim. Adulterium etiam concupiscentia com-
mittitur, *caus.* 32. *qu.* 5. *cap. Qui vident*; & sic tenet
Sanchez *de Matrim. lib.* 9. *d.* 17. *n.* 6. Burghaber *cent.*
1. *casu* 70. Claudius la Croix, Vasquez, Castropalaus,
Mendo, & alii magis communiter, quia fides Matri-
monii exigit, ut Conjux ne quidem mentem, sive co-
gitationem simplicem ponat in alia; mutuo enim si-
bi tradunt non tantum corpora, sed etiam animos.
☞ Hinc peccat non solum contra castitatem, sed
etiam contra justitiam conjugatus, qui delectatur de
copula cogitata, & imaginaria cum uxore aliena; eo
quod uxor per matrimonium non solum sibi obligavit
maritum quoad corpus, sed etiam quoad affectus ten-
dentes ad rem veneream. Quod verum est adhuc, si
in delectatione illa sistat, quin progrediatur ad deside-
rium. ☜

Additiones ex aliena manu.

8 Adulterium, ut nonnulli voluerunt, inde dictum,
quod adulter uterum alterius tereat. Pudicius Alcia-
tus *Parerg.* 5. tradidit, quod sit ad alterius thorum,
vel, ut alii brevius, ad alterum ire. Est ergo adul-
terium, ut innuit *Auctor*, vitiatio ejus, quæ alteri
nupta est.
9 Jure Romano adulterium in *nuptam* tantum com-
mittebatur, *l. 6. §. 1. ff. ad leg. Jul. de adult.*, & dice-
batur *adulter*, qui corrumpebat alienam matremfami-
lias, *leg.* 225. *ff. de V. S.* stuprator qui virginem, vi-
duamve, *d. l. 6. §. 1. l. 34. ff. ad leg. Jul. de adult.* Id
vero perpetuum non fuit; utroque enim verbo Lex
Julia promiscue, & καταχρηστικώτερον utitur, *leg.* 101. *ff.
de V. S.*
10 Ecclesiæ vero Patres recte constituerunt, a marito
quoque adulterium in *innuptam* committi, quia in
novo fœdere summa matrimoniorum esset sanctimo-
nia, & monogamiæ repugnaret fidem uxori præstitam
violare vago concubitu. Vide Tertullianum *de Mo-
nogam. c.* 9. Lactantium *lib. 6. Divin. Instit. cap.* 23. D.
Augustinum *Sermon.* 51. *pag.* 294. *tom.* 5. *oper. edit.
Paris. & in lib. de bono conjug. cap.* 4. *tom.* 6. *pag.* 321.
Unde enata distinctio inter adulterium *simplex*, & 11
adulterium *duplex*, quam refert *Auctor*. Hæc tamen 12
distinctio, in *foro*, ut loquuntur, *poli*, non *fori* pro-
cedit: coram cœlesti tribunali adulter erit, qui sua
non contentus in aliis rumpit latus; non tamen in
tribunali sæculi pœnam adulterii patietur, nisi libi-
dinem expleverit cum aliena matrefamilias. Consu-
le *Clarum lib. 5. Sent. §. adulterium num. 2. Caccialu-
pum in repet. leg. Si qua illustris num.* 58. *Cod. ad S. C.
Orfic. Farinacium q.* 141. *n.* 66. *& seq. Ant. Matthæum
de crimin. lib.* 48. *tit.* 3. *c.* 1. *n.* 12.
Dividitur etiam adulterium in *verum*, & *præsum-* 13
ptum, sed de divisione ista agemus *in v. Divortium*.
A Lege Julia de adulteriis non coercebatur, qui se 14
junxisset ancillæ, sive propriæ, sive alienæ, sed po-
tius infamia quadam facti laborabat, & extra ordi-
nem pro modo admissi criminis coercebatur, *l. ult.
ff. de offic. Præsid.* A Domino ancillæ actione de Ser- 15
vo corrupto, aut Legis Aquiliæ, si immatura corru-
pta sit, aut injuriarum si matura viro, conveniri po-
terat. *L. inter liberas 6. l. stuprum 34. ff. ad leg. Jul.
de adulter. d. l. ult. ff. de offic. Præsid. l. stuprum* 25.
ff. de injur. Cum libertina adulterium committitur, ut 16
indicat Papinianus *l. 6. ff. ad leg. Jul. de adulter.* nec
refert ingenuo an libertino nupta sit, *l. adulter 38. ff.
ad leg. Jul. de adulter.*
Nec cum fœmina vili atque abjecta adulterium com- 17
mittitur ex Constantini constitutione, *l. quæ adult.*
29. *Cod. ad leg. Jul. de adult.* late, & docte suo mo-
re Gothofredus, *ad lib. 9. Cod. Theod. tit. 6. leg. 1.*
Si pudicitiam prostituerit uxor alicujus, an inci- 18
dant in Legem Juliam, tam ipsa, quam qui cum ea
rem habuerunt? DD. fere unanimiter distinguendum
censent, ut mulier quidem ob prostratam pudici-
tiam adulterii pœna puniatur, nec non is qui primus
eam corrupit: reliqui mœchi extra ordinem. *Vide
Clarum §. adulterium nu.* 27. *in addit. Farinac. q.* 141.
num. 85., *& seq.* Distinguit vero Ant. Matthæus *de* 19
crimin. lib. 48. *tit.* 3. *c.* 1. *num.* 6. inter eam, quæ ma-
rito deserto, passim & sine delectu, meretricio mo-
re se prostituit, & eam, quæ stupratoribus quidem
corpus committit, non tamen maritum deserit, nec
passim & sine ullo delectu id facit. In illam crimen
adulterii cessare ait, in istam non. Posset & ex hi-
storia juris distingui, inter eam, cui profiteri quæ-
stum licuit, & eam cui non licebat. Illa si professa
fuerit, infra legis curam est: non hæc. Profi-
teri autem quæstum vilioribus dumtaxat & plebeis
licuit, non etiam honestioribus: fiebatque professio
olim apud Ædiles, *Tacit.* 11. *Annal.* ex quo sane li-
quet, non omnem, quæ vulgo corpus præbet, extra
legis pœnam esse, sed eas dumtaxat, quæ id facere
prohibitæ non erant.
Cum uxore *injusta*, an adulterium committatur? 20
Adi *Ant. Matthæum de crimin. d. lib.* 48. *tit.* 3. *cap.* 1.
num. 7. Voet *Comment. in Pand. lib.* 48. *tit.* 5. *num.* 7.
Quæ vero apud Romanos diceretur conjux *injusta*,
consule tum ipsum Ant. Matthæum, tum Cujacium
6. *observ.* 16. & Brissonium *in libr. singul. ad leg. Jul.
de adult. corcend.*
Cum aliena Concubina adulterium non est, quod 21
nonnisi in matrem familias committitur, *l. si uxor* 13.
l. si quis uxorem 6. ff. ad l. Jul. de adult. nam cum ea
uxor

uxor non sit, lege Julia de adulteriis teneri nequit: immo neque stupri, committitur namque stuprum in virginem vel viduam honeste viventem: Concubina enim neque virgo est, neque vidua honeste vivens, *l. item legato* 49. *§. Parvi autem*, *ff. de legat.* Igitur utrumque crimen & adulterii, & stupri cesset necesse est, *l.* 1. *§.* 1. *ff. de concubin. l. cum tabulis* 16. *§.* 1. *ff. de his quæ ut indign. auf.*

22 An cum sponsa adulterium committatur? Frequentiori calculo interpretes probaverunt committi, teste Farinacio *qu.* 141. *num.* 52. Confer *Harpreẞtum*, *ad instit. lib.* 4. *tit.* 18. *§. item lex Julia* 4. *num.* 24. *& seq. Brunemannum Com. in Pand. lib.* 48. *tit.* 5. *ad leg.* 3. *num.* 7. Non defuerunt quibus placuit, adulterium committi dumtaxat cum sponsa de præsenti, non de futuro, *Clarus d. lib.* 5. *sent. §. adulterium num.* 8. *Gomes. ad leg.* 80. *Taur. num.* 7. quorum sententiam impense defendere conatus est, *Covarruvias part.* 1. *de sponsal. & matrim cap.* 1. *num.* 6. *cum seq.* notatus a *Franc. Sarmiento Select. interpr. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 1. *& seq. & ab Ant. Matthæo loc. cit. num.* 9. In alia omnia discessit Jo. Voet *Comment. in Pand. lib.* 48. *titul.* 5. *num.* 9. qui voluit, cum aliena quoque sponsa non adulterium in *specie*, sed potius stuprum *proprie* di-
23 ctum committi.

Si quis se junxerit cum ea, quam bona fide putabat solutam esse, cum vere nupta esset, stupri, non adulterii tenetur, *argum. l. hæc verba* 12. *& l. penul.*
24 *ff. ad leg. Jul. de adult.* Confer *Farinac. q.* 141. *num.* 82. *& seq.* E converso si adulterare volens, præter spem stupraverit, tamquam adulterum puniendum esse voluit Farinacius *d. q.* 141. *n.* 101. a qua sententia divortium facit Antonius Matthæus *de crim. lib.* 48. *tit.* 3. *cap.* 2. *n.* 6.

25 Si maritus ab hostibus captus sit, aut suæ publicæve rei causa diu abfuerit, & interim cum aliis uxor se commiscuit, non erit immunis a legum pœna, *leg.* 13. *§. Si quis plane*, *ff. ad leg. Jul. de adult.* Maxime de Jure Canonico; vetat enim Jus Canonicum uxorem absentis alii nubere, quantocumque tempore abfuerit, antequam certum de morte mariti nuncium acceperit, *cap. in præsentia*, *de sponsal. cap. Dominus, de secund. nupt.*

26 Quid pronunciandum, si quis duas simul uxores duxerit, stupri an adulterii speciem dicemus? Stuprum appellant Impp. Valerianus & Gallienus *in leg. eum qui duas* 18. *Cod. ad leg. Jul. de adult.* & ita post Accursium plerique interpretes scripserunt; *Gloss. in d. leg.* 18. *Clarus §. fornicatio num.* 31. *Covarruv. de Matrim. part.* 2. *cap.* 7. *§.* 3. *num.* 10. Non desunt tamen quibus contrarium placuit, inter quos familiam ducit Menochius *de arbitr. jud. lib.* 2. *cent.* 5. *n.* 105. *& seq.* Is existimat committere bigamum *adulterium*, pœnam tamen arbitrio Judicis infligendam esse, contra quam sententiam insurgit *Ant. Matthæus d. lib.* 47. *tit.* 3. *c.* 1. *n.* 13.

27 Sunt & alii, qui licet adulteri veri non sint, pœna tamen adulteri puniuntur, de quibus consule sæpe laudatum Ant. Matthæum *loc. cit. n.* 14. *& seq.* & Voetium *Com. in Pand. lib.* 48. *tit.* 5. passim.

Articulus II.

Quoad pœnas.

Adulterium cum gravissimum sit peccatum *caus.* 1
22. *quæst.* 5. *cap. Nemo blandiatur*, semper fuit punitum gravissimis pœnis. Jure divino punie- 2
batur lapidatione. *Levit.* 20. *num.* 10. *Deuter.* 22. *n.* 22. *Daniel.* 13. 42. & *Joan.* 8. 5. Jure Civili Legis Juliæ 3
pæna erat ultimum supplicium, *l. quamvis* 3. *§. fin. Cod. ad leg. Iuliam de adult. §. Item lex Julia de adulter. instit. de public. Judic.* Jure canonico dabatur pu- 4
blice Clerico adultero pœnitentia decem annorum, & Laico septem annorum: *cap. Presbyter dist.* 83. *cap. Devotam* 27. *quæst.* 1. Clericus adulter deponebatur, & 5
Laicus excommunicabatur: *cap. si quis Episcopus* 27. *quæst.* 2. Et approbata est pœna ab Imperatore Justi- 6
niano, *Novella* 134. statuta, & adulter, vel adultera detrudatur in Monasterium ad agendam perpetuo pœnitentiam, *cap. Intelleximus* 6. *de adulteriis*, *cap. Gaudemus*, *de convers. conjug. cap. Consuluit*, *de appellationibus*. Et Jure Canonico adhuc aufertur adul- 7
tero Jus exigendi debitum conjugale, & conceditur, quod innocens possit facere divortium quoad thorum, & habitationem: *cap. Ex litteris* 5. *de Divort.* dummodo fiat auctoritate Judicis Ecclesiastici: ☞ *cap. Porro* 3. *de Divort.* P. Carolus Antonius Thesaurus *lib.* 2. *de Pœnis Ecclesiast.* v. *Adulterium cap.* 1. *num.* 5. ait ex Sanchez, non procedere hanc pœnam in foro conscientiæ, donec conjux innocens adulterum repellat, constito de adulterio. Certe convenit inter omnes adulterum posse petere: non enim absolute matrimonii usu privatus est, si incestum committeret, vel castitatem voveret. Sed Sanchez *lib.* 1. *disp.* 68. *num.* 4. insuper solidis argumentis probat, adulterum non solum posse petere debitum ab uxore, sed etiam posse exigere(*), dum alter ignorat ejus adulterium, vel tantum suspicatur levibus indiciis. Est autem exigere petere rem debitam, & importat coactionem: petere autem minime, petimus enim etiam gratis concedenda. ☞ Et quoad hanc facultatem faciendi divortium, 8
maritus & uxor sunt paris conditionis, ut possit tam mulier innocens divertere a reo marito, quam maritus innocens a rea uxore: *si quis uxorem* 32. *quæst.* 1. Et 9
propter adulterium adhuc uxor privatur dote, & maritus adulter donatione propter nuptias, sive dotalitio: *cap. Plerumque* 4. *de donatione inter virum*, *& uxorem.* Vide verb. ☞ *Dos artic.* 1. *num.* 17. Quærunt aliqui, utrum uxor teneatur pecunias per adulterium partas marito, aut alteri v. g. pauperibus, vel ei qui dedit, restituere. Respondent negative Bonacina *de Contr. disp.* 1. *quæst.* 3. *punct. num.* 12. Megala *part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 32. *quæst. num.* 24. Graffius *tom.* 1. *Consiliorum lib.* 5. *de furtis cons.* 2. quia damnum per adulterium illatum non est pecunia æstimabile, aut reparabile: neque leges adulterium prohibentes reddunt irritam illam acquisitionem pecuniarum ex tali causa; nec faciunt inhabilem accipientem ad comparandum earum dominium. Sed contrarium docent non pauci

(*) Nemo est qui adulterum ob violatam fidem debiti petendi jure excidere non fateatur. Quomodo igitur debitum exigere poterit, quatenus *exigere importat petere rem debitam*, *& importat coactionem*?

ci cum Molina *de Justit. & jure tom.*1. *tract.*1. *disp.*94.
Reginaldo *in Praxi tom.*1. *lib.*10. *cap.* 13. *num.* 193.
Bannez *in* 2. 2. *qu.* 62. *art.*5. *dub.*5. & aliis; qui fun-
dantur in eo, quod maritus sit dominus corporis uxo-
ris quoad actus conjugales. Unde concludunt, uxo-
rem teneri omne pretium per adulterium acquisitum
reddere marito, sicut alia quævis, quæ aliter labo-
rando acquirit. ☞
10 Per Jus Canonicum correctum est Jus civile; *l. Pa-
tri* 20. *ff. ad leg. Jul. de adult. & ib. leg. si adult.*, *&
l. Marito*, ubi videbatur licere Patri, aut marito im-
pune occidere adulterum deprehensum in fragranti
11 cum filia, aut uxore adultera; & quamvis maritus,
qui inventum Clericum cum uxore turpiter agentem
occidit, mitius puniatur: *cap. si vero* 3. *de sentent. excomm.*
12 ipsi tamen nequaquam licet in foro conscientiæ pro-
pria auctoritate occidere adulterum, aut uxorem adulte-
ram in fragranti deprehensam; *cap. Inter hæc* 6. *caus.*33.
qu 2. ubi Nicolaus primus scribens Albino Archiepi-
scopo expresse declarat non licere uxorem adulte-
ram interficere secundum Leges Ecclesiasticas, quia
jure Pontificio non ita grave scelus ducitur adulte-
rium pati, ac uxorem occidere: *cap. si verius* 33.
*qu.*2. qui est Divi Augustini de adulterinis conjugiis
*lib.*2. *cap.*15. ubi vocat rem nefariam, sic adulteram
13 occidere. Et leges Civiles permittentes talem oc-
cisionem non dant aliquod Jus in conscientia sic occi-
dendi, sed solum volunt, ut talis occidens non possit in
foro externo puniri, ut indulgeant ejus vehementi,
& justo dolori, sicut Ecclesia non liberat a peccato
Maritum occidentem Clericum repertum in adulterio
cum sua uxore, licet eum declaret, non incurrere
excommunicationem, a qua excusat vehementia ju-
sti doloris eum impellentis; *cap. si vero* 3. *de sentent.*
14 *excomm.* Immo neque excusatur totaliter a delicto
etiam Jure Civili occidens adulteram, sed pœna adhuc
afficitur aliqua, *in leg. si adulterium §. Imperator ff.
ad leg. Juliam de adult.* & privari debet lucro, quod
alioquin ex consuetudine, vel pacto habiturus esset
dotis, *leg. si ab hostibus §.*1. *ff. sol. matrim.* quam do-
tem lucratur, si eam accuset apud legitimum Judi-
cem, & non propria auctoritate occidat; *cap. Ple-
rumque* 4. *de donat. inter vir. & uxor. leg. consensu* 8.
Cod. de repudiis, *Novella* 117. *cap.*8. *&* 9. Hinc me-
rito ab Alexandro VII. 24. Septembris 1665. fuit ab-
solute damnata sequens propositio 19. in ordine: *Non
peccat maritus occidendo propria auctoritate uxorem in
adulterio deprehensam.*

Additiones ex aliena manu.

15 De variis apud varias gentes adulterii pœnis, vid. Jos.
Laurentium *tract. de Adult.*, *& meretr. tom.*8. *Antiq.
Græcar. Gronovii pag.* 1403. *& seqq.* Hoffmannum *de
dissens. jur. in punien. adult. crim.* Dempsterum *Pa-
ral. ad Rosin. antiquit. lib.*8. *cap.*34. Janum Langlæum
*Otia Semestr. lib.*8. *cap.*7. Justum Lipsium *Excurs. ad*
16 *Tacit. Annal. lib.*4. *litt. A.* De pœna adulterii apud
Romanos ante Legem Juliam omnium diligentissime
egerunt *Gothofr. Lengnich. in dissert. de origine atque
progressu pœnæ adulterarum apud Roman. & Jo. Gu-
liel. Hoffmannus in libro singulari ad L. Jul. de adult.
toto cap.* 1. Nullam vero certam statutam fuisse pœ-
nam deprehenditur, sed majorum more impudica-
rum mulierum coercitionem, propinquis, ac neces-
sariis mandatam, qui eas pro arbitrio statuerent, ut
ostendit Svetonius *in Tiber. cap.* 35. Idem & Tacitus
*Annal. lib.*2. *cap.* 50. Hoc autem ex Romuli legibus
fluxisse, indicat locus Dionysii Halicarnassei *lib.* 2.
*antiq. Rom. pag.*95. Deinde Lege Julia per Augustum 17
lata, propositam fuisse relegationem in paganis, in
militibus deportationem, non vero impositam fuisse
pœnam ultimi supplicii, ut sentit Auctor *num.*3. (*)
pluribus post Brissonium *in lib. singul. ad Leg. Jul. de
adulter.* adstruit Anton. Matthæus *de crimin. lib.* 48.
*tit.*3. *cap.*2. *num.*1. Idque post alios luculenter pro-
barunt *Ger. Noodt in Dioclet. cap.*15. *seqq. & Hoff-
mannus in d. lib. singul. ad L. Jul. de adulter. pag.*84.
seqq. Confer etiam *Scultingium ad lib.* 2. *sent. Pauli
tit.*27. *Harprectum in lib.*4. *Inst. tit.* 18. *§. item Leg.
Julia* 4. *num.*79. *& seqq.* Non potest ergo capitalis di- 18
ci pœna, nisi eo sensu, quo interdum etiam capi-
tales pœnæ dicuntur eæ, quæ non nisi infamiam ir-
rogant. Postea ultimum supplicium adulteræ non 19
minus, quam adultero impositum fuit, sed quo au-
ctore incertum est. Harprectus *loc. c. num.* 82. post
Antonium Delrio *in repet. Leg. transire* 18. *Cod. de
transact. num.*113. a D. Pio, & a Divis Fratribus pœ-
nam capitalem contra adulteros impositam fuisse au-
tumat. Constantinum auctorem fuisse hujus pœnæ
mortis, existimarunt *P. Faber lib.*1. *Semestr. cap.* 4.
Ant. Fabr. lib. 2. *Conject. cap.*20. *Balduinus de Le-
gib. Constant. pag.* 192. *Pithæus in collat. Leg. Mosaic.
& Roman. titul.* 4. *de adulter.* Ante Costantini tem-
pora capitalem pœnam constitutam fuisse probabile
putat *Voet Comment. ad lib.*2. *Pand. tit.*15. *de transact.
num.*18. Vide *Rævardum lib.*4. *Varior. cap.* 6. *in fin.
Jacob. Gothofred. ad L.*4. *Cod. Theod. quor. appellat.
non recipit.* Non contenti simplici ultimi supplicii ir- 20
rogatione Constantinus, ac Constans Imp. adulteros
culeo insui jusserunt. *Leg.*5. *Cod. Theod. quor. ap-
pellat. non recip. Lib.*11. *tit.* 36. Cumque *in d. leg.* 4.
Cod. Theodos. constituissent, *sacrilegos nuptiarum tam-
quam manifestos parricidas, insuere culeo vivos, vel
exuere judicantem oportet*; Tribonianus *culei* loco,
pœnam *gladii* tempore Justiniani probatam substituis-
se videtur *in L.*30. *Cod. ad Leg. Jul. de adult. Confer
Voet. ad d. tit. de transact. n.*18.
Justinianus servata in masculis pœna capitali, fœ- 21
minas adulteras verberatas in monasterium detrudi
jussit, concessa licentia maritis, ut etiam vidit *Au-
ctor*, eas intra biennium recipiendi. *Novella* 133.
cap. 10. unde desumta *Authent. sed hodie*, *Cod. ad
Leg. Jul. de adulter.* Cui consonat Jus Canonicum *lo-
cis ab Auctore laudatis*. Marito recusante eam denuo 22
recipere, Monialis fieri cogebatur, sed citra vota.
Vide *Bohemerum Comment. in Decretal. lib.*15. *tit.*16.
§. 22.

Cle-

☞ (*) Et quidem jure, ac merito; legerat enim in Lib.5. Institut. Justiniani tit. 18. §. 4. hæc præcisa verba: *Item lex Julia de adulteriis coercendis, quæ non solum temeratores alienarum nuptiarum gladio punit, sed & eos &c.* Hinc Jo. Kal., seu Calvinus in suo Lexico Juridico, verbo *Adulterium*, hæc habet: *Adulteri ergo pœna ex legibus ordinaria, Romæ semper fuit capitis, & sanguinis, etiam ex lege Julia.*

23 Clericus adulter non solum deponitur, sed ulterius in Monasterium detruditur ex decreto Concilii Aurelianensis *cap. 7. relat. in cap. si quis Clericus* 81. *dist. Covarruvias de sponsal. part. 2. cap. 7. §. 7. n. 28. Grilland. de divers. crimin. lib. 3. quæst.* 2.

24 Quibus pœnis afficerentur adulteri medio ævo, vide apud *V. Cl. Carolum Dufresne Du-Cange in Gloss. ad script. med. & infim. Latinit. verb. adulterium.*

25 Hodie per totam Italiam, ac pene per universam Europam, ex consuetudine leviores pœnæ introductæ sunt, nempe pecuniariæ, aliæque leviores. *Menochius de arbitr. jud. q. lib. 2. Centur. 5. cas.* 419. *n.* 64. *& seq.* cum aliis *apud Harprectum de publ. jud. §. item Lex Julia lib. 4. Instit. Sorge Jurispr. Forens, tom. 9. cap. 40. n. 19. de Franchis decis.* 240. *num. 9. & seqq.* ubi *de Luca in observ. n. 5. de Marin. divers. alleg.* 100. *n.* 16.

26 Præter arbitrariam pœnam sustinent etiam adulteri rei familiaris jacturam; nempe si uxor adulterium commiserit, retinet maritus dotem, donationem propter nuptias, & ex paraphernis tantam portionem, quanta est tertia dotis, *Novell.* 117. *cap.* 8. Reliqua bona addicuntur Monasterio, nisi adsint descendentes, quibus bes, vel ascendentes, quibus triens defertur,
27 *Novell.* 136. *cap.* 10. Si commiserit adulterium maritus repetit uxor dotem, lucratur donationem propter nuptias, & ex reliquis bonis tantum, quantum tertia pars donationis propter nuptias efficit: quod superest, Fisco vindicatur, nisi adsint descendentes, vel ascendentes, ad tertium usque gradum, qui Fisco præferuntur, *d. Novell.* 117. *cap. 9. Novell.* 134. *cap. 10. & ult.*

28 Post mortem etiam mulieris adulteræ, si hæredes ejus dotem petant, potest vir se exceptione adulterii tueri. Vide *Ant. Matthæum lib. 48. de crimin. tit. 3. cap. 2. n. 8. Petr. Barbosam ad Leg. 2. p. 1. num. 132. ff. solut. matr. Mean. Obs. & re judic. obs. 660. n.* 43.

29 Mulier, quæ hoc crimine se involvit, si habeat patrem, ratione ejus quod deliquit, pater non privabitur dote; Neque enim patitur æquitas, ut delictum filiæ patri noceat. Confer *Perezium ad lib. 9. Cod. tit. 9. ad Leg. Jul. de adult. n. 37. Ant. Mat-*
30 *thæum de crimin. lib. 48. tit. 3. cap. 3. n.* 10. Aliud dicendum de adventitia dote *juxta Novell.* 117. *cap.* 13. quæ uxoris est propria, ceditque marito propter
31 adulterium; nisi extraneus, a quo dotem accepit, illam sibi reddi fuerit stipulatus. *Salicetus & alii ad L. 24. ff. de jur. dot.* Et hoc quidem nominatim cautum fuerat constitutione Justiniani *L. ult. Cod. de repud.* Sed cum deperdita esset, sententiam ejus ex *lib.* 28. βασιλ. eruditi restituerunt.

Verum hæc omnia, quæ de amissione dotis recensuimus, obtinent, nisi adsint causæ, ob quas hujus criminis rei excusentur.

32 I. Est, quando utrique peccatum est, recte enim mulier maritum agentem ad dotem, ex hac causa repellit, per adulterii objectionem, ex ratione, quod paria delicta mutua compensatione tollantur, *L. 39. ff. solut. matr. L. 10. ff. de compens.* Late *Sanchez de matrim. lib. 10. disp.* 9.

33 II. Causa est, si de consensu mariti, uxor hoc crimen admiserit, vel eo non prohibente, cum alio commercium habuerit, utique non cadet sua dote. *L. 26. Cod. ad Leg. Jul. de adult. L. 47. ff. solut. matrim.*

III. Si mulier per violentiam fuerit oppressa, quia 34
non potest de adulterio accusari. *l. 20. Cod. ad Leg. Jul. de adult.*

IV. Causa, si maritus in adulterio deprehensam, vel 35
adulterii damnatam non dimittat, sed in matrimonio retineat, & conjugale debitum exolvat. Videtur enim is injuriam condonasse, *Perezius ad tit. Cod. ad Leg. Jul. de adult.* Adeo ut si postea uxor in idem crimen relabatur, prius illud amplius in judicium deduci nequeat, sed posteriori adulterii nomine tantum agendum sit. *Covarruvias de matr. p. 2. cap. 7. §. 6. n.* 11.

V. Si abolitio intervenerit, aut etiam sine aboli- 36
tione maritus destiterit ab accusando, *L. 16. Cod. ad Leg. Jul. de adult.*

VI. Si maritus ante motam adulterii quæstionem 37
moriatur, late *P. Barbosa p. 1. l. 2. ff. solut. matrim. n. 119. Gomez ad l. 80. Tauri num.* 86.

VII. Si in adulterio deprehensam maritus occide- 38
rit, neque enim tunc dotem lucrabitur, qui lucro indignum se reddit, propria auctoritate jus sibi dicens, *L. 10 §. 1. ff. solut. matrim.*

VIII. Causa, si tempus accusationis præscriptum la- 39
psum sit. *Perezius ad d. tit. Cod. de Leg. Jul. de adult. n.* 46.

Adulterii accusatio quinquennio perimitur a die 40
admissi criminis durante matrimonio, *L. 5. Cod. ad L. Jul. de adult. L. 29. §. 7. & L. 31. ff. §. eodem.* Soluto matrimonio sex mensium spatio, ita computandorum, ne excedant quinquennium continuum a die patrati criminis numerandum. *L. mariti 29. §. sex mensium, & seqq. l. quinquennium 31. ff. ad Leg. Jul. de adult. l. 5. & 28. Cod. eodem l. 1. §. accusationem, ff. ad S. C. Turpillian.* Sed advertendum tamen est, 41
quod de adulterio perpetuo excipi potest, *Mean* post alios *in obs. & re judic. obs. 328. n. 4. & 660. n. 42.*

Si mulier, commisso adulterio, defuncta sit, & 42
hæredes ejus dotem repetant, maritus contradictionis modo objicere adulterium potest, atque ita dotis lucrum sibi tueri. Confer *Farinacium quæst. 142. n. 59. & seqq. P. Barbosam ad l. 2. p. 1. n. 132. ff. solut. matr. Mean obs. & re jud. obs. 660. n.* 43.

Varie apud Interpretes disputatur, an marito adul- 43
teræ, ante institutam actionem defuncto, hæredes ejus adulteram dotem repetentem, exceptione criminis repellere possint? in hac quæstione distinguunt nonnulli penes *Farinacium quæst. 142. n. 113. Beust. part. 2. de matr. c. 21. Costal. ad l. 15. ff. solut. matr.* utrum maritus injuriam dissimulaverit, an ignoraverit, vel morte præventus exequi non potuerit. Si dissimulaverit, hæredes ejus uxorem repellere non possunt; si ignoraverit, vel exequi non potuerit, non prohibentur hæredes adulteram repellere. Franciscus Duarenus vero *in leg. 15. ff. solut. matrim.* vult nihil interesse dissimulaverit ne, an ignoraverit maritus flagitium uxoris. Etenim ratio, cur leges dotem adulteræ marito addicunt, hæc certe est, ut habeat hoc solatium injuriæ maritus. At nihil injuria ad hæredes mariti attinet. Igitur nec dotis lucrum ad eos pertinere debet. In Duareni etiam militat castra A. Matthæus *de crimin. lib. 48. tit. 3. cap. 3. num.* 9.

Propter oscula, non illa quidem officii, aut pudici 44
affectus, sed libidinis, quæ *suavia a* Donato appellantur, an mulier dotem amittat? Affirmant *Carrerius de homicid. §. 6. num. 254. Catellianus Cotta in memorabil. v. mulier propter*; & hanc esse com-

munem sententiam fatetur *Cæsar Costa lib.1.var.dubit. jur. cap.29.* & probant *Lara in l.si quis a liberis §.si quis ex his n.77.ff. de liber. agnosc.* & *A.Matthæus ubi supra n.12.* Negant vero *Alciatus 4.Parer g.10.*, *Corasius ad l.2.ff.solut.matr.n.15.Menochius lib.2.de arbit.cas.287. a num.7. Ant. Constant. de dot. c. 6. a n. 36. Covarruvias de spons. q. 2. c. 7. §. 6. n. 3. P. Tholosanus in syntag. Jur. lib.2. c. 23., P. Barbosa ad l. 2. p. 1. in princip. num. 70. & seqq. ff. solut. matrim. Perezius ad tit. Cod. ad Leg. Jul. de adult. num. 39.*

45 Exponenti quærelam criminalem de adulterio a principio, non competere amplius actionem civilem pro lucro dotis, voluerunt *Alv. Velasquus tom. 2. consul. & rer. jud. consul. 169. n. 19. Sorge Jurisprud. Forens. tom. 9. cap.40. n. 27.* Contrarium tenet & verius *Ant. Matthæus dict. lib. 48. tit. 3. cap. 2. n. 3.*

46 Quoad potestatam patris, vel mariti, occidendi adulterum, & adulteram confer *DD. ad titulos Digest. & Cod. ad l. Jul. de adulter. A. Matthæum de crimin. lib. 48. tit. 3. cap. 3. n. 13. & seqq.* & quod spectat ad accusationem adulterii, & effectus sententiæ, vide *A. Matthæum loc. cit. c. 8.*

Articulus III.

Adulterium, quoad casus, in quibus propter ipsum nequit fieri divortium.

1 Primo nequit fieri divortium propter commissum adulterium, si uterque conjugum illud commiserit; *cap. fin. de adult. & cap. Tua Fraternitas 7. de adult. & stupr. lib. 5. tit. 16.* ubi Innocentius III. habet hæc præcisa verba: *Tua Fraternitas requisivit, utrum aliquo denegante uxori suæ in adulterio deprehensæ debitum conjugale, si ipse postmodum cum alia perpetret adulterium, manifeste cogi debeat, ut eamdem maritali affectione pertractet. Super quo tibi respondemus, quod cum paria crimina compensatione mutua deleantur, vir hujusmodi fornicationis obtentu suæ uxoris nequit consortium declinare* & idem *cap. intelleximus, eodem titulo*, suæ decisionis hanc adducit rationem: *Cum* inquit, *Matrimonii Jus in utroque læsum consistat, paria delicta mutua compensatione tollantur,* & S. Augustinus *in capite Nihil 32. q. 6.* dicit, *nihil iniquius esse, quam fornicationis causa dimittere uxorem, si & ipse convincitur fornicari*; occurrrit enim illud Apostoli ad Rom. c. 2. n. 1. *in quo enim alterum judicas, te ipsum condemnas; eadem enim agis, quæ judicas* Et expresse S. Th. *in primo dist. 35. q. unica art. 1. ad secundum. Quando uterque fornicatur, divortium celebrari non potest.*

2 Secundo nequit fieri divortium propter adulterium, si ipse Maritus prostituat uxorem, vel uxor cum consensu mariti adulterium committat, *cap. Discretionem, de eo qui cognovit consanguineam uxoris suæ lib. 4. tit. 13.* ubi Innocent. III. scribens ad Præpositum Magdeburgensem jubet, quod vir prior cogatur redire ad ipsam, & maritali eam affectione tractare, cum adulterium ei non possit objicere, qui eam adulterandam tradidit, præsertim *invitam*, & ut iniquit lex, non potest improbare Maritus mores, quos ipse, aut ante corrupit, aut postea probavit, *l. cum mulier 46. ff. soluto matrimonio.* Et sic expresse tenet S. Thom. *in 4. dist. 35. q. unic. art. 1. in corpore*, ubi excipiens casus, in quibus nequit fieri divortium propter adulterium, dicit, quod secundus casus exceptus est, *Si ipse uxorem prostituerit.*

Tertio nequit fieri divortium propter adulterium, 3
si mulier nupsit alteri, ex quo vere credidit maritum suum fuisse mortuum, *cap. Cum per bellicam cladem 1. caus. 34. quæst. 1.* ubi Leo Papa scribens Nicetæ Aquilejensi Episcopo *Epist. 77. cap. 1. & seq.* præcipit, ut mulieres, quæ aliis viris nupserant, ex quo putaverint, & crediderint maritos suos in bellica clade mortuos fuisse, cogat ad ipsos redeuntes redire, & si aliquæ ita posteriorum virorum amore sint captæ, ut malint his cohærere, quam in legitimum redire consortium, jubet eas excommunicationis vinculo innodari, donec redeant. Et sic expresse D. Thomas *in 4. dist. 35. q. unica art. 1. in corpore*, ubi inter casus exceptos a jure faciendi divortium propter adulterium enumerat istum per hæc præcisa verba: *Si uxor virum suum mortuum probabiliter credens propter longam ejus absentiam alteri nupserit.*

Quarto nequit fieri divortium propter adulterium, 4
si uxor ex errore concubuit cum altero viro latenter in ejus lectum ingresso, putans esse suum verum maritum, colligitur *ex cap. In lectum mariti, caus. 34. quæst. 1. & 2. & ex cap. Si virgo nesciens, causa* pariter 34. *quæst. 1. & 2.* Adulterium enim sine dolo non committitur, *ff. de adult. l. penult.* & qui cognoscit conjugatam, ignoranter non committit adulterium; *arg. Extr. de sentent. excommunic. Si vero aliquis.* Et expresse sic docet D. Thomas *in 4. dist. 35. q. unica art. 1. in corp.* ubi dicit non posse dimitti uxorem fornicantem, *si latenter cognita est ab aliquo sub specie viri lectum subintrante.*

Quinto nequit fieri divortium propter adulterium 5
commissum a muliere vi oppressa, & omnino involuntarie, colligitur *ex cap. Tolerabilius caus. 32. q. 5.* ubi dicitur, quod *virgo prostitui potest*, idest per vim, *adulterari non potest*, idest, ita ut sit rea adulterii, nisi consentiat; Ut enim, inquit S. Hieronym. *in cap. De pudicitia 6. 35. q. 9. non potest fieri, ut nisi quis mœchetur prius in corde, mœchari possit in corpore*; & per hoc S. Augustinus *lib. 3. de Civit. Dei c. 19. in cap. Proposito caus. 32. q. 5.* dicit, quod Lucretia a Tarquinio vi oppressa non commisit adulterium: *Mirabile dictu*, ait S. Doctor, *duo fuerunt, & adulterium unus admisit. Corpus enim mulieris*, ut prosequitur S. Hier. loco mox citato, *non vis maculat, sed voluntas, & a violento stupratore eripi nec ipsa potest pudicitia.* Immo quamvis corpus violenter corrumpatur, 6
si pudicitia mentis servetur illæsa, castitas duplicatur; Sicut B. Lucia, ut patet in ejus festo lectione 6. intrepide respondit Paschasio: *si invitam jusseris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam.* Et ideo S. Thom. *in 4. dist. 35. quæst. unic. art. 1. in corpore* inter casus, in quibus nequit Maritus dimittere uxorem, enumerat istum expresse dicens: *Si fuerit vi oppressa.*

Sexto nequit fieri divortium propter adulterium, 7
si post adulterium vir sibi reconciliavit uxorem, vel uxor virum ad invicem petendo, & reddendo debitum conjugale. Colligitur *ex cap. Si illic 29. caus. 23. quæst. 4.* ubi Gelasius Papa scribit Geruntio, Joanni, Germano, & Petro Episcopis sic; *Si illic, ubi hæc acta sunt, præsentibus utrisque constiterit, & satisfecisse Ste-*

Stephanum, & supplicatione suscepta, eum, qui male tractatus est, ignovisse, semel in ablatione remissa punitio, recidivo dolore non debet iterari. Divinæ scilicet imitatione Clementiæ, quæ dimissa peccata in ultionem redire non patitur. Et Auctor Glossæ *in Decretalem Clementis III. cap. Plerumque, de donat. inter virum, & mulierem, verb. Nec reconciliata,* expresse dicit, quod sic *reconciliata fuerit, postea illam fornicationem objicere non poterit; quia ei remisit hoc, quod ipsi licet secundum Evangelicam veritatem;* & hoc aperte habetur etiam ex *l. crimen* 11. *cod. de adult. & stupr. leg.* 9. *tit.* 9. ubi Alexander Imperator ait: *Crimen adulterii Maritum retenta in Matrimonio uxore, inferre non posse, nemini dubium est.*

8 Ex quo enim conjux innocens post cognitum adulterium conjugis rei, adhuc reddit, & petit debitum, censetur ei condonasse, & se spoliasse sponte jure suo ad divortium, adeoque non potest amplius conjugem reum dimittere, nisi iterum aliud adulterium committat, quia dicit S. Antoninus 3. *part. tit.* 2. *c.* 21. *§.* 5. *Tunc enim eum videtur sibi reconciliasse, unde non potest innocens amplius denegare debitum adultero, nisi recidivaret.* Et sic jam docuerat S. Thomas *loc. cit. in* 4. *dist.* 35. *quæst. unic. art.* 1. *in corpore.* ubi loquens de casibus, in quibus maritus innocens nequit dimittere uxorem adulteram, hunc inter alios adducit, nempe, si *reconciliaverit eam sibi post adulterium perpetratum carnaliter eam cognoscens.*

9 An autem in casu, quo maritus male, & injuste tractet uxorem, negando ei alimenta, & debitum conjugale, eamque e Domo expellendo, & tunc ipsa adulterium committat, possit ipse maritus divortium facere? Affirmative respondent contra varios alios negative sustinentes, Sanchez, Dicastill. & Burghaber apud la Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 433. Rosignol. *de effectibus Matrimonii contract.* 15. *de Matrim. VI. prænot.* 11. *sect.* 9. *n.* 5. Reiffenstuel *lib.* 4. *Decretal. tit.* 19. *num.* 70. Pirhing *ibid. n.* 12. Coning. *disput.* 35. *de divortio num.* 8. & alii plures per clarum textum *in cap. significasti* 4. *de Divortiis,* ubi maritus non tenetur uxorem recipere, quamvis ipsa allegaverit, & exceperit, quod ille causa fuerit, ipsam injuste expellendo, ubi Glossa verb. *Materiam* rationem dat, quia uxor nulla ratione induci debet ad Adulterium, *arg. cap. Ita ne* 3. *caus.* 32. *q.* 5. *& cap. Sacris* 5. *de His, quæ vi, metuve, & in cap. Ex litteris* 5. *de divortiis.* Non auditur uxor allegans se adulterasse, eo quia Maritus ei necessaria alimenta denegavit, quia ut ait Glossa *ibid. verb. Compulsas, non est ignoscendum ei, quæ prætextu, seu obtentu paupertatis turpissimam vitam egit,* ut expresse dicitur *in leg. Palam.* 43. *§.* 5. *ff. de ritu nuptiarum.* Deberet enim uxor potius omnia mala sustinere, quam adulterium committere, *arg. citat. cap. Ita ne* 3. *caus.* 32. *q.* 5. ibi: *Potius quælibet mala tolerare decernat, quam malo consentire, & citat. capit. Sacris* 5. *de his quæ vi, metuve,* ibi: *Cum pro nullo metu debeat quis peccatum mortale incurrere;* Tum quia Maritus per hoc, quod supradictam causam adeo remotam adulterii dederit,

10 non censetur in illud consensisse, vel intendisse. Secus autem esset dicendum, si maritus injuste expulisset uxorem a domo, vel debitum conjugale, aut necessaria alimenta denegasset ea intentione, ut ob necessitatem adulterium perpetraret: Tunc enim perinde esset, ac si in adulterium consentiret; per text. *in cap. si tu* 24. *caus.* 27. *q.* 2. ubi expresse dicitur: *Si tu abstines sine uxoris voluntate, tribuis ei fornicandi licentiam, & peccatum illius tuæ imputabitur abstinentiæ.* Et S. Thom. *in prima ad Corinth.* 7. *lect.* 2. ubi enumerans casus, in quibus Maritus non potest ob causam fornicationis uxorem dimittere, dicit: *Tertius est, quando ipse ei occasionem fornicandi dedit, ut quia non vult reddere debitum,* maxime si ob id prudenter prævidere potuerit adulterium uxoris. Sic recte conciliant utramque sententiam, ac interpretantur Jura supra adducta la Croix *loc. cit. num.* 433. Ferdinandus Krimer, & Raphael Aversa apud ipsum. Item Rosignol. *loco cit.* cum Cajetano, & Sanchez ibi allegatis Pirhing *loc. cit. n.* 12. Sanchez *de Matrim. lib* 10. *disp.* 5. *n.* 6. & alii passim, tum ex supra citatis, tum ex aliis. Vide verb. *Divortium n.* 60.

Additiones ex aliena manu.

De causis, ob quas fieri potest, vel non, divortium, fusiori calamo agemus, Deo dante, cum de divortio verba faciemus, ubi etiam de præsumptionibus, & indiciis adulterii &c. 11

ARTICULUS IV.

Adulterium quoad varia respectu Adulteri, & Adulteræ.

Adulter accusatus de adulterio, lite pendente 1 non est privandus possessione: *L. lite pendente &c. c. laudabilem.* Adulter, si lite non contestata, 2 est contumax, potest excommunicari. *Ut lite non contestata non procedatur c.* 1. Adulter tenens concu- 3 binam pulsa uxore, vel ea retenta, si monitus eam non pellat, sed adhuc cum ea adultere vivat, debet excommunicari. *Concil. Ravennat.* 1. *sub Clement. V. c.* 29. Adulter, qui ut suam libidinem libere, & sine 4 obice expleat, procurat carcerari maritum alicujus, vel consanguineos mulieris, est ultimo supplicio puniendus. Sixtus V. *constit.* 46. *incip. Ad compescendum.* Adulterans cum Judæa, vel Gentili excommu- 5 nicatur. *Conc. Eliberit. c.* 78. Adulter emendatus 6 potest negare debitum & dimittere uxorem, quæ perseverat in adulterio, & non vult se emendare, colligitur ex *c. Dixit Dominus; & ex c. Si quis caus.* 32. *q.* 1. Sic tenet S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 35. *respons. ad dubium* 12. S. Antoninus 3. *part. summæ tit.* 1. *c.* 2. *§.* 6. cum communi. Immo adulter emendatus, & 7 a fortiori maritus nunquam adulter, tenetur in conscientia dimittere uxorem, si nolit se ab adulterio emendare, & in illo cum scandalo perseverare. Habetur *c. si vir* 3. *de adulteriis, & stupro,* his verbis: *Si vir sciens uxorem suam deliquisse, quæ non egerit pœnitentiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, & ejus peccati particeps.* Sic habetur etiam *c. Sicut caus.* 32. *quæst.* 1. his verbis: *Sicut crudelis est, & iniquus, qui castam dimittit, sic fatuus & injustus est, qui retinet meretricem, nam turpitudinis patronus est, qui crimen celat uxoris;* & expresse etiam *c. Dixit Dominus caus.* 32. *quæst.* 1. ubi adducuntur hæc verba præcisa S. Hieronymi: *Cum illa*

unam carnem diviserit, & se fornicatione separaverit a marito, non debet teneri, nec virum quoque sub maledicto faciat, dicente Scriptura Proverb. 18. *n.* 13. *qui adulteram tenet, stultus, & impius est*. Sic tenet Divus Augustinus *l.* 2. *Retract. cap.* 19. Sanctus Thom. *in* 4. *dist.* 35. *quæst. unic. art.* 2. S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 39. *art. in c.* & alii passim.

8 Adultera nec etiam mortuo marito, potest Matrimonium contrahere cum suo adultero; *c. Nullus ducat* 1. *cap. Illud vero* 3. *c. Relatum est* 4. *caus.* 31.
9 *qu.* 1. Adultera post pœnitentiam potest contrahere Matrimonium cum suo adultero, dummodo non fuerit causa mortis sui viri; *Si quis vivente caus.* 31. *q.* 1.
10 Adultera post pœnitentiam a viro recipienda est; *cap. Quod autem* 7. *caus.* 32. *q.* 32. ubi expresse dicitur: *Nunc autem, postquam Christus ait adulteræ, nec ego te condemnabo, vade, deinceps noli peccare, quis non intelligat debere maritum ignoscere, quod videt ignovisse Dominum amborum? Nec jam se debere adulteram dicere, cujus pœnitentis crimen Divina credit*
11 *misericordia deletum*; Adultera separata a viro propter adulterium perdit dotem, & dotalitium; *c. Plerumque* 4. *de donationibus, quæ fiunt*. Adultera separata,
12 si impudice vivit, est punienda pœna mortis. Six-
13 tus V. *Constit.* 46. incip. *Ad compescendum*. Adultera occidens fœtum animatum, seu natum infantem excommunicatur, & punitur ut homicida. Sixtus V. Constit. incip. *Effrænatam*; Gregor. XV. Constitut. incip. *Sedes Apostolica* (*) Vid. verb. *Abortus n.* 1. & 2.

14 Si conjuges sint ambo adulteri, sed unus publice, & alter occulte, conjux adulter occulte, licet posset in foro exteriori facere divortium, & dimittere conjugem adulterum publice, & juridice sic probatum; tamen in foro conscientiæ tenetur omnino debitum ei reddere, & in gratiam & unionem conjugalem retinere, colligitur aperte *ex c. Nihil iniquius, caus.* 32. *quæst.* 6. ubi adducuntur hæc præcisa verba S. Augustini: *Nihil iniquius, quam fornicationis causa dimittere uxorem, si & ipse convincitur fornicari, occurrit enim illud Apostoli ad Rom.* 2. 1. *in quo enim alterum judicas, te ipsum condemnas, eadem enim agis, quæ judicas. Quapropter quisquis fornicationis causa vult abjicere uxorem, prior debet esse a fornicatione purgatus*. Et sic defendit S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 35. *in exposit. litt. dub.* 1. his verbis: *Quæritur utrum vir, qui fornicatur in occulto, possit dimittere uxorem, quæ fornicatur in aperto? Respondeo dicendum quod talis fornicans non debet eam dimittere, nec potest sine peccato in conspectu Dei, licet possit in conspectu Ecclesiæ, pro eo quod uxori non defuit jus excipiendi, quamvis desit probatio*. Et sic expresse docet S. Thomas *in* 4. *dist.* 35. *quæst. unic. art.* 6. *ad* 5. *Si adulterium viri sit occultum, per hoc non aufertur Jus excipiendi contra accusationem viri uxori adulteræ, quamvis desit sibi probatio, & ideo peccat vir divortium petens, & si post sententiam de divortio uxor petat debitum, vel reconciliationem, vir tenetur ad utrumque*.

Supplementa Auctoris.

15 Adulterium præcedens, seclusa machinatione & fide futuri matrimonii, non est impedimentum dirimens matrimonium. Bened. XIV. tom. 1. Constit. 113 incip. Redditæ §. 22.

Additiones ex aliena manu.

Quod scribit Auctor *num.* 8. Adulteram nec etiam 16
mortuo marito, posse matrimonium contrahere cum adultero, accuratiori indiget discussione.

De Jure Civili absolute nuptiæ prohibitæ sunt adul- 17
terum inter & adulteram, *l.* 13. *ff. de his, quæ ut indign. l.* 11. *§.* 11. *ad l. Juliam de adulter. l.* 27. *Cod. eodem, Novell.* 134. *cap.* 12. Antiquo jure Canonico 18
idem obtinuisse constat ex Concilio Triburiensi *relat. in cap.* 4. *caus* 31. *quæst.* 1. *ex cap.* 1. & 3. *dist. caus.* 31. *quæst.* 1. *Gratianus* vero nota subjecta, hunc textum ad casus duos, postea receptos restrinxit, contra mentem Concilii, ut animadvertunt Eruditi, *Cujacius ad cap.* 1. *de eo qui dux. in matr. quam poll. per adult. Van-Espen. in Jur. Eccles. Univ. part.* 2. *tit.* 13. *c.* 7. *n.* 5. *Bohemerus in decretal. l.* 4. *tit.* 7. *§.* 1. Disciplina hæc stetit usque 19
ad Sæculum XIII. & XIV. *Espenius lococit. n.* 6. & *seqq.*

Verum postea restringi cœpit hæc prohibitio ad 20
duos potissimum casus. I. Si sibi fidem dederint de contrahendo matrimonio, vel si de facto matrimonium initum sit, licet sciretur alterum conjugum adhuc vivere; sive id contigeret ante, sive post commissum adulterium, uti statuitur *in cap. fin. decretal. eodem*. II. Si adulter maritus aliquid machinatus fue- 21
rit in mortem Conjugis suæ, vel mariti adulteri, ut cum ea contrahere posset, vel adultera in mortem sui mariti, vel uxoris adulteri: *cap.* 3. *decretal. eodem*.

Quoad primam speciem observandum, non desi- 22
derari, ut hæc promissio fiat cum juramento, immo 23
nuda sufficit sive vera sive ficta, *Gonzalez ad lib.* 4. *Decr. tit.* 7. *cap.* 8. *n.* 4. Nec requiritur, ut sit recipro- 24
ca, sed sufficit, ut unus promittat, & alter tacendo acceptet, *Pontius, de matrim. lib.* 7 *cap.* 45. Requiri- 25
tur vero, quod adulterium sit vere patratum, nec sola promissio de ducenda alia, uxore mortua, sat est, nec matrimonium impedit, *cap. si quis ult. Decretal. eodem*, nec si ante copulam recesserunt a promissione 26
futuri matrimonii, *Trullench de matr. dis.* 11. *dub.* 6. Quod alteram speciem concernit, I. Requiritur ma- 27
chinatio, & conspiratio, in mortem alterius, licet mors non sit secuta, *Gonzalez ad dict. lib.* 4. *Decretal. tit.* 7. *cap.* 8. *num.* 4. II. In eum finem fieri debet 28
machinatio, ut matrimonium contrahi possit inter adulterum, & adulteram, *Bohemerus ad l.* 4. *Decretal. tit.* 7. *§.* 4. III. Quod homicidium revera sequa- 29
tur, nec sufficit ejus ratihabitio, *Leander de matrim. quæst.* 6. IV. Idem obtinet, etiamsi sine adulterio in 30
necem conjugis conspirarint; neque interest proprio 31
facto, an alieno ferro evenerit homicidium, dummodo ambo in conjugis necem machinati sint, cum *intentione* contrahendi matrimonium, *cap.* 1. & 6. *Decretal. eodem c.* 1. *de convers. infidel.*

Sed si Conjux non polluit, nec machinata est in 32
necem viri, sed tantum fidem dedit de contrahendo cum ipso, mortuo marito, tunc locum obtinet quod scribit Auctor, ut peracta pœnitentia, possint matrimonium simul contrahere, *c.* 6. & 8. *Decretal. eodem, Gonzalez loc. cit.*

Pariter quod scribit Auctor *n.* 10. Adulteram post 33
pœnitentiam a viro esse recipiendam, intellige si libeat marito. Consule *Bohemer. in Decretal. lib.* 5. *tit.* 16. *§.* 22.

§. 22. Necessitatem enim haud important verba illa D. Augustini *lib.* 2. *cap.* 6. *ad Pollent.*, relata *in c.*
34 7. *caus.* 32. *quæst.* 1. quibus innititur Auctor. Jure enim antiquo Romano, sine metu lenocinii, id marito non licuit, ut clare indicat *Lex* 9. *Cod. ad l. Juliam de adult.* quod pariter *l.* 2. *c.* 2. *ff. eodem* cautum est. Aliter SS. Patres docuerunt, quia matrimonium ejecta adultera durare etiam *D. N. Jesus Christus* voluit, quare marito integrum esse scripserunt uxorem denuo recipere, confer *Bohemerum loco laudato*.

ARTICULUS V.

Adulterium quo ad obligationem Genitorum ratione prolis adulterinæ.

1 GEnitores adulteri tenentur præstare alimenta proli adulterinæ, si ipsa non habeat unde aliunde sustentetur: habetur expresse *c. Cum haberet de eo, qui duxit in Matrimonium* &c. præcisis his verbis: *Sollicitudinis tuæ intererit, ut uterque parentum liberis suis secundum quod eis suppetunt facultates, necessaria submini-*
2 *stret*; Est communis Doctorum sententia. Quamvis enim Jure civili fuerit vetitum, ne proles ex damnato concubitu a patre aleretur, ut patet *Authent. Ex complexu, Cod. de incest. nupt.* ubi habentur hæc præcisa verba; *Ex complexu nefario, seu incesto, seu damnato, liberi, nec naturales sunt nominandi, omnis paternæ substantiæ indigni beneficio, ut non alantur a patre*; & *in §. fin. in Authen. Quibus mod. nat. offic. sui*, ubi habentur ista: *Omnis, qui ex congressibus, aut nefariis, aut incestis, aut damnatis processerit, iste*
3 *neque alendus est a parentibus*. Hoc tamen Jus Civile sic prohibens, ut minus consentaneum naturali pietati, est sublatum per Jus Canonicum *cit. cap. Cum haberet, de eo qui duxit in Matrimonium, quam polluerat*
4 *rat in adulterio, in fine*; Cui Juri Canonico nunc standum est in omni foro, & ita nunc de facto servatur etiam in foro sæculari, Covarr. *in Epitome* 4. *decis. part.* 2. *cap.* 8. *§.* 6. *num.* 8. 9. 10. *&* 12., Paleottus apud *Thesaurum decis.* 212. *num.* 2. & alii passim.
5 Et ratio est, quia Parentes Jure naturali tenentur alere prolem, si possint: cum hac tamen distinctione, quod Mater tenetur alere prolem primo triennio, vel suis sumptibus curare ali, si possit; & post hoc triennium tenetur eam alere Pater, donec proles sua industria se possit juvare; habetur expresse *l. Ne filium* 9. *Cod. de patria potest. & c. Ex litteris, de conversione fidelium*, ubi decernitur, filios post triennium alendos esse a Patre, & sic tenent Doctores communiter.
6 Adulter sciens prolem esse suam, & nullam habens justam rationem dubitandi, tenetur, si adultera sit impotens ad restitutionem, restituere impensa in alenda prole adulterina, & filia dotanda, & compensare damna, quæ filii legitimi in divisione hæreditatis patiuntur. Sic colligitur *ex c. si culpa final. de injuriis, & damno dat.* ubi Gregorius IX. sic præcise dicit: *Si culpa tua datum est damnum, vel injuria irrogata, seu aliis irrogantibus opem forte tulisti .... jure super his satisfacere te oportet; nec ignorantia te excusat, si scire debuisti ex facto tuo injuriam verisimiliter posse contingere vel jacturam*, unde cum ex adulterio soleat contingere generatio prolis cum damno mariti, & ejus legitimorum filiorum, sequitur teneri adulterum ad compensationem talium damnorum; si non fuerint compensata a matre adultera, cum per suum adulterium causam dederit talibus damnis. Et sic in terminis habet S. Antoninus 2. *part. Summ. Theol. tit.* 2. *c.* 7. *§.* 7. præcisis verbis: *De adultero autem, cujus est filius, dicendum videtur, quod si scit, vel credit verisimiliter illum esse suum, ubi mater ipsa satisfacere non valet, videtur, quod teneatur de expensis educationis patri putativo, quia causam efficacem dedit tali damno ... de hæreditate, vel dote, si dotaretur a putativo, teneri videtur ad arbitrium boni viri, attenta sua facultate*.

Si adulter dubitet, an proles adulterina sit a se genita, vel ab aliis, qui eadem die v. gr. adulteram cognoverunt, ipsa, & singuli alii secundum proportionem dubii, tenentur ad partialem restitutionem alimentorum, & partis hereditariæ legitimis subtractæ. Et ratio est, quia, qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, textu expresso *in c. Si culpa* 9. *de Injuriis, & damno dato. L. qui occidit* 30. *§. ad leg. Aquil.* sed singuli adulteri occasionem horum damnorum dederunt, habendo simul copulam per se causativam talium damnorum, & singuli communi opera sunt causa talis incertitudinis, quæ injuste impedit, ne ab uno determinato possit exigi debita restitutio, & compensatio; ergo singuli tenentur pro rata dubii ad ratam restituitionis. Confirmatur, quia sicuti si duo sagittas projiciant in equum Petri, quorum una ipsum interficit, licet nesciatur cujus sagitta interfectus sit, tenentur singuli compensare illud damnum pro portione dubii, cum constet utrumque causam injustam illius damni apposuisse & ab illis vere damnum provenisse; Sic a pari, cum in nostro casu singuli suo adulterio generationis causam dederint, & constet ex illis vere prolem genitam fuisse, licet nesciatur a quo determinate, debent singuli pro portione dubii damna illa compensare. Sic tenet Molina *disp.* 103. *num.* 3. Vasquez 1.2. *disp.* 66. *cap.* 8. *n.* 47. Salas, Azorius, Castropalao, Villalobos, Turrianus, Martinez, Bardi, Illsung. Bonac. Oviedo, Claudius la Croix, Mendo, & alii. Et Men- 8
do, Salas, Castr. Diana, Oviedo, & alii dicunt, quod si unus ex adulteris sit nobilior aliis, & ditior, debeat plus contribuere, quam minus nobiles, & minus divites, quia ex se ditiores, & nobiliores debent filiis præstantiora alimenta suppeditare.

Adultera non tenetur cum periculo vitæ, & magnæ 9
infamiæ manifestare prolem spuriam ad reparanda damna legitimorum, colligitur ex *c. Officii, de pœnitentiis, & remissionibus l.* 5. *tit.* 38. ubi Innocent. III. consultus de quadam muliere, quæ partum sibi insigni artificio supposuerat, esset ne absolvenda, cum crimen suum timeret marito detegere, sic respondit: *Quoniam igitur postulas edoceri, utrum ei hac fraude durante, sit pœnitentia injungenda; respondemus, quod sicuti mulieri, quæ ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quamvis id viro suo timeat confiteri, non est pœnitentia deneganda; ita nec illi debet pœnitentia denegari*; ex qua Pontificia responsione manifeste sequitur, quod non peccet non detegendo crimen, nam si peccaret, non esset admittenda ad pœnitentiam; Et ratio est, quia plura contingerent damna in detectione proprii criminis ad excludendam prolem spuriam ab hæreditate, quam in taciturnitate ejusdem cum præjudcio prolis legiti-

mæ,

mæ, cum ex duobus malis majus ſit evitandum, debebit uxor potius tacere, quam propalare delictum; antecedens eſt clarum, quia ut ſupponitur, in detectione adulterii adeſſet periculum propriæ vitæ, & magnæ ſuæ infamiæ, ultra ſcandalum mariti, & aliorum, & in taciturnitate eſſet ſolum jactura hæreditatis, quæ deberet dividi cum prole ſpuria; nemo autem tenetur indemnitati alterius conſulere cum majori detrimento proprio in rebus ſuperioris ordinis; Vita autem eſt longe ſuperioris ordinis quam omnes res temporales, cum nullo pretio ſit æſtimabilis; & de fama habetur Prov. 22. 1. *Melius eſt bonum nomen, quam divitiæ multæ*, & *cap. Deteriores* 15. *cauſ.* 6. *q.*1. de mente Anacleti Papæ (*) habetur, quod majus malum ſit ablatio famæ, quam bonorum temporalium: *Deteriores ſunt, qui Doctorum vitam, moreſque bonos corrumpunt; his qui ſubſtantias aliorum prædiaque diripiunt.*

10 Confirmatur, quia dato etiam quod adultera detegeret ſuum adulterium, non propterea hoc redundaret in comodum, & utilitatem prolis legitimæ, vel aliorum, qui de jure deberent ſuccedere, quia nec ipſa adultera eſſet credenda, cum ex regulis Juris, alleganti ſuam turpitudinem nulla debeatur fides, præſertim cum præjudicio alterius, ut in præſenti caſu; eo vel maxime quod ingenium mulierum ſæpe ſæpius eſt alios præter modum amare, & alios odiſ-
11 ſe. Nec proles ſpuria teneretur ei credere, ut fatentur omnes Canoniſtæ *in cap. Per tuos* 10. *de probationibus*, & Juriſperiti *in l. ſi poſthumus* 14. *ff. de liber. & poſthumis.* Ab omnibus enim receptum eſt, quod nequidem pro foro conſcientiæ detur obligatio habendi fidem uni homini etiam omni exceptione majori, ſi ideo grave damnum eſſet ſubeundum; quia ſic daretur occaſio multis fraudibus, mendaciis, perjuriis, & injuſtitiis, ut colligitur *ex cap. Licet univerſis c. Veniens, cap. Cum a Nobis de teſtibus, & atteſtationibus.* Tum quia cum ipſe filius & ſua, & publica opinione ſit legitimus, non tenetur cum tanto ſuo incommodo ſe putare illegitimum, niſi convincatur, obſtante præſumptione, quæ habetur ex Matrimonio, quod natus ſit ex nuptiis, ut dicit Gloſſa in *cap. Officii, de pœnitentiis, & remiſſionibus, verb. deneganda*, præciſis his verbis: *Ipſa non poteſt detegere ſuppoſitionem, quia ei non crederetur obſtante præſumptione, quæ habetur ex Matrimonio, quod filius natus ſit ex nuptiis.* Cum igitur in ordine ad prolem legitimam illa detectio non poſſit prodeſſe, nulla adeſt ratio, cur debeat fieri, maxime cum periculo propriæ vitæ, & famæ: Sic docet Scotus *in* 4. *diſt.* 10. *qu.* 2. *ſub fin.* S. Antonin. 2. *part. tit.* 2. *c.* 7. *§.* 4. Covarruvias, Innocent. Panormit. Cajetan. Medina, & alii ſatis communiter. ☞ Etſi adultera communiter non teneatur revelare filium ſpurium cum periculo vitæ, vel famæ: poteſt tamen eſſe caſus, in quo teneatur, v. g. quando hoc neceſſarium eſſet ad bonum commune, ut ſi ſpurius compelleret ſubditos a fide apoſtatare. Diana *Part. II. tr.* 2. *reſol.* 33. Hanc obligationem tamen non eſſe juſtitiæ commutativæ, ſed legalis, vel charitatis, qua bonum commune præferri debet bono proprio, ait M. Marcus Serra *in* 2. 2. D. Thom. *qu.* 62. *art.* 6. Sed Hurtadus *de juſt. diſp.* 11. *diſſ.* 20. exiſtimat in tali caſu, non ſolum ratione charitatis, ſed teneri ad id etiam ex Juſtitia commutativa. ☜

Adultera, quæ ad evitandam mortem, & magnam 12
infamiam non tenetur manifeſtare ſuum adulterium, cum nihil ſperat profuturum, tenetur tamen quantum in ſe procurare omni meliori modo, ut illatum damnum legitimis compenſetur v. g. de ornatu corporis, & aliis ſumptibus detrahendo, & ſi habeat bona paraphernalia, & alia quæ ultra conſueta obſequia debita marito, & familiæ ſuis viribus, & induſtriis potuit acquirere, plus proli legitimæ, quam ſpuriæ relinquendo. Et ſi talibus modis, vel aliis conſimilibus damnum 13
compenſari non poſſit, tenetur proli ſpuriæ perſuadere, ſi aliunde idonea ſit, ut ſtatum Eccleſiaſticum, vel religioſum amplectatur, vel vitam cælibem ducat, ad ſic quantum poſſibile eſt, compenſandum damnum illatum proli legitimæ, colligitur *cit. cap. Officii, de pœnitentiis & remiſſionibus* & tenent Doctores communiter.

Parentes, qui ſine debitis modis, & cautionibus 14
liberos ſuos exponunt clam ad hoſpitalia, aut alia Loca Pia; graviter peccant, ſi poſſint aliter eis providere; *Leg. Necare, ff. de liberis agnoſc.* ubi dicitur; *Necare videtur non tam is, qui partum præfocat, ſed & is qui abjicit, & alimentum negat, & qui in publicis locis miſericordiæ cauſſa ædificantis exponit, quam ipſe non habet.* Excuſantur tamen a culpa, qui cum debi- 15
tis cautionibus clam noctu eos exponunt ad Hoſpitalia, ad evitandam infamiam, & tegendum delictum, ſeu quia nequeunt eos alere aliter; ſed ſi divites ſint, 16
tenentur reſtituere Hoſpitali, ſeu loco pio, vel cuicumque alteri expenſas in prolem ſuam factas. Redditus enim illi relicti ſunt, ut ſubveniatur pauperibus, adeoque injuſte agunt illi, qui cum divites ſint, & teneantur liberis ſuis alimenta ſubminiſtrare, cogunt ad alendos illos ex pauperum bonis. Sic ſentiunt omnes 17
Doctores contra Henriquez, & paucos alios, qui putant Hoſpitalia, & alia Loca Pia eſſe inſtituta, non ſolum, ut indigentiæ pauperum conſulatur, ſed etiam, ut vitentur pericula prolis, quæ non ſemel in flumen projiceretur, vel alio modo necaretur, niſi ſic exponi, & nutriri poſſet ad evitandam infamiam; ſed cum bona eorum pace, & venia tenendum eſt cum communi, quod parentes divites ſint obligati in conſcientia reſtituere Hoſpitali, ſeu alteri cuicumque expenſas pro alenda ſua prole factas, cum dicamus, quod ad evitandam ſuam infamiam, & delictum occultandum poſſunt parentes prolem ſpuriam Hoſpitali exponere, dummodo expenſas pro ea factas occulte compenſent, & ſic evitatur etiam prætenſum periculum occiſionis prolis. Vide verb. *Parentes*, ubi multa ad rem.

Additiones ex aliena manu.

De obligatione genitorum alendi prolem adulte- 18
ram; vide quæ dicemus *v. Alimenta*. Videndum 19
nunc, an facta thori ſeparatione, propter uxoris adulterium, teneatur maritus uxori inopi alimenta præſtare? Julius Clarus *lib.* 5. *Sentent. §. Adulterium num.* 17. eam fovet ſententiam, quam communem appellat, teneri maritum alimenta præſtare uxori adulteræ; nam licet uxor ſit adultera, non propterea deſinit

(*) Vide Berardi opus inſcriptum *Gratian. Canones &c. part.* 2. *Cap.* 2.

finit esse uxor, *t. 2. de divort.* Contraria sententia obtinuit apud DD. Protestantes, quia somniant, ob adulterium conjugis matrimonium dissolvi, non solum quoad thorum, sed etiam quoad vinculum; vide *Voet. Comment. in Dig. lib. 25. tit. 3. de agnoscend. & alend. liber. n. 8.*

20 Adultera quando teneatur manifestare prolem spuriam ad reparanda damna legitimorum, late agit Covarruvias *part. 1. in Relect. ad cap. peccatum de R. J. in 6. n. 4. & 8.*

21 Lepida sane est cautela, quæ refertur ab Alciato *lib. 3. de Præsumpt. præsumpt. 37. & 39. & Parerg. 12.* cujusdam adulteræ, quæ cum plures liberos haberet, quorum unus esset ex adulterio conceptus, eis accersitis, ad mortem veniens dixit: *Filii mei, unus est natus ex adulterio, & ideo bona mei mariti detinet indebite; ego vero priusquam ex hac vita migrem, ne moriar in hoc peccato, eum vobis nuncupare intendo, nisi vos invicem remiseritis omne jus, quod habet alter adversus alterum.* Tunc filii, cum quilibet de se ipso dubitaret, mutuo se ipsos ab eo onere absolverunt, & liberarunt, jusque invicem sibi remiserunt; Ejusdem cautelæ obiter meminit *Jo. Major in 4. dist. 15. quæst. 17.* quæ tamen improbatur a Covarruvia *d. loc. n. 8.*

ADVOCATUS.

ARTICULUS I.

Advocati officium quibus sit a lege prohibitum?

1 Advocati officium exercere prohibentur Pagani, Hæretici, & excommunicati, *cap. 11. quæst. 1. cap. Excommunicatus 1. de Hæreticis, cap. Nemo, de*
2 *pœnitentia dist. 1. leg. Nemo, Cod. de postulat.* Item Minores 17. annis, muti, cæci, omnino surdi, furiosi, & amentes perpetuo, servi, fœminæ, Sodomitæ, damnati pœna capitali, vel calumnia publici Judicii, qui a Senatu amoti sunt, & omnes infames; *cap. infames 3. qu. 7. circa initium, & leg. 1.*
3 *§. 1. ff. de Postulat.* Item Judices, vel Assessores non possunt in eadem caussa esse Advocati, *cap. 1. & 2.*
4 *caus. 4. qu. 4.* Item Clerici in sacris constituti, aut Beneficium Ecclesiasticum habentes, nequeunt in foro sæculari Advocatum agere, nisi in causa propria, vel propriæ Ecclesiæ, vel in caussa etiam consanguineorum intra quartum gradum, quando alium æque bonum Advocatum illi habere non possunt, vel in caussa personarum miserabilium, *cap. Clerici, & cap. cum*
5 *Sacerdotis, de Postulat.* Item Monachi, & Religiosi omnes etiam Canonici Regulares, nisi pro utilitate sui Monasterii, & accedente simul mandato proprii Prælati Regularis; *lib. 1. decretal. tit. 37. c. 2. de po-*
6 *stulando.* * Item Episcopi, & Superiores. *Cap. Te quidem, 11. quæst. 1.* In foro autem Ecclesiastico possunt Advocatum agere Clerici in Sacris, & Beneficiati, etiam pro Laicis, ut colligitur *ex cap. per Venerabilem, qui filii sint legit.* & cum aliis tenet Fagnan. *in*
7 *c. 1. n. 7. tit. 37. de Postuland.* Nullus autem Clericus potest contra Ecclesiam, a qua Beneficium obtinet, existere Advocatus, vel Procurator pro extraneis, *cap. ultimo §. Clericus; de Postulando.*

Additiones ex aliena manu.

Præter illos, qui ab Auctore recensentur, sunt & 8
alii, qui Advocatum agere prohibentur, vel Canonicis sanctionibus, vel Lege Civili, vel sententia Judicis, vel reverentiæ, conscientiæve caussa. Consule Gonzalez *ad lib. 1. decretal. tit. 37. de postul. ad c. 3. n. 6. Bohemerum ad d. tit. Decretal., Gothofredum in Comment. ad cod. Theod. lib. 2. tit. 19. L. 1. & 2. Voet. Comment. in Pand. lib. 3. tit. 1. de postul. Noodt in dictum tit. ff. & DD. ibidem, & ad tit. Cod. de postul. Strykium diss. Jur. tom. 2. disp. 2. membr. 6. n. 2., & seq. & 13. per tot. Rosbach. process. Civil. tit. 18. n. 5. Hilligerum in Donell. enucleat. lib. 18. cap. 3. LL.*

Advocati, qui postulare prohibentur ob bonum 9
publicum, nec etiam litigatorum consensu postulare possunt, *L. 7. ff. de postul.* Perezius *ad tit. de postul.* Gonzalez *ad lib. 1. Decretal. tit. 37. cap. 3. num. 6. in fine.*

Is, cui uno in loco Judicis unius decreto advoca- 10
tionibus interdictum sit, alio in loco, & coram alio Judice non prohibetur, nisi concurrat, infamiæ nota, quæ eum comitatur, *L. ex ea causa 9. ff. de postul. arg. L. relegatorum §. interdicere 10. ff. de interdict. & relegat.* Si is, qui prohibetur, postulaverit, pœna pe- 11
cuniaria extra ordinem coercetur, *L. 1. §. removet 6. ff. de postul.* Clerici, qui contra Ecclesiam, a qua Be- 12
neficium tenent, postulaverint, tanquam ingrati, ipso facto censentur privati beneficio, ut post alios tenet Fagnanus *ad cap. cum Sacerdotis, de postul. num. 14.* quod ex moribus Feudorum ductum videtur, quorum 13
naturam habent beneficia Ecclesiastica, Bohemerus *ad lib. 1. Decretal. tit. 37. §. 10.*

Num vero Clericus contra Ecclesiam advocare pro- 14
hibitus, nihilominus caussæ litigatorum consiliis, & scriptis inservire poterit? Extra judicium ei permissum censet Pignatellus *to. 4. Consul. 191. num. 3.* nam pœnæ strictissime sunt accipiendæ, *cap. pœnæ d. 1.* Wesemb. *in paratitl. ff. tit. de postul. n. 5.* In ju- 15
dicio non item: *Perinde enim est,* sunt verba Pignatell. loco mox citato, *scriptis, an absque scriptis aliquis in judicio advocet:* Ummius *in disput. 2. ad process. Jud. thes. 5. n. 26.*

ARICULUS II.

Advocatus quid in exercitio sui officii licite possit, vel non?

Advocatus non potest suscipere patrocinium cau- 1
sæ, quam cognoscit esse injustam: *l. Rem non novam §. Advocati, Cod. de Judiciis.* Et si eam susci- 2
pit, graviter peccat, & tenetur ad restitutionem pecuniæ acceptæ a suo Cliente, & damni contra justitiam causati parti adversæ; Et ratio est clara, quia agit contra conscientiam patrocinando causam injustam, quam si talem sciret Cliens, non produceret, nec pecuniam insumeret, nec pars adversa injuste gravaretur; adeoque cum totius utriusque partis damni causa sit ejus aviditas lucri temporalis, sequitur manifeste eum teneri ad integram restitutionem. Et sic expresse tenet S. Augustinus *Epist. 153. alias 54. n. 25.*

*n.*25. in qua Advocatum alloquens ait: *Redde quod
accepiſti, quando contra veritatem ſtetiſti, iniquitate
adfuiſti, Judicem fefelliſti, juſtam cauſam oppreſſiſti,
de falſitate viciſti*. Sic S. Thomas 2. 2. *q.*71. *art.*3. *in*
3 *corpore*; S. Antonin. & alii communiter. Si autem
cauſa Clientis a principio videbatur Advocato juſta,
vel ſaltem probabilis, aut dubia, & in progreſſu co-
gnoſcat eſſe injuſtam, tenetur ſtatim eam deferere,
& Clientem ſuum inducere, ut a lite deſiſtat, aut
cum parte adverſa componat, abſque tamen ejus
damno. *Leg. Rem non novam §. patroni, Cod. de ju-
diciis*. Et ſic tenet expreſſe S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 71.
art. 3. *ad* 2. S. Raymundus *in ſum. lib.* 2. *tit.* 5. *§.* 39.
S. Joannes Capiſtranus *tit.*1. *tract. Speculum conſcien-
tiæ intitulat. §. reſtat ultimum num.* 29. S. Antoninus
cum communi. Dicitur ſignanter, abſque tamen
ejus damno, quia Advocatus non poteſt ſuadere com-
poſitionem cum damno partis adverſæ, quando cer-
te cognoſcit cauſam eſſe injuſtam, compoſitio enim
4 habet locum, quando res eſt dubia; aliter peccaret,
& ad reſtitutionem teneretur, quia daret cauſam
damno, quod ex tali compoſitione, ſeu tranſactio-
ne, alteri parti juſtam cauſam defendenti emergeret;
compoſitio enim, vel tranſactio non fit niſi aliquo
dato, & retento, vel remiſſo, quod datum, & re-
tentum, ſeu remiſſum in tali compoſitione conſulta
ab Advocato ſuo Clienti cauſam injuſtam foventi eſſet
pœnitus injuſte ablatum ab alia parte cauſam juſtam
tuenti; adeoque reſtituendum.

5 Advocatus, qui propter negligentiam, ſuam igno-
rantiam, vel imprudentiam, cauſam a ſe ſuſceptam
male defendit, tenetur etiam ad reſtitutionem, quia
cauſæ patrocinium ſuſcipere non debet, niſi ſit ad
id idoneus, & debitam tali cauſæ curam afferat, ut
expreſſe habetur *in cap. Si culpa fin. de injuriis, &
damno dato lib.*5. *tit.*36. ubi Gregorius IX. habet præ-
ciſe hæc verba: *Si culpa tua datum eſt damnum, vel
injuria irrogata ... aut hæc imperitia tua, ſive negli-
gentia evenerunt, jure ſuper his ſatisfacere te oportet;
nec ignorantia te excuſat, ſi ſcire debuiſti, ex facto tuo
injuriam veriſimiliter poſſe contingere vel jacturam*. Sic
tenet S. Thomas 2. 2. *q.* 71. *art.*3. S. Raymundus *in
ſumm. lib.* 2. *tit.* 5. *§.* 39. S. Bernardinus Senenſis
*ſerm.*34. *in Domin.*4. *Quadr. cap.*4. *tom.* 1. & alii com-
6 muniter. Ipſe enim Advocatus mortaliter peccat, ſi
cum non ſit idoneus, officium advocati exerceat,
7 *leg. Nemini, ff. de Advocat.* Sicuti etiam mortaliter
peccat, & ad reſtitutionem tenetur, ſi cauſam ſui
Clientis pro viribus non defendat, & omittat negli-
genter, aut malitioſe adducere Jura, & fundamenta
ad cauſam facientia, & neceſſaria, cum ad hoc ex
juſtitia ſit ſtricte obligatus vi ſui officii, & recepti ſa-
larii. *Leg. Properandum §. illo procul dubio, Cod. de
judiciis, & leg. Advoc. Cod. de Advoc. diver. judicior.
& Canone Irreligioſum d.* 87. ubi Gelaſius Papa ſimi-
lia ſic habet: *Irreligioſum prorſus, & execrabile ju-
dicamus, ſi quiſquam, vel extraneos in ſua tuitione ſu-
ſceptos non omni fide, & tota animi ſui educaverit ſan-
ctitate*.

☞ Advocatum tamen in foro conſcientiæ non tene-
ri de culpa levi, atque adeo, ſi contingat eum cau-
ſa cadere, eo quod non præſtiterit quod doctiſſimus,
& diligentiſſimus quiſque præſtitiſſet, dummodo præ-
ſtiterit quæ ſolent diligentes & docti in ſimilibus cau-
ſis, non teneri ad reſtitutionem affirmant Leſſius *lib.*2.
*c.*7. *dub.* 7. *n.*31. *&* 32. Azor. *p.* 3. *lib.* 13. *c.* 29. *dub.*5.
Malderus *in* 2. 2. *tr.*6. *c.*3. *dub.*10. Fernand. *in Exam.
theol. mor. lib.*4. *q.*44. *num.* 2. Graff. *dec. p.* 1. *lib.* 3.
c. 8. *n.* 4. Navarr. *in Manual. c.* 25. *num.*28. Rodriq.
in ſumm. t. 1. *c.*6. *num.*6. Ortiz *in ſumm. c.* 8. *num.*3.
Turrian. *tom.* 2. *in* 2. 2. *diſp.* 11. *dub.* 4. *n.* 3., *&* 5.
& alii. Multi contrarium docent; Sed ſi eorum ſen-
tentia eſſet tenenda, væ, væ, væ *Advocatis* excla-
mat P. Diana *Part.* 2. *tr.* 15. *reſol.* 59. ☜

Advocatus, qui contra debitam fidelitatem detegit 8
adverſario ſecreta, & fundamenta cauſæ ſui Clientis,
peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem, ſi pro-
pter hoc Cliens perdidit cauſam, quam ſine tali dete-
ctione fuiſſet victurus, *cap. Si quis, de Clericis* 12.
quæſt. 2. Immo Advocatus aperiens adverſario ſecre- 9
tas ſcripturas, & alia ſecreta cauſæ ſui Clientis, dici-
tur falſarius; *leg.* 1. *§. Is qui depoſita, ff. ad leg. Cor-
nel. de falſis*; & ut falſarius eſt puniendus; *l. Si quis
aliquid §. Si quis inſtrumentum, ff. de pœnis*. Sic gra- 10
viter peccat Advocatus utrique parti ſimul, & ſemel
inſerviens pro eadem cauſa, quia repugnat, ut utram-
que partem æque defendat; neceſſe enim eſſet, ut vel
ſecreta unius partis alteri revelaret, illamque ex pro-
priis ſuis ſecretis documentis impugnaret, vel neutri
parti ſpecialiter aſſiſtendo, cauſam malitioſe potrahe-
ret, contra *l. Quiſquis vult, Cod. de Advocat.* Immo 11
talis Advocatus haberetur ut prævaricator. *Leg.* 1.
Cod. de Advocat. diverſor. judicior. & lege 1. *de præva-
ricatoribus*.* Cum prævaricator ſit qui ex utraque par-
te conſiſtit. Cæterum Advocatus non proprie *præva-
ricator* dicitur, *l.* 1. *D. de prævaric.* ut animadvertit
P. Philip. Vicat *in ſuo Vocabular. utr. juris, verb. Præ-
varicator*. Peccat etiam, ſi in eadem cauſa velit eſſe 12
Advocatus, & Judex, quia debet inter utrumque eſſe
differentia perſonali, cum duo officia contraria in ea-
dem cauſa eidem exercere non liceat, *Leg. Quiſquis
vult, Cod. de Advocatis*. Item peccat graviter Advo- 13
catus adducens ſcienter falſas Leges, vel abrogatas,
vel Leges bonas malitioſe in falſos ſenſus detorquens,
falſas ſcripturas, aut falſos teſtes producens, immo
ſcienter utens falſis pro veris, falſi crimen incurrit,
cap. Dura ſæpe, & ſequent. de crimine falſi, & leg. 1.
§. ad legem Corneliam de falſis. Item peccat Advoca- 14
tus plures cauſas accipiens, quam ſupra vires expedi-
re poſſit, niſi Clientes de hoc moniti, attenta eximia
Advocati peritia, ſint contenti. Et graviter peccat, 15
& ad reſtitutionem tenetur, ſi cum præjudicio Clien-
tum cauſarum expeditiones notabiliter ipſis invitis dif-
ferat, vel falſis cavillationibus innixus quærat ſuper-
fluas & non neceſſarias dilationes in gravamen partis.
*Leg. Quiſquis vult, Cod. de Advocat. & leg. Properan-
dum §. ille procul dubio, Cod. de Judic.* Immo in cau- 16
ſa Matrimoniali Advocatus procurans, ut cauſa mali-
tioſe differatur, vel ut Matrimonium non ſortiatur ef-
fectum, excommunicatur, *Concil. Oxon. cap.* 4.

Advocato non licet paciſci cum ſuo Cliente de quo- 17
ta litis, ideſt de dimidia, tertia, vel quarta parte ejus
ſibi attribuenda, ſi cauſam reportaverit, aut vicerit,
quia propter malas artes, quibus uti poſſet Advoca-
tus ad reportandam cauſam ſpe aliquotæ conventæ il-
lectus, ſic paciſci graviſſime prohibetur, *leg. ſi quis
Advo-*

Advocatorum, *Cod. de postulando*, *& Canon. Infames §. arceantur 3. qu. 7.* ☞ Diana *Part. 2. tract. 16. resol.* 49. hæc subjungit: *Dico igitur, communem opinionem negantem procedere in foro exteriori, non autem in foro conscientiæ, ubi Deus est ille, qui videt veritatem, & non respicit præsumptionem, super quam fundantur leges prohibentes pactum inter advocatum, & clientem de quota lite. Ergo quoties deficit præsumptio fraudis, & injustitiæ, leges istæ non obligabunt.* Idem sentiunt Victorellus *in Manual. Nav. c. 25. n. 30.* Jo Valerius *in differ. utr. fori, v. Contractus, differ. 3.* Homob. de Bonis *de statibus p. 2. c. 4. n. 5.* & hanc opinionem probabilem putat Zanardus *in direct. confess. p. 2. præcept. 3. c. 34. q. 8.* ubi contrariam sententiam, quam
18 ipse tenet, vocat tantum tutiorem(*). ☜ Nec ipsi Advocato licet pacisci cum Cliente de pretio post inchoatam litem, sed vel ante cœptam, vel post finitam; quia postquam suas scripturas, & fundamenta ipsi aperuit, cogetur quolibet pretio stare, ne prodatur, *cap.*
19 *Infames 3. quæst. 7.* Nec ipsi Advocato licet cum Cliente aliquem contractum inire, *leg. Quisquis vult, Cod. de Advocat. & cap. Infames 3. §. præterea 3. q. 7.* quia Cliens durante lite contrahens cum Advocato contractum v. g. emptionis, vel venditionis, facile cogeretur contrahere cum suo præjudicio propter timorem litis perdendæ, sicuti ægrotus cogeretur cum suo damno contrahere cum Medico propter timorem perdendæ vitæ, si in casu repulsæ a Medico sibi irato relinqueretur; *argument. leg. Medicus, ff. de variis, &*
20 *extraordin. cognit.* Nec ipsi Advocato licet alienas lites redimere, & causas litigiosas emere, *Leg. si qui 5. Cod. hoc tit. & cap. ult. de alienat. judicii mutandi causa*: quia sic litigiosus Advocatus lucri cupidus facile suscitaret intricatas aliorum causas, forte a principalibus nunquam intentandas, unde pax inter homines, & tranquillus Reipublicæ status continue perturbaretur, cum non parvis modo horum modo illorum
21 vexationibus. Nec ipsi Advocato licet convitiis, & probris Advocatum partis adversæ onerare, *l. Quisquis vult, Cod. hoc tit. & §. arceantur*, ubi dicitur, quod tales convitiosi Advocati apud prudentes, & graves viros suam opinionem imminuant, & causam
22 Clientis non parum vulnerent, & infirment: Et pro talibus convitiis, & excessibus possunt puniri a Judice, & maxime, si etiam in ipsum injurias effunderint: *arg. c. 1. de pœnis in 6. & leg. Nullum 14. Cod. de test.*
23 Nec ipsi Advocato licet pro arbitrio pretium exorbitans a Cliente exigere, sed solum moderatum, prout a lege taxatum, vel si non est taxatum a lege, juxta praxim fori, & regionis attenta magnitudine, & parvitate causæ, & laboris: *leg. Quisquis vult, Cod. hoc tit. & canon. Infames §. apud urbem 3. q. 7.*
24 Advocatus tenetur egenis in extrema, vel gravi necessitate gratis patrocinari; alias si requisitus recuset, graviter peccat ratione legis debitæ charitatis. *Est com-*
25 *munis Doctorum.* Immo ad hoc potest a Judice compelli sub pœna pecuniaria, & etiam privationis officii, per textum in *l. Providendum 7. Cod. hoc tit.* & in statu Ecclesiastico est hoc expresse præceptum a Pau-
26 lo V. Constit. 71. incipiente *Universis*. Et hoc intellige, ubi non reperitur deputatus, & stipendiatus prius Advocatus pauperum, quia ubi adest iste, non tenentur alii; cum ipse teneatur ex Justitia, & officio ratione stipendii, & privilegiorum, & maxime privilegii fori, quo gaudet etiamsi sit Laicus, ut declaravit Sacra Congregatio Immunitatis in *Beneventana 20.*
Julii 1655. Non tenetur tamen Advocatus pauperum 27
patrocinium præstare gratis Viduis, & Pupillis, si sint divites, quia censetur deputatus, & stipendiatus solum pro pauperibus; ut tenet Pirhing *in Jus Canon. tom. 1. lib. 1. tit. 37. §. 1. assert. 3.* Sperell. *dec. 256. n. 31.* & alii passim. Nec ipse, sicuti nec alii, tenetur esse Laureatus; Ad- 28
vocati enim officium requirit solum doctrinam, non doctoratum. Rot. Rom. *part. 18. tom. 1. decis. 357. n. 10. & 11.*
Advocatus antequam causam patrocinandam susci- 29
piat, tenetur examinare ejus æquitatem, & probabilitatem & sincere prout eam cognoscit, indicare suo Clienti; aliter si falsa promissione, vel inani spe victoriæ ad expensas inducat, nec ei aperiat periculum litis perdendæ, quo cognito Cliens litigaturus non fuisset, tenetur ad restitutionem, ut communiter tenent
Doctores. In causis autem probabilibus, & dubiis 30
quoad utramque partem, potest suscipere patrocinandam, quam maluerit, etiam minus probabilem, dummodo moneat Clientem de minore probabilitate, quia utraque pars habet Jus producendi sua fundamenta in Judicio, & sic Advocatus Jus utramque patrocinandi; non enim semper est verius, quod videtur probabilius: & fortasse aliud poterit esse Judicium Judicis, cum sæpe causa, quæ uni minus probabilis, alteri probabilior appareat. Sic tenent communiter Doctores. ☞ Nequit tamen Advocatus proferre jus sui clientis, ut certum, si solum est probabile, maxime si sit Advocatus celebris, cujus dicto stare judicem timeatur, indeque non trutinaturum fore probabilitatem utriusque partis. ☜

Additiones ex aliena manu.

Quid licitum, vetitumve sit Advocatis vel ratione 31
sui officii, & suæ personæ, vel Clientis, vel adversarii, vel causæ; consule Strykium, *Dissert. jurid. tom. 2. disp. 13. per tot.*

Ut homines eo magis incitarentur ad munus Advo- 32
catiæ capessendum, multa commoda & privilegia sunt concessa Advocatis. Ea Strykius *dissert. jurid. tom. 1. disp. 15. per tot. &* Schmier *in jurisprud. Canonic. Civil. lib. 2. tract. 1. cap. 2 sect. 3. §. 6.* ad duo genera
revocant, nempe ad personalia, & realia. Privilegia 33
personalia, quæ scilicet magis personam, quam pa-
trimonium spectant, sunt I. Nobilitas, *argum. L. pro-* 34
videndum 7. Cod. de postul. L. cum advocatio 8. C. de
advoc. divers. Judic. L. ult. Cod. de Decurion. II. Par- 35
ticipatio privilegiorum militarium, *arg. Leg. advocati 14. Cod. eodem*, illis exceptis, quæ ob ignorantiam
militibus concessa sunt. III. Immunitas a tortura, ar- 36
gumento a militibus deducto ex *L. miles 8. C. de*
quæst. IV. Immunitas a carcere, in cujus locum Ad- 37
vocato delinquenti honestum cubile assignandum,
arg. d. L. miles 8. V. Exemptio a pœnis, quæ magis 38
ignominiosæ sunt, uti suspendium, fustigatio &c. *arg. L. aut facta 16. §. 3. L. capitalium 28. §. 2. & ult. ff. de pœnis.*

(*) Cum lex illa justa sit, & leges humanæ justæ conscientiam obligent, Dianæ, & aliorum, qui Dianam sequuntur, opinio tuta mihi censeri nullo modo videtur.

39 *pœnis*. VI. Quod inconsulto Principe tormentis subjici nequeunt, *Mathesil. in pract. §. expedita n.* 37. *Benius de privileg. Jurisconsultor. privil.* 39. *num.* 6. Saur. *in*
40 *tract. de torturali quæstione*. VII. Quod Advocatus fabrum malleantem vicinum, vel alium opificem strepiferam artem exercentem, expellere possit, ne malleorum strepitu sua perturbentur studia, *Ripa in L.* 1. *ff. solut. matr. n.* 132. Menoc. *Arbitr. judic. quæst. cas.* 237. *num.* 3. *& seqq.* Marc. *decis. par.* 1. *qu.* 634. Ricther. *de privil. Adv. disput.* 3. *ad Authent. Habita th.*
41 2. Alia etiam privilegia personalia Advocatorum recenset *Stryckius d. disp.* 13. *cap.* 2.
42 Privilegia realia, quæ non tam personam, quam
43 patrimonium respiciunt, sunt I. Immunitas ab oneribus, & muneribus, realibus, & personalibus, *arg. l. Medicos* 6. *C. de Profess. & Med.* juncta *l. Gram-*
44 *maticos* 2. *Cod. eodem*. II. Exemptio a recipiendis hospitibus, & militibus, *l. Sancimus* 6. *Cod. de Advoc. div. judicior. l. petitiones* 5. *§.* 2. *Cod. de Advoc. div. judic. Tabor de metat. p.* 3. *§.* 2. *c.* 2. *art.* 2. *§.* 4.
45 *Kloch. de contribution. cap.* 17. III. Prælatio filiorum, quoad officium Advocati supra extraneos, *dicta l. petitiones* 5. *§.* 5. Brunemannus *Com. Cod. ad l. jubemus*
46 3. *§.* 5. *de advoc. divers. judic.* IV. Beneficium competentiæ, ratione cujus ultra quam possunt creditoribus satisfacere non tenentur, *arg. l. miles* 6. *in princ. & l. item miles* 18. *ff. de re judic.* Dissentiunt hac in re Donellus *lib.* 27. *cap.* 9. Enenkel Baro *l.* 2. *de privil. milit. cap.* 19. *Harprect. §.* 38. *Instit. de action. n.* 12. 13, Sed contrariam sententiam benigniorem esse statuit Hilliger. *in* Donell. Enucl. *de lib.* 27. *cap.* 9. *litt. N.*
47 & hujusmodi privilegium etiam ad studiosos transfert
48 *Rebuffus de privileg. Scholar. num.* 112. V. Jus prætendendi salarium, seu honorarium, seu stipendium impensi laboris *cap. non licet* 71. C. 11. *q.* 3. quod antea per Legem Cinciam non licebat, qua de re adi, si vacat, eruditam dissertationem Brummeri *ad Legem Cinciam*.
49 Circa salarium multæ prærogativæ Advocatis competunt. Prima est, quod Salarium possint exigere, etsi nihil de eo conventum sit, in ea quantitate, quam pro modo litis, Advocati facundia, & fori consuetudine præstari æquum est *l. præses* 1. *§.* 10. *ff.*
50 *de extraord. cogn.* Secunda, quod adnumeretur peculio quasi castrensi *leg. fori* 4. *leg. cum Advocatio* 8. *cod.*
51 *de adv. div. judicior.* Tertia, quod integrum debeatur Advocato, si per eum non steterit, quominus operam suam Clienti usque ad finem litis exhibuerit; ut si infirmitate correptus, aut omnino mortuus fuerit *d. l. Præses* 1. *§.* 13. *ff. de extraord. cogn.* cui suffragatur textus *in l. sed addes* 19. *§. ult. & l. qui operas* 38.
52 *in pr. & §.* 1. *ff. locati*; & sic salarium initio anni solutum ob caussam supervenientem ab hæredibus repeti non potest, Anton. Faber *in rational. ad l. qui operas ff. locati*, Gail. *lib.* 1. *obs.* 44. *num.* 12. Magon. *in Cynos. Advoc. cap.* 9. *num.* 28. Sunt, qui prærogativam hanc solis Advocatis Fisci tribuunt; sed ad Advocatos omnes extenditur ab Hilligero *in Donel. lib.* 18. *c.* 3. *litt.* KKK. Carpz. *p.* 2. *dec.* 136. *num.* 20. *& seqq.* Gail 1. *obs.* 43 *num.* 12. Mer. *ad jus Lubecens. lib.* 3. *tit.*
53 8. *not.* 7. *n.* 28. Quarta prærogativa, quod posthabitis reliquis creditoribus prius sit numerandum, exemplo ejus per quod res est meliorata *Jason. in lib.* 2. *num.* 51. *ff. solut. matrim.* Alciatus *præs.* 43. *reg.* 3. *num.* 8. At hæc prærogativa quando locum habeat, nec ne, vide Strykium *d. disp.* 15. *cap.* 3. *num.* 9. *Carpzov. Jurisprud. For. p.* 1. *c.* 28. *def.* 30. *&* 36.

De delictis, quibus Advocati se privilegiis indi- 54
gnos reddunt, consule Strykium *d. dis.* 15. *c.* 4. *per tot.*

ADVOCATI CONCISTORIALES.

Advocatorum Concistorialium privilegia & jura 1
in unum colliguntur; eorum collegii antiquitas & decus asseritur; eorum duodenarius numerus, ex quibus constare debeat, declaratur: Munus Advocati Concistorialis quomodo vacet, demonstratur, eorum Collegio reservatur jus præsentandi tres Advocatos Summo Pontifici in casu vacationis. De eorum præcedentiis & habitu ac ansianitate, & de jure optandi ad Decanatum, statuitur a Benedicto XIV. tom. 1. Constitut. 106. incip. *Inter conspicuos §.* 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

Advocati Concistoriales sunt veri Papæ familia- 2
res. Ad eos pertinet Caussas Concistoriales pertractare. In Causis Beatificationis, & Canonizationis scribere in jure, easdemque caussas in Concistorio perorare; In Solemniis Canonizationum instantias proponere; Pallium petere pro Archiepiscopis, aliisque. Ad ipsos spectat regimen Archigymnasii Urbis: Privativa facultas in Urbe doctorandi in utroque, vel altero Jure ipsis asseritur, cum extinctione litis inter eosdem, & Protonotarios Apostolicos. Eorum Collegio perpetuo addicta sunt munera Promotoris fidei, Advocati pauperum, Advocati Fisci, & Cameræ Apostolicæ, Advocati Fabricæ S. Petri, Advocati S. P. Q. R. Commissarii Conclavis Sede Apostolica vacante: Eisdem conceditur Oratorium domesticum, & facultas condendi statuta, ac removendi Officiales Collegii. Idem in cit. Constit. incip. *Inter conspicuos a §.* 9. *ad* 35.

Advocatorum Concistorialium Decanus in actibus 3
Collegialibus præcedit omnibus de Collegio, etiam personali dignitate præstantibus. Idem tom. 1. Constit. 98. incip. *Inter plures §.* 16.

Advocati Fisci, & Cameræ Apostolicæ Officium 4
incompatibile imposterum decernitur cum Officio Promotoris Fidei. Idem in cit. Constit. *Inter conspicuos §.* 32. Advocatus Fisci & Cameræ Apostolicæ, & Advocatus pauperum abstinere debent a patrocinandis alterius generis causis. Idem *ibid. §.* 33.

ADVOCATI ECCLESIARUM.

SUMMARIUM.

1 *Quid advocatio.*
2 *Ea quadruplex est.*
3 *Prima defensionis, quæ quidem altera forensis est, & in Oriente Presbyterorum erat.*
4 *In Africa vero Laicorum;*
5 *Clericis enim in Africa erat fori strepitus interdictus*

6 *Uti*

6 *Uti & apud Langobardos.*
7 *Atque in Italiæ Regno, Gallia, & Germania:*
8 *Romæ autem tertio jam sæculo viguit defensorum munus, & Clericis attributum.*
9 *Postea etiam Laicis.*
10 *Simul tamen & Clericis,*
11 *Donec saltem Gelasius Papa illud uni Clero restituit.*
12 *Altera defensionis advocatia armata dicitur, ipsis Regum, atque Imperatorum diplomatibus confirmata.*
13 *Secundum advocatiæ genus jurisdictionis fuit in caussis Monasteriorum, & Ecclesiarum cum suis subditis.*
14 *Cui interdum Episcopi, atque Abbates sese immiscebant.*
15 *Tertia advocatia administrationis dicitur, seu œconomica, quæ Clericorum fuit,*
16 *Licet alicubi Laicis perverse credita.*
17 *Quarta protectionis, quæ duplex est; generalis altera;*
18 *Altera specialis.*
19 *De hisce advocatiis Scriptores nonnulli.*
20 *Multiplici ratione, ac titulo Ecclesiarum advocati constituebantur;*
21 *Cum primis vero Episcoporum, & Abbatum electione,*
22 *Aut etiam advocatia feudi jure in familias perpetuo translata;*
23 *Unde novi alii advocatiarum acquirendarum tituli.*
24 *Ad 29 Advocatorum officia 29. 30. 31. quæ advocati ab Ecclesiis commoda perciperent.*
32 33 *Plura Ecclesiis illata damna ab advocatis.*
34 *Quorum numerus in dies excrevit.*
35 *Ad 38, Ut necesse fuerit, eos magnam partem de medio tollere, aut legibus coercere.*

Articulus I.

Generalia quædam de hujusmodi Advocatis.

1 IN explicanda Advocatia mirum quantum Auctores inter se se dissentiant. Plures certe illius definitiones circumferuntur, ut apud Pfeffingerum videre est *in Vitriar. lib. 1. tit. 15. pag. 1155.* Malim ego cum P. Zallvve *in t. 3. Principior. Jur. Eccles. p.127.* advocatiam Ecclesiarum definire *jus, & officium defendendi Ecclesias, earumque personas, bona, ac jura, lege, consuetudine, observantia, pacto, & fœdere constitutum.*

2 Multiplex porro est hujusmodi Advocatiæ genus: Verum & hic magnus Scriptorum dissensus. Nihil tamen prohibet, quominus in quatuor veluti classes eam tribuamus, primam *defensionis*, secundam *jurisdictionis*, tertiam *administrationis*, quartam denique *protectionis*.

3 Ut a prima ordiar, ea quoque duplici genere continetur. Alteram *forensem, & togatam* vocant; *sagatam*, alteram, & *armatam*. In utriusque origines inquiramus, & cujusmodi advocati hi fuerint, Clerici ne, an Laici, videamus. Epiphanius *H. 72.* fidei confessionem exhibet ab Ancyranæ Civitatis Clero an. 376. subscriptam, ubi & *defensor* occurrit. Id tamen munus non adeo certum, cum Græce dicatur ὠβοστάτης. Cornarius *Præsidem* reddiderat; Petavius *defensorem*. Sed quem nos *defensorem* vocamus, Græci Ἔκδικον appellabant. Itaque perspecta res non est, utrum ἀβοστάτης Epiphanii idem fuerit, qui ἔκδικος seu defensor. Ut ut est, quinto certe sæculo in Oriente defensores erant, iique Presbyteri. Nam in Ephesina Synodo *Act. V.* memoratur Asphalius Presbyter Antiochenæ Ecclesiæ apud Regiam urbem defensor, & in Constantinopolitano Flaviani Concilio, quod & in Chalcedonensi Synodo perlectum est, *Act. 2.* occurrit Joannes Presbyter, & Defensor.

Sub ejusdem quinti sæculi initium habuit Africana 4
Ecclesia defensores, eosque Laicos. Carthaginense an. 401. Concilium canone, qui inter *Canones Conciliorum diversorum Africæ* XLI. est in Amortii editione, aliis XLII., ita statuit: *ab Imperatoribus universis visum est postulandum propter Afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur Ecclesia, ut defensores eis adversus potentias divitum cum Episcoporum provisione delegentur.* *Placuit etiam* postea sive in Carthaginensi ann. 407. Concilio, sive (quod alii malunt) in Milevitana II. anno 416. Synodo, *ut petant* (ita in iisdem Canonibus Africanis *can. 63.*) *ex nomine Provinciarum omnium legati perrecturi, Vincentius, & Fortunatianus, a gloriosissimis Imperatoribus, ut dent facultatem, Ecclesiæ defensores constituendi Scholasticos, qui in actu sunt, vel in munere defensionis causarum, ut more Sacerdotum Provinciæ* (Ethnicorum) *iidem ipsi, qui defensionem Ecclesiarum susceperint, habeant facultatem pro negotiis Ecclesiarum, quoties necessitas flagitaverit, vel ad obsistendum obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi judicum secretaria.* Paucis post mensibus prodiit ab Imperatoribus lex hujusmodi (vide Codicem Theodosianum *l. 38. de Epis. Eccles. & Clericis*), *ut quæcumque de nobis ad Ecclesiam tantum pertinentia specialiter fuerint impetrata, non per coronatos, sed ab Advocatis eorum arbitratu, & judicibus innotescant, & sortiantur effectum.* Gothofredus in hanc legem T. VI. putat, defensores Pauperum, de quibus Canon Africanus 41. aut 42., plane alios fuisse a defensoribus Ecclesiarum, quorum Canon 63. aliis 64. meminit; nec fortassis male. Illud erudito viro P. Leonardo Grebner *Tract. Hist. Jurid. de Statu Eccl. P. III. observ. 2.* minime concedendum, agi hic de advocatis non forensibus, sed armatis, de quibus paulo post dicturi sumus. Nam vel ipsum *Scholasticorum* nomen satis prodit, illos non eos fuisse, qui vim vi repellerent: quod etiam *judicum*, & *judiciorum* mentio indicat; horum enim strepitus inter arma raro admodum auditur. Laicos vero eos fuisse manifestius est, quam ut pluribus confirmari debeat, cum & ab Imperatoribus forent impetrandi, & *Scholastici* petendi, *qui in actu* essent, *vel in munere defensionis caussarum.*

Neque id mirum. Ea enim erat in Africa eorum 5
temporum disciplina, ut indecorum videretur, & indignum Clericis, ut ipsi coram Judicibus comparerent, munus advocatorum subirent, litibus se se immiscerent.

Eadem disciplina viguit in Ecclesiis Langobardo- 6
rum Regno obnoxiis: vetitum enim erat Clericis jurare, & in prima litis contestatione jusjurandum calumniæ deponere; quod tamen ex Langobardorum

legibus emittendum fuisset. Reges igitur illius gentis sanxerunt, ut Episcopi, Abbates, Sacerdotes isthæc per forenses advocatos præstarent. Vide Langobardorum leges *lib.2. tit.47. §.8. & lib.3. tit. 1. §.11.*

7 Hinc Pippinus quoque Italiæ Rex *script. Rer. Italic. T. I. P. II. p.* 37. lege VII. edixit, ut *ubicumque Episcopi substantiam habuerint, Advocatum habeant in ipso comitatu, qui absque tarditate justitiam faciat, & suscipiat*; ea tamen conditione, ut *talis sit ipse advocatus liber homo, bonæ opinionis, Laicus autem, non Clericus, qui Sacramentum pro causa Ecclesiæ, quam peregerit, deducere possit juxta qualitatem substantiæ, sicut lex eorum habet*. Idem postea a Carolo M. imperatum *Capitul. lib.5. cap.234.* Quamobrem & Moguntina Synodus an. 813. *can.12.* statuit: *nequaquam contentiones, aut lites aliquas ibi* (in judicio) *Clericus, vel Monachus præsumat: sed quidquid quærendum, vel respondendum sit, per advocatos suos* (forenses) *hoc faciat*.

8 Aliis moribus vivebat Roma, iis nempe ipsis, qui in Oriente a Chalcedonensi Synodo probati fuerunt; immo ni fallor, multo antiquius Romæ, quam vel in Oriente, vel in Africa, defensorum munus fuit, atque initio Clericis collatum, contra quam Canzius sensit ab Africana Ecclesia Advocatorum Ecclesiæ primordia repetens. Testem habeo gravissimum, Actorum inquam S. Sebastiani Scriptorem, qui sive S. Ambrosius junior fuerit, sive alius quarti sæculi auctor, acta nobis reliquit quantovis pretio digna, Cl. Mazzochio judice *T. 3. Kalend. Neapol.* Hæc nempe de S. Cajo Pontifice ab anno CCLXXXIII. in illis Actis legimus: *Marcum, & Marcellianum Diaconii honore sanctificavit: Tranquillinum vero Patrem eorum fecit Presbyterum; S. Sebastianum autem, qui ad multorum profectum sub specie militiæ latebat*, DEFENSOREM ECCLESIÆ *instituit: ceteros vero Subdiaconos fecit*. Viden hic *defensorem Ecclesiæ* tertio Christianæ æræ sæculo? Sed nisi admodum fallor, *defensorem* Clericum; quid enim ut ait Zaccaria *diss. 10. inter Latinas cap. 5. n. 1.*, inter Diaconos, Subdiaconos, & Presbyterum *defensor Ecclesiæ institutus* Sebastianus, nisi & hoc officii genus ad Clerum spectasset?

9 Fuere tamen postea primis quinti sæculi annis in Romana Ecclesia etiam defensores Laici. Nam Zosimus Papa in ea ad Hesichium Salonitanum epistola, qua ann. 418. interstitia in sacris ordinationibus servanda præscripsit, *sane*, inquit, *ut etiam Defensores Ecclesiæ, qui ex Laicis fiunt, supradicta observatione teneantur, si meruerint esse in ordine clericali*. Laici igitur erant etiam eo tempore *Defensores Ecclesiæ*, iique *mereri* poterant *esse in ordine clericali*, utique quin Defensoris munus abdicarent; si enim ut Clero initiarentur Defensoris officium dimittere debuissent, id non siluisset Zosimus, nec solam memorasset interstitiorum observationem. Alii igitur Romæ tunc erant Defensores Laici, alii Clerici.

10 Deinceps vero Clericos quoque defensores fuisse mihi indubium est. Certe Felix III. cum in litteris ad Zenonem Imperatorem, tum in epistola ad Monachos Constantinopolis meminit *Tuti Defensoris Ecclesiæ Romanæ*, quem ait ad hoc munus a se evectum *de provectioribus inter Ecclesiam Clericis*. An autem tunc soli Clerici defensores fuerint, nihil habeo, unde definiam. Hæc tamen omnia & illud ostendunt, audiendos non esse Thomassinum, & Joannem de Joanne, quorum ille *p.1. lib. 2. c. 97.*, *hic To. 1. Cod. diplom. Sicil. disser. 6.* docuit, defensores Romanos nonnisi a Gelasio Felicis III. successore Clericis adscriptos fuisse.

Gelasius tamen in epistola, quam an. 494. ad Episcopos Lucaniæ, & Siciliæ dedit, Defensores Clericis minoribus adcensuit. Sanxit enim, ut qui Clero nomen dare vellet, *continuo Lector, vel Notarius, aut certe Defensor effectus, post tres menses existat Acolytus*. Sanctus deinde Gregorius M. defensores *honore regionario* decoravit: quod discimus ex libri VIII. epistola 14. ad Bonifacium. Diplomate creabantur, cujus formulam exhibent ejusdem S. Gregorii epistolæ 29. lib. 5. ad Vincomalum, & 38. lib. 11. ad Vitum. Sed de Defensoribus hactenus. Alia de his dabunt Illustrissimus Cyrenensis Præsul Gallettus in luculento commentario, quem ann. 1776. inscripsit *del Primicerio della Santa Sede Apostolica, e di altri Uffiziali maggiori del Sagro Palazzo Lateranese p. 150. seqq.* & Zaccaria *l. c.* 11

Ubi vero sub Langobardorum Imperio monomachia inducta est, ac postea Francorum, & Germanorum legibus confirmata, novum genus Advocatiæ prodiit, quam *armatam* appellari diximus. Nimirum siquid contentionis inter Ecclesias, Laicosve præpotentes, aut etiam inter Episcopos, & Monasteria oriretur, duello omnis decisio committebatur. At cum Clericis, Monachisque arma tractare interdictum esset, alios pro se in pugnam descendere cogebant. Hac de re Atto Vercellensis Episcopus in Opusculo *de præs. jur. Eccles.* conquerebatur his verbis: *ad pugnam producere* (*heu*) *nostros compellimur Vicarios, ut vel istorum cæde victi, vel illorum quasi absoluti videamur*. Quia tamen id Langobardicis legibus, quas Germani Imperatores innovarunt (vide *To.1. Rer. Italic. P. 2.* leges Ottonis II. Augusti) probabatur, præter Forenses Ecclesiæ, ac Monasteria advocatos statuebant, qui pro se *campo* contenderent, unde & *Campiones* dicti. Quin eo deventum est, ut Episcopi, & Cœnobiorum Præpositi ab Imperatoribus peterent confirmandam diplomatibus *licentiam dirimendi legali, seu duellari diffinitione emersuras contentiones*, ut apud Ughellium legimus T. 4. in Corradi I. pro Volaterrana Ecclesia diplomate. Alia hanc in rem exempla Cl. Muratorius profert *Diss.* XXXIX. *Antiquit. Italic.* Unum, aut alterum addam ego ex Italica, quam Venetiis an. 1767. Zaccaria evulgavit, Leonensis Monasterii historia. In Friderici I. Imperatoris diplomate, quod pro eo Monasterio datum fuit an. 1177. hæc inter alias legas *p. 126. Liceat ipsius Monasterii Abbati habere, & ordinare advocatum quemcumque sibi vel præfato Monasterio fidelem esse perspexerit, & ipsi advocato data licentia ab Abbate, liceat suos mittere, qui duellum, & sacramentum valeant facere.* Eadem occurrunt *ibid. p. 134.* in Henrici VI. diplomate, quod pro eodem Cœnobio an. 1194. impetratum fuit. Quin etiam ex actis causæ, quæ inter Joannem Brixianum Episcopum, & Gontherium ejusdem Leonensis Monasterii Abbatem sub XII. sæculi finem efferbuit *p. 174.* constat, singularibus ejusmodi certaminibus interdum Abbates ipsos, vel certe judices ab his constitutos præfuisse, ne quid doli mali admitteretur. 12

Apud

13 Apud omnes juris utriusque peritos axiomatis instar est, *quod Advocatia*, ut ait Robertus Kolbius in *Aquila certante &c. ex sui natura non importet jurisdictionem, etiamsi dominus territorialis hoc officium gerat*. Nihilo tamen minus necesse fuit Ecclesiis, sacrisque locis advocatos constituere, qui ipsarum Ecclesiarum, Monasteriorum, & Cleri nomine in subditos jurisdictionem tam in criminalibus, quam in civilibus causis exercerent. Quod Episcopi, Abbates, aliique de Clero non difficile a piissimis Principibus impetrarunt; noverant enim hi cum occultas, tum apertas insidias, quas publici Judices immunitati a foro communi Ecclesiis, cœnobiisque concessæ struere consueverant. Ut igitur salva illa, & incolumis perstaret, indultum ab illis, ut Prælatis suis subditis per delectos a se advocatos jus dicerent. Id in Ecclesiarum, & Monasteriorum diplomatibus passim occurrit.

14 Licuit tamen interdum per Principes non solum Episcopis, sed etiam Abbatibus cum suis Advocatis ad subditorum suorum dirimendas lites operam aliquam conferre. Quod ad Episcopos attinet, Lehman *Chron. Spirens. lib*4. *cap*. 3. diploma affert Ottonis III. pro Spirensi Ecclesia, in quo, *jubemus*, inquit Imperator, *ut nullus Dux, sive Comes, vel nullus publicus Judex ex judiciaria potestate, aut aliqua cujuslibet potestatis ignota persona, nisi solus Episcopus, & advocatus ipsius supradictæ Ecclesiæ Spirensis ex jussione, & concessione nostra deinceps potestatem habeat, pro quocumque negotio, vel pro aliqua re parva, aut magna placitum retinere, seu publicum judicium facere, in causis utique subditorum*. Sic etiam Imperator Henricus VI. in diplomate an. 1196. pro Pistoriensi Ecclesia, quod an. 1226. Fridericus II. confirmavit, Pistoriensi Episcopo Gratiædei, suisque successoribus apud Zaccaria *Anecdott. med. ævi p*. 246. *plenum jus dedit & potestatem, ut terras, & homines Ecclesiæ suæ de prædictis locis, vel possessionibus distringat, datas ab eis accipiat, & plenam inter eos de causis suis faciat justitiam*. Haud absimile privilegium an. 1016. Monasterio, quod B. Meinvercus ædificaverat, S. Henricus Imperator concesserat; nimirum *ut nullus Judex publicus, vel quilibet aliqua judiciaria potestate præditus loca, vel possessiones eidem Ecclesiæ concessas, vel concedendas ad causas judiciario more audiendas, aut homines ipsorum tam libertos, quam ingenuos, super terram eorum commanentes contra rationem dispergendos ullo umquam tempore ingredi audeat, sed prænominatæ Ecclesiæ Abbas cum suo Advocato, quem communicato fratrum suorum consilio in defensorem elegerit, causas rerum agendarum sagaciter providens, & sapienter disponens suis, suorumque utilitatibus provideat*.

15 Proximum huic tertium advocatię genus, quod *Oeconomicum* dicunt, seu administrationis bonorum Ecclesiasticorum. Primis rei Christianæ temporibus quæ bona Ecclesiæ, & Cœnobia possidebant, ea ab ipsis fere Episcopis, atque Abbatibus curabantur. Vid. Concilium Gangrense *can*.7.& 8., & Agathense *can*.6. *ad*. 7. Quoniam vero Cæsarum, Magnatum, aliorumque divitum pia liberalitate jura, ac bona sacrorum locorum in dies aucta sunt, Episcopi, atque Abbates ne harumces rerum administratione nimium distinerentur, de constituendis œconomis cogitatum fuit; immo & a Chalcedonensi Synodo an. 451. id sancitum *can*.15. *ad*. 16. habemus in hæc verba: *ut omnis Ecclesia habens Episcopum habeat œconomum de Clero proprio, qui dispenset res Ecclesiasticas juxta sententiam proprii Episcopi*. Id muneris olim ad Archidiaconum spectavit: quare Gregorius III. *cap. Ea quæst*. 3. *de offic. Archidiac*. ad Salonitanum Archidiaconum scripsit: *quod si quid ex eis vel negligentia, vel cujusdam fraude deperiit, tu hoc reatu adstringeris, qui per Archidiaconatus ordinem custodiæ ejusdem Ecclesiæ arctius deputaris*. Postea peculiares œconomi cum ab Episcopis, tum ab Abbatibus rerum sacrarum administrationi præpositi fuere. Alibi *Vicedomini* ad id constituti sunt. Cangius quidem eosdem fuisse advocatos œconomicos, qui ab aliis *Vicedomini* nuncupantur; negat tamen id Muratorius. Vereor tamen, ut certa regula, quæ omnibus Ecclesiis, omnibusque temporibus communis fuerit, definiri hoc possit.

Illud dolendum, alicubi œconomicam Ecclesiarum 16
advocatiam Laicis creditam fuisse. In orientali certa Ecclesia nonnumquam ex Laicorum cœtu Advocati œconomi designabantur, quorum rationes Magistratus profani expendebant. Sed Isaacus Comnenus Imperator Ecclesiam Constantinopolitanam, quæ præsertim hoc onere oppressa ingemuit, pristinæ libertati restituit, effecitque ut ad Chalcedonensem Canonem Patriarcha suæ Ecclesiæ reditus per œconomos ex suo Clero liberrime diligendos colligeret, & amota omni laica, publicaque auctoritate res suas administraret. Confer Baronium *ad ann*. 1057. Quibusdam Hispanis Episcopis idipsum Hispalensis II. Synodus vitio vertit, quod rerum ad Ecclesiam pertinentium œconomicam administrationem in Laicos transtulissent, statuitque, ut deinceps ex Concilii Chalcedonensis præscripto soli ex Clero œconomi ad id designarentur: *si quis autem Episcopus posthac Ecclesiasticam rem per Laicalem procurationem administrandam eligeret . . . Concilio maneret obnoxius*.

Ad Advocatiam *protectionis* progrediamur. Ea du- 17
plex est. Primam *generalem* vocant. „ Ea, inquit „ Benedictinus Zallwein, innata est juri regio, & „ fluit ex ipso jure naturæ: non ideo tantum, quia „ Princeps ecclesias jure civitatis donatas ad instar „ aliorum subditorum defendere debet; sed ex eo „ etiam capite, quod conservatio, & bonum Reipublicæ politicæ ab ipsa conservatione, & bono Ecclesiæ dependeat, ea ferme ratione, qua bonum „ Reipublicæ dependet a bono civium. Quod si Princeps insuper sit membrum Ecclesiæ, iterum habet „ obbligationem gravissimam ex jure naturali, & divino, saltem hypothetico, idest ex hypothesi veræ „ Religionis promanantem, vi cuius tenetur defendere Ecclesiam haud secus quam membra Reipublicæ politicæ obligantur tueri suam Rempublicam. „ II. Generali hac advocatia Imperatores a Constantino Magno ad nostra tempora strenue perfunctos memorat Petrus Gallade in dissertatione, de qua mox.

Altera *specialis* advocatia est, qua Imperatores, 18
Reges, Principes privatas quasdam Ecclesias, & singularia asceteria tam intra, quam extra suarum ditionum fines in specialem tutelam assumere, ac fovere non sunt dedignati. Maurinorum Gallia Christiana, Hansizii Germania Sacra, Ughellii Italia Sacra, Mabillonii Annales Benedictini, Muratorii antiquitates Ita-

Italicæ, ut alios præteream, innumera hujusmodi advocatiæ monumenta suppeditant. Hæc eadem *specialis* advocatia Fundatorum quoque est, qui sæpe illam cum sibi nec animus, nec vires defensionis deessent, in Ecclesias a se conditas sibi ipsis servarunt. Atque hanc Fundatorum advocatiam *originariam* appellant, quemadmodum, quam Principes sibi ex pietatis affectu vindicarunt, *assumptam* vocant. Hæc de Ecclesiarum advocatis generatim dicta volumus.

19 Addo tantum eruditionis causa Auctores quosdam, quibus & nos hactenus usi sumus, ac porro utemur, in hoc argumento versatos, ut si quis nostris hisce additamentis haudquaquam contentus plura de Ecclesiarum Advocatia nosse percupiat, sciat, quinam sibi scriptores consulendi sint. In his præter Cangium in Glossario, Thomassinum *Vet & N. discipl. p.* 1. *lib.* 2. *cap.* 97. *&* 98., *ac p.* 3. *lib.* 11. *cap.* 55. *&* Espenium *Jur. univ. part.* 2. *tit.* 8. *cap.* 1.

Martinus Magerus in celebri *Tractatu Juridico-politico-historico de advocatia armata, sive Clientelari Patronorum jure, & potestate*, Francofurti ad Mœnum 1625.

Muratorius *Antiquit. Italic. diss.* 63.

D. Gregorius Zallvvein Benedictinus tom. 3. *Principiorum Jur. Eccles. quæst.* 1. *cap.* 4.

Petrus Gallade in *dissertatione historico-canonica de advocatis Ecclesiasticis*, Heidelbergæ 1768. Exstat etiam præclara hæc dissertatio tom. 5. *Thesauri Juris Ecclesiastici* ab eruditissimo Antonio Schmidt *in ordinem digesti p.* 451. 511.

Petrus Antonius Trieste; *dissertazione Istorica, e critica sopra le Avvocazie, e li feudi Ecclesiastici* &c. Prodiit illa Venetiis 1768. in nova *Sylloge Opusculorum* antea Calogerana, nunc Mandolliana tom. 16.

Scriptores alios, plerosque tamen caute a Catholico viro legendos Pfeffingerus percenset *Corp. Jur. Publ. tom.* 1. *pag.* 1152.

Articulus II.

Qua ratione, quove titulo Advocati Ecclesiarum fuerint constituti.

20 Multiplex modus fuit, multiplex titulus, quo jus advocatiæ acquirebatur. Quatuordecim hujusmodi modos, titulosque enumerat Pfeffingerus *tom.* 1. *pag.* 1159. *seq.*, ex eoque Zallvvein *p.* 140. Sunt hi.

Reservatio, dum ut nuper diximus, Fundator sibi, suisque jus advocatiæ servat.

Commissio, dum scilicet Reges olim advocatiam committebant. Sic Lotharius 1. Augustus a 841. *Tutores*, advocatos scilicet, defensoresque Monialium de Pusterla Leonem, & Joannem Comites constituit apud Muratorium, data eis facultate; *ut ubicumque necessitas postulaverit, de rebus vel familiis memoratæ Ecclesiæ vera fiat inquisitio* &c.

Jus territoriale, ex quo tamen non est necessario inferenda advocatia, etiamsi Ecclesia in territorio sit, aut de territorio, nisi ad summum generalis, prorsusque communis, quemadmodum ex Advocatia jus territoriale non fluere vel ipsi Protestantes cum Conrinzio *tom.* 1. *p.* 510. fatentur.

Adde *investituram, consuetudinem, & præscriptionem.*

21 Sed inter præcipuos titulos, quibus Ecclesiarum advocati constituebantur, *electio* fuit ab Episcopis, & Abbatibus facta. Ea tamen diu nonnisi ex Principis jussione institui potuit. Cum enim, ut infra videbimus, advocatorum, eorumque præsertim, qui armatam advocatiam gerebant, potentia excrevisset, Principes pro sua in sacra loca pietate cavendum sibi censuerunt, ne quid ea detrimenti ex hujusmodi electionibus caperent. Hinc *cap.* 64. *leg. Caroli M.*, *volumus*, inquit Imperator, *ut advocati in præsentia comitis* (urbani) *eligantur, non habentes malam famam; sed tales eligantur, quales lex jubet eligere*. Quam legem iteravit Lotharius *cap.* 10. his verbis: *volumus, ut Episcopi una cum Comite suos advocatos eligant*. Formula vero electionis ab urbano Comite petendæ exstat apud Muratorium *tom.* 1. *Rer. Italic p.* 2. *pag.* 95. & apud Trieste p. 22. Quia tamen nimis durum, molestumque videbatur Episcopis, & Abbatibus ad Principem eligendorum advocatorum causa singulis vicibus confugere, id sæpe in diplomatis, quibus Ecclesiarum, Cœnobiorumque bona confirmari a Principibus expetebant, impetrandum curarunt, ut sibi liceret advocatos quoscumque vellent, eligere. Hinc in diplomate, quod an. 898. Lambertus Imperator Joanni Arretinorum Episcopo dedit, ac Muratorius recitat, statutum videas, *ut quemcumque Episcopus, & pars ipsius Ecclesiæ, advocatum ad utilitatis suæ necessitudinem constituerint, libera sit fronte* &c. Huc etiam spectant Friderici I. & Henrici VI. diplomata pro Leonensi Monasterio emissa, de quibus *num.* 12. Abbates tamen nonnisi *communicato fratrum suorum consilio* ad hujusmodi electiones devenire poterant, ut an. 1016. S. Henricum statuisse vidimus *num.* 14. in diplomate, quo B. Meinvverci monasterium ornavit, ac fovit. Episcopis quoque siquid intelligo, absque Presbyterii suo consilio advocatos eligere non licuit; idque ipsa illa, quæ reddidimus, Lamberti Imperatoris verba: *Episcopus, & pars ipsius Ecclesiæ*, satis indicare mihi videntur.

Jam vero illud addendum, advocatiæ munus pluri- 22
bus in locis paullatim perpetuum alicui familiæ inhæsisse, ac Feudorum instar a patre ad filios, nepotesque non interrupta successione derivasse. Non raro Imperatores Ecclesiis, & Asceteriis, earumque incolumitati in seros annos ut prospicerent advocatiæ jus in feudum cum Regalibus concesserunt. Ita de Friderico Aenobarbo narrat Auctor *supplementi Frisingensis cap.* 21. eum Berthold. Zeringiæ Duci non modo consueta Regalia, sed etiam advocatiam Episcopalium Ecclesiarum, quæ Genevæ, Lausannæ, & Seduni erant, feudi jure possidendam tradidisse. Id ipsum ab Episcopis factitatum, ut a Tarvisinis Præsulibus, de quibus plura hanc in rem documenta eruditus Trieste *pag.* 60. *seqq.* collegit. Muratorius alia de Italicis quibusdam Familiis, quæ hoc advocatiæ jus ad posteros trasmittendum ab Ecclesiis superiore ævo obtinuerunt, in medium affert monumenta.

Ex hoc porro feudali advocatiarum jure novi earum- 23
dem tituli emersere, ut *donationis, matrimonii, successionis hæreditariæ, testamenti, emptionis, venditionis*, de quibus Pfeffingerus *l. c.* Hinc cum familiam quampiam, quæ advocatiæ feudo frueretur, extingui contingeret, Ecclesiæ pristinæ libertati restitutæ illud in aliam familiam conferebant; sic cum Tarvisinæ Ecclesiæ advocatia vacasset, defunctis sine virili sobole Tempe-

pestis, qui a duobus fere sæculis eam possederant, Bonifacius IX. an 1393. datis sexto nonas octobris litteris *Priori Ecclesiæ SS. XL. Martyrum extra muros Tarvisii* in advocatiæ possessionem Alterierium Ricciolini de Azzonibus filium, repugnante licet Episcopo, qui illam Andreæ de Gambacurtis pollicitus fuerat, mitti mandavit, ex eoque tempore nobilissimæ Azzonum genti cognomen inhæsit *Avogadriorum*. Conferatur idem Trieste *pag. 68. seqq.*

Articulus III.

Quænam hujuscemodi Advocatorum officia fuerint.

24 Age jam, advocatorum officia perscrutemur. Ab Advocatis forensibus ordior. Eorum munus paucis describit Hincmarus Rhemensis apud Thomassinum *par. 3. lib. 2. cap. 55. num. 2. Sunt enim*, inquit, *advocati, & defensores Ecclesiarum . . . quorum hujusmodi est officium, ut per Leges ea, quæ sunt Ecclesiæ aut defendant, aut conquirant, aut recuperent ab* aliis *male occupata*.

25 De armatæ advocatiæ officiis paulo post opportunius videbimus. Quod ad advocatos jurisdictionis pertinet, eorum erat, de litibus, quæ inter Ecclesiarum, aut cœnobiorum subditos orirentur, sententiam ferre: quod ex dictis *num.* 13. *&* 14. constat.

26 Advocati administrationis iidem erant, qui œconomi. De his autem ita in epistola ad Leudifredum loquitur S. Isidorus Hispalensis: *ad œconomum pertinet reparatio* (aliis perperam *separatio*; quod Petrus Gallade *destructionem* interpretatus est) *basilicarum, atque constructio; actiones Ecclesiæ in judiciis vel in proferendo, vel in respondendo; tributi quoque acceptio, & rationes eorum, quæ inferuntur; cura agrorum, & culturæ vinearum; causæ possessionum, & servitialium; stipendia clericorum, viduarum, & devotarum pauperum; dispensatio vestimenti, & victus domesticorum clericorum* (tunc in eadem domo communem vitam viventium), *servitialium quoque, & artificum: quæ omnia cum jussu, & arbitrio sui Episcopi implentur. Eum vero œconomum*, (inquiunt Patres Concilii Mediolanensis Provincialis quinti an. 1579. *tom.* 1. *Actor. Eccl. Mediol. pag.* 281. *edit.* 1599. *vel ut alio canone cavetur, vicedominum constituat Episcopus, non Laicum, neque sibi cognatione, affinitateve, aut favore coniunctum: qui & de Clero suo, & vero si talem qui idoneus sit, habere potest, diaconatu initiatus sit, quique in eo administrationis genere & recte & perite versari possit. Cuius administrationis rationes in codicem certum recte ordineque relatas, tertio quoque anno ad Concilium provinciale Episcopus afferat, atque exhibeat*.

27 Graviora advocatorum, quos *armatos* diximus, fuere munera, & eo ampliora, quo illorum dignitas præstantior in dies evasit. Ex formula, quam *n.* 21. indicabam, Advocatus hujusmodi ex quo electus fuerat, *habebat de hac hora in antea licentiam, & potestatem de rebus Ecclesiæ appellationes faciendi, & recipiendi, & res Ecclesiæ per pugnam requirendi, & excutiendi*. Quod si aut amplitudinis suæ aut ætatis, aut infirmitatis causa non liceret ipsi pugnam subire, cautum fuerat, ut *mittere* pro se possent, *qui duellum, & sacramentum facerent*. Vide *n.* 12. Erat illis quoque credita, ut ex Mutinensi instrumento Muratorius arguit, *custodia camporum duellorum*, si in Episcopi terris singularia isthæc certamina haberentur. Præterea illorum erat, novos Episcopos ad princeps templum solemni pompa deducere. Episcoporum quoque vexillum cum in annuis celebritatibus, tum in bellis deferre consueverant; unde & *Confalonerios* seu *Confanonerios* dictos fuisse idem Muratorius suspicatur, qui tamen ex quodam Galvanei Flammæ opusculo scite monet, Mediolani alios a *Confanoneriis* advocatos fortassis fuisse. Cum ergo tam splendido munere istiusmodi advocati fungerentur, illudque feudi jure passim obtinerent, mirum non est, eos ex Urbani II. præscripto, ubi ab Episcopo *ad rectum feudum de Advogaria Episcopatus investirentur, tactis sacrosanctis Scripturis, & flexis genibus jurasse ad Sancta Dei Evangelia fidelitatem Ecclesiæ*, cuius advocati constituebantur. Exempla habes apud Trieste *p.* 64., *seqq.*

Superest, ut quos Advocatos *protectionis* supra appellavimus, eorum quoque officium explicemus. Fuit 28
autem illud in sola Sacrorum locorum tuitione positum. Fallitur enim vehementer Slevogtius cum suis Protestantibus, qui advocatiam Ecclesiasticam non solum in tuenda, verum etiam in regenda Ecclesia constituit. Illud quoque animadvertendum, quarumcumque Ecclesiarum protectores cavisse, ne jurisdictio cujuspiam cui antea obnoxia esset suscepta in clientelam Ecclesia, novo ipsorum patrocinio læderetur. Augusti ipsi Imperatores, inquit Gallade *cap. 6. n. 3.*, „ in suis diplomatibus Protectoriis, quæ certis Ecclesiis, Principibus, Populis, & alienis subditis immediatis concedere dignati sunt, rem ita sollicite egerunt, ut salvam semper, & intactam prioris, seu ordinarii Domini immediati jurisdictionem, cui in tutelam Cæsaream receptus antea subiectus fuerat, esse voluerint. Siquidem diplomata protectoria naturam imitantur privilegiorum, quæ juribus Tertio quæsitis, & quiete possessis minime debent præjudicare. Neque necesse est, ut dicta salvatio jurium ipsi protectionis instrumento inseratur, quia hæc ex natura simplicis protectionis fluit, & ipsa per se jam inesse intelligitur: id quod multis deducit Martinus Chladenius in diss. an. 1750. edita, cui titulus: *diplomata protectoria intelligi salva jurisdictione ordinaria*. Placuit nihilominus Sacratissimis Imperatoribus justis de causis clausulam: *salva jurisdictione ordinaria*, sæpius diplomatibus . . . inspergere, quo scilicet Protectores sui officii admonitos cohiberent, vel clientes metu novæ subjectionis, & jurium pristinorum minuendorum liberarent „. Hactenus laudatus Gallade, qui dicta exemplis confirmat. Unum sufficiat Friderici I. qui a. 1159. cum Richersbergense Monasterium antea Saliburgensis Archiepiscopi juribus addictum Cæsarea protectione dignaretur, hæc in diplomate disertis verbis exprimi jussit: *salva in omnibus Archiepiscopi Salisburgensis, quæ prælibata est jurisdictione*.

Articulus IV.

Quæ Advocati ab Ecclesiis commoda; quæ ab advocatis damna Ecclesiæ perceperint.

Advocati, de quibus hactenus, non ii erant, qui 29
Ecclesiarum, aut Cœnobiorum defensionem nulla mercede susciperent. Ipsi Imperatores nonnumquam

quam aliquid pro sua tuitione quotannis sibi, aut suis persolvendum statuerunt. Ratbertus *de casibus Monasterii S. Galli cap.* 8. hæc de Ludovico Pio narrat: *Rex piissimus Ludovicus in eadem charta conscribi jussit regia dona, sibimetipsi secundum consuetudinem aliorum Monasteriorum pro securitate prædictorum quotannis ventura, id est duos caballos, & duo scuta cum lanceis*. Fridericus quoque I. teste Abbate Urspergensi per suum in Svevia procuratorem pro Advocatia defensoria, quam in se susceperat Urspergensis Monasterii, annuatim exegit Advocaticum (sic ejusmodi pro defensione munera, ac stipendia vocabant, vel etiam *jus advocaticum, & justitiam advocatiæ*), scilicet ut quilibet mansus rusticanorum prædiorum solveret *maltare unum* (mensuræ genus) *avenæ* pro annona equorum, non quidem suorum, sed officialium.

30 Hujusmodi, atque adeo largioribus pactis conventis cæteri protectionis advocati suum Ecclesiis patrocinium præstabant. Duo Chronicon Senonense exempla suggerit. Angelramus Metensis Archiepiscopus, cum Imperatoris Cancellarius renunciatus Abbatiæ Senonensi advocatiam non amplius posset impendere advocatum designavit, cui & certa quædam jura adscripsit, latifundia primum aliquot, tum tertiam mulctarum partem, ea lege, ut his contentus a cæteris abstineret. Hoc primum exemplum. Alterum Abbas S. Salvatoris (quod Cœnobium Bertholdus Tullensis Episcopus exstruxerat) exemplum dabit. Is nempe ut suo Monasterio consuleret, Albimontii Dominum advocatum, protectoremque elegit, eamque ob rem jura illi in armenta, domos, reos, lites, stagna, piscationes, id que genus alia; tum etiam in proventus æquis partibus inter Abbatem, & Advocatum dividendos addixit.

31 Non absimili ratione Advocatis Forensibus, aut judiciariam in Ecclesiarum subditos potestatem exercentibus stipendium quoddam constitutum fuit, quod plerumque tertia judicialium sportularum parte definiebatur. Carolus M. in diplomate, quod Nauclerus memorat *vol.* 2. *generat.* 27. *pag.* 698., ita statuit: *si præsens Advocatus* Adelbertus, *vel quisquam suorum successorum in prædicta Villa* (Regali, seu Ulma) *placitare* (jus ejus Villæ incolis dicere) *voluerit .... quidquid placitando ibidem acquirat, tertia parte retenta, duas Abbati reddat*. Idipsum postea moribus passim receptum fuit; immo & lege ab Henrico III. sancitum.

32 Atque utinam his advocatis contenti fuissent. Verum auri sacra fames eo plerosque adduxit, ut quæ sua erant, quærerent, rebusque Ecclesiarum, quarum defensionem susceperant, insatiabili quadam cupiditate inhiarent. Ac multa quidem damna Ecclesiæ ab Advocatis forensibus, ac jurisdictione utentibus passæ sunt, qui jurisdictionem in Ecclesiarum commoda sibi datam sæpe sæpius in ipsas Ecclesias exercebant. Multa quoque ab Oeconomis, quorum aliqui illarum bona in dominium suum, suamque proprietatem pertrahebant, alii vero ita illa administrabant, ut nihil minus, quam earum utilitatem spectarent.

33 Graviora tamen ab Advocatis protectoribus, qui plerumque generis nobilitate, opum splendore, dignitatis amplitudine præstabant, illata Ecclesiis damna novimus. De his post Magerum late disserunt Zallvvein *p.* 143. *seqq.* Gallade *cap.* 6. *a num.* 12., & celeberrimus auctor Italici operis, quod prænotatur *del diritto della Chiesa di acquistare, e di possedere beni temporali T.* 3. *p.* 11. *pag.* 193. *seqq.* Nos pauca indicacabimus. Præstabit autem statim audire Zoesium *Feud.* 10. *concl.* 8. ita de Advocatis conquerentem. *Pro defensione, ad quam tenentur, Monasteria, & eorum subditos sæpe suppriment, pro patrocinio oppugnant, subterunt, spoliant, gravant, premunt, flagellant*. Neque id exaggeratum putes. Primum enim Monasteria, atque Episcopatus non modo Advocatos, eorumque familiares venationis causa transeuntes excipere, & quam lautissime tractare, sed etiam canibus, equis, aliisque illorum animalibus magno etiam rei frumentariæ, avenæ, hordei, cæterarumque id genus frugum dispendio stabulationem præbere tenebantur: introductæ quoque non semel cum viris feminæ; *unde factum est*, inquit illustris Auctor operis inscripti: *demonstratio Jurium status Ecclesiastici, ut non solum muri, sed & mores, atque disciplina Ecclesiastica corruerint*. Deinde Monasteriorium, Ecclesiarumque bona diripiebant, atque obtentu laborum, industriæ majoris industriæ sibi vindicabant. Hinc Conradus Baro de Zimbern an. circiter 1427. de Cœnobio divitis Augiæ cum aliis adversæ fortunæ casibus, tum Advocatorum deprædationibus, ac rapinis in summam tenuitatem dejecto apud Megerum dolens querebatur hisce versiculis:

Augia Regalis dives quandoque fuisti,
Nunc talis qualis, quia plurima damna tulisti
. . . .
Res tibi collatas a Principibus reverendis
Sorbent sublatas, ac insidiantur edendis:
Hi defensores humiles quandoque fuerunt,
Nunc se raptores crudeles constituerunt.

Neque hoc solum, sed advocatia commercio obnoxia facta est: quo spectant supra indicati tituli emptionis, venditionis etc. Quare ad ineptos homines præpotentes, avarissimos omnis ista defensio devolvebatur. Quod ipsum de advocatia hereditariæ successionis titulo in nonnullas familias, ut etiam monuimus, perpetuata. Eo deventum est, ut sine advocatorum consensu nullum Episcopis, nullum Abbatibus liceret contractum celebrare.

Ad hæc advocatorum numerus in dies adeo augebatur, ut singula fere prædia suos haberent advocatos. 34
Schannat *Histor. Fuldens. p.* 11. *c.* 2. animadvertit præter unum Fuldensis Ecclesiæ principem advocatum Comitem de Ziegenha in nono jam sæculo in ejus Cœnobii chartis octodecim prædiorum totidem advocatos nominatim recenseri. In diplomate quoque, quod an. 1188. pro Ecclesia Goslariensi SS. Simonis & Judæ Fridericus I. dedit, plures peculiarium latifundiorum advocati indicantur; quorum immoderationem Imperator coercet. Accesserunt Subadvocati, quos nonnunquam Ecclesiæ sibi deligebant, sæpe Imperatores bellis, aliisque curis distracti præsertim remotioribus ab urbe Imperii principe Ecclesiis in sui locum substituebant, ut eæ quo proximius, eo promptius præsidium haberent. Hi vero in res Ecclesiæ persæpe eo liberius, effrænatiusque grassabantur, quo difficilius aut perturbatus reipublicæ status, aut locorum longinquitas ad Supremos Principes perfugium reddebat, licet ex Ottonis I. designatione,

quam Miræus exhibet, Subadvocatus nihil aliud juris haberet, *nisi per singulos annos de unaquaque domo denarium unum, gallinam unam, & avenæ sextarium unum.*

35 Itaque mirum non est Romanos Pontifices, Concilia, ipsosque Imperatores, ut tanto sacrorum locorum exitio occurrerent, plura edixisse. Ac primum Subadvocati omnino sublati fuere tum ab Eugenio III. an. 1148. in Rhemensi Concilio, & ab Hadriano IV. in epistola, quam Hundius reddit Tom. 2. *Metrop. Salisburg.*, tum ab Imperatoribus Friderico I. & Conrado III. quos idem Hundius laudat, ut vere dixerit Eberhardus Salisburgensis in quodam diplomate suo, de quo Hansizius *Germ. Sacr. tom.* 1. *Subadvocatias tam Synodalibus, quam etiam Imperialibus judiciis abjudicatas fuisse.*

36 Deinde legibus Advocati coerciti sunt. Rhemense, quod indicavimus, Concilium auctoritate Apostolica sanxit, *ut nullus advocatus præter jus, & beneficium antiquitus constitutum sibi aliquid accipere, vel usurpare præsumeret.* Lateranense quoque Œcumenicum an. 1215. Concilium *cap.* 45. prohibuit, *ne patroni vel advocati, seu vicedomini super præmissis de cætero plus usurpent, quam reperiatur in jure permissum: & si contra præsumpserint, districtissime per severitatem canonicam compescantur.* Nec segnior in eis cohibendis fuit Honorius III. Gelenius in opusculo, cui titulus: *Vindex libertatis Ecclesiasticæ* etc., ejus Pontificis epistolare an. 1221. ad Coloniensem Archiepiscopum, & Suffraganeos recitat *in notat. ad cap.* 1. *p.*86., in qua illis Honorius mandat, *quatenus Ecclesias vestrarum*, ut ait, *diœcesum, humano amore, ac mundano timore postpositis, ab advocatorum vexationibus taliter defendere studeatis, quod per studium vestrum a suis possint angustiis respirare.* Hoc ipsum Imperatores sæpe edixerunt, ut Carolus V. in Constitutione, quam Bruxellis edidit an. 1549.

37 Sed & illud constitutum reperio, ut possent Episcopi, & Abbates Advocatos abdicare, si forte munere suo in Ecclesiarum, & Cœnobiorum damnum abuterentur. Vide Friderici II. *de pace tenenda, & ejus violatoribus lib.* 11. *feud. tit.* 27. *§.* 7., & Urbani II. Constitutionem pro Monasterii Hirsaugiensis instauratione apud Magerum *cap.* 16.

38 Demum Principibus sæpe consultius visum fuit, ut loca sacra ab advocatorum onere penitus liberarentur, ut Alberto I. Rom. Regi, qui an. 1303. conditum a se Monasterium Regiosontanum hujusmodi advocatis carere jussit. Alia exempla dabit idem Magerus *cap.* 5. *num.* 441. Atque hæc de Ecclesiarum advocatis dixisse sit satis.

ÆQUIVOCATIO, seu Amphibologia. Vide verb. *Accusatus a num.* 31. *ad* 43. & verb. *Juramentum art.* 1. *a num.* 13. *ad* 26. ac verb. *Restrictio mentalis per tot.*

ÆTAS.

SUMMARIUM.

ÆTas incipit a die nativitatis, non autem a die 1
Baptismi. Sac. Congr. Conc. *in Crotonen.* 4. *Decemb.* 1627. Rota Rom. *part.* 18. *tom.* 1. *decis.* 263. *n.* 13. Juristæ septem ætates hominis distinguunt. Pri- 2
ma est infantia, quæ durat usque ad septimum annum tam in masculis, quam in fœminis. Secunda est pueritia, seu impubertas, quæ in fœminis durat usque ad duodecimum, in masculis vero usque ad decimum quartum annum completum: Tertia est adolescentia, seu pubertas, quæ in utrisque durat usque ad annum vigesimum quintum completum. Quarta est juventus, quæ durat usque ad annum quadragesimum. Quinta est virilitas, quæ durat usque ad quinquagesimum, vel sexagesimum. Sexta est senectus, quæ durat usque ad septuagesimum, cum supra 70. sit proprie ætas decrepita, ut tenet Sac. Rot. Rom. *part.* 6. *decis.* 45. *n.* 8. Septima est decrepitas, quæ durat usque ad mortem, seu usque ad annum centesimum, cum ex Rota Rom. *part.* 11. *decis.* 314. *num.* 4. ultra centesimum annum ætas sit inverisimilis.

Ætas requisita pro tonsura, & primis tribus Mi- 3
noribus Ostiariatu scilicet, Lectoratu, & Exorcistatu, sunt anni septem completi, *cap. in singulis dist.* 77. Pro Acolythatu sunt anni 12. completi, *ex cit. cap. in singulis*, & colligitur *ex text. & Gloss. in cap. de iis dist.* 28. *& cap. Cum nullus, de temporib. Ordin. l.* 6. Pro Subdiaconatu sunt anni 22. Pro Diaconatu an- 4
ni 23. Pro Presbyteratu 25. ex Tridentino *sess.* 23. *de reformat. c.* 12. ubi habet præcisa hæc verba: *Nullus imposterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigesimum secundum, ad Diaconatus ante vigesimum tertium, ad Presbyteratus ante vigesimum quintum ætatis suæ annum promoveatur.* Qui anni requisiti a Trident. pro 5
his tribus sacris Ordinibus sufficiunt incepti, ut tenet communis Doctorum, & in praxi receptum est cum Gloss. *in Clement. ultim. hoc titulo.* Pro Episco- 6
patu anni triginta completi, *c.* 1. 2. *&* 4. *Dist.* 68. & Trident. *sess.* 7. *c.* 1. *de reform. ex cap. Cum in cunctis, de elect.* In regno tamen Galliæ ex concordatis cum 7
Leone X. sufficit, ut Episcopus eligendus inchoarit 27. annum. Pro Cardinalatu ex Trident. *sess.* 24. *de reform. c.* 1. requiritur eadem ætas, quæ requiritur pro Episcopatu, etiamsi essent Cardinales Diaconi. Ex Sixto V. tamen Constit. incip. *Postquam verus*, in Diaconum Cardinalem assumi potest qui saltem in 22. suæ ætatis anno fuerit constitutus. Pro Papatu 8
nulla certa ætas reperitur constituta, cum etiam Adolescentes, & Juvenes fuerint interdum ad Pontificatum assumpti, ut Benedictus IX. decem annorum puer, uti testantur Graveson *Histor. Ecclesiast. tom.* 4. *fol.* 89. primæ impressionis Romanæ. Vincentius Fu-

ga *Notitiæ Orbis Sacri, & profani fol.* 187. & alii, Joannes XI. tertio, & vigeſimo anno vix expleto, uti refert dict. Vincentius Fuga *loc. cit. fol.* 180. ſeu viginti quatuor annos natus, ut ſcribit Berninus *in Hiſtoria omnium Hæreſum tom.* 2. *ſæculo X. cap. unic. fol.* 187. & alii. Joannes XII. vix natus annos duodeviginti, uti tradunt dict. Graveſon *loc. cit. fol.* 71. dict. Vincentius Fuga *loc. cit. n.* 180. & alii. Vide
9 verb. *Papa art.* 1. *n.* 54. Ex cap. tamen *Indecorum* 3. *de ætate, & qualitate præficiendor.* poteſt deduci, quod ſicut in aliis eligendis, ita, immo a fortiori, in ipſo requiratur ætatis maturitas, quia dicit Canon. *Indecorum eſt, ut hi debeant Eccleſias regere, qui non noverunt gubernare ſe ipſos; cum ad Eccleſiarum regimen tales perſonæ ſint admittendæ, quæ diſcretione præemineant, & morum fulgeant honeſtate.*

10 Ætas requiſita ad Beneficium ſimplex obtinendum, eſt ætas quatuordecim annorum. Concil. Trident. *ſeſs.* 23. *cap.* 6. *de refomat.* his verbis: *Nullus ante decimum quartum annum beneficium poſsit obtinere*, & annus quartodecimus ſufficit, quod ſit inceptus, ex declaratione Sac. Cong. Conc. teſte Armend. *in addit. ad recomp. Legum*, Navarr. *lib.* 1. *tit.* 20. *l.* 1. *de ætatibus num.* 5. Gonzal *ad regul.* 8. *Cancell. gloſs.* 5. *in princip. n.* 90. & alii. Si vero in fundatione Beneficii ſit ſtatutum, ut illud etiam conferri poſſit minori quatuordecim annorum, ſeu Fundator expreſſe voluerit ſufficere, quod præſentatus eſſet Clericus primæ Tonſuræ, tunc non requiritur ætas quatuordecim annorum, ſed poteſt
11 ſufficere etiam ſola ætas ſeptem annorum. Sic decrevit Sacra Congregat. Concil. ut teſtatur Sac. Rot. Rom. *in Monopolitana Beneficii, ſeu Capellaniæ* 6. *Junii* 1622. *coram Merlino & in Cordubenſe Capellaniæ* 5. *Decembr.* 1629. *coram Coccino Decano.* Similibus autem fundationibus non fuit derogatum per Concilium Tridentin. loco citato, ut fuit deciſum a Sacr. Congr. ejuſdem Concilii teſte Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancel. gloſs.* 5. *in princip. n.* 91. Ricc. Navarr. & alii; Tunc enim ſtandum eſt Juris communis diſpoſitioni, ſecundum quam etiam Clericus primæ Tonſuræ, & in ſeptimo anno conſtitutus erat capax ſimplicis Beneficii, *cap. Si eo tempore, de reſcriptis*, & Rota Rom. *part.* 2. *in Granaten. Capellaniæ Decis.* 194. *n.* 2. 12. *Januarii* 1606. *coram Reverendiſſi-*
12 *mo Lugdunenſi*. Et hæc ætas ſeptem annorum ſufficit ad penſionem obtinendam, nec ad eam exigitur ætas quatuordecim annorum requiſita per Tridentinum ad Beneficia Eccleſiaſtica. Sic deciſum fuiſſe a Sac. Con. Conc. refert Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancell. gloſs.* 5. *n.* 26. Lezana, Barboſa, & alii.

13 Ætas ſufficiens ad obtinendum Canonicatum in Eccleſia Collegiata eſt ætas quatuordecim annorum; ſuper his enim canonicatibus nihil innovavit Concilium Tridentinum, ut cenſuit Sac. Cong. Concil. teſte Gallet. *in Margarita caſuum conſcientiæ verb. Canonicus* 3. *p.* 29. cum Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancell. gloſs.* 5. *n.* 29. Piaſec. *in praxi nova Epiſcop. cap.* 5. *n.* 21. *pag.* 350. Armendariz *lib.* 1. *de ætate num.* 8. Aloyſio Ricc. & aliis; adeoque ſtandum eſt pro his Canonicatibus Juris communis diſpoſitioni, ſecundum quam ſufficit ætas 14. annorum pro his obtinendis, *cap. ſuper inordi-*
14 *nata* 35. juxta Gloſſ. *verb. pueri de Præbenda*. Et hoc eſt intelligendum, ſi talis Canonicatus Eccleſiæ Collegiatæ ex ſua fundatione, vel ſtatu, aut conſuetudine nullum requirat Sacrum Ordinem; alias deberet providendus eſſe conſtitutus in illis Sacris Ordinibus, quos requireret talis Canonicatus, vel in ea ætate, qua infra annum a Jure ſtatutum poſſet ad illos Ordines promoveri, ut cum communi ſentit Aloyſius Ricc. *in praxi aurea reſolut.* 139. *n.* 3. Et hæc ætas quatuorde- 15
cim annorum ſufficit etiam in Collegiata, in qua ſpectat Cura animarum Canonicis, non uti ſingulis ſed uti unitis. Sic deciſum a Sac. Cong. Conc. referunt Gonzalez *ad reg.* 8. *Cancell. in princip. n.* 92. Ricc. Piaſec. Barboſ. & tenet Rot. Rom. *part.* 10. *decis* 31. *num.* 33. Et adhuc hæc ætas quatuordecim annorum 16
ſufficit etiam ad obtinendam dimidiam portionem in Eccleſia Cathedrali; Concilium enim Trident. *ſeſs.* 24. *de reform. c.* 12. ubi requirit ætatem neceſſariam ad Ordines Sacros pro Canonicatibus, & portionibus in Cathedralibus, non loquitur de dimidiis portionibus, ut ipſum legenti patet: nec ejus verba debent extendi ad dimidias portiones in iiſdem Cathedralibus, pro quibus dimidiis portionibus nec requiruntur Ordines Sacri, nec ætas requiſita ad illos Ordines, prout deciſum fuiſſe a Sacra Cong. Conc. referunt Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancell. Gloſs.* 5. *n.* 93. Didac Narbona *tract. de ætate ad omnes humanos actus requiſita anno quatordecimo qu.* 57. *n.* 5. Campan. & alii.

Ætas requiſita ad dignitates quaſcumque, quibus 17
ſubeſt Cura animarum, ſeu ad Beneficia Curata & regimen Eccleſiæ Parochialis, eſt ætas viginti quinque annorum ſaltem inceptorum; *cap. cum in cunctis* 7. *§. inferiora, de electꝫion.* juncto *cap. Licet Canon.* 14. *eodem titulo* 6. ubi habentur præciſa verba: *Decernentes collationes de Parochialibus Eccleſiis, his, qui non attigerint vigeſimum quintum annum, de cætero faciendas, viribus omnino carere*; & Concil. Trident. *ſeſs.* 24. *de refor. cap.* 12. ubi habet: *Nemo igitur deinceps ad dignitates quaſcumque, quibus animarum Cura ſubeſt, promoveatur, niſi qui ſaltem* 25. *ſuæ ætatis annum attigerit*. Et hæc ætas 25. annorum inceptorum requiritur 18
etiam ad dignitatem Eccleſiæ Cathedralis, cui ſit diſtribuitio Miſſæ cantatæ per turnum infra hebdomadam, cum habeat onus annexum, ac proinde teneatur per ſe adimplere, Sac. Cong. Conc. *in Crotoniens.* 4. *Decemb.* 1627. Hæc autem ætas 25. annorum in- 19
ceptorum requiſita ad obtinendas Eccleſias Parochiales, ſeu dignitates, quibus ſubeſt Cura animarum, non exigitur, nec eſt neceſſaria, quando dignitati, vel Canonicatui cura animarum non ſubeſt principaliter, ſed ſolum acceſſorie eſt ipſis unita: Sic decrevit Sacra Cong. Conc. his verbis. *Si aliqua Parochialis eſſet unita alicui Canonicatui Eccleſiæ Cathedralis, acceſſorie ſufficiunt viginti duo anni*. Ita refert Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancell. gloſs.* 9. *n.* 4. Gallet. *in Margarita caſuum conſcientiæ verb. Canonicatus* 5. *& verb. Parochus*. Aloyſius Ricc. Garcias, & alii, & ita fuiſſe in Rota deciſum refert Seraphinus *decis.* 1183.

Ætas requiſita ad dignitates, vel Perſonatus, qui- 20
bus nulla ſubeſt Cura animarum in Cathedralibus, eſt ætas 22. annorum. Concil. Trid. *Seſs.* 24. *de reform. c.* 12. præciſis his verbis: *Ad cæteras autem Dignitates, vel Perſonatus, quibus animarum Cura nulla ſubeſt, Clerici alioquin idonei, & viginti duobus annis non minores, adſciſcantur*; Qui anni viginti duo debent eſſe com- 21
pleti, taliter quod neque Epiſcopus poſſit in hoc diſpenſare, ut cenſuit Sac. Congr. Conc. 20. *Septemb.* 1631. dicens: *Dignitatem in Eccleſia Cathedrali non haben-*

habentem animarum curam non posse conferri, nisi ei qui habuerit 22. *annos completos, & Episcopum non*
22 *posse dispensare*. Ad Canonicatus Cathedralis, ubi est facta distributio Sacrorum Ordinum requiritur illa ætas, quam exigit Ordo Canonicatus, idest ad Canonicatus Subdiaconalem ætas 21. annorum: Diaconalem ætas 22. annorum, & Sacerdotalem ætas 24. annorum; cum respective omnes sint sic in tali ætate, ut infra annum possint ascendere ad Ordinem a suo Canonicatu requisitum. Sic expresse Tridentinum *cit. sess.* 24. *de reform. cap.* 14. *Neminem, etiam deinceps ad dignitatem Canonicatuum, aut Portionem recipiant, nisi qui eo Ordine Sacro, aut sit initiatus, quem illa dignitas, Præbenda, aut Portio requirit, aut in tali ætate, ut infra tempus a jure, & ab hac Sancta Syno-*
23 *do statutum initiari valeat*. Ad Canonicatus autem Cathedralis, ubi non est facta distributio Sacrorum Ordinum requiritur ætas annorum 22. inceptorum: sic Sac. Cong. Concil. *in una Algarb.* ubi sicuti refert Nicolaus Garcias *de Benefic. part.* 7. *c.* 4. *num.* 26. censuit, quod etiam in Ecclesia, ubi non fuit facta distributio Sacrorum Ordinum, requiritur, quod provisus de Canonicatu ad minus attingat 22. annum, & quod collatio facta habenti 20. tantum non valeat; sed ad minus debet esse constitutus in vigesimo primo anno, ita ut possit infra annum ad sacrum Subdiaconatus Ordinem promoveri, ut declaravit eadem Sacra Congreg. Conc. die 4. *Augusti* 1654.

24 Ætas requisita ad dignitates, & Personatus in Ecclesiis Collegiatis, secundum multos est ætas etiam 22. annorum, sicuti in Cathedralibus; sic tenent, & decisum fuisse a Sacra Congr. Conc. referunt Nicolaus Garcias *de benific. part.* 7. *cap.* 4. *n.* 59. *&* 62. Armendariz, Didacus de Narbona; Filliucius, Castropalaus, & Fagnan. in *cap. Cum in cunctis n.* 48. *& seq. de election.* & eorum ratio est, quia Trident. *loc. cit. cap.* 12. in principio dicit: *In Ecclesiis præsertim Cathedralibus*, ubi illa particula *præsertim* videtur includere alias præ-
25 ter Cathedrales. At secundum multos alios ad dignitates, & Personatus in Collegiatis non requiritur ætas 22. annorum, sed sufficit ætas annorum 14. juxta dispositionem Juris communis, *Cap. super in ordinata* juncta Glossa *verb. pueri de Præbend.* Et ratio istorum est, quia Concil. *loc. cit. cap.* 12. loquitur solum de Ecclesiis Cathedralibus, & non de Collegiatis; dicit enim, *Cum dignitates in Ecclesiis præsertim Cathedralibus*, adeoque non extendendum ad alias Collegiatas; nec illa particula *præsertim* videtur includere alias præter Cathedrales, sed solum videtur innuere, quod hæc ætas, quodam speciali Jure requiritur ad dignitates in Cathedralibus, cum istæ quodam speciali fine sint institutæ, ut Episcopos in Ministerio, & officio præ aliis immediatius adjuvarent, & tamquam lucernæ super Candelabro in Cathedralibus præ aliis Ecclesiis eminentioribus omnibus aliis prælucerent exemplo virtutum, *ut qui eas*, dicit ibi Concilium, *obtinerent, pietate præcellerent, aliisque exemplo essent, atque Episcopos opera, & officio juvarent*; & pro hac sententia stant, & sic decisum fuisse a Congr. Conc. referunt Gonzalez *ad reg.* 8. *Cancell. Gloss.* 9. *n.* 82. Piasec. Aloysius Ricci, Novarr. Squilant. Zerol. de Luca *de Canonicis d.* 5. *n.* 2. Barbosa *in Trident: sess.* 24. *cap.* 12. *n.* 13. *& part.* 3. *de Offic. & potest. Episcopi alleg.* 60. *n.* 67. Alzed & Fr. Emanuel. *qq. reg. tom.* 1. *q.* 11. *art.* 2. *& in addit. ad Bullam compositionis num.* 4. ubi ait Christophorum Vellam Archiepiscopum Burgensem contulisse dignitatem Scholasticæ Collegiatæ Ecclesiæ de Aquillar de Campo cuidam Scholari, qui non habebat majorem ætatem 17. annorum, & cum litigaretur super hoc, fuisse judicatum collationem esse Canonicam & Juridicam.

Ætas requisita ad Generalatum, Provincialatum, 26
Abbatiatum, cæterasque similes dignitates Jurisdictione quasi Episcopali gaudentes de Jure communi, est ætas 30. annorum completorum, colligitur *ex cap. cum in cunctis de election.* & sic decisum fuisse a Sacra Congr. Conc. referunt Riccius *in Praxi fori Ecclesiastici resolut.* 56. *Part.* 4. Joann. Maria Novarius *in Lucerna Regular. verb. ætas*, & alii. De Jure autem 27
particulari, & municipali attendendæ sunt Constitutiones cujusque Religionis, cum variæ varia disponant de ætate requisita ad omnes respective Prælaturas, Dignitates, & officia Ordinis. Ad hoc ut aliqua Mo- 28
nialis, cujuscumque sit Religionis, possit eligi in Abbatissam, seu Priorissam, debet habere quadraginta annos ætatis, & saltem octo Professionis Regularis. Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 7. *de Regularib. & Monialib.* & annus quadragesimus debet esse completus ex Sac. Cong. Conc. *in una Neapolitana* 24. *Septembris* 1678. Quod si non reperiretur in Monasterio Mo- 29
nialis quadragenaria, possit eligi quæ annos triginta excesserit, & quinque saltem annis post Professionem recte vixerit, ex eodem Concil. *ibidem*. Et si aliqua eligatur non habens talem ætatem a Concilio requisitam, electio ipso Jure esset nulla, ut declaravit Sac. Congr. Concil. *in una Viterbiensi* 16. *Maii.* 1623. Vide Verb. *Abbatissa num.* 3. *&* 5.

Ætas requisita, & sufficiens ad sponsalia est septen- 30
nium completum tam in masculis, quam in fœminis, *cap. Litteras* 4. *cap. Accessit* 5. *& cap. Ad dissolvendum* 13. *de dispens. impub.* Ætas requisita, & sufficiens 31
ad Matrimonium est ætas pubertatis, scilicet ætas 12. annorum in fœminis, & 14. in masculis, nisi malitia suppleat ætatem, *princ. Instit. de nupt. & leg.* 4. *ff. de actu Nupt. cap. Puberes* 3. *capit. Attestationes* 10. *& cap. fin. de desponsat. impuber.* Et hæc ætas debet esse 32
completa in utrisque, *cap. ex litteris de desponsat. impub.* Ætas requisita ad Professionem Regularem est ætas 33
sexdecim annorum completorum tam virorum, quam mulierum in quacumque Religione, Conc. Trid. *sess.* 25. *de Regular. & Monial. cap.* 15. ubi habet præcisa verba: *In quacumque Religione, tam Virorum, quam Mulierum, Professio non fiat ante decimum sextum annum expletum*. Ad receptionem autem Novitiorum 34
non est aliqua ætas Jure communi requisita, immo *ex cap. Nullius, de temp. in Ord. in* 6. colligitur etiam in infantili ætate posse novitios ad habitum admitti. Ex decreto tamen Sac. Congr. Episcop. & Regular. 1. *Martii* 1608. Novitia recipi non potest causa induendi habitum Professionis in Religione, nisi duodecim annis sit major; sicuti nec etiam Novitius recipi potest, nisi habeat saltem annos duodecim, ex decreto Sac. Congreg. Conc. 20. *Martii* 1621. Vide autem verb. *Moniales art.* 1. *num.* 72. (*) & verb. *Annus Probationis, seu Novitiatus n.* 6. *& seqq.* ubi afferuntur decreta, quibus ætas pro recipiendis in Novitios, & Novitias definitur. Conversi autem nequeunt recipi ante vi- 35
gesimum ætatis suæ annum. Clemens VIII. Con-

stit. incip. *Cum ad Regularem disciplinam*, ubi in fine *§. tertii* habet præcisa verba: *Ipsi autem Conversi non recipiantur ante vigesimum ætatis suæ annum*.

36 Ætas sufficiens ad peccatum mortale regulariter est septennium, in ipso enim septennio regulariter dicitur quisque perventus ad annos discretionis, a quibus incipit obligatio Confessionis Sacramentalis; *cap. Omnis utriusque, de pœnit. & remiss.* ubi habentur præcisa verba: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenit, omnia sua peccata semel in*
37 *anno confiteatur proprio Sacerdoti*. Ad communionem autem quamvis sufficiat ætas discretionis, seu usus rationis, in iis, qui in tali ætate sunt capaces concipiendi debitam devotionem circa hoc Sacramentum, tamen regulariter loquendo non est concedenda communio Eucharistica nisi habentibus ætatem undecim, vel duodecim annorum, nisi in aliquibus anticipetur propter eorum singularem præ aliis de hoc Sacramento devotionem, & pleniorem de eo cognitionem.

38 Ætas, qua pueri, & puellæ obligantur ad audiendam Missam, & ad abstinendum a carnibus, regulariter est pariter septennium completum, quia tunc præsumuntur habere sufficientem usum rationis; septennio enim completo habente tantum usum rationis, ut sufficiat in utrisque ad contrahenda sponsalia, *ex cit. cap. Litteras 4. cap. Accessit. 5. & cap. Ad dissolvendum 13. de desponsatione impuberum*, & sic tenent magis communiter Doctores cum Sanchez, Azorio, Bo-
39 nacina, Torn.Bass. & aliis multis. Ætas, qua Adolescentes incipiunt obligari ad legem jejunii, est ætas 21. annorum completorum, quia Ecclesia illos solum obligat, qui incipiunt corpore consistere; communiter autem crescunt omnes, & firmantur saltem us-
40 que ad annum vigesimum primum completum. Regulares autem, licet nec dum annum vigesimum primum expleverint, tenentur a die emissæ Professionis ad omnia jejunia præcepta in sua Religione, quia per votum renunciarunt privilegio ætatis, & obligatio Regulæ est distincta ab obligatione temperan-
41 tiæ, quam intendit Lex Ecclesiæ. Ad jejunia vero mere Ecclesiastica, quæ nullo modo præcipiuntur in sua Regula, non obligantur, antequam annum vigesimum primum expleverint, sicut alii fideles; quia Ecclesia nullo præcepto obstringit magis eos, quam alios fideles; nec Regula, ut supponitur, aliquid disponit de istis jejuniis mere Ecclesiasticis. Et sic tenent Silvester, Azorius, Sa, Fagundez, Sanchez, Tabiena, Silvius, & alii magis communiter.

42 Ætas requisita, & sufficiens pro Patrinis Baptismi, & Confirmationis, est ætas usus rationis, seu septennii; nec refert, an Patrinus sit minoris ætatis, quam Baptizatus, & Confirmatus, quia nullo præcepto, seu Canone requiritur, ut sit majoris ætatis; ut tenet Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat. 30. num. 39.*
43 Ledesma, Sayr, Gobat, & alii passim. Ætas requisita, & sufficiens ad votum, seu ad vovendum, est ætas usus rationis, seu septennii, quæ sufficit ad peccatum mortale perfecto actu humano, & directo in
44 se volitum. Sic Doctores fere communiter. Ætas requisita, & sufficiens ad incurrendam Censuram, licet aliqui credant, quod sit ætas duodecim saltem annorum, tamen tenendum est de rigore juris sufficere illam ætatem, in qua pueri sunt doli capaces, etiam ante annos pubertatis, ut clare supponitur *c. ult. de sent. Excomm.*

Alia ad rem, vide verb. *Matrimon. n. 101. & 102.* 45
& verb. Ordo art. 2. n. 116. & 117.

Additiones ex aliena manu.

Aliquando multum interest probare diem nativi- 46
tatis alicujus. De eo autem quæritur, an is probari possit ex libris Baptismi, in quibus adnotatus sit. Mul-
ti in ea sunt sententia probari posse. At contrarium 47
tenet Bohemer. *in Decretal. lib. 3. tit. 22. §. 2. in jure Parochial. sect. 4. cap. 1. §. 30. & rursus in Animadvers. ad Instit. Fleur. part. 2. cap. 6. §. 10. Lit. I Capyc. Latro decis. 166. num. 52. Rota in Tullen. Coadjutoriæ 13. Junii 1630. §. secundo idem objectum coram Normann.* impressa apud *Alphons. de Leon. de offic. Capellan. q. 4. sect. 6.* Idemque videtur fuisse sensus *Sac. Congregationis Concilii interpretis in Perusina Restitutionis in integrum 1. Augusti 1750.* in qua petita nullitate professionis eo sub motivo, quod perpensis die natali adnotato in libro Baptismorum, & die Professionis adnotato in Regestis ejusdem, deficiebant aliquot horæ ad justam ætatem Professi, *Sac. Congregatio* censuit defectum paucarum horarum utique sufficere ad nullitatem professionis, at non probari diem natalem ex libro Baptismorum. Libri enim baptismorum ubi ad præscriptum Concil. Triden.. *sess. 24. cap. 2. de Reform.* conscripti, & conservati sunt, probant utique baptismum, compaternitatem, & alia quæ coram Parochis vi proprii officii geruntur; nequaquam vero attendi possunt circa ætatem, & similia, quæ Parochi ex aliorum relatione habent, & quorum cognitio ad officium ipsorum Parochorum minime pertinet.

De ætate requisita ad simplicia beneficia fundata 48
ante *Concilium Tridentinum* non levis quæstio est. Sunt qui tenent, non requiri ætatem quatuordecim annorum ab ipso *Conc. Trid.* statutam pro ipsis beneficiis simplicibus assequendis, sed sufficere ætatem septem annorum de jure antiquo requisitam, cui Fundator se conformasse præsumitur. Vide *Novar. quæst. forens. part. 1. quæst. 71. num. 5. & sequent. Leuren. For. Beneficial. part. 2. sect. 1. cap. 2. §. 3. quæst. 160. Rota in recent. decis. 403. n. 17. & sequen. part. 4. tom. 2. cor. Merlin. decis. 40. a num. 13. ad plur. sequent. & in Valentina Beneficii 8. Maii 1747.*
§. 15. cor. bon. mem. Vicecom. At eidem supremo Tri- 49
bunali alias placuit hæc distinctio; quod aut constat Fundatorem vel expresse, vel tacite indicium aliquod dedisse, quod contentus erat ætate impuberi, & in hoc casu nova dispositio *Concilii Tridentini* non afficit hoc beneficium ex ratione illa, quod *Concilium Tridentinum* voluntati Fundatorum minime derogavit. Aut vero non constat, Fundatorem vel expresse vel tacite significasse, quod dicta ætate contentus erat, & in disparatissimo hoc casu nova dispositio Concilii Tridentini afficit hoc beneficium quamvis antea fundatum. Vide *Rota in Gerunden. Beneficii 25. Junii 1723. §. Nec evitari, & sequenti cor. bon. mem. Cerr. & in Thelesina seu Cerretana Beneficii 26. Junii 1754. §. 17. cor. R.P.D. Elephantut.*

De ætate ad omnia Beneficia superiora & inferiora 50
tum sæcularia tum regularia requisita, adi, ubi res postulat, *Joannem de Laur.* in peculiari tractatu ita inscripto. De ætate vero ad omnes humanos actus requisita, consule pro re nata *Didacum Narbona* in tractatu pariter ita inscripto.

AFFECTIO Beneficii vide verb. *Beneficia art.* 8. *per totum*.

AFFILIATIO RELIGIOSORUM.

1 AFfiliatio Religiosorum solet frequenter fieri, cum sæpe sæpius reperiantur Religiosi, qui iustis de causis, eorum Superioribus benevisis, affiliantur Conventibus, seu Monasteriis, aut Provinciis diversis ab illis, in quibus professionem emiserunt, quæ Professio
2 operatur veram Religiosam filiationem. Ad hoc, ut hujusmodi affiliatio sit valida, tria concurrere debent, scilicet Licentia Superioris, Consensus Religiosorum illius Conventus, cujus erat filius, & similis consensus Religiosorum alterius Conventus, in quo fit affiliatio; ut notat Fontan. *ad Const. Ord. Præd. verb. affiliationes n.* 4. Ursaya *Instit. Crim. lib.* 4. *tit.* 7. *n.* 93.
3 Quamvis autem juxta affiliationis naturam concurrere semper debeat consensus Conventus a quo, & ad quem; ex particularibus tamen facti circumstantiis Sac. Cong. Episc. & Reg. aliquando dispensat: ut de facto circa consensum Conventus, a quo dispensavit die 24. *Aprilis* 1705. cum quatuor Religiosis Conventualibus, qui affiliati fuerunt Conventui S. Mariæ Gratiarum Albani cum sequenti tamen clausula: *Ita tamen, ut omnia bona, & eleemosynæ ab omnibus quomodocumque acquisitæ primo Conventui incorporatæ in-*
4 *telligantur*. Et *die* 20. *Januarii* 1719. in una Neapolitana favore Baccalaurei Anselmi Viani Conventualis respondit pro gratia affiliationis cum derogatione consensus Religiosorum Conventus a quo, & ad quem, ut patet ex Decreto sequentis tenoris:
5 *Sacra Congregatio &c. attentis relationibus P. Vicarii Generalis, & P. Procuratoris Gener. Ordinis, ac itidem attentis specialibus circumstantiis, & rationibus benigne remisit arbitrio ejusdem Vicarii Generalis, ut Oratorem affiliet in præfato Conventu, non obstante defectu consensuum Conventus, a quo, & ad quem, ita tamen, ut Jura quæsita primo dicto Conventui integra, & illibata remaneant. Non obstante &c. Romæ* 20. *Januar.* 1719.
6 *Attenta facultate nobis concessa aggregamus in Filium Conventus nostri S. Antonii extra portam Medinam Neapolis Patrem Baccalaureum Anselmum Viani Sacerdotem, non obstante defectu consensus amborum Conventuum, a quo scilicet, & ad quem, remanente tamen integro, ac illibato Jure acquisito omnium bonorum Conventui a quo, juxta Decretum ejusdem Sacræ Congregationis non obstantibus &c. Fr. Joseph Baldrati Vicarius Generalis*.
7 Non acquiescentibus autem oppositoribus, reproposita causa die 12. Martii 1719. rescriptum fuit; *Pro omnimoda executione Decreti Vicarii Generalis, & amplius causa non proponatur*. Idemque practicatum fuit ab eadem Sac. Congr. Episc. & Regul. *anno* 1687. *in una Florentina* ad instantiam Conventus Sanctæ Crucis Florentiæ, quæ resolutio in publica forma adducta fuit *in dicta Neapolitana anno* 1719.
8 Advertendum tamen est hic, quod similes resolutiones Sacrarum Congr. ex particularibus facti circumstantiis in uno, vel altero casu editæ, non sunt generaliter servandæ, nec faciunt statum pro omnibus aliis casibus, in quibus eædem circumstantiæ non concurrant, ut distinguendo observat Rota *in Hispalens Juris votandi* 4. *Febr.* 1697. *§. distinguentes, coram Cardin. Caprara*, ibi: *Declaratio ipsa Sacræ Congregationis facit legem generalem ubique servandam, nisi super specialitate alicujus casus fuerit consulta*: Sic Ursaya *tom.* 3. *part.* 2. *discept.* 16. *num.* 306. *& lib.* 1. *tit.* 10. *§.* 4. *Instit. Crim. num.* 149. *& seq.* cum multis aliis ibi citatis. Vide verb. *Declarationes & Decreta*.

An autem tales affiliationes fieri debeant votantibus 9 etiam illis Religiosis, veris quidem filiis illius Conventus, in quo fiunt, sed in aliis Conventibus Religionis a Superioribus legitime collocatis, vel a solis Religiosis commorantibus de familia in Conventu, in quo fiunt, sive sint illius filii, sive non, variant Doctores, & varie sæpius respondit Sacr. Congr. Episc. & Regul. juxta diversas circumstantias personarum, locorum, temporum, & hujusmodi. *In Eugubina* 10 *enim* 29. *Martii, &* 27. *Aprilis* 1703. *ponente Emin. Tanara* nedum admissa fuit pro valida aggregatio Patris Pagnini Lucensis ad Monasterium S. Petri Eugubii Congregationis Olivetanæ, sed ulterius in concursu verorum filiorum ejusdem Monasterii prælationem obtinuit ad Abbatiam tunc vacantem, non obstante quod aggregatio facta fuisset cum solo consensu, & præsentia duorum ex 14. Religiosis veris filiis ejusdem Monasterii, quorum 12. tempore aggregationis moram faciebant in aliis Monasteriis Religionis. Et *in* 11 *Neapolit. Affiliationis* 11. *Aprilis* 1704. *ad relationem Eminentissimi Gabrielli*, in cujus terminis major pars Religiosorum Conventus S. Antonii extra Portam Medinam Neapolis Ordinis Minorum Conventualium S. P. N. Francisci, cui facta fuit affiliatio P. Magistri Bonaventuræ de Nicolao, moram faciebat in diversis Conventibus Religionis.

In una autem Dominicanorum die 26. Novemb. 12 1706. eadem Sac. Congr. Episcop. & Regular. ad validitatem affiliationis per viam legis demandavit, ut infra. *In causa Provinciæ Lombardiæ pro Dominicanis; Filiationes, & Transfiliationes respectu utriusque Conventus a quo, & ad quem faciendas esse in Capitulis Conventualibus, per secreta suffragia cum interventu duarum ex tribus partibus omnium filiorum, computatis tam præsentibus, quam absentibus, absentes vero, quatenus numerus præsentium non ascendat ad duas integras partes respectu omnium, esse omnino expectandos usque ad complementum dictarum duarum partium ex tribus sub pœna nullitatis quarumcumque affiliationum, & transfiliationum hujusmodi*. Pro cujus Rescripti executione respondit *die* 13. *Martii* 1710. pro eisdem Dominicanis ibi: *Dominicani de Lombardia; Transfiliationem non sustineri, & procedendum esse ad novam propositionem Fr. Campolini, servata forma postremi Decreti Generalis*.

Sacra Congreg. Episcop. & Regul. in causis affilia- 13 tionum solet præ oculis habere bonas qualitates Religiosi affiliati, quo casu etiamsi aliqua concurrat nullitas, vel solemnitatis defectus, solet illas sanare, vel per se ipsam, quando illius facultates ad id se extendunt, vel rescribere ad D. Secretarium cum Sanctissimo pro sanatione, quando agitur de defectu, qui Summi Pontificis auctoritate sanari, & suppleri debet, ut practicavit ead. Sacra Congreg. *in Quiten.* 24. *April.*

April. 1693. *ponente Eminentissimo Nigrono* mediante Rescripto: *Cum Sanctissimo pro sanatione Capituli cum omnibus inde secutis*, confirmato *die* 21. *Augusti ejusdem anni ad relationem Eminentissimi Mariscotti*.

14 Nec solet D. Sacra Congregat. attendere prætensas, & objectas violentias, & metus, quibus ab adversariis interdum asseritur procurata affiliatio, ut practicavit in *D. Neapolitana Affiliationis* 11. *Aprilis* 1704. in qua eadem Sac. Congr. nedum attendere noluit affectatas attestationes, & depositiones aliquorum Religiosorum, sed nec etiam relationem Patris Procuratoris Generalis circa prætensas violentias, & metum, quibus asserebatur procurata affiliatio.

15 Quoad Fratres Minores de Observantia, & Reformatos, qui non habent Filiationes Conventuales, pro incorporatione eorumdem in aliena Provincia diversa ab illa, in qua Professionem emiserunt, habetur in suis Generalibus Constitutionibus statutum ut sequitur: „ Nemini liceat in aliena incorporari Provincia, „ nisi nativus fuerit ejusdem, & tunc de utriusque „ Provinciæ Capitulari consensu, & postquam incorporandus in illa Provincia biennio saltem commoratus fuerit, incorporetur, nisi Superiori Generali „ aliter visum fuerit. Declarantes, quod quoquomodo incorporatus locum, & præcedentiam non a „ die habitus, sed a die incorporationis obtineat.

16 „ Ordinatur quod nullus inferior Generalibus valeat incorporare quempiam fratrum in aliena Provincia, nisi conformiter ad ea, quæ in statutis Generalibus sunt ordinata; sed neque ad hunc effectum „ incorporandi sufficiat auctoritas, quæ Visitatoribus „ datur, quamvis in forma data sit amplissima, & cum „ potestatis plenitudine.

17 „ Tollitur auctoritas Ministri Poloniæ incorporandi Fratres unius illarum Provinciarum in aliam sub „ pœna privationis mandantibus, & recipientibus. „ Sic ad litteram in compilatione Statutorum Sambucæ *c.* 2. *§.* 8. *n.* 31. 32. *&* 33.

18 Pro Provincia Albaniæ in Congregatione Generali celebrata Romæ die 20. Martii 1679. statutum fuit, ut infra. „ Si quis frater ejusdem Provinciæ in alia incorporetur, perpetuo privatus sit actibus legitimis; „ nec possit institui Lector, aut Prædicator; De his „ vero, qui in alienis Provinciis jam incorporati sunt, „ Reverendiss. P. Commissarius Generalis informationem capiat de modo, quo fuerunt incorporati, „ & si ipsos non legitime incorporatos inveniat, statim excorporatos declaret, & ad propriam Provinciam remittat. Rogat autem Deffinitorium Generale Reverendissimos Patres Ministrum, & Commissarium Generalem, ne imposterum aliquem præfatæ Provinciæ Religiosorum auctoritate propria in „ alia incorporent, aut quomodocumque incorporari „ permittant, cum adeo in propria pro ejusdem conservatione, & animarum salute necessarii sint.

In Capitulo septuagesimo tertio Generali celebrato Romæ 1. Junii 1664. habetur provisum, ut infra quoad revertentes ad propriam Provinciam postquam fuerunt incorporati in alia; ibi *n.* 14. „ Statuitur, quod „ de novo revertentes ad propriam Provinciam in „ aliena incorporati non gaudeant præcedentia, nisi „ a die novæ receptionis, & incorporationis, subeantque taxatam per Constitutionem Generalem „ Segoviensem, videlicet:

„ Quicumque in alia Provincia incorporatus ad 19 „ suam reverti impetraverit, in suæ mobilitatis pœnam non recipiatur nisi per bimestre Caparonem „ portaverit; Si autem de mandato Prælatorum pro „ utilitate suæ Provinciæ, ad instantiam maxime Patrum ejusdem Provinciæ reverterit, nulla afficiatur „ pœna. „ Chronolog. Ordin. *tit. de incorpor. pag.* 662. *col.* 2. Theatrum Regul. *verb. Incorporatio*. 20

Pro aliis autem Religionibus, seu Congregationibus non habentibus Filiationes Conventuales, attendendę sunt quoad hoc proprię cujusque Constitutiones.

Additiones ex aliena manu.

Generalis aut Provincialis an possint aliquem *adfiliare* alicui Conventui sine hujus consenso, & *exfiliare* ab alio Conventu, confer *Hurtand. Resol. Moral. de resid. Sac. lib.* 4. *Resol.* 6. *sub res.* 1. *Bordon. Resolut.* 79. *num.* 16. 21 Quando Conventus ex *filiatione* acquisivit solam spem ad bona professi, professus eam secum transfert in secundum Conventum, cujus de novo efficitur filius, Bordon. *ubi supra num.* 21. Glossa *cap. unic. caus.* 18. *quæst.* 1. 22 Si in Religione probatus adsit usus, ut Professus de licentia Superiorum habeat aliquot redditus, pensiones, libellos, eos secum transferet quoad usum usque ad suam mortem, Hurtad *loc. laud. Resol.* 6. *subres.* 4. *num.* 1. *&* 2. 23 Generalem, Conventu resistente, non posse bona acquisita professi transferre in secundum Conventum, tradit Bordonus *loc. cit. num.* 26. 24

Non idem procedit de transitu ab una Religione ad 25 aliam, ac de uno Conventu in alium, in quo de novo *adfiliatur*; nam in primo casu, ut quis secum transferat ea quæ habet, ad Religionem ad quam transit, non sufficit consensus Religionis *a qua*, sed requiritur beneplacitum Apostolicum; in transitu vero de uno 26 Conventu in alium, sufficit consensus Capituli Conventus, *a quo*, cum licentia aut Generalis, aut Provincialis, Hurtad. *de congreg. Eccles. Resol.* 2.

AFFINITAS.

ARTICULUS I.

Quoad ea, quæ concernunt Affinitatis esse, contractionem, & gradus.

Affinitas est propinquitas quarumdam personarum orta ex copula carnali licita, vel illicita 1 unius cum consanguineo, vel consanguinea alterius. Est communis inter Doctores; & colligitur *ex l. Non facile §. sed quoniam, ff. de grad. affinitatis*, & Glossa *in decretal. arboris affinitatis caus.* 35. *q.* 5. *§. Est autem*, ubi dicit, quod, *affinitas est personarum proximitas ex coitu proveniens, omni carens parentela*. Ut 2 contrahatur affinitas, debet copula esse perfecta ad generationem prolis sufficiens per seminum commixtionem, taliter quod licet virginitatis claustrum frangatur, seu penetretur, si tamen extra vas muliebre effunditur, non contrahitur affinitas, *cap. Lex divina* 18. *caus.* 27. *quæst.* 2. ubi Benedictus primus sic ait: *Sed neque osculum parit propinquitatem, quod nullam*

nullam facit seminis commixtionem, & sic deducitur ex *cap. Extraordinaria pollutio* 11. *caus.* 35. *quæst.* 10. *& cap. Porro* 3. *caus.* 35. *quæst.* 5., & in præcisis terminis sic habet S. Thomas *in* 4. *distinct.* 41. *quæst. unic. art.* 1. *quæstiuncula* 4. *ad* 2. *Quantumcumque aliquis claustra pudoris invadat, vel frangat, nisi commixtio seminum sequatur, non contrahitur ex hoc affinitas.*

3 Immo ita dependet affinitas ex seminum commixtione, ut ipsa nec contrahatur ex matrimonio rato nondum consummato, licet ex eodem oriatur impedimentum publicæ honestatis, sic Glossa *in cap. Si quis desponsaverit* 27. *qu.* 2. *in fin.* cum communi, & ratio est, quia conjuges per Matrimonium ratum, & non consummatum, non fiunt duo in carne una, cum tales solummodo fiant per carnalem commixtionem, & perfectam consummationem, ut expresse habet S. Thomas, *in* 4. *dist.* 42. *quæst. unica art.* 1. *quæstiunc.* 4. *ad* 2. his verbis: *Vir, & mulier efficiuntur in carnali copula una caro per commixtionem seminum.*

4 Affinitas contrahitur ex copula perfecte habita cum fœmina prorsus invita, & renitente, & etiam dormiente, aut ebria, & e contra cum simili viro dormiente, ebrio &c. *cap. Discretionem* 6. *de eo, qui cognovit consanguineam*; & ratio est, quia ille coitus, altero etiam invito, vel dormiente, aut ebrio, aptus est secundum se ad generationem, ut in dies experientia demonstrat, & clare constat ex facto filiarum Lot, Genes. *c.* 19. *n.* 33. *& seq.* ubi Sciptura testatur duas filias Lot concepisse de Patre suo ebrio, licet ille non senserit, nec quando filiæ accubuerunt, nec

5 quando surrexerunt. Tum quia ad contrahendam affinitatem non requiritur voluntas personarum se invicem carnaliter cognoscentium, sed sufficit ipsa carnalis cognitio etiam personæ invitæ, & quantum ex se nolentis, textu expresso in *cit. cap. discretionem*, sicuti tali ex carnali cognitione, & seminum commixtione oritur unitas inter personas se cognoscentes, & carnaliter commiscentes, juxta illud Genes. 2. *erunt duo in carne una, &* 1. *ad Corinth.* 6. *qui adhæret meretrici unum corpus efficitur*, ita ex ipsa inter consanguineos fœminæ carnaliter cognitæ, virum carnaliter cognoscentem, & inter consanguineos viri carnaliter cognoscentis, & fœminam carnaliter cognitam oritur affinitas, seu impedimentum affinitatis.

6 Affinitas jure antiquo dirimebat Matrimonium usque ad septimum gradum: *cap. Nullum*: *& cap.*

7 *Æqualiter caus.* 35. *quæst.* 3. At novo, & hodierno Jure affinitas ex copula licita, idest conjugali, dirimit matrimonium tantum usque ad quartum gradum, ut expresse habetur *cap. Non debet* 8. *de consanguinitate, & affinitate* præcisis his verbis, *Probibitio copulæ conjugalis quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum de cætero non excedat, quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest absque gravi dispendio hujusmodi*

8 *prohibitio generaliter observari.* Et affinitas orta ex copula illicita, idest ex fornicaria, vel adulterina dirimit Matrimonium solum usque ad secundum gradum, ut expresse statuit Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. matrimon. cap.* 4. his verbis: *Præterea Sancta Synodus gravissimis de causis adducta impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & Matrimonium postea factum dirimit, ad eos tantum, qui primo, & secundo gradu conjunguntur, restringit: in ulterioribus vero gradibus statuit hujusmodi affinitatem Matrimonium postea contractum non dirimere.* Et latius declaravit S. Pius V. in Constit. in- 9
cipiente *Ad Romanum* edita 18. *Novembr.* 1566. his præcisis verbis: *Nos omnem ambiguitatem tollere, & animarum tranquillitati quantum cum Deo possumus consulere volentes, declaramus, & auctoritate Apostolica decernimus, nullum hodie impedimentum remanere, quo in ulterioribus gradibus hujusmodi libere, & licite Matrimonium contrahi possit.*

Affinitas non parit affinitatem. Est definitum in 10
Concil. Generali Lateranensi IV. sub Innocentio III. & habetur *cap. Non debet, de consanguinitate, & affinitate*; carnaliter enim se cognoscentes contrahunt quidem affinitatem cum alterius respective consanguineis, non autem cum affinibus. Hinc est quod unus 11
potest successive ducere duas fœminas, quæ nupserunt duobus fratribus, duo fratres possunt ducere duas sorores, & unus eorum potest ducere Matrem, & alter filiam, Pater, & filius possunt ducere Matrem, & filiam, & sic de aliis similibus affinibus, quia ex carnali commixtione fit quidem vir affinis cum consanguineis fœminæ, & e contra; non tamen consanguinei ipsius viri affines cum consanguineis fœminæ, & e contra, ut expresse definivit Innocentius III. *in cap. Quod super, de consanguinitate & affinitate. Super eo igitur, quod Pater, & Filius, cum Matre, & Filia, Avunculus, & Nepos cum duabus sororibus contrahunt Matrimonium, taliter tibi duximus respondendum, quod licet omnes consanguinei viri sint affines uxoris, & omnes consanguinei uxoris sint viri affines; inter consanguineos tamen uxoris, & viri, ex eorumdem scilicet viri, & uxoris conjugio nulla prorsus est affinitas contracta, propter quam inter eos Matrimonium debeat impediri.* Licet enim Antiquo Jure tria fuerint genera 12
affinitatis, cujus secundum, & tertium genus complectebatur supradictos, & consimiles casus, ut potest videri *in capit. de propinquis, caus.* 35. *quæst.* 10. & *cap. Fraternitatis*, & *cap. Porro ead. caus.* 35. *& quæst.* 10. Novo tamen & hodierno Jure est unicum 13
tantum genus affinitatis, scilicet inter virum cognoscentem, & consanguineos fœminæ cognitæ, & e contra inter fœminam cognitam, & consanguineos viri cognoscentis; & hoc genus erat primum inter tria dicta genera, quorum secundum, & tertium est modo penitus sublatum ab Innocentio III. *capit. Non debet* 8. *de consanguinit. & affinit. in Concil. General. Lateranens. IV.* præcisis his verbis: *Cum ergo prohibitiones de conjugio in secundo, & tertio affinitatis genere minime contrahendo, & de sobole suscepta ex secundis nuptiis cognationi viri non copulanda prioris, & difficultates frequenter inducant, & aliquando pericula pariant animarum, cum cessante prohibitione, cesset effectus, Constitutiones super hoc editas Sacri approbatione Concilii revocantes, præsenti Constitutione decernimus, ut sic contrahentes libere copulentur.*

Ad dignoscendos gradus affinitatis sufficit cognitio 14
arboris consanguinitatis, cum juxta gradus consanguinitatis computentur etiam gradus affinitatis, idest quot gradibus consanguinitatis aliquæ Personæ conjunctæ sunt viro cognoscenti, totidem etiam gradibus affinitatis conjunguntur mulieri cognitæ, & e contra; quot gradibus consanguinitatis aliquæ Personæ conjunctæ sunt mulieri cognitæ, totidem etiam gradibus affinitatis conjunguntur viro cognoscenti; Sic, quia Soror v. g. mulieris cognitæ est ipsi mulieri consan-

sanguinea in primo gradu, erit etiam in primo gradu affinis viro cognoscenti, & sic contra, quia Frater v. g. mariti, seu viri cognoscentis est ipsi viro cognoscenti consanguineus in primo gradu, erit etiam in primo gradu affinis uxori, seu mulieri cognitæ; & sic dicendum est proportionaliter, & gradatim de reliquis aliis, *capit. Porro 3. caus. 35. q. 5.*

15 Unde ad uberiorem notitiam juvat hic adducere nomina propria tam Consanguinitatis, quam Affinitatis, prout adducuntur a Lohner *part. 4. in Instruct. Pastor. pag. 199.* & a la Croix *lib. 6. part. 3. n. 601. & 699.* Nomina igitur Consanguinitatis sunt hæc *Pater*, *Mater*, *Filius*, *Filia*, *Frater*, *Frater ex Patre*, idest Frater ex solo Patre, seu Frater consanguineus. *Frater Uterinus*, idest Frater ex sola Matre: *Frater germanus*, idest Frater ex Patre, & Matre. *Soror* & hæc sive ex solo Patre, & ex sola Matre, sive ex Patre, & Matre, uti dictum est de Fratre. *Avus*, idest magnus Pater. *Avus Paternus*, idest Pater Patris. *Avus Maternus*, idest Pater Matris. *Avia*, idest magna Mater. *Proavus*, idest Pater avi. *Proavia*, idest Mater Aviæ. *Abavus*, idest Pater Proavi. *Abavia*, idest Mater Proaviæ. *Atavus*, idest Pater Abavi. *Atavia*, idest Mater Abaviæ. *Tritavus* idest Pater Atavi. *Tritavia*, idest Mater Ataviæ. *Nepos*, idest Filius mei Filii, seu meæ Filiæ. *Nepos ex Filio*, idest Filius mei Filii. *Nepos ex Filia*, idest Filius meæ Filiæ. *Neptis ex Filio*, idest Filia mei Filii. *Neptis ex Filia*, idest Filia meæ Filiæ. *Pronepos*, idest Filius mei Nepotis. *Proneptis*, idest Filia meæ Neptis. *Abnepos*, idest Filius mei Pronepotis. *Abneptis*, idest Filia meæ Proneptis. *Atnepos*, idest Filius mei Abnepotis. *Atneptis*, idest Filia meæ Abneptis. *Patruus*, idest Frater Patris. *Patruus Magnus*, idest Frater Avi. *Propatruus*, idest Frater Proavi. *Avunculus*, idest Frater Matris. *Avunculus Magnus*, idest Frater Avi Materni. *Proavunculus*, idest Frater Proavi Materni. *Amita*, idest Soror Patris. *Amita Magna*, idest Soror Avi, seu Aviæ Paternæ. *Proamita*, idest Soror Proavi, seu Proaviæ Paternæ. *Abamita*, idest Soror Abavi, seu Abaviæ Paternæ. *Matertera*, idest Soror Matris. *Matertera Magna*, idest Soror Avi, seu Aviæ Maternæ. *Promatertera*, idest Soror Proavi, seu Proaviæ Maternæ. *Nepos ex Fratre*, idest Filius Fratris. *Nepos ex Sorore*, idest Filius Sororis. *Neptis ex Fratre*, idest Filia Fratris. *Neptis ex Sorore*, idest Filia Sororis. *Patrueles*, idest Filii, aut Filiæ duorum Fratrum. *Consobrini, & Consobrinæ*, idest Filii, & Filiæ duarum Sororum. *Amitini, & Amitinæ*, idest Filii, & Filiæ Amitæ, seu Filii, & Filiæ Fratris, & Sororis. *Sobrini, & Sobrinæ*, idest Nepotes, & Neptes duarum Sororum.

16 Nomina autem Affinitatis sunt hæc: *Socer*, idest Pater uxoris, vel mariti. *Socrus*, idest Mater mariti, vel uxoris. *Consocer*, idest Frater Patris uxoris, vel mariti. *Consocrus*, idest Soror Matris Mariti, vel uxoris. *Prosocer*, seu *Socer Magnus*, idest Pater Soceri, seu Avus mariti, vel uxoris, *Prosocrus*, seu *Socrus Magna*, idest Mater Socrus, seu Avia uxoris, vel mariti. *Gener*, idest maritus meæ Filiæ. *Congener*, idest maritus alterius meæ Filiæ. *Progener*, idest Gener mei Filii, & Filiæ. *Nurus*, idest uxor mei Filii. *Connurus*, idest uxor alterius mei Filii. *Pronurus*, idest Nurus mei Filii, aut Filiæ. *Levir*, idest Frater mariti; aut uxoris. *Glos*, idest Soror mariti, aut uxoris. *Fratria*, idest uxor Fratris. *Sororius*, idest maritus Sororis. *Janitrices*, idest uxores duorum Fratrum sic dictæ, quasi eamdem januam terentes, vel per eamdem januam intrantes. *Sororum mariti*, idest mariti duarum Sororum. *Vitricus*, idest alius maritus meæ Matris. *Noverca*, idest alia uxor mei Patris. *Privignus*, idest Filius mei mariti, ex alia priori uxore, vel Filius meæ uxoris ex alio priori marito. *Privigna*, idest Filia mei mariti ex alia priori uxore, vel Filia meæ uxoris ex alio priori marito. Vide *cap. Quod autem 5. & cap. Primo gradu 6. caus. 35. q 5.* ubi multa ad rem.

Additiones ex aliena manu.

Affinitas oriens ex copula illicita, quoad impedimentum matrimonii, non item quoad alia jura Affinibus inter se tributa, attenditur *c. 6. & 10 de eo qui cognovit Consang. Uxor. suæ*. Lauterbach. *de Jur. Affinit. cap. 3. §. 2.* Farinac. *de Testib. q. 54. n. 74.* Quo fit ut in Statutis nomine *Affinium* regulariter haud veniant, hi, inter quos ex illicita copula orta est affinitas, quum minime conveniat, ut Stuprator Consanguineos stupratæ affines nominet, & viceversa, Lauterbach. *loc. cit. n. 74.* 17 18

19 Ipsa affinitas, proveniens ex copula licita, videlicet matrimonio, eo soluto, durare intelligitur pro impediendo dumtaxat novo matrimonio, non item pro aliis effectibus. Fontanell. *decis. Catalon. 13. num. 4. Rot. cor.* Tanar. *decis. 272. num. 4.* Sed quæstionis est, utrum id sibi locum vindicet, ubi nullæ supersunt matrimonii reliquiæ, puta liberi, an itidem iis superstitibus. Consule Alexandr. *consil. 207. lib. 6.* Tiraquell. *in tract. cessan. caus. in princip. n. 27. & 29. Sess. decis. Aragon. 414. n. 2.* Fontanell. *d. dec. 13. n. 5.* 20

Quum quis cavisset quod in dotalibus subsidiis semper præferrentur, *Li suoi Parenti, e Consanguinei*: sub appellatione *de' Parenti* juxta communem loquendi usum venire etiam Affines, & quidem ultra decimum gradum, quidquid sit in sensu juris, decidit Rota *in Romana, seu Albanen. subsidiorum dotalium 10. Decembris 1756. cor. R. P. D. Frangipan.* At omittendum haud est, quod decisio hæc est sub revisione. 21

(*) De affinitate ejusque jure parce disserit Auctor. Sed latius disserendum de ipsa est, adeo utilis est materia hæc. Affinitas est necessitudo sive conjunctio inter conjugem & alterius conjugis cognatos sive consanguineos per nuptias contracta *L. 4. §. 3. ff. de gradib.*

Plures sunt affinium divisiones. Primo enim dividunt nonnulli affinitatem in spiritualem & carnalem *Petr. Gregor. Tholosan. Syntagm. jur. lib. 2. cap. 4. num. 18.* Spiritualis affinitas nihil aliud est quam spiritualis proximitas, quæ secundum canones nascitur inter susceptos ex sacro baptismate & susceptores, aliasque personas, & alias vocatur spiritualis cognatio. Vide *cap. ita diligere 3. quæst. 3. cap. 1. ac tot. tituli de cognat. spiritual. in 6.*

Secundo dividitur affinitas injustam seu legitimam, ac injustam seu illegitimam. Justa seu legitima est quæ per justas nuptias contracta est, ex hac affinitate rejuncti affines dicuntur justi, sive legitimi *Coppen. lib. 1. observat. 39. n. 5.* Affinitas injusta, sive illegitima

ma dicitur quæ secundum canones per illegitimum & injustum contrahitur coitum. Jus civile justam tantum agnoscit affinitatem, & per illicitam copulam, sive illegitima affinitate junctos, honorifici affinium nomine, ac titulo indignos judicat. *Sciendum est* ita respondet Modestinus *in l.* 4. *§.* 8. *ff. de gradib.* neque cognationem neque affinitatem esse posse nisi nuptiæ non interdictæ sint ex quibus affinitas conjungitur. Quapropter jus civile quandocumque affinitatis & affinium facit mentionem & de illis aliquid disponit tantum legitimam & affines intelligit legitimos, neque regulariter affinitati illegitimæ jus & effectum aliquem tribuit. Sed jus canonicum agnoscit etiam illegitimam affinitatem, & in illa conjunctos appellat affines. Sed in causis solum matrimonialibus, tum etiam in aliis in quibus sanguinis habetur ratio & pudor inspicitur naturalis, in quibus jus quoque hanc conjunctionem, & quasi affinitatem uti eamdem appellat non negligit *l.* 14. *§.* 2. *&* 3. *& l.* 54. *ff. de rit. nuptiar. l.* 4. *C. de nupt.* In aliis vero materiis observatur jus civile, ita ut affinitatis & affinium appellatione veniant affines legitimi proprie dicti *Neander de Arbit. consanguin. part.* 2. *quæst.* 3. quamvis affines contra affines inviti testimonium dicere non compellantur *l.* 4. *ff. de testib. l.* 10. *princip. de gradib.* hoc tamen privilegio neutiquam gaudent affines injusti seu illegitimi *Rev.* 64. *de testib. part.* 2. *num.* 176. *& sequ.* In statutis pariter appellatione affinitatis & affinium comprehenduntur tantum legitimi, & affinitas per nuptias legitimas contracta, non vero illegitimi & injusti *Carpan. in statut. mediol. volum.* 1. *c.* 115. *n.* 107. Et demum si Testator ad legatum vel fideicommissum suos vocaverit affines, vocati neutiquam intelliguntur injusti seu illegitimi. *Confer Fusar. de substitut. quæst.* 320. *n.* 4.

Dividuntur tertio affines ad exemplum cognatorum, sive consanguineorum in ascendentes descendentes & collaterales. Ascendentes dicuntur primo omnes Conjugis consanguinei, qui sunt alterius conjugis affines ascendentes exempli gratia affines ascendentes sunt uxoris Pater, Mater, qui vocantur Socer & Socrus *l.* 4. *§.* 4. *&* 6. *ff. de gradib.* Uxoris Avus & Avia qui dicuntur pro Socer sive Socer magnus & pro Socrus sive Socrus magna. Interdum hi simpliciter Socer & Socrus nominantur *l.* 14. *§.* 4. *de rit. nuptiar.* Reliqui Uxoris Cognati ascendentes nimirum illius Abavus & Abavia Atavus & Atavia Tritavus & Tritavia in jure specialia nomina nequaquam habent, nihilominus ad exemplum Cognatorum vocantur Ab
socer & Abſocrus &c.

Dicuntur secundo affines ascendentes omnium Cognatorum ascendentium conjuges, a quibus quis natus, sive procreatus non est, ex. gr. Patris Uxor secunda ratione liberorum primi matrimonii quæ illis dicitur Noverca *l.* 4. *§.* 4. *ff. de gradib.* Matris secundus maritus ratione liberorum primi matrimonii, a quibus vocatur Vitricus *l.* 4. *§.* 6. *ff. de gradib.* Item Avi sui uxor a qua per generationem non descendit & Aviæ maritus a quo quis non descendit per generationem.

Descendentes affines primo dicuntur unius Conjugis Cognati descendentes ex alio Conjuge v. gr. Mariti consanguinei descendentes ex alia Uxore sunt ejusdem Uxoris secundæ affines descendentes. Vocantur autem filii, & filiæ unius Conjugis ex alio Conjuge Privigni & Privignæ *l.* 4. *§.* 6. *ff. de gradib.* Nepotes & neptes ex alia Conjuge sive Privigni & Privignæ filii & filiæ dicuntur pro Privigni & pro Privignæ. Reliquos etiam ad exemplum cognatorum appellari solere a Doctoribus vel Privignos, vel privignas &c.

Secundo affines descendentes sunt Cognatorum descendentium conjuges. Sic omnium cognatorum meorum descendentium conjuges Mariti sive Uxoris mei sunt affines ascendentes, & filii mei uxor dicitur Nurus quæ non aliter est reputanda quam filia Filiæ maritus gener.

Collaterales sive Transversales affines sunt Collateralium cognatorum conjuges & conjugum cognati collaterales v. gr. Uxoris affines collaterales sunt mariti sui frater, qui, vocatur levir ejusdem Soror, quæ vocatur glos *l.* 4. *§.* 6. *ff. de gradib.* & reliqui mariti Cognati Collaterales qui specialia nomina in jure non habent. Mariti affines collaterales sunt Uxoris fratres, & Sorores & reliqui Cognati collaterales quibus peculiaria haud sunt nomina. Vicissim Uxor est affinis collateralis fratri Mariti sui cui dicitur fratris & fratrissa & omnibus ejus cognatis collateralibus. Item maritus est affinis collateralis Uxoris fratribus, quibus dicitur Sororius.

Cum affines ad exemplum consanguineorum etiam in ascendentes, descendentes & collaterales dividantur quæritur an appellatione ascendentium, descendentium vel collateralium simpliciter posita etiam affines ejusdem lineæ comprehendantur. Negat *Georgius Schulz de Arb. Consanguinit. & affinit. cap.* 7. *num.* 18. idque quia affinitatis nullæ sunt lineæ.

Ad exemplum cognatorum dividuntur quarto affines in affines primi secundi tertii & ulterioris gradus; Proprie vero nulli sunt affinium, & affinitatis gradus *l.* 4. *§.* 5. *ff. de gradib.* ubi Modestinus ait gradus affinitatis nulli sunt. At quia etiam in affinibus est aliquis ordo, ut est Socer, Socrus, Prosocrus &c. est gener, nurus progener & pronurus & proinde ad exemplum cognatorum & ex generationibus illorum etiam affinium quidam numerantur gradus. Nascitur enim affinitas ex unione viri & uxoris, qui cum matrimonio juncti unum quoquo modo fiant, necesse est vinculo isto utrinque cum iis connecti ipsorum cognatos, eodemque gradu quo quis cognatus est marito, fieri uxori affinem & e contrario quo gradu quis uxori cognatus est eodem fieri affinem marito *Canon.* 30. *quæst.* 5. *Vinn. ad §. Affinitatis* 6. *§.* 1. *de nuptiis num.* 3.

Constituit quinto jus canonicum tria affinitatis & Affinium genera *cap. penult. de consanguin. & affinit.* de quibus vide *Carpzov. de arbore consanguin. disput.* 1. *thes.* 17. *n.* 13. Sunt & aliæ affinium divisiones ut sexta septima & octava. Sed necesse haudquaquam est de ipsis differere. Consulantur Bechstadium Bachov. ad *Teatrel.* tum alii.

Hactenus de definitione, ac divisione Affinium. Agendum nunc de causa eaque vera veræ ac legitimæ affinitatis & affinium proprie dictorum. Hæc non est generatio uti cognationis, sed matrimonium sive justæ nuptiæ *l.* 4. *§.* 3. *ac* 8. *ff. de gradib.* Sed cum matrimonium non concubitus sed consensus faciat *l.* 4. *ff. de Regul. Jur.*, quæritur an ad contrahendam affinitatem sufficiat consensus an concubitus requiratur.

tur. Secundum jus civile consensu contrahitur affinitas. At jus canonicum quantum ad causas matrimoniales desiderat amplius consumationem matrimonii *Sithman de arbor. consanguinitat. cap.4.num.21. Valens. lib. 4. tit. 4. §. 3. num.1.*

At hinc communiter Canonistę docent ex matrimonio rato & nondum perfecte consumato non nasci veram & perfectam affinitatem sed tantum ratione matrimonii impedimentum publicæ honestatis *Guttierez de matrimon. cap. 99. num. 7.* Perez. *pariter de matrimon. disputat. 31. sect. 5. num. 4.* Ex quibus sponte sua sequitur neque de jure civili, neque de jure canonico perfectam affinitatem ex sponsalibus nasci.

Conjunctio illegitima affinitatem de jure civili minime producit. Sed eam producit de jure canonico, sed usque ad secundum. Vide *Pontium de matrim. lib. 7. cap. 33. num. 4.* Adde *Georg. Schulz de arbitr. consanguinit. cap. 7. n. 7.*

Nunc pauca de modis quibus affinitas extinguitur. Affinitas legitima extinguitur primo morte affinium. Sublato enim subjecto tollitur ejus accidens seu qualitas quæ sine subjecto existere nequit, & uno correlatorum sublato tollitur & alterum. Atque hoc modo etiam extinguitur affinitas illegitima, imperfecta & legalis primi secundi, ac tertii generis. Solvitur secundo affinitas legitima proprie dicta morte cognati, sive conjugis quo mediante ipsa est contracta. Tertio solvitur affinitas divortio illorum quorum nuptiis est contracta & quarto demum affinitas solvitur maxima capitis diminutione.

Articulus II.

Quoad ea, quæ concernunt dispensationem Affinitatis in impedimentis ortis ex ea.

1 Affinitas orta ex copula illicita in nullo gradu cujuscumque lineæ irritat Matrimonium de Jure naturæ, adeoque in omni gradu etiam lineæ rectæ est dispensabilis a Summo Pontifice; Sic Sanchez *lib. 7. de impedimentis disp. 65. n. 9.* Layman *lib. 5. tract. 10. par. 4. c. 6. n. 6. & 8.* & Navarrus & alii magis communiter cum Castropalao *d. 4. punct. 8. num. 10.* ubi dicit certum esse, quod affinitas orta ex copula illicita sit Juris positivi tantum, quia in illa dispensat Sacra Pœnitentiaria, quod alias non posset, si esset de Jure naturali; immo cum hic agatur de valore Sacramenti, non esset licitum agere secundum hanc sententiam,
2 si opposita censeretur vere probabilis; Et quod Sancta Sedes pluries dispensaverit in affinitate orta ex copula illicita testantur passim Canonistæ, & Doctores, & signanter 8. *Augusti* 1607. *&* 20. *Julii* 1628., & ratio est, quia talis affinitas est solius Juris Canonici, & Ecclesiastici, in quo nemine contradicente potest dispensare, & in dies de facto dispensat Sancta Sedes; non enim potest dici, quod sit Juris naturalis, quia filius non inclinatur ad exhibendam reverentiam mulieri, quam pater cognovit extra Matrimonium, neque nascuntur ex fornicationibus amicitiæ, sed odia.
3 Nec valet objicere, quod ex Divo Gregorio relato *in cap. Nec eam, caus. 35. q. 3.* incestuosus sit, & abominabilis Deo, & cunctis hominibus coitus, quo quis ducit in uxorem eam, quæ fuit uxor proprii consanguinei, vel ab eo illicite est cognita, adeoque esse contra Jus naturæ, alias non esset coitus ille incestuosus, & abominabilis cunctis hominibus. Non valet, 4
inquam, quia textus ille Divi Gregorii est intelligendus stante definitione Ecclesiæ prohibentis hujusmodi Matrimonia, non autem quod sint prohibita Jure naturæ; ipse enim non dicit, quod sit abominabilis talis coitus omnibus hominibus etiam extra Ecclesiam Christianam, cum prohibitio Ecclesiæ non possit extendi ad eos, qui sunt extra Ecclesiam, sed loquitur aperte de omnibus solis hominibus Christianis, cum dicat Christianos non posse tale Matrimonium inire, quia apud bonos homines esset incestus, ut egregie exponit Sanchez *lib. 7. disp. 65. n. 14. in fine.*

Affinitas orta ex copula licita, seu conjugali in nul- 5
lo gradu lineæ transversalis dirimit Matrimonium Jure naturæ, sed solum Jure Ecclesiastico, adeoque in omni gradu est dispensabilis a Summo Pontifice. Sic tenent S. Thom. Scotus, & alii communiter, & colligitur *ex cap. final. de divortiis lib. 4. tit. 9.* ubi Innocent. III. concedit conversis ad fidem, ut desponsatas viduas relictas a suis fratribus possent sibi, tanquam legitimas uxores retinere. *Propter infirmitatem gentis ejusdem*, inquit Pontifex, *concedimus, ut Matrimoniis contractis cum relictis fratrum utantur.* Et sic cum 6
affinibus in primo gradu lineæ transversalis dispensarunt pluries Summi Pontifices, ut Alexander VI. cum Emmanuele Lusitaniæ Rege, ut successive duceret in Matrimonium duas Sorores: Julius II. cum Henrico VIII. Angliæ Rege, ut nuberet Catharinæ Aragoniæ viduæ Fratris sui Arturi; quæ dispensatio consultis prius celeberrimis Europæ Universitatibus fuit confirmata etiam a Clemente VII. Clemens VIII. cum Rege Poloniæ, ut nuberet sorori suæ defunctæ uxoris. Et aliæ plurimæ habentur consimiles Pontificiæ dispensationes, ut de Lodovica Maria Gonzaga Clivensi, quæ nupsit successive duobus fratribus Ladislao Sigismundo, & Joanni Casimiro Poloniæ Regibus; de Dorothæa Sophia de Neoburg, quæ nupsit successive duobus fratribus Odoardo, & Francisco Parmæ Ducibus; de Comite Starembergensi, & aliis, quos nimis operosum esset omnes adducere. Sic in 7
lege veteri Jacob Sanctissimus duxit Liam, & Rachelem sorores, *Genes. 29.* & Judas *Genes. 38.* dedit eidem mulieri duos fratres in maritos; *Et Deuteron. 27.* jubebat lex Mosaica, ut frater duceret uxorem fratris sine liberis defuncti, ex quibus aperte deducitur affinitatem non esse impedimentum irritans de Jure naturæ in primo gradu lineæ transversalis, alias supradicta omnia fieri non potuissent.

Affinitas orta ex copula licita, seu conjugali, pro- 8
babilius non dirimit Matrimonium de Jure naturæ, neque in primo gradu lineæ rectæ ascendentium, & descendentium, adeoque etiam ista est dispensabilis a Summo Pontifice cum gravissimis, & justis causis inter Vitricum & Privignam: Novercam & Privignum: Socerum & Nurum: Socrum & Generum. Sic Divus Thomas 2. 2. *q. 154. art. 6. in solut. ad 3.* ubi inter solos parentes, & filios clare dicere videtur prohiberi Jure naturæ Matrimonium. Scotus *in 4. dist. 41. §. ad quæst.* Alensis, Cajetanus, Abulensis, Hurtadus, Caspensis, Sanchez, Henriq. Tancred. Poncius, Merat. Bonac. Diana, Guttierez, Villalobos, Aversa Brancatius, Vera Crux, Sa, Rebellus, Albertus Pichius, Joannes Præpositus, Armilla, Petrus Ledesma, Vega,

ga, Navarr. Castropal. Dicastill. Pignatell. Krimer. Kugler, Mastrius, Rosignol. & alii recentiores pas-
9 sim. Et probatur, quia si talis affinitas dirimeret Matrimonium de Jure naturæ, tale Matrimonium fuisset semper interdictum apud omnes gentes, cum jus naturæ omnes æque afficiat; sed hoc non, quia certum est fuisse consuetudinem apud Persas, ut filius mortuo Patre uxorem ipsius, idest suam Novercam duceret: & ex relatione Valerii Maximi *lib.* 5. *cap.* 7. & Plutarchi *in vita Demetrii* habemus exemplum apud Græcos Novercæ concessæ Privigno; Seleucus enim Rex tradidit filio suo Antiocho Stratonicam propriam uxorem, & tale factum laudat ipse Valerius Maximus:
10 *Et* 3. *Regum cap.* 2. Adonias Filius David petiit in uxorem Abisag Sunamitidem, quæ erat uxor Patris sui David (*), ut constat ex 3. *Regum c. prim.* ergo Affinitas orta ex copula licita non dirimit Matrimonium
11 Jure naturæ neque in primo gradu lineæ rectæ. Tum quia non est sic forte vinculum affinitatis, sicut vinculum consanguinitatis, ut etiam ipsum dirimat Matrimonium de Jure naturæ in primo gradu lineæ rectæ, quia inter ipsos affines nulla reperitur Superioritas, contra cujus reverentiam sit usus Matrimonii, sicuti reperitur inter consanguineos in primo gradu lineæ rectæ; nam relatio naturalis superioritatis, ex qua oritur naturalis reverentia debita Superiori, fundatur solum inter eas personas, quæ dant, & accipiunt esse naturale per naturalem generationem, quales sunt parentes, & filii, non autem affines in primo gradu li-
12 neæ rectæ, ut de se patet, adeoque &c. Nec valet objicere illud Apostoli 1. *ad Corinth. c.* 6. *omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat*; & illud *Genes.* 49. ubi Jacob maledixit Ruben primogenito suo, eo quod dormierat cum Bala noverca sua, & illud *Amos* 2. ubi refertur tamquam magnum scelus, quod Pater, & filius eamdem fœminam cognoverint.
13 Non valet, inquam, nam, ut explicat Sanctus Anselmus, Cajetanus, Sedulius, & alii passim Doctores, Apostolus tam acriter reprehendit illam fornicationem, quia adhuc vivebat Pater, cujus uxorem filius invaserat ipso invito, & renitente, ut etiam colligitur ex 2. *ad Corinth.* 7. *vers.* 12. ubi pater dicitur *injuriam passus*, ut recte advertit Tirinus *in prima ad*
14 *Corinth. c.* 5. Et eadem de causa maledictus fuit Ruben, quia Patris adhuc viventis thorum violaverat cum magna irreverentia, & impietate, & sic etiam *Amos* 2. Illa fœmina erat alterius uxor, qua ratione hæc erant atrocissima adulteria, adeoque acerrima increpatione digna.
15 Nec valet etiam objicere quod *ex c.* 1. *de consang. & cap. æqualiter, & cap. de propinquis caus.* 35. *qu.* 3. eodem modo abstinendum sit a conjugio cum affinibus ac cum consanguineis; quod videtur etiam æqualiter vetari, *Levit.* 18. *turpitudinem matris tuæ, & uxoris patris tui non discooperies*: ubi per ly *turpitudinem matris tuæ* importatur primus gradus consanguinitatis in linea recta, & per ly *uxoris patris tui* importatur primus gradus affinitatis etiam in linea recta, cum talis sit gradus Privigni respectu Novercæ, uti supponitur ista, adeoque cum ex Scriptura, & ex Sacris Canonibus eodem modo prohibeatur conjugium cum propria Matre, & cum Noverca, evidenter sequitur, quod sicuti de Jure naturæ est prohibitum conjugium cum propria Matre, ita eodem Jure naturæ est prohibitum etiam cum Noverca. Non valet, inquam, quia 16
Canones, qui loquuntur de æqualitate consanguinitatis, & affinitatis, non declarant, ut legenti patet, quæ sint de Jure naturæ, sed solum vetant Jure Ecclesiastico conjugia in illis gradibus lineæ rectæ, quoad affinitatem, in quibus Jure naturæ vetantur conjugia lineæ rectæ, quoad consanguinitatem; Adeoque Pontifex potest in illis dispensare, utpote de novo Jure Ecclesiastico juxta id, quod rescripsit Innocent. III. Præposito, & Capitulo Cameracensi *in cap. Proposuit* 4. *de concession. præbend.* his verbis: *Secundum plenitudinem potestatis de Jure possumus supra Jus dispensare*. Ad illud *Levit.* 18. respondetur, quod simul ibi 17
ponuntur gradus consanguinitatis, & affinitatis propter quamdam, quam inter se habent, similitudinem, non tamen quia in iis gradibus eodem modo, seu eodem Jure naturæ sit interdictum Matrimonium, cum, ut *num.* 3. diximus, inter affines in primo gradu lineæ rectæ nulla reperiatur superioritas, contra cujus reverentiam sit usus Matrimonii; sicuti reperitur inter consanguineos in primo gradu lineæ rectæ: ipsa enim naturalis Superioritas, ex qua oritur naturalis reverentia debita superiori, fundatur solum inter parentes, qui dant, & filios, qui accipiunt esse naturale per naturalem generationem, non autem inter Novercam, quæ nullum dat, & Privignum, qui nullum ab ipsa naturale accipit esse per naturalem generationem. Scriptura enim *loc. cit. num.* 7. cum dicit, *turpitudinem Matris tuæ non discooperies*, subdit immediate: *Mater tua est*, volens innuere, me Judice, strictam naturalem reverentiam debitam Genitrici, a qua accepit esse naturale: cum autem ibi *num.* 8. dicit *turpitudinem uxoris Patris tui non discooperies*, subdit solum: *turpitudo enim Patris tui est*, volens sic innuere, ni fallor, non tam strictam, & naturalem, sicuti propriæ Matri, deberi reverentiam Novercæ, a qua non accepit esse naturale, sed reverentiam ei debitam esse solummodo, ne maculetur, & violetur thorus Patris, cum quo facta est una caro; quod non irritat matrimonium de jure naturæ, sicuti de facto non irritat, ut diximus *num.* 5. 6. 7. cum uxore fratris, licet ipsa jam facta fuerit una caro cum fratre per Matrimonium; Unde sicuti non obstante, quod inter fratrem, & sororem de Jure naturæ irritum sit Matrimonium, & uxor fratris facta sit una caro cum ipso, potest adhuc ipsa Fratria ex dispensatione Pontificis justa de caussa deduci a Leviro; ita non obstante, quod inter parentes, & filios de Jure naturæ irritum sit Matrimonium, & Noverca facta sit una caro cum Patre, poterit adhuc ipsa Noverca ex dispensatione Pontificis justa de caussa duci a Privigno. 18
Alia vide verb. *Debitum conjugale*, & verb. *Dispensatio Matrimonialis*.

Additiones ex aliena manu.

Potestas dispensandi super nuptiis Affinium inde dependet, utrum nuptiæ inter ipsos Affines prohibitæ 19
sint

(*) Hoc exemplum non est ad rem. *Nam. lib.* 3. *Reg. cap.* 1. *ver.* 4. de Abisag dicitur: „ Erat autem „ puella pulchra nimis, dormiebatque cum Rege, & ministrabat ei; Rex vero non cognovit eam. „

sint de jure duntaxat positivo, an itidem de jure naturali; nam nulla est potestas dispensandi in nuptiis pro-
20 hibitis de jure naturali. In linea autem transversa prohibitas esse inter affines nuptias de jure tantum positi-
21 vo, concors fere sententia est. Magna autem quæstio est, utrum inter affines in linea recta prohibitæ nuptiæ etiam sint de jure solummodo positivo, an de jure
22 quoque naturali. Qui quæstiones de jure naturali decidebant ex jure Romano, antequam scientia juris naturalis coli cœpisset, ii ut plurimum tenebant prohibitas etiam esse de jure naturali, argumento *Legis ulti-*
23 *mæ ff. de Condict. sine caus.* At ex quo post Hug. Grotium scientia juris naturalis coli cœpit, prohibitio hæc
24 non juri naturali, sed juri positivo tributa est. Vide *Puffendorff. de jure natur. & gen. lib. 6. cap. 4. & seq. duob.* Quid autem sentiendum sit de opinione Grotii *de jure belli & pacis lib. 2. cap. 5. §. 13.* qui prohibitionem hanc adscribit juri divino voluntario universali, consule Coccejum *ad d. §. 13. verb. Gradibus Affinitatis.*

(*) Multo ante Hugonem Grotium non pauci, iique probatissimi Theologi, a quorum similia scientia juris naturalis longe accuratius exculta fuit, quam a Grotio ejusque Symmistis Protestantibus, docuerunt affinitatem ex matrimonio ortam in nullo gradu lineæ rectæ ita prohibere jure naturæ matrimonium, ut illud irritum reddat. Vide Sanchez *de Matrimonio lib. 7. disp. 66. num. 7.* qui eos recenset, eorumque opinioni tamquam probabiliori adhæret. Confer Benedictum XIV. *de Synod. Diœces. lib. 9. cap. 13. num. 6.*

AGGRESSOR. Vide verb. *Homicida, a num. 25. ad 28.* & verb. *Immunitas art. 2. num. 94. 95.*

AGNUS DEI.

---

1 Agni Dei sic dicti & nominati a figura Agni, quæ super tali cera a Papa benedicta imprimitur, solet a Summo Pontifice pontificaliter induto variis sacris cæremoniis solemniter benedici primo anno,
2 & septimo Pontificatus infra octavam Paschæ. Circa istos Gregor. XIII. edidit Constitutionem incipientem: *Omni certæ*; in qua sub pœna excommunicationis nemini reservatæ omnes cujuscumque gradus, & conditionis afficientis prohibet, ne similes Agni Dei inaurentur, aut ullo colore pingantur, & nullo modo venales fiant. Unde per hanc Constitutionem est expresse prohibitum ipsos Agnos dei pingere, inficere minio, notare, aut colorem aliquem illis imponere, aut quidquam aliud superinducere, & ipsos venales proponere, aut tenere, ut vendantur Simoniaco pretio, idest, ut vendantur ratione benedictionis, aut carius, quia benedicti sunt; est enim vera, & realis simonia pretio temporali æstimare sacram benedi-
ctionem. Non videtur tamen per hanc Constitutionem 3
prohibitum tales Agnos Dei thecis aureis, argenteis, sericis, cristallinis, aut vitreis in gyrum circumornare, aut coronare, uti de facto videmus in dies fieri a Religiosis, & probis sæcularibus, etiam Magnatibus, ut potiori devotione custodiantur; Pontifex solum prohibet ea, quibus albedo, & munditia illorum veluti intrinsece inficitur, ut constat ex istis præcisis verbis suis: *Verum eos albos, & mundos, Agnum illum purum & innocentem repræsentantes, qui occisus pretiosissimo Sanguine suo nos redemit, decenter, ac reverenter a cunctis haberi, deferri, & custodiri præcipi-*
mus. Nec videtur prohibitum, si jam antecedenter 4
depicti sint, eos sic retinere, dummodo non retineantur ad vendendum. Sanchez *in Decalog. lib. 2. c. 43. num. 28.* Diana, Lezana, & alii. (*) Qui plura cupit, adeat Augustini Cardin. Valerii Opusculum de *Benedictione Agnorum Dei* a Clarissimo Præsule Stephano Borgia Sac. Congreg. de Propaganda Fide a secretis illustratum & Sanctissimo Domino Nostro Pio Sexto Pontif.
Maxim. dicatum Romæ 1775. Nec pariter videtur 5
prohibitum eos vendere ratione solius materiæ, cera scilicet ex qua conficiuntur, aut auri, & argenti, vel hujusmodi, quibus ornantur, & impensarum in eis conficiendis, & de uno loco ad alium portandis, uti de facto videmus quotidie sic vendi Patenas, & Calices licet consecratos, absque labe simoniæ. Sic Sanchez *de præceptis Decalogi lib. 2. c. 43. n. 29.* Bonacina, Diana, Lezana, & alii.

Non est licitum cereos Agnos Dei liquefacere una 6
cum alia cera, ut possint sic multiplicari, nisi ad hoc habeatur speciale privilegium, quia, ut dicit Gobat *in Exper. tract. 3. num. 332.* illa liquefactio est profana nimis actio repugnans menti Pontificum sibi tam rigide, & constanter reservantium potestatem benedicendi, seu sacrandi ceram; non est igitur eorum mens, ut per commixtionem data opera factam profana vertatur in sacram. Et colligitur ex mente Pauli V. qui in Constitut. 43. incipiente: *Romanum*, concedit Monachis Sanctæ Mariæ Fuliensis, ut ipsi soli, & non alii, possint renovare Agnos Dei factos. Agnos Dei tangere, seu con-
trectare, licet per se, & absolute non videatur lice- 7
re nisi Clericis in Sacris constitutis, ex quo ipsi Agni Dei, non solum sint sacri, & benedicti, sed etiam oleo Sacro, & Chrismate consecrati, & ut etiam colligitur *ex cap. Sacratas, dist. 23.* tamen ut recte advertunt Sanchez *in Decalog. lib. 2. cap. 43. num. 27.* Diana, & alii passim, nunc usus obtinuit, ut etiam laicis, & fœminis liceat attingere; eo vel maxime si hoc fiat ex pietate, & devotione, vel ut imponantur in aliqua capsula, aut thecis aureis, & argenteis, vel hujusmodi, ligentur, & ornentur, ut decentius custodiantur.

Ad hæc juvat hic adducere sequentem dispositio- 8
nem in Bullario Clement. XI. impressam (*).

DE-

(*) In edicto quod *num. 8.* Auctor refert, præscribitur, *che da tutti si debbano decentemente tenere portare, e custodire bianchi, e mondi.* Res igitur non est eos retinere *si jam antecedenter depicti sunt*, quamquam *non retineantur ad vendendum.*

(*) Vide novissimum Eminentissimi Cardinalis Vicarii Edictum die 5. Martii ann. 1775. editum.

EDICTUM,

Quo Sacrarum Reliquiarum, Sacrarumque Cerarum Agnus Dei *nuncupatarum venerationi consulitur.*

Niccolò per la Misericordia Divina Arcivescovo di Capua, del Titolo de' SS. Silvestro, e Martino a' Monti, della S. R. C. Prete Cardinale Caracciolo, della Santità di N. S. Pro-Vicario Generale &c.

La Santità di Nostro Signore volendo col suo Apostolico zelo provvedere, che alle Sacre Reliquie de' Santi, le quali furono vive membra di Cristo, e Tempio dello Spirito Santo, come ancora alle Cere benedette, e consecrate col Sacro Crisma da' Sommi Pontefici, chiamate comunemente Agnus Dei, *si conservi la dovuta riverenza, ed onore, e che si levino affatto tutti gli abusi, inerendo alla disposizione de Sacri Canoni, e del Concilio di Trento nella* sess. 25. de Invocatione, & Veneratione, & Reliquiis Sanctorum, *alle Costituzioni Apostoliche, ed alli Editti speciali altre volte emanati d' ordine de' Sommi Pontefici suoi Predecessori, particolarmente di S. Pio V. e della Santa memoria di Clemente VIII. quelli confermando, e rispettivamente rinovando, e ampliando.*

Parimente ordina, ed espressamente comanda, che nessuna persona ardisca, ne presuma dipingere, o miniare, o pur far dipingere, o miniare in oro o alcuna sorte di di colore gli Agnus Dei *benedetti, ne in tal modo venderli, o ritenerli per farne vendita, sotto pena di scomunica* ipso facto *imposta nella Bolla della S. mem. di Gregorio XIII. ed altre pene riservate a nostro arbitrio, volendo che da tutti si debbano decentemente tenere, portare, e custodire bianchi e mondi, come rappresentanti quell' innocentissimo, e Divino Agnello, di cui portano impressa l' immagine.*

E perchè la Santa mem. di Paolo V. nella sua Bolla che comincia Romanum licet Pontificem, *destinò solamente gli RR. Monaci di S. Bernardo, e di S. Pudenziana di Roma al Sacro Officio di fare detti Agnus Dei, e di rinovare li rotti colle stampe, che si conservano nel Palazzo Apostolico; Quindi se alcuno ardisse di tenere, e fare stampe false de' medesimi, o fabbricare Agnus Dei falsi, o in qualsivoglia modo formare la cera in forma d' Agnus Dei, incorerrà nella pena della Galera per dieci anni rispetto agli Uomini, e della Carcere per dieci anni, o frusta rispetto alle Donne.*

Nella qual pena incorrerà ancora chiunque distribuirà scientemente detti Agnus Dei falsi; come se fossero veri, o benedetti, o scientemente spaccierà Reliquie false, o commetterà furto sagrilego di Sacre Reliquie, e di Agnus Dei benedetti, o muterà ed altererà maliziosamente il nome, o il numero del Sommo Pontefice impresso in ciascheduno Agnus Dei benedetto.

Similmente la Santità Sua in materia tanto Sacra e Religiosa, rinovando le pene imposte da Sacri Canoni contro li Simoniaci, oltre le pene infrascritte, vuole, e comanda, che nessun Orefice, Coronaro, Tornitore, Artefice de' Reliquiarj o di qualunque arte, o Professione, Rigattiere, o Rivenditore, ovvero altra persona di qualsivoglia stato, grado, e condizione ardisca pubblicamente, ne privatamente vendere, far vendere o tenere per vendere in casa, bottega, o in mostra di detta bottega, o altrove, qualsivoglia sorte di Sacre Reliquie, o Agnus Dei, ne pure piccole parti di esse, ancorchè fossero congegnate, e commesse dentro Croci, Immagini, Statue, Urne, Corone, Reliquiarj, o altri simili ornamenti di qualunque sorta, e molto meno esporle venali nelle strade, Piazze, Fiere, Mercati, Camere locande, Portici delle Chiese, o Conventi, ed altri luoghi pubblici, ne anche con altre robe vendibili; Permettendosi solamente di ritenere nelle loro case, e botteghe, o mostra di esse, e nei luoghi suddetti, li semplici ornamenti, collo spazio, o circolo di essi voto senza Reliquie, ed Agnus Dei ad effetto di vendere semplicemente li suddetti ornamenti.

Per pubblica comodità de' fedeli, e conservazione di dette cose Sacre si permetterà con nostra licenza da concedersi gratis a quelli Artefici de' Reliquiarj, che saranno cogniti all' infrascritto Custode delle Sacre Reliquie, e approvati da Noi, o da Monsignor Vicegerente, collocare in ornamenti decenti quelle Reliquie, che verranno dispensate parimente gratis dalla nostra Custodia, o da Monsignor Sacrista del Palazzo Apostolico, e vendere il puro valore di detti ornamenti, come di sopra; Come anche accomodare quelle Reliquie, ed Agnus Dei, che saranno portati da particolari per loro uso, e ritenerli in bottega, sin tanto che saranno accomodati, e restituiti a' medesimi Padroni, senza poterli giammai tenere in mostra, nè guarniti, nè sguarniti, come si è ordinato.

Ed affinchè non possa dubitarsi dell' identità, e verità delle Sacre Reliquie, la cui ricognizione, ed approvazione deve assolutamente farsi dal Vescovo del luogo, secondo la forma del detto Concilio Tridentino; Parimente d' Ordine espresso della Santità Sua, si proibisce a qualunque persona di qualsivoglia stato, grado, e condizione di far fede alcuna, Instromento, e Scrittura pubblica, o privata di estrazione, donazione, consegna, translazione, o altro contratto in questa materia di Reliquie senza nostra licenza in iscritto, (fuorchè a tergo dell' Autentiche, possa scriversi la donazione della stessa Reliquia autenticata,) nè li Stampatori di stamparle, ma debbano riconoscersi, ed autenticarsi da Noi, o da Monsignor Vicegerente nostro, e rogarsene gratis il detto Custode delle Sacre Reliquie, o li Notari del nostro Tribunale, altrimenti oltre le pene infrascritte le Reliquie dispensate in altra forma non si avranno per autentiche.

Siccome per il medesimo fine, e sotto le stesse pene si proibisce ad ogni Artefice, o qualsisia persona, ancorchè Ecclesiastica, di aprire senza la nostra licenza, o senza la presenza di Monsignor Vicegerente, o dell' infrascritto Custode le scatole di Reliquie sigillate col nostro sigillo, o di Monsignor Sacrista, e li Reliquiarj autentici di Chiese, anche a fine di accomodarle nelli medesimi, o altri Reliquiarj, ne servirsi di dette Scatole per usi profani, e similmente ad altri Rettori, o Ministri delle Chiese di concedere veruna Reliquia delle medesime, o parte di esse, senza legitima facoltà, nè di esporre qualsisia Reliquia alla pubblica venerazione senza la nostra autentica, o ricognizione, ed approvazione.

Finalmente per l' esatta osservanza del presente Editto, la Santità Sua comanda, che sia inviolabilmente ese-

eseguite da tutti di qualsisia stato, grado, condizione, e sesso ancorchè Ecclesiastici, Secolari, o Regolari, ovvero degni di special menzione, sotto la pena di Scudi duecento d'oro, da applicarsi ad usi pii, e la quarta parte all' Accusatore, il quale sarà tenuto segreto, e della carcerazione, e dell' esilio, ed anco della Galera, secondo la qualità delle trasgressioni, e delle Persone, ed alli Regolari sotto pena della privazione di voce attiva, e passiva, ed altre pene corporali a nostro arbitrio, oltre la perdita delle Reliquie, Agnus Dei, e loro ornamenti. E si procederà ancora per inquisizione, o in altro modo più proficuo alla Corte, in ciascuno de' capi sudetti. E pubblicato, ed affisso ne' luoghi soliti, dopo tre giorni comprenderà tutti, come se fosse a ciascuno personalmente intimato. Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo di 14. Ottobre 1716.

N. Card. Caraciolo Pro-Vicario.
M. A. Canonico Boldetti Custode delle Sacre Reliquie.
N. A. Canonico Cuggiò Secret.

9 Agnorum Dei virtutem non parvam esse pro beneficio, & utilitate fidelium testatur Durandus *in Rationali Divin. Offic. lib. 6. cap. 79.* ubi dicit vim habere contra fulgura, fulmina, grandinem, incendia, & tempestates, ventos, vel imbres. Martinus Delrius addit, habere virtutem magnam contra Dœmonem, a cujus potestate plures vi talium Agnorum Dei fuerunt liberati, & præcipue Nobilis vir in Austria 1591. & fœmina obsessa in Bavaria, & etiam alia consimilis eodem tempore, ut testatur ipse *lib. 6. c. 2. sect. 3.*
10 *quæst. 3. Disquisition. variar.* Multa de eorum effectibus scripsit Vincentius Bonardus; & Petrus Matthæus *in 7. Decretal.* dicit, quod cum consecrantur a Pontifice, postulatur a Deo, ut eos devote gestantibus tribuat, quæ breviter sequentibus versibus complexus est Pater Frusius, ut adducit Delrius loco citato:

Postulat in primis sacrati aspectus ut Agni
 Agnum ad cœlestem concita corda levet,
Utque salutiferæ memores vitæque, necisque;
 Criminis, & vitii noxia vincla terant.
Hostis ut insidias Stygii, ac certamina vincant;
 Decipulas mundi, carnis & illecebras.
Corporeos nobis morbos, casusque repelli
 Præsertim horriferos, mortificosque petit.

11 Alios etiam versus virtutem, & efficaciam Agnorum Dei exprimentes adducit Quaranta verb. *Agnus Dei*, & dicit ab Urbano V. fuisse missos ad Græcorum Imperatorem cum tribus Agnis Dei, & sunt sequentes.

Balsamus, & munda cera cum Chrismatis unda
Conficiunt Agnum, quod munus do tibi magnum;
Fonte velut natum per mystica sanctificatum.
Fulgura desursum pellit, & omne malignum.
Peccatum frangit, ut Christi sanguis, & angit.
Prægnans servatur, simul & partus liberatur.
Munera fert dignis, virtutem destruit ignis.
Portatus munde de fluctibus eripit undæ.
Morte repentina servat, Satanæque ruina.
Si quis honorat eum, retinet super hoste trophæum.
Parsque minor tantum, tota valet integra quantum.

Agnus Dei misereri mei,
Qui crimina tollis, miserere nobis.

Supplementa Auctoris.

De Ritu & usu Cerearum Formarum, quæ benedici, & consecrari solent a Romano Pontifice, Formula impressa de mandato SS. D.N. Benedicti PP. XIV. anno 1752. 12

PErvetustus in Ecclesia Romana ritus est ille, quo Summi Pontifices benedicere, & consecrare solent Cereas Formas, quæ *Agnus Dei* vulgo appellantur. In Ordine Romano, qui eruditorum judicio antiquior est sæculo octavo, innuitur præfatus Ritus: In Cæremoniali vero ejusdem Romanæ Ecclesiæ designantur materia, forma, & preces in hujusmodi consecratione adhibendæ, quæ Sacras continent, mysticasque significationes.

Conficiuntur hi *Agnus Dei* ex cera alba, pura virginea, quo humana denotatur natura a Christo, virtute Divina, sine ulla mixtione, aut contagione culpæ, in purissimo Mariæ Virginis utero assumpta. Agni imago in illis imprimitur, Agni illius immaculati symbolum, qui pro humana reparatione in Ara Crucis immolatus est. Adhibetur Aqua benedicta, quo nimirum elemento, cum in veteri, tum in novo Fœdere, præclara Sacramenta, & prodigia a Deo effecta sunt. Miscetur in ea Balsamum, quo bonus Christi odor significetur, quem in omni actu, & conversatione redolere debent Christifideles. Superinfunditur Chrisma, quo res aliæ Divino cultui specialiter addictæ veluti Templa, Altaria, Sacerdotes, præparari solent, ac consecrari, atque in eo præstantissima virtutum omnium Charitas figuratur.

In Aqua igitur prius benedicta, ac Balsamo, & Chrismate mixta, Cerei illi *Agnus Dei* immerguntur, & Summus Pontifex, tam ante, quam post mersionem, sanctissimis precibus Deum exorat, ut eas Formas benedicere, sanctificare, & consecrare dignetur, iisque tantam impertiat virtutem, ut quicumque recta fide, ac vera pietate iisdem usus fuerit, hæc dona, ac beneficia consequatur.

I. Ut aspectu, vel contactu Agni in Cereis illis formis impressi excitentur Fideles ad memoranda sub eo Symbolo Redemptionis nostræ mysteria, conceptisque grati animi sensibus Divinam in nos bonitatem benedicant, venerentur, ac diligant: fidentes fore, ut per eam, peccatorum veniam obtineant, & maculas omnes abstergant.

II. Ut ad vivificæ Crucis signum in iisdem Cereis impressum maligni Spiritus contremiscant, & fugiant, facessant grandines, subsidant venti, dissipentur tonitrua, abigantur turbines, fulgura, & tempestates.

III. Ut divinæ benedictionis virtute non prævaleant diabolicæ fraudes, insidiæ, & tentationes.

IV. Ut Parturientes cum fœtu incolumes serventur, eumque feliciter in lucem emittant.

V. Ut eisdem devote utenti nulla dominetur adversitas, nulla noceat pestilentia, aerisque corruptio, nullus comitialis morbus eum corripiat, nulla maris tempestas, nullum incendium, nulla inundatio, nulla adversus eum prævaleat malignitas.

VI. Ut in prosperis, adversisque casibus Divina pro-

protectione muniatur, ab humanis, vel diabolicis insidiis, a subitanea, & improvisa morte, a cunctis denique malis, & periculis liberetur, per Vitæ, ac Passionis Jesu Christi mysteria.

Mirabiles hujus Sacri virtutes explicitæ jam olim fuere, atque his versibus comprehensæ:

Pellitur hoc signo tentatio Dæmonis atri,
Et pietas animo surgit, abitque tepor.
Hoc aconita fugat, subitæque pericula mortis,
Hoc & ab insidiis vindice, tutus eris.
Fulmina ne feriant, ne sæva tonitrua lædant,
Ne mala tempestas obruat, istud habe.
Undarum discrimen idem propulsat, & ignis;
Ullaque ne noceat vis inimica valet.
Hoc facilem partum tribuente, puerpera fœtum
Incolumem mundo proferet, atque Deo.
Unde, rogas, uni tam magna potentia signo?
Ex Agni meritis, haud aliunde fluit.

Quæ quidem beneficia, & gratiarum dona a bonorum omnium Largitore Deo fidelibus tribui, ac concedi, virtute hisce Sacris Cereis communicata per benedictionem, ac precationes in primis, quas Christi Vicarius Romanus Pontifex universæ Ecclesiæ nomine in eorum consecratione fundere solet, res est firmiter omnino credenda, ac variis, eximiisque miraculis sæpissime confirmata. Quod si optatus non semper obtineatur effectus, id non defectui virtutis rei sacræ, sed vel infirmæ, exiguæque utentium Fidei, ac devotioni, vel alteri occultæ causæ Deo compertæ, ac probatæ, tribuendum est.

Sic ad litteram habetur in Appendice V. ad Tomum Tertium Bullarii Benedicti XIV.

Nova additamenta.

13 (*) De agnorum Dei antiquitate etsi Auctores dissentiunt, potior tamen Cardinalis Valerii in præclaro opusculo *de benedictione Agnorum Dei*, quod a 1775. cum egregio commentario Illustriss. Præsul Stephanus Borgia recudit, aliorumque sententia est ad Zosimi Rom. Pontificis tempora illorum referens institutionem. Cave tamen, ne pro hac sententia argumentum promas, ex illo Agno Dei, quem Surius in *Comment. rer. in orbe gestarum ab anno* 1500. *ad an.* 1574. narrat an. 1544. repertum in Sarcophago Mariæ Stiliconis filiæ, atque Honorii Augusti coniugis ante medium sæculum V. vita functæ. Nam dubia admodum ea narratio est, nec satis certum, an cerea ea imago fuerit, an potius aurea, sed ad agnorum Dei formam conflata, quod Gretserus *de Benedict. lib.* 2. *cap.* 36., & Bosius *Romæ subterraneæ lib.* 2. *cap.* 7. malunt.

14 Minus accurate dictum *n.* 6., Paulum V. concessisse Monachis Sanctæ Mariæ Fuliensis, ut ipsi soli, & non alii possint renovare Agnos Dei factos. Cum enim cura effingendi Agnos Dei olim ad Sacristam Pontificium spectasset, Clementis VIII. indulto Fuliensibus Monachis demandata fuit, ipsisque hocce privilegium præter Leonem XI. confirmavit Paulus V.

15 De huiusmodi Agnorum virtute multa exposuit Sixtus V. an. 1586. in Apostolicis litteris, quibus eosdem Agnos misit ad Venetæ Reipublicæ Ducem Pascalem Ciconiam. Eas vero Clem. XI. cum an. 1714. secundo Agnos cereos solemni benedictione consecraret, ut eorum mysteria, virtutesque Christiano populo patefaceret, typis evulgari jussit. Peculiaria quædam de virtute Agnorum S. Pii V. ex Jo: Antonio Gabutio, qui de Sanctissimi Pontificis vita commentarium edidit, profert laudatus Præsul Borgia *pag.* 37.; tum *pag.* 41. exstare monet librum Fulginei a Doctore Hieronymo Bertondellio vulgatum an. 1691. hoc titulo: *Miracoli operati dall' onnipotenza Divina per mezzo degli Agnus Papali benedetti dalla S. M. d' Innocenzo XI.*

ALCHIMIA, ALCHIMISTÆ.

1 Alchimia ad faciendum aurum, vel argentum turpis lucri gratia pro commerciis contractum, vel pro mixtione monetarum, est illicita, & expresse prohibita, *cap. Spondent Extravagant. comm. Joann. XXII. lib.* 5. *de crimine falsi*. Et ratio est quia aurum, vel argentum chimicum, non habet veri auri, & argenti naturalis perfectionem, neque virtutes & proprietates omnes, adeoque nequit confici, & uti pro commerciis contractuum, cum sic esset manifesta injustitia, & damnum tertii; neque ut in medicamentis quis eo utatur, cum veri auri vires salutares non habeat, quin potius nocivas qualitates ab igne carbonario, & venenato hydrargyrio contrahat; Neque ut quis eo utatur pro mixtione monetarum, cum sic monetas adulterare redundaret in nimium aliorum præjudicium, & foret unum caput criminis monetarii, juxta aliam Constitutionem ejusdem Pontificis in *cap. Prodiens, Extravagant. Singular. tit. de crimine falsi*.

2 Et contrafacientes mortaliter peccarent, cum notabiliter cum læderent proximum. Sic tenet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 77. *art.* 2. *ad* 1. Alber. Brun. *in tract. de Monet. augument. præsuppos* 1. *nu.* 13. Sylvestr. *verb. Alchim.* Farinac. *qu.* 115. *de crim. læs. Majest.* Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 1. *num.* 75. Martinus Delrius *lib.* 1. *c.* 5. *quæst.* 4. Paulus Comitolus *lib.* 3. *qu.* 33. Joann. Crot Anaclet. & alii.

3 Alchimistæ, & Alchimiam fieri curantes, aut mandantes, sunt infames; & si aurum, vel argentum chimicum vendant, vel dent in solutum, aut expendant, tenentur tantundem de vero, & bono auro pauperibus erogare, vel si ipsi, ut ordinarie contingit, pauperes sint: pœnam aliam in corpore, arbitrio Judicis, subire tenentur. Et si fuerint Clerici, privandi sunt Beneficiis, & ad alia obtinenda redduntur inhabiles. Habetur expresse in Constitutione Joannis XXII. *cap. Spondent, Extravagant. comm. lib.* 5. *de crimine falsi*, quæ ut ab omnibus recte percipiatur, hic per extensum adducitur.

4 „ Spondent, quas non exhibent divitias pauperes „ Alchimistæ, pariter qui se sapientes existimant, in „ foveam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubie „ hujus artis Alchimiæ, alterutrum se professores ludificant, cum suæ ignorantiæ conscii, eos, qui supra ipsos aliquid hujusmodi dixerint, admirentur, „ quibus cum veritas quæsita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt, iidemque verbis dissimulant falsitatem, ut tandem, quod non est in „ rerum natura, esse verum aurum, vel argentum sophistica transmutatione confingant; eoque interdum „ eorum temeritas damnata & damnanda progre-

„ di-

„ ditur, ut fictis metallis cudant publice monetæ characteres fidis oculis, & non alias alchimicum fornacis ignem, vulgum ignorantem eludant. Hec itaque perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali Constitutione sancimus, ut quicumque hujusmodi aurum, vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto mandaverint, vel ad hoc scienter, dum id fieret, facientibus ministraverint, aut scienter, vel auro, vel argento usi fuerint vendendo, vel dando in solutum, verum tanti ponderis aurum, vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quanti alchimicum existet, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitime constiterit deliquisse, facientibus nihilominus aurum, vel argentum alchimicum, aut ipso (ut præmittitur) scienter utentibus perpetuæ infamiæ nota resperfis. Quod si ad præfatam pœnam pecuniariam exsolvendam delinquentium ipsorum facultates non sufficiant, poterit discreti moderatio Judicis pœnam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram juxta qualitatem negotii, personarum differentiam, aliasque attendendo circumstantias) commutare. Illos vero, qui in tantæ ignorantiam infelicitatis proruperint, ut nedum nummos vendant, sed naturalia Juris præcepta contemnant, artis excedant metas, Legumque violent interdicta, scienter videlicet adulterinam ex auro, & argento alchimico cudendo, seu fundendo, cudi, seu fundi faciendo monetam, hac animadversione percelli jubemus, ut ipsorum bona deferantur carceri, ipsique perpetuo sint infames: Et si clerici fuerint delinquentes, ipsi ultra prædictas pœnas priventur Beneficiis habitis, & prorsus reddantur inhabiles ad alia habenda.

5 Ex hac Constitutione deducitur, quod etiam utentes scienter tali moneta, aut auro, vel argento alchimico in damnum tertii teneantur tantundem de vero, & bono auro pauperibus erogare, si facta debita diligen-
6 tia, damnificati remaneant adhuc ignoti. Si vero ipsis damnificatis, vel eorum hæredibus restitui potest, delinquens tenetur restituere eisdem per ea, quæ habentur *in cap. Cum te de usur.* ibique Doctores, & a Lessio *lib.* 1. *c.* 14. *n.* 49. Molina *tom.* 2. *disp.* 746. &
7 ab aliis passim. Et licet hæc pœna erogationis tantundem auri, & argenti in pauperes, vel restitutionis propriis personis damnificatis, seu eorum hæredibus, videatur indigere ministerio Judicis, & sic videatur sententia ferenda, tamen in foro conscientiæ obligat ante sententiam judicis Jure naturali, in quantum sit sequutum damnum tertii, cui absque alia sententia est facienda restitutio, quam primum fieri potest, ut habet Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 2. *num.* 72. & alii passim.

8 Per hanc Extravagantem Joannis XXII. supra allatam tenent multi Doctores non damnari absolute artem chimicam faciendi aurum, vel argentum, nisi quando vel fieret ope Dæmonis, vel quando non valeret effici verum aurum, & argentum; Cum autem hæc ars faciendi verum aurum, & argentum, dicunt ipsi, sit possibilis, & vera in se, licet in hoc, vel in illo particulari non semper verificetur defectu peritiæ, sequitur non esse prohibitam, neque punitam. Sic Pichus *in tract. de auro*, Oldrad. *cons.* 74. Tabiena, & Sylvester *verb. Alchimia*, Fab. *de monet. tract. de emption.* Abbas *in c.* 2. *de sortileg.* & alii cum Hieron. Zanet qui *in tract. de For. Consc. n.* 131. dicit hanc sententiam esse communem.

Multi vero alii, & plures media via incedentes, te- 9
nent per hanc Extravagantem non quidem absolute damnari, & puniri artem chimicam in se, sed damnari, & puniri, quando quis prætendit facere verum aurum, vel argentum, & illud pro vero expendere, cum hoc sit contra justitiam, ex quo aurum alchimicum non habet intrinsecam perfectionem, & virtutem, & valorem veri auri naturalis, adeoque nequeat quis eo uti in commerciis, nec cum ipso liceat solvere debita, quod vergeret in nimium damnum tertii. Sic Divus Thomas 2.2. *quæst.* 77. *art.* 2. *ad* 1. Albert. Brun. *in tractat. de monet. augm. præsuppos.* 1. *num.* 13. Farinac. *qu.* 115. *de crim. læs. Majest.* Sylvester *verb. Alchimia*, Joann. Crot. *in tract. de test. rub. in caus. Civil. quis possit esse testis num.* 179. Pignattelli. *tom.* 9. *cons.* 2. *num.* 75. & alii.

Alii tandem tenent absolute esse damnatam, & re- 10
probatam artem Alchimiæ faciendi aurum, vel argentum. Sic Sanchez *in Decalog. lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 51. Summa Angelica, Valentia, & Margarita Decreti Gratiani edita per Patrem Martinum Ordinis Prædicatorum Domini Papæ tunc Pœnitentiar. & Capellan. ubi *verb. Alchimia* habetur expresse: *Alchimia videtur esse ars reprobata, quia qui credit unam speciem posse transferri in aliam, vel similem, nisi ab ipso Creatore, infidelis est, & Pagano deterior*, & citat. *causam.* 26. *qu.* 5. *c. Episcopi circa finem*, in qua causa habentur ad litteram ista verba: *Quisquis ergo credit posse aliquam creaturam, aut in melius aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem, vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso Creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, procul dubio infidelis est, & pagano deterior*. Et ratio est, quia ars Alchimiæ est 11
exposita multis fraudationum periculis, & sæpe dæmon se illi operationi ingerit, ut pluribus exemplis compertum est, & præcipue de præstigiatore quodam Diabolico, qui postquam per artem Chimicam fingendo facere verum aurum, plures decepisset, ab Anastasio Imperatore detectus in Castello relegatus misere periit, ut ex Cedreno refert Martinus Delrius; & de Marco Bragadino, qui cum suæ artis chimicæ præstigiis multoties verum aurum confectum finxisset, ita ut a nonnullis Rex auri Venetiis appellaretur, tandem a Duce Bavariæ, ad quem confugerat, de suis præstigiis convictus, & morti adjudicatus, cum ad patibulum duceretur, confessus est nunquam a se in vita factum fuisse aurum, nec se credere illius faciendi ullam inter homines artem exstare. Sic refert Paulus Comitolus *lib.* 3. *quæst.* 33. *respons. moral. num.* 5. sic concludens: *Aurea furca digna confessio*.

Ex his omnibus concludendum est, quod quamvis 12
ars chimica physice defendi possit, maxime in magnis, & divitibus Principibus, in quibus, ex quo agant cum consilio sapientum, cessant pericula superstitionis, & damnificationis Reipublicæ; Moraliter tamen impro- 13
batur, & maxime in non nimis divitibus, & privatis omnibus, in quibus hæc ars est plena periculis, cum isti soleant ipsam exercere solummodo turpis lucri gratia, & auro illo uti intendant ad commercia, medicinas, & monetarum mixtionem; & dato etiam, quod ipsi ad ista non essent eo usuri, periculum evidens est, ne utantur hæredes, quod ut dictum est *n.* 1. est omnino

14 no illicitum. Ultra quam quod isti hac arte depauperantur, familiæ necessaria subtrahunt, quorum defectu ad non paucas superstitiones, & præstigia recurritur, cum semper hac arte decipiantur ipsi, & alios decipiant, *spondendo*, ut dicit Pontifex, quas non exhibent divitias pauperes Alchimistæ, redditi de die in diem miserabiliores, & cum magno etiam aliorum præjudicio ad extremam usque redacti miseriam; quare eos, ut fallaces, mendaces, & vanitatis amatores, ac Reipublicæ noxios, sub gravissimis pœnis damnavit Joann. XXII. *in cit. c. Spondent.* Sic tenent Turreblanca *de Jure spirit. l.* 11. *c.* 4. *n.* 47. *cum sequent.* Barbosa *tom.* 6. *additamenta ad collect. Doctor. fol.* 142. Franciscus de Pavinis *in Apostilla ad Extravagant. Joann. XXII. n.* 12. Martinus Delrius *lib.* 1. *c.* 5. *q.* 4. *§. Denique*, Paulus Comitolus *l.* 3. *quæst.* 33. Schnorrenberg. Anaclet. D. Thomas, Sylvester, Farinac. Joann. Crot. Pignatell. cum aliis cit. pro secunda sententia; & a fortiori Sanchez, Summa Angelica, & alii citati pro tertia sententia, & omnes tenentes non posse ab Alchimistis fieri verum aurum, ut Avicenna relat. ab Ægidio *Com. quodlibet.* 3. *quæst.* 8. *meteorologiæ lib.* Ipse Ægidius ibi. Averroes *in paraphrasi in* 1. *l. de generation. animal.* Conciliator *differen.* 209. Cardenas *l.* 10. *de varietate rerum cap.* 51. Tostatus, Palat. Chassan. Penna, Binsfel. & alii citati a Turreblan-

15 ca *loco superius citato*. Unde ex his omnibus patet, dicit Martinus Delrius *lib.* 1. *c.* 5. *quæst.* 4. *fol.* 69. *verb. quarto*, *optimam esse* (*quam ajunt Angliæ*) *Legem, ne cui sine permissu Principis sub pœna capitis liceat Alchimiam exercere; quam Legem expediret etiam alibi ferri.*

16 Alia ad rem, vide verb. *Falsum, Falsarius num.* 36.

Additiones ex aliena manu.

17 Alchimia, seu Chimia est *Ars sacra, seu flatoria auri conficiendi* ἱερὰ τέχνη θεία, ut legitur in lexico hujus Artis. Χημεία a veteri Scriptore, & Joanne Antiocheno apud Suidam, Αρχημεία ab infimis Græcis Scriptoribus appellatur. Cur *Chimia* hæc ars dicatur, non adhuc liquet. *Vide* P. Lambecium *lib.* 6. *Biblioth. Cæsar. pag.* 174. Georgium Syncellum *pag.* 14. & Menagium *in verb. Alquimiæ*. De ortu & progressu hujus artis consule Olai Borrichii dissertationem, *de ortu & progressu Chimiæ*.

18 Saniores omnes putant, hanc transmutationem fictitiam esse, alii totis lacertis pugnant pro veritate hujus transmutationis: rationes utriusque partis late referunt Pereira *de Magia lib.* 1. *cap.* 12. Valentia 2. 2. *disp.* 6. *qu.* 13. *punct.* 2. *difficul. ult.* & latius Martinus del Rio *lib.* 1. *disp. Mag. cap.* 5. *quæst.* 2. *sect.* 2. & 3.

19 Qui de vanissima Alchimiæ arte plura cupit, adeat Wilhelmum Anissonum *in Philosophia Pirotechnica*, Christianum Adulphum, Balduinum *in auro hermet.* Becherum *in Physic. subter. & in supplem. secund. in Physic. subter. seu de transmut. metal. in aur.* Blavvensteinum *in Interpellat. pro lapide philoph. contra A. Kircherum*, Carantam *de natura auri artefacti*, Clauderum *de tinctura universali*, Borellum *in Biblioth. Chimic.* Rogerium Baconem, *Miroir d'alquimie*, Barlet *le vray & methodique cours de la Physique resolutive vulgairement dit Chymie*. Et qui contra Chymicos scripserunt *Major. Examen fucorum pseudo-chymicorum detect.* La sferza degli Alchimisti, *Uden. non entia Chymic. Erasm. in Dialog. de Alchym.*

ALIENARE, ALIENATIO.

Articulus I.

Quoad ea, quæ veniunt sub nomine Alienationis bonorum Ecclesiasticorum Mobilium, & Immoblium.

Alienatio bonorum Ecclesiæ sine justa causa, & debita solemnitate, est prohibita triplici Jure, scilicet Jure Divino, Levitic. *cap.* 25. & 27. Jure Civili, *leg. Jubemus* 2. *cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*, & Jure Canonico, *cap. Apostolicos* 13. *cap. sine exceptione* 52. *caus.* 12. *quæst.* 2. *cap. fin de rebus Eccles. non aliend.* Clement. I. *eodem titul. Extravagant. Ambitiosæ eodem titul. inter communes*, & Tridentin. *de reform. sessio.* 22. *c.* 11. & *sess.* 25. *c.* 11. ☞ Bona Ecclesiæ, seu Ecclesiastica, sunt quæ pertinent ad Ecclesias, Beneficia, Monasteria, Hospitalia, Eremitoria, Cappellas, dummodo hæc authoritate Episcopi sint fundata; nam bona Collegiorum, Confraternitatum, aut Communitatum sæcularium, neque sunt Ecclesiastica, neque cadunt sub prohibitionibus, de quibus in hoc titulo. ☜ 1

Alienationis nomine venit omnis actus, quo dominium rei directum, vel utile, aut ususfructus, seu Jus in alterum transfertur, idest donatio, permutatio, venditio, emptio, cessio, concessio, hypotheca, emphyteusis; colligitur ex *cap. Nulli* 5. *hoc titulo ex cap. Apostolicos* 12. *quæst.* 2. & expresse habetur in *Extravagant. Pauli II.* incipiente: *Ambitiosæ, sub hoc titulo inter communes*, præcisis his verbis: *Omnium rerum, & bonorum Ecclesiasticorum, omneque pactum per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem ultra triennium, nec non infeudationem, vel contractum emphyteuticum, præterquam in casibus a Jure permissis, ac de rebus, & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & cum Ecclesiarum evidenti utilitate, ac de fructibus, & bonis, quæ servando servari non possunt pro instantis temporis exigentia, hac perpetuo valitura Constitutione præsenti fieri prohibemus.* 2

Alienari prohibentur immobilia, & pretiosa mobilia Deo dicata, citata Extravaganti *Ambitiosæ* sub initio; Et nomine immobilium veniunt omnia quæ loco moveri non possunt, ut prædia, domus, agri, & similia. Et quantum ad præsens veniunt etiam nomine immobilium servitutes prædiorum, ut Jura piscandi, venandi, & similia, ut *leg. ult. §. fin. Cod. de præsc. long. temp.* ibi: *Eodem observando, & si res non soli sint, sed incorporales, quæ in Jure consistant, velut ususfructus & cæteræ servitutes*, & concordat *Clem. I. de rebus Ecclesiæ non alienandis*; his verbis: *Jura redditus, aut possessiones ejusmodi Monasterii.* 3 4

Sic etiam veniunt nomine immobilium census & annui redditus, ut expresse habetur *in Clem. Exivi §. cumque annui redditus, de verborum significatione*, his præcisis verbis: *Cumque annui redditus inter immobilia censeantur a Jure*, Sic etiam nomine immobilium veniunt 5

nium Jura, & Actiones ad immobilia, colligitur *ex cap. 2. de rebus Ecclesiæ non aliend. in 6.* ubi Jura & Actiones ad immobilia æquiparantur immobilibus, ibi: *bona immobilia, aut Jura Ecclesiar.* & *leg. Qui ad actionem, ff. de reg. Jur.* ibi: *Qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur.*

6 Sic tandem nomine immobilium, quantum ad præsens, venit certa Summa pecuniæ specialiter deputata ad emptionem immobilium, censuum, vel mobilium pretiosorum, vel ad ædificandam Ecclesiam, aut pro gravissimis Ecclesiæ necessitatibus, maxime si cum Superioris auctoritate, & Clericorum consensu ad id fuerit retenta, colligitur *ex leg. 3. Quid ergo, ff. de contraria, & util. action. tutel.* ubi pecuniam ad prædiorum comparationem depositam Tutor alienare non potest. Sic tenent Engel *lib. 3. titul. 13. n. 7.* Anaclet. Azorius, Quaranta, & plurimi alii cum Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 95. n. 41.*

7 Nomine mobilium pretiosorum, quæ alienari non possunt, veniunt quæ sunt de thesauro Ecclesiæ, vel quæ propter pretium, artem, raritatem, & Antiquitatem conferunt Ecclesiæ specialem splendorem, ut sunt vasa aurea, argentea, vestes pretiosæ, gemmæ, ornamenta pretiosa, copiosa bibliotheca librorum, & similia excedentia valorem vigitiquinque aureorum, prout declarasse Sacram Congreg. referunt Valdes, & alii apud Donatum *tom. 1. tract. 14. qu. 48.* Vide infra *art. 3. n. 3. & 4.* Sic Engel *de rebus Eccles. non alienand. lib. 3. tit. 13. n. 5.* Pirhing *eod. tit. num. 12.* Azorius, Anaclet. & cum pluribus Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 95. num. 39.*

8 Sic etiam nomine mobilium pretiosorum veniunt insignes Reliquiæ Sanctorum, maxime si in Ecclesiæ muro sint clausæ, vel ibi perpetuæ sepulturæ traditæ, quia esto pretio non æquentur, sunt tamen supra omne pretium; Lezana *cap. 10. n. 4. in princip. & verb. alienare num. 14.* Riccius *in praxi part. 1. decis. 63.* Engel, Bonacina, & cum pluribus Barbosa *supra cit.* Modica autem Reliquia jam facta alienabilis potest alienari sine Sedis Apostolicæ facultate ex Decreto *Sacr. Congreg. Rit. in Astens. 8. Julii 1602.* apud Barbos. *decis. Apost. verb. Reliquiæ Sanctor.*

9 Item nomine mobilium pretiosorum inalienabilium veniunt illa mobilia, ex quorum fructibus annui redditus solent percipi ab Ecclesia, seu Monasterio, ut grex ovium, armentum bovum, præsepium equorum; non autem eorum fructus, cum licitum sit vendere, & alienare arietes, hircos, hœdos, vitulos, equos, & hujusmodi. Sic Molina *t. 1. de justitia, & jure disp. 565. n. 4.* Filliucius, Pirhing. *loc tit. n. 12.* Sannig. Bonac. & alii cum Barb. *loc. cit.*

10 Item nomine mobilium pretiosorum inalienabilium veniunt arbores frugiferæ, seu prædio necessariæ, ut illis sublatis prædium reddatur graviter deterius. Unde Beneficiatus incidere faciens tales arbores in bonis Ecclesiæ, & in proprios usus convertens, dicitur alienare, & Censuras Extravagantis Pauli II. incip. *Ambitiosæ*, & Trident. *sess. 22. cap. 11.* incurrit, ut decisum fuisse a Sacra Congreg. referunt Gallet. *Margarita casuum conscientiæ verb. Bona p. 27. &* Bonacina *disp. 1. qu. 18. punct. 4. n. 7.* cum Barbosa *in Trident. sess. 22. cap. 11. de reform.*

11 Non peccant tamen nec incurrunt tales Censuras, Beneficiati incidere facientes arbores inutiles, ac nocivas, v. gr. quando ob densitatem, & vicinitatem sunt impedimento aliarum augmento, vel quando loco earum reponuntur arbores fructiferæ, seu magis fructiferæ; Hæc enim, & similia sunt utilia fundo, & secundum regulas Agriculturæ. Sic Lezana *verb. Alienare n. 15.* Quaranta *in Summ. Bull. verb. alienat. n. 33.* Peyrin. & alii passim. Vide infra *art. 4. n. 15. ad 17.*

Supplementa Auctoris.

Attendenda sunt quæ tradit Card. Petra *t. 5. comment. ad Constit. 5. Pauli II. sect. 2. n. 15.* de Superiore Regulari incidere faciente arbores fructiferas in proprio Viridario. 12 Videtur simile dubium fuisse propositum in Sac. Cong. Conc. *sub die 27. Junii 1665.* ibi: *Nonnulli Regulares religiosæ conscientiæ supplices petunt, ut per hanc Sacram Congregationem declaretur, an Prælatus, sive Superior Regularis, possit incidere, seu incidi facere in suo Monasterio, seu Viridario, arbores fructiferas, ibidem existentes & incidendo, seu incidi mandando, incidat in pœnas comminatas* in Extravag. *Ambitiosæ de reb. Eccl. non alien.* & in decretis generalibus hujus Sacræ Congregationis *de reb. Regul. alien.* Sacra Congregatio censuit: *Non respondendum, nisi in casibus particularibus tom. 24. decret. pag. 535.* Et quidem optima ratione, quia aliquando in Viridariis opus est arbores renovare, & alias eradicare pro majori utilitate ipsius, & sic debet considerari fructus comparative ad Viridarium, & non ad singulas arbores. Unde in dubio *Incisionis arborum 29. Julii 1684.* Sacra Congregatio dixit, *Ad mentem*, quæ fuit non incidisse in pænas contentas in decret. *de rebus Eccl. non alien.* Prælatum Regularem, qui arbores inciderat, alias subrogando in aptiori loco: Et alia quoad incisionem Arborum, vide late Passerin. *de statu hom. tom. 1. quæst. 185. art. 7. num. 340. & seq.* ubi dictus Passerinus inter alia notabilia sub *n. 367.* asserit quod incidi licite possunt arbores, si materia sit parva, & ex incisione fundus non reddatur notabiliter deterior, citans ad id Rotam *decis. 553. par. 2. recent.* Peyrin. Lezanam, Donatum, Ciarlinum, & concludit quod non dubitat hujusmodi notabile detrimentum non esse arbitrarium, & considerandum tam ex quantitate, & qualitate arborum, quam ex fine, ad quem fuerunt plantatæ. Unde potest contingere, quod in ordine ad pœnas incurrendas, nec incisio quinque, sex, decem, & amplius arborum, si sint parvæ & vix natæ, ferat modicum nocumentum, & quod contra, unius solius singularissimæ in suis qualitatibus sit notabiliter æstimanda, & reddat fundum notabiliter deteriorem.

Additiones ex aliena manu.

Rerum Ecclesiæ alienatio regulariter est prohibita. 13
Subjectum hujus regulæ (inquit Bohemer. in decretal. lib. 3. tit. 3. §. 18.) *respicit bona ecclesiastica, prædicatum alienationem. Illa quascumque res immobiles non tantum ad Ecclesias, sed etiam ad Monasteria, aliaque Pia Sodalitia, ut ad Ordines militares pertinentes complectuntur &c. Hæc, alienatio videlicet, comprehendit omnem actum, per quem ad translationem dominii sive in totum, sive pro parte similisque juris in rebus devenitur &c. adeoque ne quidem in rebus Ecclesia-*

clesiasticis permissum est constituere pignus, aut servitutem realem, aut usumfructum &c.

14 De origine, progressu, fatis variis, & præsenti statu prohibitæ alienationis rerum Ecclesiæ, vide Gonzal. *in Comment. ad c.1. n.5. & sequent. tit.10. lib.3. Decretal.* & qui caute tamen est legendus, Bohemer. *in Decretal. dict. lib.3. dict. tit.13. a §.1. ad plur. seq.* Rousseaud de La Combe *in sua jurisprudentia Canon. verb. Alienatio Bonor. Eccl. Sect.1. fere per tot.*

15 Bona Ecclesiæ vel sunt communia, vel sunt mensalia. Illa in genere ad patrimonium Ecclesiæ spectant; Hæc speciatim destinata sunt ad sustentationem eorum, qui Ecclesiis inserviunt, & officio sacro annectuntur, Bohemer. *ubi supra §.19., & sequ. duob.*

16 Bona communia licet prohibita sint alienari, possunt tamen alienari cum solemnitate Canonica. De bonis vero mensalibus gravis quæstio, an ea cum solemnitate Canonica alienari queant. Negat Linker *Respons. 2. n.71.* Affirmat vero Harprect. *Respon. 57. n.75.* Eique adhærere videtur Bohemer. *loc. cit. §.24. & plur. sequent.* Si stetur priori opinioni, alienatio bonorum mensalium non docto de speciali consensu Papæ, ne tempore quidem immemorabili convalidatur, Linker. *ubi supra.*

17 Sub prohibita alienatione rerum Ecclesiæ venire jus percipiendi fructus, nequaquam vero commoditatem fructuum, firmat Lanfredin. *Respons. Eccles. 16. n.16.*

ARTICULUS II.

Alienatio quoad causas & solemnitates Juris ad eam requisitas.

1 Causæ justæ, ob quas bona Ecclesiæ alienari possunt, sunt quatuor. Prima est evidens Ecclesiæ necessitas, cui aliter subveniri non potest, v. g. si Ecclesia ære alieno sit gravata, nec habeat unde aliter solvat, ut quando similis causa necessitatis extremæ id deposcit: habetur *in Clement.1. de rebus Eccles. non alienandis*; ubi excipitur casus necessitatis his verbis: *nisi necessitas Monasterii hoc exposcat*, & *c. 1. de pignoribus hoc tit.* his aliis verbis: *nisi justissima necessitate exigente.*

2 Secunda est manifesta Ecclesiæ utilitas, v. g. si res aliqua Ecclesiæ alienetur ad aliam meliorem emendam, vel in aliam meliorem commutetur; habetur *cap. sine exceptione 12. q.2.* his verbis *nisi forte aliquid harum faciat, ut meliora prospiciat, & cum totius Cleri tractatu, atque consensu id eligat, quod non sit dubium profuturum Ecclesiæ*, & expresse *cap. Ut super 8. §. final. hoc titul.* præcisis verbis: *Possessiones vero, quæ Ecclesiæ tuæ minus sunt utiles, pro aliis utilioribus de fratrum tuorum, & sanioris partis consilio, & assensu alienandi, seu commutandi liberam concedimus facultatem*; Unde non sufficit, quod Ecclesia non damnificetur, sed requiritur manifesta melioratio, & evidens lucrum tempore alienationis, ut juxta *cit. canon. sine exceptione 12. quæst.2.* decidit Sac. Rota in Bononiensi *16. Novembris 1621. coram Reverendiss. Dom. Coccino Decano.*

3 Tertia est pietas, v. g. si bona Ecclesiæ alienentur pro redimendis captivis, pro alendis pauperibus tempore magnæ famis, pro augmentatione cœmeterii ad sepulturam Fidelium pro ædificatione Ecclesiæ, *cap. Aurum 12. qu. 2.* ubi ex S. Ambrosio *lib. 2. de officiis c. 28.* habetur, quod pro his, & similibus liceat vasa sacra frangere, vendere, & pretium erogare, si non alia suppetant: & *leg. Sancimus 21. Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*, habetur expresse, quod *absurdum non est animas hominum quibuscumque vasis, vel vestimentis præferri.*

Quarta est incommoditas: v.g. si res alienanda plus incommoditatis, quam commoditatis Ecclesiæ afferat, ut si multum distet, vel fructus non possint percipi, nisi cum magno dispendio: *cap. Terrulas 12. q. 2.* Et sic tenent Glossa *in Summa caus. 12.* Abbas *in cap. Nulli num.5.* Fagnan. *in 6. cap. Nulli num. 7. hoc tit.* Barbosa *lib.3. Juris Eccles. univers. cap.30.* Silvester *verb. alienatio quæst. 1.* Covarruvias *resol. 1. cap.17. num.2.* Molina *dis. 468.* Navarr. Layman. & alii communiter. 4

Solemnitates requisitæ ad alienationem bonorum Ecclesiasticorum sunt pariter quatuor; Prima, quod præcedat tractatus capitularis, idest Prælatus cum Capitulo, vel Conventu consultet, an expediat talem rem alienare, necne; *cap. sine exceptione, cap. Tua nuper 8. de his quæ fiunt a Prælatis cap.1. hoc tit. in 6.* 5

Secunda, quod adsit consensus totius Capituli, vel saltem majoris, aut sanioris partis ipsius *cap. sine exceptione 11. q.2. & cap. Ut super 8. §. final. hoc tit.* ubi habentur præcisa verba: *de fratrum tuorum, & sanioris partis consilio, & consensu.* 6

Tertia, quod fiat subscriptio a Capitularibus, *cap.1. de his, quæ fiunt a Prælatis*, ubi expresse dicitur: *Irrita erit Episcoporum donatio, & venditio, vel commutatio rei Ecclesiasticæ absque collaudatione, & subscriptione Clericorum.* 7

Quarta, quod interveniat consensus Superioris talis Ecclesiæ, & consensus Summi Pontificis; *cap. 2. hoc tit. in 6.* & *citat. Extravagant. Ambitiosæ*: Consensus autem Patroni non requiritur ad alienationem rerum Ecclesiasticarum; si accedat auctoritas, & beneplacitum Summi Pontificis, cum ipsi Patroni in rebus, quas Ecclesiis conferunt, nullam habeant potestatem, ut expresse habetur *cap. Noverint 10. q. 1. ex Concil. Toletan. IV.* his verbis: *Noverint Conditores Basilicarum in rebus, quas eisdem Ecclesiis conferunt, nullam se potestatem habere, sed juxta Canonum instituta, sicut Ecclesiam, ita & dotem ejus ad ordinationem Episcopi pertinere & cap. de rebus 12. quæst.2.* sic Rota Romana *par.9. tom.1. decis.114. num.9.* Anaclet. Pirhing *hoc tit. num.61.* cum aliis passim. 8 9

Additiones ex aliena manu.

De justa causa requisita in alienatione rerum Ecclesiæ disputari solet, utrum satis sit quod intervenerit de tempore initi contractus, an intervenire quoque debeat de tempore executionis Beneplaciti Apostolici, Cardinal. Petra *in comment. ad Constit. Apostol. Constit. 1. Divi Leonis Magni sect. 4. num. 132., & plur. sequen.* mordicus tenet justam causam requiri de tempore quoque executionis Beneplaciti Apostolici, idque etiamsi totus tenor contractus Summo Pontifici fuisset expositus; ejusdem sententiam sequuta est Rota *in Lycien. transactionis 20. Junii 1755. §. 32. coram Illustriss. Molin.* 10

In transactione, quando dicatur concurrere evidens 11

dens Ecclesiæ utilitas, res non est adeo expedita, uti in cæteris contractibus. Consule Ciarlin. *controv. forens. lib. 1. c. 8. n. 64.* Urceol. *de transact. q. 25. n. 18. Nicoll. ad Monet. de Decim. adnot. 1. n. 263.* Rot. *in d. Lycien. Transactionis 4. Martii 1754. §. 20. 17. Januarii 1765. §. 29. & 20. Junii ejusdem an. §. 3. cor. Illmo Molin.*

12 Confirmato jam contractu inito cum Ecclesia, ab eo si ipsa Ecclesia recedere velit, tenetur probare
13 defectum justæ causæ. Contra vero contractu nondum confirmato, Laicus, si pro confirmatione instet, probare debet justam causam, Piton. *discept. Eccles. 153. n. 24. Rota cor. Coccin. decis. 1336.*

14 Solemnitatibus requisitis in alienatione rerum Ecclesiæ, de quibus agit *Auctor n. 5. ad fin.* aliqui addunt subhastationem, moti *Auth Hoc jus porrectum, C. de Sacrosanct. Eccles.* Nulla vero hujus requisiti occurrit mentio in Jure Canonico, secundum quod hodie in alienandis rebus Ecclesiæ proceditur. Quocirca necessaria haud est subhastatio in alienatione rerum Ecclesiæ. Brunemann. *in d. Authent. Hoc jus porrectum num. 14. & seqq. Bohemer. in decretal. lib. 3. tit. 13. §. 46.*

Articulus III.

Alienatio quoad ea, quæ alienari possunt sine solemnitatibus.

1 Absque talibus solemnitatibus alienari possunt Primo Terrulæ, aliique fundi steriles, & exigui valoris, minusque utiles Ecclesiæ: *cap. Terrulas 12. quæst. 2.* ubi expresse dicitur: *Terrulas, aut vineolas exiguas, & Ecclesiæ minus utiles, aut longe positas, & parvas, Episcopus sine consilio Fratrum, si necessitas fuerit distrahendi habeat facultatem.* Ne-
2 que huic Canoni *Terrulas* derogatum fuit a Paulo II. in Extravaganti *Ambitiosæ*, nec a Concilio Trident. *sess. 25. cap. 11.* prout declaravit *Sac. Congr. Concil. 11. Januarii 1596.*

3 Terrulæ autem, & res modici valoris, sunt quæ non æstimantur ultra viginti solidos secundum Glossam *in d. cap. Terrulas*, & ut censuit Sacr. Congr. Episcop. & Regul *in una Faventina 22. Maji 1611.* in qua viginti solidos ad scuta vigintiquinque aurea ascendere declaravit, & *in una Messanensi 29. Novembr. 1613.* ubi asseruit sic etiam declarasse Paulum V. *& in Barensi in responsione Archiepiscopo Visitanti Sacra Limina die 12. Aprilis 1698.* dixit: *Non posse Episcopum concedere facultatem ultra vigintiquinque*
4 *scuta aurea.* Et scutum aureum consistit ex paulis sexdecim, & secundum hanc computationem vigintiquinque scuta aurea constituunt scuta quadraginta monetæ Romanæ (*); unde *in una Papiensi 15. Maji 1710.* censuit, licentiam concessam per Ordinarium pro incisione arborum Ecclesiæ in summa scutorum 60. non sustineri. Nec valet consuetudo in contrarium, quæ non est toleranda, ut respondit Sac. Congreg. *in Amalphitana 8. Augusti 1665. in responsione ad primum.*

5 Secundo sine talibus solemnitatibus alienari possunt immobilia relicta Monasterio, seu Ecclesiæ incapaci ea retinendi, ut sunt Monasteria Ordinis Minorum de Observantia S. P. Francisci, Reformatorum, Capuccinorum, & Clericorum Regularium, seu Theatinorum, * (necnon Domus Professæ Societatis Jesu) * & ratio est quia talia bona immobilia non sunt Monasterio incorporata ob incapacitatem ejusdem, ex *Clemen. Exivi, de verbor. significat. & ex cap. Exiit, qui seminat §. ad hæc quia, de verbor. signific.* pro Minoribus, & ex speciali Decreto *Sac. Congreg. Conc.* pro Theatinis, ut refert Donatus *tom. 1. part. 2. tract. 14. q. 67.* his verbis: Sacra Congr. Cardinalium Concil. Trid. Interpretum censuit, *Religionem Clericorum Regularium Theatinorum, quamdiu Institutum superius propositum retineat, quoad bona immobilia non comprehendi in probibitione nuper edita de rebus Ecclesiæ non alienandis.* * (necnon ex Constitutione Julii III. 21. *Julii 1550.* incipiente: *Exposcit*, pro Domibus
Professis Soc. Jesu) * Isti enim omnes cum neque in 6
communi bona immobilia, ut agros, vineas, & similia possint possidere, si quæ talia eis legantur, possunt ea vendere sine Juris solemnitate, & pretium expendere in necessitatem, ac utilitatem Ecclesiæ, vel Monasterii, ut concessit nostro Ordini de Observantia Clemens VII. 23. *Novembris 1526.* in Constitutione incipiente: *Nuper*. Vide tamen verb. *Syndicus Apostolicus n. 19.*

Tertio sine solemnitatibus potest fieri locatio atque 7
conductio rei Ecclesiasticæ ad triennium, cit. Extravag. *Ambitiosæ*, ubi prohibetur solum sine solemnitatibus fieri *locationem, & conductionem ultra triennium*
adeoque sine ipsis censetur licita ad triennium; Quod 8
triennium debet intelligi de tribus annis fructiferis; ita ut si alicubi prædia locata fructificant solum singulo biennio, possunt locari ad sex annos, ut sic conductores tres possint percipere fructus, cum Constitutio *Ambitiosæ* respiciat fructus triennales, non autem temporis spatium sine fructu; tunc enim unum biennium, seu triennium semel tantum fructiferum unico æquivalet anno, ut decrevit S. Rota Rom. 19. *Junii 1648. in una Tiburtina affictus part. 10. decis. 219. n. 7.* & sic tenent Glossa *fin. in leg. Item quæritur §. qui impleto, prope finem, vers. item quod si in rusticis, ff. Locati, conducti*, & sic Bartol. Bald. Donatus, & alii
passim. Et circa hoc notandum, quod si locatio rei 9
fructificantis singulis annis fiat ad novennium simpliciter, & indivisibiliter, est nulla, & invalida etiam pro primo triennio; sic decidit Rota Rom. 1. *Junii 1612. in Aretina bonorum, part. 3. dec. 435. n. 3.* plures allegans Doctores; Nec refert, dicit Rota, quod quamplures teneant contrariam sententiam, quia non videtur recedendum a prædicta opinione, quam Rota uti veriorem pluries approbavit, ut *in causa Romana devolutionis domus 4. Februarii 1583. cor. D. de Rubeis, & in alia Placentina Decimarum 2. Junii 1586. in alia*
Brixiensi Locationis 5. Decembris 1594. Si autem loca- 10
tio fiat ad novennium divisibiliter ad primum, & secundum, & tertium triennium, ut uno triennio elapso semper liberi remaneant contrahentes, tunc valet, & tenet locatio pro primo triennio, quo elapso, si non rescindantur contractus, valet etiam pro secundo, & sic de tertio, quia talis locatio non censetur facta

(*) Cum scutum aureum respondeat juliis sexdecim cum dimidio monetæ Romanæ summa xxv. scutorum aureorum conficit summam scutorum XLI. & obulorum 25. ejusdem monetæ.

facta in fraudem legis, sed solummodo ad evitanda incommoda, & expensas in reiteratis contractibus, & scripturis, & sic tenet Barbosa *de offic. & potest. Episcop. pag. 3. alleg. 95. num.* 10. *& seq.* Guttierez, Engel, & alii passim, & sic decidit Rota Rom. 27. *Februarii* 1640. *decis.* 826. *coram Merlino*.

11 Quarto sine solemnitatibus possunt dari in Feudum, vel Emphyteusim res immobiles Ecclesiasticæ ab antiquo in Feudum, vel Emphyteusim dari solitæ: habetur explicite in citata Extravag. *Ambitiosæ*, in qua a generali prohibitione alienandi res Ecclesiasticas, expresse excipiuntur res immobiles ab antiquo concedi solitæ in Emphytheusim, præcisis his verbis: *Præterquam de rebus, & bonis in Emphyteusim ab antiquo concedi solitis*, & sic tenent communiter Doctores cum Barbosa *de offic. & potestat. Episcop. part.* 3. *allegat.* 95. *n.* 22. *& seq.* Rota *in Romana Domus* 27. *Novembris* 1587. *coram Blanchetto*, *& in Imolensi bonorum* 21. *Maii* 1593. *coram Pamphilio*, dummodo tamen solitum non alteretur, Rota *in dicta Imolensi Bo-*
12 *norum coram Pamphilio*. Ad hoc autem, ut res Ecclesiæ dicatur solita alienari, requiritur, quod præcedat una locatio solemnis, vel duæ sine solemnitatibus cum spatio quadraginta annorum. Rota *in Zamaren. Castri* 14. *Decembris* 1579. *coram Serafino*, *in Anversana Tenimenti* 24. *Novembris* 1581. *coram Cantuccio*, *in Senens. Prædii* 8. *Octobris* 1584. *coram Pamphilio*, *in Pisana Bonor.* 20. *Februarii & 3. Decembris* 1584. *coram Cantuccio*, *& in Romana Domus* 13. *Januarii* 1686. *coram Blanchetto*. Non tamen requiruntur necessario uniformes. Rota *in Pisana Bonorum* 20. *Februarii* 1584. *coram Cantuccio*. Et sufficit, quod una sit valida: Rota *in d. Pisana Bonor.* 20. *Febru.* 1584.
13 *coram Cantuccio*. Si tamen res Ecclesiæ solita alienari, sit denuo incorporata Ecclesiæ, non potest locari sine solemnitatibus; Rota *in Mediolanen. Bonor.* 23. *Januarii* 1593. *coram Orano*.

14 Quinto sine solemnitatibus alienari possunt fructus, & alia bona Ecclesiastica, quæ servando servari non possunt; habetur expresse in cit. Extravagant. *Ambitiosæ* præcisis his verbis: *Præterquam de fructibus, & bonis, quæ servando servari non possunt pro instantis*
15 *temporis exigentia*. Et pro bonis, quæ servando servari non possunt, intelliguntur illæ res mobiles, quæ non durant triennio, vel quæ usu consumuntur, & non fructificant: *argum. leg. Quæ lex §. ultim. de administrat. Tutorum*, *& cap. Vestra, de locato*. Fagnan. *cap. nulli* 13. *hoc tit.* Quaranta, Rebuff. Castropalaus, & alii passim cum Barbosa *de offic. & potest. Episcop.*
16 *part.* 3. *alleg.* 95. *num.* 37. Sexto sine solemnitatibus alienari possunt res Ecclesiasticæ, quando summa alienandi instaret necessitas, & Papa de facili adiri non posset, & esset periculum in mora, ut pro alimonia pauperum urgente necessitate, pro redemptione captivorum, & pro similibus; *cap. Aurum* 70. *cap. Gloria Episcop.* 71. *caus.* 17. *q.* 2. Abbas *in cap. final. num.* 8. *de Ecclesiis ædificandis*; Quaranta, Piasec. Ugolin. Ciarlin. Filliuc. Rebuff. Bonac. & alii passim cum Barbos. *loc. cit. num.* 58.

17 Septimo sine solemnitatibus alienari possunt mancipia Ecclesiæ, seu servi fugitivi, qui de fuga revocati retineri non possunt, *cap. Terrulas c.* 12. *quæst.* 2. ubi ex Concilio Agathensi habentur præcisa verba: *Servos quoque fugitivos, qui revocati retineri non possunt, similiter Episcopis distrahere liceat*, & *cap. Fugitivi eadem caus.* 12. *& q.* 2. ubi ex eodem Concilio ordinatur expresse, quod alienentur fugitivi, qui teneri non possunt.

Additiones ex aliena manu.

In alienatione rerum exigui valoris, licet haud re- 18
quirantur solemnitates, concurrat tamen oportot justa causa, Rousseaud de la Combe *in sua jurisprud. Canon. verb. Alienatio bonor. Eccles. sect.* 4. *num.* 3.

* Recte monet *Auctor num.* 8. quod triennium, intra 19
quod est permissa locatio bonorum Ecclesiæ, intelligi debeat non de triennio temporis, sed de triennio fructuum, seu de spatio, intra quod fit terna fructuum collectio. Quo fit, ut si fundus aliquis non singulis annis, sed biennio, vel triennio integros fructus reddat, fieri possit locatio bonorum Ecclesiæ ad sex vel novem annos, ut præter allegatos ab Auctore firmant Leuren. *in jus Canon. lib.* 3. *tit.* 13. *de Reb. Eccles. non alien. quæst.* 145. *sub. num.* 1. Schmalzgrueber *Jur. Eccles. univ. part.* 2. *tit.* 18. *de Locat. & Conduct. §.* 1. *sub num.* 29. Card. de Luca *de Locat. & Conduct. disc.* 21. *p.* 19. Pignatell. *Consult. Canon. tom.* 4. *Consult.* 223. *num.* 1. Pacion. *de Locat. & Conduct. cap.* 14. *§.* 6. *num.* 2. An & quando Locatio ad novennium, vel pro toto novennio, vel pro triennio sustineatur necne, vide Louvrex *dissert. can.* 13. *a num.* 74.

ARTICULUS IV.

Alienatio, quoad ea, & casus, in quibus nequit fieri sine solemnitatibus.

Quamvis primo sine solemnitatibus possit fieri alie- 1
natio rei Ecclesiasticæ pro solvendis debitis illius, qui bona, & hæreditatem reliquit Ecclesiæ, cum talia bona nondum sunt Ecclesiæ, seu Loco Pio incorporata, ex quo per additionem hæreditatis non censeantur acquiri hæredi, nisi illa bona, quæ remanent deducto ære alieno, *l. subsignatum §. bono, ff. de verbor. signif.* cum bona hæreditaria transeant in potestatem hæredis, etiam Ecclesiastici, tanquam obligata alienationi; & ideo postea non tam alienet, quam exequatur obligationem susceptam alienandi pro solvendis debitis, ut tenet Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 95. *num.* 38. Monacell. *part.* 1. *tit.* 5. *formul.* 15. *num.* 24. Panimol. & alii passim cum Rota *in Amerina Bonorum* 2. *Junii* 1645. *coram Royas*; Requiritur ta- 2
men Beneplacitum Apostolicum pro tali alienatione, quando bona sunt jam Ecclesiæ, vel Pio Loco plene incorporata, ex Decreto Sac. Cong. Conc. *in una Saluptiarum* 20. *Septembris* 1624. *lib.* 17. *Decr. pag.* 103.

Secundo licet sine solemnitatibus, aut Beneplacito 3
Apostolico, & Episcopi facultate, possit res Ecclesiæ in aliam transmutari v. g. Calix vetustus in Crucem, Silva inutilis in Olivetum, vinea deserta in pratum, & alia hujusmodi, quia ista non est proprie alienatio, neque distractio, sed in rem magis utilem & necessariam conversio, ut docet Delbene *tom.* 2. *c.* 17. *dub.* 23. *nu.* 11. Antonius a Spiritu Sancto, cum aliis passim. Non sic tamen in subrogatione Pa- 4
trimonii Clericalis, quod alienari non potest sine licentia Episcopi, etiamsi in loco ejus subrogetur Bene-

neficium. Sic decrevit Sac. Congreg. Conc. 16. *Aprilis* 1622. *lib.* 4. *pag.* 231.

5 Tertio licet sit multum probabile, quod Prælatus possit sine solemnitatibus, & beneplacito Apostolico repudiare legatum factum Ecclesiæ, etiam de rebus immobilibus, ut tenent plurimi magni nominis Doctores, ut Jason. Bartolus, Federicus de Sienis, Zoesius, Card. de Luca, Barbosa, Sylvester, Sanchez, Castropalaus, Lessius, Anacletus, & multi alii;
6 tamen probabilius est Prælatum non posse sine Beneplacito Apostolico repudiare legata, seu hæreditates relictas Ecclesiis Monasteriis, & aliis Lociis Piis. Sic tenet Baldus *in l. Contra Juris §.* 1. *ff. de pactis*, Ancharanus, Angelus Quaranta, Amostaz. Tondutus Tamburinus de Jure Abbatum, Molina, Azorius, Pinellus, Monacellus, Engel, Naldus, Filliucius, Lambertin. & multi alii, stando in puncto Juris, etiam Barbosa *part.* 2. *allegat.* 95. *num.* 54. & Rota
7 *Rom. coram Celso decis.* 8. *num.* 8. Et ratio est, quia repudiatio legati in Jure expresse dicitur alienatio *l. Magis puto §. fundum, ff. de rebus eorum, qui sub tutela* &c. ubi habentur præcisa verba: *Fundum autem legatum repudiare sine Prætoris auctoritate non potest, esse enim & hanc alienationem, cum res sit pupilli,*
8 *nemo dubitat*. Tum quia nedum prohibetur, ut defendit Barbosa *l. c.* alienatio rerum Ecclesiasticarum acquisitarum, sed etiam acquirendarum; hujusmodi enim res transeunt in Ecclesiam ipso Jure, & possessio absque traditione in eam transfertur, *l. fin. Cod. de sacrosanct. Ecclesiis*; accedit textus in *l. Qui actionem, ff. de Regul. Jur.* ubi dicitur: *Qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur*.
9 Immo illas res cedere non potest Prælatus, nisi prius saltem ordine intellectus intelligatur adiisse, & ita potius est in acquisito, quam in acquirendo, adeo-
10 que &c. Tum etiam quia Prælatus tenetur procurare utilitatem Ecclesiæ sibi commissæ, eidemque acquirere quantum potest; alias tenetur de suo satisfacere, ex *Conc. Bracarens. relat. in cap. Quicumque* 12. *q.*4. & Gloss. *ibid. vers. aut neglectum*. Prælatus autem repudiando legatum factum Ecclesiæ non procuraret ipsius Ecclesiæ utilitatem; nam non acquirere est insidiari, *leg.* 1. *§. Confertur, ff. de collation. bonor.* ubi præcise habetur: *Cæterum si id egerit, ne quid acquireret, hic etiam sibi insidiatus est*. Vide verb. *Legatum n.*133. *& seq.* & Cardin. Petram *to.*1. *Comment. ad Constit. V. Pauli II. sect.* 2. *a n.*78. ubi multa habet ad rem.

11 Quarto sine Beneplacito Apostolico, aut solemnitatibus, nequeunt alienari Jura perpetua Ecclesiæ, adeoque nec servitus passiva imponi, nec activa alienari potest sine Beneplacito Apostolico. Quaranta *in summa Bullar. ver. Alienatio nu.* 21. Corrad. *praxis dispens. lib.*9. *c.*4. *n.*15. Piasec. Passerin. Monacell., & sic decrevit Sac. Congr. Concil. *in Albanem.* 21. *Junii* 1698. in qua, ut refert Monacell. agebatur de impositione servitutis immittendi signa, & appodiandi super muros Conventus PP. Minorum Conventualium.

12 Quinto sine Beneplacito Apostolico nequit fieri ulla transactio, qua cedantur Jura super bonis prætensis ab Ecclesia, licet illa non possideat, sed aliquid aliud loco bonorum recipiat, Rota *coram* Coccino *dec.* 301. *n.* 1. *Add. ad* Burat. *decis.* 690. *n.* 18. *in fin. Adden. ad* Greg. *decis.* 418. *num.* 17. & sic decrevit Sac. Congreg. Concil. *in Asculana Beneplaciti* 14. *Febr.* 1699. reprobando opinionem aliquorum Doctorum putantium transactionem, sive concordiam de rebus ad Ecclesiam aliquo modo spectantibus, eidem tamen adhuc non incorporatis, neque ab eadem possessis, fieri posse absq. Beneplacito Apostolico, si renunciet, aut dimittat pro alicujus rei certe acquisitione.

Sexto sine solemnitatibus, & Beneplacito Apo- 13
stolico, nequit fieri alienatio ab una Ecclesia in aliam, immo neque inter personas ejusdem Ecclesiæ; ne, ut tenet Rota *part.* 7. *decis.*191. *num.*12. detur occasio discooperiendi unum Altare pro altero cooperiendo ad diminutionem divini cultus; & colligitur clare *ex cap.* 1. *De rebus Eccles. non alienand. in* 6. ubi fuit declarata invalida alienatio decimarum facta ab una Ecclesia in aliam sine requisitis solemnitatibus, quia dicit textus: *Tractatus solemnis, & diligens, qui in talibus concessionibus perpetuis, & alienationibus rerum Ecclesiasticarum exigitur, non fuit habitus in eadem*. Et ad hoc facit etiam *cap. Sine ex-* 14
ceptione 12. *caus.* 12. ubi generaliter prohibentur fieri donationes, venditiones, permutationes, aliasque omnes alienationes rerum Ecclesiasticarum sine solemnitatibus requisitis, adeoque ibi censentur etiam prohibitæ alienationes de una Ecclesia in aliam, cum ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debeamus, *leg. Non distinguemus, ff. de recept. arbitr. leg. Præses, ff. de officio Præsidis, cap. Quia circa* 22. *de privileg. cum similibus*; & Lex generaliter loquens, generaliter sit intelligenda, *leg.* 1. *§. generaliter, ff. De legat. præst.* Et hanc sententiam tenet Rota *part.*4. *tom.* 2. *dec.* 234. *num.* 12. Abbas *in cap. Sicut nostri num.* 4. *De Jurejurand.* Redoan. Navarr. Rebuff. Gratian. Seraph. aliique plurimi secundum praxim Curiæ Romanæ, quem talem esse testantur etiam Doctores contrariæ sententiæ, & sic declaravit Sac. Congreg. Concil. *in una Neapolitana* 24. *Januarii* 1732. his verbis: *Sacra &c. Dubio proposito mature discusso censuit permutationem inter duas Ecclesias absque solemnitatibus factam, effectuatam minime sustineri, & Rectores ipsarum Ecclesiarum incidisse in pœnas c.* 11. *sess.* 12. *de reformat. & Extravagantis Ambitiosæ, & in Visitatione SS. Liminum Episcopi Carthaginensis* 11. *Junii* 1712. *ad primum*.

Septimo sine solemnitatibus, & Beneplacito ne- 15
quit fieri arborum incisio, & venditio, quando incisio, & venditio est in magna quantitate cum notabili deterioratione fundi, & quando arbores sunt destinatæ ad afferendum fructum annum, & non sunt cæduæ, ut sunt poma, nuces, castaneæ, olivæ, & aliæ hujusmodi primario destinatæ ad fructum annuum: harum enim alienatio cadit sub prohibitione, cum defectu ipsarum fundus notabiliter deterioretur. Sic tenet Rota *part.* 2. *dec.* 553. *n.* 1. & Doctores passim.
Potest tamen sine Beneplacito fieri incisio, & vendi- 16
tio arborum, quando sunt vetustæ, ac inutiles, & indigent renovari, ut sunt vites vetustæ, malus, arantia vetus, & aliæ hujusmodi, vel quando arbores sunt nimis densæ, & opacæ, cum densitas, & opacitas, seu umbra impediat, & noceat fructibus, & ex tali incisione fundus evadat fructuosior; vel 17
quando arbores sunt primario destinatæ ad cæsionem, ut fructificent in ratione ligni, ut sunt arbores silvæ cæduæ, nemoris, & hujusmodi, quæ renascuntur, & per incisionem sunt in fructu, & per earum inci-

incisionem fundus non deterioratur, sed melioratur, adeoque earum incisio, & venditio non est prohibita, cum fructus non prohibeantur alienari, ex cit. Extravagant. *Ambitiosæ* ipsos expresse excipiente his verbis: *Præterquam de fructibus*. Sic Rota *ubi supra* cum Doctoribus passim. Vide Card. Petram *tom.5. Comment. ad Constit. 5. Pauli II. scol.2. num. 12. ad 15.* ubi plura decreta affert ad rem.

18 Octavo sine Beneplacito Apostolico non possunt bona Ecclesiastica, sive mobilia pretiosa, dividi in plura corpora, ad hoc ut minuatur valor, & reducantur ad esse *Terrularum*, vel ad æstimationem minorem quadraginta Scutis Romanis, ut res fiat au-
19 ctoritate Episcopi alienabilis. Hoc enim esset aperte agere in fraudem legis & absque solemnitate alienare, quæ sine ipsa sunt inalienabilia per cit. Extravag. *Ambitiosæ*, & alia superius citata Jura; & ideo esset totaliter illicita, & invalida talis fraudulenta alienatio ratione malæ fidei, tam alienantis, quam emptoris fraudi scienter consentientis; Et sic Clemente VIII. adprobante declaravit Sacra Congregatio deputata super moderatione Brevis Gregorii XIII. circa bona Ecclesiarum Diœcesis Parmensis ad Livellum concessa 7. *Octobris* 1602. *in responsione ad primum dubium*.

„ (*) Bona Ecclesiastica quæ excedunt valorem an-
„ nui redditus quinquaginta ducatorum non possunt
„ dividi ad hoc ut diminuatur valor, & reducantur
„ infra quadraginta ducatos, ut res fiat alienabilis.

20 Nono sine Beneplacito Apostolico sunt nullæ, & invalidæ locationes, seu concessiones ad longum tempus bonorum Ecclesiæ, sive Capituli, quamvis fiant inter Canonicos, & Beneficiatos ejusdem Ecclesiæ alienantis, adeoque sunt rescindendæ, non obstante contraria consuetudine, quæ corruptela dicitur, ut declaravit Sac. Congreg. Conc. *in Atens. 26. Junii* 1688. *confirmata* 24. *Januar.* 1699., *&* *in Tarent. 5. Martii* 1701. *&* Sac. Congr. Episc. *in Bitecten.* 20. *Decembris* 1697.

21 Decimo sine Beneplacito Apostolico non possunt alienari annui census creati ad formam Bullæ Pianæ, quia cum ipsi census sint coustituti super rebus immobilibus, quæ singulis annis fructificant, connumerantur inter bona immobilia ex *Clementina Exivi §. cumque annui redditus, de verbor. Significat.* & Rota
22 *part. 12. decis.* 413. *n.* 70. Immo si contractus maneat in suo robore, & non sit rescissus, neque possunt annui census diminui, & reduci ad minorem fructum absque requisitis solemnitatibus, quia diminutio redditus est species alienationis, ut clare docent Ricc. *decis. cur. Archiepisc. Neapol.* 134. *part.* 1. *per tot: & in praxi part.1.resol.87.num.2.* Donatus *tom.2.part.2.*
23 *tract.* 14. *qu.* 58. *num.* 1. & alii passim. In casu autem, quo capitale census fuerit restitutum, tunc si pro investitione non inveniatur fundus tot reddens redditus, quot reddebat primus, ut si v. g. primus fundus reddebat quinque pro centum, & nunc non invenitur nisi fundus, qui reddat quatuor, tunc valide, & licite fieri potest investitio pro minori redditu, cum res tanti valeat, quanti potest: *Leg. Pretia rerum,*
24 *ff. ad leg. Falcidiam.* Sic pariter valida, & licita est investitio pro minori redditu in fundo securo, relicta investitione pro majori redditu in fundo periculoso; nam sic utilius geruntur res Ecclesiæ, cum plus valeant quatuor v. g. certa, quam quinque, vel sex periculosa.

Undecimo sine Beneplacito Apostolico nequeunt 25
alienari loca Montium, seu pecunia collocata in Montibus, quia pecunia sic applicata est fructifera; cum pariat Jus exigendi quotannis certæ pecuniæ summam adeo ut talis pecunia collocata in Montibus, seu ipsa Loca Montium connumerentur inter bona immobilia quæ sine Beneplacito Apostolico alienari non possunt Sic Federicus de Senis, Gabriel, Peregrin. Seraphin. Alciat. Domat. Bonacina, & alii passim, & Rota Rom. *part. 5. decis.* 177. *num.* 38. *& decis.* 355. *num* 28. *& part. 6. decis.* 83. *num.* 15. *& part.* 12. *dec.* 413. *num.* 72. *&* 73.

Duodecimo sine solemnitatibus nequeunt alienari 26
bona Ecclesiæ, licet sint ita Ecclesiæ relicta, vel donata, ut possint pro libito sine solemnitatibus alienari qui cum res legata Ecclesiæ, statim Testatore defuncto efficiatur Ecclesiastica ministerio legis, dispositio hominis non potest constitutionem Canonum immutare - *Gloss. in c. Tua nobis, verb. interdici de testament.* Quaranta *in Summa Bullar. verb. Alienatio num.* 31. Barbosa *de offic. & potest. Episc. par.* 3. *allegat.* 95. *n.* 70. Ventrig. Donat. Passerin. Diana, Monacelli, & alii, & expresse Corrad. *prax. dispens. lib.9. cap. 7. num.* 15. his verbis: *Advertendum est tamen, quod sub Pontificatu Urbani VIII. magna desuper orta fuit controversia, nam ita ferente casu post multa hinc inde deducta coram bonæ memoriæ Ægidio Ursino Datario, ac pluribus Advocatis informantibus, re etiam ad ipsum Urbanum delata, fuit resolutum negative, nempe prohibitionem alienationis rerum Ecclesiæ locum sibi vindicare etiam in casu, quo res ita donatur, vel legatur Ecclesiæ, ut possit alienari sine solemnitatibus, quia nihilominus illæ requiruntur, non obstante dicta voluntate, quæ tamquam illicita servanda non est.* Hic tamen 27
observandum est, quod si bona aliqua relinquantur Ecclesiæ sub conditione, ut talia bona vendantur ad aliquem determinatum effectum, v. g. ut ex illorum pretio emantur Lampades, vel Candelabra argentea, vel Calices, vel alia ad Dei cultum, vel ut dotentur Virgines, & similia, tunc possunt alienari talia bona sine solemnitatibus, ut sic adimpleatur mens Testatoris, ut tenent communiter Doctores.

Tertio decimo Regulares quamvis possent alias 28
alienare bona suarum Ecclesiarum, vel Monasteriorum, nulla petita licentia a Sede Apostolica, vel a loci Ordinario, ex privilegiis sibi concessis a variis Summis Pontificibus, ut a Leone X. Clemente VIII. & aliis, & præcipue a Gregorio XIII. in sua Constitutione incip. *Apostolicæ Sedis*, & in alia incip. *Ex incumbenti*; Tamen hodie dicta privilegia sunt revo- 29
cata per speciale decretum jussu Urbani VIII. *a Sacra Congreg. Conc. editum 7. Septemb.* 1624. & Regulares non habentes speciale privilegium posterius tali Decreto, non possunt alienationem facere sub gravibus pœnis in ipso Decreto contentis, quæ ut ab omnibus commode sciri possint, datur hic ad litteram tenor Decreti.

Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini 30
Interpretum, rerum experimento edocta, quantum Religiones accipiant detrimenti ex bonorum immobilium, & pretiosorum mobilium detractionibus, quas crebro faciunt Regulares Apostolicis privilegiis innixi, ac proinde opere pretium putans illorum facultatem aliqua ra-

ratione compescere, speciali Sanctissimi Domini Nostri jussu Generalibus, & Provincialibus Capitulis, vel Congregationibus, Abbatibus, Generalibus, & quibuscumque aliis Superioribus Regularibus cujusvis Ordinis, Congregationis, Societatis, Instituti intra fines Europae existentibus, omnium rerum, & bonorum immobilium, ac pretiosorum mobilium, alienationem, omneque pactum, perquod ipsorum dominium transfertur, census perpetuos, seu vitalitios, hypothecam, locationem, & conductionem ultra triennium, cessionem in Feudum, vel Emphyteusim, praeterquam in casibus a Jure permissis fieri perpetuo prohibet, atque interdicit absque illius Congreg. Concilii expressa licentia in scriptis, & gratis concedenda, sub poena privationis omnium officiorum, quae tunc obtinebunt, vocisque activae, & passivae, ac perpetuae inhabilitatis ad illam imposterum obtinenda, quam ipso facto absque alia declaratione incurrant, sublata etiam Generali, & Protectori illam moderandi, ac relaxandi facultate, poenis nihilominus Apostolicarum Constitutionum, & praesertim felicis record. Pauli II. quae incipit. Ambitiosae, *in suo robore permansuris. Alienationes vero, pacta, census, hypothecas, locationes, conductiones, & concessiones quascumque contra hujusmodi prohibitionem faciendas, Sanctitatis Suae auctoritate ipso Jure nullas, atque irritas decrevit. Non obstantibus &c. Datum Romae die 7. Septembris 1624. Cosm. Card. de Torres. Prosper Fagnanus Sac. Congr. Secret.*

Cum post editum Decretum de rebus Regularium non alienandis compertum sit, Regulares, qui eodem Decreto prohibentur, census imponere super bonis ad eorum Monasteria pertinentibus, loco censuum hujusmodi pecunias ad cambium, vel mutuo accipere cum solutione lucri cessantis & damni emergentis. Cumque ex hujusmodi contractu eludatur mens Sac. Congr. cui in primis in votis fuit consulere Religionum indemnitati, quae ex impositione censuum huiusmodi plurimum laeduntur, S. D. N. approbante dictavit, & declaravit, hujusmodi contractum esse contra mentem Decreti ut supra editi; ideoque non licere Regularibus pecunias, ut proponitur, accipere, ac si acceperint, in ipsius Decreti poenas ipso facto incidere. Datum Romae 21. Martii 1626. Cosm. Card. de Torres. Prosper Fagnanus vide Card. Petram *tom.* 4. *Constit.* 6. *Benedicti XII. n.* 9. 22. 23. 41., *& per totum* ubi plures ad rem.

31 Quartodecimo Regulares sine Beneplacito Apostolico, & solemnitatibus nequeunt transferre bona de uno Monasterio divite in aliud Monasterium, etiam si sit ejusdem Provinciae, & Religionis, quia talis translatio est alienatio, per quam transfertur dominium directum, aut utile, quod est prohibitum ab Extravagante *Ambitiosae*, & a Decreto Sacr. Congr. Concil. *num. antecedenti* allato, cum Extravagans, & Decretum habeat pro principali fine indemnitatem singularum Ecclesiarum, & Monasteriorum in particulari, ut in singulis conservetur commode Divinus Cultus cum congrua sustentatione Religiosorum ibi degentium: qui finis non servaretur, si bona unius Conventus, vel Monasterii possent in aliud etiam ejusdem Religionis, & Provinciae transferri, & alienari; sed hoc potius esset unum Altare spoliare pro altero vestiendo cum diminutione divini cultus, quod nullatenus fieri debet, per text. *in cap. cum Causam* 36. *de Praebend. Clement. Quia contigit* 2. *de Religiosis Domib. Novella* 6. *collat.* 1. *tit.* 6. *cap.* 2. *§. Si vero.* Sic expresse decrevit Sac. Congr. Conc. *in una Congregationis Montis Oliveti* 27. *Julii* 1647. *tom.* 18. *Decret. pag.* 376. ibi: *Sacra &c. censuit non esse concedendam facultatem convertendi, ut inquit, gli avanzi de' frutti de' Monasterj ricchi, e ben governati in solutionem debitorum, quae ab aliis Monasteriis solvi debent.* Ita refert, & tenet Card. Petra *to.* 4. *comm. ad Constit.* 6. *Benedicti XII. num.* 38. Et tenuit Rota recent. *part.* 5. *decis.* 571. *num.* 7. *part.* 7. *decis.* 191. *n.* 11. Et tenent passim Doctores. Potest tamen Praelatus 32
Regularis de consensu Capituli Conventualis permutationem facere de aliquibus mobilibus uni Monasterio superfluis cum aliquibus aliis mobilibus alteri Monasterio etiam superfluis, ut sic per vicissim superflua commutata in vicissim necessaria, vel utilia, commodo, & utilitati utriusque Monasterii consulatur. Non potest autem fieri permutatio, seu alienatio immobilium, seu mobilium pretiosorum ex uno Monasterio in aliud etiam ejusdem Ordinis sine Beneplacito Apostolico. Sic Sacra Congr. Conc. *in una Regularium Alienationis*, in qua ad instantiam Procuratoris Generalis Ordinis Praedicatorum, proposito dubio: *An alienationes, de quibus agitur in Decreto de rebus Regular. non alienand. quatenus inter Monasteria ejusdem Ordinis, & quidem cum utriusque contrahentis Monasterii utilitate fiant, ita prohibitae, atque interdictae censeantur, ut absque Sacrae Congregationis licentia perfici non possint*, sub die 27. Februar. 1666. respondit: *Ita esse prohibitas*; quam declerationem probavit Sanctissimus, ut refert Card. Petra *tom.* 4. *Commentar. ad Const.* 6. *Bened. XII. n.* 36. 33

Quintodecimo sine Beneplacito Apostolico Regulares nequeunt alienare mobilia pretiosa, neque cum consensu Deffinitorii, & approbatione Capituli Generalis, ut declaravit Sac. Congreg. Concilii *in Segnien. Alienationis mobilium pretiosorum die* 15. *Martii* 1692. in qua cum proponeretur Ministrum Provincialem Minorum de Observantia Provinciae Croatiae cum consensu Deffinitorii, & approbatione Capituli Generalis, bona fide sine assensu Apostolico alienasse ex Sacrario Ecclesiae Beatae Mariae Tersactensis (ubi triennio steterat Beata Virgo Lauretana) Calices, Patenas, & alia mobilia pretiosiora gemmis, & auro contexta, eo potissimum, quia mobilia pervetusta erant, nec quotidiano usui accommodata, eorumque pretium in Provincialium Conventuum egestatem & in usualia ipsius Ecclesiae ornamenta erogasset; propositis idcirco dubiis: *I. An dicta alienatio mobilium pretiosorum fuerit, & sit valida? II. An alienans sine Beneplacito Apostolico in aliquam poenam inciderit?* Sacra Congregatio respondit *ad I. Negative. Ad II. incidisse in poenas Sacrorum Canonum, Constitutionum Apostolicarum, & Decreti sanctae mem. Urbani VIII. & pro absolutione supplicet Sanctissimo.* Sic praecise refert Card. Petra *tom.* 4. *Comment. ad Constit.* 6. *Benedicti XII. n.* 9. *& tom.* 5. *Commentar. ad Constit.* 5. *Pauli II. sect.* 2. *n.* 28. 34

Immo Regulares, maxime in Conventibus subjectis Episcopis, de seipsis neque possunt alienationem facere terrularum, & vineolarum vigore *cap. Terrulas*, cum ad talem alienationem requiri facultatem, & Decretum Ordinarii declaraverit Sacra Cong. Episcop,

scop. & Regular. *in Tropien. Alienationis* 11. *Januarii* 1692.

Sac. Cong. &c. referente Eminentissimo Carafa, censuit ab Archiepiscopo S. Severinæ absolvendum esse P. D. Matthæum a censuris, remissis cæteris pœnis; & quatenus compererit, contractus fuisse, & esse utiles Ecclesiæ, illos confirmandos esse, sin minus revocandos.

35 Sextodecimo Regulares nequeunt sine Beneplacito Apostolico hypothecare bona specialia Monasterii, cum hypotheca, & oppignoratio specialis sit omnibus expresse prohibita, *cap. Nulli* 5. *de rebus Eccles. non alienandis*; & talis intelligatur, quæ specialiter prohibetur in cit. Extravagante *Ambitiosæ*, & Decreto Sac. Congreg. Conc. jussu Urbani VIII. edito & relato *supra n.* 30. Unde Regulares nequeunt ne dum censuario nomine, sed neque ad cambium, vel mutuo accipere pecuniam cum solutione lucri cessantis, nec pro tali mutuo obligare, seu in pignore dare Res Sacras, aut mobilia, ut decrevit eadem Sac. Congr. Conc. *in Romana* 1. *Septemb.* 1657., & confirmavit 26. *Martii* 1689. & de Prælato Regulari, qui absque licentia S. Sedis, & Superiorum sui Ordinis oppignoraverat sex candelabra argentea, declaravit *die* 1. *Octobris* 1672.

36 Possunt tamen sine Beneplacito Apostolico hypothecare, seu facere hypothecam, & obligationem generalem omnium bonorum Monasterii; aliter Regulares nullos contractus inire possent; cum in omni contractu de consueto apponatur clausula obligatoria bonorum, & sine hac nullos invenirent, qui vellent eos succurrere in suis necessitatibus, quod pro eis nimis durum esset; & ideo Sacra Congregatio Concilii decrevit hypothecam generalem non esse eis prohibitam prout refert Fagnan. *lib.* 3. *decretal. in cap. Nulli liceat* 5. *de rebus Eccles. non alienandis num.* 32. his verbis: *Demum hanc sententiam probavit meo tempore Sac. Congr. Conc. in contractibus Regularium; nam proposito dubio: An in prohibitione nuper edita de rebus Regularium non alienandis, comprehendatur generalis hypotheca, nec ne? Sacra Congergatio censuit non comprehendi*. Et in eodem sensu fuit eadem Sacra Congregatio in *Romana Beneplaciti* 13. *Januarii* 1691. in qua cum Patres Sancti Pauli de Arenula Domum emissent, ac pro parte pretii non soluti solvere promisissent fructos recompensativos cum hypotheca bonorum omnium Conventus, reservato, quatenus opus esset, Beneplacito Apostolico, quod tamen nunquam impetrarunt, resolutum fuit in nullam pœnam incidisse. Sic refert, & tenet Card. Petra *tom.*4. *Commentar. ad Constit.* 6. *ad Benedict. XII. num.*29. ubi citat Rotam Romanam, Card. de Luca, Giballinum, Merlinum, Panimoll., Castropal., & alios, dicitque id esse communiter receptum. Si tamen vigore generalis hypothecæ deberet procedi ad subhastationem bonorum, tunc requireretur Beneplacitum Apostolicum, ut declaravit Sac. Cong. Episcop. & Regul. 28. *Aprilis* 1648. & tenuit Rota *dec.*261. *num.* 11. *coram Royas*, & tradunt passim Doctores apud Panimoll. *dec.*60. *adnot.*3. *num.*73. Card. Petram *loc. cit. n.*30.

37 Decimoseptimo Moniales sine facultate Sac. Congregationis nequeunt alienare dotem supranumerariæ Choristæ. Sic decrevit Sacra Congreg. Episc. & Regul. *in Aretina* 14. *Martii* 1597. sed omnino investiri debet; Eadem Sac. Congreg. Episc. & Regular. *in Mediolanen.* 12. *Martii* 1602. Et talis dotis inve- 38
stitio debet fieri in bonis stabilibus, vel iis deficientibus in censibus securis: Eadem Sac. Congr. Episc. & Regul. *in Ferrarien.* 14. *Novembris* 1601.

Dos autem Conversæ, licet supranumerariæ, po- 39
test sine tali facultate expendi in necessitatibus Monasterii, quia præceptum investiendi dotes supranumerarias intelligitur solum de Choristis, prout declaravit eadem Sac. Cong. Episcop. & Regular. *in Castellana* 13. *Maii*, *& in Parmensi* 15. *Septemb.* 1603. *& in Fulginat.* 14. *Novemb.* 1625. Dotes tamen Mo- 40
nialium intra numerum possunt expendi in utilitatem Monasterii cum sola facultate sui Superioris; ut declaravit eadem Sacra Congregatio Episcop. & Regul. *in Ferrarien.* 23. *Martii*, *& in Ariminen.* 22. *Maii* 1601.

Decimoctavo Moniales, & Regulares nequeunt 41
sine Beneplacito Apostolico alienare pecuniam relictam Monasterio, vel deputatam ad emendum bonum immobile, vel mobile pretiosum, quia licet pecunia ex se nec sit bonum immobile, nec mobile pretiosum; ut relicta tamen, & deputata ad emendum bonum immobile; debet haberi pro bono immobili; & ut relicta, & deputata ad emendum bonum mobile pretiosum, debet haberi pariter pro mobili pretioso: Unde cum immobilia, & mobilia pretiosa ex *cap. Nulli liceat* 5. *de bonis Ecclesiæ non alienandis* ex cit. Extravagante *Ambitiosæ*, & allato decreto Sac. Con. Concil. 7. *Sep.* 1624. *&* 21. *Mart.* 1626. prohibeantur alienari sine Beneplacito Apostolico; sine ipso pariter nequit alienari talis pecunia relicta, vel deputata ad emenda talia bona immobilia, vel mobilia pretiosa, *arg. l. Ita constante* 26. *ff. de Jure Dotium*. Et sic tenet Rota *in Veneta pretii, seu nullitatis contractus* 13. *Novembris* 1602. *coram Pamphilio*, *& in Perusina Census* 2. *Martii* 1708. *coram Card. Scoto*. *Pignatell. tom.* 6. *consult.* 65. *num.* 21. *& seq.* Lezana *tom.* 2. *cap.* 19. *num.* 59. Redoan. *de rebus Eccles. non alienand. qu.* 16. *num.* 15. Card. Petra *tom.* 5. *commentar. ad constitut.* 5. *Pauli II. sect.* 2. *num.* 31. & alii passim. Et neque possunt alienari sine Beneplacito Apostolico immobilia pro Fabrica Monasterii, S. Cong. Conc. 13. *Martii* 1619. Possunt tamen sine Beneplacito Apostolico convertere in usus Conventuum spolia suorum Religiosorum, vel Religiosarum defunctarum, quia vere non sunt pecunia destinata ad emptionem: Unde S. Cong. Conc. *die* 28. *Februarii* 1654. *tom.* 19. *decret. pag.* 319. pro proposito dubio: *N. Superior Regularis quærit pro quiete suæ conscientiæ: An si ipse pecunias provenientes ex spolio Religiosi Defuncti, juxta consuetudinem Monasterii pure absque aliquo vinculo deposuerit in banco publico Civitatis; illas postea juxta eamdem consuetudinem erogando in dictum usum, & necessitates urgentes ipsius Monasterii ob penuriam, & infirmitates supervenientes, ut ex partitis libri ejusdem Monasterii liquere asseritur, inciderit in pœnas expressas in Decreto de rebus Regularium non alienandis inhærente etiam Constitutione Pauli II. eo quod prius non obtinuerat licentiam, Sacra Cong. secundum ea, quæ proponuntur*, respondit, *non incidisse*; sic refert Card. Petra *tom.* 5. *Comment. ad Constit.* 5. *Pauli II. sect.* 2. *num.* 33.

42 Decimonono Moniales, & Regulares nequeunt sine Beneplacito Apostolico pro extinguendis debitis Monasterii alienare bona, vel pecuniam redactam, seu retractam ex redemptione census, Sacra Congregatio Concilii 19. *Aprilis* 1619. Et ratio est, quia quamvis Jura concedant alienationem rerum Ecclesiæ interveniente necessitate; non tamen concedunt, quod fiat non servatis debitis solemnitatibus, sed solum permittunt non servari solemnitates quando necessitas est adeo urgens, ut non patiatur tales solemnitates servari, ut inter alios notat Cardinal. *in Clement-* 1. *num.* 16. *de rebus Eccles. non alienand.* Villadieg. *tract. de leg. quæst.* 11. *in fine* alios adducens, Abbas *in cap. fin. de Eccles. ædificand.* Turrecremata *in Summa lib.* 11. *quæst.* 2. Redoan. *de rebus Eccles. non alienand. quæst.* 19. *num.* 34. & habetur *ex cap. Placuit* 12. *quæst.* 2. sed necessitas extinguendi debita Monasterii non est tam urgens, ut non patiatur servari requisitas solemnitates, cum de facili possint Creditores expectare, donec habeatur Beneplacitum
43 pro validitate contractus, adeoque &c. Et pari ratione nequit alienari pecunia redacta, seu retracta ex redemptione census; quia cum talis pecunia successerit loco rei *arg. leg. Ita constante* 26. *ff. de Jure dot.* sicut non potest res ipsa alienari pro extinctione debiti ita neque etiam ipsa pecunia sine debita solemnitate; *arg. leg. Si pupillorum §. si Prætor, ff. de rebus eorum.* Et sic tenet Turrecremata *loc. cit.* Redoan. Riccius, Genuens. Vasquez, & alii plurimi, & sic statuit Ro. Rom. *in Veneta Nullitatis contractus* 13. *Novembris* 1602. *coram Pamphilio.*

44 Non negarem tamen posse pecuniam ex census extinctione, vel mobilium pretiosorum venditione retractam implicari in extinguendo censu super bonis Monasterii facultate Sacræ Congregationis; ut docent Anton. de Spiritu Sancto *tract.* 3. *disp.* 6. *num.* 1169. Felix Potestas *tom.* 1. *num.* 926. Donatus *tom.* 1. *tract.* 14. *quæst.* 74. cum aliis ibi allegatis, quia sicut onerare fundum Monasterii est alienatio, ita illum exonerare erit reacquisitio, ad quam non requiritur Beneplacitum. Tutius autem, & consultius est exquirere Beneplacitum: quia Donatus *loc. cit.* testatur, quod hodie ex Decreto Sacræ Congregationis Regularium servatur contrarium.

Additiones ex aliena manu.

45 Distinctio in subjecta materia recepta hæc est, quod scilicet aut Ecclesia nullum adhuc jus vel ad rem, vel in re nacta est, & in hoc casu nec transactio, nec quilibet alius actus cadit sub prohibitione *Extravagantis Ambitiosæ*, eo quia non de amittendo, sed de non acquirendo agitur, de quo nihil fuit dispositum in dicta *Extravaganti Ambitiosæ*. Aut vero Ecclesia jus aliquod ad rem, vel in re, jam acquisivit, & in hoc disparato casu tum transactio, tum quilibet alius actus, per quem ad remissionem hujus juris quæsiti devenitur, continetur sub prohibitione *Extravagantis Ambitiosæ* ex ea solidissima ratione, quod verbum *Alienationis* in dicta *Extravaganti* latissime accipitur, comprehenditque omnem actum, per quem transfertur vel remittitur non solum quidquid est dominii Ecclesiæ, verum & quodlibet jus eidem Ecclesiæ quæsitum. Ita nulla habita ratione, an Ecclesia possideat nec ne, distinguunt Cardin. Petr. *in Comment. ad Constit. Apostol. Const.* 5. *Pauli II.* quæ est hæc *Ambitiosæ*, de qua disseritur, *sect.* 2. *n.* 78. *& plur. sequent.* Valeron. *de Transact. tit.* 4. *q.* 1. *n.* 23. *& plur. sequent* Urceol. *eod. tract. q.* 25. *a n.* 27. *ad plur. sequent.* Sanfelic. *decis.* 280. *n.* 3. *Add. ad* Buratt. *decis.* 773. *n.* 5. Rota *cor.* Ubald. *decis.* 334. *n.* 17. *cor.* Molin. *decis.* 1161. *n.* 15. *& cor.* Ansald. *dec.* 189. *num.* 7.

Hinc colligitur, errare Tondut. *quæst. benefic. lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 4. asserentem, Ecclesiam sine solemnitatibus transigere posse de hæreditate sibi delata, eaque adita; ut eo improbato firmant Andreol. *controv.* 372. *num.* 6. *& sequent.* Card. Ant. de Luc. *ad de Franch. decis.* 14. *n.* 7. Quinimo nec procedi posse cum opinione *Tonduti*, si Ecclesia in illo ipso actu, in quo hæreditatem adit, de eo transigat, vel alio modo disponat, firmant Cardin. Petr. *Comment. ad Constit.* 5. *Pauli II. sect.* 2. *n.* 83. Sanfelic. *decis.* 280. *sub. n.* 4. 46 47

Olim controversia haud caruit, num fieri possit alienatio sine solemnitatibus ab una in aliam Ecclesiam. Affirmat inter alios Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 3. *disput.* 13. *qu.* 2. *n.* 19. At negativæ opinioni adhæsit Rota *in Compostellana Permutationis* 1. *Decembris* 1749. *a §.* 2. *ad §.* 13. & in confirmatoria 16. *Martii* 1750. *§.* 2. *cor. Reverendiss. Molin.* 48

Etiamsi agatur de Regularibus exemptis, assensus alienationibus rerum exigui valoris nequit præstari ab eorum Prælato, sed præstandus est ab Episcopo, ut rescripsit S. Congregatio Concilii interpres *in Conversana Jurisdictionis* 8. *Maii* 1751. *ad dub.* 26. Abbatem vero pollentem exemptione tertiæ speciei posse assensum hunc præstare, firmant Bohemer. *in decretal. lib.* 3. *tit.* 13. *§.* 4. Florez *de Men. variar. quæst. lib.* 3. *quæst.* 24. *n.* 7. Tamburin. *de Jur. Abbat. t.* 3. *disput.* 13. *quæst.* 5. *n.* 2. Rota *cor. Ansald. decis.* 519. *n.* 36. Intellige tamen, nisi agatur de Rebus proprii Monasterii, idque quia nemo suam auctoritatem in rem suam præstare valet. Hoc vero casu assensus non ab Episcopo, sed a Summo Pontifice est præstandus, Tamburin. *de Jure Abbat. tom.* 3. *disput.* 13. *quæst.* 5. *n.* 2. 49 50 51

Alia ad rem vide infra *Additiones* ad verb. *Beneplacitum Apostolicum.*

Articulus V.

Alienatio quoad modum succurrendi Ecclesiæ per ipsam enormiter læsæ, & quoad actiones ipsi Ecclesiæ competentes.

Si alienatio facta fuit invalide ob non servatas solemnitates, succurrendum est Ecclesiæ per totalem rescissionem, & annullationem contractus. Si vero alienatio fuit valida ob omnes servatas solemnitates, & postea appareat, Ecclesiam fuisse enormiter læsam succurrendum est Ecclesiæ remedio restitutionis in integrum; *cap. ad nostram* 11. *de rebus Eccles. non alienand. & cap.* 1. *de restitutione in integrum.* Ecclesia tamen tenetur in tali casu refundere pretium, aliasque expensas in utilitatem ipsius factas, & melioramenta, quæ augent valorem bonorum alienatorum, reficere, quia Ecclesia, quæ est pia, & cultrix Justitiæ, non debet locupletari cum alterius damno *cit. cap. Ad nostram, & cap. Locupletari* 48. 1 2 3

de

de Regulis Juris in 6. Et sic expresse decrevit Sac. Cong. Episcop. *in una Bisleten. 5. Martii 1693.*

4 Ad succurrendum Ecclesiæ potest rem alienatam repetere non solum successor male alienantis *cap. 2. de precariis,* sed etiam ipse male alienans *cap. Si quis Presbyterorum 6. hoc. tit.* juncta Glossa *verb. Alienator*; quamvis juraverit se non repetiturum, cum hoc sit illicitum *arg. cap. intellecto 32. de Jurejurando.*

5

6 Et in defectum male alienantis, & ejus successoris quilibet Clericus rem male alienatam repetere potest *cit. cap. Si quis Presbyterorum in fine:* ubi Alexand. III. decrevit, quod in casu illegitimæ alienationis liceat quibuscumque Ecclesiasticis voces contradictionis afferre, & cum fructibus possint alienata reposcere, & Ecclesiastica auctoritate fulciri.

7 Ecclesia læsa per malam alienationem duplicem habet actionem; Primam contra Personam male alienantem, ut damnum Ecclesiæ illatum resarciat, *cap. Monemus 12. qu. 2. & leg. 3. Cod. Si tutor, vel curator intervenerit*, Juncta Glossa *in cap. Si quis Presbyterorum verb. Alienata hoc tit.* Et hæc actio etiam contra Hæredes male alienantis institui potest, cum Hæres censeatur eadem Persona cum Defuncto juxta *Authen. de Jurejur. §. 1. collat. 5.* & succedat in omne jus defuncti, *leg. cum Heres ff. de divers. & temporal. præscript.* Secundam actionem habet in rem contra possessorem rei male alienatæ, ut restituat rem cum fructibus; *cit. cap. Si quis Presbyterorum*: ubi, ut patet in numero antecedenti, dicitur expresse, ut cum fructibus possit alienata reposcere; Et merito, quia rem Ecclesiæ male alienatam scienter, & mala fide recipiens non facit fructus suos, sed tenetur eos restituere una cum melioramentis, *leg. Jubemus 14. §. Sane, Cod. de Sacros. Eccle.* Et sic tenent Abbas *in cap. Si quis Presbyteror. 6. de rebus Eccles. non alienand.* Pirhing., & alii passim.

8

9

10

Additiones ex aliena manu.

11 De restitutione fructuum in hoc judicio latissime pluribus distinctis casibus agit Romaguer. *in Synodal. Gerund. lib. 3. tit. 5. cap. 1. a num. 28. ad fin.*

Articulus VI.

Alienatio. quoad pœnas male alienantium, & ad ipsam cooperantium.

1 Pœnæ male alienantium, & cooperantium sunt variæ. Prima est quod talis alienatio facta, non servatis requisitis solemnitatibus, ipso Jure sit nulla, adeoque rescindenda, *cap. Sine exceptione 12. quæst. 2. cap. Si quis Presbyter 6. in hoc tit. Clement. 1. & Extrav. Ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienad. inter communes.* Et hæc nullitas, seu invaliditas est intelligenda pro Foro externo; nam pro Foro interno, seu conscientiæ, valida est alienatio rei Ecclesiasticæ, quæ fit auctoritate Superioris, aliorumque, quorum interest, consensu, sine ulla fraude, ac dolo ex justa causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ aut pietatis, quamvis prætermissa fuerit formula Juris. Sic Abbas *in cap. Quia plerique n. 31. de Immun. Eccles. & cap. Requisivit n. 19. De in integrum Restit.* ubi probat, quod omnis contractus in Foro conscientiæ validus sit, liciteque retineatur res per ipsum acquisita, quando in eo fuit servatum, quod Jus naturale præscribit, scilicet absentia deceptionis & verus contrahentium consensus, licet non fuerit servata forma præscripta a Jure positivo; Et sic tenent Innocen. Riccius, Layman, Engel, Azorius, Navarrus Zoesius, Anacletus, & alii passim.

2

Secunda pœna est, quod tam alienantes, quam alienata recipientes, & subscribentes incurrant Excommunicationem majorem; *cap. Apostolicis, cap. Non liceat de rebus 12. q. 2. cap. Si quis. Presbyt. & Extrav. Ambitiosæ.* Et ista Excommunicatio non est reservata, ut patet ex textu ipso Extravagantis *Ambitiosæ.* Ab hac tamen Censura incurrenda excusantur alienantes, & cooperantes ex ignorantia Juris, vel Facti, dummodo talis ignorantia non fuerit crassa vel supina, ut expresse habetur *cap. Ut animarum periculis 2. de Constitutionibus lib. 1. tit. 1. in 6.* & tenet Barbosa in Extravag. *Ambitiosæ num. 23.* Navar. Quaranta, Filliuccius, Bonacina, & alii communiter. Ab hac censura incurrenda excusantur etiam illi, qui bona Ecclesiæ alienarunt absque debitis solemnitatibus, si pœnitentia, aut alio titulo ducti alienationem revocaverunt ante realem, & pacificam traditionem *cap. Si quis presbyterorum 6. hoc. tit.* Barbosa *loc. cit.* Covarruvias, Quaranta, Navarrr. Filliuc. & alii. 3 4 5 6

Tertia pœna est, quod Episcopi, vel Abbates male alienantes subjacent Interdicto ingressus in Ecclesiam, & si per sex menses talem pœnam contumaciter sustinuerint, ab administratione Beneficii vel dignitatis sint suspensi. Inferiores autem Prælati Commendatarii, & alii Ecclesiarum Rectores Beneficiis, quorum bona male alienaverint, sint ipso facto privati, ut habet expresse cit. Extravag. *Ambitiosæ.* 7 8

Regulares autem, qui immobilia, & mobilia pretiosa alienant, locant, vel distrahunt census, & hypothecas speciales constituunt absque facultate Sac. Congreg. Conc. præter pœnas cit. Extravag. *Ambitiosæ*, incurrunt ipso facto pœnam privationis Officiorum, inhabilitatis ad illa, vocis activæ & passivæ ex Decreto Sac. Congreg. Concil. *7. septemb. 1624.* jussu Urbani VIII. editum, & per extensum supra relatum *art. 4. num. 30.* Et has pœnas incurrunt absque alia sententia declaratoria, ut respondit Sac. Cong. Conc. *in Romana pro Cistercienfibus 1. Septemb. 1657.* & confirmavit *26. Martii 1689.* in responsione ad sequentia dubia: 9 10

1 An Abbates, qui præsunt Monasteriis ære alieno Censuario nomine gravatis, teneantur dictos Census redimere, quamvis tempore antecessorum factos?

2 Quatenus teneantur, an negligentes incidant in pœnas contentas in Decreto de rebus Regularium non alienandis?

3 An ad effectum incidendi in eas, opus sit præcedenti declaratione?

4 An Superioribus Regularibus liceat mutuo accipere pecunias absque Monachorum consensu capitulariter requisito?

 Die

Die 26. Martii 1689. confirmando Decretum anno 1657. latum, respondit.

Ad primum, teneri.

Ad secundum, incidere.

Ad tertium, ad effectum eas incurrendi, non requiri declarationem.

Ad quartum, non posse: lib. 21. dec. fol. 56.

31 Neque valet ad effugiendas recensitas pœnas adducere non usum Constitutionis *Ambitiosæ*, quia non usus non est allegabilis, cum ubique præsumatur recepta, ut tenent Pignatell. *tom. 9. consult. 126. num.* 4. Ciarlin. *contr.* 105. *n.* 111. *&* 112. Genuens. Ventrig. Monacell. & alii passim, & sic expresse declaravit Sac. Congr. Conc. *in Vladislavien.* 1. *Julii* 1647. in qua cum adduceretur, dictam Extravagantem *Ambitiosæ* non esse usu receptam in illis partibus, adeoque non esse necessarium Beneplacitum Apostolicum, respondit præcisis verbis: *Non usum dictæ Constitutionis allegabilem non esse, & absque Beneplacito alienationes fieri non licere; sic lib.* 18. *Decretal. pag.* 335. *& in una Mediolan.* 13. *Novemb.* 1655. censuit *bona Ecclesiarum, & Piorum Locorum non posse alienari, nec concedi sola auctoritate Archiepiscopi, sed omnino requiri Beneplacitum Apostolicum ad præscriptum Constitutionis Paulinæ, non obstante prætenso allegato non usu, seu consuetudine, & die 20. ejusdem facta relatione Sanctiss. approbavit lib. 19. decret. pag.* 535.

32 Recensitæ autem pœnę non incurruntur, si ubi adest necessitas, & evidens Ecclesiæ utilitas, & pietas, alienentur bona Ecclesiæ modici valoris cum facultate Episcopi, qui auctoritate sibi attributa *in cap. Terrulas* 12. *q.* 2. cui nunquam fuit derogatum, licentiam concedere potest alienandi res Ecclesiasticas, quæ non excedunt valorem quadraginta Scutorum Romanorum, ut censuit Sac. Cong. Episcop. *in una Tarentina* 22. *Maii* 1601. & *in una Messanensi* 29. *Novembris* 1613. ubi dicit sic etiam declarasse Paulum V. Vide supra *art.* 3. *num.* 1. 2. 3.

33 Quoad pœnas male alienantium bona Ecclesiastica attendenda est novissima Constitutio Benedicti XIV. inc. *Universalis Ecclesiæ*, in qua sub pœna Excommunicationis, nullitatis actus, & contractus, & sub omnibus pœnis statutis contra alienantes bona Ecclesiæ prohibet Clericis alienare commodum recipiendi fructus, seu vendere, & distrahere pro toto tempore vitæ suæ, aut per decursum longi temporis redditus, & proventus suorum Beneficiorum recipiendo ab emptore una, aut pluribus solutionibus illam quantitatem pecuniæ, quam ipsi Beneficiati pro spatio dicti longi temporis, aut suæ vitæ, probabiliter essent consecuturi.

Additiones ex aliena manu.

34 De pœnis alienantium bona Ecclesiæ sine solemnitatibus consule Cardin. Petr. *in comment. ad Constitut.* 5. *Paul. II. sect.* 4. *per tot.* ubi de meliorationibus, & fructibus quoque plura occurrunt.

ALIMENTA.

SUMMARIUM.

1 *Alimentorum nomine quid veniat*, ad n. 13.
14 *Filiis quisnam præstare debeat Alimenta*, ad n. 26.
27 *Quantitas, & qualitas hujusmodi Alimentorum*, ad num. 28.
29 *Religioso a quibus, & quando præstari debeant hæc Alimenta*, ad num. 48.
49 *De Alimentis, quæ præstare debent Filii*, ad n. 54.
55 *Et Fratres*, ad num. 60.
61 *Patrui, & Nepotes*, ad num. 66.
67 *Conjuncti*.
68 *Maritus, & Uxor*, ad num. 83.
84 *Controversiæ nonnullæ circa Alimenta sive præstanda, sive exigenda qualiter decidendæ*, ad n. 116.
117 *Alia ad rem*, remissive.
118 *Subnectuntur supplementa Auctoris.*
119 *Item novæ additiones ex aliena manu*, ad n. 129.

Alimentorum nomine generaliter veniunt omnia, quæ sunt necessaria ad honestam, & congruam vitæ humanæ sustentationem. *Communis* per claros textus *in l. Legatis alimentis 6. & l. Rogatus 23. ff. de Alimentis, vel cibariis legatis, l. Verbo victus* 43. *l. Et cætera, l. Instratum* 45. *& l. Quos nos* 234. *§.* 2. *ff. de verbor. signific.* 1

Hinc pro alimentis venit in primis cibus, & potus, *cit. l. Legatis 6. & cit. l. Rogatus* 23. *ff. de Alimentis, vel cibariis legatis, cit. l. Verb. victus* 43. *& l. Quos nos* 234. *§.* 2. *ff. de verbor. significat.* Nomine autem cibi veniunt panes, carnes, & alia edulia pro qualitate, & conditione personarum. Surdus *de alimentis tit.* 4. *q.* 8. Menochius *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 152. *n.* 13. *& seq.* Rosignol. *de effectibus Matrimonii contract.* 15. *de Matrimonio IX. prænot.* 8. *n.* 2. Nomine vero potus veniunt vinum, cerevisia, & alia potionis genera, & etiam aqua, ubi est venalis, textu expresso *in l. Si alimenta* 1. *ff. de Alimentis, vel cibariis legatis*, ibi: *Si alimenta fuerint legata, dici potest, etiam aquam legato inesse, si in ea regione fuerint legata, ubi venundari aqua solet.* Et concordat *l. Mela* 14. *§.* 3. *ff. eodem* 2 3

Item pro alimentis venit vestis, seu vestitus, *cit. l. Legatis alimentis 6. cit. l. Rogatus* 23. *ff. de Alimentis, vel cibariis legatis, l. Vestis* 23. *ff. de auro, & argent. legat. l. Verbo Victus* 43. *& l. Quos nos* 234. *ff. de verbor. signif.* Nomine autem vestis, seu vestitus, veniunt ea omnia, quæ ad corporis tegumentum inserviunt, sive sint lanea, sive linea, sive serica, sive alterius, vel pretiosioris, vel deterioris conditionis, & valoris, calceamenta, & ea etiam, quæ ad accubandum sunt destinata, ut lectus, culcitræ, ac omnia tegumenta: & ornamenta, quæ lecto accedunt, & similia, per clarum text. *in cit. l. Vestis* 23. *§.* 1. *ff. de auro, & argento legat.* ibi: *Vestimentorum sunt omnia lanea, lineaque, vel serica, vel bombycina, quæ induendi, præcingendi, amiciendi, insternuendi, injiciendi, incumbandive causa parata sunt, & quæ his accessionis vice cedunt, quæ sunt insitæ picturæ, clavique, qui vestibus insuuntur*, & concordat *l. Et cætera* 44. *& l. Instratum* 45. *& l. Quos nos* 234. *§.* 2. *ff. de verbor. significat.* & notat glossa communiter recepta *in cit. l. Vestis*. 4 5

Item pro alimentis venit habitatio: *cit. l. Legatis alimentis 6. & cit. l. Rogatus* 23. *ff. de alimentis, & cibariis legatis*. Nomine autem habitationis generaliter veniunt etiam utensilia, seu supellectilia; sicut enim sine habitatione non potest quis vivere, ita sine dictis utensilibus, seu supellectilibus, non potest habita- 6 7

bitare, *arg. l. Labeo 7. §. 1. ff. de supellectili legata*. Menochius *de præsumptionib. l. 4. præsumpt.* 157. *n.* 23. Simon de Pretis *de interpret. ultim. volunt. l. 4. interpret.* 1. *dub.* 11. *n.* 41. Rosignol. *l. c. n.* 4. & alii.

8 Item pro alimentis veniunt expensæ pro Medicis, & medicinis requisitis ad sanandam infirmitatem Alimentarii, cum sine eisdem præsumatur vix vivere posse, *per text. in l. Quos nos* 234. *§. 2. ff. de verbor. significat.* Bartolus *in l. Legatis alimentis* 6. *ff. de Alimentis, & cibariis legatis*. Misinger. *pract. cent.* 3. *observ.* 12. Martha *de success. part.* 4. *q.* 18. *art.* 7. *numer.* 8. Rosignol. *loc. citat. numer.* 5. & alii cum Rota recent. *part.* 18. *t.* 2. *decis.* 158. *n.* 24. *&* 25.

9 Item respectu personæ alicujus dignitatis, & status, veniunt pro alimentis equi, servitores & similia. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 157. *n.* 28. Simon de Pretis *loc. cit. interpret.* 1. *dub.* 11. *n.* 59. Fagundez *in Decalog. lib.* 4. *cap.* 21. *num.* 8. *& c.* 24. *n.* 2. *& sequent.* Rosignol. *loc. cit. n.* 5. *vers. Ad secundum genus*, & alii cum Rota recent. *part.* 9. *t.* 2. *decis.* 341. *n.* 33. *&* 34.

10 Item pro alimentis veniunt expensæ ad addiscendas artes honestas, & disciplinas, juxta conditionem Alimentarii, *l. Cum plures* 12. *§.* 2. *ff. de administrat. & periculo Tutor. l. Qui filium* 4. *ff. Ubi pupillus educari debeat*, *l. Quod plerumque* 2. *Cod. de alimentis pupillo præstandis* cum similibus, Menoch. *loc. cit. præsumpt.* 191. *num.* 12. *in fine*, Joannes Nicolaus Lucidorus *de illegit. Cleric. c.* 15. *n.* 15. Rosignol. *loc. cit. num.* 5. *in fine*, & alii cum Rota recent. *part.* 9. *t.* 2. *dec.* 341. *num.* 33. *&* 34.

11 Item pro alimentis veniunt ea, quæ statui, & conditioni Personarum possunt convenire, ut respectu Nobilium Equitum, congruæ recreationes, venationes, & similia, Joann. Angelus Bossius *tractat. de effect. Matrim. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 61. *in fine* Fagundez *in Decalog. lib.* 4. *cap.* 21. *num.* 8. *& cap.* 24. *num.* 2. Rosignol. *loc. cit. num.* 6. & alii.

12 Item pro alimentis veniunt expensæ pro funere, si Alimentarius moriatur; Quamvis enim proprie alimentorum nomine non veniant dictæ expensæ, computantur tamen lato modo inter alimenta, cum sint necessariæ ad convenientem corporis Alimentarii defuncti curam; Molina *de Justitia tom.* 1. *disp.* 168. *§. Alimenta*, Rosignol. *loc. cit. num.* 6. *in fine*, & alii.

13 Item pro alimentis veniunt ea, quæ necessaria sunt ad consequenda omnia supradicta pro alimentis intellecta; Unde quando titulo alimentorum tribuendum est vinum, contribuenda sunt etiam vasa, quibus continetur; textu expresso *in l. Si cui vinum* 3. *l. Cui vinum* 6. *& l. Vino legato* 14. *ff. de Tritico, vino, & oleo legato*. Item si pro alimentis tribuendi sint cibi, tribuenda sunt etiam vasa, & alia ad coquinam, & mensam necessaria, & sic de aliis similibus, *arg. l. Labeo* 7. *§.* 1. *ff. de supellectili legata*. Simon de Pretis *loc. cit. dub.* 11. *num.* 41. *& sequent.* Surdus *de alimentis titul.* 4. *quæst.* 3. *n.* 4. Menoch. *loc. cit. præsumpt.* 157. *n.* 17. Rosignol. *loc. cit. num.* 7. & alii. Concesso enim fine, etiam media, quibus ad eum pervenitur, concessa intelliguntur, *c. Præterea* 5. *cap. Prudentiam* 21. *& cap. Suspicionis* 39. *de Officio delegati*, *& l. Cui Jurisdictio* 2. *de Jurisdictione*, cum similibus.

Alimenta præstari debent servato ordine, & gradu conjunctionis, ut qui proximior est, & magis 14
conjunctus ea subministrare teneatur, Rota recent. *part.* 18. *tom.* 1. *decis.* 330. *num.* 7.

Hinc in primis tenentur Parentes alimenta præstare 15
Filiis, *l. Si quis a liberis ff. de agnoscendis, & alendis liberis*, *l. Unusquisque* 2. *Cod. de infantibus expositis*.

Non solum tenentur Parentes alimenta præstare Filiis 16
legitimis, sed etiam spuriis, ex damnato coitu natis. Vide verb. *Filius n.* 127.

Cum hac tamen differentia, quod mater tenetur 17
alere Filios primo triennio, & post triennium Pater usque ad emancipationem. Vide verb. *Filius n.* 128.

Nomine alimentorum aliud intelligitur respectu Pa- 18
tris, & aliud respectu Matris; Respectu enim Matris intelligitur solum lac; plus enim non tenetur Mater præstare Filiis; Unde si ipsis alia necessaria subministraverit sine animo donandi, potest repetere a Patre. Vide verb. *Filius n.* 129. Si autem Mater nequeat ipsa lac præbere proli, tenetur Pater suis impensis nutricem conducere. Si vero possit, ipsamet tenetur præstare, vel suis impensis nutricem conducere, nisi alicubi illud ferat legitima consuetudo. Vide verb. *Filius n.* 130.

In defectum Patris, si is videlicet pauper sit, aut 19
perierit, tenetur alimenta præbere Filiis etiam illegitimis, & spuriis Avus paternus, vel alii ascendentes; & in defectum ascendentium paternorum, hæc obligatio devolvitur ad Matrem. Vide verb. *Filius n.* 131.

Deficiente autem Matre, tenetur Filiis alimenta præ- 20
stare Avus, aliique ascendentes materni, *l. Si quis a liberis* 5. *§.* 5. *ff. de agnoscendis, & alendis liberis*, *& l. Non quemadmodum* 8. *ff. eodem*. Vide verb. *Filius n.* 132.

Mortuis Parentibus, & Avis, Filii, & Nepotes 21
etiam spurii alendi sunt ab eorum respective hæredibus, colligitur *ex l. Si quis a liberis* 5. *§.* 17. *ff. de agnoscendis, & alendis liberis*, *l. Qui filium* 4. *ff. Ubi pupillus educari debeat*. *Authentic. Licet*, *Cod. de naturalibus liberis*, *& ex l. Si quis igitur habens Filios*, *Authentic. Quibus modis naturales efficiantur sui*. Et ratio est, quia obligatio, quam habent Parentes, & Avi alendi Filios, ac Nepotes, non solum est personalis, sed etiam realis, & non solum afficit personam, sed etiam bona ejusdem personæ, adeoque deficiente persona obligata remanent ejusdem bona obligata ad quoscumque hæredes etiam extraneos transeant, quia quis moriendo non potuit eximere bona propria ab illo onere, cui Jure naturali erant obnoxia; *arg. Authentic. Res quæ*, *Cod. Communia*, *De Legatis*. Rota recent. *part.* 6. *decis.* 255. *n.* 22. *&* 24. *part.* 8. *decis.* 167. *n.* 23. *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 331. *n.* 1. *& tom.* 2. *decis.* 561. *num.* 10. Rosignol. *loc. cit. num.* 12. *&* 16. cum pluribus ibi allegatis. Vide verb. *Filius num.* 133.

Clericus tenetur alimenta præstare Filiis ex damna- 22
to, & sacrilego complexu, etiam in Sacerdotio susceptis, & deficiente patrimonio, potest eos alere ex fructibus Beneficii. Abbas *in cap.* 1. *n.* 4. *de cohabit. Cleric. & Mulier.* Navarr. *in tract. de spoliis Cleric. §.* 10. *n.* 11. Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 10. *n.* 20. Pignatell. *t.* 9. *consult.* 139. *num.* 211. cum aliis ibi allegatis. Vid. verb. *Filius n.* 134.

Parentes, aliique supra recensiti, non tenentur 23
ali-

alimenta præstare Filiis, & Nepotibus, si ipsi aliunde habeant, quo sufficienter se possint alere, vel aliqua arte polleant, qua honeste juxta conditionem proprii status sine dedecore possint sibi victum quærere, *l. Si quis a liberis* 5. *§.* 7. *ff. de agnoscendis, & alendis liberis*. & Bartolus *ibid. §. Sed si filius*, Antonius Thesaurus *decis.* 211. *num.* 14., Petrus Barbosa *in l.* 1. *part.* 4. *num.* 62. *& sequent. ff. soluto Matrimonio*, Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 78. *num.* 32. Carpanus *ad statut. Mediolan. decis.* 317. *num.* 48. Rosignol. *loc. cit. prænotat.* 4. *num.* 7. Navarr. *in Manual. cap.* 14. *num.* 17. Molina *de justitia tom.* 1. *disp.* 160. *§. Alimenta* Bonacina *de præcept. disp.* 6. *quæst. unica punct.* 6. *§.* 1. *num.* 3. & plurimi alii, quos congerit, & sequitur Joannes Angelus Bossius *de effect. Matrimon. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 27. Alimenta enim debent præstari, si necessitas adsit, & non aliter. Vid. verb. *Filius num.* 135.

24 Item Pater non tenetur præstare alimenta Filio, si sine justa causa nolit habitare cum ipso. Jason *in l. Quidam cum Filium n.* 6. *ff. de verb. oblig.* Romanus *in L. Sicut dotem §. Transgrediamur in fin. ff. Soluto Matrimonio*. Ascanius Clemens *de patria potestat. effect.* 17. *n.* 32. Steph. Gratian. *disceptat. forens. tom.* 3. *c.* 552. *n.* 41. *&* 44. Rota Roman. *decis.* 117. *n.* 1. *post tom* 1. *consil. Farinacii*, Rosign. *loc. cit. disquisit.* 1. *§.* 8. *n.* 3. & ipso teste alii magis communiter. Et ratio est, quia Pater non tenetur alere Filium, nisi quatenus indigeat, & aliunde non habeat, quo sufficienter se possit alere; Filius autem in hac hypothesi aliunde habere potest congrua alimenta redeundo ad domum, & habitationem paternam, adeoque &c. Tum quia eodem Jure, quo Pater tenetur præbere alimenta Filio indigenti, tenetur Filius obsequia præstare Patri, & cum eodem cohabitare, adeoque si Filius sine justa causa nolit debita obsequia præstare Patri, & cum eodem cohabitare, non poterit a Patre prætendere debita alimenta, nec Pater tenebitur ea ipsi præstare quia frustra Legis auxilium invocat, qui committit in Legem; *cap. Quia frustra* 14. *de usuris, & arg. Frustra sibi Fidem* 75. *de Regul. jur. in* 6. & Gloss. ibid. verb. *Frustra, circa medium*. Et qui non facit, quod debet, non recipit, quod oportet; *arg. l. Ea conditione* 3. *Cod. de conditionibus insertis*.

25 Secus autem, si ex justa causa nollet Filius cohabitare cum Patre; Tunc enim Pater teneretur alimenta præstare Filio etiam extra domum paternam degenti. Pontanus *de alimentis cap.* 5. *num.* 5. Molina *de primogenit. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 74. Molina Theologus *de Justit. & jure tom.* 3. *disput.* 616. *n.* 10. Menochius *de Arbitrar. cas.* 170. *num.* 12. Rosignol. *loc. cit. num.* 5. Rota Roman. *decis.* 617. *post tom.* 1. *consil. crimin. Farinacii per textum in l. Cum hi* 8. *§.* 8. *& sequ. ff. de transactionibus*. Causæ autem justæ, ob quas Filius possit nolle cohabitare cum Patre, debent recognosci, & approbari judicio viri prudentis, seu arbitrio Judicis. Vide infra *n.* 102. *& seq.* & discurre proportione servata, ut *ibi*.

26 Alimenta sunt per Patrem infidelem præstanda Filio noviter converso ad Fidem, & in ea quantitate, qua tenebatur Pater ante conversionem ejusdem Filii; Immo debet ei tradere integram portionem suæ hæreditatis, & ad id tenentur sub pœna Excommunicationis Principes sæculares eum compellere, textu expresso *in c. Judæi* 5. *de Judæis, & Saracenis*, & concordat *l. Cognovimus* 19. *§. Sed ne videamur, Cod. de Hereticis*. Et id novissime statuit, confirmavit, & ampliavit. Clemens XI. Constitut. incip. *Propagandæ per universum*, quæ per extensum traditur sub verb. *Hebræus n.* 21. Vide *ibi*, ubi multa ad rem.

Alimenta debent a Parentibus præstari Filiis secundum decentiam status, & conditionis ipsorum. Colligitur expresse *ex l. Si cui* 14. *ff. de annuis legatis, l. Mela* 14. *& leg. Cum alimenta* 22. *ff. de alimentis, vel cibariis legatis, leg. Tutor.* 13. *ff. de administrat. Tutorum, l. Si instituta* 27. *§.* 3. *ff. de inofficioso testamento, leg. Jus alimentorum* 2. *ff. Ubi pupillus educari debeat*, cum similibus. 27

In controversia pro taxandis alimentis attendi debet non solum dignitas personarum, & facultatum copia; ut per citata Jura, & alia similia tenent omnes cum certum sit, non eamdem quantitatem taxandam esse pro persona vili, ac pro nobili, pro paupere, ac pro divite; Sed etiam attendenda est ætas Alimentarii, cum non eadem alimenta debeantur pro parvulo, ac pro adulto, sed semper præstanda sint majora juxta incrementum ad certum tempus. *Per tex. in l. Jus alimentorum* 3. *ff. Ubi pupillus educari debeat, l. Cum unus* 10. *l. Alimenta* 16. *§.* 2. *ff. de alimentis, vel cibariis legatis*. Item consideranda est consuetudo regionis, cum experimento constet, quod non juxta eamdem pompam, & splendorem vivatur in una regione, ac in alia, etiam inter personas æqualis conditionis. Sicque istis omnibus attentis, controversia inter partes pro quantitate, & qualitate alimentorum, componenda est per regulatum a jure Judicis arbitrium, ut expresse habetur *ex l. Officio Judicis* 2. *l. Jus alimentorum* 3. *ff. Ubi pupillus educari debeat, l. Quod plerumque* 2. *Cod. de alimentis præstandis, l. Si quando negotium* 7. *Cod. de ordine cognitionum*. 28

Facta semel taxatione alimentorum, vel per Judicem, vel per partes inter se, si contingat patrimonium Patris decrescere, poterit Pater de alimentis diminuere juxta decrementum; & si contingat tale patrimonium augeri, tunc tenebitur etiam augere alimenta juxta incrementum. Sic expresse colligitur *ex cit. l. Jus alimentorum* 3. *§.* 3. *ff. Ubi pupillus educari debeat*. 29

Pater tenetur juxta decentiam proprii status non solum alimenta præstare Filio, sed etiam ipsius uxori quamvis eam duxerit sine dote Patre ipso consetiente Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 38 *n.* 2. Bartolus *tract. de alimentis n.* 16. Covarruvias *de sponsalibus part.* 2. *c.* 8. *§.* 6. *num.* 5. *in fine* Crottus, *in l. Si constante n.* 160. *ff. soluto Matrimonio*, Menoch. *de arbitr. cas.* 348. *n.* 14. Rosignol. *loc. cit. prænot.* 10. *num.* 8. Joann. Angelus Bosius *tract. de effect. Matrim. part.* 2. *c.* 4. *n.* 95. Bonacina *de præcept. disp.* 6. *q. unic. punct.* 6. *§.* 1. *num.* 3. *in fine* Sanchez *de Matrim. lib.* 6. *disp.* 5. *num.* 9. Megala *part.* 2. *lib.* 2. *c.* 23. *q.* 1. *n.* 67. Rota recent. *part.* 4. *tom.* 3 *decis.* 617. *n.* 2. *per tex. in l. Si quis a liberis* 5. *§.* 12. *ff. de agnoscendis, & alendis liberis, l. Si Filia nupta* 29. *§.* 1. *ff. Familiæ Erciscundæ*. 30

Immo Pater tenetur dictam uxorem Filii alere, etiamsi indotatam duxerit ipso invito, & dissentiente. si ipse Filius aliunde non habeat, quo seipsum, & illam alere possit. Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 38. *n.* 15. 31

Rui-

Ruinus *consil.* 144. *num.* 18. *lib.* 5. Crottus *loc. cit. n.* 160. Rosignolus *loc. cit. num.* 9. Sanchez *lib.* 4. *de Matrim. disp.* 26. *n.* 21. Joanes Angelus Bossius *loc. cit. n.* 65. Megala *loc. cit. num.* 67. *& seq.* Glossa *in cap. Admonere* 33. *q.* 2. Rota recent. *cit. decis.* 617. *n.* 2. *per cit. Jura in l. Si quis a liberis* 5. *§.* 12. *ff. de agnoscendis, & alendis liberis, & l. Si filia nupta* 10. *§.* 1. *ff. Familiæ Erciscundæ*. Et ratio est, quia licet Filius uxorem indotatam duxerit, invito & contradicente Patre, Pater ipse adhuc compellitur præstare alimenta Filio, cum per hoc non cesset Jus sanguinis, & naturalis pietatis, ratione cujus Jura disponunt alimenta esse præstanda a Patre Filiis juxta decentiam, & conditionem sui status, sed in omni casu, quo Pater tenetur præstare alimenta Filio, tenetur etiam ea præstare nurui, seu uxori ejusdem Filii, cum hæc etiam loco Filiæ habeatur; Cinus *in l. Ubi adhuc, quæst.* 16. *num.* 4. *Cod. de Jure dotium*. Menochius *de arbitr. cas.* 348. *n.* 13. Surdus *de alimentis tom.* 1. *q.* 38. *n.* 5. Ruinus *citat. consil.* 144. *n.* 8. Barbatius *in cap.* 2. *n.* 46. *de Foro compet.* Rosignol. *loc. cit. num.* 9. Glossa *in cit. cap. Admonere, verb. Patrem* 33. *quæst.* 2. adeoque &c. Tum quia alere talem uxorem est onus Filii, adeoque si Filius aliunde non habeat, quo se ipsum, & illam alere possit, tenebitur ad id Pater, cum Pater teneatur ad onera Filiorum; *textu expresso in cit. l. Si quis a liberis* 5. *§.* 10. *ff. de agnoscendis, & alendis liberis*.

32 Pater tenetur sic præstare alimenta etiam uxori sui Filii illegitimi, ac spurii; Joann. Nicolaus Lucidorus *de illegit. Clericorum c.* 22. *n.* 15. Joann. Angelus Bossius *loc. cit.* Palæotus *de Nothis cap.* 47. *num.* 7. Rosign. *loc. cit. num.* 10. & alii. Et ratio est, quia ex *cap. Cum habere* 5. *De eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluerat adulterio*, Pater tenetur præstare etiam Filiis, quomodocumque illegitimis alimenta, & omnia necessaria, inter quæ veniunt enumeranda etiam alimenta uxoris, ut in terminis tenent Covarruvias *de sponsalibus part.* 2. *c.* 8. 6. *num.* 56. Peregrinus *De Jure Fisci lib.* 3. *tit.* 18. *n.* 63. Bossius *l. c.* Rosignol. *loc. cit.* & alii.

33 Pater tenetur præstare alimenta etiam Filiis emancipatis, si aliunde non habeant, quo se alant, textu expresso *in citat. l. Si quis a liberis* 5. *§.* 1. *ff.* 1. *de agnoscendis, & alendis liberis*. Et ratio est clara, quia alimenta non debentur Filiis a Parentibus ratione patriæ potestatis, sed Jure sanguinis, & naturalis pietatis, quod non dissolvitur per emancipationem *per text. in l. Jura sanguinis* 8. *ff. de Regul. Jur. & §. At hi* 10. *& §. Minus* 11. *Instit. de Hæreditatibus, quæ*
34 *ab intestato*. Et ob id etiam tenetur Pater saltem in subsidium alere Filiam nuptam viro pauperi non habenti unde ipsam alat, Joann. Angelus Bossius *loc. cit. c.* 5. *num.* 152. Rosignol. *loc. cit. n.* 13. & alii.

35 Pater tenetur alimenta præstare etiam Filio excommunicato, cum Excommunicatio non eximat ab obsequiis a Jure naturali debitis Filio. Surdus *de alimentis titul.* 1. *q.* 19. *n.* 13. Pontanus *de alimentis c.* 2. *n.* 14. Megala *part.* 2. *lib.* 2. *c.* 2. *q.* 5. *n.* 15. Rosignol.
36 *loc. cit. prænot.* 10. *n.* 16. & alii passim. Cum hac tamen advertentia, quod si Filius sua culpa pertinaciter perseveret in Excommunicatione, cum possit ab illa absolvi, Pater non tenetur ei alimenta præstare nisi juxta necessitatem naturæ; quia præstando pinguiora alimenta tali Filio pertinaci in excommunicatione, tribueret ei ansam perseverandi in ea: & e contra subtrahendo ei talia pinguiora alimenta, subtraheret etiam ansam talis perversæ perseverantiæ. Si vero Filius sine sua culpa perseveret in Excommunicatione, tenetur Pater ei præstare alimenta juxta decentiam, & convenientiam sui status, *arg. cap. Inter alia* 31. *de sentent. Excommunicat.* ubi habetur, quod per supervenientem sententiam Excommunicationis non liberetur Pater a debito obsequio, ad quod antea tenebatur; nec ipsa Excommunicatio privat bonis, & Juribus temporalibus, quibus Excommunicatus gaudebat ante eamdem Excommunicationem, Joann. Angelus Bossius *tract. de effect. Matrim. part.* 2. *c.* 5. *n.* 119. Azorius *part.* 2. *lib.* 2. *c.* 4. *q.* 8. Trullench *in Decalog. lib.* 4. *c.* 1. *dub.* 3. *n.* 10. Rosignol. *l. c. n.* 17. & alii.

Item Pater, quamvis non teneatur præstare alimenta juxta decentiam, & convenientiam sui status, 37
& conditionis Filio in hæresi pertinaci propter rationem numero antecedenti adductam, tenetur tamen regulariter ei præstare alimenta juxta necessitatem naturæ, quia non cessant Jura sanguinis, & naturalis pietatis, ex eo quod Filius inciderit in Hæresim, & in ipsa pertinax perseveret, præsertim cum sic possit subesse spes eum quandoque ab Hæresi revocandi; Joann. Angel. Bossius *loc. cit. n.* 123. Rosignol. *l. c. n.* 18. Fagundez *in Decalog. lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 6. Azorius *part.* 2. *lib.* 2. *c.* 4. *q.* 10. & alii. Dicitur tamen notanter *Regulariter*, quia si Filius Hæreticus per falsa dogmata niteretur alios ad Hæresim perducere, tunc tamquam actuali publico hosti, & rebelli Ecclesiæ, & Catholicæ patriæ, possent juste denegari alimenta etiam ei necessaria secundum exigentiam naturæ propter mox dicenda a simili, numero sequenti.

Pater quamvis non teneatur præstare alimenta juxta decentiam, & convenientiam sui status, & conditionis Filio bannito, quia videtur indignus favoribus Juris Civilis qui contra Jura civilia enormiter deliquit, ut bannitus; cum frustra Legis auxilium invocet, qui committit in Legem, *cap. Quia frustra* 14. *de usuris*; tamen regulariter tenetur ei præstare alimenta juxta necessitatem naturæ, quamvis statuto cautum sit, ne ei præbeantur. Et ratio est, quia Jura Civilia, & municipalia derogare nequeunt Juri naturæ, & sanguinis *per text. in l. Jura Sanguinis* 8. *ff. de Regul. Juris, & §. At hi* 10. *& §. Minus* 11. *Instit. de hæreditatibus, quæ ab intestato*. Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia si Filius bannitus esset perduellis patriæ, & in ipsam inveheretur, tunc posset Pater juste ei denegare alimenta etiam necessaria juxta exigentiam naturæ, quia bonum patriæ, & amor erga eamdem debet prævalere amori erga Filium, & bono ejusdem; & plus patriæ debemus, quam parentibus, textu expresso *in l. Minime* 36. *ff. de Religios. & sumptib. Fun.* 38

Pater tenetur præstare alimenta Filio Monacho juste ejecto a Religione, si ipse aliunde non habeat, 39
quo se alat: Azorius *part.* 2. *c.* 4. *q.* 9. Filliucius *t.* 2. *tract.* 23. *c.* 3. *n.* 35. Rosignol. *loc. cit. prænot.* 10. *n.* 11. & alii. Et ratio est, quia ex eo quod factus fuerit Monachus, subinde ob ejus culpam ejectus a Religione non desinit esse eidem Patri Filius, nec deficit titulus naturalis pietatis; Et aliunde ex eo, quod

juste

juste ejectus sit a Religione, definit esse Filius Religionis, nec Religio intelligitur se obligasse ad alimenta ei præstanda, nisi pro tempore, quo eidem inserviret. Vide verb. *Ejecti n.* 45.

40 Sic nec Religiosi præclarissimæ Societatis Jesu, qui post vota simplicia ante solemnem Professionem a dicta Societate dimittuntur, ulla ab eadem Societate prætendere possunt alimenta, aut congruam sustentationem, licet dum in ea viverent, titulo Religiosæ paupertatis ad Sacros Ordines, etiam Presbyteratus, promoti fuerint; Sic novissime expresse statuit Bened. XIII. Const. inc. *Injuncti nobis*. Vid. *ib. n.* 46. ubi affertur per extensum.

41 Monachus, seu Regularis, injuste ejectus potest compellere Monasterium, seu Religionem, ad alimenta futura, & etiam præterita, si illa mutuo accepit: Per talem enim injustam ejectionem non amittit ejectus Jura Monasterii, seu Religionis, nec definit esse ejus Filius, adeoque non est, cur Religio non teneatur eumdem professum alere, cum injusta ejectio perinde sit, ac si non esset ejectio. Idem enim est aliquid non esse factum, & nulliter factum: *arg. l. Si se non obtulit* 4. *§.* 6. *ff. de Re judicata*, & quod nullum est, nullum producit effectum, *cap. Illud* 8. *de Jurepatronat.*. Vide *ibid. n.* 47.

42 Sic etiam, lite pendente pro validitate expulsionis, Ejectus debet ali ex bonis Monasterii, donec sit lata sententia de justitia, aut injustitia illius. Vide *ibid. n.* 48.

43 Alimenta non sunt præstanda a primo Monasterio Regulari, aut Moniali ad aliud Monasterium transeunti, quamvis penes primum Monasterium remaneant dos, & alia bona. Card. Petra *tom.* 4. *Comment. in Constitut.* 16. *Eugenii IV. n.* 17. cum pluribus ibi adductis, testans sic specialiter quoad Monialem transeuntem decisum fuisse; Corrad. *in praxi dispensat. lib.* 5. *c.* 15. *n.* 14. *vers. Postmodum*, ubi adducit resolutionem Congregationis particularis ab Urbano VIII. deputatam; Surdus *de alimentis tit.* 9. *q.* 7. *num.* 1. 16. *& seq.* & alii.

44 Alimenta præstare tenetur Monasterium Regulari in aliud Monasterium incluso pro pœnitentia peragenda. In tali enim casu, cum non solvatur ab obedientia primi Monasterii, merito ab ipso alendum esse decernitur, *cap. de lapsis* 5. *caus.* 16. *q.* 6. Covarruvias *in c.* 1. *num.* 20. *de Testamentis*, Sanchez *in Summa lib.* 7. *cap.* 32. *num.* 46. Molina *de Justitia t.* 10. *disp.* 140. Card. Petra *loc. cit. num.* 18. & alii.

45 Alimenta Religio præstare tenetur Regularibus detentis in carceribus S. Officii, dummodo Religio non sit de iis, quæ in communi non possident, Card. Albit. *de Inconstantia in fide cap.* 22. *num.* 62. *&* 63. Card. Petra *loc. cit. num.* 18. Pignat. *tom.* 8. *consult.* 62. *num.* 34. & alii; * Et cohærenter, vide *infra num.* 118.

46 Alimenta a Novitia solvi non debent Monasterio, si eamdem teneatur recipere, & ad Habitum, & ad Professionem sine dote. Secus autem si dicatur solum a Testatore, quod Monasterium teneatur eamdem recipere ad Professionem sine dote, Card. Petra *t.* 3. *comm. in Constit.* 12. *Innocent. IV. num.* 51. *&* 52. ita explicans responsionem quamdam Sacræ Congregationis *in Spoletana Alimentorum* 23. *Aug.* 1670. *lib.* 23. *decret. pag.* 399. ubi proposito dubio, *An sint solvenda prætensa alimenta Monasterio Monialium*, Sacra Congregatio respondit *Negative*.

Monachus, seu Monialis, pendente lite super validitate suæ Professionis, si sine debita licentia degat extra Monasterium, non potest ab ipso alimenta prætendere, præsertim attento Decreto Concilii Tridentini *c.* 19. *sess.* 25. *de Regularib.* quod non possit audiri Professus, nisi reassumpto habitu ad Monasterium redierit: cui si talis Monachus, vel Monialis obtemperasset, non egeret alimentis; unde sibi debet imputare, neque ex sua contumacia potest reportare commodum, per textum *in cap. Non omnis* 2. *caus.* 5. *q.* 5. ubi ex verbis S. Augustini expresse dicitur: *Utilius esurienti panis tollitur, si de cibo securus justitiam negligat, quam esurienti panis frangitur, ut injustitiæ seductus acquiescat*. Ideoque nullam meretur indulgentiam, ut habetur *in leg. penult. Cod. de Jure dotium in leg. Si fidejussor*, *§. si necessaria*, *ff. Qui satisdare cog. & cap. Intelleximus*, *de Judic.* & late probat pluribus adductis Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 177. *num.* 4. 47

Si vero ex aliqua causa collocetur de ordine Sacræ Congregationis, in alio Monasterio, donec causa terminetur, tunc debet habere etiam ibi alimenta a proprio Monasterio, quia per ipsum non stat in hoc permanere *arg. cap. Cum non stat 66. de Reg. Jur. in 6.* & in terminis Card. Petra *tom.* 2. *comment. in Constit.* 7. *Innocent. III. sect. unica n.* 17. 48

Filii tenentur alimenta præstare Parentibus, sicut Parentes ipsis ex dictis præstare tenentur. *Communis*, per clarum textum *in l. Si quis a liberis* 5. *§.* 1. *ff. De agnoscendis, & alendis liberis*, ibi: *Et magis puto, etiamsi non sint liberi in potestate, alendos a parentibus, & vice mutua alere parentes debere, & ibidem §.* 16. ibi: *Parens quamvis ali a Filio ratione naturali debeat*: Rota recent. *part.* 5. *t.* 1. *decis.* 64. *n.* 24. ubi plura ad id adducit. 49

Hinc Filius, quamvis obstrictus voto Religionis, non potest Religionem ingredi, existentibus Parentibus in extrema necessitate, cui non possint obsistere sine ope Filii. Vide verb. *Filius n.* 100. 50

Si Filius, existentibus suis Parentibus in extrema, vel gravi necessitate, Religionem ingrediatur, & profiteatur, Professio est valida, sed illicita. Unde si aliter ipsis subvenire nequeat, tenetur exire. Non tenetur autem, nec potest exire, si sine egressu possit ipsis subvenire suis operibus, & industria. Vide ibid. *num.* 101. 51

Filius autem Religiosus Professus nequit a Religione exire ad subveniendum suis Parentibus in extrema & valde gravi necessitate, nisi accedat suorum Superiorum placitum, & facultas. Vide ibid *n.* 102. 52

Non desunt tamen magni nominis Doctores sustinentes contrarium. Vide ibid. *num.* 103. In qua autem necessitate possit, & debeat Filius prius succurrere Parentibus, quam aliis quibuscumque, vide verb. *Necessitas*, *a num.* 24. *ad* 37. & verb. *Filius a num.* 91. *ad.* 99. 53 54

Frater dives tenetur alimenta præstare Fratri pauperi *l. Mutus* 73. *ff. de Jure dotium*, *l. Qui filium* 4. *ff. Ubi pupillus educari debeat Auhtentic. Quibus modis naturales efficiantur sui §. Si quis igitur habens*; Rota recent. *decis.* 441. *num.* 3. *cum sequent. part.* 33. *decis.* 7. *num.* 1. *part.* 14. *decis.* 164. *num.* 11. & sæpe alibi, & & Doctores communiter. 55

Etiamsi

56 Etiamsi Frater sit Filius naturalis; Rota *part.* 1. *dec.* 538. *n.* 1. *&* 4. *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 92. *n.* 2. Bartolus *in l. Si quis a liberis* §. *Utrum num.* 5. *ff. de agnoscendis & alendis liberis*. Ripa *in l.* 1. *ff. soluto Matrimonio* Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 25. *n.* 8. *cum seq.* Molina *de Hispan. primogenit. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 64. &
57 alii. Et etiamsi sit spurius. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 92. *n.* 7. *&* 10. *part.* 7. *dec.* 30. *n.* 4. *cum seq.* Surdus *loc. cit. qu.* 25. *n.* 33. Corbul. *in l. Si quis a liberis* §. *Idem scripsit n.* 89. *vers. Hæc sententia*, *ff. de agnoscendis, & alendis liberis*, & alii, *arg.* §. *Si quis igitur habens*; *Authentic. Quibus modis naturales efficiantur sui*, ubi licet textus loquatur de Filio naturali, ejus tamen ratio cum non sit una & eadem, etiam in Filio spurio procedit, ut recte observat Rota *cit. decis.* 92. *num.* 10. Surdus *cit. qu.* 25. *n.* 28. & alii

58 Et licet quod bona non provenerint a communi Patre: Rota *part.* 1. *decis.* 138. *n.* 4. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 92. *n.* 11.

59 Tenetur etiam Frater dives alimenta præstare Sorori pauperi, Rota *part.* 3. *decis.* 532. *n.* 2. Gloss. *in l. Qui filium*, *verb. Hæc aliter*, *ff. Ubi pupillus educari debeat*. Bartolus *in l.* 2. *in fin. Cod. de alendis liberis*, cum aliis allegatis per Surd. *de alimentis tit.* 1. *qu.* 25. *in princip.*

60 Etiamsi sit soror uterina solum; *l. In omnibus* 1. §. 2. *ff. de Tutel. & rationibus distrahend. l. Tutor*, §. *In solvendis*, *ff. de administrat. Tutor. l. Qui filium*, *ff. Ubi pupillus educari debeat*. Annot. *ad decis* 460. *n.* 141. *part.* 4. *t.* 2. Rotæ recent.

61 Patruus Nepotem: & e converso Nepos Patruum alere tenetur in subsidium. Rota recent. *part.* 7. *decis.* 194. *num.* 4. *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 408. *n.* 12. *part.* 14. *dec.* 204. *num.* 9. Crottus *in l. Filius familias* §. *Divi num.* 31. *in fin. ff. de Legatis*. Ripa *ibid. n.* 4. Ferdinandus Loaz. *ib. n.* 96. Pontan. *de alimentis tit.* 1. *quæst.* 8. *n.* 1. *&* 6. *prope finem*, & plurimi alii apud Rotam *cit. decis.* 194. *num.* 4. *cum sequentibus per text. in l. Si quis a liberis* 5. §. 2. *ff. de cognoscendis, & alendis liberis, & in cap.* 1. *verb. Amitam*, *de cohabitat. Cleric. & c. Cum quidam* §. *final. de Jurejurand.* & *in Epist.* 1. *Apostoli ad Timoth. c.* 5. *num.* 8. Ubi dicitur eum, qui ex sua familia nato non subvenit, Fidem negare, & Infideli deteriorem effici ibi: *Si quis autem suorum, & maxime domesticorum curam non habet, Fidem negavit, & est Infideli deterior*. Et pro hac opinione fuit pluries judicatum in variis supremis Tribunalibus, & signanter in supremo Castellæ Conventu; item a'io supremo Castellæ Senatu; in Regia Aragonensi Audientia, in supremo Consistorio Regni Siciliæ, in sacro Consilio Neapolitano, & in Sacro Rotæ Romanæ Tribunali *in Romana Alimentorum* 13. *Junii* 1613. *coram bonæ memoriæ Patriarcha Manzanedo, & in alia Romana dotis* 14. *Martii coram Merlino*, ut ex aliis testatur Rot. recen. *part.* 7. *decis* 194. *a num.* 8. *ad* 13.

62 Et procedit, etiamsi agatur de Nepote naturali, vel spurio; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 92. *n.* 10. Surdus *de alimentis tit.* 1. *qu.* 25. *num.* 28. & alii *arg.* §. *Si quis igitur habens*; *Authentic. Quibus modis naturales efficiantur sui, & cap. Cum haberet* 5. *de eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluerat*.

63 Vel etiamsi agatur de Nepote, ex Fratre naturali, vel spurio, quia Filii Fratris subingrediuntur locum Patris in commodo recipiendi alimenta, ex late deductis per Surdum *de alimentis qu.* 23. *tit.* 1. *per tot.* & per Rotam *in Romana Alimentorum* 3. *Junii* 1613. *coram Patriarcha Manzanedo*. Rota recent. *part.* 7. *dec.* 30. *n.* 5. *arg. cit. Juribus num. anteceden.*

Et quamvis bona non proveniant a communi stipite, quia quando alimenta debentur ratione sanguinis, non est curandum, unde bona proveniant, num a communi stipite, vel aliunde, Rota *part.* 1. *dec.* 538. *n.* 4. *&* 5. *part.* 7. *decis* 194. *n.* 67. Marescot. *var. resolut. lib.* 2. *cap.* 83. *num.* 4. Gratian. *disceptat. forens.* 363. *n.* 21. *tom.* 3. Molina *de primogenit. Hispan. lib.* 2. *cap.* 16. *sub n.* 59. & alii. 64

Et quod dicitur de Patruo respectu Nepotis, dicitur etiam de Nepote respectu Patrui, qui si sit pauper, alendus est in subsidium a Nepote. Rota *in d. Romana Alimentorum* 15. *Iunii* 1613. *coram Patriarcha Manzanedo, & par.* 7. *recent. decis.* 194. *n.* 4. *& seq. &* 19. cum pluribus Doctoribus ibi allegatis. 65

Etiamsi agatur de Patruo naturali; Rota *in d. Romana Alimentorum, & cit. part.* 7. *decis.* 194. *n.* 5. *& sequ.* cum pluribus aliis ibi allegatis; *arg. citat. Juribus sub n.* 62. 66

Conjuncti enim ratione sanguinis, & naturalis pietatis tenentur inter se præstare vitæ subsidia. Rota *par.* 7. *recent. decis.* 194. *n.* 34. *& seq. per text. in cap. Est probanda* 16. *dist.* 86. ibi: *Proximos seminis tui ne despicias, si egere cognoscas; melius est enim, ut ipse subvenias tuis, quibus pudor est ab aliis sumptum deposcere, aut alicui postulare subsidium necessitati*; Natura autem non facit differentiam inter conjunctos naturales legitimos, ac inter illegitimos, §. *Si quis sane non habens* 1. *in Authentic. seu Novella* 74. *collat.* 6. *Quibus modis naturales efficiantur legitimi*; & §. *Si vero filios* 3. *cap.* 12. *Authent. seu Novella* 89. *collat.* 7. *Quibus modis naturales efficiantur sui*, *leg. Adoptivus*, §. *Serviles vers. Unde nec vulgo*, *ff. de ritu nuptiar.* cum similibus; adeoque &c. 67

Maritus tenetur alimenta præstare uxori, si ab eadem, vel ab ejus Patre, vel aliis consanguineis, dotem recepit. *Communis* per text. *in l. Quæ legatorum* 14. *ff. Ut in possessione legatorum l. Si Filia* §. 1. *ff. Familiæ Erciscund. l. Si cum dotem* §. *Sin autem*, *ff. soluto Matrim.* cum similibus. 68

Maritus tenetur alimenta præstare Uxori, etiamsi sine dote eam duxerit, si scienter indotatam accepit, nec dos fuit ei promissa, nec Jus aliquod sibi reservavit ad dotem, Rota recent. *part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 617. Surdus *de alimentis tit.* 1. *qu.* 38. *n.* 13. Innocent. *in cap. Per vestras*, *de donat. inter virum, & uxor. in fine*, Lara *in l. Si quis a liberis* §. *Si quis ex his n.* 21. *ff. de agnoscendis, & alendis liberis*, Rosignol. *de effect. Matrimon. contract.* 15. *de Matrim. VI. disquisit.* 1. §. 19. *n.* 2. Molina *tom.* 2. *de Justit. disput.* 425. §. *Si marito dos*, Sanchez *de Matrim. lib.* 9. *disput.* 5. *n.* 8. & alii passim. Et ratio est, quia ex quo duxit Uxorem sine dote, & promissione dotis, videtur sponte cessisse cuicumque Juri ad eamdem, & voluisse pro dote accipere ipsius Uxoris personam; unde sibi imputari debet, si nullam dotem exegerit, teneturque ad uxorem alendam. 69

Si autem Maritus uxorem duxit sine dote numerata, cum dote tamen promissa, & conventa in determinata quantitate, fide data de solutione, & postea eam- 70

eamdem non possit exigere, tunc de rigore Juris non tenetur alimenta eidem Uxori præstare; Rota *part.* 2. *recent. dec.* 470. *n.* 4. Sanchez *de Matrim. lib.* 9. *de debito conjug. disput.* 5. *num.* 2. Rosignolus *loc. cit. n.* 6. & alii. Et ratio est, quia dos ideo datur Marito, ut ex illa tamquam ex pretio, seu ex fructibus ipsius, sustineat onera Matrimonii; *l. Pro oneribus* 20. *Cod. de Jure Dotium*, *l. Dotis fructum* 7. *ff. eod.* adeoque dote non soluta, non tenetur Maritus alimenta præbere Uxori, quia cum deficit id, propter quod assumitur onus, debet & ipsum onus deficere.

71 Dicitur autem notanter *de rigore Juris*, quia in tali casu Maritus tenetur præstare alimenta Uxori ex æquitate, & honestate; *arg. l. Si cum dotem* 22. *§.* 7. *ff. solut. Matrimonio*, ut recte docent Joannes Angelus Bossius *tract. de effect. Matrim. cap.* 6. *num.* 29. & *tract. de dote cap.* 2. *num.* 141. Vallerus *de different. inter utrumque For. verb. Uxor, different.* 2. *in fine*, Rosign. *loc. cit. num.* 7. & alii. Et ratio est, quia cum Maritus ex vi Matrimonii servare debeat cum Uxore individuam vitæ unitatem, nimis inhumanum esset, si ei negaret congrua alimenta, quando ipsa aliunde habere non posset, adeoque &c.

72 Si uxor sine necessaria causa recedat, & divertat a Marito, Maritus non tenetur ei alimenta præstare, quamvis dotem ab ea acceperit. Secus vero si ob justam causam recederet, seu diverteret a Marito. Joannes Lupus *in cap. Per vestras, de donat. inter vir. & uxor. not.* 3. *in princip. n.* 14. Barbosa 2. *par. Rubr. ff. soluto Matrimonio*. Rosignol. *loc. cit. §.* 22. *n.* 5. 6. Vide verb. *Uxor num.* 24.

73 Si vero nec sua culpa, nec culpa Mariti recesserit, tenetur Maritus illam alere. Lara *in l. Si quis a liberis §. Si quis ex his, ff. de agnoscendis, & alendis liberis*, Sanchez *de Matrimonio lib.* 9. *disput.* 4. *num.* 25. Rosignol. *loc. cit n.* 7. & alii recte notantes, quod si uxor recedat a Marito ob periculum infectionis, ex morbo contagioso Mariti, & hujusmodi, tunc Maritum teneri ipsam alere. Et ratio est quia, ut expresse habetur *in cap. Sine culpa* 23. *de Regul. juris in* 6. *Sine culpa (nisi subsit causa) non est aliquis puniendus*, & concordat *l. Sancimus* 22. *Cod. de pœnis*, cum similibus, adeoque uxor recedens a Marito sine ulla sua culpa non est privanda alimentis sibi debitis a Marito.

74 Si Maritus sit inops, & Uxor dives, tenetur hæc alimenta illi præstare. Lara *in l. Si quis a liberis §. Si quis ex his num.* 14. *ff. de agnoscendis, & alendis liberis*, Bartolus *tract. de alimentis num.* 49. Speculator *tit. Qui Filii sint legitimi §. unic. num.* 40. Bertachinus *in repert. l. V. verb. Uxor alitur, vers. Uxor dives*, Rosignol. *loc. cit. disquisit.* 1. *§.* 23. *num.* 4. & alii per text. *in l. Si cum Dotem* 22. *§.* 7. *ff. soluto Matrimonio*, ibi: *Quid enim tam humanum est, quam fortuitis casibus mulieris Maritum, vel Uxorem viri participem esse?* Sicuti enim Maritus in casu indigentiæ Uxoris tenetur eam alere, ita Uxor dives in casu indigentiæ Mariti tenetur ei alimenta præstare.

75 Alimenta debentur Uxori ab hæredibus Mariti, qui dotem detinent, pro anno luctus. Rota *part.* 3. *decis.* 269. *num.* 1. & communis Doctorum per clarum text. *in l. Unica §.* 7. *Cod. de rei uxoriæ actione*.

76 Etiamsi ipsa Uxor aliunde sit dives; *arg. tit. l. Unica §. Exactio, Cod. de rei uxor. actione*; ubi indefinite, & sine ulla restrictione statuitur, quod Uxor vidua pro anno luctus sit congrue alenda ab hæredibus Mariti, si pro illo anno dotem retineant, nec ullam facit distinctionem de Uxore divite, aut paupere, adeoque neque nos distinguere debemus, & excipere Uxorem divitem, cum ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debeamus; *cap. Quia circa* 22. *de priv. l. de pretio* 8. *ff. de publiciana in rem action. l. Non distinguemus* 32. *ff. de receptis Arbitr. l. Præses* 3. *ff. de officio Præsidis*. Tum quia Maritus recepta dote tenetur Uxorem alere, quantumvis aliunde sit dives, per text. *in leg. Dotis fructum* 7. *ff. de Jure dotium, & l. Pater pro filia* 17. *ff. de doli, mali, & metus exceptione*; adeoque etiam hæredes non restituta dote tenebuntur eamdem alere, quantumvis aliunde divitem. Et sic tenent Joannes Angelus Bossius de dote *cap.* 20. *num.* 86. & *tract. de aliment. obligat cap.* 11. *n.* 759. Leotardus *de Usuris qu.* 30. *n.* 33. Rosignol. *de dote part.* 2. *prænot.* 22. *n.* 42. Baldus, Alexander Corduba, & alii ab ipso citati contra Joannem Andream, Campegium, & Castropalaum.

Item etiamsi dotis fructus ad alimenta præstanda non sufficiant, Rota *part.* 3. *decis.* 269. *n.* 1. Rosignol. *loc. cit. num.* 50. cum pluribus aliis ibi allegatis, *arg. cit. l. unic. §.* 7. *Cod. de rei uxoriæ action.* Sicuti enim Maritus tenetur ad alendam Uxorem, quamvis dotis fructus non sufficiant, ita etiam ejus hæredes, quamdiu dotem retinent. 77

Pro alimentis, quæ hæredes Mariti Uxori præstant pro anno luctus, non tenetur Uxor in illorum favorem impendere suas operas, sive obsequiales, sive artificiales, Campegius *de dote part.* 2. *quæst.* 16. Jo: Angelus Bossius *de alimentis obligat. cap.* 11. *n.* 759. cum aliis ab ipsis ibi allegatis; Rosignol. *loc. cit. n.* 74. & alii. Et ratio est, quia quando Lex determinat emolumentum aliquod, v. gr. alimenta ex aliqua caussa onerosa, ille qui obligatur ad alendum, non potest aliquod onus præscribere alimentario, quia non suo, sed Legis judicio tradit per text. *in l. Si adrogator* 22. *ff. de adoptionibus*; adeoque neque hæredes, qui intra annum luctus tenentur præstare alimenta Uxori viduæ ratione suæ dotis ab ipsis detentæ, possunt ipsam obligare ad operas artificiales, & obsequiales. 78

Potest Uxor sine usuræ labe convenire cum hæredibus Mariti pro alimentis sibi debitis pro anno luctus, ut certam quantitatem sibi conferant, Navarrus *in commentar. de usuris n.* 68. & *in Manual. cap.* 17. *n.* 213. Covarruv. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 1. *vers. sexto*, Augustinus Barbosa *Collect. ad cap. salubriter n.* 9. *de usuris qu.* 30. *n.* 28. Franciscus Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *quæst.* 39. *n.* 69. & *seq.* Rosignol. *loc. cit. n.* 50. Et ratio est clara, quia illa quantitas non deducitur in pactum ob solam dilationem temporis in restituendo; quod utique esset usurarium, sed solum in compensationem alimentorum eidem Uxori debitorum; quod nullam usuræ labem continet; cum sic solum exigatur, & conferatur quantitas certa pro specie, seu Jure certo. 79

Si illa quantitas conventa non excedat onera alimentorum, quamvis excedat valorem fructuum dotis, adhuc potest sine labe usuræ exigi. Covarruvias *loc. cit. cap.* 1. *n.* 3. Franciscus Molin. *loc. cit. qu.* 39. *n.* 74. Surdus *de alimentis tit.* 10. *qu.* 44. *n.* 27. Rosignol. *loc. cit. num.* 55. Trullench. *tom.* 2. *summæ lib.* 7. *cap.* 3. *n.* 23. Salas *de Usuris dub.* 30. *num.* 10. & alii. Et ratio 80

est,

est, quia cum hæredes Mariti retinentes dotem teneantur pro anno luctus conferre alimenta Uxori juxta decentiam status, nulla habita ratione, an fructus ipsius dotis adæquent dicta alimenta, per text. *in l. Unica §. 7. de rei uxoriæ actione* indefinite loquentem, poterit ipsa Uxor juste sine labe usuræ exigere quantitatem correspondentem oneri eorumdem alimentorum, quamvis excedentem valorem fructuum dotis.

81 Uxor vidua non solum intra annum luctus potest ab hæredibus Mariti detinentibus dotem exigere alimenta, sed etiam post annum luctus si in mora fuerint restituendi eamdem, Navarrus *in comment. de Usuris num.* 67. Salonius 2. 2. *quæst.* 78. *art.* 2. *controv.* 15. *n.* 7. Leotardus *de Usur. quæst.* 30. *num.* 57. Sotus *de Justit. & Jur. lib. 6. quæst.* 1. *art.* 2. *circa finem*, Thesaurus *decis.* 43. *num.* 4. Rosignol. *loc. cit. num.* 57. & alii. Et ratio est, quia injustum est ut dotem detineant, & fructu dotis gaudeant, & alimenta non conferant; cum is, qui dotem recipit, intelligatur tacite se obligasse ad alimenta tradenda, donec dos restituatur, per textum *in leg. Dotis fructus in princip.* 7. *ff. de jure dotium*, *l. Si cum dotem* 22. *§.* 8. *ff. soluto Matrimonio*.

82 Hæredes Mariti tenentur alere Uxorem viduam, si sit indotata, inops, & non habeat aliunde, quo se possit alere, Rota recent. *part.* 1. *tom.* 1. *decis.* 30. *n.* 2. *cum seq. & 19. & seq.* cum pluribus ibi adductis.

83 Item hæredes Uxoris tenentur alere maritum inopem, qui non habet aliunde quo se alat; Cum inter Virum, & Uxorem ad imparia non sit judicandum; Rota *loc. cit. n.* 1. *&* 20. cum pluribus ibi allegatis, per textum expressum *in cap. Si quis Uxorem* 4. *caus.* 32. *quæst.* 1.

84 Extante controversia inter Patrem, & Filium super alimenta præterita, probabilius est, quod possint compelli ad compromissum. Sic tenere censetur Joannes Baptista Saminiatus *Controv.* 81. Blanchus *de compromiss. quæst.* 4. *sub tit. de quibus causis possit compromiss. fieri num.* 19. Surdus *de alimentis tit.* 8. *privil.* 61. *num.* 33. Castillus *de alimentis cap.* 70. *per tot.* Urceolus *de transact. qu.* 49. *num.* 1. & alii, qui omnes excipiunt solum quoad alimenta futura, adeoque censent id posse fieri quoad alimenta præterita; per textum expressum *in l. de alimentis* 8. *Cod. de transactionibus*, ibi: *de alimentis præteritis, si quæstio deferatur, transigi potest*. Et sic expresse docet Rosignol. *de effectibus Matrimon. contract.* 15. *de Matrimon. IX. prænot.* 13. *nu* 2.

85 Secus autem est dicendum quoad alimenta futura, ut expræsse defendunt Corduba a Lara *in l. Si quis a liberis §. Parens*, *num.* 50. *ff. de agnoscendis, & alendis liberis*; Borrellus *de compromiss. §.* 2. *gloss.* 1. *num.* 308. Collerius *de alimentis lib.* 2. *cap.* 8, *num.* 59. Saminiatus *Controv.* 81. *num.* 8, *& seq.* Novarius *ad pragmat. Regni*, *tit. de Arbitris coll.* 2. *sub num.* 4. Rosignol. *loc. cit. num.* 3. aliique citati *num. antecedenti*: & ita resolutum fuisse in Senatu, & Sacro Consilio Neapolitano referunt Novarius, Saminiatus, & Rosignolus *loc. cit.* Et ratio est, quia causa pro alimentis futuris est executiva, & omnino privilegiata, tam ratione ordinis, & temporis, quam ratione etiam probationum: *l. Senatus consultum* 1. *§.* 12. *&* l. *Si quis a liberis* 5. *§.* 8. *ff. de agnoscendis, & alendis liberis*. Bartolus *in l. de alimentis num* 3. *Cod. de transact.* Castillus *de alimentis cap.* 4. *num.* 1. & est celerrimæ expeditionis, nec dilationem patitur, cum interim Filii de vento vivere nequeant. Borell. *consil.* 71. *num.* 37. *per text. in l.* 2. *ff. de re judicat.* Surdus *de alimentis tit.* 8. *privil.* 11. *& privil.* 70. Giurba *decis.* 4. *num.* 45. *vers. sed alimenta*. In causis autem executivis, & celerrimæ expeditionis, compromissum non admittitur. Baldus *in l.* 1. *in princip. ff. de transact.* Alexander *consil.* 82. *num.* 4. *lib.* 1. Mastrillus *decis.* 270. *n.* 49. adeoque &c. Tum quia super alimentis futuris non potest fieri transactio sine auctoritate Prætoris, nec alimentarius cogi potest ad transigendum; textu expresso *in cit. l. de alimentis* 8. *Cod. de transact.* ibi: *De futuris autem sine Prætore, seu Præside interposita transactio nulla Auctoritate Juris censetur*; adeoque super ipsis nequit fieri compromissum, cum pari passu procedant transactio, & compromissum.

Alimenta præterita non præstita a Patre Filio, qui eadem acquisivit mendicando, vel alio modo non oneroso, non possunt a d. Filio repeti, neque quoad eorum æstimationem. Alexander *in l. de alimentis*, *in princip. Cod. de transact.* Stephanus Gratianus *discept. forens. tom.* 1. *cap.* 60. *num.* 19. *&* 20. Fontan. *de pactis nupt. claus.* 5. *par.* 1. *n.* 100. *& claus.* 6. *gloss.* 2. *part.* 3. *num.* 35. Megala *par.* 4. *lib.* 2. *cap.* 23. *quæst.* 1. *n.* 26. Azorius *par.* 2. *lib.* 2. *c.* 4. *quæst.* 16. Rosignol. *loc. cit. prænot.* 14. & alii. Et ratio est, quia Pater tum Jure naturali, tum Jure civili tenetur præstare alimenta Filio solum cum iis indiget, nec aliunde sibi ea providere potest, ut patet ex *l. Si quis a liberis* 5. *§.* 7. *ff. de agnoscendis, & alendis liberis*. In ordine autem ad dicta alimenta præterita, Filius jam non amplius eis indiget, & penitus cessavit necessitas, cum de iis sibi modo non oneroso providerit, adeoque &c. 86

Si autem Filius pro sibi providendis dictis præteritis alimentis non sibi a Patre præstitis, cum aliunde non haberet, contraxerit aliquod debitum per mutuum, tunc Pater tenetur solum illud debitum seu mutuum restituere. Bartolus *in l. Libertis quos §. Manumissis num.* 3. *ff. de alimentis, & cib. legat.* Stephanus Gratianus *discept. forens. cap.* 60. *num* 22. Fontanella *claus.* 6. *gloss.* 2. *part.* 3. *num.* 37. Joann. Angelus Bossius *tract. de effect. Matrimon. part.* 2. *cap.* 15. *n.* 882. Merenda *Controvers. Jur. tom.* 4. *lib.* 22 *cap.* 29. *num.* 3. Rosignol. *loc. cit. num.* 3. & alii. Et ratio est, quia tunc necessitas alimentorum perseverat in debito contracto pro ipsis providendis, cum hoc substituatur in Jure loco eorumdem alimentorum, adeoque Pater obligatus ad alimenta, tenebitur ad debitum contractum pro illis, si, ut debuerat, non subministravit; & Filius aliunde non habuit, quo sibi illa provideret. 87

Renuente Patre alimenta debita præstare Filio, cum possit, potest idem Filius alimenta repetere a die petitionis: Stephanus Gratian. *discept. forens. tom.* 1. *cap.* 54. *num* 11. Surdus *de aliment. tit.* 8. *privil.* 60. *num.* 60. Vincentius de Franchis *decis.* 605. *n.* 6. *& 9. in fine*; Fontanella *de pact. nupt. claus.* 6. *gloss.* 2. *part.* 3. *num.* 43. *& sequent.* Lancellotus *de attent.* 2. *part. c.* 1. *Limit.* 24. Pontanus *de alimentis cap.* 12. Rosignol. *loc. cit. num.* 8. & alii. Et ratio est, quia si alimenta peti possent solum a die latæ sententiæ, & non a die petitionis, debitor eorumdem posset suis cavillationibus, & subterfugiis diu sententiam protrahere, & Alimentarium eludere, sicque commodum ex sua malitia, & 88

dolo reportare, quod nullatenus est dicendum, *per text. in cap. Intelleximus 7. de Judiciis*, ibi: *Ne videatur de sua malitia commodum reportare*; *leg. Non fraudantur* 134. *§.* 1. *de Regul. Juris*, ibi: *Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest*, adeoque &c.

89 Alimenta debentur Filio afferenti se esse Filium, quamvis Pater neget, si sit in quasi possessione Filiationis; Bartolus *in l. Si neget 7. ff. de agnoscendis, & alendis liberis*, Molina *de Primogenit. lib. 2. cap. 16. num. 36.* Covarruvias *Practic. cap. 7. num.* 8. Stephanus Gratianus *discept. forens. tom. 2. cap. 238. num. 43.* Paschalis *de patria potest. c. 2. n. 7.* Molina Theologus *de Justit. tom. 3. disp. 616. num. 15. vers. quando autem*; Rosignol. *loc. cit. disquisit. 1. §. 10. num. 2.* Rota Rom. *dec. 21. num. 2.* apud Verallum. Et ratio clare deducitur a paritate eorum, quæ habentur *in l. Si quando 7. §. Quod si ei, Cod. de ordine cognit.* ubi statuitur, quod si ille, qui est in quasi possessione libertatis, fuerit spoliatus bonis ab eo, qui se Dominum asserit, & talem se esse contendit, debet ab eodem habere pendente lite alimenta, & litis expensas, adeoque dicendum est etiam in hoc casu, cum id æquitas postulet, ne defectu necessariorum decidat dictus Flius a suo bono Jure, quod fovet.

90 Si autem non sit in quasi possessione Filiationis, debet Judex summarie cognoscere, & si constiterit de Summo jure ejusdem petentis, debebit decernere alimenta, & litis expensas, donec in plenario Judicio jus Filiationis absolvatur, textu expresso *in l. Si quis a liberis 5. §. 8. ff. de agnoscend. & alend. liberis*, & concordat *l. Si Judex 10. ff. de his, qui sui, vel alieni Juris sunt*, sic expresse docet cum pluribus ibi allegatis Rosignol. *loc. cit. num. 3.*

91 Alimenta sunt a Patre iterum præstanda Filio, quamvis hic culpose consumpserit quantitatem sibi assignatam pro eisdem alimentis, Baldus *in l. Si captivi ad fin. Cod. de Episc. & Clericis*; Jason *in l. Si cum dotem §. 1. n. 7. & sequent. ff. soluto Matrim.* Fontanella *de pactis nupt. tom. 2. claus. 5. gloss. 1. part. 1. num.* 78. Azorius *part. 2. cap. 4. qu. 12.* Merenda *controv. var. lib. 4. cap. 34. num. 6.* Rosignol. *loc. cit. disput. 2. §. 1. n. 2.* & alii. Et ratio est clara, quia Pater tenetur de Jure naturæ ad præstanda alimenta necessaria Filio; tale autem Jus naturæ adhuc viget, quamvis Filius portionem sibi assignatam pro alimentis culpose in comessationibus, ludis, & meretricibus consumpserit; Cum Jura naturalia nullo extrinseco accidenti tolli possint per text. *in l. Eas obligationes 8. ff. de capite minutis*, *l. Jura sanguinis 9. ff. de Regulis Juris, & §. Sed naturalia 11. Institut. de Jure naturali*; adeoque extante Filio in necessitate alimentorum, non obstante tali culpabili consumptione, adhuc tenetur Pater iterum alimenta præstare.

92 Alimenta quando, & quomodo debeantur Patrono Beneficii a Beneficiato? Vide verb. *Juspatronatus art. 4. a n. 114. ad 132.*

93 Clerici privati Beneficiis Ecclesiasticis, ad quorum Titulum ordinati fuerunt, nullum Jus habent pro consecutione alimentorum super eorum fructibus, quamvis non habeant aliunde, quo se alere possint. Sic Monacell. *t. 4. supplement. ad 2. tom. num.* 410. cum Pignatello. Ubi testatur pluries Sacram Congregationem Concilii declarasse posse ipsos ob sua demerita privari Beneficiis absque ulla præservatione alimentorum, & signanter *in Firmana 30. Maii 1665. in Romana 18. Mart. 1684. & in Vercellens. 15. Decembris 1690.* uti refert *tom. 2. tit. 23. formula 3. n. 22. & in Asculana 13. Augusti 1707. ad 1.* ubi de Canonico Collegiatæ, qui Canonicatum loco Patrimonii pro congrua sustentatione subrogari obtinuerat.

Clericus a Beneficio suspensus, si aliunde non habeat, debet ex fructibus illius alimenta percipere, 94 Glossa *in cap. Cum Vintoniensis Ecclesia 25. de electione verb. Administrant*, & alia Gloss. *in cap studeat 39. dist. 50. verb. Et sui*, Monacell. *t. 4. supplement. ad 3. tom. n. 8.*

Parentes, & alii exponentes infantes in publicis Hospitalibus, aliisque locis, aut ante ostium alterius, 95 an, & quando teneantur refundere alimenta, seu restituere expensas. Vide verb. *Parentes a n. 24. ad 32.*

Si Filius in querela inofficiosi Testamenti in prima 96 instantia obtinuit pro se sententiam, sunt ei decernenda alimenta, & litis expensæ usque ad finem ejusdem litis per ultimam sententiam. *Communis, & certa* per textum expressum *in l. Si injusta 27. §. 3. ff. de inofficioso Testamento.*

Immo quamvis in prima instantia circa querelam 97 inofficiosi Testamenti nondum fuerit sententiam consecutus, si tamen habeat validas præsumptiones pro se ipso, & foveat bonum Jus, potest exigere etiam in eadem prima instantia, per Judicem sibi decerni alimenta, & litis expensas; Stephanus Gratianus *discept. forens. tom. 2. c. 236. n. 4.* Molina *de primogenit. Hisp. c. 15. n. 36.* Alter Molina Theologus *de justitia tom. 3. disput. 616. n. 15.* Merenda *Controv. Jur. tom. 1, lib. 5. c. 30. n. 2.* Paschalis *de patria potestat. part. 2. c. 3. n. 60.* Fontanella *de pact. nupt. tom. 2. claus. 6.* Gloss. *d. part. 4. n. 26.* Rosignol. *loc. cit. disquisit. 1. §. 11. n. 3.* Annot. *ad decis. 617. n. 18. cum sequent. n. 26. cum seq. n. 136. cum seq. part. 4. t. 3.* cum pluribus Rotæ decisionibus ibi allegatis, & ibidem *n. 138.* notatur quod cit. *Lex si instituta n. 27. §. 3. ff. de inofficioso Testamento* procedit etiam in hoc casu, quando Filius, seu alius collitigans pauper, & fovens bonum Jus etiam in prima instantia petit alimenta, & sumptus litis, & ibi ad id adducuntur clarissimi Doctores, & Rotæ decisiones. Et ratio est, quia cum constat de bono jure Actoris, eadem ratio pro exigendis dictis alimentis, & litis expensis militat, quando nulla obtenta sententia versamur adhuc in prima instantia, ac quando jam est obtenta sententia in prima instantia in ordine ad prosequendam causam in secunda instantia appellationis: Siquidem ratio, ob quam Jura decernunt esse præstanda dicta alimenta, & sumptus litis, est inopia Agentis, seu collitigantis, ne pauper collitigans ob impotentiam cogatur suum bonum Jus, & litem deferere; quæ ratio ut de se patet, habet locum in utroque casu; Ubi autem eadem est ratio, eadem est Legis dispositio; *l. ideo 27. ff. de Legibus*, *l. Illud 32. ff. Ad Leg. Aquiliam*, *cap. Inter corporalia 2. de transact. Episcop.* Cum ratio Legis sit anima Legis: *l. Cum ratio 7. ff. de bonis damnator.*

Alimenta, & litis expensæ pendente lite super inofficioso Testamento, debentur etiam Filiis emancipatis, si sint pauperes, & foveant bonum Jus. Item 98 Filiis Legitimis per subsequens Matrimonium. Item Filiis in utero existentibus ventris nomine. Item Filiis adoptivis. Item Nepotibus per lineam virilem descen-

scendentibus extantibus debitis conditionibus. Item Patri, Avo, & Ascendentibus adversus hæredes Filii, Nepotis &c. Item Fratribus, & Sororibus indigentibus. Item Filiis illegitimis, & spuriis. Sic quoad omnes Sapientissimus Pater Rosignol. *loc. cit. disquisit.* 1. *§.* 12. cum pluribus ibi allegatis *arg. cit. l. Si instituta* 27. *§.* 3. *ff. de inofficioso Testamento*, aliisque Juribus ab ipso adductis.

99 Alimenta, & sumptus litis debentur cuicumque Actori pauperi, quando cum paupertate concurrit etiam præsumptio boni Juris; Annotat. *ad decis.* 617. *a num.* 18. Rota *recent. part.* 4. *tom.* 3. Rota *part.* 2. *decis.* 749. *num.* 1. *part.* 3. *decis.* 81. *n.* 1. *decis.* 948. *n.* 1. *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 223. *n.* 1. *decis.* 423. *n.* 2. *cum seq. part.* 8. *dec.* 124. *n.* 6. *part.* 11. *decis.* 211. *n.* 1. *part.* 12. *decis.* 158. *n.* 1. *decis.* 263. *n.* 15. *part.* 13. *decis.* 398. *num.* 1. *part.* 14. *decis.* 204. *n.* 15. *part.* 16. *decis.* 117. *numer.* 5. *part.* 18. *tom.* 1. *decis.* 405. *numer.* 1.

100 & sæpe alibi. Alimenta enim, & sumptus litis nunquam solent denegari pauperi Actori, stante paupertate cum præsumptione boni Juris; quæ opinio a toto Orbe communi applausu est recepta, tam ab Italis, Germanis, Hispanis, &c. quam ab omnibus scribentibus Pontificiis Cæsareis, Regentibus, Consulentibus, Antiquis, & Modernis; Annotat. *ad decis.* 617. *a n.* 26. *ad* 28. Rotæ Romanæ *part.* 4. *tom.* 3. ubi plurimæ ad id allegantur ejusdem decisiones cum suis Juribus.

101 Et dicta conclusio locum habet distincte, sive Judicium sit universale, & agatur ad universitatem bonorum; sive particulare, & lis agitetur super re particulari; adeo ut contraria opinio plenis votis sit reprobata, d. Annotat. *ad decis.* 627. *num.* 29. *cum sequent. part.* 9. *tom.* 3. Rota *part.* 2. *decis.* 749. *num.* 5. *part.* 9. *t.* 1. *decis.* 50. *n.* 10. *part.* 13. *decis.* 398. *n.* 11. *part.* 18. *tom.* 1. *decis.* 307. *n.* 2. *cum seq.* & sæpe alibi. Causa enim, ob quam præstari debent alimenta, & sumptus litis, non consistit in eo, quod agatur magis ad unam rem, quam ad aliam, de cujus boni Juris præsumptione constat; sed ideo præstatur, ne pauper ob inopiam cogatur deserere ejus bonum Jus, & litem; Annotat. *ad cit. decis.* 617. *n.* 33. *cum sequent.*. Rota *in Fanen. Dotis* 20. *Novemb.* 1641. *coram Cerro*, & sæpe alibi.

102 Alimenta si sint debita ex sola dispositione Juris, non potest Alimentarius sine causa ea exigere extra domum hæredis; Rota *recent. part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 680. *num.* 9. Et hæc conclusio est innixa rationi, ut sic minus gravetur hæres; Rota *ibid. n.* 13. cum pluribus ibi citatis; Rosignolus *loc. cit. disquisit.* 1. *§.* 9. *n.* 3. cum variis aliis ibi allegatis. Et ratio est, quia quando alimenta sunt debita ex sola dispositione Juris, regulariter debentur solum in subsidium; ut sic provideatur Alimentario aliunde non habenti, quo se alere possit; sufficienter autem providetur Alimentario, si ei alimenta præstentur in domo hæredis, adeoque non potest sine justa causa ea exigere extra ipsius hædis domum, ut sic minus gravetur hæres juxta allegatam rationem Rotæ.

103 Justa autem, & sufficiens causa exigendi alimenta extra domum hæredis est, si hæres sit rixosus, & iracundus, vel habeat uxorem rixosam, & iracundam; vel habeat Personas similes in domo; Annot. *ad decis.* 636. *n.* 147. *ad.* 149. *Rotæ. part.* 4. *tom.* 3. Vel si Legatarius non habitet cum hærede propter aliquod odium vigens inter eos; Ead. Annot. *n.* 150. Vel si inter Legatarium, & hæredem agitetur aliqua lis, etiam super eisdem alimentis; Ead. Annot. *num.* 162. *cum. seq.* Et ipsa Rota *part.* 4. *t.* 1. *dec.* 199. *part.* 18. *t.* 1. *decis.* 307. *n.* 15. *part.* 19. *t.* 1. *decis.* 241. *n.* 20. *cum. seq.* Vel si vigeant discordiæ, & lites criminales inter alendum, & hæredem. Rota *part.* 15. *decis.* 256. *num* 13. Quod procedit etiam in Filio adstringente Patrem ad alimenta sibi præstanda; Rota *ibid. num.* 14. *& part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 241. *num.* 21. Et idem procedit quoad Fratrem litigantem cum altero Fratre, qui pariter potest ab eodem petere alimenta extra domum; Rota ibi *cit. decis.* 241. *num.* 19. *cum sequent.* Vel ubi hæredi prætendenti alimenta in domo, præstare obstat Legatarii Professio in Religione; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 199. *num.* 6. Vel ubi Legatarius vult cum propria uxore, & filiis habitare: Rota *ibid. n.* 6.

In hac tamen quæstione qualis sit justa causa petendi 104
alimenta extra domum, remittitur arbitrio Judicis a Jure regulando; Annotatio *ad d. decis.* 636. *n.* 172. *Rotæ. part.* 4. *tom.* 3. ubi plures ad id allegantur Doctores, & Rotæ decisiones. Et Judex, etiamsi ali- 105
menta essent Legata in Domo, potest cogere hæredem ex justa causa ad ea præstanda extra domum; *cit.* Annotat. *ad decis.* 646. *num.* 173. & ipsa Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 157. *n.* 18. *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 241. *num.* 19. *cum-seq.*

Si autem alimenta sint debita ex dispositione homi- 106
nis, seu Testatoris, tunc aut Testator simpliciter alimenta legavit absque alia adjectione, & hoc casu Legatarius facultatem habet habitandi ubi vult; & hæres tenetur eidem alimenta præstare; dict. Annotat. *ad dec.* 636. *n.* 73. *cum. sequent.* & ipsa Rota *part.* 15. *decis.* 256. *num.* 10.

Quæ conclusio procedit etiam in legato alimento- 107
rum facto a Viro Uxori, quæ potest habitationem eligere ubi vult, & ibi petere alimenta: dict. Annot. *ad decis.* 636. *n.* 77. *ad* 81. ubi traditur ex Doctoribus, hanc opinionem veluti communem receptam semper fuisse, & in praxi observatam. Et ratio supradictorum est, quia in hoc casu legatum censetur factum a Testatore favore Legatarii, & non hæredis, ideoque ipsius Legatarii commodum attendendum venit; cum semper in dubio favore ipsius libertatis judicandum sit; *l. Inter pares*, *ff. de re judicat. l. in obscura*, *l. Quoties*, *l. Libertas*, *ff. de regul. Juris*, *l. Julia*, *ff. de manumiss.* & expresse dict. Annotat. *ad decis.* 335. *num.* 82.

Aut Testator tunc alicui alimenta legavit in domo, 108
vel sub conditione, vel cum onere morandi, vel habitandi in domo, vel cum hæredibus; vel per aliud æquipollens constat de tali voluntate Testatoris, & in eo casu Legatarius non potest alimenta exigere extra domum hæredis; ad quem effectum non sufficit Legatarium habitare in eadem domo, nisi comedat cum hærede. Quia tunc onus habitandi, & comedendi cum hærede, censetur adjectum favore ipsius hæredis; dict. Annot. *ad decis.* 636. *a n.* 103. *ad* 112. ubi ad id afferuntur plures Doctores, & Rotæ decisiones cum variis Juribus.

Quæ tamen conclusio non habet locum, quando 109
aliter hæredi visum fuerit; quia cum dictum onus in hoc casu fuerit adjectum favore hæredis, iste poterit

dicta

dicta alimenta præstare extra domum, etiam invito Legatario; dict. Annot. *n.* 124. *cum. sequentibus*, cum pluribus Juribus, & Doctoribus ibi allegatis.

110 Sicut neque habet locum, ubi agitur de Legato facto Mulieri in domo hæredis, quæ nec commode, nec honeste ibi morari potest, puta, quia ipse est juvenis, & hæres pariter est juvenis & luxuriosus; tunc eum poterit ipsa petere alimenta extra domum hæredis; quia dicta conditio morandi cum hærede apposita Legato, tamquam turpis, in isto casu habetur pro non scripta, dicta Annotat. *ad dec.* 636. *n.* 129. *cum seq. & n.* 145. *cum seq.* cum pluribus Juribus, & Doctoribus ad id allegatis.

111 Sic si mulier, cui fuerunt Legata alimenta, sit copulata Matrimonio, non tenetur percipere alimenta ex mensa hæredis; Rota *part.* 14. *dec.* 442. *n.* 10.

112 Idem procedit, quoties concurrit aliqua justa causa, quo casu, non obstante onere habitandi cum hærede, Legatarius potest petere alimenta etiam extra domum hæredis; dict. Annotat. *ad decis.* 636. *a n.* 147. *ad* 171. ipsa Rota *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 199. *n.* 6. *part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 630. *num.* 14. *par.* 15. *dec.* 256. *n.* 12.

113 Quæ opinio procedit, etiamsi alimenta essent legata sub hac lege, ne possint peti extra domum; Rota *part.* 7. *tom.* 2. *decis.* 369. *n.* 18. Quænam autem sit ad id justa, & sufficiens causa, vide supra *n.* 102. 103. *&* 104.

114 Consuetudo, ut populus alimenta præstet Prædicatori, est servanda, & sufficit decennalis; Ripa *consil.* 1. *n.* 44. *de consuetud.* Surdus *consil.* 62. *n.* 17. *vol.* 1. Sperell. *decis.* 70. *n.* 1. Bellet. *disquisit. Clerici tit. de Clerico debitore §.* 15. *num.* 7. Campanil. *in divers. Jur. Canonic. rubric.* 12. *c.* 13. *n.* 17. Leo *in Thesaur. For. Eccles. part.* 1. *c.* 8. *num.* 6. & fuit clarissime cautum per Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. c.* 4. ibi: *Impensis eorum, qui ea præstare, vel tenentur, vel solent*, & sic pluries resolvit Sac. Cong. ut testatur Sperell. *l. c. num.* 1. Ad cujus laudabilis consuetudinis observantiam Episcopus populum cogere potest, per text. *in cit. ad Apostolicam* 43. *de Simonia*, & ex sententia Sacræ Congr. tenet Leo *l. cit. n.* 6.

115 Cessante autem dicta consuetudine, non populus, sed Episcopus, vel respective Parochus, si redditus Beneficii sint sufficientes, tenetur alimenta præstare Prædicatori. Sperell. *loc. cit. n.* 15. Tondutus *quæst. & resol. Beneficial. lib.* 1. *cap.* 39. *num.* 14. Frances *de Ecclesiis Cathedralibus cap.* 18. *n.* 126. Barbosa in Trid. *sess.* 5. *de reformat. cap.* 2. *a num.* 9. & *sess.* 24. *de reformat. cap.* 4. *num.* 10. & supracitati cum aliis; Et ratio est, quia cum munus prædicandi spectet ad Episcopum, & respective ad Parochum ex Conc. Trid. *cit. sess.* 5. *de reformat. cap.* 2. & *sess.* 24. *cap.* 4. sequitur ipsum teneri suis sumptibus Prædicatorem alere; quia, dum is, ad quem pertinet actus, illum per substitutum peragere potest, tenetur id facere suis sumptibus, per text. *in l. Sed si hæreditas* 11. *§.* 1. *ff. Ad exhibendum, cap. Inter cætera* 15. *de Offic. Ordinarii*, ibi: *Quibus ipsi, dum indiguerint, congrue necessaria subministrent*, & ibi tradit Abbas, Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 59. *num.* 7. 8. *&* 9. Riccius *in Prax. For. Eccles. decis.* 536. *num.* 1. Tondut. *loc. c. num.* 14. Frances *l. c. num.* 121.

116 Excipe tamen, si adesset aliquod Legatum, vel redditus sufficiens pro alimentis, & mercede Prædicatoris, tunc enim nullus alius esset molestandus, ut ex sententia Sacræ Congreg. firmat Leo *l. c. num.* 6. Sperell. *l. c. num.* 16. & alii.

Alia ad rem, Vide verb. *Adulterium*, verb. *Filius*, 117
verb. *Jurispatronatus*, verb. *Necessitas*, verb. *Parentes*.

Supplementa Auctoris.

Relate ad ea, quæ tradita sunt in hoc *art. num.* 45. 118
affertur Decretum Supremæ & Universalis Inquisitionis Romanæ, quo Fratres Minores de Observantia Reformati, & Capuccini declarantur exempti a solutione alimentorum pro iis, qui in dicto Tribunali carceri sunt mancipati.

Feria III. die 15. *Julii* 1732.

Lectis Litteris P. Inquisitoris Regii datis die 13. Junii proximi, quibus significat PP. Ordin. Min. Observant. dictæ Civitatis recusare solutionem alimentorum, quæ ab illa Inquisitione præstantur P. . . . . in carceribus dicti S. Officii detento, & ad carceres arbitrio Sacræ Congregationis, ubi ob prætensam sollicitudinem in Confessione, damnato, cum perpetua inhabilitatione ad audiendas Confessiones Sacramentales; & ideo supplicat ei rescribi, quomodo se gerere debeat; & relato decreto edito die 3. Augusti 1707. & Epistola illius vigore scripta P. Inquisitori Arimini in simili casu, nempe Capuccinos, Fratres Ordin. Min Observ. Reformat. aliosque Regulares, qui dietim vivunt ex eleemosinis, non teneri ad solutionem expensarum carcerarum.

Eminentissimi dixerunt: *Servandum Decretum editum die* 3. Augusti MDCCVII.

Additiones ex aliena manu.

Ad dignoscendum, quid nomine alimentorum veniat, & quomodo taxanda sint, inspicere oportet, qua ex causa debeantur. Multum enim interest, utrum alimenta ex contractu, vel legato, an vero ex sola pietate, & concurrente legis præcepto, debita sint. Si ex contractu debeantur, videndum quid actum sit inter contrahentes. Alimenta autem in genere conventa præstari debent juxta commodam alimentariorum sustentationem, habito respectu ad gradum familiæ, & consuetudinem loci, Rota *in Ariminen. Alimentorum* 27. *Junii* 1749. *§. Sed quod maxime, cor. bon. mem. Lana.* 119

Si debeantur ex legato, Testatoris voluntas spectanda est. Si de ea non constet, id præstandum, quod Testator præstare solitus erat. De hoc si neque constet, ex facultatibus Defuncti, ex dignitate Personæ, & caritate ejus, cui alimenta relicta, statui de alimentorum præstatione oportet; Voet. *in Commen. ad Pandect. lib.* 33. *tit.* 1. *n.* 6. 120

Si debeantur ex pietate, circa modum alendi multum Officio Judicis videtur esse tribuendum. Venit autem, quod etiam observat *Auctor*, non modo victus, & amictus pro qualitate, & conditione Personarum alendarum, & earum, quæ alimenta præbent sed etiam habitatio, medicamenta quoque valetudinis curandæ causa adhibita. Voet. *in Comment. ad Pandect. lib.* 25. *tit.* 3. *num.* 4. An etiam in studia sumptus, in artes liberales, aut mechanicas, confer eumdem Auctorem eodem loco citato. 121

Inter

122 Inter hos, qui ex officio pietatis alimenta præstare tenentur, primo loco occurrit Pater. Quod si Pater inops sit, aut mortuus, onus alendi ad Matrem spectat. Deficiente, aut inope Patre, atque Matre, alendi sunt Nepotes aliique descendentes ulteriores ab Avo paterno atque materno, cæterisque Ascendentibus. Viceversa Parentes inopes alendi etiam a liberis. Fratres quoque, ac Sorores inopes a fratre, aut sorore ali placuit, sive germani, sive consanguinei,
123 sive uterini sint. Cognatis autem omnibus remotioribus, qui sunt ultra Fratres, & sorores, alendi onus a jure impositum haud est. Consule late de his omnibus differentem Voet. *loc.cit.n.5.ad plur.seq.* ubi de eo etiam agit, an affinitatis vinculum in eodem gradu ad alendum obliget, ad quod vinculum cognationis adstringit.
124 In concursu plurium ad alendum obligatorum, cui onus alendi imponendum sit, vide Carpzov. *definit. For.part.2.constit.10.defin.19.*
125 De modis, quibus cessat obligatio præstandi alimenta ex officio pietatis, plene Voet. *ubi supra n.14. & plur. sequent.* An Patrem vel Avum liberet ab alendi necessitate, quod jam bonorum partem liberis unde se exhiberent assignaverit, & ea per prodigalitatem aut infortunium dissipata sit, adi Voet. *ibid. n.5. &* Rota *in Romana Alimentorum* 13. *Januarii* 1747. *cor. Reverendiss. Bussio.*
126 Ex quibus Pater filiis alimenta extra paternam domum præstare teneatur, agit Rota *in Perusina Assignamenti* 5. *Aprilis* 1745. *cor. Illustriss. Caprar.* An, & quando alimenta promissa ab aliquo in sua domo, debeantur etiam extra illam, discutit idem Sacrum Tribunal *in Reatina Alimentorum super quarto dubio* 1748. *cor.bon.mem. Lana.*
127 De alimentis an debeantur ex fideicommisso ascendentali, & transversali ulterioribus vocatis ad ipsum vide Rota *in Fabrianen. Alimentorum* 2. *Martii* 1742. *cor. bon.mem. Vicecom. in Romana Annui legati scutorum* 2000. 17. *Februarii* 1745. *cor. eodem, & in Romana Alimentorum* 13. *Januarii* 1747. *cor. Reverendiss. Bussio*, ubi agitur de alimentis ex fideicommisso transversali præstandis illis, qui non immediate post actualem possessorem sunt successuri, sed vix habeant potentiam succedendi.
128 An creditores jus habeant super annua præstatione relicta filio titulo alimentorum, expresso nomine legitimæ, tractat Rota *in Romana Legitimæ* 3. *Decembris* 1742. *&* 11. *Martii* 1745. *cor. R.P. D. Canilliac.*
129 Beneficiatus an, & quando ex redditibus sui beneficii præstare teneatur alimenta Patrono, tum de aliis ad hoc ipsum argumentum pertinentibus, vide Rota *in Salernitana Alimentorum* 11. *Januarii* 1712. *&* 20. *Junii ejusdem anni cor. cl.mem. Scott.* 10. *Decembris pariter ejusdem anni*, 22. *Februarii* 1723. *cor. Falconer. inter impress. decis.* 6. *&* 8. *de alim.*
130 De alimentis præstandis a Monasterio Monacho, vel Moniali tum intra, tum extra ipsum Monasterium fere omnibus distinctis casibus agit Card. Petra *in comm. Const. Apost. Const. 7. Innocentii III. sect. unic. per tot.*

CLEMENS PP. XIV.

Ci avete rappresentato al presente, che alcune di esse Persone miserabili ignorando la disposizione di detto Chirografo abbino con loro dispendio giudizialmente agito in altri Tribunali contro di quelli, che de jure erano tenuti, ed obbligati a prestargli l'alimenti, o in Casa, o fuori di essa, e per lo più han dovuto cedere alla lite per non poterla sostenere a cagione della loro miseria.

Ed altresì ci avete rappresentato le difficoltà che spesso s'incontrano nell' Esecuzione della mano regia, che sommariamente, e gratis si rilascia contro di alcuni de jure tenuti alla somministrazione dell' Alimenti a motivo de' lor pretesi Privilegj di privativa, o esenzione da vostro Foro, o di Officio, o di Familiarità, o Letteri Patenti di Personaggi, Congregazioni, ed anche de' Cardinali.

Quindi è, che per ovviare simile disordine, e sempre più giovare a dette Persone miserabili per la pronta Sommaria, ed Estragiudiziale somministrazione dell' Alimenti, confermando in primo luogo detto nostro Moto proprio come sopra trascritto, e quante volte faccia di bisogno nuovamente approvandolo, e sottoscrivendolo ora con simile nostro Moto proprio, certa scienza, e pienezza della nostra Suprema Autorità, stabiliamo, dichiariamo, e decretiamo, che in avvenire Voi, e li vostri Successori pro tempore, Monsignor Vicegerente, Monsignor vostro Luogotenente Civile, ed il vostro, e loro respettivi Uditori siano Giudici Privativi per la cognizione Sommaria di tali Cause, in maniera che possiate anche avocare ex integro, come noi avochiamo tali Cause da qualsivoglia Tribunale, e avanti qualsivoglia Giudice benchè privilegiato, e privilegiatissimo per procedere in esso Sommariamente a tenore di detto nostro Chirografo privativamente ad ogni altro Giudice: e Tribunale, rimosso qualunque ricorso, o appellazione, quali non dovranno in alcun modo attendersi.

E per le Mano Regie, che da Voi si rilasceranno a favore di tali Persone miserabili per l' Alimenti da darsi in Casa, o fuor di Casa, contro di quelli, che de Jure sono tenuti, e per la somma da voi arbitrata, e tassata, vi concediamo piena, ed ampla facoltà di poter far eseguire detta mano regia, senza attendere qualunque Inibizione, benchè fosse Dotale, preteso Privileggio, esenzione, variazione di Foro, Familiarità, e Lettere Patenti di qualsivoglia Personaggio, benchè Cardinale, e trattandosi di Alimenti, che venter non patitur dilationem, *concediamo anche ampla facoltà di poter procedere, quando faccia di bisogno, al sequestro dell' annue rendite, e alle mercedi menstrue; o diurne, che conseguiranno per qualunque Arte, Professione, o servizio, che eserciteranno, o presteranno con rilasciarne l'opportuni mandati, e quelli fare eseguire, il tutto sommariamente,* manu regia, & gratis, *derogando per tale effetto a qualunque pratica, o stile, che vi sia in contrario, mentre nostra determinata volontà è, che si osservi onninamente il prescritto metodo: vogliamo altresì, e decretiamo, che a questo nostro Chirografo non possa opporsi vizio di orrezzione, o difetto di nostra volontà, e che segnato solamente di nostra mano abbia il suo pieno vigore, come se fosse stato registrato in Camera, non ostante la Bolla della fel. mem. di Pio IV.*

De

De Registrandis, *le Regole della Cancellaria, ed ogni altra cosa, che facesse in contrario, alle quali tutte, e singole in questo caso, ed a quest' effetto deroghiamo. Dato dal nostro Palazzo Apostolico Quirinale questo di 7. Marzo 1772.*

ALLUVIO. Vide verb. *Dominium, art. 3. n. 48. ad 50.*

ALTARE.

SUMMARIUM.

1 *Altare unde dictum, & quid sit.*
2 *Altare est duplex, & quale utrumque esse debeat,* ad num. 6.
7 *Altari portatili quis uti possit.*
8 *Altaris consecratio*, ad num. 19. vide etiam n. 35. & 48. ad n. 50.
20 *Ejus execratio*, ad n. 34.
36 *Erectio.*
37 *Et destructio*, ad num. 39,
40 *Celebrare in Altari quando liceat, vel non liceat,* ad n. 47.
51 *Alia nonnulla circa Altaria*, ad n. 56.
57 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad num. 61.
58 *Item additiones ex aliena manu*, ad n. 70.

1 Altare ab altitudine est in primis nomen sortitum apud antiquos Ethnicos, qui secundum Lotter. *de re benefic. lib. 1. quæst. 30. n. 4.* Barbos. *de offic. & potest. Episc. part. 2. allegat. 27. n. 20.* Lezan. *verb. Altare*, & alios, in ædificiis a terra elevatis sacra faciebant Diis superis, in terra Diis terrestribus, in effossa Diis inferioribus: apud Latinos vero Altare dicitur a forma, & ritu, quasi *alta res*, seu *alta ara*; & describitur quod sit *Mensa, super quam conficitur, & offertur Eucharistiæ Sacramentum, & Sacrificium.*
2 Et hoc Altare est duplex, unum fixum, seu stabile, & immobile, & alterum portatile, seu viaticum, & mobile. Fixum, & stabile est, quod alicui locum affixum immobiliter in eo consistit, ut sunt Altaria, quæ
3 communiter in Ecclesiis reperiuntur. Portatile, seu mobile est quod pro commoditate, vel necessitate Sacerdotis, aut aliorum de loco in locum moveri, & transferri potest, & per hoc *c. ultim. de privilegiis in 6.* vocatur Altare Viaticum pro commoditate itineran-
4 tium, seu viatorum. Et utrumque hoc Altare debet esse lapideum, *cap. Altaria, de consecrat. dist. 1. ex Conc. Agathens, c. 6.* ubi habentur præcisa verba: *Altaria, si non fuerint lapidea, Chrismatis unctione non*
5 *consecrentur.* Hoc tamen debet intelligi, quod sufficiat esse lapideum in ea parte, quæ supponitur Altari, & in qua materia consecranda est apponenda, uti in praxi in dies conspicimus, & ut decrevit Sac. Congreg. Rituum *in Cajetana 10. Novemb. 1612.* in qua censuit Altare ligneum cum ara lapidea permitti debere non obstante Constitutione Synodali.
6 Et hæc ara lapidea debet esse saltem tantæ latitudinis: ut in ea commode capi possit pes Calicis, & Hostia consecrata, ut tenent communiter Doctores.

Altari portatili, seu viatico, nequeunt hodie uti Re- 7
gulares quicumque, quantumvis olim privilegiati; immo neque Episcopi, & majores Prælati, etiamsi essent Cardinales ex novissimo Decreto Clementis XI. *edito 15. Decembris 1703.* in quo expresse derogat omnibus privilegiis, etiam clausis in corpore Juris, & interdicit uti tali Altari portatili, seu viatico Episcopis, & his majoribus Prælatis, etiamsi Cardinalatus Dignitate fulgentibus, extra domum propriæ habitationis, & quibuscumque Regularibus, quantumvis privilegiatis; vide verb. *Missa artic. 4. numer. 10.* & verb. *Oratorium, num. 5.* ubi ad litteram refertur ipsum Decretum; unde nisi adsit specialis concessio, & novum privilegium posterius ipso Decreto, nulli hodie licebit uti Altari portatili, seu viatico. Vide tamen verb. *Oratorium n. 70.* ubi affertur posterior Pontificia declaratio.

Altaris consecratio de Jure communi non potest fie- 8
ri, nisi per Episcopum, *cap. Quamvis dist. 68. cap. Nullus Præsbyteror. &c. Concedimus, de consecrat. dist. 1.* Nec potest simplex Sacerdos Altare consecrare 9
de sola commissione, & facultate Episcopi, quia Episcopus non habet potestatem in Jus commune Canonicum: Jus autem Canonicum expresse interdicit talem consecrationem Præsbyteris, *cap. Ministrare 26. q. 6.* per hæc verba: *Consecrare Altare Presbyter non præsumat.* Potest autem simplex Sacerdos Altaria 10
consecrare ex Privilegio, & commissione Summi Pontificis, cum Summus Pontifex habeat omnimodam facultatem super Jus commune Canonicum, & solum de Jure Canonico potestas consecrandi Altaria sit reservata Episcopis: *cap. Quamvis dist. 68. & cap. Nul-Presbyteror. 2. dist. 1. de consecrat.* Et de facto Leo X. concessit Fratribus Ordinis Minorum proficiscentibus ad Indias Orientales, & Paulus III. Presbyteris Societatis Jesu, ut in locis remotissimis infidelium, ubi Episcoporum copia non habetur, possint Altaria consecrare, ut refert Rodriq. *tom. 1. Resp. qq. quæst. 28. art. 2.* In una sola Missa potest Episcopus consecrare 11
plura Altaria in eadem Ecclesia, *cap. Cum sis 5. hoc tit.* ubi præcise habetur: *Noveris, quod plura in Ecclesia Altaria simul poteris consecrare.* Abbates, qui 12
sunt hoc privilegio suffulti, nequeunt hodie consecrare nisi Altaria suarum Ecclesiarum, ut pluries decrevit Sacra Cong. & signanter *in caus. Placentina inter Episcopum Placentinum ex una & Abbatem S. Sixti ejus Civitatis Ordinis S. Benedicti Congr. Cassinensis parte ex alia super Jure consecrandi quæcunque Altaria fixa, aut portatilia: die 16. Augusti 1644. Sac. Rituum Congreg. proponente Eminentiss., & Reverendiss. Card. Franciotto, auditis partibus, & attentis privilegiis Ordini prædicto ab Apostolica Sede concessis, censuit non licere Abbati consecrare Altaria, nisi pro usu propriarum Ecclesiarum, & Religiosorum ejusdem Ordinis tantum, & ita servari mandavit.* Et sic ex- 13
presse decrevit coram SS. Domino Nostro Alexandro VII. 27. *Septembris 1659,* in decreto circa usum Pontificalium Prælatis Episcopis inferioribus concessorum *n. 19.* & in declaratione ejusdem Decreti pro Congregatione Cassinensium 20. *Julii 1660.* vide verb. *Abbas n. 31.*

In Altaris consecratione, stando in rigore Juris, 14
non videtur necessaria, & de essentia repositio Sacrarum Reliquiarum, quia in Jure, ubi sit mentio de con-

consecratione Altaris, nihil prorsus dicitur de repositione Reliquiarum; Unde *in cap. Altaria 2. de consecrat. dist.* 1. *ex Concil. Agathensi* ubi statuitur, quomodo Altaria sint consecranda, solum requiritur Unctio Chrismatis, & Sacerdotalis, nempe Episcopalis benedictio: habentur enim ibi solum hæc præcisa verba: *Altaria placuit non solum unctione Chrismatis, sed etiam Sacerdotali benedictione sacrari*; & in summario hujus canonis præcise dicitur: *Chrismatis unctione,*
15 *& Sacerdotali benedictione sacrantur Altaria*. Et probatur ratione, quia Reliquiæ ex natura sua non habent vim sanctificandi, nec sunt aliquod Sacramentale ab Ecclesia institutum ad sanctificandum, sicut est Chrisma, Aqua benedicta &c. Neque adest aliquod præceptum reponendi Reliquias in Altaris consecratione, quia *in cap. Placuit, de consecrat. dist.* 1. quod est Achiles adversariorum, reprobatur, solummodo abusus erigentium Altaria in Villis, & agris in memoria Martyrum, ubi nulla certa, & fundata memoria, seu notitia de ipsis aderat; sed fingebatur per inanes revelationes, & proinde hujusmodi Altaria esse evertenda, si fieri potest, tamquam superstitiosa, quia erant incitamentum ad colendam memoriam Martyrum ubi non aderat. Non autem Canon vult everti talia Altaria, quasi sint nulliter consecrata defectu Reliquiarum Sanctorum Martyrum; quod clare constat ex eo, quod ibi subditur, quod scilicet nulla memoria Martyrum acceptetur, nisi ex fidelissima ori-
16 gine sit; Et hoc clarissime patet talem Canonem integre legentibus. Adde quod in antiquis Missalibus legitur hæc Rubrica: *Si Reliquiæ non fuerint in Altari, omittatur illa particula orationis, quæ dicitur post Confessionem, scilicet, Oramus te Domine per merita Sanctorum tuorum, quorum Reliquiæ hic sunt*, quæ Rubrica esset superflua, si sine Reliquiis Altaria consecrari non possent; & pro hac opinione stant Sotus, Suarez, Vasquez, Fagundez, Reginald. Rodriquez, Card. de Lugo, Conninch. Hurtad. Palaus, Trullench. Caspens. Lezana, Granad. Zerol. Valer. Leand. Dicastill. Tambur. Quaran. Filliuc. Franciscus Lugo, Garcias cum Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 93. *num.* 32. *&* 33. Laym. Rosignol. & alii.

17 In praxi tamen non est recedendum a communi usu, & consuetudine Ecclesiæ, & opinione Canonistarum, quod scilicet debeant reponi Reliquię in consecratione Altarium: *cap. Placuit* 26. *de consecr. dist.* 1. & summarium talis Canonis, ubi præcise dicitur: *Evertantur Altaria, quæ sine Sanctorum Reliquiis eriguntur*. Glossa *in cap. Fabrica init. de consecrat. dist.* 1. & in *d. cap. Placuit, verb. Reliquiæ*: Abbas, Archidiaconus, Hostiens. Azorius, Tuscus, Durand. Silvest., Bonacina, Barbosa *lib.* 2. *Juris Eccles. univers. capit.* 7. *num.* 7. S. Thomas 3. *part. q.* 83. *art.* 3. *in corp.* ubi expresse dicit: *Consecratur Altare cum Reliquiis Sanctorum*; & maxime ad hoc facit, ut verificetur oratio, quam dicit Sacerdos, dum ad Altare ascendit: *Oramus te Domine per merita Sanctorum tuorum, quorum Reliquiæ hic sunt*; adeoque pertinere debet, dicit Layman *lib.* 5. *tract.* 5. *c.* 6. ad Ecclesiarum Prælatos providere, ut pia hæc antiqua, & laudabilis consuetudo reponendi Reliquias in Altaribus perseveret, quantum commode fieri potest, maxime post Decretum 13. *Septembris* 1593. dicens: *Reliquiæ, quibus in Altaris Consecratione utitur Episcopus, debent esse Sanctorum ab Ecclesia approbatorum*.

(*) Vide alia ejusdem Sac. Cong. Decreta, quæ ex Pittonio, & Merato affert Giraldi *Exposit. Juris Pontificii pag.* 417.

Nullatenus autem reponenda est particula Hostiæ 18 consecratæ, quando deficiunt Reliquiæ Sanctorum in consecratione Altaris, prout existimavit Durand. *in Rational. lib.* 1. *cap.* 7. *n.* 23. & Bacconius approbare videtur; Hoc enim esset pervertere usum Sacramenti, & esset nimis indecens, & irrationabile; ut tenet Sylvester verb. *Altare n.* 4. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. disput.* 81. *Section.* 5. Lugo *de Sacram. Eucharist. disp.* 20. *sect.* 2. *n.* 75. & alii. Solet autem reponi, & 19 includi in fovea Reliquiarum nomen Episcopi consecrantis, & Sancti illius, in cujus honorem Altare consecratur cum cæremoniis, & ritibus Ecclesiæ consuetis, de quibus Suarez *tom.* 3. *disp.* 80. *sect.* 5. Azorius *Institut. Moral. part.* 1. *lib.* 10. *c.* 27. *q.* 8. Valer. Reginald. Roderic. & alii.

Altare fixum, & stabile execratur ita ut nova indi- 20 geat consecratione; Primo quando mensa superior, seu lapis superpositus, qui sigillum continet, ita enormiter, & notabiliter frangitur, & diminuitur, ut pars, quæ remanet, nequeat amplius commode continere Calicem, & Hostiam cum Patena; *c. Ad hæc si Altare* 1. *cap. Quod in dubiis* 3. *de consecrat. Eccles. vel Altar.* Si autem non enormiter, sed solum modi- 21 ce lapis confringatur, aut diminuatur, aut adhuc Calix cum Patena secundum majorem sui partem in eo commode stare possit, uti v. g. si partes in cornibus tantum, vel ipsa cornua confringantur, aut minuantur, tunc Altare non amittit consecrationem, neque debet denuo consecrari; habetur expresse *cap. Ligneis* 6. *hoc tit.* his præcisis verbis: *Cum tabula Altaris enormiter læsa non fuerit, nec Altare debet denuo consecrari*. Quando autem remanet dubium, an Al- 22 tare sit enormiter fractum, vel non; tunc relinquitur judicio Episcopi, qui ex re oculis subjecta facilius dignoscere poterit, an sit secuta execratio, & Altare debeat denuo consecrari. Sic Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.* 2. *alleg.* 27. *n.* 26. Piasec. Ugolin. Miranda, Layman, Pirhing. Anaclet. & alii passim.

Secundo execratur Altare fixum, quando lapis, 23 seu mensa superior consecrata amovetur ab inferiori structura, seu basi, cui est immobiliter affixa; *cap. Ad hæc* ubi expresse dicitur: *Si Altare motum fuerit . . . . . debet denuo consecrari*, & *cap. Quod in dubiis* 3. ubi expresse habetur: *Altare vero, in quo tabula, consecrationis benedictio Pontificali Ministerio adhibetur, remota fuerit . . . . debet non immerito consecrari*. Non execratur tamen, si superior tabula non est immobiliter affixa structuræ inferiori, sed commode de loco ad locum una cum sepulchro transferri potest, quia tunc, ut dicit Sylvester *verb. Altare quæst.* 10. ipsa tabula, seu mensa est Altare portatile; Sic etiam Archidiaconus, Roderic. Rosignol. & alii passim. (*) Similiter, si contingat Altare fixum totum, ac integrum transferri de loco, in quo extructum fuerat, in alium locum per hoc non amittit consecrationem. Ratio est, quia licet Altare fixum in hoc differre videatur ab Altari portatili, quod hoc sit transferibile de uno loco ad alium, ipsum vero non ita, proin-

proindeque fixum dicatur, & immobile; tamen hæc differentia est mere extrinseca, accidentalis, & respectiva ad ipsum locum potius, quam inter ipsa Altaria; nam ratio formalis, per quam Altare fixum intrinsece differt a portatili proprie in eo consistit, quod Altare fixum habet, ac essentialiter importat conjunctionem tabulæ cum sua structura inferiori, seu basi, cui tabula proinde necessario debet esse unita. Quare cum Altare supponatur eamdem conjunctionem servare tabulæ scilicet cum basi, non obstante ipsius translatione de uno in alium locum; dicendum est, quod adhuc retineat suum esse, ac per consequens suam consecrationem, quæ eidem accesserat. ☞ Addit Pater Gobat *de Indulgentiis p. 2. cap. 16. quæst. 76. n. 537.* quod, licet mensa frangatur, etiam per medium, modo partes fixæ non moveantur loco, non amittitur consecratio. Quod si vel utraque, vel una solum, quæ tamen excedat quartam partem mensæ, loco moveatur, tunc utraque amittit consecrationem, esto illa, quæ remansit, sit capax Hostiæ, & Calicis. ☜

(*) Ita quidem Gobat „ Quia tamen Altaris tabula ex proprio formali conceptu, & in communi existimatione, pro tota Altaris mensa accipitur, ac per consequens sit quid diversum a petra, ideo longe plus integrum in ea debet remanere, ne ipsa, & Altare consecrationem amittat. Censeo itaque tantum esse debere, ut formam, & rationem tabulæ Altaris, in communi existimatione retineat quod substantiam; adeout, si id, quod integrum superest, moraliter non retineat formam, & rationem hujusmodi, fractio enormis dici debeat, & sic Altare indigere nova consecratione. Ratio est, quia forma ea est, quæ dat esse rei; & morale fundatur in physico. Si ergo fractura talis est, ut abstulerit formam, & rationem tabulæ Altaris, simul etiam abstulit esse ejusdem, ideoque etiam ejus consecrationem; & sic Altare indiget iterum consecrari. Secus vero, si e contra: & hæc opinio convenit cum sententia Panormitani, aliorumque celebriorum Canonici juris Interpretum, cum & ipsi dicant tabulæ fracturam tunc dici enormem, quando tabula amisit veterem usum, & formam, usum scilicet tabulæ Altaris, quæ in omnium sententia habet usum diversum ab eo, quem habet simplex ara, eidem tabulæ inserta.

25 Tertio Altare fixum execratur, quoties sepulchrum Altaris, seu repositorium, ubi reconduntur Reliquiæ, frangitur, removetur, vel minuitur, quamvis enim stando in rigore Juris repositio Reliquiarum non sit de essentia consecrationis Altaris, ut fuit dictum *num.* 14. & per hoc non videatur deperdi consecratio per fractionem, remotionem, seu minutionem
26 repositorii Reliquiarum; Tamen quia stando in praxi fuit dictum *num.* 17. non esse recedendum a communi consuetudine Ecclesiæ reponendi Sacras Reliquias in consecratione Altaris, ideo dicitur, quod per fractionem, remotionem, vel minutionem talis sepulchri, seu repositorii amittatur consecratio, quia ut dicit Layman *lib. 5. tract. 5. c. 6. n. 9.* cum Sepulchrum hoc censeatur precipua pars Altaris, merito ob ejus fractionem, remotionem, vel minutionem, ipsum Altare notabiliter confractum, vel imminutum æstimatur: adeoque licet ipse *n.* 8. teneat non esse necessariam repositionem Reliquiarum in consecratione Altaris, nihilominus putat servandam esse Ecclesiarum consuetudinem communi Doctorum sententia firmatam, ut Altaria iterum consecrentur, & sic tenet Barbosa *de Offic. & Potest. Episc. Allegat.* 27. *n.* 25. Sylvester, Azorius, & Canonistæ passim, *arg. cap. Ad hæc* 1. *hoc tit.* ubi expresse habetur: *Si Altare motum fuerit, aut lapis ille solummodo superpositus, qui sigillum continet, confractus, aut etiam diminutus, debet denuo consecrari*, & colligitur etiam *Ex cap. Placuit, de consecrat. dist.* 5. & ex summario talis capitis, ubi dicitur: *evertantur Altaria, quæ sine Sanctorum Reliquiis eriguntur*. Et Sac. Rit. Cong. 5. *Martii* 1603. sic decrevit: *Altare portatile tunc consecrationem amittit, quando frangitur, vel loco movetur repositorium Reliquiarum*.

Execrato Altari fixo, & immobili, non execratur 27
Ecclesia, nec e contra; *cap. Ad hæc* 1. *hoc tit.* ubi præcise habetur: *propter hoc* (idest ex quo ob execrationem Altaris illud denuo consecretur) *propter hoc nequaquam reiterare suam consecrationem Ecclesia consuevit*, & in ejus summario dicitur: *Amoto Altari, vel lapide continente sigillum, reconsecrabitur Altare, non autem Ecclesia.* Polluta autem, vel violata Ecclesia polluitur etiam, vel violatur Altare in ea fixum; Et ratio disparitatis est, quia consecratio Ecclesiæ est distincta a consecratione Altaris, consecratio enim Ecclesiæ consistit in parietibus, & consecratio Altaris in integritate ipsius; Unde potest dari, quod execratur Altare, v. g. per confractionem superioris tabulæ, & tamen consecrata maneat Ecclesia, ex quo remaneant illæsi, & intacti sui parietes, & e contra Ecclesia execretur, combustis, vel destructis suis parietibus, & tamen consecratum remaneat Altare, ex quo adhuc illæsum, & intactum consistat. Violatio autem, seu pollutio Ec- 28
clesiæ concernit, totam Ecclesiam, & per hæc polluta, seu violata Ecclesia, polluuntur, seu violantur omnia Altaria in ea fixa, ut bene advertit Abbas *in c. Proposuisti* 4. *de consecrat. Eccles.* Sylvester, Phiring. & alii communiter. ☞ Secus est de Altari extra Ecclesiam sito, nisi unus idemque paries esset Ecclesiæ, & Altaris extra Ecclesiam siti, tunc enim pollueretur etiam id Altare. ☜

Altare portatile, seu mobile, execratur solummo- 29
do, quando ita frangitur, & diminuitur, ut ea pars, quæ remanet, non sit amplius apta commode continere Calicem, & Patenam cum Hostia, & quando Anguli ipsius, in quibus Chrisma ponitur, notabiliter, & enormiter franguntur; *cap. Ad hæc* 1. *cap. Quod in dubiis* 3. *& cap. Ligneis* 6. *de consecrat. Eccles. vel Altar.* & quando frangitur, vel loco movetur repositorium Reliquiarum; Sac. Congregat. 5. *Martii* 1603. (*) legendum est *votum* P. Geraldi *exposit. Jur. Pontif. pag.* 420. quo demonstrat execrari Altare, *si lapis in Altaris mensa superpositus in duas partes, a vertice ad fundum usque ob fracturam* dividatur, quamquam *in earum una integrum remaneat Reliquiarum repositorium, ac commode contineri possint Calix & Hostia, & dictæ partes tali connexione* uniantur, *ut vix appareat fractura*. Per aliam autem 30
modicam fractionem, per separationem a lignis, quibus aliquando innititur, vel circumdatur; & per mutationem loci non execratur, cum Altare portatile, seu mobile, hoc speciali fine consecretur, ut mobile sit, & de loco ad locum transferatur, & allegata Jura *in cap. Ad*

hæc

hæc, *cap. Quod in dubiis, & cap. Ligneis, de consecrat. Eccles. vel Altar.* intelligenda sunt solummodo quoad remotionem de Altaribus fixis,& immobilibus; & sic sentiunt Sylvester *verb. Altare*, *§. 19.* Tabiena, Rosignolus, Barbosa, Azorius, Amostazo, Suarez, Card. de Lugo, Petra, & alii passim.

31 Execrato Altari portatili, & mobili non execratur Ecclesia, nec e contra execrata Ecclesia execratur Altare portatile, quia si sicut dictum est *n.* 27. execrato Altari fixo non execratur Ecclesia, nec e contra propter rationem ibi adductam,multo minus execrato Altari portatili,execratur Ecclesia,nec e contra, cum inter
32 Altare portatile, & Ecclesia sit minor connexio, quam inter Ecclesiam, & Altare fixum. Sic pariter polluta, seu violata Ecclesia, non censetur pollutum, seu violatum Altare portatile; quia licet polluta Ecclesia censeatur etiam pollutum Altare fixum, ex quo pollutio, seu violatio Ecclesiæ totam Ecclesiam afficiat: adeoque etiam omnia Altaria in ea fixa, & contenta; utpote unum corpus cum ipsa Ecclesia afficien-
33 tia; non tamen polluta, seu violata Ecclesia debet censeri pollutum, seu violatum Altare portatile, cum hoc non habeat tantam connexionem cum ipsa Ecclesia, sicut Altare fixum, & censeatur esse extra Ecclesiam, cum extra ipsam transferatur de loco in locum juxta exigentiam, & commoditatem Personæ privilegiatæ; Sic Azorius *tom.* 1. *lib.* 11. *cap.* 27. *qu.* 14.
34 Amostazo, Sylvester, Petra, & alii. Nullum autem Altare, sive fixum, sive portatile, execratur ex eo, quod in ipso celebraverint excommunicati, interdicti, & degradati, ut Honorius III. respondit *cap. A nobis, de Sacramentis non iterandis*.

35 Altare fixum consecrari non posse sine licentia Summi Pontificis in Ecclesia non consecrata, tenet Barbosa *Jur. Eccles. univers. lib.* 2. *c.* 7. *num.* 12. Quarti *part.* 1. *tit.* 20. *dub.* 2. Tambur. *de sacrif. lib.* 1. *c.* 5. *§.* 1. *n.* 2. Ventriglia *tom.* 2. *annotat.* 20. *n.* 18. ex *cap. Nullus Presbyter, & cap. Placuit, de consecrat. dist.* 1. Sed ex his textibus nihil elicitur, quod faciat ad rem ut consideranti patebit, & praxis est in contrarium, ut docet, & observat Pasqualig. *de Sacrificio novæ Legis tract.* 1. *de Altari qu.* 673. *num.* 6. testans in Urbe sua Ecclesia S. Andreæ de Valle Cardinalem Maffæum Barberinum postea Urbanum VIII. sine ulla licentia tunc regnantis Pontificis consecrasse Altare inibi erectum pro sua Familia. Et rursus fuisse ibi consecrata
36 alia duo Altaria sine tali licentia. Et sic etiam tenet Suarez *tom.* 3. *in* 3. *disput.* 81. *sect.* 5., & alii. In Ecclesia consecrata nulli licet erigere Altare stando in Jure communi sine Episcopi consensu sub pœna depositionis Clericis, & Excommunicationis Laicis; *cap. Nullus Presbyter, de consecrat. dist.* 1. *& cap. Quamvis dist.* 68. *& ibi* Glossa. In Ecclesiis tamen non consecratis potest Altare erigi a Presbyteris. Gloss. *in d. c. Quamvis dist.* 68. Azorius *t.* 1. *lib.* 10. *cap.* 27. *q.* 6. & alii.

37 Sic etiam Altare ab Episcopo consecratum, aut in Ecclesia consecrata erectum, nequit destrui sine permissione Episcopi. In Ecclesiis vero non consecratis quilibet jure suo potest Altare consecratum de-
38 struere. Et probatur ex paritate rationis, quæ est inter erigere, & destruere. Sicut enim in Ecclesia consecrata nulli licet Altare erigere sine consensu Episcopi *ex cit. cap. Nullus Presbyter*: ita nulli licet sine ejus consensu tale Altare destruere; & sicut in Ecclesiis non consecratis potest erigi Altare a Presbyteris sine alia facultate ex Glossa *in cit. c. Quamvis*; ita etiam sine alia facultate poterit tale Altare destrui. Sic sentiunt Barbosa, Azor. Tambur. & Quarti locis citatis, Lezana *in summa* verb. *Altare num.* 12. & alii.

Altaris lapis profanatus, seu execratus, potest vendi, & licite teneri ab emptore, dummodo in loco honesto, & decenti; Sacra Rit. Congreg. *in Reatina* 9. *Maii* 1606. In Altari non consecrato nemo celebrare potest, *cap. Altaria* 2. *de consecrat. dist.* 1. 39 40

Et in ipso celebrans peccat mortaliter, cum hæc sit transgressio gravis Legis, & consuetudinis Ecclesiasticæ, in qua nec Episcopus dispensare potest. Non requiritur tamen, quod Altare fixum sit consecratum, sed sufficit quod alterutrum, idest fixum, vel portatile sit consecratum. Sic Suarez *tom.* 3. *in* 3. *par. disp.* 81. *sect.* 5. Lezana, Bonacina, & alii passim. Et sic stricte est vetitum celebrare in Altari non consecrato, quod præcipitur consecrari Altaria, quæ ambigua sunt de consecratione, antequam super illa Missæ celebrentur, *cap. Ecclesiæ de consecr. dist.* 1. ubi habentur præcisa verba; *Altaria, quæ ambigua sunt de consecratione, consecrentur*. 41 42 43

In Altari, in quo Episcopus Missam cantavit, non 44
potest alius Sacerdos eodem die celebrare, *cap. final. de consecrat. dist.* 2. ubi habentur præcisa verba: *In Altari, in quo Episcopus Missam cantavit, Presbyter eodem die aliam celebrare non præsumat*, & in summario dicitur præcise: *Presbyter in Altari Missam non celebret, in quo eadem die Episcopus celebravit*. Hoc 45
tamen si alicubi observaretur, esset intelligendum nisi adesset licentia ejusdem Episcopi, aut necessitas sic faciendi, prout exponit Gloss. *ibid.* addens hoc fuisse statutum propter Episcopi reverentiam. Verum 46
hoc decretum exolevit, ut observat Claudius le Croix *lib.* 6. *par.* 2. *n.* 316. Azorius, Layman, Castropal., Tambur. Dicastill. Pignatell. *qu.* 1235. adeoque quoad hoc est standum regionis consuetudini, ut notat Lezana *verb. Altar. n.* 11. Vide infra *num.* 61. In Alta- 47
ri Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli solus Papa celebrat, nec aliis permittitur, nisi mediante Brevi Pontificio, ut testatur Bertachin. *in repert. verb. Missa*, & Cæremonial. editum sub Leone X. *l.* 3. *sect.* 1. *tit. de Bullis pro celebr. super Altari S. Petri*. Sic Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 31. *n.* 13. & novissime Card. Petra *tom.* 4. *in Constit.* 1. *Gregor. XI. fol.* 155. *num.* 10.

Altare erectum super Sepultura non potest conse- 48
crari, sed prius replendus est locus ille, & si jam sepultum fuerit in eo loco aliquod cadaver, est prius extrahendum, seu ejus ossa, & cineres, & locus replendus, *cap. Præcipiendum* 13. *quæst.* 3. *cap. Non oportet de consecr. dist.* 1. & tradunt communiter Gloss. *ibidem*, Div. Antoninus 3. *par. tit.* 12. *c.* 6. *§.* 9. Tabiena, Armilla, Piasec. Gavant. Card. Petra & alii passim. Et sic pluries decrevit Sacra Congr. Episc. & Regular. & signanter in *Interamn.* 13. *Septemb.* 1593. *Altaria, sub quorum predellis cadavera sunt sepulta, licet propterea consecrationem non amittant, debent tamen interdici, donec dicta cadavera, vel Altaria ipsa in alium deferantur locum*. Et in eadem 8. *Februar.* 1599. *Episcopo, che non permettesse, che sotto gli Altari, e per quanto circonda la predella siano cadaveri, nè sepolture etiam sotterranee, & essendone, le facesse riempire di muro, essendo così ordine della riforma, e disposizione de' Sacri Canoni*. Et cum Episcopus exin- 49
de apposuisset Interdictum Ecclesiæ Fratrum S. Augu-

stini, quia hujusmodi sepulturas replere distulerat;
Sacra Congregatio 30. Martii 1594. mandavit Fratres prædictos parere debere; & in Messanen. 2. Maii
1601. all' Arcivescovo; quanto alli Altari, sotto i quali, o nel mezzo sono sepolti Prelati, o Laici, non pare, che in modo alcuno si abbia da tollerare, che vi si celebri per l' avvenire, onde voi vi provvederete; nisi ossibus amotis sepulchrum terra repleatur, eadem Sac. Congregat. in una S. Dominici 15. Junii 1635. sic refert Pignat. tom. 4. consult. 32. n. 2. & novissime Card. Petra tom. 2. comm. in constit. 3. Cœlestini III. n. 12.
50 fol. 108. Et per hoc sepulturæ debent esse remotæ ab Altaribus, ut Sacerdos celebrans non cogatur pedibus insistere super defunctorum corpora; tribusque cubitis ostium sepulchri distare debet ab Altaris pedali, seu scabello, ut ipsum sepulchrum pedale, seu scabellum non attingat, tradit Pign. num. 5. & Card. Petra loc. cit.
51 Cum Altaria in Regularium Ecclesiis quandoque reperiantur de aliorum Jure patronatus, quibus nulla, vel exigua sane est dos assignata, quæque paramentis necessariis privata, ac vetustate consumpta, ruinam minentur in grave dedecus Ecclesiarum hujusmodi, & ad Divini Cultus præjudicium, moneri debent Patroni hujusmodi a locorum Ordinariis, ut infra brevem aliquem, sed competentem terminum, ea restaurent, dotent, ac ornent, quin si id facere detrectaverint, vel demoliantur hujusmodi Altaria, vel iidem Patroni omni Jure, & Actione, in iis competentibus priventur. Sacr. Congr. Episcop. & Regul. in Mutinen. 16. Januarii 1604. refert Barbosa de Jure Eccl. univers. lib. 2. cap. 7. num. 28. & collect. Decis. Apost. verb. Altar. num. 6. Vide verb. Utensilia
52 num. 10. Altare majus licet ex veteri consuetudine sit, ut Orientalem Mundi plagam respiciat, cum etiam antiqua consuetudine servatum sit, ut versus Orientem Ecclesiæ ædificarentur, ut testatur Clemens lib. 2. Apost. Constit. cap. 61. Durand. in Rational. lib. 1. cap. 4. Piasec. Azorius, Bonacina Barbosa, & alii:
53 Id tamen nec universaliter in Ecclesia fuit receptum, nec modo est necessarium, nisi secundum quamdam decentiam, quando commode fieri potest, ut patet ex usu, & praxi Ecclesiarum Urbis, & Orbis: Lezana verb. Altare numer. 9. Suarez tom. 3. in tertia part. disput. 81. sect. 5. Vasquez 3. part. disput. 233. cap. 2. & alii passim.
54 In Altari majori Ecclesiarum Cathedralium non debet asservari Sanctissimum Sacramentum propter functiones Pontificales; debet tamen in Altari majori servari in Ecclesiis Parochialibus, & Regularibus, ut pluries fuit declaratum a Sacra Congr. Episcop. & Regul. his verbis: Tabernaculum Sanctissimi Sacramenti in Cathedralibus non debet esse in Altari majori propter functiones Pontificales, quæ fiunt versis renibus ad Altare. In Parochialibus vero, & Regularium Ecclesiis debet esse in Altari majori regulariter tamquam digniori. In Lucensi 10. Febr. 1597. In Aquilana 29.
55 Augusti 1594. in Casertana 28. Novembris 1594. Altaria, & Capellas in Regularium Ecclesiis, etiam per Sæcularium Confraternitates constructa, visitare non potest Episcopus. Sacra Congr. Episc. & Regul. in Papien. 22. Augusti 1615. & in Tarraconen. 22. Januar. 1616. apud Barbos. loc. cit.
56 Non debet unum Altare discooperiri, ut cooperiatur aliud, cap. Cum causam 36. de Præbend. Clement. Quia contingit 2. de Religios. domib. 6. Novella 6. collat. 1. tit. 6. cap. 2. §. Si vero; Fagnan. lib. 3. Decretal. in cap. Ex parte 8. De Clericis non resident. num. 46. Rota recent. part. 11. decis. 72. num. 9. & part. 15. decis. 177. num. 5.

Supplementa Auctoris.

Altarium numerus in Ecclesiis Græcorum augeri 57
permittitur, Benedictus XIV. tom. I. Constit. 57. in-
cip. Etsi §. 6. Item Altaria plura in Ecclesiis Græco- 58
rum Melchitarum permittuntur; Idem Constit. 87. incip. Demandatum §. 9.
Super Altari, in quo Missæ celebrantur, juxta Ru- 59
bricæ, & Pontificalis præscriptum Crux collocari debet: ampla, etiamsi in ipso Altari asservetur Sanctissima Eucharistia in tabernaculo. At si expositum sit in ipso Altari SS. Sacramentum, servetur consuetudo loci; Benedict. XIV. tom. 2. Constit. 17. incip. Accepimus, in qua inter alia eruditissime adducta pro servanda consuetudine loci collocandi, vel non, Crucem in Altari, quando expositum est in ipso SS. Sacramentum, adducit Decretum editum a S. R. C. die 2. Septembris 1741. quæ postquam omnia diligenter, accurateque perpendit, decrevit, ut quælibet Ecclesia morem & institutum, quod antea servaverat, in
posterum quoque retineret. Si in Tabula Altaris Cru- 60
cifixi imago depicta, aut cælata sit, eaque potiorem locum in ipsa tabula obtineat, omitti potest Crux inter candelabra; Idem ibid. ubi ad id adducit Decretum Sacræ Rituum Congregationis sub 16. Junii 1663. quod recenset Meratus tom. 1. part. 1. tit. 20. de præparatione Altaris, n. 6. & in Indice Decretorum eod. tom. part. 2. n. 400. Vide in nostro tomo 8. Decreta S. R. C. n. 247. & 428.
Ad Altare, ad quod Episcopus eo die Sacrificium 61
obtulit, nequit simplex Sacerdos celebrare, nisi prius obtenta ab Episcopo licentia; Benedict. XIV. Constit. incip. In postremo. Concordant tradita supra a n. 44. ad 46.

Additiones ex aliena manu.

Num primi Christiani ad sacra conficienda myste- 62
ria, Altaria, Templaque habuerint, haud conveniunt Critici. Confidenter, ut solet, negat hæreticus Bohemer. in Decretal. lib. 13. tit. 40. §. 51.
Affirmat vero, & quidem rectius Bingam. Origin. 63
Eccles. lib. 9. c. 1. §. 13. & sequent. Adde Thomasin. de veter. & nov. Eccles. disciplin. part. 3. lib. 1. c. 2. num. 11. & rursus cap. 5. num. 3. & 4. & Van-Espen Jur. Eccles. univ. part. 2. tit. 5. cap. 8. n. 1. & alios quos citat, & sequitur Benedictus XIV. de Sacrif. Missæ lib. 1 cap. 2. n. 3. seq.
Disputatur etiam inter Eruditos: num usus Altaris 64
portatilis primis Ecclesiæ temporibus invaluerit? Van-Espen Jur. Eccles. univ. part. 2. tit. 5. n. 10. putat: aras viaticas VIII. Ecclesiæ sæculo primum in usu fuisse; quod idem sensisse videtur Thomasin. cit. oper. part. 1. lib. 2. cap. 25. num. 3. Verum in alia sententia est Gatt. de usu Alt. portat. cap. 1. num. 11. cum ejus usum ab Apostolorum usque temporibus repetat. Confer Benedictum XIV. de Sacrif. Missæ lib. 1. cap. 2. n. 4.
Ejusmodi porro mos celebrandi in aris viaticis stetit 65
usque ad tempora Concilii Tridentini, quod sess. 22. cap. 9. de observan. & evitand. cum magnus circa id irre-

irrepsisset abusus, districte inhibuit Episcopis, ne amplius alibi, quam in Ecclesiis, Oratoriisque divino cultui nominatim destinatis, secretisque ac privatis domibus, Missæ sacrificium celebrare facerent &c. Quo factum est, ut hodie nisi a Summo Pontifice aræ portatilis privilegium impertiri possit: nec amplius, ut antea, illud indiscriminatim concedere valeant Episcopi, nisi necessitate urgente, ut puta ob ruinas, pestem, incendia, expeditiones militares &c. Unde ejusmodi potestatem haud omnimode fuisse Episcopis sublatam, sed tunc tantum, cum necessitas non urgeat, justaque non adsit causa, contendunt Rodrig. *in Sum. verbo Missa*, & Gatt. *c.* 9. *n.* 7., qui & *toto c.* 10. fuse expendit causas, propter quas usus Altaris viatici non est denegandus.

66 Ex his patet, antiquata etiam circa hoc fuisse quæcumque privilegia ante Tridentini tempora Regularibus concessa; quod & pluries statuit S. C. Concilii interpres, ut videre est apud laudatum Auctorem *a n.* 1. *usque ad* 10. *cap.* 13. ubi & is recenset nonnulla ejusmodi privilegia quibusdam Regularium Ordinibus post Concilium Trident. concessa; quæ ideo vigere etiamnum demonstrare pro virili parte conatur.

67 At ipsis Episcopis tale privilegium per Conc. Trid. minime ademptum fuisse constat: adeoque Episcopi uti eo possunt etiam in domibus Laicorum, utut in aliena Diœcesi siti. Quod vero ita est intelligendum, ut Episcopi ejusmodi privilegio uti non possint, nisi ad propriam commoditatem, & (ut habetur ex novissimis Pontificum declarationibus relatis a Benedicto XIV. epistola data 2. Junii 1751. ad Primat. &c. Poloniæ) tantum domi propriæ habitationis, ubi scilicet vel moram trahunt ab ordinario domicilio in casibus a jure permissis, aut ob impetratam Sedis Apostolicæ licentiam absentes: vel hospitio excipiuntur visitationis, itinerisve occasione.

68 Verum præfati privilegii prætextu nec Episcopis permissum est in Ara viatica offerre in Navi, & ut quibusdam visum, in Urbe; licet circa hoc posterius contra sentiat Gatt. *cit. cap.* 12.

69 Nulli igitur permissum est in Navi offerre, nisi ex speciali Apostolico privilegio; quod raro impertiri solet, Gatt. *cap.* 11. ubi etiam de peculiaribus quibusdam ejusmodi concessionibus mentio est.

70 Quod demum Aræ viaticæ privilegio gaudeant S. R. E. Cardinales, res ipsa loquitur. Sed præter eos nullos alios quacumque auctoritate, ac jurisdictione pollentes dicto privilegio frui, cum tantum respiciat Episcopos, & quidem consecratos, aut saltem Præconizatos, pluribus ostendit sæpe cit. Gatt. *d. cap.* 12. *num.* 18. *usque ad* 22.

ALTARE PRIVILEGIATUM.

---

1 Altare Privilegiatum solet concedi a Summis Pontificibus ad tempus, vel in perpetuum pro uno vel pro pluribus, aut singulis hebdomadæ diebus juxta numerum Missarum, quæ solent celebrari in Ecclesia, in qua reperitur tale Altare, & per hoc attendendæ sunt Litteræ concessionis, quæ solent esse, ut sequitur pro concessione.

CLEMENS PAPA XII.

Ad futuram rei memoriam.

„ *Volentes Ecclesiam vestram, in qua Altare Pri-* 2
„ *vilegiatum non est erectum, dummodo in ea se-*
„ *ptem Missæ celebrentur, & in ea sit Altare Sancti,*
„ *vel Sanctæ NN. nuncupatum, hoc speciali dono illu-*
„ *strare, Dei misericordia confisi, ut quandocumque*
„ *Sacerdos aliquis Missam Defunctorum in die comme-*
„ *morationis Defunctorum, & singulis diebus infra*
„ *octavam illius, ac feria sexta cujuslibet hebdomadæ*
„ *pro anima cujuscumque Fidelium Defunctorum, ad*
„ *præfatum Altare celebrabit, anima ipsa de thesauro*
„ *Ecclesiæ per modum suffragii indulgentiam consequa-*
„ *tur, ita ut Domini nostri Jesu Christi suffragantibus*
„ *meritis a Purgatorii pœnis liberetur, præsentibus ad*
„ *septennium tantum valituris. Datum Romæ &c.*

3 Septennium hoc incipere non a die Gratiæ concessæ Romæ, sed a die publicationis factæ per loci Ordinarium, senserunt hactenus Doctores. sed hodie aliter est sentiendum; ex quo emanavit Decretum hoc Sacræ Congregationis Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præpositæ. An attentis verbis, quæ in Brevibus Indulgentiarum apponi solent, *Præsentibus ad septennium tantum valituris*; septennii initium a die publicationis Brevis desumendum sit? *Eadem Sacra Congr. die* 18. *Maii* 1711. *declaravit, non a die publicationis, sed a die datæ Brevis septennii tempus incipere. Et facta relatione Sanctissimo Domino Nostro pro me infrascriptum Secretarium die* 20. *ejusdem Mensis, Sanctitas Sua Congregationis sententiam approbavit. I. M. Card. Gabriellus Præfectus. Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.*

4 Clausula in Brevi solita apponi, *dummodo in dicta Ecclesia tot Missæ quotidie celebrentur*, debet intelligi juxta declarationem datam de mandato Sanctissimi a Sacra Congregatione Concilii ad sequentia dubia:

„ *Primo, an absentibus Religiosis ex causa Prædica-*
„ *tionis tempore Quadragesimæ & Adventus, vel quan-*
„ *do occasione Festivitatum, vel Funerum, aut simi-*
„ *lium, a Superioribus ad celebrandum alibi transmit-*
„ *tuntur, Indulgentiæ concessæ cum certo numero Mis-*
„ *sarum, qui ob dictas causas adimpleri non potest, pror-*
„ *sus cessent, vel pro eo tempore, quo dictus numerus*
„ *Missarum non fuerit adimpletus, sint suspensæ, vel*
„ *potius remaneant in suo robore?*

„ *Secundo, an idem sit statuendum deficiente præfixo*
„ *numero Missarum ob infirmitatem Sacerdotum tam*
„ *Regularium, quam Sæcularium?*

„ *Tertio, an pariter idem sit statuendum deficiente*
„ *prædicto numero Missarum ob absentiam ab Ecclesiis*
„ *sæcularibus Canonicorum, & Sacerdotum per ali-*
„ *quot dies, & menses.*

Sacra Congregatio Concilii Tridentini &c. 30. *Julii* 1701. *respondit.*

Ad primum, quoad primam partem pro tempore Adventus, & Quadragesimæ remanere suspensas, non autem in reliquis, dummodo raro contingat.

Ad secundum, remanere suspensas.

Ad tertium, provisum in primo.

(C) „ *Cum juxta stylum Secretariæ Brevium Apostolico-*
„ *rum.*

„ *rum Indultis Altarium pro Animabus Fidelium De-* „ *functorum a pœnis Purgatorii liberandis ut vocant,* „ *privilegiatorum præfiniri soleat certus numerus Mis-* „ *sarum in Ecclesiis, in quibus Altaria hujusmodi sita* „ *sunt, quotidie celebrandarum, adjecta nimirum* „ *clausula; Dummodo in dicta Ecclesia tot Missæ quo-* „ *tidie celebrentur; frequenter vero contingat, ejus-* „ *modi conditionem non ita exacte adimpleri, & nihi-* „ *lominus nonnulli favorabiliter illam interpretantes* „ *asserant, sufficere quod Missæ in iisdem Indultis, si-* „ *cut præmittitur, præfinitæ, pluribus saltem diebus* „ *cujuslibet hebdomadæ celebrentur, nec necesse sit,* „ *illas singulis diebus celebrari; idcirco exortum fuit* „ *Dubium de mandato Sanctissimi Domini Nostri in* „ *hac Sacra Congregatione discutiendum.. An, attenta* „ *clausula supradicta, necessaria omnino sit singulis* „ *diebus celebratio Missarum in Indultis hujusmodi* „ *præfinitarum, vel potius sufficiat aliquibus, licet* „ *non omnibus, diebus cujuslibet hebdomadæ &c.* Die „ 5. Junii 1694. Sacra &c. *respondit affirmative quoad* „ *primam partem, negative quoad secundam, ac proin-* „ *de celebrationem Missarum Indultis præfatis, ut* „ *præfertur, præfinitarum omnino necessariam esse* „ *singulis diebus in eadem Ecclesia. Et, facta de præ-* „ *missis relatione Sanctissimo die* 17. *Julii ejusdem an-* „ *ni, Sanctitas Sua Sacræ Congregationis sententiam* „ *benigne approbavit; & publicari mandavit: Die* „ 11. *Septembris* 1694. *lib.* 44. *Decretorum pag.* 467.

5 Sub generali Indulgentiarum suspensione, quæ fit anno Jubilæi, non comprehenduntur Altaria Privilegiata, nec aliæ Indulgentiæ pro solis Defunctis concessæ. Sacra Congreg. Indulgentiis Sacrisque Reli-
6 quiis præposita 24. *Januar.* 1700. Altaria Privilegiata pro Defunctis non comprehenduntur sub clausula illa: *Volumus autem, ut si alias Christi-fidelibus dictam Ecclesiam visitantibus aliqua alia Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura, concessa fuerit, præsentes Litteræ nullæ sint*; nec sub alia clausula
7 consimili; Sacra Congr. 13. *Junii* 1676. quod Decretum utpote alia comprehendens & de mente SS. Innocentii XI. editum, per extensum hic datur.

„ *Cum a Sacra Congreg. Indulgentiis, sacrisque Reli-* „ *quiis præposita Cameracensis Archiepiscopus quæsi-* „ *visset, quæ vis, & sententia Clausulæ (quæ hodie* „ *Brevibus* Indulgentiarum *apponi solet) Volumus au-* „ *tem, ut si alias Christi-fidelibus dictam Ecclesiam* „ *quolibet anni die visitantibus, aliqua alia Indulgen-* „ *tia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum dura-* „ *tura, concessa fuerit, præsentes Litteræ nullæ sint,* „ *Sacra Congregatio re diligentius examinata, clausu-* „ *lam sic explicandam censuit, Si videbitur Sanctissi-* „ *mo Domino Nostro; Ea minime contineri Altaria* „ *Privilegiata pro Defunctis, neque Indulgentias, aut* „ *certo personarum generi concessas, ut Confraternita-* „ *ti, Regularibus, & Capitulo, aut certum pium opus* „ *in ipsa Ecclesia peragentibus, ac iis qui Christiana* „ *Doctrina erudiuntur, vel alios erudiunt, & qui* „ *Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti expositioni cum* „ *oratione quadraginta horarum intersunt, neque sta-* „ *tionum Urbis, & septem Altarium Indulgentias in-* „ *star septem Altarium Basilicæ Vaticanæ concessas,* „ *neque demum quæ pro unica vice conceduntur. Cæ-* „ *terum si alia Indulgentia sive plenaria, sive non* „ *plenaria, in perpetuum, vel ad tempus, tum ab eo-* „ *dem, tum ab alio Romano Pontifice generatim Chri-* „ *stifidelibus Ecclesiam, vel aliquod ejus Altare, seu* „ *Capellam visitantibus eodem anni die, vel diverso* „ *concessa fuerit, de qua non fiat in Litteris Apostolicis* „ *mentio, has Litteras ob adjectam Clausulam esse* „ *prorsus irritas ac nullas. Datum die* 23. *Junii* 1676. „ *De his autem facta relatione ad Sanctiss. Dominum* „ *Nostrum die* 16. *Martii* 1677. *Sententiam Congre-* „ *gationis approbavit. Cardinalis Maximus. Mi-* „ *chael Angelus Riccius Secretarius.*

Missæ celebratæ de Festo currente in Altaribus Pri- 8
vilegiatis in diebus, quibus non licet Missas de Requiem celebrare, habent eamdem vim, & Indulgentias perinde ac si essent celebratæ Missæ de Requiem, seu Defunctorum. Et hoc sive Altaria sint Privilegia- 9
ta in perpetuum, sive ad tempus, sive pro omnibus, sive pro aliquo solo, vel aliquibus tantum hebdomadæ diebus, sive ex obligatione, sive ex sola Fidelium devotione Missæ celebrentur nedum in Festis duplicibus, sed etiam in Dominicis, & octavis, & omnibus aliis diebus, in quibus juxta rubricas Missæ Defunctorum celebrari non possunt; Et per hujusmodi 10
Missas celebratas de officio currente in Altaribus Privilegiatis satisfit obligationibus, ac si in ipsis Privilegiatis Altaribus fuissent celebratæ Missæ de Requiem, seu Defunctorum. Sic expresse fuit definitum ab Innocentio XI. *die* 4. *Maii* 1688. in sua Constitutione incipiente *Alias* confirmativa, ampliativa, & declarativa Constitutionis Alexandri VII. incip. *Creditis*, & Constitutionis Clementis IX. incip. *Cum felicis*. Vide verb. *Missa art.* 14. *n.* 10. 11. & 12. ubi omnes tres istæ Constitutiones ad litteram adducuntur, & sub *num.* 13. alia novissima resolutio.

Altare Privilegiatum quotidianum, & perpetuum 11
conceditur a Benedicto XIII. Patriarcalibus, Metropolitanis, & Cathedralibus, ut infra.

BENEDICTUS PP. XIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Omnium Saluti paterna Charitate intenti, sacra interdum loca spiritualibus Indulgentiarum muneribus decoramus, ut inde Fidelium Defunctorum animæ Domini nostri Jesu Christi, ejusque Sanctorum suffragia meritorum consequi, & illis adjutæ ex Purgatorii pœnis ad æternam Salutem per Dei misericordiam perduci valeant. Volentes igitur omnes, & singulas Patriarchales, Metropolitanas, & Cathedrales totius Orbis Catholici Ecclesias, in quibus Altare Privilegiatum quotidianum perpetuum forsan non reperitur concessum, & in eis Altare per Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos respective locorum gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentes semel tantum designandum, hoc speciali dono illustrare auctoritate Nobis a Domino tradita, ac de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate, ut quandocumque Sacerdos aliquis Sæcularis, vel cujusvis Ordinis, Congregationis, seu Instituti Regularis Missam Defunctorum pro anima cujuscumque Christi fidelis, quæ Deo in charitate conjuncta ab hac luce migraverit, ad prædictum Altare celebrabit, Anima ipsa de thesauro Ecclesiæ per modum suffragii Indulgentiam consequatur; ita ut ejusdem Domini nostri Jesu Christi, ac Beatissimæ

Vir-

Virginis Mariæ, Sanctorumque omnium meritis sibi suffragantibus a Purgatorii pœnis liberetur, concedimus, & indulgemus: Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, &c. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 20. *Julii* 1724. *Pontificatus nostri anno primo.*

F. Card. Oliverius.

12 Translato legitima auctoritate Altari Privilegiato de loco ad locum, adhuc durat Indulgentia, si ipsa sit concessa Altari in reverentiam alicujus Sancti, vel Mysterii, in cujus honorem dedicatum sit, ita ut censeatur idem Altare, licet translatum. Immo etiamsi Imago sit alia ejusdem Mysterii, vel Sancti, quia renovatur, vel restauratur repræsentatio; moraliter enim censetur idem Altare, Gobat *tom.* 2. *tract.* 4. *num.* 143. cum aliis ibi citatis. Vide *ibi* multa ad rem.

Supplementa Auctoris.

13 Altari a Pontifice consecrato plura privilegia adnectuntur; nempe quod in ipso nemo celebret sine speciali Pontificis Indulto, ut patet de hujusmodi Altaribus in Ecclesiis Lateranensi, Vaticana, aliisque Patriarcalibus Urbis existentibus; Sixtus autem V. in Altari, ad quod Sacrum fecerat, cum ritum Canonizationis mei S. Didaci perageret, quodque Pontificium declaravit, ac Philippo Catholico Regi dono misit, permisit Cardinalibus, Episcopis, Abbatibus Mitratis, Primis Dignitatibus in Ecclesiis Metropolitanis, & Cathedralibus, ac Generali meæ Seraphicæ Religionis, & Priori Monasterii S. Laurentii, Missam celebrare diebus Festis Domini, Beatissimæ Virginis, Feria V. in cœna Domini, in celebritate Sanctorum omnium, ac Sancti Didaci, ut patet ex ejus diplomate *sub die* 20. *Augusti* 1588. promulgato. Be-
14 nedictus vero XIV. in Altari, quod solemniter consecravit Romæ in Ecclesia S. Antonii Lusitanorum, ac in eo celebravit, & Joanni Portugalliæ & Algarbiorum Regi fuit missum, permisit absque ulla dierum, aut Sacerdotum limitatione, ut ipse Rex, aliique Lusitaniæ Reges pro tempore futuri, suo nomine, & Sanctæ Sedis Apostolicæ facultatem impertiant Sacrum faciendi, pro certo habens, idipsum negotium cum tali cautela ac prudentia ab ipsis pertractandum esse, ut nihil unquam futurum sit, quod rationi pa-
15 rum consentaneum videatur; Ipsumque Altare perpetuo Privilegiatum declaravit, ac Regi Lusitaniæ pro tempore, item Reginis, cæterisque eorum consanguineis, & affinibus usque ad tertium gradum inclusive, plenariam Indulgentiam, quoties confessi, & sacra Synaxi refecti ante ipsum Altare preces ad Deum effundent pro hæresum extinctione, Christianorum Principum concordia, & Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione. Sic tom. 1. in sua Constit. 116. incip. *Dilectus Filius*.

16 Indultum Altaris Privilegiati perpetui conceditur pro singulis Cathedralibus Ecclesiis Maronitarum; & eorum Ecclesiis Parochialibus, in quibus aliud Altare Privilegiatum, sive perpetuum, sive ad tempus concessum non reperitur, nec sufficiens Missarum numerus celebratur, conceditur Altare Privilegiatum pro uno die in hebdomada, per Ordinarium loci designando, ad viginti quinque annos. Sic Benedictus XIV. *Constit.* 79. *incip. Nuper*, ubi id demandat Patri Fr. Jacobo a Luca mei Seraphici Ordinis de Observantia, Conventus Sancti Sepulchri, ejusque dependentium, Visitatori, ac Commissario Apostolico.

Missa pro Defunctis celebrata in Altari Privilegiato 17
non suffragatur, nec Indulto satisfit, nisi sit de *Requiem*, licet in Indulto non exprimatur. S.R.C. 1. *Junii* 1601. *in Pistorien.* & 13. *Julii ejusdem anni in Toletana*. Intellige tamen pro illis diebus, quibus secun- 18
dum ritum non prohibentur Missæ Defunctorum, quia pro illis diebus, quibus secundum ritum non licet Missas de Requiem celebrare, Missæ celebratæ de festo occurrente in Altaribus Privilegiatis habent eamdem vim, & Indulgentias perinde ac si essent ibi celebratæ de Requiem, per declarationes Apostolicas citatas supra *num.* 10. & allatas sub verb. *Missa artic.* 14. a num. 100. ad 13.

An Privilegium in Altari Privilegiato perpetuo *ad* 19
dies non impeditos ante declarationem Alexandri VII. concessum suffragetur universim etiam diebus impeditis festo post illam declarationem? Resp. *negative* Sacra Indulg. Congreg. 16. *Julii* 1725.

Sub generali Indulgentiarum suspensione, quæ fit 20
anno Sancto, non comprehenduntur Altaria Privilegiata, nec aliæ Indulgentiæ pro solis Defunctis concessæ. Benedictus XIII. *die* 10. *Januar.* 1725.

Intuitu alicujus Altaris Privilegiati in aliqua Eccle- 21
sia non licet exponere tabellam super januam Ecclesiæ *Indulgenza per li Morti*, sed tantum super ipso altari Privilegiato consuetis verbis: *Altare privilegiatum pro defunctis*. S. R. C. 13. *Aug.* 1667. *in Romana*.

Cum in Indultis Altarium Privilegiatorum hæc adji- 22
ci soleat clausula; *Dummodo in dicta Ecclesia tot Missæ quotidie celebrentur*; quæritur, an attenta dicta clausula necessaria omnino sit singulis diebus celebratio Missarum in indultis hujusmodi præfinitarum, vel potius sufficiet aliquibus, licet non omnibus, diebus cujuslibet hebdomadæ? Sac. autem Congreg. Concilii respondit *affirmative quoad primam partem, negative quoad secundam, ac proinde celebrationem Missarum in indultis præfatis, ut præfertur, præfinitarum omnino necessariam esse singulis diebus in eadem Ecclesia*. Ita *die* 3. *Junii* 1694. *approbante Innoc. XII. die* 11. *Septembris*.

In Collegiata S. Caroli Civitatis Mutinensis datur 23
Altare Privilegiatum pro omni feria hebdomadæ ea lege, ut singulis diebus in Ecclesia legantur triginta Missæ, sed contingit, quod tempore æstivo per quatuor menses vix legantur decem, aut duodecim. E contra aliis octo mensibus numerus ita excrescit ultra triginta, ut si divideretur in omnes dies anni æqualiter, haberentur singulis diebus triginta quatuor Missæ. Quæritur, an, & pro quo tempore concessum privilegium suffragetur? Resp. *suffragari pro tempore, quo triginta Missæ in Ecclesia celebrantur*. Sacra Congreg. Indulg. 10. *Junii* 1720.

Altare majus Fratrum Minorum Conventualium 24
Montis Fusculi Diœcesis Beneventanæ habet perpetuum privilegium cum restrictiva ad Sacerdotes ejusdem Ecclesiæ, concessum a Gregorio XIII. Cum autem in Brevi habeantur hæc verba: *In Ecclesia duodecim Sacerdotibus ornata*, & nunc tantum existant sex Sacerdotes; quæritur an privilegiatum adhuc subsistat? Resp. *negative* Sacra Congreg. Indulg. 16. *Julii* 1625.

In

25 In Ecclesia B. V. Terræ Forigii Sanctissimus concessit Altare Privilegiatum pro duabus feriis hebdomadæ ad septennium sub duabus conditionibus. 1. Ut in ea Ecclesia quotidie legantur quatuordecim Missæ. 2. Ut soli Sacerdotes præfatæ Ecclesiæ illo privilegio uti possint. Sed Episcopus has Indulgentias non publicavit. Interrogatus a Sacra Congregatione respondit, se credidisse, conditiones non verificari, quia Missæ ibi fundatæ, & Confratrum, & Montium vix ascendunt ad numerum 3400. ut proinde in diem vix referantur decem. Aliæ Missæ adventitiæ Sacerdotum adventantium sunt quidem plures, quam quatuordecim, se tamen credidisse, Pontificem noluisse alligare indulgentias eventui accidentali, non stabili. Secundo illa Ecclesia non est Collegialis, nec Parochialis, nec receptitia, adeoque non videtur habere Sacerdotes proprios, prout in Brevi exprimitur. Quæritur, an nihilominus Episcopo injungenda sit publicatio Indulgentiarum? Resp. *affirmative* Sacra Congregatio Indulg. 25. *Septemb.* 1713.

26 Clemens IX. 1668. 3. Julii per Breve concessit Romæ Ecclesiæ S. Andreæ Camaldulensium Indulgentiam plenariam in Festo S. Andreæ, & S. Gregorii, & in dedicatione, & per octavam Defunctorum in perpetuum, applicandam pro Defunctis. 2. Concessum est a Clemente VIII. privilegium perpetuum ad Altare per Cardinalem Salviati constructum. 3. a Paulo V. pro privilegiatis declarantur per Breve Altaria S. Andreæ & S. Silveriæ. Cum vero, Ecclesia renovata, destructa fuerint Altaria, & nova facta, petitur: 1. Confirmatio Indulgentiæ concessæ a Clemente IX.. 2. Confirmatio privilegii a Clemente VIII. concessi. 3. Confirmatio privilegii Pauli V. Resp. Ad 1. *non indigere confirmatione.* Ad 2. *idem.* Ad 3. *itidem confirmatione. non indigere* Ita Sac. Congreg. Indulg. 13. *Sept.* 1723.

27 Capuccini in loco Stanz Constantiensis Diœcesis diruta quadam Ecclesia, in qua habebatur Altare Privilegiatum, petunt pro nova Ecclesia similem gratiam. Resp. *negative* Sac. Congreg. Indulg. 18. *Julii* 1712.

28 Tuderti, destructo Oratorio Sodalitatis S. Mariæ Gratiarum, illud in alio loco reædificatum est. Quæritur 1. an Indulgentiæ perseverent in nova Ecclesia? 2. an & quæ de novo concedendæ? Resp. *gratia translationis Indulgentiarum pro confratribus tantum.* Sac. Congreg. Indulg., 16. *Febr.* 1732.

29 Moniales Monasterii S. Basilii Civitatis Justinopolitanæ obtinuerunt aggregationem ad Basilicam Lateranensem, & consuetam communicationem privilegiorum: Horum intuitu contendunt, non solum se lucrari posse Indulgentias ejusdem Basilicæ præter Indulgentias sui Ordinis, sed etiam se frui posse perpetuo privilegio Altari illius Basilicæ concesso. Petunt declarari, an vi aggregationis ad Basilicam Lateranensem concessum intelligatur privilegium Altaris. Resp. *negative* Sac. Congreg. Indulg. 9. *Maii* 1729.

Ad rem addenda sunt etiam sequentia ejusdem S. Congreg. Indulgentiar. Decreta.

URBIS ET ORBIS.

Ut pietatis opera in Cristiana Republica augeantur, simulque charitatis vincula Fideles ipsos magis magisque obstringant, jamdiu mos invaluit Privilegia, Indulgentias, aliasque spirituales gratias, quibus Patriarcales Basilicæ, aliæque Ecclesiæ, Nosocomia, Archiconfraternitates, & alia hujus generis pia Instituta gaudent, aliis per aggregationes communicandi; Verum cum super hujusmodi aggregationibus plura quotidie emergant dubia, & presertim num qui aggregandi facultatem habent, Privilegia sibi competentia ampliare, sive limitare in aggregatione queant? Pariterque an pro suo arbitrio ipsas aggregationes ad tempus, vel in perpetuum concedere possint? Tum etiam utrum privilegium altaris, quo aggregatus fruitur, communicari possit? Neve Cristifideles in re tanti momenti decipiantur, decidenda in Sacra Congregatione Indulgentiarum, & Sacrarum Reliquiarum proposita fuerunt sequentia dubia: Primo, *An Patriarchales Basilicæ, aliæque Ecclesiæ, nec non Nosocomia, Archiconfraternitates; Superiores cujuscumque Ordinis sive Instituti, cæterique habentes facultatem communicandi privilegia, possint Privilegia, & Indulgentias ampliare, & limitare pro sui arbitrio in aggregationibus?* Secundo? *An aggregationes faciendæ sint ad tempus, vel perpetuo?* Tertio, *An privilegium Altaris sit communicabile?* Et Sac. Congregatio die 5. Februarii 1748. declarandum esse censuit, *Ad primum Negative, nisi aliter in Indultis Apostolicis provideatur. Ad secundum, Aggregationes faciendas esse in perpetuum. Ad tertium, Negative.* De quibus facta per me infrascriptum ipsius Sac. Congregationis Secretarium die 2. Mensis Martii ejusdem Anni Sanctissimo Domino relatione, Sanctitas sua Votum Sac. Congregationis benigne approbavit.

Fr. J. Cardin. Portocarrero Præfectus.

A. M. Erba Protonot. Apost. Secret.

URBIS ET ORBIS

In Brevibus, quæ pro Altaris privilegio alicui Ordini, sive Congregationi concesso, expediuntur dum de stylo soleant apponi sequentia verba: *Volentes igitur omnes & singulas Ecclesias tam erectas, quam erigendas Monachorum Congregationis &c. vel Fratrum Ordinis &c. aut Clericorum Regularium, & in qualibet ex dictis Ecclesiis Altare &c.* Sicut etiam in Brevibus Indulgentiarum pro iisdem Ordinibus, vel Congregationibus leguntur hujusmodi verba: *Universis &c. qui aliquam Ecclesiam talis Congregationis, vel Ordinis &c. in die, vel festo &c. singulis annis devote visitaverint &c. Indulgentiam plenariam concedimus.* Verentes nonnulli ex nimia generalitate verborum, tam privilegia Altaris, quam Indulgentias plus æquo extendi præter Summorum Pontificum illa concedentium intentionem, & Christifideles decipi tam pro Indulgentiarum consequutione, quam in offerendis eleemosynis pro Missis in Altari Privilegiato dicendis: Idcirco, ut clare dignosci possit, quasnam personas, & Ecclesias comprehendant præfatorum Brevium verba, propositum fuit in Sacra Congregat. Indulgentiar. & Sacrar. Reliquiar. dubium: *An Brevia tam Altaris Privilegiati, quam Indulgentiarum pro omnibus Ecclesiis alicujus Ordinis, vel Congregationis, aut Instituti Regularis generaliter obtenta, respectivas Ecclesias tantummodo Monasteriorum, & Conventuum talis*

jus Ordinis, Congregationis, vel Instituti comprehendant, aut etiam alias quascumque tam Parochiales, quam non Parochiales ab hujusmodi Ordine &c. sive a Monachis, aut Fratribus, vel Religiosis dependentes, vel respective administrari solitas. Et Sacra ead. Congregatio die 30. Julii 1748. censuit rescribendum esse: *Affirmative, quoad primam partem, & Negative quoad secundam.* De quibus facta per me infrascriptum ipsius Sacræ Congregationis Pro-Secretarium die 3. Augusti ejusdem anni Sanctissimo Domino relatione, Sanctitas Sua Votum Sacræ Congreg. benigne approbavit.

Fr. J. Card. Portocarrero Præfectus.

A.E. Vicecomes S. Cong. Indulg. Pro-Secretarius.

30 In Cathedrali Murana erat Altare Privilegiatum perpetuum concessum a Gregorio XIII. Verum cum anno 1694. ea per terræmotum passa fuerit, Altare fuit alibi in eadem Ecclesia, & sub eodem titulo B.V. noviter extructum. Quæritur, an nihilominus gaudeat privilegio? Resp. *affirmative* Sac. Cong. Indulg. 13. *Septemb.* 1723.

31 Patres Oratorii S. Philippi Mantuæ exponunt suæ Ecclesiæ a Clemente XI. concessas esse omnes Indulgentias, & gratias, quæ sunt Romæ in Oratorio S. Philippi in Vallicella. Cum vero ibi sint duo Altaria Privilegiata, quæritur 1. an in prædicta generali communicatione Indulgentiarum, & gratiarum comprehendatur privilegium perpetuum pro duobus Altaribus? 2. an saltem unum Altare Privilegiatum quotidianum absque expressione numeri Missarum? Resp. ad primum *negative*. Ad 2. *Altare privilegiatum ad septennium juxta numerum Missarum, quæ in Ecclesia Oratorum quotidie celebrantur*, Sac. Cong. Indulg. 25. *Martii* 1725.

32 Altare Privilegiatum quotidianum, & perpetuum a Benedicto XIV. conceditur Ecclesiis Fratrum Ministro Generali totius Ordinis Sancti Francisci subjectorum.

Beatissime Pater.

Frater Raphael a Lugagnano Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Minister Generalis ad pedes S. V. humillime provolutus exponit, quod Sa. Me. Benedictus XIII. sub die 14. Decembris 1725. dignatus fuit omnia Altaria Privilegiata quotidiana variis Ecclesiis dicti Ordinis in perpetuum jam concessa approbare, & confirmare; Iis vero ejusdem Ordinis Ecclesiis, quæ tali privilegio quotidiano in perpetuum non gaudebant, concessit illud, sed proportionate ad Missarum numerum, quæ in eis celebrantur; videlicet pro quinque feriis in hebdomada, iis Ecclesiis in quibus 25. Missæ quotidie celebrantur: Pro quatuor feriis, iis in quibus 20. Pro tribus, in quibus 15. & sic gradatim; Cum autem, Beatissime Pater, comprobaverit experientia, hoc minime sufficere ad satisfaciendum Populorum devotioni, & ex alia parte variæ quotidie insurgant difficultates, ex eo quod non semper idem Missarum numerus in dictis Ecclesiis celebretur, nec celebrari valeat; Ideo enixe S.V. supplicat Orator, ut prævia revocatione privilegii Altarium pro determinatis hebdomadæ feriis, ut supra, per san. mem. Benedictum XIII. concessi, dignetur cuilibet Ecclesiæ Fratrum Oratoris jurisdictioni subjectæ, Altari Privilegiato quotidiano perpetuo non decoratæ, unum concedere, ab Ordinariis Locorum semel designandum, & hoc per Rescriptum, seu aliter, ut S.V. benevisum fuerit. Et Deus &c.

Rescriptum Sanctissimi.

Ex Audientia Sanctissimi die 17. Decemb. 1748.

Sanctissimus benigne annuit pro gratia juxta petita, pro Missis tamen, quæ a Fratribus Minoribus S. Francisci in Altaribus per Ordinarios respective designandis, celebrabuntur; & voluit etiam Gratiam hujusmodi per hoc præsens Rescriptum perinde valere, ac si per Apostolicas Literas in forma Brevis solitis omnibus muniti Clausulis expedita fuisset.

Joseph Levizzani Secretarius.

Loco ✠ Sigilli.

Supplementa novissima.

Altare privilegiatum quotidianum ad septennium, in perpetuum a SS. D. N. Clemente XIII. conceditur omnibus Ecclesiis Parochialibus Orbis Christiani Decreto temore sequentis.

URBIS, ET ORBIS.

Sanctissimus Dominus N. Clemens Papa XIII. prævio Voto S. Congregationis Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præpositæ, revocatis omnibus hujusmodi Privilegiatis Altaribus præcedenter intuitu Parœciæ, sive in perpetuum, sive ad tempus jam concessis, indulsit die 19. Maii 1759. omnibus Ecclesiis Parochialibus Orbis Christiani, absque ullo onere Missarum Altare Privilegiatum quotidianum ad septennium, ea tamen adjecta lege, ut quilibet Episcopus pro sua respectiva Diœcesi de hujusmodi gratia supplicet. Expleto vero septennio, Sanctitas Sua præcipit omnibus Episcopis, Abbatibus, & Sede vacante, Vicariis Capitularibus, sive in spiritualibus Abbatiarum Administratoribus, ut pro unaquaque suarum Diœcesum Parœcia supplicent pro confirmatione ejusdem Privilegii ad aliud septennium. Idque fieri jubet sub unico tantum Brevi, atque vult, hoc unicum Breve suffragari omnibus uniuscujusque Diœcesis Ecclesiis Parochialibus. Ne autem Parochi expensis graventur, vetat omnibus tum Episcoporum, quum Abbatum Officialibus, sub pœna nullitatis præfati Privilegii, ne quicquam penitus exigant a Parochis, sive pro ipsis certiorandis, sive in expediendis litteris pro designatione Altaris privilegiati in eorum Parœciis. Præterea, ne hujusmodi Privilegio fraudentur aliæ Ecclesiæ pollentes speciali prærogativa, veluti Collegiatæ, & Abbatiales Nullius, & Parochiales a se dependentes, Sanctitas Sua pari benevolentia, modo supra indicato, hoc idem Privilegium mox enunciatis Ecclesiis communicatum voluit. 33

Ad rem quoque addendum est sequens novissimum Decretum Sac. Congreg. Indulgentiarum, quo Altaria omnia cujuscumque Ecclesiæ Privilegiata declarantur pro die Commemorat. omnium Fidelium Defunctorum perpetuis futuris temporibus. 34

„ Cum ex veteri more, & laudabili Ecclesiæ in-
„ stituto die secunda Novemb. omnium Defuncto-
„ rum memoria recoli, eorumque animæ ab univer-
„ sis Christifidelibus orationibus, eleemosynis, ali-
„ isque piis operibus, & Ecclesiæ suffragiis, poti-
„ ssimum vero acceptabili Sacrosanctæ Missæ Sacrifi-
„ cio, juvari soleant, SS. D. N. Clemens PP. XIII.

,, ex paterna sua charitate erga omnes fideles tam vi-
,, vos quam defunctos, Animabus eorum, qui ex
,, hac mortali vita in gratia & charitate Dei, nondum
,, tamen omnibus mundanis sordibus expiatis, decesserunt, de inexhausto Catholicæ Ecclesiæ thesau-
,, ro abbundantius suffragari quam maxime cupiens
,, ut celerius e Purgatorii pœnis liberatæ ad æternam
,, gloriam per Dei misericordiam pervenire valeant,
,, de consilio VV. S. R. E. Cardinalium Indulgentiis
,, Sacrisque Reliquiis præpositorum, universali hoc
,, Decreto perpetuis futuris temporibus valituro be-
,, nigne concedit, ut Missa die prædicta Commemo-
,, rationis Defunctorum a quocumque Sacerdote sæ-
,, culari, vel cujuslibet Ordinis & Instituti Regularis
,, celebranda, gaudeat Privilegio, ac si esset in Al-
,, tari Privilegiato celebrata, decernendo tamen, ut
,, nonnisi consuetam eleemosynam unusquisque Sa-
,, cerdos pro dicta Missa licet privilegiata accipiat, &
,, in ea tantum quantitate, quæ a Synodalibus Con-
,, stitutionibus, seu a Loci consuetudine regulariter
,, præfinita fuerint. Quibuscumque in contrarium fa-
,, cientibus non obstantib.

Datum die 19. Maji 1761.

N. Card. Antonellus Præfectus

Loco ✠ Sigilii.

I. de Comitibus S. Cong. Indulg. Secret.

Additiones ex aliena manu.

35 Quamplures, eæque non leves circa hoc argumentum a Theologis, & Canonistis excitantur quæstiones, quæ sunt legendæ apud *Pasqual. de Sacrific. nov. leg. tom. 1. tit. de Sacrific. oblat. in Altar. privileg. quest. 729. & plur. sequent.*; dum nos pauca tantum de more indigitabimus, quæ Canonistarum magis propria sunt.

36 Quæri igitur solet: An inter eas Religiones, quæ habent communicationem privilegiorum, fiat etiam communicatio Altarium Privilegiatorum? Et fieri non posse statuit *Pasqualig. citat. loc. q.* 756. quia, licet inter ejusmodi Religiones etiam circa Indulgentias facta sit privilegiorum communicatio a *Leon X. Constit.* 32. *tom.* 1. *Bullar.* tamen communicatio cadit tantum super iis Indulgentiis, quæ conceduntur ipsis Religiosorum personis, & ideo non se extendit ad Indulgentias directe concessas pro Defunctis, quales sunt illæ Altarium Privilegiatorum.

37 Quoniam vero favore quarumdam Religionum concessa fuerunt a SS. Pontificibus quædam specialia privilegia, inspiciendus, & perpendendus tunc est tenor concessionis; hic enim si primo & directe concernat erectionem Altarium Privilegiatorum, aut Indulgentias concessas pro Defunctis, non est locus communicationi; si concessio primum & per se contineat gratias personales, per quas alicujus Religionis personis conceditur facultas applicandi Indulgentias, quas Pontifex intendit concedere: cujusmodi est privilegium concessum Religioni Conventualium; quod scilicet Prior Conventus possit semel pro semper deputare Altare, in quo Religiosus Conventualis celebrans Missam de Requiem pro aliqua anima, eam liberet a Purgatorio, communicatum intelligitur tale privilegium, ut videre est apud eumdem Auctorem *ibid. q.* 757.

Deinde *q.* 761. clare citatus Pasqualig. demonstrat, 38
quod non destruatur ejusmodi privilegium, si Altare cui fuit annexum, ex parte notabili destruatur, etiamsi consecrationem amitteret; dummodo tamen remaneat secundum majorem sui partem; quia in ejusmodi concessionibus respectus habetur ad Altare secundum totum suum esse materiale, non vero secundum formam consecrationis.

Verum, si in concessione Indulgentiæ destinetur 39
Altare ut alicui Sancto dicatum, mutata deinde dedicatione, puta si loco illius Sancti alius substituatur, prorsus perit privilegium: quia mutata est illa Altaris qualitas, quæ contemplata fuit a Pontifice, & illum movit ad Indulgentiam concedendam tali Altari in specie, seu nominatim dicato tali Sancto, *ead. qu. n.* 6.

Si Pontifex in concessione non designavit Altare, 40
sed eum designandum reliquit, facta semel designatione unius Altaris, nequit alterum destinari; nam pro una vice tantum delegata censetur ejusmodi destinatio, cum Pontificis dispositio restringatur ad certum casum, ut juxta *text. in l. boves §. hoc sermone ff. de verb. signific* firmat d. Pasqualig. *d. oper. q.* 762.

Dubitari etiam potest: num, quando ex dispositio- 41
ne Testatoris celebranda est vel in perpetuum, vel ad tempus Missa in Altaribus Privilegiatis, possit tum in Altaribus Privilegiatis de tempore dispositionis existentibus; tum in Altaribus privilegiatis postmodum erectis celebrare? Et posse tenet sæpe cit. Pasqualig. *q.* 746. *ejusd. op.*

ALTERNATIVA.

Articulus I.

Quoad ea, quæ concernunt Beneficia.

SUMMARIUM.

1 *Alternativa quid sit, & quomodo obtineatur*, ad num. 3.
4 *Quid operetur*, ad num. 13.
14 *Quando incipiat, ac respective desinat*, ad n. 17.
18 *Ut ea gaudeant Episcopi, quid requiratur*, ad n. 29.
30 *Quibus concedatur.*
31 *Quæ beneficia comprehendat*, ad num. 39.
40 *Quando censeatur exclusa*, ad num. 43.
44 *Quando expiret.*
45 *Subnectuntur Additiones ex alienæ manu*, ad n. 63.

Alternativa quoad Beneficia ortum duxit a Nico- 1
lao V. de anno 1447. ut notat Pyrrhus Corradus *in praxi Beneficiaria lib.* 3. *c.* 6. *num.* 8. Ipse enim Nicolaus V. ut dicit Rota Romana recent. *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 121. *num.* 13. fuit auctor regulæ nonæ, alias octavæ Cancellariæ, in qua reservantur Summo Pontifici menses Januarii, Februarii, Aprilis, Maii, Julii, Augusti, Octobris, & Novembris, & consequenter conceduntur Ordinariis menses Martii, Junii, Septembris, & Decembris. Et exinde ad alliciendos Episcopos ad residentiam, conceduntur eis alii duo menses, ita ut jam alternatim cum Papa possint

sint providere; Papa quidem in mensibus *Januarii*, *Martii*, *Maii*, *Julii*, *Septembris*, *& Novembris*: Episcopi vero, qui hanc Gratiam acceptaverint in mensibus *Februarii*, *Aprilis*, *Junii*, *Augusti*, *Octo-*
2 *bris*, *& Decembris*. Et hæc Gratia dicitur communiter *Alternativa*, & sic expresse appellatur in prædicta Regula nona Cancellariæ, alias octava, ut videri potest in ipsa ad litteram relata *verb. Beneficia art. IX. reg. 9.*

3 Hac Alternativa ut gaudeant Episcopi, requiritur, quod per Patentes Litteras manu propria subscriptas, suoque sigillo munitas, & in sua respective Civitate, vel Diœcesi datas, expresse declarent se hujusmodi Alternativam acceptare, & Litteras ipsas ad Datariam Summi Pontificis transmittant, quibus ab eo receptis, & recognitis, ac in libro ad id deputato registratis, tunc solum, & non antea possunt incipere uti Gratia talis Alternativæ. Sic expresse statuitur in citata regula nona, alias octava Cancellariæ, ut vi-
4 deri potest *loc. cit.* Ex tempore igitur habitæ notitiæ registrationis, seu annotationis suarum Litterarum factæ in Dataria Apostolica incipit Episcopus gaudere Jure Alternativæ, quæ operatur, ut menses alternati subrogentur loco aliorum. Rota recent. *par. 3.*
5 *decis. 379. num. 2.* Et sic Mensis, quo Episcopus gaudet Alternativa, non est amplius Apostolicus, sed Ordinarius. Rota *par. 4. tom. 1. decis. 336. sub n. 1. & par. 13. decis. 127. num. 3.* Unde cessat reservatio ratione mensis, & illa inducta per *Extravagant. Ad*
6 *regimen*. Rota *dict. decis. 127. num. 5.* Hinc Episcopus in Alternativa lucratur menses *Aprilis*, *& Octob.* & cedit *Martium* pro *Februario*, *& Septembrem* pro *Augusto*; menses autem *Junii*, & *Decembris* nec lucratur, nec cedit, sed illos retinet, ut prius, qui ideo menses fixi solent appellari. Barbosa *par. 3. de offic. & potest. Episc. allegat. 53. n.* 40. Rota & alii mox citandi sub *n.* 8.

7 Unde notandum est, quod sicuti Pp. retinet sibi medietatem suorum octo mensium, scilicet Januarium, Majum, Julium, & Novembrem, in quibus nullo casu vult posse competere Jus aliquod Ordinario etiam perpetuo residenti, ut patet in cit. Regul. nona, alias Octava Cancellariæ, & ideo vocantur Menses fixi, & perpetuo reservati Sedi Apostolicæ, sive Episcopus gaudeat Alternativa, sive non, ut observat, & tenet communis Doctorum cum Rota recent *par. 5. tom. 2. decis. 440. num. 5. par. 9. tom. 1. decis. 298. num. 4. par. 9. tom. 2. decis. 389. num. 6. decis. 468. num. 3. par. 13. decis. 223. num. 8. par. 16. decis. 192. num. 6. par. 18. tom. 1. decis. 232. n. 3. par. 11. tom. 2. decis. 540. num. 16. par. 19. tom. 2.*
8 *decis. 468. num. 8.* & sæpe alibi; ita æquissimum est, quod etiam Episcopus sibi retineat medietatem suorum quatuor mensium, scilicet *Junium*, *& Decembrem*, in quibus nullum unquam Jus possit competere Papæ, etiamsi post acceptationem Alternativæ Episcopus non resederit, & ideo Menses *Junii*, & *Decembris* appellantur menses fixi pro Episcopo; Non enim potest dici, quod concedantur a Papa per Alternativam Episcopo, quia licet in ea fiat mentio etiam de his duobus mensibus causa demonstrationis; conditio tamen, & onus residentiæ non censetur appositum respectu illorum, sed aliorum quatuor, qui per Alternativam de novo conceduntur. Dicti autem duo menses, cum jam fuerint proprii Episcopi, sine Alternativa remanent proprii, & fixi pro Episcopo, sive Alternativa sit acceptata, sive non, etiamsi post acceptationem Episcopus non resederit. Sic Rota *in una Papiensi Beneficii* 10. *Aprilis* 1617. in qua responsum fuit quoad dictos duos menses fixos, quod nulla potest considerari reservatio, ex eo quod Papa neque in prima parte Regulæ, neque in secunda eos reservat, & ita illos fixos etiam appellat; Rota *in una Giennen. Canonicatus penes* Burat. *decis. 242. num. 1.* ibi: *Nam Canonicatus, de quo agitur, non est reservatus ratione mensis, cum vacaverit de mense Junii, qui semper est ordinarius, & fixus*. Et ita tenet Barbosa *de Offic. & potest. Episcopi par. 3. allegat. 13. num. 38. & 44.* Card. de Luca *de Benefic. dis. 18. num. 4. disc. 93. num. 13. & 14.* Garcias *par. 5. cap. 1. sub. n. 56. circa finem*, & fuse Pyrrhus Corrad. *lib. 3. cap. 6. num. 2. & 4.* ubi testatur sic tenere, & servare Datariam, & Cancellariam.

Contrarium tamen non improbabiliter tenent Gonzalez *ad Regul. 8. Gloss. 43. sub n. 122.* Lotter. *q. 41. n. 38.* & alii, quia Papa concedit Episcopo Gratiam Alternativæ acceptanti, ut possit omnia Beneficia vacantia in mensibus *Februarii*, *Aprilis*, *Junii*, *Augusti*, *Octobris*, *& Decembris* conferre, quamdiu apud Ecclesiam, & Diœcesim suam resederit dumtaxat: Unde si non resideat in mensibus *Junii*, *& Decembris*, conferre, dicunt ipsi, non poterit, quia sic intrat reservatio, cum concessum sub conditione residentiæ, censeatur denegatum sub contraria conditione, videlicet absentiæ, seu residentiæ, ad textum *in l. Pecuniam, ff. Si cert. pet. l. Item quia, ff. de pactis* cum aliis adductis per Gonzalez *loc. cit.* Tum quia, ut dicit Antonel. *de tempore legal. lib. 3. c. 1. num. 25.* ideo per Alternativam Papa concedit sex menses Episcopo, cui alias non dantur, nisi quatuor, ut cum hoc lucro, & augmento compensentur necessitas, & obligatio residendi in omnibus sex mensibus; *arg. l. Eum qui 30. ff. de jurejurand. & l. Feudi partem 79. ff. de contrah. emption.* 9

Quantum autem ad alios duos ex quatuor mensibus 10
concessis Episcopo, nempe *Martium*, *& Septembrem*, dicendum est absolute, quod Episcopus, qui acceptavit Gratiam Alternativæ, non possit providere Beneficia vacantia in ipsis, quando ipse non residet, quia jam effecti sunt reservati Papæ, cum isti duo menses, qui alias erant Ordinarii, vigore acceptationis Alternativæ fuerint effecti Apostolici. Sic Rota *in Sulmon. Alternativæ* 14. *Maii* 1610. *coram Cardinal. Lancelloto*, in qua cum dubitatum fuisset: An collatio Beneficiorum vacantium in mensibus *Martii*, *& Septembris* Episcopo a sua Diœcesi absente, ad Episcopum, vel potius ad Summum Pontificem spectaret? Respondit absolute spectare ad Summum Pontificem, cum isti duo menses, qui alias sunt Ordinarii, per acceptationem Alternativæ efficiantur Apostolici. Sic refert, & tenet solide respondens contrariis Aloysius Riccius *in praxi fori Ecclesiast. decis. 684 in prima edit. & resolut. 582. in secunda edit.* & antea fuisse decisum *in una Maurianen. Canonicatus* 15. *Novembris* 1593. ac etiam sæpe refert Gonzalez *Gloss. 43. num. 133.* & tenet Pyrrhus Corrad. *loc. cit. num. 5.* Barbosa *loc. cit. num. 36.* Castropal. *in opere morali tom. 2. tract. 13. disp. 2. punct. 23. §. 21. n. 4.*

Card. de Luca *de Benefic. disc.* 18. *n.* 4. *disc.* 93. *n.* 13. *&* 14. & alii plures contra Anastas. Germon. Monetam, Franciscum Leonem, & alios.

11 Episcopus habens duas Ecclesias, potest acceptare Alternativam pro una, & non pro altera, & si velit ea potiri pro utraque, debet utriusque nomine eam implicite acceptare; Sic expresse *cit. Regul.* 9. *alias* 8. Card. de Luca *de Benefic. disc.* 19. *n.* 5. *disc.* 17. *n.* 20.
12 Gonzalez, Leurenius, & alii passim. Et si pro utraque acceptavit, residendo in una potest providere Beneficia alterius; Cardin. de Luca *de Benefic. disc.* 27. *n.* 6. Rota ibi ab ipso citata *in Maurianen. & Acien.*
13 & alii. Secuta acceptatione Alternativæ, non potest Episcopus ab illa recedere sine consensu Papæ; Nec e contra Papa sine consensu Episcopi, ut expresse habetur *in cit. Regul.* 9. *alias* 8. *Cancell.* cum ejusdem acceptatio sit quasi contractus initus inter Papam, & Episcopum; Papa enim ex suis octo mensibus communicat quatuor Episcopo, & Episcopus ex suis quatuor communicat duos Papæ; Rota rec. *par.* 3. *dec.* 289. *n.* 7. *par.* 11. *dec.* 221. *n.* 8. *par.* 29. *tom.* 1. *dec.* 76. *n.* 8. Barbosa *loc. cit. num.* 36. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell.* Gloss. 43. *n.* 106. *&* Gloss. 58. *num.* 14. &
14 alii communiter. Si acceptatio Alternativæ fiat ab Episcopo in aliquo mense Apostolico, non incipit usus illius, nisi toto mense elapso; E contra vero si fiat in mense proprio Episcopi, tunc incipit usus illius a die acceptationis, adeo ut mensis Ordinarius a dicta die efficiatur Apostolicus, & reservatus; Rota *part.* 10. *decis.* 49. *num.* 23. *cum seq. & n.* 32. *cum seq. & dec.* 299. *n.* 4. *&* 8. & communis Doctorum. Et ratio est quia acceptatio, vel non acceptatio Alternativæ est in sola facultate Ordinarii, qui si acceptaverit in principio alicujus sui mensis, sibi imputare debet, cum potuisset expectare finem talis mensis; si vero acceptavit in aliquo mense Apostolico, non est rationi consonum, ut hoc Papæ præjudicet, cum etiam ipse posuerit in facultate Episcopi quando velit acceptare Alternativam; Rota *part.* 10. *decis.* 49. *n.* 28. *& decis.* 117. *n.* 13. & Doctores passim.
15 Alternativa incipit, ac respective definit a media nocte primi, & ultimi diei mensis unicuique spe-
16 ctantis; Rota *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 98. *n.* 3. Ut alternativa suffragetur Episcopo, debet constare de illius acceptatione, & subsecuta admissione in Dataria; Rota *par.* 15. *dec.* 5. *n.* 2. quatenus nempe miserit Litteras acceptationis ad Datarium, a quo receptæ, & recognitæ fuerint; Rota *par.* 10. *dec.* 49. *n.* 28. &
17 habetur totum ex *Regula* 9. *alias* 8. *Cancell.* Et ideo ejus acceptatio probatur ex libro Alternativarum ipsius Datariæ; Rota *part.* 1. *decis.* 154. *num.* 2. *par.* 3. *decis.* 349. *num.* 1. *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 205. *num.* 2. *part.* 11. *decis.* 108. *num.* 3.
18 Ut Episcopus possit uti Alternativa, requiritur ejus residentia in sua Diœcesi; Rota *part.* 2. *decis.* 64. *n.* 2. conceditur enim Episcopis, quandiu apud Ecclesias, aut Diœceses suas vere, & personaliter resederint dumtaxat, ut expresse dicitur *in cit. Regul.* 9. *alias*
19 8. *Cancell.* Unde non potest ea uti etiamsi absit ex justissima causa, etiam pro servitio Sedis Apostolicæ, etiam pro exercitio sui officii Inquisitoris Generalis: Barbos. *loc. cit. n.* 34. Card. de Luca *de Benefic. disc.* 18. *num.* 9. *disc.* 93. *n.* 16. *Annot. ad Concil. disc.* 4. *num.* 10. Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellariæ Gloss.* 43. *num.* 84. Corradus *loc. cit. num.* 43. Aloysius Riccius, Gallet. Stephan. Gratianus, Garcias, Castropal. & alii passim. Nec potest ea uti, etiamsi 20
absit in tribus mensibus permissis a Concilio, vel cum licentia Superiorum; Rota *part.* 7. *decis.* 98. *num.* 9. 10. 11. Card. de Luca *de Benefic. disc.* 93. *n.* 15. Corrad. *loc. cit. num.* 42. Garcias, & alii cum la Croix *lib.* 4. *n.* 477. qui dicunt sic declarasse Sacram Congregationem; Barbosa *loc. cit. num.* 35. cum aliis, qui referunt ita etiam declarasse *Sanctissimum*. Nec potest ea uti, etiamsi ex justa causa abesset ad duos dies 21
tantum, & interim vacasset Beneficium; quamvis toto mense resedisset, sed requiritur residentia actualis, quando incipit vacare Beneficium; Rota *in Segobiensi* 26. *Martii* 1604. quam refert, & sequitur Castrop. *in opere morali tom.* 2. *tract.* 13. *disp.* 2. *punct.* 23. *§.* 2. *n.* 34. La Croix *loc. cit. num.* 478. & alii passim. Item nec ea uti potest, quamvis abfuerit timore mortis, 22
vel violentia impeditus; Castropal. *loc. cit. n.* 3. Garcias, & alii cum Leurenio apud la Croix *loc. cit.* contra Gonzalez *loc. cit. Gloss.* 43. *num.* 200.

Si Episcopus resideat initio mensis, & non postea 23
totum tempus sequens est Apostolicum, quia mensis a die, quo ob non residentiam Episcopi factus est Apostolicus, perseverat semper talis, quamvis Episcopus ad residentiam redeat; Lotter. *lib.* 2. *qu.* 40. *n.* 87. La Croix *loc. cit. num.* 479. Barbosa *loc. cit. n.* 43. Card. de Luca *de Beneficiis disc.* 93. *num.* 18. Rota apud Martinum Andream *decis.* 110. *n.* 1. 17. 18. ubi late materia discutitur, *& in Calven. Parochialis* 23. *Junii* 1642. *coram Peutingerio*. Et si Episcopus non resideat initio mensis, totus mensis est Apostolicus, & 24
sic toto mense caret privilegio Alternativæ, quia mensis semel Apostolicus, semper est talis; Lotter. *loc. cit. n.* 54. Barbosa *loc. cit. n.* 43. La Croix *loc. cit.* Card. de Luca *loc. cit.* & idem tenuit Rota *in Segobiensi Beneficii* 26. *Martii* 1604. *coram Justo, & in Papiensi Beneficii* 10. *Aprilis* 1617. *coram Martino Andrea, & in dicta Calvensi Parochialis* 23. *Junii* 1642. *coram Peutingerio*.

Nihilominus Gonzalez *ad Regul.* 8. *Gloss.* 43. *num.* 25
140. Garcias *de Beneficiis part.* 5. *cap.* 1. *n.* 697. & alii defendunt contrarium, volentes quod si Episcopus redeat ad residentiam possit uti privilegio Alternativæ quoad Beneficia vacantia post reditum, quia, dicunt ipsi, non est necessaria continuata residentia totius mensis; si enim id Papa voluisset, utique, cum potuisset exprimere expressisset; *arg. cap. inter corporalia* 2. *de translat. Episc. §. Sed neque istud, cap. Ad audientiam* 12. *de decimis, & cap. Quia circa* 22. *de privileg.* Tum quia illa dictio *Quandiu* apposita in dicta regula nona, alias octava, Cancellariæ, tempora dividit, & potest verificari in qualibet parte mensis, in qua Episcopus residet, juxta textum *in l. Si quis ita legaverit* 8. *ff. de Cond. & demon.*

Dicta tamen Regula concedens Episcopo privilegium Alternativæ, quandiu apud suam Ecclesiam vere & personaliter resederit, intelligi debet de præsentia ordinate ad effectum permanendi, & residendi in sua Ecclesia, non autem de casuali, affectata, seu fraudulenta, & malitiosa, non cum animo permanendi, sed recedendi *arg. text. in l.* 1. *§. habitare, ff. de his, qui dejecerint, vel effuderint, & in l. Postliminii, §. captivus, ff. de cap. & postlimin. revers.* Non enim 26
ha-

habetur pro residente, qui ut plurimum in alio loco extra Diœcesim habitat; Milin. *decis.* 171. Gregor. *decis.* 70. Antonell. *de tempore legali lib.* 3. *c.* 1. *num.* 30. Card. de Luca mox citandus cum variis aliis Sacræ
27 Rotæ Decisionibus. Hinc etiamsi de tempore, quo sequitur vacatio, ipse Episcopus reperiretur in residentia occasionaliter, seu affectate, non suffragaretur Card. de Luca *de Benefic. disc.* 18. *n.* 9. *&* *disc.* 93. *n.* 17. cum variis Rotæ decisionibus ibi citatis; Antonell. *loc. cit. num.* 30. & alii passim. Et ratio est quia sic aperiretur via, & aditus multis fraudibus; videns enim Episcopus imminentiam vacationis alicujus Beneficii posset ad residentiam accedere, & secuto casu, & facta provisione, statim discedere, & sic semper imminente aliqua vacatione redire; & secuto casu recedere contra dispositionem utriusque Juris, tum Civilis *l. In fundo, ff. de rei vindicat.* ibi *Neque malitiis indulgendum est*; *l. Cum hi, ff. de transact.* ibi: *Non debet via aperiri malitiis, & l. Si Legatarius, Cod. de Legatis*, ibi *ut non accipiat fructus suæ calliditatis*; tum juris Canonici, *cap. Ex litteris* 2. *de dolo, & contumac.* ibi: *Nos attendentes malitiam, & dolum nulli patrocinari debere*; *cap. Senes* 15 *de rescriptis*, ibi: *Quia fraus, & dolus ei patrocinari non debent*; *cap. Ex tenore* 16. *eod.* ibi: *Quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debent*; *cap. Tuæ* 12. *de Cleric. non resident.* ibi: *Cum fraus, & dolus nemini debeat patrocinium impartiri*.

28 Episcopus, ut possit uti Alternativa, debet residere in sua formaliter Diœcesi, nec sufficit esse in loco etiam vicinissimo, quia concessio præcise dicit *quamdiu apud Ecclesias, aut Diœceses suas vere, & personaliter resederint dumtaxat*; Barbosa *cit. allegat.* 53. *n.* 34. La Croix *loc. cit. n.* 478. Garcias, Castrop. &
29 alii passim. Immo ut ei prosit Alternativa, debet eam acceptare, dum manet in propria Civitate, vel Diœcesi, nec potest instare pro tali acceptatione, dum reperitur præsens in Romana Curia, sed oportet quod prius vadat, & redeat ad suam Diœcesim, indeque Litteras acceptationis ad Datariam transmittat. Corradus *cit. lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 16. ubi dicit non semel visum fuisse denegari talem gratiam Episcopis in Curia Romana præsentibus eam petentibus *arg. cit. Regula nona, alias* 8. *Cancellariæ*, quæ expresse requirit, ut Litteræ talis acceptationis sint datæ in sua propria Civitate, vel Diœcesi, ibi: *In sua quisque Civitate, vel Diœcesi datas declarare*. Et ratio est, quia cum concessio talis Alternativæ fiat ad hoc, ut Episcopi alliciantur ad residendum in suis Civitatibus, vel Diœcesibus, proinde vult Papa, quod hujusmodi residentia incipiat ab acceptatione Alternativæ, & quod Litteræ prædictæ acceptationis dentur in propria Civitate, vel Diœcesi, alias autem nihil fiat; Gonzal. ad *dictam Regulam* 8. *Gloss.* 62. *n.* 20. Corrad. *loc. cit. num.* 16. Garcias, & Castrop. & alii.

30 Alternativa conceditur solis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, non autem Prælatis, & Collatoribus inferioribus, nec Cathedrali Capitulo; Rota *in Salamantina Alternativæ* 22. *Octobris* 1581. *coram Robusterio*; Card. de Luca *de Benefic. disc.* 93. *n.* 12. *& in Summario n.* 100. Lauren. *q.* 570. Garcias *part.* 5. *cap.* 1. *num.* 683 *& seq.* Riccius *in praxi par.* 3. *resol.* 4. *&* 5. Coccin. *decis.* 51. Gonzal. Castropal. cum La Croix *loc. cit. n.* 480. Et hoc non solum colligitur ex littera Regulæ 9. alias 8. quæ loquitur tantum de ipsis, sed etiam ex ratione, quæ fuit ejus causa, alliciendi scilicet Episcopos ad residentiam, quæ ratio non adeo in Prælatis inferioribus desideratur, neque Capitulis congruit. Alternativa 31
concessa Episcopo residenti comprehendit Beneficia tam intra, quam extra suam Diœcesim existentia, dummodo collatio ad eum spectet; Rota *par.* 15. *decis.* 291. *n.* 8. *cum seq.*

Alternativa habet locum solum in Beneficiis, quæ 32
sunt liberæ collationis Episcopi; Sic expresse ipsamet Regula 9. alias 8. Cancellariæ per verba mox citanda. Rota recent. *par.* 3. *decis.* 165. *num.* 3. *par.* 4. *tom.* 2. *decis.* 247. *n.* 2. *par.* 10. *decis.* 299. *num.* 11. *par.* 11. *decis.* 319. *num.* 3. *part.* 31. *decis.* 127. *num.* 9. *part.* 15. *decis.* 30. *num.* 12. Card. de Luca *de Benefic. disc.* 5. *sub n.* 8. *& seq. disc.* 17. *n.* 4. *disc.* 18. *n.* 2. *&* 10. *& disc.* 93. *n.* 4. Antonell. *loc. cit. n.* 32. Gonzalez, Garcias, Castropal. Leurenius cum La Croix *loc. cit. n.* 480. & alii passim. Non autem in Beneficiis, quæ non sunt li- 33
beræ, sed simultaneæ collationis Episcopi cum Capitulo, aut ad præsentationem, electionem, seu de consilio, consensu, vel interventu Capituli, vel aliorum; Habetur expresse ex verbis dictæ Regulæ 9. alias 8. Cancellariæ, ibi: *Ad liberam ipsorum dumtaxat, non autem aliorum cum eis dispositionem, seu præsentationem, vel electionem, nec etiam cum consilio, vel consensu, seu interventu Capitularium, vel aliorum, aut alias pertinentibus*; Rota *part.* 3. *decis.* 683. *n.* 1. *decis.* 686. *n.* 4. *par.* 4. *tom.* 1. *decis.* 245. *n.* 1. *dec.* 336. *n.* 3. *par.* 10. *decis.* 49. *n.* 1. *&* 14. *decis.* 299. *n.* 15. *&* 19. *par.* 18. *tom.* 2. *decis.* 635. *n.* 3. *&* 5. *par.* 19. *tom.* 1. *decis.* 274. *n.* 8. Et sic communis Doctorum cum supra citatis.

Si autem collatio Beneficiorum pertinentium ad 34
Episcopum una simul cum Capitulo, vel cum aliis, ex concordia partium sit alternis vicibus cuilibet reservata in suo turno, juxta *Clementin.* 2. *& ibi Gloss. in verbis alternis vicibus, ac Jure patron.* poterit Episcopus uti Alternativa in dictis Beneficiis vacantibus in anno, vel turno suo, & in mense alternato; Rota *in Salamantina Alternativæ* 22. *Octobris* 1581. *coram Robusterio*, Garcias *de Beneficiis part.* 5. *cap.* 1. *n.* 726. ubi dicitur hoc procedere, etiamsi concordia non sit confirmata, Antonell. *loc. cit. n.* 35. Leurenius *qu.* 582. La Croix *loc. cit. n.* 480. & alii; & ratio est, quia Beneficia stante hujusmodi concordia, & turno dicuntur pertinere ad liberam collationem Episcopi, & non una cum Capitulo seu cum aliis; totum enim Jus conferendi pro illa vice censetur translatum ex vi concordiæ in illum solum, qui est in turno, & non dicitur divisus usus tantum, sed totum Jus conferendi est penes ipsum solum, etiam Jure proprio, & non jure communi. Tum quia Alternativa est favorabilis, & consequenter late interpretanda in favorem Episcoporum: *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Favores convenit ampliari*; *& ex cap. Olim* 16. *de verb. signif.* Beneficia Principum sunt largissime interpretanda.

Episcopus potest uti Alternativa, quamvis collatio 35
pro certo genere Personarum fuerit restricta; Rota *part.* 10. *decis.* 279. *num.* 18. Non enim collationis libertas ad effectum Alternativæ excluditur eo quod Episcopus teneatur conferre certo generi Personarum.

rum; *part.* Rota 2. *decis.* 600. *num.* 5. Card. de Luca *de Benefic. discept.* 93. *num.* 5. Gonzalez, Garcias, La
36 Croix *loc. cit. num.* 480. Item potest Episcopus uti Alternativa etiam in Parochialibus, licet in ipsarum collatione requiratur examen, & Examinatorum approbatio, cum nihilominus solus Episcopis dicatur conferre. Rota *part.* 2. *decis.* 600. *num.* 10. Leurenius *qu.* 581. La Croix *loc. cit. num.* 480. & alii; Non enim impeditur Alternativa, ex eo quod collatio fieri debeat cum approbatione, & testimonio alicujus, quia
37 nihilominus dicitur libera; Rota *ibid. n.* 10. Item potest Episcopus uti Alternativa pro Beneficiis in posterum vacaturis, non autem pro medio tempore vacatis inter unam, & alteram Alternativam; Rota *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 76. *num.* 9. ubi decidit non posse Episcopum pro Beneficiis vacatis post expiratam primam Alternativam ex morte Pontificis, qui eam concesserat, uti alia Alternativa obtenta a Successore Pontifice, sed ista nova Alternativa posse solummodo uti pro Beneficiis in posterum vacaturis.

38 Alternativa ex simplici facultate optandi Canonicis concessa, cæteris deficientibus requisitis non cessat, quia quando factum positivum, vel consilium, aut consensus alterius personæ non debet intervenire in ipsa collatione, sed simpliciter Ordinarius adstringitur Beneficium conferre optanti, vel digniori, aut habenti certam qualitatem, tunc ad effectum Alternativæ collatio Episcopi adhuc dicitur libera, cum limitatum tantum, & restrictum sit Jus conferendi passivum, non autem activum, quod penes ipsum remanet absolutum, & liberum, dum solus confert privative quoad omnes; Rota *part.* 13. *decis.* 127. *n.* 10. & 11. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancell. gloss.* 45. *n.* 19. cum quatuor sequentibus, ubi sub *n.* 23. specialiter loquitur de optione; Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 476. & alii. Cum enim Episcopus solus conferat, nullum respectu Alternativæ adest impedimentum, licet in cui dando non sit absoluta potestas, & Beneficium cuicumque conferre non possit; Rota *cit. num.* 12. & 13. Gonzalez, & Garcias *loc. cit.* &
39 alii. Cessat tamen Alternativa stante statuto per Papam confirmato, in quo non solum datur facultas optandi, sed expresse disponitur optionem habere vim validæ collationis, & provisionis; Rota *cit. part.* 13. *decis.* 127. *num.* 14. ubi citat aliam decisionem *in Vrgellen. Sacristiæ* 3. *Junii* 1624. *coram Patriarcha Manzanedo*, & aliam in *Messanen. Decanatus* 1. *Febr.* 1641. *cor. Dunozetto*.

40 Exclusa censetur Alternativa ex quasi possessione Episcopi libere conferendi Beneficia, Rota *par.* 10.
41 *decis.* 49. *num.* 21. Secus vero si Episcopus non sit in hac quasi possessione, etiamsi bonum Jus foveat super
42 proprietate; Rota *part.* 15. *decis.* 30. *n.* 13. Adeoque quasi possessio conferendi Beneficia sufficit ad excludendam Alternativam, quando lis non est inter Episcopum, & Capitulum, sed inter provisos; Rota
43 *part.* 10. *decis.* 49. *num.* 4. Quando unus est provisus ab Episcopo, qui dicitur resedisse, & alter est provisus a Papa, quia Episcopus negatur resedisse, tunc proviso ab Episcopo incumbit probare, quod Episcopus vere resederit; cum enim velit gaudere privilegio residentiæ, tenetur eam probare; Gonzal. Garcias, Castrop. De Luca, Leuren. cum La Croix *loc. cit. n.* 482. & alii passim.

Alternativa expirat per mortem Papæ concedentis, 44
& per mortem Episcopi, cui fuit concessa, non enim transit ad successores; Rota *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 76. *num.* 7. La Croix *loc. cit. num.* 483. Leurenius, & alii communiter. Item expirat per translationem Episcopi ad aliam Ecclesiam; Card. de Luca *de Benefic. disc.* 93. *n.* 22. La Croix *loc. cit. n.* 483. & communis aliorum. Item expirat statim ac declaratur Episcopum scienter, & malitiose sese intromisisse in menses Papales, & in Beneficia aliorum dispositioni, aut Sedi Apostolicæ alias quomodolibet reservata, vel affecta; aut impedivisse provisiones Papales; Habetur sic expresse sancitum in dicta *Regula* 9. *alias* 8. *Cancellariæ*, & tenet communis Doctorum. Item expirat quando Episcopus renunciat, & renunciatio est acceptata a Papa; Habetur expresse *in cit. Regula* 9. *alias* 8. & tenet communis Doctorum cum Rot. *part.* 11. *decis.* 108. ubi dicit, quod quando conceditur Alternativæ dissolutio, nihil aliud agitur, nisi acceptationem semel factam cancellare, atque cassare ex libro Datariæ, in quo describi solet, adnotando in margine acceptationis diem, mensem, & annum, quo fuit dissoluta.

Additiones ex aliena manu.

Refert *Auctor* Alternativæ originem cum P. *Corradi* ad annum 1447. Sed confundit Regulam mensium 45
cum Alternativa; illa enim ortum habuit dicto anno sub *Nicolao V.* Hæc vero indulgeri cœpit sub *Paulo II.* circa annum 1470. Confer *Riganti in Com. in* 2. *p. regul.* 9. *Cancell.* §. 1. *n.* 4. & *seqq*, Merito propterea Lotterius *de re benef. lib.* 2. *qu.* 37. *n.* 10. cavendum esse ait *a dec.* 196. *cor. Cavalerio*, asserente, tempore Sixti IV. ad Pontificatum assumpti an. 1471. alternativam non adhuc fuisse in usu.

Alternativa proprie *gratia* non est, sed *contractus* 46
Pontificem inter & Episcopum, *Amyden. de stylo Datar. lib.* 1. *cap.* 29. *num.* 3. & *seqq.* Ros. *de resid. Episcop. cap. fin. n.* 18.

Quamvis ut notat Auctor litteræ patentes subscri- 47
ptæ ab ipsomet Episcopo, & proprio sigillo munitæ, requirantur ad effectum gaudendi Alternativa, earumque formulam referant Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancell. gloss.* 62. *n.* 33. Van-Espen *in Jus Eccles. univ. p.* 2. *tit.* 23. *c.* 6. *n.* 18. aliique, tamen limitatur primo hæc regula, si facta fuit acceptatio per publicum instrumentum, illudque Datarius admisit; poterit enim Episcopus hoc in casu uti beneficio Alternativæ; Garc. *de benef. p.* 5. *c.* 1. *n.* 156. Corrad. *in prax. benef. lib.* 3. *c.* 6. *n.* 24. Riganti *loc. cit.* §. 2. *num.* 3.

Rursus licet debeant esse subscriptæ ab ipsomet Epi- 48
scopo, tamen fuit admissa Alternativæ acceptatio, cum subscriptione Vicarii Generalis, nomine Episcopi Chiragra impediti; Gonzalez *gloss.* 63. *num.* 43. Leuren. *in for. benef. p.* 2. *sect.* 3. *c.* 1. *q.* 574. *n.* 4.

Demum licet debeant esse proprio Episcopi sigillo 49
munitæ, tamen si per Datarium fuerint admissæ, licet non adesset sigillum, adhuc valebit acceptatio. Corrad. *lib.* 3. *c.* 6. *num.* 24. Riganti *loc. mox cit. n.* 5.

Alternativa hæc a Sixti V. tempestate non concedi- 50
tur (quod etiam observat *Auctor*) nisi Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis. Hinc si Episcopus uti Abbas, & possessor Monasterii, jus habeat conferendi

di beneficia a Monasterio dependentia, non potest in illorum collatione gaudere Alternativa, quia ea non confert uti Episcopus, sed tamquam Abbas, & collator inferior; Cardin. de Luca *de benef. disc.* 93. *n.* 12. Piton. *discept.* 95. *n.* 12.

51 Sed contrarium locum obtinet, quando Abbatia est incorporata, & subjective unita mensæ Episcopali; Piton. *dict. discept.* 95. *n.* 22. Riganti *post alios ad d. regul. 9. Cancell. in p.* 2. *§.* 1. *n.* 16. & Rota a prius decisis recedendo *coram Herrera dec.* 148. *n.* 4. *&* 5. confirmata 6. *Maji* 1726. *coram Crispolto* 20. *Januar.* 1727. *coram Nunez &* 16. *Januar.* 1728. *coram Corio.*

52 An & quando Alternativa concessa Episcopis, iis suffragetur etiam pro beneficiis unitis Sedi Episcopali, ipsisque extra Diœcesim existentibus, plane discutit Rota *in Cæsaraugustana Beneficii* 17. *Martii* 1747. *cor. Clemente.*

53 An beneficio Alternativæ gaudere possint Prælati inferiores, habentes territorium separatum, cum jurisdictione quasi Episcopali? Negativam tuentur Van-Espen *in Jus Eccles. univ. p.* 2. *tit.* 23. *c.* 6. *n.* 5. Prosper *de Territ. separat. qu.* 27. *num.* 41. *&* 42. *late* Piton. *discept. Eccles.* 95. *a n.* 24. *& seqq. & n.* 39. *in fine*, quos confer.

54 Ut Alternativa magis sit Episcopis proficua, quo mense ab ipsis acceptari debeat? Vide Rigant. *ad d. regul. 9. Cancell. §.* 3.

55 Alternativa, ut innuit *Auctor num.* 32. habet locum solum in beneficiis, quę sunt liberæ collationis Episcopi. Beneficium autem liberæ collationis ad hunc effectum dicitur illud, quod excludit factum, seu concursum alterius; nam ubi requiritur electio, præsentatio, nominatio, consensus, consilium, interventus, aut quocumque alio modo dispositio alterius, beneficium non dicitur liberæ collationis; Van-Espen *d. tit.* 23. *cap.* 6. *num.* 21. Rigant. post alios *ad d. regul. 9. §.* 4. *num.* 5. Et ad hunc effectum magis attenditur quasi possessio, quam proprietas; Gonzalez *gloss.* 45. *§.* 2. *per tot.* Garc. *de benef. part.* 5. *cap.* 1. *n.* 478. Rigant. *loc. mox cit. num.* 6. *&* 7.

56 Quod scribit *Auctor n.* 34. in beneficiis simultaneæ collationis Episcopi cum Capitulo, si collatio ex concordia partium sit alternis vicibus cuilibet reservata, in suo turno posse Episcopum gaudere Alternativa; intellige si divisio percutiat substantiam, & proprietatem juris conferendi, nec sufficit, quod inter ipsum, & Capitulum divisum fuerit solum exercitium simultaneæ, juxta receptiorem sententiam, quam reprobato nominatim Gonzal. firmant Barb. *vot. decis.* 95. *n.* 10. *& seqq.* Piton. *de contr. patron. alleg.* 100. *num.* 17. Rigant. *loc. proxime cit. num.* 29. *&* 30.

57 Pariter alienum a vero videtur, quod ait *Auctor cit. num.* 34. *hoc procedere etiamsi concordia non sit firmata*; quia quando concordia super illius divisione inita, aut non fuit per Sedem Apostolicam confirmata, aut confirmata fuit cum clausula *salvis Apostolicis reservationibus*, tunc nec favore Episcopi locus erit Alternativæ in provisione beneficiorum simultaneæ collationis cum Capitulo; confer sæpe laudatum Rigant. *d. §.* 4. *n.* 31.

58 Quid autem in terminis optionis, an dicatur beneficium liberæ collationis, quod velle videtur *Auctor n.* 38. quando debetur optanti? Vide *Rigant. ad dict. §.* 4. *num.* 13. *& seqq.* qui negativam tuetur.

Quando divisio simultanea collationis inter Episcopum, & Capitulum, est facta per menses, tunc si Episcopo contingant *Martius*, & *September*, habet locum Alternativa, secus si *Junius*, & *December*, quia alias Capitulum amitteret jus conferendi beneficia in dictis mensibus vacantia; Garcias *de benef. p.* 5. *c.* 1. *n.* 711. Rigant. *d. §.* 4. *n.* 32. 59

Stante simultanea beneficiorum collatione inter Episcopum, & Capitulum, non potest Episcopus ad illius divisionem provocare, & cogere Capitulum invitum ad dividendum; Rota *in Hispalen. Divisionis simultaneæ* 11. *Februarii* 1697. *coram Muto*, *&* 4. *Junii* 1700. *coram Priol.* 60

Episcopo negligente conferre Beneficia, in Mensibus alternatis vacantia, devolutio fit immediate ad Papam; Lotterius *de re benef. lib.* 2. *q.* 24. *n.* 36. Rigant. *d. §.* 4. *n.* 46. *& seqq.* 61

An Episcopus possessor Ecclesiæ, in qua Cardinalis indulto gaudeat conferendi Beneficia in octo Mensibus reservatis, possit vigore Alternativæ conferre beneficia in sex Mensibus alternatis vacantia? Vide Card. de Luca *de benef. disc.* 126. *per tot.* 62

Quæ, & qualis residentia requiratur, ut suffragetur Alternativa, & quando, & quomodo cesset; ultra ea quæ ab Auctore observantur, confer late disputantem Rigant. *in dict. part.* 2. *Regul.* 9. *Cancell. §.* 5. *&* 6. 63

Novum additamentum.

(*) Quæ ad alternativam mensium in Germaniæ Concordatis sancitum pertinet, discussa habes a Barthelio diss. III. *de concordatis specialis cap.* 4. *p.* 198. *&* 250.; illud vero cum primis, an ab alternativæ Beneficiorum per menses collationis regula excipiantur *Dignitates Majores post Pontificalem in Cathedralibus*, *& Principales in Collegiatis*; quas Germanus hic Jurisconsultus Romanæ Curiæ perinfensus liberæ Ordinariorum collationi pro singulis vacationis vicibus relictas contra Rigantium contendit *a num.* 27. *p.* 240. *seqq.* 64

ARTICULUS II.

Quo ad aliqua Miscellanea extra materiam Beneficialem juxta Regulam 9. alias 8. Cancellariæ.

Alternativæ ut verificetur, satis est alteram partem esse veram; Alternativæ enim natura est, ut alterum sufficiat *cap. Inter cæteras* 4. *de rescriptis*; *cap. in Alternativis* 70. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *in Alternativis . . . sufficit alterum adimpleri*; *l. Si quis ita stipulatus fuerit*; *& l. Si quis ita stipuletur*, *ff. de verborum obligatione*; Rota *recent. part.* 2. *decis.* 719. *num.* 2. *part.* 6. *decis.* 285. *num.* 5. *part.* 12. *decis.* 156. *num.* 5. *part.* 3. *dec.* 119. *n.* 6. *& dec.* 226. *num.* 5. & sæpe alibi Fagnan. *lib.* 1. *in Decretal. cap. Inter cæteras* 4. *de rescriptis n.* 2. *& lib.* 3. *in cap. Qualiter* 9. *de Clericis non resident. num.* 32. & alii communiter. 1

Alternativa regulariter est electionis non ordinis; sufficit enim ut verificetur, quod altera pars eligatur, & adimpleatur ex supra citatis Juribus; Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in cap. Inter cæteras n.* 47. & alii passim. 2

Fallit si Alternativa sit posita inter diversas Personas, & in 3

& in primo nominatis subsit major ratio, quam in posterioribus in secunda parte Alternativæ comprehensis; Tunc enim Alternativa ordinem inducit, non electionem; & ad secundam partem Alternativæ perveniri non debet, nisi in subsidium, & in defectum primæ Colligitur *ex cap. Metropolitano* 19. juncta Glossa *in verb. Ex Presbyteris dist.* 63. ubi cum jubeatur, ut Metropolitano defuncto, in ejus locum subrogetur alius ex Presbyteris, vel Diaconis, Glossa notat illis verbis esse designatum ordinem, idest ut ex Diaconis Metropolitanus non eligatur, nisi desint Presbyteri. Item probat text. *in l. Hæredes mei, §. final. ad Trebell.* ubi Fideicommissum relictum alternative nepotibus, vel cæteris cognatis, non debetur cæteris cognatis, donec extant nepotes, qui prædilecti præsumuntur; colligitur etiam *ex l. Si fundum sub conditione, §. his verbis, ff. de leg.* 1. *& cap. mandato, de præbend. in* 6. & expresse dicit Glossa *in cap. In Alternativis* 70. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *Sunt tamen quædam Alternativæ, in quibus debet ordo servari*; Fagnan. *loc. cit. n.* 48. & alii.

4 In Alternativis electio regulariter est debitoris *cap. In Alternativis* 70. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *In Alternativis debitoris est electio, l. Plerumque* 10. *§. final. ff. de Jure Dot. & §. Huic autem qui loco* 33. *Institut. de Action.* Rota recent. *part.* 3. *decis.* 49. *num.* 2. *part.* 15. *decis.* 288. *num.* 3. *part.* 17. *decis.* 88. *num.* 1. *& decis.* 122. *num.* 8. & sepæ alibi Card. de Luca *de locat.*
5 *disc.* 17. *sub num.* 42. & alii passim. Fallit tamen in debitore moroso, vel dolose se gerente, & litem contestante, quo casu dicta electio transfertur in creditorem; Rota *part.* 17. *decis.* 88. *num.* 2. *part.* 19. *tom.*
6 2. *decis.* 362. *num.* 9. Item fallit in Legatis alternativis, quorum electio in dubio est Legatarii; Glossa *in l. Lucio, in verb. vindicare, ff. de legat.* 2. Alexand. *in l. Qui duo, ff. de legat.* 1. Imola *in cit. cap. inter cæteras* 4. *de rescriptis n.* 5. Felinus *ibid. num.* 4. Fagnan. *ibid. n.* 43. Bald. *in d. l. Lucio*; Decius *in cit. cap. in Alter-*
7 *nativis*, & alii. Item fallit in pœnis alternative appositis, quarum electio est Judicis, & non rei, & sic debitoris; Gloss. fin. *in cap. A crapula, de vita, & honest. Cleric.* quam sequuntur Doctores communiter
8 teste Fagnan. *loc. cit.* Item fallit quando Alternativa est posita in favorem creditoris, quo casu creditor in ea habet electionem; Rota rec. *part.* 2. *decis.* 264. *n* 1. *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 215. *num.* 4.

9 In alternativa prohibitione sufficit alterum verificari, ut sit locus pœnæ, *l. Si quis ita stipulatus in fine, ff. de verborum obligatione*. Decius *in cap. In Alternativis vers. ad secundam partem appono, de Regul. Juris in* 6. Fagnan. *lib* 4. *Decretal. in cap. Insinuante* 7. *Qui*
10 *Clerici vel voventes n.* 53. & alii. Alternative petens non censetur præcise alterum petere, *§. Huic autem, Instit. de action.* Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in cap. Inter cæteras* 5. *de rescriptis num.* 4. *& in cap. Super litteris*
11 20. *tit. eod. n.* 36. & alii passim. Obligatus ad duo alternative potest præstare quod maluerit, ut liberationem consequatur, *l. penult. Cod. de condict. indeb. & cap. Referente, de præbend.* Gloss. *in cit. cap. Inter cæteras in verb. istorum*, quam communiter Doctores recipiunt teste Fagnano *ibid. num.* 41.

12 Alternativa seu Turnus inter Regulares eligendi alternatim modo ex una, modo ex alia Natione Superiores, tum Generales, tum Provinciales, aliosque Officiales, an congruat, & liceat necne? plene disputatur per Fagnanum *in cap. Cum dilectus* 8. *de consuetudine a n.* 37. & per Card. de Luca *de Regularibus disc.* 3. *a num.* 9. ubi constituitur regula negativa firmata per Sacram Rotam *part.* 1. *recent. decis.* 65. *n.* 7. *&* 8. Quod scilicet iste Turnus potius est in Jure prohibitus, & contra naturam electionis, & talis electio est minus tuta, maxime in parvis Religionibus, & Provinciis, ubi Electores ratione talis Alternativæ seu Turni sæpius coguntur, neglectis vere dignis, & undequaque Religioni, seu Provinciæ proficuis, eligere minus dignum, & Religioni, seu Provinciæ undequaque inutilem. Sic se docuisse experientiam testatur Fagnanus, qui non erat Regularis; Quid vero testarentur Regulares hac in dies experientia edocti? Quum me peritiores, & undequaque expertissimos alloquar, ipsi testentur.

Scio tamen, quod electio coarctata ad paucos eli- 13
gibiles est ipso Jure nulla, ut adevertunt Portell. *de dub. verb. Electio num.* 4. Lezana *quæst. Regul. part.* 1. *cap.* 15. *num.* 11. Barbos. *Vot. decis.* 35. *num.* 65. *& seq.* Sigismund. a Bononia *de electio dub.* 52. Castellin. *eod. tract. c.* 3. *n.* 7. Passerin. *eod. tract. cap.* 2. *num.* 12. *&* 48. Card. de Luca *de Canonic. decis.* 2. *num.* 2. Ursaya *tom.* 3. *part.* 1. *discept.* 13. *num.* 13. & alii passim; Et ratio est, quia in his casibus magis obligat Lex divina prohibens eligere indignum, quam Lex positiva limitans electionem ad certum genus personarum, ut considerat Passerin. *de elect. cap.* 2. *n.* 12. *&* 48. ubi de restrictione ad quinque Religiosos, & refert ita resolutum a Sacr. Cong. Conc. Et Rodriguez *qu. Regular. tom.* 2. *quæst.* 51. *art.* 11. refert irritationem trium electionum ob paucitatem eligendorum, quem in terminis Alternativæ, inter Criollos & Hispanos refert, & sequitur Solorzan. *De Jur. Ind. lib.* 3. *cap.* 26. *num* 102. *& sequent.* Et respectu P. Francisci Montani Crioli, electi Provincialis immediate ante P. Martinum de Ixar, resolvit Sacr. Cong. Episc. & Regul. *in Quiten. Confirmationis anno* 1690. Ponente Card. Carpineo, in qua neglecta fuit dicta Alternativa eodem defectu non probatæ existentiæ Hispanorum eligibilium; Sic refert Ursaya *loc. cit. num.* 15.

In illis autem Religionibus, & Provinciis, ubi ta- 14
lis Alternativa, pro pace, & quiete, & pro servanda Justitia distributiva legitime introducta, & concessa est, nisi vere deficerent Religiosi habiles, & capaces, est omnino servanda, alias electio esset nulla ex adductis per Passerin. *de elect. cap.* 2. *num.* 6. Castellin. *eod. tract. cap.* 11. *num.* 31. per Ursaya *tom.* 3. *part.* 2. *discep.* 15 *n.* 111. & alios passim; & servandam esse respondit novissime Sac. Cong. Episcop. & Regul. *in Hydruntina pro Reformatis die* 29. *Aprilis* 1712. in qua propositis tribus sequentibus dubiis a Cardinali Sancti Clementis fuerunt resoluta ut sequitur.

Dub. I. An sit servanda Alternativa, seu concordia facta in Provincia S. Nicolai de anno 1690. *seu potius sit exequendum Laudum in casu?*

Dub. II. An dicta Provincia sit realiter dividenda in duas partes, & quatenus affirmative?

Dub. III. An sit distribuenda in tres districtus in casu &c.

Ad primum Affirmative, quo ad primam partem, Negative quo ad secundam, & amplius.

In reliquis provisum in primo.

Ad

15 Ad hoc vero, ut Alternativa legitime introducatur debet concedi a S. Sede, vel fulciri ejus speciali auctoritate, prout fuse ex multis ostendit Petrus de Baisio *in suo directorio election.* quem citat, & sequitur Donatus *Rer. Regul. prax. tom. 2. quæst. 32. num. 2.* & alii; Et sic a Leone X. in *Bulla Unionis* fuit concessa Alternativa Ordini Minorum de Observantia pro eligendo Ministro Generali alternatim, modo ex Familia Ultramontana, modo ex Familia Cismontana; Et in hac Cismontana Familia ab Alexandro VII. sub die 30. Augusti 1664. in Brev. incip. *Illius, qui Charitas est*, & ab Innocentio XI. sub die 3. Junii 1688. in Brevi incip. *Inter gravissima*, fuit stabilita Alternativa pro eligendo Commissario Generali alternatim uno triennio ex Reformatis, & altero triennio ex Observantibus; Et die 10. Maii 1706, a Congregatione particulari deputata a Santissimo; a quo fuerat ultra sexennium prorogatum Capitulum Generale, fuit resolutum, ut interim, ne violaretur Alternativa, duo eligerentur Vicecommissarii Generales, unus pro Observantibus, alter pro Reformatis, effectu subsecuto ex Sanctissimi approbatione, & electione dictorum duorum Vicecommissarior. Generalium, scilicet P. Cœlestini a Mediolano pro Observantibus & P. Antonii a Monte Buso pro Reformatis; Et sic sæpe sæpius fuit a Sancta Sede concessa Alternativa aliis Religionibus, & variis particularibus Provinciis.

16 An autem talis Alternativa concedi, seu demandari possit a Capitulis Generalibus? respondendum est cum distinctione; Aut consentiunt Partes habentes Jus, & Interesse in electionibus & tunc fieri potest, ea ratione, quia eædem Partes possunt proprio Juri renunciare; Aut vero Partes non sunt concordes, & tunc illa demandari non potest a Capitulis Generalibus; Ita Passerin. *de elect. c. 2. num. 61.* Ursaya *t. 3. part. 2. discept. 15. n. 113.* & alii. Nisi forte Capitula Generalia ipsam concederent, aut demandarent ex permissione, & approbatione Sedis Apostolicæ, ex cujus permissione, & approbatione, ita posse Capitula Generalia in Ordine Prædicatorum, testatur Donatus *loc. cit. num. 2.* ejusdem Inclyti Ordinis Sapientissimus Filius.

17 Pro Ordine Minorum de Observantia in Capitulo Gener. Mediolani celebrato 1729. 4. Junii in Conventu S. Angeli, (cui interfui & ego ut, quamvis immerito, Provincialis,) fuit statutum ut sequitur, ibi *num. 44. in Provinciis habentibus ex auctoritate legitima Alternativas, statuitur, ut deficiente in Definitorio aliquo Patre, non subrogetur loco ipsius Pater dignior Provinciæ, sed dignior illius partis, in qua defectio accidit.*

Additiones ex aliena manu.

18 Defuncto Commissario Generali Patrum Minorum Observantium, & Reformatorum, num Vice-Commissarius eligendus sit ex illa ipsa familia, cujus erat defunctus Commissarius Generalis, vigore Alternativæ in dicto Ordine vigentis, consule *Lanfredinum respon. Eccles. 38. per tot.*

AMPHIBOLOGIA. Vide verb. *Accusatus a n. 31. ad 34.* & verb. *Juramentum artic. 1. a n. 23. ad 25.* verb. *Restrictio mentalis per tot.* ac verb. *Virtus a n. 34. ad 75.*

ANGELICA SALUTATIO. Vide verb. *Salutatio Angelica.*

A N I M A.

SUMMARIUM.

1 *Anima rationalis est forma hominis.*
2 *Est immortalis.*
3 *Non est ex substantia Dei.*
4 *Nec nascitur per Adamum.*
5 *Sed creatur a Deo, unicuique homini sua*, ad num. 7.
8 *De animabus Mortuorum in genere*, ad num. 14.
15 *De Animabus Purgatorii*, ad num. 26.
27 *De Animabus jam purgatis, earumque beatitudine*, ad num. 31.

Anima rationalis, seu intellectiva per se est forma hominis. Contrarium est hæresis, *Clem. 1. de fide Catholica, Concil. Viennens. Generale 15. §. porro*, ubi fuit sic definitum præcisis his verbis, quod *quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter præsumpserit, quod anima rationalis, seu intellectiva, non sit forma corporis humani, per se & essentialiter, tamquam hæreticus sit censendus.* Anima rationalis, seu intellectiva est immortalis, & contrarium asserens est hæreticus; habetur ex pluribus Sacræ Scripturæ locis, sed præcipue *Matth. 10.* ex verbis Christi: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed eum timete, qui potest animam, & corpus in gehennam perdere*; ex quo præcipue loco statuit Ecclesia in Concilio Lateranensi V. *sub Leone X. sess. 8.* immortalitatem animæ firma fide tenendam esse, & omnes, qui eam mortalem asserunt; tamquam hæreticos damnandos, his verbis: *Damnamus, & reprobamus omnes asserentes animam intellectivam mortalem esse, & hoc in dubium vertentes, cum illa non solum vere, & per se, & essentialiter humani corporis forma existat, verum & immortalis, quod manifeste constat ex Evangelio.* Anima rationalis non est ex substantia Dei, & hoc asserens est hæreticus, sicut Manichæus, & Priscillianus, Concil. Bracharens. I. *c. 5.* Nec simul cum carne nascitur per Adamum, ut multi Sancti Patres antiqui dubitarunt, & dixerunt esse rem insolubilem in hac vita, ut colligitur ex Gregor. I. *lib. 7. ex regul. cap. 52.* his præcisis verbis: *De origine animæ inter Sanctos Patres requisitio non parva versata est, sed utrum ipsa ab Adam descenderit, an certe singulis detur, incertum remansit; eamque in hac vita insolubilem fassi sunt. Gravis enim est quæstio, nec valet ab homine comprehendi, quia si de Adam substantia anima cum carne nascitur, cur non etiam cum carne moritur? Si vero cum carne non nascitur, cur in ea carne, quæ de Adam prolata est, obligata peccatis tenetur?*

5 tur? *sed cum hoc sit incertum &c.* Sed est certum, & firmum, quod a Deo creatur, ut statuit credendum esse Concilium Lateranense IV. *sub Innocentio III. c. 1. de Fide, & Summa Trinitate*.

6 Animæ hominum non fuerunt omnes creatæ in principio Mundi; Leo I. *Epistol. 39. cap.* 10. Concil.
7 Constantinop. 3. *General. 6. action.* 11. Nec antequam uniantur corpori sunt creatæ extra; & contrarium asserens est hæreticus; Concil. Bracharens. 1.
8 *cap. 6.* Nec sunt duæ animæ in uno homine: & contrarium asserens est anathema; Concil. Constantinop.
9 4. *General.8.capit.* 10. Nec est una anima in omnibus hominibus, sed in quolibet est propria; & contrarium asserens est hæreticus; Leo X. *Constitut-* 5. *incip.*
10 *Apostolici*. Et ista anima infunditur, & multiplicatur ad multiplicationem corporum; & contrarium tenens est hæreticus; Concil. Lateranens. V. *sess.* 8.

11 Animæ mortuorum non vident ea, quæ apud nos geruntur, & quæ nobis bona, malave accidunt,
12 suopte ingenio minime assequuntur. Tribus autem modis ea scire possunt, scilicet, aut Divino spiritu eas illustrante, aut Beatis Angelis, qui rebus nostris præsto sunt, indicantibus, aut aliis animabus, quæ ad eadem loca demigrant, Deo permittente, nunciantibus. Sic expresse D. Augustinus *lib. de cura pro mortuis agenda cap.* 13. 14. 15. 16. *& lib. de Ani-*
13 *ma, & Spiritu cap. 29.* Et quod animabus beatis nostræ preces sint notæ inficiari non possumus, vel ad eas deferentibus Angelis sanctis, ut significat D. Dionysius (*) *in 2.cap.Cœlest.Hierarch.* vel in Verbo videntibus, ut placet D. Gregorio *lib.* 12. *moral. c.* 13. quem citat, & sequitur D. Thomas 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 4. nam de rebus nostris in Verbo vident ea, quæ eos decet videre, ut ibi inquit idem S. Thomas, & tenent S. Bonaventura, Scotus, & alii passim.
14 Animæ, quæ sine peccato post Baptismum separantur a corpore, cœlo recipiuntur; Sic etiam animæ, quæ pœnas condignas pro peccatis solverunt, sive in corpore, sive in Purgatorio; Concil. Florent. *sess. ultim. in Litteris unionis*.

15 In Purgatorio patiuntur pœnas, quibus debuerant
16 in vita satisfacere, idem Conc. *ibid.* In Purgatorio juvantur suffragiis Fidelium, ut Missis, orationibus, Indulgentiis, & aliis, quæ fieri solent pro eis per
17 Ecclesiam, idem Conc. *ibid.* Post Purgatorium in Cœlum ascendunt, & ibi vident Deum sicuti est. Idem Concil. *ibid.* Animæ vero, quæ cum peccato mortali decedunt, in Infernum descendunt, & ibi dispares pœnas patiuntur pro disparitate culparum.
18 Idem Concil. Florent. *ibid.* Animæ, quæ sunt in Purgatorio sunt securæ de sua salute; Leo X. *in Bulla*
19 *contra Luterum*. In Purgatorio non sunt amplius in
20 statu merendi; *idem ibid.* Ipsæ Animæ quærentes requiem, & horrentes pœnas non peccant; *idem*
21 *ibid.* Liberatæ a pœnis per suffragia Fidelium, dum in Cœlum recipiuntur, non minus beantur, quam si per se ipsas satisfecissent pro illis pœnis, *idem ibid.*

22 Animæ in Purgatorio existentes an possint pro nobis orare, vel aliquid de congruo mereri vel impetrare; duæ sunt opiniones. Prima est S. Thomæ 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 11. *ad* 3. *& in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 4. *art.* 5. *quæst.* 2. *ad* 2. Alexand. *part.* 4. *quæst.* 26. *num.* 3. *art.* 4. *ad* 4. Azor. *Instit. moral. part.* 1. *lib.* 9. *c.* 10. *q.* 12. & plurium aliorum dicentium, eas non posse pro nobis orare, nec aliquid nobis mereri, vel impetrare. Et ratio est, dicunt ipsi, quia animæ Purgatorii non sunt in statu orandi pro aliis, & aliquid impetrandi, sed potius in statu, ut oretur pro illis, quam ut ipsæ orent pro aliis; sunt enim debitrices, & in carcere propter debita propria. Tum quia, cum adhuc Deum non videant, non possunt cognoscere, quæ nos hic facimus, aut cogitamus, nec quibus indigemus, nam ut ait D. Augustinus *lib. de cura pro mortuis agenda cap.* 13. mortui ignorant, quæ nos hic agimus, adeoque frustra orarentur a nobis, cum nostras orationes cognoscere nequeant.
Secunda sententia est Bellarmini *lib.* 2. *de Purgatorio* 23
c. 15. Suarez *disp.* 42. *sect.* 2. *num.* 9. Fabri Faventini *in* 4. *sentent. dist.* 19. *disp.* 36. *quæst. unic. num.* 105. Mastrii *in Theologia Morali disp.* 24. *quæst.* 2. *art.* 3. *num.* 42. *de Purgatorio*, Astesani *lib.* 3. *tit.* 38. *art.* 1. Brancati *disp.* 26. *art.* 8. Richardi *in* 4. *dist.* 45. *art. ultim. quæst.* 2. *&* 3. Soti *in* 4. *dist.* 45. *q.* 3. *art.* 1. Valentiæ, Medinæ, & plurium aliorum cum la Croix, *lib.* 6. *par.* 2. *num.* 1337. volentium Animas Purgatorii posse pro nobis orare, & aliquid nobis de congruo mereri, vel impetrare. Et ratio est, quia animæ Purgarorii sunt Sanctæ, & Deo charæ, & quamvis ab ipso affligantur, non tamen affliguntur tamquam ab inimico, sed tamquam a justo Judice, & Patre benigno. Cum igitur nos ex charitate diligant, & sint gratissimæ in recompensatione orationum, aliorumque bonorum operum, quæ in earum suffragium a nobis fiunt, pie, & rationabiliter credendum est, eas pro nobis orare; Eo vel maxime quod innumera beneficia referantur passim a scriptoribus ab Animabus Purgatorii præstita suis devotis, statim ac fuerunt rogatæ.

Nec valet dicere, quod ipsæ non possunt scire ora- 24
tiones nostras, aliaque bona opera in earum suffragium facta, nec cognoscere indigentias nostras. Non valet, inquam, quia licet hæc scire nequeant ex se ipsis, possunt tamen intelligere ex relatione Animarum, quæ ex vivis ad illas accedunt, ut docet S. Augustinus *loc. cit.* & ex Sanctis Angelis, qui sine dubio res nostras cognoscunt, ut S. Augustinus *ibid.* probat, vel ex alio Dei munere, & adjutorio; *cap. Fatendum est* 29. *caus.* 13. *quest.* 2. *Ex* 2. enim *Machabæorum c. ult.* habetur, quod Onias, & Jeremias in Limbo orabant pro viventibus, & pro sancta Civitate, & tamen nec illi videbant indigentias viventium, & sanctæ Civitatis.

Nec valet etiam dicere, quod animæ Purgatorii sint 25
debitrices, & in carcere propter debita propria, ibique maximis tormentis afficiantur, adeoque non posse pro nobis orare, sed potius indigere, ut pro ipsis oretur. Non valet, inquam; quia etiam nos debitores sumus, & tamen pro aliis oramus; & quamvis sint debitrices, & in carcere, hoc tamen non obstante sunt in gratia, & gratæ Deo, & ideo possunt pro nobis orare. Nec facit, quod ibi maximis tormentis afficiantur, quia, ut notat Bellarminus *loco citato*, Dives in Inferno orabat pro fratribus suis, *Luc.* 16. & tamen erat in tormentis majoribus, quam sint animæ in Purgatorio; Et Martyres in hoc mundo
in

(*) Sive Auctor Operum, quæ sub Dionysii Areopagitæ nomine circumferuntur.

in tormentis constituti orabant pro se, & aliis, ut
patet de Sancto Stephano *Actor.* 7. Tum quia animæ
Paschasii, & S. Severini, licet in pœnis Purgatorii
adhuc existerent, tamen miracula operabantur, ut
referunt Sanctus Gregorius *lib.* 4. *Dialogorum cap.* 4.
& S. Petrus Damianus *in Epistola de miraculis sui*
temporis, adeoque possunt a fortiori orare pro nobis.
26 Nec valet tandem dicere, quod ipsæ non possunt
pro nobis orare, & intercedere, seu aliquid impetra-
re, quia sunt nobis inferiores. Non valet, inquam,
quia animæ Purgatorii, quamvis nobis sint inferiores
ratione pœnarum, tamen sunt superiores ratione
gratiæ, & Charitatis, in qua jam confirmatæ sunt.
Tum quia in hoc mundo nos oramus pro Episcopis,
& Summis Pontificibus, qui sunt nobis superiores,
& etiam oramus pro illis, quos non dubitamus esse
sanctiores, sicut orabant Christiani olim pro Aposto-
lo Paulo, qui eorum orationes petebat, *ad Rom.* 15.
& alibi.
27 Licet Animas in Gratia decedentium non recipi in
Beatitudinem nisi post diem Judicii aliqui docuerint,
& varii dicant hujus sententiæ fuisse etiam Joannem
XXII. tamen ipsum fuisse sententiæ contrariæ osten-
28 ditur; Primo auctoritate Doctorum Parisiensium,
qui eodem anno, quo illam opinionem erroneam da-
mnarunt, palam professi sunt, eam sententiam a
Pontifice productam esse, non quod veram crederet,
sed solum indagandæ veritatis gratia, præcisis his
verbis: *Advertentesque quod multorum fide dignorum*
relatione audivimus, quod quidquid in hac materia
sua Sanctitas dixit, non asserendo seu opinando protu-
lit; sed solummodo recitando. Sic Spondanus *ad an-*
num 1334. *Hist. Univers. Parisiens. ad eumdem an-*
num; Natalis Alexander *Sæcul.* 14. *diss.* 11. *art.* 2.
Juven. *dist.* 4. *cap.* 2. & Card. Petra *in constit.* 4. *Be-*
29 *nedicti XII. num.* 12. Secundo ex verbis ipsiusmet
Pontificis in Epistola ad Philipp. Veles. Regem: *Ad-*
huc in iisdem Litteris Regiis vidimus contineri, quod a
pluribus dicebatur, quod Nos miseramus Geraldum
Generalem Minorum Parisios ad docendum, & prædi-
candum, quod animæ separatæ a corpore, & a pœnis
purgatæ, divinam Essentiam usque post resurrectionem
corporum non videbunt; ad quod dicimus, & asseri-
mus coram Deo, quod nunquam hoc cor nostrum intra-
vit, nec exivit ab ore; Sic Wading. *in regest. ad an-*
num 1333. Card. Petra *ubi supra n.* 13. & hanc fuisse
suam mentem, clarius constat ex aliis ipsius Pontificis
verbis in Epistola relata a Guarnieri *lib* 2. *de Ecclesia*
militante cap. 22. *num.* 130. *Ecce*, ait Pontifex, *ecce*,
quod nostram intentionem, quam circa statum anima-
rum habemus & habuimus, scire præsentium declara-
mus: Fatemur siquidem, & credimus, quod animæ
purgatæ separatæ a corporibus sint in Cœlo, Cœlorum
Regno & Paradiso cum Christo in consortio Angelorum
congregatæ, & vident Deum facie ad faciem, & Divi-
nam essentiam clare, in quantum conditio, & status
patitur animæ separatæ. Matthæucci *controvers.* 6. *c.*
4. *n.* 49. & Joannes Villanus *lib.* 11. *cap.* 9. dicit intel-
lexisse ex fratre suo, qui in Palatio ipsius Joannis
XXII. commorabatur, ipsum Pontificem die 3. De-
cembris 1334. palam professum fuisse hanc sententiam
se habere, & antehac se habuisse; & sic Maimburgus
ipse *lib.* 6. *de Imperii occasu*, Wading. & Card. Petra
loc. cit. n. 13. 30. & sic ex Bulla Canonizationis S. Lu- 30
dovici Episcopi Tolosani, incip. *Sol oriens in §.* 18.
expresse dicit: *Tandem gloriosam resolutus in mortem*,
qui hic vivus ambulavit in innocentia a medio domus suæ
ad Deum suum contemplandum in gaudio facie revelata
(nota) *in sua innocentia est ingressus*, & similia habet
in Bulla Canonizationis S. Thomæ de Aquin., incip.
Redemptionem, in qua apertissime profitetur, *Cœlum*
credentibus, & humilibus patere. A Christo in Cœlos
ascendente reseratam dudum clausam in se credentibus
januam Paradisi. Ipsum S. Thomam *devicto, trium-*
phatoque mundo, in perpetuas æternitates receptum in
patria, ejus animam Cœlum possidere; Et pariformia
habet etiam in Bulla Canonizationis S. Thomæ Her-
fordiensis Episcopi, incip. *Unigenitus*; ex quibus
omnibus clarissime patet fuisse Joannem XXII. sen-
tentiæ contrariæ, cum nullimode potuisset ita loqui,
si Beatitudinem Sanctorum ad extremum usque Judi-
cii diem differri credidisset.

(*) Vide quæ animadvertit Cl. Franciscus Antonius
Zaccaria *in Addit. ad Tournely Tom.* 1. *par.* 1. *pag.* 754.
seqq. edit. Ven. 1765. Confer Cardinalem Gotti *De*
visione Dei quæst. 2. *dub.* 2. *§.* 4. Berti Theologic.
discipl. lib. 3. cap. 11. & alios, qui Joannem XXII.
egregie ab injusta ipsi calumnia vindicarunt.

Animas justorum ante diem Judicii visuras esse in- 31
tuitive Deum post purgatam pœnam, si cum aliquo
reatu ex hac vita decesserunt, expresse definivit Be-
nedictus XII. in sua Constit. incip. *Benedictus Deus*
præcisis his verbis: *Definimus, quod secundum com-*
munem Dei ordinationem Animæ Sanctorum omnium
mox post mortem suam, & purgationem præfatam in
illis, qui purgatione hujusmodi indigebant, etiam ante
resurrectionem suorum corporum, & Judicium generale
post Assumptionem Domini Nostri Jesu Christi in Cœ-
lum fuerunt, sunt, & erunt in Cœlo, Cœlorum Regno,
& Paradiso Cœlesti cum Christo, Sanctorum Angelo-
rum consortio aggregatæ, & post Christi Jesu Passio-
nem, & mortem viderunt, & vident, & videbunt di-
vinam essentiam immediate se bene, & clare, & aper-
te illis ostendentem, & quod nihilominus in die Judicii
omnes homines ante Tribunal Christi cum suis corpori-
bus comparebunt reddituri de factis propriis rationem,
ut recipiat unusquisque propria corporis prout gessit,
sive bonum, sive malum. Quod autem hoc non de-
terminaverit Joannes XXII. est quia cum ad decisio-
nem se præpararet, fuit morte præventus, ut testatur
idem Benedictus XII. in cit. Constitut. *Benedictus*
Deus, his verbis: *Cumque idem Prædecessor noster,*
ad quem prædictorum determinatio pertinebat, ad de-
cisionem se pararet, tamen morte præventus, sicut Do-
mino placuit, perficere illud nequivit.

(*) Vide si lubet, Cl. Ludovici Antonii Muratorii
opus inscriptum „ *De Paradiso Regnique Cœlesti glo-*
ria, non expectata corporum resurrectione justis a Deo
conlata adversus Thomæ Burnetti Britanni librum de
statu mortuorum. *Veronæ* 1738.

ANNATÆ.

(*) SUMMARIUM.

1 *Quid Annatæ.*
2 *Triplicis generis sunt, ex Thomassino.*
3 *Quatuor autem species ex stylo Romanæ Curiæ.*
4 *Examinatæ in Conc. Constant. & a Martino V. confirmatæ.*
5 *Cum clausula, quæ etiamnum observatur.*
6 *Immo & a Conc. Basileensi retentæ.*
7 *Et suo exemplo roboratæ.*
8 *Concordatis Germaniæ instauratæ.*
9 *A quibus tamen, quod ad solutionis tempus attinet, Pontifices discedere compulsi sunt.*
10 *Gallicis quoque concordatis, & multo magis Trident. Concil. auctoritate assertæ.*
11 12 13 *A Simoniæ, aliisque impactis calumniis vindicantur.*
14 *Auctores alii indicantur, qui de Annatis agunt.*

1 Annatæ dicuntur ab annis, quod olim certos annos, unum, vel plures spectarent: & pro temporum, & constitutionum diversitate sumuntur vel pro fructibus primi anni, quos Episcopi ex vacantibus suarum Diœcesium Ecclesiis percipiebant, vel pro certa quantitate fructuum anni, vel demum (quo modo hodie solvuntur) pro certa quota juxta Romanæ Curiæ præscriptum solvenda. Annatæ igitur Romanæ Curiæ sensu generatim definiri possunt certa portio vel fructuum, vel illorum valoris juxta canones, & pacta ex beneficiis Romano Pontifici, illiusque Curiæ persolvenda.

2 Triplex earum genus Thomassinus *p. 3. lib. 2. cap. 58.* distinguit, *antiquissimarum*, *novarum*, & *novissimarum*.

3 Verum quatuor Annatarum species ex stylo Romanæ Curiæ cum Fagnano in *lib. 5. Decretal. ad cap. Præterea. Ne Prælati vices suas &c.* distinguendas moneo. Prima est *annata* proprie dicta, quæ scilicet pro omnibus beneficiis inferioribus solvitur, & consistit in dimidia parte valoris annuorum fructuum beneficii vacantis; eaque integre Summo Pontifici solvenda est. Altera vocatur *commune servitium*; estque quantitas pro quolibet Episcopatu, vel Abbatia Consistoriali secundum antiquam taxationem solvenda. *Servitium* dicitur, quia ex vulgari nostro idiomate quælibet datio *servitium* nuncupari solet; *commune* vero, quia ejus dimidium alterum Papæ tribuitur, alterum Cardinalium Collegio inter Cardinales præsentes dividendum. Tertia species Annatarum sunt *servitia minuta*, nempe quinque portiunculæ, quæ pro ratione fructuum Episcopatus, vel Abbatiæ inter certos Papæ ministros, & officiales distribuuntur; hincque *minuta* dicuntur, tum quia minores sunt Annatæ partes, tum quia minoribus penduntur ministris. Quarta denique species *quindennium* appellatur; atque nonnisi nomine tenus, atque adventitia temporis finitione a superioribus differt. Nam singulis elapsis quindecim annis juxta Pauli II. constitutionem, qua a. 1469. alii solutionis Annatarum termini ad illud tempus servati aboliti fuere, pro beneficiis perpetuo unitis solvi ab illis debet, in quorum commodum beneficia unita sunt.

Episcopi, ac Reges in ejusmodi annatas querimoniis, libellis, edictis insurrexerunt. Sic Carolus VI. Galliarum Rex a 1406. 18. Februarii apud Thomassinum *P. 3. lib. 2. cap. 58. num. 12.* illas solvi vetuit. 4
Itaque Alexander V. in Pisano a. 1409. Concilio e re sua esse censuit declarare *sess. 22.* se abstenturum *a reservandis fructibus medii temporis Beneficiorum vacantium*: quæ verba ad Annatas quoque exporrigi poterant; licet spolia tantum, non vero annatas Alexander V. spectasse Barthelio visus sit *diss. 3. de concord. cap. 5. §. 16.*. Sed ubi Constantiense Concilium habitum est, acriter in eo de annatis disputatum scimus a Gallis præsertim; sed hi in varias abiere sententias; immo præclarissimi inter eos Theologi Gersonius, & Petrus Alliacensis temperatius, quam cæteri, de annatis senserunt. Nihilominus post graves ea de re concertationes non solum nihil in eas a Concilio constitutum fuit; sed etiam *sess. 20.* apud Labbeum *T. 12. Concil. p. 1451.* Patres decretum edidere, quod *provisorium* vocatur, rebus Pontificis satis favorabile. Eo illud redit 1., ut pro sustentatione Pontificis, & Cardinalium solvantur tantum *servitia communia*, nec nisi de Ecclesiis, & Monasteriis virorum, nova instituta taxatione, si invecta minus æqua videretur. 2. ut taxata pecunia non una vice, sed binis pro dimidia vicibus solvatur. 3. ut de cæteris dignitatibus, Officiis, & beneficiis a Pontifice conferendis solvantur integri fructus primi anni. Huic Decreto Galli intercesserunt. Verum Germani pacta quædam, licet nonnisi ad quinquennium valitura, cum Martino V. inire a. 1418. maluerunt, in illisque ipsum illud Constantiense decretum iisdem fere verbis iteratum fuit. Recitat ea Concordata Hartzheim *T. V. Concil. Germ. p. 127. seqq.*, ubi quæ de annatis diximus, legere est *§. 17. p. 131.*

Notanda autem in hisce pactis conventis celebris clausula: *de beneficiis, quæ valorem viginti quatuor florenorum de camera non excedunt, nihil solvatur.* 5
Eamdem clausulam postea Nicolaus V. in sua concordata cum Natione Germanica intulit. Non dubitat Franciscus Antonius Durr in dissertatione a. 1772. Moguntiæ excusa *de annis carentiæ Canonicorum Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum Germaniæ §. 7.* quin ea clausula ex fictione juris orta sit, & per secretam pactionem stabilita, ut Germani quidem a primis fructibus Beneficiorum non Consistorialium solvendis reapse liberarentur, quin tamen id aliis nationibus pateret, ne & ipsæ similes a Romana Curia immunitates sibi deposcerent. Certum tamen est, eam consuetudinem nunc non tantum in Germania, sed etiam in Belgio, Gallia, & Hispania obtinuisse, ut ex Chokier Zypæus *Consult. 6. de Rescriptis n. 2.* ex Zypæo Van Espen *Jur. Eccl. univ. T. 2. Tit. 24. cap. 3. num. 23.* adnotavit. Hinc patet, inquit idem „Espenius, clausulam expressionis valoris (XXIV. „Florenorum) in hujusmodi beneficiis (non Con„sistorialibus) hodie tantum esse meram formulam „styli; nec significare verum valorem beneficiorum „non excedere 24. ducatos de Camera; sed vi con„suetudinis sat notæ nihil aliud significare, quam hæc „beneficia solutioni Annatarum non esse subjecta.

Re-

6 Recruduit tamen hæc de Annatis controversia tempore Basileensis Concilii. Itaque a 1433. *sess.* 12. Patres vetuerunt, nequid Roma pro confirmandis, quæ ad eam referrentur, electionibus acciperet; statuerunt tamen, ut Concilium ipsum curam susciperet providendi sustentationi, & oneribus Romanæ Ecclesiæ, & Cardinalium; si autem Concilium (ut accidit) ante solveretur, quam tantæ rei consuluisset, voluere, ut quæ hactenus beneficia exactionibus obnoxia fuissent, ea dimidium taxatæ summæ imposterum solverent, idque intra annum, quo inita esset illorum possessio, donec ab aliquo Concilio certi reditus ad Papæ, Sacri Collegii, & ministrorum necessarios sumptus assignarentur. Deinde a. 1435. idem Concilium *sess.* 21. Annatas novo decreto generatim abrogavit; sed nimirum ut ex Thomassino *p.* 3. *lib.* 2. *cap.* 59. *n.* 5. animadvertit Barthel *de concord. Germ. diss. Prælim. cap.* 3. *Sect.* 2. *num.* 3., sumebant Patres, *vi sessionis 12. assignatum jam fuisse, aut assignandum mox fore fundum alium, & uberrimum proventum ad onera Curiæ Rom., & Cardinalium expensas, ministrorumque. Alias enim pugna fœdissima, & manifesta ea foret conflictatio decretorum Concilii.*

7 Extat & aliud hujus Concilii decretum *sess.* 12., ubi creato Papa, immo Antipapa Felice V. ad ejus, & Cardinalium suorum expensas assignavit illi a 1440. quintam partem proventuum ex omnibus Episcopatibus, Abbatiis, dignitatibus, & quibuscumque demum Beneficiis per annos quinque, & decimam partem per quinque proximos sequentes annos. Ostendit porro P. Berthier, hanc Felici a Basileensi Conciliabulo concessam annatam ceteris annatis, quas antea de medio tollendas susceperat, multo fuisse graviorem. Hinc vero invictum & prorsus ineluctabile ducitur argumentum, quo ostendatur, quænam fuerit de annatis Basileentium sententia.

8 Postea pacati tandem fuere Germanorum animi per concordata, quibus Annatæ confirmatæ sunt, magnis tamen adhibitis temperamentis. Nam præterquamquod omnia non consistorialia beneficia vi clausulæ, de qua supra, ab Annatarum onere liberata sunt, non amplius, ut olim exiguntur fructus integri unius anni, nec dimidium, sed quædam solummodo pars, *ita ut*, inquit Barthelius, *fortassis annatæ quoad annuos proventus se habeant, ut unum ad quinque.* Præterea pro solutione indulgetur biennii mora sic, ut intra primum annum a die habitæ possessionis pacificæ, & utilis dimidia præscriptæ taxationis pars, & altera intra alterum annum numerari possit.

9 Non multo tamen post concordata modus solutionis immutatus fuit, ac moribus inductum, ut solutio ante Prælatorum inaugurationem, sive in ipsa Apostolicarum litterarum expeditione fieri debeat. Causam mutationi dedere non pauci, qui Bullis impetratis, & beneficiorum possessionem adepti per summam injuriam, ac turpissimum ingrati animi vitium annatarum subsidium Apostolicæ Sedi denegabant; qua de re legenda est Æneæ Sylvii Cardinalis Senensis, & summi postea Pontifici Pii II. epistola ad Martinum Mayerum Moguntini Archiepiscopi Cancellarium, qui *quod ad exigendos beneficiorum quæ Romæ conferuntur, medios fructus, sive, ut ajunt, annatas nullam permitti creditoribus moram* expostulaverat.

Variam fortunam Annatæ apud Gallos expertæ sunt; 10
sed tandem in Concordatis a Leone X. cum Rege Francisco I. initis modus annatis, & beneficiorum provisionibus positus est. Non tamen omnis querelis aditus occlusus fuit. Qua de re de Marca *lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 15. denique Tridentini Patres, licet Cardinalis Lotharingius de annatis in privato cum Legatis colloquio mentionem injecisset, de illis nihil sibi decernendum duxerunt.

Fuere olim, qui Annatas injustitiæ, atque adeo si- 11
moniæ labe infectas esse docuerunt. Neque id miror „ Contigit nempe, ut ait Benedictinus Zallvvein *T.* „ 3. *Princip. Iur. Eccl. p.* 256. annatis, quod olim „ investituris per annulum, & baculum, quas plu„ res Pontifices Gregorius VII. Victor III. Callixtus „ II. in variis Conciliis damnarunt... & tamen in„ vestituræ quoad substantiam, solo mutato ritu, „ quo olim conferebantur, nempe per annulum, & „ baculum, abrogatisque abusibus fuere in Concilio „ Lateranensi I. confirmatæ. Et unde hoc? nempe „ ex diverso hominum judicio: nam credebant non „ pauci, annulum, & baculum esse signa contestativa potestatis Episcopalis nonnisi a Deo per Epis„ copos, neutiquam per Imperatores conferendæ. „ At vero innoxiæ sunt habitæ Investituræ, postquam „ in locum annuli, & baculi aliud signum, videlicet „ sceptrum ab Imperatoribus fuit assumptum, ut si„ gnificaretur, per sceptrum nonnisi feudum Impe„ rii conferri. Haud dispari ratione diversum fuit ju„ dicium de Annatis. Habebantur Simoniacæ, „ quamdiu creditum erat, eas solvi, & exigi ob ele„ ctiones, confirmationes, & ordinationes sacras, „ & de genuino exigendi titulo nondum constabat: „ Immunes ab omni Simoniæ suspicione habeban„ tur, quamprimum de legitimo titulo, nempe sub„ ventionis, zelosiores disciplinæ Ecclesiasticæ vin„ dices edocti sunt.

Postremis tamen hisce annis inventus est Pseudony- 12
mus Auctor libri *de Statu Ecclesiæ*, qui Annatas *Simoniam sapere, nec ullo prætextu sanari posse* contenderet. Verum ecquis de Catholicis Scholis Theologus vel suspicari queat, generalia tria Concilia, ac Tridentinum præsertim, quod severissimas adversus Simoniam leges tulit, in confirmandas Annatas conspirasse, si quid in illis ejusmodi criminis latuisset? Recte Alliacensis *Tract. de auctor. Eccles.* Status Sum„ mi Pontificis, & Sacri Collegii Cardinalium dum „ recipit, & quærit subventiones consuetas in obla„ tionibus, decimis, vel annatis, & similibus, non „ debet eo ipso de simoniaca pravitate notari, nisi „ forte vitium aliud in exactionis modo concurrerit: „ quod vitium corrigi debet, non obinde status mi„ nui, destrui, culpari, vel juribus aliunde defrau„ dari ... oppositum vero pertinaciter imponere, „ notando generaliter de simoniaca pravitate totum „ statum istum, temerarius error est nec esset feren„ dus„. Quæquidem Alliacensis sententia quanto magis objicienda est Pseudonymo illi Iurisconsulto post corroboratas a Constantiensi, Basileensi, ac Tridentino Conciliis annatas?

Verum is *T.* 2. *pag.* 488. urget, ut titulus promatur 13
quo Annatæ exigantur, & solvantur. Quatuor omnino titulos in medium affert Antifebronii vindicati Auctor *T.* 3. *p.* 301. *seqq.* Ego hic cum Zallvvein unum

unum subsidii titulum repono. Enim vero audiatur iterum eruditus hic Benedictinus *p.* 259. Inprimis
„ Annatæ dantur in vim alimentorum Pontificis,
„ Cardinalium, aliorumque Ministrorum... 2. ap-
„ plicantur in Legatos, & Nuntios Apostolicos, quos
„ Pontifices ad certas nationes, & aulas Principum ab-
„ legare necessum habent 3. ex his Annatis subveni-
„ tur Episcopis sua sede dejectis, & Principibus a suo
„ Regno inique deturbatis... Quodsi ulterius di-
„ catur, Pontificem aliunde habere amplissimum pa-
„ trimonium, & ex hoc percipere immensos reditus
„ pro sublevandis necessitatibus sufficientissimos; re-
„ plicamus; fors ne hos quidem sufficere, ut inde
„ necessitatibus extraordinariis subveniri valeat. Et
„ numquid prudentis Patris familias est providere
„ etiam casibus futuris? &c.

14 Hæc de Annatis sufficiant. Qui plura de hoc argumento nosse velit, omissis Protestantibus I. H. Boehmero in I. E. Protest. *l.* 1. *Tit.* 11. *§.* 33. *seq.* Pfeffingero *in Vitriar. illustr. T.* 1. *p.* 1405. *seq.* Strauchio diss. de Annatis ad J. P. W. art. 5. *§.* 5. & citato J. P. Ludevvig. in diss. *de jure Annatarum*, uti etiam Duareno *de S. E. ministeriis lib.* 6. *c.* 3. consulere poterit Petrum de Marca *lib.* 6. *de Conc. cap.* 10. 11. *&* 12. Ludovicum Thomassinum *P. III. lib.* 2. *cap.* 58. *seqq.* Natalem Alexandrum in *diss. de annatis T.* 8. *hist. Eccl.* P. Schvvarz *Colleg. historic. T.* 6. *quæst.* 7. Guillelmum Franciscum Berthier *Discours sur les Annates*, qui Tomo XV. hist. Eccles. Gallic. præmissus legitur. Barthel tum *Diss. Prælimin. in Concord. Germ. cap.* 3., tum *Diss. III. speciali* in eadem concordata *cap.* 5. P. Gregorium Zallvvein *T.* 3. *Principior. Jur. Eccles. quæst.* 11. *cap.* 1. *§.* 7. *seqq.* Benedictinum Vdalricum Huhndorff in *Tract. de Jure annatarum in terris Protestantium Germaniæ*, Elvaci 1734. & Franciscum Antonium Zaccaria *Antifebronii T.* 4. *lib.* 5. *cap.* 3., *&* *Antifebr. Vindic. T.* 3. *Diss. VII. cap.* 6.

ANNIVERSARIUM.

SVMMARIVM.

1 *Anniversarium quid sit*, ad num. 2.
3 *Anniversaria, & Missæ de Requiem quando possint celebrari*, ad n. 4.
5 *An possint transferri*, ad n. 7.
8 *In Anniversario an Missa necessario cantanda sit*, ad n. 9.
10 *Anniversarium ordinatum indefinite an sit perpetuum*; ad n. 12.
13 *Onera imposita pro Anniversariis.*
14 *Anniversarium relictum a Testatore quando cesset*, ad n. 15.
16 *Indultum Pontificium an suffragetur absenti, quando Testator pro suo Anniversario exigit corporalem præsentiam*, ad n. 26.
27 *Subnectuntur supplementa Auctoris*, ad n. 43.
44 *Item additiones ex aliena manu* ad n. 48.

1 ANniversarium secundum Glossam *in cap. cum creatura, de celebratione Missarum*, dicitur *quod pro Defuncto fit anno revoluto a die mortis suæ.* Unde in communi, & stricto sensu sumitur anniver- 2
sarium pro onere, seu adimplemento oneris impositi ad suffragia singulis annis pro defunctis impartienda ea anni die, qua accidit, & recurrit mors Institutoris. Anniversaria, & Missæ de Requiem, quæ ex di- 3
spositione Testatorum cum cantu sunt quotannis celebrandæ, possunt cantari, etiamsi ipsorum obitus dies inciderit in Festum duplex majus, ut decrevit Sacr. Congreg. Rit. 22. *Novemb.* 1664. & Alexand. VII. 22. *Januar.* 1667. in Decreto incip. *Creditæ*. Adver- 4
tendum hic tamen est, quod Decretum loquitur de Anniversariis, & Missis cantandis ex dispositione Testatorum, non autem ad placitum vivorum. Anniver- 5
saria, & Missæ de Requiem, quæ certo die dici debent, ut die tertia, septima, & trigesima, eo impedito transferri possunt in sequentem diem, Sacr. Rit. Congr. 27. *Septemb.* 1607. *&* 19. *Maii* 1614. Corse- 6
tus autem, Raymundus, & la Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 510. recte dicunt, anticipari posse, ut citius succurratur Defunctis. Unde clare patet nullimode cani 7
posse Missas de requiem ad solum placitum vivorum in duplicibus, & quandocumque est Officium excludens duplicia; cum possit sic satisfieri eorum piæ voluntati, & petitioni, vel anticipando, vel transferendo in diem non impeditam, ne violentur Rubricæ, & Decreta hoc vetantia.

Habens injunctum onus faciendi celebrari Anni- 8
versarium, quindecim v. g. vel viginti Missarum pro anima Fundatoris, non tenetur celebrari facere Missam cantatam, quia nisi aliud exprimatur in fundatione, tale Anniversarium intelligitur de quindecim, vel viginti Missis privatis eadem Anniversaria die celebrandis in loco Hæredi, seu Beneficiato beneviso; Sacr. Cong. Conc. *in Placent.* 13. *Januar.* 1691. Ipsæ tamen Missæ privatæ, licet legatæ de 9
mente Testatoris, nequeunt dici & legi de Requiem si ejus dies Anniversaria incidat in duplici, & quandocumque est officium excludens duplicia, Sac. Con. 28. *Augusti* 1627. *&* 21. *Junii* 1670.

Anniversarium ordinatum a Testatore pro anima 10
sua sine declaratione, an pro unica vice, vel an in perpetuum, præsumendum est pro perpetuo, quia in dispositione indefinita, quando dispositum est iterabile, non intelligitur de unica vice, per textum *in leg. cum quidam*, *ff. de ann. legat.* prout explicat Cumanus *in leg. eum qui Kalendis, in princip. de verb. significatione*; sed dies Anniversaria recipit reiterationem, ut eleganter tenet Lancellottus *decis. in dict. leg. cum quidam*, & Barbosa *in leg. divortio*, *§. quod in annuo* 11. *ff. solut. Matrimon.* Anniversarium enim secundum communem conceptum non restringitur ad unum annum, ut dicit Perez *de Annivers. & Capell. lib.* 1. *&* 3. *num.* 13. Et ad hoc facit textus *in l.* 11
Annua 20. *§. atria*, *ff. de annuis legat.* ubi cum Atria disposuisset, ut ex reditu cœnaculi, & horrei sui post ejus obitum daretur quædam summa Sacerdoti, aliisque ministris in die nundinarum, quas ibi posuit, responsum fuit, quod illa summa non semel tantum, sed in perpetuum danda esset. Et etiam textus *in l.* 12
Defuncta in fin. ff. de usufructu, ubi cum esset legata sexta pars fructuum oleris, quam Testator habebat in agro, responsum fuit, non pro anno, sed quotannis intelligi relictum. Sic Perez *de Annivers. & Capellan. lib.* 1 *cap.* 3. *num.* 9. *& seq. per tot.* & alii plures ab

ab ipso cit. cum Rosignol. *de Eucharist. quæst.* 23. *art.* 3. *num.* 3.

13 Onera in fundo imposita pro Anniversariis transeunt cum eodem fundo, quia Testator, ex quo fundum illum assignavit pro onere Anniversarii, ut ex ejus fructibus, seu reditibus onus ejusdem persolvatur quotannis, intelligitur ipsum fundum obligasse; per illam enim assignationem talis fundi quodammodo separavit ipsum fundum a cætero corpore suorum bonorum, seu suæ hæreditatis, ut firmiori vinculo fundum illum obstringeret, ne obligatio Anniversarii facile dilaberetur; & patet a pari, quia quando Testator assignat determinatum fundum pro alimentis alicui præstandis, tunc fundus ille intelligitur hypothecatus pro eisdem alimentis, ut notat Glossa *in leg. Lucius, de aliment. legat. textus in leg.* 2. *ff. eodem titul.* adeoque idem dicendum est quando assignatur fundus pro Anniversariis, ut expresse tenet Guido Papa *decis.* 576. Salazar *de usu, & consuetudine cap.* 11. *num.* 34. Tiraquell. Petrus Jacobus, Mascardus, Rosignol. & alii passim.

14 Anniversarium relictum a Testatore, ut celebretur pro anima sua in Ecclesia, in qua statuit sepeliri, cessat si Testator culpabiliter se ipsum occiderit, aut in puteum se projecerit; *cap. Pro obeuntibus* 13. *quæst.* 2. ubi pro impiis, qualis esset, qui culpabiliter se interficeret, expresse prohibetur orari his verbis: *Non tamen pro impiis, quamvis Christiani fuerint, tale quid agere licebit*; ex quo autem per hanc sanctionem Gregorii Papæ oritur prohibitio orandi, & adimplendi Legatum, Legatum ipsum definit per textum *in leg. Cum tale §. falsam. ff. de condit. & demonst. & leg. Si quis ita legaverit §. fin. ff. de adimen. leg.* Sic Perez *de Annivers. & Capell. lib.* 1. *cap.* 11. *fere per totum*, Turrecremata Covarruvias, Meno-

15 chius, Rosignolus, & alii passim. Si autem Anniversarium fuerit ordinatum a Testatore pro sua anima & animabus suorum, non cessat, quamvis Testator culpabiliter se ipsum occiderit, quia licet tale Anniversarium non possit consequi effectum in favorem Testatoris, qui se ipsum culpabiliter occidit, potest tamen consequi in favorem aliorum, in quorum suffragium est institutum; in hac enim, & simili dispositione æque principaliter veniunt suffragia pro animabus suorum, nec sunt ita necessario connexa suffragia pro animabus suorum cum suffragiis pro anima sua ut istis cessantibus debeant etiam illa cessare, sicuti, illa non cessarent, etiamsi certo constaret, Testatorem suffragiis non amplius pro se ipso indigere, ex quo certo sciretur, ipsum jam esse in Gloria perfecte beatum.

16 Anniversaria non fixa, & alia similia, quæ ex expressa voluntate Testatorum, & Fundatorum prohibentur dari absentibus ex quacumque causa, & jubentur dari solummodo ipsis physice & corporaliter interessentibus, non participantur ab habentibus Indultum a Papa, ut etiam in absentia possint participare omnes, & quascumque distributiones ordinarias, & extraordinarias, & quocumque

17 nomine nuncupentur. Et ratio est, quia Testator conditionem, ac legem, quam vult, in suo Testamento, & legatis, rebusque suis dare, & apponere potest; *leg. In re mandata, Cod. mandat. leg. Cum acutissimi in fin. Cod. de Fideicomm. l. ex facto, ff. de hæred. instit.* Quæ non minus, quam leges Juris communis servanda sunt, *l. Plane* 94. *§.* 1. *de Legat.* 1. *l. Paulo* 27. *§.* 1. *ff. de Legat. III.* & contra quas nunquam præsumitur Papam voluisse dispensare; Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *quæst.* 43. *n.* 63.

Immo Papa potius piæ voluntati Testatorum 18 adhæret, quam præjudicet, ut recte dixit Rota Romana *part.* 7. *decis.* 158. *num.* 24. Nec ob- 19 stant verba illa generalia in Indulto apposita, scilicet, *omnes & quascumque distributiones ordinarias, & extraordinarias, & quocumque nomine nuncupentur*; quia hæc restringi debent solummodo ad eas, quæ debentur ex provisione Juris communis, non autem ex provisione hominis, quæ facit cessare provisionem legis, & dum Papa huic hominis provisioni speciatim, & expresse non derogat, ejus Rescripta, & indulta secundum dispositionem Juris communis semper interpretanda sunt, *cap. Cum delictis*, & ibi Glossa *verb. Jure communi, de consuetud.* Cassad. *decis.* 38. *num.* 7. *super regul.* Gonzalez *ad regul.* 8. Glossa 4. *num.* 135. Passerin. *cap. un. de Cleric. non resident. in* 6. *num.* 133. Moneta, Cened. Castropal. Panimol. Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 134. *num.* 11. Rota *part.* 3. *decis.* 194. *num.* 3. *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 361. *& par.* 7. *dec.* 59. *num.* 7.

Et sic fuit pluries decisum a Sacra Congregatione, 20 & signanter in Neapolitana Indulti, quod fuerat concessum Canonico Neapolitano causa studii cum sequentibus verbis; *Omnia, & singula dicti Canonicatus, Præbendæ, proventus, fructus, reditus, jura, & emolumenta quæcumque, nec non distributiones etiam quotidianas ordinarias, & extraordinarias quomodolibet nuncupatas, & in quibusvis rebus consistentes, ac undequaque provenientes, ac etiam solis præsentibus, & Divinis Officiis, singulisque diurnis & nocturnis Horis interessentibus dari, & præstari solitas, & ad te, si in dicta Ecclesia personaliter resideres, ac Officiis, & Horis prædictis assidue interesses, spectantibus, & pertinentibus percipere, & exigere* &c. Disputatis subscri- 21 ptis Dubiis in Sacra Congregatione Concilii 20. *Febr.* 1677. *Primo, An Canonico Ragna debeantur integræ distributiones quotidianæ, & omnia quæ loco distributionum quotidianarum succedunt? Secundo, an emolumenta interessentium Anniversariis? Tertio, Funeralibus? Quarto, Missis assignata?* Sacra Congregatio respondit *affirmative quo ad distributiones, in reliquis negative*. Et idem respondit Sacra Congregatio Episcopor. *in Monopolitana* 9. *Septemb.* 1677. Et idem in una *Bituntina Anniversariorum*, in qua cum quæsitum fuisset, *An vigore Indulti Jubilationis Canonicus Jubilatus percipere valeret, perinde, ac si Choro personaliter interesset, emolumenta Anniversariorum?* Sacra Congregatio Concilii *die* 1. *Junii* 1679. respondit *negative*. Et similiter in Romana 5. *Martii* 1678. *in No-* 22 *varien.* 29. *Novemb.* 1681. *& in Perusina* 17. *Julii* 1688. ubi fuit decisum Canonico Jubilato deberi etiam, quæ proveniunt ex emolumentis Processionum, & Anniversariorum, & aliorum, dummodo Testatorum voluntas non obstet. Et sic etiam *in Romana Ju-* 23 *rium Canonicalium* 5. *Maii* 1703. in qua ad dubium; *An Indultum vacandi a Choro, aliisque Divinis Officiis ex causa infirmitatis concessum, valeat etiam pro Laudemiis, Quindemniis, Capitulis, Anniversariis, Festivitatibus, Processionibus, ac quibuscumque functioni-* bus

bus in Ecclesia peragendis, ita ut lucrari debeat omnia emolumenta communia nuncupata, & etiam victualia, & Candelas? Respondit *affirmative. etiam quo ad Laudemia, exceptis Anniversariis, & aliis obventionibus non fixis, & in quibus diversimode fuerit a Testatore dispositum*: quæ etiam confirmata fuit *die* 20. *Junii* 1705.

24 Ex quibus omnibus satis constat, quod Indultum, quantumcumque amplum, non comprehendat Anniversaria non fixa, & pro solis vere & corporaliter interessentibus a Testatore relicta, nisi in Indulto sit expressa voluntas Papæ Testatoris menti clare derogantis, & etiam talia Anniversaria Indultario explicite in-

25 dulgentis. Nec talia Anniversaria possunt reponi in distributionibus quotidianis per Episcopum, quia commutatio voluntatis Testatorum spectat ad Summum Pontificem, ut declaravit Sacra Congreg. Concil. *in*

26 *Elboren.* 12. *Martii* 1592. Anniversaria autem fixa & alia similia, in quibus non adsit contraria dispositio Testatoris, & Fundatoris, participantur ab Indultariis, ac si personaliter interessent, cum taliter privilegiati pro interessentibus habeantur, quia licet Papa non faciat vere præsentes tales privilegiatos, qui re vera tales non sunt, facit tamen tales quo ad effectus inde resultantes, cum fictio Principis idem operetur, ac veritas; & sic ficti præsentes habeantur pro vere præsentibus, ut egregie Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *quæst.* 52. *num.* 45. & *lib.* 3. *quæst.* 15. *n.* 64. & 65. Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 19. *num.* 33. & *sequent.* ubi dicit sic observari in Basilicis Urbis, quo ad dispensatos per Breve, & sic tenuit Rota *decis.* 1251. *num.* 16, & 17. *coram Seraphino.*

Supplementa Auctoris.

27 Anniversarium, uti jam diximus supra *n.*1. secundum Glossam *in Cap. cum creatura, de celebratione Missarum*, numerari debet a die obitus illius, pro quo celebrandum venit, & non a die sepulturæ, ut colligitur etiam clare ex verbis sequentium Decretorum, *recurrente obitus die*, & clarius ex verbis Decreti 19. Junii 1700. ibi: *Dummodo sermo sit de die vere anniversaria a die obitus*. Ubi ly *vere* expresse declarat veram, & non fictam diem obitus. Nec obstat ly *depositionis diem* in anniversarii Missa repertum, cum talis dies æque proprie pro die obitus aptus sit recipi, ubi dies obitus non nisi improprie pro die sepulturæ accipi valet, ut recte exponit doctissimus P. Cavalieri *loc. cit. cap.*4. *n.*7. qui tamen *ib. n.*8. aliter censet de diebus 3. 7. & trigesimo credens harum numerationem petendam esse non a die obitus, sed a die sepulturæ, uti & nos docuimus sub verb. *Missa art.*14. *n.*15. quamvis non desint, ut & ipse refert *loc. cit. n.*6. qui ex verbis collectæ Missæ *Pro anima famuli tui, quam hodie de hoc sæculo migrare jussisti*, liberum censeant ab utroque die numerationem petere, cum Ecclesia per dicta verba videatur totum temporis spatium ab instanti mortis usque ad sepulturam pro uno die reputare in favorem recens mortui; quod revera sine contradictione a variis in praxim deduci in dies conspicimus.

28 Anniversaria, & Missæ cantatæ de Requiem relictæ ex dispositione Testatorum, quotannis in dies ipsorum obitus, etiam in duplici majori contingentis possunt celebrari, & proinde in Decreto die 5. *Augusti* 1662. edito non comprehenduntur; S. R. C. 22. *Novembris* 1664. *in Novarien.*

Anniversaria, & Missæ de Requiem, quæ ex di- 29
spositione Testatorum cum cantu sunt quotannis celebrandæ, possunt cantari, etiamsi ipsorum obitus inciderit in festo duplici majori, non tamen de præcepto: Sac. Rit. Congreg. 20. *Julii* 1669. annuente Clemente IX. 13. *Augusti ejusdem anni* in Decreto Generali.

In Anniversario occurrente in festo duplici 2. classis 30
non potest cantari Missa de Requiem, S. R. C. 6. *Julii* 1698. *in Collen.*

Infra octavas privilegiatas non potest cantari Mis- 31
sa Defunctorum in anniversario, & officio solemni; Sac. Rit. Congr. 5. *Julii* 1698. *in Collen.*

Missæ cantatæ mortuorum infra octavam Corporis 32
Christi non sunt celebrandæ, nisi præsente Corpore; S. R. C. 12. *Septemb.* 1671. *in Nuscana.*

Anniversaria, & aliæ Missæ pro defunctis certo die 33
dicendæ, eo impedito, possunt transferri in diem sequentem; S. R. C. 27. *Septemb.* 1608.

Ex privata devotione Parochianorum petentium 34
sæpius per annum anniversaria pro Defunctis parentibus, fratribus, amicis, & aliis Defunctis, potest in ruralibus Ecclesiis, cantari Missa solemnis de Requiem in festo duplici minori, altera Missa cantata de festo, ubi adsunt plures, vel saltem duo Sacerdotes, dummodo sermo sit de die obitus, S.R.C. 19. *Junii* 1700. *in Curien.*

Anniversaria, sive Missæ quotidianæ cantatæ de 35
Requiem, relictæ ex dispositione Testatorum pro certis diebus, hisque impeditis die Dominico, seu alio festo de præcepto. cantari possunt in diebus subsequentibus, seu antecedentibus, in quibus occurrunt officia de duplici majori, non tamen de præcepto, præcipue de Sanctis alicujus Ordinis non relicta tamen Missa in cantu de duplici minori occurrente, quatenus adsit obligatio cantandi; S. R. C. 4. *Maii* 1686. *in una Canon. Regul. Lateranen.*

In Ecclesiis Parochialibus ruralibus, in quibus per 36
annum plerumque unus tantum Sacerdos celebrat, & sine cantu, potest dici Missa de Requiem, quando anniversaria ex Testatorum dispositione, recurrente obitus die, incidunt in festum duplex minus. Non idem tamen dicendum est de diebus 3. 7. & 30. sed servetur Decretum generale editum 5. Augusti anno 1662. quod incip. *Cum Sanctissimus*. S. R. C. 19. *Junii* 1706. *in Curien.*

In diebus relictis a Testatore 3. 7. 30. Missa so- 37
lemnis de Requiem potest cantari, etiam in duplici majori, dummodo non sit festum de præcepto, & non sit duplex 1. vel 2. classis; S. R. C. 27. *Septembris* 1669.

Non valentes satisfacere anniversariis Defuncto- 38
rum in diebus ferialibus, possunt ipsa adimplere in festis duplicibus, non tamen de præcepto; S. R. C. 3. *Martii* 1629. *in Patien.*

Anniversaria, & Missæ de Requiem, quæ certo 39
die dici debent, eo impedito, transferri possunt in sequentem, prout transtulit S. R. C. 19. *Maii* 1614. *in Turritana.*

40 In die anniversarii, & depositionis non potest cantari Missa Defunctorum loco Conventualis; S. R. C. 5. *Julii* 1698. *in Collen.*

41 Missa Conventualis non potest celebrari pro anniversario, sed cantandæ sunt duæ Missæ. In die vero depositionis dicenda est Missa pro defuncto, non obstante contraria consuetudine; S.R.C. 11. *Julii* 1628. *in Januen.*

42 Quando adest obligatio, & onus faciendi diversa anniversaria statis diebus, in quibus occurrunt festa duplicia, sive semiduplicia, nec non etiam tempus quadragesimale, & quatuor tempora, vigiliæ, & similia, Missa Conventualis nullo pacto est omittenda, sed utraque Missa cantanda est, altera de die, altera de requiem, etiamsi occurrat festum duplex, dummodo non sit festum de præcepto, ad hoc ut Testatorum voluntates adimpleantur, & licite eleemosyna lucrari possit, ut declaravit S. R. C. 1. *Septembris* 1607. *in Pampilonen. & 29. Novemb.* 1628. *in Januen.*

43 Convivia, & prandia tolerari possunt in Anniversariis Defunctorum, ubi est consuetudo, præsertim si ita a defuncto cautum fuisset in dispositione testamentaria, habita ratione pauperum, qui de illis participant, sed providendum erit, ut absit excessus sumptuum,& quidquid potest esse scandali (*); Sacra Congr. Episcop. 6.*Decembris* 1588. Sic prædicta Decreta refert, & scite explicat eruditissimus P.Cavalieri *in Agenda Defunctorum*.

Additiones ex aliena manu.

44 Num Episcopus ea, qua secundum Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.*4. *de reform.* pollet facultate reducendi in Synodo Diœcesano numerum Missarum, uti possit quoad Anniversaria, consule Fagnan. *in*
45 *cap. Ex parte n.*30. *de Constit.* Tum an Episcopus valeat immutare Anniversaria in Missas Conventuales de die, adi Pasqualig. *de Sacrific. nov. Leg. tom.*2. *tit. de Reduct. Missar. qu.*188.*per tot.*

46 De quæstione, quam tractat *Auctor n.* 10. an scilicet Anniversarium ordinatum a Testatore pro anima sua, nullo alio expresso, censeri debeat perpetuum, confer Louvrex *dissert. can.*23. *n.*46. *& plur. seq.*

47 Quid juris, si quis Ecclesiæ, in qua sepulturam eligit, legatum reliquit pro Anniversario, & deinde mutato consilio alibi sepeliri voluit, legato expressim haud revocato, vide Louvrex *loc. cit. n.*50. *& seq.*

48 Si Testator fundum aliquem, vel reditum annuum præexistentem, & antea constitutum pro Anniversario reliquerit, fructus, & proventus ab Ecclesia percipiendi sunt ea die qua cedunt. Sin autem Testator reditum annuum ab hærede suo præstari voluerit, solutio facienda est eo tempore, quo anniversarium celebrari debet; Louvrex *eod. loc. n.*52. Quod si fundus vel reditus annuus, super quo fundatum est anniversarium, in totum, vel partem perierit, magna quæstio est, an ab hærede alius sit præstandus? Alibi de ea agemus; interim legendus Louvrex *ubi supra n.*53.

De absentibus ex causa infirmitatis, ex causa studii, ob utilitatem Ecclesiæ, tum de Canonicis in servitio Episcopi occupatis, & demum de Canonicis jubilatis, am, & quando participent de Anniversariis, videndus idem Louvrex *in pluries citata dissert.*23. *a n.*36. 49

ANNULUS.

Annuli prius ad signandum sunt adinventi. Et hoc initium constat ex lege Civili, cum causa custodiæ usurpentur *in leg. Cum pater* 77. *§. pater pluribus, ff. de legat.* 2. *& leg. argento, & ornamento, ff. de auro, & argento legat.* & Macrob. *lib.* 7. Satur. c.13. expresse ait, *Veteres non ornatu, sed signandi causa annullum circumferebant*, & idem dicit Polyd. Virg. *l.*2. *c.*21. Card. Petra *tom.* 1. *§. Prœmial. n.* 50. & aperte colligitur ex pluribus Sacræ Scripturæ locis, vetustissimum fuisse morem annulos pro obsignando adhibere, ut 3. *Regum cap.*21. *num.*8. ubi de Jezabele contra Naboth habetur: *Scripsit itaque litteras ex nomine Achab, & signavit eas annulo ejus*. Esther *cap.*3. *num.* 12. De Aman nomine Assueri contra Judæos habetur; *Litteræ signatæ ipsius annulo missæ sunt per Cursores Regis &c.* Esther *cap.* 8. *num.*8. habetur, *signantes litteras annulo meo*, & ibidem num.10. *ipsæque epistolæ . . . annulo ipsius obsignatæ sunt*. Daniel *cap.*6. *num.* 17. de lapide supra lacum Leonum habetur, *quem obsignavit Rex annulo suo, & annulo optimatum suorum, & ibid. cap.*14. *num.*10. de ostio Templi Bel habetur: *Signa annulo tuo, & num.*13. *signantes annulo Regis*. Hinc annuli signatorii, & sigilla promiscue fuerunt usurpata ab utroque Jure, ut *in Canon.*1. *dist.*73. *& in leg. Signatorius* 74. *ff. de verb. significat. lege Argento* 25. *§. ornamenta ff. de auro, & argento legato*. Progressu tamen postea temporis, cum usus luxuriantis ætatis hos annulos signatorios pretiosis gemmis cœperit decorare quod prius ad signandum fuerat adinventum, ad virorum, & mulierum ornamentum, & luxuriam, ut in dies cernitur, fuit mutatum. 1 2

Annulus Piscatoris est signum, seu sigillum illud ex cera rubra, quo signantur Brevia. Et dicitur Annulus Piscatoris, ex quo contineat imaginem Divi Petri modo, quo e navicula in mari piscabatur, & eo simpliciter usum fuisse Divum Petrum traditur, ut optime de suo more observat Eminentiss. Petra *tom.*1. *Comment. ad Constit. Apostol. §.* 2. *prœmial. num.*1. *&* 2. Hinc annulus Piscatoris maxima custodia servatur ab intimo Papæ familiari, & post Papæ mortem statim frangitur per Cardinalem Camerarium; *idem ibid. num.* 5. Annuli usus in Missa prohibetur Protonotariis non participantibus, & Doctoribus quibuscumque, & Canonicis Cathedralium, Sacra Congregat. Rituum 13. *Februarii* 1625., & 20. *Novembr.* 1628. Possunt tamen Canonici Missam celebrare cum annulo aureo, & de rigore uti, sed sine gemma, & sine aliqua effigie; Sacra Congret. Rit. 4. *Au-* 3 4 5 6 7

(*) De Conviviis & prandiis, quæ parari solent cum Officia pro Defunctis indicuntur, digna est quæ legatur Prosperi Cardinalis Lambertini deinde Benedicti XIV. *Institut.* 54. *inter ejusdem Institutiones edit. Latin.*

4. *Augusti* 1663. Benedictus tamen XIII. *in Concil. Rom. titul.* 16. *cap.* 3. statuit in Missæ celebratione es-
9 se deponendum. Communionem de manu Episcopi capiens, antequam capiat ipsam communionem, debet manum Episcopi osculari, non autem annulum; Bauldry *in Manuali Sacr. Cæremon. cap.* 29. *n.* 4. & alii.

Additiones ex aliena manu.

30 Annulum ferre prohibitum est Clericis, iis exceptis, quibus competit ex officio dignitatis, *cap.* 15.
31 *de vit. & honest. Clericor.* Ii autem, quibus competit ferre annulum ex officio dignitatis, sunt Episcopi, & Abbates, quibus jus Pontificalium est concessum; Confer Gonzal. *in d. cap.* 15. *de vit. & honest. Clericor. num.* 13.
32 Plura de annulis congesserunt Kochier *in Face Histor. cent.* 2. *cap.* 12. & 97. Henricus Kidsecius *de jure aurei annuli*, Calvin. *in Lexic.* & Du-Cange *in Glossario ad Scriptores med. & infim. Latinit. verb. Annulus.*

Additio ex Editione Romana Noviss. anni 1767.

33 Episcopis inter reliqua sui Ordinis insignia traditos annulos, mille & amplius annorum testimonia habemus tum in Ordine Romano, & aliis Sacramentorum antiquissimis libris, tum &c. Verba sunt Cardinalis Bona *Rer. Liturg. lib.* 1. *cap.* 24. §. 13. Item primis etiam Ecclesiæ sæculis Christiani utebantur annulis nuptialibus, quos ferreos fuisse scribit Tertullianus de Habitu Mulierum *cap.* 15. Videndus & Clemens Alexandrinns *l.* 3. Pædag. *c.* 11.

ANNUNTIATIO BEATÆ MARIÆ VIRGINIS.

1 SI Festum Annuntiationis Beatæ Mariæ Virginis occurrerit in feria sexta in Parasceve, vel in Sabbato Sancto, transfertur ejus officium una cum præcepto audiendi Missam, & vacandi ab operibus servilibus, ad feriam secundam post Dominicam in Albis, protracto ad aliam diem Festo in ea occurrente, nisi fuerit duplex primæ Classis; Sacra Rituum Con-
2 gregat. 11. *Martii* 1690. Notandum primo, quod si alicubi in prædicta Feria secunda occurreret duplex primæ Classis, ibidemque Annuntiatio celebraretur sub eodem ritu, adhuc duplex illud esset transferendum, & celebranda Annuntiatio. Notandum secun-
3 do, quod licet Annuntiatio sit secundæ Classis, si tamen haberetur reponendum Officium translatum primæ Classis, nihilominus in prædicto casu esset agen-
4 dum de Annuntiatione. Notandum tertio, quod protracta ulterius Annuntiatione ob Festum altioris ritus in ea occurrens, non ideo protrahenda obligatio audiendi Missam, & vacandi ab operibus servili-
5 bus. Si simul transferenda sint Festa S. Joseph, & Annuntiationis, prius reponatur Annuntiatio, deinde S. Joseph, non obstante decreto edito in contrarium *sub die* 12. *Junii* 1628. *Decretum est* 14. *Junii* 1692. Annuntiationis Festum non licet celebrare in 6
majori hebdomada; Sac. Congr. Rit. 15. *Martii* 1614. Nec potest fieri ejus Officium in Dominicis Quadra- 7
gesimæ, nisi in Ecclesiis sub Annuntiationis invocatione dedicatis; Sacra Congreg. Rituum 1. *Septembris* 1612.

(*) Si festum SS. Annunciationis incidet in fer. quintam majoris hebdomadæ præceptum audiendi Missam, & abstinendi ab operibus servilibus non est transferendum, sed per Ordinarios Locorum providendum, ut eo die pro Civitate, spectato degentium numero, plures Missæ privatæ ante celebrationem Missæ Conventualis pro præcepti adimplemento non desint. Sac. Rit. Cong. 12. *Sept.* 1716. *approbante Clement. XI.* Vide decreta Sac. Rit. Cong. num. 890.

Demum SS. D. N. Clemens XIII. sub die 19. Julii 8
1760. concessit, ut Annuntiationis Festum iu Diœcesi Venetiarum celebretur cum Octava, etiamsi transferendum occurrat.

ANNUS.

ANnus, ut tenet Varro *lib.* 5. *de lingua latina*, di- 1
citur ab annulo, eo quod in se ipsum redeat; Et Archidiaconus *in c. Si propter n.* 3. *vers. annus dicitur, de rescript. in* 6. existimat annum dici ab *ana* quod est *circum*, & *nonas* quasi circumiens, *per text. in cap. Quadragesima, de consecrat. dist.* 5. Annus enim ubi incipit, ibi desinit, & resolvitur, ut inquit Baldus *consult.* 458. *in fin. vol.* 1. Glossa & DD. *in leg. ita vulneratus §. æstimatio, ff. ad leg. Aquiliam*, & qua hora incipit finitur. Bartol. *in leg. Libellorum, ff. de accusationibus*. Annus, ut recte accipiatur in Sacris 2
Canonibus, Bullis, Decretis, Statutis, & similibus, est regulandus secundum sequentes regulas a Theologis, & Canonistis observatas.

Primo, si Leges, & Bullæ &c. assignent annum 3
in genitivo, ut si dicatur; Ne quid fiat ab aliquo, nisi fuerit verb. gr. 20. annorum, tunc requiritur annus completus; Sylvester *in Summ. verb. ætas q.* 2. Azor *tom.* 1. *Instit. moral. lib.* 5. *cap.* 28. *§. Dubiæ est quæstionis*; Portellus *in dub. Regular. verb. Annus*, Lezana, & alii.

Secundo, si assignent annum per accusativum, & 4
præpositionem *ad*, ut si dicant ad quatuor annos, sufficit quod sint incepti. *l. Qui filium, ff. ad Trebellianum*, & supracitati Doctores.

Tertio, si assignent annos in accusativo cum præ- 5
positione *per*; v. g. si dicatur per septem annos, requiruntur anni completi: *leg. Nonputabam, & leg. Si annos ff. de condit. & demonstrat.* & citati Doctores.

Quarto, si assignent annos cum præpositione *ante*, 6
& cum accusativo, v. g. si dicatur ante annos viginti duos, vel viginti quinque, tunc sufficiunt incepti; colligitur ex Concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 12. ubi assignans annos requisitos ad Ordines Sacros recipiendos, dicit, ante viginti duos, ante viginti tres, ante vigintiquinque, quod de annis inchoatis praxis Ecclesiæ demonstrat.

Quinto, si assignent annos cum præpositione *post*, 7
& accusativo, v. g. si dicatur post decem annos, tunc intelligendum est de annis completis; colligitur

tur ex Concil. Trident. *sess.*23. *cap.* 11. ubi præcipit ut nulli promoveantur ad Sacros Ordines, nisi post annum a susceptione postremi gradus minorum Ordinum, quod de anno completo per Doctores intelligitur.

8 Sexto, si assignent annum cum præpositione *in*, & in ablativo, v. g. si dicant, quod fiat aliquid in anno quinto, sufficit annus quintus inceptus, itaut quocumque die illius quinti anni fieri possit, cum, per quemcumque diem sit inchoatus ille annus quintus, dicatur id fieri in anno quinto.

9 Septimo, si in Bullis, Decretis &c. nulla reperiatur aliquando ex supradictis particulis, & res sit dubia, an debeat intelligi de annis inceptis, vel completis; tunc in materia favorabili sufficiunt anni incepti, *leg. Ideo de usucap. l. de ætat. de Testament. leg. ad Rempublicam, ff. de municip.*, & in materia odiosa requiruntur anni completi, *leg. In omnibus de action. & oblig. l.* 3. *§. minorum, ff. de minoribus*, & Rota Rom. *part.* 1. *decis.* 175. *num.* 7. cum pluribus ibi cit.

10 Anni initium non ubique eodem tempore, sed di-
verso pro diversis Regionibus, & variis stylis, cal-
culatur. Antiqui tam Hebræi, quam Ethnici incipie-
bant annum a Kalendis Martii, ut incipiunt adhuc in
dies Astrologi, & alii communiter pro calculandis
11 Kalendis mensium. Moderni in actibus privatis, &
epistolis annum incipiunt a die prima Januarii, quo
tempore plurimi annum calculant, & incipiunt in
omnibus actibus familiaribus; & etiam Judicialibus
suorum Tribunalium, uti signanter fit Romæ in om-
nibus suis Tribunalibus etiam Sacrarum Congrega-
12 tionum. In actibus vero publicis, & Instrumentis,
annum incipiunt a die 25. Decembris uti signanter
fit a Notariis in Italia, ut testatur Rota Romana
13 *part.* 4. *tom.* 3. *decis* 506. *num.* 1. In Bulla Pontificia
initium anni in data fit a die Incarnationis 25. Martii.
In Brevibus Papæ a die Nativitatis 25. Decembris.
14 In Decretis Congregationum a die Circumcisionis 1.
15 Januarii. Unde ne æquivocis laboremus, attenden-
16 dus est proprius stylus uniuscujusque Regionis, &
Tribunalis, quia ut docte observat præcipue in data Bullarum, & Brevium Pyrrhus Corradus *in praxi dispensat. Apostol. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 47. & 49. si in Bulla, vel in Brevi stylus proprius non servetur, adesset suspicio falsitatis; *cap. Quam gravi, de crimine falsi*, nisi hinc inde probaretur veritas per textum *in leg. Sacri afflatus* 6. *de diversis rescriptis*, Barbosa *ibid. num.* 6. Mascard. *de probat. conclus.* 1269. Rebuff. *in prax. benefic. tit. Opponi quæ contra Bullam possint n.* 27. *pag.* 150.

Additiones ex aliena manu.

17 Annus inceptus quando haberi possit pro completo, & quando non, tradit *Voet in Comment. ad Pandect. lib.* 44. *tit.* 31. Subdit vero idem Auctor eodem loco, quod *ubi de momento in momentum tempus computandum est, disputari subinde potest, quo tempore hora lapsa intelligatur, an incipiente præludio, an pulsu primo Campanæ horarum numerum*
18 *designantis, an pulsu finito. Definitum vero Ultrajecti fuit ex judicio Mathematicorum, præludium sequentis, horæ esse finem præcedentis, ne præludium longius, aut brevius horam anticipet vel retardet*.

Agit quoque laudatus Auctor ubi supra a *n.* 2. & 19
duobus sequent. de anno continuo, & de anno utili,
& utrumque eleganter explicat. Hic autem omitten- 20
dum haud est, quod quoties in statutis fit simpliciter mentio anni, utrum de anno continuo, an de anno utili intelligi debeat, non levis quæstio est; Anton. Matthæus *de Auction. l.* 2. *cap.* 6. *n.*26. Van-Leeuwen. *censur. For. part.* 1. *l.* 4. *cap.* 10. *num.* 8.
sentiunt de anno continuo intelligendum esse. Con- 21
tra vero Groenewveg. *ad tit. instit. de Perpet. & Temporal. Action. n.* 4. *& sequent.* tenet intelligendum esse de anno utili.

De actionibus, quæ de jure civili spatio unius an- 22
ni præscribuntur, consule Cujacium *de div. præscript. cap.* 20. *per tot.*

De anno qui plura cupit, adeat Calvin. *in Lexic.* 23
Verb. Annus, tum Du-Cange *in Gloss. ad Script. med. & infim. latin. verb. Annus*.

(*) His adde Gulielmum Beveregium Institut. Cronologicar. cap. 8. seqq.

(*) *Novæ aliæ additiones ex aliena manu.*

(*) Annus nihil aliud est, quam circus, nam ut parvi circuli annuli, sic magni dicebantur anni teste *Varrone lib.*5. *de Lingu. Latin.*, quotiescumque enim Sol circulum suum absolvit, & circum redit revolutione sui annum definit.

Olim annus varie e variis gentibus distribuebatur, ut videre est apud *Macrobium* 1. *Saturnal.* 14. Sunt equidem qui quæ *Genes.* 5. de longæva vita priscorum Patrum narrantur, negant accipi posse de annis Solaribus. Sed sententiam hanc refellit *Alphonsus a Caranza de partu cap.* 12. *§.* 2. *num.* 25. ubi innititur Divo Augustino de *Civitate Dei*.

Judæi annum computant a diluvio, Græcia a ludis olympicis, qui quovis quinquennio in Monte Olympo fiebant, Romani ab Urbe condita, Christiani ab Incarnatione Salvatoris. An autem initio novi Anni a die Nativitatis Christi nimirum 25. Decembris, an vero a Kalendis Januarii computandum sit, vide *Schauffer part.* 3. *quæst.*

Multæ occurrunt Divisiones, sed nos agemus de ea, quæ præcipua, & in jure frequentissima est, quod vel sit continuus qui constat 365. diebus continuis in quo etiam dies feriati computantur nullis agendi obstaculis interceptis; vel utilis, qui constat tot diebus utilibus, quibus nimirum actori est agendi copia, Reo defendendi facultas, & Judici potestas judicandi *leg.* 1. *ff. de divers. tempor. præscript.*

Sed Imperator Justinianus *in Leg. ultima Cod. de in integr. restit.* utilem hunc annum mutavit in quatriennium continuum. At quia lex hæc est correctoria, non est generaliter de omnibus restitutionum speciebus accipienda, sed de quibus loquitur, nimirum majorum, & minorum propter absentiam, inultominus ad alias actiones tradenda.

Plura alia de anno dici possent. Sed de ejus computatione agendum omnino est. Non eodem modo in jure nostro computatur, sed in aliis quidem negotiis, naturaliter, & ad momentum exigitur, de aliis vero civiliter accipitur, ut dies novissimus cæptus pro completo habeatur. Non immerito sane quæritur, quo id nitatur fundamento.

Varii varia sentiunt, ut præsertim *Accursius Viglius Cujacius Noodt* & alii. Sed ut animadvertit *Qucher: de civili, & naturali temporis computatione cap.5.§.9.* ☞ „ ut plurimum inutilis est, odiosa semper, quæ in aliorum præsertim magnorum Virorum sententiis solicitandis consumitur diligentia, nisi certiora simul proferantur. Experiar itaque an forte indagare valeam quam tandem in jure nostro varia illa temporis computatio habeat rationem. Eam vera non in singulis diversam, sed in omnibus in universum speciebus eamdem esse opinor, unice exinde petendam, quod naturalis quidem temporis computatio ipsis legum verbis inhæret atque inservit, civilis autem computatio tota Prudentum interpretationi debetur. Cum lex annum dicit, verba legis etiam ultimam anni horam complectuntur, quia hæc quoque partem anni constituit, eique perficiendo necessaria est, adeoque ut ille annus cum revera exactus nondum est, juris fictione tamen interdum pro impleto habeatur, hoc non aliunde, quam ex Jurisconsultorum interpretatione venire potest. Cum vero interpretatio æquitatis, & humanitatis causa fiat & propterea verba legis, si occasio sit in mitiorem quidem sensum accipi patiatur in duriorem accipi non patiatur; ultro enasci mihi videtur, quę naturalis & civilis temporis computationis fines in genere regit, nimirum civilis computatio adhibetur, quoties ea meliorem reddit conditionem ejus, cui Lex certum tempus præfinit, quoties vero ea conditionem ejus reddit duriorem, naturali computationi stamus. Reddit autem civilis computatio meliorem conditionem ejus, quam lex ad certum usque tempus arcet, & vetat: eadem computatio deteriorem redderet conditionem ejus, cui Lex ad certum tempus usque permittit, & indulget. Nam civilis computatio de tempore, quod lex præfinit, particulam detrahit. Ut clarius elucescat hæc simplicissima naturali ratione subnixa esse, in rem præsentem veniamus, ut varias species ad regulam nostram revocemus.

Prætor (*pergit idem Auctor*) vigintiquinque annis minorem ætatis lubrico captum in integrum restituere pollicetur. Quæritur *in leg. 3. §. 3. D. de minor.* an Minor etiam die Natalis sui, adhuc dici debeat ante horam, qua natus est, ut si captus sit, restituatur. Quæstio huc redit, an tempus in proposita specie naturaliter computari debeat, an civiliter. Si naturaliter illud numeramus, minor est, ut recte restitutionem petat, si vero civilem computationem adhibemus, & diem cæptum pro completo accipimus, majorem eum facimus, & a restitutionis beneficio excludimus: illud veritati, & verbis edicti convenit: hoc nonnisi per fictionem, & interpretationem inducere possumus. Atqui æquitatis ratio non patitur, ut nocendi causa ad fictiones confugiamus, & hoc unum interpretando agamus, quo verba legis in duriorem sensum, detorqueamus: non foret hoc jura interpretari, sed calumniari. Unde Ulpianus ait in *Edicto de minoribus* a momento ad momentum tempus spectandum esse: nec admittit in hac re civilem computationem, quia conditio minorum quibus Prætor hoc tempus indulget, per eam redderetur deterior. Unusquisque eadem omnia nullo negotio applicare poterit etiam ad actionum præscriptiones, in quibus tempus itidem a momento ad momentum computari supra *ex l. 6. D. de obligat. & action.* vidimus. Ne tædiosa repetitione gravis sim, quæ ad edictum de minoribus paulo plenius explicui hic in pauca compellam. Leges actionibus instituendis omnibus, tam in rem, quam in personam certum temporis spatium, aliis brevius, aliis longius indulgent. Si quod in civili computatione fit, de illo tempore, particulam aliquam detraheremus, conditionem Domini, vel Creditoris, cui Lex illud tempus permittit redderemus duriorem, ut dominio, aliove jure suo citius excideret. Unde in actionibus præscribendis diem cæptum non habemus pro completo, sed naturali computatione stamus, ut nemo a rei jurisve sui persequutione ante excludatur, quam novissimus illius temporis dies totus exierit. *d. l. D. de oblig. & action.* Stat regula nostra quod ad naturalem temporis computationem. Sed exigamus ad eamdem ejusmodi quoque species, in quibus veteres, tempus civiliter numerant. Lex puerum a testamenti factione arcet usque ad annum quartum decimum completum *l. 5. D. qui testam. fac. poss.* si verbis stricte inhæremus, & naturaliter tempus computamus non valebit testamentum, quod Puer quartodecimo anno die suo natali fecit ante horam qua natus est, completus enim annus dici nequit, cui vel hora deest. Sed Marcianus, & Ulpianus *in d. l. 5.* annum completum ex vulgari loquendi consuetudine benigne interpretantur, simulac novissimus ejus anni dies cæptus est, eaque ratione de tempore quod lex puero præfinit particulam detrahunt, ut eo maturius testandi facultatem habeat, & sic melior ejus conditio reddatur. Idem plane contigit in *l. 1. D. de manumiss.* Lex Elia Sentia vetat ut Dominus viginti annis minor servum sine consilio manumittat. Sed placuit, Prudentum scilicet interpretatione, tempus civiliter computari, & diem ultimum cæptum pro completo haberi. Sic enim melior fit conditio Domini, ut is, qui Calendis Januarii natus est post sextam noctis pridie Calendas quasi annum Vigesimum compleverit recte manumittat. Eadem ratione Paulus *l. 132. princ. & l. 134. D. de verbor. signific.* civilem adhibet computationem, quia per eam melior redditur conditio Patris Latini, cui Lex Papia Pappæa, & Junia Norbana jura Quiritium tribuunt, si ei filius natus & is anniculus factus esset Paulus anniculum secundum vulgarem loquendi consuetudinem accipit die trecentesimo sexagesimo quinto incipiente, ut Pater eo citius ad Civitatem Romanam perveniat: item ne filio ante ultimum anni diem exactum moriente, ab ea excludatur. Tandem cum *in l. 15. princip. D. de divers. temp. præscript. l. 6. & l. 7. de usurp. & usucap.* dicitur in usucapionibus non ad momentum, sed civiliter tempus computari, evidens iterum est hoc pertinere ad meliorem reddendam conditionem ejus, cui Lex illud tempus implendum præfinivit, & cum Venulejus *in d. leg. 15.* ait hoc in usucapione ita servari non obscure indicat ex Jurisconsultorum interpretatione receptum esse, ut Possessor non demum exacto, quod verba Legis requirebant, sed statim incipiente postremo die dominium acquirat, quasi tunc jam tempus totum implevisset. Sed an non eo ipso tamen vitiatur regula nostra? Negari enim non potest per civilem temporis computationem in usucapione deteriorem reddi conditionem Domini, ut eo citius dominio rei suæ cadat. Sic autem verum non esse videri

deri potest; quod supra diximus, veteres naturali temporis computatione stare quoties per computationem civilem in duriorem causam incideret, is cui lex illud tempus præfinivit. Speciosa est hæc objectio, sed quæ non imponet animadvertentibus, illud triennium, decennium, vicennium, cujus novissimum diem cæptum in usucapione pro completo accipimus non præfinitum esse Domino, ut intra illud rem suam vindicare, illiusque temporis præscriptione a rei suæ vindicatione excludi debeat: sed possessori, qui in conditione usucapiendi est, ut eo tempore elapso dominium acquirat. Domino ad rem suam vindicandam, sive ea mobilis sit, sive immobilis Lex concedit annos triginta, & hos ne civiliter ad momentum numeramus, nec quidquam de eo tempore detrahimus, ne conditionem Domini in re sua persequenda reddamus deteriorem, sed illud tempus, quod effluxisse debet, ut Lex possessori, cum usucapionis requisita adsunt, dominium adjiciat, computamus civiliter, & secundum vulgarem loquendi consuetudinem, quia sic meliorem reddimus conditionem ejus, cui Lex hoc tempus ad acquirendum dominium præfinivit. Ex his, quæ adhuc disputavimus apparere opinor, rationem, quæ diversam temporis computationem in jure nostro niti diximus, apte quadrare in eas species, in quibus a veteribus diserte cautum, atque definitum reperimus, civiliter an naturaliter tempus computari debeat; regulamque adeo, quam supra proposuimus non ex ingenio, & ad libitum ut jus ex ea sumatur confictam; sed ex jure quod est collectam & factam esse. Quod si est, non video cur non eadem in illis quoque sequenda sit speciebus, in quibus una temporis computandi ratio, adhibenda sit, expresse traditum ac decisum non invenimus. Veteres per varia illa in eamdem rationem, & sententiam conspirantia exempla, satis nobis auctoritate, & doctrina sua præivisse mihi videntur, & in causis similibus omnibus tuto similiter statuere possimus. Quoties igitur conditio ejus, cui Lex certum tempus præscribit per civilem computationem redditur melior, civiliter tempus numerabimus, postremumque diem cæptum benigna interpretatione pro completo accipiemus, nisi tamen interpretandi occasionem ipsa Legis verba præcedant; tunc enim regulam cessare debere vix opus est ut moneatur: Exemplo sit edictum quo Prætor minorem septem, & decem annis postulare prohibet *in l.* 1. *§.* 3. *de postulando*. Veteres in hoc Edicto tempus naturaliter ad momentum numerasse, neque ad postulandum admisisse, nisi qui octavum, & decimum annum attigisset colligere possumus *ex §. ult. Instit. quibus ex caus. man. non lic.* atqui civilis temporis computatione adhibita, melior futura erat conditio adolescentis, qui sic exeunte anno septimo decimo, jam dudum postulare posset: verum id non patiebantur Edicti verba, quæ minorem annis decem & septem, qui eos non in totum complevit, postulare prohibent *d. leg.* 1. *§.* 3. *D. de postulando*. Simile quid observare possumus circa legitimam contrahendarum nuptiarum ætatem, masculus quartum decimum, puella duodecimum annum implevisse debet, ut jus connubii habeat. Minor quatuordecim, vel duodecim annis a nuptiis arcetur *leg.* 17. *§.* 1. *D. de reb. auct. jud. poss. l.* 74. *D. de jur. dot.* sed quomodo hoc tempus computabimus, civiliter an naturaliter? Finge ex *l.* 4. *D. de rit. Nupt.* duodecim annis minorem domum ductam esse ipso autem die ejus natali, quo duodecimum annum explebat, ante horam tamen, qua nata est, Virum mori. Si regulam nostram sequimur, supremum diem totum quasi plenum computare debemus, ut expleto per humanam interpretationem, quod justo nuptiarum deest tempori, legitima defuncti Uxor fuisse dici queat, quæ ab omni Matrisfamilias dignitate, & juribus excluditur, si duodecim annos naturaliter & ad momentum numeramus. Sed verius puto in hac specie a regula nostra recedendum, & naturali temporis computationi standum esse, quia lex, quæ justam nuptiarum ætatem definivit, eas non completo, sed post completum demum duodecimum, aut quatuordecimum annum, contrahere permittit. *Leg.* 24. *Cod. de Nupt.* Unde etiam tertii decimi, & quintidecimi anni mentionem in hac re aliquando fieri supra monuimus.

ANNUS PROBATIONIS, SEU NOVITIATUS.

SUMMARIUM.

ANnus probationis institutus est, ut Religio probet mores Novitii, & Novitius austeritatem Religionis; habetur expresse *cap. Apostolicam, de Regularibus, & cap. Is, qui Monasterium; & cap. Non solum, de Regularibus in 6.* Et hic annus probationis sive in masculis, sive in fœminis incipit solum a die susceptionis Habitus, sive ab eodem die, quo in Habitu Religionis Novitii incipiunt sequi communem aliorum Religiosorum vitam ex Concil. Trident. *cap.* 15. *sess.* 25. *de Regular.* Habitus enim Regularis de essentia, & substantia a Novitiis est deferendus per annum probationis, ut expresse habetur ex eodem Concil. ibid. præcisis his verbis. *Nec qui minore tempore, quam per annum, post susceptum Habitum in probatione steterit, ad Professionem admittatur: Professio autem antea facta sit nulla, nullamque inducat obligationem*. Sic tenent communiter Doctores, & Gloss. *in cap. final. verb. Habitus* 17. *quæst.* 2. *& in cap. Super eo de Regularib.* ubi expresse dicit probationem debere fieri in Habitu Monachali; & *cap. Statuimus, de Regularibus: alioquin*, inquit *non posset probare austeritatem Monachalem, quæ magna ex parte in vestibus consistit*. Et quod in Habitu sæculari nequeat fieri Novitiatus, expresse decrevit Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in una Senogallien.* 17. *April.* 1602. *& in una Mediolanen.* 25. *Octobris ejusdem anni* 1602.

Pro

5 Pro admittendis ad annum Probationis, seu Novitiatus licet in Jure nulla reperiatur statuta præcisa ætas, & in Const. Clemen. VIII. incip. *Cum ad Regularem* dicatur præcise: *Quisque recipiendus in aliquo ordine Regulari etiam Mendicantium, in ea sit ætate constitutus, quam ejus Ordinis in quo recipitur, Regularia*
6 *Instituta, & Ordinationes requirunt*; Tamen ex Sacra Congreg. ut refert Nicol. *in Floscul. verb. Novitius num.5.* fuit sic decretum: *Recipiendi Novitii decimum quintum saltem ætatis suæ annum attingant*; in una Theatinorum 16. *Julii* 1632., & in una Observantium 7. *Aprilis* 1634. Et pro puellis *ibid. num.25.* refert fuisse
7 sic decisum. Puella, quæ non complevit annum duodecimum, recipi poterit interim pro educanda;
8 *in una Venetiarum* 21. *Novembris* 1600. Sed regulariter Novitia vestiri non potest ante 14. annum expletum; & tunc de licentia Sacræ Congregationis, si velit esse formaliter Novitia ante 15. expletum; *in*
9 *una Perusien.* 5. *Novembris* 1602. Pro Conversis autem Religiosis a Clem. VIII. in sua citata Constit. incip. *Cum ad Regularem* fuit sic statutum; *Ipsi autem Conversi non recipiantur ante vigesimum ætatis suæ annum*.

10 Annus Probationis, seu Novitiatus debet esse continuus, ita ut Novitius annum Probationis animo Religionem deserendi interrumpens licet per duas solas horas, teneatur incipere de novo annum Novitiatus, ex decreto Sac. Congreg. Concil. quæ ut refert Fagnan. *in cap. Ad nostram, de Regul. num.* 27., *& in cap. Insinuante, qui Clerici, vel voventes num.* 36. interrogata a Procuratore Generali Ordinis Minimorum, *An Novitius, qui a Monasterio, ut aliam Religionem ingrederetur abierat, ac duas tantum horas in alio Conventu moram traxerat, ac statim deinde facti pœnitens reversus fuerat, teneretur incipere novum annum Probationis? Respondit teneri ab*
11 *eo die quo rediit*. Si tamen dicit Fagnan. *loc. cit. in cap. Insinuante*, Novitius non exivisset a Monasterio, sed animo fugiendi intra claustra aliquantisper latitasset, non propterea annus Probationis censeretur interruptus, ut ex facto respondit Navarr. *consul.* 33.
12 *Puer quidem de regularib.* Immo secundum Galv. *consul.* 12. *n.* 17. Tamburin. *tom.* 3. *disput.* 6. *q.* 7. *n.* 18. Bartholom. de Vecchis, & Barbosam *Juris Eccles. lib.* 1. *c.* 42. *n.* 128. annus Novitiatus non interrumpitur, etiamsi Novitius retento Habitu perterritus severitate, vel iracundia, aut minis Superioris aut Magistri, a Monasterio abdite exeat, causa se ce-
13 landi, dummodo habeat animum redeundi. Et de uno, qui a Religione S. Francisci de Paula per spatium 20. horarum extra Monasterium sine Habitu permansit, declaravit Sac. Congreg. Episcop. & Regular. 11. *Augusti* 1626. posse tolerari de exitu cum habitu, & animo redeundi. Sic apud Barbosam *loc. cit. n.*124.

14 Annus Novitiatus, seu Probationis non interrumpitur, si Novitius habitu Religionis indutus a Monasterio ex sui Superioris licentia exeat causa peregrinandi ad stationes, vel ad alia Loca Pia, vel invisendi parentes, aut cognatos ægrotantes, vel mendicandi, seu recreandi, aut alia hujusmodi causa;
15 Vel etiam si ob adversam valetudinem maneat extra Monasterium; Ita tenent Jacob. de Graff. *in aur. dec. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 9. *num.*18. Fr. Emanuel. *q.*15. *art.* 7. Peyrin. Gonzalez, Stephanus Gratian. Barbosa *Juris Eccles. univers. lib.* 1. *cap.* 42. *num.* 126. cum aliis, & Bartholomæus de Vecchis *disp.* 12. *dub.* 3. *n.* 13. ubi refert fuisse ita a Sacra Congreg. decisum. Annus tamen Novitiatus, seu Probationis, 16
interrumpitur a Novitia, quæ infirma morbo contumaci remittitur curanda domum, ex Sac. Congreg. *in una Neapolitana* 14. *Decembr.* 1593. *&* 4. *Augusti* 1597. Eo pacto ut reversa reincipiat Novitiatum a 17
capite, ut decrevit eadem Sacra Congreg. *In una Venetiarum* 14. *Decembr.* 1605. *& in Tranens.* 15. *Sept.* 1634. 10. *Febr.* 1645. *&* 12. *Aprilis* 1647. Absque 18
tamen cæremoniis ad evitandas expensas, *in Neapolitana* 26. *Novembr.* 1624. Sed si Novitiatus annum 19
expleverat, posteaque ex causa supradicta de consensu Monialium, & Superioris exiit, potest, cum redit, admitti sine novo Novitiatu, *in Neapolitana* 8. *Novemb.* 1619. sic refert Nicol. *in Floscul. verb. Novitia n.* 39. *&* 40.

Annus Probationis non dicitur interrumpi, nec di- 20
scontinuari a Novitiis, qui completo anno probationis propter infirmitatem ante emissam Professionem cum licentia Superiorum de Monasterio exeunt. Sic Divus Antoninus, Joannes Andreas, Sylvester, Sanchez, Lopez, & alii passim, Glossa *in c. Eum qui de Regul. Juris in* 6. quæ dicit eum, qui certus est, certiorari amplius non oportere, & sic etiam fertur fuisse responsum ad dubium an is, qui Habitu Regulari suscepto per annum integrum mansit in Religione, eoque lapso gravi morbo correptus, propterea Professione nequaquam emissa, permissu Superiorum ad sæculum rediit, possit inde ad triennium morbo liberatus, & ad Monasterium reversus, protinus emittere Professionem, vel potius per alium annum stare in probatione teneatur: *Die* 27. *Februar.* 1596. Sac. Congr. censuit *posse statim emittere Professionem non expectato alio probationis anno, nisi Religionis, aut personæ conditio sit immutata*; *Idque Superiores Religionis animadvertere diligenter debere*.

Immo neque deberet alium annum Novitiatus pe- 21
ragere, qui finito, & integre completo anno probationis exiret etiam sine licentia, nam proposito dubio, an Novitia, quæ finito anno probationis exivit e Monasterio absque licentia Ordinarii, iterum reversa possit sine nova probatione ad Professionem emittendam admitti? *Die* 12. *Februarii* 1598. Sacra Congreg. censuit *posse, nisi conditio Religionis, aut personæ sit immutata, idque a Superioribus Monasterii diligenter esse dispiciendum*. Sic tenet & refert Fagnanus *in c. Qui Presbyterum, de pœnit. & remiss. num.* 119.
Sic etiam Novitius, qui finito anno Probationis, fuit 22
Habitu spoliatus, potest iterum admitti, & profiteri absque novo Novitiatu; Secus si Habitum sponte deposuisset Sacr. Congregat. *in una Observantium* 26. 23
Aprilis 1619. apud Nicol. in *Floscul. verb. Novitiatus num.*11. Et sic etiam non interrumpitur annus Novi- 24
tiatus a Novitio, seu Novitia, si intra annum probationis, seu Novitiatus a Capitulo dimittatur, & Habitu Religionis expolietur, & postea mutata sententia ad Habitum restituatur, antequam exeat e Monasterio, quia in hoc casu Habitus dimissio non est cum effectu egressionis; Suarez, Vecch. Peyrin. & alii passim.

Annus probationis, seu Novitiatus debet esse com- 25
ple-

pletus de momento in momentum, ut colligitur ex *c. Non solum, de Regularib. in 6.* ubi habentur præcisa verba: *Districtius inhibemus, ne ante annum probationis elapsum quempiam ad Professionem vestri Ordinis recipere præsumatis*; & ex Trident. *sess. 25. de Regular. c. 15.* nullam declarante Professionem illius *qui minori tempore quam per annum post susceptum Habitum in Probatione steterit*; quod indicat annum Probationis debere esse integrum, & completum de momento in momentum, ut expresse declaravit Sa-
26 cra Congreg. Concil. 1. *Februar.* 1631. Adeo ut Professio facta, nondum completo anno etiam per modicum tempus, esset nulla, ex ead. Sac. Congr. Concil. quæ 21. *Januarii* 1617. declaravit *Professionem emissam non completo anni curriculo etiam per duas horas tantum non valere*.

27 Immo debet esse ita completus, & integer annus Novitiatus, seu Probationis, ut anno bissextili debeat necessario expectari lapsus diei, qui tunc de novo additur, cum illi duo dies pro uno computentur, *arg. text. in l. Minorem 3. ff. de minoribus, & in l. Cum bissextus, ff. de verbor. significat. & in c. Quæ-*
28 *sivit, eodem titulo*. Et sic expresse habetur ex Sacra Congreg. Concil. *quæ in una Patavina* 4. *Junii* 1527. *censuit non valere Professionem respectu anni bissextilis cujusdam, qui ingressus est Religionem 27. Martii, & die 26. ejusdem Mensis sequentis anni currente anno bissextili emisit Professionem. Et in una Andegavensi* 31. *Augusti* 1533. eadem Sacra Congreg. Concil. censuit *Professionem emissam a Fratre Ordinis Recollectorum S. Francisci in anno bissextili, non expectato lapsu diei, qui illi anno accrescit, esse invalidam, ut emissam ante lapsum anni præscripti a Concilio Tridentino*.

29 Anno Probationis completo, non potest a Superioribus Regularibus ultro protrahi tempus Probationis, non solum reluctante Novitio, cum hoc esset nimis ei gravosum, *arg. cap. Ad Apostolicam, de Regu-*
30 *larib.* Sed neque ipso Novitio consentiente, cum expresse obstet Concilium Tridentin. quod cum *cap. 15. sess. 25. de Regularibus* præfixerit pro Probatione terminum unius anni, in *cap. 16.* immediate *sequenti* præcipit per hæc præcisa verba: *Ut finito tempore Novitiatus, Superiores Novitios, quos habiles invenerint ad profitendum, admittant, aut a Monasterio ejiciant*; contra quam Conciliarem dispositionem Superiores Regulares, & omnes Papa inferiores nequeunt dispensare, *Extravagant. Sancta Romana, §. quidam autem*; & ibi Glossa *in verb. Concilii de Religiosis do-*
31 *mibus*. Et juxta hoc Tridentini Decretum Sac. Congregatio Concilii teste Miranda *quæst. 8. de Monialibus art. 3.* declaravit Monialibus elapso tempore Novitiatus, si habiles sint, præfigendum esse terminum quindecim, aut viginti dierum, ad deliberandum, num velint profiteri nec ne; & si renuant profiteri, continuo remittendas esse ad parentes, aut consanguineos.

32 Aliqua tamen rationabili, & justa causa interveniente sentio cum Rodriquez, Suarez, Miranda, Navarr., Sanchez, Lessio, Faust., Fagnan. & aliis posse Superiores annum Probationis, & Professionem prorogare ad breve tempus, & proinde verba illa Concilii *finito tempore* intelligenda esse civiliter, & cum moderata latitudine, & quando nulla subest rationabilis & justa causa prorogandi, & sic declaravit Sac. Congregatio 21. *Maji* 1597. ut refert Aldan. in *Compend. Canon. resolut. lib. 1. tit. 25. num. 10.* Tem- 33
pus autem, ad quod usque possunt Superiores Professionem prorogare ex justa, & rationabili causa, dicerem esse usque ad sextum mensem, maxime si Novitius, vel Novitia de præsenti esset inhabilis ad profitendum, & adesset spes superventuræ habilitatis, ut declaravit S. Pius V. *pro Patribus Dominicanis in eorum Constitutione ad text. 11. cap. 14. de Novit. dist. 1.*

Si autem propter aliquam pertinacem infirmitatem, 34
vel aliam causam esset protrahenda Professio ultra sex menses, tunc pro facultate esset adeunda Sedes Apostolica, & sic fuisse decisum a Sacr. Congreg. refert Fagnan. *in cap. Ad Apostolicam, de Regul. num. 9. 10. 11.* pro Novitia longa infirmitate correpta, quæ cum pro remedio adiisset Sacram Congregationem Concilii, *ipsa Sacra Congregatio censuit agendum cum Sanctissimo, ut concedatur prorogatio ultra menses sex a finito anno, donec duret spes recuperandæ sanitatis; Sanctissimus annuit, ut concedatur ista prorogatio*; & ibidem refert Sacr. Congr. censuisse opus esse, ut San- 35
ctissimus daret dilationem Olimpiæ Spinulæ Novitiæ, quæ verebatur, ne emissa Professione bona sua apud Mercatores existentia recuperare non posset, Sanctitas Sua indulsit sex menses ultra annum Novitiatus, ut manere posset in Monasterio absque Professione.

Annus Novitiatus, sicuti & Professio sub pœna nul- 36
litatis debet necessario fieri in Conventibus designatis ex Decretis Clementis VIII. Et ut clare hoc pateat, dantur hic ad litteram ipsa Decreta. Decretum primum editum 12. *Martii* 1596. sic præcise habet: *Præcipimus omnibus Generalibus, ut de cætero neminem sub quovis prætextu, aut colore ad Habitum Regularem admittant, nisi in Conventibus auctoritate nostra designandis; Insuper sancimus, ut quo ad hujusmodi Conventus per Nos deputati non fuerint, Superiores a receptione quorumcumque Novitiorum, sive ad Habitum, sive ad Professionem omnino abstineant*; Et infra: *Receptiones vero & Professiones quaslibet eorum, qui contra hujusmodi Decretum admissi fuerint, nullas, & irritas esse ex nunc decernimus*. Secundum Decretum 37
editum 20. *Junii* 1599. habet præcisa verba: *Sanctissimus cum districte prohibuerit, ne quis ad suscipiendum Habitum Religionis admitteretur, profiteretur ve, quousque Monasteria, & Conventus aliquot destinarentur, quia tamen non obstante tali prohibitione cognovit nonnullos prætextu licentiarum receptos, & admissos fuisse, nunc denuo præcipit, ne quemquam nisi per Litteras in forma Brevis ad Habitum Regularem suscipiendum nisi in Conventibus designandis, recipere, aut receptos ad Professionem admittere ullo modo audeant; quinimmo receptos contra primam prohibitionem etiamsi imperfectum Habitum, aut sine capucio gerant, omnino ejicere debeant*. Et infra: *Receptiones vero, & Professiones quaslibet eorum, qui contra Decretum admissi fuerint, nullas & irritas esse ad quemcumque effectum ex nunc decernit, & declarat*.

Ex istis Decretis manifeste patet, non posse extra 38
Conventus designatos fieri neque Novitiatum, neque Professionem sub pœna nullitatis; sunt enim clara verba Pontificis, & Novitiatum, & Professionem extra tales Conventus emissam irritantia. *A receptione quorumcumque Novitiorum sive ad Habitum, sive*

ad

ad Professionem omnino abstineant.... Ne quis ad suscipiendum Habitum Religionis admitteretur, profiteretur ve... Ne ad Habitum Regularem suscipiendum, nisi in Conventibus designandis, recipere, aut receptos ad Professionem admittere nullo modo audeant. Receptiones vero, & Professiones quaslibet eorum, qui contra hujusmodi Decretum admissi fuerint, nullas & irritas ad quemcumque effectum ex nunc decernit, & de-

39 *clarat*. Ubi vides quod Decreta in clausula irritante loquuntur copulative, & absolute volunt, quod tam Novitiatus, quam Professio fiant in Conventibus designatis, aliter sive Novitiatus solum, sive sola Professio fiat extra ipsos, Professio erit absolute nulla, cum talis sit natura copulæ; *l. Si hæredes*, *ff. de condition. instit. l. Si quis ita stipulatus in fine*, *ff. de verbor. obligat. & cap. Ex parte*, *de rescriptis*, ut late probant pluribus adductis Fagnanus *lib.* 4. *Decretal. cap. Insinuante*, *qui Clerici*, *vel voventes*, Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 173. *num.* 56. *& consult.* 175. *a n.* 24. Moron. *respons.* 82. *num.* 94. *& seq.* Passerin. *de statu homin. q.* 189. *art.* 10. *num.* 334. Donatus *Tom.* 2. *part.* 2. *tract.* 8. *q.* 2. *&* 4. Ursaya *tom.* 8. *par.* 1. *discept.* 33. *num.* 34. Matthæuc. *Offic. Cur. cap.* 34. *n.* 20. & alii plures. Vide verb. *Professio n.* 10.

40 Non obstante tamen supra allegata Clementina Decreta; quin possit aliquis a Superioribus ad habitum recipi in Conventu non designato, ut sic ejus Filius instituatur, dummodo postea transmittatur ad Conventum designatum, & ibi integrum annum Novitiatus peragat incipiendo a die residentiæ, & Religiosi Convictus in tali designato Conventu, & ipso sic completo in eodem Convento designato Professionem emittat, quia sic salvatur finis Summi Pontificis, qui fuit, ut Novitii probarentur in Conventibus strictioris Observantiæ, atque ibi probati per integrum annum, & idonei reperti, ad Professionem admitterentur, vel si inhabiles, e Monasterio ejicerentur ad præscriptum Tridentini *cap.* 15. *&* 16. *sess.* 25. *de Regular.* Verba enim illa: *Præcipimus*, *ut de cætero neminem sub quovis prætextu ad Habitum Regularem admittant*, vel similia, intelligenda sunt cum effectu, *arg. cap. Relato*, *de Cleric. non resident. cap. Aut verba*, *de pœnit. dist.* 1. Gloss. *in Extravagante Suscepti*, *in verb. Cum effectu*, *ne Sede vacant.* Feder. de Senis *cons.* 10. *casus talis est*, *in fine*; Fagnan. *in lib.* 4. *Decretal. cap. insinuante*; *Qui Clerici*, *vel voventes n.* 46.

41 Talis autem Novitius inspecto effectu dicitur admissus, & receptus in Conventu designato, ubi per annum de momento in momentum completum probat austeritatem Religionis, & Religio mores illius, juxta textum *in cap. Ad Apostolicam*, *de Regularib.* & ibi postea ad solemnem Professionem admittitur, ad præscriptum Concilii Tridentini *cap.* 16. *vers. finito tempore Novitiatus sess.* 25. *de Regularib.* & juxta ipsa

42 Clementina Decreta superius allegata. Licet enim indutus fuerit Habitu Regulari in Conventu non designato, non tamen fuit ibi indutus, ut Novitiatum perageret in tali Conventu non designato; Sed ut Novitiatum perageret integre in Conventu designato, & plene eo completo in tali Conventu designato, ibi professionem emitteret, juxta Decreta Clementis VIII. *die* 12. *Martii* 1596. *&* 20. *Junii* 1599. & Urbani VIII. *die* 2. *Aprilis* 1632. a quo declarantur solum invalidæ Professiones eorum, qui annum Probationis non fecerunt in Conventibus ad recipiendos Novitios designatis. Sic solide cum pluribus aliis Fagnan. *loc. cit.*

Annus Probationis post Concil. Tridentin. non 43 potest renunciari neque a Novitio, neque a Monasterio; Concil. Trident. *sess.* 25. *de Regularib. cap.* 15., ubi irritat omnes Professiones factas ante annum Novitiatus expletum; Decretum autem irritans inducit formam, cui renunciari non potest, ut notat Bald. *in l.* 1. *num.* 2. *vers, in contrarium*, *ff. de liber. & posth.* & Albert. Brun. *in tract. de form. fol.* 3. *col.* 1. ubi enim est data forma, consensus partium non operatur; Gloss. *in cap. Statutum in princ. verb. Committatur*, *de rescript. lib.* 6. & ita anno Probationis renunciari non posse sæpius declarasse Sacram Congreg. Concil. testatur Fagnan. *lib.* 3. *Decretal. in cap. Ad Apostolicam*, *de Regul. num.* 24. & tenet Barbosa *in Trident. sess.* 25. *de Regul. c.* 16. *num.* 33. Navarr., Roderic., Fr. Emanuel., & alii communiter.

Annus Probationis, seu Novitiatus ad valide pro- 44 fitendum exigitur etiam in Religione Hierosolymitana *ex statut.* 28. *de reception. Fratr.* & sic declaravit Sacra Congr. Concil. ut referunt Flamin. Paris *de resignat. benefic. lib.* 1. *n.* 120. & Stephan. Gratian. *discept. forens.* 163. *num.* 27. & Fagnan. *lib.* 5. *Decretal. in cap. Qui Presbyterum*, *de Pœnit. & remiss.* Excipiuntur tamen Bohemi, quibus indultum est, ut non teneantur esse in Probatione nisi per sex menses, *ut ordinat.* 39. *de recept. Frat. in nov. &* 36 *in antiq.* Sic Fagnan. *loco citato*. Alia vide verb. *Professio*.

Additiones ex aliena manu.

De jure antiquo annus Probationis consensu mutuo 45 utriusque partis, Novitii nempe & admittentium illum ad professionem, diminui poterat; secus vero de jure novo Conc. Trid., ut recte observat *Auctor. n.* 41.

Equites Ordinum militarium, secluso proprio sta- 46 tuto, emittere professionem valent nondum completo anno Probationis, propterea quod Concilium Tridentinum solummodo comprehendit Religiosos in commune viventes, strictam paupertatem, castitatem, & obedientiam profitentes, quales non sunt Equites Ordinum militarium. Addidi secluso proprio 47 statuto, nam Equites Sancti Joannis statutum habent, ne possint professionem emittere ante sextum decimum ætatis annum completum, & ante annum Probationis exactum; confer Schmalzgrueber *Jur. Eccles. univ. lib.* 3. *part.* 4. *tit.* 31. *§.* 4. *n.* 49.

Commendatarii Monasteriorum, quæ capita Or- 48 dinum sunt, intra sex menses professionem solemnem emittere debent, vel cedere Commendas; Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 21. *de Regular.* Idem Auctor eodem loco *n.* 50.

Moniales S. Dominici, si legittimam ætatem habeant 49 & judicio Medici in articulo mortis constitutæ sint, possunt Probationis anno nondum completo professionem emittere ex privilegio a San. mem. Pio V. in constit. 109. hujus Pontificis Bullar. nov. *tom.* 2. Verum hæc professio solum operatur, ut Monialis pro- 50 fessa capax sit Indulgentiarum, & aliarum gratiarum, quas in articulo mortis Professæ, & Professi consequuntur. Cæterum si Monialis convalescat, ut cæ- 51 tera jura Professis competentia participare possit, Probationis annum complere debet, & denuo professionem emittendo prius editam ratam habere; Donat.

tom. 2.

tom. 2. *Prax. Regul. tract.* 9. *quæst.* 16. *num.* 1. *&* 2.

52 Gaudent vero mox dicto Privilegio alii Novitii utriusque sexus cujuscumque Ordinis, modo cum Ordine Divi Dominici in privilegiis communicent; Miranda *in Manual. Prælat. tom.* 1. *quæst.* 22. *art.* 10. *in fin.*

53 Quædam novitia in ætate erat professionem emittendi, tum annum Probationis compleverat, nondum tamen professionem emiserat. Correpta gravi morbo professionem emisit, & deinde obiit. Quæstio exorta fuit, utrum professio hæc facta dicenda esset juxta jus commune, & Concilium Tridentinum, an secundum mox dictum Pianum Privilegium. Magni erat momenti hæc quæstio ob effectus diversos, qui ab una & altera professione promanant. Si enim professio referebatur ad Pianum Privilegium, dos Monialis spectare nequibat ad Monasterium. Delata autem ad Rotam, ea decidit, professionem emissam dici debere conformiter ad jus commune, & Concilium Tridentinum. Vide Barchionen. *dotis* 26. *Junii* 1650. *coram Reverendiss. Corrado.*

ANNUS SANCTUS.

SUMMARIUM.

1 *Anni Sancti origo, & initium* ad n. 6.
7 *De Anno Sancto Bonifacii VIII.* ad n. 10.
11 *Qualiter a Successoribus fuerit ad minorem annorum numerum redactus*, ad n. 15.
16 *De ejus publicatione, & aperitione*, ad n. 17.
18 *De Porta Sancta*, ad n. 23.
24 *De Ecclesiis visitandis Anno Sancto*, ad num. 29.

1 Annus Sanctus ab anno Jubilæi veteris legis sumpsit originem, & denominationem, unde sicuti apud Hebræos annus ille plenissimæ remissionis santificabatur, & Jubilæus vocabatur; *Sanctificabisque annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ, ipse enim est Jubilæus*; Levit.
2 *cap.* 25. *num.* 10. Sic apud Christianos consuevit vocari Annus Sanctus ille universalis Jubilæus, qui certis revolutis temporibus pro integro anno Romæ solet indici, & etiam juxta S. Isidorum Hispalen. *in Origin. lib.* 5. *hic Jubilæus interpretatur remissionis*
3 *annus*; Et licet Polydorus Virgilius, & varii alii censeant Anni Sancti, seu magni Jubilæi inchoationem, & institutionem derivare a Bonifacio VIII. ex quo ipse vere magnum Jubilæum instituerit pro anno 1300 ut clare constat ex ejus Extravagante incipiente
4 *Antiquorum, de pœnit. & remiss.* Tamen reperitur etiam ante ea tempora fuisse celebratos Jubilæos, ut ostendunt Navarrus *de Jubilæo not.* 1. & Benzonius *lib.* 3. *cap.* 4. Cardinal Lauræa, Panciroll. Panvin. Victorell., Turrecremata, & multi alii (*), præsertim Zaccaria Tract. *dell' Anno Santo* p. 1. lib. 1. cap. 1. pag. 16. seqq. ubi inter alia disertum de Anno Sancto Innocentii III. temporibus testimonium recitat, expenditque Alberici Monachi apud Leibni-
5 tium in *Accessionibus historicis* Et Palaus §. 1. principium Jubilæi refert ad tempora Apostolorum Petri, & Pauli; Et Gherard. *in histor, lib.* 13. *pag.* 410. sustinet anni Jubilæi institutionem, vel ab ipsis Apostolis ortam vel ab eorum immediatis Pontificibus: Et Scaliger *in Euseb. part.* 18. & Petavius *in Rationar. temp.* referunt Jubilæos celebratos ann. 49. & 50. post 6
Christum natum. (*) Mihi Scaliger ad manus non est: Petavius est, qui nihil ejusmodi aut tradidit, aut tradere potuit; immo quovis pignore contenderem, ne Scaligerum quidem ista somniasse, & Joannes Card. Monachus testatur in cit. Extravagante *Antiquorum*, quod ex ipsius Bonifacii ore audivit, *se ad hujusmodi Constitutionem edendam impulsum esse, quia vulgatum est, quod talis Indulgentia in annis centesimis a Nativitate Christi olim concedi solebat.*

Annus Sanctus a Bonifacio VIII. fuit indictus pro 7
unoquoque centesimo, ex quo ipse Pontifex percepisset, incolas Romanos una voce tenere, quod, qui Basilicam Sancti Petri visitarent unoquoque centesimo plenariam Indulgentiam consequerentur, & de facto comperisset 1. *die Januarii* 1300. turmatim populum Romanum ad limina Apostolorum convolare, & in dies augeri peregrinorum concursum, omnes uno ore ex Majorum relatione exclamando in Basilica Sancti Petri maximam esse peccatorum expiationem, & signanter propriis auribus audivisset a quodam sene ætatis annorum 107. quod suus Pater proximo tunc elapso centesimo Romam petiisset, ipsumque in sua ultima voluntate admonuisset, ut venturo sæculo tantum spiritualem thesaurum lucrifacere non omitteret, Cardinalium, & Romani populi supplicationibus annuens die 22. Februarii supradicti anni 1300. Festo Cathedræ S. Petri Antiochiæ recurrente, magni Jubilæi celebritatem quolibet centesimo recolendam instauravit. (*) Espenius Bonifacii VIII. credulitatem redarguit; plura in hunc Pontificem scommata evomunt Indulgentiarum osores Protestantes, eumque ad Jubilæum instituendum corradendarum undequaque a peregrinis pecuniarum causa permotum ajunt. Zaccaria Bonifacium vindicavit, ab Espenii cavillis *loco nuper citato*, a Protestantium calumniis *p.* 2. *lib.* 4. *cap.* 2. Sic refert Cajetanus de Stefaneschis Cardinal. S. Georgii ad velum aureum, seu velabrum, & ipsius Bonifacii affinis in suo libro *de anno centesimo* inserto tom. 6. Biblioth. Patrum.

Annus Sanctus sic a Bonifacio dispositus, fuit sta- 8
tim a Deo tamquam sibi gratissimus Miraculis comprobatus. Plurimi enim in Sanctorum Apostolorum Basilicis a diversis morbis, & infirmitatibus liberati sunt, & præsertim varii Dæmones obsessi, a quibus exibant clamantes, & dicentes, quod non solum ab Apostolis Petro, & Paulo eijciebantur a corporibus obsessis, sed a multitudine animarum populi Christiani virtute Sancti Jubilæi cogebantur exire, & quod ex dictorum Apostolorum meritis animæ in Purgatorio existentes a pœnis liberatæ Gloriam æternam jam obtinere meruerunt: sic diffuse refert Raynald. *ad ann.* 1300. *num.* 7. (*) Conferatur Zacc. *p.* 1. *lib.* 1.
cap. 2. Et tanta fuit ipsa multitudo populi ex omnibus 9
Mundi partibus ad lucrandum hunc magnum Jubilæum accurrentis, quod ex omnibus nationibus, quæ sub cælo sunt, sine Romanis, semper, & continuo peregrinorum ducenta millia connumerabantur, absque venientibus, & recedentibus, ut testatur S. Antoninus *part.* 2. *hist. tit.* 20. *c.* 8. §. 11. Et quod mi- 10
rum

rum est, huic pene infinitæ multitudini nil ad victum defuit, & pretio satis commodo, ita ut sensibiliter cognosceretur esse speciale opus Dei, ut narrat Brietius *in Annal. ad ann.* 1300.

31 Annus Sanctus a Bonifacio VIII. pro unoquoque centesimo determinatus 1300. in sua *Constit. incip. Antiquorum*, fuit postea redactus ad quinquagesimum a Clemente VI. 1350. in sua Constit. incipiente *Unigenitus*, & sic 1350. fuit prima vice Jubilæus quin-
32 quaginta annis anticipatus. Deinde Urbanus VI. creatus Pontifex 1378. instituit, ut ob memoriam annorum triginta trium, quibus Christus Dominus in terris vixit, Jubilæus celebraretur quovis anno trigesimo tertio, ut late scribunt Benzonius *lib. 3. cap. 6.* &
33 Sanctarellus *cap. 1. dub. 3.* Et hanc Urbani reductionem ad triginta tres annos ratam habuerunt, & servarunt Martinus V. & Nicolaus V. ut enunciat Paulus II. in sua Constitutione incip. *Ineffabilis Providen-*
34 *tia*, in qua anno 1470. ut omnis ætas tanti Thesauri particeps efficeretur, statuit ipse Paulus II. ut in po-
35 sterum Jubilæus perageretur anno quolibet 25. Et hoc tempus 25. annorum a Paulo II. determinatum, fuit ab omnibus ejus Successoribus usque ad præsens servatum; Post ipsum enim annos Jubilæos indixerunt Sixtus IV. pro anno 1475. Alexander VI. pro anno 1500. Clemens VII. pro anno 1525. Julius III. pro anno 1550. Gregorius XIII. pro anno 1575. Clemens VIII. pro anno 1600. Urbanus VIII. pro anno 1625. Innocentius X. pro anno 1650. Clemens X. pro anno 1675. Innocentius XII. pro anno 1700. qui tamen non potuit ipsum claudere, ex quo obierit die 28. Septembris ejusdem anni 1700. & ipsum clausit Clemens XI. qui fuit electus Pontifex Maximus die 23. Novembris ejusdem anni 1700. Benedictus XIII. pro anno 1725. & Benedictus XIV. pro anno 1750. Pius VI. elect. in Pont. 15. Kal. Martii 1775. pro dict. a.

36 Anno Sancto imminente, die Ascensionis Domini ante Annum Sanctum maximo apparatu in Basilica Sancti Petri post Evangelium recitatur publice Ponti-
37 ficis Diploma de proximi anni Jubilæo. Et Annus Sanctus incipit a primis Vesperis Nativitatis Domini, & durat usque ad primas Vesperas ejusdem Nativitatis Domini anni sequentis, cum hac tamen diversitate, quod Vesperæ initio anni Jubilæi dicuntur post aperitionem Portæ Sanctæ, at in fine ejusdem anni Jubilæi dicuntur antequam ipsa Porta Sancta claudatur, unde Jubilæus perseverat, dum Porta Sancta
38 sistit aperta; Et vocatur Sancta eo quia, qui per eam, ut decet, ingrediuntur, sanctitatem, seu Gratiam Divinam consequuntur, & dum ea clauditur, benedicuntur lapides, calx, & alia id genus.

39 Porta autem sancta aperitur, ut sequitur. In Vigilia Nativitatis Domini instituitur mane (*) supplicatio celeberrima, cui interest Summus Pontifex cum Cardinalibus, Principum Legatis, Prælatis &c. Post meridiem Pontifex e sacello Palatii se confert ad Ecclesiam Sancti Petri, æque ac reliquæ, clausam, ejusque Portam muratam, quæ dicitur *Porta Sancta*, ter ipse malleo argenteo percutit, Summus Pœnitentiarius bis (**), tunc a Fabris murariis disjicitur murus foribus Ecclesiæ Sancti Petri appositus, cujus omnes lapides, ac cæmentum magna cum devotione accipiunt Populus Romanus, ac peregrini. Deinde Pontifex Tem- 20
plum ingreditur, interestque Vesperis solemnibus; & interim cum magno comitatu Cardinalis Decanus pergit ad aperiendam portam Sanctam Basilicæ S. Pauli, & Cardinales Archipresbyteri ad aperiendas Portas Sanctas, quisque suæ respective Basilicæ Lateranensis, & Sanctæ Mariæ Majoris. Postquam autem 21
per totum annum dictæ Sacræ Basilicæ visitatæ fuerunt, paulo ante Nativitatem Domini edicitur Portam Sanctam Divi Petri claudendam esse in vigilia Nativitatis ejusdem Domini post Vesperas, quas præcedit non minus solemnis a Palatio Apostolico supplicatio, quam quando aperienda erat.

Unde postquam ipse Summus Pontifex, & post- 22
modum ipse Summus Pœnitentiarius in medium liminis ingressum ipsius Portæ Sanctæ jecit calcem trulla, seu cochleari argenteo, ternosque lapides posuit, tunc mox in altum, latumque murus erigitur manetque integer, donec redeat alius Annus Sanctus. Et dum Porta Sancta Basilicæ Sancti Petri ab ipso 23
Summo Pontifice, & aliæ Portæ Sanctæ aliarum Basilicarum a suis respective Cardinalibus destinatis aperiuntur, & clauduntur, recitantur variæ, & determinatæ præces, quas præ aliis refert Navarrus in fine sui commentarii. (*) Legendus tamen cum primis Zacc. qui *part. 1. lib. 2. cap. 3. & 7.* omnia ad Portam Sanctam pertinentia persecutus est.

Pro Anni Sancti Jubilæo lucrando indictæ sunt va- 24
riæ Ecclesiæ visitandæ. Bonifacius VIII. determinavit visitandas esse Basilicas Apostolorum Petri, & Pauli. Clemens VI. addidit visitandam Basilicam La- 25
teranensem. Et Gregorius XI. adauxit visitandam 26
Basilicam Sanctæ Mariæ Majoris de Urbe, prout usque ad præsens servatur, & semper exprimuntur Basilicæ visitandæ in Constitutionibus, quæ publicantur per Summos Pontifices in indictione hujusmodi magni Jubilæi Anni Sancti. Interdum tamen justis 27
de causis fuerunt subrogatæ aliæ Ecclesiæ prædictis Basilicis, ut contigit sub Urbano VIII. a quo fuit deputata visitanda Ecclesia Sanctæ Mariæ Transtiberim loco Basilicæ S. Pauli extra mœnia ratione pestis, quæ tunc temporis grassabatur in Urbe, & Regno Neapolitano, & Siciliæ. Et tales Basilicæ debent vi- 28
sitari per triginta vices a Romanis, & incolis Urbis, & per quindecim vices ab exteris in gratiam laborum, & pœnarum itineris. Quandoque tamen ad 29
minores vices fuerunt redactæ dignis de causis a variis Summis Pontificibus, & data etiam facultas Pœnitentiariis Basilicarum tales visitationes diminuendi, ut observat Archiepiscopus Tarsensis Franciscus Maria Phebœus *in suo libro de progressu celebritatis anni Jubilæi p. 240.*

Alia ad rem, vide verb. *Jubilæum*.

AN-

(*) Clerus Sæcularis, & Regularis ad Vaticanam Basilicam hora decimaoctava convenit. Supplicatio tamen circa horam vigesimam incipit.

(**) In forma *ritus servandi a SSmo D. N. Pio Papa VI. in aperitione Portæ Sanctæ Basilicæ Vaticanæ* hæc ad rem habentur „ Malleum accipit (Pontifex e manibus Cardinalis Pœnitentiarii, terque cum illo percu- „ tit Portam . . . . . statimque Malleum dimittit in manibus Cardinalis Pœnitentiarii, & redit ad Sedem. „ Porta vero Sancta integra ruit. „

ANTIQUATA propositio, vide verb. *Propositiones damnatæ n.*44. Apocrypha propositio, vide *ibid. n.*43. Apocryphæ Indulgentiæ, vide verb. *Indulgentia art.*4. *per tot.* Athea propositio, vide d. verb. *Propositiones damnatæ n.*29.

APOSTASIA, APOSTATA.

SUMMARIUM.

1 *Apostasia quid sit.*
2 *Et quotuplex.*
3 *Apostata a Fide quis dicatur*, ad n.5.
6 *Quas pœnas incurrat*, ad n.9.
10 *Qualiter abjurare, & recipi debeat*, ad n.18.
19 *Apostata ab Obedientia*, ad n.20.
21 *Apostata a Religione*, ad n.28.
29 *Non est talis, qui notabiliter gravatus, sine licentia confugit ad Superiorem majorem*, ad num.39.
40 *Immo ad evitandum periculum multa alia fieri possunt sacris Canonibus contraria*, ad num. 43.
44 *Neque est Apostata qui habitum non sine gravi culpa dimittit, animo tamen reassumendi*, ad n.48.
49 *Pœnæ Apostatarum a Religione*, ad n.56.
57 *Obligatio Superiorum revocandi, & recipiendi hujusmodi Apostatas*, ad num.61.
62 *Apostasia ab Ordine Sacro.*
63 *Ejus pœnæ*, ad num.67.
68 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad num.73.
74 *Item additiones ex aliena manu*, ad num.77.

1 APostasia ex vi nominis significat quandam desertionem, vel recessum a Deo, aut aliquo bono, in quo homo tenebatur perseverare, vel ex præcepto, vel ex voto; Unde quia a Deo tripliciter recedere possumus secundum tres modos conjunctionis debitæ ad ipsum, scilicet per Fidem, Obedientiam, & Religionem professam, vel Sacrum Ordinem susceptum, ideo triplex est Apostasia, seu defectio, scilicet a Fide, Obedientia, Religione professa, vel Sacro Ordine suscepto; Ita communiter Doctores cum Divo Thoma 2. 2. *q.*12. *art.* 1. & Glossa
2 *in cap.* 1. *de Apostatis*. Apostasia a Fide (quæ propriissime Apostasia est, & a communi post Gloss. *in cap.* 1. *de Apostatis verb. Apostata, Apostasia perfidiæ* vocatur) est totalis discessus, seu defectio a Fide Chri-
3 stiana; Unde Apostata a Fide ille dicitur, qui in totum a Fide Christi recedit, sive totaliter eam deserit, ut si Christianus efficitur Judæus, vel Turca, sive Paganus *leg.* 1. & 2. *Codic. de Apostat. cap. Non potest* 24. *caus.* 2. *quæst.* 7. Pirhing. *lib.* 5. *tit.* 9. *§.* 1. Farinac. *tract. de Hæresi q.*183. *§.*2. *n.*13. Sylvester *verb. Apostasia*, & alii communiter.
4 Hinc Apostasia differt ab Hæresi solum secundum magis, & minus, ex quo Apostasia deficiat a Fide
5 Christi totaliter, & Hæresis solum partialiter; Apostata enim dicitur, qui Christum, & Fidem Christianam, quam suscepit, totaliter abnegat; Hæreticus vero non totaliter eam abnegat, sed solum partialiter secundum unum, vel aliquos Articulos, ideoque magis late patet Apostasia, quam Hæresis; omnis enim Apostata est Hæreticus, sed non omnis Hæreticus est Apostata, ut de se patet, quia licet Lutherani, Calvinistæ, & alii Hæretici vulgo, & improprie dicantur Apostatæ, vere tamen, & proprie loquendo non sunt Apostatæ a Fide Christi, cum adhuc Christiani sint ad differentiam verorum Apostatarum, qui amplius non sunt Christiani, sed vel Judæi, vel Pagani secundum sectam, quam amplexi sunt.

Unde Apostatæ ultra quam quod omnes pœnas, 6
quas incurrunt Hæretici, ut expresse habetur *cap. Contra Christianos* 13. *de Hæreticis in* 6. præcisis his verbis: *Contra Christianos, qui ad ritum transierint, vel redierint Judæorum* &c. *erit tamquam contra Hæreticos si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Judæos convicti, & sicut contra fautores, receptatores, & defensores Hæreticorum, sic contra fautores, receptatores, & defensores talium est procedendum*; & 7
tenent communiter Doctores; adhuc tamen alias majores, & graviores incurrunt, quam ipsi Hæretici: cum Apostatæ semper quandiu vivunt, & post mortem usque ad quinquennium accusari, & in suis puniri possint, *leg. Si quis* 1. & *l. Apostatarum* 4. *Cod. de Apostatis*; Nec suffragatur eis pœnitentia, uti suf- 8
fragatur Hæreticis, *leg. Hi qui* 3. *Cod. de Apostatis*, ubi aperte dicitur: *Lapsis enim, & pœnitentibus subvenitur, perditis vero, hoc est Sanctum Baptisma profanantibus, nullo remedio succurritur* Et si alios seducant, spoliantur omnibus bonis, & capitali sententia damnantur, *l. Cum* 5. *Cod. de Apostatis*. Quæ autem 9
pœnæ de Jure sint statutæ Hæreticis, & consequenter Apostatis; vide suo loco verb. *Hæresis*.

Apostate a Fide in Turcarum ditionibus existentes, 10
si ibi redeant ad pœnitentiam, omnino debent abjurare Apostasiam coram Fidelibus captivis, quibus dederunt scandalum in propriis carceribus publice, & explicite, ac coram infidelibus non videtur hoc necessarium, sed sufficit, ut coram ipsis abstineant ab actibus infidelitatis, deponantque habitum protestativum falsæ Religionis, & curent ut successu temporis cognoscant etiam infideles vel ab ipsis, vel ab aliis eorum abjurationem, licet id cum periculo vitæ; Sac. Congregatio Sanctissimæ Inquisitionis 18. *Julii* 1620. Sacra Congregatio de Propaganda Fide *sub die* 7. *Aprilis* 1629. quam refert Laurent. de Peyrinis *de privil. Regul. tom.*3. *in addit. ad Constitut. Leonis X. cap.*4. *n.* 26. *pag.* 430.

Apostatæ reversi ad Fidem in terris infidelium tuta 11
conscientia omnem habitum indistincte deferre possunt nationis discretivum, dummodo non sit protestativus falsæ Religionis, donec nanciscantur occasionem transfugiendi ad Fideles. Nec proinde ar- 12
cendi sunt a susceptione Sacramentorum, si propositum habent profitendi Fidem, quando Juridice de illa interrogentur; Sac. Congreg. de Propaganda Fide 7. *April.* 1629. cujus meminit Laurent. de Peyrin. *loco superius cit. n.* 27. Sac. Congreg. S. R. & univers. Inquisitionis *coram Sanctissimo Domino Nostro Urbano VIII.* 18. *Julii* 1630. apud eumdem Laurentium de de Peyrinis *dict. cap.* 4. *n.* 41. censuit deponendum esse habitum infidelium, quatenus sit protestativus falsæ Religionis; si vero sit æquivocus, potest re-

verſus illum deferre; quod ſi ex illa delatione ratione perſonæ aliqua oriretur ſuſcipio, tenetur aufugere quam primum poterit.

13 Apoſtatam pœnitentem in articulo mortis conſtitutum, & in terris infidelium exiſtentem accerſitus Confeſſarius, ut ſecreto abſolvat, abſolvere debet, abjurata prius verbo Apoſtaſia in Foro conſcientiæ, & ſi per aliquod temporis ſpatium ſupervixerit, po-
14 terit abjurare in balneo coram Fidelibus. Quod ſi non poterit, relinquat Chirographum ſuæ abjurationis
15 ſaltem ſigno Crucis conſcriptum; Quod ſi neque hoc poſſit, committat Confeſſario, ut ſuam abjurationem
16 Fidelibus manifestet. Non autem tenetur pœnitens tunc in periculo vitæ conſtitutus, etiam ſuadentibus Turcis, cum periculo vitæ Fidem Catholicam, quam tunc, abjurata infidelitate, amplexus est, confiteri, ſed eorum ſuaſiones eludere, vel non reſpondendo, vel æquivocis verbis utendo; Sac. Congreg. S. R. & univerſalis Inquiſitionis 18. *Julii* 1630. teste Laurent. de Peyrinis. *d. cap. 4. num.* 42.

17 Apostaſia a Fide per Chirographum fraude Dæmonis facta nullum Jus illi tribuit, & reconciliandus eſt Apostata, abſque eo quod Dæmon cogatur Chirographum reddere, cum in tali caſu ſufficiat vera pœnitentia commiſſi criminis, ſeu Apostaſiæ; ex illo enim Chirographo nullum Jus acquiritur Dæmoni, ut bene advertit Lupus *in Edictis Inquis. part. 3. lib.* 22.
18 *diſt. 5. art. 2. diff.* 2. Nec valet dici illud eſſe requirendum ad probandam Apostaſiam Maleficí, quia neque ad hoc est neceſſarium, cum corpus delicti Apostaſiæ non oporteat per ſcripturam probari, dum de eo constat per confeſſionem ipſius rei; Card. Albit. *de inconſt. in Fide cap.* 32. *n.* 153.

19 Apostaſia ab Obedientia late capta est omnis mortalis Divinæ Legis transgreſſio, ut docet D. Thomas 2. 2. *q.* 12. *art.* 1. *ad* 1. juxta illud Eccleſiast. 10.
20 *Initium ſuperbiæ hominis apoſtatare a Deo*. Stricte tamen, & proprie loquendo Apoſtaſia ab Obedientia ſumitur pro receſſu a mandatis Eccleſiæ, cum quis ex ſuperbia, vel contemptu Schiſmatice reſiſtit Eccleſiæ legitime præcipienti, vel ſuis Canonibus, Conciliaribus Decretis, & juſtis Legibus obtemperare contumaciter recuſat; colligitur *ex cap. 2. de majoritat. & obedientia, & c. 1. caus. 3. q. 4. & cap. 2. ejusdem caus. & quæſtion.* ubi præciſe dicitur: *Transgreſſores enim ſponte Legis ſuæ, ejusque violatores Apoſtatæ nominantur*; & hujus Apoſtaſiæ præcipua ſpecies eſt Schiſma, de quo ſuo ſuo loco verb. *Schiſma*.

21 Apoſtaſia a Religione proprie loquendo eſt criminoſa diſceſſio a Religione cum animo non amplius redeundi ad regulare Inſtitutum. Dicitur *criminoſa diſceſſio* ad denotandum, quod ad incurrendam veram Apoſtaſiam, debet eſſe temeraria diſceſſio, & facta ſine licentia Superioris, unde Apoſtatæ non ſunt, qui diſcendunt cum legitima facultate, vel liberantur a Regulari obſervantia, vel ad Epiſcopatum legitime transferuntur, juxta *Clement. I. de elect.* Dicitur autem *cum animo non amplius redeundi ad Regulare Inſtitutum*, ad denotandum quod ut incurratur vera Apoſtaſia, debet haberi animus deliberatus nunquam redeundi, ſive ad ſuum derelictum, ſive ad aliud
22 quodcumque Regulare Inſtitutum. Unde qui a Religione profeſſa etiam ſine legitima facultate ad aliam laxiorem Religionem tranſiret, non eſſet rigoroſe, & proprie Apoſtata, quia ut inquit Innocentius *in cap. Intelleximus in fine de ætate & qualitate* in nullo venit contra ea, quæ ſunt de ſubſtantia Ordinis, cum ſemper ſit in alicujus obedientia, nam non dicitur Apoſtata proprie, niſi qui ad ſæculum redit, & tenet Gloſſa *in cap. ult. de Apoſtatis*, Abbas, Joannes Andreas, Archidiaconus, Sylvester, Fagnan. Pirhing. Rodrig. Cajetan. Layman, & alii plurimi.

Apoſtaſiam vere incurrit, & dicitur Apoſtata, qui 23
a Religione temere diſcedit cum animo non amplius redeundi, etiamſi retineat Habitum; nam nihil refert, an cum, vel ſine Habitu diſcedat, dummodo habeat animum deliberatum non amplius redeundi, ſicut enim Habitus non facit Monachum, ſed Profeſſio Regularis, *cap. Porrectum, cap. Ex parte, de Regularib.* ita retentio Habitus tantum non debet facere quempiam eſſe in Religione, ut æqualiter fiat diſſolutio, & colligatio vinculi; *l. Nihil eſt, de Reg. Jur. leg. Ab emptione, Cod. quando licet, §. item per acceptillationem, Inſtit. quib. mod. obligat. tollat.* Et expreſſe a Clemente VIII. in decreto pro reſerva- 24
tione caſuum edito 26. *Maii* 1593. vocatur Apostaſia, ſive fiat habitu retento, ſive dimiſſo, præciſis his verbis; *Apoſtaſia a Religione ſive Habitu dimiſſo, ſive retento, quando eo pervenit, ut extra ſepta Monaſterii, ſive Conventus fiat egreſſio*. Quod decretum fuit etiam confirmatum ab Urbano VIII. 21. *Septembris* 1624. Sic tenet Abbas *in cap. 1. num. 2. de Apoſtat.* Farinac. *tract. de Hæreſi quæſt.* 183. *§.* 1. *n.* 62. Cajetanus, Sanchez, Rodriquez, Angelus, Sylvester, Pirhing. Anaclet. Donatus, & cum plurimis aliis Pignatell. *tom.* 7. *cons.* 68. *n.* 5.

Quamvis autem ex dictis colligatur rationem forma- 25
lem Apoſtaſiæ propriæ dictæ in hoc præciſe conſiſtere quod diſceſſio a Religione fiat cum animo, non amplius redeundi, adeoque eos, qui cum animo redeundi, diſcedunt, non eſſe proprie Apoſtatas, ſed fugitivos: Ta- 26
men in praxi communiter accipiuntur, & tractantur ut veri Apoſtatę, qui extra Clauſtra ſine Superiorum licentia Habitu etiam retento, & cum animo redeundi ad Religionem, vagantur, prout refert Sanctor. *com. in ſtatut. Relig. S. Franciſci c. 2. ſtatut.* 61. eſſe definitum per ſtatuta Papalia Julii II. *c. 7. part.* 31. præciſis his verbis; *Intelligimus autem Apoſtatam omnem, qui ſine licentia, vel contra obedientiam ſuorum Prælatorum per terras, loca, ſeu patrias cum Habitu, vel ſine, cum ſocio, vel ſine illo iverit, atque quomodolibet diſcendentem*. Et ſic pro eodem ſumuntur in Decretis 27
de Apoſtatis, & ejectis a Sac. Congr. Concil. juſſu Urbani VIII. 21. *Septembris* 1624. editi, ubi *§.* 3. expreſſe dicitur: *Rurſus ſtatuit, ut fugitivi, & Apoſtatæ ſive Habitum Regularem deferant, ſive non, poſſint, ac debeant ab Epiſcopis loci, ubi moram trahunt, in Carceres conjici, ac Superioribus Regularibus conſignari ſecundum Regularia ſtatuta puniendi*. Et pro 28
eodem etiam ſumuntur a Clemente X. in Conſtitut. incip. *Paſtoris æterni vices* edita 18. Februar. 1675. in qua habetur præciſe: *Ut Regulares Apoſtatæ & fugitivi &c. tunc pœnarum ipſis propter Apoſtaſiam hujusmodi inflictarum, vel infligendarum &c.*

Non eſt tamen Apoſtata Regularis, qui injuſte, 29
& notabiliter gravatus a Superiore recta via ad Generalem, Provincialem, aut alios, ad quos de Jure, accedit abſque licentia Superioris. In tali enim caſu 30
talis

talis Religiosus non peccat, nec recedit ab obedientia, sed dicitur appellare de facto, quamvis antea non appellaverit; Appellatio autem ex Pasqualigo ad Laretum de Franchis *part.* 1. *num.* 1359. est defensio contra injustitiam, & præsidium innocentiæ: & defensio per omnes est de Jure naturæ, adeoque Regularibus nedum licita, sed & necessaria, ut per majorem Superiorem a gravamine Superioris inferioris li-
31 berentur. Non est enim dicibile, utpote nimis durum, quod ex proprio statu Regulares sint deterioris conditionis quam cæteri homines, qui ab injustis gravaminibus possunt appellare, & ad majores Judices recurrere, *cap. Suggestum*, *cap. Pastoralis Officii*, *de appellationibus l.* 2. *tit.* 28. Et sic tenent Lezana *sum. tom.* 1. *cap.* 16. *num.* 8. Peyrin *de subdito q.* 1. *cap.* 20. Ameno *de delictis tit.* 2. *§.* 1. *Apostasiæ n.* 27. Pignattel. *tom.* 10. *Consult.* 24. *n.* 27. & plurimi apud ipsum Pirhing. Bonacina, Tamburin., & alii.

32 Nec officit quod Concilium Trident. *cap.* 4. *sess.* 25. *de regular.* decernat: *Nec liceat Regularibus a suis Conventibus recedere, etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint; Qui vero sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tamquam desertor sui Instituti puniatur*. Nam, ut inquit Rodriquez *tom.* 1. *quæst. Regul.* 30. *art.* 3. & Pignattell. *tom.* 10. *consult.* 24. *num.* 28. non est credendum Concilium voluisse derogare Juri naturali de se defendendo ab injuste gravante, & iniquo oppressore, & loqui voluisse de Religiosis sic injuste gravatis, & inique oppressis, sed solum de illis, qui sine vera causa, & solo apparenti, levi, ac emendicato prætextu recur-
33 runt, uti illa dictio *prætextu* significare videtur. Mens igitur Concilii fuit providere, ne Regulares ex quocumque levi, inani, & colorato prætextu vagandi, & se subtrahendi a Superiorum obedientia occasionem quærant, ut sæpissime in dies accidebat, & per hoc præcipit tales Regulares esse puniendos tamquam sui Ordinis desertores, etiamsi emendicatis prætextibus accedendi ad Superiores a Conventu, vel Monasterio sine facultate discedant; non autem prohibere, ne in causa veri, & realis notabilis gravaminis præsentis, vel imminentis ad majores Superiores posset haberi recursus, eo vel maxime, quod non est petenda licentia ab illo, ad cujus gravamen tollendum agitur. Et sic declaratum fuisse a Sac. Congregat. refert Rodriquez *l. c.* & tenent Navarr. *tom.* 2. *de Reg. num.* 67. juxta Gloss. *in cap. Cum Pastoris* 2. *q.* 7. *& arg. cap. Ex parte de accusat.* Suarez *de Religione tom.* 4. *lib.* 2.
34 *c.* 102. *num.* 4. Quaranta, Ameno, & alii plurimi; In tali enim casu præsumitur licentia tacita Superioris *ad quem*, ut optime dicit Suarez *tom.* 4. *tract.* 5. *lib.* 3. *c.* 1. *num.* 6. Lezana *tom.* 1. *cap.* 16. *num.* 9. Pignatell. *tom.* 10. *consult.* 24. *num.* 28. Barbosa *in Concil. sess.* 25. *c.* 4. *n.* 9. cum Aragon. & plurimis aliis ibi citatis.

35 Nec etiam obstat, quod in multis statutis variarum Religionum declaretur Apostata, qui sine obedientia extra Conventum ierit *etiam prætextu ad Superiores accedendi, etiamsi recta via coram Superiore se sistat*, ut signanter cavetur in Constitutionibus Minorum de Observantia *Statut. Sambucan. cap.* 2. *§.* 8. *num.* 5. nam ut optime dicit Sanctorus in compendio Commentariorum super ipsa statuta Minorum, verb. *Apostasia, & Apostata num.* 7. Statuta recursum, & confugium ad Superiorem non condemnant absolute, sed frivolum, & sub prætextu ob causas scilicet leves, & frivolas. *Non enim est Apostata, qui supra modum gravatus ad Superiorem sine licentia confugit*; *Pœnal. cap.* 9. *qu.* 2. *& constit. cap.* 3. *statut.* 22. Et talem non esse Apostatam tenet etiam Lantuscha *verb. Appellatio num.* 8. Ameno *de delictis tit.* 2. *§.* 1. *Apostasia n.* 31. Matthæucci *Official. quoad Apostatas num.* 16. *&* 17. Rodriquez, Portell. ex nostris.

Et a fortiori non est Apostata Regularis recurrens 36
recto tramite ad Urbem a gravaminibus Superiorum sine eorum licentia, dummodo non vagetur, & se præsentet R. P. D. Secretario Sac. Cong. ut pluries fuit decretum & signanter in *Valentina* 6. *&* 27. *Junii* 1698. Monacell. *tom.* 1. *in Appendic. adnotat. ad Decret.* de Ejectis *num.* 1. Ursaya *Instit. Criminal. lib.* 1. *tit.* 8. *num.* 29.

Debet tamen talis Religiosus ad Superiorem majo- 37
rem sine obedientia confugiens esse sic notabiliter & manifeste gravatus, ut evidenter constet, vel de facili probari possit non habere aliud remedium, nisi ut ad majorem Superiorem confugiat; & sic apud illum se ipsum tueatur. Ad justificandum tamen suum re- 38
cursum, & ut nulla pro Foro etiam externo sit Apostasiæ umbra, & suspicio fugæ, nec contra eum militent sancita a Sac. Cong. Regul. *anno* 1587. in Decreto incip. *Quoniam nonnulli Regulares vagandi studio &c.* & a Sixto V. in sua Constit. incip. *Ad Romanum spectat*, *§.* 20. & a Concil. Trident. *sess.* 25. *de Regul. cap.* 4. *super recessu Regularium sine Obedientialibus a Conventibus*, his verbis; *Nec liceat Regularibus a suis Conventibus recedere etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint; Qui vero sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tamquam desertor sui Instituti puniatur*; expediret, immo esset sic instruendus, ut prius ipse recurrens peteret facultatem a Superiore gravante adeundi majorem Superiorem; & tali facultate sibi negata, peteret testimoniales Apostolos a testibus fide dignis de petita, & sibi denegata tali facultate.

Et dato quod nec tales testimoniales Apostolos 39
posset obtinere propter aliquem timorem, vel respectum, aut aliam causam in testibus; seu potius petendo tales testimoniales Apostolos, aut licentiam, aliquod majus gravamen certo timeret, quod nisi festinanter, & occulte discederet, statim incarceraretur, & adderentur gravaminibus gravamina, tunc nulla petita licentia, & nullis testimonialibus, posset recta via Superiorem adire pro necessario sublevamine, quia nemo tenetur sibi majus malum procurare, & in tali casu, licet non verbo, facto diceretur appellare, quod plus est; *cap. Dilecti filii* 2. *de appellat.* & Gloss. *ibi*: Navar. Pignatell. Suarez, Peyrin. Ameno, Nicolius, & alii supracitati: Immo plurimi ut Peyrinus cit. ex Portello *in addit. ad dubia Regul. verb. Ha-* 40
bitus n. 33. Diana *tom.* 3. *tract.* 2. *resolut.* 115. & alii tenent, quod in tali periculoso casu possit etiam Regularis Habitum dimittere absque incursu Apostasiæ, & sic incognitus directe ad Superiorem accedere, dummodo vere, & certo timeat, quod in itinere capiatur, & reducatur per vim ad manus Superioris gravantis. Et hoc est juxta *cap. Clerici officia*, *de vita*, 41
& honest. Cleric. ubi expresse dicitur, *Nisi justa cau-*

sa

sa timoris exegerit Habitum transformari, & Glossa ibi explicite: *Clericus justa de causa potest postponere Habitum Clericalem, nec censetur Apostata*. Et Gloss. *In cap. Ut periculosa, Ne Clerici, vel Monachi in 6. verb. temere*, ubi habet præcisa verba: *Ex causa licet Habitum transformare, si justa sit, puta timor*.

42 Et quod Regularis dimittens Habitum ad evitanda pericula non sit Apostata, tenent expresse Sylvester *verb. Habitus num.* 3. Divus Antonin. *in 3. part. tit.* 24. *c.* 33. & Pignatell. *tom.* 10. *consult.* 24. *c.* 14. *n.* 14. cum plurimis aliis ibi citatis. Addo quod evitandi periculi causa licet Clericis arma deferre juxta Gloss. *In cap. Clerici arma, de vita & honest. Cleric.* ubi dicit: *Clerici arma portare non debent sine justa causa: Justam causam intellige, si per loca periculosa transitum faciant, tunc possunt portare arma ad terrorem*
43 *latronum*. Et etiam ad evitanda talia pericula licet eis comam deferre; Glossa *in cap. Clericus neque Comam*, ubi dicit, quod cum quidam reprehenderetur a Papa, sic pro sua justa defensione respondit:

Tutius ut peterem Laici sub imagine Romam,
Fas fuit, ut sinerem luxuriare comam.

44 Regularis cum Litteris Obedientialibus itinerans, & ad liberius divagandum Habitu Regulari in itinere dimisso, & in veste sæculari incedens, non est Apostata, quia ex superius dictis ratio formalis Apostasiæ est, quod discessio a Religione fiat cum animo deliberato non amplius redeundi, hic autem Regularis, ut supponitur, haberet animum, & voluntatem iterum redeundi ad claustra sub obedientia Superiorum, & in tantum dimisit Habitum Regularem, ut liberius sub veste sæculari divagaretur; Sanchez lib. 6. Moral. c. 8. *n.* 5. Pirhing. *lib.* 3. *tit.* 31. *sect.* 5. *num.* 187.
47 & alii. Nec etiam talis Regularis censendus est fugitivus, quia recessit a Conventu, seu Provincia cum legitima facultate suorum Superiorum.

46 Ligatur tamen Excommunicatione lata in Regulares Habitum dimittentes liberius vagandi causa, *cap. Ut periculosa, ne Clerici vel Monachi in 6.* ibi: *Ut periculosa Religiosis vagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne de cætero aliquis Professus temere Habitum dimittat. Si quis autem temerarius violator extiterit, Excommunicationis incurrat sententiam*
47 *ipso facto*. Et hanc Excommunicationem etiam incurrit, qui Habitum defert, sed ita coopertum, ut cognosci non possit, ut cum multis a se citatis tenet Peyrin. *de subdito cap.* 26. & facit Glossa *in Clementina de vita, & honestat. Cleric. cap. Quoniam qui, verb. extrinsece*. Et ratio est clara, quia licet ipse non dimittat Habitum materialiter, dimittit tamen formaliter, & deferre illum coopertum alio Habitu, idem est ex Quaranta *Summ. Bull. verb. Apostata*, ac illum non deferre, & ita faciliter potest libere vagari deferendo Habitum coopertum, ac si nullo modo ipsum deferret; & per hoc Concil. Trident. *sess.* 25. *de Regul. cap.* 19. decrevit sic: *Ne detur licentia cuiquam Regulari occulte ferendi Habitum suæ Religionis*.

48 Regulariter autem quantumcumque Habitus etiam ex lascivia relinquatur, vel cooperiatur, si non relinquitur animo deliberato illum non reassumendi, non contrahitur Apostasia, ut respondit Oldrad. *cons.* 102. in hanc rem edito, & tenet Rodriq. *tom.* 1. *qu. Regul.* 30. *art.* 1. Pignatell. *tom.* 10. *consult.* 24. *num.* 15. Peyrin. & alii &c.

Pœnæ Apostasiæ a Religione, seu statu Religioso 49
de Jure communi sunt sequentes. Prima est Excommunicatio, quæ ipso facto incurritur, si fiat Apostasia cum dimissione Habitus, ut expresse habetur *in cap. Ut periculosa* 2. *ne Clerici vel Monachi in* 6. Se- 50
cus autem si Apostasia fiat cum retentione Habitus, quia nullus textus dictam Excommunicationem infligens allegari potest. Ipse enim textus *cap. ut periculosa*, quem aliqui in contrarium allegant, loquitur solum de illis, qui Habitu dimisso discedunt, ibi: *Ne de cætero aliquis Professus temere Habitum dimittat &c.* Sic tenet Glossa *de temp. Ordinat. verb. Apostata*, Abbas *in cap. fin. num.* 2. *de Apost.* Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 8. *n.* 20. Pirhing. *hoc tit. n.* 9. Sylvester, Hostiens. & alii communiter.

Secunda pœna est suspensio ab Ordinibus Sacris, 51
quos Apostata suscepit durante Apostasia, *Cap. Consultationi, de Apost. & reiter. Baptism. lib.* 5. *lib.* 9. Et si durante suspensione celebret, vel alios Ordines 52
exerceat, fit Irregularis, *cap. Cum æterni, de sentent. & re jud. lib.* 2. *tit.* 14. *in* 6. *& cap. cum medicinalis, de sentent. excomm. pariter in* 6. A qua Irregularitate 53
licet de Jure communi non possit dispensare nisi Papa, ut clare innuunt dicti duo Canones *Cum æterni*; & *Cum medicinalis*, de Jure tamen particulari per privilegia possunt ab ipsa dispensare cum suis subditis omnes Prælati Regulares, ut patet ex concessione Sixti IV. in Bulla Maris Magni incipiente *Regimini* Pauli III. incipiente *Licet debitum*, & S. Pii V. incip. *Dum ad Congregationem Cassinensem*. Vide verb. *Irregularitas art.* 3. *num.* 16. & 17.

Tertia pœna est quod durante Apostasia Regularis 54
Apostata existat privatus privilegiis suæ Religionis; Concil Trident. *sess.* 25. *de Regul. cap.* 19. ubi expresse dicit *Interim vero nullo privilegio suæ Religionis juvetur*. Præter autem has pœnas a Jure communi 55
statutas, sunt etiam aliæ, ut privatio vocis activæ, & passivæ, carceris, flagellationis, jejunii, & hujusmodi, quæ diversimode a qualibet Religione in particulari pro suis Apostatis sunt impositæ, & ideo circa istas potest quisque consulere proprias, & particulares suæ Religionis Constitutiones, in quibus fere omnibus est imposita Excommunicatio ipso facto incurrenda ab Apostatis, & fugitivis, sive Habitu retento, sive dimisso fiat Apostasia, aut fuga.

Apostatas, & fugitivos recipientes, retinentes, vel 56
occultantes, aut eis pro fuga, & Apostasia concilium, aut auxilium præstantes, peccant mortaliter, & ipso facto Excommunicationem incurrunt, ut patet ex pluribus Constitutionibus Pontificiis citat. a Casarub. *in compendio privilegior. verb. Apostata ab ordine*, ubi *n.* 19. signanter refert Constitutionem Innocentii VIII. qua in favorem Ordinis Minorum Regularis Observantiæ statuit ut *recipientes, & detinentes hujusmodi Fratres a suis Conventibus sine licentia suorum Superiorum recedentes, sint ipso facto Excommunicati, non obstantibus quibuscumque privilegiis, & Litteris Apostolicis in genere, vel in specie quibuslibet locis, vel Personis per Sedem Apostolicam concessis, & imposterum concedendis*. Et fere idem statuerunt alii Pontifices pro aliis Ordinibus ut videri potest etiam apud Hyacinth. Donat. *tom.* 1. *tract.* 7. *q.* 22. Mirandam *t.* 1. *quæst.* 51. *art.* 2. Pellizar. *tom.* 2. *tract.* 8. *cap.* 8. *section.* 3.

Præ-

57 Prælati seu Superiores Regulares tenentur fugitivos, seu Apostatas requirere, & revocare, & eos cogere, ut ad Ordinem revertantur. Sic expresse præcipitur a Gregorio IX. *in cap. Ne Religiosi* 24. *de Regul. lib.*3. *tit.* 31. *Ne Religiosi vagandi occasionem habentes propriæ salutis detrimentum incurrant, & sanguis eorum de Prælatorum manibus requiratur, statuimus ut Præsidentes Capitulis celebrandis secundum statutum Concilii Generalis* (scilicet Lateranensis sub Innocentio III cap. 22. quod refertur cap. In singulis de statu Monachorum) *seu Patres Abbates, seu Priores fugitivos suos, & ejectos ex Ordine suo requirant solicite annuntiatim... Si vere hujusmodi fugitivos, vel ejectos inobedientes invenerint, eos excommunicent, & tandiu faciant ab Ecclesiarum Prælatis excommunicatos publice nunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter revertantur.*

58 Nec valet dicere hunc Canonem sic præcipientem fuisse consuetudine abrogatum, quia ut solide probat Fagnanus in hoc capite, *Ne Religiosi de Regular. n.* 4. *& seqq.* hæc obligatio, quæ incumbit Prælatis inquirendi, & reducendi fugitivos, & Apostatas, oritur ex Jure Divino, quo tenentur omnes, quibus animarum cura commissa est, oves suas curare, & errantes reducere; fugitivi vero, & Apostatæ non desinunt esse subditi Prælatorum Regularium, ideoque consuetudo contraria non revocandi illos, cum nutriat peccatum tam ex parte Superiorum, quam Subditorum, qui extra Religionem vagando, propriæ salutis detrimentum incurrunt, ut dicitur in principio ipsius capitis *Ne Religiosi &c.* non valet;
59 Eo vel maxime quod hæc obligatio perquirendi, & reducendi ad ordinem fugitivos, & Apostatas fuit renovata, & iterum imposita Superioribus Regularibus de mandato Urbani VIII. a Sacra Congreg. Concilii in suis Decretis editis 21. Septembris 1624. in quibus §. 4. sic præcise præcipitur: *Rursus statuit, ut fugitivi, & Apostatæ sive habitum Regularem deferant, sive non, possint, ac debeant ab Episcopo loci ubi moram trahunt, in carcere: conjici, ac Superioribus Regularibus consignari secundum Regularia Instituta puniendi: Utque ipsi quoque Superiores teneantur* (nota attente) *eos perquirere, ad Religionem reduce-*
60 *re, atque efficere, ut apprehendantur.* Quæ obligatio eos perquirendi, & ad Religionem reducendi fuit iterum innovata, & confirmata ab eadem Sacra Con. in Decreto jussu Innocentii XII. edito 24. *Julii* 1694. *in §. primo* per hæc præcisa verba: *Quodque ad præscriptam legem Sanctæ memoriæ Gregorii IX. in cap. final. de Regularib. annuatim fugitivi requirantur, &*
61 *respective cogantur ad Claustra reverti.* Apostatæ a Religione debent recipi, salva Regulari disciplina, dum pœnitentes redeunt; non obstantibus Constitutionibus prohibentibus recipi eos qui ter apostatarunt; Sacra Congreg. Episcop. & Regular. *in una Carthusianorum* 15. *Decembris* 1603.

62 Apostasia a Sacro Ordine, & Apostata ab illo dicitur, cum quis a perfectiori statu Clericali, quem in manu Episcopi edito continentiæ voto assumpsit, ad statum Laicalem, vel etiam conjugii, dimisso suo Habitu propria temeritate se transfert: *c. Præterea Clerici* 1. *de Apostat.* Gloss. ibi verb. *Apostasia*. Hostiens. *in summ. n.*1. *&* 2. Sanctus Thomas 2.2. *quæst.* 12. *art.* 1. *in corp.* Pirhing. & est *in jure Communis*. Pœnæ Apostasiæ a Sacro Ordine sunt sequentes. Pri- 63
ma est Excommunicatio non lata, sed ferenda, si Clericus Apostata non contraxerit Matrimonium; Si vero in Sacris constitutus Matrimonium contaxerit, Excommunicatio erit latæ sententiæ; *arg. c.*1. *de Apostatis, & Clementin. unic. de consanguinit. & affinit.* ubi expresse habetur: *Clericos in Sacris constitutos Ordinibus Matrimonia contrahentes refrænare metu pœnæ ab hujusmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipsos Excommunicationi ipso facto decernimus subjacere:* Abbas *in cap.* 1. *de Apostatis*, Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 48. Pirhing. *de Apostat. num.* 5. Secunda est 64
pœna infamiæ, quam ipso facto incurrit, ideoque ab accusando, & testimonio ferendo repellitur, *arg. cap. Alieni erroris, caus.*2. *q.* 7. *& cap. Beatus Prædecessor, caus.* 3. *quæst.* 4. Pirhing. *lib.* 5. *tit.* 9. *num.* 5. Diaz. *in pract. Crim. cap.*115. *num.*2. Anaclet. *lib.* 5. *tit.* 9. *num.* 29. Tertia pœna est Irregularitas, 65
si Apostata a Sacro Ordine Matrimonium contrahat, quia in tali casu esset bigamus similitudinarius, *cap. Nuper a nobis, & cap. A nobis fuit lib.* 1. *tit.* 21. Anaclet. *lib.* 5. *tit.* 9. *de Apostat.* & alii. Quarta pœna est 66
amissio privilegii Ordinis Clericalis, ita ut percutiens Clericum Apostatam non incidat in Canonem, *Si quis suadente, caus* 17. *c.*4. Sic colligitur *ex cap. Præterea Clerici lib.* 5. *tit.* 9. *de Apostatis, & cap. Perpendimus, de sentent. excomm. lib.* 5. *tit.* 39. & maxime si talis Apostata tertio monitus ab Episcopo, non respiciat, nullo privilegio Clericali gaudere debet; *cap. in audientia lib.* 5. *tit.* 39. ubi de similibus Apostatis expresse dicitur *De privilegio Clericorum subsidium aliquod habere non debent* Abbas *in cap.* 1. *§.* 5. *&* 6. *de Apostat.* Farinac. *tract. de Hæresi quæst.* 183. *num.* 127. Pirhing. *loc. cit. n.* 5. Quinta pœna est 67
quod tales Apostatæ, qui nec minis, nec blanditiis induci possunt ad reassumendum abjectum Habitum possint ab Episcopis duro carceri mancipari, ut expresse habetur *cap. A nobis lib.* 5. *tit.* 9. *de Apostatis: Tales, si volueris, poteris sub gravi custodia carcerare, ita quod solummodo vita sibi misera reservetur, donec a suæ præsumptionis nequitia resipiscant;* Abbas, Pirhing. Anaclet. *lib.* 5. *tit.* 9. *de Apostatis*.

Supplementa Auctoris.

Apostatæ, & fugitivi Regulares quomodo absolvantur a Summo Pœnitentiario, assignatur a Benedicto XIV. tom. 2. Constit. 95. incipiente *Pastor bonus* §.33. Quoad Apostatas, vel fugitivos Regulares ad Apostolicam Pœnitentiariam recurrentes, servetur laudabilis ejusdem praxis, ut scilicet Major Pœnitentiarius, audito prius, si in Urbe adsit, Ordinis Superiore, seu Procuratore Generali, injungat Apostatæ, seu fugitivo, intra tempus arbitrio ipsius Majoris Pœnitentiarii taxandum, reditum ad proprium Ordinem. Interim vero si expediat, a censuris eumdem absolvere, vel absolvi mandare possit cum reincidentia, si intra dictum tempus minime redierit (dilata tamen usque ad actualem reditum dispensatione super Irregularitate; si forte eam insuper contraxisset) & alias præterea pœnas, sive de jure communi, sive ex statutis Ordinum, propter Apostasiam, seu fugam inflictas, discrete moderari, commutare, vel etiam, juxta peculiares circumstan- 68
tias,

69 tias, condonare possit. Si vero casus ejusmodi sit utre præsertim in Signatura discussa, censeatur expedire, quod absque reditu ad proprium transitus eidem ad alium Ordinem concedatur; possit Major Pœnitentiarius istud etiam concedere adhibitis tamen iis cautionibus, quas ad refrænandam vagandi licentiam necessarias, seu opportunas judicaverit; nec non illa præ oculis habendo, quæ infra circa transitum disponentur. Nemini autem Regulari quacumque de causa permittere valeat, ut in habitu sæculari, seu Clerici Sæcularis, in perpetuum extra Claustra vivere possit.

70 Apostatæ nullatenus admittuntur ad allegandam quamcunque causam super nullitate Professionis Regularis, sed ad Monasterium redire coguntur. Idem tom. 2. Constitut. 47. incip. *Si datam hominibus*.

71 Apostatæ declarantur illi, qui post unicam sententiam latam pro nullitate Professionis, etiam appellatione
72 non interposita habitum abjecerint, Idem *ibid.* Item ii, qui post sibi indultam restitutionem in integrum, e Religionis claustris migrare præsumant. Idem *ibidem*.

73 Hic attendenda est novissima sequens Constitutio Benedicti XIV. (*) *incip.* Pastoris æterni qua Regulares Apostatæ ad suos Ordines cum pœnarum condonatione revocantur.

BENEDICTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI.

Ad futuram rei memoriam.

PAstoris æterni vices &c. Itaque in præsenti Anno Jubilæi.... pietatis Nostræ viscera erga Regulares professionis suæ desertores aperire, eosque ad Christi ovile, suos videlicet cujusque Ordines, extra quos, Luporum rapacium insidiis, atque periculis expositi, misere vagantur, quantum Divina benignitas largiri dignabitur, ut ad salutarem vitæ normam, quam amplexi fuerant, velut postliminio reversi vota sua Domino reddere studeant, revocare cupientes, ac fel. recor. Urbani VIII. Clementis X. Innocentii XII. & Benedicti XIII. Romanorum Pontificum Prœdecessorum Nostrorum, qui Annis Jubilæi tunc instantibus, seu currentibus, ejusmodi Regularium desertorum reductioni provide consuluerunt, vestigiis inhærentes, auctoritatæ Apostolica tenore præsentium misericorditer indulgemus, ac statuimus, & decernimus, ut Regulares Apostatæ, & fugitivi cujuscumque sint Ordinis, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Congreg. Societ. & Instituti etiam necessario exprimendi, qui citra Montes intra quatuor, ultra Montes vero intra octo menses a publicatione earumdem præsentium Litterarum inchoandos, sua sponte ad suam quisque Religionem redierint, tunc pœnarum omnium ipsis propter Apostasiam hujusmodi inflictarum, vel infligendarum remissionem, atque impunitatem assequantur: Ita tamen, ut debeant a suo quisque respective Superiore humiliter petere absolutionem, & coram eo culpam fateri, atque emendationem polliceri; & viceversa Superior benigne illos teneatur ab hujusmodi pœnis absolvere, & paterna charitate complecti; cui propterea ad effectum præmissum dumtaxat, quatenus opus sit, omnem facultatem necessariam dicta auctoritate harum serie impertimur.

Non obstantibus &c.

Ut autem &c.

Nulli ergo &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quadragesimo nono, pridie Idus Januarii Pontificatus Nostri anno decimo.

Additiones ex aliena manu.

Gravis est quæstio illa, quam obiter examinat Auctor *num.*22. utrum verus Apostata a Religione sit ille, qui ad aliam Religionem discedit animo illam ingrediendi, sed non petita licentia a Superiore Religionis, quam deserit. Negant cum Auctore loco citato Fagnan. *in cap. ult. n.*11. *& seq. de Apost.* Gonzal. *ibidem n.*4. & alii. 74

At cum aliis affirmat Suarez *de Religion. tom.* 4. *tract.*8. *lib.*3. *cap.*12. *a num.*17. Media via pariter cum aliis incedit Farinac. *prax. quæst.* 183. *num.* 105. ubi distinguit, & Apostasiæ pœnas evitare tenet eum qui intra Religionem aliquam, quæ ejusdem est Regulæ, tametsi habitus diversi ab illa, e qua est egressus. Secus si intrat Religionem, quæ simul est diversi habitus, diversæque Regulæ; hunc, & Apostatam esse, pœnisque subjici Apostatarum contendit. 75

In quæstione de qua agit Auctor *num.*23. *& seq.*, an scilicet ad Apostasiam a Religione requiratur dimissio habitus, Schmier *Jurisprudent. Canon. Civil. lib.* 5. *tract.*2. *cap.*3. *sect.*1. *num.*74. *& seq.* relatis opinione affirmativa Fagnan. *in d. cap. ult. num.* 7. *de Apostat.* aliorumque, & negativa opinione Gonzal. *in eod. cap. ult. num.* 4. & pariter aliorum, ita concludit: *Attamen quoad excommunicationem latæ sententiæ incurrendam juxta cap. Ut periculosa 2. Ne Cleric. vel Monach. uti & quoad amissionem Privilegiorum Ordinis præcedente saltem sententia declaratoria juxta Concilium Tridentinum sess.* 25. *de Regular. cap.*19. *infligendam requiritur habitus dimissio. At quoad irregularitatem, qua Religiosus Apostata sacros Ordines in Apostasia susceptos etiam post conversionem & reditum ad Monasterium exercere nequit, in cap. ult. de Apost. nulla fit distinctio, num habitum deposuerit, vel retinuerit.* 76

Ricciul. *de Jur. Person. extr. grem. existent. lib.* 6. *de Apost. Fidei lib.*7. *de Apostat. a stat. Ordin. Cleric. & lib.*8. *de Apostat. a stat. Relig. Regular.* ex ratione instituti agit. Theophilus quoque Raynaud. hoc ipsum argumentum tractat in opere cui titulus: *Judæi Posteri Apostat. a Religiosis Ordin. Lucubratio.* Consule utrumque, dum res ita postulat. 77

APO-

(*) Similem Constitutionem Anno 1775. edidit SS. D. N. Pius VI. quem diu Ecclesiæ suæ bono Deus sospitem servet.

APOSTOLUS.

1 APostolus idem est ac latine Missus; Concil. Aquis-
gran. *sub Ludovico Pio cap. 9.* ubi habentur præ-
cisa verba: *Apostoli Latina lingua Missi interpre-
tantur, quia ipsos misit Dominus evangelizare ad illu-
minationem omnium populorum.* Et Gloss. *in cap. Cor-
di nobis 15. de Appellat. in 6. verb. Petat, & addi-
tio*, ubi habet: *Sic etiam de Apostolis dicimus, quod
2 a Deo, vel de Cœlo missi fuerint.* Apostoli omnes fue-
runt baptizati Baptismo Christi, *cap. Quando ab Hie-
3 rosolymis; & cap. Si eos, de consecrat. dist. 4.* Cum
hac tamen advertentia, quod solus Petrus inter ipsos
fuit baptizatus a Christo suis propriis manibus; Scri-
bit enim Evodius Petri successor in Episcopatu An-
tiocheno, a Christo ex Mulieribus solam Virginem Ma-
trem, & ex viris baptizatum solum Petrum, a Petro
Andream, Jacobum, & Joannem, ab iis cæteros.
Sic referunt Euthimius *in cap. 3. Joann.* & Nicephorus
lib. 2. hist. cap. 3. & tenet Bellarminus *lib. 1. de Roma-
4 no Pontifice cap. 23.* Apostoli omnes a Christo ordinati
sunt Sacerdotes, & Episcopi, *cap. ult. lib. 8. Constit.
Apostolicar.* ubi habetur præcise: *A Moyse constituti
sunt Pontifices, Sacerdotes, & Levitæ; a Christo au-
tem Salvatore nostro Nos tredicim Apostoli: ab Apo-
stolis vero ego Jacobus, & ego Clemens, & alii nobiscum,
ne omnes iterum recenseamus; Communiter vero a No-
bis omnibus Presbyteri, Diaconi, Hypodiaconi, & Le-
5 ctores.* Et quod a Christo fuerint ordinati Sacerdotes,
habetur præcisis verbis in Conc. Trident. *cap. 1. de Sa-
crificio Missæ sess. 22. In Cœna novissima Corpus, &
Sanguinem sub speciebus panis, & vini Apostolis, quos
tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sume-
rent, tradidit;* & *Canon. 2. Si quis dixerit, illis ver-
bis: Hoc facite in meam Commemorationem, Christum
non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse,
ut ipsi, aliique Sacerdotes offerrent Corpus, & Sangui-
nem suum, Anathema sit.*

6 Apostoli omnes immediate a Christo, & non me-
diante Petro acceperunt munus Apostolatus, sicque ju-
risdictionem, & auctoritatem ubique terrarum prædi-
candi Verbum Dei, fundandi Ecclesias, & creandi Epi-
scopos, ut colligitur aperte ex verbis ipsiusmet Christi
Joan. 20. sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Quibus ver-
bis dicunt Patres, & præcipue Chrysostomus, Cyril-
lus, & Theophylactus factos fuisse Christi Vicarios;
immo ipsum Christi Officium, & auctoritatem accepis-
se, & sicuti Pater Filium misit summa potestate præ-
ditum, ideo (addit Cyrillus) adjecit Christus; *Si-
cut misit me*, ut intelligeremus in Apostolica aucto-
ritate eis a Christo tributa contineri omnimodam po-
testatem Ecclesiasticam; & *Lucæ 6.* expresse habetur:
*Vocavit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis quos
& Apostolos nominavit*, & Joan. 6. *Nonne ego vos
duodecim elegi?* Et Paulus Apostolus expresse dicit,
se auctoritatem, & jurisdictionem habuisse a Christo,
& inde probat se esse verum Apostolum. Ad Galat. 1.
*Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem,
sed per Jesum Christum, & Deum Patrem*; & *ibidem*,
ut ostenderet se non accepisse auctoritatem a Petro,
vel aliis Apostolis ait: *Cum autem placuit ei, qui me
segregavit ex utero Matris meæ, & vocavit per gratiam
suam, continuo non acquievi carni, & sanguini, ne-
que veni Hierosolymam ad antecessores meos Apostolos,
sed abii in Arabiam, & iterum reversum sum Dama-
scum; Deinde post annos tres veni Hierosolymam videre
Petrum &c.* & *c. 2. Mihi enim, qui videbantur esse
aliquid, nihil contulerunt.* Et quod par fuerit om- 7
nium Apostolorum potestas, & jurisdictio admini-
strandi pro toto Orbe terrarum absque ulla limitatio-
ne, habetur etiam *in cap. In novo dist. 21.* his verbis:
Cæteri vero Apostoli cum eodem, idest Petro, *pari con-
sortio honorem & potestatem acceperunt. Et cap. Lo-
quitur Dominus caus. 24. quæst. 1. Hoc erant utique &
cæteri Apostoli, quod fuit & Petrus, pari consortio
præditi & honoris, & potestatis.* Et sic tenet Bellar-
min. *de Rom. Pontific. lib. 4. cap. 22. & 23.*, & multi
apud ipsum Barbos. *par. 1. de offic. & potest. Episc. tit. 1.
num. 31.* Pirhing. *lib. 1. Decretal. tit. 31. num. 40.*
Anaclet. *lib. 1. tit. 31. n. 71.*, & alii plurimi cum com-
muniori.

Nec valet objicere Canonem *Cap. Ita Dominus* 8
dist. 19. ubi Leo Papa videtur innuere Apostolos non
recepisse jurisdictionem immediate a Christo, sed a
Petro his verbis: *Hujus muneris Sacramentum ita
Dominus ad omnium Apostolorum Officium pertinere vo-
luit, ut in Beatissimo Petro Apostolorum omnium sum-
mo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi quodam ca-
pite dona sua velut in corpus omne diffunderet.* Non 9
valet, inquam, quia ex Canone isto nullimode po-
test deduci, voluisse Pontificem innuere, quod Apo-
stoli receperint jurisdictionem immediate a Petro, sed
solum voluit ibi Pontifex (ut Canonem, Summarium,
& ejus expositionem legenti patet) arguere quosdam
Episcopos, qui contra Ecclesiam Romanam erige-
bant cervicem, & contra ipsos probare, quod non de-
berent recedere ab Ecclesia Romana ita a Deo confir-
mata, & in Petri soliditate corroborata, ut nulla
temeritas hominum, nec portæ Inferi adversus eam
possint unquam prævalere, & quicumque a Petri so-
liditate, cujus vice Papa fungitur, recedere volue-
rit, sit deponendus, quod nos ultro fatemur, & in-
super cum Cypriano in Canone *Loquitur Dominus,
caus. 24. quæst. 1.* dicimus, quod, *quamvis Apostolis
omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tri-
buat, & dicat, sicut misit me Pater, & ego mitto
vos, tamen, ut unitatem manifestaret, unitatis ejus-
dem originem ab uno incipientem auctoritate sua dispo-
suit. Hoc utique erant cæteri Apostoli, quod Petrus
fuit, pari consortio præditi & honoris, & potestatis,
sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia Christi
una monstretur.* Quia igitur voluit Christus exor- 10
dium Ecclesiæ sumere ab unitate capitis ex omnibus
Apostolis, qui erant Pastores, & Episcopi constituti, Pe-
trum selegit, qui omnibus præesset, & esset caput Ec-
clesiæ; quoniam si in Ecclesia non esset unum Ca-
put, cui reliqua membra obtemperarent, non posset
Corpus Ecclesiæ unum esse, sed membra Ecclesiæ
sine Capite inter se dissiderent, & in partes abirent;
Licet enim Christus æqualem potestatem fundandi 11
ubique terrarum Ecclesias, creandique Episcopos de-
derit omnibus Apostolis, tamen voluit inter ipsos esse
quamdam discretionem, ut scilicet Petrus esset eo-
rum Caput, & tamquam suus in tota Ecclesia Vica-
rius, ordinariam, & perpetuo duraturam haberet po-

testatem, quæ una cum Officio Vicariatus Christi deinde transiret ad legitimos ejus Successores Romanos Pontifices, & Apostoli Petrum recognoscerent tamquam eorum Caput, & Principem, & sua jurisdictio esset solummodo personalis, & extraordinaria propter necessitatem illius temporis, & primæ fundationis Ecclesiæ; adeoque in se ipsis terminatura, nec transitura ad suos successores, quales sunt Episcopi Papa inferiores; Melchiades *in Epist. Decretali*, Anacletus Papa *cap. In novo dist.*21. & idem Anaclet. *cap. Sacrosancta dist.*22.

Apostoli singuli posuerunt suum articulum in Sym-
32 bolo; Varii tamen variant in assignando ordine, quo quisque Apostolus suum articulum posuit; Et inter omnes verisimilior videtur ordo, quem tradit Doctor meus subtilis *in* 3. *dist.*25. *quæst. unic.* Sic Petrus posuit primum articulum, scilicet: *Credo in Deum Patrem Omnipotentem, Creatorem Cæli, & Terræ.* Joannes posuit secundum, scilicet: *Et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum.* Jacobus Zebedæi posuit tertium, scilicet: *Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.* Andreas posuit quartum, scilicet: *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus.* Philippus posuit quintum, scilicet: *Descendit ad Inferos.* Thomas posuit sextum, scilicet: *Tertia die resurrexit a mortuis.* Bartholomæus posuit septimum, scilicet. *Ascendit ad Cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis.* Matthæus posuit octavum, scilicet; *Inde venturus est judicare vivos, & mortuos.* Jacobus Alphæi posuit nonum, scilicet; *Credo in Spiritum Sanctum.* Simon Zelotes posuit decimum, scilicet: *Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum Communionem.* Judas Jacobi posuit undecimum, scilicet; *Remissionem peccatorum.* Sanctus Matthias posuit duodecimum, scilicet: *Carnis resurrectionem, vitam æternam.* Et hic
33 Scoti ordo fundatur in Sacra Scriptura; Nam Actorum *cap.*1. *num.*13. hoc eodem ordine referuntur Apostoli post Christi in Cœlos Ascensionem: *Et cum introissent in Cœnaculum, ascenderunt, ubi manebat Petrus, & Joannes, Jacobus, & Andreas, Philippus, & Thomas, Bartholomæus, & Matthæus, Jacobus Alphæi, & Simon Zelotes, & Judas Jacobi; Et exinde cecidit sors super Matthiam, & annumeratus est cum undecim Apostolis*, ibi *num.*26. Unde verisi-
34 milius est, quod singuli Apostoli posuerint suos Articulos in Symbolo ab ipsis confecto, juxta ordinem post Christi Ascensionem inter se observatum, & a S. Luca hic *Actorum cap.*1. *num.*13. relatum.

Apostolorum Canones indicantur *in cap. Placuit*
35 *dist.*16. Dicti autem Canones Sanctorum Apostolo-
36 rum per Clementem a Petro Apostolo Romæ ordinatum Episcopum in unum congesti, sunt sequentes.

I. Episcopus a duobus, aut tribus Episcopis ordinator.

II. Presbyter ab uno Episcopo ordinator: item Diaconus, & reliqui Clerici.

III. Si quis Episcopus, aut Presbyter, præter ordinationem Domini, quam de Sacrificio instituit, alia quæpiam, puta aut mel, aut lac, aut pro vino siceram, aut confecta quædam, aut aves, aut aliqua animalia, aut legumina super Altare obtulerit, ut qui contra ordinationem Domini faciat, deponitor: Excepto novo frumento, & uva opportuno tempore. Præterea licitum non esto aliud quidpiam admovere ad Altare, quam oleum in Candelabrum, & incensum, oblationis tempore. (*)

IV. Omnium aliorum pomorum primitiæ Episcopo, & Presbyteris Domum mittuntur, non super Altare. Manifestum est autem, quod Episcopus, & Presbyteri inter Diaconos, & reliquos Clericos eas dividunt.

V. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus Uxorem suam prætextu Religionis non abjicito, si abjicit, segregator a communione; si perseverat, deponitor.

VI. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus sæculares curas non suscipito, alioquin deponitor.

VII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus sanctum diem Paschæ ante vernum æquinoctium cum Judæis celebraverit, deponitor.

VIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quicumque ex Sacerdotali consortio, oblatione facta, non communicaverit, causam dicito. Et si bona ratione subnixa sit, veniam promeretor. Sin minus dixerit a communione excluditor, tamquam qui populo auctor offensionis fuerit, mota contra eum suspicione, qui obtulit.

IX. Quicumque Fideles Ecclesiam ingrediuntur, & Scripturas audiunt, neque apud preces, & sanctam communionem permanent: eos tamquam qui ordinis in Ecclesia perturbationem inducant, a communione arceri oportet.

X. Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces conjunxerit, iste communione privator.

XI. Si quis cum deposito Clerico, ut cum Clerico, preces conjunxerit, deponitor & ipse.

XII. Si quis Clericus, aut Laicus a communione segregatus, seu nondum in communione receptus ad aliam profectus Civitatem sine commendatitiis Litteris receptus fuerit, a communione excluditor, tam qui recepit, quam qui receptus est. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus Excommunicatio protenditor.

XIII. Episcopo, qui Parochiam suam dereliquerit, alteri insilire nefas esto, licet a pluribus ad hoc compellatur, nisi rationabilis aliqua causa subsit, quæ hoc ipsum facere vi adigat, nempe quod plus lucri, & utilitatis his, qui illic constituti sint, verbo pietatis conferre possit: neque hoc tamen a se ipso, sed multorum Episcoporum judicio, & exhortatione maxima.

XIV. Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut quicumque tandem de Clericorum consortio, relicta Parochia sua, in aliam concesserit, & omnino transmigratione facta præter voluntatem sui Episcopi in alia Parochia moram traxerit, hunc jubemus, ne porro in ministerio publico sit Ecclesiæ, maxime si accersente ipsum Episcopo ejus, redire contemnat; perverso illic ordine perseverans, ut Laicus tamen ibi Laicorum in communionem admittitor.

XV. Quod si Episcopus, ad quem accesserint, pro nihilo reputata vacationis a ministerio Ecclesiastico pœna, quæ contra eos definita est, ipsos ut Clericos susceperit, a communione excluditor, ut perversi ordinis magister.

(*) *Hic Canon ab aliquibus dividitur in duos.*

XVI.

XVI. Qui post Baptismum duabus implicitus fuit nuptiis, aut concubinam habuit, is Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut denique in consortio Sacerdotali esse non potest.

XVII. Qui viduam duxit, aut divortio separatam a viro, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquam, quæ publicis mancipata sit spectaculis, Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, aut denique ex consortio Sacerdotali esse non potest.

XVIII. Qui duas Sorores duxit, aut Consobrinam, Clericus esse non potest.

XIX. Clericus, qui fidejussiones dat, deponitor.

XX. Si quis humana violentia eunuchus factus est; aut in persecutione amputata ei sunt virilia, aut ita natus fuit, & dignus est, efficitor Episcopus.

XXI. Qui sibi ipsi virilia amputavit, Clericus non efficitor, sui enim ipsius homicida est, & inimicus creationi Dei.

XXII. Si quis, cum Clericus esset, virilia sibi ipsi amputaverit, deponitor, homicida etenim sui ipsius est.

XXIII. Laicus, qui se ipsum mutilavit, per tres annos a communione ejicitor, puta, quia ipsæ vitæ suæ posuit insidias.

XXIV. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus in fornicatione, aut perjurio, aut furto deprehensus deponitor: non tamen a communione excluditor: Dicit enim Scriptura: Bis de eodem delicto vindictam non exiges; Eidem conditioni consimiliter, & reliqui Clerici subduntor.

XXV. Ex his, qui cœlibes in Clerum pervenerunt, jubemus, ut Lectores tantum, & Cantores (si velint) nuptias contrahant.

XXVI. Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, qui vel Fideles delinquentes, vel Infideles injuriam inferentes percutit, & terrorem ipsis per hujusmodi vult incutere, deponi præcipimus. Nusquam enim Dominus hoc nos docuit. Immo vero contra cum ipse percuteretur, non repercutiebat, cum lacesseretur convitiis, non reddebat convitium, cum pateretur, non comminabatur.

XXVII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, ob certa crimina juste depositus, attingere Ministerium, quod aliquando tractaverat, præsumpserit, omnino hic ab Ecclesia abscinditor.

XXVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, pecuniæ interventu, hanc Dignitatem nactus fuerit, deponitor tam ipse, quam qui eum ordinavit, & omnino a communione abscinditor, quemadmodum Simon Magus a me Petro.

XXIX. Si quis Episcopus sæcularium Magistratuum familiaritate usus, per ipsos Ecclesiam nactus fuerit, deponitor; segregantor quoque a communione quicumque cum ipso communionem habent.

XXX. Si quis Presbyter proprium aspernatus Episcopum, seorsum conventicula egerit, & Altare erexerit, cum de nullo crimine Episcopum in pietate, ac justitia condemnarit, deponitor, quasi qui Principatum ambiat: Tyrannus enim est. Consimiliter, & reliqui Clerici, qui suum illi calculum apponunt; Laici vero a communione segregantor; Atque hæc post unam, & item alteram, ac tertiam Episcopi exortationem fiunto.

XXXI. Si quis Presbyter, aut Diaconus per Episcopum a communione exclusus sit, hunc neutiquam ab alio fas esto suscipi, quam ab eo, qui ipsum a communione exclusit, nisi forte fortuna Episcopus, qui ipsum a communione segregavit, defunctus sit.

XXXII. Nemo peregrinorum Episcoporum, aut Presbyterorum, aut Diaconorum sine commendatitiis suscipitor Litteris, & si eas obtulerit, attentius in disquisitionem vocantor: Et quidem si Prædicatores pietatis fuerint, suscipiuntor: sin minus, ubi necessaria ipsis suppeditaveritis, ad communionem, & ulteriorem ipsos consuetudinem non admittitote, multa enim per obreptionem fiunt.

XXXIII. Cujusque gentis Episcopus oportet scire, quinam inter ipsos primus sit, habereque ipsum quodammodo pro capite, neque sine illius voluntate quidquam agere insolitum: illa autem sola quemque pro se tractare, quæ ad Parochiam ejus & loca ipsi subdita attinent. Sed neque in illa citra omnium voluntatem aliquid facito; Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per Dominum in Sancto Spiritu.

XXXIV. Episcopus extra terminos suos in Civitatibus, & Regionibus sibi non subjectis ordinationes facere non præsumito; Si verò præter voluntatem eorum, qui Civitates illas aut Regiones detinet, id fecisse convictus fuerit, deponitor tam ipse, quam etiam hi, quos ordinavit.

XXXV. Si quis ordinatus Episcopus ministerium, & curam populi sibi commissam non susceperit, hic a communione sejunctus esto tamdiu, donec susceperit obedientiam accomodans. Similiter autem Presbyter, & Diaconus. Si vero non præ voluntate sua, sed præ malitia populi non susceperit, maneto ipse quidem Episcopus; Clerus vero ejus Civitatis a communione segregator; eo quod tam inobedientem populum non corripuerit.

XXXVI. Bis in anno Episcoporum celebrator Synodus; ac pietatis inter se dogmata in disquisitionem vocantor; neque non in Ecclesiis incidentes contradictiones dirimuntor; semel quidem quarta feria Pentecostes, secundo duodecima Hyperberetæi, idest Octobris.

XXXVII. Omnium rerum Ecclesiasticarum curam Episcopus gerito, & eas dispensato, quasi inspectante Deo. Non licitum autem ei esto quidpiam ex iis sibi tamquam proprium assumere, aut cognatis elargiri, quæ Deo dedicata sunt; quod si pauperes illi sint, ut pauperibus subministrato, non tamen horum prætextu res Ecclesiæ venundato.

XXXVIII. Presbyteri, & Diaconi absque voluntate Episcopi nihil peragunto: ipsius enim fidei populus Domini commissus est; & pro animabus ab ipso repetetur ratio.

XXXIX. Manifestæ sunto privatæ res Episcopi, si modo & privatas habet: manifestæ intem sunto Dominicæ, ut privatas quidem res Episcopus cum moritur, quibus vult & quomodo vult, relinquendi facultatem habeat: neque occasione Ecclesiasticarum rerum intercidant res Episcopi, qui nonnumquam uxorem, & liberos, cognatos, aut servos habet. Justum enim est quod Deum pariter, & homines, simul ne Ecclesia per ignorationem rerum Episcopi, damni aliquid sustineat, simul ne Episcopus, aut cognati ejus prætextu Ecclesiæ obledantur; aut etiam qui illum generis proximitate contingunt, incidant in ne-

gotia, ejusque mors implicetur diffamationibus.

XL. Præcipimus, ut Episcopus res Ecclesiæ in potestate habeat. Nam si pretiosæ hominum animæ fidei ejus committendæ sunt: multo utique magis oportuerit & de pecuniis mandatum dare, ut illius arbitratu dispensentur, nec non cum timore Dei, summaque sollicitudine per Presbyteros, ac Diaconos erogentur in pauperes. Percipiat autem, & ipse (si modo indiget) quantum ad necessarios suos, & hospitio exceptorum fratrum usus opus habet, ne quo modo ipse posteriore loco habeatur, quam cæteri. Ordinavit enim Lex Dei, ut qui Altari inserviunt, de Altari nutriantur, quando nec milites unquam suis annonis arma hostibus inferant.

XLI. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui vel aleæ, vel ebrietatibus indulget, vel desinito, vel deponitor.

XLII. Subdiaconus, aut Cantor, aut Lector, qui consimilia facit, vel desinito, vel a communione sejungitor; Similiter & Laici.

XLIII. Episcopus aut Presbyter, aut Diaconus, qui usuras a mutuum accipientibus exigit, vel desinito, vel deponitor.

XLIV. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui cum hæreticis preces conjunxeriit, dumtaxat a communione suspenditor. Si vero etiam ipsos tamquam Clericos aliquid agere permiserit, deponitor.

XLV. Episcopum, aut Presbyterum, qui hæreticorum Baptisma, aut Sacrificium susceperint, deponi præcipimus. Quæ etenim conventio inter Christum, & Belial, aut quæ particula Fidelis cum Infideli?

XLVI. Episcopus, aut Presbyter, si eum, qui verum Baptisma habeat, iterum baptizaverit, aut pollutum ab impiis non baptizaverit, deponitor: ut qui Crucem, & mortem Domini derideat, neque discernat veros Sacerdotes a Sacerdotibus impostoribus.

XLVII. Si quis Laicus, cum suam a se uxorem abjicit, alteram duxerit, aut ab alio dimissam, a communione segregator.

XLVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter secundum ordinationem Domini non baptizaverit in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, sed in tres principio carentes, aut tres Filios, aut tres Paracletos, deponitor.

XLIX. Si quis Episcopus, aut Presbyter in una initiatione, non tres immersiones, sed unam dumtaxat, quæ in mortem Domini detur, peregerit, deponitor. Non enim dixit Dominus: In mortem meam baptizate, sed profecti docete omnes gentes baptizantes eos in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

L. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quivis omnino de Sacerdotali consortio, nuptiis, & carnibus, & vino abstinuerit, non propterea quo mens ad cultum pietatis reddatur exercitatior, sed propter abominationem, oblitus, quod omnia pulchra valde, & quod masculum, & fœminam Deus creavit hominem, sed diffamationibus lacessens creationem Dei vocat ad calumniam, aut corrigitor, aut deponitor, aut ex Ecclesia rejicitor. Consimiliter & Laicus.

LI. Si quis Episcopus, aut Presbyter eum, qui a peccato revertitur, non recipit, sed rejicit, deponitor, eo quod Christum offendat, qui dixit, ob unum peccatorem, qui resipiscat, gaudium oboriri in Cœlo.

LII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus carnibus & vino Festivis diebus non utatur, idque per abominationem, non propter exercitationem ad cultum pietatis, deponitor, tamquam qui cauterio notatam habet conscientiam, & multis auctor sit offendiculi.

LIII. Si quis Clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit, a communione excluditor: excepto tamen eo, qui necessario in itinere in commune divertit hospitium.

LIV. Si quis Clericus Episcopum contumelia affecerit, deponitor: Principi enim populi tui non maledices.

LV. Si quis Clericus contumelia affecerit Presbyterum, aut Diaconum, a communione segregator.

LVI. Si quis Clericus mancum, aut mutum, surdumve aut cœcum, aut eum, cui vitiosus incessus est, subsannaverit, communione privator. Consimiliter & Laicus.

LVII. Episcopus, aut Presbyter, qui negligentius circa Clerum, vel populum agit, neque in pietate eos erudit, a communione segregator. Si vero in ea socordia perseveravit, deponitor.

LVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter Clerico ex inopia laboranti necessaria non suppeditaverit, a communione rejicitor, sin perseverat, deponitor, ut qui Fratrem suum negaverit.

LIX. Si quis falso inscriptos impiorum libros tamquam Sacros in Ecclesia ad populi & Cleri corruptionem publicaverit, deponitor.

LX. Si accusatio contra Fidelem instituatur de fornicatione, aut adulterio, aut quacumque alia actione prohibita, & convictus fuerit, in Clerum non perducitor.

LXI. Si quis Clericus per metum humanum, vel Judæi, vel Græci, vel Hæretici negaverit, si quidem nomen Christi, ab Ecclesia rejicitor, si vero nomen Clerici, deponitor; pœnitentia tamen ductus, ut Laicus recipitor.

LXII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicumque ex Sacerdotali consortio comederit carnes in sanguine animæ ejus, aut a bestiis abreptum, aut suffocatum, deponitor: hoc enim Lex prohibuit. Sin vero Laicus fuerit, a communione excluditor.

LXIII. Si quis Clericus, aut Laicus Synagogam Judæorum, aut Hæreticorum conventiculum ingressus fuerit, ut preces cum illis conjungat, deponitor, & a communione excluditor.

LXIV. Si quis Clericus in concertatione aliquem pulsaverit, & uno ictu, ac pulsatione interemerit, deponitor propter temeritatem suam. Sin vero Laicus sit, arcetor a communione.

LXV. Si quis Clericus dominicum diem, aut Sabbatum, uno solo dempto, jejunare deprehendatur, deponitor; sin Laicus, a communione ejicitor.

LXVI. Si quis virginem sibi non desponsatam admota vi detinet, a communione suspenditor. Non licitum autem esto aliam ducere: sed eam detineto, quam sollicitavit, quamvis paupercula sit.

LXVII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus secundam ab aliquo ordinationem susceperit, deponitor tam ipse, quam qui ipsum ordinavit: nisi forte constet ordinationem eum habere ab Hæreticis

ticis. Qui a talibus baptizati, aut ordinati sunt, hi neque Fideles, neque Clerici esse possunt.

LXVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut Lector, aut Cantor Sacram Quadragesimam Paschæ, aut quartam feriam, aut Parasceve non jejunaverit, deponitor, præterquam si imbecillitate impediatur corporis: Sin Laicus sit, communione privator.

LXIX. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicumque ex Clericorum consortio cum Judæis jejunaverit, aut communem Festum diem cum ipsis egerit, aut Lautitia Festi, nempe azyma, aut aliud hujus generis ab eis susceperit, deponitor: Si Laicus a communione segregator.

LXX. Si quis Christianus oleum ad Sacra Gentilium, ad Synagogam Judæorum in Festis eorum detulerit, aut lucernas incenderit, a communione excluditor.

LXXI. Si quis Clericus, aut Laicus ceram, aut oleum ex Sancta subripiat Ecclesia, a communione sejungitor.

LXXII. Vas aureum, & argenteum sanctificatum, aut velamen, linteumve nemo amplius in suos usus assumito; iniquum enim est. Cæterum si quis deprehensus fuerit, excommunicatione mulctator.

LXXIII. Episcopum de aliquo per fide dignos accusatum homines, ab Episcopis vocari necessarium est. Et si quidem comparuerit, & confessus, convictusque fuerit, censura irrogator Ecclesiastica. Si vero vocatus non obtemperaverit, secunda quoque vice vocator, missis duobus ad ipsum Episcopis. Quod si per contumaciam, nec sic quidem comparuerit, Synodus suam contra ipsum pronuntiato sententiam, ne quid tergiversando, detrectandoque judicium lucrifacere videatur.

LXXIV. In dictionem testimonii contra Episcopum Hæreticus non admittitor, sed neque Fidelis, si solus sit; In ore enim duorum, aut trium testium consistet omne dictum.

LXXV. Item non oportet Episcopum Fratri, aut Filio, aut alteri cognato humano gratificari affectu. Neque enim Ecclesiam Dei conferre debet in hæredes; Enim vero si quis id fecerit, irrita permaneto ordinatio: ipse autem Excommunicatione percellitor.

LXXVI. Si quis oculo defectus, aut obtuso crure existat, & dignus sit; Episcopus efficitor: non enim mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquinatio animæ

LXXVII. Qui vero mutus, surdusve, & cœcus est, Episcopus non efficitor: non quia oblæso corpore est, sed ne Ecclesiastica impediantur munia.

LXXVIII. Si quis Dæmonem habeat, Clericus non efficitor: sed neque cum Fidelibus preces fundito; Mundatus vero recipitor: & si dignus fuerit, efficitor.

LXXIX. Qui ex vita gentili advenerit, & baptizatus est, aut ex conversatione prava; eum justum non est protinus promoveri in Episcopum. Injurium enim est, eum, qui non prius specimen, & documentum de se præbuerit, aliorum Doctorem existere, nisi alicubi dono Divinæ Gratiæ hoc fiat.

LXXX. Dicimus, quod non oporteat Episcopum, aut Presbyterum publicis se administrationibus immittere: sed vacare, & commodum se exhibere usibus Ecclesiasticis. Animum igitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus Dominis servire juxta præceptum Dominicum.

LXXXI. Servi, si in Clerum promoveantur citra Dominorum voluntatem, hoc ipsum operatur redhibitionem: Si quando vero servus quoque gradus ordinatione dignus videatur (qualis & noster Onesimus apparuit) & Domini consenserint, manuque emiserint, & domo sua ablegaverint, efficitor.

LXXXII. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui militiæ vacaverit, & simul utrumque retinere voluerit, tam Officium Romanum, quam sanctionem Sacerdotalem, deponitor. Quæ enim Cæsaris sunt, Cæsari: & quæ Dei, Deo.

LXXXIII. Quisquis Imperatorem, aut Magistratum contumelia affecerit, supplicium luito, & quidem si Clericus sit, deponitor, si Laicus a communione removetor.

LXXXIV. Sunto omnibus vobis Clericis simul, & Laicis venerandi, ac sacri Libri, veteris quidem Testamenti, Moysis quinque, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Jesu Filii Nave unus, Judicum unus, Ruth unus, Regnorum quatuor, Derelictorum ex libro dierum duo, Esther unus, de Machabæorum gestis tres, Job unus, Psalterium unus, Salomonis tres. Proverbia, Ecclesiastes, Canticum Canticorum; Prophetarum duodecim: Unus Esaiæ, Hieremiæ unus, Ezechiel unus, Daniel unus; Inquiritor autem a vobis extrinsecus, ut adolescentes vestri addiscant item Sapientiam eruditi Syrach. Nostra vero, hoc est novi Testamenti Evangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis: Pauli Epistolæ quatuordecim, Petri Epistolæ duæ, Joannis tres, Jacobi una, Judæ una, Clementis Epistolæ duæ, & præceptiones, quæ vobis Episcopis per me Clementem in libris octo nuncupatæ sunt, quas omnibus publicare non oportet ob quædam arcana, quæ in se continent: Et actiones nostras Apostolorum. (*)

Apostolorum traditiones non possunt in dubium 17
revocari, & ab omnibus sunt observandæ; Concil. Ephesin. *in Epist. ad Nestorium*, Cyrillus Alexandr. *in Lib. de recta Fide ad Theodosium*, Innocent. I. *Epist. 2. ad Victric. apud Turrian. de Canonib. Apost. lib. 1. cap. 12.* Marcellus I. *Epist. 1.* Apostolorum 18
Litteras contemnens est hæreticus, *cap. Quid autem caus. 24. q. 3.* Apostoli cum Christo habuerunt usum, 19
& dominium aliquorum mobilium, & affirmare contrarium, est hæreticum, *cap. Cum inter* Extravagant. Joann. XXII. *de verborum significat.* Apostoli cum 20
Christo multa habuerunt, de quibus poterant disponere; *cap. Quia quorumdam*, Extravag. Joan. XXII. *de verbor. significat.* Apostolorum præceptum de pe- 21
cunia non habenda, non fuit rigorosum; *cap. Quia quorumdam ibidem §. Adhuc licet*; ubi post multa habentur hæc præcisa verba: *Præterea Augustinus dicit expresse, quod illud non fuit præceptum, sed potestas recipiendi necessaria ab iis, quibus prædicabant Evangelium, quam servare Apostolis, licuit, vel etiam non servare.*

Ad-

(*) *Iste Canon ex Bail & aliis* hic, *est apocryphus, quia omittit varios libros Canonicos, & alios non Canonicos admittit.*

Additiones ex aliena manu.

22 Plura de Apostolis ab Auctore asseruntur, quæ non solum in controversiam revocantur, sed etiam ut falsa exploduntur ab omnibus ætatis nostræ eruditis Viris. Nos vero tum ea, quæ omisit ipse, supplebimus, tum ea indicabimus, quæ ex auctoribus hac de re suspectis nimis confidenter asseruit. Apostolos itaque Christus Dominus elegit duodecim, non generis nobilitate, non honoribus, nec litteris conspicuos, sed *idiotas elegit, ut confunderet Mundum*, teste Augustino *tract.* 7. *in Joannem*; *& humiliter natos, inhonoratos, illiteratos, ut quidquid magnum essent, & facerent, ipse in eis esset & faceret*, ut idem asserit S. Pater *lib.* 18. *de Civit. Dei cap.* 49. Rem præclare exponit Ambrosius lib. 5. in Lucam cap. 7. per hæc verba: *Adverte cœleste consilium: non sapientes aliquos, non divites, non nobiles, sed Piscatores, & Publicanos: quos dirigeret, elegit, ne traduxisse prudentia, ne redimisse divitiis, ne potentiæ, nobilitatisque auctoritate traxisse aliquos ad suam gratiam videretur, ut veritatis ratio, non disputationis gratia prævaleret.*

23 Origine Galilæi fuere. Nam Angeli *Actorum* 19. Viros Galilæos appellarunt, & Judæi diversarum nationum Galilæos eosdem dixere, dum eos audientes mirarentur dicentes, *Nonne omnes isti, qui loquuntur Galilæi sunt? quos tamen nos audivimus loquentes*

24 *nostris linguis Magnalia Dei*. Qui fratres Domini dicuntur, ortum ex Tribu Juda habuere; reliquos vero ex Tribu Zabulon & Nephthali fuisse tradunt Hieronymus *in Esaiam cap.* 9. Theodoretus *in psal.* 67.

25 Præter duodecim a Christo selectos tres alii recensentur Apostoli, S. Mathias in locum Judæ proditoris ab Apostolis suffectus, atque Paulus, & Barnabas peculiari Sancti Spiritus instinctu Apostolatus munere insigniti. Nec desunt qui dicant, S. Joannem Baptistam Apostolum fuisse Æterni Patris; Hieronymus *in c.* 1. *ad Galatas* ait *Unde & nos possumus intelligere Joannem quoque Baptistam, & Prophetam & Apostolum appellandum. Siquidem ait Scriptura*: Fuit homo missus a Deo cui nomen erit Joannes.

26 Inquiri hic quoque solet, num fuerint Apostoli matrimonio conjuncti; Turtullianus *lib. de Monogamia cap.* 8. *Petrum solum*, inquit, *invenio Maritum per Socrum.* Eamdem sententiam clarius exponit Hieronymus *lib.* 1. *adversus Jovinianum c.* 14. *Quoniam excepto Apostolo Petro non sit manifeste relatum de aliis Apostolis, quod uxores habuerint: & cum de uno scriptum sit, ac de cæteris tacitum, intelligere debemus sine uxoribus eos fuisse, de quibus nihil tale Scriptura significat.* Paulo vero infra subdit: *Petrus, & cæteri Apostoli; ut ei* (hoc est Joviniano) *ex superfluo interim concedam, habuerunt quidem uxores, sed quas eo tempore acceperant, quo Evangelium nesciebant. Qui assumpti postea in Apostolatum reliquerunt officium conjugale. Nam cum Petrus ex persona Apostolorum dicit ad Dominum*: Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te: *respondit ei Dominus*; Amen dico vobis, quoniam nemo est, qui dimiserit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Dei, qui non recipiat multo plura in sæculo ipso, & in sæculo futuro vitam æternam. Et *epist.* 50. *ad Pammachium cap.* 8. *Apostoli vel Virgines, vel post nuptias continentes fuerunt.* Ambrosius autem in ea esse videtur sententia *lib.* 4. *in Lucam cap.* 4. ut non solum Petro, sed etiam Andreæ uxor fuerit, & quidem soror uxoris ipsius Petri: ait enim *fortassis in typo mulieris illius Socrus Simonis & Andreæ variis criminum febribus caro nostra languebat.* Auctor Commentarii in Epistolas Sancti Pauli (qui non Ambrosius, sed Hilarius quidam Sardus secta Luciferianus, & Anabaptista a viris eruditis censetur, & quem S. Hieronimus false irridens orbis Deucalionem appellat *adversus Luciferianos cap.* 9. *in epist.* 11. *ad Cor. cap.* 11. scripsit: *Omnes Apostoli exceptis Joanne & Paulo uxores habuerunt.* At obscuri suspectique auctoris sententia fidem non meretur, præsertim dum cum iis, quas recitavimus, auctoritatibus comparatur. Ferunt nonnulli, Pe- 27
trum ante Apostolatum ex conjuge filiam Petronillam suscepisse; Etsi aliqui arbitrantur Petronillam filiam Petri spiritualem dumtaxat fuisse, eodem prorsus modo quo idem Petrus *epist.* 1, *cap.* 5. *v.* 13. Marcum filium suum appellavit; idque comprobat etiam Baronius *ad annum* 69. §. 3. (*) Confer Zaccariæ historiam Polemicam Cœlibatus *lib.* 1. *cap.* 7.

(*) De Apostolorum Cœlibatu erudite disserit, ut solet; idem Franciscus Antonius Zaccaria in Historia Polemica Sacri Cœlibatus italico idiomate Rom. an. 1774. vulgata *cap.* 1.

Quantum ad Apostolorum baptismum probanda 28
neutiquam videtur Auctoris assertio, qua solum Petrum a Christo, Apostolos vero reliquos ab ipso Petro baptizatos contendit. Evodius enim ille, cujus ipse sententiam sequitur, non is est, qui Antiochenam Sedem post Petrum occupavit. Nam epistola illa, quæ inscribitur lumen, & ex qua sententiam illam decerpsit Nicephorus, veteribus omnibus ignota fuit, ut Baronius *ad annum* 71. §. 13. animadvertit ac nonnisi ut alterius obscuri Evodii sive suspecti auctoris fœtus haberi potest. Nec tanta haberi potest fides Moscho haud multæ auctoritatis septimi sæculi Scriptori, dum id ex jam amisso quinto hypotyposeon Clementis Alexandrini libro comprobare studet. Nam scimus, in suo *Prato Spirituali* plures hunc habere fabellas, & aliunde constat, etiam Alexandrinum Clementem apocryphis plerumque usum fuisse. Satius ergo ducimus id hac in re tenere, quod indubiæ fidei auctores, Patresque tradiderunt: Augustinus *epist.* 265. *alias* 108. ait, *Scriptum est quando baptizatus sit Apostolus Paulus, & scriptum non est quando baptizati sint alii Apostoli: Veruntamen etiam ipsos baptizatos intelligere debemus sive baptismo Joannis, sicut nonnulli arbitrantur, sive, quod magis credibile est, baptismo Christi.* Nam Christus apud Joannem *cap.* 13. *v.* 10. lotos illos ac mundos esse affirmat. Ambrosius vero in Lucam *cap.* 18. omnes a Christo baptizatos pro certo statuit: nam ait: *laverat eos Jesus; lavacrum aliud non quærebant. Uno enim Christus baptismate omnia solvit baptismata.* Similia habet Hilarius Pictaviensis *in Matth. cap.* 20. ubi scribit, Apostulos sequutos esse Christum *in regeneratione, in lavacro baptismi, in fidei santificatione, in adoptione hæreditatis.* * Vide Antonii Sandini Historiam Apostolicam, *de Apostolis in universum, n.* 10. (*) Confer *not.* 33. *ad Hermam Tom.* 1. *R.D. Apostolicor.*

29 Apostolis in ultima cœna potestatem contulit con-
ficiendi Eucharistiam, dum postquam dixerat *Acci-
pite & manducate*, subjunxit *hoc facite in meam com-*
30 *memorationem*. Sed post resurrectionem eisdem ligan-
di solvendique potestatem fecit per illa verba, *quod-
cumque ligaveritis super terram, erit ligatum & in cœ-
lis, & quodcumque solveritis super terram, erit so-*
31 *lutum & in cœlis*. Quoad extraordinariam eorumdem
potestatem, nil Auctori addendum censeo. At certa res est, Petrum, Apostolorum Principem, atque caput totius Ecclesiæ fuisse constitutum, cui jure ordinario, in Successores quoque transferendo, jus, seu potestas esset in Universam Ecclesiam, cum privilegio conjuncto, quo errare non posset, dum gregi sibi concredito ea, quæ Christus Ecclesiæ suæ revelavit, inculcaret, proponeret, & explicaret. Nam soli Petro dictum est: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. Soli Petro munus injunctum est etiam Fratres, hoc est Episcopos, in Fide confirmandi: *Et tu aliquando conversus confirma Fratres tuos*; Soli denique Petro post trinam de suo erga Christum amore Confessionem, dictum legimus; *Pasce oves, pasce agnos meos*. Iis sane, cum spectato verborum tenore, tum ex perpetua & constanti Ecclesiæ traditione edocemur, hanc Petro, ejusque Successoribus præ ceteris fuisse Apostolis concessam prærogativam, ut fundamentum illud sit, quo tota Christi Ecclesia regitur; Ut Caput sit, ac Princeps totius Christianæ Reipublicæ; Ut ille sit Pastor, qui universum Christianum Populum, omnesque per Universum Orbem constitutos Episcopos, concredita sibi a Christo doctrina, regere debeat; Ut ille denique Judex sit, cujus sententia, quæ errori obnoxia esse non potest, ortæ de Religione controversiæ finiantur.

32 Non negamus, Apostolos condidisse Symbolum, Christianæ scilicet doctrinæ compendium, quo fideles veluti propriæ Fidei tessera uterentur. Perpetua enim & constans hac de re universæ Ecclesiæ traditio id extra controversiam ponit. Nam initio V. sæculi cum de hoc Symbolo ex professo tractare Patres cœpissent, nemine contradicente, veluti traditam ab Apostolis Fidei regulam jam antea ab omnibus Ecclesiis susceptam universim receptum ac commendatum fuit. Testantur id Rufinus *in expositione Symboli*, Hieronymus *in Epistola ad Pammachium*, Ambrosius tum variis in locis, tum præsertim in *sermone ultimo de jejunio Eliæ*, Augustinus *de Fide & Symbolo*; Maximus Taurinensis *homilia de traditione Symboli*, Petrus Chrysologus *sermone 65. in Symbolum Apostolorum*, Cælestinus Papa *in Epistola ad Nestorium*, Cassianus *lib. 5. de Incarnatione cap. 3.* ac Leo I. *Epistola 27. quæ est ad Pulcheriam Augustam, atque alii*. Ii omnes, aliique illius ætatis Patres duo testantur, scilicet omnes per universum dispersas Ecclesias hanc Fidei regulam habuisse, omnes Ecclesias credidisse ab Apostolis hanc fuisse profectam. Itaque v. Ecclesiæ sæculo Ecclesiæ omnes Symbolum, quod ab Apostolis confectum crederent, habuerunt; nec scimus ab aliquo ante xv. Ecclesiæ sæculum fuisse in dubium revocatum. Quamobrem certo statui posse videtur, rem ita se habere.

Sed clariora quoque suppetunt ad rem demonstrandam. Primum, quia verisimile non est Apostolos Fidei compendium non edidisse, quod catechumenis memoriæ mandandum esset, & quo veluti tessera fideles discernerentur ab aliis. Deinde quia hujusmodi Symboli mentio occurrit apud Patres secundi, & tertii sæculi, qui palam faciunt, Ecclesias omnes ab Apostolis illud suscepisse. Irenæus *lib. 1. adversus hæreses cap. 1.* de regula veritatis immobili verba facit, *quam quisque per baptismum acceperit*: & *cap. 2. Ecclesia*, inquit, *per universum Orbem usque ad fines terræ seminata ab Apostolis & Discipulis eorum accepit eam fidem, quæ est in unum Deum Patrem Omnipotentem &c.* ubi veluti paraphrasi explicatum exhibet Apostolorum Symbolum. Tertullianus circa finem secundi sæculi *libro de velandis virginibus* ejusdem Fidei confessionis mentionem facit, eamque Fidei regulam Christianis omnibus communem vocat, cujus initium esse ait: *Credo in unicum Deum Omnipotentem &c.* Idemque reperit cum *adversus Praxeam cap. 2.* tum *alibi passim*. Cyprianus quoque ejusdem meminit Symboli *Epistola, quæ est ad Magnum*, atque *alia ad Numidiæ Episcopos scripta*. Itaque a Patribus trium priorum sæculorum satis indicatum habemus Symbolum per Apostolos confectum. Ex quo facile concludere est, Patres quinti sæculi, qui literis illud tradidere, ac veluti in Ecclesias omnes ab Apostolis derivatum commendavere, perpetuam atque constantem omnium sæculorum traditionem fuisse sequutos. Reliqua vide apud Natal. Alexand. Matthæum Petitdidier *in observationibus ad Biliothecam Dupini*, Cellier, aliosque Theologos, qui Hæreticos ac intemperatos illos Criticos confutaverant, qui aut certum non esse Apostolos hujusmodi Symbolum confecisse, cum Calvino & Erasmo asseruerunt; aut paulatim ab Ecclesia fuisse confectum cum Kinchio & Basnagio docuerunt, vel denique ab Episcopis & Presbyteris Ecclesiæ Romanæ repetendum esse cum Vossio, atque Pachero arbitrantur.

Hactenus a nobis indicata ostendunt quidem *Apo- 33
stolos discessuros ab invicem normam prius futuræ sibi in commune prædicationis constituisse, atque hanc bene credentibus dandam esse regulam statuisse, ab ipsis compositam*, ut scribit Rufinus *in expositione Symboli*, non vero quemlibet suum articulum pronunciasse, ut ex Auctore sermonis *de tempore* falso Augustino adjudicati Auctor noster asseruit. Nam ad id certo adstruendum Antiquorum traditio deest, & varietates, quæ in Symbolo occurrebant quinto Ecclesiæ sæculo, dum scripsit Rufinus, valde suspectam faciunt incerti illius Scriptoris auctoritatem, qui prædictum *de tempore* sermonem conscripserat; Etenim articulus de descensu Christi ad inferos neque in Symbolo Ecclesiæ Romanæ, neque in Orientalibus reperiebatur, ut refert ipse Rufinus, sed Fides illi subjecta verbis continebatur *sepultus est*, ex ejusdem Rufini observatione: Item articulus de Sanctorum Communione in Symbolo Ecclesiæ Aquilejensis, atque in Græcis Latinisque antiquis Symbolis desiderabatur; Sicut etiam articulus de Vita æterna, qui articulo de Carnis resurrectione inclusus reputabatur in Symbolis plerisque, qui pro fine habebant, *Carnis resurrectionem*. Id autem demonstrare videtur, non extitisse prioribus sæculis traditionem, de duodecim articulis ita a duodecim Apostolis confectis, ut suum quisque pronunciaverit:

Hæc

Hæc enim traditio, ne illa occurreret variatio, obstitisset. Quamobrem statuendum videtur, fuisse quidem Fidei compendium ab Apostolis confectum, quo veluti tessera uterentur fideles, sed incertum omnino esse, num ab uno alteri communicatum fuerit, num omnes simul convenerint, vel num singuli suum articulum pronunciaverint.

Quantum ad Canones Sanctorum Apostolorum, quos ex *Capite Placuit*, per Clementem Romanum in unum congestos asserit Auctor, hæc ex Joanne Douiatio adnotare necessarium existimavimus.

34 Certum est, a temporibus Apostolorum, atque adeo ab ipsis Apostolis de rebus Fidei ac morum haberi cœpta Concilia, ut vel ex Apostolorum actibus liquet. Unde nil mirum, si antiquissima Regularum Ecclesiasticarum collectio aut collectionis instar sub canonum Apostolicorum nomine prodierit, quam J. C. Beveregius, qui nuper in Anglia Synodicon edidit, Codicem Canonum Ecclesiæ primitivæ merito dici posse opere proprio contendit.

35 Hæc sub Clementis Romani Episcopi titulo una cum octo libris Apostolicarum Constitutionum vulgata est: nec desunt qui Apostolis has Regulas assignaverint: atque in eo numero esse videtur Justinianus *Nov. 6. in fin. præfat.* & Balsamon *in can. 2. Synodi Trullanæ*. Eaque de causa inter Agiographa recensentur a Joanne Damasceno, & aliis. Turrianus & Salmerone Societate Jesu in Concilio Hierosolymitano, quod in actibus Apostolorum memoratur, editas arbitrantur; & collectio Arabica, e Bibliotheca Boldejana a jam nominato Beveregio laudata, in summo Sionis conditas, atque a Clemente Petri discipulo enunciatas refert. Contra *in præfat. Nomo-Canonis* Photius, Hincmarus, aliique, in quibus ipsi Quini-sextæ Synodi Patres, non Canones Apostolorum vocant, sed *Canones, qui dicuntur Apostolorum*.

36 Clementem sane eorum Auctorem aut editorem fuisse, plurima sunt, quæ dissuadeant; præsertim vero quod non pauca his Canonibus contineantur partim ab Ecclesiæ Romanæ usu aliena, ut prohibitio jejunandi Sabbato *can. 65.* partim quæ tempore S. Clementis recepta fuisse, ac certo jure constituta non facile probari possit: qualia forte Provinciarum Ecclesiasticarum & Parochiarum seu Diœceseon Episcopalium distributio, Concilia Metropolitanorum annua, bonorum ad Ecclesiam pertinentium ab Episcopi bonis distinctio, quo pertinent Canones 14. alias 15. 35. 38. & 40. Sed quamvis Eruditorum fere consensu nec Canones illi, nec Constitutiones & alia Clementi adscripta opus esse credantur aut Apostolorum, aut etiam Clementis Papæ: nihil tamen ambigitur, quin tum hæ, tum illi satis expressa servent antiquæ disciplinæ vestigia, quæ Auctorem ostendunt non doctum modo & pium, sed priscum quoque, nec tertio Christi sæculo posteriorem.

37 De tempore vetustæ hujus collectionis parum constat. Dubitari quidem non potest, quin non modo ante Chalcedonensem *can. 2. Chalced. ex 30. Apostol,* & Ephesinam Universales Synodos cogniti essent, cum in illis Synodis horum Canonum aliqui non obscure indicentur; sed & ante Concilium Antiochenum, quod eorum non paucos innovavit, atque ideo ante Nicænum Œcumenicum 1. in lucem prodiisse, facile probari potest, cum in hoc Canones illi partim insinuentur, partim etiam palam laudentur. Canon quippe Apostolicus sextus designatur canone 9. Concilii Nicæni, ubi de criminis alicujus reis ad Ordines præter Canonem promotis agitur. Canon 15. sive 14. Apostolorum de migrationibus Episcoporum & Clericorum indicatur Canon. 15. & 16. Nicænis. Canon quoque 62. Apostolorum de lapsis non promovendis Canone Nicæno 10. demonstratur. Aperte vero repeti videntur Nicæno 1. Canon Apostolicus 21., & seqq. de Eunuchis per vim factis a Clero non arcendis. Canone autem 2. Nicæno qui est de recens baptizatis non statim promovendis contra Canonem Ecclesiasticum, quid aliud quam Canon Apostolorum 80. scribitur? Canone denique Nicæno 15. qui tradit de excommunicatis ab Episcopis unius Provinciæ servandum esse Canonem, qui ab aliis Episcopis eos admitti prohibet, nonne manifeste ad Canones Apostolorum 12. alias 13. & 42. alias 43. refertur.

Nondum innotuisse hanc collectionem anno Christi 258. quo agitabatur controversia de baptismo hæ- 38
reticorum inter Stephanum Summum Pontificem illorum baptisma recipientem, atque B. Cyprianum Carthaginensem, & Firmilianum Cæsareæ in Cappodocia Episcopum illud respuentes, ex eo inducit Illustriss. Petrus de Marca *l. 3. de concord. Sacerd., & Imp. c. 2.* quod Firmilianus cum Sanctorum Petri, & Pauli quædam loca non satis perspicua in suam sententiam adduceret, eamque consuetudine Asiaticorum tueretur: non tamen meminit Canonum Apostolorum 46. & 47. quos profecto, si illi tum in lucem prodiissent, minime omissurus fuisset, utpote qui ejus sententiam manifeste adstruerent. Damnantur enim Canone 46. Episcopus & Presbyter hæreticorum baptismum admittentes; & Canone 47. deponi jubetur is, qui pollutum ab impiis (idest ab Hæreticis baptizatum) non baptizaverit, non minus quam is qui rite & secundum veritatem baptizatum adhuc baptizaverit. Hinc conjicit Eruditissimus Præsul, paulo post illam Firmiliani adversus Stephanum contentionem, forte & ejus occasione, editos, aut collectos fuisse hos Canones, paulo scilicet postquam Iconii in Lycaonia vicinarum Orientis Regionum Episcopi frequenti Synodo convenissent; quæ Synodus eadem sanxerat, quæ duobus illis Canonibus Apostolorum 46. & 47. continentur.

Verum nuperus Synodici Editor ante laudatus pro- 39
bat, horum Canonum aliquos antiquissimis tum Græcis, tum Latinis Patribus longe ante Iconiense Concilium cognitos fuisse, Clementi Alexandrino, ac Tertulliano circa annum Christi 195. Origeni non multo post, & Cypriano, qui anno 225. passus legitur. Indicantur ab iis verb. grat. Canones 7. 17. 31. 47. 50. 61. 81. deque iis rebus habita jam ante Concilia. Nam Cypriano teste *in Epistola ad Jubajanum*, jam ejus tempore statutum fuerat, ut hæretici ad Ecclesiam Catholicam conversi baptizarentur, *cum* inquit, *jam multi anni sint, & longa ætas, ex quo sub Agrippino bonæ memoriæ viro convenientes in unum Episcopi statuerunt:* quod de Episcopis Africanis accipiendum est; Agrippinus enim Carthaginensis Episcopus fuerat. Idem autem, ut diximus, Canone Apostolorum 47. constitutum reperitur. Pascha quoque cum Judæis celebrari non debere, quo pertinet

Ca-

Canon Apoſtolicus 7. alias 8. Synodi plures ante annum 198. ſanxerant, Romana ſub Victore I. Palæſtina, Pontica, Gallica &c. de quibus Euſebius *lib.5. Eccles. hiſtor. cap.22.* & Beda: ex quibus patet, recte Hincmarum conjeciſſe, editos fuiſſe aut collectos Canones, qui dicuntur Apoſtolorum, iis temporibus, quibus nondum libere Concilia celebrabantur.

40 Quod attinet ad horum Canonum auctores, locumve, ubi primum prodierint, ex 1. illorum Canonum colligi poteſt, conditos non eſſe ab Epiſcopis Aſianæ Diœceſis, ut qui 14. luna Paſcha celebrarent a temporibus S. Polycarpi. Et ſi quidem omnes ſimul, eodemque loco eſſe compoſitos conſtaret, minus impeditam quæſtionem faceret Hyperberetæi menſis habita mentio Can. 38., quo nomine cum October lingua Syro-Macedonica, uſu tunc per Syriam, & Orientem recepta, ſignificetur, apparet, hunc Canonem in Syria conceptum; unde ſequeretur cæteros quoque iiſdem e locis manaſſe. Verum non deſunt, qui ſatis probabiliter conjiciant, diverſis in Synodis, diverſiſque temporibus editos. Huic ego ſententiæ ſic accedo, ut magnam partem ex Conciliis, quæ in Orientis præſertim tractibus ſub finem ſecundi, & initium tertii ſæculi habita ſunt, partim ex moribus, qui per earumdem Regionum Eccleſias invaluerant, tertio currente ſæculo, ſive quod veriſimilius videtur, plurium Antiſtitum opera collectos exiſtimem; neque aliud voluit Illuſtriſſimus Marca, cum paulo poſt Iconienſem anni 258. Synodum in lucem exiiſſe ſcripſit hanc Collectionem. Itaque Orientales Epiſcopi ſub illud tempus antiquas diſciplinæ regulas, & traditiones vel ab Apoſtolis acceptas revera, vel quas ab iiſdem accepiſſe videri volebant, in unum codicem conjecerunt: cui ut majorem conciliarent auctoritatem, *Canones Apoſtolorum* appellarunt, & Clementem Petri Diſcipulum ac Succeſſorem pro illorum collectore venditarunt; idque forte, quæmadmodum non inſcite ſuſpicatur Marca, ut Stephano Romano Pontifici vetuſtioris longe Pontificis nomen opponerent.

41 Numerum horum Canonum alii alium conſtituunt. Græci 85. habent, vel 84. duobus in unum collatis. Apud Latinos nonniſi 50. numerantur. At *Canon.2. diſt.16.* ſub nomine Zephyrini Papæ ſexaginta; vel quemadmodum alii legunt, ſeptuaginta agnoſcit. Quamquam Bellarminus errorem in numero ſuſpicatur, & Polycarpus ex eodem Zephyrino quinquaginta tantum numerat. Verum hæc lis ſatis facile dirimi poterit, ſi dicamus, ſub nomine Apoſtolorum re vera proditos fuiſſe quinque & octoginta Canones; Sed veris Apoſtolorum, aut Apoſtolicorum virorum traditionibus ac regulis quædam ab Hæreticis fuiſſe admixta, ita ut corrupti ac interpolati prodierint; quod & Epiphanius obſervavit: unde nihil mirum ſi non omnes ubique recepti fuerint, præſertim cum in Oriente compoſiti non pauca contineant ex moribus Orientalium Eccleſiarum ab Occidentalium uſu aliena.

42 Auctoritatem eorum confirmare videtur, uti jam dictum eſt, Tertullianus *lib. adverſus Praxeam*, dum Canones Apoſtolorum ſcribit eſſe nobis per manus traditos: S. Athanaſius *in Synopſi* (ſiquidem ea vere Athanaſii eſt) ubi eos numerat inter Agiographa: Synodus ſexta in Trullo *Can.2.* jubens eos poſthac firmos, & ſtabiles permanere; atque omnium maxime S. Joannes Damaſcenus *lib.4. de Fide orthod. cap.14.* qui eos inter Scripturas Sacras videtur recenſere. Accedit quod a Dionyſio Exiguo inſerti ſunt initio Codicis Canonum Eccleſiæ Romanæ, atque ab Iſidoro corpori Canonum præfixi, cujus in præfatione relata *Can.4. diſt.16.* eos cæteris Conciliis ſe præponere ait: *propter eorum auctoritatem; & quod SS.Patres eorum sententias Synodali auctoritate roboraverunt, atque inter Canonicas Conſtitutiones poſuerunt:* quæ verba ſine dubio ad dictum Canonem 2. Synodi Quini-Sextæ referenda ſunt, cum illius quoque verba initio ejus *Canonis 4. diſt.16.* habeantur: ideoque tribui non poſſunt Iſidoro Hiſpalenſi ante illam Synodum defuncto. Sunt tamen alterius Iſidori, qui ejus corpus Canonum amplificavit; qua de re infra. Contra Gelaſius Papa *Can.3. diſt.15.* Vetus Iſidorus *Can.1. diſt.16.* eos apocryphis adſcribunt; poſterior enim ab hæreticis ſub nomine Apoſtolorum compoſitos fuiſſe affirmat. Ad hæc concilianda obſervandum eſt, Apocrypha eſſe duorum generum, alia quippe omnino rejecta atque damnata ſunt ab Eccleſia Catholica; alia non improbata quidem, ſed e numero Canonicorum, quibus a nonnullis inſerebantur, rejecta. Hoc poſteriore ſenſu Apocryphi ſunt omnes illi Canones nomine Apoſtolorum inſcripti: priore vero ſenſu illa dumtaxat, quorum ſententia receptæ in Eccleſia doctrinæ adverſatur. Generaliter vero, quamvis omnes a Græcis admittantur, a Latinis tamen ex parte tantum, hoc eſt Quinquaginta priores recipiuntur, ex Urbano II. apud Gratian. *§. Verum ſciendum*, poſt *Can. 6. diſt. 32.* ex Humberto Cardinali ſub nomine Leonis IX. *Can.3. diſt. 16.* quos ſequitur Hincmarus Rhemenſis in *Opuſculo 55. Capitulor.*, illi nimirum, qui a Dionyſio Exiguo relati ſunt in Codicem Canonum. Quin & in quinquaginta illis prioribus multa contineri, quæ temporum progreſſu apud Catholicos Occidentis non plene obſervantur, & res ipſa docet & palam profitetur Martinus Perezius *de traditionibus part. 3. c. de auctoritate Canon. Apoſtolic.* adeo ut Michael Medina *lib. 5. de Sacratorum hominum continentia c. 165.* ſcribere auſus ſit, vix ſex, aut octo in latina Eccleſia obſervari: Quod ſane hyperbolice dictum, cum nec tertia pars eorum in deſuetudinem abierit; & vix duo treſve reperiantur, quos palam Eccleſia repudiet: Hi ſunt *Quadrageſimus ſextus* cum *Quadrageſimo ſeptimo* de Baptiſmate Hæreticorum non recipiendo (quos tamen duos Canones adhibita diſtinctione ſervari adhuc non abſurde dici poteſt), & *Quinquageſimus* de trina merſione in Baptiſmo neceſſario uſurpanda. Nam *ſextus* de Uxore ab Epiſcopo, aut Presbytero non abjicienda, alium habet intellectum ab eo, quem nonnulli putant, fortaſſe, & *decimus* de iis, qui Eccleſiam ingreſſi communionem non percipiunt; & *Vigeſimus* de Clerico fidejuſſionibus inſerviente, ac *Vigeſimus Septimus*, qui non omnibus Clericis, ſed Lectoribus tantum, Cantoribuſque conjugium permittit. Vide Jo. Beveregium in *Pandectis Canonum, sive Synodico*, & Joan. Baptiſtam Cotelerium *in notis ad Clem.* Videatur etiam Van-Eſpen *part. V.* (*) Adde Binerum P. I. Appar. Rupprecht in

in notis historicis *ad lib.* 1. *Titul.* 11. *cap.* 2. & Ballerini in Tract. *de antiq. Collection. & Collector. Canon. p.* 1. *cap.* 1.

Ad Constitutiones quod attinet, eas Baraterius in appendice suæ disquisitionis *de success. Episcopor. Roman. diss.* 1. & 2. collectas tuetur sæc. 11. ineunte e monumentis Apostolorum; immo Guil. Whistonus apud Anglos id egit omni studio, ut Apostolis tribuendas esse suaderet; sed fuit is confutatus a multis, quorum scripta percensent Fabricius *Bibl. Gr. lib.* 6. *cap.* 1. §. 7. & Pfaffius *Introd. in histor. Theol. litter. P.* 11. *p.* 274. *seqq.* Primus illarum meminisse Epiphanius videtur; cum Canonibus tamen Collectas crediderim ego quarto ineunte sæculo.

(*) Joannes Baptista Bartholus Episcopus Feltriensis *Institut. Juris Canon. cap.* 6. & 7. Coletus in dissert. *de Canonibus Apostolicis tom. ultim. Continuat. Prælect. Tournely Ven. edit.* Ballerinii *De antiquis Collectionibus & Collectoribus Canonum part.* 1. *cap.* 1. ut alios omittam, quos recensere longum esset.

APOSTOLI, IDEST LITTERÆ MISSORIÆ.

---

1 Apostoli nomen dicitur derivari a verbo græco *Apo*, quod latine valet idem ac *De*, & *Stolon*, quod latine idem valet ac *Missio*, quasi Dimissio alicujus causæ, quam facit unus Judex ad alium. Sic Hostiensis relatus *in c. Cordi nobis tit.* 15. *de appellat.*
2 *in* 6. *verb. Petat.* Unde Apostolorum nomine in Jure veniunt Litteræ dimissoriæ, quibus reus dimittitur a Judice inferiori ad Superiorem, qui per eos Apostolos instruitur de causa, & processu, ut colligitur *ex cap. Ut super, de appellat. in* 6. & expresse Glossa *in cap. Cordi nobis, de appell. in* 6. *verb. Petat*, & Gloss. *notabil. in Clement. cap. Si a Judicibus, de appell. verb. Nota Apostolos*, & *in cap. Quamvis rigor, Cle-*
3 *ment. de appellat.* Et isti Apostoli qui petuntur in causa appellationis, interdum vocantur Epistolæ, & interdum Dimissoriæ; Glossa *ibid. in Clementin. de appel. cap. Quamvis rigor. verb. Nota*; & dicuntur Dimissoriæ, quia ad eum, ad quem appellatur, causa dimittitur; Joann. Andreas in *l. Dimissoriæ, ff. de verbor. significat. n.* 3. Fagnan. *in cap. Significasti de Offi-*
4 *cio Archidiacon.* & *Communis*. Apostolorum quinque sunt species, scilicet Apostoli Conventionales, Dimissorii, Reverentiales, Refutatorii, & Testimo-
5 niales. Apostoli Conventionales sunt illi, qui dantur a parte adversâ appellationem admittente, sive judicialiter tacente, vel refutante Judice, sive extrajudicialiter sine Judicis interventu; *cap. Sæpe contin-*
6 *git, de appellat.* Dimissorii sunt illi, per quos Judex dimittit appellantem ad Judicem ad quem, quia appellationi detulit, & eam admisit, *cap. Ab eo caus.* 2. ☞ *q.* 6. Dicebantur etiam Apostoli dimissoriæ Litteræ ab Episcopo datæ cuipiam Clerico, vel Laico in aliam Diœcesim proficiscentibus, ut vel Ordinibus initiarentur, vel ad majores promoverentur, aut in Catalogum alterius Ecclesiæ referrentur. Ita Auctor *Additionum de Hierolexicon Macri, Bononiæ editum an.* 1765. *verb. Apostoli*. De hujusmodi Litteris Dimissoriis, seu Dimissorialibus, vide verb. *Ordo art.* 3. *a n.* 36. *usque in finem*. ☜ Reverentiales sunt illi, per 7
quos Judex ob reverentiam Superioris appellati defert appellationi, cui alias deferre non tenebatur; *cap.* 1. *de appellat. in* 6. Refutatorii sunt illi, quos dat 8
Judex non deferens appellationi, exprimendo simul causam, cur appellationem non admiserit; *cap. Cordi nobis de appellat. in* 6. Testimoniales sunt illi, qui 9
non conceduntur a Judice, sed ab honestis, & probis viris; qui testantur reum tempore, & modo debito Apostolos petiisse, & sibi fuisse denegatos. Sic Gloss. *notabil. in cap. Si a Judicibus, Clement. de appell. verb. Nota Apostolus*; Et Gloss. *cap. Cordi nobis, de appellat. in* 6. *verb. Petat in additione* Speculator *in part.* 4. *tit. de appellat.* §. *Sequitur*; Joannes Andreas, & alii passim.

Si Judex requisitus non tradit Apostolos, & ap- 10
pellanti eos denegat, & postea procedit in causa, non valet processus, nisi renunciatum fuisset appellationi; *Cap. ut supra, de appellat. in* 6. ubi expresse dicitur: *Si vero non exhibuerit, si forte in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuisset) ejus invalidus, & irritus sit processus, cap. Ab eo, eodem tit.* ubi etiam expresse dicitur: *Ut si is, a quo appellatur, Apostolos appellanti non tribuat requisitus, ex tunc si forte in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) ejus invalidus sit processus.* Si ap- 11
pellans non petat Apostolos infra triginta dies, censetur renuntiare appellationi. Et si Judex illos dene- 12
gat, vel infra promissum tempus malitiose, aut negligenter ei tradere prætermittit, non valet ejus interim confectus processus; *cap. Ab eo, de appell. in* 6. ubi dicitur expresse; *Ab eo, qui appellat infra triginta dies, instanter Apostoli peti debent, & eidem infra dictum tempus a Judice exhiberi; alias præsumitur appellationi suæ renunciare appellans, si eos infra idem tempus petere prætermittat, etiamsi vadat, aut mittat ad appellationem hujusmodi prosequendam. Illud autem, quod felicis recordationis Innocentius Papa IV. Prædecessor noster statuendum decrevit, ut si is, a quo appellatur, Apostolos appellanti non tribuat requisitus, ex tunc si forte in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) ejus invalidus sit processus, tunc demum obtinet, cum Judex super hoc cum debita instantia, loco, & tempore congruo requisitus eos expresse denegat, vel infra præmissum tempus malitiose, aut negligenter illi tradere prætermittit:* Et 13
quod triginta dies sint terminus ad petendum Apostolos, habetur clare etiam *in leg. Judicibus, Cod. de appellat.* Et Rot. Rom. *par.* 10. *decis.* 164. *n.* 7.

Additiones ex aliena manu.

Apostoli, Dimissoriæ scilicet Litteræ, ab ἀποστέλλω 14
(Græce) *remitto* dicti sunt; ἀποστολὴ idest Apostole, remissio est. Ab *Apo* & *Stole, missio*, non autem *Stolon*, ut Auctor putat, id quod notavit Calvin. in suo *Lexico juridico, verbo Apostol.*

Apostolorum autem, qui Libelli pariter dimissorii 15
appellantur, formam atque solemnia de Jure Romanorum veteri exponit Brissonius *ex leg.* 1. *ff. de libell. dimissor.* ubi Marcianus hæc habet: *Post appellatio-* 16
nem interpositam litteræ dandæ sunt ab eo, a quo appellatum est, ad eum, qui de appellatione cogniturus est; sive principem, sive per quem alium. Quas Litteras Di-

Dimissorias sive Apostolos appellant. *Sensus autem litterarum talis est* : APPELLASSE *puta* LUCIUM TITIUM , A SENTENTIA ILLIUS , QUÆ INTER ILLOS DICTA EST . *Sufficit autem petiisse intra tempus dimissorias instanter & sæpius , ut etsi non accipiatur , ad ipsum contestetur* . Vide Brissonium ipsum , ex quo exscripsimus, *de formulis lib.* 5. *formul.* 179.

17 De Jure quoque Ecclesiastico Apostolorum usum testandæ Appellationis gratia habitum fuisse , quoties Romam ad Summum Pontificem provocaretur , patet ex Concil. Lugdunen. *an.* 1245. nec non ex epist. Hildeberti Episc. Cenomanensis *epist.* 82. quam re-

18 fert Du-Fresne verb. *Apost.* Adeo autem religiose mos hic & forma observari debebat, ut Judex superior, ad quem fuerat appellatum, de causa non judicaret, nisi constitisset, Apostolos per Appellantem postulatos fuisse, atque impetratos, cujus observantiæ negligentiam, quæ aliquantulum irrepserat, graviter redarguit Concil. Narbonen. *ann.* 1430. *apud Martene tom.* 4. *Anecd. col.* 354.

19 Item expostulandi Apostolos consuetudo obtinuit etiam, quoties a Pontifice ad Concilium generale licet non jure provocaretur, ut patet ex *tom.* 6. *Spicilegii Dacheriani pag.* 152. *in appellatione Universitatis Parisien. a Benedicto XIII.* Vide ulterius Du-Fresne *verb. Apostoli*.

20 Apostoli dicti quoque fuerunt Apostilli, ut hac notione eosdem vocari patet apud Matth. Paris *pag.* 458. ita : *Si quis ad Papam duxerit appellandum , causam appellationis in scriptis assignare deproperet, petat Apostillos , quos ei præcipimus exhiberi* .

APPELLATIO.

Articulus I.

Quo ad ea , quæ concernunt Appellationis essentiam , divisionem , & finem .

1 Appellatio est ab inferiori ad Superiorem Judicem provocatio ratione gravaminis illati, vel inferendi facta. *cap. Placuit* 2. *q.* 6. *Est in re communis* .

2 Est igitur duplex , Judicialis una , & Extrajudicialis altera; *cap. Cordi nobis*, *cap. Concertationi*, *de ap-*

3 *pellat. in* 6. *& Clementin.* 3. *eod. tit.* Appellatio Judicialis est, quæ fit ab actu judiciali, scilicet a sententia Judicis, sive definitiva, sive interlocutoria, qua quis se gravatum existimat, aut cum quis citatur a Judice dato nimis brevi tempore peremptorio, tunc si gravatus habet justam causam appellandi juxta *cap.* 1. *de dilation.* vel cum Judex delegatus justam exceptionem partis, quod v. g. vi impetrati Rescripti Apostolici conveniri non possit, admittere non vult, tunc ea pars tamquam aggravata ad Superiorem appellare potest, juxta *cap. Significante* 34. *& cap. Rodulphus*

4 35. *de Rescriptis* . Appellatio Extrajudicialis est, quæ fit ab actu aliquo extrajudiciali, quo quis se gravatum existimat, vel probabiliter gravandum timet, ut si quis injuste sit captus , vel incarceratus, vel nominatus , & obligatus ad tutelam , ad quam non tenetur, tunc potest, si se gravatum sentit, appellare, *l.* 1. *§. Si quis Tutor*, *ff. Quando appelland. sit*. Sic 5
etiam Appellatio Extrajudicialis dicitur, quæ fit contra electiones , collationes , & provisiones , ex quibus se quis gravatum sentit; *cap. Concertationi , de Appellat. in* 6.

Appellatio Judicialis , & Extrajudicialis tripliciter 6
differunt inter se. Primo quia Appellatio Judicialis supponit Judicium esse cœptum, cum sit provocatio a Judice inferiore ad Superiorem . Appellatio vero Extrajudicialis non supponit Judicium incœptum , sed ipsum Judicium , seu causam incipit, tunc enim solum incipit causa, cum interponitur ipsa Appellatio Extrajudicialis , & ideo magis proprie dicitur provocatio ad causam, ut habetur *cap. Cum sit Romana* his verbis : *Sacri Canones etiam extra Judicium passim appellare permittunt*. *Nec solent hujusmodi dici Appellationes*, *sed provocationes ad causam*. Secundo differunt, quia Appellatio Judicialis supponit necessario Judicem *a quo*, & Judicem *ad quem*; Extrajudicialis vero non necessario supponit Judicem *a quo* cum possit extrajudicialiter appellari etiam contra alium quemcumque gravantem distinctum a Judice . 7
Tertio differunt, quia appellatio Judicialis etiam male, & simpliciter proposita suspendit executionem , 8
& facit in contrarium attentata revocari; *cap. Post appellationem §. Appellatione* , *caus.* 2. *q.* 6. *& cap. Dilectis filiis , de Appellation.* Extrajudicialis autem non suspendit executionem , nec facit in contrarium attentata revocari, nisi sit bene, & rationabiliter proposita expressa etiam causa legitima appellandi, quæ ut talis sit a Superiore admissa , ut colligitur ex *cap. Constitutus* 45. *de Appellat. & ex cap. Cum inter* 16. *de election.* ubi expresse habetur: *Appellationem illam dicimus legitimam non fuisse*, *unde per eam electio non potuit impediri*.

Appellatio alia est rationabilis, seu legitima, & est 9
illa, quæ fit justa de causa, ac servatis jure servandis, & isti legitimæ Appellationi tenetur Judex regulariter deferre; *cap. Cum Appellationibus*, *de Appellat. in* 6. Alia est Appellatio frustratoria, & est illa, quæ 10
solummodo morandæ solutionis , aut protrahendæ litis causa interponitur , ut *l. Tutor* , *ff. de Usuris* & isti non tenetur Judex deferre ; *cap. Cum speciali de Appellat.* Immo sic injuste appellans omnino puniendus est: *cap. Omnino caus.* 2. *q.* 6. Alia est Appellatio frivola, ac levis, & est illa, quæ fit ex minimis, ac frivolis, seu futilibus rationibus , & isti pariter non tenetur Judex deferre , sed merito potest eam sic cognitam statim rejicere ; *cap. Cum Appellationibus frivolis de Appellat. in* 6. *& cap. Cum parati essemus*, *de Appellationibus lib.* 2. *tit.* 28. in cujus Summario habetur expresse : *Appellatio frivola non excusat inferiorem*, *quominus teneatur obedire Superiori, & ut de contemptu puniatur*. 11

Appellatio propter tres causas potissimum introdu- 12
cta est . Prima est , ut gravamen inique oppressis illatum removeatur *cap. Suggestum* 15. *de Appellat.* ubi Alexander. III. scribens Archiepiscopo Eboracensi *de motivo editæ suæ Decretalis* , sic præcise dicit : *Non ad deprimendam cujusque Justitiam , sed ad removendum gravamen nos fecisse cognoscas* , & *cap. Cum speciali* 51. *de Appellat.* ubi *§. Porro* habentur præcisa verba : *Cum Appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis* , *sed ad præsidium innocentiæ in-*

13 *stitutum*. Secunda est, ut iniquitas Judicantium, aut Imperitia corrigatur; *l.* 1. *§.* 1. *ff. de Appellat. & relat.* ubi expresse dicitur: *Appellandi usus iniquitatem judicantium, vel imperitiam corrigit*. Tertia,
14 ut ex propria ignorantia, vel negligentia læsus Jus suum consequi possit; nam quæ in prima instantia Judicis, nec allegata, nec probata sunt, ea in secunda seu coram Judice Appellationis, ab utraque litigantium parte allegari, & probari possunt; Dummodo ea faciant ad decisionem causæ *l. Prolatum* 4. *Cod. de temp. Appellat. cap. Cum Joannes* 10. *de fid. instrum.*
15 Unde fieri potest, ut licet sententia prioris Judicia sit formaliter justa, isque recte processerit, tamen ea a Judice Appellationis propter novas allegationes rescindi debeat, ut patet exemplo *in cit. cap. Cum Joannes*. ubi expresse habetur: *Sententiam vero Judicum prædictorum, qui alias juste pronunciasse noscuntur (cum hujusmodi exceptio coram ipsis nec probata fuerit nec objecta) quo ad dictum Capitulum infirmamus*.

Additiones ex aliena manu.

16 Appellatio extrajudicialis, definiente Lyncher. *tract. de Gravam. extrajudic. cap.* 1. *sect.* 1. *§.* 2. *Est provocatio a gravamine per Judicem vel Partem extra*
17 *judicium illato vel inferendo*. Vestigia hujus Appellationis passim in Jure Canonico occurrunt. Videsis *Cap.* 5. *de Appellat. cap.* 8. *eod. tit. in* 6. *& Clement.* 3.
18 *pariter eod. tit.* De Jure vero Civili hæc Appellatio minime permissa erat, ut confutato Lyncher. probat Bohemer. *in decretal. lib.* 2. *tit.* 28. *§.* 2.
19 Gravamina extrajudicialia, a quibus appellare licet de Jure Canonico, vel a *Parte* proficiscuntur, vel a *Judice*. A *Parte* multifariam gravari quis potest extra Judicium: quod exemplis illustratur *in cap.* 8. *de*
20 *Appellat. in* 6. Plura suppeditat Lyncher. *d. tract. cap.* 3. *p.* 1. veluti si quis inique a Collegio Opificum excluditur, si alicui inique alimenta denegantur, si quid in præjudicium jurispatronatus attentatur, si alienatio in præjudicium alterius suscipitur &c. Huc etiam pertinent gravamina, quæ a Judice non *qua tali*
21 sed *qua privato* procedunt. Hujusmodi vero Appellatio non est proprie talis, sed potius provocatio ad causam, quæ naturam *simplicis querelæ* habet; *Cap.* 5.
22 *de Appell.* Sequitur hinc, quod non ad Superiorem statim recurrendum sit, sed ad eum Judicem, qui de tali gravamine cognoscere in prima instantia valet. Proinde si Magistratus ut privatus gravavit, hic coram Magistratu suo ordinario primæ instantiæ convenitur, nec præcise fatalia observanda sunt, Lincher. *d. tract. cap.* 7. *p.* 2. *§.* 4.
23 A Judice *qua tali* gravari quis extra judicium potissimum dicitur, quando Judex de facto & sic non judicialiter procedit, scilicet absque omni, vel sufficienti causæ cognitione aliquid decernendo, vel mandando in præjudicium alterius; & quando aliquid decernit ante litem contestatam. Exornat hoc Lincher. *d. tract. cap.* 3. *part.* 2. *§.* 1. uberrima exemplorum serie, veluti si denegantur processus, justitia
24 denegatur &c. Accedit autem hæc Appellatio extrajudicialis ad naturam Appellationis proprie dictæ. Quo fit, ut dirigatur ad Superiorem, interponenda sit intra decem dies a tempore scientiæ computandos, & intra annum finienda sit, licet hoc fatale justifican. de Appellationis in Praxi vix observetur: Bohemer. *in Decretal. lib.* 2. *tit.* 28. *§.* 5. Vide si plura cupias 25 de Appellatione hac extrajudiciali, Lincher. *sæpe dict. de gravam. extrajud.*

In Appellatione judiciali Appellans ea, quæ in 26 prima Instantia non probavit, adhuc probare, & non deducta deducere potest *L.* 4. *Cod. de Appellat* Strych. *in usu modern. Pandect. lib.* 49. *tit.* 1. *§.* 15.

De differentia Appellationem inter & Relationem, 27 tum de forma & solemnitate Relationis, consule Jacob. Gothofred. *in comment. ad Cod. Theodosian. lib.* 11. *tit.* 20.

Articulus II.

Appellare quis possit, vel non possit.

Appellare potest omnis a Judice injuste grava- 1 tus; *cap. Omnis oppressus* 3. *& sequen. caus.* 2. *quæst.* 6. *& cap. Pastoralis* 53. *de appellat.* Appellatio enim est remedium defensionis, & præsidium innocentiæ *cap. cum speciali* 61. *§. Porro, & cap. Suggestum* 15. *de appellat.* Adeoque jure naturæ omnibus 2 injuste gravatis permissa esse debet, ita ut etiam qui juraverit stare sententiæ, vel præcepto, si injuste gravetur, appellare possit; *cap. ad hæc* 20. *de appellat.* Etiam excommunicatus, si injuste opprimatur, 3 & gravetur, appellare potest; *cap. Cum inter* 5. *cap. Dilecti* 8. *& cap. Significaverunt* 11. *de exceptionibus*. Immo non solum ille, qui gravatus existit, sed etiam 4 alii, quorum interest, appellare possunt; *l.* 1. *de appellationibus recipiendis, cap. non solent caus.* 2. *q.* 6. Sic Fidejussor appellare potest pro principali debitore; *l. A sententia, ff. de appellat. recipiend.* Procura- 5 tor pro Domino, & Tutor pro Pupillo, vel Minore; *l. Tutor, ff. de appellat.* Pater, & Mater pro Filio, 6 cujus causa deserta est; *l.* 1. *§.* 1. *De appellation. recipiend.* Filius Familias pro Patre, & Matre; *l. Ex* 7 *consensu* 23. *§. Filius familias*; juncta Glossa *verb. Nonnisi Patris, ff. de appellation.* Procurator, & gestor 8 negotii alieni, dummodo Dominus mox id ratum habeat; *citat. l. c. de appellat. recipiend. & citat. cap. Non solent* 2. *quæst.* 6. Episcopus pro suo Clero, Ab- 9 bas pro suo Monacho, Civitas pro Cive, Dominus pro subdito, vel servo; *cap. Cum super de sent. & re judic. & cap. Dilectis filiis, §. de appell.* Clericus, vel 10 Monachus pro sua Ecclesia, vel Monasterio *cit. l.* 1. *de appell. cap. Non solent* 2. *qu.* 6. *cap. Dilectis filiis, de appell.* Utraque pars litigantium appellare potest 11 ab eadem sententia continente plures articulos, quatenus in aliquibus utrique parti est contraria, ut docet Glossa *in cap. Significaverunt, verb. Absolvit de exceptionibus*, & patet exemplo *in cap. Si duobus* 10. *de appellat. & cap. Raynucius* 16. *& cap. Raynaldus* 18. *de Testamentis*, ubi a sententia prolata utraque pars appellasse legitur. Si eadem sententia plures repe- 12 riantur gravati, licet cæteris non appellantibus, unus solus appellet, iste debet audiri, & ejus appellatio pro omnibus prodest, si eadem sit ratio, & causa pro omnibus, *cap. Una sententia* 72. *de appellationibus*, ubi expresse habetur: *Una sententia pluribus condemnatis, si unus solus ad appellationis beneficium convolaverit, illius victoria juri communi cæteris suffragatur, si communi jure juventur, idemque negotium*

gotium & eadem causa defensionis existat.
13 Appellare non potest primo, qui appellationi renunciavit, vel expresse, vel tacite negligendo fatalia; *cap. Personas* 4. *cap. Cum. sit* 5. *de appellat.* vel prosequendo litem coram Judice a quo, *cap. Gravatum*
14 20. *Officio Delegati*. Secundo, qui sententiam contra se latam expresse, vel tacite, ipsoque facto approbavit. *l. Ultim. §. final. Cod. de temp. appellat. cit. cap. Gravatum*; & Glossa *final. de Officio Delegati*.
15 Tertio, qui appellationi partis adversæ non detulit, in eadem causa appellari non potest; *cap. Constitutis*
16 23. *cap. An sit.* 42. *de appellat.* Quarto, qui confessus est, & convictus in Judicio; *l.* 2. *Cod. Quorum appellat. non recipiend. cap. Ei qui* 41. *§. Nullus etiam caus.* 2. *qu.* 6. *cap. Per tuas* 10. *de probat. cap. Roma-*
17 *na* 3. *de appell. in* 6. Quinto, qui est excommunicatus, non potest appellare extrajudicialiter appellatione, quæ habet se per modum provocationis, cum excommunicato provocare non liceat; *cap. Intelleximus de Judiciis*; potest tamen appellare judicialiter appellatione, quæ rationem defensionis habet; *cap. Cum. inter* 5. *cap. Dilecti* 8. *cap. Significaverunt* 11. *de*
18 *exceptionib.* ut dictum est *num.* 3. *antec.* Sexto, appellare non potest ille omnis, cujus nihil interest appellatio; *l.* 1. *ff. de appellat. recipien.* & *cap. Non solent caus.* 2. *qu.* 6. ubi habentur præcisa verba: *Non solent audiri appellantes nisi hi, quorum interest*; & *cap. cum inter* 16. *de electtion.* ubi præcise dicitur: *cum nisi quorum interest audiri non soleant appellantes, appellationem illam dicimus legittimam non fuisse.*

Additiones ex aliena manu.

19 De communione appellationis breviter agit hic Auctor *num.* 22. Atlatius differendum de ea est. Communio Appellationis definiente Srrychio *juridic. dissert. tom.* 5. *disput.* 20. *c.* 1. *num.* 75. *est participatio beneficii ex interposita ab altero appellatione Legum auctoritate Alteri indulta*: Quibus autem a Legibus hæc participatio sit indulta, videndum est.
20 Communis in primis est appellatio omnibus consortibus ejusdem litis, licet illi expresse non appellaverint, vel adhæserint, & quidem *quoad omnes effectus*, qui ex ipsa appellatione derivant: Strychius,
21 *ubi supra cap.* 2. *num.* 1. & *plur. sequent.* Notandum vero est, quod si sententia, a qua est appellatum, contineat res individuas, indistincte omnibus prodest appellatio; sin autem circa res dividuas versetur, sequentia hæc concurrant oportet, ut prosit appellatio cæteris litis consortibus. I. Ut ex eadem causa sint omnes condemnati. II. Ut eadem defensionis sit causa. III. Ut uterque jure communi fretus appellaverit, non ex singulari jure ac ratione impetraverit appellationem. IV. Ut unus tantum appellaverit. Si enim omnes appellaverint, alterque eorum in prosecutione appellationis defecerit, consortes ejus appellatione non juvabuntur. V. Ut consortes cum Appellante eumdem non item diversum habeant Procuratorem. VI. Ut reliqui consortes sententiæ non acquieverint. VII. Ut intra decem dies sciverint esse appellatum. VIII. Demum ut contrarium prius non fuerint confessi Consortes. Vide de his omnibus fuse differentem Strychium *d. cap.* 2. *num.* 17. *ad num.* 59.

His vero concurrentibus prodest appellatio om- 22
nibus litis consortibus, licet appellans protestatus fuerit, se ratione sui interesse, nequaquam vero in commodum reliquorum appellare. Et non modo 23
in civilibus, sed etiam in criminalibus. Quinimmo 24
in criminalibus appellatio unius reliquis prodest, quamvis ii acquieverint sententiæ, nec alterius appellatione juvari voluerint.

Communis præterea est Appellatio parti adversæ, 25
idest Appellato; *L. Ampliorem C. de Appellat.* Di- 26
stingui vero oportet, utrum a tota sententia, an a certis tantum capitibus fuerit appellatum. Priori ca- 27
su liberum est Appellato, an interpositæ appellationi adhærere velit nec ne. Adhæsio autem intra decem 28
dies fieri debet. Eaque facta nequit appellans ap- 29
pellationi renunciare. Quod si non adhæserit, po- 30
test Appellans suæ appellationi renunciare, antequam citationem contra partem adversam extraxerit, ac appellationem interpositam prosequi inchoaverit. Postquam autem appellationem suam Appellans 31
inchoavit, Appellatus se non minus appellatione juvare potest, ac si ipse appellasset, vel appellationi adhæsisset, & judex appellationis potest corrigere sententiam in favorem Appellati etiam eo non petente; Confer Strychium *citat. dissertat. cap.* 3. *a n.* 1. *ad plur. seq.* ubi de eo etiam inquirit, an Judex 32
Appellationis debeat Appellantem condemnare in expensas, tum in usuras intermedii temporis.

Posteriori autem casu videndum, utrum sententia 33
capitula contineat connexa, an separata. Si contineat capitula separata, appellatio non est Appellato communis. Sin autem capitula connexa contineat, 34
appellatio est communis Appellato. Connexio au- 35
tem æstimanda est non ex rebus, sed ex causa petendi, ita ut si hæc una sit, Capitula, quæ in actionem veniunt, tametsi concepta sint de rebus diversis, adhuc tamen censeantur connexa; Strychius *d. cap.* 3. *a num.* 61. *ad num.* 81. Vide quoque eumdem *a n.* 82. 36
ad finem, ubi de his etiam differit, an scilicet communis sit appellatio, si utraque Pars appellavit seorsum: an appellanti prosit, quod appellatus prosecutus sit appellationem desertam: & demum an etiam in causis criminalibus appellatio prosit Parti Adversæ.

Reliquum est, ut examinaretur, an & quando ap- 37
pellatio communis sit tertio, qui in lite non fuit. Sed ne longiores simus, quam par est, consule de hac materia Strychium *in dict. dissert. cap.* 4. *per totum*.

ARTICULUS III.

A quo Judice, & ad quem appellari possit, vel non possit.

SUMMARIUM.

1 *A quibus Judicibus appellari possit*, ad n. 7.
8 *Appellari debet gradatim*, ad n. 9.
10 *Exceptis aliquibus casibus*, ad n. 22.
23 *De Appellatione, & Recursu Regularium*, ad n. 46.
47 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad n. 61.

Ap-

1 APpellari potest ab omnibus Judicibus Judicem
Superiorem cognoscentibus. Cum enim Ap-
pellatio sit quædam species defensionis, quæ datur
oppressis contra injuriam Judicis, *l. 1. ff. de appellat.*
& cap. Cum speciali 61. §. Porro, de appellat. ab omni-
bus Judicibus, qui injuste gravant, regulariter ap-
pellari potest; *cap. Omnis 3. cap. Ad Romanam 8.*
caus 2. qu. 6. Nec injuriam facit Judici, qui ab ejus
sententia appellat; *l. Et in Majorib. C. de appell. &*
relat. ubi expresse dicitur: *Neque enim Judicem opor-*
tet injuriam sibi fieri existimare, quod litigator ad pro-
2 *vocationis auxilium convolavit.* Notanter autem dici-
tur *Judicem Superiorem cognoscentibus*, ut sciatur non
posse appellari a Principe supremo non habente Supe-
riorem, *l. 1. ff. A quibus appellare non licet*; ubi expres-
se dicitur; *Stultum est illud admonere, a Principe ap-*
3 *pellare fas non esse, cum ipse sit, qui provocatur.* Et
Glossa ibi exponens vers. *Stultum* dicit, idest *Super-*
vacuum, quia omnes sciunt. Unde a Papa appellari
non potest; *cap. Ipsi sunt, & cap. Cuncta per mun-*
dum, caus. 9. qu. 5. Ipse enim in terris, ut Vicarius
Christi, Superiorem non recognoscit, & de essentia
appellationis est, ut fiat ab inferiori ad Superiorem,
4 per quem sententia inferioris corrigatur. Immo ap-
pellantes a Papa ad futurum Concilium Generale,
quicumque sint, & in quacumque fuerint Dignitate,
vel gradu constituti, excommunicantur Excommu-
nicatione Papæ reservata in Bulla Cœnæ, & si Uni-
versitates, Collegia, vel Capitula, interdicuntur per
hæc præcisa verba, *in §. secundo* contenta; *Item ex-*
communicamus, & anathematizamus omnes, & singu-
los cujuscumque sexus, gradus, seu conditionis fuerint.
Universitates vero, Collegia, & Capitula, quocum-
que nomine nuncupentur, interdicimus, ab ordinatio-
nibus, seu mandatis nostris, ac Romanorum Pontificum
pro tempore existentium ad universale futurum Conci-
lium appellantes, necnon eos, quorum auxilio, vel
favore appellatum fuerit. Sic Pius II. in sua Constit.
incip. *Execrabilis*, & deinde Successores Pontifices
in suis respective Constitutionibus Bullæ Cœnæ. In-
super sunt Schismatici, multasque alias pœnas incur-
5 runt ex Constit. Julii II. incip. *Suscepti.* Neque ap-
pellari potest a Concilio Generali legitime congrega-
to, & approbato, quia una cum Romano Pontifice,
qui illud approbavit, repræsentat totam Ecclesiam,
a cujus sententia nequit appellari, quia injuriam fa-
cit Judicio Generalis Concilii, si quis semel judicata,
ac recte disposita revolvere, & publice disputare con-
tenderit, ut dicitur *in l. Nemo 4. Cod de Summa Tri-*
6 *nit.* Neque appellari potest a sententia totius Congre-
gationis Cardinalium, ut tradunt communiter Do-
ctores apud Dianam *in Summa verb. Appellatio n. 6.*
7 Sic etiam sicuti nequit appellari a sententia Imperato-
ris, Regum, & omnium aliorum Principum supre-
ma auctoritate gaudentium, *ex l. 1. §. 1. ff. A quibus*
appellare non licet; Neque potest appellari ab eorum
supremis Consiliis, quia eorum sententia nomine
supremi Principis lata, ejusdem sententia censetur,
ut tradit Maranta *de Ordine Judic. part. 6. act. 2.*
num. 240. Pirhing. *lib. 2. tit. 28. sect. 6. n. 81.* & alii.

8 Appellatio regulariter fieri debet gradatim ad pro-
ximum, & immediatum Superiorem ejus, a quo ap-
pellatur, non autem, omisso medio, ad remotum
& mediatum. Sic expresse colligitur *ex cap. Dilecti fi-*
lii 66. de appellat. ubi appellatio, quæ, omisso Diœ-
cesano Episcopo, fuit facta immediate ad Archiepi-
scopum, exceptione partis contrariæ opposita non
habuit effectum, & sententia lata ab Officiali, idest
Vicario ipsius Archiepiscopi de mandato Honorii III.
fuit declarata irrita: colligitur etiam *ex cap. Romana*
§. Ab Archidiaconis, de appellat. in 6. & cap. Ante-
riorum §. Ita tamen caus. 2. q. 6. & l. Imperatores,
ff. de appellat. ubi statuitur Appellationem esse gra-
datim faciendam, & appellantem diversimode esse
remittendum ad Judicem immediatum, & proxi-
mum, juxta *l. 1. §. Si quis, ff. de appellat.* Et hoc ju-
remerito fuit cautum, ne jurisdictiones Judicum 9
confundantur, sed cuilibet sua jurisdictio conserve-
tur; *can. Pervenit ad nos, caus. 11. quæst. 1. & leg.*
Nemo, cum Glossa *verb. Auxilium, Cod. de juris-*
dict. omnium Judicum: & ne Judex medius per con-
temptum præteritus videatur, atque, ut partium la-
boribus, & expensis parcatur; Vivian. *in Rational.*
hic, Pirhing. *lib. 2. tit. 28. sect. 4. §. 3. n. 88.* Scaccia,
Anaclet. & alii.

Excipiuntur tamen plures casus, in quibus ob spe- 10
cialem rationem potest appellari ad Superiorem me-
diatum, omisso Superiore medio, seu proximo. Et
primo ad Papam ab omnibus appellari potest imme-
diate, omissis cunctis Judicibus intermediis in causis
Ecclesiasticis, ac spiritualibus, & a subjectis suæ ju-
risdictioni temporali, etiam in causis temporalibus;
cap. Si quis vestrum, cap. Ad Romanam, & cap. Quo-
ties caus. 2. quæst. 6. & cap. Si duobus 7. de appellat.
Papa enim est Judex Ordinarius omnium Christiano-
rum habens concurrentem potestatem cum omnibus
Ordinariis; *cap. Cuncta per mundum, caus. 9. qu. 3.*
& cap. ultim. de foro competenti, ideo ab omnibus ap-
pellari potest immediate ad ipsum in causis Ecclesia-
sticis, ac Spiritualibus, & a suæ jurisdictioni tempo-
rali subjectis, etiam in causis temporalibus. Secun- 11
do appellari potest immediate ad Legatum Papæ in
tota sua Provincia, omissis Judicibus intermediis,
scilicet Episcopo, Archiepiscopo &c. *c. 1. de Officio*
Legati. Legatus enim in sua Legatione, & Provincia
vices Papæ gerit; Abbas *in cap. Dilecti filii num. 12.*
& 19. Maranta *part. 6. tit. de appellat. num. 371.*
Pirhing. & alii communiter. Tertio, appellari potest 12
immediate ad Superiorem, verb. grat. Metropolita-
num omisso medio Episcopo, si id consuetudo legi-
time præscripta permittat; *cap. Romana 3. de appellat.*
in 6. Quarto, potest appellari immediate ad Supe- 13
riorem, omisso medio, si habeatur privilegium;
Privilegium enim est Lex privata, *cap. Abbate 25.*
§. contra, de verbor. significat. Quinto, & sic possunt 14
Scholares indebite gravati appellare immediate ad Su-
periorem, puta Imperatorem, omisso medio, ex spe-
ciali Privilegio ipsis Scholaribus concesso; *in Au-*
thent. Habita, Cod. Ne Filius pro Patribus 4. Sic 15
etiam ratione privilegii possunt immediate appellare
ad Superiorem Viduæ, pupilli, aliæque miserabiles
Personæ, ut colligitur ex *l. Unica, Cod. Quando*
Imperator inter Pupillos. Sexto, ab Officiali, seu 16
Generali Vicario Episcopi appellatur, omisso Epi-
scopo, immediate ad Archiepiscopum, ne videatur
appellatio fieri ab eodem ad eumdem, seu ad seipsum,
cum Vicarii Generalis, & Episcopi unum indivisum
sit Tribunal, seu Auditorium; *cap. Romana 3. de ap-*
pel-

pellat. in 6. Rota Romana *part. 13. dec. 182. num. 5. & part. 14. dec. 115. n. 210.* Septimo, quando Episcopus litigat cum subdito, tunc eligendi sunt Arbitri, a quorum sententia appellandum est immediate ad Papam, omissis mediis; *cap. ab Arbitris; de Offic. de-*
18 *legati in 6.* Glossa *ibi*, Abbas, Scaccia, Pirhing. & alii passim. Octavo, quando Judex intermedius est inhabilis, quia v. g. est Excommunicatus, suspensus, Hæreticus, negat justitiam, vel sua sponte causam remittit ad Superiorem, ut colligitur ex *cap. Si is cui 10. de Officio Delegat. in 6.* & tenet Abbas *in cap. Dilecti filii, de Appell.* Soccin. Felin. Scaccia, Marant. Pirhing. Anaclet. & alii passim.

19 Si utraque pars litigantium appellet a Sententia sui Judicis, v. g. Episcopi, & una appellet ad Archiepiscopum, & altera immediate ad Papam, potest Archiepiscopus procedere contra alteram partem, si nesciat eam appellasse ad Papam, & ipsa pars citata ab Archiepiscopo tenetur comparere, vel per se, vel per Procuratorem, aliter si contumax parere contemnat, poterit ab Archiepiscopo, seu Judice inferiore excommunicari, & Excommunicatio valebit, non obstante, quod ipsa appellaverit ad Judicem Superiorem, seu ad Papam; *cap. Si duobus tit. 28. de appellat.* ubi præcise habetur: *Si duobus coram suo Judice litigantibus, alter ad nostram, alter ad sui Judicis audientiam super eodem negotio appellaverit, & ille, qui ad suum Judicem appellavit, ad diem appellationis veniens se ad eum appellasse proponit, eo tacito, quod adversarius ejus ad audientiam Romani Pontificis appellaverat; Si legitime citatus, nec venit, nec responsalem misit, aut etiam alias parere contemnit, tenebit Excommunicationis sententia in eum pro contumacia promulgata; Nisi Judex cognoverit eum ad audientiam*
20 *Romani Pontificis appellasse.* Et ratio est clara, quia Judex inferior habet jurisdictionem ordinariam in talem, donec ea per exceptionem, sive oppositionem appellationis ad Papam, seu Superiorem elidatur, adeoque hac appellatione ad Papam Superiorem non opposita, vel saltem sibi non patefacta, poterit contra legitime citatum, & contumacem procedere usque ad promulgationem Excommunicationis, sicuti contra alios contumaces, & sic tenent hoc loco Abbas,
21 Barbosa, Scaccia, Pirhing. Anaclet. & alii.

Appellari non potest regulariter loquendo a Judice Sæculari ad Papam, nisi litigantes sint temporali jurisdictioni Papæ subjecti; *cap. Si duobus 7. §. Denique appellat.* ubi Alexander III. super hoc consultus sic præcise respondit; *Denique quod quæris, si a Civili Judice ante Judicium, vel post, ad nostram audientiam fuerit appellatum, an hujusmodi Appellatio teneat? tenet quidem in his, qui sunt nostræ temporali jurisdictioni subjecti; in aliis vero etsi de consuetudine Ecclesiæ teneat, secundum juris rigorem credimus non tenere;* Et in ejus Summario sic etiam præcise habe-
22 tur: *A Civili Judice, qui non est de temporali jurisdictione Ecclesiæ, non appellatur ad Papam.* Et ratio est, quia Papa in causis temporalibus Christianorum laicorum jure communi jurisdictionem non habet, nisi temporali ejus jurisdictioni sint subjecti; adeoque non debet se in his intromittere in præjudicium Potestatis sæcularis; *arg. cap. Novit ille 13. num. 1. de Judiciis, & cap. Lata, & cap. Causam quæ 7. tit. 17. Qui filii sint legitimi; Et summar. hujus ultim. c.* in quo expresse dicitur: *De causa civili inter Laicos non cognoscit Ecclesia.* Sic tenet Abbas *in cap. Si duobus num. 5.* Barbosa *ib. n. 6.* Anaclet. *lib. 2. tit. 28. de appell. n. 70. & seq.* Pirhing. *ib. n. 98.* & alii. 23

A Regularibus etiam, & potissimum, gradatim est facienda Appellatio, prout statuit Bonifacius IX. Constit. incip. *Sacræ Religionis*. Et Leo X. in Constit. incip. *Romani Pontificis*, & expresse Sacra Congreg. Regul. præcisis his verbis: *Quoniam nonnulli Regulares vagandi studio, sive dum imminentem admissorum criminum pœnam ex suis Constitutionibus, aut alias debitam, metuunt, falsa & commentitia gravamina causati, non ad immediate sui Ordinis Superiores, scilicet a gravamine Prioris ad Provincialem, a Provinciali ad Generalem, a Generali ad Protectorem* (*), *prout cujusque Religionis Constitutionibus disponitur, sed ad hanc Romanam Curiam absque licentia sæpius fugiunt, potius quam recurrant, ex quo Ordinum disciplina relaxatur, Prælati contemnuntur, & ipsi in dies audaciores evadunt, placuit Sac. Congregationi Regular. ex ordine Sanctissimi statuere, ut si quis Regularium in posterum temere, levique ex causa hanc Almam Urbem, sive Curiam absque sui Superioris licentia, & supradicta forma prætermissa, adire præsumpserit, ad suos eosdem Superiores severitate pœna plectendus remittatur. Frater Michael Bonnellus Card. Alexandrinus. Romæ 1587. Georgius Palcarius U.J.D. Secretarius*, Quarant. *Summ. verb. Monaster. & Convent.*

Nullimode tamen possunt Regulares appellare ad Judices extraneos, seu ad Tribunalia Sæcularia. Colligitur ex *cap. Ad nostrum 3. & cap. Reprehensibilis 26. de appellat.* Et sic appellantes, & eos admittentes incurrunt Excommunicationem latæ sententiæ, prout decreverunt varii summi Pontifices, & signanter Bonifacius IX. in sua Constit. incip. *Sacræ Religionis*, Julius II. in Constit. incipien. *Exposuisti Nobis*, & Leo X. in Constit. incip. *Romani Pontificis*: Gregorius XIII. in Constit. incip. *Quoniam nostro* pro Franciscanis de Observantia; Clemens VIII. in Constit. incip. *Quoniam nostro* pro Carmelitis; Idem Clemens in Constit. etiam incipient. *Quoniam nostro* pro Augustinianis; Idem pariter Clemens in constit. quoque incip. *Quoniam nostro* pro Servitis. Immo nec licet Regularibus appellare ad Judices Ecclesiasticos, quibus non subduntur, v. g. Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & Patriarchas, nec querelam coram ipsis contra suos Prælatos facere. Et ratio est, quia, cum Regulares sint exempti a jurisdictione

24 (beside "Nullimode tamen possunt Regulares appellare ad")
25 (beside "26. de appellat. Et sic appellantes, & eos admitten-")
26 (beside "quoque incip. Quoniam nostro pro Servitis. Immo")

(*) Hodie inquit Giraldi *exposit. Jur. Pont. pag. 201.* quoad appellationem ad Protectorem huic decreto derogatum est ab Innocentio XII. qui Constit. *Christifidelium 16. Februarii 1694. §. insuper*, illi ademit facultatem cognoscendi causas particularium Religiosorum, *ibi*: Et nihilominus ne hujusmodi Protectores in aliquibus negociis, causis, seu rebus, quæ universum Ordinem, seu totum Corpus Religionis non concernunt, ex quacumque Causa, occasione, titulo, seu prætextu sese quoquomodo intromittant, seu ingerant, etiam tenore præsentium penitus prohibemus, statuimus, atque decernimus.

Hæc Innocentiana Constit. confirmata est a Benedicto XIV. Constit. *Quantum 13.* Februarii 1741.

ne Ordinariorum, nullo jure poſſunt ad illos appellare, vel coram ipſis contra ſuos Prælatos talem querelam facere. Appellatio enim, ſeu querela non fit niſi ad Superiorem, cum ſit ab inferiori ad Superiorem Judicem provocatio ratione gravaminis illati, vel
27 inferendi, ex *cap. Placuit caus. 2. quæſt. 6.* Et ideo Leo X. in ſupracit. Conſtit. incip. *Romani Pontificis*, punit Excommunicatione latæ ſententiæ ſupradictos Regulares ſic appellantes, & Judices Eccleſiaſticos
28 eorum appelletionem admittentes. Et per hoc Sacra Congregat. Epiſc. & Regular. *die 10. Octobr.* 1586. omnibus Ordinariis ſic præciſe prohibuit: *Tertio Ordinarii in cognitionibus cauſarum Fratrum Mendicantium, tam Civilium, quam Criminalium minime ſeſe*
29 *ingerant*. Quinimmo licet Nuncii Apoſtolici ſint Judices appellationum pro aliis exemptis, non tamen recipere debent appellationes Regularium, ſed relinquere gradatim a ſuis Superioribus cognoſcendas, ut decrevit Sac. Cong. Epiſcop. & Regul. *in Florentina 8. Novembris* 1494.* Adverte tamen, ſubdit hic ſatis opportune Antonius a Spiritu Sancto in *Directorio Regularium tract. 3. disp. 6. sect. 5. §. 6. n. 776. & 777.* quod licet Regulares non poſſint ad tribunalia ſæcularia recurrere per appellationem, quando ſe ſentiunt gravatos, ſi tamen per appellationem, vel alia via inter Ordinem non poſſunt vitare vim ſibi illatam injuſte, quia vel non reperitur appellatio, vel ſuperior, ad quem poſſent recurrere, longe diſtat, ita ut non poſſint illum adire inſtante gravamine, tunc poſſe Regulares recurrere ad Judicem Sæcularem, non quaſi appellent ad Judicem competentem, ſed ſolum ut ſibi ſuccurrat in illo gravamine injuſto, tollendo vim factam, modo quo licite poteſt, ſuadendo ſcilicet Prælato, ut vel abſtineat a vi injuſta, vel det locum appellationi, vel Judices novos aſſignet. Ita Portel *in additionibus ad dubia regularia, verb. appellare n. 3.* Souſa *in Bullam Cœnæ c. 15. dis. 78. n. 2.* Delbene *tom. 2. c. 9. dub. 6. sect. 1. num. 23.* Et hic modus defenſionis, quam Tuitivam dicunt, videtur his noſtris temporibus in Romana Curia approbatus in judicio contradictorio in cauſa cujuſdam Tuitivæ, quam Fratres provinciæ Matris Dei in Indiis Orientalibus impetrarunt adverſus ſuum Commiſſarium pro defenſione creationis novæ Provinciæ, in quo caſu Romæ fuit judicatum Tuitivam licite fuiſſe impetratam a Judice ſæculari Regiæ coronæ, & validam fuiſſe, ut teſtatur F. Eman. a Monte Oliveti *in pract. regulari p. 2. art. 7. num.* 495. Quod maxime notandum eſt contra Suarium, Azorium, & alios, quos refert, & ſequitur Delbene *sup. num.* 27. qui exiſtimarunt, prædictas Tuitivas eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam. Ita Antonius a Spiritu S. De hujuſmodi ad Sæcularia tribunalia Eccleſiaſticorum recurſu fuſe agit, & ſatis docte, more ſuo, Nicolaus Rodriquez Fermoſinus *in tract. de Judiciis quæſt. 19.* quem vide.
30 Nec licet Regularibus recurrere extra Ordinem, & Religionem ad quaſcumque Perſonas, tam Eccleſiaſticas, quam Sæculares, etiam Cardinalatus honore, & excellentia Ducali, Regulari, & Imperiali fulgentes pro conſequendis Honoribus, Dignitatibus, Gratiis, & Officiis in ipſo Ordine, vel Religione, cum ipſis talis recurſus ſit expreſſe prohibitus a variis Summis Pontificibus ſub graviſſimis pœnis privationis vocis activæ, & paſſivæ, & perpetuæ inhabilitatis ad illa, & ſimilia Officia, vel Dignitates. Sic prohibuit 31
Patribus Ordinis Prædicatorum Gregorius XIII. in Conſtit. incip. *Cum nihil magis*; & hoc ampliavit Clemens VIII. in ſua Conſtit. incip. *Religioſos viros*, confirmando Decretum Capituli Generalis ejuſdem Ordinis, & hoc ipſum præcipiendo in virtute S. Obedientiæ. Sic prohibuit idem Clemens Carmelitis in 32
Conſtitut. incip. *Quoniam nemo*. Sic etiam idem Cle- 33
mens prohibuit Camaldulenſibus in Conſtitut. incip. *Ambitioſam*. Sic idem Clemens prohibuit Hierony- 34
minis in Conſtitut. etiam incip. *Ambitioſam*. Sic idem 35
Clemens prohibuit Cruciferis in Conſtitut. incipiente *Quoniam nemo*. Sic idem Clemens prohibuit Augu- 36
ſtinianis in Conſtitut. etiam incipiente *Quoniam nemo*. Sic Paulus V. prohibuit Canonicis Regularibus S. Sal- 37
vatoris in Conſtitut. incip. *Quoniam nemo*. Sic idem 38
Paulus prohibuit Auguſtinianis in Conſtitut. incip. *Admonemur*. Sic idem Paulus prohibuit Cœleſtinis 39
in Conſtitut. incip. *Quoniam nemo*. Sic idem Paulus 40
prohibit Franciſcanis de Obſervantia in Conſtitut. incip. *Admonemur*. Sic idem Paulus prohibuit Franciſcanis Conventualibus in Conſtit. etiam incip. *Admonemur*. Sic idem Paulus prohibuit Prædicatoribus in 41
Conſtit. etiam incip. *Admonemur*, præcipiendo ipſis in virtute S. Obedientiæ, & ſub Excommunicatione latæ ſententiæ Papæ reſervata, ne ad favores extra Religionem recurrant pro ſe, vel aliis ad effectum conſequendi Officium Generalis. Sic etiam idem Pau- 42
lus prohibuit Minimis S. Franciſci de Paula in Conſt. etiam incip. *Admonemur*. Sic idem Paulus prohibuit 43
Monachis Ciſtercienſibus Congreg. Italiæ recurſum ad favores extra Religionem in virtute S. Obedientiæ & ſub pœna Excommunicationis latæ ſententiæ in Conſt. incip. *Alias per nos*. Et ſic Urbanus VIII. prohibuit 44
Franciſcanis de Obſerv. in Conſt. inc. *Admonemur*. Sic 45
etiam prohibuit Franciſcanis de Obſerv. Bened. XIII. in Conſtit. incip. *Univerſalis Eccleſiæ*, præcipiendo eis in virtute S. Obedientiæ, & ſub pœna perpetuæ inhabilitatis, & incapacitatis ad Dignitates & Officia Religionis, nedum ut ad eas Dignitates obtinendas ſibi favores extra Ordinem non curent, ſed nec etiam ſponte oblatos, aut ab eis minime procuratos recipere præſumant. Et hic eſt advertendum, quod non 46
ſolum eſt prohibitum Regularibus ſubditis recurrere extra Ordinem pro Dignitatibus, & Officiis in ipſo Ordine conſequendis; ſed inſuper ſub graviſſimis pœnis, & etiam Excommunicationis latæ ſententiæ eſt prohibitum Superioribus Regularibus ad inſtantiam, & requiſitionem quarumcumque perſonarum extra ſuos Ordines Officia, & Dignitates eis concedere, ut in ſupracitatis Conſt. expreſſe cavetur; vide verb. *Recurſus*, ubi multa ad rem.

Additiones ex aliena manu.

Primam partem hujus Articuli exornat more ſuo 47
Cletzelius *de appellatione c. 4.* pluribus diſcuſſis quæſtionibus, inter quas ſunt, *an appellari queat a Judice non admittente appellationem, a Judice protrahente juſtitiam, a Judice excedente fines delegationis, a Judice exequente*, aliæque id genus.

Exornat idem *Auctor* & ſecundam partem. Non 48
in-

incongrue quæri hic potest, utrum a sententia subde-
legati ad subdelegantem, an vero ad subdelegantis
49 Superiorem interponenda sit appellatio?
Multi tenent, appellandum esse ad subdelegantem,
allegato *text. in Leg. unic. cap. Qui pro sua jurisdict.*
Contrarium vero asserit Vaconius a Vacuna *lib. 6.
declar. 84. num. 9.* & ad *d. L. unicam* respondet legen-
50 dum esse: *Ad nos jure judicia remeabunt, non autem
ad eos*. Distinguunt alii, num totum subdelegatum
sit, an vero pars, ut hic ad ultimum delegantem,
illic ad primum devolvatur appellatio. Vide Gilchen.
in d. L. unic. per tot. & Cletzelium *de appellat. c. 4. a
51 n. 19. ad plur. sequent.*
Celebris est etiam in hac materia & magna Inter-
pretum contentione agitata quæstio, num a senten-
tia Judicis Ecclesiastici in causa sæculari lata appellari
possit ad Superiorem laicum. Vide diffidentes inter
se opiniones apud Cletzelium *de appell. d. cap. 4. n. 32.
52 & sequent.*
Omissisque aliis quæstionibus, de quibus hic agit
idem Auctor omnino hic videndus, claudat additio-
nem hanc quæstio hæc: Si quis in appellatione errave-
rit, ut quum ad unum appellare deberet, ad alium ap-
pellaverit, num causa remittenda sit ad priorem Ju-
53 dicem, an vero ad primum, tamquam deserta, exe-
cutioni mandanda? Movet dubitationem, quod cur-
runt decem dies de momento ad momentum a tem-
pore scientiæ, ita ut aut non interposita, aut non
jure interposita appellatione, hujusmodi error post
54 decem dies corrigi nequeat. Petenda autem resolu-
tio hujus quæstionis ex *Leg. 1. §. 3. ff. de appellat.* ut
si quis ad parem vel majorem appellaverit, ad alium
55 tamen pro alio, in ea causa sit, ut ei error non
noceat, si ad minorem noceat. Quod ita intelligen-
dum, non ut intercidat appellatio, sed ad medium
Superiorem remittenda veniat, nisi appellans data
opera medium Superiorem prætergrediatur, & ip-
56 sum tamquam appellationis Judicem recognoscere
noluerit. Si itaque medius Judex se opponat, & de-
finiatur ad illum appellandum fuisse, intercidit ap-
pellatio, ut exemplo illustrat Grevæus ad Gail. *con-
clus. 111. num. 5.* quum ratio dictæ Legis *1. §. 3. ff. de
57 appellat.* cessare videatur.
Alias si alium pro alio quis adeat, nihil oberit,
ac pro eo habebitur, atque si is aditus sit qui adiri
debuit *L. 5. §. 3. ff. de appell. recip. vel non*, modo
ad minorem non appellaverit, nam si intra decem
dies iterum appelletur ad competentem Judicem, ni-
58 hil ei hic error proderit, *d. Leg. 5. §. 3. & seq. ff. de
appellat. recip. vel non*. Ex juxta tamen causa pro-
babiliter ignoranti ad quem appellandum, eaque
propter appellanti ad alium Judicem quam deberet;
decursis fatalibus, beneficio restitutionis in inte-
grum subveniendum; Cletzel. *de appellat. cap. 4. sub
59 num. 30.*
Ne quis itaque erret, consultius est, ut dicat:
60 *Appello ad talem Judicem aut ad quemcunque alium
competentem*. Ita enim appellando sustinetur hæc al-
ternativa appellatio. Hoc vero cum temperamento
61 intelligi debet, modo intra decem dies certioretur, aut
declaretur, quis sit Judex appellatus. Sin autem sim-
pliciter appellatum, non expresso Judice, intelligi-
tur ad Superiorem competentem appellatum, Clet-
zelius *ubi supra*.

ARTICULUS IV.

A quibus sententiis, & quibus causis Appellatio fieri possit, vel non?

SUMMARIUM.

1 *Sententia quotuplex sit.*
2 *De Sententia Definitiva.*
3 *De Interlocutoria*, ad n. 7.
8 *A qua ex his duabus appellari possit de Jure Cano-
nico*, ad n. 19.
20 *Quid? De Jure Civili*, ad n. 23.
24 *Et quid? De Jure novissimo Tridentini*, ad n. 32.
33 *Illationes variorum casuum, in quibus admittitur
Appellatio*, ad n. 47.
48 *Et aliorum, in quibus non admittitur*, ad n. 61.
62 *Subnectuntur additiones ex aliena manu*, ad n. 95.

AD faciliorem captum est præmittendum dupli-
cem esse sententiam, unam Definitivam, In- 1
terlocutoriam alteram. Definitiva est illa, quæ prin-
cipalem causam, seu controversiam in Judicium de- 2
ductam definit, eique finem imponit per absolutio-
nem. Sic desumitur *ex l. 1. ff. de re judicata*, & eam
ita definit Glossa *in Clement. unica, verb. Definitiva,
de Sequestr. posses.* Abbas *ad Rubr. de sentent. & re
judicata num. 4.* Hostiens. *in Summ. num. 1. de sent. &
& re judic.* Durand. Pirhing. & alii passim. Interlo-
cutoria vero est illa, quæ non super principali causa, 3
& controversia, sed super aliquo emergente, vel in-
cidente articulo inter principium, & finem causæ
fertur, ut v. g. super dilationibus dandis, vel testi-
bus producendis, recipiendis, examinandis, repel-
lendis, & similibus rebus incidenter in Judicio se of-
ferentibus. Sic Glossa *c. l.* Abbas, & Hostiens. pa-
riter *loc. cit.* Maranta *part. 6. Speculi aurei tit. de sen-
tent. n. 3.* Speculator, Durand. *Et est in re Communis*.
Et dicitur *Interlocutoria*, vel quia Judex in ista sen-
tentia causam non definit, sed interloquitur inter prin- 4
cipium, & finem; vel quia inter partes loquendo sine
solemnitate scripturæ pronunciat, ut ex multis a se
citatis tenet Fagnan. *in cap. Super eo, de appellat.
num. 38.* Unde quidquid Judex decernit, & statuit
inter principium & finem litis contestatæ ante senten-
tiam definitivam, pertinens ad ipsam litem contesta-
tam, dicitur sententia *interlocutoria*. *Est in re com-
munis*. Et hæc sententia Interlocutoria subdividitur
in mere Interlocutoriam, & Interlocutoriam ha- 5
bentem vim definitivæ. Sententia mere Interlocuto-
ria est illa mox definita sententia vero interlocuto- 6
ria habens vim definitivæ est illa, quæ quidem cau-
sam principalem non definit, eam tamen ferme pe-
rimit, ut deducitur ex *l. Post sententiam Cod. de sen-
tent. & interlocut. omn. Jud.* ubi dicitur: *Nec causam
ullam interlocutiones plerumque perimunt*: Dicitur
enim notanter *Plerumque*, quia interlocutio aliquan-
do rem firme perimit, ut ex aliis Anaclet. *lib. 2.
titul. 27. §. 1. num. 17.* & proinde talis sententia
interlocutoria dicitur habere vim sententiæ definiti-
væ ut est omnis illa sententia, postquam non spe-
retur alia sententia ferenda in eadem instantia, eo
quod ipsi finem imponat, ut sententia absolutoria
ab observatione Judicii. Sic etiam sententia, per 7

quam pronunciatur appellationem esse desertam, quia per talem quoque sententiam finitur instantia, vel per quam alicui mulcta imponitur, vel præcipitur aliquid esse dandum, vel faciendum, vel per quam finitur Officium Judicis, ut si Judex interloquendo pronunciat se non esse Judicem competentem, vel per quam definitur unus articulus substantialis controversiæ principalis, vel per quam admittitur, vel rejicitur exceptio peremptoria, & aliæ similes, ut videri potest apud Felinum *in Rubr. de sentent. & re judicat.* Marant. Pirhing. Anaclet. Alexand. Jason. & alios.

De Jure Canonico appellari potest ab utraque sen-
8 tentia, scilicet Definitiva, & Interlocutoria, habetur expresse *in cap. Super eo 2. de Appellat.* præcisis his verbis: *Sacri Canones ante, & post litis contestationem, & in prolatione sententiæ, & post, singulis facultatem tribuunt appellandi. Leges autem Sæculares appellationem (nisi in casibus) ante sententiam* (scilicet definitivam, quæ nomine sententiæ absolute positæ intelligitur, *Abbas hic num. 6.*) *non admittunt*; & colligitur etiam *ex cap. cum sit 5. de appellation. & cap. Cordi de appell. in 6.* In appellatione
9 tamen facta in Judicio ab Interlocutoria decem requiruntur, quorum si unum solum defuerit, non valebit appellatio. Primum est causa gravaminis il-
10 lati, vel comminati, ut colligitur *ex cap. Cum cessante 60. de appellation.* Secundum, ut caussa hujusmodi
11 sit probabilis, idest talis, ut, si foret probata, deberet legitima reputari, ut habetur *in cap. Ut debitus 49. & cap. cum speciali 61. §. Excessu, de appellat. & cap. Romana, §. Cum autem de appellat. in 6.* Tertium, ut sit vera, ut expresse habetur *cap. Inter-*
12 *posita 70. de appellat.* Quartum, ut sit expressa, *cap.*
13 *Cum causam 62. & cit. cap. Ut debitus 49. de appellat.* Quintum, ut appellantis petitio non sit admissa,
14 ut *in cit. cap. Interposita de appellat.* Sextum, ut sit
15 facta appellatio, eo quia petitio non sit admissa, ut expresse cavetur *in cap. Dilecto filio 63. de appellat.* Septimum, ut fiat appellatio in scriptis; *cap. Cordi*
16 *nobis 1. de appellat. in 6.* ibi: Causam appellationis in
17 scriptis assignare deproperet. Octavum, ut petantur Apostoli; *cit. cap. Cordi nobis*, ibi: *petat Apostolos*.
18 Nonum, ut si appellatus hoc petierit, veniat instructus appellans, *cit. cap. Cordi nobis, §. Post hoc.*
19 Decimum, ut appellatio fiat intra decem dies; *cap. Bonæ memoriæ 3. de confirmat. utili, vel inutili, cap. Cum inter. 13 & cap. Quod ad Consultationem 15. de sentent. & re judicat. cap. Romana 3. Si vero, & cap. Concertationi 8. de appellat. in 6.*

20 De Jure Civili appellari potest solum a sententia Definitiva. Ab Interlocutoria vero etiamsi prædicta decem concurrant, non potest appellari, nisi in quibusdam casibus *cit. cap. Super eo 2. de appellat. l. Apertissime, Cod. de Jud. l. fin Cod. de sentent. Interlocut. omn. Jud. & l. Ante sententiæ tempus, Cod. Quorum appel-*
21 *lat. non recip.* Et ad dignoscendum, qui sint hujusmodi casus, in quibus de jure Civili potest appellari ab Interlocutoria, communiter a Doctoribus traduntur
22 duæ regulæ. Prima est, quod ubi post Interlocutoriam non expectatur alia Definitiva, tunc licet ab hujusmodi Interlocutoria appellare etiam de jure Civili, ut colligitur ex Glossa *fin. in Authent. Habita, Cod. Ne Filius pro Patr.* dum ait, a sententia, qua quis pronuntiat, se non esse Judicem competentem, licitum esse appellare, quia non expectatur alia Definitiva, & hanc regulam assignant *in cap. Super eo, de appellat.* Abbas *n. 3. vers. & qui sint isti casus*, Franc. *in not. vers. Et comm. conclusus est*. Præposit. *num. 7. vers. & est alia regula* Fagnan. *num. 27.* Pirhing. *lib. 2. tit. 28. sect. 3. num. 32.* Lanfranc. & alii. Secunda regu- 23
la est, quod, quotiescumque gravamen ante Definitivam illatum, per ipsam Definitivam, vel per appellationem a Definitiva reparari non potest, tunc ab hujusmodi gravamine etiam de Jure Civili licitum est appellare, ut colligitur ex Glossa *in Clement. 1. in verb. Ipso Jure, de hæret. & l. 2. ff. de appellat.* & hanc regulam etiam assignant citati Doctores pro prima regula.

Concilium vero Tridentinum *sess. 13. c. 1. & sess. 24.* 24
cap. 20 de reform. statuit, quod quantum ad hujusmodi appellationes, conformiter Juri Civili procedatur etiam in Jure Canonico; nam decrevit, quod *In causis Visitationis & correctionis, sive habilitatis, & inhabilitatis, nec non in Criminalibus ab Episcopo, seu illius in spiritualibus Vicario Generali ante definitivam sententiam ab Interlocutoria, vel alio quocumque gravamine non appelletur; Nec Episcopus, seu Vicarius appellationi hujusmodi, tamquam frivolæ, deferre teneatur; sed ea quacumque inhibitione ab appellationis Judice emanata, nec non omni stylo, & consuetudine etiam immemorabili, contraria non obstante ad ulteriora valeat procedere, nisi gravamen hujusmodi per Definitivam sententiam reparari, vel ab ipsa Definitiva appellari non possit, quibus casibus sacrorum, & antiquorum Canonum statuta illibata persistant*; sunt verba præcisa Concilii *sess. 13. cap. 1.* quod Decretum *sess. 24. cap. 20.* extendit ad omnes causas ad Forum Ecclesiasticum pertinentes. Unde ex istis 25
Concilii Decretis aperte colligitur, posse in Judicio universaliter loquendo appellari in quatuor casibus tantum. Primo a sententia Definitiva, ut *cit. c. 20.* 26
sess. 24. expresse dicitur, *nisi a Definitiva*: quod procedit etiam in causis Visitationis, & Correctionis, ut patet *in cit. c. 1. sess. 13.* licet in his appellatio executionem non suspendat, ut decernitur in ipso *cap. 1. sess. 13. & in c. 20. sess. 24.* per expressa hæc verba: *Nec in his, ubi de Visitatione, aut morum Correctione agitur, exemptio, aut alia inhibitio, appellatio, seu querela etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his mandata, aut judicata fuerint quoquo modo impediat, aut suspendat*. Et sic 27
in causis prædictis post Definitivam sententiam admittitur appellatio devolutiva tantum, non autem suspensiva; nisi gravamen esset irreparabile, quia tunc liceret appellare quoad utrumque effectum, scilicet devolutivum, & suspensivum, ut declaravit Sacra Congregatio Concilii teste Fagnano *in cap. Super eo, de appellat. num. 30.* Secundo appellari po- 28
test, ex Concilio, a sententia habente vim Definitivæ, ut expresse habetur *cap. 20. sess. 24.* per hæc præcisa verba: *Vel a Definitivæ vim habente*. Tertio po- 29
test appellari, ex Concilio, a Sententia Interlocutoria, vel alio quocumque gravamine, quando gravamen hujusmodi per sententiam Definitivam reparari non potest, *cit. c. 1. sess. 13.* per hæc præcisa verba: *Nisi gravamen hujusmodi per Definitivam sententiam reparari non possit.* Quarto potest appellari, ex Conci- 30
lio, a sententia Interlocutoria, quotiescumque a senten-

tentia Definitiva appellari non potest, *cit. c. 1. sess. 13*, per hæc verba: *Vel ab ipsa Definitiva appellari non possit*.

31 Extra autem hos recensitos casus ab Interlocutoria, vel quovis alio gravamine ante Definitivam sententiam hodie in Judicio appellare non licet, uti licebat de jure veteri, *ex cap. Super eo, de appellat. & cap. Cordi, de appellat. in 6.* cum isti Canones, quatenus permittunt appellationem ante sententiam Definitivam a quocumque gravamine, sint modificati, & restricti a Concilio, & redacti ad terminos juris Civilis, *Ne rei criminum plerumque ad evitandas pœnas & Episcoporum subterfugienda Judicia, querelas, & gravamina simulent, & appellationis diffugio Judicis processum impediant, ne remedio ad innocentiæ præsidium instituto, ad iniquitatis defensionem abutantur*,
32 ut loquitur Concilium *cap. 1. sess. 13.* Inhibitio autem ista Concilii comprehendit solum appellationes Judicialiter factas in Judicio, non autem appellationes extrajudicialiter factas extra Judicium, ut declaravit Sacr. Congreg. ejusdem Concili interpres *Nam proposito dubio, an Decretum Concilii sess. 24. c. 20. in principio locum habeat, quando Ordinarius extrajudicialiter procedendo gravat partes, adeo ut non licet partibus a tali actu extrajudiciali ad alios Superiores Judices appellare, seu reclamare quatenus id Ius permittat, sed omnino causa gravaminis in prima instantia coram eodem Ordinario cognosci debeat. Responsum est hoc casu non habere locum Decretum Concilii. Unde jura, quæ permittunt appellationem extra Judicium a quocumque gravamine etiam reparabili per Definitivam sententiam, ut in d. cap. Cordi, in hoc non sunt correcta a Concilio, sed in ea tantum parte in qua concedunt posse appellari ab Interlocutoria vel alio gravamine Judicialiter illato*. Sic decisum fuisse refert Fagnan. *in cap Super eo, de appellat. n. 37.*

33 Ex supra autem firmatis universalibus conclusionibus varii inferuntur casus, in quibus appellatio admittitur ab Interlocutoria, vel quia vim Definitivæ habet, vel quia damnum irreparabile continet.
34 Primo ab injusta articulorum admissione, vel ab eorum denegata justa admissione appellari potest; Bald. *in leg. Post sententiam 9. n. 4. in fine Cod. de sentent. & interlocut.* Mascard. *de probat. concl. 131. & sequent.* & multi alii cit. a Barbosa *in Concil. Trident. sess. 24. c.*
35 *20. num. 22.* Secundo appellari potest ab admissione vel rejectione testium; an scilicet testes admittendi sint, vel non admittendi? Stephanus Gratian. *c. 24. num. 15. c. 77. num. 13.* Salgad. *c. 1. n. 151.* Osac.
36 *decis. 25. n. 14.* Barbos. *loc. cit. n. 24.* Tertio appellari potest a rejectione probationum; Marant *de ord. Jud. part. 6. tract. de decis. judicii n. 44. in fine*; Tarvis Venet. *decis. 4. part. 1.* Surd. *decis. 36. n. 17.* Scac-
37 cia, & alii cum Barbosa *loc. cit. num. 25.* Quarto appellari potest a victore ab expressa absolutione expensarum; Stephan. Gratian. Marchiæ *decis. 50. num. 1. & 2.* Gam. Lusit *decis. 65. num. 1:* Barbosa *loc. cit. nu.*
38 *27.* cum Salgado *c. 1. num. 176.* Quinto appellari potest a delatione juramenti in litem alteri parti per Judicem facta; Lancellot. *de attent. part. 2. c. 12. limit. 50. num. 190.* Gonzalez *ad regul. 8. Cancellar. Gloss. 1. §. 1. in annotat. num. 195.* Barbosa *loc cit. num. 28.* cum Seraphin. *de privileg. jurament. privileg.*
39 *102. num. 15. limit. 4.* Sexto appellari potest, quando datur dilatio ad probandum adeo brevis, ut ex brevitate possit deficere facultas probandi: *de appellat. quæst. 17. limit. 47. in princip. memb. 1. num. 36.* Salgad. *c. 1. num. 118.* Barbos. *loc. cit num. 29.* Sep- 40
timo appellari potest a Sententia, qua Judex pronunciat aliquem tormentis esse subjiciendum, utpote continente damnum irreparabile; Aloysius Ricc. *in Collectanea decis. collect. 642. vers. 2. & in Praxi rerum fori Ecclesiastici resolut. 405. vers. Tutius*, Zerola *in prax. Episcop. part. 1. verb. Appellat.* Scaccia *dict. quæst. 17. limit. 47. num. 143.* Barbosa *l. c. num. 30.* Fagnan. *c. Super eo de appellat. num. 39.* Octavo ap- 41
pellari potest a sententia Interlocutoria, ut quis in carcerem conjiciatur, quia affert damnum irreparabile; Piasec. *in praxi Episc. part. 2. cap. 2. num. 100.* Aloysius Ricc. *in d. praxi resolut. 505. n. 4. vers. Primus*; Barbos. *loc. cit. n. 31.* Fagnan. *loc. cit. n. 40. & seq.* ubi *n. 44* dicit sic fuisse declaratum a Sac. Congreg. Concil. Nono appellari potest a condemnatione 42
ad Triremes quo ad effectum suspensivum; Aldan. *in Compend. Canon. resolut. lib. 1. tit. 9. num. 9.* ubi dicit ita fuisse resolutum a Sac. Congreg. Episc. & Regul. *in Aversana 22. Januarii 1591.* Decimo appellari 43
potest a privatione Beneficii quo ad effectum suspensivum; Aldan. *loc. cit. tit. 4. num. 10.* ubi asserit sic fuisse decisum a Sac. Cong. Episc. & Reg. *in Milevitana 1. Junii 1604.* Undecimo appellari potest quando 44
Judex se pronunciat competentem, vel incompetentem; Marant. *de Ordin. Jud. part. 6. tract. de dec. Jud. act. 1. n. 45.* Stephan. Gratian. *discept. forens c. 47. num. 15.* Scaccia, Salgado, & alii cum Barbosa *l. c. cit. num. 23.* Duodecimo appellari potest a sententia lata, qua 45
quis excluditur ab aliquo Officio publico tamquam infamis, Gam. Lusit. *dec. 139. num. 1.* Barbosa *l. c. num. 33.* Tertiodecimo appellari potest a sententia le- 46
gitimationis Personarum, veluti si pars opposuerit non esse quem Tutorem, non Procuratorem, aut legitimo mandato carentem, non Filium, & similia vel e contra; Scaccia *cit. q. 17. limit. 6. membr. 73. num. 73.* Pacian. *de probation. l. de probation. l. 1. c. 68. sub. num. 47*; Salgad. *cit part. 2. cap. 1. num. 47.* Fagnan. *l. c. num. 47.* Barbos. *loc. cit. num. 34.* Quar- 47
todecimo appellari potest a Decreto denegationis copiæ Actorum, vel instrumentorum communium; Aloysius Ricc. *cit. resolut. 405. vers. Sixtus*; Salgado *cit. part. 2. c. 1. num. 72.* & alii cum Barbos. *l. c. num. 35.* Sunt etiam alii casus, in quibus appellari potest a sententia Interlocutoria, & maxime in materia de Censuris, & correctione morum, sed de istis diffusius agetur in articulo sequenti, & hic subnectuntur statim casus, in quibus jura prohibent appellare.

Casus, in quibus Jura prohibent appellare, sunt 48
plures, & ideo ut facilius maxime a Tyronibus memoriæ retineantur, in sequentibus versibus præcipue adducuntur.

Sublimis Judex, Scelus, Executio, Pactum,
Contemptus, & Res minimæ, dilatio nulla,
Clausula, quæ removet, Res, quæ notoria constat,
Et textus juris clarus, Possessio, Fatum.

Primo per ly *Sublimis Judex* denotatur sublimitas, 49
seu excellentia Judicis supremi v. g. Papæ, Concilii Generalis, Imperatoris, Regis, Principis suprema

auctoritate gaudentis, a quibus appellari non potest,
50 ut dictum est *supra art.3. num.1. & 2.* Secundo per ly *Scelus* denotatur causa Criminalis criminaliter mota, in qua non admittitur Appellatio ab illis, qui jam sunt de crimine convicti, & confessi; *l.2. Cod. Quo-*
51 *rum appellationes non recipiuntur*. Tertio per ly *Executio* denotatur, quod non potest appellari ab executione sententiæ, quæ transit in rem judicatam, *leg.4. ff. de Apellat. l. Ab execut. 5. Cod. Quorum appellat.*
52 *non recip.* Quarto per ly *Pactum* intelligitur, quod appellare nequeunt qui in Judicio transegerunt; *c. 1. & ultim. de transactionibus*; *leg. Causas 16. l. Minorem 20. Cod. de transact.* sicuti nec appellare possunt, qui causam per delationem juramenti voluntarii, aut Judicialis terminarunt; *leg. Non erit 5. §. 2. ff. de jurejurando*, vel pepigerunt de acquiescendo sententiæ Judicis, & non appellando, *leg. Ult. §. fin. Cod. de tempor. appellat. & l. 1. ff. A quibus appellare non licet*, ubi expresse dicitur; *Si quis ante professus fuerit se a Judice non provocaturum, indubitate provo-*
53 *candi auxilium perdidit*. Quinto per ly *Contemptus* intelligitur, quod contemptus Judicis, qui fit a vero contumaci legitime citato, & contumaciter comparere renuente, impedit quominus a sententia in contumacem lata appellari possit, quia appellatio datur solum gravato, & oppresso, non vero rebelli, & contumaci, ne sit iniquitatis defensio; *leg. 1. Cod. Quorum appellat. non recip. l. Contumacia, ff. de re*
54 *judicata*. Sexsto per ly *Res minimæ* denotatur, quod res exigui momenti non merentur appellationem, & protractionem litis, saltem spectatis diversarum Regionum Constitutionibus; In Camera enim Imperiali non admittitur appellatio, nisi in causis, quæ non sint minus 100. Imperialium, ut refert Gail. *leg.1. pract. observat. 123.* & in Curia Romana, nisi in causis excedentibus saltem quinque Ducatos auri de camera, & in Curia Neapolitana, nisi in causis excedentibus saltem valorem duarum unciarum, & pariformiter in aliis Regionibus, ut refert Barbosa *in c. de Appellat. 11. hoc tit.* Quod tamen aliter se habet de Jure Canonico, ex quo potest appellari etiam pro rebus minimis, ut expresse habetur *cap. de appellationibus pro causis minimis 11. hoc tit.* quia appellatio non est fundata super quantitate gravaminis, sed super injustitia sententiæ, & iniquitate, seu imperitia Judicis, *l.1. §.1. ff. de appellat.* ibi: *Appellandi usus iniquitatem Judicantium, vel imperitiam corrigit*; Injustitia autem, & imperitia Judicis intervenire potest etiam in causis minoribus, & ideo etiam Jus Civile ipsis appellare permittit; *leg. Et in majoribus, Cod. de appellat.* ubi expresse dicitur: *Et in majoribus, & in mino-*
55 *ribus negotiis appellandi facultas est*. Septimo per ly *Dilatio nulla* denotatur, quod quando res non patitur dilationem, tunc appellari non potest, saltem quoad effectum suspensivum, ne, cum periculum sit in mora, interim res pereat, aut grave præjudicium patiatur propter dilationem causatam ab appellatione, ut si agatur super futuris alimentis, de aperiendo Testamento, de erogando triticum in usum Militum, & similibus, quæ dilationem non patiuntur sine magno gravamine, ideo ne interim, dum pendet appellatio, hoc præjudicium habeatur, prohibetur in istis appellatio, saltem quoad effectum suspensivum;
56 *leg. Si res 7. ff. de appellat. recipiend.* Octavo per ly *Clausula, quæ removet* denotatur, quod, quando a Supremo Principe delegatur alicui causa cum clausula *Appellatione remota*, tunc amplius appellari non potest; *leg.1. §. fin. A quibus appellare non licet, & cap. Pastoralis 53. de appellat.* sed de hac clausula diffusius agetur *infra in 6. articulo*; Nono per ly *Res, 57*
quæ notoria constat indicatur, quod in notoriis, quæ per evidentiam rei nulla possunt tergiversatione celari, non potest appellari, quia tunc talis appellatio solummodo ad differendam litem, & impediendam executionem sententiæ interponeretur; *cap. Cum sit Romana 5. in fine, cap. Pervenit 13. c. Consuluit 14. de appellat.* Sic etiam convictus in Judicio, simulque sponte confessus appellare non potest, *l. Observare, Cod. Quorum appellationes non recip. & c. Ei, qui appellat., caus. 2. quæst. 6.* ubi expresse dicitur: *Nullus etiam Homicidarum, Veneficorum, Maleficorum, Adulterorum, itemque eorum, qui manifestam violentiam commiserunt, argumentis convictus, testibus superatus, ecce etiam propria vitium, scelusque confessus audiatur appellans*. Decimo per ly *Et textus 58*
juris clarus denotatur, quod non potest appellari circa id, quod Judex secundum clarum juris textum decrevit, & definivit; *leg. Si res 7. §.1. ff. de appell. recip. cap. Consuluit 29. de appellat.* Et sic verb. grat. si Episcopus jubeat Clerico nullam justam excusationem habenti, ut resideat in suo Beneficio, & is appellet, non est admittenda ejus appellatio; *cap. Resolutum 4. de Clericis non resident*. Undecimo per ly *59*
Possessio denotatur, quod a sententia lata in possessorio non datur appellatio, si possessorium sit momentaneum, seu summarissimum; *l. Unic. Cod. Si momentanea possessione fuerit appellat. & cap. Ei qui appellat. §. de possessione, caus. 2. quæst. 6.* ubi expresse dicitur: *De possessione etiam, & ejus momento, si causa dicatur (quæ sententia interlocutoria appellatur) quamvis provocatio interposita fuerit, tamen lata sententia sortitur effectum*. Si vero possesso- 60
rium sit ordinarium, & magni præjudicii, in isto locum habet appellatio; *cap. Cum ad Sedem 15. de restitut. spoliat. & Clement. unic. de causa possess. & propriet.* Et ratio discriminis est, quod in possessorio momentaneo est superflua appellatio, quia ejus præjudicium, & gravamen, utpote momentaneum, potest illico in momento reparari per judicium ordinarium, seu petitorium; Condemnatus enim in possessorio potest statim rem controversam recuperare in petitorio, & sic possessio parti adversæ adjudicata durabit momento, seu modicissimo tempore, ut constat exemplo *in c. Cum Ecclesia 2. c. cum dilectus 6. de caus. possessionis, & proprietatis*: In possessorio autem Ordinario, seu petitorio, cum non possit aliter reparari ejus præjudicium, & gravamen, est necessaria appellatio, utpote ad hunc finem instituta; *c. Omnis oppressus 3. & seq. caus. 2. qu. 6. c. suggestum 15. c. Pastoralis 53. cap. Et cum speciali 61. de appellat.* Duodecimo per ly 61
Fatum intelliguntur fatalia, seu tempora appellationi præfixa, quibus elapsis, non potest amplius appellari, & de istis diffusius agetur infra in *articulo septimo*.

Additiones ex aliena manu.

De jure civili, ut tradit *Auctor*, nonnisi a sen- 62
tentia definitiva appellari potest. De Jure vero Ca- 63
no-

nonico permissa quoque fuit appellatio a sententia interlocutoria. In Concil. Tridentino Joannes Gropperus summopere adlaboravit, ut appellatio a sen-
64 tentia interlocutoria tolleretur. Placuit vero eidem *Concilio* sancire, appellationem non esse recipiendam ab interlocutoria sententia nisi vim definitivæ habente, & cujus gravamen per appellationem a definitiva reparari nequeat.

65 Dicitur interlocutoria sententia vim definitivæ habere, ex qua per necessariam consequentiam totius causæ decisio quodammodo pendet, Gail. 1. *observ.* 130. *num.* 8. quod variis illustrat exemplis Alti-
66 mar. *de nullit. sentent. part.* 1. *quæst.* 85. *per tot.* Huc pertinet, si ei qui probare haud tenetur, onus probandi per sententiam interlocutoriam imponatur;
67 Si super exceptionibus peremptoriis juramento dela-
68 to, vel relato pronuncietur; Si habita appellatio pro de-
69 serta; Si rejecti testes; Si probatio elapso jam termino
70 probatorio recipiatur, vel rejiciatur; Si quis ab instan-
71 tia absolvatur. Si rejiciantur instrumenta, vel denegetur
72 recognitio; Si rejiciantur articuli tanquam impertinen-
73 tes; Si suppletorium vel purgatorium deferatur; Si pro-
74 ductio instrumentorum noviter repertorum post con-
75 clusionem in causa denegetur. Dicitur vero sententia
76 continere gravamen irreparabile, quod neque perip-
77 sam definitivam, neque per appellationem a sententia definitiva reparari potest; Lyncher. *de gravam. extrajudic. p.* 40. *num.* 2. Quale autem gravamen illud sit, erui potest ex *cap.* 12. *de appellat. in* 6. Distinguitur enim in eo inter gravamina, quæ judicium reddunt nullum, aut negotio principali præjudicant, & ea quæ judicium non reddunt nullum, nec parant præjudicium negotio principali. Illa per appellationem a definitiva sententia emendari & reparari possunt, non vero hæc, nisi speciatim ab iis appellatum fuerit.

Omittendæ hic haud sunt plures, quæ interce-
78 dunt, differentiæ appellationem ab interlocutoria inter, & appellationem a definitiva. Prima est circa fatale interponendæ appellationis. Decennium utique in utroque casu observandum est, sed in appellatione a sententia definitiva illud statim incipit currere a tempore publicatæ sententiæ, ad cujus publicationem necessario citare oportet litigantes. Sententiæ interlocutoriæ talem solemnem publicationem semper non desiderant, neque est necesse, ut Par-
79 tes ad ejus publicationem ubique citentur. Ubi ergo solemnis publicatio haud desideratur, a tempore scientiæ, & quidem certæ & specificæ, fatale currere incipit, Altimar. *de nullit. sentent. q.* 251. *n.* 27. Mevius
80 *part.* 5. *decis.* 269.

Secunda differentia est, quod appellatio a definitiva fieri potest vel viva voce, vel in scriptis, sed ab
81 interlocutoria semper in scriptis facienda est; *cap.* 1. *de appellatione in* 6. Excipiuntur tamen sententiæ interlocutoriæ vim definitivæ habentes; Ab iis enim in voce appellari posse tenent Gail. 1. *observ.* 130.
82 *n.* 5. & Scacc. *de appellat. quæst.* 3. *n.* 12.

Tertia differentia est, quod appellari a definitiva indefinite potest, nec necesse est, ut gravamina sche-
83 dulæ appellationis inferantur, sed sufficit si Appellans se gravatum esse asserat; *l.* 2. *ff. de appell.* At in appellatione ab interlocutoria specifica expressio gravaminum fieri necessario debet, *cap.* 59. *dict. titul.* & *cap.* 1. *eod. tit. in* 6. Gail. 1. *observ.* 130. *n.* 1. Mevius *part.* 17. *decis.* 1. *n.* 13.

Quarta differentia superiori consectaria est, quod 84
in appellatione a definitiva licet afferre novas causas, si forte Appellans aliquas expresserit; secus vero in 85
appellatione ab interlocutoria, nam Appellans nonnisi causas in appellatione nominatim expressas prosequi potest; Cletzelius *de appell. c.* 5. *n.* 57. & *seqq.*

Quinta differentia est, quod appellari a definitiva debet ad Judicem proxime superiorem, ab interlocu- 86
toria vero appellari valet ad Judicem æqualem; vide Bohemer. *in decretal. lib.* 2. *tit.* 28. *§.* 14. 87

Sexta differentia est, quod appellatio a definitiva statim suspendit Officium Judicis; Sed in appellatione ab interlocutoria duo hæc singularia concurrunt. 88
I. Quod si Judex inferior non deferat appellationi, 89
ante inhibitionem in causa procedere valeat. II. Quod Superior Judex non statim decernat inhibitionem, sed antea cognoscendum de veritate gravaminum, inquirendumque, utrum appellatio admitti debeat, nec ne; *cap.* 3. *§. Quod si objiciatur, de appellat. in* 6. Gail. 1. *observ.* 130. *num.* 7. & *observ.* 144. *n.* 4. Bohemer. *ubi supra §.* 15.

Septima differentia est, quod in appellatione a definitiva locum habet Beneficium *Legis* 4. *C. de temp. appellat.* scilicet non deducta deducendi, & non pro- 90
bata probandi; non item in appellatione ab interlocutoria; Mevius *part.* 2. *decis.* 153. & *decis.* 235. *part.* 3. 91
decis. 84. & *part.* 8. *decis.* 48. & *sequent.* Limita tamen si agatur de appellatione ab interlocutoria, quæ vim definitivæ habeat; vide Bohemer. *eod. loc. §.* 16. & 92
duob. sequent. ubi alias tradit differentias.

Silentio demum nec illud est prætereundum, quod si est reformata sententia interlocutoria in instantia appellationis, tota causa ad Judicem Appellationis 93
devolvitur, neque locus est remissioni, *cap.* 59. *de appellat.* Gail. 1. *observ.* 131. *n.* 1. idque quia Judex, qui semel gravavit, semper gravare præsumitur. Quinimo id ipsum obtinet, si pro parte tantum reformata fuerit sententia; Mynsing. *art.* 4. *observ.* 76. *per tot.* 94
Excipe tamen, si super eo puncto incidenti, an Judex inferior sit competens, nec ne, pronunciasset 95
Judex, & in appellationis instantia hanc sententiam Judex Superior reformasset, conreoque responsionem imposuisset, non posset non ex natura rei remissio causæ ad Judicem prioris instantiæ decerni, uti pronunciatum refert Berger. *in elect. discept. Forens. ad Process. Saxon. tit.* 35. *§.* 8. *num.* 2.

ARTICULUS V.

Quandonam sit prohibita, vel non, Appellatio a correctione Superioris, sive Regularis, sive Sæcularis, & a Censuris.

Appellatio a legitima correctione Superioris, sive Regularis, sive Sæcularis, est omnibus subdi- 1
tis prohibita, ut habetur expresse *in cap. Reprehensibilis* 26. *de appellat.* ubi de subditis, seu Clericis Sæcularibus sic statuitur: *Nec subjecti contra disciplinam Ecclesiasticam in vocem appellationis erumpant. Si vero quispiam pro sua necessitate crediderit appellandum, competens ei ad prosequendam appellationem terminus præfigatur, infra quem, si forte prosequi neglexerit, tunc Episcopus libere sua auctoritate utatur*; & de subditis

ditis Regularibus sic præcipitur: *Ne Religiosi, cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi contra Regularem Prælati sui, & Capituli disciplinam, appellare præsumant*, & pro istis concordat similis prohibitio *in cap. Ad nostram 3. de appellat.* quia dicit ibi Alexander III. *Remedium appellationis non ideo est inventum, ut alicui a Religionis, & Ordinis observantia exorbitanti, de-*
2 *beat in sua nequitia patrocinium exhibere.* Appellatio tamen admittitur a correctione Superioris, sive Regularis, sive Sæcularis, si in corrigendo modum excedat; *cap. Irrefragabili 13. de Offic. Jud. Ordinar.* ubi sic expresse habetur: *Ut autem correctionis, & reformationis Officium libere valeant exercere, decernimus, ut executionem ipsorum nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire, nisi formam in talibus excesserint observandam.* Tunc enim Superior potestate sua abutitur, & subditum injuste gravat, & ideo ad reparandum tale gravamen potest subditus appellare; ut colligitur etiam ex *cap. Priore 31. de appellat. & cap. Super quæstionem §. Nos autem, de Officio delegati, cap. Licet, de Officio Ordinar. & cap. Inquisitionis, de accusat.*

3 A correctione morum facta a Prælato, seu Superiore extrajudicialiter, seu paternaliter, & ad pœnitentiam nullo formato processu Judiciario, admittitur appellatio subditi solum quoad effectum devolutivum, ita quod potest quidem Judex *ad quem* cognoscere de prætenso excessu in corrigendo, sed interim non impeditur executio eorum, quæ ab ordinario Judice, seu Superiore decreta sunt: *cap. Irrefragabili 13. de Offic. Ordinar.* ibi: *Decernimus, ut executionem ipsorum nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire*, & aperte habetur ex Conc. Trid. *sess. 22.*
4 *c. 1.* ibi: *Nec appellatio executionem hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, suspendat: & sess. 24. c. 10.* ibi: *Ut Episcopi aptius, quem regunt, populum possint in officio, atque obedientia continere, statuitur, ut omnibus iis, quæ ad visitationem ac morum correctionem subditorum suorum spectant, jus habeant etiam tamquam Sedis Apostolicæ delegati ea ordinandi, & exequendi, quæ illis pro subditorum emendatione, & Diœcesis suæ utilitate necessaria videbuntur; nec in his, ubi de visitatione, & morum correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibitio, appellatio, seu querela etiam ad Sedem Apostolicam interposita executionem quoquomodo*
5 *impediat aut suspendat.* Et sic censuit Sacra Congr. Conc. Nam *consulta, an in causis visitationis, & correctionis appellari possit post Definitivam?* respondit, *posse, ita tamen, ut appellatio non suspendat executionem, ut sancitum est cap. 10. sess. 24. & cap. 1. sess. 2.* Item *consulta, an Decretum c. 10. sess. 24. sustulerit appellationem devolutivam?* censuit, *non sustulisse devolutivam, sed suspensivam tantum*; Sic testatur Fagnan. *in cap. Ad nostram, de appellat. n. 8. & 9.* Hinc appellatio ad effectum suspensivum non admittitur a visitatione Ecclesiæ Cathedralis, & Personarum ipsius ab Episcopo facienda, nec ideo potest appellatione suspendi; Sacra Cong. Conc. *in Oriolensi 27. Martii*
6 *1637. in respons. ad 6.* Nec appellatio datur a Decreto facto in visitatione per Episcopum; Sac. Congr. Rit.
7 *in Genuensi 24. Septembris 1605.* Appellationis cujuscumque prætextu nequaquam potest impediri, seu retardari Diœcesanæ Synodi celebratio; Sacra Congreg. Conc. *in Oriolensi 27. Martii 1632. in respons. ad 17.* Appellatione a Decretis, & Constitutionibus 8
Synodalibus, quæ fuerunt a Sede Apostolica confirmatæ, non potest illarum executio impediri, nec retardari; Sacra Cong. Conc. *in d. Oriolensi in respons. ad 18. dub.* A mandato de residendo in visitatione edi- 9
to non dari appellationem ad effectum suspensivum, sed ad effectum devolutivum tantum, decisum refert Armend. *in addit. ad recep. Legum Navarræ lib. 1. tit. 6. lib. 5. §. 2. n. 2.*

A correctione morum facta a Prælato, seu Superio- 10
re, judicialiter formato processu judiciario, admittitur appellatio subditi quo ad utrumque effectum, scilicet devolutivum, & suspensivum; colligitur ex *cap. Irrefragabili 13. de Offic. Judic. Ordinar. in princip.* ubi dicitur: *Nisi formam in talibus excesserint observandam*, & tenent Gratian. *Marchiæ decis. 188. n. 4.* Cevall. *de cognit. per viam viol. part. 2. q. 113. n. 14. & 15.* Piasec. *in prax. Episcop. part. 2. cap. 3. num. 61.* Barbosa in Conc. Trid. *sess. 13. c. 1. n. 8.* & alii plurimi; & sic censuit Sacra Congreg. Conc. Nam consulta ab Auditore Cameræ, an, cum Episcopi, servata Tela Judiciaria, ferunt sententiam definitivam contra delinquentes, habeant locum Decreta Concilii de Visitatione loquentia, & præcipue *cap. 10. sess. 24.* adeo ut Appellatio ad effectum suspensivum nullatenus debeat admitti, etiamsi sententia lata fuerit ad puniendum delictum blasphemiæ, vel adulterii, Sacra Congregatio censuit, *Appellatione correctionis morum non comprehendi blasphemiæ, & adulterii correctionem, seu punitionem, quando Episcopus Judicialiter processit, cognovit, & pronunciavit; Ideoque si Episcopus in dictis duobus criminibus judicialiter processit, admittendam esse appellationem, etiam ad effectum suspensivum. Et Sanctitas sua Congregationis sententiam approbavit, ut si Episcopus Judicialiter processit ad definitivam, non comprehendatur hic casus Appellatione correctionis morum, & detur appellatio etiam suspensiva, nedum in prædictis duobus casibus blasphemiæ, & adulterii, sed etiam in omnibus aliis similibus, ubicumque Episcopus judicialiter processit.* Sic tenet & refert Fagnan. *in cap. Ad nostram, de appellat. n. 14. & 14.* vide supra *in art. 4. num. 7.*

Appellatio a Censuris absolute ab homine latis ad- 11
mittitur solum quoad effectum devolutivum, non vero quoad suspensivum, *cap. Pastoralis 53. de appellat.* Ipsa enim censura, v. g. Excommunicatio, trahit secum executionem, adeo ut per subsequentem appellationem non solum ea non suspendatur, sed etiam non impediatur ejusdem denunciatio, sive quominus Judex talem excommunicatum esse denunciare, & declarare possit, non obstante appellatione, ut expresse decernitur *in cit. cap. Pastoralis §. Verum*, ubi cum ab Episcopo, Parisiensi quæsitum fuisset ex Pontifice Innocentio III. Si Judex Ecclesiasticus, Episcopus v.g. in Diœcesanum suum sententiam Excommunicationis proferat, ille vero ab ea tamquam irrationabiliter, seu injuste lata appellet, utrum Episcopi jurisdictio censeri debeat, quod pendente appellatione, suspensa sit, ac dormitet, proinde ac si ante latam Excommunicationem appellatio facta fuisset, an vero nihilominus eumdem denunciare possit, & Ecclesiasticis Beneficiis Clericum ipsum privare. Sic præcise respondit Pontifex: *Nos itaque respondemus, quod cum executionem Excommunicatio secum trahat,*

& Excom-

& Excommunicatus per denunciationem amplius non li-
getur, ipsum Excommunicatum denunciare potest, ut
12 *ab aliis vitetur, & illi proventus Ecclesiastici merito*
subtrahuntur, cui Ecclesiæ communio denegatur. Et
sic etiam currit de Suspensione, ut habetur *in cap. Is*
cui 20. *De sentent. excommun. in 6.* præcisis his verbis:
Sane sicut Excommunicatio, sic ab Officio, vel ingres-
13 *su Ecclesiæ lata Suspensio, aut ipsius effectus per ap-*
pellationem sequentem minime suspendantur. Idem pa-
riter est dicendum de Interdicto, *cap. Ad hæc* 37. *de*
appellat. ubi præcise habetur: *Ad hæc quoniam sub*
Interdicto aliqui constituti appellant, & deinde illud
servare contemnunt, quid in hoc casu servandum sit,
consulere voluisti. Noveris igitur, quod sicut post ap-
pellationem excommunicari non possunt, sic Interdictum
nequeunt, cui ante appellationem eos constat suppositos,
declinare: & clarissime innuitur in hujus capitis Sum-
mario his verbis: *Sententia Interdicti non suspenditur*
per appellationem seq. Et ratio est, quia cum Censuræ
Ecclesiasticæ sint medicinales, & principaliter sint ad
corrigendum; *cap. Cum medicinalis* 1. *de sentent. ex-*
commun. in 6. fuit per allegatos Canones justissime di-
spositum, quod per appellationem subsequentem non
14 suspendantur, ne prætextu frivolæ appellationis quan-
doque impediatur medicinalis correctio. Unde stat,
quod Appellatio a Censuris ab homine latis non pariat
effectum suspensivum, sed solum devolutivum, ex
quo Judex, ad quem appellatur, de justitia latæ
Censuræ, & interpositæ ab illa appellationis cogno-
15 scere possit, ac debeat. *Est Communis*.

Appellatio a Censuris ab homine latis sub condi-
tione admittitur, nedum quoad effectum devoluti-
vum, sed etiam quoad suspensivum ante conditionis
eventum, etiamsi conditio non servetur. Habetur
clare, & expresse *in cap. præterea* 40. *de appellat.*
præcisis his verbis: *Præterea requisiti fuimus, si quis*
Judex ita protulerit sententiam: nisi Sempronio infra
20. *dies satisfeceris, te Excommunicatum, vel Suspen-*
sum, aut interdictum esse cognoscas: ille, in quem fer-
tur sententia, medio tempore appellans, ad diem statu-
tum minime satisfecerit, utrum ille sententia tali ligetur,
aut interpositione appellationis tutus existat; Videtur
autem nobis, quod hujusmodi sententiam appellationis
obstaculum debeat impedire. Et clarissime innuitur in
ejus Summario; *Sententia Excommunicationis, Su-*
16 *spensionis, vel Interdicti lata sub conditione, suspendi-*
tur, si ante conditionis eventum fuerit appellatum. Et
ratio est, quia in tantum a Censura absolute lata non
admittitur appellatio quoad suspensivum, in quan-
tum ipsa jam arctat Censuratum ante appellationem,
cum censura absolute lata secum trahat executionem,
ex *cap. Pastoralis* 53. *de appellat.* & Censura lata sub
conditione non arctat Censuratum ante positam con-
ditionem, cum conditionale nihil ponat in esse, nisi
purificata conditione, adeoque ante eventum condi-
tionis potest libere appellare quoad suspensivam, *cum*
per appellationem sit suspensa ipsius (scilicet Judicis)
17 *jurisdictio*, ut expresse habetur *cap. Si a Judice* 10. *de*
appellat. in 6. Appellatio a Censuris comminatis ad-
mittitur etiam quo ad utrumque effectum, scilicet de-
volutivum, & suspensivum. Et ratio est, quia licet
illarum sententia sit potius interlocutoria, quam de-
finitiva, ut notat Innocent. *in cap. Per tuos*, Joann.
Andreas *in cap. Venerabilibus, de sentent. excomm.*
in 6. & Doctores passim, *in Rubr. de re judicata*,
tamen semper infert gravamen, quod per appellatio-
nem reparari non potest, & ideo ante sententiam ad-
mittitur Appellatio ab hoc futuro gravamine, ita ut
si a comminata censura, v. g. Excommunicatione,
appellatum fuerit, Excommunicatio postea lata sit
ipso jure nulla, ut cavetur *cap. Per tuas de sentent.*
Excommun. Hinc deducitur, quod si quis citetur ad 18
adducendam rationem, quare non debeat excom-
municari, hic possit appellare, & Ordinarius tene-
bitur huic appellationi deferre, quia agitur de gra-
vamine, quod si non reparetur per appellationem,
est aliunde irreparabile, ut de se patet, cum Censura
statim ac est fulminata, trahat secum executionem,
ex *cit. cap. Pastoralis* 53. *de appellat.* E contra vero si 19
quis citetur ad adducendam rationem, quare non de-
beat declarari incidisse in Excommunicationem, hic
non poterit appellare, nec Ordinarius tenebitur simi-
li appellationi deferre; Sacra Congreg. Concil. *in*
Tropien. 16. *Martii* 1619. *& in Neocastrens.* 1620. Et
ratio est, quia cum a declaratoria detur appellatio
etiam suspensiva, præterquam in judicialibus, *cap.*
Solet in fin. de sentent. Excomm. in 6. Felin. *in cap. Ro-*
dulphus n. 43. *de rescript.* Rota *decis.* 2. *num.* 5. *de do-*
lo, & in novis, illius comminatio non infert grava-
men, quod reparari non possit per appellationem a
Definitiva, & ideo in hac comminatione non admit-
titur appellatio, sicut in alia. Et hanc differentiam
inter comminationem Excommunicationis ferendæ,
& comminationem declaratoriæ Excommunicationis
jam latæ tradunt Felin. *in cap. Cum non ab homine*
n. 12. *de jud.* & Duen. *in regul.* 42. *n.* 8. & sæpius pro-
bavit Sacra Congr. Concil. ut refert, & tenet Fagnan.
in cap. Super eo n. 50. *de appellat.*

Ad uberiorem notitiam, & solidiorem confirma- 20
tionem præsentis materiæ placet hic referre per ex-
tensum declarationem Sacræ Episcoporum Congre-
gationis de mandato, & approbatione Clemen-
tis VIII. editam 16. *Octobris* 1600. quæ est, ut se-
quitur.

Ad tollendas ambiguitates, & controversias jurisdi-
ctionales, quæ inter appellationem, & prioris instantiæ
Judices, non sine partium dispendio, cursusque Justi-
tiæ impedimento, & sæpe cum scandalo oriuntur; Sac.
Cong. caus. Episcoporum præposita, facta prius relatio-
ne Sanctissimo D. N. Clementi Papæ VIII. ac Sanctita-
tis Suæ mandato vivæ vocis Oraculo desuper habito in
hunc, qui sequitur, modum ab omnibus, ad quos spe-
ctat, in posterum servari debere mandavit, & mandat.

Metropolitani, Archiepiscopi, Primates, aut Pa-
triarchæ, suffraganeos eorumque subditos non judi-
cent, nisi in casibus a jure expressis.

Item & alii quivis Superiores, etiam Nuncii, vel
Legati de Latere specificam facultatem majorem non ha-
bentes, causas in Curiis Ordinariorum, vel aliorum
inferiorum Judicum pendentes ad se non advocent, nisi
per viam legitimæ appellationis ad ipsorum Tribuna-
lia deferantur, tunc appellantes, ab inferiorum ju-
risdictionibus, quo ad alias causas, eximi non possunt.

Appellationes nunquam recipiantur, nisi per publica
documenta, quæ realiter exhibeantur prius constiterit,
appellationem a sententia Definitiva, vel habente vim
Definitivæ, aut a gravamine, quod per Definitivam
reparari non possit, in casibus a jure non prohibitis per
le-

legitimam Personam, aut intra debita tempora fuisse interpositam, ac prosecutam.

Dum causæ coram inferioribus Judicibus pendent, ante Definitivam sententiam, vel habentem vim Definitivæ de gravamine illato, Superiores cognoscere non valeant, licet circa præjudicium cursus causarum se id facere contestentur, ne ad hunc effectum liceat eis inhibere, aut simpliciter mandare, ut ipsi copia processus transmittatur etiam expensis appellantis.

Inhibitiones post appellationem sicut præmittitur receptam, non concedantur, nisi cum insertione tenoris sententiæ, aut Decreti Definitivi, aut vim Definitivi habentis, vel damnum per Definitivam irreparabile continentis; alias inhibitiones, & processus, & inde secuta quæcumque sint ipso Jure nulla, eisque impune non parere liceat.

Si Appellans asserat sententiæ, aut appellationis exemplum culpa Judicis a quo, aut Actuarii haberi non posse, non ideo recipienda erit appellatio, aut aliqua inhibitio concedenda. Sed eis tantum, ad quos pertinet injungi poterit, ut soluta condigna mercede, Actorum exemplum authenticum appellanti intra brevem aliquem competentem terminum tradatur; Caveat tamen Judex a quo nisi vere appellatum fuerit in causa appellabili, interim aliquid in præjudicium appellantis attentet, & si per actum publicum, aut per testium depositiones constiterit, Acta denegari appellanti, Judex appellationis mandato tradendi Acta possit adjicere, ne interim aliquid novi contra appellantem attentetur.

A sententia autem Definitiva contra verum contumacem prolata, appellatio non recipiatur, nec inhibitio, aut alia quævis provisio, quamdiu appellans in hujusmodi vera contumacia perstiterit, concedatur.

Ab executione Decretorum Sacri Concilii Trid. aut Visitationis Apostolicæ, appellationes a Metropolitanis non recipiantur, nec etiam quando Episcopi virtute ejusdem Sacri Concilii Trident. procedunt uti Sedis Apostolicæ delegati in causis, quæ sub eorum jurisdictione ordinaria non comprehenduntur, salva tamen in hoc casu Legatorum, & Nunciorum Apostolicorum auctoritate.

In causis vero Visitationis Ordinariorum, aut correctionis morum quoad effectum devolutivum tantum appellationes admittantur, nisi de gravamine per Definitivam irreparabili agatur; vel cum Visitator citata parte, & adhibita causæ cognitione Judicialiter procedit, tunc enim appellationi locus erit, etiam quo ad effectum suspensivum.

Cum a gravamine, quod per Definitivam reparari nequit, ut indebitæ incarcerationis, vel torturæ, aut Excommunicationis etiam comminatæ appellatur, non nisi visis Actis, ex quibus evidenter appareat de gravamine, appellatio admittatur, aut inhibitio, vel provisio aliqua concedatur.

Causa appellationis pendente, appellans in eodem, quo reperitur, carcere permanebit quo ad Judex, ad quem appellatum est, visis actis, & causa cognita aliter decreverit. Et tunc si a Judicis ad quem Decreto vim Definitivæ habente fuerit appellatum, is nihil mandare, aut pro sui Decreti executione attentare poterit, donec per Judicem Superiorem aliud fuerit ordinatum.

Acta originalia processus primæ instantiæ ad Judicem Appellationis Notarius mittere non cogatur, nisi probabilis aliqua falsitatis causa, & suspicio incidat, quæ Judicialiter obiiciatur, & tunc, terminata causa, remittenda sunt ad Ordinarium, ut in suo Archivio conserventur.

Censura Ecclesiastica contra appellantem prolata relaxari, aut nulla declarari per Judicem appellationis non possit, nisi auditis partibus, & causa cognita, tuncque si constiterit eam justam esse, ad Judicem, qui excommunicavit, appellans remittendus est, ut ab ipso juxta Sacros Canones beneficium absolutionis, si humiliter petierit debitamque emendationem præstiterit, obtineat: Si vero injustam esse clare appareat, Superior absolutionem impendat; Si autem dubitatur, honestius est, ut ad Excommunicatorem intra brevem aliquem competentem terminum eidem præfigendum absolvendus remittatur, licet etiam Superior hoc casu idipsum per se præstare jure possit.

Absolutio ad cautelam, non nisi parte citata, & visis Actis, cum dubitatur de nullitate Excommunicationis ab homine prolatæ, vel a jure, si occurrat dubium facti, vel probabile dubium juris, concedenda erit, tuncque ad tempus breve cum reincidentia, & præstita per Excommunicatum cautione de stando juri, & parendo mandatis Ecclesiæ tantum: & si juxta formam a jure præscriptam apparebit, aliquem ob manifestam offensam excommunicatum fuisse, debitam etiam satisfactionem præstare: & si ob contumaciam manifestam, expensas pariter reficere, ac insuper cavere de judicio sisti coram Excommunicatore, quis tenebitur, priusquam ad cautelam absolvatur.

A sententia etiam definitiva contra verum contumacem prolata appellatio non recipiatur, nec inhibitio, aut alia quævis provisio, quamdiu appellans in hujusmodi vera contumacia perstiterit, concedatur.

Romæ in Sac. Cong. die 16. *Octob.* 1600.

Alex. Cardin. Florent.

Hieron. Agutius Secret.

(*) Huc pertinet Declaratio Sac. Congregationis Cardinalium, & Prælatorum, a fan. memor. Urbano VIII. alias deputatæ, & a SSmo D. N. Innocentio X. renovatæ, super appellationibus Tribunalis Auditoris Cameræ, & aliorum Tribunalium Curiæ Romanæ, in præjudicium Nuntiorum, Episcoporum, ac Superiorum Regularium, tenoris infrascripti, videlicet, dubitatum fuit.

I. An in Tribunali Auditoris Cameræ Romanæ possint concedi monitiones, seu monitoria cum absolutione, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam, excommunicatis per Episcopos, & alios Ordinarios ex causa violatæ jurisdictionis, immunitatis, vel libertatis Ecclesiasticæ appellantibus, vel alias recurrentibus ad supradicta Tribunalia.

II. An in Causis, quæ agitantur in supradictis Tribunalibus Curiæ Romanæ, possit recursus haberi ad Sac. Congreg. super Immunitate, & controversiis jurisdictionalibus, pro resolutione, vel declaratione, an sit, vel non sit commissa violatio jurisdictionis, immunitatis, vel libertatis Ecclesiasticæ, & an sit locus reintegrationi hujusmodi violationis, & interim debeant dicta Tribunalia supersedere usque ad resolutionem, seu declarationem ejusdem S. Congr. illamque sequi, & exequi.

Die 4. & 11. Augusti 1626. Dubiis supradictis, cum interventu omnium Illustrissimorum DD. Cardina-

dinalium, & Reverendissimorum Prælatorum deputatorum, mature discussis, ac rationibus, hinc inde deductis, diligenter ponderatis, unanimi consensu censuit.

Novum Additamentum.

(*) *Quoad I. Tribunal Auditoris Cameræ, nec non alia Tribunalia supradicta non posse hujusmodi absolutiones concedere, etiam cum reincidentia, vel ad cauthelam.*

Quo vero ad II. Ut supra, recurri posse; & interim supradicta Tribunalia expectare debere resolutionem, seu declarationem, & illam omnino sequi, & exequi.

Quibus quidem decretis eidem Sanctissimo die 5. Septembris ejusdem anni 1626. plene relatis, unacum rationibus, & auctoritatibus, Sua Sanctitas ea approbavit, & confirmavit, illaque omnia exequi jussit, & ad hunc effectum notificata fuerunt. Et subinde, cum de supradictis dubiis iterum actum esset in Congregatione habita die 27. Aprilis 1650. nemine dissentiente, resolutum fuit, Auditorem Cameræ debere decreta, ut supra, edita omnino observare, ac præcipere, ut a suis Ministris, & Officialibus exacte observentur.

Locum quoque hic sibi vindicant additiones seu declarationes super quibusdam ex allatis decretis, quas Benedictus XIII. de consilio, & voto Congregationis particularis ab ipsomet deputatæ super reformatione Tribunalium, & Congregationum servandas in posterum mandavit.

Ad II. Decretum.

(*) *I. Recipi possint, & dumtaxat in Tribunali Auditoris Cameræ, constituta Reorum in Causis primæ Instantiæ, in quibus de pœnis corporalibus agitur, habita ratione ad titulum inquisitionis, non vero in Causis Censurarum, vel simplicis mulctæ, vel declarationis irregularitatis, sive in aliis Causis, in quibus dicta pœna corporalis non intrat.*

II. Regularium constituta nunquam recipiantur.

III. Hujusmodi constituta fieri tantum possint coram A. C. in criminalibus, non vero coram alio Judice appellationis, neque in Urbe, neque extra eam, nec etiam in Sac. Congr. negociis Episcoporum & Regularium præposita.

IV. Constitutus Reus coram A. C. debeat statim in Carceribus formalibus Urbis detineri; deinde primum expediantur in ejus tribunali literæ inhibitoriales, & compulsoriales (absque eo quod constitutus juret, se suspectum habere Ordinarium) pro trasmissione Actorum coram dicto Ordinario; nec possit Reus habilitari per Urbem, & extra Carceres formales, nisi visis, & discussis actis, & quatenus de jure sit locus dictæ habilitationi, audita parte offensa, vel ejus Procuratore, si in Curia sit præsens, nec non Fisco R. C. A., & quatenus causa sit, cum Procuratore Fiscali Curiæ Ecclesiasticæ, audito Promotore Fiscali Curiarum Episcopalium in Urbe, atque insuper facto desuper verbo in plena Congregatione Criminali A. C.

V. Si acta, vel non incæpta coram Ordinario, vel sufficienter impinguata non fuerint, non communicentur Reo, sed, eo retento in Carceribus formalibus, committatur Ordinario Processus informativi compilatio, vel respective impinguatio, facienda expensis partis querelantis, vel Fisci Ecclesiastici, si ea non adsit.

VI. Actis sufficienter impinguatis, servatis servandis procedatur ad expeditionem Causæ, prout de jure, audita semper parte offensa, vel ejus Procuratore, nec non Fisco R. C. A., & Curiarum Episcopalium, ut supra, in quolibet actu, districte injungente Sanctitate Sua, ut coram semetipso A. C. tractari, & expediri faciat hujusmodi causas juxta meritum justitiæ, ne rei inquisiti, forum Ordinarii declinantes in prima instantia in Urbe quærant reatuum præsidium.

Ad V. & VI. Decretum.

(*) Cum experientia docuerit, non raro Appellantibus ad Tribunal A. C. Ordinarios denegare copias publicas Sententiarum, vel decretorum, & aliquando continuare actus præjudiciales, contra appellantes in odium etiam Appellationis interpositæ. Quapropter, si forma, Decreti VI. indistincte servanda esset, tempore, quo requisitoriæ judicis appellationes expediuntur, & ad manus Judicis, a quo appellatum fuit, perveniant, præsertim si magna sit locorum distantia, præjudicia contra appellantes cumularentur: Ideo Sanctissimus Dominus Noster declarat, & denuo statuit, & mandat, in aliquibus casibus, & circumstantiis, in quibus arbitrio, & prudentia A. C. & Locumtenentium ad quos appellatio fuit interposita, necesse est opportune, & solicite provideri, ut prævia in Actis productione copiæ simplicis sententiæ, seu decreti, possint expediri inhibitiones vigore appellationis cum insertione ejusdem simplicis copiæ: ita tamen, ut in corpore ejusdem inhibitionis exprimatur, quod, si sententia, sive decretum insertum, non fuerit latum ante expeditionem literarum inhibitorialium, vel copia non fuerit conformis originali, sententiæ, sive decreto promulgato, tunc inhibitio nullatenus vim habeat, & afficiat, sicuti præsentis decreti tenore nulla, & irrita declaratur, ut impune sperni possit, ac valeat.

Caveant autem Notarii, ne inhibitiones vigore appellationis concedant, nisi cum copia publica ad formam dictorum Decretorum sub Clemente VIII. & in casibus particularibus cum copia simplici, modo tamen supra expresso; facto de his verbo cum Judice sub pœna suspensionis ab officio, aliisque corporalibus, arbitrio Sanctitatis Suæ.

Ad IV. Decretum.

Sanctitas Sua declarat, & mandat: in casu prætensæ indebitæ carcerationis, quatenus sit sequuta cum mandato Judicis verbali, ut possint expediri inhibitiones vigore appellationis, constito tantum de carceratione per publicum documentum Notarii, vel Carcerarii, sive etiam cum depositione duorum Testium. In Causis vero comminatæ injustæ carcerationis, torturæ, vel excommunicationis, Sanctitas Sua declarat, & mandat, ut non expediantur inhibitiones generales, & indefinitæ, sed tantum compulsoriales pro transmissione copiæ actorum ad effectum cognoscendi, an sit deferendum, nec ne appellationi, adjuncta in dictis literis compulsorialibus inhibitione, ut interim Judex a quo ad ulteriora non procedat, & quatenus, visis actis, resultet evidens gravamen, tunc admittatur appellatio cum inhibitione, & causa agnoscatur coram Judice ad quem, si vero de hujusmodi gravamine non constet, remittatur causa ad Judicem, a quo cognoscenda in prima instantia.

Ad I. & II. Decretum Urbani VIII.

Statuit præterea Sanctitas Sua, quod in Causis vio-

violatæ jurisdictionis, immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ, A. C. vel alia quælibet Tribunalia Urbis, & extra eam, nequeant appellationes admittere, inhibitiones relaxare, aut absolutionem a censuris, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam, concedere, sed recursus, & appellationes fieri tantum possint ad Sac. Congr. Immunitatis. Quod si aliqua causa dubitari contingat, an agatur de casu violatæ immunitatis, seu jurisdictionis, aut libertatis ecclesiasticæ, supersederi debeat in causa coram quolibet Judice, donec fuerit resolutum in eadem Sac. Congr., an fuerit violata immunitas, jurisdictio, vel libertas ecclesiastica, & an sit locus reintegrationi, juxta declarationem allatam in supra recensitis Decretis Urbani VIII.

Insuper cum A. C. ex facultatibus sibi concessis, sit executor omnium Literarum Apostolicarum, vel solus, cum alii non sunt deputati executores, vel quando sunt deputati, cumulative cum ipsis, atque etiam sit executor omnium sententiarum, tam in Curia, quam extra, per quosvis Judices prolatarum; ac tandem concedere soleat monitoria super executione resolutionum Sacrarum Congregationum, Sanctitas Sua decrevit, quod monitoria in Tribunali A.C. super executione literarum Apostolicarum non expediantur, nisi exhibito legitimo documento earumdem literarum Apostolicarum. Quoad vero Sententias, monitoria non concedantur, nisi prævio documento publico Actuarii causæ cum legalitate Ordinarii, & quoad Decreta Sac. Congregat. exhibeantur copiæ subscriptæ a Secretario cum sigillo Cardinalis Præfecti; nec possint hujusmodi monitoria super executione Sententiarum, vel Decretorum aliter expediri, etiam si Sententiæ, & Decreta publice typis evulgata fuerint, vel in libris impressa referantur, & in dictis monitoriis apponatur clausula: *dummodo non vigeat lis, adhuc pendens, coram Judice competente super Sententia, vel Constitutionibus Apostolicis, aut Decretis Sacrarum Congregationum de quibus agitur*.

Quia vero inoluit abusus, quod citationibus typis impressis in Urbe, cum subscriptione alicujus ex Notariis A. C. quæ dicuntur Camerales, quæque introductæ sunt ad hoc, ut partes absentes a Curia, citentur, ut compareant coram A. C. seu ejus Locumtenente in judiciis executivis, seu obligationibus cameralibus, in ejus Tribunali promovendis, utantur Curiales, & partes in aliquibus causis appellationum ab Ordinariis, & etiam audeant iis uti in causis coram Sacr. Congregationibus, adeout per intimationem in partibus hujusmodi citationum cum appositione inhibitionis, deterreantur judices, a quibus procedere, & partes judicia continuare coram dictis primis Judicibus, & Ordinariis desinant, ob reverentiam Tribunalis A. C. & fortius Sac. Congregationum, & ob timorem incursus attentatorum: ideo Sanctitas Sua mandavit, quod per intimationem dictarum citationum, etsi in iis apponatur clausula inhibitoria, non intelligatur ulla inhibitio facta, aut interposita, ita ut sperni impune valeat, ac debeat in quibuscumque causis in Sac. Congregationibus, & coram A. C. sed quoad istius curiam, dictæ citationes suam vim, prout de jure habeant, quatenus causæ executivæ, seo obligationes camerales fuerint, quæ in prima instantia coram eo agitari possint, ita, quod dictæ citationes in aliis causis nullo modo afficiant, neque ad comparendum arctent.

Itidem Sanctissimus Dominus Noster in causis exemptorum, & mercedum, & miserabilium personarum, servari omnino, & districte mandat dispositionem Sac. Conc. Trid. *c.* 4. *sess.* 7. *de reform.* privilegiis, exemptionibus, & consuetudinibus quibuscumque, etiam post Trident. a Sede Apostolica concessis, & respective introductis, non obstantibus; quæ conciliaris dispositio est sequens: *In civilibus causis mercedum, & miserabilium personarum, Clerici Sæculares, aut Regulares extra Monasterium degentes, quomodolibet exempti, etiamsi certum Judicem a Sede Apostolica deputatum in partibus habeant; in aliis vero, si ipsum Judicem non habuerint, coram locorum Ordinariis, tanquam in hoc ab ipsa Sede delegatis, conveniri, & prout de jure ad solvendum debitum cogi, & compelli possint, privilegiis, exemptionibus, Conservatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus, adversus præmissa nequaquam valituris.*

Ad XII. & XIII. Decretum Clementis VIII.

Quoad absolutionem ultimam censuris servetur dispositio supradicti Decreti XII. Clem. VIII. juxta etiam canonicam sanctionem, quod in casu constet de justitia censurarum, debeat remitti absolutio danda ad Judicem a quo; si vero constet clare de injustitia, Judex ad quem, absolutionem impendat. Si vero adsit dubietas, an fuerit justa, honestius esset, ut ad excommunicatorem infra aliquem competentem terminum præfigendum, absolvendus remittatur, licet etiam Judex, ad quem, hoc casu idipsum per se præstare jure possit. Verum quoad absolutiones cum reincidentia, quæ partibus concedi solent a Judicibus, ad quos appellatur, ad effectum audiendi, cum inoluerit usus tam in Tribunali A. C. quam forsan etiam in Metropolitanis, aliisque Tribunalibus appellationum, quod committantur absolutiones cuicumque Confessario, itaut rei, absque ulla reverentia proprii Ordinarii, pro absolutis se publice habeant, Sanctitas Sua statuit, ut in futurum hujusmodi absolutiones cum reincidentia, tam in Tribunali A. C. quam in Curiis Metropolitanis, aliorumque Judicum appellationum, committantur ipsis Ordinariis excommunicantibus cum clausula, ut infra tres dies absolvant censuratos, juxta commissionem; quibus elapsis, si requisitus Ordinarius absolvere recusaverit, vel neglexerit, absolvantur a Confessario juxta commissionis formam, quæ in præsenti servatur in dictis commissionibus absolutionum. Quoad vero censuratos in Urbe commorantes, committi debeat absolutio Cardinali Urbis Vicario, seu ejus Vicesgerenti, ac præfata servari etiam mandavit in absolutionibus, quæ conceduntur per Congregat., prout jam religiose in ipsis servatum fuit: declaravitque rursus Sanctitas Sua, quod hujusmodi commissiones de absolvendo præsentari debeant Cancellario Ordinariorum, a qua præsentatione currere debeant tres dies, post quorum lapsum, & non data absolutione, possint ab aliis absolvi, ut supra, in commissione.

Quoad insuper censuratos mandat Sanctitas Sua, quod, reportata absolutione a censuris cum reincidentia, cedulones, quatenus affixi fuerint, amoveri non debeant, sed tantummodo tegantur, & tecti re-

remaneant, durante termino obtentæ absolutionis.

Cum in hujusmodi Decretis agatur de appellationibus in causis judicialibus, Sanctitas Sua enixe hortatur omnes Ordinarios, ut cum ipsi patrum nomen erga subditos promereantur, potius quam Judicum caveant, ne lites excitent, sed excitatas componere curent, præsertim inter pauperes, & miserabiles personas, quas protegere præcipuum munus eorum est. Ideoque Sanctitas Sua mandat, quod pauperibus condonentur sportulæ, & emolumenta quæcumque, etiam Cancellarii, & aliæ quæcumque expeditiones gratis dentur, etiam copiæ actorum transmittendorum ad Judices, ad quos: & quoad qualitatem paupertatis, hæc summarie cognoscatur per testes, gratis etiam examinandos, & de ea stetur arbitrio ipsius Ordinarii, & Judicis, serio onerando conscientiam Ordinariorum, & Judicum in re tam gravi, de qua specialiter Deo ipsi rationem erunt reddituri, ultra condignas pœnas contra inobservantes, relaxandas arbitrio Sanctitatis Suæ; quodque decretum servari debeat in quacumque Curia Ordinariorum, Metropolitanorum, & quorumcumque Judicum appellationum, etiam Nunciorum Apostolicorum, & in quacumque causa tam civili, quam criminali.

Similiter, ut satis provideatur pauperibus litigantibus, prout summopere ecclesiasticos Judices decet, Sanctitas Sua mandat, in quibuscumque supradictis curiis deputari Procuratorem pauperum, & Advocatum, qui iis assistant in quibuscumque causis civilibus, & criminalibus, viros pietate, & doctrina præstantes, cum assignatione alicujus mercedis, si possibile foret, & de iis electis habeatur ratio in provisionibus beneficiorum, & in attestationibus faciendis Datariæ Apostolicæ, ut per Romanos Pontifices in provisionibus haberi valeat respectus ad servitia præstita in tam pio opere.

Itidem Sanctitas Sua, quoad Tribunal A.C. mandavit, inviolabiliter servari reformationem Pauli Papæ V. in Constitutione incipien. *Universi agri* §. 20. videlicet, ut pauperibus dentur gratis extractus, registra, instrumenta, etiam publica, copiæ, & aliæ quæcumque expeditiones, & scripturæ, tam civiles, quam criminales, & ostendantur etiam originalia pauperum Advocato, & Procuratori, similiter gratis, & absque ulla impensa. Et si quando contigerit, probandam esse paupertatem, testes similiter gratis, & summarie examinentur, & de paupertate stetur arbitrio Judicis; addito per Sanctitatem Suam, quod in casu gravaminis Judicis, quoad paupertatem non admissam, recurri valeat ad Auditorem pro tempore Summi Pontificis, qui debita charitate servari faciat, quod æquum erit; prædictaque omnia mandat Sanctissimus servari in quibuscumque curiis Urbis inviolabiliter.

Quia in causis infra summam scutorum quinquaginta monetæ romanæ, in quibus a Judicibus de partibus appellatur ad Urbem, juxta stylum, & Apostolicas ordinationes non debet in curia procedi in gradu Appellationis, sed per viam recursus, deputantur Judices in partibus, cum ex penuria temporum videatur gravans appellantibus in causis, etiam ultra dictam summam scutorum 50. causas prosequi appellationum in curia; ideo Sanctitas Sua extendit dictam summam scutorum quinquaginta monetæ usque ad centum ejusdem monetæ romanæ, itaut si summa causæ non sit ultra quantitatem scutorum centum, ut supra, causa non dicatur curialis, & appellabilis per viam appellationis, sed tantum deputandos esse Judices in partibus, qui procedant per viam recursus, quorum deputatio fieri debeat per Tribunalia Urbis, ad quæ pertinet.

Mandat rursus Sanctitas Sua, ut in causis mercedum miserabilium personarum, recursus & appellationes respective non admittantur a quocumque Judice appellationum, nisi in devolutivo, pro rata scutorum quinquaginta monetæ romanæ, & ultra dictam summam admitti debeant in suspensivo, vel devolutivo, prout juris est, firmis tamen remanentibus Apostolicis ordinationibus, stylis, & privilegiis, quæ forsan existerent in Tribunalibus Urbis, & Districtus ejusdem; in quibus nihil innovare intendit.

Demum ad conservandam debitam reverentiam pontificali dignitati, Alexander Papa IV. Decretalem edidit, relatam in cap. *Quia Pontificali, de offic. & potest. Judic. deleg. in 6.* ibi.

Quia Pontificali dignitate præditis, ob reverentiam sacri officii, plurimum deferri convenit, & eos plus aliis honorari decet, ut, cum a Judicibus, vel Conservatoribus a Sede Apostolica deputatis, contra eos ad coactiones aliquas, sive pœnas fuerit procedendum, gradus, & modestia in hujusmodi processu servetur, ita quod (eis quadam condigna reverentia supportatis) ingressus primo ipsius Ecclesiæ, vel sacerdotale interdicatur ministerium, ac deinde ab officio suspendantur, & subsequenter agravetur censura ecclesiastica contra eos, nisi forte aliter fieri suaserit nimia contumacia, protervitas, sive culpa. Hanc itaque Decretalem Sanctitas Sua inviolabiliter servari mandavit in quibuscumque curiis Judicum appellationum, tam A.C. quam Metropolitanorum, & etiam Nunciorum Apostolicorum, & aliorum quorumcumque.

F. A. Archiep. Episc. Abellinen. S. Conc. Secret.

Insuper die 15. Maii 1700. circa hanc materiam fuerunt edita a Sacr. Congr. Concilii alia Decreta in causa Insulæ, seu Regni Sardiniæ, quæ pariter ad litteram cum propositis dubiis hic adducuntur. 21

1 *An quando Ordinarii ad evitanda scandala procedunt, non citata parte, nec adhibita causæ cognitione in causis Visitationis, aut Correctionis morum, possit Judex Delegatus Apostolicus appellationem simpliciter admittere?*

2 *An ab Interlocutoria, vel alio quocumque gravamine, quod tamen potest reparari per sententiam Definitivam, valeat appellationem admittere?*

3 *An quando appellatur a gravamine, quod per Definitivam reparari nequit, ut carcerationis, torturæ, aut Excommunicationis, possit appellationem admittere, aut inhibitionem, vel aliam inhibitionem concedere non visis Actis, ex quibus evidenter appareat de gravamine?*

4 *An Censuras Ecclesiasticas in appellantem prolatas valeat relaxare, aut nullas declarare, non auditis partibus, nec cognita causa?*

5 *An valeat absolutiones ad cautelam concedere, non citata parte, nec visis Actis, nec præstita cautione*

 ab.

ab appellante de stando juri, & parendo mandatis Ecclesiæ?

6 *An ab executione Decretorum Sacri Concilii Trident. valeat appellationem admittere?*

7 *An valeat causas in Curiis Ordinariorum, vel aliorum Judicum inferiorum pendentes ad se avocare, vel illorum cursum impedire sub quolibet prætextu, præterquam per viam legitimæ appellationis fuerint ad ipsius Tribunal delatæ?*

8 *An valeat appellationem recipere, nisi per publica documenta (quæ realiter exhibeantur) prius constiterit appellationem a sententia Definitiva, vel habente vim Definitivæ, aut a gravamine, quod per Definitivam sententiam reparari non possit in casibus a jure non prohibitis per legitimam Personam, & intra debita tempora fuisse interpositam, & prosecutam?*

9 *An valeat inhibitionem concedere post receptam appellationem absque insertione tenoris sententiæ, aut Decreti Definitivi, aut Definitivi vim habentis, etiamsi appellans asserat culpa Judicis a quo, vel Actuarii exemplum habere non posse, non justificato impedimento, & an in causa possint inhibitiones impune sperni?*

10 *An valeat appellationes in secunda instantia recipere a Decretis, seu sententiis Suffraganeorum, omisso medio Curiæ Metropolitanæ?*

11 *An in causis de sua natura appellabilibus, in quibus dictus Judex processit, valeat appellationem quo ad effectum suspensivum denegare?*

Sacra Congreg. die 15. Maii 1700. respondit.

Ad 1. Negative quoad effectum suspensivum.
Ad 2. Negative.
Ad 3. Negative quoad cognitionem causæ in gradu Appellationis tantum, & Affirmative quoad brevem supersessoriam.
Ad 4. Negative.
Ad 5. Negative præterquam in casu absolutionis ad breve tempus, & tunc cum obligatione de stando juri, & parendo mandatis Ecclesiæ.
Ad 6. 7. 8. 9. 10. & 11. Negative.

Additiones ex aliena manu.

22 De appellatione Regularium a præceptis Superiorum late agit Murg. *de appellat. quoad Regular.* omnino ubi res postulat videndus.

Quod tradit Auctor *num. 6.* non admitti appellationem quoad effectum suspensivum a decreto lato in
23 visitatione, ita distingue. Aut decretum illud concernit res ad cultum divinum, morumque correctionem pertinentes, & non habet locum appellatio
24 quoad effectum suspensivum: aut dictum decretum respicit alia negotia, quæ nil commune habent cum cultu divino, morumque correctione, & quoad ipsum effectum suspensivum procedit appellatio; Van-Espen *Jur. Eccles. univ. part. 1. tit. 17. cap. 4. num. 3. & sequent.* Card. de Luc. *in adnot.* ad Concil. Trident. *discurs. 5. fer. per tot.* Ventrigl. *de Jurisdict. Archiep. cap. 121. n. 5. & 6.* Rot. *cor. Rembold. decis. 294. num. 3. cor. Dunozet. jun. decis. 333. n. 3. & cor. Caprar. decis. 523. num. 5.*

A sententia excommunicationis, ut advertit *Auctor*, appellari nequit. Idem dicendum est (ut ait 25
Murg. *de Appellat. part. 1. quæst. 17. n. 648. de suspensione ab ingressu Ecclesiæ, ab officio, sive ab alia re mere spirituali & animam concernente; quia hæc parificantur excommunicationi, quoad hunc effectum suspensivum &c.* 26
aliud in suspensione a beneficio, vel ab alia re temporali, tunc enim appell. suffragatur quoad utrumque effectum. 27

Tametsi a sententia declaratoria incursus censurarum appellari queat; Id tamen fallit, si dicta sententia declaratoria lata sit in executionem mandati executorialis rei judicatæ, nam ut sit tandem aliquando litium finis, non admittitur ab eo appellatio; Murg. *de appellat. part. 1. quæst. 7. §. 2. divis. 12. n. 227.* Quod ipsum obtinet quoque, quando Judex in mandato dicit: *Nisi infra sex dies, quem terminum tibi damus, obediveris &c.* Idem Auctor loco citato. 28 29 30

De appellatione ab ipsa sententia incursus censurarum, hæc habet Murg. *de appellat. part. 2. quæst. 7. §. 2. divis. 12. n. 318. Sed est notandum, quod a sententia declaratoria incursus censurarum solum appellare licet quoad effectum devolutivum, non vero quoad suspensivum. Interim enim habendus est appellans pro excommunicato, donec Judex ad quem super excommunicatione pronunciet.* 31

Articulus VI.

Appellatio quo ad vim, & effectus Clausulæ: *Appellatione remota.*

Causas committere cum clausula *appellatione remota* potest solus Papa in causis Ecclesiasticis ubique terrarum, & in causis profanis Papa in locis suæ temporalis jurisdictionis; Imperator, Reges, & omnes Principes suprema jurisdictione gaudentes in suis respective ditionibus, *leg. 1. §. fin. ff. A quibus appell. non licet, cap. Super quæstionum artic. 27. cum ibi notat. de Offic. Delegati*; & sic tenent communiter Doctores hic, ut testatur Abbas *num. 4.* Unde nec 1 2
Legatus a Latere potest sub illa Clausula subdelegare, *ex cit. cap. Super quæstionum, §. Si vero.* Nec Sacra 3
Congreg. Cardinalium, ut testatur Fagnan. *in cap. Pastoralis num. 3. de appellat.* se non semel audivisse Urbanum VIII. dicentem, Congregationem Cardinalium non posse dare clausulam *appellatione remota* Quam nec Signatura Justitiæ dare potest; Marches. 4
de commiss. part. 1. cap. 10. Fagnan. *loc. cit. mox,* & alii cum Rota apud Card. Seraphin. *decis. 857. n. 2.*

Vi clausulæ, *appellatione remota*, censetur prohibita omnis appellatio, quæ a Jure expresse concessa non reperitur, ut habetur expresse *cap. Pastoralis 53. de appellat.* præcisis his verbis: *Quæsivisti, utrum quando inhibetur appellatio in Rescripto, frustratoria tantum inhibita videatur? Nos igitur attendentes, quod per appellationem frustratoriam, etiamsi non fuisset inhibita, negotium non debeat impediri, respondemus, quod quælibet provocatio intelligitur removeri, quæ a Jure non indulgetur expresse, sed si appellans fuerit gravatus injuste, gravamen hujusmodi per Superiorem poterit emendari.* Et clarissime in ejus Summario: *Per clausulam, appellatione remota, inhibetur omnis appellatio, quæ a Jure non indulgetur expresse.* 5

Per clausulam, *appellatione remota*, non solum 6
non

non prohibentur appellationes a Jure expresse concessæ, cum adjecto, *non obstante clausula appellatione remota*, sed neque prohibentur appellationes a Jure expresse concessæ, & approbatæ, licet sine tali adjecto, *non obstante clausula appellatione remota*. Ita Hostiens. *in cit. cap. Pastoralis verb. Expresse*; Abbas *ibid. num.*14. citans Doctores communiter, & sequuntur Fagnan. *in cap. Pastoralis num.* 24. Pirhing. *lib.* 2. *tit.*28. *de appellat, num.*70. Anaclet.
7 *ibid. num.*289. Et ratio est, quia ubi jura permittunt expresse appellationem, gravamen est notorium, & manifestum, sed clausula *appellatione remota*, non potest impedire appellationem, ubi gravamen est notorium, & manifestum; Superior enim committens causam cum clausula, *appellatione remota*, existimat Judicem non injuste gravaturum partes, *arg. cap. Secundo requiris* 41. *de appellat.* alias non posset juste committere causam cum tali clausula, quia sic censetur velle gravamen alterius, adeoque a Judice notorie, & manifeste gravante potest appellari, non obstante quod causa sit ei commissa cum clausula *appellatione remota*. Colligitur *ex cap. Ex Conquestione* 10. *de restitut. Spoliator.* & Glossa ibi verb. *Post appellationem*, ubi sic præcise dicit; *Et ita tenuit appellatio, licet esset inhibita in Litteris, quia remotio appellationis non impedit appellationem, ubi manifeste quis gravatur*; & hanc Glossam sequuta est Rota apud Puteum *decis.*414. *lib.*3. & colligitur etiam ex variis aliis Juris Canonici Capitulis, scilicet ex *cap. Significante* 34. *cap. Rodulphus* 35. *cap. Significavit* 36. *de Rescript. cap. Exhibita* 19. *de Judic. cap. Dilecti* 8. *cap. Dilecte* 10. *cap. Significaverunt* 11. *de except.* ex quibus omnibus, & aliis similibus constat appellationem admitti, ubi adest gravamen notorium, & manifestum, licet causa sit alicui commissa cum clausula, *appellatione remota*; Joan. Andreas *in cit. cap. Pastoralis num.* 12. Hostiens. Abbas, & alii loco supracit. cum Lancellot. Seraph. Scaccia, Marchesi. Gonzalez, & Barbosa cum pluribus aliis a se cit. *tract. de Clausul. Clausula* 9. *n.*20. & Rota *par.*3. *dec.*117. *n.*1.

8 Clausula, *appellatione remota*, plures operatur effectus, quorum principaliores sunt: Primus effectus est, quod tollat omnem appellationem, quæ non reperitur expresse in jure concessa; *cap. Pastoralis* 53.
9 *de appell.* Secundus effectus est, quod non suspendatur jurisdictio Judicis *a quo*, nec iste teneatur deferre appellationi, sed possit sententiam suam mandare executioni, antequam sciat per Judicem *ad quem* fuisse receptam appellationem, & sibi inhibitum, ne ad ulteriora procedat; *c. Pastoralis* 28. *§. Præterea, de Offic. Jud. Delegati*; Abbas *loc. cit.* Pirhing. *loc. cit.*
10 & Barbosa citans plures alios *claus.* 9. *num.*9. Tertius effectus est, quod Judex non deferens tali appellationi quamvis probabili, non punitur, nec incidit in pœnam; *c. Decreto* 11. *caus.* 2. *quæst.* 6. Cum enim hoc sit ei a Jure expresse concessum, & sic Juris auctoritate eam non admittat; nec Principis Majestatem contemnit, nec peccat, adeoque nec ullam pœnam meretur *c. Qui peccato* 4. *caus.*23. *quæst.* 4. *& l. Gracchus* 34. *Cod. ad leg. Juliam, de adult.* Hostiens. *in c. Pastoralis num.*9. Abbas *ibid. num.*10. Fagnan. *ibid.*
11 *num.*29. Pirhing, Anacl. Barb. *cit. claus.* 9. Quartus effectus est, quod Rescriptum posterius non revocet prius datum sub tali clausula *appellatione remota*, nisi prioris Rescripti, & talis clausulæ faciat expressam mentionem; Abbas *loc. cit. num.*14. hoc probans ex *c. Ex conquestione* 10. *& notatis ibid. de restitut. Spoliator.* Quintus effectus est, quod attentata post talem appellationem non revocantur a Judice *ad quem* 12
per viam attentati, vel nullitatis, quia cum per eam appellationem non suspendatur jurisdictio Judicis a *quo*, omnia ab eo acta erunt valida, licet possint exinde a Superiore revocari per viam querelæ, ut concludunt Hostiens. *num.*9. Joan. Andr. *num.* 4. Butrius *num.*3. Abbas *num.*11. Pirhing. & alii plurimi. Sextus 13
effectus est, quod teneat excommunicatio lata in contumacem post appellationem ipsius a Judice dato cum clausula *appellatione remota*, dummodo tamen appellatio illa non sit in casibus expresse ad appellandum a Jure approbatis; Abbas *in cit. c. Pastoralis* 53. *num.*9. Scaccia *de appellat. quæst.* 19. *limit.*22. *n.* 56. Barbos. *tract. de clausulis clausul.*9. *n.*13. Franchus *in c. Pastoralis num.*7. & alii. Plures adhuc hujus clausulæ effectus enumerantur a Doctoribus, sed ut minus principales relinquuntur videndi apud Abbatem *in cap. Ut debitus* 59. *num.* 14. *de appellation.* Francum *in cap. Pastoralis col.* 3. *circa med. vers. Operatur ergo primo*; Præposit. *num.*32. *vers. Succedit tertia quæstio principalis*, Alexan. *n.*30. *& seq.* & Barbos. *in cit. claus.* 9.

Additiones ex aliena manu.

Conclusioni ab Auctore positæ *num.*1. quod non- 14
nisi Princeps causas committere valeat cum clausula, *appellatione remota*, consectaria est hæc altera, quod scilicet Delegati a Principe sub hac clausula subdelegare nequeant; idque quia si subdelegarent, indirecte sibi tribuerent facultatem delegandi sub clausula, *appellatione remota*; cum eo, quo delegati sunt, modo subdelegatio institui debeat. Confer. Bohemer. *in decretal. lib.*2. *tit.*28. *§.*10.

De vi hujus clausulæ, *appellatione remota*, diffi- 15
dentes inter se Doctorum opiniones recenset Bohemer. *loc. cit. §.*21. *&* 22. Quoad effectum vero ab Auctore *num.*13. relatum nempe quod virtute hujus clausulæ valeat excommunicatio post appellationem lata, nota, id eatenus verum esse, quatenus Judex adamussim servata forma commissionis procedat, nec Partem gravet; Rot. *cor. Ludovis. decis.*91. *num.*10.

Illud hic prætereundum haud est, hanc clausulam 16
non præjudicare Tertio, qui pro suo interesse appellare intendit, *c.*15. *de offic. & Potest. Jud. delegati*; Bruneman. *dissert. de appellat. Rescript. Princip. remot. c. ultimo* nec esset per eam sublata alia juris remedia, Primo enim facultas recusandi Judicem non est prohibita, *c.*3. *&* 9. *de appell.* Secundo integrum est gravato remedium supplicationis, vel restitutionis in integrum; Gail. 1. *observ.* 33. *n.*5. Tertio non est impedita querela nullitatis; Bohemer *ibidem §.*23.

De altera, eaque potentiori clausula, *Omni & qua-* 17
cumque appellatione remota, confer Scacc. *de appell. qu.*16. *limit.*1. *n.*96.

Ar-

Articulus VII.

Appellatio quoad Fatalia.

1 Appellationum Fatalia sunt illa tempora, intra quæ debet inchoari, & terminari causa appellationis; aliter appellatio, seu facultas appellandi sit deserta, & extinguitur. *Est in re Commu-*
2 *nis*. Et ista dicuntur Fatalia a Fato, sive a morte, prout colligitur *ex leg. 2. Cod. de temporibus in integrum restit.* ubi expresse dicitur: *Pater tuus in Fata concessit*. Sicut enim mors extinguit totaliter hominem, ita lapsus temporis pro appellatione concessi extinguit appellationem; ita ut ipso elapso, censeatur etiam elapsa, & totaliter deserta appellatio, & rata maneat prior data sententia. Sic Abbas *in c. Ex ratione 8. num.8. de appellat.* Scaccia *q.15. de appellat. n.1.* Maranta *part.6. Speculi aurei tit. de appell. n.232.* & alii communiter.

3 Appellationum Fatalia, seu tempora appellationis sunt quadruplicia. Prima sunt Fatalia, seu tempora interponendæ appellationis. Secunda Fatalia, seu tempora petendi Apostolos. Tertia Fatalia, seu tempora præsentandæ appellationis. Et quarta Fatalia seu tempora finiendæ appellationis; Engel, Pirhing.
4 & alii hoc loco, & est in re *Communis*. Fatalia interponendæ appellationis, seu tempora concessa ad appellandum, quibus elapsis, elabitur etiam, & extinguitur facultas appellandi, de jure antiquo erant duo dies in causa propria, & tres in causa aliena, seu procuratorio nomine actitata; *leg. 1. §. Biduum ff. Quando appelland. sit, leg. Eos 6. §. sint autem, Cod.*
5 *hoc tit. & c. Biduum 29. quæst.6.* De jure vero novo sunt decem dies a die gravaminis illati, vel latæ sententiæ, & scientiæ numerandi. *Est communis*; & expresse habetur *in Authent. Hodie* juncta Glossa *ibid. Cod. de appellat. & c. Anteriorum 28. caus.2. quæst. 6.* ubi expresse habetur. *Sancimus omnes appellationes, sive per se, sive per Procuratorem, sive per Defensores, vel Curatores, & Tutores ventilentur, posse intra decem dierum spatium a recitatione sententiæ numerandorum Judicibus ab his, quorum interest, afferri*. Et clarissime in ejus Summario: *Infra decem dies remedium appellationis conceditur*. Et expresse etiam habetur *in cap. Quod ad consultationem 15. de sentent. & re judicata* præcisis his verbis: *Cum post decem dierum spatio sententia in auctoritatem rei transeat judicatæ, qui ad provocationis subsidium infra id temporis*
6 *non recurrit, appellandi sibi aditum denegavit*. Isti decem dies ad appellandum concessi incipiunt currere statim a momento habitæ notitiæ de illato gravamine, & data sententia; *cap. Concertationis 8. de appellat. in 6.* ubi expresse dicitur: *Quisquis ex eis* (scilicet electionibus, postulationibus, provisionibus, & quibuslibet extrajudicialibus actibus) *Quisquis ex eis gravatum se reputans per appellationis beneficium gravamen illatum desideraverit revocari, infra decem dies, postquam sciverit, si velit, appellet. Post decendium vero eidem aditus non pateat appellandi*. Et hoc decendium currit de momento in momentum, taliter quod, si sententia lata sit contra præsentem hora vigesima, v. g. primæ diei mensis, decendium debeat currere usque ad horam vigesimam die undecimæ ejusdem mensis, ad hoc ut sit integrum, & completum, cum horæ antecedentes ad vigesimam primæ diei, in qua lata est sententia, non ingrediantur tale decendium, & ideo Gailus *lib.1. practic. observ. 139. num. 5.* Pirhing. *lib.2. tit.28. num.135.* Anaclet. *ibid. num. 159.* cum aliis monent Notarios, uti in instrumento appellationis, non tantum diem, sed etiam horam interpositæ appellationis exacte notent, ad hoc ut certo sciatur, quando decendium sit elapsum nec ne. Et colligitur ex Glossa *in Clementina Sicut de appellat. verb. A die*, ubi dicit: *Ergo videtur, quod illa pars diei, in qua appellatur, cedat lucro appellationis, nec computatur in anno, & in hoc differat a tempore appellationis interponendæ*, quod currit de momento in momentum. Et taliter debet currere de momento in 8
momentum, ut debeat esse continuum, ita ut in eo decendio includantur etiam Feriæ, ne propter ipsas censeatur prorogari: *leg. 1. Cod. de Feriis*; *leg. Sive 3. §. Feriæ, Cod. de dilation.*, & Doctores supracitati.

Fatalia, seu tempora petendi Apostolos; vide su- 9
pra in verb. *Apostoli*, idest *Litteræ missoriæ*.

Fatalia, seu tempora præsentandæ appellationis, 10
idest præsentandi Apostolos, & introducendæ coram Judice *ad quem* appellationis, secundum jus Civile sunt sex menses, intra quos computandos, & numerandos a die interpositæ appellationis, & non a die latæ sententiæ, debent præsentari Apostoli, & appellatio introduci coram Judice *ad quem*; *l. 2. & 3. Cod. de temporib. appellat.* Camera Spirens. *p. 2. tom. 30.* Gailus *lib. 1. pract. observ. 140. n. 1. & 3.* Pirhing. *l. 2. tit. 28. n. 145.* Sannig. *ibid. c. 6. n. 9.* Anaclet. *ibid. n. 167.* De iure tamen Canonico nullum repe- 11
ritur determinatum tempus ad præsentandos Apostolos, seu ad præsentandam, vel introducendam appellationem coram Judice *ad quem*; sed videtur relictum dispositioni Judicis *a quo*, qui secundum locorum distantiam, Personarum, & negotii seu causæ qualitatem, debet præfigere congruum terminum, intra quem appellatio præsentetur Judici *ad quem*, aliter elapso tali termino habeatur appellatio pro deserta; *cap. Cum sit 5. & cap. Ad aures 83. de appellat. & Clementin. Quamdiu 4. de appellat.* Et sic tenent Scaccia *qu. 15. de appellat. num. 12.* Engel. *l. 2. tit. 28. num. 48.* Pirhing *ibid. num. 145.* Anaclet. *ibid. num. 168.* & alii passim.

Fatalia, seu tempora finiendæ, seu prosequendæ 12
usque ad finem appellationis, de jure sunt duodecim menses, seu annus integer, & ex causa necessaria, & evidenti biennium, ita tamen, ut Judex *a quo* secundum locorum distantiam, & Personarum & negotii, seu causæ qualitatem, pro ut expediens judicaverit, possit brevius tempus præfigere; ut habetur expresse *in cap. Cum sit Romana 5. de appellat.* his verbis: *Si ante Sententiam, vel postea fuerit appellatum, hujusmodi appellantibus annus indulgetur, aut ex necessaria, & evidenti causa biennium, nisi forte Judex a quo appellatum fuerit, secundum locorum distantiam, & Personarum, & negotii qualitatem præcisius tempus fuerit moderatus*. Et concordat *Clement. Sicut appellationem 3. de appellat. ex Authent. Ei qui appellat, Cod. de temporibus appellat.* Et hoc tempus 13
est numerandum, non a die latæ sententiæ, sed a die interpositæ appellationis ut expresse habetur ex *Clement.*

ment. Sicut appellationem 3. de appellation. his verbis: *Infra annum a die interpositionis ipsius* (scilicet appellationis) *prosequi, & finire tenetur appellans.*
14 Taliter quod si ipse appellans, cessante justo impedimento, non fuerit prosecutus, neque terminaverit, debet ejus appellatio censeri deserta, ut præcise statuit *cit. Clementin. Sicut appellationem*, his verbis. *Quod si justo impedimeno cessante, non fecerit, debebit*
15 *ejus appellatio deserta censeri.* Et sic tenebit sententia prius lata, ut expresse statuitur *in cap. Cum sit Romana 5. de appellat. Infra quod si is, qui appellaverit, causam appellationis non fuerit prosecutus, tenebit sententia, si post sententiam appellaverit, & a causa sua cecidisse videtur nec amplius super eodem negotio audietur appellans.* Concordat *cap. Ei qui appellat, caus. 2. qu. 6.* his verbis. *Ei qui appellat, impertitur annus, intra quem secundum se communiter cum adversario litem exequatur, aut (si justa intercesserit causa) alius annus indulgeatur, quo transacto, lite non completa maneat sententia rata*; & jam sic fuerat statutum *in Authent. Ei, qui appellat, Cod. de temporibus appellat.* Et est *Communis*.

16 Fatalia, seu tempora unius anni, & ex justa causa biennii ad prosequendam, & finiendam appellationem a jure concessa non currunt legitime impedito; si quis enim intra tale tempus propter legitimum impedimentum interpositam appellationem prosequi intermisit, etiam post elapsum biennium debet admitti ad ipsam prosequendam, ut expresse habetur *cap. Ex ratione 9. de appellat.* his verbis. *Verum si appellationem, biennio elapso, interpositam a sententia contra vos prolata prosecuti non estis, dummodo prosecutionem ipsius per impotentiam vos constiterit omisisse, nolumus, quod Justitiæ vestræ debeat præjudicium generare*; & Glossa ibi, Abbas, Hostiens. & Canonistæ communiter, a quibus sex in specie assignantur pro impedimentis legitimis, quorum quodlibet sufficit, ut appellans etiam elapso biennio habeat jus ad pro-
17 sequendam appellationem. Primum igitur legitimum impedimentum se tenet ex parte appellantis, scilicet ratione propriæ impotentiæ, quia v. g. propter infirmitatem, vel propter inopiam, aut hujusmodi, non potuit intra tempus statutum appellationem prosequi, & terminare; *cit. cap. Ex ratione 8.* expresso verbo *per impotentiam*, & Glossa ibi, Innocentius
18 Abbas, & *communis*. Secundum legitimum impedimentum provenire potest ex parte appellati, si v. gr. is per se, vel per alios impediat appellantem, ne intra tempus statutum possit causam appellationis terminare, petendo frustratorias dilationes, vel per suas cavillationes prorogando judicium, & hujusmodi; Abbas *in cap. Ex ratione num. 8. vers. Quandoque impedimentum provenit ex facto solius appellati* Alexander de Nævo *ibid. num. 27.* Scaccia *qu. 15. de appellat. n.*
19 *61.* Piring. *lib. 2. tit. 28. num. 165.* & alii. Tertium legitimum impedimentum provenire potest ex facto utriusque, scilicet appellantis, & appellati; ut si v. g. uterque in Arbitros compromittat, vel de utriusque expresso consensu differatur tempus ad prosequendum; *Clementin. Quandiu 4. de appell.* ubi expresse sic dicitur. *Quando appellationis prosecutio per compromissum, vel alios de partium expresso consensu differtur, tempus ad prosequendam eamdem ab homine,* *vel a jure præfixum currere nolumus appellanti.* 20

Quartum impedimentum legitimum provenire potest ex parte Judicis *ad quem*, si v. g. Judex *ad quem* noluerit, vel non potuerit intra tempus statutum appellationem audire, & expedire. *Authent. Si appellatione, Cod. de temporib. appellat.* ubi statuitur, quod si Judex causam appellationis in definitis diebus suscipere differat, nullum præjudicium partibus, vel uni earum penitus fiat. Et Baldus in summario sic præcise ait: *Si stat per Judicem appellationis, non currunt Fatalia*, & *cap. Ex insinuatione 50. de appellat.* ubi expresse dicitur: *Lis, quæ in Consistorio speratur inferri, absque damno moræ intacta permaneat, donec ipsam faciat introduci, & a Proceribus dirimi juxta* 21
morem. Quintum legitimum impedimentum provenire potest ex facto tertii v. g. Procuratoris, qui ex negligentia, vel dolo, debito tempore non est prosecutus appellationem, vel alterius tertii, qui dolo & malitia appellationis prosecutionem impedivit, licet enim tunc currant tempora appellationis, tamen appellans habet actionem ad interesse contra malitiose impedientem, vel contra Procuratorem dolosum, & negligentem *l. a procuratore 13. Cod. Mandati*, & si non est solvendo, appellans restitui debet in integrum ad prosequendam appellationem; Glossa *in cap. Ex ratione 8. de appellat. verb. Impotentiam*, ubi præcise dicit. *Si vero dolo alicujus privati circumventus appellat, & appellationem non fuit prosequutus, tunc currunt tempora appellationis sed habet recursum contra dolosum ad interesse, qui si solvendo non fuit, restituitur appellans ad prosecutionem suæ appellationis, ff. De eo per quem fac. erit, l. Ex hoc edicto, ff. de dolo, l. Et eleganter, §. Si Dolo.* Et sic Abbas *in cit. cap. Ex ratione n. 8.* Alexander *ibid n. 69. & 70.* & alii. 22
Sextum legitimum impedimentum provenire potest ex casu fortuito, ut si appellans, vel ejus Procurator sit ab hostibus, captus, vel via ad Judicem sit ab hostibus, inundatione aquarum, vel morbo contagioso impedita, & hujusmodi, quia imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat quod per eum fuerat faciendum; *Regul. Juris 41. in 6.* 23

Verum tamen est, quod unumquodque ex istis impedimentis, ad hoc ut sufficiat ad prosequendam appellationam post elapsum biennium, debet esse reale, & veridicum, & ut tale evidentissima probatione constare: ut colligitur *ex cap. Ex ratione 8. de appel-* 24
lat. ibi: *Constiterit.* Et hoc onus probandi esse verum & legitimum impedimentum incumbit appellanti, ut expresse habetur *l. fin. §. Illud etiam, Cod. De temporib. appellat.* præcisis his verbis: *Nisi ipse appellator evidentissimis probationibus possit ostendere se quidem summa ope nisum, voluisse litem exercere, per Judicem autem stetisse, vel aliam inexorabilem causam subsecu-* 25
tam, propter quam hoc facere minime valuit. Immo nedum appellanti incumbit onus probandi verum esse, & reale impedimentum, sed insuper probare debet, quod diligentiam adhibuerit ad removendum tale impedimentum, & appellationem prosequendam; ut colligunt Doctores ex ipsa mox cit. *l. fin. §. Illud etiam* per illa verba: *Nisi ipse appellator evidentissimis probationibus possit ostendere se quidem summa ope nisum, voluisse litem exercere*, alioquin probatio non concluderet, & consequenter nec relevaret, *arg. leg. Qui*

Com-

26 *Commantus*, *ff. de re militari*. Solus enim ille dicitur ex justa, necessaria, & evidenti causa impeditus, qui post adhibitam diligentiam adhuc remanet impeditus, non vero ille, qui de facili potest tollere impedimentum, & non tollit; Iste enim nedum non dicitur vere impeditus, sed potius dicitur volens illud impedimentum pati, qui enim potest facere, ut possit conditioni parere, jam posse videtur; *l.* 174. *ff. de R. J.* Sic Gailus *lib.* 1.*pract. observ.* 143. *num.*1. *& seq.* Pirhing. *lib.* 2. *tit.* 28. *n.* 171. Anaclet. *ibid. num.* 177. & alii passim.

Additiones ex aliena manu.

27 A Sententia dubia, ea que ad instantiam Partium a Judice declarata utrum intra decem dies ab ejus publicatione, an intra decem dies a declaratione ipsius sit appellandum, vide Strychium *in usu Modern.Pandectar. lib.* 49. *tit.* 1. *§.* 4.

28 A sententia conditionali (intellige lata sub conditionibus intrinsecis, & negotio principali cohærentibus) quando itidem sit appellandum, consule Cletzel. *de appellat. cap.* 5. *num.* 4. *& seq.*

29 Procuratore existente apud acta, eoque non appellante, an post decem dies a lata sententia Dominus appellare queat? Affirmat Fachinæus *controvers. lib.* 10. *cap.* 97. Negat vero ex textu *in L.* 1. *§. final. ff. Quando appell.* juncta *l.* 4. *§.* 2. *ff. de tempor. Appellat.* Fachinæo confutato, Cletzel. *de appell. c.* 5. *num.* 22. *& plur. seq.* ubi tamen limitat, si agatur de Procuratore ad unum actum constituto.

30 Quæstionis vero est, an id ipsum obtineat, si Procurator qui non appellavit, sit non solvendo? Domino remedio restitutionis in integrum succurrendum esse tenet Gail. 1. *observ.* 45. *num.* 7. Addit vero Lancellot. *de Attentat. part.* 2. *cap.* 14. *num.* 4. modo ipse Dominus se læsum probet, nimirum bonum jus in causa fovere: Vide de hac ipsa quæstione Cletzel. *eod. loco num.* 25. *& plur. seq.*

31 Decendium an & a quo tempore contra Tertium currat, discutit idem Cletzel. *loco citato num.* 14. *& plur. seq.*

32 Quod dicitur de tempore appellationis interponendæ a sententia definitiva sive interlocutoria lata, transferendum, & observandum in gravamine tam judiciali, quam extrajudiciali illato, a die nimirum gravaminis intra decendium esse appellandum. Intellige tamen hoc cum temperamento, si gravamen sit momentaneum, nam a gravamine successivo, quamdiu illud durat, sine temporis præfinitione appellari potest; Gail. 1. *observ.* 149. *num.* 13. Lancellot. *de Attent. cap.* 12. *limit.* 50. *num.* 149.

33 In appellatione extrajudiciali an petendi sint Apostoli, vide Cletzel. *dicto loco n.* 63.

34 Quum appellanti conceditur annus, & ex causa Biennium, si is partim negligens, partim impeditus fuerit, ut per mensem impeditus, alia autem parte negligens, an ne concedendum biennium? Consule Cletzel. *ubi supra n.* 101. *& plur. seq.*

35 An Judex tempora appellationis arctare, & viceversa prorogare possit, discutit etiam & quidem recte idem Auctor *ibidem a n.* 123.

Articulus VIII.

Appellatio coram quibus, quomodo, & quoties fieri debeat, & possit?

Appellatio regulariter debet fieri coram Judice *a quo*, alioquin est nulla, & non habet effectum suspensivum, neque devolutivum. Colligitur ex *cap. Ut debitus* 59. *de appellat.* ubi sic habetur: *Cum autem ex rationabili causa putaverit appellandum coram eodem Judice, causa probabili appellationis exposita &c. Superior de appellatione cognoscat*; Et in ejus Summario dicitur; *Appellans ante sententiam tenetur exprimere causam rationabilem coram ipso Judice a quo*; & colligitur etiam ex *cap. Si justus metus* 73. *de appellat.* & Gloss. *ibid.* expresso verbo *coram Judice a quo*; Et sic tenent Barbos. *in cap. Ut debitus n.* 5. *de appellat.* Scaccia *tract. de appellat. quæst.* 6. *num.* 1. *& seq.* Pirhing. *lib.* 2. *tit.* 28. *de appell. n.* 83. Rota Romana *in una Salernitana Contributionis* 14. *Novembr.* 1614. *coram Dunozetto*, & est *Communis*; Et ratio est, quia per appellationem agitur principaliter de suspendenda, & rescindenda sententia Judicis *a quo* adeoque coram ipso, & non coram parte, vel aliis est appellandum, ne ipse Judex ignarus de tali interposita appellatione, ulterius se tali causæ immisceat. Si vero copia Judicis *a quo* haberi non possit, tunc appellatio debet fieri coram Judice *ad quem*, & intimari Judici *a quo*, ne amplius se tali causæ immisceat, & si adhuc illi se immiscuerit, acta per ipsum possint tamquam attentata revocari, *l.* 1. *§. Dies autem, ff. quando appellandum sit.*, *cap. Biduum* 29. *§. Si quis, caus.* 2. *qu.* 6. Innocent. *in cap. Ult. in fin. de appellat.* Jo. Andreas *ibid. n.* 5. Francus *in cap. appellat. num.* 23. Pirhing. *loc. cit. num.* 83. & alii. Si autem neque haberi possit copia Judicis *ad quem*, tunc in defectum utriusque Judicis appellari potest coram viris honestis, vel saltem coram uno honesto, adhibitis ei testibus, vel si fieri potest, coram Notario, qui adhibitis testibus, conficiat authenticam attestationem, quod talis in sui, & talium testium præsentia appellaverit, ut colligitur ex *cap. Ut circa* 4. *de elect. in* 6. ubi dicitur: *Appellantes in Instrumento publico, seu Litteris super appellatione confectis omnia, & singula exprimant... coram Personis authenticis, aut Personis, quæ super hoc testimonium perhibeant veritati*; Abbas *in cap. Si justus metus* 73. *de appellat. n.* 3. Alexander de Nævo *ib. n.* 9. Scaccia *de appellat. quæst.* 6. *n.* 18. *& seq.* Pirhing. Anaclet. & alii. 1 2 4

Et dato quod aliquis justo metu cadente in constantem virum correptus, non auderet appellare coram Judice *a quo*, tunc sufficeret, quod coram honestis viris intra decem dies protestaretur se velle appellare a sententia contra se injuste lata, sed detineri justo timore Judicis *a quo*. In tali enim casu ejus protestatio haberetur pro vera appellatione, ut expresse habetur *in cap. Si justus metus*, 73. *de appellat.* præcisis his verbis; *Si justus metus, quo minus appellaveris, te excusat, ad appellationis reputaris beneficium convolasse, dummodo infra tempus, quo licite provocatur... in præsentia bonorum virorum contestatione super hoc proposita, causas appellationis duxeris exprimendas*. Et in ejus Summario dicitur: *Justus me-* 5

metus excusat, adeoque non appellans habetur pro appellante, si fuerit protestatus, & appellationis causas duxerit exprimendas; Glossa *ibi*; Abbas, Barbosa, &
7 alii passim *ibidem*. Et ratio est, ne propter gravem metum cadentem in constantem virum præcludatur aditus, & medium ad justam defensionem gravaminum, ad quæ reparanda est instituta appellatio; *cap. Suggestum* 15. & *c. Cum Speciali* 51. *de appellat.* vide *supr. art.* 1. *n.* 4.

8 Appellatio potest fieri duplici modo. Primo modo illico, seu incontinenti a sententia lata, seu, ut alii dicunt, *stante pede*, & Judice adhuc pro tribunali sedente, idest eo nondum ad extraneos actus divertente, & tunc ea fit viva voce; *l. Litigatoribus* 14. junct. Glossa verb. *Illico*, *l. A sententia* 5. *§. fin. ff. de appellat.* & sufficit, quod appellans dicat *Appello*, *l.* 2. *ff. de appell.* & hoc ipsum faciat per Notarium scribi in Actis; Maranta *de ordin. Judic. par.* 6. *in act.* 2. *n.* 124. & *seq.* Pirhing. *lib.* 2. *tit.* 28. *de ap-*
9 *pellat. num.* 181. Anaclet. *ibid. n.* 113. Hoc autem solum procedit in appellatione a sententia Definitiva, nam Appellatio ab Interlocutoria, vel a gravamine aliquo debet fieri in scriptis, ut expresse habetur *in c. Cordi nobis* 1. *de appell. in* 6. his verbis; *Sancimus igitur, ut si quis in Judicio, vel extra super Interlocutoria, vel gravamine aliquo ad nos duxerit appellandum, causam appellationis in scriptis assignare depro-*
10 *peret*. Secundo modo potest fieri ex intervallo, intra tamen decem dies, juxta *Authent. Hodie* cum Gloss. *ibid. Cod. de appellat.* & *cap. Anteriorum* 28. *caus.* 2. *quæst.* 6. & tunc ea facienda est in scriptis per Libellum, qui vocatur *Appellatorius*, in quo Libello debet exprimi quis appellat, contra quem, & sententia, a qua fit appellatio; *l.* 1. *§. fin. ff. de appellat.* & *ibi* Glossa verb. *Libellos*; Maranta *loc. cit.* Anaclet. *lib.* 2. *tit.* 28. *de appellat. num.* 128. Pirhing. *ibid. n.* 181. & alii communiter.

11 Appellatio potest fieri, nedum per hæc verba expressa *Appello*, vel *Provoco*; sed etiam per alia æquipollentia, dicendo, v. g. Committo, vel subjicio me appellationi Papæ, vel alterius superioris, ex quo sin nimis gravatus, vel similia, tunc enim per similia verba censetur quis vere, & valide appellasse, & acta ex post contra ipsum a Judice *a quo* pro attentatis habentur, ut clare patet ex *cap. Ad audientiam* 34. *de appellat.* præcisis his verbis; *Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod cum Zamorensis Episcopus G. Presbyterum Ecclesiæ S. Jacobi Zamorensis multipliciter molestaret, tandem idem Presbyter se, & Ecclesiam suam nostræ protectioni subjecit*; *Licet autem prædictus Presbyter ex simplicitate forte verbum Appello non expresserit, quia tamen postquam se, & sua nostræ protectioni subjecerat, non debuit sine causæ cognitione aliqua sententia condemnari, mandamus quatenus* (*si ita tibi constiterit*) *sententiam, quam præfatus Episcopus in eumdem Presbyterum tulit, denuncies non tenere*. Et in ejus Summario dicitur; *Si præcedente gravamine quis submittit se protectioni Superioris, habetur pro appellante, dummodo servaverit ea, quæ in appellatione sunt necessaria*.

12 Appellatio potest fieri, nedum verbis, & scriptis, sed etiam facto, dummodo serventur ea, quæ ad appellationem sunt necessaria, scilicet quod appellans *facto* iter arripiat ad legitimum Superiorem, petat Apostolos, & exprimat causam gravaminis. *c. Olim* 7. *de dolo, & contumacia*, ubi expresse dicitur: *Et si non verbo, facto tamen intelligitur, provocasse, arrepto itinere ad Sedem Apostolicam*, & *c. Dilecti filii* 52. *de appellat.* ubi insuper dicitur, quod *plus sit ad Sedem Apostolicam facto provocare, quam verbo*. Et in ejus Summario dicitur, *Itineris arreptio habet vim appellationis, si serventur ea, quæ servari debent in appellatione*, idest iter arripiens ad Papam, seu alium legitimum Superiorem, quamvis non exprimat verbum *Appello*, vel *Provoco*, habetur pro vero appellante; dummodo petat Apostolos, exprimendo causam gravaminis. Aliter si negligenter ipsos Apo- 13
stolos petere prætermittat, censetur renunciasse appellationi, cum ad ipsam appellationem non sufficiat sola itineris arreptio, aut missio ad Superiorem, textu expresso, *in c. Ab eo* 6. *de Appellat. in* 6. ubi sic præcise statuitur: *Alias præsumitur appellationi suæ renunciare appellans, si eos* (scilicet Apostolos) *infra idem tempus petere prætermittat, etiamsi vadat, aut mittat ad appellationem hujusmodi prosequendam*; Abbas *in cit. c. Dilecti filii in.* 4. Anaclet. *lib.* 2. *de appellat. tit.* 28. *num.* 123. Pirhing. *ibidem num.* 105., & alii.

Appellatio generalis super omnibus causis, quæ 14
contra appellatorem quovis tempore possint moveri, non potest fieri, & non admittitur; *cap. Inter cætera* 2. *de appellat.* ubi expresse habetur: *Super eo, quod Abbas Sancti Apollinaris in Claustro a te appellationem interposuit generalem super omni causa, quæ adversus eum aliquo tempore possit moveri, ipsum exinde redarguimus. Nec hujusmodi appellationem duximus admittendam*. Et in ejus Summario sic dicitur: *Appellatio generalis respectu causæ non valet*. Nec etiam potest fieri appellatio generalis, & vaga super omnibus gravaminibus, quæ sibi possunt contingere, *cap. Consuluit* 18. *de appellat.* ubi dicitur: *Quod si generaliter appellationem quis interponeret ab omni gravamine, quod sibi posset contingere, hujusmodi appellatio tenere non debet*. Potest tamen fieri appellatio genera- 15
lis respectu cujuscumque gravaminis, quod in aliqua determinata causa sibi quis timet esse inferendum; *cit. cap. Consuluit §.* 2. ubi sic habetur: *Si vero ab aliquo Judice super omni gravamine, quod in una causa sibi possit inferri, quamquam generalis appellatio sit interposita, appellationi tamen ejus est ab eodem Judice deferendum*. Ratio autem quare non possit fieri ap- 16
pellatio generalis super omnibus causis, & super omnibus gravaminibus, & postea possit fieri respectu cujuscumque gravaminis sibi inferendi in aliqua determinata causa ratio, inquam, est, quia appellatio est instituta ad removendum gravamen certo jam alicui illatum, vel jam cœptum de præsenti in aliqua parte inferri, ut colligitur ex *l.* 1. *§. de appellat.*, & *relat. c. Suggestum* 25. & *c. Cum speciali* 51. *de appell.* Per appellationem autem generalem super omnibus causis, & super omnibus gravaminibus, nullum de præsenti potest removeri gravamen, cum nullum adhuc ab imperitia, & iniquitate Judicis sit generaliter appellanti illatum, adeoque non admittitur similis generalis appellatio, cum cessante causa cesset effectus, textu expresso *In c. Cum cessante causa* 60. *de appellat.* Non sic vero in appellatione respectu cujus- 17
cumque gravaminis sibi inferendi in aliqua certa, & deter-

determinata causa, quia per istam appellationem removetur de facto gravamen, vel quod jam supponitur fuisse illatum, vel quod prætenditur de præsenti saltem in aliquo talis causæ articulo inferri. Unde propter connexionem, & unitatem, quam habet articulus cum tota causa, & tota causa cum articulo, gravamen illatum super uno articulo censetur contingere quodammodo totam causam, adeoque hæc valet Appellatio, & non illa, ut expresse Glossa *in cit. c. Consuluit* per præcisa verba concludit: *Generalis appellatio, si fiat in omnibus causis, non valet, si fiat una tantum, bene valet*; Abbas, Barbosa, & alii communiter *in cit. c. Consuluit* 18. *de appellat.*

18 Appellatio a sententia Interlocutoria, vel a gravamine extrajudiciali debet fieri in scriptis, petendo Apostolos, & expressa in specie causa rationabili appellationis, aliter est invalida, & appellator reputatur non appellans, *c. Cordi nobis* 1. *de appellat. in* 5. præcisis his verbis: *Sancimus igitur, ut si quis in Judicio, vel extra super Interlocutoria, vel gravamine aliquo ad nos duxerit appellandum, causam appellationis in scriptis assignare deproperet, petat Apostolos, quos ei præcipimus exhiberi*, & postea *§. Quod si appellator*, sic sequitur: *Quod si appellator, quæ præmissa sunt, non observet, reputabitur non appellans, & ad prioris Judicis redibit examen im expensis legiti-*

19 *mis condemnandus*. Et quod debeat exprimi in specie causa rationabilis, & non sufficiat exprimi in genere, habetur etiam *in cap. Ut debitus honor* 59. *de appellat.* his verbis: *Statuimus, ut si quis coram idoneo Judice convenerit adversarium, ille ante sententiam ad Superiorem Judicem absque rationabili causa non provocet*, & ibi infra; *Cum autem ex rationabili causa putaverit appellandum coram eodem Judice causa probabili appellationis exposita . . . Et si minus rationabiliter eum appellasse constiterit, illum ad inferiorem remittat*, ex quibus verbis clare patet non sufficere exprimere causam appellationis in genere, sed debere exprimi in specie, ut de ejus rationabilitate possit Judex cognoscere; Maranta *part. 6. Speculi aurei titul. de appell. num.* 153. Scaccia *qu.* 4. *de appell.* Anaclet. *lib.* 2. *tit.* 28. *de appell. n.*96. *&* 97., & alii

20 passim. Immo adeo necesse est in hac appellatione causam in specie exprimere, ut appellans ab Interlocutoria non possit alias causas in appellatione prosequi, nisi nominatim dumtaxat antea in ea expressas, ut expresse statuitur *in Clement. Appellat.* 5. *de appellat.* his verbis: *Appellanti ab Interlocutoria, vel gravamine Judicis non licet alias causas prosequi, quam in appellatione sua nominatim dumtaxat expressas*; & sic etiam colligitur ex *cap. Cum causam* 62. Gloss. *ibi* verb. *Dummodo, de appellat.*

21 Appellatio vero a sententia Definitiva, si ea fiat statim ac est lata sententia, & adhuc Judice pro Tribunali sedente, & nondum ad alia divertente, potest fieri viva voce; *l. Litigat* 14. juncta Gloss. versic.

22 *Illico*; *l. A sententia* 5. *§. fin. ff. de appel.* Si vero fiat ex intervallo, etiam ipsa debet fieri in scriptis, aliter est invalida; *l. Eos* 6. *§. Si quid autem*, & Glossa *ibi vers. Libellos*, *& cap. Post appellationem caus.* 2. *q.* 6. ubi expresse dicitur. *Et hujusmodi appellationes in scriptis fieri debent*, & Glossa, *ibi vers. In scriptis*.

23 In appellatione a Definitiva non est necesse exprimere causam appellationis in specie, sed sufficit dicere in genere *Appello*, quia gravatus sum, quia lata sententia est injusta, nulla expressa in specie causa, vel gravamine; *l.* 2. *ff. de appell. & cap. Cordi nobis* 1. *de appell. in* 6. ubi expresse dicitur: *His quæ in appellationibus a Definitivis sententiis interpositis antiquitus statuit non mutatis*, ubi Glossa verb. *Statuit* exponit, *quod appellans in eis appellationis causam non teneatur exprimere, sed sufficit dicere; Appello ab illa iniqua sententia*. Et ratio clara est, quia in appellatione a Definitiva frustra exprimeretur causa in specie, 24
cum de hac Judex *a quo*, utpote jam functus suo officio, amplius cognoscere non debeat, nec valeat, ad differentiam appellationis ab Interlocutoria, in qua Judex *a quo* potest adhuc de gravamine cognoscere, illudque revocare, & eo revocato, in causa principali adhuc procedere, ut habetur expresse *in c. Cum cessante causa* 60. *de appellat.* & clarissime in ejus Summario præcisis his verbis: *Si Judex a quo est appellatum a gravamine, illud revocat, potest in principali causa procedere*.

In eadem causa non potest ab eodem tertio appellari a Sententia, quæ fuit bis confirmata, *l. Unica* 25
Cod. Ne liceat in una, eademque causa ter provocare, *& c. Sua nobis* 65. *de appell.*, & in ejus Summario, ubi expresse dicitur: *Ab eadem sententia ab eodem tertio appellare non licet*. Et hoc verum est, non solum in appellatione a Definitiva, sed etiam in appellatione ab Interlocutoria: Reinffestuel *lib.* 2. *decretal. tit.* 28. *num.* 31. Pirhing *ib. num.* 130. Scaccia *tract. de appellat. q.* 17. *limit.* 1. *num.* 3. Barb. *in c. Sua nobis* 65. *de appell. num.* 2. cum aliis multis. 26
Immo hoc verificatur etiam in sententiis, quæ non transeunt in rem judicatam, licet enim possit causa de novo inchoari, non potest tamen tertio appellari; Abbas *in c. Sua nobis num.* 2. Barbosa *ib. num.* 2. Pirhing *lib.* 2. *tit.* 28. *de appellat. num.* 126. Anaclet. *ib. n.* 312. Et hoc adeo verum est, ut nec Papa, nec alius Princeps suprema auctoritate gaudens possit potestate ordinaria per viam rescripti concedere, quod tertio appelletur ab eodem in eadem causa, licet possit per viam Privilegii, & ex certa scientia, hoc Princeps concedere; March. de *commiss. par.* 2. *de commiss. super nullit. c.* 2. *num.* 1. *fol.* 140. Scaccia *loc. cit. num.* 2. Barbosa *loc. cit. n.* 2. Pirhing *l. cit.* Anaclet. *loc. cit. n.* 315. & alii passim. 27 28

Posset tamen ab eodem appellari pluries, v. gr. 29
centies, & millies, si centies & millies gravaretur super diversis articulis, licet in una, eademque causa; *c. Quoties Episcop.* 16. *caus.* 2. *q.* 6. ubi præcise habetur, *Quoties Episcopi se a suis Comprovincialibus, vel a Metropolitano putaverint prægravari . . . . mox Romanam appellent Sedem*; Glossa *in c. Directæ* 39. *de appell. verb. Appellare*, ubi hæc habet præcisa verba. *Immo ante sententiam si gravaretur, quis posset appellare pluries, quam secundo, vel tertio, vel quarto, quoties super diversis articulis gravaretur, quia super unoquoque articulo licitum est appellare, si gravaretur*; Abbas *in c. Sua nobis, de appell. n.* 7. Pirhing *leg.* 2. *tit.* 28. *de appell. n.* 127. Scaccia *in tract. de appell. qu.* 17. *n.* 18. *&* 40. Barbosa *in c. Sua nobis* 46. *de appell. num.* 2. cum variis aliis. In eadem causa, & super eodem articulo licet 30
utrique parti collitigantium bis appellare successive, & sic in eadem causa, & super eodem articulo possunt utrinque interponi quatuor appellationes. Detur casus

sus, v. g. quod Petrus contra Paulum litigans appellet a sententia contra se lata, & succumbat, tunc Petrus potest adhuc secundo appellare, & si in sua secunda appellatione obtineat victoriam causæ, tunc Paulus ejus adversarius poterit etiam ipse appellare, & erit tertia appellatio in eadem causa, & super eodem articulo, & si feratur sententia contra ipsum Paulum, poterit adhuc Paulus appellare, & erit quarta appellatio in eadem causa, & super eodem articulo, post quam quartam appellationem nec Petro, nec Paulo licebit amplius appellare, cum jam uterque bis appellaverit, & sic victoria causæ remanebit illi, qui in quarta, & ultima appellatione sententiam favorabilem obtinendo tres conformes sententias in eadem
31 causa, & super eodem articulo reportavit. Sicuti pariter dicendum est de eo, qui non successive, sed interpolatim modo uno, modo altero litigantium appellante, tres habuit conformes favorabiles sententias; *arg. Clement. Ut Calumniis litigantium* 1. *de sentent. & re judicata*; Abbas *loc. cit. n.* 8. Barbosa, Scaccia,
32 Pirhing. *locis supracitatis*. Post totum hoc autem potest adhuc quilibet tertius, cujus intersit, appellare, non obstante quod utraque pars litigantium jam appellaverit; Scaccia *in tract. de appellat. quæst.* 17. *limit.* 1. *num.* 63. Barbosa *in c. Sua nobis* 65. *de appellat. n.* 2. *in fine*, Pirhing *lib.* 2. *tit.* 28. *n.* 127., & alii.

Additiones ex aliena manu.

33 De formula appellationis, quæ antiquitus obtinuit, tum de appellatione, quæ fieri dicitur apud acta, seu ut ait *Lex* 14. *Cap. de appell.* illico, ac demum de appellatione *facto ipso*, veluti itinere arrepto versus Romanam Ecclesiam a jure Canonico inducta, vide Cletzel. *de appell. c.* 5. *n.* 34. *& plur. sequent.*

34 De appellatione coram honestis viris, an & quando locum habere possit, vide Bohemer. *in decretal. lib.* 2. *tit.* 28. *§.* 27. Strych. *in usu modern. Pandect. lib.* 49. *tit.* 4. *§.* 4.

Articulus IX.

Appellatio quando, & in quibus pariat, vel non effectum suspensivum, vel devolutivum.

1 Appellationis effectus principaliter est duplex, scilicet suspensivus, & devolutivus. Effectus
2 suspensivus est, quod appellatio statim liget manus Judicis *a quo*, & ejus jurisdictionem suspendat, ut ad executionem sententiæ a se latæ procedere non possit, *l. Unica, ff. Nihil innovari appellatione interposita*, ubi præcise dicitur: *Appellatione interposita medio tempore nihil novari oportet*; *c. Venientes* 19. *de jurejurando*; ubi præcise dicitur: *Vos sententias appellatione suspensas executioni mandatis*, & *c. Dilectis filiis*, *§.* 55. *de appellat.* ubi præcise habetur: *Cum interim appellatione interposita procedere non debuerit ad*
3 *sententiam exequendam*. Effectus devolutivus est, quod appellatio totam causam cum suis accessoriis devolvat ad Judicem *ad quem*, ita ut is, cognita justitia appellationis, possit causam principalem cum suis accessoriis examinare, & si opus fuerit, novam sententiam ferre, *leg. Eos qui*, *§.* 1. *Cod. de appellat. cit. c. Dilectis filiis* 55. *de appellat.* in cujus Summario sic præcise habetur: *Per appellationem legitime interpositam, principale cum accessoriis ad Judicem appellationis defertur*, concordat *c. Ut debitus honor* 59. *de appell. & c.* Raynaldus 18. *de Testamentis*.

Appellatio a sententia definitiva regulariter parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis *a quo* 4
c. Si a Judice 10. *de appellat. in* 6. ubi expresse dicitur: *Cum per appellationem sit suspensa ipsius jurisdictio*, adeo ut Judex, appellatione pendente, non possit sententiam a se latam executioni mandare absque vitio attentati, ut patet ex citatis juribus *numero antecedenti*, *l. Unica ff. Nihil innovari appellatione interposita c. Venientes* 19. *de jurejurando*, *c. Dilectis filiis* 55. *de appellat.* juncto *c. Cum ad Sedem* 15. *§. fin. de restitution. Spoliatorum*. Est tamen hic advertendum, quod per appellationem jurisdictio Judicis *a* 5
quo suspenditur solum respectu illius causæ, in qua appellatur, non autem respectu aliarum, quia appellans eximitur per appellationem a jurisdictione sui Judicis ordinarii solum in illa causa, in qua appellavit *c. Cum teneamur* 17. *de appellat.* & Gloss. *ibi* verb. *Prætermisso* his verbis: *Et sic videtur, quod in eo tantum articulo, super quo appellatur, exemptus est a jurisdictione Judicis sui ordinarii*; adeoque non suspenditur ejus jurisdictio in aliis causis, quin cognoscere de illis possit, & patet expresse *in c. Ad hæc*, 6. *de appell.* ubi habentur hæc præcisa verba: *Ad hæc, si in una causa quis appellaverit, & pendente appellatione, aliquod crimen committat, vel prius commisisse dicatur, vel modo etiam accusetur, aut conveniatur de alia re, super qua non sit appellatum, & illam proferri contingat ad audientiam Judicis, a quo in alio negotio appellavit, eum potest si voluerit, tamquam suspectum vitare, alioquin debebit ejus stare Judicio, maxime si suus ordinarius Judex existat*, & clarissime etiam in ejus Summario sic: *Coram Judice, a quo appellavi in una causa, possum in alia conveniri, nisi eum recusem ut suspectum*; *Et c. Proposuit* 24. *de appellat.* ubi dicitur, quod appellans, *non minus teneatur in aliis, super quibus appellatum non est, respondere*, & etiam clarissime in ejus Summario sic: *Appellans ab Ordinario in una causa, in aliis coram eodem respondere tenetur*. Potest tamen appellans recusare Judicem *a quo*, tamquam suspectum etiam in aliis 6
causis, quia, cum gravaverit in causa, a cujus sententia appellavit, periculum est, & suspicio, ne etiam in aliis causis gravet, ut habetur expresse *in cit. c. Ad hæc* his verbis: *Eum potest, si voluerit, tamquam suspectum vitare*, & etiam *in cit. c. Proposuit*, his verbis: *Judex tamen, a quo appellatur (quia illi omnino suspectus est) eum non debet ad respondendum super aliis compellere, nisi pro crimine adeo gravi, & manifesto, quod ipso actu merito sit damnandus*. Ex qui- 7
bus clare patet, posse Judicem recusari ut suspectum in aliis causis; Dummodo non sint de notoriis, & manifestis, quia in notoriis non est locus nec recusationi, nec appellationi cum appellatio, & recusatio in istis æquiparentur, textu expresso *in c. Super eo* 12. *de appellat.* his verbis: *Ubi appellationis remedium tollitur, sicut appellationi, ita recusationi non est aliquatenus deferendum*.

Appellatio a Definitiva in variis item casibus non 8
parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis *a quo*. Et primo in casibus a jure exceptis, & supra allegatis

in articulo quarto, in quibus jura, ut *ibi* videri potest, post sententiam prohibent appellari. Colligitur ex *c. Non solum 7. de appellat. in 6.* ubi sic habetur: *Innovata post appellationem a definitiva sententia interjectam, debent semper (exceptis casibus, in quibus jura post sententiam prohibent appellare) ante omnia per appellationis Judicem revocari*. Per ly enim *exceptis casibus* &c. clare demonstratur, non suspendi jurisdictionem Judicis *a quo* per appellationem in casibus, in quibus jura prohibent appellari; Et ratio est manifesta quia appellatio, quæ fit contra juris prohibitionem, habetur pro infecta *ex c.Imperiali caus.25.q.2.* ibi: *Imperiali constitutum est Sanctione aperte, ut ea, quæ contra Leges fiunt, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda sint*; *& ex Regula 64. Juris in 6.* ibi: *Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi*. Quod autem nullum est, atque infectum, nullum parit effectum, ut constat *ex c. Illud 8. c. Cum*
9 *laici* 10. *& c.Suggestum* 20. *de Jurepatronatus*. Secundo appellatio a Definitiva non parit effectum suspensivum in iis, quæ tendunt ad faciliorem exitum, seu finem causæ appellationis; dummodo Judex *a quo* se abstineat a cognitione ipsius causæ appellationis: Colligitur *ex c. cum teneamur* 17. *de appellat.* ubi deciditur, quod Judex *a quo* appellationis possit reformare possessionem, a qua appellans, pendente appellatione, fuerat turbatus, & ejectus; Sic enim præcise dicitur in ejus Summario; *Si appellans turbatur in possessione, super qua fuit appellatum, Judex a quo potest illam possessionem sibi reformare, appellatione in suo statu permanente*; Et desumitur etiam *ex c. Ex litteris 2. de Matrimonio contracto contra Interdictum Eccles.* ubi licet Judex *a quo* detulerit appellationi de quadam causa Matrimonii; nihilominus districtius interdixit, ne appellans a valore talis Matrimonii nuberet alteri, donec causa ipsius Matrimonii debitum sortiretur effectum, ibi: *Cujus Appellationi Archiepiscopus deferens eidem sub Excommunicationis interminatione districtius interdixit, ne cui nuberet, donec causa ipsa finem debitum sortiretur*; & Glossa hic præcise dicit, quod *licet Judex deferat appellationi, nihilominus mihi potest interdicere, ne faciam id, propter quod appellavi*; Sic etiam Abbas *in c. Cum teneamur num.1.* Barbosa *ibi num.3.* Alexander de Nævo *ibi num.7. & 8.* Scaccia, Maranta, Pirhing., & alii.

10 Tertio appellatio a Definitiva non parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis *a quo* in excessibus, & criminibus, quæ committuntur ab appellante post appellationem; *cap. Præterea 22. de appellat.* ubi sic expresse statuitur: *Præterea de his, qui ad Sedem Apostolicam appellant, & postea gravia committentes, se, dum conveniuntur, appellatione tuentur, duximus respondendum, quod eos appellatio non debet in sua iniquitate tueri, quominus eorum excessus Censura Canonica puniantur*; Et in ejus Summario sic præcise dicitur; *Appellans ab Ordinario, postea de delicto ab eo commisso puniri potest per ipsum Ordinarium*, & Glossa *ibi verb. Gravia* ubi sic ait: *Quoniam si super articulo aliquo appellatio facta est, ad ea, quæ postea emergunt, non extenditur, quia in aliis remanet sub jurisdictione Judicis sui*; Appellatio enim, ut patet ex textu, non debet delinquentem in sua iniquitate tueri, cum ista sit instituta, ut relevet appellantes ab oppressione injusta, non ut justitiam pervertat; Eo vel maxime quod per appellationem non suspenditur jurisdictio Judicis *a quo* nisi in ea sola causa, super qua est appellatum, ita ut in aliis retineat liberam & plenam jurisdictionem, & possit, prout de jure, libere procedere, *ex cap. Ad hæc 6. cap. Cum teneamur 17. & cap. Proposuit 24. de appellat. & cap. Romana 3. de appellat. in 6. §. Cum vero*, ubi sic expresse habetur: *Cum vero is, qui ad Remensem Curiam super aliqua causa vocem appellationis emittit; nihilominus in causis aliis Ordinarii sui jurisdictioni subjiciatur, Remensis Archiepiscopus, vel Officialis ipsius nequaquam jurisdictionem ipsam in aliis impediant, ut ab ejusdem Ordinarii potestate totaliter eximant taliter appellantem*, & tenet Abbas *in cit. c. Præterea n.2.* Alexander de Nævo *ibidem n.4.* Pirhing *lib.2. titul.28. de appellat. num.224.* & alii. Quarto 11
appellatio a Definitiva non parit effectum suspensivum in Censuris Ecclesiasticis absolute inflictis; Et in primis quod non pariat effectum suspensivum Excommunicationis absolute latæ, habetur *in cap. Pastoralis 53. de appellat.* Quod non pariat effectum 12
suspensivum Suspensionis absolute latæ, habetur aperte *in c. Is, cui 20. de Sententia Excommunicationis in 6.* Et quod neque pariat effectum suspensivum 13
Interdicti absolute lati, habetur *in c. Ad hæc 37. de appellat.* vide supra *in articulo quinto n.12. & seq.* ubi afferuntur citati textus pro istis tribus Censuris. In 14
Censuris autem ab homine latis sub conditione, vel comminatis, appellatio ante conditionis eventum parit effectum suspensivum, ut habetur expresse *in c. Præterea 40. de appellat. & cap. Per tuos 40. de sententia Excommunic.* vide supra *in art.5. num.15. & seq.*
Quinto appellatio a Definitiva non parit effectum 15
suspensivum in causis piis, in causis subsidii Charitativi, in causis alimentorum futurorum, vel pensionis assignatæ loco alimentorum, in causis Præcedentiæ, in causis pertinentibus ad Visitationem, & a Decreto Episcopi visitantis Confraternitatem Laicorum, & compellentis Administratores ad reddendum computa, in causis, ubi quis condemnatur ad solvendum salarium famulis, vel mercedem Operariis, in causis Dotis, & in causis illis, quæ celeritatem requirunt, & dilationem non patiuntur; In omnibus enim istis assignatis, & consimilibus casibus appellatio non parit effectum suspensivum, & non obstante appellatione proceditur ad executionem sententiæ; Sic Barbosa *in cap. Ut debitus 59. de appellat. n.15.* cum pluribus aliis Doctoribus ibi citatis.

Appellatio a sententia Interlocutoria, si sit super 16
aliquo articulo, sive quæstione incidenti, vel gravamine ita connexo cum causa principali ut causa non discussa, nec possit definiri, & discuti ille articulus, seu quæstio incidens, vel gravamen, parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis, nedum super illo articulo, sive quæstione incidenti, vel gravamine, super quo appellatum est, sed etiam super cognitione ipsius causæ principalis; ut habetur expresse *in cap. Super eo 10. de appellat.* præcisis his verbis: *Super eo, quod sollicitudo tua quæsivit, prudentiæ tuæ duximus respondendum, quod si de aliqua exceptione quæstio oriatur, & exinde appellationem fieri contingat, eidem exceptioni erit merito supersedendum, & si principalis causa sine illa terminari non poterit, ei nihilominus*

minus

minus supersedeatur. Et clarissime in ejus Summario sic: *supersedetur propter articulum, in quo appellatum est, etiam super principali causa, si sine illo art. expe-*
17 *diri non potest*. Appellatio ab Interlocutoria, etiamsi sit super aliquo articulo, sine quo causa principalis terminari potest, adhuc parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis *a quo*, nedum super illo articulo, in quo est appellatum, sed etiam super cognitione ipsius causæ principalis. Sic tenet Glossa *in c. Super eo* 10. *de appellat. verb. Terminari*; Abbas *n*.4. *& sequent. hoc tit.* hanc opinionem appellans communem, & eam probans *ex cap. Non solum* 7. *& cap. Si a Judice* 10. *de appellat. in 6.* Anaclet. *lib.*2. *tit.*28.
18 *de appellat. num.*228. & alii. Et ratio est, quia si Judex *ad quem* deberet solum cognoscere super articulo incidente, super quo appellatum est, & Judex *a quo* posset, & deberet procedere super causa principali, continentia causæ divideretur, & appellans in eadem causa cogeretur comparere coram diversis Judicibus, quod nimis dispendiosum, & durum esset; & ideo prohibitum *in l. Nulli* 10. *Cod. de judiciis*, *& in cap. Dispendia litium* 3. *de Rescriptis in 6.* Tum quia nimis durum esset appellanti, nedum ratione dispendii, sed etiam ratione suspicionis, & inimicitiæ Judicis, *a quo* jam gravatus appellavit, si deberet iterum coram ipso causam prosequi, & ab eo expectare sententiam, cum maxime propter hoc suspecti, & inimici prohibeantur esse Judices; *cap. Quod suspecti, caus.* 3. *quæst.*5. ibi *Quod suspecti, & inimici Judices esse non debeant, & ipsa ratio dictat, & pluribus probatur exemplis*.

19 Appellatio legitima, ultra effectum suspensivum, parit etiam effectum devolutivum, ita ut causæ cognitio devolvatur ad Judicem *ad quem* appellatur, & ipse de justitia appellationis cognoscere debeat, & non Judex *a quo*; Immo Judex *ad quem* non solum cognoscere potest de Justitia appellationis, sed etiam, hac probata, causam principalem examinare, & etiam sententialiter definire potest; *l. Eos, qui §. Cod. de appellat. cap. Dilectis Filiis* 55. *& cap. Ut debitus ho-*
20 *nor* 58. *de appellat.* Appellatio a sententia definitiva devolvit ad Judicem *ad quem*, non solum causam principalem, sed etiam ejus accessoria; *cap. Dilectis filiis* 55. *de appellat.* in cujus Summario sic præcise habetur: *Per appellationem legitime interpositam principale cum accessoriis ad Judicem appellationis defertur*, & Glossa *ibi* verb. *Principale*, ubi dicit: *Quod idem juris debet esse in accessorio, quod in principali*.
21 Et sic per talem appellationem a Definitiva devoluta tota causa cum suis accessoriis ad Judicem *ad quem*, ipse debet judicare, an bene, vel male fuerit judicatum a Judice *a quo*; & si invenit, quod bene judicaverit, debet confirmare latam sententiam, sententiando quod a Judice fuerit bene judicatum, & ab appellante male appellatum, & si invenit, quod Judex *a quo* male judicaverit, debet latam sententiam cassare, vel ipsam reformare, aliquid addendo, vel detrahendo, prout de jure opus fuerit sententiando, quod ab appellante fuerit bene appellatum,
22 & a Judice male judicatum. Nec tunc ipse Judex *ad quem* potest causam remittere ad Judicem *a quo*, sed tenetur eam propria sententia ultimare, & definire; *l. Eos, qui, Cod. de appellat. & cap. Ei, qui appellat, caus.*2. *quæst.*6. *§. Ab eo*, ubi sic præcise habetur; *Ab eo autem, qui de appellatione cognoscit, non potest fieri recessus ad Judicem, a quo fuerit provocatum; quapropter remittendi litigatores ad provincias, remotam sibi occasionem, atque exclusam penitus intelligant, cum super omni causa interpositam provocationem, vel injustam tantum liceat pronunciare, vel justam*, & Glossa *in cit. cap. Ut debitus, verb. Alioquin*.

Appellatio a sententia Interlocutoria, si sit probata 23
legitima, & ex rationabili causa proveniens, devolvit totam causam, ejusque cognitionem ad Judicem *ad quem*: qui tunc non debet causam remittere ad Judicem *a quo*, sed ipsemet etiam de causa principali cognoscere, & ipsam terminare, seu sententialiter definire; *cap. Et debitus honor* 59. *de appellat.* ubi dicitur expresse: *Alioquin ipse procedet*. Si vero Appel- 24
latio ab Interlocutoria non fuerit probata legitima, & rationabilis, debet Judex *ad quem* remittere causam principalem Judici *a quo*, & irrationabiliter, & frivole appellantem in expensis alteri parti condemnare; *cit. cap. Ut debitus honor* 59. *de appellat.* ibi: *Cum autem* (scilicet quis ante sententiam) *ex rationabili causa putaverit appellandum coram eodem Judice, causa probabili appellat. exposita, tali videlicet, quæ si forte probata deberet legitima reputari, Superior de appellatione cognoscat: Et si minus rationabiliter eum appellasse constiterit, illum ad inferiorem remittat, & in expensis alteri parti condemnet alioquin ipse procedet.* In casu autem, quod Judex *a quo* jam ipsi appella- 25
tioni frivolæ, & illegitima detulerit concedendo verb. gr. Apostolos Dimissorios, vel Reverentiales, tunc Judex *ad quem*, non obstante, quod appellatio sit frivola, & illegitima, adhuc potest in tota causa procedere, ipsamque totaliter terminare, nec tenetur, uti prius, ipsam remittere Judici *a quo*, cum ipse per talem delationem factam appellationi frivolæ censeatur abdicasse a se omnem jurisdictionem quoad illam causam; *cap. Cum appellationibus* 5. *de appellation. in 6. §. Si vero, ubi sic præcise habetur: Si vero Judex admittat eamdem* (scilicet appellationem frivolam) *licet tam appellatio, quam ipsius Judicis delatio a Superiore valeant refutari, quia tamen Judex ipse quantum in se fuit, a se jurisdictionem abdicavit, eamdem appellationi deferens minus juste; totius causæ decisio in Superioris est potestatem transfusa, nec est illi causa de necessitate ulterius remittenda*; in tali igitur casu erit in plena libertate Judicis *ad quem* talem causam remittere, vel non, prout sibi libuerit, Judici *a quo*. Sic etiam Glossa *in cit. cap. Cum appellationibus*; Ancharanus *ibi num.*3. Anaclet. & alii.

Additiones ex aliena manu.

De effectu appellationis, in quo tam appellantis 26
& appellati, quam Judicis *a quo*, & Judicis *ad quem* appellatum, officia continentur, adisis Cletzel. *de appellat. c. sexto, & ultimo per tot.* Materia enim hic addenda, & præsertim a laudato Auctore exornata, ampla adeo est, ut intra angustos limites hujus additionis coarctari haud patiatur.

Arti-

Articulus X.

Appellatio quoad attentata, & revocationem eorum.

ATtentata, prout ad præsens spectat, idem sunt ac innovata contra Jus, lite, seu appellatione
1 pendente. Colligitur *ex l. Unica, ff. Nihil novari appellatione interposita, & ex toto titulo 16. Ut lite*
2 *pendente, nihil innovetur*. Et merito dicuntur innovata, quia, si nihil innovetur, seu non fiat aliquid novi, quod antea inceptum non fuerit, non voca-
3 tur attentatum, sed potius continuatum. Attentare enim non dicitur is, qui facit actum continuatum, idest, qui continuat actum præcedentem, quia lis, seu appellatio non debet quemcumque sua possessione privare, & nemo tenetur desistere a continuatione sui juris, aut possessionis propter aliquam appellationem; Franciscus Herculanus *tom.5. Tractatum tract. de attentatis c.3. num.4. & seq.* Scaccia *quæst.4. de appellat. num.70.* Franchus *in c. Cum teneamur 17. de appellat. num.1.* & alii cum Rota *Decision. 44. n.1.*
4 *& 2. de appellation. in novis.* Et additur *contra Jus* ad denotandum, quod ea, quæ fiunt de novo post appellationem ex concessione juris, non dicuntur proprie *attentata*: Et sic licet Judex *a quo* post appellationem præfigat appellanti terminum ad recipiendos Apostolos, vel ad prosequendam appellationem, & similia, non committit vitium *attentati*, quia hæc facit ex concessione juris; *c. Personas 4. de appellation. & Clementin. Quamvis de appellation.* Sicuti etiam non diceretur Judex *a quo* aliquid innovare, vel attentare, si post appellationem præ timore dilapidationis fructuum faceret eos sequestrari, cum ei concedatur a jure; *c. Quoties potest caus.2. qu.6.* ubi sic expresse dicitur: *Quoties post auditam causam Judicem possessor appellat, fructus possessionis, de qua agitur (dum sequendæ audientiæ eventus dubius est) merito sequestrantur, & c. Ab eo 3. de sequestr. possession. & fructuum*, ibi: *Ab eo, qui a sententia provocavit, fructus possessionis (si dissipentur ab ipso) possunt, lite pendente, rationabiliter sequestrari*.

5 Attentata, pendente appellatione a sententia definitiva, revocantur ante omnia per remedium *Attentati*, ita ut Judex *ad quem* ante omnia debeat penitus revocare, nedum ea, quæ sunt innovata post appellationem interpositam, sed etiam ea omnia, quæ sunt innovata, & mutata medio tempore inter sententiam, & appellationem, perinde ac si post eamdem appellationem innovata fuissent; Dummodo po-
6 stea infra decem dies appellatum sit. Sic præcise habetur *in c. Non solum 7. de appellation. in 6.* Non solum innovata post appellationem a definitiva sententia interjectam debent semper (exceptis casibus in quibus jura post sententiam prohibent appellare) ante omnia per appellationis Judicem penitus revocari, sed etiam ea omnia, quæ medio tempore inter sententiam, & appellationem, quæ postmodum infra decendium interponitur ab eadem, contingit innovari, ac si post appellationem eamdem innovata fuissent. Et ratio est, quia appellatio a Definitiva eximit appellantem a jurisdictione Judicis *a quo* quoad illam causam, a cujus sententia appellavit, taliter quod durante appellatione, respectu illius causæ non sit amplius proprius ejus Judex, adeoque quidquid interim Judex *a quo* circa eam innovat, seu attentat, est ipso jure invalidum, tamquam factum a Judice non suo, & incompetente: *c. At si Clerici 4. de Judiciis*, ibi: *Sicut etiam sententia a non suo Judice lata non tenet, ita & facta confessio coram ipso*; *Et regul. 26. de Regulis Juris in 6. Ea quæ fiunt a Judice, si ad ejus non spectant officium, viribus non subsistunt*.
Ratio autem, quare revocanda sint ante omnia etiam 7
innovata, & attentata medio tempore inter sententiam, & appellationem, quæ postmodum infra decendium interponitur, ut dicit citatus textus, est, quia sententia lata a Judice *a quo* non transit in rem judicatam, nisi post decendium elapsum, textu expresso *in c. Quod ad consultationem 15. de sententia, & re judicata*, & intra ipsum decendium stat in libertate condemnati appellare, vel non a sententia definitiva Judicis *a quo*, juxta textum expressum *in Authentic. Hodie: & in c. Anteriorum 28. caus.2. q. 6.* adeoque intra id temporis a jure concessi ad appellandum nequeunt aliqua innovari a Judice *a quo* aliter ea omnia tamquam attentata sunt revocanda statim a Judice *ad quem*, ut præjudicialia contra jus libertati appellandi.

Attentata autem, pendente appellatione a senten- 8
tia interlocutoria, seu a gravamine, non revocantur ante omnia, sed debet prius justificari causa appellationis, & causa justificata, & probata, tunc revocantur, nisi tamen Judex *ad quem*, post devolutam ad se causam, per appellationem canonice inhibuerit Judici *a quo*, ne ulterius procederet, quia tunc omnia innovata a Judice *a quo* post inhibitionem essent ante omnia reducenda in statum pristinum per ipsum Judicem *ad quem*, textu expresso *in c. Non solum, de appellat. in 6. §. Illa vero*, ibi: *Illa vero, quæ post appellationem interpositam ante definitivam sententiam innovantur, donec appellationis causam veram esse constiterit, non debent, nisi Judex appellationis (postquam sibi constiterit per appellationem emissam ex causa probabili fore ad se negotium devolutum) inhibeat canonice Judici a quo appellatum extitit, ne procedat; tunc enim quidquid post inhibitionem hujusmodi fuerit innovatum, est (licet causa eadem non sit vera) per eumdem appellationis Judicem ante omnia in statum pristinum re-*
ducendum. Ratio autem quare attentata, pendente 9
appellatione a sententia definitiva, debeant statim, & ante omnia revocari, & attentata, pendente appellatione ab interlocutoria, non debent revocari, nisi postquam fuerit justificata appellatio, & constiterit veram esse causam appellandi, ratio, inquam, differentiæ, & disparitatis est, quia per sententiam definitivam finitur officium Judicis *a quo*, qui, postquam sententiam pronunciavit, definit esse Judex, *l. Judex 55. ff. de re judicata*, & per appellationem ab ea devolvitur tota causa ad Judicem *ad quem*, statim suspensa omni jurisdictione Judicis *a quo* absque ulla justificatione causæ appellandi: Unde si Judex *a quo* ulterius se immisceret causæ illi, procederet sine jurisdictione, & invalide ageret, ut colligitur *ex cap. At si*
Clerici 4. de Judiciis. E contra vero per appellationem 10
ab Interlocutoria, non finitur totaliter officium Judicis *a quo*, qui, postquam sententiam pronunciavit, remanet adhuc Judex; *l. Quod jussit 14. ff. de re judicata*; nec per appellationem ab ea devolvitur taliter

ter causa ad Judicem *ad quem*, ut statim remaneat suspensa omnis jurisdictio Judicis *a quo*, absque ulla justificatione causæ appellandi, quia Judex *a quo*, non obstante tali appellatione, potest adhuc in causa procedere, si revocet gravamen; *cap. Cum cessante 60. de appell.* & priusquam remaneat suspensa jurisdictio Judicis *a quo*, quoad effectum revocandi attentata, debet allegari, & probari causa rationabilis appellandi; *cap. Ut debitus honor 59. de appellat.* & per hoc in appellatione ab Interlocutoria necesse est, ut prius constet de veritate causæ appellationis, ut ex eventu litis sciatur, an attentata sint revocanda, nec ne; Glossa *in cit. cap. Non solum 7. de appellation. in 6. §. Illa vero, verb. Ante definitivam*, & ibi Doctores passim.

Additiones ex aliena manu.

II De attentatis quoque fuse æque ac docte more suo agit idem Cletzel. *de appellatione illo ipso cap.6.* citato in præcedenti additione ad Art.IX.

ARTICULUS XI.

Appellatio quoad aliquos casus, in quibus moraliter est illicita, vel licita.

1 Appellatio est illicita, & contra justitiam, cum interponitur cum solo fine, ut causa longius producatur, & ne contra se justa sententia proferatur, & sic appellans tenetur de damnis illatis. Colligitur *ex cap. Omnino 27. caus.2. quæst.6.* ubi sic præcise habetur: *Omnino puniendus est, ut quoties injusta appellatio pronunciatur, sumptus, quos, dum sequerentur adversarius impendit, reddere cogatur, non*
2 *simplos, sed quadruplos*. Et ratio est clara, quia talis appellans magnam injuriam infert Judici *a quo* appellat, & magnam injustitiam committit in proximum, quem cogit ad indebitas expensas, protrahendo injuste causam sua iniqua appellatione; Sic Divus Thomas *2. 2. quæst.69. art.3. in corpore* his præcisis verbis: *Duplici de causa contingit aliquem appellare. Uno quidem modo confidentia justæ causæ, quia scilicet injuste a Judice gravatur, & sic licitum est appellare... Alio modo aliquis appellat causa afferendæ moræ, ne contra eum justa sententia proferatur, & hoc est calumniose se defendere, quod est illicitum... facit enim injuriam & Judici, cujus Officium impedit, & adversario suo, cujus Justitiam, quantum potest, perturbat; Et ideo, sicut dicitur caus.2. qu.6. omnino puniendus, cujus appellatio injusta pronunciatur*. Et corroboratur auctoritate S. Bernardi *lib.3. de consideratione c.2. num.7. Iniqua autem omnis appellatio, ad quam justitiæ inopia non coegit. Appellare, non ut graves, sed si gravaris, licet... Qui igitur non gravatus appellat, liquet, quia aut gravare intendit, aut tempus redimere. Non est autem suffugium appellatio, sed refugium.*
3 Appellatio est penitus illicita in causa, quam appellans scit esse injustam, & talis appellans tenetur ad integram restitutionem damnorum illatorum. Desumitur *ex cit. cap. Omnino 27. caus.2. q.6.* in cujus etiam Summario expresse habetur: *Injuste appellans omnino puniendus est*. Et confirmatur *ex cap. Cum Speciali 41. de appellat. §. Porro*, ubi Pontifex Innocentius III. declarat appellationem institutam fuisse, ne innocentes in causis justis a Judicibus subalternis opprimantur, non vero, ut in causis injustis iniquitas appellantium defendatur, ibi: *Cum appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed in præsidium innocentiæ institutum*; Et ad hoc facit auctoritas Sancti Bernardi *lib. 3. de consideratione c.2. num. 7.* amplexa, & adducta a Sancto Antonino *t. 3. Summ. Historialis pag. 48. editionis Lugdunensis anni* 1587. his verbis: *Non est appellatio suffugium, sed refugium: sed antidotum versum est in venenum*. Appellatio est illicita, & peccaminosa, si fiat a Judice 4
Catholico ad Judicem Acatholicum, seu alterius Fidei; Habetur expresse *in c. Catholicus 32. caus.2. q.6.* his verbis: *Catholicus, qui causam sive justam sive injustam ad Judicium alterius Fidei Judicis provocat, excommunicetur*; (*) Et in ejus Summario sic clarissime dicitur: *Excommunicatur Catholicus, qui committit causam suam Judicio alterius Fidei*; Et sic tenet expresse S. Thomas *2. 2. q. 69. art. 3. ad primum*, his verbis: *Quia non præsumitur esse rectitudo, ubi vera Fides non est; ideo non licet Catholico ad infidelem Judicem appellare, secundum illud causæ 2. quæst. 6. c. Catholicus &c.* Nam & Apostolus *1. ad Corinthios c. 6. num. 5. & 6.* arguit eos, qui judicio contendebant apud Infideles; Verba Apostoli sunt ista præcisa; *Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit judicare inter Fratrem suum? Sed Frater cum Fratre Judicio contendit, & hoc apud Infideles*. Et in Summario hujus capitis clarissime dicitur: *Corripit eos, quod Iudicio contenderent coram Judice Ethnico*.

(*) Intelligitur autem hæc prohibitio de Catholicis qui inter Catholicos vivunt; nam illi nostrates, qui in terris Infidelium negotiationis causa commorari permittuntur, nihil peccant, si coram ipsorum judicibus vel Actores compareant vel rei. Dominicus Soto *de just. & jure lib.5. quæst.6. art.3.* Confer S. Thomam *lect.2. incit. cap.*

Condemnatus a Judice non habente sufficientes 5
probationes pro illo condemnando, licet revera sit Reus coram Deo, nihilominus potest ab illa sententia licite appellare, quia licet sit Reus coram Deo, & in Foro interiori, non est tamen Reus in Foro exteriori; & coram Judice, qui ferre debet sententiam juxta allegata, & probata; Unde cum Judex juxta allegata, & probata non habeat sufficientes probationes ad ferendam talem sententiam condemnationis, poterit condemnatus licite ab ipsa appellare tamquam illegitime prolata. Colligitur *ex cap. Ei, qui appellat 41. caus.2. q.6. §. Item sententia*, ubi sic præcise habetur: *Item sententia contra solitum ordinem Judiciorum a Præside prolata auctoritatem rei judicatæ non habet*. Et sic habetur etiam *in l. Prolatam 4. Cod. de sententiis, & interlocutionibus omnium Judicium lib.7. tit.45.*

(*) Vide Berardum in Gratiani decretum *part.1. cap.15. pag.197.* ubi de hoc Canone disserens ait: „ Frustra in Africanis Codicibus, aut Conciliis quæritur „ Tum „ Ad hanc sane rem nullus huc usque proditus est canon. „

6 *tit.* 45. Ipse enim condemnatus, uti non sufficienter convictus, in tali casu justissime appellaret, ut desumitur *ex cap. Nos in quemquam* 1. *caus.* 2. *quaest.* 1. per hæc præcisa verba S. Augustini ibi adducta: *Nos in quemquam sententiam ferre non possumus, nisi aut in convictum, aut sponte confessum*: Et in Summario hujus capitis expresse dicitur. *Damnari non valet, nisi aut convictus, aut sponte confessus*. Vide supra verb. *Accusatus n.* 5. 6. *&* 7.

Supplementa Auctoris.

7 Appellationes omnes, & inhibitiones, per quas retardetur executio, aut impediatur processus ad ulteriora in iis, quorum executio a Tridentino, vel Constitutionibus Apostolicis commissa est Locorum Ordinariis, addita clausula *appellatione, vel inhibitione quacumque postposita*; ne a Tribunalibus reci-
8 piantur, statuit Benedictus XIV. Const. incip. *Ad militantis*. Quæ appellationes, inhibitionesque si concedantur, præterquam quod ejus statutum violatur, nullæ sint *ibid.* §. 38.

9 Excipiuntur tamen casus, qui forte occurrerint singulares ab hac regula eximendi; tunc vero ne dentur monitoria, citationesque vetat, nisi prius in supplici libello ad hoc porrigendo facti circumstantia peculiaris clare exponatur cum aliquo documento semiplene saltem eamdem circumstantiam verificante;
10 *ibid.* §. 39. Et Notarii non servantes talem formam, infamiam & inhabilitatem incurrunt, cum pœnis pecuniariis; *ibid.* §. 40.

11 Appellatio admitti nequit, nisi legitime interposita, & in casibus a jure permissis; *ib.* §. 43. Appel-
12 latio a gravamine admitti nequit, nisi probato gravamine non reparabili per definitivam; *ibid.*

13 Appellatio suspensiva, ubi locum non habet, non intelligitur inducta per ea, quæ disposita sunt circa valorem Citationum Cameralium in partibus; Idem tom. 1. Constitut. 165. incip. *Romanæ* §. 14.

14 Appellatio ab irrationabili judicio Episcopi a Pio V. permissa est in devolutivo tantum; Idem Constit. 68. incip. *Cum illud* §. 2. Sicut etiam tacite a Concilio Tridentino: Idem *ibid.* §. 15. Appellatio ab ir-
15 rationabili judicio Episcopi infra decem dies a die collationis est interponenda; Idem *ibid.* §. 7. Ibique traditur forma transferendi acta coram Judice *ad quem*.
16 Appellatio ab irrationabili judicio Episcopi non permittitur, non probato gravamine, tam quoad doctrinam, ex actis, quam quoad reliqua, saltem ex-
17 trajudicialiter; Idem *ib.* Intellige tamen, ubi servata fuerit in concursu, & examine forma ibi præ-
18 scripta; Idem *ib.* In hujusmodi appellationis judicio Judex *ad quem* non potest pronunciare nisi comperto gravamine, & secundum *acta* tam quoad doctrinam, quam quo ad reliqua; Idem *ib.* §. 16. In iis vero,
19 quæ Episcopus a *quo* ex informata conscientia ipsi revelaverit, omnimodam fidem ei habebit, & secreti
20 legem custodiet; Idem *ibid.* Et in hujusmodi judicio duæ conformes faciunt rem judicatam; Idem *ibid.* §. 17.

21 Appellatio a judicio Episcopi super Parochiali liberæ collationis, admittitur in devolutivo tantum: Idem
22 tom. 2. Constitut. 4. incip. *Redditæ*. Appellatio a judicio Episcopi instituentis, si id conforme sit judicio Patroni præsentantis, non admittitur, nisi in devolutivo Idem *ibid.* Si vero Episcopus postponendum 23
censuerit eum, quem Patronus Ecclesiasticus tamquam digniorem præelegerit, hujus appellatio admittitur etiam in suspensivo; Idem *ibid.*

Appellatio a sententia lata super nullitate Matrimo- 24
nii in quacumque instantia semper suspendit executionem. Idem tom. 1. Constit. 33. incip. *Dei miseratio*, §. 11. Appellatio in causis Matrimonialibus præ- 25
cludi nequit per acta pœnalia inter partes inita; Idem tom. 1. Constit. 85. incip. *Nimia*, §. 7.

Appellatio a sententia pro nullitate Professionis 26
Regularis prolata, a Defensore Professionum est interponenda, & prosequenda: Idem tom. 2. Constit. 47. incip. *Si datam*. Appellatio ab unica sententia 27
lata pro nullitate Professionis semper suspendit executionem; Idem *ibid.* Et licet non interposita fuerit, res non dicitur judicata, nec Professus exire potest e 28
Claustris; Idem *ibid.*

Appellantes ad futurum Concilium excommuni- 29
cantur, & respective interdicto subjiciuntur: Idem tom. 1. Constitut. 14. incip. *Pastoralis*, §. 2. Appellantes a gravamine, vel futura executione Litterar. 30
Apostolicarum ad potestatem sæcularem, excommunicantur; Idem *ibid.* §. 12.

Clericus ob crimen occultum ab Episcopo suspen- 31
sus a susceptis, vel a suscipiendis Ordinibus, non potest appellare, sed tantum suas querelas ad Sedem Apostolicam deferre; Et si appellet, ac in Ordine ministret, incurrit irregularitatem; Idem *de Synodo Diœcesana, lib.* 7. *c.* 71. *a n.* 3. *ad* 5. Vide verb. *Ordo, art. a n.* 84. *ad* 87. ubi ad id afferuntur varia Decreta.

Appellatio cum inhibitione in suspensivo concedi prohibetur ex Constit. Benedicti XIV. *Ad militantis cit. ab Auctor. num.* 7. non obstante quacumque contraria consuetudine etiam immemorabili, aut privilegio, sub pœna nullitatis actorum etiam, quoad citationes expediri solitas coram Signaturæ Præfecto ad effectum comparendi aut adeundi eamdem Signaturam.

Novum Additamentum (*).

I. A decretis, quorum executio a Trid. demandata est locorum Ordinariis, etiam uti Sedis Apostolicæ delegatis, appellatione, vel inhibitione quacumque postposita.

II. Ab eorum decretis, tam in visitatione, quam extra, circa cultum divinum conservandum, vel augendum, & præcipue circa Missæ celebrationem.

III. A decretis cogentibus Clericos, tam seculares quam regulares, etiam monachos, & exemptos ad Processiones publicas; servata tamen forma Constitut. S. Pii V. *Et si mendicantium*, & circa præcedentias in eisdem inter dictos Clericos, vel associatione cadaverum, delatione umbellæ, &c. ac super observantia censurarum, etiam episcopalium, & festorum diœcesum.

IV. A decretis circa curam animarum, & Sacramentorum administrationem, aliaque parochialia munera, etiam quoad exemptos, tam seculares, quam regulares.

V. A deputatione Vicariorum, etiam perpetuorum, cum assignatione congruæ, in parochialibus per-

perpetuo unitis quibuscumque Ecclesiis, aut locis piis.

VI. A visitatione dictarum Ecclesiarum parochialium, & aliarum quarumcumque, quomodolibet exemptarum, & a decretis circa earumdem reparatione m, & curam animarum.

VII. A decretis, quibus Episcopi, etiam uti Sedis Apost. delegati, cogunt rectores Ecclesiarum parochialium, aut baptismalium, ob populi numerositatem sibi tot Sacerdotes adjungere, quod sufficiant ad Sacramentorum administrationem, aut quibus ob grave populi incommodum ad hæc percipienda, ipsis etiam invitis, novas parochias constituunt, cum assignatione competentis portionis; vel quibus tandem ob paupertatem, & in cæteris casibus, a jure permissis, perpetuo alia simplicia beneficia uniunt.

VIII. A deputatione coadjutorum, aut vicariorum parochialium ecclesiarum ob earum rectorum illiteraturam, vel suspensionem, aut etiam privationem, quando turpiter, & scandalose vivunt, si moniti, incorrigibiles perseverant.

IX. A translatione beneficiorum simplicium, etiam jurispatronatus, ex Ecclesiis collapsis, quæ ob inopiam reparari nequeunt, in matrices, aut alias Ecclesias, cum omnibus emolumentis, & oneribus; vocatis iis, quorum interest: & a decretis cogentibus Patronos, Rectores, beneficiatos, aut parochianos ad restaurationem Ecclesiarum parochialium, servata forma Trident. *sess.XXI. cap.VII.*

X. A censuris, sequestratione, & subtractione fructuum contra curam animarum habentes, non residentes.

XI. A denegatione, revocatione, suspensione, vel restrictione facultatis audiendi sæcularium confessiones contra Sacerdotes non parochos, etiam regulares.

XII. A divisione, seu distinctione parochiarum, earumque institutione in titulum, juxta Trid. *sess. XXIV. de reform. cap.XIII.*, ubi parochiæ, vel certos non habent fines, qua de causa earum Rectores promiscue petentibus sacramenta administrant, vel nullæ sunt.

XIII. A deputatione œconomi tempore parochialis Ecclesiæ vacantis: sicut & ab indictione concursus, relatione Examinatorum, & prælectione, & provisione Episcopi in eodem concurso.

XIV. A decretis contra habentes publicas lectiones, nec non prædicationem verbi Dei sine licentia Episcopi, etiam a Regularibus in alienis Ecclesiis, & in suis, non petita ejus benedictione, juxta Constit. Clem. X. *Superna*.

XV. A decretis circa clausuram monialium, ac punitionem delinquentium in eam, & personas intra eam degentes. Item circa examen pro approbatione, vel reprobatione confessariorum earumdem, tam ordinariorum, quam extraordinariorum, & tam sæcularium, quam regularium, quomodolibet exemptorum, etiam pro monialibus subjectis iisdem Regularibus, sicuti, & contra earumdem ministros, tam pro mala administratione, quam pro reddenda singulis annis bonorum ratione: ac demum circa quorumcumque illarum officialium amotionem, servata forma, quoad Regulares, & exemptos, Constit. Gregor. XV. *Inscrutabili*.

XVI. A pastoralis visitatione diœcesis, & præsertim monasteriorum commendatorum, abbatiarum, prioratuum, & præpositurarum, in quibus non viget regularis observantia, ac beneficiorum tam curatorum, quam non, sæcularium, & regularium, qualitercumque commendatorum, etiam exemptorum; & ab executione decretorum in ipsa visitatione factorum: sicuti & ab illis factis extra visitationem pro conservatione, & reparatione disciplinæ ecclesiasticæ circa vitam, mores, honestatemque quorumcumque Clericorum, ac luxum, commessationes, choreas, ludos, crimina, & sæcularia negocia evitanda, ad formam tamen decretorum Congreg. Episc. edit. an.1600. de mandato Clem.VIII.

XVII. A decretis cogentibus præsentatos, electos, vel nominatos a quibusvis ecclesiasticis personis, etiam Sedis Apost. Nunciis, ad se subjiciendum examini Ordinariorum, antequam instituantur, & confirmentur.

XVIII. A denegatione promotionis ad sacros Ordines, & a suspensione susceptorum ob crimen occultum, sive ex informata conscientia.

XIX. A præfixione termini pro punitione Regularis, Episcopo non subjecti, degentis intra claustra, sed extra notorie, scandalose delinquentis, facienda a suo Superiore, & pro notitia punitionis hujusmodi, Episcopo danda.

XX. A censuris, aliisque provisionibus contra concubinarios; & etiam contra detinentes mulieres suspectas domi, aut extra.

XXI. A privatione privilegii fori, & a decretis contra Clericos, non incedentes in habitu, & tonsura; & in aliis casibus, a Triden. præscriptis *sess.XIV. cap.VI. & XXIII. de reform.*

XXII. Ab approbatione, & reprobatione patrimonii, pensionis, aut beneficii, quoad promovendos ad sacros Ordines.

XXIII. A convocatione capituli, facta ab Episcopo pro deliberando aliquo negocio cum voto capitularium, ad ipsius tamen, vel suorum commodum non spectante.

XXIV. A decretis circa conversionem tertiæ partis quorumcumque proventuum, & obventionum tam dignitatum, quam canonicatuum, & personatuum, portionum, & officiorum in distributiones quotidianas, earumque divisionem inter dignitates obtinentes, & alios, divinis interessentes in Ecclesiis cathedralibus, & collegiatis; in quibus nullæ sunt hujusmodi quotidianæ distributiones, vel sunt ita tenues, ut verisimiliter negligantur, juxta Trident. *cap. III. sess. XXI. & sess. XXII. cap. III. de reform.*

XXV. Ab executione piarum dispositionum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos, juxta idem Trident dicta *sess.XXII. cap.VIII.*

XXVI. A visitatione hospitalium, & quorumcumque piorum locorum, etiam exemptorum, & a laicis administratorum, collegiorum, confraternitatum, eleemosynarum, montium pietatis, ac a cognitione, & executione pertinentium ad Dei cultum, & pauperum sustentationem; atque a ratione administrationis eorumdem locorum, singulis annis Episcopo reddenda; nisi aliter in ipsorum institutione, & ordinatione expresse cautum fuerit, juxta cit. ca-

pit.VIII. sess.XXII. & cap.XV. sess.VII. cap.IX. sess. XXII. & cap.VIII. sess.XXV.

XXVII. Ab examine, suspensione, vel remotione quorumcumque notariorum, scribentium in causis ecclesiasticis, juxta *cap.X. dictæ sess.XXII.*

XXVIII. Ab erectione seminarii, & præfixione taxæ, imponendæ dignitatibus, personatibus, officiis, præbendis, portionibus, abbatiis, & prioratibus cujuscumque Ordinis, etiam Regularium, hospitalium (quæ dantur in titulum, vel administrationem.) beneficiis quibuscumque, tam regularium, quam jurispatronatus, exemptorum, & Nullius diœcesis, vel annexis aliis Ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, aut quibusvis locis piis, licet exemptis: ac tandem imponendæ redditibus, pertinentibus ad fabricas Ecclesiarum, confraternitates, & monasteria omnia (non tamen Mendicantium, & decimis, quacumque ratione spectantibus ad laicos, & milites cujuscumque Militiæ, aut Ordinis (excepto Hierosolymitano) nec ab unione aliquot beneficiorum simplicium; sicuti neque a decretis contra scholasterias obtinentes, quibus lectionis, vel doctrinæ munus ad docendum, aut per se, aut per alios, est annexum. Nec denique a quibuscumque provisionibus, curam, directionem, & administrationem seminarii respicientibus, juxta Tr. *sess.XIII. de reformat. cap. XVIII.*

XXIX. A reddenda ratione administrationis, gestæ ab œconomo, & Vicario capitulari tempore Sedis episcopalis vacantis, juxta Trident. *sess.XXIV. de reform. cap.XVI.*

XXX. A comminatione excommunicationis, a jure latæ, & a sententia suspensionis, & interdicti, nisi appellatio fuerit interposita ex capite nullitatis: & e converso, a sententia absolutionis ab iisdem censuris.

XXXI. Ab executione quorumcumque aliorum decretorum, Locorum Ordinariis a Trident. & Const. Pii IV. *Benedictus Deus*, demandata.

XXXII. In prædict. omnibus causis permittitur simplex dumtaxat, & extrajudicialis recursus ad Sanctam Sedem, & juxta earum naturam appellatio in solo devolutivo, ad quos de jure sine retardatione legitimæ executionis decretorum super eisdem causis: nunquam autem admittenda, nisi prius constito de legitima ejus interpositione, & in causis a jure permissis.

XXXIII. Si denegatum fuerit instrumentum sententiæ, a qua appellatur, appellans tenetur producere in actis ejus copiam simplicem, & in inhibitione exprimenda est conditio, quatenus vero tenor insertus vere, & in substantialibus cum originali concordet, eodemque originali præsentes literæ sint in tempore posteriores; alioquin nullæ, & irritæ censeantur sub infrascriptis pœnis respectu notariorum, ut *seq. num. XXXV.*

XXXIV. Si appellatum fuerit a gravamine, quod per definitivam reparari nequit, si hoc est de carceratione jam secuta cum mandato verbali, non admittitur appellatio, nisi prius constito de carceratione per depositionem duorum saltem testium; & interim appellans remanere debet in carcere, donec aliter decisum fuerit. Si vero gravamen est de censuris, jam prolatis, vel de comminatione carcerationis, torturæ, aut censurarum, observanda est dispositio decretorum Cong. Episcoporum sub Clem.VIII. juxta declarationes Benedicti XIII. in appendice ad Conc. Rom. ad 12. & 13. decretum Clem.VIII. quas jam habes supra *pag.208. §§. Quoad absolutionem ultimam, & Quoad insuper censuratos.*

XXXV. Ab hac generali regula denegandæ appellationis Pontifex excipit particulares casus, in quibus per Trid. Constitut. Apostolic. aut communem Doctorum sententiam in suspensivo admitti potest: serio tamen expendendis a judice superiori, an sint de exceptis; & tunc aliter non concedenda, nisi adjecta hac clausula = Nos enim, attentis juribus, & supplici libello nobis præsentatis, atque in actis exhibitis, sicut præfertur, inhibendum esse speciali rescripto mandavimus = sub pœna nullitatis; notariis vero infamiæ, & perpetuæ inhabilitatis ad officium notarii in causis ecclesiasticis exercendum ipso facto incurrenda, si præsumpserint citationes cum inhibitione expedire sine tali speciali rescripto, ejus productione, & insertione prædictæ clausulæ in actis: & insuper quoad notarios Urbis quinquaginta ducatorum auri de Camera, huic pro una medietate, & pro altera parti recurrenti, sin minus, locis piis, arbitrio Pontificis applicandorum.

XXXVI. Item excipiuntur monitoria in causis privilegiatis coram Auditore Cameræ Apostolicæ, ejusque Locumtenentibus, etiam in prima instantia tractandis juxta præscriptum Constit. Pauli V. *Universi*, & citatas declarationes Bened. XIII. Quæ si expediantur ultra montes, offerri prius debet supplex libellus, universam facti speciem clare continens, & prævio ejusdem Auditoris Cameræ rescripto de ipsis expediendis, sub pœnis, ut supra, in notarios, aliter expedientes.

XXXVII. Denique in cit. Const. *Ad milit.* §.XLII. statuitur, ut causæ omnes, tam civiles, quam criminales, ad forum ecclesiasticum pertinentes, exceptis privilegiatis, & aliis de jure excipiendis, in prima instantia coram locorum Ordinariis cognoscantur, nec a quoquam avocari possint, nisi per viam legitimæ appellationis.

APPLICATIO Missæ. Vide verb. *Missa art. 2. & 7. per tot.*

APPROBATIO PRO CONFESSIONIBUS EXCIPIENDIS.

Articulus I.

Quo ad varia, quæ concernunt Confessariorum approbationem.

SUMMARIUM.

1 *Quid est approbatio*, ad num. 5.
6 *Quam sit necessaria*, ad n. 9.
10 *Quando expiret*, ad n. 14.
15. *A quibus dari possit*, ad n. 41.
42 *Etiam respective ad Regulares, ut possint audire Confessiones Sæcularium*, ad n. 43.

44 Peti-

1 Approbatio est authenticum judicium, seu declaratio de idoneitate, & sufficientia Sacerdotis ad audiendas Confessiones, facta ab habente potestatem Episcopalem, vel quasi Episcopalem. *Est in re communis*, & additur *ly quasi Episcopalem* ad denotandum, quod etiam Prælati exempti Regularium potestatem quasi Episcopalem habentes, examinare, & approbare possunt Confessarios pro Regularibus
2 sibi subjectis. Hinc patet quod approbatio non sit collatio Jurisdictionis, sed ista duo inter se differunt;
3 Approbatio enim est actus intellectus, seu judicium, quo Episcopus, vel Superior solum judicat Sacerdotem A. v. g. esse idoneum, & sufficientem ad audien-
4 das Confessiones; Collatio vero Jurisdictionis est actus voluntatis, quo Superior confert, seu dat tali Sacerdoti potestatem in suos subditos ad audiendas eorum Confessiones, & sic clare patet, quod collatio Jurisdictionis necessario præsupponat approbationem, cum Episcopus, seu Superior nolit quemquam posse suorum subditorum Confessiones audire, nisi prius saltem natura judicaverit ipsum esse idoneum,
5 & sufficientem. Approbatio stare potest sine jurisdictione, ut si Episcopus, non obstante judicio de idoneitate Sacerdotis, eum adhuc non deputaret ad audiendas Confessiones; *Sic cum communi* Sporer *tom.* 3. *part.* 3. *c.* 6. *sect.* 1. *q.* 3. *num.* 669. Reginaldus *lib.* 1. *num.* 168.

6 Approbatio Ordinarii prærequiritur ad valide absolvendum sæculares, ita ut Confessio scienter habita apud Confessarium non approbatum sit penitus invalida, ut colligitur *ex Concil. Trident. sess.* 23. *c.* 15. *de reform.* ubi sic ait: *Quamvis Presbyteri in sua Ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant, decernit tamen S. Synodus, nullum, etiam Regularem posse Confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegiis, & consuetudine quacumque, etiam immemorabili, non obstantibus*: ubi signanter notanda est illa particula *Non posse*, quæ cum sit negativa importat carentiam exercitii Jurisdictionis, adeo ut in actum valide absolvendi exire non possit; Et sic statuerunt varii Summi Pontifices Leo X. *die* 9. *Decemb.* 1516. in Constit. incip. *Dum intra mentis*, apud Confectium; Gregorius XV. *nonis Febr.* 1622. Constit. incip. *Inscrutabili Dei providentia*; Urbanus VIII. *die* 12. *Septembris* 1628. Constit. incip. *Cum sicut accepimus*; & Innocentius X. *die* 15. *Maii* 1648. Constit. incip. *Cum sicut accepimus*; ubi confirmavit Decretum Sacræ Congregationis specialiter deputatæ ortis Controversiis inter Episcopum Angelopolitanum, & Patres Societatis Provinciæ Mexicanæ, quæ Congregatio ad nonum censuit, *Prædictos Religiosos nequaquam posse in Civitate Angelopolitana Confessiones Sæcularium audire sine approbatione Episcopi Diœcesani*. Insuper idem Pontifex in hac constitutione statuit: *Contravenientes ab Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ delegato coerceri, & puniri posse, etiam Censuris Ecclesiasticis in vim Constitutionis sanctæ memoriæ Gregor. XV. quæ incipit: Inscrutabili Dei providentia: ac proinde memoratis Religiosis, qui hujusmodi approbationem, & licentiam se obtinuisse non docuerunt, potuisse Episcopum, sive ejus Vicarium Generalem præcipere sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ, ut a Confessionibus audiendis, & Verbi Dei prædicatione abstinerent*, sunt ejus præcisa verba: Et quod Regularis Sacerdos, qui absque prævia Episc. approbatione Confessiones Personarum sæcularium audiret, possit etiam pœnis Censurarum puniri, declaravit etiam Sac. Con. Concil. *in Neapolit.* 14. *Apr.* 1646. *lib.* 18. *decret. p.* 73.

Approbatio prærequiritur etiam ad valide absol- 7
vendum a peccatis venialibus, & peccatis mortalibus alias confessis: Et ratio est, quia licet materia sit libera, absolutio tamen est sententia, & actus Judicii, qui si exerceatur in non subditum, est nullus; *c. At si Clerici* 4. *de Judiciis*, & *Regul.* 26. *de Regulis Juris in* 6. & expresse habetur ex Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. his verbis: *Quoniam igitur natura, & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur; persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet Jurisdictionem*. Tum quia Concilium Trident. in 8
decreto allato *numero præcedenti*, ubi definit, ad validitatem absolutionis requiri approbationem, nullum ponit discrimen inter absolutionem a mortalibus, & absolutionem a venialibus, sed simpliciter dicit, ut legenti patet, ad absolutionem a peccatis requiri Episcopi approbationem, qua sola confertur Confessariis Jurisdictio in pœnitentes, unde cum sine approbatione nullam habeant jurisdictionem in pœnitentes, sine ipsa invalida erit absolutio etiam a venialibus; omnis enim potestas absolvendi a peccatis quam Presbyteri in sua Ordinatione accipiunt, per hoc Concilii Decretum est ipsis penitus suspensa, antequam approbationem obtineant. Unde jure merito 9
oppositæ opinionis usus fuit prohibitus ab Innocentio XI. 12. *Febr.* 1675. in decreto de Communione quotidiana, & Confessione venialium incip. *Cum ad aures*, A Sac. Congr. Romanæ, & Universalis Inquisitionis 12. Februarii 1679. in decreto de Communione quo-

Dd 2 tidia-

tidiana, & Confessione venialium Ven. Innocentii XI. auctoritate edito incip. *Cum ad aures*, ubi sic præcise præcipitur Ordinariis: *Non permittant, ut venialium Confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario*. Sic Mastrius *disp.*21. *q.*8. *n.*202. Faber, Brancatus, Felix Potestas, Matthæucci, & alii passim.

10 Approbatio ad beneplacitum, seu absque temporis limitatione concessa, non expirat per mortem, vel amotionem ab Officio ipsius concedentis, quia ejus beneplacitum, & voluntas, eo ipso quod non fuerit revocata, moraliter perseverare censetur, ut tenent communiter Doctores; eo vel maxime quia ipsa est quædam gratia, *quæ morte non perimitur concedentis, ex cap. Si super gratia, de Officio Delegati lib.*1. *tit.*14. *in 6.* & hoc etiam *re integra*, idest etiamsi concedens decesserit, priusquam habens talem approbationem Confessiones excipere incæperit; citat. *cap. Si super gratia, & cap. Si cui nulla, de præbendis*. Et colligitur etiam ex Constit. S.Pii V. incip. *Romani Pontificis providentia*, & ex Constit. Clem. X. incip. *Superna*, ubi ex quo dicatur quod possit a successore revocari approbatio facta a prædecessore, supponitur evidenter quod non sit revocata per mortem, aut amotionem præcise ejusdem prædecessoris. Vide
11 verb. *Gratia ut est gratiosum Rescriptum num.* 8. Approbatio ad beneplacitum quibuscumque etiam Regularibus concessa, quandocumque revocari potest; Sacra Congregatio Episc. & Regul. *in una Papiensi*
12 19. *Martii* 1619. Et potest reduci ad tempus limitatum; Sac. Congr. Conc. *in una Patavina* 7. *Januarii*
13 1654. Quo tempore limitato elapso, expirat sine alia revocatione; Eadem Sac. Congreg. *in una Toletana* 18. *Septembris* 1595., *& in una Consentina* 1. *Martii*
14 1595. Ante vero finitum tale tempus, non potest sine causa revocari; Immo sine gravi causa, neque prorogatio debet denegari; Sac. Congr. 27.*Martii* 1615.
☞ *&* 14. *Februarii* 1648. Non obstante tamen quacumque approbatione, si manifeste constet, approbatum quempiam fuisse redditum inidoneum, nequit eligi in Confessarium; Trullench *in Bull. Cruciat. lib.*1. *§.*7. *cap.*1. *dub.*3. *num.*8. cum Ledesma *cap.*13. *de pœnit. concl.* 1. *dub.*15. secus si dubitetur de idoneitate, quia tunc præsumptio stat pro approbatione Episcopi, & pro opinione, ac fama Confessarii. Si vero pœnitens in Confessione dignoscat, eum esse inidoneum, cum alio debet confiteri, non secus ac si cum amente confessus fuisset; Mendo *in Bull. Cruciat. disp.* 22. *num.*106. ☜

15 Approbatio Confessariorum pro locis exemptis pertinet ad Episcopum, intra cujus Diœcesim existunt loca exempta, non autem ad Prælatum loci, ex Con-
16 stitut. Gregorii XV. incip. *Inscrutabili*. Secus vero si locus sit nullius Diœcesis; quia in tali casu Prælati propriam Diœcesim, & separatum Territorium habentes possunt pro suis subditis Confessarios approbare; Sacra Congregat. Concilii *in Nicastrotens.* 24. *Januarii* 1595., *& in Nullius Maruggio* 20. *Aug.*1630.

17 Generaliter loquendo approbatio potest dari ab Episcopis, ab eorum Vicariis in Spiritualibus, a Vicariis Capitularibus Sede vacante, ab Abbatibus, Commendatariis, Prioribus, & aliis habentibus proprium Territorium, in quo ex privilegio Papæ exerceant Jurisdictionem Episcopalem privative quo ad Episcopos, & a Generalibus, & Provincialibus Regularibus quo ad suos subditos. *Est communis*. Quod pos- 18
sit dari ab Episcopis, definit expresse Tridentinum *cit. cap.* 15. *sess.* 23. & hoc procedit etiam in Episcopis electis, & confirmatis, licet nondum consecratis, quia per confirmationem confertur eis Jurisdictio in subditos, a quo promanat facultas approbandi. Non autem sic de Episcopis, præcise electis, & non- 19
dum confirmatis, & præcise Titularibus, quia isti per nudam electionem, & Titulum non habent Jurisdictionem in subditos; Suarez *tom.*4. *disp.*28. *sect.*5. Re-
ginald. *lib.* 1. *num.*181. Rosignolus, & alii. Episco- ☜
pus excommunicatus non toleratus, aut suspensus ab officio, ac jurisdictione, neque ipse approbare potest ad confessiones audiendas, quia approbatio est actus jurisdictionis, quam ille nequit exercere. Ita P. Suarez *disp.*28. *sect.*5. Victoria *de confess. num.*152. Sotus, Sylvester, Guttierez, & alii. Oppositum tamen est etiam in praxi certo probabile ob auctoritatem (*); cum hanc teneant sententiam Basilius de Leon *lib.*5. *de Matrim. c.*17. *§. unic. num.*14. Navarrus, Henriquez, Fagundez, Tabiena, & alii non
pauci. ☜ Quod dari possit a Vicariis Generalibus, pa- 20
tet, quia Vicarius Generalis habet potestatem ordinariam Jurisdictionis, & constituit unum Tribunal cum Episcopo, cujus vices in Jurisdictionalibus su-
stinet. Quod dari possit a Vicariis Capitularibus, ra- 21
tio est evidens, quia Vicarius Capitularis succedit Episcopis in Jurisdictionalibus, quæ Jure Ordinario competunt eidem Episcopo; *cap. cum olim de major.*
& obedient. Quod dari possit ab Abbatibus, Com- 22
mendatariis &c. ratio est, quia in suis respective Territoriis plena potestas Jurisdictionis spectat ad ipsos Abbates, Commendatarios &c. privative quo ad Episcopos. Quod possit dari a Generalibus, & Provin-
cialibus quo ad suos subditos est clarum, quia ipsi 23
in suos subditos habent Jurisdictionem uti Episcopalem, adeoque dicuntur venire nomine Episcopi. *Est communis*, & colligitur ex Concil. Trid. *sess.*23. *c.*15. ubi non derogat hoc jus antiquum competens Regularibus, sed solum est sermo de Confessariis sæcularium, & habetur ex Decreto Clementis VIII. edito 26.*Maii* 1593. confirmato ab Urbano VIII. 21.*Septemb.* 1624.

Approbatio nequit dari a Parochis pro suis Paro- 24
chianis. Et ratio est, quia Concil. Trid. *sess.*23. *c.*15. requirit approbationem Episcopi, seu saltem habentis Jurisdictionem quasi Episcopalem independenter a quocumque alio præterquam a Romano Pontifice: Parochus autem licet habeat Jurisdictionem in suos Parochianos, non habet tamen Episcopalem, & independentem, sed solum limitatam, & dependentem. Sic Barbosa *de Offic. & Potest. Episcopi part.* 2. *allegat.* 25. Nugnus *in addit. quæst.* 8. *art.* 5. *dub.* 6. Lugo *disp.* 21. *sect.*1. *num.*6. Vasquez, Bonacina, & alii

(*) Judicent sapientes tantumne paucorum Theologorum, eorumque non probatissimorum judicio deferendum sit, ut opinionem ab ipsis traditam, doctissimis viris magno rationum pondere contra pugnantibus in praxi *certo probabilem* censere possimus.

alii passim; & sic decrevit Sacra Congr. Episop. &
25 Regul. 20. *Augusti* 1602. Immo Parochi ne quidem
possunt sibi Confessarium eligere simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario; nam Alexander VII. *die* 24. *Septembris* 1665. damnavit hanc propositionem 16. in ordine: *Qui Beneficium Curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario*.

26 Approbatio, an dari possit a Nunciis, & Legatis Apostolicis in suis respective Provinciis? variant Doctores. Posse Nuncios, & Legatos pro suis Provinciis approbare quoscumque Sacerdotes, tenent multi, & expresse Lessius *in Auctario verb. Confessarius casu* 1. Pellizarius *tom.6.c.2.n.*1. Gobat *tract.7.n.*56. ubi dicit D. Nuncium N. N. certo suo facto hoc probasse *anno* 1671. Et idem tenere videntur Barbosa *in lib.*1. *Decretal. tit.* 30. *capit. Cum non ignoretis num.*2. ubi ait; *Legatus tamen potest in sua Diœcesi*; Tuscus *verb. Legatus conclus.* 158. ubi ait: *Legatus Apostolicus in sua Provincia habet ordinariam Jurisdictionem: quidquid potest Episcopus in sua Diœcesi respectu Jurisdictionis, potest Legatus in sua Provincia*; Et sic tradunt Speculator *tit. de dispensat.* §. *Consequenter num.*4. *& tit. de Legato* §. *Nunc ostendendum n.*54. Gonzalez *ad Regul.*8. *Cancellariæ Gloss.*25.*n.*15. Abbas *in c.*1. *de Officio Legati num.*2. Sylvester *verb. Delegatus qu.*12. *&* 14. Rosella *verb. Legatus num.*4. Guttierez *quæst. Canon.lib.*1.*c.*11. *num.*6. Rebuff. *in praxi Beneficiar.tit. de unione n.*24. Pirhing *lib.*1. *tit.*30. *num.*4. Henriquez *lib.*14. *de Irregular. cap.* 18. *num.*2. Sannig *lib.*1.*tit.*30. Pontius *de Matrimon. lib.* 5. *c.* 10. *num.*7. Azorius *part.*2. *lib.*5. *cap.*27. *qu.*5. Viva *de Jubilæo qu.*9.*art.*4. Riccius *in Praxi resolut.* 363. *num.*2. La Croix *lib.*6.*part.*2.*num.*1494. Ugolin. *de Offic.Epis-*
27 *copi cap* 52.§.1. Immo Nuncii in sua Provincia gerunt
vices Sedis Apostolicæ; *cap. Mandata, de præsumpt.*
ubi sic habetur: *Proinde super cunctas Ecclesias Sici-*
28 *liæ te vices Sedis Apostolicæ ministrare decernimus*. Et
in ea Provincia Summi Pontificis gerunt personam, ut tradunt Vitalin. *in Clementina* 2. *de Offic. Ordinar. n.*13. Villadieg. *part.*1.*qu.*9. & Rota *part.*19. *n.*1. *dec.* 485. *n.*2. adeoque possunt Nuncii, & Legati pro suis Provinciis approbare quoscumque Sacerdotes ad audiendas Confessiones.

29 Non posse autem Nuncios Apostolicos approbare Confessarios pro suis Provinciis, tenent plurimi cum Pignat. qui *tom.*2. *consultat.* 1. solide probat non posse Nuncios, nec approbare Confessarios, nec Clericos ordinare in sua Provincia: & probat ex Concilio Tridentino *sess.* 6. *cap.* 5. *de reformatione*, ubi habentur præcisa verba: *Nulli Episcopo liceat cujusvis privilegii prætextu Pontificalia in alterius Diœcesi exercere, nisi de Ordinarii Loci expressa licentia, & in personas eidem Ordinario subjectas tantum. Si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati ab executione Ordinum sint ipso Jure suspensi*. Et idem disponit Concilium *sess.*14. *c.*2. *& sess.*23. *cap.*8. *de format.* ubi expresse præcipit, quod unusquisque a proprio Episcopo ordinetur, & addit: *quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei etiam cujusvis generalis, aut specialis rescripti, ac privilegii prætextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi ejus probitas, ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur*. Et clarissime *sess.*7. *cap.*11. *de reformat.* his verbis: *Facultates de promovendo a quocumque non suffragentur, nisi habentibus legitimam causam, ob quam a propriis Episcopis ordinari non possint, in Litteris exprimendam, & tunc non ordinentur, nisi ab Episcopo in sua Diœcesi residente, ac pro eo Pontificalia*
exercente. Et hoc idem sæpius declararunt Sacræ Con- 30
gregationes, prout patet in sequentibus declarationibus ab eodem adductis, *die* 9. *Martii* 1593. *in Taurinensi* Sacra Rit. Congreg. censuit *Nuncium Apostolicum non debere exercere Divina in Ecclesia Archiepiscopi absque ejus licentia*; Sacra Congreg. Concil. *die* 16. *Aprilis* 1633. *in Taurinensi*; *Nuncius Apostolicus si promoveat ad Ordines Sacros suæ Provinciæ Clericos absque facultate Sedis Apostolicæ, ipse, & ordinati incurrunt in pœnas impositas a Sacro Concilio Tridentino sess.*23. *cap.*8. *de reformat.* Tertio *in Taurinensi* 23. *Augusti* 1653. *supplicat Nuncius Taurinensis pro resolutione: An ipsi Nuncio Jus competat absque licentia Episcopi Diœcesani Ordines in propria Capella conferendi habentibus Litteras Dimissoriales a propriis Episcopis, ut possint a quocumque Episcopo ordinari?* Sacra Congreg. Concil. respondit, *Jus ordinandi non competere Nuncio absque licentia Diœcesani*. Monacell. autem *part.*2. *tit.* XIII. *formul.* 4. *n.*42. citat idem Decretum in contrarium. Hinc sequitur Pignat. *sub. n.* 4. Innocentius X. ex voto Sacræ Congregationis Episcop. & Regul. negotiis præpositæ *sub die* 30. *Septem.* 1650. prohibuit Cardinali Sabellio Legato Bononiensi, ne se ingereret materiis spiritualibus, quas Concilium Tridentinum Ordinario remittit, ut est Clausura Monialium, approbatio Confessariorum, Collatio Ordinum, & hujusmodi; & sic citat, & tenet Eminentiss. Petra *tom.*1. *sect.*1. *Constitut. unica Urbani II. n.*44. Et Sacra Congreg. Concil. *in Ferrarien. Jurisdictionis* 12. *Januarii* 1704. resolvit non posse Cappellanum Arcis Ferrariensis audire in eadem Arce Confessiones cum licentia Eminentissimi Legati, a quo deputatur absque licentia Eminentissimi Episcopi, ut *in lib.* 54. *decret. fol.*6. Vide verb. *Legatus n.*35.
ubi referuntur aliæ resolutiones ad rem. 31

Et licet Nuncii, sive Legati in suis Provinciis dicantur Ordinarii, non tamen sunt Ordinarii Naturales, sed quasi Extraordinarii, & superinducti, & sic odiosi ex Glossa *in Clementin.* 2. *de Officio Ordinar. verb. Nolumus* & ibi Vital. *n.*7. Abbas *in cap. Si quis contra de Foro compet. num.*4. Crescent. *dec.*20. *de præbend.* Puteus *lib.*2. *decis.*45. *in fin.* Gonzalez *in reg.*8. *Cancell.* Gloss.21. *n.*30. Cassad. *decis.*5. *n.* 3. *&* 11. *de de-*
cret. & reserv. & Rota *decis.* 206. *n.*3. *par.*1. *div.* Nec 32
ex quo dicatur, quod Nuncii, & Legati possint in suis Provinciis omnia, quæ possunt Episcopi in suis Diœcesibus, sequitur quod possint omnia simpliciter, & absolute, quæ possunt Episcopi, quia hoc non verificatur in iis, quæ a Sacris Canonibus, & Concilio Tridentino expresse proprio Ordinario reservata sunt, cum ad hæc non extandantur facultates generales, ut in terminis fortioribus Legati a latere, firmat textus *in cap. Studuisti, de Offic. Deleg.*
Et quod Nuncii non possint omnia simpliciter, & 33
absolute in suis Provinciis, ac possunt Episcopi in suis Diœcesibus, clarissime habetur ex Concil. Trident. *sess.*7. *cap.*13. ubi sic præcise decernitur: *Præsentati, seu electi, vel nominati a quibusvis Ecclesiasticis personis, etiam Sedis Apostolicæ Nunciis, ad quævis Eccle-*

siasti-

siastica Beneficia, non instituantur, nec confirmentur, neque admittantur, etiam praetextu cujusvis privilegii, seu consuetudinis, etiam ab immemorabili tempore praescriptae, nisi fuerint prius a locorum Ordinariis exa-
34 *minati, & idonei reperti*. Quamvis enim Nuncii habeant potestatem Episcopali majorem, non tamen simpliciter, sed solum ratione eorum, quae Episcopis non competunt, aut non conceduntur; Majoritas enim attenditur respectu privilegiorum, quae Ponti-
35 fex Nunciis concedit. Non constat autem Nuncios habere privilegium approbandi Confessarios, & Ordines conferendi in sua provincia absque licentia Dioecesani. Immo constat, quod Nuncii Jurisdictionem Episcoporum non debent enervare, neque confundere; *cap. Pervenit 39. caus.11. quaest.1.* & neque habere, ut decernit Concil. Trident. *sess.24. c.20. de reform.* nec in iis, quae spectant ad Episcopos, se ingerere, ut statuit Urbanus VIII. 27. *Aprilis* 1641. in Decreto confirmatorio Reformationis Tribunalis Nunciaturae Hispaniarum his verbis: *Et in concedendis licentiis suscipiendi Ordines extra tempora a Jure statuta tenorem suarum facultatum adamussim observet, illarumque fines non excedat, minusve cuique Litteras Dimissoriales ad suscipiendum Ordines concedat, sed hujus rei curam propriis Ordinariis relinquat, quibus qualitas personarum, quae ad Ordines volunt promoveri, & necessitas, aut utilitas Ecclesiarum, cognitae sunt*, & ut censuit pluries Sac. Congr. & Innocentius X. *die* 30. Septembris 1650. ut patet *supra n.30.*

36 Adeoque ex hucusque adductis videtur sequi, quod Nuncii non possint approbare Confessarios, nec Ordines conferre sine licentia Dioecesani, aliter contemnerentur casuum reservationes, & eximerentur a Jurisdictione Episcopi Presbyteri quo ad examen, & approbationem doctrinae, & morum, & sequeretur, quod Episcopus non posset quoscumque suos Clericos praesertim in Sacris constitutos absque eorum praecedenti examine, & commendatitiis Litteris quacumque auctoritate promotos a susceptorum Ordinum exercitio suspendere, quod est contra Concilium Tri-
37 dent. *sess.14. c.3. de reformat.* Unde nisi Nuncii, & Legati, infert Fagnan. *in c. Ad nostram, de Conjugio servorum num.3.* speciali facultate sint muniti, post Concilium Tridentinum in praedictis casibus, & caussis ab isto Episcopis reservatis, nullatenus se ingerere
38 possunt. An autem haec specialis facultas sit eis post Concilium concessa, viderint ipsi. Hoc pro certo refert Pascucc. *in compend. ad consult. Canon.* Jacobi Pignatell. *part. 2. tit. de Nunciis Apostolicis pag.* 128. fuisse eis a Sacra Congreg. Inquisit. *die* 16. *Maii* 1630. concessam facultatem absolvendi ab Haeresi in utroque Foro, cum potestate eam communicandi aliis sibi benevisis pro Foro conscientiae.

39 Approbatio debet dari ab Episcopo illius Loci, in quo Confessarius Confessiones audit, quia spectat ad Episcopum, ne quis in sua Dioecesi confessiones audiat, qui ab eo non est judicatus idoneus; unde quilibet Confessarius, sive Saecularis, sive Regularis approbatus in una Dioecesi, non potest saecularium Confessiones in alia Dioecesi audire, nisi etiam in tali Dioecesi sit approbatus, quia ut refert, & tenet Fagnan. *in c. Ne pro*
40 *dilatione, de poenitentiis, & remissionibus n.* 10. Sac. Cong. interpretando Bullam Jubilaei, & ex ejus sententia Sanctissimus declaravit Bullam esse intelligendam de Ordinariis eorum, qui audiunt Confessiones, non autem de Ordinariis poenitentium; Unde approbatio debet haberi ab Ordinario Confessarii, non autem ab Ordinario poenitentis; Et per hoc Sacerdos, 41
sive saecularis, sive Regularis, approbatus in una Dioecesi, non potest audire Confessiones extra illam, ut similiter alias resolvit Sac. Congr. teste ipso Fagn. *ibid. num.* 65. & ut statuit de Regularibus Clemens X. in sua Constitutione incip. *Superna* praecisis his verbis: *Ad haec Religiosos ab Episcopo ad Confessiones saecularium in sua Dioecesi audiendas approbatos, non posse in aliena Dioecesi eas absque Episcopi Dioecesani approbatione audire, quamvis poenitentes subditi sint ejus Episcopi, a quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati.* Sic tenent Lugo *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 35. Cardenas *in secunda Crisi disp.* 2. *n.* 217. Navarr. Barbosa, Tamburin. & alii passim.

Regulares in Dioecesi, in qua sunt approbati, pos- 42
sunt audire Confessiones omnium saecularium, etiam ex aliis Dioecesibus confluentium; quia ipsi habent Jurisdictionem a Papa ex Clementina *Dudum, de sepulturis*, ut notat Glossa *in c. Ante figurationem casus, de poenit. & remiss. lib.6.* cujus Jurisdictio non restringitur ad limites alicujus Territorii; *cap. Cuncta per mundum caus.9. qu.3.* sed universus orbis est sua Dioecesis; *cap. Per principalem caus.9. qu.* 3. & sic tenet, & testatur Fagnanus *in cap. Omnis, de poenitentiis, & remissionibus num.*79. declarasse Sacram Congregationem Concilii. Immo Regulares in Dioecesi, in qua 43
sunt approbati, possunt absolvere confluentes ex aliis Dioecesibus a casibus in ipsis reservatis, nisi eosdem poenitentes noverint in fraudem reservationis ad alienam Dioecesim pro absolutione obtinenda migrasse; Ita expresse Clem. X. in Const. incip. *Superna §.6.* his verbis: *Posse autem Regularem Confessorem in ea Dioecesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia Dioecesi, a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem poenitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Dioecesim pro absolutione obtinenda migrasse.*

Approbatio petita, & non obtenta ab Ordinario, 44
licet injuste denegetur, non sufficit nec pro Confessario Saeculari, nec pro Regulari, ut colligitur ex Concilio Trident. *sess.23. c.15.* ubi requirit actualem approbationem cum derogatione quorumcumque privilegiorum, & consuetudinum, quantumvis immemorabilium, eo quia illa particula conditionalis, *Nisi*, eam vim habet, ut si conditio requisita non ponatur re ipsa, non sequatur effectus; Et licet Re- 45
gularibus fuerit in *Clementina dudum, de sepult. l.* 3. *tit.* 7. *§. statuimus* concessum circa hoc amplissimum privilegium praecisis his verbis: *Si vero iidem Praelati praefatis Fratribus ad Confessiones, ut praemittitur, audiendas electis, hujusmodi exhibere licentiam recusaverint; Nos ex nunc ipsis, ut confessiones sibi confiteri volentium libere, liciteque audire valeant, & eisdem poenitentias imponere salutares, atque eisdem Beneficium absolutionis impertiri gratiose concedimus de plenitudine Apostolicae potestatis.* Huic tamen fuit de- 46
rogatum a Concil. Trident. *dict. sess.23. cap.15.* ubi expresse excludit etiam Regulares per illam particulam, *Nullum etiam Regularem*, per quam facit Regulares quantum ad approbationem communes cum caeteris aliis Sacerdotibus; per ipsum enim Concilii De-

Decretum, ut refert Fagn. *in c. Omnis, de pœnitentiis,
& remissionibus num.*61. declaravit Sacra Congr. re-
ſtringi quod ſtatutum fuerat in dict. Clement. *Dudum
§. Statuimus*, nempe ut Regulares approbati ad au-
diendas Confeſſiones a ſuis Superioribus poſſent au-
dire Confeſſiones ſæcularium etiam ſine licentia Or-
dinariorum, ſi tamen illam petiiſſent, & ſine juſta
cauſa ab ipſis non obtinuiſſent; & clariſſime fuit etiam
derogatum ab Alexandro VII. 24. *Septembris* 1665.
damnante ſequentem propoſitionem 13. in ordine:
*Satisfacit præcepto annuæ Confeſſionis, qui confitetur
Regulari Epiſcopo præsentato, sed ab eo injuſte repro-
bato*, & a Clemente X. *undecimo Kalendas Julii* 1670.
in ſua Conſtit. incip. *Superna*, ut eam legenti patet.

47 Approbatio Ordinarii pro Confeſſionibus ſæcula-
rium eſt neceſſaria Regularibus, etiamſi ſint Lecto-
res, & in Theologia Magiſtri, ut decrevit S. Pius V.
octavo idus Auguſti 1571. Conſtit. incip. *Romani Pon-
tificis* præciſis his verbis: *Nos super his pro debito
paſtoralis Officii, prout tenemur, salubriter providere
volentes, tenore præsentium, hac noſtra Conſtitutione
perpetua sancimus, decernimus, & declaramus, De-
cretum Concilii Tridentini, de approbatione Regula-
rium audiendis Confeſſionibus sæcularium præpoſito-
rum ab Episcopis facienda, observari debere, etiam
in omnibus Regularibus quorumcumque Ordinum, etiam
Mendicantium, etiam sub Regulari disciplina viventi-
bus, etiamsi sint Lectores, aut in Theologia etiam de
48 Superiorum suorum licentia, graduati, vel promoti,
vel a suis Magiſtris Generalibus, vel Provincialibus
Miniſtris, sæcularium Confeſſionibus audiendis exposi-
ti*. Immo ipſi ſicuti & cæteri alii Sacerdotes poſſunt
examinari, etiamſi eſſent Examinatores Synodales,
non obſtantibus privilegiis, etiam Cruciatæ, ut ple-
nius noviſſime declaravit Innocent. XII. 19. *Aprilis*
1700. in Conſtit. incip. *Cum sicut* apud Monacell. *tom.*3.
*tit.*2. *form.*9. *n.*3.

49 Regulares prævio examine ſemel approbati, non
poſſunt iterum ab eodem Epiſcopo examinari. Sic
S. Pius V. in mox cit. Conſt. incip. *Romani Pontificis*,
præciſis his verbis: *Volumus tamen eos, qui semel ab
Episcopo in Civitate, & Diœcesibus suis prævio exa-
mine approbati fuerint, ab eodem Episcopo iterum non
examinari*. Quod item declaravit Sac. Congr. Con-
cil. his verbis: *Cong. Concilii censuit Regulares ad
audiendum sæcularium Confessiones in Civitate, &
Diœcesi ab Episcopo prævio examine approbatos, ite-
rum ab eodem examinandos non esse; cæterum posse
iterum a successore examinari juxta Conſtitutionem
Sanctæ Memoriæ Pii V. dat. octavo idus Auguſti* 1571.
Et idem ſtatuit Clemens X. in Conſtit. *Superna* per
50 verba mox adducenda. Immo nedum non poſſunt
ab eodem Epiſcopo iterum examinari, ſed neque ab
eiſdem Confeſſionibus audiendis ſuſpendi, niſi nova
ſuperveniente cauſa, quæ ipſas Confeſſiones con-
cernat, ut decernit dictus Clemens X. in cit. Con-
ſtit. *Superna §.*5. per hæc præciſa verba: *Regulares
vero ad ejusmodi Confessiones audiendas prævio exami-
ne simpliciter, & absque ulla temporis præfinitione ab
ipsomet Episcopo, secus autem si ab ejus Vicario, aut
ab antecessoribus Episcopis, approbatos non posse ab
eodem, qui sic approbavit, iterum examinari, aut ab
eisdem Confessionibus audiendis suspendi, seu licentias
illis concessas revocari, nisi nova superveniente causa,
quæ ipsas Confessiones concernat, de qua tamen haud
necessarium esse, ut in actis conſtet; nec eam teneri
Episcopum ipsis Regularibus significare, sed Sedi Apo-
ſtolicæ dumtaxat, ubi eam sibi aperiri poſtulaverit*.
Interveniente tamen aliqua rationabili, & juſta cau- 51
ſa poſſunt ab eodem Epiſcopo ſuſpendi, prout ſta-
tuit idem Clemens ſic proſequendo: *Porro si Regula-
res cum scandalo, aut alias inhoneſte vivant, vel ali-
quod delictum committant, per quod rationabili Epi-
scopi Judicio videantur a Confessionibus suspendi, in
quo ipsius Episcopi conscientiam oneratam esse volumus,
cum præcipua Miniſtri Sacramenti Pœnitentiæ quali-
tas sit vitæ integritas, ac morum honeſtas; utique eam
causam ad Confessionis miniſterium pertinere, ac proin-
de nihil obſtare, quominus ob eam possit Episcopus
Regulares a semetipso approbatos suspendere, aut re-
pellere a Confessionibus audiendis*.

Quilibet Confeſſarius quantumvis Regularis ſim- 52
pliciter approbatus ab Epiſcopo anteceſſore, poteſt
iterum examinari, & ſi minus idoneus repertus fue-
rit, reprobari ab Epiſcopo ſucceſſore. Sic Sanctus
Pius V. in cit. Conſtit. incip. *Romani Pontificis*, præ-
ciſis his verbis: *A successore autem Episcopo pro ma-
jori conscientiæ suæ quiete examinari de novo poterunt,
& si minus idonei reperti fuerint reprobari*. Item cita-
ta Sac. Congreg. Concilii per hæc verba: *Cæterum
posse iterum a successore examinari*, & idem ſanxit
Urban. VIII. 20. *Auguſti* 1629. & Clemens X. in cit.
Conſtit. incip. *Superna*, per illa verba: *Secus autem,
si ab ejus Vicario, aut ab antecessoribus Episcopis ap-
probatos*. Et ratio juſta, & congrua videtur, ut
Epiſcopi ſucceſſores plenius cognoſcere poſſint ido-
neitatem, & ſufficientiam Miniſtrorum, qui in tan-
to Miniſterio debent eſſe eiſdem coadjutores. Quam- 53
vis autem iterum examinare eos poſſint, non tamen
ad hoc aliqua Lege obligante tenentur, cum allegata
Jura concedant eis præciſe potentiam facultativam,
& nullo modo coarctativam, ut ea legenti patet.

Licet autem poſſint iterum examinari ab Epiſcopo 54
ſucceſſore, non tamen iterum examinari poſſunt a
Vicario Capitulari Sede vacante, nec ab ipſo revo-
cari poteſt eorum facultas, & approbatio habita ab
Epiſcopo, ſeu Ordinario defuncto; Sylveſter *verb.
Confess. n.* 49. Antonell. *de regimine Ecclesiæ lib.* 4.
*cap. ult. num.*79. Miranda *in Manuali Prælator. t.*1.
*q.*45. *art.*7. *in fin.* Stephanus Fagundez *de Ecclesia-
ſtic. præc. lib.*7. *c.*1. *n.* 28. Ceſpedes, Roſignolus,
& alii paſſim. Et colligitur ex privilegio Clemen- 55
tis IV. in Conſtit. incip. *Exigentibus veſtræ Devotio-
nis*, quam refert Rodriquez *tom.*1. *fol.*1036. & Con-
fectius *pag.* 16. præciſis his verbis: *Exigentibus ve-
ſtræ Devotionis meritis, votis veſtris libenter annui-
mus, & petitiones veſtras, quantum cum Deo possu-
mus, favorabiliter exaudimus. Ex parte ſiquidem ve-
ſtra fuit propositum coram Nobis, quod licet vobis a
nonnullis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, &
aliis Ecclesiarum Prælatis audiendi Confessiones sub-
ditorum suorum, necnon prædicandi, & aliqua vota
in alia pietatis opera commutandi, in suis Civitati-
bus, & Diœcesibus, licentia sit concessa: quia tamen
ipsis Prælatis decedentibus, uti licentia hujusmodi,
Ecclesiis sic vacantibus, dubitatis, Nobis humiliter
supplicaſtis, ut providere vobis super hoc paterna di-
ligentia curaremus. Veſtris igitur supplicationibus in-
clina-*

clinati, præsentium vobis auctoritate concedimus, ut
in hujusmodi casu, possitis uti tandiu libere prædicta
licentia, donec viduatis Ecclesiis provisum fuerit de
Pastore. Nulli ergo &c. Dat. Perusii XVII. Kalend.
56 *Julii Pontificat. nost. an. primo*. Et hoc etiam cla-
re deducitur ex cit. Constit. S. Pii V. incip. *Roma-*
ni Pontificis providentia, ubi facultas iterum exami-
nandi, & revocandi datam ab antecessore Episcopo
approbationem, tribuitur Episcopo successori, præ-
cisis his verbis: *Ab Episcopo autem successore pro*
majori conscientiæ quiete examinari de novo poterunt,
& si minus idonei reperti fuerint, reprobari; ex qui-
bus verbis patet facultatem hanc revocandi appro-
bationem, & iterum examinandi restringi ad Epi-
scopum successorem. Et sic expresse decrevit Sacra
57 Congreg. Concilii *in Fanensi 5. Sept.* 1603., & in
Aquensi 38. Iulii 1604. ut refert Nicolius *part. 2.*
lucubrat. Canon. l.5. tit.38. de pænit. & remiss. num.9.
his verbis: *Regulares prævio examine approbati ab*
Episcopo defuncto, non possunt a Capitulo, seu ejus
Vicario, Sede vacante, examinari propter privile-
58 *gium Clementis IV.* Et neque Vicarius Apostolicus
examinare potest approbatos ab Episcopo; eadem
Sac. Congreg. *in una Civitatis Castellanæ 22. Fe-*
59 *bruarii* 1592. Et multo minus Vicarius Generalis
Episcopi; Ead. Sac. Congr. *in una Reatina 8. Iu-*
nii 1599. apud Nicol. *loc. cit.*
60 Regulares generaliter idonei reperti, debent sine
limitatione temporis, locorum, & personarum ap-
probari; ad differentiam eorum, qui non adeo ido-
nei reperti, possunt admitti cum limitata facultate
ad arbitrium Ordinariorum. Sic decrevit Sac. Con-
greg. Episcop. & Regular. *die 2. Iulii* 1587. his præ-
cisis verbis: *Regulares, qui ad Confessiones audien-*
das idonei generaliter ab Ordinariis eorumque Exa-
minatoribus reperti, & probati fuerint, generaliter
quoque, & indistincte absque alia limitatione tempo-
ris, certorumque locorum, aut generis personarum ad-
mittantur in Diœcesi propria. De cæteris vero, qui
non adeo idonei reperientur, si petierint se admitti,
arbitrio Ordinariorum relinquitur, ipsis cum limitata
facultate, prout eisdem Ordinariis magis expedire vi-
61 *debitur, probare & admittere*. Et hoc ipsum de-
cernitur a Clemente X. in sæpe cit. Const. incip.
Superna, præcisis his verbis: *Illos autem Religiosos,*
qui ad Confessiones audiendas idonei generaliter reperti
fuerint ab Episcopis, generaliter quoque, & indistin-
cte absque aliqua limitatione temporis, certorumque lo-
corum, aut generis personarum in Diœcesi propria ad-
mittendos. Quoad cæteros vero, qui non ideo idonei
reperientur, si petierint se admitti, arbitrio Ordina-
riorum relinqui ipsis cum limitata facultate, prout
eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare
62 *& admittere*. Ubi vides quod approbare Regulares
cum limitata facultate, relinquitur arbitrio Ordina-
riorum solum quoad illos, qui non adeo idonei
reperti fuerint, quoad illos vero, qui ad audien-
das Confessiones idonei generaliter reperti fuerint,
generaliter quoque, & indistincte absque aliqua li-
mitatione temporis, certorumque locorum, aut ge-
neris personarum decernitur esse admittendos, ut
tam ex decreto Sacræ Congregationis, quam ex-
☞ Constitutione Clem. X. expresse, & clare patet. Et
ratio ex Confectio *in Summar. Privileg. Ordin. Men-*
dicant. tit.17. cap.4. hæc est, quia *cum* Regularis ab Episcopo *omnino exemptus, & Sedi Apostolicæ immediate subjectus existat, nulla per ipsius Episcopi approbationem jurisdictionis potestas ei tribuitur. Sed illam, approbatus, statim ab ipsa Sancta Sede, & Summo Pontifice per privilegia Ordinis concessa immediate consequitur, qua quidem jurisdictione personæ non solum illius Civitatis, & Diœcesis, in qua approbantur, sed etiam forenses, & aliarum Diœcesium in ea ad illos confluentes eis in foro pœnitentiæ subjiciuntur, illasque audire valent ubique; hæc autem jurisdictio, cum ob decretum Conc. Trid. ipsis Regularibus suspensa sit, donec ab Episcopo prius examinati approbentur, aut alias idonei ab eo judicabuntur, tunc secuta dicta approbatione jam eis jurisdictionis attributa potestas relaxatur*. Confirmatur auctoritate Sac. Congr. Conc. quæ ad secundum dubium, occasione Bullæ Greg. XV. *Inscrutabili*, inter alia propositum sub his terminis: *An Episcopi possint Regularibus præscribere, ut certis tantum in locis, ac temporibus, aut certarum personarum Confessiones audiant, vel alias eorum privilegia restringere, ac moderari in Sacramentis administrandis?* prout sequitur respondit: *Hac in parte Constitutionem nihil novi juris induxisse, nec ullam novam auctoritatem Episcopis in Regulares attribuisse, ideoque in vim ipsius Constitutionis non posse Episcopos Regularibus præscribere, ut certis tantum in locis ac temporibus, ac certarum personarum confessiones audiant, vel alias illorum Privilegia in Sacramentis administrandis restringere, aut moderari*; *Bull. Cherub. ad Const.* Gregor. XV. Fagnan. *cap. Cum Capella de privileg. & lib.12. Decret. fol.*130. vide Matthæucci *Official. Cur. Regul. Tom.*1. *cap.*8. *num.* 10. ☜

Ad ea quæ *n.*60. *& seqq.* constituta sunt, pertinent quæ habet Prosper Cardinalis Lambertinus *Instit.*86. *num.*9. his verbis; „ Pro Regularibus ... rationes afferuntur, ob quas contendunt aliqui facultatem audiendi confessiones, quæ nullo temporis spatio definita fuit, Regularibus adimi non posse, nisi legitima causa obvenerit, quæ ad confessiones ipsas pertineat *In Const.*32. *Innocentii X. §.* 2. *An Episcopus*. Nec profecto desunt, qui id magno studio tueantur; nec desunt sententiæ editæ a Sacra Congregatione Concilii, quæ statuunt ab Episcopo facultatem excipiendi confessiones secularium, aut penitus denegandam Regularibus, aut sine ulla limitatione concedendam *Apud Clericat. dec.*38. *n.*20. *de Pœnitentia*. Nos plures ex his sententiis congessimus *In nostris Commentariis in cap.*15. *sess.*23. *de Reform.* Attamen Clemens X. *In allata Const.*7. *§.*4. aditum Episcopis reseravit, ut limitatas ejusmodi facultates Regularibus impertirent, præcipiens, ut magis idoneis absque ulla limitatione, contra vero minus idoneis circumscripta facultas tribuatur: *Illos autem* (inquit) *Religiosos, qui ad confessiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint, ab Episcopis generaliter quoque, & indistincte absque aliqua limitatione temporis, certorumque locorum, aut generis personarum in Diœcesi propria admittendos: quoad cæteros vero, qui non adeo idonei reperiuntur, si petierint se admitti, arbitrio Ordinariorum relinqui, ipsos cum limitata facultate, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare, & admittere.* Quamobrem, cum hæc doctrinæ, virtutisque præstan-

stantia dignosci nequeat, nisi examen circa quæstiones Theologiæ Moralis instituatur, quod ita facile non est, ideo facultas tantum limitata tum sæcularibus, tum Regularibus Presbyteris tradi consuevit, ita ut magis idoneis ad annum, cæteris autem ad minus temporis spatium eadem facultas protrahatur. *Nicolius lucubrat. lib.5. tit.38. n.9. Clericat. in dec.38. de Pœnitentia n.17.* Scriptores etiam ex Regularibus idem unanimes asserunt: *Hinc infero primo* (inquit Cardinalis de Lugo *De Sacram. Pœnit. disp.31. §. 1. num.59.*, *non debere damnari approbationem cum ejusmodi limitationibus ab Episcopis datam* (inter quas illa temporis limitatio numeratur) *tamquam injustam etiam respectu Regularium, possunt enim de facto intervenire vel omnes, vel aliqua ex rationibus adductis, vel aliæ similes, quibus prudenter moveatur Episcopus ad non approbandum absolute, & universaliter, sed cum aliqua limitatione*. Congruit etiam Fagnanus *in cap. Grave n.50. de Officio Ordinarii*, qui fatetur probari a Sacra Congregatione pro Episcoporum & Regularium causis instituta, ut limitatæ facultates Regularibus tribuantur. Cum vero nonnulli Regulares in hac re adversarentur Cardinali Sandoval, & Episcopo Andegavensi, Urbanus VIII. opinionem ejusdem Cardinalis confirmavit *In sua Const. an. 1639.* Alexander autem VII. die 30. Januarii anno 1659. hanc sententiam tamquam falsam, temerariam, pravamque proscripsit: *Non possunt Episcopi limitare, seu restringere approbationes, quas Regularibus concedunt ad confessiones audiendas, neque ulla ex parte revocare. Cabassut. in Theoria, & praxi Juris Canonici lib.1. cap.10. num.13.* Tandem illud etiam certissimum est, quod Constitutione Innocentii XIII. a Benedicto XIII. ut dictum est, confirmata, sancitur: *Declaramus, Sacerdotes tam sæculares, quam Regulares, qui ab Episcopis obtinuerint licentiam audiendi confessiones limitatam vel quoad locum, vel quoad genus personarum, vel quoad tempus, non posse Pœnitentiæ Sacramentum administrare extra tempus, vel locum, vel genus personarum ab ipsis Episcopis præscriptum, quocumque privilegio, etiam in vim Bullæ, quæ appellatur Cruciatæ Sanctæ, competente, nullatenus suffragaturo* (*).

63 Regulares sine approbatione Ordinarii nequeunt excipere Confessiones Tertiariorum, qui vivunt in propriis Domibus, licet habeant requisita pro Tertiariis. Sic decrevit Sac. Congr. Episc. & Regul. *die 20. Decembris 1616.* his verbis: *Sac. Cong. &c. statuit juxta multas ejusdem Cong. responsiones non posse Sacerdotes Regulares audire Confessiones Sacramentales Mulierum Tertii Ordinis, quæ de pœnitentia dicuntur, nisi ab Ordinario approbati fuerint ad Confessiones sæcularium audiendas*, & idem statuit Sac. Cong. Conc. ut refert Nicolius *in Flosculis verb. Tertiariæ num.2.* sub istis terminis: *Sacr. Congreg. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum sæpius censuit, minime posse Sacerdotes Regulares Mulierum Tertii Ordinis, quas de pœnitentia, vel Bizochas vocant, Confessiones Sacramentales audire, nisi fuerint ab Ordinario approbati ad Confessiones Personarum sæcularium audiendas; Quemadmodum nec posse illis Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum administrare in die Paschatis Resurrectionis Sanctissimi Domini Nostri Jesu Christi*, & sic tenet Fagnanus *in cap. Omnis, de pœnit. & remiss. num.61. & seq.* Pignatell. *tom.3. consult.34. num.32.* Barbosa *in Summa Apostolic. decis. collectan.700. num.6.* & alii passim, & novissime Eminentissimus Petra *tom.4. in Constit.15. Martini V. num.5.* ubi dicit supradictas resolutiones esse intelligendas de Tertiariis habentibus requisita, ex quo de his, qui non habent requisita, nequeat cadere disputatio, cum isti uti Laici omnino reputentur.

Possunt autem Regulares sine approbatione Episcopi, & cum sola approbatione sui Prælati Regularis audire Confessiones illorum sæcularium, qui sunt vere de familia in suis, Monasteriis & continui commensales. 64
Secus vero illorum, qui tantum ipsis deserviunt, & cum sæcularibus exteris extra Monasterium habitant & vivunt. Sic statuit Sac. Congreg. Concilii 14. *Augusti 1568.* Decreto hujus tenoris: *Prælati Regulares, seu alii Religiosi Confessores non possunt audire Confessiones sæcularium, qui deserviunt ipsorum Monasteriis absque approbatione, vel licentia Episcopi; secus autem, si illi Sæculares sint vere de familia, & continui commensales*; & sic expresse decrevit Clemens X. in sæpius laudata Constit. incip. *Superna*, præcisis his verbis: *Cæterum in Monasteriis, & etiam Collegiis, ubi juxta Regularia Instituta vivitur, posse tam Prælatos Regulares, quam Confessores Regularium eorumdem Monasteriorum, seu Collegiorum audire Confessiones illorum sæcularium* (intellige sine approbatione Episcopi) *qui inibi sunt vere de familia, & continui commensales; non autem illorum, qui tantum ipsis deserviunt*; & colligitur etiam ex Concilio Tridentino *c.11. sess.25. de reformat.* ubi has personas continue commensales, & de familia in Monasteriis Regularium excipit omnino a jurisdictione Episcoporum, præcisis his verbis: *Præter eas, quæ sunt de illorum Monasteriorum, sive locorum familia, personæ tam Regulares, quam sæculares*, ut circa hoc ex citata Sac. Congregatione advertit, & tenet Fagnan. *in c. Omnis, de pœnitentiis, & remissionibus num.63.* & Barbosa *ad sess.23. c.15.* Concil. Trid. *num.11.* Pignatell. *tom.10. consult.30. num.35.* & alii passim. 65

Vere autem de familia, & continui commensales ad fruendum hoc privilegio dicuntur omnes Oblati, Donati, seu Tertiarii, atque etiam sæculares, qui Religiosis deserviunt, & intra eorum Monasteriorum septa ac Domos resident, & sub eorum obedientia vivunt; licet non ratione voti, sed ratione servitutis. 66
Isti namque eximuntur a subjectione Ordinariorum, & gaudent privilegiis Religiosorum, quibus inserviunt, quamvis salario sint stipendiati, ut colligitur ex Concil. Trident. *sess. 24. c.11.* his verbis: *Exceptis tamen iis, qui prædictis locis, aut militiis actu inserviunt, & intra eorum septa, ac domos resident, sub que eorum obedientia vivunt*; & deducitur clare etiam ex citato decreto Sacræ Congregationis, & ex cit. Const. *Superna*, ubi ut sæculares fruantur hoc privilegio, non requiritur nisi, ut ibi *sint vere de familia, & continui commensales*; 67
Uti de facto sunt etiam Religiosorum famuli diu noctuque degentes in eorum Monasteriis sub omnimoda subjectione eorum Prælatorum, & per hoc Confessarii Regulares possunt eorum Confessiones excipere cum sola approbatione sui Prælati Regularis, & sine approbatione, & facul- 68

69 facultate Episcopi, seu Ordinarii Loci. Hoc tamen privilegio non gaudent sæculares illi, qui tantum ipsis Monasteriis deserviunt, sed in eis non sunt de familia, nec continui commensales, & cum sæcularibus exteris extra Monasteria habitant, & vivunt, ut expresse statuit Clemens X. per illa verba: *Non autem illorum, qui tantum ipsis deserviunt.* Sic Turanus *tit. de Confess. num.* 12. *pag.* 117. Felix Potestas *to.* 1. *part.* 4. *de Minist. Sac. Pœnit. num.* 3297. Donatus *praxis Reg. to.* 3. *tract.* 4. *q.* 7. *num.* 3. & alii.
70 Nec hoc privilegio gaudent advenæ, qui in Monasteriis Regularium infirmantur, ex decreto Sac. Congreg. Concilii, qui *in una Monopolitana* 17. *Septemb.* 1670. censuit *non licere Fratribus absque licentia Episcopi, vel Parochi administrare Sacramentum advenis, qui in eorum Conventibus infirmantur, & si decedant, non posse sepelliri in eorum Ecclesiis*; & sic jam decreverat Sacr. Congr. Conc. 31. *Julii* 1627.

71 Regulares approbati ad Confessiones Sæcularium audiendas nequeunt omnes simul unius Conventus suspendi a locorum Ordinariis; Sic expresse decrevit Sac. Congr. Episcop. & Regul. 20. *Novembris* 1615. decreto tenoris sequentis: *Cum Sacræ Congregationi Cardinalium negotiis Episcoporum, & Regularium præpositorum innotuerit Confessarios Regulares graviter conqueri, quod ab Archiepiscopis, Episcopis, & locorum Ordinariis ab audiendis Confessionibus, quavis ex causa indiscriminatim suspendantur, ac propterea sæpe contingere, ut ab eisdem Archiepiscopis, Episcopis, & locorum Ordinariis, omnibus simul unius Conventus Confessariis, confessiones audiendi facultas adimatur, Illustrissimi ejusdem Sacræ Congregationis Patres rati vix fieri posse, ut hæc sine scandalo, magnaque animarum pernicie contingant, re mature perpensa, ad omnem scandali materiam submovendam, & quo magis spirituali piarum mentium consolationi consulatur, statuunt, & declarant Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, ad quos Confessarios approbandi Jus spectat, Confessarios Regulares, alias ab ipsis libere approbatos ab audiendis Confessionibus posthac suspendere minime licere, nisi ex nova causa, eaque ad Confessiones pertinente, vel ob non servatum Interdictum ab ipsis Ordinariis appositum. Statuunt insuper eosdem Archiepiscopos, Episcopos, & locorum Ordinarios Confessiones audiendi facultates omnibus simul unius Conventus Regularibus Confessariis, eadem Sac. Congreg. inconsulta nullo pacto adimere posse*; & hoc absolute etiam statuit Clemens X. in toties citat. Constit. incipiente *Superna*, præcisis his verbis: *Attamen Confessiones audiendi facultatem omnibus simul unius Conventus Regularibus Confessoribus adimi ab Episcopo, inconsulta Sede Apostolica, nullatenus posse*.
72 Nec Confessarii Regularium restringi debent ad duos pro qualibet Ecclesia; Sac. Congreg. 2. *Martii* 1646. relat. a Nicol. *in Flosculis verb. Confessarius num.* 6.

73 Confessarii ubicumque, etiam Romæ approbati, licet etiam sint Regulares, non possunt hodie audire Confessiones extra Territorium approbantis absque licentia Ordinarii Loci; Urb. VIII. in Constit. incipien. *Cum sicut accepimus*, edit. *Septemb.* 1628. in qua revocavit omnia privilegia quibuscumque concessa, Confessiones sæcularium audiendi absque exa-
74 mine, & approbatione Ordinarii. Unde revocatum remanet privilegium concessum a Sixto V. Congregationi Presbyterorum sæcular. S. Mariæ de Vallicella de Urbe; Et fortasse etiam aliis, sive principaliter, 75
sive per communicationem, quod approbati semel in Urbe non indigeant iterum ab Ordinariis approbari, sed sufficiat se coram eis præsentare. Nicol. *part.* 2. *l.* 5. *tit.* 38. *de pœn. & rem. num.* 10. & alii.

Confessarii etiam Regulares in vim Bullæ Cruciatæ 76
a pœnitentibus ad audiendas eorum Sacramentales Confessiones electi, nullatenus Confessiones hujusmodi audire possunt sine approbatione Ordinarii loci, in quo ipsi pœnitentes degunt, & confessarios eligunt, vel ad excipiendas Confessiones requirunt. Nec ad hoc 77
suffragatur approbatio semel, vel pluries ab aliis Ordinariis aliorum locorum, & Diœcesum obtenta, etiamsi pœnitentes subditi forent illorum Ordinariorum, qui Confessarios electos approbassent. Con- 78
fessiones autem aliter deinceps faciendæ, & excipiendæ (præter quam in mortis articulo) declarantur nullæ, & invalidæ; & Confessarii pro Jure pronunciantur suspensi, & rigide puniendi ab ipsis locorum Ordinariis. Quæcumque contraria opinio dam- 79
natur, & contraria consuetudo aboletur, ac proinde omnibus Christi-fidelibus prohibetur, ne supradictam opinionem docere, vel tueri, aut ad praxim deducere quovis modo præsumant sub pœna excommunicationis per contrafacientes ipso facto absque alia declaratione incurrenda, reservata Papæ absolutione; Innocentius XII. in Const. incip. *Cum sicut*, edita 19. *Aprilis* 1700.

Approbatus in una Diœcesi non potest in alia Diœ- 80
cesi, in qua non sit approbatus, excipere Confessionem alicujus habentis licentiam, seu privilegium eligendi quemcumque Confessarium. Hinc Episcopus 81
vigore privilegii sibi concessi *in c. fin. de pœnit. & remiss.* nequit extra suam Diœcesim sibi eligere Sacerdotem non subditum, qui non sit approbatus a proprio loci Ordinario, ut audita relatione Sacræ Congregationis declaravit Gregorius XIII. *die* 1. *Decembris* 1582. Immo Episcopus extra suam Diœcesim non 82
potest confiteri neque Regulari, qui non sit approbatus ab Ordinario loci; Sac. Congreg. 3. *Octobris* 1609. *in responsione ad primum*; Nicol. *part.* 2. *Lucubr. Can. lib.* 5. *titul.* 82. *de pœnit. & remiss. num.* 10.
Et sic virtute facultatis datæ in Jubilæis, seu in Bullis 83
etiam Cruciatæ nequeunt pœnitentes eligere sibi Confessarios non approbatos ab Ordinario loci, in quo Confessiones sunt excipiendæ; Sac. Congreg. Concilii *in Limana* 29. *Januarii* 1633. & sic etiam ab ipsa Sacra Congregatione fuit responsum Archiepiscopo Valentino per sequentia verba: *Congregatio Concilii respondet approbatum ab alio, quam a Valentino Archiepiscopo in Diœcesi Valentina, non censeri approbatum ab Ordinario*, quæ verba Emmanuel Rodriquez *in Expositione Bullæ Cruciatæ* §. 5. testatur se legisse in Epistola missa ad prædictum Archiepiscopum, & eam refert etiam Lezana *in Summa qq. Reg. c.* 19. *n.* 9. Lugo *in disp.* 21. *de Sacram. Pœnit. sect.* 2. *num.* 34., & alii.

Parochus post dimissum Beneficium non potest ab- 84
sque nova approbatione audire Confessiones, nec etiam tempore Jubilæi, nisi forte fuisset prius approbatus sine limitatione temporis independenter a Beneficio Parochiali, Sic Barbosa *in sess.* 23. *capit.* 15. Concil.

Concil. Trident. *n.* 21. cum multis ibi citatis, Suarez, Henriquez. Gobat, Lugo, Sporer, Viva, & alii
85 passim. Parochus non indiget alia approbatione ad audiendam Confessionem sui Parochiani extra propriam Parochiam, & Diœcesim, quia Parochus omnis ex jure habet in suos Parochianos ubicumque reperiantur ordinariam Jurisdictionem quoad ea, quæ ad Forum internum pertinent, adeoque tamquam proprius ejus Pastor satis a Concilio Tridentino censetur pro illo ubicumque audiendo approbatus. Sic Illsung. *tract.* 6. *disp.* 6. *n.* 177. & alii multi cum Leurenio *de Foro Benef. par.* 1. *q.* 434. *num.* 1. Ludovicus Thomassinus *discipl. Eccles. part.* 4. *lib.* 1. *c.* 69. *n.* 10. Natalis Alex. *in Teolog. Dogmatic. & moral. de Sacram. Pœnit. reg.* 9. *pag.* 696. & alii passim cum Barbosa *in Trid. sess.* 23. *c.* 15. *n.* 20. & late Fagnan. *in cap. Ne pro dilatione* 16. *de Pœnit.*, & *remiss. n.* 29. cum multis aliis; La Croix *l.* 6. *part.* 2. *a num.* 1516. Varii autem tenent contrarium.

Sed horum opinio nunc ab omnibus Theologis rejicitur „ Omnes quidem, *inquit Prosper Cardinalis Lambertini Institut.* 86. *num.* 7. Unanimes affirmant, permitti Parocho, ut populum suum in aliena Diœcesi confitentem excipiat, licet concessio Episcopi ejus Diœcesis non interveniat „ Cum enim a Sac. Congregatione Concilii petitum fuisset: *An Curati unius Diœcesis vocati a Parochis alienæ Diœcesis possent in ista audire confessiones tam suorum subditorum, quam alienorum absque licentia Episcopi*, die 3. Decembris anno 1707. respondit his verbis: *Affirmative quoad subditos: Negative quoad alios.*

86 Cappellani Militum, seu Missionarii castrenses in casibus, in quibus non adsit Breve Apostolicum aliter disponens, debent approbari ab Ordinario loci,
87 non autem a Cappellano Regio. Immo quatenus adsit Breve, est inspiciendum, an fuerit Personale concessum alicui Regi, vel limitatum pro aliquo Regno, quia nequit extendi, ut proposito dubio in Sacra Congreg. Concil. *in Nazarien. facultatis approbandi Confessarios*: *An approbatio Confessariorum pro Sacramentalibus militum Confessionibus audiendis pertineat ad Cappellanum Regium, vel ad Ordinarium Loci? die* 22. *Martii* 1687. *respondit, pertinere ad Ordinarium Loci.* Breve enim, quod aderat respectu Regis Catholici, videbatur ex variis circumstantiis non extendi ad Regna extra Hispanias; & per hoc est diligenter, & caute attendenda natura Brevis Apostolici, a cujus dispositione est semper petenda regula
88 in similibus casibus. Et quatenus non appareat dispositio Brevis Apostolici, sunt observanda generalia Decreta Sacræ Congregationis Concilii edita *die* 6. *Martii* 1694. in dubio Jurisdictionis Cappellanorum exercitus occasione, & tempore, quo Milites e variis Germaniæ partibus in Italiam irrumpebant; cum enim tunc fuerit ei remissa cognitio a Sac. Congreg. S. Officii, ab illa fuerunt proposita, & resoluta infrascripta dubia.

Primo. *An Cappellani cujusvis exercitus, sive Regulares, sive Sæculares Catholici possint administrare Militibus in præsidiis degentibus Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, Extremæ Unctionis sine speciali facultate Sedis Apostolicæ, vel licentia, & approbatione Ordinarii, in cujus Diœcesi extare contigerit?*

Secundo. *An assistere Matrimoniis Militum cujuscumque Nationis degentium in præsidiis cum militaribus fœminis sine dicta facultate Apostolica, & præcedente probatione status liberi, ejusque recognitione coram Ordinario loci, & licentia Parochi, sub cujus Parochia manent?*

Tertio. *An idem cum Militibus degentibus in castris, & stationibus hibernis, vel æstivis?*

Quarto. *An idem cum Militibus in actuali expeditione positis?*

Quinto. *An idem cum Militibus nubere volentibus cum fœminis non militaribus, sed Italis non originariis loci, sive Diœcesis, in qua reperiuntur?*

Sexto. *An, & quid pro sanatione gestorum in præteritum, & faciendorum in futurum super prædictis omnibus pro certa regula Sanctissimo consulendum, & statuendum sit?*

Ad 1. 2. 3. 4. & 5. *respondit Negative, ad* 6. *in præteritum non esse inquietandas conscientias, quoad Sacramentum Pœnitentiæ. Quo vero ad Matrimonia sine speciali facultate Apostolica, vel sine licentia Ordinarii loci, vel Parochi non servata forma Sacri Concilii Tridentini in cap.* 1. *sess.* 24. *de reformat. Matrimonii, pro sanatione, si Sanctissimo Domino nostro placuerit, renovato tamen consensu etiam coram Confessario approbato, qui teneatur tradere testimonium renovationis dicti consensus Parocho illius loci, in quo fieri contingat hujusmodi renovatio.*

Provisio in futurum differatur in prima proxima Congregatione, in qua consulendum erit, ac deliberandum, sub die 20. *Martii ejusdem anni, super provisione, Congregatio dixit, Secretario cum Sanctissimo pro tali provisione, & sanatione*: apud Petram to. 2. *in Constit.* 12. *Innoc. III. n.* 18.

Approbatio potest dari ab Ordinario etiam extra 89
propriam Diœcesim existente, quia approbare Confessarios non est actus Jurisdictionis contentiosæ, quæ exigat exerceri in proprio Tribunali, sed voluntariæ, quæ extra proprium Territorium communiter exerceri potest; Ugolin. *de potest. Episcopi c.* 4. §. 14. *n.* 4. Cardin. Tusch. *litt.* 1. *conclus.* 546. Stephanus Gratian. *Discept. Forens. cap.* 127. Barbos. *de Offic. & potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 6. *num.* 16. Lugo *in respons. moral. lib.* 1. *dub.* 17. & *disp.* 21. *de pœnit. num.* 37., ubi dicit, quod Episcopus v. g. Ostiensis Romæ existens potest approbare Sacerdotem Romanum pro sua Diœcesi Ostiensi, & talis Romanus Sacerdos posset Confessiones audire in Diœcesi Ostiensi, non tamen posset Romæ audire Confessiones Civis Ostiensis ibi existentis, quia dum Sacerdos ille Romæ commoratur, non est subditus ullo modo Episcopi Ostiensis, nec Episcopus Ostiensis est Ordinarius Civis Ostiensis Romæ commorantis, adeoque non esset approbatus a suo Ordinario, prout requiritur ex Tridentino, nec ab Ordinario illius Diœcesis, in qua Confessiones audiret, prout requiritur ex cit. Constit. incip. *Superna*, & ex aliis Declarationibus citatis supra *sub n.* 39. & *seq.* Cum autem talis Sacerdos Romanus perget 90
ad Diœcesim Ostiensem, tunc incipiet esse approbatus a suo Ordinario ex vi approbationis præteritæ fa-

ctæ ab Episcopo Ostiensi, & adhuc virtualiter manentis, quia tunc incipit esse subditus illius, & subjacere ejus foro, & correctioni, atque adeo habere illum pro suo Ordinario in ordine ad illud Ministerium.

Non est opus, esto sit conducens, approbationem in scriptis habere, cum nullo jure id præscribatur. Approbatio autem valebit, etiamsi propter pecuniam detur. Nam esto constet ex jure invaliditas collationis simoniacæ Beneficii, non tamen constat invaliditas hujusmodi approbationis, & semper valor in actu esse præsumitur, quoties oppositum in jure non declaratur. Et Tridentinum licet præscribat, approbationem gratis esse præstandam, non tamen irritat approbationem non gratis præstitam; quare peccabit secus faciens, non vero approbationis valor irritabitur. Ita Barbosa, Fagundez, Bossius, & alii, quos refert, & sequitur Leander de SS. Sacramento *tom.*1. *tr.* 5. *disp.*11. *q.*80.

Si Episcopus externis verbis approbet Sacerdotem, licet interne non judicet eum idoneum, valide dictus Sacerdos excipit Confessiones, alias causa daretur innumeris scrupulis, nec homines aliter agunt, nisi humano modo, nempe externo: & ut judicetur a pœnitente idoneus, ea approbatio sufficit, nec opus est investigare mentem Episcopi; Sanchez *lib.* 3. *de Matrim. disput.*22. *num.*25. Basilius Legionen. *lib.* 5. *de Matrim. cap.*19. *num.*14. Card. de Lugo *de Pœnit. disp.*21. *n.*25. aliique plures.

Approbatus ad Sacramenta administranda in generali a fortiori est approbatus ad Sacramentum Pœnitentiæ, cum hoc Sacramentum sit illud, ad quod ex suasione communi specialius exigitur approbatio ab Episcopo; Reginaldus *lib.*1. *n.*71. Henriquez, Fagundez, & alii.

Si quis non approbatus (sciente Episcopo) coram ipso excipiat Confessiones, dum incipit excipere, invalide incipit, & graviter peccat, quia absque approbatione se immiscet actui, quem nequit exercere; at postmodum, non prohibitus, valide, & licite operatur. Ita censent Coriolanus *P.* 1. *sect.*2. *artic.* 10. Granado *in* 3. *part. tract.*10. *disp.*3. *num.*5. Sotus, Sylvester, & alii, quos refert, ac sectatur Diana 3. *part. tr.* 4. *resol.* 68. Est enim ratihabitio de præsenti, & tacita approbatio (*), dum Episcopus, qui videns tenebatur prohibere, tacet, & consentit. At ea approbatio est limitata pro eo tractu temporis, quo continuate assisteret ibi ille Sacerdos; Fagundez *Præcept.* 2. *lib.*7. *cap.*2. *num.* 71. Bonacina, Toletus, & alii. Nec est fundamentum, ut ulterius extendatur; Mendo *in Bull. Cruciat. disp.*22. *n.*116.

Si quis eligatur ab Episcopo in suum Confessarium, non ideo approbatus manet, respectu aliorum; est enim ea approbatio limitata ad personam; Angelus, Bosius, & alii, quos citat, & sequitur Leander a SS. Sacram. *tom.*1. *de Sacram. tr.*5. *disp.*11. *q.*93.

Regularis approbatus ab aliquo Episcopo, dum in 91
ejus Diœcesi versatur, sive ut hospes, sive cum domicilio, si postquam transierit ad diversam Diœcesim, redeat ad primam, in qua fuit approbatus, non indiget ibi nova approbatione, sed virtute illius prioris nondum revocatæ, potest ibi Confessiones audire, quia iterum fit subditus ejusdem Episcopi, a quo fuit approbatus, atque ideo est jam approbatus ibi a suo Ordinario; Suarez *disput.* 28. *sect.* 7. *num.*9. Lezana *tom.*1. *cap.*19. *num.*7. *in fin.* Amicus *disp.*15. *num.*135. *de satisfact. Sacramental.* Lugo, & alii passim. Immo 92
Regularis redeundo ad Diœcesim, in qua fuit approbatus, nedum recuperat approbationem, & potest Confessiones audire, adhuc vivente eodem Episcopo, sed etiam mortuo, quamvis successor ejus advenerit; dummodo iste approbationes prædecessoris non revocaverit; Et ratio est, quia Regularis redeundo ad priorem Diœcesim, a qua recesserat, recuperat jura, quæ antecedenter habebat, perinde ac si non recessisset; sed si non recessisset, gauderet facultate excipiendi Confessiones subditorum illius Dioec., licet jam mortuo Episcopo approbante, quinimmo etiam adveniente successore, donec ab isto fuerint facultates revocatę, ut patet ex adductis *sup. n.*10. & 14. adeoq; &c. Sic Rodriquez *in Bulla Cruciatæ §.*9. *n.*5. Nugnus *in addit. ad tertiam partem quæst.*8. *art.*3. *dub.* 1. *conclus.*2. Joannes Valerus *verb. Absolutio differ.* 1. *n.*19. Tamburin. *de Jure Abbat. disp.*3. *qu.* 14. *nu.*2. Lugo *disp.*21. *sect.*2. *num.* 44. ubi cum pro ratione adducat ipsum Regularem iterum fieri subditum ejusdem Episcopi, a quo, vel a cujus prædecessore fuit prius approbatus, supponit evidenter recuperare approbationem, licet jam mortuo Episcopo approbante, & adveniente Episcopo successore.

Supplementa Auctoris.

Quoad Approbationem pro Confessionibus excipiendis Locorum Ordinarii in approbatione Confessariorum tenentur eos obligare ad attente legendas, & accurate observandas Constitutionem Gregor. XV. incip. *Universi Domini Gregis* editam contra Confessarios solicitantes, & Constitutionem Benedicti XIV. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ*, ut expresse præcipitur in hac ultima Constitutione *§. Volumus demum, ac præcipimus*. Et expediret ut legenda una simul tra- 94
deretur ejusdem declaratio incip. *Apostolici muneris*, ab eodem Benedicto XIV. facta, utpote ad ejus intelligentiam, & observantiam necessaria, & a nobis ob id ad Verb. *Complices peccati* adducta sub *num.*23. Vide *ibi*.

93 (margin beside first line of Supplementa paragraph)

Approbatio ad audiendas Confessiones nihil pro- 95
dest extra Diœcesim Episcopi approbantis. Idque etiamsi Sacerdos approbatus excipere vellet Confessionem personæ subditæ Episcopo, qui ipsum approbavit; Benedict. XIV. Constit. incip. *Apostolicum ministe-*

(*) Ex quo Episcopus Sacerdotem non approbatum ad confessiones excipiendas, coram se confessionem excipientem non prohibeat a confessione excipienda *probabiliter* conjici potest ab ipso potestatem Sacerdoti illi confessionem excipiendi fieri, certo statui non potest. Itaque Cardinalis Toletus Instruct. Sacerdot. lib.3. cap.10. ubi dixit: *Cum Episcopus scit aliquem audire confessionem, & non prohibet, visus est probabiliter dare facultatem*, subdit. *Modo vero Concilium Tridentinum* Sess.23. cap.5. *statuit esse necessariam approbationem Episcopi expressam*.

nisterium. Vide ad id etiam superius hoc ipso art. dicta *a num.39. ad* 43.

Additiones ex aliena manu.

96 Primis Ecclesiæ sæculis, præcipuam auctoritatem, & curam excipiendi Confessiones, penes Episcopum stetisse, pluribus ostendunt Morinus *de discipl. Eccl. in administ. Sac. Pœnit.* & Espenius *in jur. Eccles. univ. par.2. tit.6. c.5.* Hæc Episcoporum auctoritas post

97 sæculum VII. (*) sensim Presbyteris communicari cœpit. Hinc deprehendimus, Libros, & Canones Pœnitentiales, octavo, & sequentibus sæculis conditos, præcipue ad ipsos Presbyteros verba dirigere, cum antiquiores Canones solos Episcopos respiciant.

98 Non tamen omnibus Presbyteris, sed fere solis Parochis, respectu suorum Parochianorum, hæc auctoritas competebat; & pluribus sæculis absolutio ab alieno Sacerdote sine licentia proprii obtenta nulla habita fuit, quod non obscure innuit Concilium Lateranense sub Innocentio III. sæculo XIII. celebratum, *relat. in cap. Omnis utriusque sexus* (*) *de pœnit. & remiss.* Videsis Espenium, sed non sine cautione, *loc. cit.*

99 Sæculo XIII. cœpit impertiri facultas excipiendi confessiones Fratribus Mendicantibus (*) a variis Summis Pontificibus, & sensim aliis Presbyteris, non sine turbis, & controversiis, ut refert Matthæus Parisiensis *ad an.* 1246. & eruitur ex *Defensorio Curatorum* Richardi Archiepiscopi Armacani, & *serm. ad popul. Paris. ex parte Univers. super facto Bullæ Mendicant. an.* 1409. Joan. Gersonii, ab opusculo *contra Guillelmum de S. Amore*, D. Thomæ, *ex defensione privilegior. Fratr. Mendicant. contra defensorium Curator. Richardi Archiepisc. Armacani*, Rogerii Chonnoii, & a pluribus opusculis S. Bonaventuræ, qui etiam pro privilegiis Mendicantium calamum strinxit (*).

100 Successit S. Synodus Tridentina *sess.23. cap.15. de Reform.* decernens, nullum Presbyterum, etiam Regularem, posse confessiones sæcularium excipere, nec ad id idoneum reputari, nisi ab Episcopo approbationem accipiat, excepto tantum Presbytero Parochiale beneficium obtinente.

Quoniam vero nonnulli Regulares venditabant, quod a Concil. Tridentino abrogata non erant omnia eorum privilegia; Idcirco Urbanus VIII. Constitutione, quæ incipit: *Sicuti accepimus*, edita *die* 12. *Sept.* 1628. & est in *Bullario Romano Cherubini t.4. constit.92. pag.*103. motu proprio, clausulis amplissimis, ex certa scientia, ac de plenitudine Apostolicæ potestatis, revocavit, cassavit, sustulit, abrogavit, & annullavit omnia & quæcumque privilegia dicto decreto Concilii Tridentini contraria omnibus & singulis Religiosorum Ordinibus, quandocumque, & quomodocumque concessa, *etiamsi talia essent, ut de iis specialis, specifica, & expressa, ac de verbo ad verbum mentio habenda foret.* 101

Atque hinc sicuti Presbyteri Sæculares beneficium Parochiale, seu Curatum non obtinentes nullam ordinariam, seu beneficio annexam jurisdictionem habent, cujus vigore confessiones possint excipere, sed solam *delegatam*, sive *vicariam*; ita Presbyteri Regulares, nullam curam obtinentes, solam habent jurisdictionem *delegatam*, per Episcopi approbationem. Convenitque naturæ hujus *delegatæ* jurisdictionis, ut pro arbitrio, & voluntate delegantis restringi, & coarctari ad tempus, personas, atque materiam possit. Contrariam assertionem primum Clerus Gallicanus notavit, ac postmodum Alexander VII. in decreto ad Episcopum Andegavensem, *falsam, temerariam, scandalosam, in hæresim & schisma inducentem, Sac. Concilio Tridentino, & Sedi Apostol. injuriosam*, declaravit; vide *Espen. loc. cit. c.6. n.18.* 102 103 104

Hinc a vero alienum esse puto, quod scribit Auctor *num.50.* Episcopum haud posse suspendere Regulares ab excipiendis confessionibus, nisi nova superveniente causa, quæ ipsas confessiones concernat; Contrarium enim resolutum fuit a Sac. Congr. Concilii Interprete *in una Patavina 8. Novemb.* 1596. *ad secundum dubium*; Fuit enim dictum, facultatem & approbationem ad beneplacitum concessas posse per Episcopum absque causa revocari; vide Clericat. *de Sacram. Pœnit. decis.38. num.20.* (*). 105

Eo

(*) Ex monumentis a Chardonio indicatis *lib.1. de Sacr. Pœnit. Cap.*10. & 11. conficitur, confessiones excipiendi facultatem ante sæc. VII. communicari Presbiteris cœpisse.

(*) De Canonis hujus sensu legatur *Dissert.* IV. Natalis ab Alexandro *in hist. Eccl. rec.*13. & 14., in qua num.3. ostendit & ante Innocentii III. tempora, & ab ipsis Lateranensis Concilii Patribus *Proprii* Sacerdotis nomine significatum vel Parochum, vel Presbyterum quemlibet ab Episcopo ad Sacramenta administranda institutum, vel delegatum.

(*) Longe ante sæc. XIII. Monachis Pœnitentiæ Sacramentum administrandi facta potestas fuit. Vide Chardonium *lib. cit. cap.*10.

(*) Hæc S. Bonaventuræ opuscula una cum Opusculis S. Thomæ *adversus Guillelmum a S. Amore ejusque asseclas admonitionibus præviis, notisque illustrata*, excussa Romæ fuerunt An. 1773.

☞ (*) Vide utique Clericatum *loc. cit.* sed nihil omittendo: atque ibi, præter secundi dubii, etiam primi resolutionem invenies, quod erat: *An facultas, seu approbatio audiendi Sæcularium Personarum Confessiones, prævio examine, sit simpliciter, & absolute Regularibus concedenda?* Cui dubio Sacra Congregatio *die* 17. *Januarii* 1654. (non 8. Novembris 1596. ut errore deceptus scripsit Auctor Additionum) per hæc præcisa verba respondit: *dandas esse declarationes antiquas tenoris sequentis. Die 8. Novembris* 1596. Sacra Congregatio Concilii, omnium Patrum sententia mature perpensa, censuit, Episcopum minime posse facultatem Regularibus audiendi sæcularium Confessiones limitare; ideoque munus Episcopi esse, ex decreto Concilii *cap.16. sess.23.* ipsos Regulares approbare, si idonei sint; sin minus, reprobare; sed minime posse illis facultatem coarctare. *In Salernitana* 15. *Augusti* 1597. dubitatum fuit, an Episcopus posset Regularibus restringere licentias audiendi Confessiones Personarum sæcularium, ut ad certum tempus,

106 Eo magis poterit Episcopus suspendere Regulares a Confessionibus audiendis, si superveniat causa, quæ ipsas Confessiones concernat, ut vult Auctor
107 *loc.cit.* quinimmo & si superveniat alia quævis legitima causa, ut puta, si prædicti Regulares inhoneste vivant, vel aliquod scandalum dent, aut delictum committant, ut respondit Sacr. Congreg. *in una Oriolen.* 30. *Augusti* 1630. *apud* Barbosam *lib.*1.
108 *Jur. Eccles. Univers. cap.*43. *n.*209. Et notat Pignattellus *tom.*4. *consult.* 174. *num.*21. ex pluribus declarationibus Sacr. Congregationis, non teneri Episcopum pandere ipsis Regularibus causam, ob quam eorum aliquos suspendat a Confessionibus excipiendis, sed satis esse, si eam Sac. Congregationi aperiat, ubi ab ea fuerit interpellatus; vide Clericat. *dict. dec.*38. *num.*22.

109 Quod tradidit Auctor *num.*54. *& seqq.* Regulares non posse iterum examinari a Vicario Capitulari Sede vacante, nec ab ipso revocari posse facultatem, & approbationem habitam ab Episcopo; cum hac distinctione intelligendum. Si Confessarii Regulares habuerint illimitatam licentiam audiendi Confessiones ab Episcopo, eo mortuo, non possunt obligari a Vicario Capitulari ad novam licentiam recipiendam, & multo minus ad subeundum
110 novum examen. Aliter vero se res habet, si licentia limitata fuit ad Episcopi concedentis beneplacitum; quum enim ea expiret morte ipsius Episcopi, tenentur Regulares comparere coram Vicario Capitulari pro nova approbatione, & quatenus ipse velit, novum examen subire: confer. Clericat. *d.decis.*38. *n.*24.

111 Qua pœna puniendus sit Regularis, qui absque approbatione, & licentia Episcopi, se pro Confessario gerat, consule sæpe laudatum Clericat. *loco mox. cit. num.*30. *& decis.*40. *n.*12.

Articulus II.

Quo ad varia, quæ concernunt approbationem Regularium pro Confessionibus Regalarium, & dependentium ab eorum Superioribus.

SUMMARIUM.

1 *De Confessario approbato pro Regularibus in genere.*
2 *Pro Novitiis* ad num.8.
9 *Pro Regularibus itinerantibus &c.* ad num.14.
15 *Et pro Regularibus alterius Religionis*, ad n.17.
18 *De Confessario Regulari approbato pro Sæcularibus*, ad num.20.
21 *De Confessario Regularium tempore Jubilæi*, ad num.22.
23 *De Confessario Equitum S. Jo. Jerosolymitani.*
24 *Subnectuntur supplementa Auctoris.*
25 *Item Additiones ex aliena manu.*

Regulares pro Confessionibus suorum Regularium non indigent approbatione Episcopi, 1
sed solum sui Prelati Regularis, quia ex quo Prælati Regulares habeant Jurisdictionem quasi Episcopalem in suos subditos, competit eis hæc facultas approbandi ad Confessiones a Jure communi, & antiquo, nec est revocata a Concilio Tridentino *sess.*23. *c.*15. quia ibi fit solum Sermo de Confessariis sæcularium, ut legenti patet, & expresse habetur ex Decreto Clementis VIII. edito 26. *Maii* 1593. ubi sic præcipit ipsis Regularibus Prælatis: *Superiores in singulis domibus deputent duos, tres, aut plures Confessarios pro subditorum numero majori, vel minori, iique sint docti, prudentes, ac charitate præditi, qui a non reservatis eos absolvant, & quibus etiam reservatorum absolutio committatur, quando casus occurrerit &c.* quod Decretum fuit etiam confirmatum ab Urbano VIII. per Decretum Sacræ Congregationis Concilii *die* 21. *Septembris* 1624. addendo quod sequitur: *Sanctitas sua deinceps declaravit, ut si hujusmodi Regularium Confessarii casus alicujus reservati facultatem petentibus, Superior dare noluerit, possint nihilominus Confessarii illa vice Pœnitentes Regulares, etiam non obtenta a Superiore facultate, absolvere.*

Confessarii approbati pro Fratribus sine expressa 2
exclusione Novitiorum possunt valide absolvere etiam ipsos Novitios. Nec obstant, ut censent aliqui, Decreta Clementis VIII. pro Novitiis, ubi §. 17. sic dicitur: *Magistro soli Novitiorum Confessiones audiendi cura committatur. Liceat autem Superiori etiam locali, si ita expedire judicaverit, vel per se ipsum, vel per alium ab eo deputandum semel, au bis in anno eorumdem Novitior. Confessiones audire*, quia istæ ordinationes non sunt per modum præcepti, sed solum per modum Regulæ&Consilii, unde statutis Regul. non derogant, nec minus irritant Confessiones aliter factas; Sic in istis terminis tenet Molfes. *part.*1. *summ.tract.*7. *c.*14. *n.*83. *ex* 3

pus, vel ad ejus beneplacitum dumtaxat daret? Sacra Congregatio Concilii, post maturam discussionem; respondit: Non posse; sed prævio examine servandam esse Constitutionem S. Mem. Pii Quinti, ut absolute admittantur, vel repellantur. *Die* 16. *Januarii* 1616. Sacra Congregatio Concilii declaravit, Episcopum debere de vigore S. Concilii Regulares ad Confessiones audiendas Personarum Sæcularium approbare, vel reprobare. Hactenus Sacr. Congregatio.

Ex his declarationibus authenticis, concludit ibidem Clericatus, colligere potest quilibet Studiosus, quod de rigore juris Confessores Regulares prætendere possunt licentiam absolutam, & indefinitam audiendi Laicorum Confessiones, ut dictum est supra, & respondit Sacra Congregatio Domino Episcopo Patavino ad Primum quæsitum. Distinguamus igitur approbationem datam ad beneplacitum, sine prævio examine; & approbationem datam prævio examine. De prima loquitur Sacra Congregatio in responsione citata ad secundum quæsitum. De secunda loquitur eadem Sacr. Congr. in responsione ad Primum, quam præterire omnino non debebat Auctor Additionum; illa enim expresse consonat cum Bulla *Superna* Clementis X. cujus oraculo suam sententiam confirmat P. Ferraris, immerito propterea hic ab eodem Auctore taxatus.

*ex Peyrin. pag.*298. quæ verba sunt impressa immediate post verba *cit. Decret. §.*17. *in Familiare Regularium typis Dat. Neap.* 1706. *a Patre Josepho a Neapoli*. Et talem esse mentem Pontificis, colligitur etiam ex illis suis verbis: *Liceat autem Superiori etiam locali, si ita expedire judicaverit, vel per se ipsum, vel per alium ab eo deputandum semel, aut bis in anno, eorumdem Novitiorum Confessiones audire*, cum Superior Localis de Jure non habeat facultatem alios approbandi ad valide absolvendum. Unde etiam Bordonus *resol.*4. *num.*11. tenet Confessiones Novitiorum factas alteri a Magistro esse validas, quia censet Decreta Clementis VIII. pro Novitiis non obligare sub culpa.

4 (marginal number beside "poli")

5 Novitii absque licentia Prælatorum Ordinis possunt valide confiteri, & absolvi a peccatis, etiam in Religione reservatis per quemcumque Confessarium ab

6 Ordinario pro sæcularibus approbatum. Quia Novitii ante Professionem non sunt vere, & realiter Religiosi, licet gaudeant favoribus, & privilegiis Religionis, sed quo ad hoc sunt instar sæcularium, adeoque, cuicumque Confessario approbato ab Ordinario confiteantur, valida erit eorum Confessio;

7 Tum quia Novitii ante Professionem non obligantur sub culpa ad observationem Regulæ, & statutorum Religionis, adeoque neque ligantur hoc statuto de confitendo soli Magistro Novitiorum; Rodriquez *tom.*1. *quæst.* 22. *art.*11. Miranda *tom.*2. *qu.*34. *art.*16. Portell. *verb. Novitii absolutio*, Melphi *in cap.*6. *statut.*7. *quæst.*10. Felix Potestas *tom.*1. *part.*4. *de Minist. Pœnit. num.*3298. Kazenberger *suplement. Theol. Decalog.* P. Sporer *cap.*2. *sect.*3. *de statu Religioso n.*127. Diana & alii cum Patre Kerckhove *in statuta Generalia c.*1. *§.*7. *num.*4.

8 Confessarii approbati pro Fratribus possunt valide absolvere Juvenes Professos sub cura Magistrorum degentes, nisi Prælatus Regularis in approbatione expresse excluserit tales Juvenes Professos, quia in tali casu Confessariis non essent approbati quoad ipsos Juvenes Professos, sicuti non sunt approbati quo ad mulieres Confessarii illi, qui ab ordinariis approbantur pro solis viris cum expressa exclusione fœminarum; Melphi, & Felix Potestas *loc. mox cit.*

9 Regulares itinerantes, seu tempore concionum, vel alterius occasionis extra Conventum existentes, nec copiam Confessarii approbati propriæ Religionis habentes, possunt confiteri cuilibet Confessario, sive Regulari, sive Sæculari. Sic concessit Innocent. VII. Patribus Ordinis Prædicator. in Constitut. incipiente *Provenit ex vestræ devotionis affectu*, edita *sextodecimo Kalendas Novemb.* 1404. & Sixtus IV. Fratribus Minorib. in Constitution. incipiente *Supplicari Nobis humiliter fecistis* die 11. Augusti 1479. apud Confect. reticendo alias consimiles concessiones factas ab aliis Pontificibus aliis Regular., cum sit superfluum omnes alias concessiones singillatim adducere, ex quo alii communicent in hoc privilegio cum ipsis. *Est communis sententia Doctorum*, quia per licentiam itinerandi, vel aliam legitimam occasionem extra Conventum permanendi, conceditur illis implicite talis

10 facultas. Immo Suarez *de pœnit. disp.*28. *sect.*4. cum multis aliis, Sà *in summa verb. Confessor. num.* 6. Sporer *Theolog. Sacrament. part.*3. *c.*6. *sect.*1. *n.*635. Lezana *tom.*1. *cap.*18. *num.*27. Corduba *super Regul. S. Francisci cap.*7. *q.*3. *punct.*1. Burg. *cent.*2. *caus.*8. Rosignol. *de Sacram. pœnitent. quæst.*7. *art.*16. *nu.*5. Tambur. & alii multi contra Vasquez cum paucis, tenent posse tales Regulares confiteri cuicumque simplici Sacerdoti, sive sæculari, sive Regulari, licet 11
a nullo Ordinario approbato, quia Regulares non sunt adstricti confiteri Confessariis approbatis ab Episcopis, cum ante Concilium Tridentinum adstricti non essent, & per Concilium nihil sit immutatum circa Confessiones Regularium; nam in Decreto *sess.*23. *cap.*15. ubi requirit approbationem Episcopi, non comprehendit Confessarios Regularium, seu Religiosorum, sed solummodo Confessarios sæcularium, præcisis his verbis: *nullum etiam Regularem posse Confessiones sæcularium etiam Sacerdotum audire*. Nec alibi reperitur requisita hæc approbatio Or- 12
dinarii pro Confessariis Religiosorum, sicuti reperitur requisita pro Confessariis Monialium, ut docetur in sequenti articulo. Nec a suis Superioribus isti Re- 13
ligiosi itinerantes, aut extra Conventum aliquo tempore existentes coarctantur, & restringuntur ad Confessarios ab Ordinario approbatos (*), ut supponitur; quia aliter sic coarctati, & restricti sine ullo dubio nequirent confiteri Sacerdotibus non approbatis. Tenentur autem tales Religiosi, si habeant ca- 14
sus reservatos, se postmodum sistere superiori suo, aut alteri Religioso facultatem habenti, ut ei confiteantur, & a casibus reservatis directe absolvantur.

Regulares quamvis ab Episcopis approbati ne- 15
queunt virtute privilegiorum audire Confessiones Regularium alterius Ordinis, nisi forte ipsi Religiosi, qui volunt audiri in confessione, licentiam habeant suorum Prælatorum. Sic Clemens VIII. in Constitutione incipiente *Romani Pontificis*, data 23. *Novembris* 1599. ubi declarat in omnibus indultis numquam fuisse mentem Sedis Apostolicæ dare licentiam ulli Religioso, vel Moniali confitendi alicui contra dispositionem suorum Superiorum; sed inquit, *nostræ intentionis existere, quod iidem Fratres, & Moniales, quantum ad Sacramenti Pœnitentiæ, seu Confessionis administrationem, dispositioni suorum Prælatorum subjecti sint, Apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuo declaramus*. Si vero Regularis ha- 16
beat legitimam facultatem a suo Prælato eligendi sibi Confessarium extra suum Ordinem, poterit eligere etiam simplicem Sacerdotem, sive Sæcularem, sive Regularem non approbatum ab Episcopo, quia, ut dicit Navarrus *in Enchirid. c.*4. *in addition. ad primum dictum*, Concilium Tridentinum nihil circa Confessarios Regularium innovavit de Jure antiquo. De 17
jure autem antiquo habentes licentiam eligendi Confessarium, poterant eligere Sacerdotem simplicem, etiam ab Episcopo non approbatum, & ad hoc faciunt dicta, & adducti Doctores *sub n.*10. 11. *& seq.*

Regularis, qui inscio, vel invito Prælato sui Ordinis approbatur ab Ordinario ad audiendas Confessiones in sua Diœcesi, licet eas illicite audiat, ex quo peccet

(*) Vide *addit. ex aliena manu, & nostras responsioni pro Auctore subjectas.*

peccet contra Obedientiam, & voluntatem Superioris, tamen eas valide excipit, cum in eo concurrant omnia requisita in Ministro ad validitatem talis Sacramenti, scilicet Ordo Sacerdotalis, approbatio Episcopi, & Jurisdictio delegata; sicut enim Episcopus potest conferre Jurisdictionem in suas oves Sacerdoti alterius Diœcesis, inscio, vel invito Episcopo illius alterius Diœcesis, ita poterit conferre etiam Regulari, inscio, vel invito suo Superiore.

19 Si vero in aliqua Religione habeatur Constitutio a Sede Apostolica vel condita, vel approbata, qua caveatur quod nullus Religiosus sine sui Prælati facultate se præsentet Ordinariis ad approbationem pro Confessionibus obtinendam, & aliter obtenta revocetur, tunc nedum illicite, sed etiam invalide Confessiones audiret. Sic Miranda *tom.*1. *q.*45. *art.*12. Laym. *lib.*5. *tract.*4. *c.*10. *nu.*105. *de Sacram. Pœnit.* Lezana *tom.*1. *cap.* 19. *num.*12. Navarr. *in c.*1. *de Pœnit. dis.*6. *n.*73. Sporer, Tambur, & alii plurimi.

20 Generalis Regularium potest suos subditos a se, vel suis prædecessoribus, vel aliis quibuscumque Superioribus ad audiendas Confessiones approbatos, eosdem ab eisdem Confessionibus audiendis suspendere, etiam ex causa occulta, & extrajudicialiter, ut declaravit Sacra Congreg. Episcop. & Regular. *in una Theatinorum* 2. *Julii* 1617. apud Nicol. *in lucubrat. tom.*2. *lib.*5. *tit.*38. *de Pœnit. & remiss. n.*91. *in fine*, & refert etiam Barbosa *in Concil. sess.*23. *cap.*15. *num.*50.

21 Tempore Jubilæi possunt omnes Regulares confiteri peccata sua Sacerdotibus ab Ordinario approbatis, tam sæcularibus, quam cujusvis Ordinis Regularibus. In Bulla enim non fit mentio nisi de Ordinario eorum, qui audiunt Confessiones, non

22 autem de Ordinario Pœnitentium. Et possunt absolvi a casibus suo Superiori Regulari reservatis. Alexander VII. in Constit. incipiente *Unigenitus* apud Nicol. *in Flosculis, verb. Jubilæum num.*6. Et sic antea declarasse Gregorium XIII. testatur Peyrin. *de privileg. Regul. tom.*3. *c.*4. *num.*3. *pag.* 1324. ac Murga *in tract. de Beneficiis Ecclesiast. quæst.*2. *num.*121. *pag.*44.

23 Equites S. Joannis Jerosolymitani possunt confiteri cum Regulari Sacerdote a Superiore tantum suo approbato, sicuti possunt alii Regulares. Sic Barbos. *in Concil. Trident. sess.*23. *cap.*15. *n.*10. Novarius *in tract. de elect. & variat. fori qu.*69. *num.* 23. *sect.*2. Aloysius Ricc. *in praxi part.*4. *resol.* 171. *num.*2. & alii passim.

Supplementa Auctoris.

24 Circa tradita in hoc *art. a num.*9. *ad* 11. observanda est novissima Constitutio Benedicti XIV. incip. *Quod communi*, in qua revocat peculiare statutum Ordinis Capuccinorum, quo ipsis vetitum erat, ne Confessariis extra proprium Ordinem unquam confiteri possent. Etenim observato, quod similia statuta secum afferre solent incommoda, *propter quæ* (refert ibi) *non sine aut conscientiæ angore, aut populorum offensione adimpleri posse, alias nonnulli Fratrum præsertim Ordinum Prædicatorum, Minorum S. Francisci, aliorumque Superiores serio cogitantes, super hujusmodi statutis Ordinum suorum dispensationem ab eadem sede Apostolica sibi impertiendam curarunt*. Et relato deinde dicto statuto Capuccinorum, & quæ ex ejus observantia oriebantur, & cum conscientiarum angoribus poterant oriri mala, sic pergit: *Hisce malis opportunum Apostolicæ providentiæ nostræ remedium afferre cupientes, motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, ac prævia cujuscumque statuti, seu decreti, ut præmittitur, a generali Definitorio editi, & per generalia dicti Ordinis Capitula approbati, etiam ab Apostolica Sede præfata confirmati revocatione, tenore præsentium statuimus, decernimus ac mandamus, ut quilibet ex Fratribus dicti Ordinis, sive in Sacro Presbyteratus Ordine constitutus, cujuscumque status, gradus, dignitatis, & conditionis, sive laicus, sive conversus fuerit, qui de Superiorum suorum licentia, quacumque ex legitima causa, titulo, & occasione, sive prædicandi Verbum Dei quocumque tempore, sive sacras missiones peragendi, sive iter agendi, & alicubi commorandi, ubi nullus Conventus, seu Hospitium, nullusque Frater dicti Ordinis Confessarius reperitur, libere, & licite possit ac valeat quemlibet Presbyterum sæcularem, ab Ordinario loci, vel Regularem a suo superiore Regulari ad Sacramentales confessiones excipiendas approbatum adire, eique peccata sua confiteri, atque ab ipso obtinere Sacramentalem absolutionem, etiam quoad casus per Constitutiones, & statuta Regularia dicti Ordinis reservatos, incursasque proinde censuras recepta salutari pœnitentia, præstitaque obligatione se statim, quoad ipsi permissum fuerit, coram suo Regulari superiore præsentandi, ac de novo super casibus, & censuris hujusmodi absolutiones impetrandi*.

Additiones ex aliena manu.

Scribit *Auctor n.*10. *& seqq.* Regulares itinerantes, seu tempore concionum, vel alterius occasionis extra Conventum existentes, nec copiam Confessarii approbati propriæ Religionis habentes, posse confiteri cuicumque simplici Sacerdoti, sive Sæculari, sive Regulari, licet a nullo Ordinario approbato. Sed 25
non obstante turba Moralistarum, qui pro hac sententia, tamquam pro aris, & focis pugnant, eam solide confutat Clericat. *de Sacram. Pœn. dec.* 39. *per tot.* Quinimmo idem Auctor *num.*13. hanc ipsam inhabili- 26
tatem eligendi in Confessarium Sacerdotem a nemine approbatum ad ipsos Prælatos Regulares extendit.

Responsio pro Auctore.

Argumenta, quibus suam tuetur sententiam Clericatus *loc. cit.* sunt; 1. Auctoritas Glossæ *in cap. Omnis,* 27
v. alieno Sacerdoti, de Pœnit. & Remiss. nec non *in Clem.*1. *v. Speciali, de Privil.* quæ utrobique advertit, ab eo qui habet a Superiore licentiam eligendi sibi Confessarium, eligendum esse Sacerdotem habentem Ordinis executionem, & a suo Superiore ad confessiones audiendas approbatum. 2. Verba ipsiusmet Innocentii VII. hoc privilegium concedentis Religiosis S. Dominici, *ut si aliquem presbyterum idoneum, ex professoribus dicti Ordinis habere non possint, quemcumque alium Presbyterum idoneum, & discretum Religiosum, vel sæcularem in eorum Confessorem eligere valeant*. Si ergo explicite vult esse *idoneum, & discre-*

discretum, consequenter & implicite supponit etiam approbatum, cum nemo dici possit idoneus ad confessiones audiendas, qui a suo Superiore non sit examinatus, & approbatus. 3. Exemplum Episcoporum. Non enim debet esse concessum Regularibus, quod non permittitur Episcopis, & Cardinalibus.

Sed bona venia tanti Auctoris hæc argumenta in nostro proposito nihil concludunt. Non primum; quia *Glossa*, ut ait Navarr. (in Manual. cap. 27. n. 263.) *damnatur ibi* (*cap. Omnis, de pœnit. & remiss.*) *communiter*. Deinde nihil facit ad rem. Primo enim loco loquitur de confessionibus sæcularium, qui de licentia proprii Sacerdotis confiteri nequeunt alieno Sacerdoti, qui non habeat Ordinis executionem Sacerdotalis, ut sunt illi qui non sunt a populo electi, vel qui ab Episcopo populo non præficiuntur. Secundo loco Glossa loquitur incidenter tantum de Sacramento Pœnitentiæ, dicens, quod *etiam de licentia Sacerdotis proprii recipi non possit a Presbytero non habente curam*, quod in proposito casu applicari nequit Regularibus, ut patet.

Non concludit secundum argumentum, quia ut notat Jo. de la Cruz *de Statu Religion. lib.1. c.6. dub.11.* idoneus Sacerdos pro Religiosis absolvendis reputari debet quilibet Sacerdos alias non suspensus, aut excommunicatus. Ita D. Antoninus 3. *p. tit.* 1. *c.*7. Silv. *v. Confessor.* 1. §.3. Soto *dist.* 18. *qu.* 4. *art.* 3. Et idem isti censebant de Confessore idoneo pro sæcularibus ante Concil. Trident. ubi jam *sess.*25. *cap.*15. statuitur, quod pro sæcularibus etiam Sacerdotibus ille solus idoneus reputetur, qui est Parochus, aut ab Ordinario approbatus; & pro Religiosis nihil ibi innovatur. Minor etiam, & multo minor idoneitas requiritur in Sacerdote ad absolvendum moribundum, ipso Clericato teste, *disp.*37. *num.*27. Ergo falsa est in genere propositio illa tam universalis, quod *nemo dici possit idoneus ad confessiones audiendas, qui a suo Superiore non sit examinatus, & approbatus*. Sed dato etiam quod idoneitas importans aliquid amplius, & nonnullæ aliæ conditiones requirerentur in hoc casu ex vi Bullæ ab Innocentio VII. emanatæ, ut notat Clericatus *loco cit.* adhuc staret, quod ex vi Bullæ Sixti IV, Regulares haberent privilegium sine ulla limitatione, ut patet ex concessione Pontificia tenoris sequentis: *ut Fratres, vestra, vel aliorum Prælatorum, & suorum, qui pro tempore erunt, licentia, solummodo tamen cum itineraverint, vel extra Conventum fuerint, prout eis concedetis, confiteri possint .... tenore præsentium Apostolica auctoritate concedimus, & & indulgemus*. Unde concludendum est cum Pellizzario *in Manual. Regular. tract.* 8. *cap.*1. *num.*9. posse Regulares peregrinos confiteri cuilibet Sacerdoti idoneo, sive Sæculari, sive Regulari, idque ex licentia Prælati saltem tacita, inclusa in licentia peregrinandi, aut manendi extra Conventum. Ita Suarez *tom.* 4. *de Relig. tr.*8. *l.*2. *c.*17. *num.*2. addens *n.*6. Religiosum in hoc casu non teneri eligere Sacerdotem approbatum ab Episcopo (adde tu, nec a Superiore Sacerdotis electi, si is sit Regularis) cujus rei ea est ratio, quod Religiosus etiam peregrinans nunquam dici potest vagari extra suam Diœcesim, cum Religio non claudatur certis terminis localibus alicujus Diœcesis; ideoque semper retinet actualem subjectionem perfectam ad proprium Prælatum regularem, & consequenter per ipsius jurisdictionem regitur in utroque foro; quod est dicere Confessarium Religiosi peregrinantis approbari a Prælato ipsius Religiosi pœnitentis, huncque absolvi per jurisdictionem ab illo manantem.

Ex quo patet responsio ad tertium Clericati argumentum. Episcopi enim, & Cardinales extra proprium territorium sunt in aliena Diœcesi, ubi nulla in hoc particulari gaudent immunitate aut privilegio. Hinc neque approbare possunt Confessarios, ut suum ibi ministerium exerceant. Regulares vero, quoad hoc, sunt ubique in propria Diœcesi, & suis gaudent immunitatibus, ac privilegiis. Quo posito nihil mirum, si propterea quædam Regularibus concedantur, quæ non conceduntur Episcopis. Diversa enim juris dispositio pendet a diversitate circumstantiarum; & pro diversa conditione status variare necesse est.

(*)Non est otium quæ pro Auctore adversus Clericatum disputata sunt in superiori responsione expendere. Hoc unum moneo Sacr. Congregationem Concilii Confessiones Regularium, qui Presbyterum non approbatum ab Ordinario sibi in Confessarium eligant, illicitas & invalidas declarasse. Nam „ Cum „ sub die 16. Septembris 1769. Episcopus Hildesimen. Supplici Libello Clementi XIII. exhibito, „ & ad Cong. Conc. remisso exposuisset, usum invaluisse in Civitate Hildesimensi ut nonnulli Regulares ad Civitatem ipsam pluribus intra annum „ vicibus accedentes, ibique per aliquot dies commorantes, soleant sibi eligere Presbyterum sæcularem ab Episcopo non approbatum, qui eis sit a „ confessionibus, quamvis non desint qui vel ex Sæcularib., vel ex Regularib. propriæq; cujusq; Ord. familiæ de Episcopi, vel Prælati Regular. licentia confessiones excipiant, idque minime ferri posse censens, sequentia dubia declaranda proposuit.

„ I. An tales confessiones licitæ sint in casu?

„ II. An ignorante Episcopo, validæ fuerint?

„ III. An Episcopo sciente, & contradicente in „ posterum peragendæ validæ futuræ sint?

„ Sacra Congreg. die 18. Novembr. 1769. respondit negative in omnibus, & amplius.

ARTICULUS III.

Quo ad ea, quæ concernunt approbationem Confessariorum pro Monialibus.

SUMMARIUM.

1 *Monialium Confessarii debent esse approbati ab Ordinario loci*, ad num.4.
5 *Et quidem approbati specialiter pro Monialibus*, ad num.6.
7 *Etiamsi sint Extraordinarii*, ad num.10.
11 *Etiam tempore Jubilæi*, ad num.12.
13 *Hujusmodi approbatione indigent Regulares etiam pro Monialibus sibi subjectis*, ad num.14.
15 *Subnectuntur supplementa novissima Auctoris*.

Confessarii Monialium debent esse approbati ab 1
Ordinario loci, quamvis sint Regulares pro Monialibus sibi subjectis. Gregor. XV. in Constit. incip.

incip. *Inscrutabili* his verbis : *Confessores vero sive Regulares, sive sæculares quomodocumque exempti, tam Ordinarii, quam Extraordinarii, ad Confessiones Monialium, etiam Regularibus subjectarum audiendas, nullatenus deputari valeant, nisi prius ab Episcopo Diœcesano idonei judicentur, & approbationem, quæ gratis concedatur, obtineant*, & sic expresse etiam Sacra Congregatio Concilii *in declaratione di-*
2 *ctæ Constitutionis in responsione ad sextum*. Quæ Sacra Congregatio, posito sub numero septimo hoc quæsito: *An Superiores Regulares similiter ante ipsius Constitutionis publicationem electi, seu deputati, alia indigeant Episcopi approbatione pro Confessionibus Sanctimonialium sibi subjectarum audiendis?* Sic etiam respondit: *Ad septimum, Superiores Regulares electos, seu deputatos, ante ipsius Constitutionis publicationem, quibus alioquin facultas competat audiendi Confessiones Monialium sibi subjectarum, posse, durante eorum officio, pergere sine alia Episcopi approbatione in Confessionibus audiendis, illarum tantum quæ sponte, ac proprio motu, id ab eis petierint. At vero eos, qui post Constitutionem eligentur, aut quoquomodo deputabuntur, vel qui eorum Officiis, seu Dignitatibus, expleto jam tempore a Constitutionibus cujuscumque Ordinis, vel alias legitime præfinito, ad aliud tempus confirmabuntur, nequaquam posse Sanctimonialium Confessiones audire, nisi prius a Diœcesano Episcopo idonei judicati, atque approbati fue-*
3 *rint*. Insuper, declarans Confessiones Monialium auditas a talibus Superioribus Regularibus sine approbatione Episcopi esse nullas, ut patet in responsione ad hoc octavum quæsitum : 8. *An confessiones, quas audiunt Superiores Regulares electi, seu deputati, vel confirmati post publicationem, & scientiam tenoris dictæ Bullæ, non obtenta Episcopi approbatione, sint nullæ atque irritæ necne? Ad octavum Confessiones hujusmodi nullas, atque irritas esse*, apud Fagnan. *in cap. Cum Capella 16. de Privileg.*
4 *fol.257.* Et quod non possint Superiores Regulares, & neque ipsi Generales audire Confessiones Monialium sibi subjectarum sine approbatione Episcopi, iterum declaravit Sacra Congregatio Concilii : nam proposito dubio pro parte Abbatis Generalis Vallumbrosanorum : *An ipse possit audire Confessiones Monialium sibi subjectarum absque præcedenti approbatione Episcopi Diœcesani?* Eadem Congregatio *sub die 23. Novembris 1637.* respondit, *non posse*. Vide tamen infra *n.15.*

5 Licet autem sint iidem generaliter approbati ab Episcopo ad Confessiones sæcularium audiendas, adhuc est eis necessaria specialis approbatio pro Monialibus; sic expresse declaravit eadem Sacra Congregatio *in responsione ad nonum*, & Clemens X. in Constitut. incip. *Superna* præcisis verbis : *Et generaliter approbatos ab Episcopo ad personarum sæcularium Confessiones audiendas, nequaquam censeri approbatos ad audiendas Confessiones Monialium sibi subjectarum, sed egere quo ad hoc speciali Episcopi appro-*
6 *batione*. Nec approbati ab Episcopo ad audiendas Confessiones Monialium unius Monasterii censentur approbati ad audiendas Confessiones Monialium alterius Monasterii. Citata Sacra Congreg. apud Fagnan. *in respons. ad Decimum*, & cit. Constit. *Superna* his verbis : *Atque approbatos pro audiendis Confessionibus Monialium unius Monasterii, minime posse audire Confessiones Monialium alterius Monasterii*.

Etiam Confessarii Extraordinarii indigent speciali 7
approbatione Episcopi. Nec semel approbati, cen- 8
sentur semper approbati. Nec in vim unius appro- 9
bationis possunt pluries Monialium etiam ejusdem Monasterii Confessiones audire, sed toties debent ab Episcopo approbari, quoties casus deputationis contigerit; eadem Sacra Congreg. *in responsione ad undecimum*, & cit. Constitutio *Superna*, his verbis : *Itidemque Confessores extraordinarios semel deputatos, atque approbatos ab Episcopo ad Monialium Confessiones pro una vice audiendas, haud posse expleta deputatione in vim approbationis hujusmodi illarum Confessiones audire, sed toties ab Episcopo esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit*.

Immo tales Confessarii indigent approbatione Or- 10
dinarii ad audiendas Confessiones Monialium sibi subjectarum, non obstante etiam contraria consuetudine immemorabili, ut decrevit Sac. Congreg. Concilii *in Cadurcen. 12. Julii 1618. in responsione ad Secundum*, præcisis his verbis : *Ad secundum, Confessarios etiam Extraordinarios Monialium etiam Regularibus subjectarum post Constitutionem Gregorii XV. hac de re editam nullatenus posse earum Confessiones audire, nisi prius ab Episcopo Diœcesano idonei judicentur, & approbentur; non obstante quacumque contraria consuetudine, lib.18. Decretor. p.60.*

Confessarii non approbati specialiter ad audiendas 11
Confessiones Monialium nequeunt earum Confessiones audire, neque tempore Jubilæi. Deducitur ex cit. Constitut. Gregor. XV. incip. *Inscrutabili*, & Clement. X. incip. *Superna*, ubi declaratur Confessarios approbatos generaliter ad audiendas Confessiones sæcularium, non posse audire Confessiones Monialium sine speciali approbatione pro ipsis; Et hoc etiam clare habetur ex declaratione Sacræ Congreg. missa ad Episcopum Abulensem anno 1593. & relata ab Arauxo *in Select. tract.1. quæst.8. sect.3. num.15.* in qua decernitur, quod approbatus ad audiendas Confessiones certi generis Personarum, vel in certa Ecclesia, non censetur approbatus simpliciter, ac proinde quod non potest virtute Jubilæi eligi ad audiendas Confessiones aliarum Personarum, aut extra Ecclesias sibi designatas, & sic tanto minus ad audiendas Confessiones Monialium sine specifica approbatione pro ipsis; Viva *q.9. art.2.* Molfesius, Pellizarius, Alfons. de Leon., Faustus & alii. Et sic etiam 12
potest dici, quod approbatus pro Monialibus unius Monasterii, neque tempore Jubilæi censetur approbatus pro Monialibus alterius Monasterii; cum Clemens X. in sua Constit. incip. *Superna* absolute, & simpliciter statuat, ut jam declaraverat Sac.Congreg. Conc. super Constit. Gregor. XV. incip. *Inscrutabili* in responsione ad nonum : *Approbatos pro audiendis Confessionibus Monialium unius Monasterii minime posse audire Confessiones Monialium alterius Monasterii*.

Confessarius præsentatus ad Confessiones excipien- 13
das Monialium Regularibus subjectarum, debet vel absolute rejici, vel per totum triennium approbari, non vero ad tempus brevius, prout declaravit, & respondit Sac. Congreg. Episcoporum, & Regular. *in Cataniens. ad favorem PP. Minorum de Observan-*

tia sub die 4. Maii 1698. rescribendo Episcopo prout sequitur: *Riferito in Sac. Congr. dall' Eminentissimo d' Adda tutto ciò che V. S. ha rappresentato in ordine all'approvazione fatta da lei per un sol anno del Confessor Ordinario deputato dal Provinciale della Provincia Osservante di Sicilia per le Monache del Monastero di S. Chiara d' Adernò di cotesta Diocesi, soggetto all' Ordine de' Minori Osservanti di S. Francesco, questi Eminentissimi miei Signori sono stati di senso, ch' ella o ammetta il Confessor deputato a compire il Triennio, o assolutamente lo rigetti, e che in avvenire debba così osservarsi dal principio dell'approvazione di simili Confessori. Glielo significo, ed il Signor Iddio la prosperi.*

14 Nulla ex Monialibus, quæ subjiciuntur Regularibus, sentiens se non gravatam mortali culpa, potest de venialibus valide confiteri Sacramentaliter cuicumque Sacerdoti non approbato ab Ordinario prout rescripsit Sac. Congregat. Concilii *in Januensi 9. Junii* 1657. apud Nicol. *in lucubrat. Canon. to.2. lib.3. tit.1. n.11.* Pascucc. *in compend. ad consult. Canon.* Jacobi Pignatell. *part.2. tit. de Monialibus.*

Supplementa Auctoris.

15 Quo ad dicta in hoc *art. num.*4. advertendum nunc est, Prælatos Regulares, scilicet Generales, & Provinciales posse licite & valide excipere Sacramentales Confessiones Monialium sibi subjectarum, absque approbatione, & facultate Episcoporum, solidissime ostendi, & probari in Appendice Tract. VI. Cursus Theologiæ Moralis celeberrimi Collegii Salmaticensis Edition. Venetæ *anni* 1755. *apud Nicolaum Pezzana, cap.6. punct.* 2. *§.1. num.*74. ad quæsitum: An Prælati Regulares indigeant speciali approbatione Episcopi Diœcesani pro excipiendis confessionibus Monialium, quæ sub gubernio eorum existunt? Relatis prius contrariis sententiis, & argumentis, statim *sub num.*75. sic concluditur: Sed his non obstantibus, dicendum est, Prælatos Regulares, scilicet Generales, & Provinciales non indigere approbatione Episcoporum, ut confessiones Monialium, quæ ipsorum Regularium jurisdictioni subduntur, licite & valide excipere queant. Quæ quidem sententia definita fuit auctoritate & declaratione SS. D. N. Benedicti XIII. qui in Bulla incip. *Pastoralis Officii §. 8.* sic expresse præsentem difficultatem resolvit; ibi: *ab hujusmodi tamen lege & ordinatione ad supplicationem dilecti filii nostri Ludovici S. R. E. Cardinalis Belluga, & Moncada nuncupati, eximimus Superiores Generales, ac etiam Provinciales cujusvis Ordinis Regularis, quibus, ut Confessiones Monialium sibi subjectarum dumtaxat absque illiusmodi speciali approbatione Episcopi Diœcesani audire licite & valide possint, permittimus, & indulgemus.* Et ibidem *num.* 76. sic subjungitur: Probatur resolutio hac unica ratione (qua forte motus SS. Benedictus hanc exceptionem posuit) quia quoties aliquis est verus Parochus respectu aliquorum, non indiget approbatione Episcopi pro audiendis eorum confessionibus; sed Prælati Regulares, Generales, & Provinciales sunt veri Parochi suarum Monialium: ergo possunt absque speciali Episcopi approbatione illarum confessiones audire. Probatur minor. Generalis, & Provincialis habent jurisdictionem ordinariam in Moniales, quæ sunt sub eorum regimine, suntque veri earum Pastores, non secus ac Domini Episcopi; (sic diximus de Privilegiis *cap.* 4. *num.*1. & 2.) sed Episcopi sunt vere Parochi suarum ovium, ergo & Prælati Regulares, Generales, & Provinciales sunt vere Parochi suarum Monialium. Confirmatur. Nam Summus Pontifex conferens Superioribus Religionum jurisdictionem ordinariam in ordine ad confessiones Monialium illis subjectarum, ipso facto illos judicat idoneos, & consequenter illos approbat. Si ergo illos approbat, Episcopi approbatio minimè requiritur. Explicatur. Jurisdictio ordinaria expedita, & absoluta est officio Generalis, & Provincialis annexa; sunt enim Parochi respectu suorum subditorum, & ad obtinendum Generalis, vel Provincialis Officium nulla requiritur Episcopi approbatio; ergo nec ad fruendum jurisdictione ordinaria expedita, & absoluta opus est illis Episcopi approbatione; ergo nec pro audiendis confessionibus Monialium suæ jurisdictionis erit necessaria *Hæc ibi ad litteram.* Nec valet dicere, quod dicta Constitutio edita fuit tantummodo pro Regnis Hispaniarum; non valet inquam, quia etiam Constitutio Benedicti XIV. incip. *Suprema*, edita fuit solummodo pro Regnis Portugalliæ & Algarbiorum, & confirmata pro dictis Regnis alia ejusdem Pontificis Constitutione incip. *Ubi primum*. Et tamen idem SS. Pontifex ad eliminandas erroneas opiniones, ac pravas interpretationes quorumdam Doctorum volentium dictas duas Constitutiones, utpote ad Lusitaniæ regnorum ac ditionum opportunitatem accomodatas, & pro iisdem solummodo emanatas extra ipsa Regna non obbligare, & generalis definitionis & legis vim & auctoritatem habere temere negantium (sunt verba Pontificis) aliam edidit Constitutionem incip. *ad eradicandum pravum*, qua declaravit dictas duas Constitutiones, quamvis emanatas solummodo pro Lusitaniæ regnis atque ditionibus, tamen ubique locorum ac temporum generalis definitionis & legis vim & & auctoritatem habere. Et quidem merito; ubi enim eadem est ratio, eadem est legis dispositio: *L. ideo* 27. *ff. de legib.*, *L. Illud* 31. *ff. ad leg. Aquiliam, cap. inter corporalia* 2. *de Translat. Episcop.* cum similibus; cum ratio legis sit anima legis; *L. cum ratio* 7. *ff. de bonis damnatorum.*

Additiones ex aliena manu.

Num Moniales ex lege fundationis, tum ex consuetudine jus habere queant eligendi in Confessarium aliquem ab Episcopo approbandum? Affirmat Zypæus *consult. Canon. lib.3. tit. de Regular. consult.5. num.7.* 16

De eo quoque novissime disputatum fuit in Sacra Congregatione Episcoporum, & Regularium negotiis proposita, an Moniales ex consuetudine eligere in Confessarium valeant aliquem de approbatis ab Episcopo, fierique ab ipsis hæc electio possit absque interventu Episcopi, vel alterius ab ipso destinandi, & demum teneatur Episcopus Confessarium ab iis electum confirmare; resolutumque fuit, posse Moniales vigore consuetudinis eligere in Confessarium aliquem 17
de approbatis ab Episcopo, modo tamen approbatus ille sit pro Monialibus: & electionem fieri posse ab iis absque Episcopi, vel ejus deputati interventu; & teneri Episcopum Confessarium ele- 18

19 ctum confirmare, quatenus non adsit legitima causa non confirmandi; vide resolutiones *in Brundusina Januarii* 1754. *& Febr.* 1755. *ad* 1. 2. *&* 3. *dub.*

Nota ex Editione Romana anni 1767.

20 Ex quo Benedictus XIII. in Bulla incip. *Pastoralis Officii:* ut notat. Clariss. Auctor *sup. num.* 15. (quamquam mihi percurrenti Constitutiones præfati Pontificis nullatenus occurrerit (*) pro Regnis Hispaniarum indulserit Generalibus, & Provincialibus Superioribus, ut Monialium sibi subjectarum Confessiones absque Episcopi approbatione audire possint: quomodo inde regula generalis firmetur, idem eis ubique locorum licere, non video. At, inquit, Benedictus XIV. Constitutiones *Suprema*, & *Ubi primum* editas pro Portugalliæ ditionibus, in alia Constitutione *Ad eradicandum*, declaravit ubique locorum definitionis vim sibi vindicare. Verum inclytus Canonista non ignorat differentiam, quæ intercedit inter Constitutiones, quæ pravum aliquod dogma, vel reprobandam aliquam consuetudinem rectæ Sacramentorum administrationi adversantem, damnant, & Constitutiones aliquod speciale Privilegium largientes. Priores firmam, & immobilem ubique locorum habent auctoritatem. Aliæ vero Provinciarum limites, in quorum favorem concessæ sunt, non excedunt. Hæc vel ipsis tironibus notissima sunt. Ex his prudens discere potest lector, non omnia privilegia, quæ nonnunquam a quibuscumque venditantur, secluso examine, esse admittenda.

AQUA BENEDICTA.

---

1 Aqua benedicta est duplex; Una ordinata ad consecrationem, vel reconciliationem Ecclesiæ pollutæ sanguine, vel semine, quæ benedicitur solum ab Episcopo cum vino, & cinere, ut *in Cap. Proposuisti* 4. *& cap. Aquæ* 9. *de Consecrat. Eccles.*
2 *vel Altaris.* Alia ordinata ad aspersionem hominum, vel domorum, & aliarum rerum inservientium ad usum nostrum, & ad repellendos invisibiles inimicos, quæ benedicitur a Sacerdote cum Sale, ut *in*
3 *cap. Aquam sale compersam, de consecrat. dist.* 3. Quam Diaconi benedicere non possunt, ut colligitur ex dicto *cap. Aquam sale* &c. *& ex cap. Perlectis §. Ad Presbyterum dist.* 25., ubi dicitur quod *ad Presbyterum*
4 *pertinet benedicere Dona Dei.* Et ideo cum hujus aquæ lustralis benedictio sit certe Ordinis Sacerdotalis, si fieret a Sacerdote excommunicato, vel suspenso, ipse Sacerdos evaderet irregularis; *argument. c. Si quis Episcopus* 1. *&* 2. *caus.* 11. *q.* 3. *cap. Cler. cap. Latores, cap. Illud, & cap. Fraternitati tuæ, de Clerico excommunicato celebrante.*

5 Aqua benedicta non est Sacramentum, quia non infundit gratiam, nec remittit peccata ex opere operato, sed solum est quoddam Sacramentale aliquo modo delens venialia, in quantum excitat mentem ad quamdam elevationem, & devotionem actualem, quæ est virtualis contritio de venialibus, et diluens; Unde aqua benedicta habet virtutem hominum sanctificativam, in quantum excitat devotionem, & purificativam, in quantum per eam venialia diluuntur, & ablutivam sterilitatis rerum mundanarum, sicut sal sub Eliseo sanavit aquæ, & terræ sterilitatem 4. *Reg. c.* 2. *n.* 20. 21. *&* 22. (*) Hinc Tirinus in hunc locum, & Gavantus, quibus præiverat Rabanus Maurus *de Instit. Cleric. lib.* 2. *c.* 55. Aquæ benedictæ institutionem ab Elisei similitudine repetunt, eamque S. Matthæo Apostolo tribuunt; alii tamen S. Clementi I., plerique S. Alexandro I. de quo *adnot.* 3., & virtutem aversivam insidiarum Diaboli, & defensivam a malis phantasmatibus; (*) Vide quæ de S. Hilarione narrat in ejus vita S. Hieronymus. Rident hæc Isaacus Casaubonus, & Joannes Savaro; sed pro meritis castigantur ab Heriberto Rosvveydo, Theophilo Raynaudo, aliisque, de quibus Sala in notis ad Card. Bona *Rer. liturgic. lib.* 1. *c.* 20. *T.* 11. *p.* 82. *seqq.*. Alexander I. *Ep.* 1. *c.* 5. *& cap. Aquam sale conspersam* 20. *dist.* 30. *de consecrat.* (*) (Conficta hæc epistola fuit a Pseudo-Isidoro, qui in libro Pontificali hæc de Alexandro legerat: *hic constituit aquam aspersionis cum sale benedici in habitaculis hominum.* Quisquis tamen aquæ benedictæ primus auctor fuerit, iis minime assentiri possum, qui hujus lustralis aquæ origines vel a fontibus, ac lavacris olim in templorum aditu positis, vel ab Ethnicorum expiationibus repetunt. Nam & diversissimi generis est aqua benedicta ab illis fontibus, & ab Hebræorum aqua sacra potius quam a Gentilium cæremoniis est ea repetenda. Vide Cl. Lazerum in diatriba *de falsa veterum Christianorum rituum a ritibus Ethnicorum origine §.* 2. *num.* 10. *seq.*,) ubi sic præcise habetur; *Aquam sale conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur; Quod & omnibus Sacerdotibus faciendum esse mandamus; nam si cinis vitulæ sanguine aspersus populum sanctificabat, atque mundabat, multo magis aqua sale aspersa, Divinisque precibus sacrata populum sanctificat, atque mundat. Et si sale asperso per Eliseum Prophetam sterilitas aquæ sanata est, quanto magis Divinis precibus sacratus sal sterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos sanctificat, atque mundat, & purgat, & cætera bona multiplicat, & insidias Diaboli avertit, & a phantasmatum versutiis homines defendit?* & sic colligitur etiam ex *cap. Nec quemquam distinct.* 4. *de consecr.* Quod aqua lustralis, seu benedicta, ex opere operato deleat peccata venialia, est plurimorum Auctorum, & quidem gravissimorum, opinio apud Paulum Mariam Quarti *de Benedictionibus tit.* 1. *sect.* 5. *dub.* 3. *& tit.* 3. *prælud.* 3. & Dianam *part.* 3. *tract.* 4. *resol.* 61. quam opinionem Didacus Nugnus *in* 3. *part. tom.* 2. *qu.* 87. *art.* 3. *diff.* 2. sic defendit. Sicut Sacramenta novæ legis elevantur a Deo ad causandam gratiam physice, & realiter per verum contactum physicum realem ad modum rerum naturalium, quia scilicet materia sensibilis vere tangit animam tactu reali, non quidem contactu quantitativo, propter quod appellatur contactus

(*) Extat *Tom. XII. Bullar. Rom. edit. Rom.* 1736. *& est ordine CXIX.*

tactus virtualis; est nihilominus contactus realis, & entitativus, sicut Angelus vere, & realiter tangit Cœlum, quando illud movet. Ita similiter aqua benedicta elevatur a Deo, ut vere, & realiter tangat animam tactu illo, qui appellatur virtualis, propterea quod non est quantitativus, & nihilominus ille contactus est realis, & entitativus, quo medio aqua movet ipsam animam, remittendo, & realiter corrumpendo veniale peccatum. Et sicut in adultis semper requiritur aliquis actus, ut Sacramenta causent gratiam; qui tamen actus vel non est secundum se sufficiens ad tantam gratiam, quanta est illa, quæ causatur de facto in Sacramento: & sic verum est, quod Sacramenta causent gratiam ex opere operato; Ita similiter licet ad hoc, quod aqua benedicta remittat peccata venialia, semper requiritur aliquis actus, tamen vel actus non est sufficiens ad peccata venialia remittenda, vel saltem non est sufficiens ad omnia illa, quæ de facto remittuntur per aquam benedictam. Et sic verificatur proprie, & rigorose, quod ipsa aqua benedicta ex opere operato remittit peccata venialia, ad quod tamen non est necessarium, quod maneat in illa aliqua qualitas permanens, sed sufficit ipsa elevatio divina, quæ est motus transiens. Ita Nugnus *loc. cit.* Bellarminus *lib.3. de Eccl. triumph. cap.7.* ait expresse aquam benedictam valere *ad deletionem venialium.* Et deinde ad probandum, quod *Recte ad effectus supernaturales efficiendos, & significandos utimur aqua, oleo, aliisque rebus benedictione consecratis*, subjungit, quod quemadmodum sanguis Christi applicatur per Baptismum, & Pœnitentiæ Sacramentum, ad delenda omnia peccata: ita etiam applicatur per Sacramentalia, & Orationem Dominicam, ad delenda venialia in eo, qui est in gratia. Et *lib.2. de Sacram. cap.31.* concludit, esse probabile, posse Ecclesiam instituere novas cæremonias, ut exorcismos, aquam benedictam, &c. non quidem ad justificandum impium, sed ad alios effectus spirituales, per applicationem Christi meritorum: ita ut ex opere operato illos effectus producant; quomodo Sacramenta ex opere operato justificant. Christus enim sine dubio meruit Ecclesiæ suæ, non solum gratiam, sed etiam omnia alia beneficia, quæ illi utilia esse possunt. Et quidem ad gratiam, & justificationem impii consequendam, instituit ipse Sacramentum, quibus applicentur ipsius merita; nec licet jam alia signa instituere ad effectum illum principalem: ad alia beneficia minora reliquit Ecclesiæ potestatem, ut instituat signa, quibus applicentur ipsius merita. Hæc Bellarminus; vide etiam Azorium *p.1. l.4. c.11. qu.4.*

Prodest etiam aqua benedicta, aspersa super Sepulchra, animabus purgatorii; Apud P. Mendo *in Append. ad Bull. Cruc. disp.4. c.2.* habemus quod *in perillustri Canonicorum Regularium S. Augustini Cœnobio Legionen. sub titulo S. Isidori extructo extat in Bibliotheca Vita S. Martini Canon. Regul. ibidem sepulti, in qua refertur, eum, dum viveret, familiaria habuisse colloquia cum anima Sacerdotis defuncti in Purgatorio vexata, ab eaque plura didicisse circa animarum cruciatus, inter quæ id fuisse illi significatum, animas Purgatorii refrigerium in cruciatu ignis sentire, quoties fideles sepulchra suorum corporum aqua benedicta aspergebant, idque in se ipsis experiri, quod experitur quis in hac vita, dum nimio calore vexatur, si aspergatur aqua.* Hinc P. Cavalieri *in Agenda Defunctorum cap.15. Decr.48. num.4.* non sine fundamento asserit, aspergi cadaver aqua benedicta non tantum ad expellendos Dæmones, ne ei illudant, aut fidelium orationes impediant; sed etiam *in symbolum desiderii nostri, quo defunctorum animas cœlesti rore aspergi optamus, unde illis Purgatorii ardor mitigetur, & omnino extinguatur.* Ex veteri quodam libro Sacerdotali Marsilius Columna *in Hydragiologia sect.2. c.2.* profert etiam hoc decretum a Nannetensi Synodo promulgatum: *Omnibus diebus Dominicis unusquisque Presbyter in sua Ecclesia ante Missarum solemnia aquam benedictam faciat, in vase nitido, & tanto mysterio conveniente, de qua populus intrans Ecclesiam aspergatur; & atrium ejusdem Ecclesiæ cum crucibus circumeundo similiter aspergat, & pro animabus ibidem quiescentibus oret.* Eadem ferme recitant Centuriatores *Cent.10. cap.6.* ex libro 1. Rheginonis de Disciplina Ecclesiastica *cap.110.* & ex Burchardo Vormatiensi *lib.2. cap.12.* P. Meratus in Gavantum *tom.1. part.4. tit.19. num.1.* Atque inde fortassis orta consuetudo illa, quam stetisse apud priscos Ecclesiæ Fideles tradit ex Casalio P. Cavalieri *in Agenda Defunct. cap.15. Decr.9. num.6.* tum Crucem, tum aquam benedictam in sepulchris ipsis una cum cadaveribus recondendi. Consule P. Raynaudum *in Heteroclit. Spiritual. t.15. par.2. sect.3. punct.12. q.5.* & *T.16. sect.2. punct.5.* ubi suo more doctrinam hanc mirifice illustrat.

Aquæ lustralis benedictio est facienda singulis quibusque diebus Dominicis (exceptis Dominicis Paschæ, & Pentecostes; ut habet Gavant. ex Missali Rom. *in Manuali Episc. verb. Aqua benedicta*). Et ea aspergendus est populus, & Altare cum Antiphona *Asperges*, vel alia, quæ pro tempore occurret, & Psalmo, vel versu *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.* Sic expresse *Concil. Ravennaten. sub Clemente V. cap.9. Leo IV. homil. de cura Pastorali. Concil. Mediolanen. 1. p.2. tit. de Officio Sacristæ.* Et hæc aquæ benedictæ aspersio in Dominicis diebus fieri debet per ipsum Celebrantem, etiamsi sit prima Dignitas, vel alia Dignitas, non obstante contraria consuetudine, quæ potius corruptela, quam consuetudo dici debet, cum sit contra Rubricas Missalis Romani, & dispositionem Cæremonialis Episcoporum *lib.2. c.30.* quæ tollit omnem contrariam consuetudinem; Sacra Congr. Rituum *in Perusina 29. Novembris 1632.* Et quo ad hujus aquæ benedictæ aspersionem est sciendum, debere fieri singillatim quibuscumque Dignitatibus, & Canonicis, incipiendo ab iis, qui in dextero cornu existunt, non unico ictu in circulum; Sacra Congr. Rit. *in Perusina 20. Decembris 1601.* 6 7 8 9

10 Aqua benedicta, vel Oleum benedictum, si deficere videatur, & alia aqua benedicta, vel Oleum benedictum haberi non possit, potest reparari per additionem alterius aquæ non benedictæ, vel respective alterius olei non benedicti in minori quantitate, quia tunc tota aqua fiet benedicta, sicuti totum oleum redditur benedictum: *cap. Quod in dubiis 3. de consecrat. Eccles. vel Altar.* quia ut ait Glossa ibi *verb. Consecrato: Sacrum tamquam Dignius trahit ad se non sacrum.* Et sic disponit Ritual. Roman. *rubr. de Sacramento Baptismi, & Extremæ Unctionis*; Et talis.

talis creditur esse voluntas Ecclesiæ, quam usus, & Doctorum traditio confirmat.

11 Aquæ benedictæ Aspersorium Episcopo accedenti ad Ecclesiam debet ministrari a prima Dignitate, vel Digniore Canonico; Sacra Congreg. Rit. *in Salmantina 16. Julii 1605. & in Sarzanensi 12. Martii*
12 *1612.* Accedenti vero ad Ecclesiam Collegiatam, seu ad quamcumque aliam, etiam Regularium, porrigendum est a Digniore illius Ecclesiæ, ad quam accedit Episcopus, sive Legatus, sive alius Prælatus, non vero a Dignitate, vel primo Canonico Ecclesiæ Cathedralis, quatenus ibi adsit; Sacra Congr. Rit. *in Camerinensi 15. Martii* 1608. ibi: Sacra Rit. Congr. *inhærendo aliis decretis alias hac de re emanatis censuit Aspersorium aquæ benedictæ porrigendum esse Episcopo a Priore Ecclesiæ Collegiatæ, dum ibi accedit Episcopus; non autem a prima Dignitate, vel primo Canonico Ecclesiæ Cathedralis*; & idem resolvit *in una Bononiensi 14. Februarii* 1632. ibi; Sacra Rit. Congreg. respondit, *Aspersorium Eminentissimo, & Reverendissimo Domino Cardinali Legato aliquam Ecclesiam occasione publicæ Processionis, seu quacumque alia de causa ingredienti, non ab Archidiacono, seu aliis de Capitulo Metropolitanæ porrigi debere, sed a Digniore illius Ecclesiæ, ad quam Eminentissimus, & Reverendissimus Cardinalis Legatus accedit, & ita in posterum servari mandavit*: & iterum *die 8. Februarii* 1648. ibi: Sacra Rit. Congreg. respondit, *Episcopo Rhegiensi extra suam Cathedralem in aliam Ecclesiam, sive Sæcularium, sive Regularium ingredienti Aspersorium porrigi debere per Digniorem illius, ad quam Episcopus accedit, & nullo modo per Dignitates, aut Canonicos Cathedralis, & ita in casu proposito servari mandavit*. Et rursus declaravit *die 12. Martii* 1665. in causa inter Archiepiscopum, & Abbatem ac Monachos S. Vitalis Ravennæ, quod accedente Domino Archiepiscopo ad præfatam Ecclesiam una cum Capitulo Metropolitano ad exercendum Pontificalia in die Festo, debeat Abbas tradere, & porrigere Aspersorium aquæ benedictæ eidem Archiepiscopo immediate, non autem Archidiacono, vel alteri de Capitulo, qui illud porrigat Archiepiscopo; Et cum fuerint pro parte dicti Capituli exhibiti articuli ad probandum ex Litteris remissorialibus antiquam consuetudinem porrigendi per Abbatem Aspersorium primæ Dignitati, ead. Sacra Congr. *die 6. Junii 1666. denegandas esse censuit*.

13 Prælato Referendario, & Gubernatori Civitatis, accedenti ad Ecclesiam datur aqua benedicta per contactum Aspersorii ab aliquo Ministro cotta induto, non autem per traditionem Aspersorii, quo seipsum signet, & alios per Aspersionem, ut auditis partibus Sacra Congr. Rituum declaravit *in Æsina 7. Junii* 1704.

Supplementa Auctoris.

14 Aqua benedicta non se signat Sacerdos, dum e Sacristia celebraturus procedit. Sic expresse eruditiss. P.Cavalieri in *agenda defunctorum cap. 12. num. 3.* ubi ineluctabile argumentum desumit ex Rubrica, quæ nulla mentione facta super Crucis signo, Sacerdotem manu sinistra tenentem Calicem, & manu dextera super bursam ad Altare facit incedere, ubi quoties requirit signum Crucis, illud semper aperte indicat. Et urget adhuc, quod eadem Rubrica, Cruci tum Sacristiæ, tum Altaris majoris, si ante illud Sacerdotem transire contingat, velato capite reverentiam præscribit, ne detracta e bursa manu (concordes exponunt Auctores) aliquid e Calice decidat. Hinc, quum quid simile facile evenire posset, si Sacerdos, dum e Sacristia ad Ecclesiam procedit, sumere deberet aquam lustralem, & se signo Crucis signare, & aliunde insuper facile humectaret bursam; quid unquam per silentium super Crucis signo credi potest voluisse Ecclesiam, nisi quod hoc minime fiat? Hæc ille; & quidem recte, nam hanc praxim vigere apud Sacerdotes Rubricarum exactos observatores scio.

Notat insuper idem Cavalieri *loc. cit. num. 2.* ex Severo Patriarcha Alex. *in Ordine Oblationis, Biblioth. PP. Tom. 12. pag. 734. edit. Lugd.* 1677. quod antiqui ante amictum ter se signabant, & manu tantum; Rubrica vero signi Crucis non meminit, unde præter Rubricam deprehenduntur agere, qui hoc loco se signant, & adhuc peccant contra consuetum morem, qui in hujusmodi signo a fronte ad pectus ducunt amictum. Immo petita venia fidenter subjungit, quod se gerunt contra Rubricam; quam credit substituisse oscula crucum in amictu, manipulo, & stola loco trium signorum Crucis, quæ sumptioni sacrarum vestium veteres solebant præmittere. Ex quibus tandem *num. 3.* concludit, superfluum adhuc esse illud signum Crucis in egressu Sacerdotis e Sacristia, quod jam idem Sacerdos in Sacristia æquivalenter egit in recensitis osculis trium Crucum, & formaliter statim debet agere, antequam ante Altare Missam inchoet, juxta illum consuetum in Ecclesia morem, initium quodlibet auspicandi a salutifero Crucis signo. Hæc P. Cavalieri, qui eamdem quæstionem denuo proponit, & similiter resolvit *tom. 5. Oper. cap. 7. num. 26.* novisque argumentis, & auctoritatibus confirmat; quibus addi potest P. Laboranti *lib. 1. Direct. sacr. part. 2. tit. 2. num. 141.* 15

Liceat hic nonnullas quæstiones apponere ad ejusdem materiæ complementum aliquod. Primo igitur quæritur: Utrum unica benedictione possint benedici plures fontes aquæ inter se distantes? Respondet P. Quarti *tit. 3. de benedict. sect. 1. dub. 3. nu. 209.* posse valide, & licite, modo sint coram benedictionis ministro, & modo idem minister post orationes, vel exorcismos, accedat ad singulos fontes, quando facienda est mixtio salis cum aqua. Ratio est, quia sufficit præsentia moralis coram ministro.

Quæritur secundo: An liceat Aquæ bened. miscere parum aquæ rosaceæ ob fragrantiam? Respondet P. Quarti cit. *dub. 5. n. 211.* in parva quantitate non esse illicitum; tum quia nulla apparet indecentia; tum quia consuetudo ita obtinuit, scientibus & non contradicentib. Episcop.; tum deniq; a pari, quia cum incenso benedic. misceri solent alia aromata melior. odoris.

Quæritur tertio: An, & quale peccatum esset, si quis exponeret aquam non benedictam pro benedicta? Respondet P. Quarti cit. *dub. 6. num. 212.* si id fieret data opera, vel ex gravi negligentia, fore peccatum veniale, secluso contemptu, vel fine moraliter malo; quia in hoc non apparet irreverentia gravis contra Religionem, nec grave damnum aliorum; sicut nec graviter peccaret, qui daret alteri cande-

candelam non benedictam pro benedicta. Nec valet paritas Reliquiarum, in quibus hujusmodi fraus committi nequit sine peccato lethali; quia Sanctorum Reliquiæ sunt in superiori ordine rerum sacrarum, & majori veneratione dignæ. De facto numquam permittit Ecclesia sacras Reliquias in terram projici, vel conculcari, cum tamen sæpissime contingat aquam benedictam in terram cadere, quando asperguntur fideles, nec ulla adhibetur cautela, ne a prætereuntibus teratur pedibus.

Quæritur quarto: Utrum ad consequendos effectus aquæ benedictæ requiratur ejusdem contactus physicus? Respondet P. Quarti *loc.cit. dub.7. n* 213. sufficere contactum moralem, qui censetur intervenire, quoties aspersio aquæ acceptatur a personis, ad quas dirigitur, signo aliquo, ex. gr. inclinatione, aut simili gestu: vel si fiat aspersio super res insensibiles, quoties intentio aspergentis ad eas dirigitur, quamvis aqua non pertingat physice ad illas; tum quia secundum Ecclesiæ usum fieri solet aspersio hujusmodi aquæ, vel in Choro super Clerum, vel in Ecclesia super populum in tali distantia, ut vix aqua ad paucos pertingat, & tamen omnes censentur aspersi, & participes fructus inde provenientis; tum etiam a pari, quia quando benedicuntur palmæ, vel candelæ &c. præsertim in magno numero, certum est aquam non pertingere ad singulos ramos, vel candelas, & tamen omnes censentur benedictæ, & aqua sanctificatæ; tum denique a simili, quia ad valorem, & effectum Sacramenti Ordinis sufficit contactus moralis materiæ, juxta probabilem multorum sententiam.

Quæritur quinto: Quale peccatum sit, Aquam benedictam profanare, si quis ex. gr. citra scandalum tamen aut contemptum, aqua benedicta uteretur ad humectandum atramentarium, scripturus præsertim res turpes aut peccaminosas? Respondet P. Coronelli *in Biblioth. univ. tom.*1. *pag.* 1090. hoc, secundum aliquos, nullum fore peccatum lethale, quia ille abusus aquæ benedictæ fit solo animo humectandi atramentum; aqua vero suam omnino perdit benedictionem statim ac usum aquæ deperdit. Ita ex Castropal. *tom.*2. *tr.*8. *disp.*1. *punct.*6. *num.*25. Sed probabilius, ac tutius esse ait, hujusmodi abusum non posse fieri sine peccato lethali, tum propter indecentiam, atque irreverentiam gravem; tum quia, ex Azor. *part.*1. *Instit. mor. lib.*9. *cap.*9. *quæst.*7. id, quod cultui divino consecratum est, non debet in usus profanos, & multo minus peccaminosos converti; Cassian. a S. Elia *vers. Aqua* §.4.

Quæritur sexto; An usus Aquæ benedictæ sit prohibitus excommunicatis? Aliqui docent esse prohibitum ita, ut venialiter peccet excommunicatus, si ea se aspergat, quia privatur communibus Ecclesiæ suffragiis, inter quæ numeratur aqua benedicta, quippe quæ totam vim suam habet ex meritis & intercessione Ecclesiæ; Bonac. *de excomm. disp.*2. *quæst.*2. §.2. *num.*9. Alii tamen cum P. Quarti cit. *dub.*8. *num.*214. sustinent, tanquam probabilius, quod quamvis excommunicati non possint aqua benedicta uti, tanquam bono communi, seu communi Ecclesiæ suffragio, videlicet ad consequendos ejus effectus ex meritis Ecclesiæ, a quibus sunt exclusi, possunt nihilominus ea uti, tanquam re sacra, & instrumento suæ privatæ devotionis, sicut possunt uti signo Crucis Rosario, vel Corona B. V. tunsione pectoris, & aliis similibus rebus sacris, quarum aliquæ inter Sacramentalia computantur.

Quæritur septimo: An tempore Interdicti fieri possit aspersio Aquæ benedictæ? Respondet P. Coronelli *loc. cit. pag.*1092. posse fieri, dummodo populus sine ulla solemnitate aspergatur; Sayr. *de cens. lib.*5. *cap.*6. Tabiena *v. Aqua n.*5. & 23. Cassian. a S. Elia *v.* Aqua §.3.

Quæritur ultimo: Utrum Aqua benedicta vendi possit sine labe Simoniæ? Respondet P. Raynaudus *Tom.*16. *in Heterocl. Spirit. Sect.*2. *Punct.*5. eam non posse vendi pretio majore, eo quod sit consecrata. Sic enim admitteretur Simonia, ut recte statuit Mich. Lochmajer *in Parcch. Curat. tit. ult.* & Gul. Redoan. *tract. de Simon. p.*3. *c.*18. P. Valentia *t.*3. *disp.*6. *qu.*16. *punct.*2. *qu.*5. negat aquam benedictam vendi posse etiam ratione materiæ, & eam venditionem damnat Simoniæ. Marsilius Columna *in Hydragiol. sect.*2. *c.*7. *num.*45. anceps videtur, an facultas portandi aquam benedictam vendi possit; quamvis ait esse aliquorum sententiam, quod ea facultas vendi possit. Verum quod aqua benedicta, quatenus elementum, sit vendibilis, est communis sententia, ut notat Suar. *de Simon. cap.*14. *num.*6. 7. & 10. Neque sane est fundamentum idoneum, asserendi eam elementi invendibilitatem, quia ut sic non est res sacra. Unde sicut calix consecratus, quamvis non possit vendi ratione consecrationis, potest tamen vendi quatenus aureus, vel argenteus; ita & aqua. Et idem est de materia remota Sacramentorum, quam constat vendi posse, ut recte statuit Suarez *de Simon. cap.*11. *n.*2. retundens *cap.*14. *a num.*5. varias distinctiones, sub quibus aliqui Doctores asseruerunt, Sacramentalia vendi non posse quoad materiam, contrarium adstruens, ut simpliciter verum.

ARBITER, ARBITRATOR.

SUMMARIUM.

1 *Arbiter quid sit, & quotuplex*, ad n.6.
7 *Arbitri juris necessarii, & voluntarii in quo differant*, ad n.12.
13 *Arbitratores quinam sint, & in quo differant ab Arbitris*, ad n.18.
19 *Arbiter in quo differat a Judice*, ad n.22.
23 *In Arbitros compromittere quis possit.*
24 *Arbiter quis esse possit*, ad n.35.
36 *Compromissum an fieri possit in Judicem etiam respectu causæ coram ipso agitatæ*, ad n.37.
38 *In Arbitros an fieri possit Compromissum, & quorum arbitrio standum sit in decisione causæ*, ad num. 44.
45 *De quibus, & qualiter Arbitri ferre possint arbitrium*, ad n.54.
55 *Super quibus fieri possit Compromissum in Arbitros*, ad n.63.
64 *Effectus Compromissi in Arbitros, & Laudi per ipsos pronunciati*, ad n.73.

74 *Quid?*

1 Arbiter dictus est ab arbitrando, censendo, & æstimando: Est enim Arbiter quilibet vir bonus ad aliquod negotium æstimandum, & terminandum, assumptus, ut sic quid sibi de re aliqua videatur, pronunciet. Sic Doctores communiter per text. *in l. Quis tom.* 52. *Cod. de Decurionibus*.

2 Arbitri vocabulum varias habet acceptiones: Interdum sumitur pro teste, ut Genes. *c.39. n.*11. ibi; *Accidit autem quadam die ut intraret Joseph domum, & operis quidpiam absque Arbitris faceret*. Aliquando accipitur pro domino alicujus rei, de qua pro suo arbitrio, seu libito disponere potest, unde *quisque dicitur rei suæ moderator, atque Arbiter*; *leg. In re mandata* 25. *Cod. Mandati*. Quandoque Arbiter capitur pro Judice, sive ordinario, sive delegato, ut *in l. Arbitro 9. & l. Si ab Arbitro* 10. *ff. Qui satisdare cogantur*, *leg. Quisquis* 6. *Cod. de postulando*.

3 Proprie autem, & magis stricte quantum ad nostrum propositum, Arbiter est is, qui sive ex Juris, seu Legis præscripto, sive ex partium conventione constituitur, seu eligitur, ut circa exortam controversiam suum arbitrium, seu judicium pronunciet. *Sic in re Communis*.

4 Arbitrorum duplex est genus: Alii enim sunt Arbitri Juris seu necessarii, & alii Arbitri voluntarii, seu Compromissarii, *Communis* per text. *in l. Societatem 76. ff. pro Socio*.

5 Arbitri Juris, sive necessarii sunt illi, qui ex necessitate, ac præscripto Legis, aut Statuti, vel a Judice, vel a partibus constitui debent, & de istis varia habentur exempla in Jure, ut *in cap. Suspicionis 39. de Officio Delegati, cap. Si contra* 4. & *cap. Ab Arbitris* 11. *eod. in 6.* ubi jubentur eligi Arbitri ad cognoscendum, cur Judex pro suspecto recusetur? item *in cap. Pastoralis* 14. *de Rescriptis*, ubi statuitur eligendos esse a partibus Arbitros ad dijudicandam caussam inter diversos Judices super revocatione Litterarum Apostolicarum discordantes. Item *in cap. Si Clericus* 46. *caus.*11. *quæst.*1. ubi si Episcopus cum Clerico sibi subdito controversiam habeat, ea decernitur decidenda per Arbitros de utriusque partis consensu electos. Et sic de aliis. *Communis*.

6 Arbitri voluntarii, seu Compromissarii sunt illi, qui sponte, & nullo Jure præcipiente, ex libero partium consensu, seu Compromisso constituuntur; Hinc dicuntur *Voluntarii* ad denotandum, quod nulla Juris, seu Legis necessitate, sed libera partium voluntate eliguntur, & *Compromissarii* appellantur, quia ex concordi partium compromisso assumuntur. *Communis*.

7 Arbitri Juris, seu necessarii in multis differunt ab Arbitris voluntariis, seu Compromissariis. Primo quia Arbitri Juris, seu necessarii compelli possunt ad hoc munus suscipiendum; *cap. Cum specialis* 61. *de appellat.* Arbitri autem voluntarii, seu Compromissarii compelli non possunt ad illud munus, seu Compromissum acceptandum, sed libere illud possunt suscipere, aut respuere, prout eis placuerit, *l. Labeo* 3. *ff. de Receptis, qui arbitrium receperunt*. Et ratio hujus diversitatis est, quia Arbitri voluntarii, seu Compromissarii assumuntur libere, & extra necessitatem jurisdictionis ut dicitur *in cit. l. Labeo*, §. 2. & Arbitri Juris, seu necessarii assumuntur ex necessitate, seu præscripto Juris, habentque jurisdictionem; Unde sicut munus judicandi est necessitatis, & necessario acceptari debet *l. Munerum* 18. §. *Judicandi, ff. de muneribus, & honoribus*, ita etiam hoc munus arbitrandi, seu judicandi ex præscripto Legis; Pirhing *lib.* 1. *decret. tit.* 43. *n.* 4. Reiffenstuel *ib. n.* 20. & alii passim.

Quamvis autem Arbitri voluntarii, seu compromissarii ex dictis compelli nequeant ad compromissum acceptandum, compelli tamen possunt ad illud implendum, si acceptaverint, textu expresso *in cit. leg. Labeo*, §. 2. Nisi aliquod superveniens necessarium, ac grave impedimentum eos excuset, ut invalitudo, propriorum negotiorum necessaria occupatio, urgens profectio, inimicitiæ capitales inter eos, & litigatores, susceptum munus aliquod Reipublicæ, & hujusmodi; textu expresso in *leg. Licet autem* 15. & *leg. Et si* 16. *ff. de Receptis, qui arbitrium receperunt*; Pirhing *cit. n.* 4. Reiffenstuel *citato num.* 20., & alii passim. 8 9

Secundo differunt, quia Arbitri Juris, seu necessarii habent jurisdictionem, & quamdam coercitionem a Lege ipsius datam ad expedienda omnia, quæ ad caussam definiendam sunt necessaria, ut citare partes, testes compellere, eosque examinare, ac punire, si sint inobedientes; *cap. Suspicionis 39 de officio Delegati*, & ibi Glossa verb. *Ad quos omnia*. Arbitri vero voluntarii, seu Compromissarii nullam habent jurisdictionem, & coercitionem, sed tantum cognitionem, seu notionem quamdam, *l. Ait Prætor* 5. *ff. de re judicata*, ac notat Abbas *in cap. Cum dilectus* 6. *n.*3. *de Arbitris*. Isti enim Arbitri totam potestatem a partibus compromittentibus accipiunt: privati autem jurisdictionem, seu potestatem publicam conferre non possunt; *leg. privatorum* 3. *cod. de jurisdict. omnium Judic.* Hinc Arbitrii voluntarii, seu Compromissarii non possunt compellere testes ad comparendum, nec eos, si delinquant, punire, nec partibus compromittentibus imperare, nisi quatenus ipsæ per compromissum sponte se obligarunt; Glossa *in cit. cap. Cum dilectus 6. vers. Nisi de Arbitris*; Molina *tract.*5. *de justitia disp.*23. *num.* 11. Pirhing *loc cit. n.*3. Reiffenstuel *loc. cit n.* 18. & 19. & alii. 10

Tertio differunt, quia ab Arbitrio, seu Laudo Arbitrorum Juris, seu necessariorum appellari potest; *l. Arbitro 9. ff. Qui satisdare cogantur*, *cap. Ab Arbitris* 11 *de officio delegati in 6.* & Glossa final. *ibidem*. Ab Arbitrio autem, seu Laudo Arbitrorum voluntariorum, seu Compromissariorum appellari non potest; *l. Diem proferre* 27. §. 2. & *l. Non distinguemus* 32. §. 14. *ff. de Receptis, qui arbitrium receperunt*, *leg. Ex sententia* 1. *cod. de receptis Arbitris*. Et ratio diversitatis est, quia, cum partes compromittere in Arbitros Juris, seu necessarios teneantur necessitate Legis, seu coactione Judicis, æquum est, ut pars, quæ se gravatam sentit, ab eorum Arbitrio, seu Laudo, vel sententia appellare possit: E contra autem cum partes non necessitate Legis, nec coactione Judicis, 11

dicis, sed mera, & spontanea sua voluntate Arbibitros voluntarios, seu Compromissarios eligant, & se obligent ad standum eorum Arbitrio, seu Laudo, æquum est, quod non impugnent illud, & pars, quæ se gravatam sentit, sibi imputare debet, si omisso Judice competenti, a quo si læsa fuisset, appellare potuisset, voluit adire Arbitrum, a cujus Arbitrio, seu Laudo non datur appellatio, textu expresso in *cit. leg. Diem proferre* 27. §.2. *ff. de receptis*, ibi: *Stari autem debet sententiæ Arbitri, quam de re dixerit, sive æqua, sive iniqua sit, & sibi imputet, qui compromisit*; Glossa *fin. in cit. cap. Ab Arbit.* Abbas *in cit. cap. Suspicionis num.* 7. Engel. *l.* 1. *decret. tit.* 43. *num.* 7. Pirhing *ibid. num.* 5. Reiffenstuel *ibid. num.* 57. & alii passim.

12 Licet autem ab Arbitrio, vel Laudo Arbitrorum voluntariorum, seu Compromissariorum non detur proprie appellatio; tamen si eorum Laudum, seu Arbitrium sit manifeste injustum, potest Officium Judicis implorari, ac postulari, ut illud ad justitiam reducatur secundum boni, ac prudentis viri judicium; & interim contra executionem dicti injusti, iniqui, seu dolosi Arbitrii, vel Laudi dabitur exceptio *doli mali*, per text. *in cit. leg. Non distinguemus* 32. §.14. *ff. de Receptis, qui Arbitrium, & in l. Arbitrorum* 3. *Cod. de receptis Arbitris*, & *in cap. Non sine* 2. §. *Quoniam, de Arbitris*; Sic Glossa margin. *in cit. cap. Ab Arbitris in fine*; Abbas *in cit. cap. Non sine num.* 14. & 15. Engel *l. c. n.* 8. Pirhing *l. c. n.* 5. & alii.

13 Quamvis nomen Arbitri in lata, & generali acceptatione possit etiam convenire Arbitratori, & amicabili compositori, stricte tamen, & proprie isti inter se differunt. Nam amicabiles compositores stricte & proprie sumpti, sunt qui nullo præcedente compromisso, vel pacto partium, sponte, ac proprio motu, seu rogatu alicujus extranei, discordantes partes amicabiliter componunt, & pacificant; *Authent. Si vero, Cod. de Judic.* Et isti amicabiles Compositores non sunt proprie dicti, nec Arbitri, nec Arbitratores, ut colligitur *ex leg. Pomponius* 13. §. *Recepisse, ff. de receptis, qui Arbitrium*; Molina *tract.* 5. *disp.* 30. *n.* 9. Pirhing *loc. c. n.* 8. Reiffenstuel *loc. c. n.* 4. & alii.

15 Arbitratores stricte & proprie sumpti sunt illi, qui a partibus eliguntur, in ipsosque compromittitur ad perficiendos suos contractus, vel damna illa resarcienda, & alia negotia extrajudicialia expedienda, ut cum in contractu emptionis, venditionis, societatis, transactionis &c. a partibus eligitur tertius, ut extrajudicialiter recognoscat, quid æquum sit, ut una pars det alteri ex caussa talis contractus, vel æstimet pretia rerum, aut operarum, sicque desuper contractu arbitretur, & discordantes partes concordet, cuilibet tribuendo portionem ipsi contingentem; Vel cum a partibus tertius eligitur, ut pro injuria, vel damno illato, lædens tantum det læso, quantum ipse fuerit arbitratus; Abbas *in cap. Quintavallis* 23. *num.* 8. *de jurejurando*; Bartolus *in leg.* 1. §. *Et post operis novi num.* 1. *ff. de operis novi nunciat.* Pirhing *loc. cit. num.* 6. *vers. alii*. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 8. ac alii.

16 Et horum Arbitratorum sententia a DD. vocatur *Arbitramentum*. Illa autem Arbitrorum *Arbitrium*, seu *Laudum*; Pirhing *loc. cit. num.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 12. & alii passim.

Arbitri stricte & proprie sumpti sunt illi, qui sive 17
ex Legis præscripto, sive ex partium conventione assumuntur super lite, sive ad cognoscendum, & arbitrandum circa controversiam super re litigiosa exortam; *arg. leg. Non distinguemus* 32. §.16. *ff. de Receptis, qui arbitrium receperunt*; Reiffenstuel *loc. cit. num.* 8. Pirhing *l. c. n.* 1. Sanig *tit. de Arbitris cap.* 1. Abbas *loc. cit.* Speculator *tit. de Arbitris* §. *Arbiter n.* 3. & alii.

Unde in multis differt Arbiter ab Arbitratore. Primo quia Arbiter assumitur super lite, & Arbitrator 18
super contractu, ut patet ex dictis *num.* 15. & 17. Secundo quia Arbiter debet procedere juris ordine servato, *arg. leg. Pomponius* 13. §.2. *ff. de receptis, qui Arbitrium*. Non sic autem Arbitrator, qui solum extrajudicialiter atque ex æquo, & bono rem componit, ut patet ex dictis *num.* 15. Tertio quia Arbitri sententiæ standum est, sive æqua sit, sive iniqua; *l. Diem proferre* 27. §.2. *ff. de receptis, qui Arbitrium*; Non sic vero sententiæ Arbitratoris, quæ si fuerit injusta, reducitur ad arbitrium boni viri; *leg. Societatem* 76. §. *Arbitrorum*, & *l. Unde* 79. §. *Porro pro socio*. Quarto quia Arbiter nequit quis esse in re sua; *leg. Si de re sua* 51. *ff. de receptis* &c. Bene tamen potest quis esse Arbitrator in propria re, seu offensa; dummodo juste arbitretur, alioquin recurritur ad arbitrium boni viri; *l. Si cum ea* 3. *Cod. de dotis promissione*. Quinto quia sententia Arbitri proprie dicti proprio nomine dicitur *Arbitrium* sive *Laudum*; sententia vero Arbitratoris proprie dicti dicitur *Arbitramentum* ex dictis *supra num.* 16. & notat Abbas in *cit. c. Quintavallis* 23. *de jurejurando*, ubi viginti duas affert differentias, quæ brevitatis gratia apud ipsum videndæ relinquuntur.

Arbiter præsertim voluntarius, seu Compromissa- 19
rius in multis etiam differt a Judice. Primo quia Judex etiam invitus dari potest; *l. Munerum* 18. §. *Judicandi ff. de muneribus*, cum similibus ibidem a Glossa adductis. Arbiter autem voluntarius, seu Compromissarius, non nisi volens, cum nemo invitus cogatur arbitrium suscipere, licet illud semel susceptum cogatur adimplere *l. Labeo* 3. §.1. *ff. de receptis* &c. Secundo quia a sententia Judicis appellari potest; *l.* 1. & *tot. tit. ff. de appell.* Non sic vero a sententia Arbitri; *leg. Ex sententia Arbitri* 1. *Cod. de receptis Arbitris*. Tertio quia Arbiter latam a se sententiam invalidam mutare, seu retractare non potest; *l. Qualem* 19. *in fine*, & *l. Quia Arbiter* 21. *ff. de receptis* &c. Judex autem ordinarius potest; *l. Si Præses* 7. *Cod. Quomodo, & quando Judex* &c. Quarto quia Arbiter Compromissarius Laudum suum executioni mandare non potest, quia Jurisdictionem nullam habet; *l. Ait Prætor* 5. *ff. de re judicata*, *l. Cum antea* 5. *Cod. de receptis Arbitris*, seu executio demandatur Judici Ordinario ipsius Rei; *c. l. Cum antea*, & firmant DD. passim. Judex vero potest; *cap. Quærenti* 26. *de offic. delegati*, & patet ex *tot. ff. & Cod. de Judiciis*, & *lib.* 2. *decretal. tot.* 1. *tit. de Judiciis*, cum similibus. Quinto quia Arbiter Compromissarius non potest testes cogere, nec punire contumaces, quia ex mox dictis jurisdictionem non habet nisi in Compromissu hoc actum fuerit; Judex autem potest *l. Consensisse* 2. §. *final. ff. de judiciis* cum similibus. Sexto Arbiter non potest delegare Arbitrium; *l. Non distinguemus* 32. §.16. *ff. de receptis* &c.

Judex vero delegare potest vices suas; *l. More* 5. *ff. de jurisdiction. l.*1. *ff. de officio ejus, cui mandata est jurisdictio.* Septimo quia ex Laudo Arbitri neque actio, neque exceptio rei judicatæ datur, sed pœnæ petitio; *l. Si contra* 2. *Cod. de receptis Arbitris* cum similibus, nisi expresse, vel tacite sit approbatum. *l. Cum antea* 5. *Cod. eod.* Ex sententia vero Judicis datur, ut patet *tot. tit. ff. & Cod. de re judicata, & except. rei judicat.* Octavo quia in Arbitrium venit solum id, de quo actum est, ut veniret; *leg. Quid tamen* 21. *§.*6. *de receptis* &c. Stricti enim juris est; In judicium autem veniunt omnia, quæ expresse, ne venirent, non prohibentur 3. *l. Solemus* 61. *ff. de judiciis.* Nono quia reconventio non habet locum coram Arbitro Compromissario, cum non possit judicare, nisi de his tantum, super quibus in ipsum extitit Compromissum; Locum autem habet coram Judice; *cap. Cum dilectus* 6. *de Arbitris.* Plures aliæ differentiæ referuntur a Durand. *in specul. tit. de Arbitro §. Differt.* Hiltrop. *in process. part.*1. *tit.*9. *n.*19., *& pluribus seq.* Pirhing *loc. cit. num.*9. apud ipsos videndæ.

20 Arbiter Juris, seu necessarius, quamvis non multum differat a Judice, cum ad instar Judicis habeat jurisdictionem, & coercitionem quamdam; *cap. Suspicionis* 39. *de Offic. Delegati* juncta Glossa *ibid. verb. Ad quos omnia*; possitque ab eo appellari non minus ac a Judi-

21 ce; *cap. Ab Arbitris* 11. *de officio delegati in* 6. Proprie tamen non est Judex, nec Ordinarius, nec delegatus, sed ad similitudinem delegati. Sic Glossa *in cit. cap. Suspicionis vers. Ad quos omnia*; ubi horum necessariorum Arbitrorum jurisdictionem appellat *quasi ordinariam*, quæ dictio *quasi* minuit, & indicat, quod non sit plene ordinaria, nec mere delegata, quia Princeps eos non elegit, sed consensus partium, jure sic disponente, ac proinde esse quasi mixtam ex utraque, licet magis videatur accedere ad delegatam quam ad ordinariam; *arg. cit. cap. Suspicionis* & *cit. cap. Ab Arbitris*, utpote quæ duo capitula tractant de istis Arbitris juris, seu necessariis, & tamen sunt collocata sub tit. *de officio delegati*, & non sub titulo *de Officio Ordinarii*: Multum enim valet argumentum a situatione Rubricæ, ut notat Glossa *in cap. Bonæ memoriæ* 3. *verb. Primæ tandiu, de confirmat. utili*, & *in c. Tibi qui* 12. *verb. Certo, de rescriptis in* 6. & *in cap. Statuimus* 1. *verb. Conservatores, de officio delegati in* 6. *& in Clement. unic. verb. Executores de officio delegati*; Abbas *in c. Ultim. n.*22. *de sententia, & re judicata* expresse dicens: *Valeat argumentum a situatione Rubricæ*, ut notatur *in cap. Tibi qui* 12. *de Rescriptis in* 6. *cap. Si super gratia* 9. *de officio delegati in* 6. *cap. Bonæ memoriæ* 3. *de confirmat. utili*, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 18. *&* 21. & *in proœmio l.*1. *Decretal. §.* 6. *n.* 103. 104. *&* 105. cum aliis ibi allegatis.

22 In Arbitros compromittere generaliter loquendo possunt omnes, qui habent rerum suarum liberam administrationem; Secus autem non. Colligitur ex *l. Non solum* 4. *Cod. de prædiis minor. & cap. Cum tempore* 5. *de Arbitris*, & tenent Abbas *in cit. cap. Cum tempora num.*3. Barbosa *in collect. n.*2. *hoc tit.* Phiring. *loc. cit. num.*10. Reiffenstuel *loc. cit. num.*32. *& seq.*, & alii passim.

23 In specie loquendo in Arbitros compromittere non potest: Primo Pupillus sine Tutoris auctoritate, nisi fidejusserit, a quo pœna peti possit, textu expresso *in l. Si pupillus* 25. *ff. de receptis, qui Arbitrium &c.* Secundo compromittere nequit Minor sine sui Curatoris auctoritate; *l. Labeo* 3. juncta Glossa verb. *Commissæ, & verb. Dabitur, ff. de receptis qui &c.* Tertio Servus; *leg. Non distinguemus* 32. *§. Si servus ff. eod.* Quarto Procurator sine speciali mandato Domini; *cap. Per tuas* 9. *de Arbitris*, & ibi Abbas *n.*2. Glossa *in cap. Qui ad agendum* 4. *verb. Pacisci, de Procuratoribus in* 6. Quinto Religiosus sine licentia sui Superioris non potest compromittere, etiamsi administrationem habeat; Hostiensis *in Summa hoc tit. n.*7. Pirhing. *loc. cit. n.*11. Reiffenstuel *loc. cit. num.*37. Sexto Clericus sine Auctoritate Ordinarii nequit facere Compromissum de bonis Ecclesiasticis, per quod obbligetur Ecclesia, aut cum præjudicio Ecclesiæ, cujus est Rector; *c. Pervenit* 3. juncta ibi Glossa *fin. de Arbitris*; Reiffenstuel. *loc. cit. n.*37. Pirhing *loc. c. n.*11. Immo si tale Compromissum esset celebratum in forma, quæ alienationem induceret, neque posset fieri etiam cum auctoritate Ordinarii, per text. *in Extrav. Ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienandis*, & *in cit. cap. Cum tempore* 5. *de Arbitris.* Quinimmo ubi Compromissum celebretur in forma, quæ alienationem inducat, neque potest fieri de rebus Ecclesiæ ab ipsomet Ordinario, seu Prælato quocumque sine solemnitatibus requisitis ad alienationem, per text. *in cit. Extrav. Ambitiosæ, & in cit. cap. Cum tempore*, cum similibus, & concordant Doctores communiter.

Arbitri esse possunt generaliter loquendo omnes, 24
qui jure non prohibentur. *Communis* per text. *in l. Labeo* 3. *§. final. ff. de receptis, qui Arbitrium*: Quicumque enim non prohibetur expresse, per consequentiam admittitur; *l. Cum Prætor* 12. *ff. de judiciis, cap. Cum apud* 25. *de sponsalibus*, cum concessum intelligatur, quod expresse non prohibetur: *arg. l. Testimonium* 1. *§.*1. *ff. de Testibus, & leg. Mutus* 43. *§.*1. *ff. de Procuratoribus.* Unde Arbitri esse possunt non solum 25
illi, qui sunt integræ famæ, sed etiam infames, textu expresso *in l. Pedius* 7. *ff. de receptis &c.* & *cap. Infames* 2. *§. Cognitiones caus.* 3. *qu.*7. Et non solum priva- 26
ti, sed etiam qui in Magistratu sunt, Arbitri esse possunt, licet tales non possint cogi, ut Arbitrium recipiant; *l. Labeo* 3. *§. final. & l. Nam Magistratus* 4. *ff. de receptis.* Item Arbitri esse possunt etiam Filiifamilias, 27
cum isti etiam in rebus suorum Genitorum Arbitri esse possint; *l. Sed & Filiusfamilias* 5. *& l. Quin etiam* 6. *ff. de receptis* &c.

In specie loquendo Arbitri esse non possunt: Primo 28
Servi; *l. Pedius* 7. *ff. de receptis* &c. *& cap. Infames* 2. *§. Si quis vero in fin. caus.*3. *quæst.*7. Secundo pupilli, furiosi, muti, & surdi, *l. Sed etsi* 9. *ff. de receptis.* Tertio Minores 20. annis; *leg. cum Lege* 41. *ff. eod.* In majorem autem 20. annis potest quidem compromitti, at si is sit minor 25. annis, & compromissum temere acceptando, atque arbitrium pronunciando læsus fuerit, restituitur in integrum, textu expresso *in cit. l. Cum Lege.* Quarto Religiosi privati, nisi id exposcat suorum Monasteriorum utilitas, & suorum superiorum consensus accedat; Glossa *in leg. Pedius* 7. *§. Ultim. verb. Nullum sit, ff. de receptis* &c. Durandus *tit. de arbitris §. sequitur num.* 29. *&* 30. Engel. *lib.*1. *decret. tit.* 43. *num.* 6. Sanig. *eod. cap.*2. *num.* 3. Pi-

Pirhing *loc. cit. num.* 24. Reiff. *loc. cit. num.* 40. & alii; Monachi enim non possunt esse forensis judicii susceptores; *cap. De præsentium* 20. *c. Monachi* 33. *caus.* 16. *quæst.* 1. Quinto fœminæ, licet summæ, atque optimæ opinionis sint; textu expresso *in l. Sancimus* 6. *Cod. de receptis Arbitris*; sicut enim fœminæ nequeunt fungi officio Judicis; textu expresso *in l. cum Prætor.* 12. *§.* 2 *ff. de judiciis*, *& in l. Fœminæ* 2. *ff. de Regulis Juris*, *& in cap. infamis* 1. *caus.* 3. *quæst.* 7. ita neque officio Arbitri, cum Arbitria redacta sint ad instar judiciorum; textu expresso *in leg. Compromissum* 1. *ff. de receptis*, *qui Arbitrium* &c.

29 Licet autem fœminæ ex dictis nequeant esse Arbitri, seu Arbitrices, idest nequeant pronunciare Arbitrium proprie dictum, possunt tamen esse Arbitratrices, idest pronunciare Arbitramentum, sicque ratione Compromissi in se facti, tamquam in Arbitratrices, seu amicabiles compositrices, possunt partes pro bono, & æquo componere, ut colligitur per contrarium sensum ex *cap. Dilecti* 3. *de Arbitris*, ubi dicitur, quod fœminæ *ab omni sunt judiciali examine separandæ*, ergo, secus de cognitione extrajudiciali in Arbitramento, seu amicabili compositione, quæ fit extra judicium, & ordinem judiciarium non requirit. Sic Abbas *in cit. c. Dilecti n.* 2. *& in cap. Quintavallis* 23. *n.* 2. *de jurejurando*; Durandus *tit. de Arbitris §. Potest n.* 1 *& seq.* Reiffenstuel, *loc. cit. n.* 43. Pirhing *loc. cit. n.* 19
30 Molina *tract.* 5. *disp.* 39. *n.* 4. & alii. Immo fœminæ possunt esse etiam Arbitrices, sicque proferre Arbitrium, si habeant jurisdictionem de jure communi, vel secundum consuetudinem Regionis, tunc enim sicut judicare, ita & arbitrari possunt, *cit. cap. Dilecti* 4. *de Arbitris*, *& cap. Vere* 22. *caus.* 8. *quæst.* 1. Abbas *in cit. cap. Dilecti n.* 1. Durandus *loc. cit. n.* 2. Engel. *loc. cit. n.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 42. Pirhing. *loc. cit. n.* 17. *& seq.* & alii.

31 Item licet ex dictis *sup. num.* 28. Religiosi nequeant esse Arbitri, possunt tamen cum consensu suorum Superiorum esse Arbitratores seu amicabiles compositores, quia Arbitramentum, seu amicabilis compositio fit extra judicium, & ordinem judiciarium non requirit; Abbas *in cit. cap. Quintavallis* 23. *num.* 13. *de jurejurando*; Molina *loc. cit. num.* 5. Pirhig. *loc. cit. num.* 24.

32 Sic etiam licet nemo possit esse Arbiter in re propria cum sententiam, ac jus sibi dicere, sibique imperare non possit, textu expresso *in l. Si de re sua* 51. *ff. de receptis qui arbitrium* &c. potest tamen quis in re propria esse Arbitrator; *leg. Veluti* 77. *ff. Pro socio*; Molina *cit. disp.* 39. *num.* 9. Pirhing *loc. citat. num* 24. *in fine*.

33 Ita pariter licet Laicus nequeat in causis spiritualibus esse Arbiter, textu expresso *in cap. Contingit* 8. *de Arbitris*, potest tamen esse Arbitrator, seu amicabilis compositor. Sic Fagn. *in cit. cap. Contingit n.* 20. plurimos alios citans, & testans de communi; Pirhing *loc. cit. num.* 23. Decius *in cap.* 2. *de judiciis num.* 4. affirmans hanc esse communem opinionem, & ab ea non recedendum; quidquid asserant aliqui in contrarium. Et ratio est, quia Arbiter procedit instar judicis servato ordine judiciali; per text. *in leg. Compromissum* 1. *ff. de receptis*, *qui arbitrium* & *in leg. Rem non novam* 14. *Cod. de judiciis*; adeoque nequit Laicus esse Arbiter in caussis spiritualibus, ne dicatur in ipsis esse Judex, quod est ei expresse prohibitum *in cap. Decernimus* 2. *& cap. Quanto* 3. *de judiciis* cum similibus; Non sic autem Arbitrator, qui eligitur solum, ut aliquid æstimet, & sine ordine judiciario dicat, & arbitretur, quid sibi videatur, & amicabiliter componat, ut *Instit. de empt. & vendit. §. Pretium*, *leg. Si societatem* 6. *ff. Pro socio* cum similibus; Tum quia *in cit. cap. Decernimus* 2. *de judicis*, *& seq.* non universim prohibentur Laici tractare negotia Ecclesiastica, cum Laici possint esse Procuratores in causis spiritualibus, textu expresso *in cap. Non indiscrete* 1. *de Procuratoribus in* 6. sed solum prohibentur tractare negotia Ecclesiastica judicando & disponendo, non autem ut nudi ministri, sicuti sunt Arbitratores. Unde *in cit. cap. Contingit* 8. *de Arbitris* est sermo de Arbitro, & non de Arbitratore.

Insuper accedente auctoritate Judicis Ecclesiast. Laicus conjunctim cum Clerico potest esse etiam Arbiter 34
in caussa spirituali, & valet Laudum ab ipsis prolatum; *cap. Per tuas* 9. *de Arbitris*, quia Compromissum de re spirituali factum in Laicum & Clericum simul sustinetur propter mixturam Clerici, ut patet *in cap. Ex parte tua* 10. *de Arbitris*: nam magis dignum trahit ad se minus dignum, ut res potius valeat, quam pereat; *cap. Quod. in dubiis* 3. *& cap. Abbate* 25. *de verb. signific.* Quod procedit, etiamsi unus tantum sit Clericus, & plures Laici, ut patet *in cit. cap. Ex parte tua*. Sic Fagnan. *in cit cap. Contingit* 8. *de Arbitris n.* 8. *& seq.* cum pluribus ibi citatis; Covarr. *c.* 34. *practic. quæst. num.* 1. Pirh. *l. cit. num.* 22. Reiff. *loc. citat. num.* 44. & alii.

Laici possunt esse Arbitri in caussis Civilibus Cleri- 35
corum, seu super rebus temporalibus ipsorum; & ab ipsis Clericis potest in Laicos fieri tale Compromissum, etiam sine auctoritate Superioris, seu Judicis Ecclesiastici. Sic colligitur ex *cit. c. Contingit* 8. desumpto argumento a sensu contrario, & *ex c. Exposita* 11. *de Arbitris*; Sic Glossa *in cit. c. Exposita verb. Compromisit*; Abbas *in cit. c. Dilecti* 4. *de Arbitris num.* 8. post Hostiensem, & Joan. Andream; Reiffenstuel *l. cit. num.* 45. Pirhing. *loc cit. num.* 22. *vers. Limitatur secundo*, & alii.

Compromissum tam de jure Civili, quam de Jure 36
Canonico, potest fieri in Judicem, ut in Arbitratorem, seu amicabilem compositorem, etiam respectu caussæ coram ipso agitatæ; *Communissima* omnium tum Juristarum, tum Canonistarum. An autem 37
utroque jure possit fieri tale Compromissum in Judicem, non solum ut in Arbitratorem, sed etiam ut in Arbitrum; variant Doctores. Aliqui enim apud Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in c. ex parte* 10. *de Arbitris n.* 20. volunt tale Compromissum posse quidem fieri in Judicem de Jure Canonico per text. *in cap. Cum tempore* 5. *c. Cum olim* 7. *cap. ex parte* 10. *c. Cum a nobis* 13. *de Arbitris*, *c. Caussam* 8. *de elect. & c. Litteras* 14. *de præsumptionibus*. At non de Jure Civili per expr. text. *in l. Sed etsi* 9. *§.* 2. *ff. de receptis, qui arbitrium*, ubi expresse sic habetur: *Si quis Judex sit, arbitrium recipere ejus rei, de qua Judex est, in re se compromitti jubere, prohibetur Lege Julia* &c. Alii autem apud ipsum Fagnan. *loc. cit. num.* 21. existimant nec de jure Civili, nec de jure Canonico compromitti posse in Judicem Ordinarium tamquam Arbitrum, sed solum tamquam in Arbitratorem, seu amicabilem compositorem

positorem. Alii tandem probabilius sustinent posse tale Compromissum utroque jure fieri in Judicem, sive ordinarium, sive delegatum, non solum ut in Arbitratorem, sed etiam ut in Arbitrum, etiam respectu caussæ coram ipso agitatæ; dummodo id fiat a partibus sponte, & non jubente dicto Judice. Sic Glossa *in cit cap. Cum tempore verb. Magdeburgensis*; & Abbas *ib. n.5. de Arbitris*. & alia Glossa *in cap. Infames 2. §. Si quis vero, in verbo Judex, caus.3. quæst.7.* Joan. Tancred. Vincent. Philipp. & Goff. *in cap. final. de rerum permutat.* quos refert, & sequitur Joan. Andr. *in cap. ex parte 10. de Arbitris in gloss. 1. num.9. & 10.* Vallensis *de Arbitris §.3. num.4.* Sanig. *ib. cap.2. n.2.* Reiffenst. *loc.cit. num.47.* Pirhing. *loc. cit. num.13.* & est fere communis opinio Canonistarum, ut ex Abbate *loc.cit. num.5.* testatur Fagnan. *loc.cit. num.22. vers. Tertia, & ultima opinio*. Et quod id fieri possit de Jure Canonico patet ex citatis Juribus supra pro prima sententia. Tota difficultas est quoad Jus Civile, quod videtur resistere *in cit. l. Sed etsi 9. §. 2. ff. de receptis &c.* At dicta Lex intelligenda est hoc sensu, nempe quod ibi solum prohibeatur, ne Judex cogat partes litigantes, ut caussam in ipsum compromittant; non autem est ibi prohibitum acceptare Compromissum, si sponte a partibus fiat in ipsum Judicem, & non eo jubente, & hæc intelligentia desumitur ex subjunctis ibid. verbis: *in re se compromitti jubere prohibetur*, ubi particula *in re*, non disjunctive, sed copulative accipienda est, ut patet ex *cit. cap. Infames 2. §. Si quis vero causs.3. quæst.7.* ubi refertur integer §. *Si quis Judex* dictæ Legis *Sed etsi*, & loco illius dictionis *re*, seu *vel* ponitur copula *&*, atque ita ubi Lex Civilis dicit: *in re se compromitti*, Lex Canonica quasi Jus Civile exponendo dicit *& in se compromitti*, adeoque dictio *re* in dicto §. *Si quis Judex* est accipienda copulative. Nec est novum, ut dictio illa *re* stet copulative, ut *in leg. Sæpe, 53. ff. de verbor. significat.*, *& in leg. Cum quidam 4. Cod. eodem*, & consequenter tenendum est, quod in dicta Lege *Sed etsi* prohibeatur solum ne Judex cogat partes litigantes, ut caussam in ipsum compromittant, non autem prohibeatur, ne acceptet Compromissum a partibus sponte factum in ipsum; Tum quia Lex Civilis dubia, & obscura intelligenda est juxta claram, & certam Legem Canonicam. Si enim in dubiis, & obscuris pro interpretatione Legis recurritur ad consuetudinem, ut in *l. Si de interpretatione. ff. de Legibus, & in cap. Cum dilectus, de consuetudine*, a fortiori recurrendum est ad Jus Canonicum, quod est majoris auctoritatis, quam consuetudo, arg. a simili *in c. Quis nesciat 11. dist. 11.* adeoque cum per allegatos Canones supra pro prima sententia sit id clare decisum de Jure Canonico, tenendum est etiam de Jure Civili; cum non sit ponenda differentia inter Jus Canonicum, & Jus Civile, nisi ubi clare id reperitur expressum; *arg. cap. 1. de nov. oper. nunciat.* & sint Jura Juribus concordanda; *cap. Cum expediat, de elect. in 6.* & consequenter clara hujus articuli decisio in Jure Canonic. servanda est etiam de Jure Civili per text. *in cit. cap. 1. de novi operis nunciatione*, ubi expresse dicitur, quod *Leges non dedignantur Sacros Canon. imitari.* Sic pluribus adductis Fagn. *l. c. a n.22. ad 33.* & omnes supracitati, aliique plures.

Compromissum potest fieri in unum, duos, vel 38
plures Arbitros pari, vel impari numero; *Communis*, per text. *in cap. Sane 1. in cap. Non sine 2. & cap. Innotuit 12. de Arbitris, & l. Item si unus 17. §. Si in duos, ff. de receptis, qui arbitrium &c.* Consultius ta- 39
men est, ut impari numero assumantur, ut si non omnes in judicando, seu arbitrando consentiant, seu conveniant, saltem major pars reperiatur, cujus arbitrio stetur, & sic caussa concludatur; *l. Item si unus 17. §.6. ff. de receptis, qui arbitrium receperunt, cap. Sane 1. de Arbitris*. Unde quando plures Arbitri impari 40
numero electi non concordant, stari debet arbitrio, seu sententiæ majoris partis concordantis; *cap. l. Item si unus 17. §.7. & l. Sicut tribus 18. ff. de receptis &c. c. Sane 1. de Arbitris, & cap. Si ex tribus 1. eod. in 6.*

Si tres v. g. sint electi Arbitri, & omnes inter se di- 41
scordent in taxanda aliqua quantitate, ut si unus taxet in quindecim, alter in decem, & tertius in quinque, stari debet minori summæ, seu quantitati, quia in hanc minorem summam omnes consenserunt, textu expresso *in leg. Diem 27. §.3. ff. de receptis &c.* & *in cap. Si ex tribus 1. de Arbitris n.6.* In summa enim majori continetur & minor; *l. In eo, quod plus 110. ff. de Reg. juris*, adeoque qui taxavit in 15. aut 10. censetur etiam taxasse in quinque, & sic isti minori summæ standum est.

Si duo eligantur Arbitri ea conditione, ut si inter 42
se discordent, eligant aliquem tertium innominatum, tunc tale Compromissum, & secutum inde Laudum non valet, textu expresso *in cit. leg. Item si unus 17. §.5. ff. de receptis &c. & in cap. Innotuit 12. de Arbitris*, addita ratione, quia Arbitri illi semel discordantes possent etiam discordare in assumendo tertio. Immo tale Compromissum, & inde secutum Laudum 43
erit invalidum, etiam si duo illi Arbitri concorditer eligant dictum tertium innominatum. Colligitur clare *ex citato cap. Innotuit 12. de Arbitris*, ubi licet duo Arbitri habentes potestatem associandi sibi tertium innominatum concorditer istum elegerint, adhuc tamen Compromissum, & Laudum inde secutum, declaratum fuit invalidum. Et ratio est, quia tale Compromissum a principio jam fuit invalidum per *cit. leg. Item si unus 17. §.5. ff. de receptis* &c. Quod autem ab initio non valet, neque postea convalescit; *l. Quod initio vitiosum est 29. ff. de Regul. Juris, cap. Non firmatur 18. de Regul. Juris in 6.* Sic Glossa final. *in cit. cap. Innotuit*, & Abbas *ib. num.8.* ubi addit, contrariam opinionem Glossæ *in d. l. Item si unus*, & paucorum aliorum, indubitanter non esse veram; Bartol. *in d. l. Item si unus §. Si in duas*, Specul. *tit. de Arbitris §. fin. n.20. vers. Sed pone in eligendo*, Pirhing *l. c. n.43. vers. Notandum sexto*; Reiffenstuel. *loc. cit. num.55.*, & alii passim.

Si autem eligantur duo Arbitri ea conditione, ut 44
si inter se discordent, sibi associent tertium nominatum & determinatum, puta Franciscum; tunc tale Compromissum, & Laudum inde secutum erit validum, quia tunc in assumendo tertium dissentire non possunt textu expresso *in cit. l. Item si unus 17. §.5. ff. de receptis &c.* Pirhing *loc. cit. num.42. vers. Notandum quarto*; Reiff. *l. c. num.54.* & alii passim.

Arbiter de iis tantum ferre potest Arbitrium, de 45
quibus in ipsum factum est Compromissum: tota enim sua

sua potestas dependet ex Compromisso, nec illius fines potest excedere; *Communis* text. expresso *in l. Non distinguemus* 32. *§.* 15. *&* *§.*21. *ff. de receptis &c.* & *in cap. Cum dilectus* 6. *de Arbit.*

46 Potest tamen Arbiter cognoscere, & arbitrari de illis, quæ ita sunt cohærentia, & connexa cum caussa principali, ut hæc sine illis commode expediri non possit, licet ipsa non sint in Compromisso expressa. Sic Glossa *in cit. cap. Cum dilectus vers. Nisi de his*, & Abbas *ib. num.*10. Glossa *in cit. l. Non distinguemus* 32. *§.*15. *verb. Laudum*; Pirhing *loc. cit. num.*49. *vers. Excipienda*; Reiffenstuel *loc. cit. num.* 64. testans de communi, & desumitur *ex cap. Præterea* 5. *& cap. Prudentiam* 21. *§. Sexto*, *de officio delegati*, ubi commissa caussa principali, etiam accessorium committi videtur, licet non sit specialiter expressum: Accessorium enim naturam sequi congruit principalis; *cap. Accessorium* 42. *de Regul. Juris in* 6. juncta Glossa *ibid. verb. Accessorium*.

47 Item potest Arbiter arbitrari, seu pronunciare super fructibus perceptis ex re, de qua in se factum est Compromissum; Glossa *in citata leg. Non distinguemus* 32. *§.*15. *verb. Cautum* hoc probans inter alia *ex leg. Ad rem mobilem*, *& leg. Ad legatum*, *ff. de Procuratoribus*; Pirhing *loc. cit. num.*49. *vers. Excipienda*; Reiffenstuel *loc. cit. n.* 67. & alii. Tales enim fructus veniunt accessorie ad causam principalem commissam, unde & hic locum habent *jura num. anteced. adducta*.

48 Item potest Arbiter statuere, seu assignare diem solutioni faciendæ; *l. Quid tamen* 21. *§. Solutioni*, *& l. Celsus* 23. *ff. de receptis* &c. Glossa *in cit. cap. Cum dilectus verb. Nisi de his*; Reiffenstuel *loc. cit. num.*65. Pirhing *l. c. n.*49. *vers. Excipienda*.

49 Quamvis Arbiter Compromissarius, seu voluntarius non possit punire partem contumacem in parendo, nisi in Compromisso id specialiter cautum sit, ut dictum est *supra num.*10. potest tamen etiam condemnare ad præstandas expensas, quas ob suam contumaciam pars altera fecit; Per hoc enim non dicitur, quid fieri extra, vel ultra, sed juxta Compromissum, cum id spectet ad interesse alterius partis comparentis; Joan. Andreas *in cit. cap. Cum dilectus num.* 6. Abbas *ibid. num.* 12. id probans ex dict. *leg. Non distinguemus* 32. *§.* 5. *ff. de receptis* &c.

50 Coram Arbitro Compromissario non potest fieri reconventio, textu expresso *in cit. cap. Cum dilectus* 6. *de Arbitris*; Abbas *ibid. num.* 7. Pirhing *loc. cit. num.* 50. Reiffenstuel *loc. cit. num.*60. & alii passim.

51 Nec etiam talis reconventio potest fieri coram Arbitro Juris seu necessario, quando iste electus est, non ad totam caussam, sed solum ad certum caussæ articulum, v. g. An Judex sit suspectus, ut *in cap. Suspicionis* 39. *de officio delegati*. Talis enim articulus sine alia reconventione expediri debet, ne progressus caussæ principalis retardetur; *cap. Legitima* 2. *de appellat. in* 6. Abbas *l. c.* Pirhing *l. c.* Reiffenstuel *loc. c. n.*61. & alii.

52 Potest tamen dicta reconventio fieri coram Arbitro Juris, seu necessario, si sit electus ad totam caussam, ut si Clericus contra Episcopum suum litem moveat; *capit. Si Clericus* 46. *caus.* 11. *quæst.* 1. Arbiter enim Juris, seu necessarius electus ad totam caussam habet Jurisdictionem ad instar Judicis delegati; *cap. Suspicionis* 39. *de officio delegati* juncta Glossa *ibidem verb. Ad quos omnia*. Sic Abbas *in cit. cap. Cum dilectus num.*7. Reiffenstuel *loc. cit. num.*61. Pirhing *loc. cit. num.*51. testans de communi.

Arbiter tenetur per se ipsum Laudum, seu sententiam ferre, nec potest ad id alium delegare, nisi hoc sit ei expresse commissum, textu expresso *in l. Non distinguemus* 32. *§.*16. *& l. in Compromissis* 45. *ff. de receptis &c.* Et ratio est, quia censetur Compromissum esse factum in talem certam personam ex speciali fiducia, seu confidentia erga ipsam: Glossa *in cit. cap. Cum dilectus* 6. *de Arbitris vers. Nisi de his*; Pirhing *loc. cit. num.*51. *vers. Infertur secundo*; Reiffenstuel *loc. cit. num.*62. & alii passim. 53

Arbiter Laudum, seu sententiam pronunciare debet in præsentia partium Compromittentium, nisi in Compromisso sit ei specialiter concessum, ut parte utraque vel altera earum absente, caussam definire possit, textu expresso *in l. Diem* 27. *§.*4. *ff. de receptis* &c. & colligitur *ex cap. Ex parte* 10. *de Arbitris*, ibi: *In tua præsentia partibus constitutis*. Unde Arbiter partes citare potest, ac debet ut ad certum diem, & locum, in quo Arbitrium, seu Laudum pronunciandum est, compareant. Colligitur ex *cit. cap. Ex parte*, *& l. Quid tamen* 21. *§.*8. *ff. de receptis* &c. Et quidem potest Arbiter citare partes per Nuncium, vel per Epistolam, textu expresso *in l. Sed & interpellatur* 49. *§.*1. *ff. de receptis &c.* ibi: *Arbiter adesse litigatores, vel per nuncium, vel per Epistolam jubere potest*; Sic Glossa *in cit. cap. Cum dilectus verb. Nisi de his*; Molina *tract.*5. *disp.* 44. *num.*1. Pirhing *loc. cit. num.*52., & alii. 54

In Arbitros potest fieri Compromissum super qualibet caussa, seu re, de qua in Jure non sit expresse prohibitum. Quod enim non prohibetur expresse, per consequentiam admittitur. *l. Cum Prætor* 12. *ff. de judic.*, *& c. Cum apud* 23. juncta Glos. *ib. verb. Prohibitorum de Sponsalib.*; Sic Hostiensis *in summa de Arbitris n.*5. Speculator *de Arbitris §. Restat*, *n.*3. Molina *tract.*5. *de justitia dis.*40. *in princ.* Reiffenstuel *loc. c. num.* 69. Pirhing *loc. cit. num.* 25. & alii communiter. 55

In Jure autem prohibentur committi in Arbitros caussæ illæ, quæ ob sui gravitatem, & præjudicii periculum a majoribus Judicibus sunt expediendæ. Sic colligitur ex *leg. Non distinguemus* 3. *§.*6. *&* 7. *ff. de receptis* &c. ubi plures assignantur, quæ in Arbitros committi non possunt, *ex cap. Caussa* 9. *de in integrum restit.* ubi variæ specificantur, addita ratione quod in ipsis, *Cum majores Judices exigant*, *Arbiter nequit assumi*. 56

Primo igitur non potest fieri Compromissum in Arbitros super caussa criminali criminalit. intentata, textu expresso *in cit. c. Cum caussa* 9. *de restit. in integrum*, *cit. leg. Non distinguemus* 32. *§.*6. *de receptis*. Talis enim criminalis caussa exigit majores Judices veram jurisdictionem habentes, quorum publica auctoritate sunt crimina condigne punienda, & non privatorum arbitrio remittenda; Pirhing *loc. cit. num.*25. *vers. Tertio*; Reiffenstuel *loc. cit. num.* 75. Zoesius *tit. de Arbitris num.*19. & alii passim. Potest tamen assumi Arbiter in caussa criminali, quando est solum Civiliter intentata, ut patet ex *cap. Veniens* 16. *& cap. Quintavallis* 23. *de jurejurando*; Sic Glossa *in cit. l. Non distinguemus §.*6. *verb. Famoso delicto*; Abbas *in cit. c. Caussa n.*4. Molina *cit. dis.*40. *n.*4. Pirhing, & Reiffenstuel *loc. cit.* 57

Secun-

58 Secundo nequit fieri Compromissum in Arbitros super caussa liberali, textu expresso *in cit. cap. Caussa*, & *cit. l. Non distinguemus* §.7. ubi hæc additur ratio, quia *favor libertatis est, ut majores Judices habere debeat*: Caussæ enim liberales, in quibus agitur de hominis libertate, ingenuitate, vel libertinitate, sunt de majoribus, adeoque majores exigunt Judices, nec sufficiunt Arbitri, quamvis tamen isti incidenter de caussa status cognoscere possint, juxta *l. Cum proponas* 6. juncta Glossa *fin. Cod. de rebus creditis*; Molina *l. c. num.*2. Pirhing *l. c. vers. Secundo*, & alii.

59 Tertio nequit fieri Compromissum in Arbitros super causa Matrimoniali carnali; *Communis* per text. *in cap. Ultim. de transact.* & *cit. cap. Caussa*, juncta Glossa *ib, verb. In matrimoniali*; spectato enim Jure communi solus Episcopus de his cognoscit, ut patet *ex c. Accedentibus* 12. *de excessibus Prælator.* & statuit Concil. Trid. *sess.* 24. *cap.* 20. *de reform.* Potest tamen id fieri super causa Matrimonii spiritualis, ut est causa electionis, ut patet ex *cap. Ex parte* 10. *de Arbitris cap. Cum inter* 21. *de election. cap. Nisi essent* 21. *de præbendis*; Fagnan. *in cit. cap. Ex parte num.*3. 4. *&* 5. ubi plures alios allegat; Pirhing *loc. cit. vers. Primo*; Molina *loc. cit. num.*4. Abbas *loc. cit. num.*4. & alii.

60 Quarto nequit fieri Compromissum in Arbitros super caussa restitutionis in integrum, nisi coram eis mota sit incidenter: talis enim caussa solum coram Judicibus ordinariis administrationem habentibus, vel eorum delegatis tractari, & finiri potest, textu expresso *in cit. cap. Caussa* 9. *de in integrum restitutione* juncta Glossa *ibid. verb. Incidenter* ubi id probat in pluribus; Abbas *ibid. num.* 4. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 71. testans de communi.

61 Quinto non potest fieri Compromissum in Arbitros de iis, quæ vergunt in præjudicium Ecclesiæ. Unde Prælati, & Clerici exempti, & immediate subjecti Sedi Apostolicæ nequeunt compromittere sine consensu Summi Pontificis in præjudicium exemptionis, quia id verteret potius in præjudicium Sedis Apostolicæ tollendo ejus jus in exemptos sibi reservatum, quam ipsorum Exemptorum; *cap. Cum tempore* 5. §. *final. de Arbitris*. Nec exempti possunt renunciare juri exemptionis: *cap. Si diligenti* 12. *de Foro compet. leg. Jus publicum* 38. *ff. de pactis*; adeoque neque supra ipsum exemptionis jus facere Compromissum, quia ex eo posset fieri Arbitrium contra exemptionem; Pirhing *l. citat. num.* 26. *& seq.* Reiffenstuel *l. c. num* 78. Engel *l. c. n.* 4. & alii passim.

62 Sexto nequit fieri Compromissum in Arbitros super Caussis jam per legitimam sententiam decisis, jamque in rem judicatam transactis; *cap. Exposita* 12. *de Arbitris*; Glossa *ibid. verb. Cum parte altera*; Innocentius, & Joan. Andr. *ibid. num.* 3. Pirhing *loc. cit. num.*30. *&* 31. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 79. & alii passim: Cum enim Compromissum æquiparetur transactioni *cap. Per tuas* 9. *de Arbitris*, & transactio, sive compositio fieri debeat de re dubia, & lite *l.* 1. *ff. de transactionibus*, sequitur, quod non possit in Arbitros compromitti super caussis per certam, & indubitatam sententiam decisis, & jam in rem judicatam transactis & sic jam redditis claris, certis, ac indubiis,

Septimo nequit fieri Compromissum in Arbitros super omnibus caussis majoribus Judicibus reservatis; *Communis* per text. in *cit. cap. Caussa* 9. *de in integrum restitutione* ibi *Cum majores judices exigant, Arbiter nequit assumi*, & *cit: l. Non distinguemus* 32. §. 6. *&* 7. *ff. de receptis, qui arbitrium &c.* 63

Quoad vim, seu obligationem, aut effectum Compromissi in Arbitros, & Laudi per ipsos pronunciati tenendum est, quod quando Compromissum factum est simpliciter, nulla adjecta pœna, & Laudum nondum a partibus fuit receptum, nec expresse, idest subscriptione, seu verbis, quod non displiceat arbitrium factum, nec tacite idest taciturnitate decem dierum illud roborando, quod vocant *homologari* per text. *in l. Cum antea* 5. *Cod de receptis Arbitris*, tunc ex eo datur actio ad interesse contra non stantem Compromisso, seu Laudo lato, ut solvat alteri parti quanti ejus interest Compromissum, aut Laudum servatum esse. Colligitur *ex cap. Per tuas, Verb. Ratum haberi*; *&* Abbas *ib. num.* 10. Glossa *fin in cit. l. Diem proferre* Pirhing *loc. cit. num.* 61. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 83. & alii. Et quamvis ex pacto nudo, ut hic intervenit, videatur non dari actionem per Jus Civile *in l. Juris gentium* 7. §. 5. *ff. de pactis*; Tamen de Jure Canonico etiam ex pacto nudo oritur actio, idest jus exigendi in judicio illud, de quo inter paciscentes conventum fuit, ut contra paucos tenent Canonistæ communiter, teste Reiffenstuel *l.* 1. *Decretal. tit.*35. *num.* 31. per text. *in cap. Antigonus* 1. *de pactis* juncta Glossa *final. ibidem*, & *cap. Qualiter* 3. *eod*. Et insuper secundum hodiernos mores etiam in Foro Civili datur actio ex pacto nudo, prout tradunt uno ore Interpretes, teste Christophoro Clingensperger *lib.* 3. *Instit. tit.* 14. *quæst.* 10. & Reiffenstuel *loc. cit. num.* 37. idque merito, ut subjungit ibidem, ne forum externum discordet ab interno. 64

Quando Laudum per Arbitros pronunciatum vi Compromissi in ipsos absolute, & sine adjectione pœnæ facti a partibus expresse receptum fuit, aut saltem per silentium decem dierum homologatum, seu tacite approbatum, tunc istud indistincte observandum, & executioni mandandum est, ac datur ex eo exceptio, & actio in factum ad petendam coram Judice ordinario executionem Laudi; *l. Ne in Arbitris* 4. *& l. Cum antea* 5. *Cod. de receptis Arbitris, c. Per tuas* 9. *de Arbitris*, ubi Glossa *verb. Ratum haberi*; & Abbas *num.* 8. Pirhing *loc. cit. num.* 62. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 86. & alii passim. 65

Si in Compromisso apposita sit pœna, tunc sub eadem pœna standum est Laudo per Arbitros pronunciato, & contra partem Laudo stare recusantem datur actio ad ipsam compellendam in Judicio, ut dictam pœnam solvat; *Communis* per text. *in cit. cap. Per tuas* 9. *de Arbitris*, *& in l. Ex Compromisso* 2. *ac leg. Diem proferre* 27. §. 2. *ff. de receptis &c.* & concordat *l. Ex sententia* 1. *Cod. de receptis Arbitris* addita hac ratione quia *ob hoc invicem pœna promittitur, ut metu ejus a placitis non recedatur*. 66

Dicta autem pœna soluta, pars nolens stare Laudo non potest compelli ad illi standum, seu ad illud executioni mandandum; *Authent. Decernit jus, Cod. de receptis Arbitris* ubi expresse dicitur, quod *præstita pœna liceat a judicatis* (idest a sententia Arbitri) 67

tri) *recedere*, & concordat *l. Ex sententia* 1. *Cod. eod.* & *l. Ex Compromisso* 2. *ff. de receptis &c.* Quando enim Compromisso adjicitur pœna, tunc Compromissum evadit conditionatum, seu alternativum, ut videlicet vel stetur Compromisso, vel solvatur pœna prout condemnatus elegerit, ideo enim pœna adjicitur, & invicem promittitur, ut metu ejus a placitis non recedatur, ut expresse cavetur *in cit. l. Ex sententia*; sic Glossa *verb. Metu*; Abbas *in cit. cap. Per tuas n.*15. Engel *l.*1. *decr. tit.*43. *n.*15. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 88. Pirhing *loc. cit. num.* 77. & alii passim.

68 Excipe tamen primo, Nisi in dicto Compromisso pœnali adiecta sit clausula: *Rato manente Compromisso, & Arbitrio seu Laudo super eo lato*, idest, ut non obstante solutione pœnæ adhuc sententia Arbitrorum rata maneat: Tunc enim Contraveniens non solum pœnam solvere, sed etiam sententiam Arbitrorum exequi tenetur, quia tunc in effectu duplex Compromissum intervenire censetur, unum pœnale, seu obligans ad solutionem pœnæ, si non servetur, & alterum purum, seu simplex, vi cujus non obstante solutione pœnæ agi potest in judicio ad ipsum compellendum pro observantia, & executione Laudi; Glossa *final. in cap. Dilecti* 4. *de Arbitris*, & *ibidem* Abbas *num.* 17 Maranta *in speculo aureo part.* 6. *§. de num. appellat. num.* 263. Gail. *lib.*1. *observ.* 150. *n.*14. Card. Tuschus *litt. C. conclus.* 300. *num.* 2. Pirhing *loc. cit. num.* 69. Reiffenstuel *loc. cit num.* 91. & alii passim. *arg. l. penul. ff. de transaction. & l. Cum proponis* 57. *Cod. eod* ubi habetur, quod si transactioni adjecta sit pœna cum clausula *Rato manente pacto*, transgressor & ad pœnam compelli potest, & ad transactionem observandam.

69 Excipe secundo, *Nisi Compromisso præter pœnam transgressori statutam adjectumsit juramentum de stando Arbitrio, seu Laudo*, quia tunc transgressor potest compelli & ad solvendam pœnam, & ad observandam, seu exequendam sententiam Arbitri, seu Arbitrorum ratione appositi juramenti, quod omnino servari debet, *cum non vergat in æternæ salutis dispendium, nec redundet in alter. detrimentum c. Quamvis* 2. *de pactis in*6. cum similibus; Glos. *in c. Non sine* 2. *verb. Sacramentum*; & Abbas *ibid. n.*8. *de Arbitris*; Molina *tr.*5. *disp.*35. *n.* 22. Pirhing *loc. cit. num.* 70. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 89. & alii; Tum quia juramentum appositum pacto, seu Compromisso pœnali habet vim clausulæ *Rato nihilominus manente pacto, seu Compromisso*, ut post Baldum notat Abbas *in cap. Per tuas* 9. *num.*14. *de Arbitris*: Card. Tuschus *litt. C. concl.* 300. *num.*4. Barbosa *clausul.* 118. *num.*3. & alii.

70 Si nullo interveniente legitimo impedimento, solutio non fiat intra tempus ab Arbitro præfixum, tunc pœna committitur, quamvis post lapsum dictum tempus solutio offeratur, quia semper verificatur, quod intra præfixum tempus solutio facta non fuit; *Communis*, textu expresso *in leg. Celsus ait* 23. *ff. de receptis &c.*

71 Quod si ob aliquod legitimum impedimentum, seu justam causam intra prefixum tempus non sit facta solutio, tunc pœna non committitur; dummodo postea condemnatus quam primum poterit, solvat; *Communis*, textu expresso *in cit. leg. Celsus ait*

72 *§.* 2. Item pœna non committitur, si pars altera post lapsum præfixum tempus solutionem oblatam accipiat, quia sponte illam solutionem acceptando censetur cessisse juri suo; *Communis*, textu expresso *in cit. leg. Celsus ait §.* 3.

Si pro solutione facienda non fuerit ab Arbitro præfixum certum tempus, tunc facienda est per modicum tempus arbitrio boni viri, seu Judicis taxandum; *Communis*, textu expresso *in l. Quid tamen* 21. *§.* 12. *ff. de receptis &c.* & concordat text. *in leg. Quod dicimus* 105. *ff. de solutionibus*, ibi: *Debere statim solvere, cum aliquo temperamento temporis intelligendum est, nec enim cum Sacco adire debet*. Et tale temperamentum, sive modicum tempus, in actione reali censetur esse spatium decem dierum, ut cavetur *in l. Promissor statim* 21. *Si sine die, ff. de constituta pecunia*; ibi: *Sed modicum tempus statuendus est non minus decem dierum, ut exactio celebretur*: In actione autem personali spatium 4. mensium; *l. Eos, qui* 2. & *l. Sancimus* 3. *Cod. de usuris rei judicatæ, cap. Quærenti* 26. juncta Glossa *ibid. verb. Quadrimestre, de officio delegati*. 73

Contra iniquum Laudum, seu injustam sententiam Arbitri tria præsertim remedia competunt. Primo exceptio doli, si Compromittens conventus actione ex stipulatu ad pœnam præmissam solvendam apponat exceptionem doli mali, quod nempe altera pars Arbitrum pecunia corruperit, seu si adversarium callide circumvenerit, & hujusmodi; *leg. Ita demum* 31. *ff. de receptis &c.* Vel quod Arbiter effectus sit suus inimicus; *l. Non distinguemus* 23. *§.* 14. *ff. eod.* Vel quod per sortes, aut per gratiam arbitratum sit; *leg. Arbitrorum* 3. *Cod. de receptis Arbitris*. Secundo si Laudum contineat manifestam, & evidentem iniquitatem, potest officium Judicis implorari, ac postulari, ut illud ad justitiam reducatur secundum boni, ac prudentis viri judicium, etiamsi Compromissum fuerit juramento confirmatum, quia regulariter Compromittentium in aliquem mens est, ut intendant se obligare ad standum ejus arbitrio, si justum, & æquum sit, non vero si immodice aut inique arbitratus fuerit, textu expresso in *leg. Si libertus* 30. *ff. de operis Libertorum* ibi: *Si Libertus ita juraverit dare se quot operas patronus arbitratus sit, non aliter ratum foret arbitrium patroni, quam si æquum arbitratus sit. Et fere ea mens est personam arbitrio substituentium, ut, quia sperent eum recte arbitraturum, id faciant, non quia vel immodice obligari velint.* Nisi expresse in eo Compromisso conventum fuerit, ut arbitrium qualecumque fuerit, sive æquum, sive iniquum servetur, aut ex circumstantiis constiterit id partes suo Compromisso intendisse, quia tunc locum haberet *l. Diem proferre* 27. *§.*2. *ff. de receptis &c.* ibi *Stari autem debet sententiæ Arbitri, quam de re dixerit, sive æqua, sive iniqua sit, & sibi imputet, qui compromisit*. Et hoc colligitur ex *l. Societatem* 76. *vers. Arbitrorum, ff. Pro socio*; ibi; *Unum ejusmodi* (arbitrium), *ut sive æquum, sive iniquum sit, parere debeamus, quod observatur, cum ex Compromisso ad Arbitrum itum est*. Tertio si Compromittens per Laudum ab Arbitro pronunciatum sit læsus ultra dimidium justi prætii, potest intentare remedium legis *Rem majoris pretii* 2. *Cod. de rescindenda venditione*. Sic pluribus adductis, & citatis Pirhing *loc. cit. num.*79. & Reiffenstuel *loc. cit. a num.* 96. *ad* 99. aliique plures. 74

Compromissum, & Arbitrorumofficium, seu potestas finitur multis modis, Et primo finitur per sententiam 75

tentiam definitivam super tota caussa compromissa prolatam; *Communis*, per text. *in leg. Qualem 19. ff. de receptis &c.* juncta Glossa *ibid. verb. A tota.* Hinc semel sic lata sententia Arbiter nihil in ea addere, vel
76 minuere, nec si in ea erraverit, eam mutare, aut corrigere potest, cum postquam super tota causa definitive pronunciarit, damnando, vel absolvendo, totum suum expleverit officium, & Arbiter esse desierit; *Communis*, textu expresso *in cit. leg. Qualem 19. §. 2. & l. Quia Arbiter 20. ff. de receptis &c.* Immo semel sic
77 definitive lata super tota caussæ sententia, nec potest dictam suam sententiam exequi, quia cum solum censeatur electus ad pronunciandum, seu sententiandum, pronunciatione facta, seu lata sententia, extinguitur omnis ejus potestas, & executio dictæ sententiæ fieri debet a Judice ordinario Rei; *leg. Cum antea 4. Cod. de receptis Arbitris, cap. Si quis 4. de Foro competenti*; vide dicta *supra num. 19.*

78 Fuit autem notanter dictum in conclusione *Super tota caussa*, quia si Compromissum contineat plures controversos articulos, & ita factum sit, ut Arbiter de omnibus simul pronunciet, aut sententiet; & ipse de uno solum sententiam dixerit, & nondum de aliis, poterit ipsam mutare, cum non valeat, nec habeatur pro vera sententia, ex quo non sit servata forma mandata Compromissi; Si autem ita factum sit Compromissum, ut ex singulis separatim possit pronunciare, cum sic censeantur plura esse Compromissa, tunc pronunciata sententia super uno articulo, non potest amplius ipsam mutare, quia quantum ad illum articulum desiit esse Arbiter, licet adhuc Arbiter perseveret quoad alios articulos, de quibus nondum pronunciavit seu sententiavit. Sic textus expressus in *l. Quid tamen in princ. 21. ff. de receptis &c.* & tenent Pirhing *loc. cit. num. 84.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 102.* & alii passim.

79 Secundo finitur Compromissum, & potestas, seu officium Arbitrorum per lapsum termini, seu temporis, aut diei in Compromisso præfixi, & expressi; *leg. Quid tamen 21. §. 5. l. Non distinguemus 32. §. 3. ff. de receptis &c.* Non finiretur tamen Compromissum, & potestas Arbitrorum, si partes tempus prefixum prorogarent, vel in ipso Compromisso Arbitris facultatem concederent tempus prorogandi, dato quod impedimentum sententiam, seu Laudum pronunciandi interveniat; *cit. leg. Non distinguemus 32. §. 11. & 21. & l. Arbiter 33. ff. de receptis &c.*

80 Tertio finitur Compromissum, & potestas Arbitrorum recusatione ipsorum Arbitrorum suspectorum; *Communis* per text. *in l. Sed si in servum 9. §. 5. & in l. Non distinguemus 32. §. 14. ff. de receptis &c.*

81 Quarto finitur Compromissum, & potestas Arbitrorum Acceptilatione; *cit. l. Non distinguemus 32. §. 3. de receptis &c.* ibi: *Acceptilatione*, ut si uni Compromittentium acceptilata sit pœna, non cogitur Arbiter Laudum proferre, sed Compromissum expirat; *l. Pomponius 13. in princ. ff. de receptis &c.* Tali enim Compromisso statur solum metu pœnæ, quæ si est acceptilata uni, videtur & alteri Compromittentium acceptilata; Glossa *in cit. leg. Pomponius verb. Alteri*; Pirhing *loc. cit. num. 95.* Reiffenst. *loc. cit. num. 109.*, & alii passim.

82 Quinto finitur Compromissum, & potestas Arbitrorum Judicio; *cit. l. Non distinguemus §. 4.* ibi: *Judicio*, ut si unus Compromittentium ab Arbitris recedat, & coram Judice ordinario causam, de qua erat Compromissum, in Judicium deducat: Tunc enim quamvis pars recedens pœnam Compromisso adjectam incurrat, tamen caussa non amplius coram Arbitris, sed coram eodem ordinario Judice agitanda est; *Communis* textu expresso *in l. Si quis rem 30. ff. de receptis &c.*

Sexto finitur Compromissum, & potestas Arbitrorum pacto, seu transactione; *citata leg. Non distinguemus §. 3.* ibi: *Pacto*, ut quando inter partes Compromittentes super caussa compromissa postea transigitur; *cit. leg. Non distinguemus §. 5. ff. de receptis &c.*, seu quando partes concorditer a Compromisso recedunt. *Omnis enim res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*, textu expresso *in cap. Omnis res 1. de Regul. Juris.* 83

Septimo finitur Compromissum, & potestas Arbitrorum interitu rei, de qua erat ipsum Compromissum, & erat Laudum pronunciandum. Nisi tamen in tali casu aliquid litigantium intersit, videlicet propter fructus, & partus ipsius rei, quia tunc non obstante interitu rei principalis, adhuc de his Arbiter Laudum proferre posset; *Communis* per text. *in cit. leg. Non distinguemus 32. §. 5. ff. de receptis &c.* 84

Octavo finitur Compromissum, & potestas Arbitrorum morte utriusque, seu etiam unius tantum Compromittentium, nisi secus in Compromisso fuerit expressum; *cap. Ex parte 10. de Arbitris, & leg. Diem proferre 27. §. 1. ff. de receptis &c.* Compromissum enim non transit ad hæredes; nisi id fuerit expressum, ut dicitur *in cit. l. Diem proferre §. 1.* ibi: *Si hæredis mentio, vel cæterorum facta in Compromisso non fuerit, morte solvetur Compromissum*; Reiffenstuel *loc. citat. num. 104.* Pirhing. *loc. cit. num. 88.* & alii passim. 85

Nono finitur Compromissum, & potestas Arbitrorum morte eorumdem Arbitrorum; *Communis* per text. *in cit. l. Non distinguemus §. 3.* ibi: *Morte*, & *cap. Uno Delegatorum 42. de officio delegati.* 86

Decimo finitur Compromissum, & potestas Arbitrorum etiam morte unius solius ex ipsis, si plures sint, nisi secus in Compromisso sit expressum, scilicet ut uno eorum defuncto, vel impedito, alii procedere adhuc possint; *Communis* textu expresso *in cit. cap. Uno delegatorum 42. de officio delegati.* ibi: *Uno delegatorum, vel Arbitrorum rebus humanis exempto eorum officium expiravit: Nisi aliud in delegatione, aut Compromisso fuisset expressum.* Et ratio est, quia nisi secus expressum sit, ita in plures Arbitros censetur factum Compromissum, ut omnes judicent; *arg. l. Duo 39. ff. de re judicata*, ibi: *Duo ex tribus Judicibus, uno absente, judicare non possunt, quippe omnes judicare jussi sunt*, & concordat text. *in leg. Si unus 17. §. 12. ff. de receptis &c:* ibi: *Si plures sunt, qui Arbitrium receperunt, nemo unus cogendus erit sententiam dicere, sed aut omnes, aut nullus*, & *ibid. §. 7.* ibi: *Si in tres fuerit Compromissum, sufficere quidem duorum consensum, si præsens fuerit & tertius; alioquin absente eo, licet duo consentiant, Arbitrium non valere, quia in plures fuit Compromissum, & potuit præsentia ejus trahere eos in ejus sententiam, & in l. Sicuti tribus 18. & in l. Distinguemus 32. §. 13. ff. eod.* cum similibus. 87

Addi-

Additiones ex aliena manu.

88 De variis Arbitrorum generibus, tum de differentiis Arbitros inter & Arbitratores consule, si lubet Gonzal. *in c.1. n.7. & sequent. de arbitr.* Bohemer. *in decretal. lib.1. tit.43. §.1.* Voet. *in Comm. ad Pandect. lib.4. tit.8. n.2.*

89 Quando quis electus in Arbitratorem, & non in Arbitrum dici queat, expendit *Rota in Regien. Pensionis super executione laudi 21. Junii* 1748: *§.7.*, & in confirmatoria 30. *Junii* 1749. *§.5. & sequent. cor. bon. mem. Vicecom.*

90 Quod scribit Auctor *n.28.* Religiosos privatos nequire eligi in Arbitros, id in Fratribus Minoribus locum duntaxat habet; nam quod attinet ad simplices etiam Monachos, ii tum in Arbitros, tum in Arbi-
91 tratores eligi possunt; vide mox citatam *Regien. Pensionis super executione laudi, locis laudatis.*

92 Sententiam Auctoris *num.37.* quod scilicet etiam de jure civili Judex eligi a partibus *volentibus* in Arbitrum possit, tuetur Stryckius *in usu modern. Pandect. lib.4. tit.8. §.4.* putat vero *leg.9. §.2. ff. de recept. ar-*
93 *bitr.* quæ videtur obstare, intelligendam esse de Judice pedaneo, quippe qui non libere, sed ad formulam præscriptam adstricta potestate gaudebat.

94 Sententiam ab Arbitro prolatam hoc nomine impugnari haud posse, quod is non processit præmissis necessariis probationibus, firmavit Rota *cor. Ratta decis. 192. num.4.* ea reddita ratione, quod potuit se extrajudicialiter informare.

95 De jure civili sententia ab omnibus Arbitris præsentibus proferri debet, ita ut vel uno eorum absente prolata, nullitatis vitio laboret, nisi aliud actum sit; *l. non distinguemus 32. §. cum in plures 13. ff. de*
96 *recept. & qui arb.* At de jure Canonico si legitime omnes citati fuerint, nec justum allegaverint impedimentum quominus adessent, licet duobus præsentibus absente tertio perinde negotii commissi examen accedere, illudque sua dirimere sententia, ac si tertius legitime vocatus præsens sit; *cap. ult. de arb. in 6.*

97 Id summa ratione statutum fuit a jure Canonico. Uti enim recte observavit Voet. *in Comm. ad Pandect. lib.4. tit.7. num.16.* absoluta illa necessitas præsentiæ omnium Arbitrorum non raro malitiis atque calumniis posset ansam præbere, dum aliquando unus aut gratia, aut odio, aut sordibus corruptus sui copiam non faceret, & ita quæstiones malitiosa absentia diutius protraherentur, ac manerent indecisæ.

98 Si tres fuerint electi Arbitri, quorum unus postea inhabilis repertus sit, an sententia a duobus lata valida sit, vide diffidentes inter se opiniones apud Stryckium *jurid. diss. tom.4. disp.25. c.9. num.26.*

99 Arbitrorum est omnia definire, de quibus Compromissum est, idque per sententiam definitivam. Non possunt tamen fines Compromissi excedere. An sub generali Compromisso contineantur quæstiones futuræ; an possint Arbitri dilationem solutionis dare; an compensationem objectam admittere, verba
100 sententiæ obscuræ interpretari, consule Voet. *in Comm. ad Pandect. lib.4. tit.8. num.18.*

Non sustineri pactum juratum de non petenda reductione ad Arbitrium boni viri, tenet Sorge *jurisprud. Forens. tom.8. c.34. num.51.*

De Arbitro Feudali adi Stryckium *jurid. dissert.* 101
tom.7. disp.4. per tot.

ARBOR CONSANGUINITATIS, ET AFFINITATIS; vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.1. n.34. & 35.* & verb. *Affinitas n.14.*

ARCANI DISCIPLINA.

SUMMARIUM.

1 *Arcani disciplina.*
2 *Spectabat dogmata.*
3 *Uti & Sacramenta, illorumque ritus, ac formas.*
4 *Celabantur autem Judeis, Ethnicis.*
5 *Catechumenis.*
6 *Immo & Fidelibus ipsis.*
7 *Causæ cur hæc disciplina invecta fuit* ad n.9.
10 *Patres tamen aliqui eam tantisper remiserunt.*
11 *Hujus disciplinæ origo,*
12 *Desuetudo.*

Mirantur aliqui, quid sit, quod Apostoli fidei 1
Symbolum scripto nequaquam tradiderint. Mirari tamen desinerent, si quæ prioribus Ecclesiæ sæculis maxime viguit, arcani disciplinam considerarent. Multa de hac cl. Schelestratius in libro sane eruditissimo, quem pro hac disciplina edidit, atque a Tentzelii Lutherani hominis cavillis strenue vindicavit. Nos selectiora quædam atque utiliora delibabimus.

Ac primum ipsa dogmata, *quo erant sublimiora,* 2
ut ait Petavius *Theol. dogm. T. 2. Præf. cap.1. num.5., & a communi captu remotiora mysteria, eo magis occultabantur, & in sinu quodammodo fovebantur, eratque cautior illorum, & magis arcana traditio, nec ea scripto temere committebantur: aut si id necesse foret, parce fiebat, ac dissimulanter, & obscure, ut nisi interpretatione Doctorum adjuti, passim ista liquido capere non possent.* Hujusmodi sunt Trinitatis, Eucharistiæ &c. mysteria, *neque enim,* inquit S. Basilius *lib. de Sp. S. ad Amphiloch. cap.27., mysterium est omnino, quod ad populares, & vulgares aures effertur.*

Sacramenta deinde, illorumque ritus universus re- 3
ligiose celabatur; cum primis vero sacratior Liturgiæ pars, & Sacramentorum formæ. Celeberrimus est hac super re Innoc. I. locus in epistola ad Decentium Eugubinum Episcopum: agens enim Sanctus Pontifex de consignationis, seu confirmationis forma, *verba vero inquit, dicere non possum, ne magis prodere videar, quam ad consultationem respondere.*

Celabantur isthæc Judæis, Gentilibus, & Cate- 4
chumenis. De Mysterio tamen SS. Trinitatis multo frequentior, & apertior coram Judæis sermo haberi solitus fuit, quam coram Gentibus; immo fuisse posterioribus nis omnino absconditum, vel ex Actis Apostolorum patet. Videmus enim Apostolos, cum in Synagogis Judæos alloquerentur, satis perspicue de fide in Christum unigenitum æterni Patris filium, ac de misso consolatore Spiritu Sancto disse-

ruisse: secus cum Gentibus verba facerent; ibi enim nullum, nisi unius Dei mentionem factam legimus: quod ex capitibus Actuum XIV. XVII. XXIV. intelligitur; quibus in locis Pauli ad Gentes sermones referuntur. S. Chrysostomus *hom. 6. de incompreben.* hujus rei documentum etiam in Pauli epistolis observavit. Idem a Patribus tractatus contra Ethnicos edentibus factitatum fuisse, ex eorum scriptis cognoscimus.

5 Catechumenis quoque ne nostra mysteria, & sacra paterent magno studio Patres cavebant. *Non enim* ajebat S. Cyrillus Hierosf. *Catech. 6., gentili, quæ Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum spectant, mysteria declaramus, neque Cathecumenis coram de mysteriis palam loquimur; sed multa sæpe tecte dicimus, ut qui norunt, fideles intelligant; qui vero nesciunt, non lædantur.* Hinc solemnes illæ Patribus, ac præsertim Chrysostomo formulæ: *initiati sciunt quod dicitur, & norunt fideles.* Eodem spectat vetus disciplina, quæ Catechumenos a Missa fidelium arceri jubebat. Quamobrem Tertullianus, Epiphanius, & Hieronymus hæreticos arguebant, quod Catechumenos indiscriminatim cum fidelibus ad omnia mysteria sua admitterent; & Athanasius impactam sibi ab Arianis calumniam de sacræ mensæ tempore oblationis eversione, quam Catechumeni cujusdam testimonio confirmare allaborabant, sic depellit: *Qui potuit oblatio apposita esse, cum intus essent catechumeni? Si enim erant intus Catechumeni, nondum oblationis tempus erat.* Symbolum ipsum, quod abstrusiora Incarnationis, & Trinitatis mysteria complecteretur, nonnisi quadraginta ante baptismum diebus Catechumenis memoriæ mandandum tradebatur. De oratione quoque dominica scribit Theodoretus: *hanc orationem haud nondum initiatos, sed jam jam baptizandos condocemus.*

6 Nec Ethnicis solum, & Catechumenis, sed ipsis Christianis jam perfectis mysteria disciplinæ Ecclesiasticæ occultabant veteres, ni Episcopi essent, vel Sacerdotes judicio, & auctoritate graves: verba sunt Ferdinandi Mendozæ in *Can. 36. Conc. Illiberit.*

7 Jamvero causæ, cur hæc disciplina tanta abs veteribus Episcopis providentia servaretur, tres videntur potissimum fuisse. Prima fuit, ne Christianorum mysteriorum difficultas, rituumque simplicitas contemptui haberetur, neve illis, qui de horum natura satis adhuc eruditi non essent, occasio præberetur. Patres appello Synodi Alexandrinæ, qui postquam vitio Meletianis verterant, quod non eos puderet, coram Catechumenis, atque adeo ipsis Ethnicis mysteria traducere, statim addunt: *nefas enim est mysteria apud non initiatos traducere, ne Ethnici quidem horum ignari irrideant; catechumeni vero ad curiositatem deducti scandalizentur.* Idem de Fidelibus Basilius prodit *lib. de Sp. S. Hæc*, inquit, *est ratio, cur quædam citra scriptum tradita sint, ne dogmatum notitia neglecta, propter assuetudinem vulgo veniret in contemptum.*

8 Causa altera fuit, ut reverentia illis mysteriis conciliaretur. Hinc S. Augustinus: *adhibuimus tam sanctis rebus, atque divinis honorem silentii.*

9 Fuit & alia causa, ut nempe Catechumenorum, quibus occultabantur, curiositas sancta excitaretur, ac zelus ferveret, quo ad ea pernoscenda sollicitius festinarent, seu, ut idem Augustinus ajebat, *ut tanto ardentius ab iis concupiscerentur, quanto eis honorabilius occultabantur.*

Fatendum tamen est, Justinum, Athenagoram, 10 Theophilum Alexandrinum, Tatianum, ipsumque Tertullianum mysteria non solum Trinitatis, sed etiam arcana baptismatis, & Eucharistici Sacrificii mysteria Gentilibus declarasse; sed id ab illis factum in apologiis, quas Senatui Romano, Magistratibus, Imperatoribus pro Christiana Religione obtulerunt, ita poscente Religionis, quam Ethnici criminabantur, necessaria defensione.

Restat, ut de hujus disciplinæ ortu, ac desuetudine pauca dicamus. 11 Eam Tentzelius inductam docuit altero Christianæ æræ sæculo exeunte. Verum ab ipsis Christi temporibus hanc consuetudinem repetendam esse consentiunt Patres, qui illam ex illis Christi verbis Matth. VII. 6. *nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos*, passim colligunt, ut Chrysostomus *hom. 7. in 1. Cor.* Apostolis tribuit Basilius *loc. cit.* Clemens vero Alexandrinus *lib. 5. Stromatum* Paulum jam illa utentem 1. *Cor.* 3. inducit.

Quando vero hæc disciplina in desuetudinem abierit, 12 non tam facile est definire. Schelestratius eam existimat in Oriente sub sæculi quinti exitum, in Occidente post medium sæculum sextum desuevisse. Verius dicam, pro diversa apud varias Gentes religionis Christianæ susceptione aliis, atque aliis temporibus affixa, disciplinam quoque arcani non eodem ubivis tempore oblitteratam, extinctamque fuisse. Præter Schelestratium consule P. Adrianum Daude in *Historia universali To. 1. Reflexion. ad lib. 2. hist. Eccles. reflex. 3.*, Gerbertum in Mantissa *ad principia Theologiæ Exegeticæ de arcanis Ecclesiæ, traditionibus*, P. Hermannum Scholliner Benedictinum *de disciplina arcani*, & Selvaggium *Antiquit. Christianar. lib. 1. pag. 71. cap. 19.*

ARCHIDIACONUS.

---

63 *Sub-*

63 *Subnectuntur additiones ex aliena manu*, ad n.94

1 ARchidiaconus sic dictus est quasi Princeps Diaconorum, seu primus inter Diaconos; Græca enim significatione *Archos* denotat *primum, seu Principem*, *& Diaconus Ministrum*, *dist.* 21. *cap. Cle-*
2 *ros*, *& Clericos*. Et primis Apostolorum temporibus in singulis Civitatibus Episcopalibus septem Diaconi constitui solebant, ut constat *ex c.6.* Actuum Apostolorum, *& ex cap. Diaconi* 12. *& cap. Diaconi septem* 13. *dist.93.* ex quibus qui cæteris antiquior erat, appellabatur Archidiaconus, & ejus Officium erat curare, ut cæteri Diaconi rite suo munere fungerentur, ut inter alios refert Azorius *part.* 2. *Instit. lib.* 3.
3 *cap.*14. *quæst.*1. Postea vero Archidiaconi auctoritas est sic adaucta, ut Vicarius Episcopi in omnibus esset, ut expresse dicitur *in c. Ut Archidiaconus* 1. *de Offic. Archidiaconi*, his verbis: *Ut Archidiaconus post Episcopum sciat se Vicarium esse ejus in omnibus &c. & cap. Ad hæc* 7. *eodem titulo*, dicitur: *Secundum vero Romani Ordinis constitutionem major post Episcopum, & ipsius Episcopi Vicarius reperitur*; Et tenet Rota *part.*11. *dec.*160. *num.*22. *& part.*14. *decis.* 189. *num.*18. *&* 19. ubi dicit Archidiaconum esse Vicarium Episcopi, licet non assumptum ab Episcopo, sed datum a Jure habentem perpetuam Vicariam, & ordinariam jurisdictionem.

4 Immo sic excrevit Archidiaconi auctoritas, ut nedum Vicarius natus Episcopi fuerit constitutus, sed etiam Episcopi oculus appellatus; ut in Epistola Divi Clementis Papæ *cap. Diaconi Ecclesiæ* 7. *dist.*93. *Diaconi Ecclesiæ sint tamquam oculi Episcopi*; *& in cap. Ad hæc* 7. *de Officio Archidiaconi* Innoc. III. sic expresse ait; *Item in Epistola B. Clementis Papæ Prædecessoris nostri oculus Episcopi Archidiaconus appellatur, ut loco Episcopi per Episcopatum prospiciens, quæ corrigenda viderit, corrigat, & emendet*. Et in Epistola Evaristi *cap. Diaconi* 12. *dist.*93. *Diaconi qui quasi oculi videntur esse Episcopi* (*), & in Concilio Tridentino *sess.*24. *cap.* 12. *verb. Archidiaconi: Archidiaconi etiam, qui oculi dicuntur Episcopi*. Et ob hanc tantam suam elevatam auctoritatem,
5 & Dignitatem Archidiaconus antefertur Archipresbytero & Archipresbyter Archidiaconi Jurisdictioni subjacere tenetur; *cit. cap. Ad hæc* 7. *de Officio Archidiaconi*, ubi sic expresse dicitur: *Archipresbyteri, qui a pluribus Decani nuncupantur, ejus Iurisdictioni*
6 *se noverint subjacere*. Cum enim Archidiaconus ratione majoris jurisdictionis, & Ministerii immediatius ministret, & assistat Episcopo, quam ipse Archipresbyter, debet ei præcedere, quamvis Ordine sit ei inferior; Sicuti Cardinales, ex quo immediatius assistant Summo Pontifici, ut ejus administrent negotia, ratione hujus majoris Officii, & administrationis præcedunt Episcopos, Ordine majores.
7 Adeoque debet de jure præcedere Archipresbytero, quamvis non sit Sacerdos, ut tenuit etiam Rota *p.*3.
8 *dec.*244. *num.*2. *& seq.* Si tamen sit Sacerdos, cum in tali casu sit par in Ordine, & major in Administratione, debet præcedere Archipresbytero, absente Episcopo, in celebratione Missarum in diebus solemnibus, & aliis solemnioribus functionibus, prout decrevit Sac. Rit. Congr. *in Regiensi* 9. *Decemb.* 1600. his verbis: *Censuit Sac. Congr. Archidiaconum dictæ Ecclesiæ, qui prima Dignitas post Pontificalem existit, & Sacerdos nunc est, non quidem ex obligatione, sed ex sua voluntate, & Devotione in decantatione Missarum in diebus solemnibus, delatione Sanctissimi Sacramenti, benedictione Candelarum, Cinerum, Palmarum, & aliis hujusmodi actibus, & functionibus Sacerdotalibus, Episcopo absente, præferendum esse Archipresbytero, neque allegatam consuetudinem, quæ legitime probata non fuit, eidem Archipresbytero ad excludendum Archidiaconum Sacerdotem in casu, de quo agitur, suffragari*. Sic etiam *in S. Agathæ Gothorum* 23. *Martii* 1629. *& in Juvenacensi* 17. *Novembr.* 1697. *& in Baren.* 19. *Januar.* 1608. *& in Pennen.* 24. *Januar.* 1615. *& Rota part.* 3. *dec.* 244. 11. *Decemb.* 1609. *in Viterbien. Celebrationis Missarum*.

Excipitur tamen casus, in quo de eadem Cathedrali concurrat in funeralibus Archidiaconus, qui est 9
prima Dignitas, & Archipresbyter qui est secunda, & cui incumbit Cura animarum, & defert stolam, quia cum Archipresbyter, dum in Ecclesia facit officium, præcedat Archidiacono, ei præcedere debet etiam in via, nulla probata ex alterius parte consuetudine in contrarium. Sic Sac. Congreg. Rituum *in una Trojana die* 14. *Maii* 1613. declaravit dandam esse præcedentiam Archipresbytero ratione stolæ, ut refert Lavor. *verb. lucubr. tom.*1. *tit.*2. *c.* 3. *num.* 211. Barb. *Juris Eccles. univers. lib.*1. *cap.* 25. *de Archidiac. n.*49. *Et collect.*40. *Apostol. decis. n.*23. *Et de Canon. & Dignit. c.*5. *n.*49.

(*) Cathedralium Archidiaconi *majores* dicebantur, *minores* rurales. Vide Cangium in Glossario. Utrique suas singulis fere mensibus Synodos habebant, de quibus confer cl. Antonium Schmid in dissertatione *de Synodis Archidiaconalibus & Archipresbyteralibus in Germania* Heidelbergæ 1773.

Multa de Jure communi pertinent ad Officium Ar- 10
chidiaconi; Primo: Clericis & Ministris Ecclesiæ præcipere omnia ea, quæ ab ipsis juxta suos gradus sunt obeunda, & de tertio in tertium annum, si Episcopus non possit, Diœcesim totam visitare, & cuncta quæ emendatione, & correctione indigent, corrigere, & emendare; *cap. Ut Archidiaconus* 1. *de Offic.*
Archidiaconi. Hodie tamen Diœcesis visitatio debet 11
fieri per Episcopum, vel eo impedito per suum Vicarium Generalem quolibet anno, vel saltem quolibet biennio compleri, si Diœcesis sit nimis ampla,
& vasta: Trid. *sess.* 24. *de reformat. c.*3. Secundo: Ad 12
ipsum spectat Ecclesiasticum, & Divinum Officium disponere, Lectiones Clericis distribuere, Acolythos instituere, & omnes alios Clericos dirigere in iis, quæ in Altaris Ministerio agere debent; *cap. Officium*
vero 2. *eodem tit.* Tertio: Ad Archidiaconi Officium 14
pertinet principaliorem Sacrorum Vasorum, & Ecclesiæ custodiam habere; *cap. Ea quæ* 3. *eodem titulo*. Quarto: Ad ipsum attinet Ecclesias sui Archidiaconatus semel in anno visitare, nec sæpius, nisi forte talis caussa emerserit, propter quam ipsum oporteat præfatas Ecclesias visitare; *cap. Mandamus* 6. *eo-*
dem tit. Quo ad hoc tamen statuit Conc. Trident. *cit.* 15
sess. 24. *&c.* 3. quod Archidiaconi, Decani & alii inferiores in Ecclesiis, ubi hactenus visitationem exercere legitime consueverunt, debeant assumpto Notario

(*) Moneo, Clæmentis, & Evaristi, quæ hic citantur, epistolas apocryphas esse.

tario de consensu Episcopi deinceps per se ipsos tantum visitare, & visitationis suæ rationem Episcopo intra mensem reddere, & depositiones testium, ac integra acta ei exhibere teneantur, non obstantibus quacumque consuetudine, exemptione, vel privile-
16 gio. Quinto: Ad Archidiaconum pertinet Institutio corporalis tam in Beneficiis, quam in Dignitatibus, sicut etiam examinatio Clericorum Ordinandorum, & eorum, qui Beneficiis Ecclesiasticis præficiendi sunt, ita tamen ut postea Episcopo præsententur, & ab eo approbentur; *cap. Ad hæc 7., & cap. Ut no-*
17 *strum 9. eodem tit.* Quantum vero ad examen promovendorum ad Ordines, hodie ex Conc. Trid. *sess. 23.*
18 *cap. 7. de reformat.* Episcopo cum assistentia Virorum peritorum competere dignoscitur. Et quantum ad examen eorum, qui præficiendi sunt ad Parochiales, est statutum a Tridentino *sess. 24. c. 18.* quod hoc spe-
19 ctet ad Examinatores Synodales. Hæc & alia de Jure communi spectant ad Officium, & potestatem Archidiaconi, ut videre est *in toto suo titulo.*

20 Ast hodie attendenda est cujusque Ecclesiæ specialis consuetudo, cum ista Juri communi scripto in Officiis prævaleat; *cap. Cum olim 6. de Consuetud. & cap. Ad hæc 2. de excessib. Prælator.* Innocent. *in cap. ut Archidiaconus 1. de Offic. Archid. & in cap. Cum olim 6. de Consuetud.* Silvester *in summ. verb. Archidiaconus num. 1.* & Glossa *in cit. cap. Ad hæc 2. de excessib. Præl. verb. Consuetudines*, ubi dicit quod Jurisdictio Archidiaconi potius ex consuetudine, quam ex
21 Jure juvatur. In quibusdam igitur Ecclesiis Archidiaconus exercet Jurisdictionem in Clericos, & Parochias Civitatis, & in certum districtum adjacentem,
22 qui fines Archidiaconatus dicuntur. In quibusdam aliis non unus tantum, sed plures Archidiaconi sunt constituti, qui totam Diœcesim in certas partes distributam regunt tamquam Vicarii Episcopi perpetui.
23 In quibusdam aliis Archidiaconus habet tantum præeminentiam inter Canonicos sine ulla Jurisdictione, &
24 Administratione. In quibusdam aliis nequidem habet præcedentiam ad omnes, sed hanc habet alia pri-
25 ma Dignitas. In quibusdam aliis nullus est Archidiaconus, & ejus Officium peragit Archipresbyter, vel Præpositus, vel Decanus, vel Primicerius, vel alia prima Dignitas diverso nomine nuncupata; Sic Azorius *part. 2. institut. lib. 3. cap. 14. quæst. 7.* Card. Tuschus *verb. Archidiaconus concl. 482. num. 1.* Barbosa *lib. 1. Juris Eccles. c. 24. n. 37.*

26 De Archidiaconi Officio, Dignitate, & præeminentiis plurima sæpe sæpius in dies disposita sunt a Sacris Congregationibus, quæ ut commode ab omnibus sciri possint, placet hic referre, prout referuntur a variis Doctoribus, & signanter a Barbosa *in Collectan. Apostolicar. decis. verb. Archidiaconus, de Canonicis, & Dignitatibus cap. 5. & l. 1. Juris Ecclesiast.*
27 *univers. c. 24.* In Choro igitur tamquam prima Dignitas post Pontificalem aliis superior, & major habetur, & ipsi in Choro permanenti spectat in principio Matutini, Horarum Canonicarum, ac Vesperarum intimare *Pater noster*, quo dicto eidem pariter spectat sua manu signum dare, ut incipiatur *Domine labia &c.* vel *Deus in adjutorum meum &c.* ipsi etiam ad Primam pertinet dicere; *Dies & actus nostros &c. Adjutorium nostrum*, & *Deus nos benedicat &c.* Ad Completorium, *Noctem quietam &c. Benedicat & custodiat nos &c.* & in fine Horarum, & Matutini, *Dominus det nobis &c.* & antequam per ipsum detur signum finis, nemo, Officio expleto, e Choro egredi valet. Ita Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in Theatina sub die 18. April. 1617. Sic etiam in Aprutina 18. Apr. 1627. & in Cassanen. 16. Septemb. 1633.*

Archidiaconus, ut prima Dignitas, debet exer- 28
cere Officium Presbyteri assistentis cum Pluviali Episcopo celebranti juxta formam Cæremonialis, illique Candelam & Palmam benedictam ministrare, dummodo sit in Sacerdotali Ordine constitutus; Sac. Cong. Rit. *in Brixien. 28. Maii 1616. & in Reatina 10. Januar. 1690.* Non autem Archipresbyter; Eadem Sac. 29
Congreg. *in Vercell. 7. Augusti 1610.* Et recusans, 30
cogendus est pœnis, & Censuris Ecclesiasticis, ut in dicta *Brixiensi 28. Maii 1616. & dict. Reatina 10. Januar. 1690.* Et dum in assistentia est apud Episcopum, 31
intelligitur præsens in Choro, tam in Ecclesia Cathedrali, quam in alia, ut *in Camerin. 15. Martii 1608.* Ubi autem Archidiaconus non est prima Dignitas, 32
Officium supradictum spectat ad primam Dignitatem; Sac. Cong. Rit. *in Brixiensi 28. Maii 1616.*

Archidiaconus, qui sustinet baculum Episcopi, 33
dum celebrat solemniter, thurificandus est immediate post Diaconos assistentes; Sacra Congreg. Rit. *in Bracharen. 28. April. 1600.* Etiamsi sit primus Archidia- 34
conus, & habeat alias prærogativas; eadem Sacra Congreg. in eadem causa 18. *Januar.* 1608. Archidia- 35
conus, qui sedet a dextris Episcopi celebrantis in Cathedrali, a dextris pariter sedere debet, cum celebrat in Collegiatis; Sac. Cong. Rit. *in Thelesina 2. Martii 1602.* Archidiaconus, ad quem de consuetu- 36
dine Ecclesiæ spectat, absente Decano, convocare Capitulum, in eo proponere, ac resolutiones accipere, id potest etiamsi non sit in Sacris, cum iste sit actus Jurisdictionis, qui competit Archidiacono etiam in Sacris non constituto, & ad Decanum non spectat ratione Ordinis, sed antiquitatis, & Superioritatis; Sacr. Cong. Conc. referente Nicol. Garc. *de Benefic. p. 3. c. 4. num. 26.*

Archidiaconus habens Jurisdictionem contentiosam 37
debet esse Doctor promotus in publico Gymnasio, seu Universitate, alias ei non suffragatur, cum Doctoratus ex privilegio ad hujusmodi Dignitatem nequaquam promoveri possit, *ex Bulla 63.* S. Pii V. Sacra Congreg. Conc. quam referunt Squilant. *de privileg. Cler. c. 4. num. 114.* Navarr. *in Regul. Canon conc. 4. num. 4.* Nicol. Garc. *part. 7. c. 7. num. 40.* Archidiaco- 38
nus, qui vel curam animarum habet, vel Jurisdictionem, juxta *titul. de Officio Archidiaconi* in omnibus Ecclesiis, ubi fieri potest, debet esse Magister, seu Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel Jure Canonico; Concil. Trid. *sess. 24. cap. 12.* & Sacra Cong. Conc. referente Piaseco *in praxi Episcop. part. 2. c. 5. num. 20.* Archidiaconus, qui vere Cura animarum 39
& omni prorsus Jurisdictione caret, non comprehenditur in citato Decreto Concil. Trident. *sess. 24. c. 12.* quo ad qualitatem Doctoratus, vel Licentiaturæ in eo requisitam; Sac. Cong. Conc. referente Piaseco *in praxi Episc. part. 2. c. 5. num. 20.* Si vero Archidiaco- 40
nus sit prima Dignitas in Cathedrali, debet esse Doctor; quamvis non habeat Curam animarum, nec contentiosam Jurisdictionem; Sac. Congreg. Concil. *in Adrien. 1. April. 1628.* Postea tamen pluries statuit

tuit contrarium & signanter in *Lavellen.* 12 *Januarii* 1697. *& in Cortonen.* 16 *Februar.* 1704. apud Monacell. *tom.* 3. *supplement. ad* 1. *tom. n.* 212. Vide ipsum *ibi*, ubi multa habet ad rem; & dicit quod clausula in Bullis provisionis Archidiaconatus apponi solita, scilicet *Quod infra annum Lauream Doctoralem suscipere tenearis*, potius de stylo Scriptorum, quam ex voluntate Papæ hodie apponi solet, & ideo tamquam vana a Sac. Congregatione Concilii spernitur.

41 Archidiaconus, qui ex Privilegio est Protonotarius, non lucratur fructus & Distributiones sui Archidiaconatus, si cum habitu Protonotarii in Ecclesia, Choro, & Processionibus, ac Divinis Officiis assistat; Sac. Congreg. Rit. *in Asculana in Apulia* 6. *Mar-*
42 *tii* 1610. Et si voluerit in Ecclesia uti habitu Protonotarii, reputatur tamquam extraneus, & ei locus assignandus est non inter Dignitates, & Canonicos, sed post Abbates; Eadem Sacra Congreg. in dicta *Ascu-*
43 *lana*. Nec potest in publicis functionibus in assistentia Episcopi, & aliis actibus sibi tamquam Archidiacono competentibus uti habitu Protonotarii, sed suo habitu Canonicali; Eadem Sacra Congreg. in dicta
44 *Asculana in Apulia* 19. *Novembr.* 1611. Potest tamen uti habitu Protonotarii in Actibus non competentibus sibi tamquam Archidiacono; Eadem Sacra Congreg. in dicta *Asculana*, *& in Nullius terræ Pisciæ* 19. *Ja-*
45 *nuarii* 1612. Archidiaconus Protonotarius non ex Altari, sed ex Sacristia, ut faciunt cæteræ Dignitates & Canonici, debet sumere paramenta pro Missa privata celebranda in Ecclesia Cathedrali; Eadem Sacra Congreg. Rit. in dicta *Asculana* 6. *Martii* 1610.

46 Licet Archidiacono solita sedes in Choro adimi non possit, attamen Vicarius Generalis Episcopi illum tam in Choro, quam ubilibet, præcedere debet, ut declaravit Sacra Congreg. Episcop. & Regul. *in Theati-*
47 *na* 6. *Julii* 1618. Vicarius enim Generalis, absente Episcopo, debet habere primum locum super omnes dignitates, & Canonicos, non obstante consuetudine, aliisque in contrarium, sicuti censuit etiam Sacra Congreg. *in Andrien.* 7. *Augusti* 1610. *& in Ferrarien.* 20. *Decemb.* 1614. *& in Militen.* 15. *Julii* 1619. ubi
48 quod præcedit Capitulo, & Clero. Dummodo tamen ipse non sit de gremio Capituli, quia tunc sedere debet in suo stallo Canonicali, si distributiones quotidianas lucrari velit, ut pluries decrevit Sacra Congr.
49 Vide *verb. Vicarius Generalis*. Hac occasione de Vicario, & Archidiacono advertendum est, quod isti inter se sic differunt; Primo quia Archidiaconus est perpetuus, ratione Dignitatis, cui Officium Vicarii est annexum, ideoque vocatur Vicarius natus, & a Jure datus, & Vicarius Generalis est temporaneus,
50 revocabilis, & Vicarius ab homine constitutus. Secundo, Archidiaconus habet Jurisdictionem propriam ab Episcopali distinctam; Ideoque datur appellatio ab Archidiacono ad Episcopum; Et Vicarius Generalis habet idem Tribunal cum Episcopo, *cap. Romana* 3. *de appellat.* nec datur appellatio a Vicario ad Episcopum *cap. Non putamus* 2. *de consuetud. in* 6.
51 Tertio, mortuo Episcopo, vel civiliter, vel physice expirat Jurisdictio Vicarii Generalis; Non tamen Archidiaconi, Gloss. *in cap. Ut Archidiaconus* 1. *de Officio Archidiac. verb. Vicarius*.

52 Archidiaconus quamvis *ex cap. Ad hæc* 7. *& cap. Ut nostram* 9. *de Offic. Archidiacon.* deberet examinare Ordinandos, illosque Episcopo præsentare; tamen hodie non tenetur Episcopus ipsum vocare, ut intersit examini Ordinandorum, ut colligitur ex Concilio Tridentino *sess.* 22. *c.* 7. & expresse decrevit Sacra Congreg. *sub die* 21. *Jun.* 1617. Sic etiam non tenetur Episcopus eum vocare, ut intersit cum Examinatoribus 53
synodalibus, nec ipse debet cum ipsis necessario intervenire examini Instituendorum ad Parochiales, ut colligitur ex Conc. Trid. *sess.* 24. *c.* 18. & expresse decrevit Sacr. Congreg. Cum enim, ut refert Fagnan. *in cap. Ad hæc*, *de Offic. Archidiacon. num.* 25., & Pignatell. *to.* 4. *cons.* 181. *n.* 17. in Sacra Congregat. Concilii Tridentini quæsitum esset, 1. an facultas de Jure antiquo competens Archidiacono examinandi, nedum promovendos ad Sacros Ordines, sed etiam instituendos in Ecclesiis, ut habetur *in cap. Ad hæc* 7. *de Offic. Archidiaconi*, sit sublata per Concil. Trident. dispositionem, quæ habetur *sess.* 24. *cap.* 18. ubi quo ad Ecclesias Parochiales hoc munus demandatur Examinatoribus electis in Synodo; Secundo, quatenus sit derogatum prærogativæ Archidiaconi, ut non possit solus hæc facere, an saltem debeat intervenire cum Examinatoribus, licet ipse non sit unus ex deputatis in Synodo? Sacra Congreg. ad primum censuit *Concilium privasse Archidiaconum sua facultate examinandi; Ad secundum respondit, non debere, nisi sit unus ex deputatis in Synodo.*

Immo nedum Archidiaconus non habet Jurisdictionem ad supradicta, quæ sibi a Concilio, & Sacra 54
Congregatione sunt limitata, sed neque habet facultatem, & Jurisdictionem ad multa alia, quæ sibi a Jure ipso sunt specialiter interdicta. Ut committere cu- 55
ram animarum, vel dare Institutionem auctorizabilem; *cap. Cum satis* 4. *de Officio Archidiaconatus.* Dare Litteras Dimissoriales ad Ordines; *cap. Significasti* 56
8. *eod. tit.* Exercere Jurisdictionem in Regulares; *cap.* 57
Dilecto 10. *eod. tit.* Excommunicare; *cit. cap. Dilect.* 10 58
eod. tit. Suspendere ad longum tempus, *cap. Veniens* 59
ad nos 1. *de excessib. Prælator.* Unire Ecclesias; *cap.* 60
Sicut unire, *eod. tit. de excess. Prælator.* Causas Ma- 61
trimoniales cognoscere; *cap. Accedentibus* 12. *eod. tit. de excess. Prælator.* Deponere Beneficiatos. *cap. Suf-* 62
fraganeis 11. *de election.*

Additiones ex aliena manu.

Quod Archidiaconorum dignitas antiquissima sit in 63
Ecclesia, & fere a temporibus Apostolorum repetenda, innuere videtur & ipse Thomassin. *vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 1. (*) Primus ta- 64
men, qui hoc nomine usus sit, fuit Optatus Milevitanus *lib.* 1. ubi de Cæcitiano, quem sub sæculi III. finem *Archidiaconum* fuisse scribit. Num vero ad id officii assumeretur is, quem Episcopus arbitratu suo, vel potius quem Diaconi de se, utpote magis *industrium* elegissent, non constat inter eruditos. Tu interim consule Thomas. *cit. loc. num.* 2. 4. *&* 12. At numquam in Ecclesia Occidentali ad ejusmodi dignitatem eve- 65
hebatur qui antiquior erat in ordinatione, ut certe visum est Salmasio *de Primatu Pap.*, & forte etiam auctori nostro *sub num.* 2. Num vero idem obtinuerit in 66
Ecclesia Orientali, & præsertim Constantinopolitana, haud satis liquet, Thomas. *eod. num.* 12.

Illud autem exploratum est, ab initio Archidiaco- 67
nos minime ea fuisse donatos jurisdictione, qua posterio-

sterioribus temporibus, & præsertim post Decreta-
lium Gregor. IX. libros polluisse, nemo est qui igno-
rat, & fuse hic tradit Auctor. Olim enim præcipuum
68 eorum munus erat intra Ecclesiam, in qua vice Epi-
scopi officia inter Diaconos, ac minores Clericos di-
69 videbant: Sacra etiam cujusque Ordinis instrumenta,
cum ii ab Episcopo ordinabantur, porrigebant, Con-
cil. Carthag. IV. *can*. 5. 6., *&* 9. Eucharistiam distri-
70 buebant vel ipsis Presbyteris, licet id indiscriminatim
permissum quoque erat omnibus Diaconis: ut habe-
71 tur *dist*. 93. ubi hujusmodi mos improbatur, variaque
relata sunt Conciliorum decreta audaciam, & ambi-
tionem coercentia Diaconorum, qui etiam supra Pre-
sbyteros sese extollebant: aliaque tandem intra Ec-
72 clesiam peragebant Diaconi, quæ habes penes Thom.
præsertim *cit. oper. cap*. 18. *n*. 2.

73 Extra Ecclesiam quoq; munia Archidiaconorum se
extendebantur, cum iis pupillorum, viduarum, &
74 peregrinorum curá fuerit demandata, Thomass. *dist.
cap*. 18. *n*. 10. collectam e communione pecuniam in-
ter Clericos distribuerint, laudat. Auct. *d. cap*. 18. *n*. 2.
75 de moribus ordinandorum a Laicis, & Clero retule-
76 rint. Conc. Chalced. *act*. 10. Juniores Clericos edo-
cuerint quæ scire singulos oporteret, sive ad mentes
instituendas, sive ad formandos mores, Concil Car-
thag. IV. *can*. 9. Greg. Turon. *hist. lib*. 6. *c*. 36.

77 Tractu vero temporis Jurisdictio etiam Archidiaco-
78 no accessit. Eam ab initio tamquam ab Episcopo de-
legatam in minores tantum Clericos exercuit. Dein-
de vero jurisdictio omnis cum voluntaria, tum con-
tentiosa in universam Diœcesim mandata Archidiaco-
no fuit, ut omnino esset Episcopi Vicarius Generalis
in Occidente æque, ac in Oriente, ubi tamen non adeo
79 effrænis præsertim in Clericos superioris gradus au-
ctoritas fuit; qua de re abunde Thomass. *citat. oper.
capp*. 17. 18. & 19. *& noster Auctor*.

80 Verum cum Archidiaconis diutissime, & fine ullo
limite fuerit ab Episcopis delegata jurisdictio; hæc
sensim, ut in ejusmodi concessionibus evenire solet,
Ordinaria existimata fuit, & propterea etiam Sede
81 Episcopali vacante exercita. Hinc auctoritas Archi-
82 diaconorum non modo in Laicos, & minores Cleri-
cos, sed in Presbyteros, & Archipresbyteros ipsos
83 extendebatur; de qua fuse Auctor noster. Sed eorum
potestatem in Archipresbyteros fuisse per Decretales
constabilitam ob relatum inibi spurium quoddam mo-
numentum ejusmodi auctoritatem Archidiaconis tri-
buens, tradit Van-Espen *jur. Eccles. univers. part*. 1.
84 *tit*. 12. *cap*. 1. *n*. 4. *per tot*. Ex eo insuper factum, ut Ar-
chidiaconi Sacerdotii accessione injuriam sibi fieri pu-
85 tarent, Hieron. *in Ezech. cap*. 18. Petr. Blesen. *ep*. 123.
Quamobrem gradui Archidiaconi quemdam resti-
86 tuendum decernitur in *can*. 8. *dist*. 74. quod eum Epi-
scopus, ut loco, dignitateque moveret, aliumque
sibi amicum institueret Archidiaconum, Presbyterum
87 ordinaverat. Tanta autem in exercenda jurisdictione
fuit Archidiaconorum avaritia, ut nonnullæ prodie-
rint Conciliorum sanctiones eam coercentes, & ulte-
rius ansam dederit Laicis, ut Archidiaconatus inva-
serint, quo ditescere sic possent; Thom. *cit. opere c*. 19.
88 *num*. 2. *&* 3. Avaritiæ insuper Archidiaconorum ac-
cessit, quod sic agere post annum Christi millesimum
cœperint, ut suo magis quam vicario jure agere vide-
rentur; unde haud esse ferendum fuit visum, non
Presbyteros Presbyteris præesse, eisque necessitas im- 89
posita presbyteratus. Tandem eorum quoque contu- 90
macia in Episcopos fecit, ut hi paulatim jurisdictio-
nem repeterent suam, quam Vicariis Generalibus pro
arbitrio amovibilibus demandarunt, ut fuse Auctor.
Hos vero libris decretalium recentiores esse, patet ex 91
dictis, reque vera mentio est in sexto.

Verum amplissimam ejusmodi Archidiaconorum 92
jurisdictionem adhuc hodie in aliquibus Ecclesiis sta-
re, tradit Van-Espen. *loc. cit. num*. 22. quod & exem-
plis Ecclesiæ Leodiensis, & Ecclesiæ S. Jacobi Lova-
nii demonstrat *n*. 22. 23. *&* 24.

In plerisque etiam Ecclesiis Belgicis consuetudi- 93
nem ademisse Archidiaconis omnem plane jurisdi-
ctionem contentiosam, salva tamen eis extrajudiciali
cura, & sollicitudine tam in Clerum, quam in Popu-
lum, affirmat mox cit. Auctor *eod. n*. 22.

Si plura cupis cum ad veterem, tum ad præsentem 94
disciplinam spectantia, præter hic laudatos Auctores,
adire potes Morin. *de SS. Ordin. p*. 3. *ex*. 16. *cap*. 3. Sir-
mond. *tom*. 1. *oper. p*. 967. caute legendum Bohemer.
ad tit. Decretal. de offic. Archidiac. & Zypæum *Con-
sult. can. ad eumdem tit*.

ARCHIEPISCOPUS.

Articulus I.

Quo ad suum esse, & Jurisdictionem, quam habet in tota sua Provincia.

ARchiepiscopus sic dicitur tamquam primus, seu 1
Princeps omnium Episcoporum suæ Provinciæ.
Archos enim græce *primum*, vel *Principem* sonat; *cap.
Cleros verb. Archiepiscopus, dist*. 21. Et Archiepiscopus
alio nomine appellatur *Metropolitanus* sive a mensu- 2
ra, aut numero Civitatum *cit. cap. Cleros verb. Me-
tropolitani*, quia Provincia, cui præest Metropolita-
nus, decem aut undecim Civitates, & totidem Epi-
scopos Suffraganeos olim sub se continere solebat; *cap.
Scitote* 2. *caus*. 6. *quæst*. 3. Glossa *in cit. c. Cleros verb.
A mensura dist*. 21. Vel potius, & rectius dicitur Me-
tropolitanus a *Metros*, quod idem sonat quod *Mater*
& *Polis*, quod idem sonat quod *Civitas*, quia vide-
licet Archiepiscopalis, seu Metropolitana Ecclesia,
in qua residet Archiepiscopus, seu Metropolitanus,
sita est in Metropoli, seu Civitate præcipua, quæ est
veluti Mater, seu Matrix aliarum Ecclesiarum, seu
Civitatum totius Provinciæ; *cit. cap. Clerus dist*. 21. *&
ibi* Glossa *verb. A mensura*. Abbas *in cap. Suffraga-
neis num*. 4. *de electiion*. Covarruv. *pract. cap*. 19. *num*. 2.
Pirhing *lib*. 1. *tit*. 31. *num*. 13. Unde in re Archiepisco- 3
pus, & Metropolitanus idem sunt, ut deduci potest
etiam in textu *in cap. Pastoralis in princip. de Offic. Or-
dinarii, & in Extravagant. Salvatur, de Præbend.
inter commun*. Dantur tamen aliqui Archiepiscopi, 4
qui proprie juxta datam explicationem non sunt Me-
tropolitani, ex quo nullum sub se habeant Suffraga-
neum, ut testatur Homobon. *De humanæ vitæ stati-
bus part*. 1. *cap*. 6. Azorius *Institut. Moral. part*. 2. *l*. 3.
cap. 33. *q*. 1. & Barbosa *De Offic. & potestat. Episcop.*

p. 1.

*p.*1. *tit.*1. *c.*6. *& lib.* 1. *Juris univers. Ecclesiast. cap.* 7.
*num.*7. ubi dicit tales esse inter alios Archiepiscopos
Rossanen. & Lancianen. qui nullum habent Suffraga-
5 neum; Quare autem in Jure, *ut citat. cap. Scitote* 2.
*caus.*6. *quæst.*3. *& cap. Suffraganeis* 11. *de election. &*
*cap.*1. *de Foro competent. in* 6. Episcopi Metropolitano
subjecti appellentur Suffraganei, est quia suffragan-
tur ipsi in Officio Episcopali, scilicet in consecrando
alios Episcopos, in celebrando Concilia, & hujus-
modi. Abbas in *cap. Suffraganeis, de election.* 1. &
alii passim.
6 Archiepiscopus, seu Metropolitanus, ultra jurisdi-
ctionem, quam habet in propria Diœcesi, sicuti ce-
teri Episcopi in suis, habet ordinariam jurisdictionem
in omnes Suffraganeos, seu Episcopos non exemptos
suæ Provinciæ, adeoque tamquam Ordinarius, &
immediatus eorum Superior potest eisdem præcipere
quæ ad eorum spectant officium, & si negligentes
sint, potest ipsos etiam per Censuras compellere ad
præstandum suum Officium, ut colligitur *ex cap. Quod*
autem Archiepiscopus 1. *& cap. Per Provincias* 2. *&* 3.
*caus.*9. *quæst.*3. *cap. Quia cognovimus* 6. *caus.* 10. *qu.* 3.
& cap. Pastoralis 11. *§.*1. *de Officio Jud. Ordinarii*, ub
expresse dicitur: *Quod Episcopus suus eidem* (scilicet
Archiepiscopo) *sit Metropolitana Lege subjectus*: *cap.*
Venerabili 52. *de sentent. Excommunicat. cap. Romana*
7 *Ecclesia* 1. *de Offic. Ordinarii in* 6. Est enim Archiepi-
scopus Judex Ordinarius, & competens omnium E-
piscoporum suæ Provinciæ, unde quicumque habens
actionem contra Episcopum, potest illum convenire
coram Archiepiscopo, textu expresso *in cit. cap. Quia*
cognovimus 6. *caus.* 10. *quæst.* 3. Abbas *in cit. cap. Pa-*
storalis, & alii passim. Qui Archiepiscopus potest li-
bere suam exercere jurisdictionem, & auctoritatem in
omnibus sequentibus casibus.
8 Primo potest Archiepiscopus suam exercere jurisdi-
ctionem cogendo suos Suffraganeos Episcopos ad ob-
servandum eumdem modum in Divinis Officiis cele-
brandis, quem servat Ecclesia Metropolitana; *cap.*
de his 14. *dist.*12. Glossa *in cap. Pastoralis, de Offic. Or-*
9 *dinarii, ver. exceptis*. Secundo, potest suam exercere
Jurisdictionem quando caussa per appellationem ad
ipsum defertur, scilicet quando a sententia, vel gra-
vamine Episcopi legitime appellatur ad Archiepisco-
pum; *cap. Cum non ignoretis* 1. *de Offic. Legati, cap.*
Duo simul 9. *de Offic. Judic. Ordinarii*. Si tamen Suf-
fraganeus cognoscat de causa ex delegatione speciali
Pontificis, ad hunc appellari debet. Si vero ut dele-
gatus, ex vi decretorum Tridentini ad Archiepisco-
pum est appellandum. *Declarat. Emin. Cardinalium*
Tridentini in una Tarraconensi.
10 Tertio potest injungere Episcopis Suffraganeis, ut
observent Sacros Canones in materia Simoniæ, alias
ipse Archiepiscopus pœnam poterit infligere; *cap. Di-*
lectus Filius 30. *de Simonia*. Quarto potest cogere
11 Episcopos Suffraganeos ad erigendum Seminarium.
12 Conc. Trid. *sess.*23. *cap.*18. *de reform.* Quinto potest
ipsos compellere ad faciendam Synodum quotannis.
13 Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 2. Sexto potest ipsos cogere
ad constituendum Archipresbyterum ruralem; *cap. Ut*
14 *singulæ Plebes* 2. *de Offic. Archipresbyteri*. Septimo
potest Episcopos Suffraganeos ad Concilium Provin-
ciale vocare, ut diffuse statuitur *dist.*18. *per totam, &*
in Conc. Trid. *sess.*24. *cap.*2. *de reform.* Octavo potest 15
cogere Suffraganeos ad residendum apud suas Eccle-
sias; Conc. Trid. *sess.*23. *de reform. cap.*1. & illis sine
legitima caussa non residentibus applicare fructus Fa-
bricæ Ecclesiæ, aut pauperibus loci, & crescente con-
tumacia, denunciare Summo Pontifici, Conc. Trid.
ibid., & Pius IV. in Const. incip. *De salute gregis*. No-
no potest deputare Vicarium, seu Officialem in Ec- 16
clesia suffraganea, si infra octo dies post mortem Epi-
scopi, Capitulum non providerit, vel non idoneum
elegerit; Conc. Trid. *sess.*24. *de reform. c.*16. Decimo
potest vocare & compellere Suffraganeos pro conse- 17
cratione alterius Suffraganei; *cap. non debet* 5. *& cap.*
Episcopus 4. *dist.*65. Undecimo potest cognoscere de 18
injustitia sententiæ Excommunicationis Suffraganei;
cap. Sollicitudinem 54. *de appellat. §. Nos igitur, vers.*
Si vero Notarium.
Duodecimo potest Archiepiscopus interveniente 19
caussa suos Suffraganeos suspendere, interdicere, &
excommunicare; *cap. Venerabili, de sententia excom-*
municat. & cap. Romana Ecclesia 1. *de Offic. Ordinar.* 20
in 6. Et Archiepiscopo absente, & a sua Provincia di-
stante, etiam ejus Vicarius poterit ipsos Suffraganeos
suspendere, interdicere, & excommunicare; *textu*
claro in cit. cap. Romana Ecclesia, §. Officiales autem,
de Offic. Ordin. in 6. Bertachin. *de Episcopo part.*7. *l.*4.
*titul. de Vicario Episcopi quæst.*10. *& cum aliis* Barbosa
*lib.*1. *Juris Eccles. univers. c.*7. *num.*28. Tertiodecimo 21
potest Archiepiscopus excommunicare Vicarium, vel
Officialem Episcopi Suffraganei, causa rationabili exi-
stente; *cap. Romana, de Offic. Vicarii in* 6. & ibi Glos- 22
sa *verb. rationabili*. Causæ autem rationabiles ex-
communicandi Vicarium sunt quæ referuntur a Glos-
sa *in cit. c. Romana*, & ab Archidiac. & Gemin. ibi
*num.*6. scilicet, quando Vicarius impedit causam ap-
pellationis ad Archiepiscopum; vel si deliquit circa
Officium commissum; vel si peccaret in his, quæ sunt
Jurisdictionis; vel si uteretur Jurisdictione Episcopi
excommunicati; vel si non servet privilegia Sedis
Apostol.; vel si sit criminosus, & incorrigibilis. Exce-
ptis tamen his, & similibus casibus, si Vicarius delin- 23
quat extra Officium, non subjacet Jurisdictioni Me-
tropolitani, nisi in casibus a Jure expressis, sicut ce-
teri subditi Suffraganeorum, sed cognitio, & puni-
tio delicti a Vicario commissi extra Officium pertinet
ad suum Episcopum, qui habet facultatem a Jure,
prout quivis alius Magistratus coercendi Officialem
suum appellatione remota, prout disponitur *in l. Nulli*
Officialium, Cod. quomod. appellat. non recip. Gratian.
in cap. Et qui appellat, §. Nulli quoque 2. *quæst.* 6.
Barbosa *de Offic., & potest. Episcop. part.* 1. *tit.* 4.
num. 18.
Quartodecimo potest Archiepiscopus absolvere 24
subditum Suffraganei, quem ipse non vult absolvere;
cap. Ad reprimendam 8. *de Offic. Judicis Ordinarii*.
Quintodecimo potest dispensare in subditis Suffraga- 25
nei, quando ipse denegat dispensationem, & dispen-
satio est debita ratione Personæ, loci, ætatis, tem-
poris, pietatis, necessitatis, & utilitatis Ecclesiæ.
Sanchez *in præcepta Decalogi tom.*1. *lib.*4. *cap.*38. *n.*13.
Genuens. *in praxi Archiepiscop. Neapol. cap.*88. *n.*3.
Barbos. *de Offic. & potest. Episcop. part.*1. *tit.*4. *n.*24.
Sextodecimo potest conferre Beneficia vacantia per 26
negli-

negligentiam Suffraganei;si enim Suffraganeus sit ne-
gligens ad conferenda Beneficia intra semestre, tunc
collatio devolvitur ad Archiepiscopum; *c. Licet 3. de*
27 *supplenda negligentia Prælator.* Decimoseptimo potest
instituere præsentatum a Patronis per negligentiam
Suffragranei,nam si Episcopus noluerit instituere in-
tra duos menses præsentatum in Jure Patronatus a
Patronis, illum instituet Archiepiscopus, quem pos-
sunt adire Patroni; Pius V. Constit. incip. *In confe-*
28 *rendis edita 16. Maii 1567.* Decimoctavo potest co-
gere Episcopum, & subditum pro testimonio feren-
do, si Episcopus sit negligens in compellendo sub-
dito ad perhibendum tale testimonium, & alia op-
portuna in caussis; Abbas *in cap. Si quis contra Cleri-*
cum 4. de Foro competent. num.7. Quarant. in *Summa*
Bullar. verb. Archiepiscop. auctoritas num. 14. Barbosa
29 *in cap. Pastoralis de Offic. Ordinarii num. 11.* Decimo-
nono potest exequi ultimas voluntates subditorum
Episcopi, ipso Episcopo negligente; Abbas *in cap.*
Pastoralis, de Offic. Ordin. in principio, Marta *de Juris-*
dict. part.2. cap.10. num.4. Franc. Carpi *de execut. Te-*
30 *stamenti lib.1. cap.22. num.77.* Vigesimo potest dispen-
sare in votis, & juramentis Episcoporum Suffraga-
neorum, ut cum S. Antonin. Palud. Henriq. Avila,
Sayr. & aliis tenet Sanchez *in præcepta Decalogi to.1.*
31 *lib.4. c.38. num.16.* Vigesimoprimo potest cognosce-
re caussas subditorum Suffraganei, si habeant præ-
dium in suo Archiepiscopatu; *cap. Sane 3. & cap.*
Licet 20. de Foro competenti.
32 Vigesimosecundo potest Archiepiscopus in visitan-
do Provinciam compellere Suffraganeos, & subditos
eorum ad solvendam Procurationem; *cap. Cum ex*
Officii sui debito 16. de Præscriptionibus, cap. Sopitæ
14. de Censibus, & cap. Romana Ecclesia 1. de Censib.
33 *in 6.* Vigesimotertio Archiepiscopus dum actu visitat
Provinciam potest subditorum Suffraganeorum Con-
fessiones audire, ipsos absolvere, atque pœnitentias
injungere salutares, *cap. Perpetuo declaramus 5. de*
Censibus in 6. ubi in fine sic expresse dicitur: *Potest*
etiam idem Archiepiscopus, dum visitat, Confessiones
subditorum Suffraganeorum audire, ac absolvere con-
34 *fitentes, & ipsis injungere pœnitentias salutares.* Im-
mo nedum per se, sed etiam per alios, potest sub-
ditos Suffraganeorum absolvere etiam a casibus suis
respective Episcopis reservatis, quia eo tempore quo
Archiepiscopus Diœceses Suffraganeorum visitat,
quælibet Diœcesis actu visitata censetur tamquam sua,
& ipse habere in ea Jurisdictionem quasi Episcopalem
Episcopo superiorem; Suarez *tom. 4. disp.30. sect.3.*
num.8. & tom.5. disp.14. sect.2. num.12. Barbosa *lib.1.*
Juris Eccles. univers. cap.7. num.89. cum multis aliis.
35 Vigesimoquarto potest concedere Indulgentias per
totam suam Provinciam, etiamsi non sit in actu Visi-
tationis, dummodo statutum Generalis Concilii non
excedat; *cap. Nostro 15. de pœnitent. & remiss., &*
ejus Summar. ubi sic præcise dicitur: *Archiepiscopus*
intra Provinciam suam potest concedere Indulgentias
36 *secundum formam Conc. Gener.* Vigesimoquinto po-
test procedere contra Canonicos Suffraganeorum in
casu inobservantiæ Censurarum ab Episcopis latarum;
& cognoscere ipsorum excessus in cessatione a Divi-
nis; *cap. Irrefragabili 13. de Offic. Jud. Ordinarii §. Cæ-*
37 *terum.* Vigesimosexto potest absolvere Excommu-
nicatum subditum Suffraganei, licet contrarius ap-
pellet, & cogere Episcopum, ut deferat appellationi;
cap. Qua fronte 25. §. Sane de appell.

Vigesimoseptimo potest Archiepiscopus exercere 38
Jurisdictionem in subditos Suffraganeorum in concer-
nentibus totam Provinciam, ut in tollendo pravam
consuetudinem; *cap. Ad extirpandas 11. & cap. Ni-*
mis 18. de Filiis Presbyter. & cap. Ex frequentibus 3. de
Institutionibus. Vigesimoctavo potest, cum in Pro- 39
vincia sua jurisdictionem exercet, punire notorios
injuriantes sibi, Nunciis, & Familiæ suæ, sive suam
Jurisdictionem impediant,sive non; *c. Romana 1. de* 40
pœnis. Vigesimonono potest interdicere Prædicatio-
nis Officium aliquibus per totam suam Provinciam;
cap. Tuarum 11. de privilegiis. Trigesimo potest exu- 41
les facere a tota sua Provincia, delinquentes in sua
Diœcesi; *cap. Non sine 2. de Arbitris & cap. Tuarum* 42
11. de privilegiis. Trigesimoprimo potest mittere Quæ-
stores eleemosynarum per totam Provinciam pro Fa-
brica Ecclesiæ Metropolitanæ: *cap. Romana 1. de Pœ-*
nit. & remiss. Trigesimosecundo potest mittere edi- 43
cta per totam Provinciam in casibus ad suam Jurisdi-
ctionem pertinentibus: Gem. & Franch. *in cap.2. de*
supplend. neglig. Prælat. in 6. Quaranta *verb. Archiep.*
Auctoritas vers. 27. Barbosa *lib. 1. Juris univ. Eccles.* 44
cap.7. num.79. Trigesimotertio potest compellere Ab-
bates, & Regulares Prælatos negligentes, ut Prædi-
catio Evangelii fiat in Ecclesiis Parochialib. subjectis
Monasteriis in nulla Diœcesi existentibus: Concil. 45
Trid. *sess.5. c.3.* Trigesimoquarto potest ante se facere
deferri Crucem in tota sua Provincia, etiam per loca
exempta: *Clement. cap. Archiepiscopo 2. de privil. &*
excessibus privilegiat. & Sac. Congr. Rit. *in Theatina*
13. Julii 1613. Et *Communis* cum Quaranta *verb. Ar-*
chiepiscopi auctoritas, vers.28. ubi dicit quod locus
exemptus non desinit esse intra Provinciam, & hoc
etiam extra visitationem. Nisi tamen esset præsens Le- 46
gatus Papæ, vel Cardinalis non Legatus, seu Nun-
cius cum facultate Legati a Latere, quia in istorum
præsentia non potest; Sac. Congreg. Rit. *in Taurin. 9.*
Mart. 1593. Ead. Sac. Congr. *2. Octob. 1601.*

Trigesimoquinto potest populo benedicere per to- 47
tam Provinciam, etiam in locis exemptis, & extra
visitationem, *cit. cap. Archiepiscopo*, tam benedictio-
ne solemni, quam simplici. Nisi tamen, ut supra, 48
esset præsens Legatus, seu Nuncius Apostolicus, quia
in præsentia istius, ut decrevit Sacr. Congr. Rituum
in Taurin. 9. Mart. 1593. Archiepiscopus debet roga-
re Nuncium, ut populo benedicat, qui hoc deinde
remittat Archiepiscopo, ut populus cognoscat digni-
tatem Apostolicam, & de Legato præsente decrevit
posse Archiepiscopum populo benedicere solum ipso
annuente; Sac. Rit. Congr. *2. Octob. 1601.* Præsente
vero, aut adveniente Archiepiscopo, nequit Episco-
pus Suffraganeus benedictionem privatam impertire;
Cæremonial. Episcop. l. 1. cap. 4. n.4.

Trigesimosexto potest in tota sua Provincia etiam 49
in locis exemptis uti Mozzetta, & Rochetto discoo-
perto, nisi ut supra, sit præsens Legatus, vel Car-
dinalis; Sac. Congr. Rituum *2. Octob. 1601.* & simili-
ter in tota sua Provincia, etiam in locis exemptis, po-
test uti Pallio; *cap. Cum super 1. de auctorit. & usu*
Pallii. Trigesimoseptimo potest in tota sua Provin- 50
cia, etiam in locis exemptis celebrare Divina Officia
in Pontificalibus, & alios in sua præsentia sine Ponti-
fica-

ficalibus celebrare facere; *cit. Clement. cap. Archiepiscopo* 2. *de privil. & excessibus privil.*

Supplementa Auctoris.

51 Archiepiscopus in tota Provincia benedictionem super populum impertiri potest; Bened. XIV. tom. 2. Constit. 40. incip. *Exemplis Prædecessorum.*

Additiones ex aliena manu.

52 Primum eorum nominum, quæ veluti honoratiora tractu temporis accesserunt dignitati Episcopali, fuit quidem illud Metropolitæ, mutuatum proculdubio a Civitate Metropoli, quæ in Civili regimine totius Provinciæ mater, & caput erat, & inter cæteras urbes eminebat. Quo factum fuit, ut Episcopus
53 illius urbis, & in Ecclesiastico regimine reliquis honoratior, digniorque haberetur. Metropolitarum
54 originem, juraque a temporibus usque Apostolorum repetunt Usser. *de Origin. Episc. & Metropolit.* Petr. de Marca *de Concil. l. 6. cap. 1. num. 9.* aliique qui & Eusebium, Divumque Joannem Chrysost. suæ sententiæ Auctores habere ex eo putant, quia hic *in epist. 1. ad Timoth.*, & ille *in hist. Eccles. lib. 3. cap. 4.* narrant, a Paulo Apostolo Titum fuisse constitutum Episcopum Ecclesiarum totius Insulæ Cretæ.

55 Verum hæc tanti haud esse, ut eam Metropolitarum juribus tribuant antiquitatem, demonstrat Van. Espen. *Jur. Eccles. univ. part. 1. tit. 19. cap. 1. n. 3.*, qui ideo illorum tuetur sententiam, qui eorumdem jura a temporibus Apostolis proximis descendisse arbitrantur, & quidem ex quadam consuetudine. (*) Hanc Espenii, aliorumque sententiam multis infirmat Cl. P. Bianchi, quem omnino consulas velim.
56 Ut ut autem res se habuerit, longe quidem ante Concilii Nicæni tempora Metropolitarum jurisdictio constabilita fuit, cum eadem in ejusdem Concil. canonibus 4. 6. & 7. diserte concepteque confirmetur.
57 Hinc, postquam sensim, præsertimque Conciliorum canonibus, illorum jura firmata fuere, cœperunt Metropolitæ, & Archiepiscopi vocari; quod nomen
58 non ante sæc. V. usurpasse Latinos affirmat Van-Espen *cit. loco verb. postquam*, cum illud apud Græcos fuisse in usu tempore SS. Chrysostomi, & Epiphanii constet ex Thomass. *vet. & nov. discipl. tom 1. lib. 1. cap. 3. num. 7.* ubi & *num. 10.* habetur ab eo nomine, ut quid fastus, & ambitionis præseferente, Africanos abstinuisse (*) Duplex fuit apud Græcos *Archiepiscopi* notio; prima usurpata sæpius prioribus sæculis, posterioribus altera. Qui multas suo nutu regebant Provincias, ii, quo ab aliis secernerentur *Archiepiscopi* sæpe appellati sunt, sive *Patriarchæ* essent, sive *Exarchi*; unde in Conciliis eum honoris titulum Alexandrino, Antiocheno, Constantinopolitano, Ephesino, immo & Romanis Pontificibus Cælestino I, & Leoni M. datum legere est. Plures illis suberant Metropolitæ, quorum singuli singulis præsidebant Provinciis. Primatibus haud absimiles erant *Archiepiscopi* & Seleuciæ, & Æthiopiæ, quorum uterque & *Catholicus* dictus est, & multis præerat Metropolitis; sed ille Antiocheno parebat Patriarchæ, hic Alexandrino. Alter postea inductus est *Archiepiscoporum* ordo, qui priori nomine quidem similis erat, re vero multo inferior cum ii nec Provincias haberent, nec Suffraganeos Episcopos, sed nudo nomine, honoris causa, *Archiepiscopi* dicerentur. Qua id de causa factum, vide apud Cantelium *P. 1. histor. Metrop. verb. dist. 1. cap. 4 num. 3. seq.* Fuisse autem omnibus Archiepiscopis indiscriminatim nomen quoque Primatis olim tributum, pluribus docet Ziegler. *de Episc. lib. 1. cap. 11. n. 4. & seqq.* ubi etiam nonnulla circa hoc argumentum scitu digna erudite animadvertit. 59

Illud quoque sat compertum est, (*) non ita 60
tamen, ut doctissimi Viri Bacchinius, Maffejus *Veron. illustr. P. 1. lib. 10. col. 279. seqq.*, Ballerinii *T. 2. S. Leon. in 2. p. diss. 5. Quesnelli cap. 5. num. 12.*, aliique complures in adversam sententiam abeant, velintque, Ecclesiasticas Metropoles ad civilium normam exigendas non esse, Metropoles Ecclesiasticas ad normam Civilium formatas fuisse; ita ut, si Principes Provincias divisissent, & Ecclesia eorum di 61
visiones adoptaverit. Unde factum, ut Episcopi Metropolitica jura ambientes Imperatores adirent, & obtenta ab iis in urbis suæ gratiam Metropoleos dignitate, Ecclesiastica quoque jura Metropolitica invaderent. At posterioribus temporibus Metropolium 62
Ecclesiasticarum erectionem sejunctim a Civili regimine, sibi vindicavit Ecclesia. Et tandem ejusmodi po- 63
testas ad unum devoluta est Romanum Pontificem, itaut hodie, & Episcopatuum, & Archiepiscopatum, sive Metropoleon institutio erectiove nonnisi auctoritate S. Pontificis fiat; Van-Espen *c. l. n. 13.* Thomass. *vet. & nov. discipl. part. 1. lib. 1. cap. 45.* De Archiepiscoporum vero Jurisdictione pauca adnectam *seq. art.* ut eorum jura uno aspectu, & per summa capita, ut instituti ratio postulat, dignosci possint.

ARTICULUS II.

Archiepiscopus quo ad casus, in quibus non habet Jurisdictionem.

Primo non potest hodie Archiepiscopus visitare 1
Diœceses Suffraganeorum, nisi caussa cognita, & probata in Concilio Provinciali. Sic statuit Conc. 2
Trid. *sess. 24. de reformat.* Secundo non potest se ingerere in caussis suorum Suffraganeorum, quæ agitantur coram eis in prima instantia, & si se ingerat, sperni potest ejus inhibitio, Concil. Trid. *sess. 13. c. 1. & sess. 24. cap. 20. de reformat.* Sacr. Congreg. Episcop. 29. *April.* 1697. Tertio non potest exequi 3
sententias Civiles, nec exigere pœnas criminales delictorum, ex eo quod ipse confirmavit sententiam Suffraganei, Sac. Congreg. Episcop. *in una Squillacen. 6. Martii* 1618. Quarto non potest Archiepisco- 4
pus absolvere Excommunicatos a Suffraganeis, vel Officialibus ipsorum, nisi in casu appellationis, *cap. Venerabilibus, de sentent. excommunicat. in 6.* Quinto 5
non potest populos Suffraganeorum excommunicare, *cap. Nullus 8. caus. 9. q. 3.* Sexto non potest ad visita- 6
ta loca Suffraganei redire denuo, antequam visitet totam Provinciam, nisi a Diœcesanis locorum requiratur, *cap. Romana 1. §: Ex quo, de Censibus in 6.* Septimo non potest recipere procurationem in pecu- 7
nia, nec munera a subditis Suffraganeorum, & si recipit,

cipit, tenetur restituere in duplo, *cit. cap. Romana §. Procurationes*. Octavo non potest cogere subditos
8 Suffraganeorum, ut suam delegationem accipiant, vel sententias exequantur, *cap. Romana Ecclesia* 1. *§.*
9 *Neque, de Foro compet. in 6.* Nono non potest esse Judex competens pro salariis Advocatorum, & Procuratorum sui Fori, contra subditos Suffraganeorum, *cit cap. Romana Ecclesia §. Neque etiam, de Foro com-*
10 *petenti, in 6.* Decimo non potest ferre Censuram contra Officiales Suffraganei, ex eo quia citati noluerint comparere coram eo; *cit. cap. Romana Ecclesia §. Nec Clericos, de Foro compet: in 6.*

11 Undecimo non potest Archiepiscopus in Diœcesi Suffraganeorum sibi facere Officiales pro causis futuris, ut habetur *in c.* 1. *de Offic. Jud. Ordin. in 6.* Quod
12 si per consuetudinem tale Jus habeat, non possunt Officiales inhibere ante appellationem; *cit. cap.* 1. *de Offic. Jud. Ord. in 6.* & Sacra Congreg. Episcop. *in una*
13 *Vulturan.* 13. *Maii* 1603. Duodecimo non potest citare in causa appellationis ab Episcopo, nisi causa appellationis fuerit sufficiens, & legitima; *cap. Ro-*
14 *mana* 3. *§. Cum autem, de appellation. in 6.* Tertiodecimo non potest eximere ab Episcopo eum, qui ad ipsum appellavit in aliis causis, quam in illa appellationis *cit. cap. Romana §. Cum vero, de appellat. in 6.*
15 Quatrodecimo non potest statuere, ut causæ, quæ per appellationem ad ipsum deferuntur, agitentur alibi, quam in sua Civitate, vel Diœcesi, aut in eis, in quibus fuit appellatum, vel causæ ipsæ consistunt, nisi aliud sibi competat de consuetudine, *cap. Ut litigantibus* 5. *de Offic. Ordin. in 6.* & hoc est dispositum,
16 ne augeantur expensæ. Quintodecimo non potest dare Visitatorem Ecclesiæ Suffraganeæ vacanti, si Capitulum bene administret *cap. Ecclesiæ Cathedrali va-*
17 *canti* 4. *de supplen. neglig. Prælator. in 6*: Sextodecimo non potest concedere aliquam exemptionem subditis Suffraganeorum in prima instantia; Sac. Cong. Epis.
18 *in una Montisregalis* 2. *Decembris* 1609. Decimoseptimo non potest revocare Censuram latam a proprio Ordinario contra appellantem; *cap. Romana §. Sententias,*
19 *de appellat. in 6.* Decimo octavo non potest inhibere Suffraganeis in materia observationis Festorum. Ita declaravit Sac. Congreg. Episcop. *in una Beneventana*
20 11. *Januarii* 1622. Decimonono non potest inhibere Suffraganeis, nec se ingerere in causis Immunitatis Ecclesiasticæ, sed remittere debet ad Sanctam Sedem Apostolicam eos qui recurrunt ad ipsum; Sacra Cong. Episcop. *in una Anglon.* 23. *Septembris* 1624.

21 Vigesimo non potest publicare Monitoria Excommunicationis ad finem revelationis in forma *Significavit*, in Diœcesi sui Suffraganei; *cap. Romana* 1. *de Offic. Ordin. in 6.* & Sac. Congreg. Episcop. *in una Alessa-*
22 *nen.* 15. *Septembris* 1603. Vigesimoprimo non potest expedire Commissarium contra suos Suffraganeos sine licentia Sac. Congregationis. Sic Sac. Congreg. Epis.
23 *in una Umbriat.* 25. *Maii* 1629. Vigesimosecundo non potest concedere Dimissorias subditis Suffraganeorum cum visitat Provinciam, quia non reperitur hoc in
24 Jure permissum. Sic nec sine licentia Suffraganei, vel Superioris loci exempti potest Ordinare, Chrismate inungere, Degradare, & alia similia, quæ dicunt Jurisdictionem; Glossa *in Clement. cap. Archiepiscopo* 2. *de privilegiis & excessib. privilegiator.* Franc. & Geminian. *in cap. fin. de Censibus in 6.* Covarr. *pract. c.* 9. *num.* 2. Barbosa *l.* 1. *Juris Eccles. cap.* 7. *num.* 132. *& de Offic. & potest. Episcop. p.* 1. *tit.* 4. *num.* 59. Ar- 25
chiepiscopus enim nequit exercere Pontificalia in Ecclesiis Suffraganeorum absque licentia Episcopi Ordinarii; Sacra Congreg. Episcop. & Regul. 18. *Aprilis* 1599.

Vigesimo tertio non potest procedere contra Suffra- 26
neos in causis Criminalibus, nam in delictis majoribus, depositione aut privatione dignis, cognoscit solus Papa, & de minoribus Concilium Provinciale, aut Deputandi per ipsum; Conc. Trident. *sess.* 24. *de reformat. c.* 5. Vigesimoquarto in casu, quo Ordina- 27
rius nolit supplicantibus Ordines conferre, non poterit ab Archiepiscopo, cujus est Suffraganeus, compelli ad allegandas causas, cur renuat, sed ad Sedem Apostolicam, seu Sacram Congregationem Concilii erit recurrendum, ut dicta Congregat. respondit: *in Rhemensi* 21. *April.* 1668. confirmata *in Calaguritana Gravaminum* 16. *Julii* 1695. *in responsione ad* 10.
Vigesimoquinto non potest præcipere Suffraganeo, 28
ut expediat aliquam causam intra certum terminum, puta triginta dierum; Sac. Cong. Episcoporum *in una Murana* 25. *Aprilis* 1612. Vigesimo sexto non po- 29
test vocare Episcopos Suffraganeos ad præstandum ei obedientiam, etiamsi eos non cogat, neque per se neque per alios, seu per Procuratores ad comparendum; Sacra Congreg. Concilii *in Surrentina* 11. *Septembris* 1694. Si vero probetur immemorabilis con- 30
suetudo vocandi Episcopos, his patientibus & non contradicentibus, tunc manutenendus est Archiepiscopus in vocandis Suffraganeis, sed non tenentur Episcopi accedere, nec per Procuratores; Eadem Sacra Congreg. Concilii 23. *Martii* 1697. *in dicta Surrentina*; ubi compilato processu remissoriali fuit iterum causa proposita, & resolutum *Recedendum a decisis, & manuteneri Archiepiscopum in vocandis Suffraganeis, sed non teneri Episcopos accedere, nec per Procuratores*, apud Petram *tom.* 1. *in Constit. unica Honorii II. sect.* 1. *num.* 134. Vigesimoseptimo non po- 31
test statim, & simpliciter absolvere illum, qui de Excommunicatione appellavit ad ipsum, sed eum remittere debet ad Episcopum, qui excommunicavit; qui si noluerit ipsum absolvere, tunc solum recepta juratoria cautione, poterit ipsum absolvere; *cap. Ad reprimendam* 8. *de Offic. Jud. Ordin.* Vigesimo octavo 32
nihil potest facere in Diœcesibus Suffraganeorum, nisi quatenus reperiatur in Jure expressum; *cap. Pastorali* 11. *de Offic. Judic. Ordin. cap. Romana* 5. *cap. Venerabilibus* 7. *de senten. excomm. in 6. & cap. Romana Eccles.* 1. *de supplend. negligent. Prælat. in 6.* Vel qua- 33
tenus de consensu Episcoporum Suffraganeorum ipsi permittitur; *cap. per singulas* 2. *cap. Archiepiscopus* 6. *cap. Conquestus* 9. *cap. Episcopo* 10. *caus.* 9 *qu.* 3. Vi- 34
gesimonono Archiepiscopus non potest concedere inhibitiones in causis pendentibus coram suis Suffraganeis, nec absolutiones quoad Censuras latas ab Episcopis in causa Immunitatis; Sacra Congreg. Immun. *in Majoric.* 16. *Junii* 1614. *l.* 1. *decret. Paul. pag.* 44. *in Aquen.* 17. *Januar.* 1703. *lib.* 3. *decret. Vallemani pag.* 468. *&* 19. *Februar.* 1704. *pag.* 557. *&* 558. *In Motulen.* 11. *Octob. pag.* 622. *&* 8. *Novemb.* 1704. *l.* 3. *decretor. Vallemani pag.* 626.

Trigesimo, Archiepiscopo injungitur, ut non se 35
ingerat in hujusmodi causis pendentibus coram Suffraganeis absque licentia Sacræ Cong. Sacra Congreg. Immun. *in Caputaquen. Junii* 2. 1591. *lib.* 1. *decret.*
Val-

*Vallemani pag.*49. *& in Bisacen.* 6. *Februar.* 1694. *l.*1.
36 *Decret. Valleman. pag.* 102. Trigesimo primo injungitur Archiepiscopo Metropolitano, ut quatenus Excommunicatus a Suffraganeo ad ipsum recurrat pro absolutione, omnino abstineat, sed remittat ad suum Ordinarium; Sacra Congreg. Immun. *in Ostunen.*13.
37 *Octobr.* 1668 *lib.* 1. *Altoviti pag.* 277. Archiepiscopus tamen bene se gerit procedendo ad Censuras contra violatores Immunitatis in Dioecesi Suffraganei, quando Vicarius Capitularis Episcopatus Suffraganei est negligens in tuenda libertate, & Immunitate Ecclesiastica; Sacra Congregatio Immunit. *in Tricaricen.* 22. *Septembris* 1683. *lib.*1. *decret. Altoviti pag.* 8.
38 Trigesimosec. Archiep. Brundusinus acriter monetur, eo quia præsumpserit excommunicare Vicarium Generalem, & Actuarium Curiæ Episcopalis Suffraganeæ, eo quod non paruerint ejus inhibitioni in causa violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ, cum non possit ignorare decreta Sacræ Congregationis expresse prohibentia Metropolitanis se ingerere in causis Immunitatis pendentibus in Curiis Suffraganeorum; quare revocet omnia, quæ in hac materia attentavit; & Vicarius, & Actuarius non attenta tali Excommunicatione tamquam irrita, & nulla, exerceant propria munera; Sac. Congreg. Immunit. *in Ostunen.* 19. *Aprilis* 1693. *lib.*2. *Decret. Vallemani pag.* 4.

Supplementa Auctoris.

39 Archiepiscopi Bononiensis, Ferrariensis, Ravennatensis, & Urbinatensis una cum Cardinali S. R. E. Camerario executores deputantur pro libertate mutui commercii inter subditos ditionis Ecclesiasticæ; Benedict. XIV. tom. 2. Constit. 53. incip. *Quo die.*

Additiones ex aliena manu.

40 Jurisdictio Archiepiscopi vel Episcopos Suffraganeos, vel Subditos, vel Dioeceses ipsorum concer-
41 nit. Quod attinet ad jurisdictionem Archiepiscopi in Episcopos Suffraganeos, ea tanta ab initio fuit, ut prohibiti ipsi Episcopi Suffraganei fuerint aliquid ma-
42 gni momenti agere sine ejus consensu. Quinimo Archiepiscopus primas habebat partes in electione Episcoporum suæ Provinciæ; adeout citra ejus senten-
43 tiam nemo posset Episcopus constitui. Ejus item erat electos jam Episcopos examinare, confirmare, ordinare, insuperque instituere, erudire, ac in eo-
44 rum mores animadvertere. Hinc factum, ut Metropolita Episcoporum diceretur Pater, Magister, Ju-
45 dex. Hinc Suffraganeorum obligatio juramentum fidelitatis præstandi suo Metropolitano. Sed si de his idest de veteri Metropolitarum jure, plura cupis, adi Tomass. *vet. & nov. discip. lib.*1. *cap.*40. *& seq. usq. ad* 48. Van. Espen. *Jur. Eccles. p.*1. *tit.*19. *cap.*2. *&* 3.
46 Posterioribus sæculis Archiepiscopi in Episcopos Suffraganeos jurisdictio aliquam passa fuit diminutionem, sed & magna adhuc remansit, & quidem or-
47 dinaria. Ejus enim vigore poterat Archiepiscopus, 1. Episcopus Suffraganeos ad Concilium Provinciale
48 convocare. 2. Eorum negligentiam in Episcopalis
49 muneris administratione supplere. 3. Eisdem præcipere quæ aliunde ratione sui muneris tenentur exequi
50 ac contumaces Ecclesiasticis censuris coercere. 4. Suffraganeorum causas cognoscere. 5. Ipsorum Dioe- 51
ceses visitare, aliaque in iis peragere, de quibus Auctor *a num.* 8. *usq. ad ult.*

Majorem diminutionem passa est jurisdictio Archie- 52
piscopi in Suffraganeos Episcopos ex jure Concilii 53
Tridentini. Imprimis ex justissimis illis causis, quas expendit Thomass. *vet. & nov. discipl. p.*1. *lib.*1. *c.*48 reservatæ fuerunt Apostolicæ Sedi omnium Episcoporum Confirmationes, Consecrationes, & etiam electiones; licet de electionibus Episcoporum non idem ubique jus sit; qua de re fuse Van-Espen. *jur. Eccles. par.*1. *tit.*13. *per tot.*

Ex decreto insuper Conc. Trid. *sess.*23. *c.*5. *de reformat.* constat, causas criminales contra Episcopos ma- 54
jores, i. e. quæ depositionem aut privationem secum ferunt, Summo Pontifici reservatas esse; Quod sane & ante laudatum Concilium obtinuisse, ostendit idem Auctor *cit. loc. tit.*19. *cap.*3. ubi & de moribus Belgicis 55
circa eamdem rem. De minoribus criminalibus Episcoporum causis sic in eodem *cap.*5. *d.* Conc. *in fin.* sancitum deprehenditur, ut scilicet eæ *in Concilio tantum Provinciali cognoscantur, & terminentur, vel a deputandis per Concilium Provinciale.*

At quoad causas civiles cum nihil circa eas a Con- 56
cilio Tridentino immutatum appareat, mansisse Metropolitanos Judices Ordinarios Suffraganeorum, affirmant idem Van Espen. *cit. cap.* 3. *num.*12. Barbosa *de off. & potest. Episc. p.*1. *tit.*4. *num.*38. Schmier *Jurisp. Canonico-Civ. lib.*1. *tract.*5. *cap.*4. *sect.*2. *§.*2. *n.*29.

Sunt tamen qui & in causis civilibus nullam Ar- 57
chiepiscopo in Episcopos Suffraganeos invitos competere jurisdictionem, præterquam in casibus a jure expressis, tenent. Vide Loter. *de Re benefic. l.* 1. *quæst.*22. *num.*74. Cardin. Petra *in Comment. ad Constit. Apost. Const.*2. *Leon. IX. num.*8. *& seq.*

Quod vero ad censuras attinet, licet eas in Suffra- 58
ganeos infligendi de jure communi, ut dictum est, potestatem habeant Archiepiscopi; tamen id agendum cum magna consideratione, & nonnisi consulta Sac. Congr. Concil. interprete, docet Card. Pet. *citat. loc.* 59
num. 88. *& seq.* Hæc vero ad rem habet Schmier *loc. cit. in supplem. ad d. cap.*4. *num.*35. *& plur. seqq. Quia ejusmodi pœnæ, & censuræ Ecclesiasticæ non dictantur, nisi præcedat culpa & delictum: cognitio vero de delicto Suffraganeorum ex num.* 28. *ad Archiepiscopum haud spectat: ideo prætactum jus Archiepiscopi non aliter in usum deducere poterunt, quam cum Provinciali Concilio prout textum in c.* Venerabilis *post* Emanuellem Gonzalez *interpretatur* Petra, *aut saltem in ea hypothesi, qua Suffraganeus delinquit in officio, & actu, qui spectat ad jus Metropolitanum, per ea, quæ tradit d.* Petra *&c.*, *aut denique in casu, quo Archiepiscopus procedit ad declarationem censuræ latæ ab ipso jure: hanc enim declarationem censuræ latæ ab ipso jure; hanc enim* 60
declarationem etiam contra exemptos fieri posse, satis innuit Card. de Luca &c. Censuras ab Archiep. latas in Vicarium sui Episcop. Suffraganei, qui ipsius mandatis obtemperare renuit, sustinuit Rota *in Taurnen. seu Salutiarum Excessuum* 3. *Februar.* 1747. *&* 5. *Maii ejusdem anni cor. R. P. D. Canilliac.*

Circa jus supplendi negligentiam a Suffraganeis in 61
administratione sui muneris, esse qui sentiant, non aliter Archiepiscopis illud competere, nisi in casibus in jure nominatim expressis, tradit sæpe cit. Schmier *eod. loc. n.*40.

 Ad

62 Ad visitationem demum quod attinet, eam nonnisi causa cognita & in Concilio Provinciali probata ab Archiepiscopo in Dioecesibus Episcoporum Suffraganeorum fieri posse, statuit Concilium Trid. *sess.*24. *cap.*3. *de reformat.* ut observatum est ab Auctore *n.* 1. Hactenus de jurisdictione Archiepiscopi in Episcopos Suffraganeos.

63 Jurisdictio Archiepiscopi in subditos Episcoporum Suffraganeorum minime ordinaria est, sed media ordinariam inter & extraordinariam, & ad casus in jure expressos restricta. Archiepiscopus enim procedere
64 valet in Subditos Episcoporum Suffraganeorum. 1. Dum ab Episcopis Suffraganeis, vel eorum Vica-
65 riis Generalibus ad ipsum appellatur. Nota vero, quod seclusa consuetudine Archiepiscopus non potest destinare Officiales in Dioecesibus Episcoporum Suffraganeorum pro futuris appellationibus; *cap. Romana Ecclesia*, *de Offic. Ordin. in* 6. Num autem idem obtineat
66 quoad appellationes jam interpositas, consule Passerin. *in d. cap. per tot.* ubi & alia ad rem habet. 2. Dum
67 visitat Provinciam, hoc enim casu saltem in foro interno Archiepiscopum omnem jurisdictionem habere in omnes Provinciae Incolas, & sic eorum Confessiones audire, & deinde absolvere, & poenitentias salutares imponere, liquet *ex cap. Romana §. Sane*, *de*
68 *Appell. in* 6. 3. Dum agitur de criminibus notoriis. Ea profecto statutis poenis coercere valet Archiepiscopus ex adeo inexcusabili Episcoporum Suffraganeo-
69 rum negligentia: *cit. c.*4. *Romana §. Sane*. 4. Dum ipsi Archiepiscopo, vel suis infertur injuria, aut usus jurisdictionis impeditur.

Reliquum est, ut disseratur de jurisdictione Archiepiscopi in Dioeceses Episcoporum Suffraganeorum. Ea pariter restricta est ad casus in jure expressos. Ejus
70 vigore valet. 1. Archiepiscopus relegare ex tota Provincia delinquentes in sua Dioecesi: *arg. cap. Non sine*,
71 *de Arbitr. & ibi* Barbosa *num.*1. 2. Mittere quaestores per totam Provinciam pro restauranda fabrica Ecclesiae Metropolitanae; *cap. Romana* 1. *de Poenitent. &*
72 *Remiss. in* 6. 3. Prohibere ex justa causa munus praedicationis per totam Provinciam; *cap. Suarum de Privil.*

Articulus III.

Archiepiscopus, quoad Pallium.

SUMMARIUM.

1 Pallium est praecipuum Archiepiscoporum insigne, seu ornamentum de Corpore Beati Petri sumptum, in quo Pastoralis Officii plenitudo cum Archiepiscopalis nominis appellatione ipsis a Papa confertur. Colligitur *ex cap. Significasti* 4. *de electione §. Cum igitur, & cap. Nisi specialis* 3. *de auctoritate & usu Pallii*, & sic Hostiensis *in summa hujus tituli num.*1. Engel, & alii passim cum Glossa *in Rubrica hujus tituli*. Dicitur autem *Pallium de Corpore Beati* 2
Petri sumptum, quia benedicitur, & consecratur a Papa super Altare S. Petri & de ipso Altari accipitur ab eo, qui ipso debet uti, vel per se, si sit praesens, vel per Procuratores, si sit absens, & sic assumitur de corpore Beati Petri, ut praecisis terminis dicit Glossa *in cit. cap. Significasti*, *verb. Corpore assumuntur*, & ut clare habetur etiam ex ipsomet textu istis verbis: *Cum igitur a Sede Apostolica nostrae insignia dignitatis exigitis, quae de Beati Petri tantum corpore assumuntur*. 3
Vel dicitur *de Corpore Beati Petri sumptum*, quia significat veluti particulam Pontificiae potestatis, quae plenarie ex Christi concessione residet in Beato Petro ejusque legitimis successoribus, & partialiter ex Papae indulto medio Pallio communicatur aliis; ut deducitur *ex cit. cap. Significasti*, nam alii Praelati inferiores Papa non sunt vocati in plenitudinem, sed solum in partem sollicitudinis Pastoralis, ut expresse dicitur *in cap. Ad honorem* 4. *hoc tit. §. fin.* his verbis: *Quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis*, & clarissime etiam *in cap. Qui se* 12. *caus.*2. *quaest.*6. his verbis: *Ipsa namque Ecclesia, quae prima est, ita reliquis Ecclesiis vices suas credit largiendas, ut in partem sint vocatae sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis*. Vel dicitur *de Corpore Beati Petri sumptum*, quia a solo Romano Pontifice propria aucto- 4
ritate Pallium confertur, ab aliis vero non nisi ex privilegio ejusdem, ut notat Abbas *in cit. cap. Significasti num.*9. Dicitur, *In quo Pastoralis Officii plenitu-* 5
do cum Archiepiscopalis nominis appellatione confertur; quia sicut Episcopus non habet plenum Jus in suo Episcopatu, antequam consecratus sit; ita neque Archiepiscopus plenum Jus habet in sua Provincia, priusquam Pallium recipiat, adeo ut ante Pallii receptionem non possit se appellare Archiepiscopum; *cap. Nisi specialis* 3. *hoc tit.* ibi: *Non tamen deberet se Archiepiscopum appellare, priusquam a nobis Pallium suscepisset, in quo Pontificalis Officii plenitudo cum Archiepiscopalis nominis appellatione confertur*, & Glossa ibi *verb. Nominis*, his verbis; *Et ita licet consecratus sit in Episcopum, non est appellandus Archiepiscopus ante Pallii receptionem*. Immo Archiepiscopus, quamvis sit consecratus in Episcopum, nequit multa exercere 6
ante receptionem Pallii, ut infra videbitur.

In primis tamen non erit abs re ad uberiorem om- 7
nium notitiam hic adducere modum, quo Pallium ipsum conficitur, & traditur, prout adducitur a variis, & signanter a Christophoro Marcello Corcyrensi Archiepiscopo in Caeremoniali Rom. *lib.*1. *sect.*10. *c.*8. his verbis. „ Cura conficiendorum, & conservandorum Palliorum ad Subdiaconos Apostolicos pertinet, qui ex lana munda & alba illa hoc pacto conficiunt. Sanctimoniales Monasterii Sanctae Agnetis, vel Religiosi, qui sunt in illa Ecclesia, offerunt quotannis Agnos duos albos super Altare illius Ecclesiae in die Festivitatis S. Agnetis, dum in Missa solemni cantatur Agnus Dei, qui Agni recipiuntur a duobus Canonicis Ecclesiae Lateranensis, & ab eis postea consignantur Subdiaconis Apostolicis, qui

„ Agnos

„ Agnos ipsos in pascua mittunt, quoad veniat tem-
„ pus opportunum ipsos tondendi. Tempore oppor-
„ tuno adventu ex his Agnis lana tondetur, quę mixta
„ cum alia lana alba, & pariter munda reducitur in
„ filum, ex quo Pallia hujusmodi contexuntur; lati-
„ tudine digitorum trium redacta in orbem quatuor
„ Crucibus nigris, aut purpureis intexta, itaut ve-
„ lut Stolæ Sacerdotales humeros Præsulum ambiant
„ a pectore & renibus particulam pendentem haben-
„ tia longitudinis palmi, & semis, & in eorum ex-
„ tremitatibus laminas plumbeas tenues ad parem la-
„ titudinem in fine orbiculatas nigro serico textas,
„ insutas supra pendentes particulas ante, & post,
„ & super humeros utrosque. Sic confecta pallia per
„ Subdiaconos portantur ad Basilicam Principis A-
„ postolorum, & per Canonicos Basilicæ ponuntur
„ super Corpora Petri & Pauli Apostolorum sub Al-
„ tari majore, ubi factis ex more vigiliis, illa per
„ noctem dimittunt; Deinde restituunt Subdiaconis,
„ qui in loco honesto ea conservant.

8 „ Usus autem Pallii hujusmodi antiquissimus est, &
„ a Lino Pontifice Petri Apostoli immediato succes-
„ sore habuit originem; ita enim scriptum legimus
„ a Maximo Episcopo *in Homil. de veste Sacerdotali*:
„ *In Lege gratiæ antiquum est illud nostrum Ephod.*
„ (idest Pallium) *quod nostri Patriarchæ arbitran-*
„ *tur a Lino post Petrum II. Romano Pontifice institu-*
„ *tum, & in singulare potestatis privilegium nostro*
„ *Deo primis Præsulibus datum*. Et Eusebius Cæsa-
„ riensis *in Sermone de Epiphania* scribit: *Nihil an-*
„ *tiquius veste illa Sacerdotali Præsulis nostri, quæ*
„ *illi vesti de veteri Testamento successit bysso auroque*
„ *contextæ; qua in signum plenissimæ potestatis pri-*
„ *mus Linus amictus est, cui ad typum dedit, & no-*
„ *men, ut a veteribus accepimus scriptoribus, quam*
„ *appellavit & Pallium*.

9 „ Cum autem aliquis Prælatus indiget Pallio, il-
„ lud primo per quempiam ex Advocatis consisto-
„ rialibus Procuratorem ab eo ad hoc specialiter con-
„ stitutum a Summo Pontifice in Consistorio instan-
„ ter, instantius, & instantissime petitur. Pontifex
„ excluso Advocato exquirit Patrum sententias, an
„ dandum sit Pallium, deinde committit priori Dia-
„ conorum Cardinalium, ut Pallium Prælato, vel
„ ejus Procuratori assignet: expediuntur super ea re
„ Litteræ Apostolicæ in forma consueta, & primus
„ Diaconorum Cardinalium designat locum, & diem,
„ ubi & in quo Pallium consignare debeat. Id ple-
„ rumque fieri solet in domo ipsius Cardinalis in
„ sua Cappella; interdum autem in Ecclesia S. Pe-
„ tri, & super majus Altare; & valde condecenter,
„ maxime pro maximis Ecclesiis, & ultramontanis.
„ Statuta die Prælatus si est præsens, vel ejus Procu-
„ rator in absentia cum speciali mandato venit ad lo-
„ cum ordinatum. Adsunt Dominus primus Diaco-
„ norum Cardinalium, & Subdiaconus Apostoli-
„ cus cum ipso Pallio, qui Pallium explicat super
„ medium Altaris. Prælatus si est præsens, indu-
„ tus super Rocchettum, sive Superpelliceum Pla-
„ neta genuflexus in gradu Altaris, ante Prio-
„ rem Diaconorum stantem in cornu dextro Altaris,
„ ubi legitur Evangelium, petit sibi dari, & consi-
„ gnari Pallium, his verbis: *Ego N. electus Eccle-*
„ *siæ N. instanter, instantius, & instantissime peto*
„ *mihi tradi, & assignari Pallium de Corpore B. Pe-*
„ *tri sumptum, in quo est plenitudo Pontificalis Offi-*
„ *cii*. Tunc Dominus primus Diaconorum accipiens
„ Pallium de Altari imponit illud super humeros
„ Prælati genuflexi dicens: *Ad honorem omnipoten-*
„ *tis Dei, & B. Mariæ semper Virginis, atque Bea-*
„ *torum Apostolorum Petri, & Pauli, nec non Ec-*
„ *clesiæ N. tibi commissæ, tradimus tibi Pallium de*
„ *Corpore B. Petri sumptum, in quo est plenitudo Pon-*
„ *tificalis Officii cum Patriarchalis, vel Archiepisco-*
„ *palis nominis appellatione, ut utaris eo intra Ec-*
„ *clesiam tuam certis diebus, qui exprimuntur in pri-*
„ *vilegiis ab Apostolica Sede concessis. In nomine Pa-*
„ *tris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen*. Et il-
„ lud cum Subdiacono aptat, non tamen infigit spi-
„ nulas, & recipit illum ad osculum pacis. De-
„ mum Clericus Cæremoniarum extrahit illi Pallium,
„ & Advocatis testibus rogat se de illo actu, plicat
„ Pallium, & illud portat ad dictum Prælatum, vel
„ illud servat in loco Sacro, quoad Prælatus rece-
„ dat, & tunc dat illi Pallium cum publico Instru-
„ mento.

„ Si autem Pallium tradendum sit Procuratori in 10
„ absentia Prælati, Procurator indutus Superpelliceo
„ genuflectit, ut de Prælato diximus, & petit Pal-
„ lium, & jurat in hanc formam; *Ego N. Procurator,*
„ *& Procuratorio nomine, & pro parte Rev. in Christo*
„ *Patris & Dñi, Dñi N. electi Ecclesiæ N. instanter,*
„ *instantius, & instantissime peto mihi tradi, & assi-*
„ *gnari Pallium de Corpore B. Petri sumptum, in quo*
„ *est plenitudo Pontificalis Officii, & promitto illud*
„ *reverenter portare eidem Rev. Patri D. N. nec per-*
„ *noctabo in aliquo loco, nisi una nocte tantum, nisi*
„ *præpeditus fuero legitime, & tunc in Cathedrali*
„ *ipsius, & si non fuerit Cathedralis, in Collegiata,*
„ *& si non fuerit Collegiata, in Parochiali Ecclesia*
„ *remittam, & honorifice reponam, sic me Deus adju-*
„ *vet, & hæc Sancta Dei Evangelia*. Diaconus au-
„ tem Cardinalis accipiens Pallium de Altari impo-
„ nit illud super humeros Procuratoris dicens: *Ad*
„ *honorem Omnipotentis Dei, & Beatorum Apostolo-*
„ *rum Petri & Pauli, & Domini nostri Papæ, ac*
„ *Sanctæ Rom. Eccl. assigno tibi Pallium de Corpore*
„ *B. Petri sumptum, in quo est plenitudo Officii cum*
„ *Archiepiscop nominis appellatione, nomine, & pro*
„ *parte Rev. in Christo Patris DD. nostri N. & Ec-*
„ *clesiæ N. ad quam electus est, ut eo utatur infra*
„ *Ecclesiam suam certis diebus, qui exprimuntur in*
„ *privilegiis ab Apostol. Sede concessis. In nomine Pa-*
„ *tris &c.* Et in fine Procurator osculatur illi manum,
„ & rogat Clericum Cæremoniarum, & petit Instru-
„ mentum; Clericus extrahit illi Pallium, plicat, &
„ reportat, & conservat in loco Sacro, quousque
„ Procurator sit discessurus, & tunc dat illi Pallium
„ & instrumentum in publica forma.

„ Qui Pallium sunt recepturi, postquam fuit peti- 11
„ tum in Consistorio, & concessum, componunt
„ primum cum subdiaconis, nam illi, ut supra di-
„ ximus, tenent pallia: & isti accipiunt secundum
„ valorem, & taxam Ecclesiæ aliquando plus, ali-
„ quando minus pro Centenario. Clerici Cæremo-
„ niarum & ipsi ratione Officii sui, & instrumenti
„ mercedem suam exigunt ad proportionem taxæ
„ & valoris Ecclesiarum, non tamen tantum quan-
„ tum

„ tum Subdiaconi. Solent etiam qui Pallium accipiunt dare dono duo Birreta Diacono Cardinali, & totidem suis Camerariis; „ At circa hoc, & de quota nihil firmi statutum legitur, adeoque standum consuetudini, & praxi pro qualibet differentia temporum, & aliarum circumstantiarum, & hæc de Pallii occurrentibus Cæremoniis dicta sufficiant.

12 Archiepiscopus, & quilibet alius, cui Pallii jus competit, debet intra tres Menses a die consecrationis, si ante non fuit consecratus, vel a die confirmationis, si jam ante fuit consecratus, cessante justo impedimento per se vel Procuratorem petere Pallium, alias privatur commissa sibi Dignitate; *cap. Quoniam* 1. *dist.* 100. ubi sic præcise dicitur: *Placuit, ut quisque Metropolitanus ultra tres Menses consecrationis suæ ad fidem suam exponendam, Palliumque suscipiendum ad Apostolicam Sedem non miserit, commissa sibi careat Dignitate. Sitque Metropolitanis aliis licentia post secundam, & tertiam commonitionem, viduatis Ecclesiis cum consilio Romani Pontificis ordinando Episcopos subvenire*; & clarissime in ejus Summario: *Infra tres Menses fidem suam exponere, & Pallium postulare a Romana Ecclesia quisque Me-*
13 *tropolitanus studeat*. Hodie vero ex Tridentino *sess.* 7. cap. 9. alii tres Menses dantur ad petendam consecrationem; qui etiam ad petendum Pallium con-
14 sequenter dari censentur; Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 7. *n.* 115. Ante receptionem Pallii non licet Archiepiscopo, quamvis sit consecratus in Episcopum, immo etiamsi possessionem acceperit, nec se Archiepiscopum nominare, ut etiam diximus *num.* 5. nec eos actus exercere, qui sunt Jurisdictionis majoris; quos non ut simplex Episcopus, sed tamquam Archiepiscopus facere videtur, ut convocare Concilium, visitare Provinciam, & hujusmodi, textu expresso *in cap. Quod sicuti* 28. *de electione* his verbis: *Præterea cum non liceat Archiepiscopo sine Pallio convocare Concilium, conficere Chrisma, dedicare Basilicas, ordinare Clericos, & Episcopos consecrare, multum profecto præsumit, qui antequam impetret Pallium, Clericos ordinare festinat; cum id non tamquam simplex Episcopus, sed tamquam Archiepiscopus face-*
15 *re videatur*. Potest tamen Archiepiscopus confirmatus ante receptum Pallium ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, demandare suis Suffraganeis, qui licite de ejus mandato possunt talia exercere, textu claro *in cap. suffraganeis* 11. *de electione*, his verbis *Suffraganeis alicujus Metropolitani, ad mandatum ipsius post confirmationem electionis suæ, etsi Pallium non receperit, licitum est Electum, qui ad ejus Jurisdictionem pertinet, consecrare*. Si vero Archiepisco-
16 pus jam consecratus in Episcopum ante receptum Pallium faciat ea, quæ sibi proveniunt ex Pallio circa potestatem Ordinis & Chrismatis &c. tunc ipsa sunt valida, sed Archiepiscopus peccat contra Canones, & Jura, & per hoc fuit dictum supra, quod *ante receptum Pallium non licet Archiepiscopo &c.* non autem quod non possit; Azorius *Instit. Moral. par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 34. *quæst.* 6. Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 7. *num.* 17. & alii.

17 Quamvis Papa in omnibus Missarum solemniis semper, & ubique locorum Pallio utatur, quia assumptus est in plenitudinem Ecclesiasticæ Potestatis quæ per Pallium significatur; *cit. cap. Ad honorem* 4. & quam habet in tota Ecclesia Catholica; *cap. Cuncta* 17. & *cap. Per principalem* 21. *caus.* 9. *quæst.* 3. 18
Archiepiscopi tamen, Primates, Patriarchæ, & alii quibus Pallium concessum est, ut Episcopus Ostiensis, Papiensis, Lucensis, Bambergensis, Quinque-Ecclesiensis, & omnes qui sunt hoc privilegio muniti, eo nec semper, nec ubique, sed in Ecclesia tantum suæ respective Diœcesis, & Provinciæ & certis tantum diebus uti debent, quoniam in partem sollicitudinis, & non in plenitudinem potestatis, sunt vocati, textu expresso *in cap. Ad honorem* 4. *de Auctorit. & usu Pallii*, & *cap. Ex tuarum* 5. *cap. Cum sis* 6. *eodem titulo* & *cap. Pallium* 6. *dist.* 100. Et isti possunt etiam Pallio uti in Ecclesiis exemptis: 19
Clem. cap. Archiepiscopo 2. *de privilegiis*, & Glossa *ibi verb. Pontificalibus*; & Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 7. *num.* 195. cum multis aliis ibi citatis. 20
Dies autem, quibus ipsi Pallio uti possunt, generaliter enumerantur a Glossa *in cit. cap. Ad honorem* 4. *hoc tit.* & partim ab Hostiensi *in Summa h. tit. num.* 5. & sunt Nativitas Domini, Festivitas S. Joannis, & S. Stephani, Circumcisio Domini, Epiphania, Dominica Palmarum, Cœna Domini, Sabbathum Sanctum, Tres dies Resurrectionis, Ascensio Domini, Tres dies Pentecostes, Festivitas S. Joannis Baptistæ, & omnium Apostolorum, Quatuor Festivitates Beatæ Mariæ V. S. Michaelis, & omnium Sanctorum, Dies Dedicationis Ecclesiarum, Consecrationis Episcoporum, Ordinationis Clericorum, & dies Anniversarius ipsius Palliati, atque Festivitates principales suæ Ecclesiæ Cathedralis. Particulariter tamen 21
sunt attendendi dies in cujusque privilegiis expressi; *cap. Quia nos* 7. *de Auctorit. & usu Pallii*, his verbis: *Non debes semper celebrare cum Pallio, sed diebus illis dumtaxat, qui in Ecclesiæ tuæ privilegiis sunt expressi*.

Archiepiscopi, & alii Jus Pallii habentes, nequeunt uti Pallio extra Missarum solemnia; *cap. Ad honorem* 4. *hoc tit.* ibi *In Missarum solemniis cap. Pallium* 6. *dist.* 100. ibi: *Pallium tibi transmisimus, quo Fraternitas tua intra tuam Ecclesiam ad sola Missarum solemnia utatur*; & clarissime in ejus Summario sic: *Non nisi ad Missarum solemnia Archiepiscopo uti Pallio licet*: & *cap. Contra* 8. *eadem dist.* 100. ibi: *Illud Frater Charissime non putamus tibi ignotum, quod pene de nullo Metropolitano in quibuslibet mundi partibus sit auditum extra Missarum tempus usum sibi Pallii vindicasse*. Nec etiam Pallio uti possunt extra Ecclesiam; 22 23
c. Cum super, *hoc tit.* Unde si sub Papilione seu Tentorio in Castris, aut in Domo privata extra Ecclesiam propter necessitatem, Archiepiscopus, vel alius Palliatus celebret, Pallio uti non potest; Glossa *marg. in cap. Cum sis* 6. *hoc tit.* Joannes Andreas *num.* 3. 24
Sicuti nec etiam si processionaliter, aut alio modo ab Ecclesia exeat, textu expresso, *in cap. Cum super* 1. *eod. tit.* his verbis: *Si vero te Sacris indutum vestibus Ecclesia processionaliter, vel alio modo exire contigerit, tunc tuo Pallio minime uti debes*; Glossa tamen *in cap. Pallium* 6. *dist.* 50. dicit quod Archiepiscopus etiam in Synodo uti possit Pallio; quod ipsum etiam videtur colligi *ex cap. Quod sicut* 28. *de electione §. Præterea*, ubi dicitur, quod *non licet Archiepiscopo sine Pallio convocare Concilium*. Et quod *Archiepiscopus possit uti Pallio in Synodo* tenet Petra *t.* 5. 25 26 27

in

in Const. 3. Pii II. sect. unica num. 29. & num. 32. ubi dicit *Benedictum XIII. ante Pontificatum semper usum fuisse Pallio in Synodis Provincialibus celebratis in Ec-*
28 *clesia Benevent. & S. Carolum in Ecclesia Mediol.* Sicuti etiam probabile est, si Altare portatile ob populi multitudinem, quam Ecclesia capere non possit, prae foribus ejus extruatur, Archiepiscopum in eo solemniter cum Pallio celebrare posse, quia, ut recte dicit Pirhing. *hoc. tit. num.* 10. non solet haberi ratio ejus, quod per accidens in aliquo casu contingit, & cum talis celebratio substituatur in locum ejus, quae in Ecclesia fieri deberet, consequenter iisdem privilegiis
29 gaudere debet. In hac tamen re spectandum est, quae sit cujusque Ecclesiae consuetudo; Layman *in cap. Cum sis 6. h. tit. n.* 2. Pirhing *loco cit.* & alii.

30 Archiepiscopi, & alii Jus Pallii habentes nequeunt sine speciali privilegio Papae uti Pallio in aliena Provincia, neque de consensu ejus, ad quem spectat Ecclesia, & Provincia, *c. Cum super 1. hoc tit.* ubi usus Pallii restringitur, & conceditur Archiepiscopo dumtaxat in sua Ecclesia, ibi: *Tradimus tibi Pallium, ut eo infra Ecclesiam tuam utaris; quod ita intelligitur, videlicet infra quamlibet Ecclesiam Provinciae tibi commissae*; & clarissime in ejus Summario sic: *Intra quamlibet Ecclesiam Provinciae suae Archiepiscopus Pallio*
31 *uti potest, sed extra non potest.* Immo neque Pallio ibi uti possunt, etiamsi adsit generalis Regni consuetudo; *cap. Ex tuarum 5. hoc tit.* ubi Innocentius III. rescribens Archiepiscopo Compostellano declarat, quod *talis consuetudo dicenda sit potius corruptela*; Et in ejus Summario expresse dicitur; *Archiepiscopus extra suam Provinciam Pallio uti non potest, etiamsi*
32 *hoc habeat consuetudo.* Et licet ibi Pontifex concedat tali Archiepiscopo, ut pro consecrandis suis Suffraganeis, vel Clericis Ordinandis, possit uti Pallio in Ecclesia, & Provincia aliena de consensu ejus, ad quem pertinet Ecclesia, hoc tamen est ex speciali privilegio ipsi soli propter specialia motiva concesso, unde sine nova gratia Pontificis non debet extendi ad alios, juxta Gloss. *in c. Cum sis 6. hoc tit. verb. Ubicumque*, ubi dicit, quod Archiepiscopus extra suam Provinciam uti potest Pallio *ubicumque, si habeat privilegium ad hoc, & ille ad cujus Provinciam, vel Dioecesim transit, id permittat secundum caput: Ex tuarum.* Quam Glossam sequuntur Doctores communiter,
33 teste Rufaeo apud Barbos. *lib. 1. Juris Eccles. cap. 7. n.* 108. Tria enim requiruntur, ut Archiepiscopus possit uti Pallio in aliena Dioecesi, & Provincia, ut colligitur *ex cit. c. Ex tuarum*, & notat *ibi* Host. *in fine*, & Abbas *num.* 11. nempe privilegium Papae, permissio ejus, ad quem spectat Ecclesia, & ut una ex causis in textu expressis interveniat, ita ut uno horum deficiente, non possit uti Pallio in aliena Provincia, licet habeat plenissimam facultatem ejus, ad quem spectat Ecclesia; quia cum hic Pallium sine speciali Papae Privilegio dare non possit, neque usum illius concedere potest alteri in sua Ecclesia, vel Provincia sine speciali privilegio Papae.

34 Archiepiscopi, & alii Jus Pallii habentes possunt tam in sua, quam in aliena Provincia, & Dioecesi privatim celebrare sine Pallio *cap. Quia nos 7. de Auctorit. & usu Pallii*, ibi *Tam in tua, quam in aliena Dioecesi potes sine Pallio, & Sandaliis celebrare, qui utique in tua Dioecesi non debes semper celebrare cum Pallio, sed diebus illis dumtaxat qui in Ecclesiae tuae privilegiis sunt expressi* & colligitur etiam ex *cap. Ad honorem 4. hoc titulo & cap. Pallium 6. dist.* 100. ubi circa usum Pallii fit mentio tantum de Missarum solemniis. Sic etiam possunt, immo debent, secluso 35 speciali privilegio, celebrare sine Pallio in Missis Defunctorum *cit. cap. Quia nos 7. hoc titulo* ibi: *Sicque soluta est quaestio, an si licitum pro Defunctis cum Pallio celebrare*, & ibi Glossa verb. *Quarta* ubi sic habet: *quia respicere debet privilegium suum, & si ibi continetur quod possit celebrare cum Pallio pro defunctis, ita observet secundum quod ibi continetur*, & ibi Innocent. & Abbas *num. 3. & 6.*

Archiepiscopus nequit alteri Archiepiscopo Pal- 36
lium suum commodare: *cap. Ad hoc 2. hoc tit.* ibi: *An hoc quod quaesitum est a nobis ex parte tua, utrum liceat tibi Pallium tuum Metropolitano alteri accomodare... Respondemus, quod non videtur esse conveniens, ut Pallium tuum alienis commodes, cum Pallium Personam non transeat, sed quisque cum eo debeat (sicut tua novit discretio) sepeliri.* Et expresse habetur in hujus Summario: *Archiepiscopus alteri Archiepiscopo Pallium suum accomodare non potest.* Pallium enim, 37
ut clare deducitur ex ipso textu, est privilegium Personale concessum Personae cum restrictione ad locum, idest ad Ecclesias propriae Dioecesis, & Provinciae, adeoque debet sequi Personam usque ad mortem, & cum ea sepeliri. Sic Archiepiscopus translatus ad 38
alium Archiepiscopatum, non potest uti priore Pallio, sed debet obtinere novum Pallium: *cap. Bonae memoriae 4. de Postulation. Praelatorum, in fine*, ibi: *A vinculo, quo tenebatur Coloccensis Ecclesia, absolventes, ad Metropolim Strigoniensem transferimus, & ei licentiam tribuimus transeundi; Pallium* (nota; erat enim utraque Ecclesia Archiepiscopalis) *Pallium ei ad nomen, & usum ejusdem Ecclesiae transmissuri*, & & Glossa ibi dicens, quod *Pallium datur Personae, sed contemplatione loci*, adeoque mutando locum seu Ecclesiam, debet & mutari Pallium. Et in secunda 39
Ecclesia non poterit Archiepiscopus uti nisi Pallio secundo sibi concesso contemplatione illius secundae Ecclesiae: licet secum possit, & debeat asportare etiam primum Pallium (cum Pallium *ex cit. cap. Ad hoc 2. hoc tit.* sequatur Personam usque ad mortem, & debeat cum eo sepeliri) ad hoc ut possit cum utroque sepeliri. Ita tamen ut mortuus Archiepiscopus vestia- 40
tur Pallio posterius accepto pro secunda Ecclesia, & & alterum acceptum pro prima Ecclesia supponatur capiti ejus, ut docent Innocent. Hostiens. Abbas *in cit. cap. Ad hoc 4. hoc tit. num.* 2. & alii passim. Et da- 41
to quod Archiepiscopus retineat duos Archiepiscopatus simul & semel, debet habere duo Pallia, unum pro unaquaque Ecclesia, uti accidit in Cardinali de Judice, qui cum esset Archiepiscopus Montis Regalis, optavit Episcopatum Ostiensem, qui gaudet privilegio Pallii, & etiam pro hac Ecclesia recepit Pallium a Bened. XIII. Petra *in Constitut. 3. Pii II. n. 39.* in fine.

Archiepiscopus, qui renunciavit Archiepiscopatui, 42
non potest amplius in illa Provincia neque alibi, uti Pallio, quamvis transferatur ad Ecclesiam Episcopalem; *cap. Ad supplicationem, de renunciatione*, ubi Innocent. III. de Archiepiscopo Ragusiensi, qui ob mortis periculum renuntiaverat Archiepiscopatui, & fue-

& fuerat translatus ad Ecclesiam Episcopalem sic statuit: *Cui concessimus, ut in ipso Episcopatu absque usu Pallii Officium Episcopale valeat exercere*; & sic expresse decrevit Sacra Congreg. Rit. *in Majoricen. 16.*
43 *Octob.* 1604. Immo Archiepiscopus, qui sponte sua se suo Archiepiscopatu abdicaverit, si iterum ad eam-
44 dem Ecclesiam eligatur, alio indiget Pallio. Sicuti etiam Archiepiscopus, qui semel habuit Pallium unius Archiepiscopatus, si ab illo ad alium transferatur, iterumque redeat ad priorem, indiget novo Pallio; Petra *tom.5. in Constitut. 3. Pii II. num.34.* Rodericus a Cunha *in compend. ad cap. Pallium 6. distin.* 100. Diana *Moral. resolut. part. 1. tract. 6. resolution. 37. vers. notandum est* Barbosa *lib.1 Juris Eccl.*
45 *c.7. num.* 122. *& seq.* Archiepiscopus vero, si perdat Pallium a Papa acceptum, vel casu igne comburatur, poterit absque illo Pontificalia munia exercere, donec aliud obtineat Pallium, sicuti in tali casu petere tenetur; Petra *loco cit. num.* 38. & Doctores mox
46 citati. Pallium concessum, & non traditum Archiepiscopo, cum non possit eo amplius uti, est comburendum, & cineres in Sacrario ponendi; Sacr. Congreg. Rit. *in causa Urbis Subdiaconorum* 4. *Maii* 1606.

Additiones ex aliena manu.

47 Egregie fallitur *Auctor* originem Pallii *num.*8. ab usque temporibus Apostolorum repetendo. Pro comperto enim, exploratoque habetur apud omnes ma-
48 gnæ notæ, ac emunctioris naris viros: quod Pallium
49 fuerit primitus ornamentum Imperiale, quo forsan Imperatores Gentiles utebantur ad indicandam Pontificiam potestatem, quam una cum cæteris majoribus
50 Reip. liberæ dignitatibus usurparunt: Imperatores vero Christiani fuere, qui ad Episcopalem ordinem in Ecclesia cohonestandum, ipsum primo impertiti fuerunt Summo Pontifici, ac Patriarchis, tum Metropolitanis, & demum etiam aliis Episcopis.

51 Quo vero tempore, & a quibusnam Imperatoribus fuerit primum hujusmodi ornamentum Summo Pontifici, cæterisque Patriarchis communicatum, hactenus incompertum est, (*) ac porro erit. Nam, inquit Garnerius in App. *ad not. cap.* IV. *libri diurni num.*18. Imperialium hæc vestium concessio, unde facta orientalibus Patriarchis habetur? unde Romanis, nisi forte ex conclamata illa donatione Constantini facta Sylvestro? Cantelius quoque in historia Metropolitanarum Urbium *p.1. diss.3. cap.2.* immo & Ruinartius in differt. *de pallio Archiepiscopali*, licet non eamdem viam ineant, in illud conspirant, Pallium ab Imperatoribus originem nequaquam duxisse: ut dubitari merito possit, an vere num.48. dictum fuerit *pro comperto, exploratoque haberi apud omnes magnæ notæ, ac emunctioris naris viros, Imperatores Christianos pallium primo impertitos fuisse Summo Pontifici &c.* *

52 Illud tamen certum est, tempore Sancti Gregorii & Justiniani Imperatoris tam in Ecclesia Latina, quam in Ecclesia Græca Pallium in usu fuisse; ut manifestissima res est ex illius Epistolis (quarum plura fragmenta refert Grat. *dist.*100.) atque ex Novellis laudati Imperatoris Constitutionibus.

53 Manifestum insuper ex S. Gregorii Epistolis est, quod ipsi quoque Summi Pontifices diu ab initio ejusmodi ornamentum tamquam ex munificentia & pietate Imperatorum profectum, non aliter communicarent aliis, quam prius obtento illorum assensu.* Achilleum hoc est Petri de Marca, cæterorumque, qui eum sequuntur, argumentum. Infringitur tamen non difficulter. Sexcentis plus minus diversarum & regionum, & gentium Episcopis, inquit doctus vir Cantelius *l. c. n.*13., datum a Romanis Præsulibus Pallium est; pro iis omnibus, si Auxanium, & Aurelianum Arelatenses Episcopos, ac Syagrium Augustodunensem exceperis, quæsiti ab Imperatore consensus ne ullum quidem exstat vestigium. Cujus ergo hominis est, quod semel tantum, atque iterum factum est, id non casu aliquo, sed *certa lege* factum esse contendere? indeque dandi Pallii potestatem asserere Imperatoribus? Quid vero si longe verosimillima adferri ratio possit, cur pro duobus illis Arelatensibus Episcopis a Justiniano Vigilius Papa, a Mauritio S. Gregorius pro Syagrio consensum petierint? Potest enim vero, eaque est quam Cantelius, & Garnerius, atque ex hoc Ruinartius *l. c.* proferunt. Reddo Garnerii verba *n.* 17.
„ Quoniam sexto, septimoque sæculo mittebatur „ Pallium Episcopis, etiam extra Imperii ditionem „ positis, factum est, ut quo tempore Summi Pon„ tifices pene servirent sub Exarchis, Imperatoribus„ que, eoque suspicaciores forent Exarchi, ac Im„ peratores, quod vix Romæ dominatum retinerent, „ adversus invadentes aliarum gentium Reges, fa„ ctum, inquam est, ut Pontifices, cum Pallium „ mitterent, consensum Imperatoris expeterent, ne „ ea de causa oriretur suspicio affectati aliunde præsi„ dii. Ita Vigilius Justiniani, ita Gregorius M. Mau„ ritii consensum poposcit: gemebat enim sub Theo„ doræ, Justinianique serviliter uxori tyrannide Vi„ gilius, & Gregorius Exarchi calumnias, convicia„ que Imperatoris patiebatur. Neuter scilicet, pro „ sua prudentia, volebat animos hominum quæren„ tium rixas tangere vel levissima suspicione societa„ tis initæ cum Regibus Childeberto, Theodorico, „ & Theodeberto II.„. Hactenus Garnerius. Vid. etiam Ruinartium, qui & hanc Garnerii conjecturam *p.*414 confirmat, & novam præterea rationem addit, qua Petri de Marca argumento satisfieri posse nemo cordatus inficiabitur *. Verum posterioribus ejusmodi 54
ornamentum jure suo Summi Pontifices conferre Archiepiscopis cœperunt; sed non eadem prorsus forma, & solemnibus, quibus nunc utitur Ecclesia. Quæ quidem omnia singillatim hic expendere longum esset; unde ut de Pallii forma, materia, & usu, antiquitus tam in Ecclesia Græca, quam Latina receptis, consule Thomasinum, qui totam rem fuse, & erudite persequitur *Vet. & Nov. discipl. part.1. lib.2. c.53. & seqq. usque ad 57.* Adde Van-Espen *Jur. Eccl. Univers. part.1. tit.19. cap.5. &* Bohemer *in decret. lib.1. tit.8. per tot.* qui tamen caute est legendus; In primis autem eruditissimam *Dissertationem Historico-Canonicam de Pallio* Johannis Gaspari Barthel, Herbipoli, seu potius Romæ, anno 1743. secundo editam, in qua res antea obscura mirum in modum illustratur: De hodierna vero Ecclesiæ disciplina fuse disserit Auctor.

ARCHI-

ARCHIMANDRITA.

1 ARchimandrita sic appellatur ex vocabulis Græcis
Archos, & *Mandra*, quæ latine idem sonant,
ac *Pater*, & *Prælatus* omnium Abbatum, qui sub eo
2 existunt. Unde in propria sui significatione idem est
ac Abbas Generalis, seu supremus aliorum Ordinum,
& licet in Ordine Divi Basilii varii Superiores locales
particularium Monasteriorum vocentur etiam Archi-
mandritæ, sicuti Superiores locales variarum Reli-
gionum vocantur etiam Abbates, cum Archimandri-
ta, & Abbas idem sit; ut exponit Glossa *in Epist. In-
ter Clara*, *§. Manifestum igitur*, *in verb. Archiman-
drita*, *Cod. de Summa Trinit. & Fide Catholica*; Fa-
gnan. *in cap. Ut Abbates num.6. de ætate, & qualitate
3 præficiendor*. Tamen Archimandrita in rigoroso suo
significatu in hoc differt ab Abbate, quod Abbas, ut
sic, importat præesse unico Monasterio, Archiman-
drita vero, ut sic, importat præesse pluribus Mona-
4 steriis. Abbas enim est solum pater; Archimandrita
vero est primus, & Princeps Patrum, ut apud Roc-
chum Pyrrhum *in Histor. Sicil. Sac. lib.4. notitia Ar-
chimandritatus Messanæ*.
5 Hoc Archimandritæ nomen maxime in usu fuit
apud Græcos in Oriente, & de eo fit mentio per Ju-
stinianum in *l. Reddentes*, *§. omnes vero*, *Cod. de
Summ. Trinit.* ibi; *Omnes vero Sacerdotes Sanctæ, Ca-
tholicæ, atque Apostolicæ Ecclesiæ, & Reverendissimi
Archimandritæ Sanctorum Monasteriorum*; Et in *Con-
cilio generali Ephesino part.1. num.3.* nec non *in Con-
cilio Calcedonensi art. 1.* in quo subscripserunt post
6 Episcopos vigintiduo Archimandritæ. In Italia vero
cœpit in usum devenire anno 1094., quo Rogerius
primus Siciliæ Rex quemdam Bartholomæum Mona-
chis Basiliensibus præficiendum duxit sub nomine
Archimandritæ, & exinde Regum munificentia in Si-
cilia, & Calabria variis auctis, & satis ditatis Mona-
steriis ejusdem Ordinis, omnes eorum Abbates, seu
locales Superiores Archimandritæ subjiciebantur, ei-
que singulis annis die 6. Augusti in festo S. Salvatoris
7 cum suis Monachis obedientiam præstabant. Vicissitu-
dine tamen temporum rebus in hac Religione varie
mutatis, fuit Apostolica auctoritate statutum, ut,
sicut adhuc impræsentiarum servatur in Monasterio
S. Salvatoris Messanæ, in eo creetur Commendata-
rius Archimandrita Prælatus sæcularis cum omnibus
fere proventibus, excepta alimonia pro Monachis, &
in eumdem Prælatum translata est Jurisdictio Archi-
mandritæ, solumque retinent Monachi instar Canoni-
corum Ecclesiæ Cathedralis, ut Vicarium Genera-
lem Capitularem Monachum ejusdem Instituti, va-
cante Sede Archimandritali, eligant, hocque privile-
gium alias per Pontifices, & Reges concessum nunc
pro antiqui decoris monumento habent etiam ex de-
claratione Sac. Congr. ut testatur Rocchus Pyrrhus
ejusdem Ordinis *in vita S. Basilii fol. 378.*
8 Jurisdictio igitur, & præeminentia in loca, & sub-
ditos dicti Archimandritatus residet penes Commen-
datarium, ex Brevi Urbani VIII. *sub die 23. Februa-
rii 1635.* in quo declaratum fuit, Archimandritam
Commendatarium habere Diœcesim propriam, &
distinctam, ac separatam a quavis alia Diœcesi cum
Jurisdictione ordinaria, & quasi Episcopali, & co-
gnitione causarum Civilium, & criminalium privati-
ve quo ad Archiepiscopos, & Episcopos; ac nullum
alium Superiorem habere, quam Sedem Apostolicam:
nec non cum facultate Beneficia conferendi, Pontifi-
calia cum Mitra gemmata, Baculo Pastorali, Cruce
pectorali, ac Baldachino exercendi, benedictionem
solemniter, vel private populo impertiendi, per vias
Crucem argenteam ante se per Cappellanum deferri
faciendi, habendique erectum Tribunal in Civitate
Messanæ, ac ibi, & in quavis ejus parte deputandi
Vicarium Generalem, Assessorem, Advocatum, &
Procuratorem Fiscalem, Familiamque necessariam pro
Justitia administranda, & jurisdictionem exercendi in
suos subditos, deferendi habitum violacei coloris ubi-
que, cum Rochetto, & Mozzetta, aliaque ornamen-
ta Episcopalia. Hic Archimandritatus Messanensis est 9
de Jurepatronatus Regis, & in maxima veneratione
habetur. In Cappella Pontificia habet usum Rocchetti 10
& Cappæ: & sedet primus post Episcopos, ut nota-
vit Gaspar Servantius Magister Cæremoniarum Papæ
anno 1634. & Pignattell. *tom.1. consult.105. num.24.* &
sic litteraliter Petra *in Const.6. Alexandri III. n.15.*

Palatium hujus Archimandritæ habitantis in Civi- 11
tate Messanensi, etiam conductitium, non fixum,
nec cohærens alicui Ecclesiæ, concurrente legitima
consuetudine, gaudet immunitate, quemadmodum
gaudet Palatium Episcoporum in locis propriæ Juris-
dictionis, licet non exerceat jurisdictionem, nisi in
proprios subditos. Secundo idem Archimandrita exer- 12
cens jurisdictionem in suos subditos, potest procede-
re ad censuras, & alias pœnas juxta Sacros Canones,
& Constitutiones Apostolicas contra Magistratus Lai-
cos, & alios quoscumque ipsum in exercitio dictæ
suæ jurisdictionis perturbantes. Tertio familiares di- 13
cti Archimandritæ etiam ad tempus conducti, duran-
te servitio, gaudent privilegio Fori, concurrente ea-
dem legitima consuetudine; Sacr. Congr. Immunita-
tis *in una Messanensi 6. Novembris 1634. lib.2. decr.
Paul. p.221.* Archimandrita Messanensis non tenetur 14
ad personalem residentiam, ex decr. Sac. Congreg.
Concilii responsivi ad sequens quæsitum: *An Abbas
Commendatarius Monasterii Ordinis S. Basilii Nullius
Provinciæ Messanensis, Archimandrita nuncupatus,
Jurisdictionem Spiritualem, & temporalem habens cum
usu Baculi, & Mitræ, non tamen Curam aliquam Re-
gularem, nec Sacramentalem Monachorum, vel Per-
sonarum Sæcularium, teneatur ad personalem residen-
tiam, & maxime cum Commendatarii hucusque non re-
sederint, die 2. Aprilis 1646.* Sac. Congr. *Eminentiss.
Cardinalium Concilii Tridentini interpretum post matu-
ram discussionem censuit, ad personalem residentiam non
teneri supradictum Archimandritam Commendatarium.*
Sic refertur a Roccho Pyrrho *in dicta notitia hujus Mo-
nasterii fol.42.*

Additiones ex aliena manu.

Archimandritarum nomen ex Græcis vocabulis 15
ἀρχὸς καὶ μανδρα originem duxisse, optime post alios ad-
vertit *Auctor num. 1.* Ἀρχός enim græce idem est ac
Princeps, Dux, iis, qui Imperium obtinet, μάνδρα spe-
lunca

lunca, cubile, grex est & etiam *Monasterium* apud Gregorium Alexandrinum in *vita B. Chrysost.* Dorotheum *doctr.* 23. Nicephorum Callistum *lib.* 14. *c.* 51. Alcuinum *Epist.* 27. *& lib.* 2. *in vita S. Wilibrordi*, in charta Rogerii Regis Siciliæ apud Rocchum Pyrrhum *in Histor. Sicil. Sacr. to.* 1. *pag.* 304. Adde Hæfienum *disquis. Monast. lib.* 3. *tract.* 3. *disp.* 1. Habertum *in Obs. ad edict. Patriar. quæ ad Archimandrit. &c. spectant.*

16 Dicta Monasteria ἀπὸ τῶν μανδρῶν quidam putant a specubus, & cavernis, in quibus primitus Mona-
17 chi habitarunt; Alciatus *in L. ultim. de Summ. Trin. & fid. Cath.* Alii, ut Budæus, a grege Monachorum cui ceu *mandræ*, idest ovili, præsint pastores Abbates: quippe Latinis quoque *mandra* pro grege passim sumitur, ut apud Juvenalem *Sat.* 3. Martialem *l.* 4.

18 Hinc *Mandrita* pro *Monacho* accipitur in Epitaphio Gaitelgrimæ Principis Beneventanæ apud Du-Cange *in* Gloss. *ad Script. med. & inf. Lat. ver. mandrita*, ab Ermenoldo *in vita S. Solæ Monachi cap.* 9. in Concil. Constantinopolitano sub Menna *act.* 5. Vide Glossar. Fabroti *ad Cedrenum ver.* μάνδριτα.

19 Quare factum ut is qui *mandritis* præerat, *Archimandrita* diceretur, quasi *Princeps Mandritarum*. Avitus Viennensis *Epist.* 2. *Copiosæ Monachorum multitudinis præpositus fuit; cujus officii personas Episcopi Orientales Archimandritas appellant.* Et vetus interpres Concilii Chalcedonensis *Archimandritam*, Monachorum Principem interpretatur: Confer Du-Cange *in* Gloss. *Med. & inf. Latin. verb. Archimandrita.*

20 Archimandrita non solum in hac significatione accipitur, sed & pro quovis Prælato etiam Archiepiscopo, ut in charta Dagoberti Archiepiscopi Bituricensis relata a Du-Cangio *loc. proxime citat.* in tabulario Ecclesiæ Gratianopolitanæ; Adde Vitam Sancti Gebardi Archiepiscopi Salisburgensis apud Canisium *t.* 6 *pag.* 1251. *Analecta* Mabillonii *tom.* 1. *pag.* 98. Quare Ugutio apud sæpe laudatum Du-Cange *verb. mandra, Archimandrita*, scribit, *Princeps vel Pastor ovium, unde quadam translatione Episcopi, & Archiepiscopi, & Sacerdotes dicuntur Archimandritæ, quasi Pastores ovium Christi.*

21 Archimandritarum dignitas apud Græcos alia fuit a dignitate Ἡγουμένου seu Abbatis, licet quandoque promiscue accipiantur, ut in Concil. Ephesino *part.* 1. *n.* 30. *in Novell.* 125. *&* 126. *c.* 5. *§.* 2. Vide Habertum *in*
22 *obs. ad edict. Patriar. quæ ad Archim &c. spectant.* Eaque superior in jure Græco Romano, apud laudatum Habertum *in Archieratico pag.* 579. Exarcho Monasteriorum, qui Visitatoris vicem obtinuit, præponitur, ut & Hegumenis, & *apud Codinum cap.* 14. *§.* 19. & *c.* 20. *§.* 16. Protosyncellis.

23 Archimandritæ a Patriachis promovebantur, ut liquet ex *Pontificali Ecclesiæ Græcæ sub tit. Ritus elect. & design. Patriar. Episcop. & Archim.* edito ab Haberto *pag.* 434. & ex *forma instit. Archimandr. apud eundem loc. cit. pag.* 570. Idem Goarus scribit *in* Εὐχολογ *pag.* 240. Ἀρχιμανδρίτας *superiores perpetuos a Patriarcha Monasteriis sibi subjectis præfectos, hoc Episcopali privilegio donatos, ut scilicet Lectores ordinare valeant, quo non gaudent cæteri, qui* Ἡγουμένοι *nude appellantur.*

24 Sed præ cæteris vim hujusce vocabuli prodit Rogerius Siciliæ Rex in Sigillo, seu Diplomate pro Monasterio SS. Salvatoris apud Rocchum Pyrrhum *in Hist. Sicil. Sacr. lib.* 4. *Notitia Archimandritatus Messanæ*, & ex Græca lingua translato a Constantino Lascari apud Du-Cange *in* Gloss. *ad Script. med. & infimæ Græcitat. sub. verb.* Μανδρίτης ubi inter alia privilegia a Rogerio concessa Archimandritæ, & illud impertiit: *habere dominationem & propriam potestatem in omnibus dictis Monasteriis & Grangiis subjectis, ac Abbatibus, & hominibus omnibus, Clericis, & Laicis, & eorum subjectis eisdem Capitaneis Monasterii tam in spiritualibus quam in temporalibus, & diligenter examinare & recte judicare, & ad finem causas perducere, sicut Pater Archimandrita judicaverit. Ipse autem Archimandrita, & successores ejus, non judicentur ab aliqua persona, neque alicui respondeant, nisi nostræ soli Celsitudini, & successoribus nostris.* 25

Ad quod Diploma respiciens Card. Petra *Comment. ad Constit. Apost. tom.* 2. *ad Constit.* 6. *Alexandri III.* Archimandritarum nomen, institutionem, ac seriem, ab eodem Rogerio Rege deducit; quod non alio sensu accipiendum est, quam vel primum Rogerium in Civitate Messanensi instituisse Archimandritæ dignitatem vel ab ipso auctam fuisse. Nam alias fallus in eo esset Card. Petra, cum Archimandritarum mentionem multis ante Rogerium sæculis deprehendamus factam fuisse in Concilio Ephesino *p.* 1. *num.* 30. *An.* 431., & frequentissime postea occurrat. 26

Per Constitutionem editam ab Alexandro III. anno 1175. quæ incipit *Apostolicæ Sedis*, confirmatæ fuerunt omnes donationes a Rogerio obtentæ, & dictos Archimandritatus receptus fuit sub protectione Sedis Apostolicæ, ita ut veram exemptionem acquisiverit oraculo, ut decet, Sedis Apostolicæ, quæ omnia privilegia & ampliora translata fuerunt ex Brevi Urbani III. *sub. die* 23. *Februarii* 1635. in Abbatem Commendatarium; ut vidit Auctor *num.* 8. 27

Archimandritam Messanensem non posse dare Dimissorias ad Ordines suscipiendos, resolutum referunt Fagn. in *c. Significasti de offic. Archid. nu.* 26. & Petra *Comm. ad Const. Ap. ad Const.* 6. *Alex. III. in Epit. n.* 17.

Ex concordia inita inter Episcopum Messanensem, 28 & Archimandritam a S. Sede approbata, posse Archimandritam indicere, & instituere concursus ad beneficia curata, in sua quasi Diœcesi vacantia, & vacatura refert SS. D. N. PP. BENEDICTUS XIV. *de Synodo. Diœces. lib.* 2. *cap.* 11. *§.* 7.

Archimandritæ Messanensi non competere jus con- 29 vocandi Synodum, resolutum fuit a Sacra Congregatione 5. *Julii* 1738. Tamen idem BENEDICTUS XIV. suis litteris in forma Brevis 14. *Januarii* 1741. personale privilegium Cardinali P. M. Silvio Valenti Gonzagæ concessit, celebrandi Synodum in aliquo loco suæ jurisdictionis, extra Civitatem Messanensem, quod privilegium suffragari noluit futuris Archimandritis, nisi simile indultum a Sede Apostolica ipsi quoque obtinuerint; Adi *cit. loc. de synod. Diœcesana.*

ARCHIPRESBYTER.

ARchipresbyter idem sonat ac primus, & dignior 1 inter Presbyteros, qui videlicet præest, atque imperat aliis Presbyteris in iis, quæ sunt Presbyteralis Officii, sicuti primus & dignior inter Diaconos vocatur

catur Archidiaconus, & primus, & dignior inter Episcopos vocatur Archiepiscopus. *Archos* enim græce, *primum* seu *Principem* sonat latine, & *Presbyter græce, latine Senior interpetratur, non modo pro ætate vel decrepita senectute, sed propter honorem, & Dignitatem Ecclesiasticam, quam acceperunt, Presbyteri nominantur*; *c. Cleros §. Presbyter dist.21.*(*) Quem nos *Archipresbyterum* dicimus, Græci *Protopresbyterum* appellabant: hoc nomine utuntur Concilii Chalcedonensis Patres *act.* 10. Socrates *lib.6. cap.9.*, aliique. Unus olim erat in uno quoque Episcopatu: quod ex S. Hieronymo discimus in epistola ad Rusticum, ubi ait: *Singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri*. Tanti porro fiebat antiquitus Archipresbyteri dignitas, ut qui illa perfuncti essent, annos suæ in illa sessionis numerarent. Exemplo sit Comitioli, quinto, ut videtur, sæculo Archipresbyteri *Beatæ Marinæ* epitaphium a Remondinio *Nolanæ Ecclesiasticæ historiæ lib.1. cap.47.* allatum, ubi is nonaginta annis vi-
2 xisse dicitur, *& sedisse anno 30.* (*) Archipresbyter duplex communiter assignatur, unus Urbanus seu Civitatensis, & alter Ruralis, seu Foraneus; *c. Officium 3. de Officio Archipresbyteri*, in quo ut expresse dicit ejus Summarium *Declarat quod sit Officium Archipresbyteri Civitatensis*; & *cap. Ut singulæ 4. hoc titulo* in cujus Summario sic præcise dicitur: *Presby-*
3 *terorum & Laicorum Plebaniæ suæ Curam gerit.* Archipresbyter Urbanus, seu Civitatensis est, qui in Urbe Episcop. constitutus ordinarie præest cæteris Presbyteris in agenda Cura animarum, & vice Episcopi supplendo in Divinis Officiis, *c. Archipresbyter 1.* & *c. Officium Archipresb. 3. de Offic. Archipresb.* & hic solet etiam dici Ecclesiæ Cathedr. Decanus *c. Ad hæc 7. de Offic. Archidiac.* ibi: *Archipresbyteri, qui a pluribus Decani nuncupantur*, licet soleant etiam appellari Archipresbyteri, seu Decani Urbani vel Civitatenses, qui in Collegiatis Civitatis præsunt aliis Presbyteris, ut dicit Barbosa *l.1. Juris Eccl. c.25. n.6.* Archipresby-
4 ter Rural., seu Foraneus, seu etiam Decanus Ruralis, vel Vicarius Foraneus appellatur *c. Ad hæc 6. de Off. Archidiac. & Clement. c. Et si principalis Officialis, de rescriptis cum* Glossa *hic verb. Foraneo*, est qui extra Civitatem in certa parte Diœcesis, seu in suo Vicariatu præest cæteris Præsbyteris per minores Titulos, sive Ecclesias habitantibus, eorumque, & Plebis curam, & inspectionem habet; *c. Ut singulæ 4. hoc titulo & c. Si in Plebibus 20. dist.63.*

5 Officium Archipresbyteri Urbani seu Civitatensis Ecclesiæ Cathedralis de Jure communi est, curare ut cæteri Sacerdotes Divina Officia, & Missas rite celebrent, absentis Episcopi vices supplere, vel præsentis munus sublevare in omnibus his, quæ sunt Officii Sacerdotalis, ut Missarum solemnia celebrare, audire Confessiones, aliaque Sacramenta Ecclesiæ Fidelibus ministrare, Fontem benedicere, aliaque similia Officia Sacerdotalia peragere, vel aliis peragenda injungere, & qualiter ista peragantur fideliter Episcopo referre; *cap. Perlectis 1. dist.25. verb. Archipresbyter vero, cap. Ut Archipresbyter 1. cap. Ministerium Ar-*
6 *chipresbyteri 2. & cap. Officium Archipresbyteri 3. de Offic. Archipresbyt.* Sicut enim Archidiaconus Episcopo in his, quæ ad Ministri Officium pertinent, ex Officio adjuvat, ita Archipresbyter in his, quæ ad munus Sacerdotis spectant; eidem inservit: Unde uterque est Vicarius Episcopi a Jure datus; *cap. Ad hæc 7. de Offic. Archidiac.* ibi: *Ipsius Episcopi Vicarius reperitur, ut cap. Et Archipresbyter 1. de Offic. Archi-* 7
presbyteri, ibi: *Ad vicem ipsius &c.* Cum hac tamen distinctione, quod Archipresbyter est Vicarius Epi- 8
scopi, quo ad Divinorum celebrationem; Archidiaconus vero, quo ad Jurisdictionem, uti dicit Joannes Andreas *in c.1. de Offic. Archipresbyteri*. Vel ut 9
inquit Cardinal. Petra *in eod. loc. nu.1.* Archidiaconus est Vicarius Episcopi quo ad Jurisdictionem, Archipresbyter vero quo ad Sacerdotalia. Vel ut clarius dicit Card. de Luca *de præeminentiis disc.20. n.13.* Archi- 10
diaconus est Vicarius natus in Temporalibus, & Archipresbyter est Vicarius natus Episcopi in Spiritualibus. Hodie tamen quæ istis Vicariis natis Episcopi de 11
Jure competebant, fere ubique abierunt in desuetudinem, adeoque respectu Officii ab istis præstandi in omnibus & per omnia standum est cujusque Ecclesiæ laudabili præscriptæ consuetudini, cum ista Juri communi scripto in Officiis prævaleat; *cap. Cum olim 6. de consuetudine & cap. Ad hæc 2. de excessib. Prælat.* juncta Glossa *hic verb. Consuetudines*, Innocentius, Silvester, & alii communiter.

Archipresbyter debet thurificari duplici ductu sicu- 12
ti Canonici; non obstante constitutione Capitulari, cui per Cæremoniale derogatum est; Sac. Cong. Rit. *in Perusina 23. Martii 1602.* Archipresbyterum Se- 13
dem paratam habere non convenit; Sac. Congreg. Rit. *in Baren. 4. Julii 1615.* Archipresbyter si non 14
poterit, vel noluerit celebrare, non potest Missas suo arbitrio alteri delegare, sed Dignitates, & Canonici per ordinem subintrant in locum Archipresbyteri; Sacr. Congr. Rit. *in Tarentina Criptaliarum 3. Septembris 1605.* Hoc. idem confirmatum fuit in eadem Tarentina cum addito, quod non semper 15
uni, & eidem Dignitati, vel Canonico sunt distribuendæ, sed per ordinem successive incipiendo a Digniore, & Seniore, servata eorum prærogativa, ut sic omnes per turnum honorentur; Eadem Sac. Cong. Rit. in eadem *Tarentina 27. Februarii 1610.* 16
Archipresbyteri substitutus non debet cantare Missas quæ ad Archipresbyterum pertinent, nec locum, nec honorem incensi, & pacis ipsius Archipresbyteri recipere; Sac. Cong. Rit. *in Marugen nullius 14. Decemb. 1602.* Archipresbyter licet sit prima Dignitas, 17
in Choro tamen cedere debet primum, & digniorem locum Canonico Celebranti; Sac. Congregat. Rit. *in Arboren. 27. Julii 1610.* Nec debet se intromittere in regimine Chori, quod ad solum Cantorem per- 18
tinet; Sacra Congreg. Rit. *in Tarentina Criptaliarum 3. Septembris 1605.* Archipresbyter Vicario Episco- 19
pi uti Canonico in Choro, Capitulo, Processionibus, aliisque actibus publicis præcedere debet, ideoque solemnes Missas canere, aliasque functiones, quæ Episcopo absente primæ Dignitati competunt, peragere potest; Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in* 20
Lancianen. 8. Martii, & 31. Augusti 1615. Archipresbytero ratione stolæ in funeralibus, & non Archidiacono primæ dignitati debetur præcedentia; Sacra Congreg. Rit. *in Nullius, seu Trojana 12. Martii 1612. & 4. Maii 1613.* Archipresbyter manutenendus est in sua quasi possessione celebrandi Mis- 21
sas absente Episcopo, non obstante contradictione Vicarii; Sac. Cong. Rit. *in Tranen. 21. Febr. 1604.*

 Ar-

22 Archipresbyter Collegiatæ paratus præcedit Canoni-
cis Cathedralis; Sac. Congreg. Rit. *in Funden.* 20.
Decemb. 1601. *&* 25. *Januar.* 1602.
23 Officium Archipresbyteri Ruralis, seu Foranei
clare exprimitur *in cap. Ut singulæ Plebes* 4. *de Officio
Archipresbyteri,* his verbis: *Ut singulæ Plebes Ar-
chipresbyterum habeant propter assiduam erga popu-
lum Dei, qui non solum imperiti vulgi sollicitudinem
gerant, verum etiam Presbyterorum, qui per minores
Titulos habitant, vitam jugi circumspectione custodiant
& qua quisque industria Divinum opus exerceat, Epi-
scopo suo renunciet. Nec attendat Episcopus non egere
Plebem Archipresbytero, quasi ipse eam gubernare va-
leat, quia etsi valde idoneus sit, decet tamen ut sua
onera partiatur, & sicut ipse Matrici Ecclesiæ præest
ita Archipresbyteri præsint Plebibus, ut in nullo titu-
bet Ecclesiastica sollicitudo; cuncta tamen referant ad
Episcopum, nec aliquid contra ejus decretum ordinare
24 præsumant;* Ex quibus clare patet, quod Archipre-
sbyter Ruralis, licet sit tamquam Vicarius Foraneus
Episcopi constitutus ad regendum Clerum, & Ple-
bem in toto suo Vicariatu, habet tamen jurisdictio-
nem subordinatam, & omnimode dependentem ab
Episcopo, & ejus Vicario Generali, itaut debeat ple-
ne attendere ad facultatem ab ipsis sibi concessam, &
nihil contra eorum præcepta agere possit, & dubias
& graviores causas ad eos pro resolutione referre
debeat; textu ipso clarissimo, & Glossa ibi: *verb.
Referant* cum communi.
25 Loco Archipresbyteri Ruralis, de quo loquitur
cit. textus *in cap. Ut singulæ* 4. *de Offic. Archipre-
sbyt.* successit Vicarius Foraneus, ut tenent commu-
niter Doctores cum Rota *in Parmen. Parochialis co-
ram Rondinino part.* 17. *recent. decis.* 195. *num.* 19.
26 Unde dispensare super Festorum observatione spectat
ad ipsum Vicarium Foraneum, non autem ad Archi-
presbiterum, sive Curatum, nisi Vicario absente;
Sac Congreg. Episcop. *in una Ciren.* 2. *Augusti* 1694.
& in una Materana 18. *Novembris* 1597. apud Nicol.
27 *lib.* 2. *tit.* 5. *de Feriis n.* 2. Archipresbyter Ruralis non
debet associari a Presbyteris, & Clericis, neque con-
venit quod eorum Dignior in Porta Ecclesiæ ei por-
rigat Aspersorium, & alia obsequia, quæ soli Epi-
scopo a Canonicis debentur non obstante consuetu-
28 dine; Sac. Congreg. Rit. *in Baren.* 4. *Julii* 1615. Ar-
chipresbyter Ruralis non habet Dignitatem Ecclesia-
sticam, seu Personatum; Rota *part.* 17. *recent. decis.*
195. *n.* 18. *& part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 496. *num.* 44. Ar-
29 chipresbyter Ruralis, quando accedit ad Cathedra-
lem ad præstandam obedientiam Episcopo, vel ut
Synodo intersit, non debet sedere in Choro simul
cum Canonicis Cathedralis; Sac. Rit. Congreg. *in
30 Lattern.* 14. *Januarii* 1612. Archipresbyter & Cano-
nici Collegiatæ N. excommunicantur, quia carcerari
fecerant Clericos ob suppositum furtum rerum Colle-
giatæ, & institerant coram Judice Laico, ne excar-
cerarentur nisi prævia cautione de non offendendo
Sac. Cong. Immunit. *in Potentina* 19. *Augusti* 1698.
lib. 2. *decret. Vallemani pag.* 172. & facta retractatio-
31 ne absolvuntur cum reincidentia; *ibidem*. Archipre-
sbyter qui ad vitandum populi tumultum permiserat
extrahi quosdam confugitos ab Ecclesia, absolvitur
in forma privata, sicut & alii culpabiles in eadem
causa; Sac. Congreg. Immunit. *in Tudertina* 7. *Julii*
1699. *lib.* 2. *decret. Vallemani pag.* 231. Archipresby- 32
ter Arpajæ cum aliis familiaribus Ducis N. ob vio-
lentam Sacræ Reliquiæ ablationem e Conventu Re-
ligiosorum, Censuras incurrit; Sac. Congreg. immun.
in una S. Agathæ Gothorum 17. *Februarii &* 17. *No-
vembris* 1699. *pag.* 257. *&* 8. *Junii* 1700. *lib.* 2. *de-
cret. Vallemani pag.* 294. Et constito, quod se habue- 33
rint pro Censuratis post præsentationem Decreti Sa-
cræ Cong. datur facultas illos absolvendi cum rein-
cidentia, prævia consignatione Reliquiæ loco depo-
siti in Ecclesia dicti Conventus; In ead. 12. *Januarii*
1700. *dict. lib. decr. pag.* 266.

Supplementa Auctoris.

Archipresbyterorum Basilicarum urbis jurisdictio 34
aboletur; Benedict. XIV. tom. 1. Const. 44. incip.
Quantum §. 3. *&* 6. Præterquam quæ concernunt 35
servitium Ecclesiæ, & correctionem morum; Idem
ib. §. 11.
Archipresbyteri Basilicarum Patriarchalium Urbis 36
fiunt S. R. E. Cardinales, nec tamen dignitas Car-
dinalatus inferior judicatur dignitate Archipresbyte-
ri; idem tom. 2. Const. 36. incip. *Cum a nobis*.
Iidem nulla jurisdictione in Judicialibus potiuntur, 37
post reformationem Tribunalium ab Innocentio XII.
editam; sed solam paternam, & œconomicam aucto-
ritatem habent in iis, quæ pertinent ad servitium Ec-
clesiæ, disciplinam, & mores; Idem *ib.* Inter eos 38
solus Archipresbiter Basilicæ Vaticanæ Dimissoriales
Litteras subditis suis dat ad Ordines suscipiendos,
iisdemque Confirmationis Sacramentum confert to-
to anni tempore. Idem *ib.* Cæteris vero infra Octa-
vam Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli singu-
lis annis ad eamdem Basilicam in hunc finem con-
fluentibus, ut habetur in Constitutione Benedicti XIV.
quæ incipit: *Ad honorandam* §. *Volumus autem* edita
27. Martii 1752. per hæc præcisa verba: *Insuper moder-
no & pro tempore existenti S. R. E. Cardinali Vati-
canæ Basilicæ Archipresbytero, non tam ratione vete-
rum titulorum, jurium, privilegiorum, atque consue-
tudinum, quæ tamen Nobis plene cognita esse supra
memoravimus, quam vigore novæ hujus concessionis,
quam motu proprio ipsi ejusdemque in Archipresbitera-
tus dignitate Successoribus quibuscumque, de Aposto-
lica liberalitate tribuimus, præsentium tenore perpetuo
concedimus, & indulgemus, ut singulis annis infra octa-
vam Natalitiæ Solemnitatis Sanctorum Apostolorum
Petri & Pauli, principalium hujusce Almæ Urbis Pa-
tronorum, singulis videlicet septem diebus dictam Solem-
nitatem immediate sequentibus, in prædicta Vaticana
Basilica, per se ipsum, si ipse Episcopali gaudeat cha-
ractere, sin minus, vel etiam si ipse aliquo impedimen-
to detineatur, per suum Vicarium Episcopum, aut
per alium Antistitem de gremio Capituli, vel, his defi-
cientibus, etiam per alium quemlibet Antistitem ab ipso
deputandum, omnibus & singulis non solum Vaticanæ
Basilicæ inservientibus, atque ipsius Archipresbyteri
jurisdictioni, ut præfertur, subiectis, & non solum ex Ci-
vitate Leonina nuncupata, aut ex Septimiano prædictis
sed etiam ex cæteris Urbis Regionibus quibuscumque,
& alias undecumque in hunc finem confluentibus, Sacra-
mentum Confirmationis perpetuis futuris temporibus ad-
ministrare, & conferre libere & licite possit & va-
leat.*

Additiones ex aliena manu.

39 Sicuti olim in singulis Ecclesiis sub directione Epi-
scopi Confessus fuit Presbyterorum, qui Collegium
40 quoddam constituerunt; ita in Ecclesiis Cathedrali-
bus post saeculum III. idem Confessus quodammodo
retentus est, hoc ad minimum sensu, ut plures in
41 iis essent Presbyteri. His primitus praeerat Episco-
pus; & sic alium directorem hoc Collegium non
42 requirebat. Segniores vero paulatim facti Episcopi,
ea quae proprie ad suum officium spectabant aliis de-
43 legarunt, & vel Diaconis vel Presbyteris commi-
serunt. Unde Archidiaconi, & Archipresbyteri or-
ti sunt, qui hoc intuitu Vicarii nati Episcoporum
dicuntur.

44 Episcopum sublevabant Archipresbyteri in officio
sacro, si vel morbo, vel alia justa de causa rem di-
vinam facere nequiret; *c.* 1. *d.* 25. Thomass. *de ve-*
45 *teri & nova Eccl. discipl. lib.* 2. *par.* 1. *cap.* 3. *in fine.*
Cura iis quandoque committebatur pauperum, aegro-
tantium, viduarum, pupillorum, & peregrinorum;
46 Concil. Carthagin. 4. *cap.* 17. In potestate tamen erat
Episcopi, utrum curam hanc Archipresbytero, an
Archidiacono committere vellet; Idem Concil. Car-
thag. 4. *loco citato*.

47 Tenet Thomassin. *loc. cit.* §. 2. eos locum Archi-
presbyterorum primis temporibus tenuisse, qui pri-
mum in consessu Presbyterorum locum obtinerent
aut primo loco ordinati essent. Idemque videtur
sentire Rousseaud de la Combe *in Jurisprud. Canon.*
48 *verb. Archipresbyter sub num.* 1. At Boemer. *in decre-*
tal. lib. 1. *tit.* 14. §. 49. in arbitrio Episcopi fuisse
autumat eligere ex Presbyteris Archipresbiterum.
(*)Verius existimarim cum Zallvvein *T. IV. Prin-*
cip. Jur. Eccl. quaest. 2. *cap.* 5. §. 8. in oriente non tam
religiose hanc fuisse disciplinam servatam; secus in
occidente. Quamobrem S. Leo M. ep. 19. Dorum
Beneventanum Episcopum graviter reprehendit, qui
juniorem Presbyterum, seniore praeterito, Archi-
presbyterum dixerat *

49 Aucta Dioecesi Episcoporum, hanc distribuerunt
in plures Decanatus, & singulis Decanatibus Deca-
num seu Archipresbyterum praefecerunt, quem di-
xere ruralem Archipresbyterum, qui Presbytero-
rum ruralium curam haberet.

50 Ab his tamen distinguebantur Archipresbyteri in
Ecclesiis Cathedralibus constituti, quales illi erant
de quibus modo disseruimus.

51 Quae fuerint primis saeculis munia Archipresbyte-
rorum, qui plenius scire cupit adeat Rousseaud de
la Combe *in sua Jurisprud. Canonic. verb. Archipre-*
52 *sbyt. num.* 2. *& plur. sequent.* Quae vero nunc sint
eorumdem Archipresbyterorum munia tradit Corvin.
de Person. & Benef. Eccles lib. 1. *tit.* 20. *per tot.* Verum
munia Archipresbyterorum non sunt eadem in om-
nibus Ecclesiis, in quibus ipsi Archipresbyteri sunt;
Rousseaud de la Combe *in sua Jurisprudentia Cano-*
nica verb. Archipresbyter num. 8.

ARCTATUS ratione Beneficii. Vide verb. *Ordo art.* 3. *a. num.* 40. *ad* 45.

A R M A.

Arma deferre non possunt Clerici, *c.* 1. *cap. cum* 1
a Judaeis, cap. Non pila, cap. Clerici, cap. Qui-
cumque ex Clero, caus. 23. *q.* 8. *cap. Clerici arma* 2.
de vita, & honestate Clericor. cap. In audientia 25.
de sentent. excomm. & Clement. cap. Dioecesanis 1. *de*
vita & honestate Clericor in fin. ibi *arma portantes*.
Immo est eis prohibitum arma deferre sub poena 2
Excommunicationis, textu expresso *in c. Clerici ar-*
ma 2. *de vita, & honest. Clericor.* ibi: *Clerici arma*
portantes .... excommunicentur, quae tamen Excom-
municatio non est latae sententiae, sed solum feren-
dae per Judicem, si Clerici admoniti arma non de-
ponant, ut desumitur ex ipso textu dum dicit, *ex-*
communicentur, & notat Abbas *ibid. n.* 8. & Barbosa
in collect. num. 3. Pirhing. *in cit. cap.* 2. *num.* 22. Di-
cit vero Glossa ibi *verb. Clerici arma*; Abbas ibi *n.* 1.
Graff. *decis aur. part.* 2. *c.* 121. *num.* 5. Monacell. *par.* 1.
tit. 5. *form.* 11. *num.* 5. & alii quod deferendo arma
prohibita peccant graviter, quia ut pro Summario
notatur ab ipso *cit. cap. Clerici arma*: *Tale delictum*
Excommunicatione dignum, ut patet ex verbo, *excom-*
municentur; Sed Excommunicatio non infertur nisi
pro gravi crimine; *cap. Nemo Episcoporum* 41. *&*
cap. Nullus Sacerdotum 42. *caus.* 11. *q.* 3. cum nulla
poena major sit in Ecclesia, quam Excommunicatio;
cap. Corripiantur caus. 24. *quaest.* 3. adeoque, ut infe-
runt ipsi, & praecisis verbis notatur in Glossa cit. *ar-*
morum delatio Clericis est inhibita in tantum, quod con-
trafacientes graviter peccant. Clericorum enim arma 3
& munimenta debent esse orationes; *cap. Convenior.*
§. *quid ergo, caus.* 23. *quaest.* 8 & illi qui in quacum-
que factione arma volentes sumpserint, tamquam sa-
crorum Canonum contemptores, & Ecclesiasticae San-
ctitatis profanatores, amisso sui Ordinis gradu in Mo-
nasterium poenitentiae tradi jubentur, textu expresso,
in cap. Clerici qui, caus. 23. *q.* 8. his verbis: *Cleri-*
ci qui in quacumque factione arma volentes sumpserint,
reperti, (amisso Ordinis sui gradu) in Monasterio pe-
renniter tradantur.

Monachi tenentes arma intra septa Monasterii sine 4
licentia Superioris, ipso facto incurrunt Excommu-
nicationem; *Clement. cap. Ne in agro* 1. §. *quia vero,*
de statu Monachor. Et quamvis haec excommunicatio 5
afficiat tantum Monachos, ut clare loquitur textus di-
ctae Clementinae, & tenet Glossa *ibid. vers. Monachos*;
Suarez *tom.* 5. *de Censuris, disp.* 23. *sect.* 5. *n.* 4. *&* 8.
& speciatim inter alios Nicol. qui *lib.* 5. *tit.* 39. *de sen-*
tent. excommunic. num. 190. *pag.* 315. sic praecise dicit:
Sed haec neque Canonicos Regulares, neque alios Reli-
giosos, immo neque Monacos albos puta Olivetanos,
vel S. Bernardi comprehendit, sed solum Monachos
nigros, pro quorum reformatione lata fuit, ut patet ex
principio dictae Clementinae. Tamen Abbas *in cap. Cle-*
rici arma 2. *de vita & honestate Clericor. num.* 8. Graf-
fius *in dec. aureis lib.* 4. *cap.* 21. *n.* 19. & alii dicunt
tam

tam Monachis prædictis, quam omnibus Regularibus prohibitum esse arma gestare, seu tenere, sive intra, sive extra Monasterium, non solum propter particularia statuta omnium Religionum, sed etiam *ex cit. cap. Clerici arma 2. de vita, & honestate Cleric.* ubi id prohibetur Clericis sub pœna Excommunicationis ferendæ; Religiosi sunt enim vere Clerici cum sint in Sanctum Domini adscripti, quinimo in Claustris strictius, quam alii Clerici in sæculo, Deo
6 famulatum præstent. Pro Regularibus Status Mediolanensis quicumque illi sint, sive Monachi, sive Mendicantes, extat Decretum Cong. Episcop. & Regul. prout refert Naldus *in Summa, verbo Religiosus n.50.* hujus tenoris: *Sac. Congregat. Sac. Rom. Eccles. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præpositorum justis, & gravibus &c. Innovans Decretum Clementis V. de armis sub pœna Excommunicationis intra septa Monasteriorum non tenendis, statuit, ne in statu Mediolanensi quisque Regularis cujuscumque Ordinis arma cujusvis generis prohibita, præsertim vero sclopos retortos, tam longiores quam etiam breviores intra Ecclesias, suave Monasteria in dicto Statu tenere audeat, vel præsumat sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ, quam sibi reservavit, ac insuper privationis Officiorum, & Dignitatum, ac inhabilitatis ad quæcumque officia in posterum obtinenda ipso facto absque ulla declaratione incurrenda &c.* Quod Decretum licet quantum est ex se comprehendat solos Regulares Status Mediolanensis, tamen per illa verba: *Innovans Decretum Clementis V. de armis sub pœna Excommunicationis intra septa Monasteriorum non tenendis,* videtur innuere quod illa Clementina *Ne in agro* comprehendat generaliter omnes Regulares, sicut illud Decretum illam innovans, comprehendit omnes Regulares particulariter Status Mediolanensis sub gravioribus pœnis, & sic illam Clementinam de omnibus Regularibus videtur intelligere Pirhing. *in cap. Clerici arma n.22.* dum dicit: *Verum si Religiosi* (nota non dicit Monachi) *intra septa Monasterii arma teneant absque Prælati seu licentia, ipso facto sunt excommunicati, Clem. 1. §. quia vero, de statu Monachor.*

7 Quinimmo Regulares deferentes publice arma possunt de mandato Episcopi carcerari, si ita notorie deferant, & delinquant extra claustra, ut populo scandalo sint, ex decreto Sac. Congr. Conc. emanato *sub die 3. Febr. 1635. in Turritana,* quod est tenoris sequentis: *In locis ubi adest abusus inter Clericos deferendi arma, & Episcopus non habet familiam armatam, debet publicare Edictum, ne Clerici sæculares, vel Regulares arma deferant; & si parere detrectent, & ubi necessitas exposcit, Ministris Curiæ sæcularis facultatem tribuere, Clericos contra prohibitionem arma deferentes, capiendi, etiam quo ad Regulares, si hi ita notorie deferant, & delinquant extra Claustra, ut populo scandalo sint, ac in aliis casibus in Jure & Constitutionibus Apostolicis expressis, ita tamen ut ea qua decet, decentia capiantur, & recto tramite ad Carceres Curiæ Ecclesiasticæ ducantur, lib. 15. decr. pag. 162. juxta dispositionem Concilii cap. 3. sess. 25.*
8 *de reformat.* Nota tamen quod Episcopus antequam ad hæc deveniat, debet prius publicare Edictum, ne Clerici sæculares, vel Regulares arma deferant, & solum, si parere detrectent, & contra prohibitionem ita notorie arma deferant, & delinquant extra claustra, ut populo scandalo sint, potest uti hac facultate. Clara enim sunt verba Decreti: *Debet publicare Edictum, ne Clerici sæculares & Regulares arma deferant & si parere detrectent, & ubi necessitas exposcit, Ministris Curiæ sæcularis facultatem tribuere Clericos contra prohibitionem arma deferentes capiendi, etiam quo ad Regulares, si hi ita notorie deferant, & delinquant extra Claustra, ut populo scandalo sint.*

Clerici omnes licite portare possunt arma cum 9
juxta & legitima causa e. g. ad se, & proximum defendendum contra latrones, & hostes; Glossa *in cit. cap. Clerici arma 2. de vita & honestate Clericor. verb. Clerici arma*; Abbas *ib. num. 8.* Baldus *num. 2.* Socin. *reg. 30. limit. 4.* Farin. *q. 108. n. 110.* Barbosa *hoc tit. n. 5.*
& alii passim. Immo in itineribus periculosis nedum 10
possunt ipsi ad terrorem latronum, & hostium portare arma sive defensiva, sive offensiva, sed etiam possunt secum ducere ad uberiorem securitatem familiares armatos, textu claro *in cap. Maximilianus caus. 23. q. 3.* ubi inter alia in fine sic habetur: *Unde factum est, ut eum ad locum, quo fuerat perducendus, deduceret miles armatus; ne illorum pateret insidiis.*
Quinimmo ex recepta jam consuetudine Clerici præ- 11
sertim sæculares, dum iter faciunt, arma defensoria deferre possunt. Pirhing *in cit. c. Clerici arma 2. de vita & honestate Cleric.* Et hoc eis pro itinere fuisse concessum reperitur in quinque Conciliis, scilicet in Moguntino anno 1549. his verbis: *Nulla arma induant, nisi itinerantes.* In Narbonensi 1551. in Aquensi ejusdem anni: *Nec ensem, nec pugionem, nec aliud armorum genus gestent, nisi propter itineris necessitatem.* In Aquilejensi 1595. & in altero Narbonensi 1609.

Extra tamen casum itineris, & sine justa, & legi- 12
tima causa non possunt Clerici licite arma deferre, neque causa venationis voluptuosæ, & clamorosæ, cum talis venatio sit illis expresse prohibita a Sacris Canonibus; *cap. Episcopum 1. de Clerico venatore,* ubi ipsis interdicitur venatio sub pœna Suspensionis his verbis: *Si Episcopus est, tribus mensibus a communione, si Presbyter, duobus, si Diaconus, ab omni Officio suspendatur; cap. Omnibus 2. de Clerico Venatore.* Concil. Lateranense IV. *can. 15. sub Innocent. III.* his verbis: *Venationem & aucupationem universis Clericis interdicimus; cap. Quorumdam 1. dist. 34. capit. Qui venatoribus, & capit. Esau, dist. 86.* ubi S. Hieronymus sic ait; *Esau Venator erat, quoniam peccator erat, & penitus non invenimus in Scripturis Sanctis Sanctum aliquem Venatorem*; Et in Conc. Trid. *sess. 23. c. 12. de reformat.* præcipitur, ut Clerici *ab illicitis venationibus, & aucupiis abstineant.* Et multo magis talis 13
venatio frequens, voluptuosa, & clamorosa est interdicta Monachis, aliisque Religiosis *in Clem. cap. Ne in agro 1. §. Porro, de statu Monachor.* quia adhuc magis illos decet, ut est communis opinio apud Diaz *in pract. Canon. verb. Venatores cap. 1. in addition. lit. C verb. Recreationis*; Pirhing *lib. 5. tit. 24. de Clerico Venatore num. 3.* Unde neque Episcopis licet arma con- 14
cedere Clericis pro simili venatione, quia a Sac. Congregat. Immunit. fuit declaratum licere Episcopis concedere Clericis licentiam gerendi arma solum cum legitima causa juxta Sacros Canones, *ut in Carinolen. 2. Julii 1647. lib. 4. decr. Paul. pag. 14. & in Bellocastr.*

18. *Junii*

18. *Junii* 1618. *lib. decret. Rocci p.*92. his verbis: *Episcopus cum legitima causa juxta Sacros Canones concedere potest Clericis licentiam gerendi arma, nec illi comprehenduntur sub bannimentis Laicalibus*; adeoque cum ex supra adductis aperte constet, extra casus itineris, & necessariæ defensionis ab hostibus, & latronibus, Clericos arma deferre, & præsertim pro simili venatione esse contra & non juxta Sacros Canones, stat evidenter, quod Episcopi nequeant licite pro ista sola causa eis licentiam concedere arma gestandi.

15 Et per hoc Patres in Concilio Mediolanensi I. *part.*1. *tit. de armis, ludis & spect. pag.*18. una cum S. Carolo congregati sic absolute decreverunt: *Idcirco edicimus, ne Clerici arma cujusvis generis ferant; quod si Episcopus probabili justaque de causa id eis permittendum judicaverit, tunc scripto impetrata venia, ipsis uti liceat, non tamen publice, nisi rei, aut facti necessitas postulet. Omnino balista, astis, & sclopeto, aliisque hujus generis instrumentis ipsis interdicimus*. Et sic
16 etiam censuit Sacra Congreg. Immunit. *in Ostunen.* 9. *Julii* 1697. in qua, cum Clerus Terræ Sancti Viti illius Diœcesis recursum habuisset ad dictam Sacram Congregationem pro moderatione Synodi, in qua inter cætera *in titulo de vita & honest. Clericor.* statutum reperiebatur sic: *Ne quis gestare audeat seu afferre arma non prohibita offensiva, videlicet Pistole, Terzette, Archibuggi seu Schioppette, Spade &c. ed altre offensive, sub pœna exilii ab hac Civitate, & Diœcesi per quinquennium &c.* Et cum Claræ Memor. Card. Casanatta cui dictæ Synodi revisio commissa fuerat, votum dedisset ita conceptum; *Episcopus gratis, & discrete licentiam concedat*; facta relatione in plena Cong. sub dicta die prodiit resolutio; *Servetur Decretum Synodi prout jacet*; *vide verb. Clericus art.*6. *quo ad arma, & venationem per tot.*

17 Clerici cum legitima causa juxta Sacros Canones dispensati, & ab Episcopo licentiam habentes gestandi arma, non comprehenduntur sub bannimentis Laicalibus; Sac. Cong. Immunitatis *in Carinolen.* 2. *Julii* 1647. *lib.*4. *decr. Paul. pag.* 14. & *in Bellocastren.*
18 18. *Junii* 1618. Unde Curia Sæcularis non potest a Clericis arma deferentibus prohibita auferre; Ead. Sac. Cong. Immunit. *in Adjacen.* 18. *Martii* 1631. *lib.*2.
19 *decret. Paul. pag.* 97. Nec etiam a Clericis Conjugatis, *in Cosentina* 1. *Decemb.* 1638. *lib.*3. *decr. Paul. pag.*80.
20 Immo Laici auferentes arma a Clericis Excommunicationem incurrunt; Sac. Cong. Immunit.; *in una Nullius Abbatiæ S. Vincentii in Vulturno* 26. *Februa-*
21 *rii* 1695. *lib.*1. *decr. Valleman. pag.*173. Nec Curia Laicalis potest sine licentia Episcopi ad Carceres perducere Clericos cum armis prohibitis repertos, licet postea ipsos Curiæ Episcopali consignet; Ead. Cong.
22 *in d. Adjacen.* 18. *Martii* 1631. Licet Episcopus possit concedere licentiam absolute Executoribus Curiæ sæcularis, ut perscrutentur, an Clerici arma deferant, & quod carcerent, si repererint ipsos cum armis, ita tamen, ut ad carceres Ecclesiasticos statim conducantur; tamen non expedit, nec Episcopus debet dare licentiam generalem; Ead. Sac. Cong. *in dicta Adja-*
23 *cen.* 18. *Martii* 1631. Aliquando injungitur Archiepiscopo, ut personali zelo curet per Clericos non deferri arma, & deferentes condigne puniat; quod si Curia sæcularis illos carcerare attentaverit; procedat Juris remediis pro defensione libertatis & Jurisdict. Ecclesiasticæ; Sac. Cong. Immunitat. *in Tarentina* 1. *Septemb.* 1643. *lib.*3. *decr. Paul. p.*209. Arma Clerici 24
carcerati consignanda sunt a Laicis Curiæ Episcopali; Ead. Sac. Cong. *in Papien.* 29. *Sept.* 1674. 25

Non licet Curiæ sæculari auferre arma a Laicis confugentibus ad Ecclesias, & alia loca Immunia. Sac. Cong. Immunit. *in Neriton.* 17. *Januarii* 1628. *lib.*1. *decret. Paul. pag.* 80. *In Adjacen.* 18. *Martii* 1630. *lib.*2. *decret. Paul. pag.*79. *in Motulana* 11. *Augusti* 1631. *lib.*2 *decret. Paul. pag.*97. *in Tranen.* 6. *Novemb.* 1634.
*lib.*2. *decr. Paul. pag.* 207. Etiamsi dicta arma sint 26
prohibita; Ead. Sac. Congr. *in dicta Adjacensi* 18. *Martii* 1630. & *in Venusina* 18. *Febr.* 1635. *lib.* 2.
*decr. Paul. pag.*215. Unde arma ablata a confugitis 27
sunt omnino restituenda; Ead. Sac. Cong. *in Januen.* 9. *Junii* 1636. *lib.*3. *decr. Paul. pag.*34. & *in Fanen.* 27.
Martii 1703. *lib.*3. *decr. Vallem. pag.*481. Arma ab- 28
lata per Curiam sæcularem a loco immuni sunt ibidem restituenda; *in Camerin.* 20. *Februarii* 1629. *lib.*1. *decr. Paul. pag.* 124. Vel Episcopus sibi consignari faciat ad effectum disponendi juxta Ordines Sacræ Congregationis; Ead. Sac. Cong. *in Neapolitana* 24.
Decembris 1672. *lib.*1. *decr. Altovit. pag.*759. Ablatio 29
armorum a confugitis non est permissa absque facultate S. Sedis; & conceditur facultas ad tempus Archiepiscopo auferendi arma a confugientibus in Ecclesiis etiam exemptis, & aliis locis immunibus, hac tamen conditione, ut arma retineantur apud Curiam Archiepiscopalem, & ablatio fiat per Ministrum ejusdem Curiæ; Sac. Congreg. Immunit. *in Neapolitana* 20. *Januar.* 1654. *lib.*5. *decr. Paul. pag.*31. Contra au-
ferentes arma a confugitis procedendum est ad de- 30
clarationem Censurarum; Ead. Sac. Congregat. *in Tranen.* 6. *Novemb.* 1634. *lib.*2. *decr. Paul. pag.* 207. Immo laudatur Episcopus excommunicans eos, qui confugitos in locis immunibus armis spoliarunt; Ea-
dem Sac. Congregat. *in Martoranen.* 15. *Julii* 1636. 31
lib. 3. *decr. Paul. pag.*9. Procedendum prout Juris contra auferentes arma a Ministris Curiæ Ecclesiasticæ; Sac. Congreg. Immunit. *in Cosentina* 20. *Novemb.*
1657. *l. dec. Rocci pag.*42. Arma portantes ad Infide- 32
les sunt excommunicati ipso facto Excommunicatione in Bulla Cœnæ, ut patet expresse in ipsa solita publicari quotannis §.7. his verbis: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Saracenos, Turcas, & alios Christiani nominis hostes & inimicos vel Hæreticos per nostras, sive hujus Sanctæ Sedis sententias, expresse, & nominatim declaratos deferunt, seu transmittunt equos, arma, ferrum, filum ferri, stamnum, chalibem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, ligamina, canapem, funes, tam ex ipso canape, quam ex alia quacumque materia, & ipsam materiam, aliaque hujusmodi, quibus Christianos, & Catholicos impugnant.... Non obstantibus quibuscumque privilegiis, quibusvis Personis, Principibus, Rebus publicis per nos, & Sedem prædictam hactenus concessis de hujusmodi prohibitione expressam mentionem non facientibus.*

Et hæc prohibitio, & Censura magna ex parte sa- 33
ta est in Jure communi; *cap. Ita quorumdam* 6. *cap. Significavit* 11. *cap. Quod olim* 12. *cap. Ad liberandam* 17. *de Judæis, & Saracenis*; Et in Extravagantibus Clementis V. incip. *Cedit quidem*, & Joann. XXII.
incip. *Copiosus de Judæis, & Saracenis*. Quia vero 34
sæpe

sæpe contingit in Provinciis, & Insulis proximis, & conterminis locis Turcarum Fideles in captivitatem duci, & liberari non valent, nisi ultra conventam pecuniam, bellica etiam instrumenta, & arma tradantur, quæsitum fuit ab Episcopo Jadrensi, an iste casus comprehensus remaneret sub prohibitione Bullæ, & proposito dubio in sequentibus terminis: *An vendentes, & deferentes arma cum hoc solo fine redemptionis Captivorum incidat in casu Bullæ?* Sac. Congr. Concil. *die* 1. *Decemb.* 1695. respondit *Negative, Dummodo modica interveniat quantitas, & aliter redemptio fieri non possit.*

Additiones ex aliena manu.

Armorum licet variæ acceptiones sint, tamen in
35 inhibitione de armis non deferendis arma accipiuntur pro omnibus illis instrumentis, quibus ad nocendum homines utuntur, & quæ eo animo deferunt; unde
36 Ictus in *l. armatos 9 ff. ad leg. Juliam de vi publ.* armatos non tantum eos accipiendos esse monet, qui tela habuerunt, sed etiam quidquid aliud, quod nocere possit; vide Pancirol. *in not. Imper. c.66*; Dempsterum ad Rosin. *lib.3. c.5.*

Armorum delationem, seu usum privatis ut pluri-
37 mum prohibitum fuisse indicat *leg. un. Cod. ut arm. usus*, adeo ut nec fabris ipsorum usus permittatur *in*
38 *Novel.85. cap.1.* ac ne militibus quidem extra usum
39 belli, ut probat Arnisæus *lib.2. de majestate cap.5.* In
40 sequiori ætate nobiles a plebe distinxit armorum delatio, unde Guntherus *lib.3. Ligust. in Frider.*

Utque suis omnem depellere finibus hostem
Possit, & armorum patriam virtute tueri,
Quoslibet ex humili vulgo, quod Gallia fœdum
Judicat, accingi gladio concedit equestri.

Quo ex loco intelligimus, de nobilibus tantum ac-
41 cipiendum esse Canon. 17. Concil. Mogunt. 1. tuncque nobiles enses accipiebant de altari, ut indicat Pe-
42 trus Blesensis *ep.94.* & probat Alteserra *de Ducib. c.7.*

Ob institutum vero, & peculiarem professionem ab
43 armorum usu arceantur Clerici, cum eorum arma non sint gladii, sed dolor, fletus, orationes, & lacrymæ: *cap. non pila, cap. convenior* 23. *quæst.8.* & maxime repugnet habitui, & honestati sacerdotali arma gestare, & qui armatus incedit, arrogantior fit, & ad injuriam inferendam proclivis, quod ab honestate Clericorum prorsus alienum est; vide Gonzalez *ad lib.3. decret. tit.1. de vita & honest. Cleric. per tot.*

Sequioribus sæculis tantus abusus inoleverat, ut
44 passim Episcopi, & Clerici armis stipati essent, ut refert Aymonus agens de Ludovici Imperatoris temporibus, ibi: *Tunc cœperunt deponi ab Episcopis, & Clericis cingula baltheis aureis & gemmeis cultris onerata*: vide etiam Gregorium Turonensem *lib.4. c.43.* Bedam *lib.2. cap.2. lib.3. cap.18.*, & late disserentem Thomassin. *vet. & nova Eccles. discipl. part.3. lib.3. cap.44.*

Huic malo medicinam fecit Concilium Liptinense
45 *can.2.* vetando Clericis, Monachisque, ne arma unquam induerent, aut pugnarent, vel exercitibus intervenirent, nisi paucissimi illi numero Episcopi, quorum est in castris Principibus, Ducibus, & militi ipsi Sacramenta erogare. Idem cautum ab aliis Conciliis, quæ postea successerunt; Qui plura scire cupit adeat Rousseaud de la Combe *in sua jurisprudentia Canonica v. arma.*

Armorum gestatio Clericis quando sit interdicta, & 46
quando permissa, & qui plura, quæ ad hanc materiam spectant, nosse desiderat, consulat Sperellum *a decis.122. ad* 128.

(*) Æque Clericis, ac Laicis prohibita est delatio armorum prohibitorum. Ac I. quidem ex Const. Pii IV incipien. *Cum vices*, 6. *Martii* 1562. ut *apud Girald. Exposit. Juris Pontif. pag.* 214. deferentes Archibusettos, duobus palmis breviores, comprehensa Canna, & Capsa, incurrunt pœnas ribellionis, & læsæ Majestatis, a jure inflictas; & Gubernatores, ac Ministri, eis deferendi licentiam dantes incurrunt eo ipso Suspensionem a Divinis, & excommunicationem non tamen reservatam; Legati vero indignationem Pontificis. Insuper declarat Pontifex tali licentia utentes, dictas pœnas incursuros pro statu Ecclesiæ temporali tantum.

II. Ex Bulla S. Pii V. *Cum vices*, 12. *Februarii* 1572. prohibitum est, deferre pugiones, aut cultellos aut quodvis genus armorum brevioris mensuræ trium palmorum sub pœna læsæ Majestatis, ipso facto incurrenda; Legati vero, Gubernatores, & Officiales licentiam dantes, peccant mortaliter, & incurrunt excommunicationem, ac suspensionem a Divinis, non tamen reservatam; & si sint Legati a Latere, incurrunt pontificiam indignationem, non vero dictas Censuras.

Citatæ Constitutiones Pii IV., & V. confirmatæ, & innovatæ sunt sub pœnis læsæ Majestatis, & rebellionis, ab Alexandro VIII. Constit. *Et si cuncta*, ibid. *Augusti* 1690. pro toto statu Ecclesiastico, comprehensis etiam Legationibus, & Civitatibus Bononiæ, Ferrariæ, Beneventi &c. vetando insuper sub iisdem pœnis nedum dictorum armorum retentionem, sed etiam fabricationem, & venditionem; ac declarando in hac sua Const. ac Pii IV. & V. comprehendi quoscumque Clericos, tam Sæculares, quam Regulares, cujuslibet Ordinis, etiam Militarium, & S. Joan. Hierosolymitani, ac alios, quomodolibet immunitate personali gaudentes.

Hæc Alex. Constit. confirmata est in omnibus a Clem. XI. 2. *Jan.* 1708. addendo tam in deferentes, quam in fabricantes, & vendentes pœnam triremium ad Septennium, ac etiam in perpetuum, arbitrio Congreg. S. Consultæ, & in Clericos, aliosque, ut supra per quinquennium, vel ultra juxta casuum, & personarum circumstantias. Item a Clem. XII. Constit. *In Supremo*, *Kal. Febr.* 1734. §. Et quia.

Ac tandem a Bened. XIV- Constit. *Securitatem*, 15. *Jan.* 1752. declarando insuper, nihil fisco ad hujusmodi reos condemnandos incumbere, quam probare transgressionem dictarum Constitutionum. (*)

ARMA, SEU INSIGNIA.

Arma seu insignia, quæ modo in usu sunt, 1
successerunt loco imaginum, & statuarum, quibus Nobiles olim utebantur; Antiquitus enim ante hujusmodi usum armorum, seu stemmatum, vel 2
insignium Viri Nobiles ad denotandum splendorem pro-

propriæ Familiæ in atriis Domorum retinebant sta-
tuas, vel imagines Majorum suorum præstantium,
& excellentium, a quarum serie imaginum, & sta-
tuarum deducebant proprii generis Nobilitatem, ju-
xta Sacram Scripturam 1. *Machab. c.* 2. ibi: *Memen-
tote operum Patrum, quæ fecerunt in generationibus
suis, & accipietis gloriam magnam, & nomen æternum*;
& *Sapient.* 18. *n.* 24. ibi: *Parentum magnalia in qua-
tuor Ordinibus lapidum erant sculpta*. Et istud Jus
statuarum, stemmatum, seu Imaginum, usum ar-
morum, seu insignium in Sigillis peperit; *l. Lex,
quæ tutores, Cod. de administr. Tutor. l. Injuriarum
§. Si quis ff. de Injuriis, leg. Capitulum §. ad statuas.
ff. de pœnis, leg. Si Legatum, ff. de Operibus publi-
cis*; Tiraquell. *de Nobilitate cap.* 6. *n.* 6. *inter ejus
opera tom.* 1. *fol.* 33. Et ideo videntur arma & insi-
gnia esse propria Nobilium; Cassan. *Catal. glor. mun-
di part.* 1. *conclus* 19. Tiraquell. *de Nobilitate citat.
cap.* 6. *num.* 8. & *in* 12. ubi ait: *Stemmata antiqui-
tus nonnisi illis de Magistratu competiisse*. Thesaur.
decis. 270. *num.* 34. & *sequent*. Unde armorum, &
insignium delatio inservit pro medio, & signo ad
probandam Nobilitatem; Rota *par.* 17. *decis.* 130.
5 *num.* 4. Et quamvis etiam ab ignobilibus deferantur,
& eorum delatio non reddat eos Nobiles, ut notat
6 Rota *ibid. num.* 5. Tamen in Nobilibus arma, & in-
signia necessario requiruntur ad probandam eorum
Nobilitatem; Guttierez *practic. quæst. lib.* 3. & 4.
quæst. 16. *num.* 41. Tiraquell. *cit. cap.* 6. *num.* 12.
& Rota coram Merlino *decis.* 164. *num.* 13. 17. & 19.
ubi docet Nobiles necessario debere habere insignia,
& arma; alias non dici tales, ut usus observat, &
7 *coram Cardin. Celso decis.* 266. *n.* 9. Et per hoc in
Nobilissima Religione Hierosolimitana adest statutum
ut in receptione ad habitum, & probatione nobili-
tatis probari debeat, Familias Patris, & Avi, Matris
& Aviæ habuisse per centum annorum spatium arma,
sive insignia, & quod istis usi fuerint, ut *ex ordi-
natione* 7. & 11. *de receptione Fratrum*, ut testatur
Rota *in dicta decis. coram* Merlino *num.* 13. & *part.*
17. *decis.* 139. *num.* 1.
8 Quamvis autem quod proprium est Nobilium ab
omnibus usurpetur, & sic plebei quoque insignibus
& armis Nobilium utantur, non possunt tamen as-
sumere, & deferre arma, & insignia Nobilium; Ro-
ta *par.* 13. *decis.* 253. *num.* 24. & 25. & eo minus
9 alterius singularis Dignitatis. Aliter id facientes seve-
ra pœna puniri debent, & adhuc severiori, & seve-
rissima, si usurpaverint arma, & insignia dignitatis
supremæ, & Magistratus, ut latæ Tuschus *Conclus.*
437 Vivian. *com. opin.* 540. *num.* 15. itaut etiam pœ-
na ordinaria mortis sint puniendi rei, prout de usur-
pante insignia Papæ, & de usurpantibus insignia Ma-
gistratus, quod puniantur pœna ordinaria legis Ju-
liæ Majestatis; *l.* 1. & *l.* 3. *in fin. ff. ad l. Jul. Majest.*
10 Insignia enim, & arma sunt distinctiva generis Perso-
narum, & Familiarum, & per hoc dicitur emanatum
esse usum Cimeriorum, seu Coronarum in armis.
11 Nam aliter a Regibus; aliter a Ducibus, & Titulo
pollentibus, aliter a privatis Nobilibus, & alio mo-
do a plebeis usurpantur scuta, juxta Thesaur. *dec.* 270.
& sic plebei nequeunt uti armis Nobilium, neque
in forma scutorum, *Leg.* 1. *Cod. de His qui Potent.*
Abbas *in cap. Dilecta* 14. *de Excessib. Prælator.* Ti-
raquell. *cit. cap.* 6. *num.* 17. *in fin.* Cassan. *consider.*
52. *conclus.* 23. Hoping. *de jure sigill. cap.* 4. *n.* 79.
& 80.
Arma & insignia solent apponi in operibus publicis 12
ad acquirendum & demonstrandum Jus in illis; Rota
par. 14. *decis.* 337. *num.* 9. Hinc eorum insculptio de- 13
monstrat rem esse de dominio, & pertinentia illius,
cujus sunt arma, & insignia; Rota *part.* 17. *decis.* 139.
num. 5. Et sic reperta in aliqua Capella, vel Altare 14
inducunt præsumptionem Jurispatronatus, & bonæ
fidei in antiquis; Rota *part.* 2. *decis.* 548. *num.* 7. Et
arguunt illam, cujus sunt arma, & insignia, sibi, &
suis ædificare, & acquirere voluisse, Rota *par.* 9. *tom.* 1.
decis. 134. *num.* 21. Similiter sepulchrum habens in- 15
sculpta arma, & insignia probat illius concessionem,
& licentiam obtentam; Rota *par.* 17. *decis.* 139. *n.* 5.
Et hic mos apponendi insignia, & arma in Templis 16
Capellis, & sepulchris viguit etiam priscis tempori-
bus, ut colligitur *ex* 1. *Machab. c.* 13. *v.* 27. *ibi: Ædifi-
cavit Simon super sepulchrum Patris sui, & Fratrum
suorum ædificium altum visu, lapide polito retro & an-
te; & statuit septem Pyramidas unam contra unam sibi,
unam Patri, & Matri, & quatuor Fratribus, & his
circumposuit columnas magnas, & super columnas arma,
ad memoriam æternam, & juxta arma naves sculptas,
quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare*, ubi vi-
des Simonem erexisse, & statuisse etiam Pyramidem
pro seipso, cum duæ fuerint pro Patre, & Matre, &
quatuor pro quatuor suis Fratribus videlicet Juda,
Jonatha, Joanne, Eleazaro, & septima sibi, ut no-
tat Tirinus *in cit. cap.* 13. *Machabæor. vers.* 25. Et 17
hunc morem magis in dies servari videmus nostris
hisce temporibus, ut sepulchris arma, & insignia De-
functorum nomen, & Familiam referentia affigantur;
Anton. Thesaur. *decis. ultim. num.* 34 sicuti in sedili-
bus, scamnis, & scabellis Templorum signum fieri,
nomen imprimi, arma pingi, vel sculpi ne loco mo-
veantur, vel aliorum usui pateant per traditionem;
Menoch. *de recup. remed.* 15. *n.* 47. Et insignia, stem- 18
mata, seu arma sculpi, vel pingi in Parietibus, Por-
tis, Turribus Ecclesiarum, in Capellis, Altaribus,
immo etiam quandoque in lapide Fontis Baptismalis,
ut observavit Rota *par.* 9. *decis.* 115. *num.* 5. ea ratio-
ne, quod sicut Patronus ex gratia habet in Ecclesia
Juspatronatus; *cap. Quoniam* 3. *de Jure Patron.* sic ei
concedatur habere sedem, stemmata, arma & insi-
gnia in Ecclesia de facultate Prælati; Cum arma in
Ecclesia imprimi non possint, nisi de voluntate Præ- 19
lati; Rota *part.* 17. *decis.* 139. *num.* 6.
Hac stante communi consuetudine, ac pene uni- 20
versali usu, insignia, arma, seu stemmata ponendi
in Altaribus, Capellis, Parietibus, Turribus Tem-
plorum, & in aliis locis Ecclesiarum, seu etiam in
Ecclesiasticis ornamentis, Candelabris, Lampadibus,
Calicibus, Planetis &c. dicimus licitum esse, si qui
id facit, legitimo Jure & justo fine agat, aut, ut alios
exemplo suo ad Templa, & Altaria construenda,
restauranda, vel adornanda attrahat, vel ut armorum
& insignium suorum appositione fidem Tituli Patro-
natus firmet, & probet, & sic clare colligitur ex se-
quentibus Sac. Cong. Episc. & Regul. declarationibus 21
Pignatello *to.* 8. *cons.* 25. relatis. Episcopus non debet
amovere arma, seu insignia, & monumenta seu me-
morias suorum Prædecessorum ab Ecclesia, vel Pala-
tio

tio Episcopali, maxime si fuerunt constructa propriis ipsorum expensis; Sac. Cong. super Episcopis *in Messanensi 9. Martii* 1593. & alibi 21 *Novembris* 1603. 26. *Januarii* 1604. 18. *Septembris* 1606. & 30. *April.* 1609. Neque de paramentis, non obstante Concilio Provinciali, si in Metropolitana tolerantur, 26. *Ja-*
22 *nuarii* 1604. Unde coactus fuit per Censuras Baro, qui eraserat insignia Episcopi a quibusdam paramentis factis ab Archipresbytero, & sua substituerat, ad restituendum omnia in pristinum, 27. *Novembris* 1615.
23 Nec fundatorum Ecclesiæ, vel Monasterii, 9. *Octobris*
24 1618. Et si fuerunt amota, restitui debent ut prius,
25 11. *Augusti* & 6. *Octobris* 1645. Armaque ejus qui nihil contulit, vel cui fuit erogata pecunia restituta,
26 debent amoveri, 15. *Octobris* 1601. Maxime si est Laicus, 28. *Septembris* 1596. & 20. *Martii* 1600. Attamen Patroni debent manuteneri in quasi possessione tenendi in Ecclesia sua insignia, 17. *Septembris* 1601. & 4. *Septembris* 1602.

27 Potest Hæres gravari ut teneatur arma Testatoris pingi facere in ejus rebus, & Cognomen, & ejus insignia semper deferat; *l. Facta 63. §. Si vero nominis, ff. ad Trebell.* Anton. Thesaur. *decis. ultima*, Ancharan. *cons.* 113. Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 14. *in*
28 *fine*. Et hoc onus deferendi arma & insignia familiæ a Testatore impositum, censetur inductum intuitu conservandæ agnationis; Rota *par.* 14. *decis.* 194.
29 *num.* 8. Unde ab Hæredibus nequeunt abradi, seu deleri arma, & insignia Testatoris, & Fundatoris Ecclesiæ, vel Capellæ, & tanto minus ab aliis; *l. Qui liberalitate §. nec ejus nomine, ff. de operibus publicis*, ibi: *Nec ejus nomine, cujus liberalitate opus extructum*
30 *est, eraso, aliorum nomina inscribantur*. Aliter in modico tempore ignorari posset, quis dictam Ecclesiam, vel Capellam fundaverit, vel quæ Domus, & sic non conservaretur agnationis Dignitas contra mentem Fundatoris, qui in signum Patronatus ibidem arma, & insignia, seu stemmata Familiæ suæ ponendo, videtur id facere sub ea Lege, ne unquam amoverentur, per dict. *l. Qui liberalitate, & leg. Si Judices ff. de operib. publ. & l. Legatum, ff. de admi-*
31 *nist. rer. ad Civit. pertin.* Et per hoc tam Jure communi, quam particularibus multorum locorum Legibus statutum est, quod corrumpentes, ac delentes alicujus Familiæ insignia in Ecclesiis, aliove loco ad perpetuam memoriam collocata, severe puniantur, *l. opus, ff. de operibus publ.* Et quidem Romanus *sing.* 474. scriptum reliquit pœnam ejusmodi esse Judici arbitrariam, cui subscripserunt Gom. *§. pœnales n.* 5. *instit. de actionib.* Curt. Jun. *in Leg. Si quis id quod n.* 6. *de Jurisdict. omn. Jud.* Rebuff. *in compend. ad Reg. Const. Gall. tom.* 3. *tit. de mat. possess. art.* 1. *gloss.* 2. *num.* 35. *ex textu*, ubi Bartol. *in l. Qui liberalitate, ff. de operibus publ.* Menoch. *de arbit. lib.* 2. *centur.* 3. *qu.* 281. ubi *num.* 6. dicit extare Patavii statutum sub rubr. *Quibus liceat acquirere bona, cap. Nul-*
32 *lus hominum*; quo pœna quinquaginta Ducatorum indicitur illi, qui arma, insignia, & epitaphia a Sepulchris deleverit, atque corruperit.

Additiones ex aliena manu.

33 Materia hæc levi brachio tractata est ab Auctore, latior vero est, quam ut intra angustos limites hujus additionis concludi queat. Agendum esset de Insignium varia acceptione, de distributione Insignium multifaria, de Insignium proprie sic dictorum principiis, & originibus, discussione & conciliatione contrariorum, de causis, & occasione Insignium in genere, de causis & occasione Insignium in specie, de his, quibus jus deferendi Insignia primario tam suo quam alieno nomine competit, & de his, qui ab Insignium delatione arcentur, de his quibus jus deferendi Insignia jure transmissionis, ac sic secundario vel consequenter competit, vel minus de variis acquirendi Insignia modis, de his, ex quibus Insignia constant, clypeo scilicet, imagine, coloribus, metallo, galea, & cimerio laciniis sive vittis, & sustentaculis, de rebus, & locis tam publicis, quam privatis, in quibus pinguntur, cælantur, sculpuntur, & suspenduntur Insignia, de modo rite conficiendorum, locandorum, & cumulandorum Insignium, de finibus Insignium multiplicibus, de vario usu, effectu & potestate Insignium, de actionibus Insignium nomine competentibus, de probationibus Insignium, eorumque juris modis variis, de modis, quibus Insignia amittuntur, extinguuntur, & abolentur, nec non de ordine ac processu circa privationem Insignium servando, tum demum de affinibus Insignium. Vide de his omnibus fuse æque, ac erudite differentem Hopingium *de Insignium, sive Armorum prisco & novo jure*. Nos pauca adnotabimus concernentia appositionem Insignium in locis sacris, publicis, & privatis.

In Ecclesia Insignia apponere non nisi is potest, 34
qui vel Patronus, vel Benefactor sit. Deficiente autem utroque titulo etiam Insignia apposita sunt removenda, nisi favore apponentis concurrat vel immemorabilis, vel centenaria. Quadragenaria autem nullius efficaciæ hoc in casu est; Vide decisionem Rotæ *in Calaguritana Præeminentiarum super reservatis* 11. *Februari* 1745. *cor. R. P. D. Canilliac.*

Hinc sequitur, quod Rector alicujus Ecclesiæ, si 35
Capellam, aut sacellum alicujus Familiæ, aut Universitatis fidelium eleemosinis restaurari curet, haud potest sua Insignia ibi apponere; Sorg. *jurisprud. Forens. tom.* 7. *cap.* 29. *sub n.* 12. ubi quod idem procedat in Episcopo; Sanfelic. *decis.* 283. *per tot.*

Ecclesiæ Matrici an competat jus apponendi Insi- 36
gnia in Ecclesia filiali, discutit idem tribunal Rotæ *in Romana Funeris super reservatis* 26. *Januarii* 1742. *cor. bon. mem. Peralt.*

Præpositus ad constructionem alicujus operis pu- 37
blici, quod fit impensis Civitatis vel Regis, nequit sua insignia in eo apponere; de Franch. *dec.* 443. *per tot.* ibique de Luca *in observ. pariter per tot.* Dubitat vero de hac opinione de Ponte *de potest. Pro-Reg. tit. de divers. Provis. fieri solit. n.* 7. At Thor. *in addit. num.* 6. tenet posse inscribi nudum nomen; Eumque sequitur Prato *observ. Practic.* 49. *n.* 15.

Quilibet Dominus alicujus loci potest in eo sua ap- 38
ponere Insignia, Staiban. 2. *forens.* 193. *num.* 42. Sorg. *Jurisprud. forens. tom.* 7. *cap.* 29. *num.* 10. Idque procedit etiamsi agatur, de Domino directo, ut præter allegatos firmat de Luca *in observ. ad Franch. dec.* 453. *n.* 5. tum de Barone qui subinfeudat, iidem Auctores, *ubi supra*.

39 De onere deferendi insignia Testatoris utilis est tractatio. At alio, eoque oportuniori loco agemus; Consule interim Knipskildt *de fideicomm. famil. nobil. c. 6. a n. 126. ad plur. seq*, Sorg. *Jurisprud. forens. tom. 7. c. 29. n. 4. & plur. seq.*

AROMATARIA, AROMATARII.

1 Regulares non possunt Aromatariam tenere nisi pro seipsis, quo casu visitari non potest a Protomedico. Sacra Congreg. Episc. & Regul. *in una Neapolitana 9. Januarii 1602.* Idipsum declaravit Sacra Congr. Immunitatis *in Barchinonensi 21. Novem-*
2 *bris* 1635. Permitti tamen potest Regularibus, & Monialibus præsertim pauperibus vendere medicinalia suæ Aromatariæ renovandi gratia, maxime pretiis moderatis; Eadem Sacra Congreg. *in Neapolitana 26. Maii 1602. & in una Dominicanorum 11. Octob.*
3 1647. Nec obstat decretum Sacræ Congregationis Visitationis Apostolicæ edit. 29. *Aug.* 1637. in quo prohibet omnibus Regularibus exercere *ullam artem venalem, sive Aromatariam &c.* quia ipsum Decretum non habet locum extra Urbem, ut declaravit Sacra Congregat. *in Neapolitana 5. Octob. 1646.* & constat ex verbis ejusdemmet Decreti, ibi: *Regularium in Urbe ejusque districtu existentium.* Pro solo tamen fi-
4 ne lucri, & negotiationis nequeunt Regulares Aromatariam tenere, cum negotiatio causa lucri sit in Sacris Canonibus expresse prohibita, & signanter in Concilio Lateranensi III. sub Alexandro III. celebrato; *par. 27. c. 3.* his verbis: *Secundum instituta Prædecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causa lucri negotientur.* Et sic decrevit Sacra Congr. Concilii *in Camarin. 28. Februarii 1693. ad tertium.* Et novissime Benedictus XIV. sub gravissimis pœnis id prohibuit in toto statu & Ducatu Mediolanensi Constitutione incip. *Exponi nobis* edita die 2. *Martii* 1741.
5 Hinc neque Clerici possunt exercere Officium Aromatarii neque in Hospitalibus sine licentia Papæ vel Sacræ Congregationis; eadem Sacra Congr. *in Panormitana 23. Aprilis 1591.*
6 Aromatarii non possunt societatem contrahere cum Physicis, & Chirurgis; Gregor. XIII. Constitut. 29. incip. *Officii nostri*, ibi: *Neque Medico, sive Physico sive Chirurgo cum Aromatario, neque Aromatario cum Medico societatem ullo modo inire liceat. Qui aliter fecerit vigintiquinque ducatorum pœna a Collegio Medicorum, si Medicus fuerit, si vero Aromatarius*
7 *a Consulibus Aromatariorum afficiatur.* Aromatarii
8 privilegium prioritatis habent contra quoscumq; alios privilegiatos. Ita ut in creditis Defunctorum Decoctorum præferendi sint etiam illis, qui habent obliga-
9 tionem Cameralem. Etiam in causa Dotis usque ad summam Scutorum 50. tantum. Clemens VIII. Con-
10 stitut. 47. incip. *Laudabilis*. Aromatariorum libris plena fides est adhibenda, si eos tenent secundum usum suæ artis, sed solum per quinquennium, & debitores eorum usque ad quinquennium tantum intelliguntur obligati, si in eorum libris inveniuntur descripti. Clemens VIII. in cit. Constit., *Laudabilis*. Aromatariorum causæ a nullo Judice possunt cognosci, nisi a Consulibus artis; nec ab ullo reassumi; Idem 11
Clemens VIII. in Constitut. *Laudabilis*, edita pro toto statu Ecclesiastico. Aromatariæ defalcationes in 12
computis ex generali consuetudine fiunt in tertia parte Rota *part. 14. decis. 252. num. 8.* Et in computis 13
defalcum dicitur probatum in consueta remissione alias observata: Rota *ibid. num. 6. & 7.* Extractio- 14
nem ex suis libris si Aromatarius permittere nolit, præsumitur taxæ remissionem negasse; Rota *ibid. num. 15.*

Peccant Aromatarii, seu Pharmacopolæ, si rudes, 15
& ignari munus exerceant. Item si sine arte, vel dili- 16
gentia medicamenta conficiant. Item *si quid pro quo* 17
in medicamentis conficiendis immisceant, vel unum medicamentum præbeant pro alio contra Medici præscriptum, nisi tamen esset æque bonum, & non majoris pretii. *Ita Doctores communiter.* Ad cognoscen- 18
dum autem in similibus casibus, an sit peccatum mortale, vel veniale, attendenda est gravitas, vel levitas materiæ, in qua delinquunt. Sic peccant mortaliter 19
Aromatarii, qui in conficiendis medicinis aliquando ponunt aromata multum vetusta, modicam vel non exactam virtutem habentia, & aliquando alia non ita conferentia ponunt loco illorum, quæ ponere deberent, unde medicina infirmo parum prodest, vel forte nocet. *Sic cum communi* Div. Antoninus *part. 3. tit. 8. cap. 4. §. 6.* & Aromatarii sic delinquentes, 20
cum nedum Charitatem, sed etiam Justitiam violent, ad omnia secuta mala, & damna tenentur; Homobonus *in Commentar. Resolutor. tract. 10. c. 4. quæst. 12.* 21
Sic mortaliter peccant, & fiunt irregulares conficiendo medicinas ex rebus corruptis, ob quas sequitur mors infirmi, quia dant causam periculosam homicidii; ita cum Ugolino & aliis Bonacina *de Censur. disp. 7. qu. 4. punct. 7. num. 11.* Bassæus *in florib. verb. Irregularitas* 22
7. num. 8. Sic mortaliter peccant, si vendant medicamenta ad non pariendum, vel ad fœtum expellendum, & rei fiunt culpæ, & pœnæ cooperantium ad abortum, & juxta Constitutionem Sixti V. incip. *Effrænatam*, & aliam hujus moderativam Gregorii XIV. incip. *Sedes Apostolica*.

Supplementa Auctoris.

Aromatariorum officinæ in Urbe reductæ sunt ad 23
sexaginta; Benedict. XIV. tom. 1. Const. incip. *Essendo Noi*; §. 4. Aromatariæ artis exercitium pro sæcula- 24
ribus, & venditio pharmacorum, & medicamentorum prohibetur in Urbe omnibus Regularibus, exceptis Hospitalariis S. Joannis de Deo; Idem *ibid.* Vide dictam Constit. in qua inseruntur varia ad id decreta edita, & signanter 29. *Augusti 1637. 9. Decemb. 1720. 2. Jan. 1722. 11. Mart. 1722. 20. Julii 1733. & 11. Octob* 1735. Balsamum tamen Apopleticum, & The- 25
riaca vendi possunt a Regularibus; Idem *ib.* §. 2.

Additiones ex aliena manu.

De Aromataria quibus conditionibus permittatur 26
Regularibus, plene differit Rota *in Barchinonen. Aromatariæ 27. Junii 1687. & 8. Maii 1688. coram Rondinino, 2. Junii 1690. cor. Manuel. 14. Januar. 1692. cor. Caccia, 7. Maii 1736. cor. Calcagnino* & quandò

iis dici nequeat satisfactum, consule idem Tribunal *in Barchinonen. Aromatarior.* 12. *Januar.* 1746. *cor. clar. mem. Milin.*

ARRHA.

1 ARrha, ut sic, sumitur pro pignore, quod tradi-
tur pro stabilienda obligatione ad non receden-
dum a facto contractu, v. g. emptionis, venditionis,
seu alterius sub pœna amittendi tale pignus, si sine le-
gitima causa a tali contractu recedatur. *Instit. de empt.*
& vendit. in principio. Speciatim tamen solet accipi
2 Arrha pro eo, quod per Sponsos, vel eorum Paren-
tes post Sponsalia datur veluti pignus pro assecuratio-
ne perficiendi contractum Matrimonii promissi: *l. Ar-*
rhis, l. fin. Cod. de Sponsalib. & lib. 1. ibi: *Arrharum*
3 *nomine data*; *Cod. Si nuptiæ ex rescriptis*. Unde Ar-
rha contradistinguitur a Sponsalitia largitate in hoc,
quod Arrha detur tamquam pignus futuri Matrimo-
nii, Sponsalitia vero largitas, quæ solet etiam vocari
aliis nominibus Jocalium, Donum sponsalitium, Do-
natio ante nuptias, non datur in pignus futuri Matri-
4 monii, sed in signum amoris, vel affectus. Immo si
aliquid detur post Sponsalia, & expresse exprimatur,
quod datur veluti in pignus & assecurationem futuri
Matrimonii, tunc non erit Arrha, sed Sponsalitia lar-
gitas, ut recte advertit Sanchez *lib.* 1. *disp.* 35. *num.* 1.
Bosco *in Theologia Sacrament. disp.* 11. *sect.* 1. *concl.*
5 *num.* 312. & alii plurimi. Quod autem datur ante
Sponsalia non est Arrha, nec Sponsalitia largitas,
quia hæc, ut diximus, dantur post Sponsalia, sed est
donum datum ad conciliandum amorem, vel affe-
6 ctum, cujus dominium potest Donataria acquirere
sine ullo onere. Et quamvis Donataria vicissim redo-
net aliquid Donatori, per hoc non spondet Matrimo-
nium, sed potest tantum velle recognoscere liberali-
7 tatem Donatoris. Datio tamen Arrhæ si fiat inter
Sponsum, & Sponsam præsumitur pro Matrimonio,
nisi probetur contrarium, vel esset contraria consue-
8 tudo, vel ætas repugnaret. Si vero hoc fiat a Paren-
tibus, sola Sponsalia contrahuntur, vel præsumun-
tur, eo tamen modo, quo a Parentibus Sponsalia
contrhai possunt; Silvester & Tabiena *verb. Arrha*
num. 3. & alii.

9 Arrhæ licite, & valide dari, & accipi possunt in con-
tractu Sponsalitio *l. Arrhis* 3. *& l. Mulier.* 5. *Cod. de*
10 *sponsalibus*. *Et est communis*. Arrhæ de Jure commu-
ni possunt tradi, & constitui in quavis quantitate etiam
in rebus immobilibus, etiam reciproce: ut colligitur
ex cit. l. Arrhis 3. *& l. Mulier* 3. *Cod. de Sponsalibus*,
quæ traditionem etiam reciprocam Arrhæ permitten-
do universaliter, indistincte, & illimitate loquuntur,
ac consequenter universaliter, indistincte, & illimitate
11 debent intelligi, *arg. l. de pretio, ff. de public. in rem*
act. Tum quia *ex d. l. Mulier* 5. *Cod. de sponsal.* habe-
tur quod potest inter Sponsos conveniri, ut recedens
a contractu Sponsalium Arrhas quadruplo restituat,
ibi: *Nisi specialiter ex communi consensu inter contra-*
hentes de quadrupli ratione placuerit, adeoque etiam
statim ab initio Sponsalium tanta quantitas Arrharum
tradi poterit absque eo quod lœdatur necessaria liber-
tas matrimonii. De Iure vero municipali Regni Ca- 12
stellæ, Arrhæ non possunt in quacumque quantitate
constitui, sed solummodo quo ad decimam partem
bonorum constituentis, *l.* 1. *tit.* 2. *de las arrhas lib.* 3.
for. & hoc fuisse inductum, ne mutuo se conjuges
amore spolient, asserit Sanchez *l.* 6. *de Matr. disp.* 29.
num. 1. Sive de Jure communi, sive de Jure Hispano, 13
si Arrhæ consistant in immobilibus, seu mobilibus
pretiosis, quæ servando servari possunt, non possunt
constitui per Pupillos, & Minores, inconsultis Tuto-
ribus & Curatoribus, & absque Judicis Decreto: Et
ratio est, quia ex genere suo arrhæ sistendo in Jure
communi substituuntur loco pignorum; *l. Arrhis* 3.
l. Mulier 5. *Cod. de Sponsalibus*, *& Arrhis*, *ibique*
Glossa, *& in l. unica Cod. Si Rector Provinciæ*. Pupilli
autem, & Minores sine auctoritate Tutorom & Cura-
torum, & absque decreto Judicis oppignorare ne-
queunt immobilia, *l. Julianus*, *ff. de contrah. empt. &*
vendit. & in l. §. Impuberes, *ff. commodat*. Si vero Ar- 14
rhæ consistant in mobilibus, quæ servando servari non
possunt, possunt licite tribui per Pupillos & Minores
sine Decreto Judicis. Non tamen sine Tutoris & Cu- 15
ratoris auctoritate; Suarez *lib.* 3. *for. tit.* 2. *de las Ar-*
rhas lib. 1. *num.* 65. Antonius Gomez *lib.* 52. *Tauri*,
num. 24. Barb. *in l. Si ante* 6. *ff. solut. Matr.* 24. Et
ratio est, quia regulare est in omnibus fere Regioni-
bus, ut Pupilli, & Minores iis etiam contractibus
translationis Dominii contrahant accedente Tutoris,
vel Curatoris auctoritate etiam sine decreto Judicis,
per quos immobilia non transferuntur. Quod autem 16
in hac hypothesi requiratur Tutoris, vel Curatoris
auctoritas, colligitur expresse *ex l. Si Curatorem*, *Cod.*
de in integrum restit. & ex l. 2. *& l. Mulier*, *Cod. de*
Jur. Dot.

Injuste resiliens a Sponsalibus perdit Arrhas, quas 17
dedit in contractu Sponsalitio. Si vero postea Matri- 18
monium, seu contractum compleat, denuo acquirit;
ut colligitur *ex l. Arrhis* 3. *& l. Mulier.* 5. *Cod. de*
Sponsalibus. Et est communis. Arrhæ enim, ut dictum
est, dantur in pignus futuri Matrimonii, & pignora
amittuntur ab injuste recedentibus a contractibus, ut
patet in contractibus emptionis & venditionis; *Instit.*
de empt. & vendit. in princip. Si tamen non qui dedit,
sed solum qui recipit arrhas injuste resiliat a Sponsali- 19
bus, tunc si sit major viginti quinque annis, debet
restituere arrhas in duplum, scilicet & arrhas, quas
accepit, & insuper tantumdem de patrimonio suo. Si
autem sit minoris ætatis, tenetur restituere solum id 20
quod accepit, textu expresso *in l. Mulier* 5. *Cod. de*
Sponsalibus, ibi: *Mulier sui juris constituta, Arrharum*
Sponsalium nomine usque ad duplum teneatur, idest in
id quod accepit, & aliud tantumdem, si post completum
vigesimum quintum annum, vel post impetratam veniam
ætatis hujusmodi Arrhas accepit. In simplicem autem,
id est tantummodo in id quod accepit, si minoris ætatis
est. Et si uterque contrahentium arrhas dedit, & acce- 21
pit, tunc injuste resiliens debet perdere quas dedit,
& restituere quas accedit, ut subeat pœnam dupli
præscriptam *in cit. l. Mulier* 5. *Cod. de Sponsalibus*.
Est communis cum Suarez *lib.* 1. *disp.* 36. *n.* 9.

Pater, vel Mater, sive Avus, vel Pro-Avus, si 22
Arrhas pro filia, nepte, seu pronepte receperint, vel
pro filio, nepote, seu pronepote, & sine legitima
causa Matrimonium non contrahatur, tenentur ad
duplum

duplum. Si ex causa, quam dignoscere potuerint, &
23 nihilominus receperint, item in duplum. Si ex causa
24 quam penitus ignoraverint, nec præcognoscere potuerint,
25 tenentur tantum receptum reddere: sic colligitur expresse *ex cit. l. Mulier 5. Cod. de sponsalibus, & Arrhis*. Patri, vel Matri, sive Avo, vel Pro-Avo restituendæ sunt Arrhæ, quas dederunt promittentes Filiæ, neptis, vel Proneptis Matrimonium, si ista nolit adimplere, facientibus ipsis quidquid in se est, ut vere Matrimonium sequatur; Et ratio est, quia tales Parentes in hoc culpam non haberent, adeoque nec pœnam sentire deberent, impossibilitas enim in facti obligatione excusat a quacumque pœna per textum *in l. fin. §. idem juris, ff. l. Rhod. de jact. & in l. 2. ff. Si quis caut.* Sic Bartolus *in l. continuus §. Illud, ff. de verb. oblig.* Socin. Sen. *cons.3. num.9. vol.1.* Rosella *verb. Sponsalia num.7.* Angelus *eodem verb. num.14.* Silvester *ibid. q.8. D.1.* Guttierez *de juram. 1. part. c.44. num.3.* Molina *tom.2. de just. tract.2. disp.167. vers. quod si 15.* Brunellus *de Sponsalibus conclus.16. num.6.* & alii.

26 Arrhæ sponsaliorum nomine datæ non acquiruntur de Jure communi, si interea Sponsus, vel Sponsa decesserit, nisi causam, ut nuptiæ non celebrarentur, defuncta Persona jam præbuerit; ut colligitur expresse *ex l. Arrhis 3. Cod. de Sponsal. & Arrhis*; Et ratio est quia Arrhæ sunt veluti pignora ad perficiendum contractum; Glossa *in cit. l. Arrhis, in princip. Cod. de Sponsalibus, & in l. unica, Cod. Si Rector Provinciæ verb. pignora*; pignora autem in ordine ad contractum non amittuntur, nisi ex aliqua culpa contrahentis, si contractus non sequatur, cum amissio sit in pœnam, & pœna esse non potest ubi non est culpa; *l. Sancimus 22. Cod. de pœnis*; uti supponitur in hoc casu, ubi contractus non perficitur solum ratione obitus. Et per
27 hoc dixi *nisi causam, ut nuptiæ non celebrarentur, defuncta Persona jam præbuerit*, quia cum tunc ratione præcedentis causæ dici possint Sponsalia dissoluta ex culpa ipsius, est in pœnam statutum, quod Arrhæ a superstite innocente acquirantur; *cit. l. Arrhis 3. Cod. de Sponsalibus, & Arrhis*.

Additiones ex aliena manu.

28 Arrha dicitur, auctore *Isidoro lib.10. etymol. cap. ult.* a re pro qua datur, vel ut aliis magis placet, a verbo græco ἀῤῥαγὲς quod firmum significat.

29 Arrha simpliciter pignus est apud idoneos Auctores non solum enim in argumentum contractæ emptionis, vel matrimonii, sed pro qualibet promissa re datur,
30 ut compleatur. Apud Jurisconsultos arrha, & arrhabo proprie illud est, quod pro emptionibus confirmandis datur.

31 Arrha in contractu emptionis & venditionis, vel in pecunia numerata, vel in aliis rebus consistere po-
32 test. Si in pecunia numerata, nihil vetat quominus ab emptore venditori data penes accipientem rema-
33 neat pretio imputanda. Sin aliis in rebus post impletum contractum id quod arrhæ nomine datum fuerat, actione ex empto, vel condictione sine causa, a dante repeti potest; *L. 11. §.6. ff. Act. empt.*

34 Arrha sæpe datur in signum emptionis contractæ & perfectæ, & ulterius utroque ex latere implendæ, ut ita evidentius probari posset de pretio convenisse; *L. 33. in princip. ff. de contr. empt.* Quandoque tamen in judicium emptionis inchoatæ, ac ulterius in scrip- 35
tis aut aliter secundum partium voluntatem perficiendæ; 36 *L. 17. in fin. C. de fid. Instrum.* Posteriori hoc casu recedi ab emptione inchoata posse sub dispendio Arrhæ, quam quis dedit vel restitutione duplicatæ, si acceperit, liquet *ex d. L. 17. in fin. C. de fid. Instru.* Num autem idem obtinere debeat in priori casu, non 37
conveniunt inter se DD. Affirmant Odofred. Salicet & Sichard. in *d. L. 17. §. Illud. C. d. fid. Instrum.* Zasius *lib.2. singul. Respons. cap.24. per tot.* Fachin. *controver. jur. l.2. c.28. per tot.* Treutler. *select. disp. vol. 1. disp. 28. th.8. lit.* B. Gomez *var. resolut. tom. 2. cap.2. n.18.* Et hanc affirmativam opinionem communem dicit Emmanuel Suarez *in Thesauro recept. sentent. verb. Arrhas n.247.* Negant vere Voet *in comment. ad Pandect. lib.18. tit. 1. num.25.* Harprect. *in comment. ad Instit. lib.3. tit.24. in princip. a num.91. ad plur. sequ.*, 38
& qui ab Harprecto plena manu citati sunt Doctores.

Interveniunt quoque Arrhæ, sed non semper, in 39
sponsalibus. Sunt autem arrhæ, quatenus in sponsalibus interveniunt, non signum contrahendorum sponsalium, sed ad maiorem solemnitatem, probationem, & argumentum contractorum sponsalium vulgo a sponso sponsæ dari solent; *L. 3. C. de sponsa.*

Olim in sponsalibus arrharum nomine plerumque 40
annuli tradebantur; *C. Nostrates 3. caus.30. q.5. Leg. Quicumque 5. §. Si item 15. ff. de Inst. act. l. ex emption. 11. §. Si is qui 6. de act. exempt. L. donatæ 36. §.1. ff. de donat. int. vir. & uxor.* Nec annulis usæ sunt Fœminæ, nisi quos virgini sponsus miserat, neque amplius quam binos aureos in digito habere solebant; Hotomann. *de cast. nupt. part.3. c.2.*

Mulieris detrectantis nuptias post arrhas olim 41
pœna quadrupli erat, ut indicat *L. 6. Cod. Theod. de sponsalib. & ante nupt. donat.* & ibi; Gothofredus. *L. un. si nupt. ex reser.*, *d. L. un. si Prov. Rector Cod. Theod.* quod pariter indicant Papiniani responsa *tit.27.* Hæc pœna deinde mutata est in duplum; *L. pen. Cod. de sponsal. & arr.* Vide Schultingium. *vet. Juris. anti-Justin. ad d. loc. Papiniani num.2.*

Arrhas sponsalitias in Saxonia non repeti deceden- 42
te sponso, vel sponsa, ante nuptias tradit Carpzov. *Jurispr. forens. part.3. Constit. 19. defin. 13. num.5. & plur. sequent.*

Novæ aliæ Additiones ex aliena manu.

SUMMARIUM.

1 *Veteres arrham dixerunt sæpe arrhabonem.*
2 *Arrhæ datio est actus quo res aliqua in evidentiorem negotii gesti probationem datur.*
3 *Arrhæ divisio in jure nostro non invenitur, sed ratione subjecti cui accedit distinguitur. Sed vide quomodo?*
4 *Arrhæ datio est antiquissima.*
5 *Causa efficiens arrharum est voluntas paciscentium.*
6 Potestas *vero requiritur in hisce.*
7 *Prodigus & minor vigintiquinque annis Curatorem habentes sine Curatore arrham dare nequeunt.*
8 *Quid vero in sponsalibus.*

10 *Et*

9 *Ecquænam sint negotia in quibus dari solent Arrhæ.*
10 *Et ecquænam arrhæ nomine dari possint.*
11 *Effectus arrharum ecquinam sint.*

1 (*) VEteres arrham sępe arrhabonem dixerunt *Var-*
2 *ro lib.4. de lingu. latin.* Arrhæ datio est actus,
3 quo res aliqua in evidentiorem negotii gesti probationem datur. Arrhæ divisio in Jure nostro non invenitur, præterquamquod ratione subjecti cui accedit distinguitur in arrham negotii perfecti, & inchoati, sive perficiendi, vel contractæ, & contrahendæ emptionis *princ. Instit. de empt. & vendit.*, & in arrham Sponsaliorum, quæ sponsalitia dicitur, & arrham emptionis, vel similium negotiorum *l. 35. princ. ff. de contrahen. empt.*

Duplici modo arrha secundum aliquos dari solet, vel ut sit argumentum, & probatio emptionis, ut cum annulus, aut similis species datur, vel ut sit pars pretii *Besold. in delib. jur. lib.18. q.6. Schneidevv ad princip. Instit. de empt. & vend. num.13.* Sed quod arrha non sit pars pretii sed tantum ejus probatio probat textus *in l.2. C. quando liceat ab empt. discedere*, ubi arrha data est pars pretii solum tamquam diversa per particulam adversativam sibi invicem opponuntur, illisque diversi effectus attribuuntur verbis hisce *Ergo siquidem arrhæ nomine aurum datum sit, potes hoc solum secundum fidem pacti recuperare; sin vero partem pretii persolvisti ad ea quæ venditorem ex venditione oportet præstare magis actionem, quam ad pretii quantitatem, quam te dedisse significas habes.* Datur enim arrha ad contractum probandum, pars vero pretii ad illud implendum. Licetque aliquando pecunia arrhæ nomine data, postea in pretium commutetur, illud tamen fit plane per accidens & ex post facto, quæ in discernendis negotiis non considerantur. *L. 8. princ. ff. mandati.*

4 Arrhæ datio est antiquissima, eamq; a primis parentibus originem trahere, & inter nuncium Abrahæ Rebecchæ, quam herili filio uxorem petebat res pretiosas, & ornamento loco arrhæ dedisse, tradit *Wessembeccius in Pandect. tit. de Sponsalib.* Sed *Bachov. in nov.* res illas Rebecchæ datas haberi nequire pro veris arrhis, sed potius simplicem donationem fuisse tenet. Leges Romanæ arrharum usum specialiter approbarunt, & multa singularia de iis constituerunt ipsisque singulares effectus constituerunt.

5 Causa efficiens arrharum est voluntas paciscentium, Arrhæ enim datio est actus correlativus qui consistit in unius oblatione, & alterius acceptatione, *leg. 3. & 5. C. de Sponsal.* Ut igitur arrha rite videatur data necesse est, ut concurrat utriusque dantis, & accipientis voluntas. Hinc si quis Virginis amorem & sponsalia ambiens, ipsi invitæ annulum eriperet, illumque postea tamquam signum sponsaliorum contractorum produceret, aut recusantis digito annulum insereret cum declaratione sponsaliorum contrahendorum, & illud postea tamquam signum sponsaliorum contractorum allegaret, hoc ipso nihil plane probaret, nec annulus ille arrha dici posset. Imo etiamsi sponsalia essent contracta, aut emptio, & venditio inita, tamen in re arrhæ nomine invito extorta vel obtrusa, non locum haberent arrharum jura. Item si quis vi, metuque compulsus aliquid arrhæ nomine daret in effectu nil sibi præjudicaret. Denique etiam ex hisce apparet Furiosum mentecaptum arrham dare, & accipere impediri quippe quorum nulla voluntas, nullusque consensus *§.9. Instit. de inutili stipulat.*

Ut autem dicta paciscentium voluntas quid operetur & in dante, & in accipiente, requiritur etiam 6
potestas, & facultas arrham dandi, & accipiendi. Arrham vero dare, & accipere possunt omnes, qui non prohibentur. Est enim arrharum datio, & acceptio de genere promissorum. Prohibentur autem qui negotium cujus arrha danda est jure contrahere 7
nequeunt. Hinc Prodigus & minor viginti quinque annis Curatorem habens cum sine Curatorum consensu, regulariter emere vel vendere nequeunt, ideo nec arrham emptionis vel venditionis nomine sine illorum consensu dare vel accipere possunt.

Sed quid si sponsalia contraxerint? In hisce non 8
requiritur Curatorum consensus *l.8. Cod. de Nupt.* Hoc sane in casu arrha etiam sine Curatoris consensu data, vel accepta, quantum ad probationem subsistit, sed quantum ad amissionem vel duplo in præjudicium Minoris, vel Prodigi *leg. 5. C. de Sponsal.* adeout quantum ad minorem nec Curatoris consensus ratione ultimi effectus illam confirmet *d. l. 5. princip.*

Controversia est an uterque contrahentium v. g. in emptione, & venditor, & emptor, in locatione Locator, & Conductor, in Sponsalibus Sponsus, & Sponsa arrham dare possint? Multi in ea sunt opinione in emptione dari arrhas a solo emptore, in locatione a solo Locatore, in Sponsalibus a solo Sponso. Verum tenent alii quod etiam Venditor, Conductor, & Sponsa arrhas dare possint. *Bocer. de univers. jur. claus. 1. disput.9. thes.23. lit.C. Colleg. Argentoratense lib.23. lib.1. thes.10.*

Hac præsupposita opinione quæri solet an uterque Emptor, & Venditor, Conductor, & Locator, Sponsus, & Sponsa, arrham reciproce dare queant. Variant in hac quæstione Doctores, quos certe referre necesse haud est. Possunt etiam contrahentes non tantum per se, sed etiam per alios arrhas dare, vel accipere. Sententia vero quod Procurator ad vendendum constitutus possit arrham accipere, limitatur si ipsi præsenti pecunia vendere teneatur, nec fidem habere possit de pretio, tunc enim si perfecto contractu arrham acciperet fines mandati excideret. *Bertazol. de clausul. clausul.31. gloss.7. n.3.*

Transeamus nunc ad subjectum Arrharum. Nego- 9
tia porro quibus arrhæ accedere solent, sunt emptio, & venditio *leg.30. princ. ff. de contrab. empt. & vendit.* Locatio, & conductio *princ. Instit. de loc. & conduct.* Frequenter Arrhæ dari solent in signum sponsaliorum *l.3. & l.5. Cod. de Sponsal.* quod nec jus canonicum improbat *Canis. in cap.10. de Sponsal.* Cum vero Sponsalibus nulla addi possit pæna, & promissio pænalis sponsalibus addita uti libertati Matrimonii contraria & jure civili, & jure canonico rejiciatur, quæritur cur arrha data in sponsalibus subsistat, cum tamen per timorem arrhæ amittendæ, vel ejus restituenda in duplum, triplum, vel quatruplum juxta *leg. fin. Cod. de Sponsal.* non minus videatur obstringi libertas Matrimonii quam per pænalis stipulationis adje-

ctionem

ctionem? Non est una omnium hac in re sententia. Verisimile nobis videtur Romanos hac parte, uti in multis similibus, non tam ad ipsam rem, & effectum, sed potius ad principalem contrahentium intentionem respexisse. Cum enim finis principalis contrahentium in stipulatione pœnali sit, ut quis ad aliquid adstringatur, & illud non adimplens coerceatur, matrimonium vero benevolentia, & amore debet conciliari, & propter pænales illæ stipulationes tamquam odiosæ & huic summæ amicitiæ plane contrariæ visæ, ac rejectæ sunt jure Romano. Aliud autem obtinet in Arrhis, utpote quæ dantur non principaliter ad hoc ut adstringantur, & coerceantur Partes, sed potius ut quod gestum est probetur *l.35. princ. ff. de contrab. empt.*

10 Veniamus nunc ad res, quæ arrhæ nomine dari possunt, quarum ratione duo veniunt consideranda. 1. illarum qualitas, & 2. quantitas illarum. Ratione qualitatis primo requiritur, ut res, quæ arrhæ nomine dantur sint in commercio, secundo ut res illæ dantis sint propriæ, tertio ut res sit corporalis, & veram, ac actualem recipiat traditionem, utpote quæ ad formam hujus negotii pertinet, & in incorporalibus locum non invenit, quarto secundum *Bartolum in l.134. n.10. de verb. oblig.* ut res, quæ arrhæ nomine datur in quantitate consistat, & sic functionem in genere suo recipiat. Sed contra *Bartolum* stant *Trentacinque lib.3. resol.2. n.51.*, *Guttier. de Matrim. c.18. n.7.* tum alii.

Quod attinet ad quantitatem rerum, quæ arrhæ nomine dari solent, in jure nulla reperitur definitio. *Zoes. in comment. tit. de Sponsal. num.7.* In Sponsalibus vero an idipsum procedat variant Doctores. Videatur *Alciatus in l.134. princ. de verb. obligat. num. 13.*

Ratione formæ requiritur rei traditio *princip. Instit. de empt. & vendit.*: Hinc quæritur, si arrha sit promissa, an illa promissio nihil valeat, nullaque ex illa promissione ad arrham promissam consequendam detur actio? Contrarii inter se sunt Doctores. Quod attinet ad sponsalia major sane difficultas est, an promissio subsistat, & efficax sit? Si promissio facta sit pacto nudo, non est quod valere possit. At si quis sponsalia contraxit stipulatione se aurum, catenam, vel certum annulum in symbolum contractorum intra tres dies daturum promitteret, cur stipulatio hæc valere non debeat, nulla sufficiens ratio adesse videtur. Textus specialis & expressus qui hanc stipulationem improbaret, non reperitur. *Lex enim 134. in princip. ff. de verb. oblig.* loquitur de pœnali stipulatione qualis nostra non est. Hæc porro stipulatio evidenter probationis, non sponsi coercendi causa interponitur, quod ultimum requiritur ut aliquid pœnæ nomine factum esse dicatur. Hinc Marcianus Jurisconsultus *pœnam*, inquit, *a conditione voluntas Testatoris separat, & an pœna, an conditio, an translatio sit ex voluntate defuncti leg. 2. ff. de his quæ pœnæ caus.* Illa stipulatio dicitur pœnalis, si quis ita stipuletur: *Nisi Matrimonium contraxeris tot aureos dare spondes §.8. instit. de inutil. stipul.* Nostra autem stipulatio ita concipitur. Decem aureos arrhæ nomine, vel in symbolum sponsalium contractorum dare spondes.

Cum autem res non tantum vere, & naturaliter tradantur sed interdum etiam per fictam traditionem illarum possessio transferatur, quæritur an ad Arrham constituendam vera, & naturalis requiratur traditio, non vero sufficiat ficta, & in specie, an per constitutum possessorium arrha dari possit? Affirmat hoc *Alciatus in l.134. n.18. de verb. oblig.*

Secundo requiritur ratione formæ ut res tradatur evidentioris probationis gratia, & eum in finem, ut evidentius probari possit negotium gestum esse *leg.3. princ. ff. de contrab. empt.* & ut rei gestæ argumentum *princip. instit. de empt. & vendit.* sive ut loquuntur Doctores, ut detur ob majorem rei certitudinem.

Verum v.g. si Sponsus Sponsæ suæ catenam auream, vel similia argumenta prætiosa daret nulla ejus causa expressa, datio illa non arrha, sed potius donatio sponsalitia esse censetur. *Arnisæus de jur. connub. cap.3. sect.1. num.8.*, modo Sponsus sit nobilis, aut consuetudo loci talem donationem requirat, aut aliæ donationis conjecturæ concurrant, alias his deficientibus, usus tantum gratia data, vel transmissa videntur ornamenta illa, ut scilicet ornatior Sponsa incedat. Nec in dubio regulariter donatio præsumitur, uti hæc omnia pluribus deducit *Castil. decis. Regn. Sicil. 92.*

Differamus nunc de Arrharum effectibus. Hi vel sunt 11
primi, vel mediati. Primi dicuntur, qui immediate ex arrhæ datione profluunt, & quidem vel ratione ipsius, quæ arrhæ nomine data sit, vel negotiationis gratia arrha data est. Effectus primus ratione rei arrhæ nomine consistit in possessione, & dominii translatione. Effectus arrhæ dationis immediatus ratione negotii cui accessit est negotii illius probatio. Effectus mediatus vel consideratur pendente, vel eo non pendente. Longum sane esset de his omnibus agere. Videantur Authores, qui de arrhis disseruerunt, & præsertim. *Feltzius, Mader, Pestel, Reuter, & Christian. Thomasius.*

ASPERSORIUM.

Aspersorium cum aqua benedicta Episcopo acce- 1
denti ad Ecclesiam ministrari debet a prima Dignitate, vel digniore Canonico: Sac. Cong. Rit. *in Salmantina 16. Iulii 1605. in Sarzanen. 22. Mar. 1618. & in Bononien. 14. Februar. 1632.* Et hoc cum osculo manus; Cæremonial. Episcop. *lib.1. cap.15.* Gavant. *Manual. Episc. verb. Canonicorum munera erga Episcopum num.9.* Si vero Præbendæ sint distinctæ mini- 2
strandum est a primo Canonico Presbytero; Ead Sac. Congreg. Rit. *in Placentina 19. Maji 1607.*

Aspersorium aquæ benedictæ porrigendum est 3
Episcopo a Priore Ecclesiæ Collegiatæ, dum ibi accedit Episcopus, non autem a prima Dignitate, vel primo Canonico Ecclesiæ Cathedralis. Ead. Sacra Congreg. Rit. *in Camerinen. 15. Martii 1618.* * concordant quæ habet Card. Lambert. Benedict. XIV. *Instit. Eccles. 105. §.128.*

Episcopo extra suam Cathedralem in aliam Eccle- 4
siam sive Sæcularium, sive Regularium ingredienti Aspersorium porrigi debet per digniorem illius, ad quam Episcopus accedit, & nullo modo per Dignitates, aut Canonicos Cathedralis; Ead. Sacra Congreg.

greg. Rit. *in Bononien.* 14. *Februar.* 1632. *& in Rhegiensi* 8. *Februar.* 1648. *& in Ravennaten.* 21. *Martii* 1665. Vid verb. *Aqua benedicta num.* 12. *in fine*.

5 Si Episcopus venerit ad Ecclesiam, dum in Choro a Canonicis recitantur Horæ Canonicæ, saltem duo ex Canonicis tenentur a Choro discedere, & obviam ire porrigentes Aspersorium; Ead. Sac. Congreg. Rit. *in Lunen. Sarzanen.* 3. *Martii* 1633.

6 Si Suffraganeus de licentia Episcopi deferat Cappam, tenentur duo Canonici ire usque ad ostium Ecclesiæ, & Dignior porrigat ei Aspersorium, quo Suffraganeus se ipsum tantum aspergat, & pariter eum associare in reditu usque ad eumdem locum; Ead Sac. Cong. Rit. *6. Septembris* 1698.

7 Aspersorium non est porrigendum Archipresbytero a digniore Presbytero, neque alia obsequia ei sunt præstanda, quæ soli Episcopo a Canonicis præstantur; Ead. Sacra Congreg. Rit. *in Baren.* 4. *Julii* 1615.

8 Aquæ benedictæ Aspersio fieri debet singillatim quibuscumque Dignitatibus, & Canonicis incipiendo ab iis, qui in dextro cornu existunt, non vero unico ictu in circulum; Ead. Sacra Congreg. Rit. *in Perusina* 20. *Decembris* 1601.

9 Aspersio aquæ benedictæ in Dominicis diebus fieri debet per ipsum Celebrantem, etiamsi sit prima, vel alia Dignitas, non obstante contraria consuetudine, quæ potius corruptela, quam censuetudo dici debet, cum sit contra Rubricas Missalis Romani, & dispositionem Cæremonialis Episcoporum *lib.* 2. *c.* 30. quæ tollit omnem contrariam consuetudinem; Ead. Sacra Congreg. Rit. *in Perusina* 29. *Novembris* 1632.

10 Ad solum Parochum defuncti, etiam interveniente Capitulo Cathedralis, seu cujuscumque Collegiatæ, spectat aspergere aqua benedicta Cadaver, antequam levetur de domo, & ad eumdem pertinet intonare Antiphonam: *Si iniquitates Ead. Sac. Congr. Rit. in Aversana* 15. *Septembris* 1640. *in responsione ad tertium*, & *in Novarien.* 21. *Septemb.* 1651. Vid. verb. *Canonicus art.* 8. *n.* 5. 6. 7. 8. *&* 9. ubi multa ad rem.

11 Sic pariter ead. Sacra Rit. Congreg. *in Squilacen.* 18. *Novembris* 1606. censuit Curatos, in quorum Parochia defunctus obiit, & non Regulares, ad quorum Ecclesiam defunctus portatur, debere benedicere corpus defuncti. Ita refert Barbosa *de Offic. & potest. Parochi, cap.* 27. *num.* 67.

12 Aspersiones domorum in Sabbato Sancto Paschæ Resurrectionis spectant ad Parochos privative quoad alios Ecclesiæ Clericos. Sic post alios resolvit Barbos. *l. cit. c.* 12. *num.* 11. *&* 12. ubi refert Sacram Congreg. Concilii *sub. die* 23. *Novembris* 1616. decrevisse Regulares non posse in Sabbato Sancto benedicere domos.

13 Prælato Referendario, & Gubernatori Civitatis accedenti ad Ecclesiam datur acqua benedicta per contactum Aspersorii ab aliquo Ministro Cotta induto, non autem per traditionem Aspersorii, quo se ipsum signet, & alios per aspersionem, ut auditis partibus declaravit ead. Sacra Congreg. Rit. *in Æsina* 7. *Junii* 1704.

Additiones ex aliena manu.

14 Multa ad hanc materiam pertinentia vide apud Barbosam *in Summa Apostolic. decis. d. collect.* 39. *& collect.* 88. *num.* 29 *& collect.* 253. *num.* 3.

ASSASSINIUM, ASSASSINUS.

SUMMARIUM.

1 *Quinam sint Assassini proprie tales*, ad num. 5.
6 *Quinam improprie tales*, ad num. 15.
16 *Et quinam minime tales*, ad num. 20.
21 *Quid requiratur ad verum Assassinium constituendum*, ad num. 25.
26 *De Clericis Assassinis*, ad num. 29.
30 *Pœnæ, quas incurrunt veri Assassini*, ad n. 39.
40 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad num. 55.

Assassinium proprie dictum, est cum pro pecunia 1
aut alia re pretio æstimabili accepta, vel promissa
ac alterius mandato homo incautus occiditur. Unde 2
Assassini proprie dicti, sunt illi, qui pro pecunia, pretio, aut promissione occidunt homines incautos, vel occidere ipsos faciunt, & sic tam occidentes, quam mandantes occisionem, sunt vere Assassini. Colligitur *ex cap. Pro humani* 1. *de homicid. in* 6. & ibi Doctores communiter. Antequam tamen sequatur effe- 3
ctus, qui mandatum, & pecuniam dedit propter homicidium, gaudet Immunitate; Sac. Episcop. Congreg. *in una Sarzanen.* 21. *Februarii* 1620. Sicut etiam 4
ipsa Immunitate gaudet mandatarius, si non sit secuta mors, nec intentatum assassinium: Sac. Cong. Immunitatis *in Mediol.* 21. *Septemb.* 1633. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 161. *& in Meliten.* 21. *Novembris* 1690. *lib. decret. Martelli pag.* 686. ubi statuitur reum confugitum ad Ecclesiam, & ab ea extractum ob intentata assassinia, sed non secuta, gaudere Immunitate, & esse restituendum, proviso tamen, ne ex restitutione oriantur scandala. Sic etiam gaudet Immunitate tam 5
mandans quam mandatarius, si mandatum, & pecunia intervenerit ad solummodo vulnerandum, non autem ad occidendum, ut expresse decrevit Sac. Congreg. super Episcopis *in Neapolitana* 25. *Junii* 1601. per hæc verba: *Gaudet Ecclesiastica Immunitate qui mandat, & mandatum recipit, vel cooperatur propter pretium acceptum, vel promissum ad faciem ferro cuipiam deformandum, aut vulnerandum, quia tales improprie dicuntur Assassini.*

Assassini sunt, & privantur Immunitate Ecclesia- 6
stica, qui receptant, defendunt, vel occultant Assassinum, dummodo receptantes, defendentes, vel occultantes sint vere causa mortis illatæ per assassinium, & cognoscant Assassinum esse, cui auxilium præstent, & quatenus tali auxilium præstent, Farinac. *de homicid. quæst.* 123. *num.* 29. *& seq.* Guttierez *lib.* 3. *quæst.* 7. *num.* 53. Peregrinus *tract. de Immunit. Eccles. c.* 7. *num.* 336. Pignatell. *tom.* 9. *cons.* 43. *num.* 16. De receptatoribus, & occultatori- 7
bus est textus expressus *ib. cit. cap. Pro humani* 1. *de homic. in* 6. ibi *Aut eos receptaverint, seu occultaverint*, & tradunt Glossa *ibid. verb. receptaverint*; Hostiensis ibi *in princ. & num.* 15. & alii. Receptatores au- 8
tem sunt, qui scientes Assassinum, ad eum tuendum in Domum suscipiant *arg. l.* 1. *&* 2. *ff. de recept. leg. congruit, ff. de offic. Præsid.* Immo non in propriis 9
tan-

tantum Domibus, sed etiam in alienis, in quas susci-
pere possunt, receptantes, pœnæ huic fiunt obnoxii;
10 *arg. leg.1. §. Quod autem, ff. de serv. corrupt.* De de-
fensoribus patet etiam expresse *in cit. cap. Pro humani,
de homicid. in 6.* ibi: *Vel defenderit*, & firmant *ibidem*
Hostiens. *num.* 26. Joan. Monachus *num.9.* & alii.
11 De fautoribus docet Piazza *in epist. de delict. cap.* 19.
num. 24. Remig. *de immunit. fall.* 15. *num.9.* Guttie-
rez *dict. quæst.7. num.*53. Farinac. *de Carcer. qu.*28. Pe-
12 regr. *dict. cap.7. num.*35. & alii. De præstantibus au-
xilium tenent Probus, & Joannes Monachus *in d. cap.
Pro humani, de homic. num.1. litt. C.* ubi etiam ait,
quod prohibeatur auxilium omne, per quod insul-
tans efficitur audacior, & insultatus timidior. Quod
etiam tradit Bald. *in l. Non ideo minus col. ult. Cod de
accus.* & late Ancharan. *cons.* 276. Angel. *cons.* 14.
col.2. Paris. *cons.* 166. *num.1. lib.4.* & alii plurimi.
13 Assassini sunt testes, qui pro pecunia accepta per-
hibent falsum testimonium, ob quod innocens morte
14 punitur. Sicuti etiam sunt Assassini Judices, qui pe-
cunia, & pretio corrupti innocentes ad mortem da-
mnant; sic tenent Nicolius *part.1. l.1. tit.8. de his qui
sunt sui num.*32. amplia 3. *num.*4. Marius Italia *de Im-
mun. lib.1. cap.5. §.4. & 5. num.* 144. *& seq.* Cur-
tell. *lib.1. quæst.* 19. *num.* 14. *& seq.* Peregrin. *dict.
cap.7. num.* 42. Delbene *de Immun. cap.* 16. *dub.* 21.
sect.7. num.2. Pignatell. *loc. cit. num.* 40. Isti enim pu-
niuntur lege Cornelia de Sicariis, quæ punit omne
homicidium dolo illatum, si quis falsum testimo-
nium capitalis criminis dixerit, si quis cum esset in
Magistratu pecuniam accepit, ut capitalis criminis
reus fieret; *l.1. & 4. ff. ad Leg. Cornel. de Sicariis.*
Unde incurrunt Sicariorum crimen, & pœnam, at-
que adeo privationem Immunitatis Ecclesiasticæ, ut
videtur colligi ex *l. non solum §. Si mandato, ff. de
injur.* & ex dict. *cap. Pro humani, de homicid. in 6.*
ubi expresse tales delinquentes vocantur *Assassini*,
& in Constitutione Greg. XIV. incip. *Cum alias* di-
15 cuntur *Assassinii rei*. Sic etiam dicuntur Assassini, &
Immunitate carent pro pecunia occidentes, seu man-
dantes occidi quemlibet Infidelem v. g. Judæum, vel
Paganum in ditionibus Christianorum toleratum, ut
tenent Decian. *tract. crim. lib.6. c.* 28. *num.* 18. Fari-
nac. *in append. de Immun. lib.1. c.5. §.4. num.* 20. *&
seq.* Marius Italia *de Immun. lib.1. cap.5. §.4. n.*20.
Peregr. *de Immun. c. cap.* 7. *num.*29. Delbene *l. c. n.*2.
Bonac. *tom.2. disp.* 3. *q.7. punct.7. n.9.* Pignat. *l. c. n.*13.
& alii plurimi. Et ratio est, quia Fidelis, vel In-
fidelis se habet materialiter & per accidens ad crimen
assassinii, cum malitia, & quidditas formalis hujus
criminis in hoc consistat, quod quis pretio tempo-
rali vitam hominis perdat. Tum quia c. Const. Greg.
XIV. incip. *Cum alias* non distinguit inter illos Assas-
sinos, qui occidunt, vel occidi faciunt Fideles, vel
Infideles, a[illegible] intelligenda est de omnibus As-
sassinis ad[illegible] *in l.* [illegible]*e pretio, ff. de public. & l. Præ-
ses, ff. de off. Præsid.*
16 Assassinus tamen non dicitur, qui adversarium, cum
quo inimicitias gerebat, sociis pecunia conductis.
occidit, quia non occidit incautum; Farinac. *in ap-
pend. de Immun. cap.8. num.*232. Ambrosin. *de Immun.
cap.7. num.*10. Peregrin. *de Immun. cap.7. num.*45. &
17 alii. Sic etiam non est Assassinus, qui occidit com-
munem inimicum, etiamsi pecuniam ab altero ad hoc
acceperit, quia non occidit incautum, & qui pecu-
niam dedit, potius dicitur instigator, quam Assassinus;
Covarruvias *lib.2. variar. resolut. cap.*20. *num.9.* Fa-
rinac. *in append. de Immun. quæst.*8. *num.*132. Ambro-
sin. *dict. cap.7. num.*19. Delbene *loc. cit. sect.2. num.1.
& 2.* Gratian. *cons.* 53. *num.*45. *ac seq. lib.2.* Gabr.
cons. 170. *num.*13. *lib.1.* Bonacina *loc. cit. num.*18. Pi-
gnatell. *loc. cit. num.*15. Lezana, Diana, & alii plu-
rimi. Nec etiam dicitur assassinus, qui sine pretio, & 18
sine pretii promissione aliquem interficit, ut alteri
rem gratam faciat; Mascard. *de prob. tom.1. concl.*138.
num.2. Menoch. *de arbitr. lib.2. centuria* 4. *casu* 360.
*num.*42. Farinac. *loc. cit. num.*130. Ambrosin. *loc. cit.
num.*8. & alii passim. Nec etiam est Assassinus, qui 19
occidit aliquem ob solam spem obtinendi præmium.
aut ob solas preces, aut alios respectus: quia in as-
sassinio opus est, ut adsit pecunia, vel aliqua res pre-
tio æstimabilis data, vel promissa loco pecuniæ. Sic
Nicol. *loc. cit. num.* 32. *limit.4.* Diana *tom.1. num.1.
resolut.* 18. *& tom.* 4. *tract.* 1. *resolut.* 199. Farinac.
loc. cit. num. 129. & alii multi apud ipsum cum Bald.
Ambrosin. Peregrin. Pignatell. & aliis plurimis. Nec 20
etiam est Assassinus, qui alium occidit spe succeden-
di in bonis occisi, aut vincendæ litis, quia non ac-
cepta pecunia, nec habita promissione pecuniæ, ac
sine mandato occidit, uti requiritur ad verum assassi-
nium, *ex cap. Pro humani 1. de homicid. in 6.* & ex-
presse tenent Ambrosin. *loc. cit.* Peregrin. *loc. cit. n.*51.
& alii.

De primo ad ultimum ad hoc ut possit de facili co- 21
gnosci, an quis dicatur, & sit vere Assassinus, ac
privetur Immunitate Ecclesiastica, sciendum est,
quod quatuor principaliter requiruntur. Primo re- 22
quiritur, ut præcedat mandatum ad occidendum, textu
expresso *in cit. c. Pro humani 1. de homicid. in 6.* & ibi
Doctores communiter. Secundo requiritur, quod ad 23
occidendum mandatarius conducatur pretio certo so-
luto vel certe promisso, nec sufficit vaga, ac jactato-
ria promissio, ut si mandans homicidium dicat man-
datario se nunquam defuturum ipsius necessitatibus;
Bursat. *lib.1. cons.*20. *num.*4. Vulpell. *cons.* 143. Pi-
gnatell. cum multis aliis *loc. cit. num.* 32. & sic Sacra
Cong. Immun. *in Mediolan.* 21. *Septemb.* 1633. *lib.2.
decr. Paul. pag.*171. ubi decrevit, *quod non probata
conventione, aut solutione certi pretii, non probatur
qualitas assassinii, ideoque reus in Ecclesiam confugitus
gaudet Immunitate.* Tertio requiritur, ut promissio sit 24
expresse acceptata, alioquin nullam ponit obligatio-
nem, ac proinde non est pretio æstimabilis, nec
æquivalet pecuniæ; Bald. *consil.* 183. Decian. *lib.
9. cap.* 30. *num.* 17. Gratian. *Disceptat. forens. lib.4.
cap.*619. *num.6. & seq.* Farinac. *quæst.* 113. *num.* 147.
Boss. *de homicid. num.* 35. Gabriel. *de malefic. lib.7.
conclus. 1. n.*39. Pignatell. *loc. cit. nu.* 37. cum aliis, &
Grammat. *cons.* 11. *num.* 19. qui subdit non sufficere
promissionem esse postea executam, quia requiritur,
ut interveniat conventio, & contractus mutuæ vo-
luntatis inter mandantem, & mandatarium, ut col-
ligitur ex *cit. cap. Pro humani 1. de homic. in 6.* & ex
cit. Decreto Sac. Cong. Immunit. *in Mediolan.* & ex
alio ejusdem Congr. Decreto mox adducendo. Quar- 25
to requiritur, ut conventio, & pecunia data, vel
alterius rei æquivalentis promissio acceptata sit pro
ipsa occisione, non autem pro alia re, ut pro ex-

pensis itineris, vel pro occisore a morte eripiendo, vel pro simili: requiritur enim ad verum assassinium, & ad privationem Immunitatis, quod homicidium committatur cum pretio sanguinis convento; Bald. *cons.* 170. *num.* 21. & 23. Boss. *loc. cit. num.* 34. Farinac. *d. quæst.* 173. *num.* 158. & *in append. Immunitatis cap.* 8. *num.* 127 Ambrosin. *loc. cit. cap.* 7. *num.* 9. Pignatell. *loc. num.* 38. Lezana, Bonac. & alii passim, & expresse decrevit Sac. Congr. Immunitatis *in Assisien.* 26. *Maji* 1632. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 25. his verbis: *Committens homicidium absque pretio sanguinis convento gaudet Immunitate.*

26 Clerici diffidati Assassini excluduntur a privilegio Canonis contra percutientes eos, & sunt spoliati omni privilegio Clericali, & sine alia degradatione, cum sint ipso Jure degradati, possunt occidi, vel verberari sine Excommunicatione, vel alia pœna; Angelus *verb. Assassinus num.* 3. Sylvester *verb. Assassini qu.* 3. & 4. Jul. Clar. §. *final. qu.* 36. *num.* 30. Squillant. *de privileg. Cler. cap.* 6. *num* 12. Covarruvias *lib.* 2. *variar. cap.* 20. *num.* 10. & alii passim, & colligitur aperte *ex cap. Pro humani* 1. *de homicid.*

27 *in* 6. Cognitio tamen Assassinii commissi a Clericis non spectat ad Curiam Laicalem; Sac. Congr. Immunit. 26. *Martii* 1629. *lib.* 1. *decr. Paul. pag.* 131.

28 Nec Judex Laicus ullam habet Iurisdictionem in Clericos sub prætextu hujus criminis ante sententiam declaratoriam, quæ non a Sæculari, sed ab Ecclesiastico Judice fieri debet; Clemens VIII. Constit. 37. incip. *Æqua, & circumspecta*, edita pro Hierosolymitanis 18. *Decemb.* 1595. & Sac Cong. Episcop. *in*

29 *Capacen.* 14. *Februarii* 1601. Sic etiam cognitio criminis Assassinii confugitorum spectat ad Judicem Ecclesiasticum; Sac. Congr. Immunit. *in Amalphitana* 4. *Decemb.* 1626. *lib.* 2. *Paul. pag.* 16.

30 Assassini veri incurrunt varias pœnas. Primo in-

31 currunt Excommunicationem ipso facto, quæ tamen non est reservata, ut notat Glossa *in cap.* 1. *de homic.*

32 *in* 6. Farinacc. *q.* 123. & alii. Et hæc Excommunicatio incurritur, quamvis intendens occidere solum vulneret, & mors non sequatur, textu expresso *in cit. cap. Pro humani* 1. *de homicid. in* 6. ibi: *Quamquam mors ex hoc forsan non sequatur.* Secundo incurrunt

33 pœnam perduellionis, seu diffidationis perpetuæ a toto populo Christiano ipso facto in personam, & bona sua, ut tamquam publici hostes habeantur, itaut possint impune occidi, nedum per Judicem, sed etiam per quemcumque privatum, quia idem est bannire, & diffidare, quod statuere, & præcipere, ut impune possint occidi, ut *not. c. de accus. l. Reos.* Requi-

34 tur tamen prius sententia declaratoria assassinii probati; & dum textus *in d. cap. Pro humani*, dicit non requiri aliam sententiam, debet intelligi, quod non requiratur sententia, quæ det licentiam occidendi, & hujusmodi, quia sufficit quod declarentur Assassini, vel fautores; Sic Tabiena *verb. Assassinus num.* 2.

35 Angelus *eod. verb. n.* 4. Farinac. & alii. Tertio incurrunt pœnam depositionis, seu privationis omnis Dignitatis, Honoris, & Officii, ac Beneficii ipso facto *ex dict. cap. Pro humani.* Et hæc pœna respi-

36 cit tam Laicos, quam Clericos, dummodo prius præcedat Declaratoria assassinii commissi, ut docet Suarez. *disp.* 23. *sect.* 5. *num.* 47. *de Censur.* ac de com-

37 muni testatur Farinacc. *q.* 123. *num.* 17. immo tam mandans, quam mandatarius, & omnis cooperans, effectu secuto incurrunt Irregularitatem; Reginald. *lib.* 30. *num.* 123. Suarez. *de Censur. disp.* 44. *sect.* 3. *num.* 7. Adeout Episcopus non possit rehabilitare talem Irregularem ad retinendum Beneficium, quamvis simplex, & de Jurepatronatus suæ Familiæ, de quo servat. servand. sit privatus propter simile homicidium, ut censuit Sac. Cong. Concil. *in una Catacen.* 23. *Augusti* 1631. Quarto tam mandans, quam man- 38
datarius, & cooperantes privantur eo ipso Immunitate Ecclesiastica, ex Greg. XIV. Constit. incip. *Cum alias*, & Benedict. XIII. Const. incip. *Ex quo*, effectu tamen secuto, quia Assassini propter intentata, & non secuta assassinia gaudent immunitate, ex declarat. Sac. Cong. Immun. *in una Mediolanensi* 21. *Septembris* 1633. & *in una Meliten.* 21. *Novembris* 1690. Et hic nota quod aliæ pœnæ indictæ *in* 39
cit. cap. Pro humani 1. *de homicid. in* 6. incurruntur etiam effectu non secuto, ut expresse loquitur textus ibi: *Quamquam mors ex hoc forsan non sequatur*, & pœna privationis Immunitatis Ecclesiasticæ indicta in cit. Gregoriana *Cum alias* non incurritur nisi effectu secuto, ut expresse declaravit Sac. Cong. *In cit. Mediolan.* & *etiam in una Bononiensi* 10. *April.* 1628. & *in una Florentina* 10 *Julii* 1636.

Additiones ex aliena manu.

Assassinium de jure civili incognitum est; Jus Canonicum primo mentionem de eo habuit *in cap. Pro humani, de homicid. in* 6. 40

De Assassinii natalibus, & antiqua ratione, consule Bohemer. *in decretal. lib.* 5. *tit.* 12. §. 26. & *sequent.* Adde & Strikium *juridic. dissert. tom.* 6. *disp.* 16. *sect.* 2. *num.* 19. & *sequent.* 41

Ut assassinium commissum dicatur, tria & quidem 42
copulative a Doctoribus requiruntur. 1. Mandatum 43
ad occidendum. 2. Ut pecunia vel alia merces interveniat certa, data aut promissa. 3. Ut hujus præmii 44
dati intuitu, aut ejusdem saltem certa spe Assassinus mandatum det executioni, aut ad minimum deveniatur ad actum effectui proximum; Theodor. *in Colleg. criminal. disput.* 2. *th.* 4. *lit. B.*

Hinc sequitur 1. Quod assassinium non sit, si a 45
Mandante Mandatario data vel promissa sit pecunia 46
ad percutiendum, non ad occidendum 2. Quod ad 47
assassinium non inducat mutuum depositum commodatum; Confer Farinac. *lib.* 1. *consil.* 10. *fer. per tot.* Mascard. *de probat. lib.* 1. *cons.* 238. *n.* 11.

At sunt qui tenent, Assassinium committi, si Mandans promiserit, bona, & mala sua ei fore communia; tum si dixerit: Domus mea erit domus tua; Domus mea tibi semper erit aperta: Liberabo te a morte: Vide Sorg. *jurisprud. Forens. tom.* 9. *cap.* 3. *num.* 133. & Auctores ab eo cumulatos. 48

Crimen hoc tam atrox est, ut crimini lesæ majestatis comparetur; Farinac. *lib.* 1. *consil.* 4. *num.* 7. 49
item latrocinio. Multa quoque singularia habet, quæ 50
aliis criminibus non sunt annexa. 1. Quod in pro- 51
bando crimine illo, si agatur coram Judice Ecclesiastico, probabilia etiam sufficiunt argumenta, quum tamen alias in criminibus probationes luce meridiana clariores requirantur; secus si coram Sæculari. 2.
Quod Judex sine accusatione procedere valeat; quan- 52
do

do nimirum constat aliquo modo de qualitate assassi-
53 nii, nequaquam vero si dubitetur. 3. Quod reus confugiendo ad Ecclesiam non gaudeat ejus immunitate; aliaque plura de quibus omnino vide Farinac. *quæst.* 123. *inspect.* 3.

54 De mandante assassinium an gaudeat immunitate, & quid effectu non sequuto; vide contrarias inter se opiniones apud Sorg. *jurisprud. forens tom.* 9. *cap.* 5. *num* 149. *& seq.* ubi ait, quod ex concordia de anno 1741. inita S. Sedem inter & Regem utriusque Siciliæ in Regno Neapolitano Mandans non gaudet immunitate, etiam non sequuto effectu, *dummodo* (sunt verba concordiæ) *deventum fuerit ad actum proximum, hoc est ad insultum, ita ut intervenerit vulnus.*

55 De Clerico Assassino vide quæ copiosa habet Sorg. *jurisprud. forens tom.* 9. *cap.* 34. *n.* 10. 11. 12. 13. 26. *& plur. seq.*

Novæ aliæ Additiones ex aliena manu.

SUMMARIUM.

1 *Assassinium non latina sed Barbara vox est.*
2 *Unde vox hæc dicta ac derivata sit.*
3 *Dividitur Assassinium in verum & fictum. & utrumque explicatur.*
4 *Ecquenam est Causa efficiens assassinii.*
5 *Quid requiritur ut Crimen hoc comissum dicatur.*
6 *Causa impulsiva hujus criminis & quænam sit.*
7 *Finis hujus Criminis ecquis sit.*
8 *Assassinator dicitur qui homicidium alteri cum oblatione præmii mandat.*
9 *Assassinus vero qui mandatum hoc pacta mercede suscipit.*
10 *Propter defectum usus rationis Crimen hoc non committunt infantes.*
11 *Quid de impuberibus censendum sit.*
12 *Furiosus & mente captus excusantur ab hoc delicto.*
13 *De prodigo Quid dicendum sit.*
14 *Non solum masculi sed etiam Fœminæ rei hujus delicti esse possunt.*
15 *Ut pecunia seu merces interveniat forma hujus delicti efflagitat.*
16 *Nec refert an præmium magni aut parvi sit pretii.*
17 *Pariterque nec refert an præmium fuerit numeratum an solum promissum.*
18 *Is qui non data vel promissa pecunia solo animo lucrandi aliquem interficit Assassinus dici nequit.*
19 *Pœna hujus criminis in Jure Civil. determinata haud est eo quod hoc delictum in Jure Civili incognitum est.*
20 *De Jure Canonico ecquenam sit pœna hujus Criminis.*
21 *An licitum sit Assassinium inimici.*

1 (*) Assassinium vox latina haud est, sed barbara, ætate enim Romanorum & longo post tempore plane incognita fuit, dicta quippe, & deducta non ascindendo, quod videlicet animam a corpore scindat, ut aliqui existimarunt cum hæc derivatio omni homicidio conveniat, delictumque hoc non tam per ipsum actum homicidii, quam per conventionem de futura cæde perficiatur; sed ab Assassinis Asiæ quodam incolis, qui erant colluvies quædam gentis obscuræ, & perfidæ circa sexaginta millia virorum, qui in regione Essinorum decem omnino incolebant oppida circa Phæniciam. Hi maumetanis erroribus obcæcati sanctissimi omnium a Barbaris existimabantur, nec qua cæteri mortales bonorum cupiditate ducebantur, ipsi inter se maxime unanimes, nulla de imperio, magistratura ambitione inter eos existente, summus arbitriumque rerum, non nobilitati, sanguinique, sed quem optimum judicabant, eum sibi præficiebant, senioremque in Arsacidum vocitabant, ejusque jussu magnates Christianos, quos summo prosequebantur odio, eorum doctrinam edocti, ac tales proditorie se simulantes interimebant, etiamsi præsentissimum cernerent mortis periculum, & gravissimas sedaturos pœnas scirent. Nil quippe sanctius nilque gloriosus, quo et immortalitatem consequi possent judicarunt, quam pro Patria, Rege, & Domino suo, ac pro Religione, & secta cui adhærebant, ei infensos adeoque homines Christianos trucidare, eaque de causa mortem oppetere. *Petr. Theodoric. disput.* 7. *Colleg. crimin. th.* 4. *litt. A. Carpzov. tract. crimin. par.* 1. *quæst.* 19. *n.* 1.

Hos impios assassinorum mores, cum & Christiani, bannitos aliosve venalis animæ homines conducendo, & præmiis invitando imitari cæperint, tale delictum assassinium appellari consuevit. Ab hoc vocabulo descendit assassinator, qui videlicet dato, vel promisso prætio, alterum interfici jubet, Assassinus qui tale inhumanitatis officium, satis abominandum accepta, vel promissa pecunia in se suscipit. Ex hisce patet esse assassinium delictum, publicumque homicidium, cum præmii oblatione mandatur, & ab altero suscipitur. 2

Dividitur Assassinium in verum seu non interpretatum, & fictum interpretatum, seu improprium. Verum seu proprium est, cum infidelis homo videlicet extra pomæria Catholicæ Ecclesiæ constitutus ad occidendum hominem Christianum intuitu oblati præmii operam suam pollicetur, & de hoc vero Assassinio loquitur *Cap.* 1. *De homicid. in* 6. Improprium est, cum Christianus ad interficiendum hominem Christianum spe promissæ mercedis conduci se patitur. Et ad hanc Assassinii speciem dictum *cap* 1. per interpretationem extensivam a Doctoribus communiter est productum, cum par imo major ratio militet in Christiano, qui longe gravius peccat, quam infidelis, dum hominem Christianæ Religioni addictum, quemque in Christo fratrem agnoscere debet, sola spe lucri perimit. 3

Causa efficiens hujus criminis est malitiosa voluntas tum Assassinatoris, tum Assassinii tertium aliquem occidendi. Non itaque sufficit unius voluntas, & oblatio, sed alterius acceptatio, ut accedat necesse est; hæc si non interveniat, cum videlicet quis alteri pecuniam offert ad hoc ut inimicum suum e medio tollat; is vero pietatis, & honestatis memor in honestum hujusmodi officium in se suscipere recuset tunc assassinium contractum non est. Idem dicendum, si quis sine precedente consensu, mandato, aut oblatione præmii, sed complacendi studio alterius inimicum occideret, etiamsi forsan aliqua præmii vel lucri spes, non tamen in hoc Assassinii crimen incurrit. 4

Ut delictum hoc commissum proprie dicatur, adeoque ordinaria pœna possit coerceri, necesse est, ut 5

 scele-

sceleratissimum consilium exteriori aliquo signo proditum sit. Hinc sola cogitatio, qua quis sibi proposuit mandare aliquem occidi ad infligendam Assassinii pœnam non sufficit, adeout si quis cogitaverit de internecione inimici alteri demandanda, ejusque rei gratia mandatarium accersiri curaverit, nec tamen pœnitentia forsan ductus, aut aliquo alio obstaculo forsan impeditus animi sui sensus explicaverit, nec quidquam tale mandaverit, perfectum non censetur hoc delictum, proptereaque nullus pœnæ locus erit, cum mandatum in mera cogitatione steterit, cogitationis siquidem pœnam in foro fori, secus in foro poli nemo patitur l. 18. *ff. de pœn.*

Fluit ex dictis sponte sua quod sicut utriusque ad consciscendum scelus hoc necessaria est, ita & ab utroque videlicet non tantum a locatore, sed a Conductore, ut voluntas hæc declaretur necesse est; Assassinator enim licet suum impiæ mentis manifestaverit decretum, Assassinus quoque exinde cupiditate quadam ad perpetrandum hoc facinus, in mente sua alliciatur, metu tamen, pœnitentia, aut alia ratione impeditus, propositum hoc in mente retineat, ipse hujus delicti reus censeri non potest. Verbis vero id fiat, sive factis, sive quocumque alio signo nihil refert, v. g. si Assassinus pecuniam hac lege, ut interficiat Titium sibi oblatam acciperet, quin hoc ipso ejus voluntas ad hoc delictum necessaria satis videatur, declarare, nullus dubito, cum plus sit factis demonstrare, quam verbis dicere *l.* 18. §. 3. *ff. de Ædilit. Ædict.* et facta ad voluntatem declarandam plus ponderis habere dicuntur, quam verba *Thoming. decis.* 44.

6 Ad perficiendum hoc delictum sufficit voluntas dictis modis declarata, & conventio de tali homicidio committendo inita, etiamsi ejus executio nondum fuerit secuta *d. leg.* 1. *de homicid. in* 6.

7 Causa impulsiva quoad assassinatorem pro variis hominum voluntatibus varia esse potest. Eum enim ad hoc detestandum facinus impellit, vel aliqua capitalis inimicitia, & vindictæ cupiditas, vel ambitio, & ad sublimiora reipublicæ gubernandæ munera aspirandi libido, vel cupiditas potiendi bonis assassinandi, vel denique invidia, aut æmulatio ob præclara vel animi vel corporis vel fortunæ dona, quibus assassinandus forsan præ aliis dotatus est.

8 Hujus delicti finis respectu Assassinatoris est, ut is quem necatum cupit e medio tollatur. Respectu vero assassini est, ut hoc inito pacto pecuniam sibi acquirat, non curans sive per fas, sive per nefas idipsum fiat.

9 Assassinator dicitur qui homicidium alteri cum oblatione præmii mandat. Assassinus vero qui tale mandatum pacta mercede in se suscipit. Mandare autem homicidium cum oblatione pretii & mandatum suscipere, & exinde ad pœnam commeritam obligare possunt omnes, qui ex delictis aliis, præcipue vero ex homicidio doloso obligare possunt, quales sunt illi qui doli sunt capaces, rationis usu pollent, adeout illud quod agunt intelligant. Hinc

10 propter defectum usus rationis excluduntur infantes, nimirum qui septennio sunt minores.

11 Impuberes tamen pubertati, quæ in materia criminali in fæminis æque ac in masculis anno 14. expleto æstimatur, proximi, quia doli sunt capaces & delinquere, & delinquendo obligari possunt. Sicuti autem in aliis delictis, mitius cum iis agitur, ita in hoc crimine non ordinaria, sed extraordinaria a Judice determinanda afficiuntur pœna, nisi cum proxime accedunt ad pubertatem, & supina sit malitia quæ ætatis defectum suppleat, nec ulla correctionis spes adsit. Minores autem secundæ ætatis, qui pubertatem expleverunt, excusationem merentur nullam.

Quæ dicta sunt de infante, multo magis procedunt 12
in furioso, & mentecapto. Furioso in jure nostro æquiparantur Prodigi; Sed cum hæc comparatio manifeste restringatur ad actus administrationem bonorum, qui respiciunt, in quibus Prodigus sine Cura- 13
toris consensu non plus juris, nec majorem disponendi facultatem habet quam impubes ac furiosus; & proinde in delictis plane non excusat, nullum dubium, est quin prodigus data pecunia homicidam conducens pœna ordinaria sit afficiendus.

Hisce sepositis personis, reliqui omnes hujus atro- 14
cissimi criminis rei fieri possunt, cujuscumque sexus sint, etenim non solum masculi sed & fœminæ committentes hoc delictum ordinariam pœnam luere debent. Nihil etiam interest cujuscumque gradus vel dignitatis existat, qui alterum occidi mandat vel tale suscipit mandatum.

Ut pecunia seu merces interveniat forma hujus de- 15
licti efflagitat. Nec refert an præmium vel alia res al- 16
terius occidendi causa data magni aut parvi sit pretii sufficit enim si incertum quid sit promissum. Deni- 17
que nihil interest, sive jam realiter numerata fuerit pecunia sive solum promissa. Is vero, qui non data, 18
vel promissa pecunia sola spe futuræ successionis, vel animo lucrandi litem, quam cum occiso habet, aliquem interficit, Assassinus dici nequit.

Certa pœna hujus criminis determinata haud est 19
jure civili, quippe cui hoc delictum incognitum est In jure vero canonico ab Innocentio IV. Pontifice sancitum est, ut pessimi illi Capitum licitatores diffi- 20
dati sint in toto orbe Christiano, ita ut a quocumque privato impune, ubicumque reperiuntur occidi possunt *Cap.* 1. *de homicid. in* 6. *Paul. Merend. consil. Crimin. divers.* 88. *tom.* 2. *num.* 3. *Petr. Theodor. in Colleg. Crimin. disp.* 7. *thes.* 6. *litt. D.* Atque hæc diffidatio, sed & bona Assassinatoris afficit, ita ut illa cuilibet occupanti conceduntur, & a Fisco quoque apprehendi possent. Privatur etiam non acquisitis tantum bonis, sed & acquirendis; hæreditas enim si qua spes vel ex dispositione hominis, vel legis defertur, aufertur, & non quidem Fisco, sed proximioribus hæredibus offertur.

Præterea secundum hanc juris Canonici sanctio- 21
nem, spirituales quoque excomunicationis pœnas sentire debet, qui hoc crimine se adstringit. In odium quoque hujus atrocissimi sceleris constitutum est, ut assassinator omni honore, dignitate, atque officio exuatur, & in hasce pœnas reus assassinii incurrit ipso jure, ita ut non opus sit sententia condemnatoria, sed saltem declaratoria. Nec refert sive homicidium promissum fuerit sequutum sive non. De mandante Assassinium an gaudeat immunitate, vide contrarias inter se opiniones apud *Sorge Jurisprud. forens. tom.* 9. *cap.* 5. *n.* 13. *& seq.* De Clerico assassino copiose agit idem *Sorge d. tom.* 9. *cap.* 34. *num.* 10. *& plur. seq.*

De

De receptoribus Assassinatorum consule *Carpzov. tract. Crimin. par. 3. quaest. 13. num. 4. & seq.* Auxiliatores eadem poena sunt plectendi *Petr. Theodor. disput. 7. litt. D.*

Licet Pontifex in d. *Cap. 1. de homicid. in 6.* tantum de Assassinatore loquatur, & non de Assassino, communiter tamen Doctores ipsum etiam extendunt ad Assassinum *Carpzov.* tract. crimin. par. 2. quaest. 10. num. 1.

22 Queri solet an liceat Assassinium inimici. De hoc agit Grotius omnino videndus.

ASSECURATIO, ASSECURATOR.

1 Assecuratio est contractus, quo suscipitur in se periculum alicujus rei alienae pro pretio, vel in-
2 teresse accepto; *Est communis*. Licet enim possit aliquis etiam gratis assecurare, & suscipere in se periculum, quae erit quasi gratuita Donatio, communiter tamen fit pro pretio, sicut emptio, & venditio; qui enim pretio assecurat, videtur vendere suam obligationem, qua se obligat ad solvendam rei aestimationem, dato quod perierit, & alter hanc videtur emere; Sic Molina *disp. 507. num. 2.* Lessius *lib. 2. de justit. cap. 28. dubit. 4. num. 24.* Lugo *de justit. & jure tom. 2. disp. 31. sect. 7. num. 93.* & alii passim, & Rota *par. 2. decis. 988. num. 4.* ubi dicit quod *assecurare idem importat, ac se obligare, adeoque assecurans statim conveniri possit*, & expresse *part. 19. tom. 2.*
3 *decis. 447. num. 7.* Et hic contractus assecurationis est licitus, & non usurarius, si justum intercedat pretium pro ratione periculi, cum aliis conditionibus numero sequenti assignandis; Rota *part. 17. decis. 400. n. 1. & part. 19. tom. 1. decis 367. num. 89.* & Doctores communiter.

4 Conditiones ad justitiam hujus assecurationis contractus requisitae principaliter sunt; Prima, ut sit aequalitas inter pretium, quod assecuranti datur, & obligationem, quam in se suscipit secundum varias circumstantias temporum, locorum, & personarum, sicut enim in contractu emptionis, & venditionis debet servari aequalitas inter pretium, & rem venalem: ita in contractu assecurationis inter pretium, & il-
5 lam obligationem, quae alteri venditur. Et haec aequalitas consideranda est ex quantitate periculi tempore contractus, non autem ex rei eventu, juxta tamen communem hominum aestimationem, & praxim
6 cujusque Regionis, & Civitatis. Secunda conditio est, ut assecurator ab eo, qui petit assecurationem, moneatur de veris periculis, quibus subjacet res assecuranda, si aliqua adsint penitus incognita assecu-
7 ratori; sicuti venditor tenetur manifestare vitium, & defectum intrinsecum rei penitus incognitum emptori. Tertia conditio est, ut merces, quae assecurantur, revera existant; alias invalidus est assecurationis con-
8 tractus, cum non possint assecurari merces, quae non existunt. Quarta conditio est, ut merces assecuratae subsint revera, & expositae sint periculo, alias si assecurator sciret merces non amplius subesse periculo, ex quo jam pervenissent ad portum, vel terminum, non valeret contractus, & teneretur assecurator restituere omne pretium acceptum, cum periculum, pro quo datur pretium, non adesset; unde istis bene ponderatis.

Resolvitur; Primo quod si is qui assecurationem 9
petit, sciat merces jam periisse, vel esse in statu, in quo certissime perire debeant, non potest pretio promisso securitatem ab alio exigere, & si aliquid tali doloso contractu exegit, debet integre restituere; Sic communiter Doctores, & Rota *part. 2. dec. 88. num. 1. & part. 19. tom. 1. dec. 373. num. 31.* Si tamen tempore 10
assecurationis notitia depraedationis, vel deperditionis mercium haberi non potuit, licet de facto merces fuissent jam deperditae ante celebrationem contractus, in tali casu assecurator remanet obligatus, quia mens contrahentium juxta receptam praxim est, ut periculum intelligatur susceptum, etiam quoad praeteritum, si mercator ignorat merces esse deperditas. Ita Rebell. *de obbligat. justit. lib. 16. de contractu assecurationis qu. unica num. 7.* & alii cum Rota *part. 19. tom. 1. dict. dec. 373. num. 33. & 34. & part. 6. dec. 229. num. 17.* In hac tamen ultima *decis. num. 19.* dicit Rota *quod dum dicitur, quod assecurationis contractus potest fieri de re perempta, id intelligitur verum, quando adest pactum expressum, ut etiam jam perempta nave, assecurator teneatur de interitu.*

Secundo resolvitur, quod si quis non habeat mer- 11
ces in Mari, sed fingat eas habere, non est valida assecuratio; Doctores communiter, & Rota *part. 19. tom. 2. decis. 447. num. 4.* & assecurans, qui per fraudem, & dolum adductus est a Mercatore ad praestandam assecurationem mercium non existentium, potest sibi retinere pretium acceptum a Mercatore, quia nihil retinet invito Domino, cum quo quantum in se fuit, voluit justum assecurationis contractum inire; Tum quia sicut adductus per fraudem ad ludendum, potest lucrum in ludo acquisitum retinere, quamvis qui fraude utitur non possit aliquid lucrari, ita etiam assecurator; Bonacina *de Contract. lib. disp. 3. p. 9. punct. 3 num. 3. vers. respondeo affirmative*, & multi alii apud ipsum; Sabell. *summ. divers. tract. §. Assecuratio n. 5.* Sanctar. Lusitan. *tract. de assecurat. & Sponsion. par. 3 num. 10. & seq.*

Tertio resolvitur, quod assecurans, qui fingit se 12
habere bona, quae revera non habet, agit contractum invalidum assecurationis, & tenetur restituere pretium totum acceptum pro assecuratione, immo & damna Mercatori inde provenientia, quia illorum est causa injusta: Dolus enim dedit causam contractui, nec Mercator contractum assecurationis celebrasset, nec aliquod ei pretium pro assecuratione dedisset, si cognovisset assecuratorem non habere bona ad solvendum, mercibus pereuntibus; *Communis Doctorum*.

Quarto resolvitur, quod si assecurans sciat vel per 13
litteras Amicorum, vel alio modo merces jam esse in tuto, vel pervenisse navim ad portum, licet hoc ab aliis communiter ignoretur, non potest pretium sibi pro assecuratione pacisci; Cum periculum, pro quo datur pretium, non adsit, & per hoc si pretium receperit, tenetur illud integre restituere; immo & omnia damna Mercatori inde secuta ex ejus dolo resarcire, ut tenet *Communis*.

Si autem assecurator non sciat certo merces jam es- 14
se in tuto, sed solum sciat pericula magna ex parte

cessas-

cessasse, tunc potest aliquid accipere, & retinere pro quantitate decrementi, vel incrementi periculorum secundum prudentis viri judicium: Azorius *inst. Moral. part.*2. *l.*11. *cap.*18. *dub.*5. *& *9. Molina *disp.*. 507. *num.*3. Lessius, Lugo, & alii passim.

15 Sic etiam assecurator, qui ex Astrologia, aut ex alio capite cognoscit non futuram in mari tempestatem, aut ex litteris Amicorum scit mare esse securum & liberum a latronibus & piratis, non potest tantum accipere, quantum alter assecurator, qui hæc ignorat, sed solum potest accipere tantum pretii, quantum adhuc restat dubium periculi ratione cognitionis Astrologicæ sœpe sœpius nimis fallacis. Et ratio est, quia assecuratio est contractus sortis, quo periculo perdendi, & lucrandi quis se exponit, unde qui scit nullum, aut minus fore periculum, nulli, aut minori periculo se exponit, adeoque non potest tantum accipere, quantum alter assecurator, qui hæc ignorat, cum iste talia ignorans, contractum sortis cum Mercatore iniret cum æqualitate conditionis, quod est justum, & talia cognoscens iniret cum conditionis inæqualitate, quod est injustum; Sic Azorius *loc. cit.* Salonius, Lugo, Valentia, Toletus, Bonacina, & alii passim.

16 Assecuratio facta a periculo maris non extenditur ad alia pericula, & ideo satis erit, si merces salvæ pervenerint ad locum statutum, & conventum, quidquid postea de illis contingat; si vero non pervenerint, tunc tenetur assecurator; *l.* 1. *Cod. de naut. fœnore*; Rota *part.*6. *recent. dec.*24. *nu.*6. *& part.*12. *dec.* 157. *n.*26. *& seq.*

17 Si vero in contractu assecurationis, exceptio facta sit de uno tantum casu, tunc manifeste declarat omnes alios casus fuisse comprehensos; Rota *part.* 19. *tom.*1. *decis.* 58. *num.* 9. Sicuti omne periculum in se assumentes uno tantum excepto, in reliquis omnibus undequaque tenentur; Rota *part.* 16. *decis.* 420. *n.* 5.

18 Si mercium assecuratio facta fuerit super una, & certa determinata navi, & postea sine nova conventione merces deferantur super diversam, si fuerint deprædatæ, vel naufragio deperditæ, contra assecurantem agi non potest; Rota *part.* 7. *recent. decis.* 54. *num.* 18.

19 Assecurans merces, vel pecunias per loca periculosa vehendas, intelligitur in se suscipere periculum solius fortunæ non autem culpæ vehentis, aut alterius *l. Cum proponas*, ubi Bart. Bald. Castren. & alii & in *l. penul. Cod. de naut. fœnor.* Leonin. *cons.* 23. Paul. Christin. *decis. Belg.* 47. *num.* 5. *& 6. vol.* 3.

20 Assecurans navim, vel merces de uno loco ad alium, mercibus deperditis, vel deterioratis, tenetur resarcire damnum secundum æstimationem loci, ad quem erant deferendæ, & non simpliciter loci, a quo fuerunt levatæ, & sic habita etiam ratione lucri, quod assecuratus percepisset, salvis rebus in loco, ad quem deferebantur; Rota *part. 6. recent. decis.* 258. *per tot. & par.* 7. *decis.* 47. *per totum*.

21 Assecuratio navium, si sit facta in forma amplissima se obligando ad omne risicum, & periculum, per quod possit impediri transportatio ad locum conventum, nullum casum excludere videtur, adeoque assecurans non poterit se excusare, quod merces non sint deperditæ, sed alibi ex facto Principis asportatæ; Rota *par.* 6. *recent. decis.* 24. *per totum*.

Assecurator non potest consequi integrum pretium assecurationis, si naves totum iter non fecerint, ejusque integrale periculum non subierint; Rota *part.* 18. 22
tom. 2. *decis.* 448. *num.* 5. Immo pretium assecurationis præventive solutum restitui debet, retento aliquo si navis totum iter destinatum non fecerit, sed modicum; Rota *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 713. *num.* 1. *& 9.* Assecurationis enim causa unice consistit in periculo 23
itineris, quo cessante sine culpa partium, deficit assecuratio, itaut pretium correspectivum non debeatur, vel solutum restituatur: Rota *ib. num.* 3. *& 6.* competit tamen retentio medii scuti pro quolibet centenario tamquam pretium proportionatum pro modico periculo; Rota *ib. num.* 9.

Additiones ex aliena manu.

Vox assecurationis non uno sensu accipitur; nam 24
& dotis restituendæ securitatem ac indemnitatem *assecurationem* vocari tradit Anton. Fab. *in Cod. lib.* 5. *tit.* 7. *de fin.* 2. *& 3.* Salvum Conductum eodem voca- 25
bulo designat de Franch. *decis.*717. *& ibi Rovit. in Addit.* Quin voce ita usu recepta omnes securitates seu 26
cautiones veniunt. Hic vero pro negotio illo accipi- 27
tur, quo quis mercium alio transvehendarum periculum suscipit.

De definitione assecurationis non conveniunt inter 28
se Doctores. Non male ea definitur a Kurriche *in Diatrib. de Assecuratione in principio*: *Conventio qua quis periculum trajiciendarum, vel alio terra marique vehendarum mercium, vel etiam navis ipsiusmet, & indemnitatis eo nomine præstationem in se pro certo periculi pretio, sive præmio recipit.* Alia enim est assecuratio 29
terrestris, quæ fit ratione rerum & mercium, quæ per terram alio transvehuntur, licet rara; alia maritima, 30
quæ merces per mare venientes vel abeuntes concernit, eaque frequentissima. Vocabulum assecuratio- 31
nis Jurisconsultis incognitum fuisse inter omnes convenit. Sunt tamen qui autumant, plane ignotam haud 32
fuisse susceptionem periculi vel damni ex certa conventione; Innituntur hi Livio *lib.*3. *cap.*49 tum & maxime Suetonio *in Claudio c.* 18.

Utrum assecuratio contractus sit nominatus an in- 33
nominatus, magna quæstio est. Stypman. *de Jur. marit. p.* 4. *cap.*7. *a num.* 159. tenet, assecurationem esse contractum nominatum. Contra assecurationem contractum esse innominatum volunt Santern. *de Assecur. p.*1. *n.*7. Rutger. Ruland. *de commiss. p.*2. *lib.*3. *c.*15. *num.*5.

Effectus hujus quæstionis præcipue in eo secun- 34
dum mox allegatos aliosque Doctores consistit, an assecuratio admittat pœnitentiam nec ne, nam licita est in contractibus innominatis pœnitentia. Cæterum 35
quum moribus hodiernis ex quovis deliberato inito pacto detur actio, supervacanea est dicta quæstio, & absolute pronunciandum, in assecuratione locum non esse pœnitentiæ, sive nominatus, sive innominatus contractus ea dijudicetur. Confer Struv. *S. J. C. ex* 25. *th.* 48. *ibiq.* in addit. Muller. & omnium optime Strych. *jurid. dissert. tom.*12. *disp.* 16. *cap.* 3. *num.* 12. *& duod. seq.* Ex quo sequitur, quod etiam nondum 36
soluto pretio Assecurator teneatur de periculo; Strych *jur. diss. t.*9. *disp.*17. *part.*1. *c.*4. *§.*7. Ad amputandas 37
vero controversias præstat vel facultati pœnitendi expresse

presse renunciare, vel præmium assecuranti mox dare.

38 Quid nomine periculi in hoc contractu veniat cum primis videndum. Periculum, quo existente committitur assecuratio est, ut recte ait Henricus de Cocceji ad Grot. *de jur. bell. & pac. l. 2. c. 12. §. 23.* casus fortuitus incertus, quo extrinsecus damnum mercibus accidit, quale est quod a tempestatibus, piratis, in-

39 cendiis, scopulis &c. metitur. Nec soliti tantum sed & insoliti omnino continentur, licet dissentiat Mar-

40 quard. *de Mercat. lib. 2. cap. 13. num. 66.* Hinc primo recte videtur sentire Savary in suo *Perfecto negotiatore, judicio 60.* quod etiam periculum susceptum sit *sans aucune exception & reserve quelconque*: nihilo tamen secius *l' Assureur* (sunt ejus verba (*n' est point tenu de la baratterie du Patron, ni obligè d' indemniser l' assurè du vol qu' a fait le Maitre du Navire des Marchandises assurèes. La raison est, que baratterie du Patron ne peut passer pour cas fortuit qu' à l' egard du Bourgeois du Navire*: quidquid in contrarium moliatur Kurricke in allegata *diatriba de Assecuratione sub initium*.

41 Secundo nec periculi nomine venit quod intrinsecus ex ipsa mercium conditione naturæ vitio accidit. *Neque enim* (opportune Henric. de Cocceji ubi supra) *damno sunt quæ aliunde mercibus allata, sed ex ipsis nata sunt, nec pericula itinerum, sed vitia mercium. Quin hi casus nec in se semper incerti sunt, sed fere a Peritis prospici possunt, alios etsi lateant. Immo causa horum casuum in ipsis mercibus jam tum & quasi ab initio*

42 *extitit*. Quinimmo *laudatus Auctor* tenet, non valere pactum assecurationi adjectum, ut præstentur hi quoque casus intrinseci, idque quia contractus hic, qui ratione tantum periculi illius incerti, & futurorum eventuum permittitur, hoc pacto usurarius evaderet.

43 Tertio nec valet assecuratio, quæ concepta est in præteritum vel præsens, puta si Navis in itinere perierit, dabo, quum periculum non amplius sit rei jam præteritæ, nec casus, aut eventus nisi in futurum; Confer Mastrill. *dec. 184. num. 56. & plur. seq.*

44 Idque sive ignota, sive & multo quidem magis

45 nota fuerit res illa præterita. Num autem data ignorantia rei præteritæ conventio hæc, si valere nequeat uti assecuratio, saltem valere possit uti sponsio, vel alius contractus innominatus, consule Henric. de Cocceji loco mox allegato.

46 De periculo etiam illud discutiendum est, utrum duret de portu in portum, an de litore in litus. Nisi autem contrarium expresse conventum sit, vel moribus earum gentium obtineat, periculum de portu in

47 portum durat. Quo fit, ut si forte vis maris aut Piratarum in ipsum portum effundatur, damnumque dederit, tenebitur Assecurator, licet Nauta nondum e portu solverit, non item si merces, quum immitti in navim deberent, in littore positæ sunt, atque a mari haustæ, vel a Piratis raptæ; Adi Henricum de Cocceji *ibid.*

48 De præmio nihil certi definiri potest, sed uti navigatio longinqua vel brevis, & loca pluribus periculis obnoxia sunt, ita hoc præmium extenditur vel remittitur; Stypmann. *de jur. marit. part. 4. cap. 7.*

49 *num. 354. & plur. sequent.* Henric. de Cocceji loco toties citato, ubi & de conditionibus, quæ præmio adjici possunt, illudque vel augent vel minuunt, differit.

50 In computando damno cujus loci & temporis æstimatio inspicienda sit, non incongrue hic quæritur. Juxta autem naturam contractus nullius certi loci, vel temporis æstimatio spectanda est, sed quanti merces emptæ fuere. Id enim ex natura assecurationis agitur, ut indemnis servetur Assecuratus; nequaquam vero ut lucrum capiat; Henricus de Cocceji in dicta *disput. de Assecuratione §. 49.* Aliud vero contrahentes convenire possunt, quod exemplis illustrat Samuel de Cocceji ad Grotium *de Jur. Belli & Pacis lib. 2. cap. 22. §. 23.* Omittendum vero haud est, quod 52
statutum illud Genuense, ut medietate itineris pretia distinguantur, & loci unde solvitur pretium spectetur, si medium iter nondum emensa navis fuerit, alias autem ejus loci in quem iter dirigitur, communiter receptum est; Coren. *rer. judicat. observ. 41. in not. ad num. 4.*

Formulas hujus contractus exhibent Scaccia *de commerc. §. 1. quæst. 1. num. 141.* Marquard. *lib. 12. c. 14. num. 68.* aliique. 53

De actione competente Assecurato ad obtinendum valorem mercium, & Assecuratori ad habendum præmium, tum de tempore quo ab utroque sua actio institui potest, plene Stypmann. *de Jure marit. part. 4. cap. 7. a num. 425. ad plur. sequent.* Idem quoque Auctor eodem loco disputat & de exceptionibus, quæ utrique, tam Assecurato quam Assecuranti competunt. 54 55

Quoniam in antiquis legibus circa materiam assecurationis nihil speciatim dispositum, quæri solet, ex quibus legibus de ea judicandum; Kuricke *in diatriba de Assecuratione, &* Strykius *juridic. dissert. tom. 12. sect. 3. cap. 5. §. 30.* ajunt, recurri ut plurimum ad consuetudines Bursæ Antuerpiensis, vel etiam Amstelodamensis, ordinationesque illas, quas Philippus II. Hispaniarum Rex suis maritimis Ordinationibus adnexit, & Amstelodamensium ad hoc condita plebiscita nisi quæ Civitas suas leges vel consuetudines habeat. Quod ait Auctor *num. 15.* de Astrologia, meræ nugæ sunt, ideoque corruunt consectaria proposita. 56 57

Cæterum qui plenius instrui cupit de hoc assecurationis contractu, legat quas de eo evulgarunt dissertationes Hertius, Kuricke, & qui primo loco nominandus erat Henricus de Cocceji, tum adeat Marquard. *de Jure Mercatur. tom. 2. lit. R. & S.* Stypmann. *de jure maritim. par. 4. cap. 7.* la Placette *de Restitutione lib. 4. cap. 7.* aliosque. 58

Novæ aliæ Additiones ex aliena manu.

SUMMARIUM.

1 *Definitur assecuratio.*
2 *Duplex est assecuratio alia terrestris quæ fit ratione rerum & mercium quæ per terram alio transvehuntur licet rara alia marittima qua merces per mare venientes vel abeuntes concernit & hæc frequentissimæ.*
3 *Romanis incognita fuit assecuratio.*
4 *In Italia primo assecuratio invaluit.*
5 *Assecuratio an sit contractus nominatus, an innominatus & ecquinam sit effectus hujus differentiæ.*
6 *Contractus est assecuratio de iis qui aliam continent.*
7 *Pretium periculi crescit in assecuratione & decrescit in nautico fœnore.*
8 *Si incertæ rei existentiæ innititur hic contractus, & aliæ*

alea est ipsius fundamentum, quid juris hoc in casu.

9 *An merces assecuratoris detrimento pereant si est una navi in aliam fuerint translatæ.*

10 *Ab Assecuratore indemnitas præstanda ex earum quæ periculi avertendi causa amittuntur.*

11 *Illustratur res hæc exemplis.*

1 ASsecuratio conventio est qua quis periculum trajiciendarum vel alio terra marique vehendarum mercium, vel etiam navis ipsiusmet, & indemnitatis eo nomine præstationem in se pro certo periculi pre-
2 tio sive præmio recipit. Duplex porro est assecuratio, alia terrestris quæ fit ratione rerum, & mercium, quæ per terram alio transvehuntur, licet rara, alia maritima qua merces per mare venientes vel abeuntes concernit & hæc frequentissima.

3 Romanis penitus incognita fuit assecuratio, licet aliqui ejus exemplum apud Livium invenire sibi suadent cum ait *lib.23. cap.49. ut quæ in naves imposuissent ab hostium tempestatisque vi publico periculo essent*, ibi enim licet Respublica rerum ad Hispaniensem exercitum vehendarum periculum in se susciperet, & earum securitatem promitteret, nihilominus ea in conventione multa deficiunt quibus ab hodierna assecuratione distat quamplurimum, ac multominus ex *Svetonii loco in Claud. cap.16.* illud colligimus ubi Claudius Imperator præmium ex hyberni commeatu securitatem vectoribus promittebat navigationem & ita commercium promoturus.

4 In Italia assecurationem primo invaluisse res certa est, sed non antea initium IV. sæculi cum prima Capitula a Florentinis composita inveniantur an. 1529. ut constat ex contractu Juliani Silvestri Florentini Notarii, quem refert *Targa de jur. maritim.*

5 Utrum assecuratio contractus sit nominatus an innominatus; magna inter Scriptores juris maritimi quæstio est. Hujus quæstionis effectus in hoc præcipue consistit an assecuratio admittat pœnitentiam nec ne, quippe quia in innominatis pœnitentia licita est. Sed quum hodiernis moribus ex quolibet pacto detur actio, quæstio hæc supervacanea est, & absolute pronuntiandum, locum pœnitentiæ in assecuratione neutiquam esse, sive assecuratio nominatus, sive innominatus contractus dijudicetur. *Strych. juridic. dissert. tom.12. disput. 16. cap.3. n.12. & duob. sequen.* Sequitur hinc quod nondum soluto pretio teneatur assecurator de periculo, modo laudatus *Strychius juridic. dissert. tom. 9. disp.7. part.1. c.4. §. 7.*

6 Assecurationem pactum esse in genere dicimus, & remittimus ad eos contractus qui *aleam* contineant, veluti qui in certa rei existentia omnino consistit. Ea enim est illius natura, ut quis periculum rem nempe probabilem cum præmio illius permutat, quod sane pactum jure naturæ licitum est, cum rei probabiliter exituræ nomine quidquid veniat æstimabile, ac rei certæ quodammodo æquiparetur, probabilitates enim ad calculum redigi possunt, ac veluti aliquod ens reale habentur. Sed statur pretio rerum, cum æqualitas servari in contractibus debeat, tunc assecuratores, & assicuratos æqualiter convenisse dixeris, si futuri periculi probabilitas sit ad ejus improbabilitatem, ut præmium periculi ad valorem rei probabiliter perituræ, eamdemque inversa methodo proportionem invenias, adjicias tamen aliquid oportet pro assecuratoris mercede, quam homines in agendis negotiis operæ, & industriæ præmium merito percipiunt.

Hinc pretium periculi crescit in assecuratione, & 7
decrescit ut in nautico fœnore, prout periculum majus, minusve percipitur, veluti si navigatio hyberno fiat tempore, aut si iter longum, mare scopulis infestum, contrariisque ventis agitatum, prædonum aut piratarum incursu, aliisque periculis metuendum debeat navigari, uno verbo si rei naturam spectes, eo usque per seriem quamdam arithmeticam pervenire potest periculi metus, ut illius pretium commercium cui rerum assecuratarum æstimationem æquiparet, quod tunc fiet, cum probabilitates eas amittendi, & illius servandi ejusdem mensuræ, & ponderis esse cognoscamus. Periculi nomine hic loci ea omnia discrimina intelligimus, quæ fortunæ tribuenda sunt, & quorum causa res assicuratæ cur pereunt, cur deteriores fiant.

Si incertæ rei existentiæ innititur hic contractus, & 8
alea est ipsius fundamentum, ac justitiæ mensura, injuria aget Assecurator, si merces jam salvas esse noverit, aut aliter periisse certo sciat, proindeque nullus erit contractus, cum incertus rei eventus in quo peculiariter sita est illius substantia omnino deficiat. Dubitatum vero fuit an licet res salvæ, aut perditæ fuerint & id neutri contrahentium innotescat contractus valeat, & vicissim obligationes vindicari possint, ubi distinguendum esse videtur, utrum assecuratio de futura navis fortuna contracta sit, aut elapsum jam tempus respiciat, veluti si ita convenitur, Contrahens, ut in eventum boni aut mali nuntii alter indemnitatem præstet, aut præmium consequatur. Primo casu assecuratio est irrita, cum rei futuræ existentiam in contractum deduxerint contrahentes: secundo vero licitum est pactum, & ut ceteræ voluntariæ sponsiones naturali lege non adversatur.

Quæ hactenus exposuimus contractus naturam, æquitatem, & substantiam constituunt. Ex hisce vero jura, & obligationes quæ ex naufragio ortum ducunt facile deducuntur. Cum enim in miserrimo illo infortunio conditio adimpleatur sub qua assecurator pollicitus est præstare damnum, obligatio perficitur, & assecurato contra eum actio competit ad æstimationem rerum quæ perierunt, & quarum indemnitati subscripsit Assecurator. Excipe tamen casum ubi non vi majori & fortunæ sed dolo potius, fraudi, aut culpæ nautarum vel domini mercium accepta sit earum amissio cum maris pericula, & casus fortuitos, non eorum imperitiam, & negligentiam, sive dolum in se susceperit Assecurator, tunc enim ejusmodi calamitatis auctores rerum æstimatione tenentur ex universalis justitiæ regula, qua cautum est, ut qui causam damni dedit, & ipse ad ejusdem damni refectionem obligetur. Dolus ex culpa hic loci intervenire dicitur, puta si Navarchus rectum iter lucri causa negligat, ac devium, & longiorem cursum; si neglecto aeris cælique favore, ac interposita mora ad aliud tempus valde incomodum & inconsulto assecuratore navigationem differat, si mare scopulis, & tempestatibus celebre conventionis placita naviget, uno verbo si quid ob negligentiam, inscitiam, aut fraudem commiserit, cui naufragium potissimum acce-

acceptum referendum sit ab indemnitate præstanda liberatur.

9 Quæri solet an merces Assecuratoris detrimento pereant si ex una navi in aliam fuerint translatæ, quæ exinde suborta tempestate periit. Negat *Stymanus c. num.* 290. At juxta legem naturalis æquitatis contrarium deduci posse videtur, si illud majori mercium securitati expedire visum fuerit, veluti si merces ex veteri, & minus instructa navi in novam firmisque instrumentis munitam conjiciantur, quæ melius navigationi inservire videatur, dummodo diutius non immoretur, quam necessitas postulet. Unde enim Magister Navis negotium assecurantis gesserat, cui & ipsum assensum præbiturum fuisse merito præsumi potest. Improbandum tamen non est pro majori commercii facilitate, fraudibusque tollendis ut instrumenti verba rigido observentur, & ex iis juris, & injuriæ regulæ deducantur.

10 Facile ex iis, quæ dicta a nobis hactenus sunt colligitur ab Assecuratore indemnitatem præstandam esse earum rerum, quæ periculi avertendi causa amittantur. Hinc jactus qui a Jureconsulto merito propter casu, & perditioni æquiparatur Assecuratoris detrimento fit, si tamen excipiatur casus ubi culpæ, aut dolo alicujus imputetur, casus enim fortuitus & inevitabilis in contractum deducitur. Quantum vero ex contributione, & Avaria Dominus recuperat, tantum rerum æstimationi detrahitur, & Assecuratoris beneficio computatur, alioquin Assecuratus locupletaretur cum aliena jactura, quod fas non est. Illud autem animadvertendum est, veram non apparentem indemnitatem præstare Assecuratorem, ita ut si merces vel nullæ sint, vel non tantum æstimabiles quanti earum Dominus affirmavit, vitietur contractus, & quod revera detrimentum passus est assecuratus ab Assecuratore præstandum sit.

11 Qui plura de hac Assecurationis materia desiderat adeat *Stygmanum Kurichium Locennium & Librum cui titulus* est *Code de l' humanite tom.* 1. *verb. Assecurance*.

ASSISTENTIA, ASSISTERE.

---

1 Assistentia Episcopo facienda est juxta Cæremoniale; Sacra Congreg. Rit. *in Legionen* 2. *Ju-*
2 *nii* 1601. Assistentia cum Pluviali Episcopo celebranti facienda est a prima Dignitate, vel a primo Canonico in Ordine Presbyterali constituto, quocumque nomine appelletur, sive Archidiaconus, sive Archipresbyter, sive Decanus; Sac. Rit. Congreg. *in Reatina* 10. *Januarii* 1609. *& in Vercerlensi* 7. *Augusti* 1610.
3 Et quamvis prima Dignitas sit unica, tenetur ad præstandam hanc Episcopo assistentiam, & recusans potest cogi pœnis, & Censuris Ecclesiasticis; eadem Sac. Congr. *in dicta Reatina* 10. *Januarii* 1609. *& in Calaguritana* 12. *Decemb.* 1620. Et dum est in assistentia
4 apud Episcopum, intelligitur præsens in Choro, tam in Ecclesia Cathedrali, quam in alia Ecclesia, eadem Sac. Congr. *in Camerinensi* 15. *Martii* 1608. Assisten-
5 tia duorum Canonicorum semper convenit Episcopo, sive celebret, sive divinis Officiis assistat; Ead. Sac. Congr. *in Granatensi* 10. *Maii* 1608. maxime quando est paratus, ut *in Saonen.* 21. *Augusti* 1604. *& in Æsina* 30. *Augusti* 1602. Et hoc intelligitur de Episcopo loci Ordinario tantummodo, ut *in Cæsaraugustana* 9. *Maii* 1606. Et hæc assistentia duorum Canonico- 6
rum hinc inde facienda est a Canonicis Præbendæ Diaconalis; Illis deficientibus, a Canonicis Præben- 7
dæ Subdiaconalis; & etiam illis deficientibus, ab ultimis Canonicis Presbyteris; Ead. Sac. Congr. *in Saonen.* 17. *Julii* 1606. Assistentia, quæ fit ad Missam, & 8
Vesperas, facienda est cum Pluviali; Ead. Congr. 3. *Augusti* 1602.

Assistentes Episcopo Diaconi, & Subdiaconi omni- 9
bus aliis præferuntur; Sacr. Congr. Rit. *in Caputaquen.* 18. *Maii* 1608. Unde Assistentes licet minus di- 10
gni ratione assistentiæ inter Dignitates thurificantur, & accipiunt pacem: Ead. Sac. Congr. *in Cremensi* 28. *Septemb.* 1602. *& in Nolana* 22. *Maii* 1603. *& in Bracharensi* 19. *Junii* 1609. Immo Canonici parati assi- 11
stentes Episcopo præcedant Vicarium Generalem, & sunt ante ipsum thurificandi; Ead Sac. Congreg. 6. *Martii* 1610. Et sic post Episcopum, etiam ante 12
Magistratum, quamvis sit de Majoribus; Ead Sacra Congreg. *in Patav.* 12. *Martii* 1602. Assistentes Ca- 13
nonici supervenientibus Dignitatibus, vel Canonicis dignioribus, debent discedere, & locum assistentiæ digniorem cedere dignioribus, secundum consuetudinem, & usum Capellæ Papalis; Ead Sacra Cong. *in Asten.* 18. *Novembris* 1606. *& in Ferrarien.* 20. *Junii* 1609. Assistentes Dignitates, & Canonici, vel 14
aliquo modo Episcopo solemniter celebranti inservientes, nullo modo tenentur genuflectere; Ead. Sac. Cong. *in Monopolitana* 15. *Decembr.* 1632. Canonici 15
duo assistentes Episcopo debent eligi ex numero Diaconorum, quando Præbendæ sunt distinctæ; Ead. Sacra Congreg. *in Nolana* 14. *Maii* 1603. Assistens 16
Presbyter, sive Dignitas sit, sive Canonicus, & non Diaconus Evangelii debet Episcopum thurificare; Ead. Sac. Congreg. *in Placentina* 19. *Maii* 1607. Non 17
convenit, ut Episcopus in Vesperis decantandis per aliquam ex Dignitatibus Cathedralis stante penuria Sacerdotum, admittat pro assistentibus cum Pluvialibus Clericos in minoribus constitutos, etiam in solemnioribus Festivitatibus; Ead. Sac. Congreg. *in Casertana* 18. *Sept.* 1632.

Assistere tenentur Episcopo celebranti Decanus, seu 18
prima Dignitas, & duæ aliæ Dignitates, vel Canonici præter Diaconum, & Subdiaconum Ministros, qui cantant Evangelium, & Epistolam, & sic assistere debent digniores & honoratiores; Sac. Congreg. Rit. *in Calaguritana* 1. *Julii.* 1601. & postea *in Jacensi* 1609. *& in Reatina* 10. *Januarii* 1609. *& in Vercellensi* 7. *Augusti* 1610. Canonici tenentur Episcopo as- 19
sistere non modo in Cathedrali, verum etiam in quibuscumque Civitatis Ecclesiis, ad quas ad publicas vel solemnes Episcopales functiones exercendas Episcopum ire contigerit; Ead. Sac. Cong. *in Typhernacen.* 5. *Julii* 1603. *in Salamantina* 10. *Januarii* 1604. *in Granaten.* 9. *Maii* 1606. *& in Elboren.* 7. *Julii* 1612. Dummodo tamen in Cathedrali numerus sufficiens 20
Canonicorum, & ministrorum remaneat, & officium, ac servitium Chori non deseratur: Ead Sac. Congreg. *in Lamacen.* 17. *Martii* 1607. *& in dict. Elboren.* 7. *Julii* 1612. Secus si ad private celebrandum accesse- 21
rit

rit ad alias Ecclesias, quia tunc Canonici cogi non poterunt ei assistere; Ead. Sac. Cong. *in dict. Ty-*
22 *phernacen.* 5. *Julii* 1603. Immo Episcopo Missam private celebranti, neque in Cathedrali tenentur Canonici assistere, ut resolutum ait Scipio de Rubeis *verb. Assistentia num.* 4. & Machado *lib.* 4. *part.* 5. *tract.* 2. *num.* 3. *in fin.* & quatenus Episcopo in his Missis privatis inserviant, non gaudent distributionibus, ut
23 censuit Sac. Cong. Concilii 17. *Martii* 1619. Nisi tamen ex consuetudine Ecclesiæ assistere tenerentur, quia talis consuetudo esset observanda, & Canonici assistentes non ammitterent distributiones quotidianas, ut censuit Sac Congr. Rit. *in Lamacensi* 25. *A-*
24 *prilis* 1608. Ad Dignitates,& Canonicos Cathedralis si adsint, pertinet, assistere Episcopo Pontificaliter celebranti, etiam in Ecclesia Collegiata, vel Parochiali, non autem ad Canonicos Collegiatæ, vel Presbyteros Parochialium, etiamsi numerus alioquin sufficiens sit Presbyterorum; Sacra Rituum Cong. *in Calaguritana* 1. *Julii* 1601. *& in Bononien.* 20. *Aprilis* 1602. *& in Brundusina* 15. *Julii* 1617. *& in Iser-*
25 *nien.* 2. *Augusti* 1631. Quod etiam procedit, quando Episcopus celebrat, aut Missæ, aut Vesperis solemnibus, quacumque ex causa, interest in Ecclesiis exemptis, & Sedi Apostolicæ immediate subiectis, intra fines tamen suæ Diœcesis existentibus; Sac. Rit. Cong. *in Alexandrina S. Petri in Borgolio* 7. *Februar.* 1604. Secus autem respondit eadem Sac. Rit. Cong. *in Camerinen.* 3. *August.* 1726. apud Pitonium *p.* 4. *disceptat.* 149. ubi ex multis probat talem assistentiam præstandam esse Episcopo a Canonicis Cathedralis solum quando capitulariter interveniunt, non autem quando ut singuli; Vide Pitonium *l. c.* ubi ex Rota, Pignatell. Card. de Luca, & pluribus aliis multa habet ad rem.
26 Canonici, qui assistunt Episcopo cum Cappa non tenentur ei ponere, & deponere Birretum, sicut ei tenentur ponere, & deponere Mitram; Sac. Rit. Cong. *in Saonen.* 21. *Augusti* 1604. *& in Lauden.* 4. *April.* 1620. ubi pro parte Capituli Cathedralis petitum fuit a S. Rit. Cong. declarari, *An in Provincia Mediolanen. sit laudabilis ea consuetudo, ut Episcopo cum Cappa sedenti ad sedem suam caput operiatur, & cooperiatur ab altero ex Diaconis assistentibus & eo casu ad quem spectabit*: Sacror. Rit. Cong. *audita relatione Eminentissimi Cardinalis Bellarmini, respondit, Birretum debere Episcopum sibi de per se extrahere*; *Et in Thelesina* ubi petitum fuit a Sacrorum Rituum Congregatione responderi, *An Episcopo assistenti Divinis Officiis cum Cappa Canonici debeant deponere & ponere Birretum in capite Episcopi, & an isto casu debeatur assistentia Canonicorum?* Ead. Sacra Congreg. *sub die* 22. *Decemb.* 1629. *respondit nihil deberi de prædictis Episcopo*; Et eadem Sac. Congreg. *in Isernien.* 21. *Augusti* 1632. censuit *neque Dignitates neque Canonicos assistentes Episcopo teneri caput Episcopo tegere, & detegere, quando assistit Divinis cum*
27 *Cappa, & Birreto*. Canonici duo Diaconi assistentes, & non Presbyter assistens, debent elevare fimbrias Pluvialis hinc inde, dum Episcopus progreditur, & thurificat Altare; Sac. Rit. Congreg. *in Pla-*
28 *centina* 19. *Maii* 1607. *in respons. ad* 7. Canonici assistere debent Episcopo, quando facit Ordinationes, tam si faciat cum Missa solemni, quam si faciat cum Missa privata; Eadem Sacra Congreg. *in dict. Placentina in respons. ad* 2. *dub.* Diaconi assistentes non te- 29
nentur, immo non debent inservire Archiepiscopo de Bugia, seu candela, sed ea administranda est per Capellanum. Et non possunt cogi Canonici ad inser- 30
viendum Archiepiscopo in Missis privatis præter consuetudinem; Sac. Congreg. Rit. *in Ragusina* 15. *Martii* 1638.

Canonici tenentur assistere Suffraganeo, quando 31
nomine proprii Episcopi functiones Episcopales exercet; Sac. Congreg. Rit. *in Bracharen.* 21. *Febr.* 1684. Eadem enim obsequia præstanda sunt Episcopo De- 32
legato, quæ prestari debent Deleganti; Ead. Sacra Congreg. *in d. Bracharen.* 20. *Martii* 1604. Canoni- 33
corum duorum assistentiam habere non debet Episcopus Suffraganeus ultra Diaconum, & Subdiaconum, qui sunt cantaturi Evangelium, & Epistolam, sicut haberet proprius Episcopus; Sac. Rit. Congreg. *in Bracharen.* 1. *Septembris* 1607. Nisi consuetudo an- 34
tiqua id permitteret, ut fuit consideratum *in Taraconen.* 7. *Julii* 1612. Canonici, & Dignitates omnes non 35
debent assistere parati, quando Episcopus Suffraganeus solemniter celebrat, sed in habitu ordinario, sicut, & quando facit Ordinationes, Consecrationes, vel alias similes functiones pro Ordinario, quo casu illi tantum debent accipere paramenta, qui sunt necessarii in Ministerio; Ead. Sac. Congreg. *in d. Bracharen* 1. *Septembris* 1607. De primo ad ultimum cir- 36
ca assistentiam faciendam Episcopo a Dignitatibus, & Canonicis servandum est Cæremoniale Romanum, ut expresse monuit Sac. Congreg. Rit. *in Visen.* 31. *Ju-* 37
nii 1605. Prout etiam circa alia omnia servari debere censuit Ead. Sac. Cong. *in Alex.* 15. *Martii* 1608. *& in Mexicana* 4. *April.* 1620. Qui assistit in Choro 38
Missæ Conventuali, non potest portare pileolum per totum Canonem; in aliis vero Divinis Officiis uti potest; Sac. Rit. Cong. 5. *Novemb.* 1602.

Supplementa Auctoris.

Assistentiam Matrimoniis non temere delegandam 39
Sacerdotibus extraneis, qui non sint contrahentium Parochi, docet Bened. XIV. tom. 1. Const. 85. incip. *Nimiam* §. 9. & 12. Talis delegandi facultas adimi- 40
tur Nuncio Apostolico in Polonia commoranti; *ib.* §. 16. Assistentia Matrimonio non inducit cognatio- 41
nem Spiritualem; Idem Constit. 89. incip. *Inter* §. 17.

Additiones ex aliena manu.

De Assistentia præstanda primæ dignitati post Pontificalem solemniter in festivitatibus majoribus celebranti nec verbum facit Auctor. Paucis tamen de ea
differendum. Ei assistere omnino debent duo Cano- 42
nici, alter qua Diaconus, alter qua Subdiaconus ex *Cæremoniali Episcoporum lib.* 2. *cap.* 17. firmavit Rota *cor.* Molin. *dec.* 920. *num.* 12. *& cor.* Kaunitz *dec.* 6. *num.* 4.

Dubitasse autem videtur idem Sac. Tribunal. *in To-* 43
lentina Præeminentiarum 12. *Februarii* 1748. §. 8. *coram Reverendissimo Bussio*, num id obtineat in Collegia-

44 legiatis non insignibus. Pro certo autem habuit, locum sibi non vindicare in Collegiatis etiam insignibus, in quibus Canonici ex peculiari lege onus haud habent ascendendi ad sacros Ordines, ut videre est
45 *in d. §.8. tum in §. sequenti*. Quinimmo censuit, nec sufficere quod aliqui de Canonicis onus hoc ascendendi ad sacros Ordines, habeant. *Hoc enim* (sunt verba §.10.*interverteret opportunam æqualitatem, quam in Ecclesia Dei summopere servari decet, dum Canonici Presbyteri obnoxii continue reperirentur oneri ministrandi, quod cæteri Canonici veluti Clericali præbenda dumtaxat provisi nullo unquam tempore subirent*.
46 An vero id ipsum locum saltem habere possit ex consuetud. in dictis Collegiatis, in quibus Canonici non habent onus ascendendi ad sacros Ordines, & quando hæc consuetudo inducta sit nec ne, vide eamdem decisionem *a §.14.*

ASTROLOGIA, ASTROLOGUS.

SUMMARIUM.

1 *Astrologia est duplex*, ad n.4.
5 *Astrologia naturalis, una ex septem artibus liberalibus, non est prohibita*, ad n.10.
11 *Astrologia judiciaria superstitiosa est, ac prohibita*, ad n.22.
23 *Et peccant lethaliter hujusmodi Astrologi*, ad num. 25.
26 *Et qui ad eos recurrunt*, ad n.27.
28 *Pœnæ contra utrosque indictæ*, ad n.37.
38 *Et contra Ægyptianos, ac Zingaros*, ad n.40.
41 *Astrologi, qui vera dicunt, magis cavendi, quam qui falsa*.
42 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad num. 46.

1 Astrologia est duplex. Una est *Naturalis*, quæ etiam dicitur Astronomia, & altera est *Judiciaria*, quæ retinet nomen Astrologiæ. Astrologia Na-
2 turalis est illa, quæ ex Astrorum, maxime Planetarum ortu, occasu, conjunctione, oppositione, varioque aspectu tum inter se, tum ad Stellas fixas de futuris elementorum affectionibus conjectat ea, quæ naturaliter contingunt, & sic prædicit eclypses, pluvias, siccitates, morbos animalium, pestes, salubritates, frigora, calores, grandines, ventos, &
3 alia hujusmodi, quæ a Cœlo pendent. Astrologia Judiciaria est illa, quæ ex aspectu, situ, motu, ac positione Astrorum, & Planetarum eventus in particulari a libera hominis voluntate aliquo modo pendentes prædicit, ut de conditione vitæ, & Matrimoniis, de liberis, honoribus, infortuniis, divitiis, præliis, exilio, carcere, morte, & aliis hujusmodi casibus
4 humanis. Interdum hujusmodi judicia facit de præteritis, & præsentibus occultis, ut revelando quis sit hujus parens, quis furtum, vel homicidium commiserit, & hujusmodi; Sic Doctores communiter.
5 Astrologia est una de septem artibus Liberalibus, quia non solum ordinatur ad intelligere, sed etiam ad alias operationes: Tabiena *verb. Ars. n. 2.* & fit per motum, & situm Astrorum; Tolet. *Summ. lib.4. cap. 15. num. 5.* & expresse inter ipsas artes Liberales enumeratur a Doctoribus, ut patet in sequentibus versibus de omnibus artibus Liberalibus, quos refert Hostiensis *in Summa titul. de Magistris §. quam sententiam*, Ambrosius de Vignate *quæst. 6. de Hæret.* Nicol. *in Floscul. verb. Ars*, & alii, pro ut sequitur.

Grammatica: *Quidquid agunt artes, ego semper prædico partes.*
Dialectica: *Me sine Doctores frustra coluere sorores.*
Rhetorica: *Est mihi dicendi ratio cum flore loquendi.*
Musica: *Invenere locum per me modulamina vocum.*
Geometria: *Rerum mensuras, & rerum signo figuras.*
Arithmetica: *Explico per numerum, quid sit proportio rerum.*
Astrologia: *Astra, viasque Poli vindico mihi soli.*

Astrologia Naturalis non est prohibita, nec a Si- 6
xto V. nec ab Urbano VIII. quia, ut patet in eorum Constitutionibus infra adducendis, non prohibetur Astrologia judicans temporum mutationem, ubertatem, sterilitatem, pluvias, grandines, ventos, & hujusmodi, & ex constellationum influxu in nativitate hominis, ejusdem inclinationes naturales, temperamentum, & ea, quæ ad sanitatem pertinent judicans, & actiones in genere, quia hæc naturaliter ex Astris cognosci possunt, ut de facto D. Gregor. Nazianzenus ex physiognomia Juliani sui condiscipuli ejus pravi animi affectus conjecit, *orat.*48 *in Julianum* his verbis: *Neque enim mihi boni quidquam significare videbantur cervix minime firma, humeri quos subinde agitabat, & attollebat, oculus vagus & oberrans, ac furiosum quiddam intuens, pedes instabiles, & titubantes, nasus contumeliam spirans, vultus lineamenta ridicula &c.* Est tamen naturalis 7
magna ex parte incerta, & parum utilis, excepta ea parte, quæ sumitur ex ortu, occasu, aspectu, & calore Solis, ac Lunæ, nam virtus reliquorum Astrorum est valde obscura, & omnis experientia, quæ de illis haberi potest, incerta, uti solide demonstrat Lessius *lib. 2. c.43. de Superstitione dubitat. 6. n.33.* Adducens Joann: Picum, *qui lib.2. contra Astro-* 8
logos cap. 9. ait ex 130. prædictionibus nobilissimi cujusdam Mathematici de Mutatione Cæli, & auræ, se adhibita accurata observatione, tantum 7. veras deprehendisse, idque jurejurando confirmat. Et simi- 9
les prædictiones tanto magis erunt incertæ, si de temperamento, inclinationibus, propensionibus, & moribus hominum fiant ex Astris, & hora nativitatis eorum, ut patet in geminis simul editis, qui sæpe diversissimas habent inclinationes, temperamenta, mores, & eventus, ut patuit in Esau, & Jacob. Unde dicit Lessius *loc. cit. num.34.* quod mera 10
amentia est ex aspectu Syderum, qui tempore nativitatis viget, velle de temperamento, vel inclinationibus prolis judicare; licet tamen, ut ibi subjungit, hoc judicium, si ulterius non procedat, sed sistat in naturalibus effectibus, & temperamento, non sit damnatum per Canones, aut Leges, sed permittatur, sicut multa alia frivola, quæ per se noxia non sunt, permittuntur.

11 Astrologia Judiciaria prædicens eventus pendentes ex libera hominum voluntate, aut casus fortuitos est superstitiosa, & omni Jure prohibita, ac pro-
12 inde usus illius est peccatum mortale. Habetur clare ex Scriptura; *Levitici* enim 19. *num.* 31. sic præcise cavetur: *Non declinetis ad Magos nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos*: & *Deuteronomii cap.* 18. *n.* 14. dicitur: *Gentes istæ, quarum possidebitis terram, Augures Divinos consulunt, tu autem aliter a Domino Deo tuo institutus es*; ubi per *Augures* intelliguntur Astrologi, ut docet Lessius *loc. cit. n.*35. & colligitur aperte ex Isaia *cap.*47. *num.*13. *Stent, & Salvent te Augures Cæli* (idest secundum 70. Astrologi Cœli) *qui contemplabantur Sydera, & supputabant menses, ut tibi vera prædicerent*; maxime Astrologia Judiciaria, cui præ cæteris nimis fidebant Chaldæi, & in pœnam, ut subjungit Isaias, *ignis combussit eos*; idest, ut explicat Tirinus *hic vers.*14. *omnes Astrologos, & Augures, & Ariolos*. Unde ad refutandas horum Astrologorum falsas prædictiones sic ajebat Jeremias *cap.* 1. *num.*2. *A signis Cœli nolite metuere, quæ timent gentes, quia Leges populorum vanæ sunt*; Falsum est enim quod a Stellis ut certis, & fatalibus signis omnia præmonstrentur, ut censent Astrologi Judiciarii; Sic Tirinus *hic vers.*2.

13 Habetur etiam expresse ex utroque Jure; damnatur enim Astrologia Judiciaria in *lib.* 2. 5. & 7. *Cod. de Maleficis, & Mathematicis*, ubi jubentur puniri Astrologi Judiciarii eodem modo, quo Necromantici, & alii Magi; & *cap. Illud, & cap. Sed & Illud quæst.*2. *caus.*26. *cap. Igitur qu.*3. *caus. eadem*, &
14 *cap. Non liceat qu.*5. *eadem caus.*26. Et præcipue Constitutione incip. *Cœli, & Terræ Creator*, edita a Sixto V. 1586. 5. Januarii contra istos Astrologos Judiciarios, ubi sic præcise habetur: *Nos igitur &c. damnantes, & reprobantes omne genus divinationum, quæ Diabolo auctore in infidelium deceptionem, a prædictis curiosis, vel perditis hominibus fieri solent. &c. hac perpetuo valitura Constitutione Apostolica auctoritate statuimus, & mandamus, ut tam contra Astrologos, Mathematicos, & alios quoscumque dictæ Judiciariæ Astrologiæ artem præterquam circa agriculturam, navigationem, & rem medicam in posterum exercentes, aut facientes judicia, & nativitates hominum, quibus de futuris contingentibus successibus fortuitisque casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid eventurum affirmare audent, etiamsi id non certo affirmare asserant, & protestentur &c. tam Episcopi, & Prælati, Superiores, ac alii Ordinarii locorum, quam Inquisitores hæreticæ pravitatis &c. diligentius inquirant, & procedant*. Et alia Constitutione incip. *Inscrutabilis Judiciorum*, edita ab Urbano VIII.
15 31. *Martii* 1631. ubi postquam confirmat dictam Sixti V. Constutionem editam contra Astrologos Judiciarios, subdit; *Et insuper omnibus, & quibuscumque Laicis cujuscumque sexus, conditionis, status, gradus, qualitatis, & Dignitatis etiam Marchionalis, vel Ducalis existentibus, qui de statu Reipublicæ Christianæ, vel Sedis Apostolicæ sive de vita, aut morte Romani Pontificis pro tempore existentis, ejusque ad tertium gradum inclusive Consanguineorum, Mathematicos, Ariolos, Aruspices, Vaticinatoresque nuncupatos, vel alios Astrologiam Judicariam exercentes, seu alios quomodolibet profitentes, de cætero consuluerint, sive desuper eorum judicia, prognostica; prædictiones, seu præcognitiones etiam sibi oblatas receperint illisve quomodolibet usi fuerint, vel illas penes se scienter retinuerint, aut alicui ostenderint, nec non iisdem Mathematicis, Ariolis, Aruspicibus, Vaticinatoribus, sive aliis Astrologiam Judiciariam, seu quamlibet artem divinatoriam quomodolibet profitentibus, qui judicia, prognostica, seu præcognitiones, & prædictiones, super præmissis, etiamsi id non certo se affirmare protestentur fecerint, sive a se, vel ab aliis jam facta, seu factas in posterum penes se similiter retinuerint, vel alicui dederint, seu ostenderint; aut de eis quovis modo etiam improbando scripto, vel verbis tractaverint, nedum Excommunicationis majoris latæ sententiæ, sed etiam uti læsæ Majestatis reis, ultimi supplicii, ac confiscationis omnium bonorum suorum etiam Romanæ Curiæ Officiorum, ac devolutionis quorumcumque Civitatum, Castrorum, & Locorum Jurisdictionalium, & Feudalium §.4. Clericis quoque, & Presbyteris, aliisque Personis Ecclesiasticis, tam Sæcularibus, quam cujusvis Ordinis, Congregationis, Societatis, seu Instituti, vel Militiarum quorumcumque, etiam Hospitalis Sancti Joannis Hierosolymitani, aliisque quomolibet exemptis, ac Nobis, & Apostolicæ Sedi immediate subjectis, Regularibus utriusque sexus, ultra prædictas, etiam privationis Beneficiorum, & Dignitatum, ac Officiorum Ecclesiasticorum, etiam Monasteriorum, Prioratuum, & Præceptoriarum, ac aliorum quorumcumque; & inhabilitatis perpetuæ ad illa in posterum obtinenda, ita quod Personæ Ecclesiasticæ, prævia illarum degradatione, Curiæ Seculari tradantur puniendæ, in Episcopali vero, Archiepiscopali Metropolitana, Primatiali, Patriarchali, aut quacumque alia etiam Superiori Ecclesiastica, vel mundana quantumvis sublimi, excellente, & speciali nota digna, etiam suprema constitutis Dignitate easdem Excommunicationis, ac privationis etiam regiminis, & administrationis Ecclesiarum, & aliorum quorumcumque Beneficiorum, & Dignitatum quantumvis amplissimarum, & Patriarchali majorum, ac Officiorum suorum, & inhabilitatis pœnas, ipso facto incurrendas, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, infligimus, & imponimus*.

Hanc Judiciariam Astrologiam damnant etiam 16
omnes Doctores communiter cum D. Augustino; *lib.*2. *de Genesi ad litteram cap.*17. & *lib.*2. *de Doctrina Christi c.*21. 22. 23. 24. *lib.*5. *de Civitate Dei ca.*1. & sequentibus, quibus locis refutat diffuse hanc Judiciariam Astrologiam, & ostendit eam pertinere ad occulta cum Dæmonibus commercia; D. Thom. 2. 2. *quest.*95. *art.*5. Et juremerito dicunt omnes esse gravissimum peccatum, quia hæc divinatio supponit actiones humanas pendere ab Astris, quod est gravissimus error contra Fidem, cum judicet *fatum quod antiqui Astrologi dicebant esse immutabilem omnium eventuum dispositionem a stellis dependentem*, & consequenter tollat liberum arbitrium, Deumque faciat auctorem peccati, ut eleganter ostendit Origenes apud Eusebium *de præparatione Evangel. lib.*6. *cap.*8.
& 9. Eo vel maxime, quod utentes hac Divinatio- 17
ne subjiciunt se disciplinæ Diaboli, ex cujus traditione per homines curiosos ab ipso deceptos regulæ hujus artis processerunt, ut docet Lactantius *lib.*2. *Divinarum institut. cap.*17. Apulejus apud Augustinum *lib.* 8. *de Civitate cap.* 16. & ipse Div. Augustinus plu-

18 plurimis in locis. Unde optime asserit Paulus Rubeus
in annotation. ad decis. 320. Rotæ *part.9. tom.2. n.*44.
& seq. nescire, an Astrologia Judiciaria *vocanda sit Ju-*
diciaria, vel sine ratione, digna potius despectu, quam
aspectu Stellarum, a quibus ipsa extrahit mendacia,
ut ea vendat tanto carius, quanto illa sit mercatura
19 *cœlestis*. Et apposite (subjungit ipse *num.*54.) tales
Astrologi, dum adeo intrepide de Planetis cœlesti-
bus verba faciunt, possent facete interrogari una cum
Diogene: *Quandonam de cœlo venistis?* Et tandem
*num.*68. pro finali puncto concludit, hortando om-
nes, qui huic fallaci, & prohibitæ arti incumbunt,
ut possessores, & non scrutatores Cœlorum generose
quærant se constituere, & non se, & alios seducere;
nam ut inquit S. August. *in Psal.*71. *Mathematicus*
seductus seducit, & deceptus decipit. Et per hoc Pha-
20 vorinus apud Gellium *lib.*4. *cap.*1. dicit partem mil-
lesimam eorum, quæ quotidie Astrologi prædicunt,
veram non esse, & de facto Cicero *lib.*2. *de Divina-*
tione observat, *quod promiserunt Astrologi Pompejo,*
Crasso, & Cæsari lætissima omnia, & non nisi jam
senes domi cum summa gloria morituros, at quisque eo-
rum infeliciter, & immature periit.
1 Hujus damnatæ artis cultores dicuntur Astrologi
Planetarii ab Astris & Planetis; & quia ex Astris, &
Planetis generationes prædicunt, dicuntur *Gene-*
thliaci, & communi nomine vocantur *Mathematici*,
22 *cap. Igitur* 1. *qu.* 3. *caus.*26. Et proprie, & rigorose
sunt illi, qui vanam, & falsam Syderum, & Astro-
rum scientiam professi, ex motu Syderum, & Astro-
rum, & maxime Planetarum prædicunt futura for-
tuita, aut præsentia, & præterita penitus homini-
bus occulta, aut ex hominum ortu, & natali die, aut
quavis alia temporum, & momentorum observatio-
ne, & notatione indicant, & prænuntiant de cujus-
que hominis statu, conditione, vita, cursu, hono-
ribus, divitiis, nuptiis, sobole, salute, moribus,
morte, itineribus, certaminibus, inimicitiis, si-
mulationibus, odiis, carceribus, exiliis, cædibus,
aliisque variis discriminibus, & fortuitis rerum even-
tibus adversis, vel prosperis Ita Azorius *part.*2. *in-*
*stitut. moral. lib.*9. *cap.* 13. Suarez *tom*1. *de Religione*
*lib.*2. *de superstit. cap.*11. *num.*8. Farinac. *in prax cri-*
min. quæst. 20. *num.*111. *& de Hæresi quæst.*185. *n.*56.
Marin. Delrio *lib.*4. *cap.*3. *quæst.*1. Lessius, *lib.* 2.
*cap.*43. *dubitat.*6. Sanchez *in præcept. Decalogi lib.*2.
*cap.*38. *num.*27. *& sequent.* Benedictus Pereira *de*
*Magia, lib.*3. *cap.* 1. *cum sequent.* Sales & alii com-
muniter.
23 Tales Astrologi Judiciarii prædicentes absolute ali-
quid in particulari, verb. grat. Paulum tali morte,
tali tempore, & loco moriturum, futurum homici-
dam, furem, Cardinalem, vel Pontificem, & simi-
lia, quamvis non certo, sed tantum probabiliter
eventura prænuntient, peccant mortaliter, quia cum
revera nihil tale ex Astris colligi possit, omnis similis
prædictio referenda est ad disciplinam malignorum
spirituum, & occultam eorum societatem, ut colli-
gitur ex citata *constitut.* Sixti V, quam obligare non so-
lum in foro exteriori, sed etiam in interiori conscien-
tiæ tenent Sanchez, Salas, Homobonus, Bonacina,
24 Barbosa, & alii. Quod si aliquando vera fuerint præ-
nuntiata, non est quod ex Astris potuerint certo præ-
cognoscere, sed ideo est, vel quia casu ita accidit, ut
docet Divus Augustinus *l.*7. *Confess. cap.*6. vel (quod
verius est) quia intercedit pactum, & invocatio Dæ-
monis suggerentis sibi nota ad homines decipiendos,
ut docet idem S. Augustinus *lib.*5. *de Civitate Dei c.*17
in fine; & sic Lessius *lib.*2. *cap.*43. *dubit.*6. *num.*43. Fi-
liuc. *tract.*6. *num.*93. & alii passim. Si vero Astrologi 25
solum in genere prænuntient, ita ut probabilis ratio
reddi possit ex ætate, dispositione corporis, tempera-
mento, consuetudine vitæ, aut aeris affectione, quæ
ex syderum concursu, vel astrorum aspectu proveniat,
non sunt condemnandi; Lessius *loc. cit. num.* 42., &
alii. Hinc peccatum non est timere, aut cavere ali-
quid prænunciatum ex cognitione syderum, quate-
nus ex corporibus pendet, ita tamen ut homo pro con-
jectura solum habeat quidquid inde cognitum est, &
non certo id sibi suadeat, cum scientia astrorum non
habeatur perfecte; Bonacina, Escobar, & plures
apud Mendo *de Jure Academico lib.*2. *quæst.*30. *in Ap-*
pend. §.4.
Neque illicitum est, si cometa, aut stella nova ap-
pareat, vestigare ejus causas, & effectus ex princi-
piis naturalibus, quantum ex his conjici potest; Di-
vus Thomas 3. *part. quæst.* 36. *art.*7. *ad* 1.
Inquirentes occulta furta, vel alia delicta occulta ab 26
Astrologis Judiciariis, sicuti & per quamvis divina-
tionem, peccant mortaliter, quia absque Dæmonis
auxilio hæc sciri nequeunt; Sotus *De Justitia lib.*8.
*quæst.*3. *art.*2. *circa solutionem ad* 3. Navarr. *sum. c.* 11.
num. 30. Martin. Delrio *lib.*4. *disquisit. Mag. cap.* 2.
*quæst.*7. *sect.*4. & alii. Sic etiam mortaliter peccant 27
consulentes Astrologos ad inveniendos thesauros oc-
cultos, & consulentes eos, qui affirmant se videre
venas metallorum, & thesauros in terræ visceribus la-
tentes, & recurrentes ad eos pro difficili curatione
morborum, quia non possunt naturaliter, sed solum
ope Dæmonis illa scire, & penetrare, & respective
curare; Naldus *verb. Astrologus num.*1. Sanchez *in De-*
*calogo tom.*1. *lib.*2. *c.* 38. *num.* 36. & alii plurimi; Et
colligitur *ex c. Qui sane salvatore quæst.*2. *caus.* 26. ubi
sic dicitur: *Omnis inquisitio, & curatio, quæ a Divi-*
nis, & Magicis artibus ... expetitur, mors potius di-
cenda est, quam vita; qui ea sectantur, si se non corre-
xerint, ad æternam perditionem tendunt.
Contra Astrologos Iudicarios variæ sunt statutæ 28
pœnæ. *In l. Nemo, & in l. Etsi, Cod. de Maleficis,*
& Mathematicis statuitur eadem pœna, quæ est sta-
tuta contra Necromanticos, & alios Magos. In Conc.
Toletan. 1. *cap. ult.* & in Const. Sixti V. incip. *Cœli,*
& Terræ Creator, & in Constit. Urbani VIII. incip. 29
Inscrutabilis judiciorum Dei altitudo, statuitur pœna
excommunicationis ipso facto. Et in præfatis Consti- 30
tutionibus statuitur, quod severius possint ab Inquisi-
toribus, & Ordinariis locorum puniri, & si præsu-
mant prædicere, & sua falsa judicia formare de statu
Reipublicæ Christianæ, vel Sedis Apostolicæ, sive de
vita, aut morte Papę, & ejus Consanguineorum us-
que ad tertium gradum, statuitur, quod tamquam
rei lęsæ Majestatis pœna ultimi supplicii, & confisca-
tione omnium bonorum puniantur. Etiamsi prote-
stentur se non certo affirmare, quod dicunt; Urba-
nus VIII. in citata Constit. *Inscrutabilis*. Easdem pœ- 31
nas incurrunt Astrologi talia Judicia sive a se, sive ab
aliis facta scienter retinentes, vel dantes, seu osten-
dentes aliis, aut de iis, quovis modo tractantes; Ur-
banus

32 banus VIII. *ibid.* Si Ecclesiastici sint, tam sæculares, quam Regulares incurrunt, ultra prædictas pœnas, etiam privationem omnium Beneficiorum, & Officiorum, & perpetuam inhabilitatem, & prævia Degradatione, tradendi sunt Curiæ sæculari pro condigna
33 punitione, *ibid.* Si sint Episcopi, aut etiam majores Prælati, ipso facto privantur omnibus gradibus, Dignitatibus, & Beneficiis, & incurrunt, ultra Excommunicationem sicut alii, privationem regiminis, &
34 perpetuam inhabilitatem, *ibid.* Easdem pœnas incurrunt etiam omnes consulentes tales Astrologos, Ariolos, Mathematicos, Aruspices, Vaticinatores, & alios hujus generis de statu Reipublicæ Christianæ, aut Sedis Apostolicæ, vel de vita, & morte Papæ, aut ejus Consanguineorum usque ad tertium gradum.
35 Vel qui judicia, aut prædictiones in præfatis etiam sponte oblata receperint, illisque usi fuerint, vel apud se retinuerint; Urbanus VIII. in Constit. *Inscrutabilis judiciorum Dei altitudo*.

36 A quibus autem judicandi, & condemnandi sint hujusmodi Astrologi Judiciarii, statuitur expresse in cit. Constit. *inscrutabilis* §. 5. his præcisis verbis; *Cognitionem autem caussarum hujusmodi quoad personas Ecclesiasticas, tam sæculares, quam Regulares in Urbe nostra, & illius districtu, ad dilectos Filios nostrum in eis Vicarium in Spiritualibus Generalem, nec non ejusdem Urbis Gubernatorem, ac caussarum Curiæ Cameræ Apostolicæ Auditorem Generalem, & eorum quemlibet in solidum, extra vero Urbem, & districtum prædictum in Provinciis Nobis & Apostolicæ Sedi subjectis ad S. R. E. Cardinales in eisdem Provinciis de latere Legatos, & Prælatos, & Præsides in Dignitate Ecclesiastica constitutos pro tempore existentes. In aliis vero omnibus & singulis Provinciis, Regnis, Civitatibus, Oppidis, Castris, & Locis, tam sub nostra, & dictæ Sedis, quam cujusvis alterius Principis ditione comprehensis, privative quo ad omnes etiam Superiores Religiosorum, ipsisque Superioribus penitus exclusis ad Ordinarios locorum; ubilibet vero locorum etiam ad Hæreticæ pravitatis Inquisitores spectare volumus*; Astro-
37 logiæ Judiciariæ libros retinentes ac legentes ab Inquisitoribus contra Hæreticam pravitatem puniri possunt; Sixtus V. in cit. Constit. incip. *Cœli & terræ Creator*.

38 Ægyptianæ vel Ægyptiani vulgo dicti Zingari, vel Zingaræ, qui se jactant divinare bonam, vel malam fortunam, & in dies ab idiotis præsertim, & plebeis passim de sua sorte consuluntur, possunt ab Inquisitoribus puniri. Sic Villadiego *in polit. cap.* 5.
39 §.20. *num.* 40. & alii. Tam Ægyptianæ, & Ægyptiani id facientes, quam omnes alii ipsos, vel ipsas consulentes peccant mortaliter, si fiat cum firma fide,
40 vel scandalo. Si vero fiat propter solam curiositatem, vel animo ridendi, ut communiter fieri solet, peccant tantum venialiter; Filliucius *tract.* 24. *n.* 135. Lupus *pag.* 323. *Diss.* 2. Busembaum *Medull. lib.* 3. *tract.* 1. *dub.* 2. *num.* 10. Sanchez, & alii passim. Vide verb. *Zingari per tot.*

41 Astrologi, qui vera dicunt, magis cavendi sunt, quam qui falsa. Hi enim vanitatem suam ostendunt; illi vero cum Dæmone fœderis suspicionem; S. Augustin. *lib. de Civit. Dei cap.* 7. apud Ursayam *in Miscellanea primo litt. A. n.* 299.

Additiones ex aliena manu.

Astrologia naturalis sive Astronomia, quæ Astrorum theoriam contemplatur, a nullo jure prohibe- 42
tur. Quæcumque autem Auctor contra illam accu- 43
mulat, de Judiciaria tantum sunt intelligenda, quæ nec scientia, nec ars, nec nisi futilis est conjectatio; quapropter & illam profitentes, & illi credentes a doctis viris & ab utroque jure merito damnantur.

Astrologia judiciaria plurimis etiam Imperatorum 44
Constitutionibus jam inde ab initio vetita, & fere vindicata fuit; Ulpian. *lib.* 7. *de offic. Proc. in Collat. Leg. Mosaic. tit.* 16. Nusquam vero severius in hujusmodi homines sævitum est, quam quum Valens ea de Causa omnes Philosophos extinxit, nec solum Philosophos, sed & qui Philosophorum habitu utebantur, adeout nemo jam palliis indui vellet ob periculi metum, ne ex eorum numero videretur, qui futura prædicarent; Sozomen. *lib.* 6. *Hist. Eccles. cap.* 35. Ammian. Marcellin. *lib.* 29. Tulitque tunc temporis Valens legem 8. C. Theodosiani *de Malefic. & Mathematic.* his verbis conceptam: *Cessat Mathematicorum tractatus. Nam si qui publice aut privatim in die noctuque deprehensus fuerit in cohibito errore versari, capitali sententia feriatur uterque, neque enim dissimilis est culpa prohibita discere quam docere*: cujus portio est lex itidem 8. Codic. Justinianei, *eodem titul.*

Jacobus Gothofredus *in commentar. ad d. L. Cod.* 45
Theod. de Malefic. & Mathemat. Huic legi ait, *occasionem omnino præbuisse credo memorabilem illum Gentilium, & Mathematicorum tractatum, quem memorant* Amm. Marcellin. *&c.* Zosimus *&c.* Socrates *&c.* Sozomenus *&c.* Philostorgius *&c. & post omnes* Nicephorus *&c. &* Cedrenus *&c. Gentiles scilicet Christiani Principis pertæsi suarum vicissim partium Imperatorem avidius expetentes, imperaturi post Valentem nomen detestando divinandi genere exploratum iverant. Quæ res & Mathematicorum nonnullos, Consultoresque ad ultimum supplicium perduxit, & Valentem ad hanc Constitutionem procul dubio adegit.*

Refert Procopius *in Anecdotis*, Justinianum infen- 46
sum Astrologiæ fuisse, eosque Camelis per Civitatem vectos humeris cecidisse; & tamen nulla lex Justiniani adversus eos reperitur in titulo *Codic. de Malefic. & Math.*

ASYLUM Vide verb. *Immunitas art.* 2. *per tot.*

ATHEI.

SUMMARIUM.

1 *Quid hic de Atheis quærendum?*
2 *Athei qui sint?*
3 *Duplex eorum genus.*
4 *Gentesne aliquæ existent omnino Atheæ, ut Baylius contendit?* ad num. 8.

9 *Nullum in Republica tollerandum Atheum* ad num. 10.

1(*) NOn hic mihi animus est, Atheos refellere. Id pro hujus Bibliothecæ instituto satis præstitum infra est in eo articulo, qui *Religio naturalis* inscribitur. Duo tantum paucis adversus Baylium disputabimus; primum an gentes exstent omnino Atheæ, alterum an Athei in bene constituta Republica tollerandi sint?

2 Sed antea, quinam *Athei* revera appellandi sint, videamus. Agens Plato *de legib. lib.* x. *sub initium* de iis, qui *faciunt, aut dicunt impium aliquod in Deos*, tres illos in classes tribuit, *vel quia Deos esse negant, vel quia etsi putant esse deos, de rebus tamen humanis curare ipsos minime arbitrantur, vel tertio, quamvis & sint, & de hominibus curam habeant, facile tamen placari eos votis, & sacrificiis opinantur*. Baylius *Rep. aux quest. d'un Prov. P.* 3. *cap.* 18., & Ephraimus Chambers in *Diction. Art. Athei* tres hic vident a Platone percensas Atheorum classes; ego tria impiorum genera hic intelligo, non Atheorum. Immo satis aperte Plato eos, qui negarent esse Deos, ab iis, qui Deos humana curare nollent, eo loco distinguit. Igitur (quod vox ipsa monet, si quid Græce scimus) illi tantummodo appellandi sunt Athei, quibus nullus est Deus.

3 Sunt autem hi duplicis generis, *negativi*, ut in Schola loquuntur, & *positivi*. *Negativos* dicimus, qui Deum omnem ignorant, nihil de illo audiverunt, suspicati sunt nihil: *positivos*, qui cum esse Deum acceperint, & ipsis forsitan aliquando crediderint, jam veritatem illam argumentis oppugnant, lapidemque omnem movent, ut non esse Deum omnino sibi persuadeant. Prima illa, quam proposuimus, quæstio ad *negativos* potissimum spectat; altera ad *positivos*.

4 Jam vero ut ad primam disputationem accedam, gentes non moror, quæ penitus ignotæ nobis sunt. Nam cum illarum gentium sensa nos omnino lateant, fit, ut sin minus favere, certe neque officere sententiæ nostræ, quæ Deum esse statuit, dicendæ sint. Sed & illud cum Jacobo Bernardo *Nouvel. de la Rep. des lettres teur.* 1705. considerari pervelim, in hac nostra controversia maximam habere vim debere Ἀναλογίας, aut inductionis rationem, quæ ceteris in causis & debet, & solet valere plurimum. Cum enim gentes universæ, quarum mores, ipsosque de Religione sensus probe perspectos habemus, Numen aliquod esse mirifica quadam, & inusitata consensione doceant, merito colligimus hanc esse naturæ vocem, quam gentes quoque nobis ignotæ aliqua tandem ratione non exaudire non possint. Sed de notis gentibus jam videamus.

5 Ajo primum, non probari gentem aliquam omni Dei cognitione caruisse, quod apud aliquem antiquum Auctorem Athea vocitetur. Nimirum sæpe ab antiquis Scriptoribus, dum non pressius, & accuratius, Philosophorum more loquuntur *Atheorum* vox non ad apertos tantummodo cujusque Numinis hostes, sed ad alia etiam impiorum genera significanda fuit usurpata. Frequentius autem Atheorum nomine ab Ethnicis notatos invenimus, quos veluti suorum Numinum contemptores execrabantur. Id de Diagora, Theodoro, Euhemero, Nicanore, & Hippone animadvertit Clemens Alexandrinus *in Protrep.*, cujus auctoritatem frustra Baylius evertere conatus est. Quamquam non dubito, quin Christiani Scriptores non pauci plures e veteribus Philosophis Atheos appellarint, *quia*; ut Vossius ait *de orig. Idol. lib.* 1. *cap.* 1., *Sic apud Gentiles legissent*; *a Gentilibus vero, quia Deos Gentilium pro Diis non habebant*. Hac ipsa de causa ab Ethnicis Atheismi calumniam Apostolis, cæterisque primævis Christianis liberaliter impactam novimus; idque idem ipse Baylius (ut videas hominis inconstantiam) Justini Martyris, aliorumque Christianæ Religionis apologetarum gravissimo testimonio confirmat *Contin. des pensées &c.* §. 28. *p.* 134.

Nec facile viatorum, & aliorum quorumdam hominum recipienda sunt testimonia, gentes aliquas nullo tangi divinitatis sensu referentium. Joannes Hooke *T.* 1. *p.* 1. *pag.* 13. de iis jure quæritur, qui levissimis conjecturis illorum hominum mores nobis retulerunt, cum quibus non audebant, aut etiam non poterant conferre sermones, neque aliud de regionibus, aut moribus eorumdem sciebant, quam quod ex specula conspicere contingeret. Similia Auctor Anglus præclari operis, quod gallice versum Amstelodami exiit an. 1731. *de providentia, & possibilitate physica Resurrectionis*; similia Nonnotus *Err. de Voltaire T.* 11. *cap.* 2.; similia cæteri fere omnes, qui in hoc argumenti genere versati sunt; cum primis vero P. Lafitau, accuratus Auctor, quo nemo fere melius res barbarorum aut ipse novit, aut ut noscerent alii, præstitit, *Mœurs des Sauv. T.* 1. *c.* 1. *p.* 5. *seqq.*, & Philippus Salvator Gilius, qui res Americæ Meridionalis oculatus per multos annos testis egregiis apud nos commentariis Romæ vulgatis diligenter, copioseque illustravit. Sed non omittam, quæ hac de re Jacobus Acosta occidentalium Indiarum oraculum appellatus scribit in proemio *lib. de procur. Ind. salute*: *hoc*, inquit, *commune apud barbaros est, ut Deum quidem omnium rerum supremum, & summe bonum fateantur*. 6

At Gentes aliquæ saltem sunt, quæ Deum nec verentur, nec colunt, sed tantum Cacodæmonem, quem precibus, ac sacrificiis demereri student. Verum Barbaros illos graves viri non desunt, qui narrent cultum internum Deo sibi præstandum sumere, quin per sacrificia, vel ceræmonias alias hominibus innotescat; quod de Canadensibus aliqui testificantur. Cacodæmonem vero quod colant, non ea de causa factum, quod maligno spiritui Deum subdant, sed quod Deum aut non curare nostra, aut qua est bonitate neque preces, neque vota præstolari, ut nobis bona impertiatur; contra Diabolum, nisi deliniatur obsequiis, humanum genus maximis ærumnis affligere sibi persuadeant. Qua in re stultissimos homines video, video homines maxima impietate implicatos; Atheos proprie dictos non video. 7

Etenim qui gentem aliquam esse atheam cum Baylio velint, non eam exlegem esse, non efferatam, atque omni immanitate barbaram, non divinæ providentiæ ignaram ostendere debent; sed illam, quæ nec Mundi hujus adspectu, nec traditione majorum, aut alia quapiam ratione aliquam esse præstantem excellentemque naturam didicerit, sive quæ hujus rerum universitatis auctrix sit, vel legum latrix, vel scelerum vindex. Hæc autem nemo hactenus ostendit, aut potuit ostendere. Satis nobis ista sint ad primam illam, 8

quam

quam posuimus dirimendam quæstionem. Qui hæc copiose, nervose, eleganter disputata videre velit, adeat is ab Aloysio Brenna conscriptum, ac duobus tomis vulgatum Florentiæ opus *de generis humani consensu in agnoscenda Divinitate*, ubi etiam singulas, quæ notæ nobis sunt, nationes ab Atheismi crimine invicte vindicatas inveniet.

9 Ad secundam transeo quæstionem, quæ de tollerandis Atheis erat. Hanc vero quæstionem facile solvam P. Zauvvein verbis *Tom.3. Principior. Jur. quæst.* 2. *cap.*5. §.10.*p.*396., dicamque nullum in Republica tollerandum esse Atheismum. „ Ex quacumque enim „ causa Athei ita dicti negent Deum, sive quia ex „ erroneis suis principiis id sibi persuasum habent, „ sive ut suis voluptatibus liberius servire possint; sive „ etiam quædam moralia principia ad vitam cætero- „ quin honeste degendam ducentia admittunt; nihilo- „ minus tamen per necessariam consequentiam ne- „ gare debent Deum esse legislatorem, dari leges, „ dari præmia, & supplicia sive pro hac, sive pro „ altera vita. Inde autem quid consequitur? sane ni- „ hil aliud, nisi quod hi tales tollant omne vincu- „ lum inter superiores, & subditos, omnem nexum „ inter hominem, & hominem, omnem obligatio- „ nem ex pacto, fœdere, juramento resultantem, & „ inducant libertatem agendi quidquid libuerit, atque „ hac ratione subruant fundamenta, & convellant la- „ pides angulares, quibus moles Reipublicæ susten- „ tatur „. Hæc ille.

10 Equidem Baylius, Thomasius, & Tollandus nefarii illi Atheismi tollerandi Magistri ajunt, Atheum etsi dogmata foveat Reipublicæ maxime noxia, posse tamen ex aliis moralibus, politicisque principiis in Republica, suosque inter cives vitam ducere honestam, tranquillam, & pacificam, atque ex privata sua utilitate, metuque, ne Republica exterminetur, pacta servare, & Magistratibus obtemperare. Cæterum quid inde inferas? Hoc unum, Atheos bonorum civium, & Philosophorum larva se tegere, revera lupos rapaces esse, homines nullius frontis, nullius religionis, nullius fidei, pestes Reipublicæ, qui tamdiu intra honestatis fines sese contineant, quamdiu proprium commodum postulare id videatur; data vero occasione, & pœnarum civilium depulso metu in omne criminum genus sint proruptuti. Moshemius ipse, qui solum Atheorum multitudinem Reipublicæ infensam habuit, ingenue fassus est, nullum Atheum fore bonum civem, nisi magno prorsus ingenio, ac judicio polleat. „ Sed iterum cum Zauvrei- „ nio loquor) quotusquisque inter Atheos erit, qui „ illum principiorum moralium apparatum ad vitam „ civilem recte degendam necessarium secum afferat, „ ut non prævaleant præjudicia, & principia Atheis- „ mo propria, ab his vero meliora moralitatis prin- „ cipia supprimantur? „ (*)

A T T E N T I O.

---

1 ATtentio est actus intellectus, per quem homo considerat ea quæ facit, & differt ab intentione, quia intentio non est actus intellectus, sed est actus voluntatis circa finem. Sic Doctores commu-
niter. Attentio est duplex, interna, & externa. At- 2
tentio interna est animi advertentia, & applicatio ad 3
id, quod agit, seu recitat. Attentio externa est illa, 4
per quam nihil externe fit incompatibile cum atten-
tione interna, ut legere, scribere, pingere &c. At-
tentio interna circa orationem vocalem est triplex, 5
scilicet *Superficialis*, *litteralis*, & *Spiritualis*. Attentio 6
Superficialis est illa, qua attenditur ad verba tantum.
ut ea recte, distincte, & reverenter proferantur, &
non confundantur. Attentio *litteralis* est illa, qua 7
attenditur ad sensum verborum, ut hæc percipiantur
mente, & affectus applicetur ad hoc, quod verba si-
gnificant. Attentio *Spiritualis* est illa, qua attendi- 8
tur ad Deum, ut terminum nostræ orationis, & ad
rem, seu gratiam, pro qua oratur. Quælibet ex his 9
tribus attentionibus adhuc est triplex, scilicet *actua-
lis virtualis* & *habitualis*. *Actualis* est illa qua sic actu 10
mente attenditur ad verba, sensum, & Deum, seu
gratiam petitam, ut sit exclusa omnis alia cogitatio
extranea, idest in genere, est illa, qua reipsa mens
cogitat eodem momento, quo actus producitur ex-
ternus. *Virtualis* est illa, qua a principio quidem 11
mente attenditur ad verba, sensum, & Deum, seu
gratiam petitam, postea tamen orans involuntarie
distrahitur, & ista durat tandiu, quandiu quis invo-
luntarie distrahitur, vel quando dedita opera non di-
strahitur; idest in genere attentio virtualis est animi
ad opus applicatio non actu, sed virtute remanens
ex actuali præhabita non revocata. *Habitualis* est illa 12
qua ex frequentatione actuum redditur quis sic di-
spositus ad attendendum ad verba, sensum, & Deum
seu gratiam petitam, ut licet antea attentionem actua-
lem non habuerit, ex cujus vi sequeretur vocalis ora-
tio, tamen si ei in mentem venisset, ipsam attentio-
nem actualem non omisisset, ut si Clericus dormiens
ex habitu aliquam horam Canonicam recitaret, certe
si de ea actu cogitasset, necessariam attentionem non
omisisset: idest in genere. Attentio *habitualis* est
propensio ad attendendum orta ex frequentatione
actuum, itaut si actu de ea cogitatum fuisset, necessa-
ria attentio non omissa esset.

13 Ad satisfaciendum præcepto de recitando Divino officio, & de audienda, vel celebranda Missa requiritur sub culpa mortali, nedum attentio externa, sed etiam interna. Sic Divus Chrysostomus *homil.* 79. *ad populum Antiochenum*, Divus Thomas *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 4. *art.* 2. *quæstiunc.* 4. *ad* 2. Major *in* 4. *dist.*12. *quæst.* 7. Cajetanus, Sotus, Navarrus, Azorius, Lellius, Suarez, Sa, Reginaldus, Aragonius, Filliucius Valentia, Vasquez, Rodriquez, Malderus, Moneta, Macignus, Garzias, Paulus Squillante, Bonacina, & alii plurimi & colligitur aperte *ex c. Dolentes* 6. *de celebratione Missar.* ubi sic præcise habetur: *Etsi quando, cum hæc celebrantur, intersint, Chori silentium fugientes intendunt exterius collocutionibus laicorum, dumque auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad Divina. Hæc igitur & similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus, districte præcipientes in virtute obedientiæ, ut Divinum Officium nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis dederit Deus studiose celebrent pariter, & devote*. Ubi Glossa notat *Studiose*, quantum ad Officium oris, idest sine Syncopa, & *Devote*, quantum ad

ad Officium cordis juxta illud Apostoli *ad Ephes.* 5.
Cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino,
undeGlossa *in c.Cantantes dist.*92.hos versiculos refert.

Non vox sed votum, non musica chordula, sed cor,
Non clamans, sed amans cantat in aure Dei.

15 Et ad hoc faciunt etiam alii duo sequentes versiculi a Doctoribus pro faciliori captu adducti.

Dirige cor sursum, bene profer; respice sensum;
Inque Choro ne sis corpore, mente foris.

16 Et ratio est clara, quia Ecclesia precipit Divinum
Officium devote recitari in supra cit. c. *Dolentes* ibi
17 *Devote*. Devotio autem est actus internus, adeoque
ultra attentionem externam requiritur etiam interna.
Tum quia præcipitur Officium, prout est actus orationis Deo gratus, sed nulla oratio est Deo grata sine attentione interna, immo a Deo reprehenditur *Matth.* 15. *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me*; & juxta id quod ex Divo Gregorio refert, & approbat Divus Thomas 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 13. *Illius orationem Deus non audit, cui qui orat, non attendit*; & per hoc asseveranter idem Divus Thomas *in* 4. *Dist.* 15. *quæst.*4. *art.* 2. *quæstiuncula* 4. *ad* 2. sic ait; *Si ad contrarium mens evagetur, etiam culpa mortalis erit*: & S. Chrysostomus *homil.* 79.*ad populum Antiochenum* in hæc præcisa verba prorumpit. *Quæ enim excusatio, & venia dabitur nobis, si cum amicis loquentes adsumus animo, mentemque ad hibemus, cum Deo vero colloquentes animo in rebus indignis peregrinamur? Possetque tam fœda, & turpis esse peregrinatio illa mentis, ut duplicis sceleris, seu lethalis culpæ labem haberet; unam, verbi causa, cogitati, optatique stupri, seu homicidii, alteram insignis injuriæ, qua Divinæ preces, Psalmi, Sacræque Scripturæ verba tunc afficiuntur*.
18 Nec valet objicere, quod Ecclesia actus internos
præcipere non potest, cum super illos potestatem non
habeat, nec de iliis judicet. Nec etiam valet objice-
19 re, quod difficillimum est talem intentionem inter-
nam habere, ac proinde credibile non sit Ecclesiam
voluisse tale jugum imponere, cum ipsa sit piissima
20 Mater, & ejus jugum suave sit. Non valet, inquam, primum, quia licet Ecclesia non possit per se, ac directe præcipere actum mere internum, ac seorsim sumptum, potest tamen Ecclesia ipsum compræcipere, seu indirecte, & concomitanter præcipere una cum actu externo, quando ad ejus rationem, seu moralem substantiam actus internus requiritur, prout in proposito attentio interna requiritur ad rationem, & moralem substantiam orationis, cum hæc sine ulla attentione interna potius esset simulatio orationis a Deo reprehendenda juxta illud Matth.15.*Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me*; adeoque attentio interna circa recitationem Officii cadit sub Ecclesiæ præcepto, & hac præcipiendi potestate Ecclesia usa est tribus Œcumenicis Conciliis, in quibus Officii recitationem attentam præcepit, videlicet in Concil. Lateranensi sub Innocentio III. *in cap. Dolentes* 9. *de celebratione Missar.* in Concil. Viennensi sub Clemente V. in Clementina *cap. Gravi* 1. *de celebratione Missar* & in Concil. Tridentino
sub Pio IV. *in sess.* 24. *de reformat. cap.* 12. Nec pari- 21
ter valet secundum, quod scilicet difficillimum sit talem attentionem internam habere pro adimplendo tali præcepto, nam facillime adimpleri potest præceptum cum attentione tantum virtuali, quam habere non est arduum, ut experientia patet in omnibus
aliis negotiis. Tum quia facillima est attentio inter- 22
na superficialis ad verba cum pia intentione orandi, & colendi Deum prolata, quæ attentio superficialis ex communi Doctorum est sufficiens pro adimplendo præcepto, quia attentio hæc superficialis cum dicta pia intentione facit orationem perfectam quoad substantiam, Deoque pergratam, ut patet in Monialibus, aliisque idiotis Horas Canonicas ignoto idiomate recitantibus, qui omnes sine dubio præcepto satisfaciunt cum sola illa attentione superficiali ad verba animo laudandi, & colendi Deum prolata.
Immo tanta sæpe est sententiarum Divini Officii pro- 23
funditas, ut eorum sensus & Mysteria vix doctissimis pateant: Unde etiam docti eam attentionem licite omittunt, & quia necessaria non est, & ut ne nimia illa attentio caput gravet, vel lædat; Quamvis tamen omnium consensu doctorum sit consulenda attentio litteralis, vel spiritualis, si sine capitis offensione haberi possit.
Ad peccatum mortale incurrendum ob defectum 24
debitæ attentionis internæ non est necesse, ut mentis evagatio sit deliberata directeque volita, sed sufficit si sit volita indirecte, ut cum quis advertit se non attendere, & per crassam, & supinam negligentiam de hoc non curat; aut cum quis licet nolit esse distractus, tamen voluntarie occupat se in actionibus sive interioribus, sive exterioribus, quæ secum non patiuntur attentionem necessariam; Unde si quis advertat, se per id quod cogitat, aut facit, esse distractum ab attentione requisita ad recitationem Officii, ad auditionem, vel celebrationem Missæ, & per crassam, & supinam negligentiam non curet ad id mentem colligere, sed per totum Officium, & totam Missam, aut per notabilem partem perseveret sic crasse, & su-
pine distractus, non satisfacit præcepto. Si vero di- 25
stractio non sit plene voluntaria, sed inadvertenter aliud cogitet, aut faciat, quousque advertat se distrahi, semper reputatur sufficienter attentus, & per consequens satisfacit præcepto attente recitandi Officium, seu Missam audiendi, vel celebrandi: quia licet pro tunc non habeat attentionem actualem, habet tamen virtualem, quæ sicut in omni alio opere, ita etiam in recitatione Officii, & auditione, vel celebratione Missæ sufficit; non enim requiritur attentio actualis semper durans, ut scilicet quis per totum Officium, seu Missam attendat actu semper ad omnia verba, vel Deum; Immo hæc attentio continua ob naturalem mobilitatem, & instabilitatem mentis humanæ naturaliter vix possibilis esset, ideoque sub humano præcepto cadere non potest. Sic *Doctores communiter*.
Clerici Beneficiati, qui cum voluntariis distractioni- 26
bus recitant Divin. officium, licet mortaliter peccent, non tenentur tamen ad ullam fructuum restitutionem, dummodo tamen integre, & cum intentione orandi, & Deum colendi recitent Sic D. Antoninus, Hostiensis, Major, Gerson. Corduba, Medina, Sotus Toletus *lib.*2. *cap.*12. Navarrus *de Orat. cap.*10. *n*- 31. Layman *lib.* 4. *tract.* 1. *cap.* 5. *num.* 10. Gobat *tom.* 1. *tract.*

tract. 4. *disp.* 1. *num.* 842. Sporer *tom.* 2. *c.* 2. *sect.* 2.
§. 5. *num.* 88. & alii multi contra Suarez, & Barbo-
27 sam *in cap. Dolentes*, & alios multos a se citatos; Et
ratio efficacissima est, quia Leges odiosæ, & præser-
tim pœnales non sunt extendendæ ultra proprietatem
verborum, sed potius intra eamdem restringendæ quo-
ad fieri potest, *cap. fin. de Transact.* ibi: *In his, in
quibus Jus non invenitur expressum, procedat* (æqui-
tate servata) *in humaniorem partem declinando semper
secundum quod personas, & caussas, & loca, & tem-
pora postulare videris*; & *c. Ex litteris, de probat.* ibi
*Promptiora sunt Jura ad absolvendum, quam ad con-
demnandum*, & *l. Benignius* 18. *ff. de leg.* ibi: *Beni-
gnius leges interpretandæ sunt, quo eorum voluntas
conservetur*; *l. Semper in dubiis, ff. de regul. Jur.* ibi:
Semper in dubiis benigniora præferenda sunt; *l. Placuit,
Cod. de Jud.* ibi: *Placuit in omnibus rebus præcipuam
justitiæ æquitatisque, quam stricti juris, esse rationem*,
& similiter statuitur *l. Arianus, ff. de obligat. & action.
l. In ambiguis ff. de regul. Jur.* Atqui Sacri Canones
præcipientes attentionem non faciunt ullam prorsus
mentionem restitutionis, ut patet *in cap. Dolentes 9. de
celebrat. Missar.* Clement. *Gravi, de celebrat. Mis-
sar. &* Trident. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 12. & Le-
ges Canonicæ præcipientes restitutionem fructuum
ob neglectum pensum Canonicum expresse solum
loquuntur *de non recitante, non dicente, omittente, vel
intermittente*, ut patet *in sess.* 9. *§. Statuimus* Concil.
Lateran. celebrati sub Leone X. & in Constit. S. Pii V.
incip. *Ex proximo*; Recitans autem Officium cum
distractionibus voluntariis non potest vere dici illud
non recitasse, vel omisisse; quomodo enim posset
vere dici illud recitasse distracte, si nullimode reci-
tasset, & penitus omisisset? adeoque stat clarum, quod
Beneficiati recitantes Officium cum voluntariis di-
stractionibus, licet peccent mortaliter, non tenen-
tur ad restitutionem fructuum, si illud integre, &
cum intentione orandi, & Deum colendi recitent.
28 Tum quia obligatio restitutionis non est imponenda
maxime a Confessariis, nisi cogat indubitata veritas,
ut recte post Graff. Polancum, & alios docet Gobat
loc. cit. (*)
29 Ad satisfaciendum præcepto recitandi Divinum
Officium, vel audiendi, seu celebrandi Missam, suf-
ficit attentio tacita, vel implicita, non enim requi-
ritur propositum expressum ante recitandi, audiendi
vel celebrandi; Unde intendens in genere recitare
Officium, audire seu celebrare Missam, modo con-
sueto, vel intendens Deum laudare, & debito suo
satisfacere, sufficientem habet attentionem; Suarez
tom. 2. *de Relig. lib.* 3. *c.* 3. *num.* 6. & *lib.* 4. *cap.* 26.
num. 5. Lessius, Bonacina, & alii. Qui Officium in- 30
cipit recitare, & Missam audire cum intentione reci-
tandi vel audiendi debite, quoties dedita opera men-
tem non divertit, licet per totum Officium, vel Mis-
sam distractus, non peccat mortaliter. Ita Sanchez
cum multis a se citatis *lib.* 7. *Consil. Moral. c.* 2. *dub.*
28. *num.* 10. intelligens de omnibus; Gobat tamen 31
l. c. num. 845. merito intelligit de solis scrupulosis, &
solitis recitare, & respective audire pie, & devote.
Qui accedit ad Ecclesiam de more ibi Officium reci- 32
taturus, vel Missam celebraturus seu auditurus, ut
adimpleat munus suum, sufficientem habet attentio-
nem, ac proinde satisfacit, quamvis postea recitet,
audiat, vel celebret involuntarie distractus. Ratio est,
quia in tali intentione includitur attentio, quæ qua-
si necessario consequitur intentionem orandi, &
Deum colendi. Ita cum mutis a se citatis Bonacina
tract. de Hor. Canon. disp. 1. *quæst.* 3. *punct.* 2. *§.* 2.
num. 24. Dummodo quis adhibeat mediocrem dili- 33
gentiam pro repellendis distractionibus se vexantibus,
& non supina, & crassa negligentia se evagari sinat,
satisfacit præcepto cum sufficienti attentione. Ita
Sanchez cum multis aliis a se citatis loco supra lau-
dato *num.* 25. Quinimo absque culpa poterit admitti 34
aliqua brevis mentis evagatio ad refocillandum ce-
rebrum vel cor; Idem *ibid. num.* 10. post Gersonem,
& alios: Idemque censet Suarez *lib.* 4. *de Horis cap.*
24. *in fine*, si inter recitandum Officium, & conse-
quenter etiam inter audiendum Sacrum aliquid quis
annotet, vel famulo mandet, quia nimirum adver-
tit se non posse aliter conservare interiorem quietem,
quam turbat cognitio identidem illum stimulans ad
mandandum chartæ ne forte obliviscatur. Quandiu 35
scrupuloso evidenter non constat, quod mutaverit
propositum recitandi attente, licet advertens, sciens
volens inhæserit cogitationibus plane alienis inter
recitandum Officium, vel audiendum Sacrum, cre-
dere potest se satisfecisse suæ obligationi; cum hoc
sit privilegium scrupulosorum, ut ex communi Do-
ctorum docent Suarez *cit. lib.* 4. *cap.* 26. *num.* 20. &
Gobat *l. c. num.* 844.

ATTRITIO. Vide verb. *Pœnitentiæ Sacramen-
tum.* AVA-

Nota ex editione novissima Romana ann. 1767. decerpta.

(*) Fructuum restitutioni obnoxium esse Beneficiarium voluntaria animi derogatione (fortasse *divagatione*) Officii Breviarium persolventem hoc ratiocinio evidenter constare reor. Recitatio Beneficiariis imposita, qua deficiente, fructuum restitutioni subjiciuntur, est vera oratio. A vera autem oratione inseparabilis est attentio saltem virtualis omnem voluntariam animi distractationem excludens. Itaque Beneficiarius, qui voluntarie distractus Canonicas horas percurrit, vere eas non recitat, adeoque fructuum restitutioni adstringitur. Major certa est, nisi forte quis dicat Officium sub restitutionis vinculo Beneficiariis impositum Psittacorum more pronunciandum esse. Confer Cabassut. *Jur. Can. Theor. & Pr. lib.* VI. *cap.* XIV. *num.* 14. ubi hanc sententiam ratione & auctoritate firmat, additque: *Quisquis etiam sic recitat divinum Officium, ut notabilem ejus partem per nimium celeritatis affectum, aut per socordiam & negligentiam male proferendo intercipiat, tenetur quoque, si ea pars intercepta sit notabilis, restituere de fructibus, ad ejus partis proportionem.* Hæc Auctor hujusce adnotationis. Sed tu vide Ligorium *lib.* 3. *tract.* 5. *cap.* 2. *dub.* 6. *art.* 6. *num.* 669. & *lib.* 4 *cap.* 3. *dub.* 2. *art.* 4. *num.* 177.

AVARITIA.

1 Avaritia est inordinatus appetitus divitiarum, erogationisque illarum tenacitas. *Est in re communis*, & colligitur ex *Ecclesiast.* 5. ibi *Avarus non implebitur pecunia*, & ex Sancto Augustino *serm.* 107. *cap.* 3. ubi sic expresse dicit: *Non solum avarus est qui rapit aliena, sed & ille avarus est, qui cupide servat sua*. Avaritia consistit in tribus scilicet in appetendo, in acquirendo, & in retinendo divitias inordinate. *Communis*. Avaritia in avaro potest considerari & circa Deum, & circa proximum, & circa se ipsum. Circa Deum fit peccatum mortale, quando repugnat Charitati Dei, cum scilicet homo adeo inordinate, & immoderate appetit divitias, ut in eis ultimum finem constituat, paratus ob eas Legem Dei violare, atque adeo amicitiam Dei, curamque salutis omnino postponat, vel excludat, quod innuere voluit Christus *Matth.* 6 ubi postquam dixisset: *Nemo potest duobus Dominis servire; aut enim unum odio habebit & alterum diliget, aut unum sustinebit, & alterum contemnet*, statim subjunxit: *Non potestis Deo servire, & Mammonæ*, ita scilicet ut in divitiis totum affectum, curam, spem, aut velut ultimum finem constituatis, sic enim Deo contempto, Mammonæ pro Deo servietis; unde Apostolus *ad Colossens.* 3. sic ad rem ait: *Avaritia est simulacrorum servitus*, & jam Osea *cap.* 12. dixerat: *Dives effectus sum, inveni Idolum mihi* & Isaias *cap.* 2. *Repleta est terra argento, & auro, & repleta est terra Idolis*, ad quæ egregie alludens Innocentius III. *lib. de vilitate cond tionis humanæ*, sic ait: *Sicut Idolatra servit simulacro, sic avarus servit thesauro; nam ille cultum Idololatriæ diligenter ampliat, & ille cumulum pecuniæ libenter augmentat; ille cum diligentia colit simulacrum, & iste cum omni cura custodit thesaurum; ille spem ponit in Idololatria, & Idolo, & iste spem ponit in pecunia, & nummo; ille timet mutilare simulacrum, & iste timet minuere thesaurum*. Et revera quod avarus Deum postponat divitiis observat S. Augustinus *in psalm.* 96. ubi avarum alloquens sic ait: *Nam multa jubet Christus, & non facis, jubet avaritia, & facis: jubet Christus, ut vestias pauperem, & non facis, jubet avaritia, ut fraudem facias, & hoc potius facis*; Et idem *lib.* 2. *de Civitate Dei c.* 25. dicit quod avari *frui volunt nummo, uti autem Deo; quoniam non nummum propter Deum impendunt, sed Deum propter nummum colunt*.

5 Circa proximum fit avaritia peccatum mortale, quando repugnat graviter Charitati, vel Justitiæ erga proximum, v. g. immoderato habendi amore, aut injuste auferendo, aut retinendo rem alienam, aut duriter non succurrendo extremæ, vel gravi proximi necessitati. *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *qu.* 118. *art.* 4. *in corp.* ubi explicans quomodo avaritia sit peccatum mortale, utpote Justitiæ oppositum in re gravi, dicit: *In quantum aliquis... acquirit pecuniam ultra debitum aliena surripiendo, vel retinendo*, & S. Eusebius super illa verba Matth. 25. *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare &c.* ubi sic ait; *Intelligamus quantæ damnationis est spoliasse pauperem, quem summum crimen est non pavisse*. Circa seipsum peccat avarus, cum ratione suæ avaritiæ, non tantum sævit in alios, sed etiam in suammet Personam, nec pro se utendo suis divitiis, vel facultatibus ad necessitatem, vel sufficientiam; unde egregie Sanctus Petrus Chrysologus *serm.* 19. dicit: *Avarus nullius erit, nec suus erit*; itaut sibi negando etiam necessaria, reddat avarus suam vitam suum supplicium, ut observat Seneca *lib. de consolatione ad Polit* 8. ibi: *Ejus vita supplicium est*. 6

Avaritia semper est lethalis, ubi opponitur Justitiæ 7 in re gravi *Communis* cum S. Thoma *loc. cit. supra n.* 5. Aliquoties est etiam lethalis, licet non opponatur 8 Justitiæ; S. Thom. 2. 2. *quæst.* 118. *art.* 4. *in corpore* ubi sic expresse dicit: *Si in tantum .... amor divitiarum crescat, quod præferatur charitati, ut scilicet propter amorem divitiarum aliquis non vereatur facere contra amorem Dei, & proximi, sic avaritia erit peccatum mortale*. Et sic alii passim. Avaritia ubi op- 9 ponitur soli Liberalitati, est peccatum ex genere suo veniale, quia sic est mera illiberalitas, seu affectus nimius divitiarum in hoc consistens, quod licet quis eas superflue quærat, amet, possideat &c. non tamen earum amorem amori Divino præferat, & ideo supponitur paratus potius velle omnium divitiarum jacturam facere, quam præceptum aliquod graviter obligans violare. *Communis*.

Hinc colligitur, quod avaritia opponitur duplici 10 virtuti, scilicet Justitiæ, & Liberalitati. Justitiæ auferendo, vel retinendo quod alienum est invito domino rationabiliter; Liberalitati propter nimium, & immoderatum affectum ad proprias. Justitia recte de- 11 finitur cum Ulpiano *l. Justitia, ff. de Justitia & Jure*, sic: *Justitia est constans, & perpetua voluntas Jus suum unicuique tribuens*, idest Justitia est virtus inclinans, & firmans voluntatem ad perpetuo tribuendum Jus suum unicuique. *Est in re communis*. Liberalitas est virtus inclinans voluntatem ad dispensanda bona in usus proprios, & alienos, juxta præscriptum rationis. *Est in re communis*. Prodigalitas e contra est vi- 13 tium inclinans voluntatem ad dandum ultra mensuram ratione præscriptam. *Est in re communis*. Unde ut vides, quanto est laudabilis liberalitas, tanto ma- 14 gis est damnabilis prodigalitas, quæ licet ex genere suo sit tantum peccatum veniale, potest tamen ab extrinseco fieri mortale, si nempe prodiga bonorum dilapidatio sit in causa, cur non possit prodigus debita solvere, familiam sustentare, sit inde aliis scandalo, aut gravi detrimento, & hujusmodi. *Communis*.

Avaritia septem habet filias, quæ recensentur & a 15 S. Gregorio *lib.* 31. *Moral. cap.* 31. & a Divo Thoma 2. 2. *qu.* 118. *art. fin.* & ab aliis communiter. Prima est *Duritia cordis*, quæ est vitium a compassione pauperum avertens. Secunda est *Inquietudo mentis*, quæ est vitium ab ordinata quiete animum avertens. Tertia est *Violentia*, quæ est vitium animum inclinans ad inferendam vim pro rapiendo, vel injuste retinendo aliena. Quarta est *Fallacia*, quæ est vitium inclinans ad decipiendum verbis. Quinta est *Perjurium*, quod est vitium inclinans ad decipiendum verbis juratis, seu cum falso juramento. Sexta est *Fraus*, quæ est vitium inclinans ad decipiendum factis proximum nostrum quo ad res. Septima est *Proditio*, quæ est vitium

 tium

tium inclinans ad decipiendum proximum nostrum quo ad personas. * Et sub his, juxta Div. Isidorum continentur *Mendacium*, *Falsum testimonium*, *Appetitus lucri turpis*, *Rapacitas*, & *Inhumanitas*. *

36 Pro avaritia fugienda possunt considerari sequentes Sacræ Scripturæ textus. *Eccles. cap.2.* sic ait Sapiens: *Detestatus sum omnem industriam meam..... habiturus hæredem post me, quem ignoro utrum sapiens, an stultus futurus sit, & dominabitur in laboribus meis, quibus desudavi, & sollicitus fui, & est quidquam tam vanum?* *Ad Timoth. 6.* dicitur: *Qui volunt divites fieri incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli, & desideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas.* Et *Eccles. 10.* habetur: *Avaro nihil est scelestius; nihil est iniquius quam amare pecuniam, hic enim & animam suam venalem habet.* Ad *Ephes.5.* sic scribit Apostolus: *Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis avarus non habet hæreditatem in Regno Christi, & Dei.* Matth. 19. sic dicit ipse Jesus Christus: *Amen dico vobis quia dives difficile intrabit in Regnum Cœlorum; facilius est Camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in Regnum Cœlorum*, & de facto, ut dicitur *Lucæ 16. Mortuus est dives, & sepultus est in Inferno*; & *Matth. 25.* sententia finalis reproborum assignatur his verbis: *Discedite a me maledicti in ignem æternum, esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, nudus fui, & non cooperuistis me, &c.* Reflectant quæso divites avari quod *relinquent alienis divitias suas*, *Psal.48. num.11.* & sic, *Divitiæ si affluant, nolint* (nolite) *cor apponere*, *Plas. 61. num.11.* sed juxta monitum Salvatoris nostri *Matth.6.* *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi ærugo, & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt, & furantur; thesaurizate autem vobis thesauros in Cœlo, ubi nec ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur*, & ut alias innumeras hujusmodi Scripturas omittam, sit pro complemento grave, & serio reflectendum monitum D. Jacobi Apostoli in sua Epistola *cap.5.* *Agite nunc divites in miseriis, quæ advenient vobis.*

37 Avarus est bursa Principum, capserius Latronum rixa Parentum, & sibilus hominum; S. Hieronymus apud Ursajam *in Miscellaneo primo litt. A. n.305.*

AUDITOR, AUDITORES.

SUMMARIUM.

1 *Auditorum definitio, & multiplex genus*, ad n. 3.
4 *Auditor Cameræ quam, & in quos, & in quibus habeat jurisdictionem*, ad num. 51.
52 *Auditores Rotæ quot sint*, ad num.55
56 *Cur vocentur hoc nomine.*
57 *Quanti æstimentur eorum decisiones.*
58 *Eorum Jurisdictio, & obligationes*, ad num. 61.
62 *An possint aliquod munus accipere*, ad num. 64.
65 *In quibus causis nequeant votum proferre*, ad n.68.
69 *Eorum Privilegia*, ad num.83.
84 *Locus, & tempus, in quo congregentur*, ad n.86.
87 *Examen ab illis subeundum.*
88 *Quando cesset eorum jurisdictio*, ad num.90.
91 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad num.106.
107 *Item additiones ex aliena manu & alia noviss.*

Auditores, ut sic, sunt illi, quibus cura demandatur caussam audiendi, & examinandi; *c. Super Quæstionum art.27. §. intentionis, de Offic. & potest Jud. Delegati.* Non tamen possunt caussam definire, nisi delegatam habeant facultatem; *Clement. Auditor, cap.3 de Rescriptis.* Auditorum genera licet sint multiplicia; Nos tamen hic de duobus tantummodo, quibus principaliores, & universaliores caussæ competunt in Curia Romana, agemus, videlicet de Auditore Cameræ & de Auditoribus Rotæ. 1 2 3

Auditor Cameræ habet Jurisdictionem ordinariam, quæ per obitum Papæ non expirat; Tenet Glossa *in Clementina Ne Romani cap.2. §. eo tamen proviso, verb. expirare*, & expresse habetur in Constit. Pii IV. incip. *Ad eximiæ §.5.* ibi *Tua ordinaria auctoritate*;& in alia simili Pauli V. incip. *Eximiæ §.7.* ubi repetuntur eadem verba; *Tua ordinaria auctoritate.* Et propterea, ut observat Fagnan. *in cap. Cum olim, de majorit. & Obed. num.71.* in suis Litteris semper inscribitur, *Cameræ Apostolicæ Generalis Auditor, Romanæque Curiæ Judex Ordinarius.* Unde Auditor Cameræ est Judex ordinarius appellationum a sententiis per Ordinarios latis, etiam extra statum Ecclesiast. Paul. V. in Const. incip. *Eximiæ fidelitatis §. 10.* Potest procedere contra Episcopos non residentes usque ad sententiam definitivam exclusive. Pius IV. in Const. incip. *Cum tam Sacrosanctum*;& Urbanus VIII. in Const. incip. *Sancta Synodus.* Immo Auditor Cameræ habet generalem facultatem procedendi contra Episcopos in quibuscumque causis etiam gravioribus, eosque puniendi absque speciali commissione & Signatura Papæ. Colligitur aperte ex Const. Gregorii XIV. impressa post practicam Salustii Tiberii *in praxi §.12.* & ex alia Pauli V. incip. *Eximiæ fidelitatis §.12. & 13.* in quibus Auditor Cameræ declaratur Judex Ordinarius quorumcumque Prælatorum exemptorum, etiam Episcopali, Archiepiscopali, Primatiali, vel majori Dignitate Ecclesiastica præditorum, tam per accusationem, quam denunciationem, instigationem, & inquisitionem, in casu omnium, & singulorum, ac quorumcumque, & quantumcumque enormium criminum, delictorum, & excessuum tam in Urbe, quam extra commissorum, nec non quoad pœnas contra culpabiles repertos juxta excessuum exigentiam devenire valeat. Dummodo tamen Monitoria contra Episcopos ad comparendum personaliter non nisi prævia commissione manu Papæ signata decernat, ut expresse cavetur in citatis Constitutionibus; & sic stat clarum, quod signatura Papæ non requiratur, nisi in casu illo speciali, cum Monitoria decernuntur ad personaliter comparendum, ut etiam statuit Pius IV. Constit. incip. *De Salute gregis §. 3.* nam illa exceptio firmat regulam in contrarium in aliis casibus exceptis; *Leg. Nam quod liquide §. fin. ff. de pæn. legat.* 4 5 6 7

Nec refert quod dictæ Constitutiones non derogent expresse Concilio Tridentino, quod *sess. 24. cap. 5.* sic præcise statuit; *Caussæ criminales graviores contra Episcopos, etiam Hæresis, quod absit, quæ depositione, aut privatione dignæ sunt, ab ipso tantum Summo Romano Pontifice cognoscantur, & terminentur,* 8

tur. *Quod si ejusmodi sit caussa, quæ necessario extra Romanam Curiam sit committenda, nemini prorsus ea committatur, nisi Metropolitanis, aut Episcopis a Beatissimo Papa eligendis. Hæc vero commissio, & specialis sit, & manu ipsius Sanctissimi Pontificis signata, nec unquam plus his tribuat, quam ut solam facti instructionem sumant, processumque conficiant, quem statim ad Romanum Pontificem transmittant, reserva-*
9 *ta eidem Sanctissimo sententia Definitiva*. Non refert inquam, quia nulla requiritur expressa derogatio Conc. Tridentino propter expressam præservationem auctoritatis Sedis Apostolicæ *in cap. ultimo sess. 25. de reformat.* sed sufficit, quod Pontifex statuat, prout statuit in hoc casu, contrarium ejus, quod Concilium disponit, cum sola clausula generali: *Non obstantibus Constitutionibus Apostolicis*, ut declaravit S. Pius V. & sæpius censuit Sac. Congr. ejusdem Concilii interpres, ut testatur & tenet Fagnan. *in cap. Nulla n. 86. de concessione Præbend.* Barbosa in Conc. Triden. *cap. 21. sess. 25. de reformat.* Garcias *de Benefic. par. 4. cap. 5. num. 36.* ubi referet hanc esse praxim Cancellariæ, & stylum Romanæ Curiæ, & expresse tenet Rota *part. 2. decis. 687. num. 24. & decis. 724. num. 6. & part. 6. decis. 71. num. 9. & par. 19. tom. 2. decis. 498. n. 27.*

10. Nec refert etiam quod in dictis Constitutionibus Gregorii XIV. §. 26. & Paul. V. §. 38. addita sit causula: *Per præsentes tamen non intendimus Concilii Tridentini decretis in aliquo derogare, vel alias præjudicare, sed illa salva esse, & in suo robore permanere, eaque omnia omnino, & inviolabiliter servari manda-*
11 *mus*. Non valet, inquam, quia cum facultas procedendi contra Episcopos concessa Auditori Cameræ ex generali commissione absque Signatura Papæ in cit. Constitutionibus obviet expresse Concilio Tridentino, talis clausula præservativa decretorum Concilii, ut evitetur contradictio, debet intelligi præter ea, quæ ibi statuuntur expresse contraria eidem Concilio; Rota coram Cavaler. *decis. 601. num. 3. idem addit. ad* Buratt. *decis. 163. num. 5. & part. 7. recentior. coram* Pancirolo *decis. 155. num. 2.* Oldrad. *cons. 320. in fine*; Crescent. *decis. 7. in fin. de Jurepatron.* Seraphin. *decis. 1445.* Fagn. *in cap. Pervenit, de testibus cogendis num. 30.* Petra *in Constitut. 2. Leonis IX. sect. 1. n. 40.* Et quod vere Pontifices in cit.
12 Constitutionibus voluerint expresse dare Auditori Cameræ facultatem procedendi sine aliqua commissione manu Papæ signata requisita a Concilio, patet aperte, quia utuntur his verbis: *Omnibus, & singulis, quibuscumque criminibus, & quantumcumque enormibus delictis & excessibus*, quæ verba singula universalitatem casuum important, & præsertim verificatur de verbo *Quibuscumque*, ut non excludat aliquem, & sit terminus infinitus; *l. A Procuratore, Cod. Mandati, cap. Solitæ 6. de majorit. & obed.* Glossa *verb. Quicumque in cap. Quicumque, de sentent. Excommun. in 6.* Decian. *cons. 41. n. 48. lib. 2. & cons. 35. n. 23. lib. 3.* Gom. *in reg. de trien. q. 1. vers. tamen istis*; Fagn. *loc. cit. n. 29.* Petra *loc. cit. n. 42.* & alii passim.

13 Nec refert tamem adducere exempla, in quibus Auditor Cameræ processit contra Episcopos ex speciali commissione Papæ, immo etiam ex speciali commissione Sacræ Congregationis Episcoporum, quod non potuisset evenire, si ipse haberet Ordinariam Jurisdictionem in ipsos quo ad causas graviores absque speciali commissione, & Signatura Papæ; Non valet, 14
inquam, quia per hoc non censetur controversa ejus auctoritas, nam id evenit, quia directe fuerunt habiti recursus ad Papam, vel ad dictam Sacram Congregationem, a quibus postmodum fuit commissa causa Auditori Cameræ ad excitandam potius ejus Jurisdictionem, quam ad novam concedendam; nam si illam non haberet, non potuisset procedere contra Episcopos in variis causis. Uti de facto processit contra 15
quemdam Archiepiscopum in Regno Neapolitano, inquisitum de homicidio, stupro, adulterio, aliisque excessibus, ipsum condemnando per sententiam definitivam in pœnam extraordinariam relegationis in Monasterium Nursiæ, Suspensionisque a Divinis, & ab exercitio Iurisdictionis per triennium, ac deinde ad beneplacitum Sanctissimi, quæ sententia fuit judicata legitima a Congregatione pro revisione ejusdem deputata ab Innocentio X. & habita in ædibus Domini Fagnani *die 10. Julii 1647.* quæ Congregatio, re accurate discussa, & Archiepiscopo, ejusque Procuratoribus, & Advocatis sæpius auditis, unanimi consensu censuit bene fuisse judicatum per Auditorem Cameræ; & ita referendum Sanctissimo non obstantibus oppositionibus pro parte Archiepiscopi factis, quod non potuerat Auditor Cameræ ad dictam pœnam extraordinariam procedere. Sic refert Fagn. *in cap. Pervenit, de testibus cogend. n. 30.* Sic pari- 16
formiter contra alios Archiepiscopos, & Episcopos processit pluries Auditor Cameræ, ut variis aliis constat exemplis. Anno enim 1642. cum solo Pontificis oraculo, & sine Commissione processit contra Archiepiscopum Tranen. ad instantiam Fisci, & Capituli dictæ Cathedralis; Anno 1647. contra Episcopum Guardiæ ad instantiam Fisci, & D. Josephi della Rocca pro caussa gravissima etiam sine Pontificis oraculo; Anno 1661. contra Archiepiscopum Beneventi; quæ 17
& alia exempla, quæ possent conferri, fuerunt extracta ab Officiis dicti Auditoris Cameræ, & deducta a Fisco in caussa Sorana contra Reverendissimum Episcopum anno 1701. in cujus Soranæ caussæ commissione facta Auditori Cameræ certo cognoscitur ejus radicalis potestas procedendi contra Episcopos etiam sine speciali commissione & signatura Pontificis ibi; *Et alias Tribunal R. P. A. C. ex facultatibus sibi indultis omnimodam valeret exercere Jurisdictionem, tam contra præfatum R. P. Episcopum Soranum, quam contra ipsius qualitercumque complices; nihilominus ne in re adeo gravi ulla valeat excitari dubietas, & ulla opponi quovis tempore contra competentiam cavillatio &c.* ex quibus quidem verbis patet commissionem potius ex abundanti, & ad removendas cavillationes fuisse impetratam, quam ex necessitate; excepta evocatione Episcopi extra Diœcesim ad personaliter comparendum flagrante inquisitione, & quoties videretur pro Justitiæ implemento expedire, propter dispositionem Concilii Tridentini *sess. 13. cap. 6.* expresse inhibentis, ne Episcopi citentur ad personaliter comparendum, & reservationem dictæ facultatis expresse factam in Jurisdictionibus concessis Auditori Cameræ a Gregorio XIV. & Paulo V. in cit. Constitutionibus, ibi: *Dummodo tamen Monitoria contra Episcopos ad comparendum personaliter non nisi prævia commissione ma-*

manu Papæ signata decernat. Et ob dictam potissimam dispositionem, reservationem, & finem fuit Auditori Cameræ expedita specialis commissio, ut recte observat Petra *in Constit. 2. Leonis IX. sect. 1. num. 62.* Cum Auditori Cameræ non sit necessaria specialis commissio in scriptis ad procedendum contra Episcopos, nisi in casu transmissionis Monitorii ad personaliter comparendum, ut constat ex cit. Const. Gregorii XIV. & Pauli V. & ex Constit. Pii IV. incip. *De Salute gregis §. 3.* & S. Pii V. incip. *Inter multiplices*.

19 Auditor Cameræ non potest cognoscere de caussis Ecclesiasticorum in prima Instantia; nec Monitoria decernere ad extrahendas partes a suis Domiciliis. Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol.* 126. Barbosa *de Offic; & potest. Episc. part. 3. allegat.* 81. *num.* 3. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 837. *num.* 15. & alii passim ex Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. cap.* 20. cujus Conciliaris Decreti præcipua causa, & ratio fuit, ne partes extra suas Provincias, & Diœceses tot sumptibus, & incommoditatibus degere, & litigare cogerentur, ut observant cit. Doctores; Et sic expresse decrevit Sac. Cong. Immunitatis *in Taurinen.* 15. *Martii* 1650. *lib.* 4. *decr. Paul. pag.* 101. his verbis: *Auditori Cameræ annuente Sanctissimo injungitur, ut se abstineat a concessione Inhibitionum in prima instantia*. Nec po-
20 test cognoscere caussas in Beneficialibus, etiam quo ad Judicium manutentionis inter Beneficiatos, quia nullam habet Jurisdictionem in materia Beneficiali; Rota *part. 9. recent. tom. 1. decis.* 222. *num.* 24. *decis.* 264. *n.* 13. *& part.* 10. *decis.* 84. *n.* 9. *decis* 99. *num.* 20. *& part.* 17. *decis.* 228. *num.* 4. Nec potest dare absolutio-
21 nem a Censuris ex caussa violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ; Sac. Cong. Immunit. *in Roman.* 4. *Augu-*
22 *sti* 1626. Immo eadem Sacra Congregatio approbante Sanctissimo præcipit Auditori Cameræ, ut revocet absolutionem concessam censurato ex caussa violatæ Immunitatis, libertatis, & Jurisdictionis Ecclesiasticæ, nec se ingerat in hujusmodi caussis; *in Rossanen.* 25. *Febr.* 1638. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 38. *in Nullius Canusiæ* 4. *Junii* 1641. *dict. lib. p.* 146. *in Alatrina* 27. *Januarii* 1643. *dict. lib. pag.* 194. *in Neocastren.* 1. *Februar.* 1688. *lib. decr. Mart. pag.* 417. Nec potest con-
23 cedere inhibitiones, & absolutiones a Censuris in caussis prædictis, etiam cum reincidentia; *In una Regni Neapolitani* 27. *Maii* 1642. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 176. Et desuper datæ fuerunt Litteræ circulares omnibus Episcopis Regni; *ibid. & in Melphiten.* 22. *April.* 1673. *lib.* 1. *decr. Alt. pag.* 792. *in Satrien.* 17. *&* 24. *April.* 1694. *lib.* 1. *decr. Vallemann. pag.* 117. *Ravellen.* 30. *Augusti* 1698. *l.* 2. *decret. Valleman.*
24 *pag.* 172. Et ideo Episcopi non debent attendere ejus inhibitiones, sed debent procedere ad ulteriora, ut sæpius fuit resolutum ab eadem Sacra Congregatione, & præcipue in præfatis Melphiten. Satrien. Ravellen.
25 *& in Neapolitana* 29. *Aug.* 1671. Notarius Auditoris Cameræ, qui absque facultate Sacræ Congregationis per sua acta expedierat absolutionem cum reincidentia in causa violatæ Immunitatis, suspenditur ab exercitio sui muneris arbitrio Eminentissimi Præfecti; *In una S. Agathæ Gothorum* 8. *Junii* 1700. *lib.* 2. *decret.*
26 *Valleman. pag.* 294. Auditor Cameræ in caussis pendentibus in suo Tribunali debet supersedere, si partes recurrant ad Sacram Congregationem Immunitatis pro alicujus dubii declaratione, & illam exequi ex Decreto emanato *die* 4. *&* 11. *Augusti* 1626. approbato & confirmato ab Urbano VIII. *die* 5. *Septembris* 1626. & iterum cum approbatione Innocentii X. confirmato *in Congregatione habita* 27. *Aprilis* 1650.
Immo Auditor Cameræ debet etiam supersedere in 27
cognitione caussæ, donec ab Episcopo sit confectus processus, an confugitus gaudeat nec ne Immunitate? *In Interamnen.* 4. *Aprilis* 1656. *lib.* 5. *decis. Paul. f.* 91.

Auditor Cameræ est legitimus Judex obligatio- 28
num Cameralium; Rota *part.* 3. *recent. decr.* 52. *num.* 1. Unde potest judicare caussas omnium Prælatorum, Cardinalium, Regum, & Imperatorum, in proventibus, & aliis Juribus Ecclesiarum. Potest 29
procedere in omnibus caussis Criminalibus, Civilibus, & Mixtis in statu Ecclesiæ, & recipere caussas appellationum omnium Judicum (exceptis caussis Vicarii Papæ, Senatoris, & Judicum Capitolii) & omnium Episcoporum, etiam extra statum Ecclesiæ. Potest procedere in caussis omnium exemptorum, in 30
caussis Campsorum, & Mercatorum, ac Pensionum, quamvis solutio alibi facienda esset. Est executor om- 31
nium Litterarum Apostolicarum, ubi quidem nullus alius est deputatus, solus, ac privative; ubi vero deputati sunt alii, cumulative. Remissorias, & com- 32
pulsorias dat, Monitoria ad partes decernit, Censuras promulgat, ac solus cognoscit de caussis, & litibus ortis vigore obligationis Cameralis; Pius IV. Constit. 33. incip. *Ad eximiæ*; Sac. Cong. Episcop. & Regul. *in Pistorien.* 18. *April.* 1595. Et vigore sua- 33
rum facultatum est executor obbligationum Cameralium privative quo ad omnes; Rota *par.* 10. *dec.* 21. *num.* 1. *& part.* 13. *dec.* 242. *num.* 2. Intellige tamen 34
non posse Auditorem Cameræ avocare caussas obligationis Cameralis extra Urbem introductas, sed solum motas in eadem Urbe; in qua sola est Judex privative quo ad alia Tribunalia, non autem extra, ubi habet tantum cumulativam Jurisdictionem; Rota *part.* 14. *dec.* 123. *num.* 8. quia Bullæ dictam privativam concedunt solum in primo casu, ut in Constit. Pii IV. §. 5. & alibi, & ita dixerunt Ridolph. *in praxi part.* 1. *c.* 1. *num.* 4. *&* 114. Scaccia *de Jud. lib.* 1. *c.* 22. *n.* 29. Zacch. *de obligat. Camer. q.* 7. *num.* 48. Panimol. *dec.* 12. *adnot.* 1. *num.* 9. Petra *in Constit.* 2. *Leonis IX. sect.* 5. *num.* 5. Rota *dec.* 462. *coram Buratto*, ubi id firmatur ex verbis Bullæ & aliis.

Auditor Cameræ potest etiam in pluribus casibus 35
procedere 1. in caussis Regularium Monasteriorum E- 36
piscopis subjectorum, prout sunt plures Abbatiæ, & Monasteria in Germania, Belgio, & Polonia in Congregationem non redacta, quæ nulla potiuntur prærogativa exemptionis, sed Episcopis Diœcesanis sunt subjecta, quemadmodum erant Monasteria omnia de Jure veteri; *Cap. Si quis Abbas, & cap. Abbates caus.* 18. *quæst.* 2. *cap. Qui vera in fin. caus.* 16. *quæst.* 1. *&* 2. *& cap. Cum Dilectus* 8. *de Religiosis Domibus*. Nam si in eorum caussis Ordinarius Episcopus pronuntiaverit, a tali sententia potest appellari, vel ad Metropolitanum; *cap. Licet in corrigendis, de offic. Ordinarii*, vel ad Papam omissio medio; *cap. ad Metropolitanum caus.* 2. *quæst.* 7. *cap. ad Romanam* 1. *&* 2. *& cap. Si quis caus.* 2. *quæst.* 6. & tunc poterit procedere, & inhibitiones concedere Auditor Cameræ, qui est Judex ordinarius appellationum, quæ a sententiis per quoscumque Ordinarios latis, etiam extra statum Ecclesiasticum ad Sedem Apostolicam interponuntur; Paulus V. in Constit. incip. *Eximiæ fi-*

37 *fidelitatis* §. 19. Secundo in caussis ordinariis, & Telam Judicariam requirentibus, quæ vertuntur inter diversas Religiones; nam in prædictis caussis una Religio convenienda erit coram suo Conservatore, si illum habeat, alioquin coram loci Ordinario ad præscriptum Constitutionis Gregorii XV. *De exemptorum privilegiis*; & Auditor Cameræ erit Judex competens in caussa appellationis ad Sedem Apostolicam interpositæ a Sententia per Conservatorem, vel Ordinarium
38 lata; Idem Paulus V. *loco citato*. Tertio cum lis, & caussa vertitur inter Regulares, & Sæculares, sive Clericos, sive Laicos; Si Regulares sint Rei, conveniendi sunt coram suo Conservatore, vel Ordinario, ut dictum est in casu præcedenti; Si vero sint Actores, & agant contra Laicum, tenentur sequi Forum Rei; *cap. Si Clericus Laicum, de Foro competenti*, & tunc extra statum Ecclesiasticum a Sententia Judicis laici appellatur ad Superiores Judices Laicos gradatim, *ut in l. Imperator.*, *ff. de appellat.* non autem ad Curiam, seu Auditorem Cameræ, sed in statu Ecclesiastico potest appellari ad Sedem Apostolicam, ex cit. Constit. *Eximiæ fidelita-*
39 *tis* §. 10. Si vero Reus sit Clericus, conveniendus erit coram Ordinario suo in prima instantia, juxta Trident. *sess.* 24. *cap.* 20. & in secunda instantia appellari poterit, omisso medio, ad Papam; & in utroque casu appellationis ad Sedem Apostolicam interpositæ, Auditor Cameræ est Judex competens; Paulus V. *in*
40 *eadem Constitut.* §. 10. Quarto; in caussis Prælatorum Regularium, qui Generalibus Capitulis, aut Episcopis non subsunt, nec suos habent Ordinarios Visitatores Regulares, sed sub immediata Sedis Apostolicæ protectione existunt, de quibus in Concilio Tri-
41 dentino *c.* 8. *sess.* 25. *de Regularibus*. Has enim caussas in prima instantia cognoscere possunt tam Legati, & Nuncii Apostolici, quam ipse Auditor Cameræ tamquam Judex Ordinarius Exemptorum, ut in dicta
42 *Constit. Pauli V.* §. 12. Et quamvis in hoc casu facultatem habeat privative quo ad omnes, ut ibi disponitur; tamen in his procedunt etiam Legati, & Nuncii ex speciali facultate, quam habent a Sede Apostolica; & ideo, cum inter istos, & Auditorem Cameræ jurisdictio sit cumulativa, est locus præventioni; *arg. cap. Proposuisti, de Foro Competenti cum concordant. de quibus ibi in* Glossa 1. *& cap. Cum sit generale* 8. cum ibi notatis per Abbatem, & Doctores *eodem Titul. de Foro competenti*; Et in Monasteriis apponenda est clausula: *Quatenus lis non pendeat, alio-*
43 *quin præsentes Litteræ minime suffragentur*. Quod si Legati, & Nuncii in caussa prævenerint, ab eorum sententiis appellabitur ad Sedem Apostolicam, & in secunda instantia Auditor Cameræ erit Judex competens juxta suas facultates ei concessas ab Innocentio VIII. Constit. 7. incip. *Apprime*, & Pio IV. Constit. 33. incip. *Ad Eximiæ*: & ab eodem Constitut. 56. incip. *Inter multiplices*; a S. Pio V. Constit. 113. incip. *Inter Illa*; & a Paulo V. Constit. 28. incip. *Eximiæ fidelitatis*; & ab eodem Constit. 71. incip. *Universi*,
44 *titul. de Auditore Cameræ*. Quinto, cum agitur de debitis in Curia contractis, aut de salario, seu contractu in ipsa inito, nam Auditor Cameræ potest citare, & monere ad satisfaciendum Curiales Ecclesiasticos Sæculares, vel Regulares etiam ab ipsa Curia absente, pro quibusvis rebus, & pecuniarum summis ad instantiam quorumvis etiam absentium, ut clare constat ex citata Constitut. Pauli V. incip. *Eximiæ fidelitatis* §. 10. Sexto ubi agitur de executione Litte- 45
rarum Apostolicarum, vel Decretorum, seu declarationum Congregationum, quia Auditor Cameræ pro hujusmodi executione dat Monitoria, etiam in caussis, & negotiis Regularium ex cit. Constitut. Paul. V. §. 14. & expedit ut hæc facultas ei conservetur, quia favorabilis est Religionibus, quæ hoc præsidio se tuentur adversus eos, qui eorum privilegia convellere, aut lædere moliuntur.

Non potest autem Auditor Cameræ procedere in 46
Causis Regularium, in quibus agitur de disciplina, & morum correctione. Hæc enim spectant ad Abbatem, etiamsi Monasterium esset Episcopo subjectum; *cap. Corripiantur caus.* 24. *qu.* 3. *& cap. reprehensibilis* 26. *de Appellationibus*. In his enim Auditor Ca- 47
meræ nequit se ingerere, nedum in prima instantia, sed neque in gradu appellationis, quia in prædictis, nisi adsit gravis excessus (*ut in cap. De priore* 31. *de appellat.*) non datur appellatio; cit. *c. de reprehensibilis* 26. *de appellationibus*, ubi sic expresse habetur: *Nec subjecti contra disciplinam Ecclesiasticam in vocem appellationis erumpant... Præcipue vero hæc in Religiosis volumus observari, nisi Religiosi cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra Regularem Prælati sui, & Capituli disciplinam appellare præsumant, sed humiliter ac devote suscipiant, quod pro salute sua fuerit eisdem injunctum*, & concordat *cap. Ad nostram* 3. *de appellationibus*. Et hoc idem dicendum est de Nunciis 48
Apostolicis, quia non possunt amplius cognoscere in prima instantia de causis ad Forum Ecclesiasticum pertinentibus, ex Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 20. Im- 49
mo Regulares ad se recurrentes remittere debent suis Superioribus; Sacra Congr. Episcop. & Regul. *in Florentina* 30. *Martii* 1594. *ut in regesto fol.* 94. *& in una Venetiar.* 4. *Junii* 1602. *in regesto fol.* 74. *& in una Dominicanorum* 26. *Januarii* 1604. *in regesto fol.* 9. Neque 50
potest Auditor Cameræ se immiscere in prima instantia in caussis Regularium ejusdem Ordinis, sive sint inter subditos, sive inter subditum, & Prælatum, sive inter subditos & Capitulum, sive inter Monasterium, & Monasterium, sive inter Provinciam, & Provinciam vel alias quomodolibet; sic resolutum fuit *die* 5. *Junii* 1650. in Sac. Cong. Card., & Prælatorum super appellationibus, & inhibitionibus Tribunalis Auditorii Cameræ, & aliorum Tribunalium Curiæ Romanæ a Sanct. mem. Urbano VIII. deputata, & ab Innocentio X. renovata. Et in casibus, in quibus Auditor Ca- 51
meræ potest appellationes recipere a sententiis, & gravaminibus Prælatorum Regularium, fuit ab eadem Sacra Congregatione habita *die* 19. *Julii ejusdem anni* 1650. declaratum, ut inhibitiones minime decernat, nec Præfectus Signaturæ Justitiæ det commissiones, nisi prius citato Procuratore Ordinis. Hæc ex Fagnano *in cap. de Priore* 31. *de appellationibus*. Qui de Auditore Cameræ plura desiderat, revolvat attente Constitutionem septimam Innocentii VIII. incip. *Apprime*, trigesimam tertiam Pii IV incip. *Ad Eximiæ*, quinquagesimam sextam ejusdem incip. *Inter multiplices*, centesimam tertiam decimam S. Pii V. incip. *Inter Illa*, vigesimam octavam Pauli V. incip. *Eximiæ fidelitatis*, & septuagesimam primam ejusdem incip. *Universi*, *tit. de Auditore Cameræ*, in quibus

bus sunt omnia statuta, quæ ad ipsum spectant.
52 Auditores Rotæ duodecim esse debent, ad istum
53 numerum sic redacti a Sixto IV. in Const. 2. incip. *Romani Pontificis*. Et ex istis unus debet esse Germanus, unus Gallus, unus Hispanus ex Corona Castellæ, unus Hispanus ex Corona Aragoniæ, unus Venetus, unus Mediolanensis, unus Bononiensis, unus Ferra-
54. riensis. unus Tuschus, & tres Romani. Auditores Rotæ in eorum origine erant Capellani Summi Pontificis, quibus etiam utebatur pro dandis responsis in variis caussis, & præsertim Beneficialibus ad Sedem Apostolicam deductis, & sunt plura ipsorum respon-
55 sa in Decretalibus registrata. Crescentibus autem exinde caussis decidendis, majoribus negotiis pressi Summi Pontifices, unum Tribunal ipsorum Capellanorum erexerunt pro decisione talium caussarum; & cum isti nomine Papæ Jus dicerent, ac veluti ejus Vicesgerentes caussas in Palatio Apostolico definirent, Auditores Sacri Palatii Apostolici sunt appella-
56 ti. Et cum caussæ per turnum cœperint examinari ab istis in orbem sedentibus, ex figura consessus orbicularis fuit suo Tribunali, seu Auditorio nomen *Rotæ* addictum, & ipsi exinde, ut impræsentiarum, Auditores Rotæ sunt communiter appellati, Vestrius *in praxi Cur. Romanæ lib. 2. cap.* 17. Petra *in Con-*
57 *stin. 14. Joann. XXII. n. 2.* & alii. Et horum Auditorum, seu Rotæ Romanæ decisiones sunt tantæ existimationis, quod prævalent communi opinioni, secundum Imolam *in cap. 1. de Lit. contest.* & Fagnanum *in cap. Cum venissent, de Judiciis n. 32.*
58. Auditorum Rotæ Jurisdictio, Auctoritas, Officium, & Obligatio late statuitur a Joan. XXII. in Constitutione 14. incip. *Ratio Juris*, a Martino V. in Constitut. 3. incip. *In Apostolicæ*, ab eodem Martino in Constit 5. incip. *Romani*, a Sixto IV. in Constit. 2. incip. *Romani Pontificis*, ab Innocentio VIII. in Constit. 6. incip. *Circumspecta*, a Paulo V. in Constit. 71. incip. *Universi*, *tit. de Auditore Rotæ*, ab Urbano VIII. in appendice Bullarii Constitut. 57. alias 167. incip. *Exponi*, & ab Innocentio XII. in Const. incip.
59 *Auditores Rotæ*. Et eorum Locumtenentes non possunt manifestare vota sua, vel suorum Coadjutorum alicui, exceptis Locumtenentibus, & Coadjutoribus, nec patefacere quinam ex sociis votum dederit, vel non, sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ, a qua a nullo possunt absolvi, neque a summo Pœnitentiario, neque per ullum Jubilæum, aut Bullam Cruciatæ, neque in anno Sancto, sed a solo Papa; Urban. VIII. in cit. Constit. *Exponi*. Possunt
60 vero assignare vel significare difficultates, motiva, & rationes, ob quas dilata est resolutio in aliqua caussa, tacito tamen nomine eorum, qui illas addu-
61 cunt; Urbanus VIII. *ibidem*. Auditorum Rotæ Adjutores, Manuenses, & alii qui sciunt tractatus, & caussas sub eadem Censura tenentur celare, & nulli patefacere: Urbanus VIII. *ibidem*. Auditores Rotæ, Locumtenentes, Adjutores studii &c. tenentur præstare juramentum, & quale? Urban. VIII. *ibidem*, & Joannes XXII. in cit. Constit. *Ratio juris*.
62 Auditores Rotæ accipientes aliquod munus a Notariis a ratione Officii, scilicet quia utuntur ipsis, incurrunt Excommunicationem, & tenentur ad resti-
63 tutionem in duplo erogandam Pauperibus. Immo Auditores Rotæ nihil recipere possunt neque per se, neque per alium a partibus litigantibus, vel per Notarios, aut alios pro iisdem, nec etiam pro sigillo, aut rubricis, vel alio quæsito colore; Joannes XXII. in cit. Const. *Ratio juris*, & Martin. V. in cit. Constit. *In Apostolicæ*. Solent tamen ab istis recipi mune- 64
ra quædam solita pro Festis Natalitiis, & Kalend. Augusti, quæ mittuntur a Principibus, aliisque nota dignis litigantibus; munuscula dicta ex quadam inveterata consuetudine in uniformi, invariabilique fere certa quantitate in cereis, parvis panibus saccari, pullis, seu vino mitti solita, ut de stylo testatur Card. de Luca *disc. 32. num. 30. in relatione Romanæ Curiæ*, quæ munuscula solent etiam mitti Advocatis, & Procuratoribus per litigantes, quæque uti consueta debent bonificari Agenti caussarum, ut dixit Rota *in Bononiensi* Ex*pensarum 18. April.* 1704. *coram D. Omann.* Vide *verb.* Xenia.

Auditores Rotæ nequeunt votum proferre in caus- 65
sis propriis suorum Consanguineorum usque ad secundum gradum Consanguineitatis, Dominorum, Familiarium, & Ecclesiarum sui Beneficii, & tunc debent exire de Rota; Joan. XXII. in cit. Const. *Ratio juris*; Immo dictæ caussæ modo prohibentur agitari 66
in Rota; Pius IV. in Const. 44. incip. *In Throno*, & Paul. V. in Const. 71. incip. *Universi*, ibi: *Caussa propria Auditorum, & eorum Familiarum, ac Consanguineorum, vel affinium usque ad secundum gradum juxta Ius Canonicum computandum, non cognoscantur in Rota*. Auditores Rotæ prohibentur dare consi- 67
lium, sive publicum, sive privatum in caussis pendentibus, sive introducendis in Rota, & si dederint, debent repelli a voto ferendo; Urban. VIII. in cit. Constitut. *Exponi*. Sic etiam debent repelli a 68
voto ferendo in caussis, quas ut Advocati patrocinati sunt, antequam Auditores eligerentur; In jure enim prohibitum est, Advocatum in caussa, quam patrocinatus fuit, Judicis munus gerere; *cap. Postremo 36. de appell. & l. nemo ex his 13. Cod. de Assessor.* & maxime quidem suadente ratione, *ne*, ut ibi ait Imperator, *ne affectionis suæ, vel advocationis memor, incorrupti Judicis non possit nomen proferre*.

Auditores Rotæ habent maxima privilegia; Pos- 69
sunt anticipatis horis recitare Officium cum uno, vel pluribus Familiaribus. Possunt uti Altari portatili, 70
& Missam ante lucem facere celebrare. Tempore In- 71
terdicti esse præsentes Sacris cum sex aliis Personis, quæ non dederint caussam Interdicto. Interdicti tem- 72
pore, si moriantur, possunt tradi sepulturæ etiam cum pompa funerali. Tempore Quadragesimæ visi- 73
tando duas Ecclesias, & in Curia tempore audientiæ propriam Capellam, Indulgentias stationum Urbis lucrantur. In diebus, prohibitis comedere caseum, & 74
cætera lacticinia, sic etiam indiebus in quibus prohibentur carnes & comeduntur ova, possunt comedere carnes. Possunt habere plura Beneficia, etiamsi alterum 75
sit Curatum, & alia incompatibilia. Non tenentur ad residentiam Beneficii, sed per alios possunt illud re- 76
gere absque licentia Ordinarii. Nominare possunt 77
amicos, Consanguineos &c. pro Beneficiis sibi concessis. Præferri debent aliis in his provisionibus. Bul- 78
læ pro quovis Beneficio ipsorum gratis expediendæ 79
sunt pro illis. Sunt exempti a Jurisdictione Ordina- 80
riorum, Legatorum &c. etiam de Latere, & aliorum, & Papæ immediate subduntur ipsi, & ipsorum bona.

Exi-

81 Eximuntur a gabellis, taxis &c. Clemens VII. in
82 Constit. 13. incip. *Convenit*. Habent exemptionem pro 15. vegetibus vini, sive ex Ripa, sive ex aliis
83 partibus recipiatur; Paul.III. in Constit.12. incipien. *Romani*. Et alia multa habent privilegia sibi a variis Summis Pontificibus pluries concessa, & confirmata, ut signanter videri possunt in Const. 3. Leonis X. incip. *Sedis*, in Const. 13. Clementis VII. incip. *Convenit*, in Const. 12. Pauli III. incip. *Romani*, in Const. 71. Pauli V. incip. *Universi*.

84 Auditores Rotæ, licet olim congregarentur modo in Palat. Vat. modo in Eccl. D. Mariæ Pacis Canon. Regul., modo in Palat. Vicecancellarii, seu Cancellaria Pontificatu tamen Urbani VIII. cœperunt congregari, ut nunc servatur, in Vaticano, seu Quirinali,
85 prout Papa ibi degit. Hora competens suæ Congregationis est de mane, ut duret per quatuor circiter horas, & pro signo attenditur pulsatio Campanæ
86 Tribunalis A. C. ab Innocentio XII. instituti. Auditores Rotæ Missam semper audiunt collegialiter in Rota antequam ad caussarum discussionem proce-
87 dant. Antequam novus Auditor in hanc Congregationem, seu Collegium admittatur, ultra publicum examen, quo in publicis Conclusionibus probari debet juxta disposita a Martino V. in Constit. 3. incip. *In Apostolicæ*, debet etiam sustinere examen privatum coram Eminentissimo Vicecancellario, prout statuit Sixtus IV. in Constitutione 2. incip. *Romani*
88 *Pontificis*. Rotæ Jurisdictio quo ad singulos, cessat statim ac Papa moritur, & innotescit per sonum Campanæ Capitolinæ, quæ juxta morem pulsari solet, dum Papa expirat; quod evenit *die* 9. *Decembr*. 1699.
89 Cum Rota jam erat congregata, & lectum erat primum Memoriale, & tunc cessavit processus ad ulteriorem discussionem caussarum, ut testatur Emerix Junior, *in decis*. 18. *in initio*; Sed postea repertum fuit contrarium fuisse servatum in obitu Leonis XI. *apud Coccin. in annot*. 48. *lib*. 1. *decis*. & in obitu Urbani VIII. *apud. Cardinal. Cerrum*, ut testatur idem Emerix, *ibid*. nam continuata fuit Rota usque ad expeditionem caussarum, uti æquius videtur, ut sic continuet Rota, quia actus incœptus legitime debet prosequi, ut recte notat, & tenet Petra *in Consti-*
90 *tut*. 14. *Joannis*. *XXII*. *num*. 18. De primo ad ultimum Rotæ Auditores circa Personas, Loca, Festa, Caussas, & alia omnia, regulari debent juxta disposita a Joanne XXII. in Constitut. incip. *Ratio Juris*, a Martino V. in Constit. 3. incip. *In Apostolicæ*, a Sixto IV. in Constit. 2. incip. *Romani Pontificis*, ab Innocentio VIII. in Constitut. 6, incip. *Circumspecta*, a Paulo V. in Constitut. 71. incip. *Universi*, ab Urbano VIII. in Constitut. 57. incip. *Exponi* &, ab Innocent. XII. in Constit. 44. incip. *Circumspecta*.

Supplementa Auctoris.

91 Auditor Generalis Cameræ Apostolicæ commissiones pro causis criminalibus expedire potest expensis accusatoris, sive adhærentis Fisco, facto nimirum ab hoc congruo deposito pro viaticis, cibariis &c. & data fide jussione pro reliquo. Sic Bened. XIV.
92 tom.2. Constitut. 44. incip. *Rerum humanarum*. Deficiente autem accusatore, seu adhærente commissiones expedire nequit, sed demandare debet Inquisitiones Ordinariis Ecclesiasticis locorum, seu aliis ibi existentibus in dignitate Ecclesiastica constitutis; Idem *ibid*. Quod si expedire judicetur, commissio- 93
nes ex Officio ab Urbe mittere, vel eas injungere Judicibus extra locum delicti existentibus, reportare tenetur Commissionem specialem manu Papæ signatam, & ab Auditore Sanctissimi subscriptam, sub pœna solvendi de proprio; Idem *ibid*.

Auditor Papæ executioni Legum a Pontifice sta- 94
tutarum pro Tribunali Viarum peculiariter invigilare jubetur; Idem tom. 2. Const. 67. incip. *Dum omnibus*. Auditor Papæ tamquam Secretarius Congregationis Œconomicæ, examinare, & approbare debet causas mittendi commissiones criminales ex officio a Tribunalibus Cardinalis Vicarii Urbis, & A. C. Idem Const. 4. incip. *Rerum humanarum*.

Auditoribus Rotæ conceditur delatio Rocchet- 95
ti per Urbem; Idem tom. 1. Constitut. 84. incipien. *Præclara*. Rotæ Auditores electi habitum 96
Advocatorum Consistorialium assumere nequeunt absque licentia Collegii; idem Constit. 106. incip. 97
Inter §. 12. A Rota Romana assumi consuevit Regens Pœnitentiariæ; Idem Constit. 96. incip. *In Apostolicæ* §. 12.

Auditores Rotæ in Subdiaconorum Officio Ponti- 98
fici solemniter celebranti ministrant; Idem tom. 2. Constit. 60. Incip. *Rerum*. Eorum Decano traduntur Agni, ex quorum velleribus sacra Pallia confi- 99
ciuntur idem *ibid*. Idcirco item deputantur ad deferenda eadem Pallia coram Pontifice cum solemnem eorum Benedictionem perficit; Idem *ibid*.

Ad Rotæ Tribunal in secunda sententia pertinent 100
causæ graviores, quæ in Urbe in prima istantia judicatæ fuerint coram Cameræ Auditore, vel Cardinali Vicario; Idem tom. 2. Constit. 21. incip. *Justitiæ*. Item causæ graviores in partibus judicatæ, & 101
per appellationem ad Curiam devolutæ, vel immediate, vel post alteram instantiam coram A. C. aut coram Cardinali Vicario expletam arbitrio appellan- 102
tis; Idem *ibid*. Ad Rotæ Tribunal vel ad Congregationem Concilii privative spectant causæ super fœdere Matrimonii, & nullitate Professionis Regularis; Idem *ibid*. In Rotæ Auditorio post primam, aut 103
ulteriorem causæ propositionem in Turno ordinario, si suffragia æquentur, causa ipsa proponenda erit *videntibus quinto sexto, & septimo*. idem *ibid*. In iis 104
vero causis, quæ *videntibus omnibus* proponuntur *Auditor proponens* suffragium ferre debebit, vel non prout aliorum suffragium par erit, vel impar. Idem *ibid*. Rotæ Auditorio committi nequeunt causæ Præ- 105
latitiæ, vel ad Capitolii Curiam spectantes, nisi de omnium partium consensu; Idem *ib*. Rotæ Audi- 106
toribus tamquam Prælatis committi nequeunt causæ de sui natura Rotales, ne quidem de partium consensu; Idem *ibid*.

Additiones ex aliena manu.

Antiquitus inter duodecim Rotæ Auditores e di- 170
versis nationibus assumendos, locum obtinuisse Neapolitanos, refert Marta *de Tribunal Urb. cap*. 3. *n*. 19. Quomodo vero suum postea locum amiserint Neapolitani, in obscuro est.

CLEMENS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

(*) CUM primum supremo Coelestis Patrisfamilias consilio ad Sacram B. Petri Sedem evecti fuimus, non solum percepimus, ac penitus hausimus animo divinam illam vocem, qua ad Pastoralis officii implendas partes in excolendo Dominico Agro, pascendisque CHRISTI Ovibus continuo excitamur; Sed insonuit etiam nostris auribus, atque intimis hæsit sensibus coeleste illud mandatum, quo *judicare Populum in justitia, & Pauperes in judicio jubemur*. Quamobrem etsi ad gerendam Ecclesiarum omnium sollicitudinem quotidianas impendimus cogitationes, & curas, ad ea tamen etiam convertimus animum, quæ vel ad confirmandam, vel ad restaurandam in hujus Almæ Urbis Nostræ Tribunalibus rectam, atque integram judiciorum rationem apta ac consentanea esse comperimus. Cum vero potissimum in Causarum Palatii Nostri Apostolici Auditorio, toto Orbe celeberrimo, sapientissimis, ac exquisitissimis Legibus a Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris instructo, jus non solum Nostris, atque Apostolicæ Sedis temporali ditioni subditis Populis, sed universo etiam Christiano Orbi miro ordine reddatur, & qui in illo assident duodecim Viri, ab exteris quoque delecti, quæsitique Regionibus, nec studio, nec labori parcant in cognoscendis, & summa integritate, ac sapientia dirimendis controversiis, ac litibus, quæ ad eorum Auditorium deferuntur; propterea Nos majori semper earumdem Legum ac Statutorum hujus Tribunalis firmitati prospicere volentes, & si quid in iisdem ex fluxa, variabilique humanarum rerum natura sit imminutum, renovare, ac restaurare, ut negotiorum, & Causarum, quæ in illo tractantur accuratissimus ordo, ac ratio constet; & præterea dignum omnino existimantes eorumdem Duodecim Virorum dignitatem, ac splendorem augere, & novis beneficiis, ac gratiis prosequi, hac nostra Constitut. perpetuæ Legis vim habitura, edicimus, atque sancimus.

1 Ac primum omnes, & singulas Constitutiones, ac Litteras Apostolicas quocumque nomine nuncupentur, quæ in ipsius Auditorii, ejusque Auditorum, & locumtenentium pro tempore existentium, commodum, & favorem a Romanis Pontificibus Antecessoribus Nostris, præsertim Martino V., Julio II., Leone X., Clemente VII., Paulo III., Alexandro VII., Clemente X., Clemente XI. BenedictoXIV., & nuper a Clemente XIII. editæ, ac promulgatæ fuere; Dummodo non sint expresse revocatæ, & Nostræ huic semper valituræ dispositioni non adversentur; Motu proprio, & ex certa scientia, earum tenores pro expressis habentes, de Apostolicæ potestatis plenitudine adprobamus, & confirmamus, & quatenus opus sit, ex integro renovamus, easque omnimodam & plenariam imposterum habere exequutionem volumus, & mandamus.

Suam vero præ ceteris firmitatem habere præcipimus, indultum illud Innocenti X. a laudato Benedicto XIV. in sua Constitutione incipien. *Præclara debitæ* commendatum; quo prædicti Auditores consequuti sunt facultatem induendi, ac deferendi Rocchettum, sive dum ad Romani Pontificis pro tempore existentis Audientiam, sive dum ad Pontificias Cappellas, & Functiones, sive dum ad Auditorium accedunt, ac inde discedunt. Edicimus propterea, & quatenus opus sit ampliori modo declaramus, Auditores ipsos non tantum in casibus præmissis, atque in Functionibus Sacris quibuscumque, sed etiam omnibus omnino, ac singulis vicibus, ac temporibus, quibus eos habitu Prælatitio indui, ac uti contigerit; Rocchetto pariter uti, ac indui libere, ac licite posse, atque valere: Et ne singulare hoc honoris privilegium ob inobservantiam, si quæ forte adsit, Legum cæremonialium, commune remaneat, & vilescat; ideo decretum diei 22. Novembris 1742. editum in Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Sacris Cæremoniis præposita, ab eodem Nostro Prædecessore Benedicto XIV. in prædicta Sua Constitutione adprobatum, innovamus confirmamus, atque in usum, & observantiam restituimus; mandantes, ut deinceps nemini ex aliis Prælatis, cujusvis Ordinis & Collegii fuerit, qui Rocchetti prærogativa potiatur, liceat eo ornamento insignito per Urbem incedere, nisi juxta temporum, & occasionum discrimina, in laudato Decreto præscripta; iis dumtaxat Prælatis exceptis, qui in eadem Constitutione excipiuntur, & quibus ex Summorum Pontificum munificentia insigne illud dignitatis, libere, & quandocumque gestare, præcipuorum suorum officiorum ratione, ac præstantia permissum est. 2

3 Præterea, quum Auditores Causarum Sacri Palatii eorumque Locumtenentes sint Apostolicæ Sedis Officiales, ejusque, & Romanorum Pontificum Capellani, & veri Familiares domestici, & continui Commensales, idque propterea consequuti fuerint privilegium ab immediato Prædecessore Nostro recognitum, & confirmatum, ut quævis Litteræ Apostolicæ eorum favore expediendæ per viam, uti ajunt, secretam, sine solita jurium, sive emolumentorum solutione expediantur; Nos hoc meritò factum, ratumque habentes, ipsis Auditoribus, eorumque Locumtenentibus itidem impertimur, & concedimus, ut quatenus Beneficia, & Pensiones Ecclesiasticas, aut Prioratuum, & Monasteriorum Commendas obtinuerint, vel demum ad Ecclesias Episcopales, & Archiepiscopales fuerint promoti; nullam tam in supplicationibus, vel Schedulis Motus Proprii, aut Decretis, Cedulisve Consistorialibus a Romano Pontifice subscribendis, quam in Litteris Apostolicis desuper expediendis, teneantur facere aliorum, quæ possident Beneficiorum, vel Pensionum, ad quas jus habent, mentionem; Sed in supplicationibus, Schedulis, Decretis, & Cedulis ejusmodi, si, & quatenus velint, adiiciatur, quod Obstantiæ Beneficiales, etiam majores valeant in Litteris Apostolicis desuper expediendis exprimi, ac declarari.

In illud autem Collegium adsciti, cum Jam publicis, privatisque exercitationibus satis certum præbuerint scientiæ, doctrinæque suæ experimentum, æquum 4

quum ducimus, eorumque dignitati consentaneum, idque volumus, ac statuimus, ut si quempiam ex ipsis Auditoribus ad minores, vel Sacros Ordines promoveri contingat, is prorsus ab eo examine sit exemptus, quod coram Ven. Fratre Nostro Cardinali pro tempore Romani Pontificis in Urbe, ejusque districtu Vicario juxta Constitutionem Alexandri PP. VII. cæteri omnes Ordinibus initiandi subire debent, ac solent. Quod si ipsorum aliquis Auditorum ad Episcopatum eligatur, id quoque servari optamus, quod jam sæpe a Prædecessoribus Nostris, ac Nobismetipsis factum est; ut consueto examini se coram Romano Pontifice humiliter sistentes, ab eo absoluti, ac dispensati cum Apostolica Benedictione statim dimittantur.

5 Ejusdem porro qua gaudent, ac præstant singularis opinione doctrinæ, certo accepimus documento Sacram Indicis Congregationem sub Prædecessore Nostro Clemente PP. VIII. ipsorum Auditorum examini, ac judicio, nonnullos pravæ, aut suspectæ doctrinæ Libros subjecisse, atque eorum operam in iis censendis, configendis, vel expurgandis utiliter ac feliciter adhibuisse. Cumque preterea varii, ac multigeni argumenti Causæ ad eorum Tribunal identidem deferantur, quæ variam in Judicibus postulant eruditionis, & Doctrinæ copiam, quæ e suspectis, vel pravis etiam Libris aliquando hauriri potest: Nos de ipsorum Auditorum sapientia, fide, ac probitate satis confisi, eorumque studiis favere cupientes, omnibus, & singulis, quandiu Auditorum, & Locumtenentium munere perfugentur, indulgemus, & facultatem concedimus legendi, retinendique omnes, & quoscumque ab Apostolica Sede, vel ejus Congregationibus damnatos, ac prohibitos Libros ad jus publicum, civile, vel Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, iis tamen exceptis, qui Catholicam Religionem oppugnant, dummodo illos diligenter custodiant, ne ad aliorum manus deveniant: Permittimus autem, ut pro necessitate, aut opportunitate Causarum, & Studiorum hujusmodi, eorum quoque in studio Adjutoribus dictorum Librorum lectiones mandare, & concedere possint.

6 Quia vero decet, eum, qui egregio hoc munere decoratus, atque perfunctus fuerit, accepta semel, quædam honoris insignia non dimittere, sed retinere; ideo, & hoc indulgemus, ut Auditor ille, sive Nostræ Pontificiæ, sive exteræ fuerit Ditionis, qui ad alia forte munera promotus Auditoratu se abdicaverit, valeat deinceps, æque ac si eo se officio non abdicasset, infrascriptis honoribus, privilegiis, atque exemptionibus uti, ac frui facultate nimirum induendi, ac deferendi consuetum habitum prælatitium cum Rocchetto; vescendi ovis, caseo butyro, & aliis lacticiniis, sibi tamen uni, causa valetudinis, vel laboribus attritæ vel ætate ingravescentis concessis, diebus, & temporibus, quibus iis uti omnino aliis vetitum est, idque ad tramites Constitutionis Clementis VII. Incipien. *Convenit æquitati*; transferendi prætera annuas Ecclesiasticas Pensiones usque ad summam ducentorum ducatorum auri de Camera juxta Breve a Clemente XI. editum die 19 Septembris 1716 atque erigendi demum Altare, ibique diebus singulis celebrandi, seu celebrare bis faciendi Sacrosanctum Missæ Sacrificium, quod ad implendum Ecclesiæ præceptum quibuscumque personis, tunc præsentibus suffragetur, ad formam prælaudatæ Constitutionis Clementis XIII. incipien- *Etsi Justitia*.

Sacri quoque Palatii Apostolici Magister unus cum 7
sit ex Collegio eorumdem Auditorum, atque illorum Ordini, jure, ac merito adjunctus; ratam, firmamque haberi volumus, & jubemus veterem hanc unionem, & aggregationem juxta Apostolica Indulta Prædecessorum nostrorum Eugenii PP. IV. anno 1437.; & Alexandri VII. anno 1655.: Ita ut Sacri Palatii Apostolici Magister, ultimum de more locum post omnes Auditores tenens, Cappellis omnibus Pontificiis una cum illis interesse debeat; tum illi, quæ infra Octavam Festivitatis SS. Apostolorum Petri, & Pauli in Ecclesia S. Mariæ in Via lata ab ipso Auditorum Collegio haberi solet, nec non alteri ab iisdem quotannis habendæ Mense Novembri in Basilica SS. Laurentii, & Damasi pro Auditorum jam vita functorum exequiis, atque suffragiis: Sedis præterea vacantis tempore Rotarum Conclavis custodiæ cum aliis per vicem interesse: cum ipsis quoque in solemni, ac publico Summi Pontificis comitatu equitare, nec non cujuslibet Auditoris funeri, & exequiis, cæterisque demum Ecclesiasticis Functionibus cum publicis tum privatis, ad idem Collegium quovis modo pertinentibus, semper adesse (exceptis tamen Judiciis, nec non Disputationibus in Aula Cancellariæ Apostolicæ, atque aliis omnibus actis, quæ haberi, vel fieri solent ab Auditore noviter electo). Vicissim vero ad exequias ipsius Sacri Palatii Apostolici Magistri adesse debeant, iisque adsistere prædicti Auditores collegialiter, ut ajunt, sine alterius personæ cujusvis commixtione: Cæterum ex ejusmodi per Nos confirmata unione, atque aggregatione, nil volumus innovatum, vel detractum de singularibus gratiis, & privilegiis quibuscumque tum Rotæ Auditoribus, tum S. P. A. Magistris in suis respective muneribus, & officiis competentibus.

In Judiciis autem, atque in justitiæ administratione servandam, atque constanter exequendam volumus in prædicto Auditorio antiquam judicandi methodum a memorato Prædecessore Nostro Clemente XIII. restitutam, nec non praxim, usus, & consuetudines pro ejusdem Auditorii, ac Tribunalis regimine, sive interno, sive externo, probe, ac laudabiliter inductas; Et servandum, retinendumque præsertim præcipimus quicquid in Constitutionibus Nostrorum pariter Prædecessorum Gregorii XI. & Pauli V. continetur circa competentem eidem Auditorio auctoritatem in personas Advocatorum, & Procuratorum Curialium, quam Nos iterum ei concedimus, & impertimur; Et novas insuper, quatenus opus sit, facultates adjungimus, tum pro admissione, & approbatione illorum, qui vel inter Advocatos, & Rotalium Causarum Patronos, seu Procuratores adscribi volunt; ut scilicet admitti, & adprobari ii tantummodo mereantur, qui doctrina, morum honestate, aliisque arbitrio Tribunalis necessariis qualitatibus polleant; tum etiam pro præfinitione, ac præscriptione regularum, & reformationum, prout occasio, ac opportunitas feret, circa modum, ac stilum scribendi, tractandi, atque agendi in causis: tum denique pro eorumdem Advoca- 8

catorum. & Patronorum, seu Procuratorum, quoties præfinitis, & præscriptis Legibus ausi fuerint contraire; correctione, ac punitione cum pœnis ipsius Auditorii arbitrio infligendis, ac subeundis.

9 Cum vero ad hujus Tribunalis decus, & ornamentum, non tuendum modo, sed etiam amplificandum maxime conferat Hominum egregiorum delectus, qui laboribus, ac studiis suis opem conferant & auxilium Judicibus optimis in multiplicium, ac gravissimarum Causarum examine, & definitione: Volumus propterea, præcipimus, ac mandamus, ut qui nuper fuere vel erunt in posterum in Rotæ Auditores electi, quique jam de sua quisque electione Pontificium Motum proprium Auditorio exhibuerint, aliquo tempore priusquam publicas Disputationes, seu Conclusiones habuerint, tradere omnino teneantur ipsius Auditorii Decano notulam, in qua nomen cognomen, & Patria inscribantur illius, quem novus quisque Auditor ascriverit, atque aptum, & idoneum censuerit ad implendam operam, & munus *sui in Studio Adjutoris*, una cum Authenticis probationibus infrascriptarum qualitatum, & requisitorum, quibus ille præditus esse debeat: Quæque erunt ab eodem Decano summa diligentia, ac rigore expendenda, ut ea deinde referat in pleno Auditorio, cui integra sit potestas, & arbitrium admittendi præsentatum, ut supra, vel etiam eum repellendi, quatenus ita in Domino censuerit, omni sublata ab ejus judicio recurrendi, ac reclamandi facultate; censeri enim omnino debet, non nisi justis ex causis, ac urgentibus prudentissimis rationibus, silentio etiam quandoque obtegendis, ab integerrimo Tribunali exclusionem ejusmodi decerni. Requisita vero hæc esse debebunt; nempe Natalium honestas: Ætas non minor annis triginta: Doctoratus in Archigymnasio Sapientiæ hujus Almæ Urbis nostræ susceptus: Studium juris expletum in eadem Alma Urbe octo saltem annorum spatio, vel apud aliquem ex iisdem Auditoribus, aut Locatenentibus in *Secreti*, ut vocant officio, ac munere, vel cum quis apud alios Urbis Judices Ordinarios, aut celebriores Advocatos sedulam, atque utilem operam per idem tempus navaverit. Quæ autem modo decernimus esse servanda pro legittima admissione novi in studio *Adjutoris*; servari pariter debebunt toties, quoties alter in locum jam admissi erit forte ab unoquoque ex Auditoribus assumendus, & subrogandus.

10 Ab onere tamen probandi requisita mox exposita exemptos esse declaramus, ac volumus eos omnes, qui editæ hujus Constitutionis tempore, penes aliquem ex prædictis Auditoribus munus *Adjutoris in Studio*, vel actu exercent, vel alias laudabiliter exercuerunt: Sicuti pariter neque huic Legi subjectos unquam esse intendimus duos illos (neque enim plures esse debent) qui sub *Secreti* nomine a singulis Auditoribus in majus quoddam Studii, ac laboris levamen assumuntur. Optamus autem hos quoque præditos esse, quantum fieri poterit, natalium, ætatis, ac morum, doctrinæque prærogativis; ideoque Auditores ipsos vel nuper electos, vel in futurum eligendos, paterno commonemus affectu, ac vehementer hortamur, ut dum pro ipsorum arbitrio, ac conscientia Juvenes hos in studii societatem seligere, atque admittere indulgemus, optimos selegisse, atque admisisse utiles tum sibi tum illis, tum denique publico bono sentiant, & gratulentur.

Quia porro ad conciliandam magis in dies nostro huic Auditorio prudentiæ famam, ac tuendam in dicendis pro justitia, ejusque sententiis libertatem, confert quammaxime diligens, ac perpetua silentii, sive secreti custodia. Ideo tum omnibus, & singulis Auditoribus, & Locumtenentibus, tum eorum in studiis *Adjutoribus*, atque *Secretis* serio præcipimus, & jubemus, ut præ oculis habeant, religioseque servent, ac exequantur Prædecess. Nostri Urbani VIII. Constitutionem, qua sub perjurii, & majoris excommunicationis pœna interdicitur, & inhibetur, ne vota ac suffragia, & Secreta Auditorii pandantur, sublata quoad Auditores ipsos, & Locumtenentes contraria quacumque consuetudine, excusatione, aut perversa Legis interpretatione, quasi in ipsorum tantum lata sit commodum, cui libere, & pro arbitratu valeat unusquisque renunciare. Curent autem iidem Auditores & Locumtenentes, ac omnino provideant, ut ineunte quolibet anno Rotali omnes prorsus, ac singuli sive *studiorum Adjutores*, sive *Secreti* eam Constitutionem sese servaturos, juxta formam inibi traditam promittant, & jurent in Rota, quæ ideo vocatur *Juramentorum* quæque habetur in Quirinali, post factam Rotæ aperitionem in Vaticano. Si vero supradicti *studiorum Adjutores*, & *Secreti*, fortasse ob absentiam ab Urbe, vel ob aliud legitimum impedimentum in Rota Juramentorum non interfuerint; tunc ad prædictum juramentum præstandum omnino teneantur in manibus Prælati, cui sunt addicti, priusquam resumant Studii Rotalis exercitium, præstitique juramenti testimonium apud Tribunalis Decanum deferre; & si præscriptis hisce temporibus, ac modis non juraverint, ab officio, & munere removeantur. 11

Conveniens præterea, & consentaneum præmissis est quod præcipimus, & sancimus; ne Decisiones, quæ sunt exaratæ, & in promptu, ut typis vulgentur, per Adjutorem Studii, sub iisdem pœnis, quæ in Urbana Constitutione Secreti violatoribus inflictæ sunt, Partibus litigantibus, aut alteri cuiquam extra Auditorium tradantur, vel communicentur, nisi prius fuerint a proprio Prælato Ponente adprobatæ, ac subscriptæ. Ponens vero antequam subscribat, eas diligenter inspicere, & examinare teneatur, valeatque pro suo prudenti arbitrio copiam ipsarum facere, (ut jam in more positum est) Partibus instantibus pro promulgatione, & in iis, quæ facti sunt Partes ipsas audire, ad hoc, ut omnino edantur veritate factorum, juris regulis, & rationum momentis probe subnixæ, superfluis rejectis: ac præsertim consentaneæ sint suffragiis, quibus Causa definita est; nam si in lucem prodierint non satis, ac decet, emendatæ, & gastigatæ, ipsemet Ponens non solum universo Auditorio, sed etiam Summo Pontifici rationem erit redditurus. Utque hac de re magis, magisque caveatur, volumus, & mandamus, ut Typographus Cameralis, sub gravioribus Nostro, & Successorum nostrorum arbitrio reservatis pœnis, nullam prorsus audeat imprimere decisionem, cui desit solitum Ponentis *Imprimatur*. Imo etiam quamvis adsit; si tamen animadverterit scripturam lituris, atque additamentis fuisse corruptam, quæ manu, & charactere Ponentis minime probata fuerint, differat adhuc typis mandare, 12

donec sibi compertum fuerit nullam fraudem, ac dolum intercessisse.

13 Quoniam vero sua debetur labori merces, & præmium, plane æquum, & congruum existimamus, ut Studiorum Adjutori propter laborem in hujusmodi Decisionibus exarandis impensum aliquid persolvatur; quod tamen laudatissimæ nostræ Romanæ Curiæ integritati, ac moderationi respondeat; quod ipsius Rotæ studio in coercendis litium expensis conveniat; quod denique non sit turpis cupiditatis & avaritiæ veluti incitamentum. Quamobrem præcipimus, & jubemus, ut Studiorum adjutoribus, neque minus scutis tribus pro qualibet Decisione solvatur; neque ipsi plus scutis triginta recipere possint, etiamsi longa, difficilis, & operosa esset Decisio; etiamsi Lis inter Nobiles Viros, Principes, Capitula Cathedralium, aut Metropolitanarum Ecclesiarum, Episcopos, Archiepiscopos, S. R. E. Cardinales, & quoscumque alios, quavis dignitate præstantes agatur; etiamsi sponte a Procuratoribus, Agentibus, aut aliis quibuscumque major quantitas offeratur, ne alienæ liberalitatis colore obducta videatur eorum lucrandi cupiditas: Nolumus tamen, ut quæ duo Decisionum emolumenta modo nominavimus, ita accipiantur, ut semper, & indistincte alterutrum ex iis debeat solvi; prudenti enim Procuratorum arbitrio committimus, ut juxta Causarum qualitatem, Litigantium conditionem, quæstionis gravitatem, & laborem in extendenda decisione impensum, major, vel minor quantitas intra summam scutorum trium, & summam scutorum triginta pro qualibet Decisione tribuatur; dummodo eorum arbitrium summam, ut præcipimus, scutorum triginta non excedat; Studii vero Adjutores oblatam ultro quantitatem comiter, ut decet, accipiant, & sine ulla prorsus illiberali querela. Quod si quid ultra summam scutorum triginta quocumque nomine, modo, prætextu, colore, & titulo etiam muneris, & rei gratuito dono datæ exactum fuerit, volumus, ut quilibet delator nuntiare id possit, vel Auditori Decano, vel alteri ex duobus aliis Auditoribus in Ordine antiquioribus, qui tres collatis insimul consiliis, ac pensatis facti probationibus, Adjutorem istum ad male accepti restitutionem compellent, & in eum, prout expedire judicaverint, severius etiam animadvertent.

14 Ipsum præterea Auditorii Decan., duosque in Ord, antiquiores Auditores, quorum prudentiam, maturitatem, & rerum in Tribunali agendarum diuturnam experientiam plurimi faciendam esse existimamus, Inspectores quasi, ac Censores nominamus, constituimus, & deputamus, penes quos in studiorum Adjutores, atque Secretos omnes sit præcipua potestas; ita ut non modo adversus illos, si in officio reprehendantur, querelas excipiant, verum etiam studiose inquirant, utrum suo aliqui munere abutantur; & si aliquos deliquisse comperiant, facultatem concedimus, vel eos animadversione aliqua ad tempus coercere, vel etiam ab officio repellere, vel alias irrogare pœnas, prout idem Decanus, antiquioresque duo Auditores conveniens, atque opportunum magis judicaverint: In gravioribus tamen, & si muneris privatio erit irroganda, Nos, Successoresque Nostros instructos, & certiores prius fieri volumus, ut judicium suprema nostra auctoritate munitum procedat exactius, & tutius exequi valeat. Alacri igitur animo pergant Juvenes, Virique selectissimi in iis, quæ sui sunt muneris, diligentissimam navare operam: Noverint enim, quod Nos paterno semper amore eos prosequemur, & tamquam Nostro, ac Sanctæ hujus Sedis obsequio addictos, eorum commoda, honores, & progressus pro opportunitatibus diligentissime curabimus, ac in conferendis Dignitatibus, Muneribus, & Officiis, Canonum Legumque peritiam requirentibus, ipsos præsertim ob assiduam, & laudabilem exercitationem, ut magis aptos, & idoneos, cæteris, quantum Nobis integrum erit, amantissime præferemus, atque id ipsum non dubitamus præstituros esse Romanos Pontifices Successores Nostros: Non secus enim, ac Nos, intelligent, quantum ad virtutis incrementum, ac Reipublicæ utilitatem pertineat ornare laudibus, & præmiis afficere Viros inter Legum studia assidue versatos, doctos, ac eruditos, & ad pubblica gerenda munera præ cæteris aptissime excultos, atque institutos.

Nostræ pariter sollicitudini, ac providentiæ convenit sedulo prospicere, nostraque efficere auctoritate, 15
ut inter eosdem Auditores, pro officii ac laboris merito, quæ ipsis debentur emolumenta, æquo jure dividantur. Quamobrem præcipimus, ac statuimus, ut si quis ex Auditoribus, & Locumtenentibus absit ab Urbe, vel ratione infirmitatis, vel statutis de more feriarum temporibus, in quibus Auditorium a Judiciis vacat, nihil ipsi de juribus, sportulis, ac emolumentis decedat; si vero absit non feriato anni tempore, atque eo præsertim, in quo copiosior est Litium, & Causarum numerus, idque ex speciali Summi Pontificis commissione, proque Apostolicæ hujus Sedis causa contingat, habeat quidem stipendium Mense quolibet distribui solitum, alia vero omnia emolumenta Auditoribus præsentibus tantum æquo jure accrescant: In cæteris autem ejusmodi absentiæ casibus quamvis Summi Pontificis veniam pro discessu impetraverit, omnibus tamen careat juribus, menstruis stipendiis, sportulis, emolumentis quibuscumque, tam certis, quam incertis, habita ratione temporis absentiæ; quam si protraxerit etiam ad ferias interim recurrentes, feriati quoque hujus temporis emolumentis privetur, quæ inter cæteros Auditores dividantur, tamquam in majorum laborum, quos in Collegæ absentia illos ferre necesse fuit, præmium, ac compensationem. Indulgemus tamen, atque permittimus eo toto tempore quempiam abesse (posse debita cum venia Sum. Pont.) quod intercedit ab ultima Rot. mens. Jul. usque ad primam Mensis Nov, & quamvis Congr Rotali, quæ mense Augusti, & primæ Rotæ, quæ habetur mense Octobris ille non interfuerit, nihilo tamen minus volumus ejusdem absentis rationem haberi in distributione stipendii, & emolumentorum, quæ illo tempore debentur: Relinquimus imo in potestate, & arbitrio totius Auditorii longioris absentiæ veniam per totum dumtaxat mensem Decembris cuilibet prorogandi absque ullo prædictorum emolumentorum detrimento, juxta singulorum casuum vices, & circumstantias, prout magis pro sua æquitate, & prudentia expedire judicaverit.

Tandem neque illud censemus prætereundum, quo 16
juribus litigantium, & recto Judiciorum ordini conservando magis consulitur, ac providetur. Itaque statim

tim ac quilibet Auditor, aut Locumtenens, vel suo se munere abdicaverit, vel alia quacumque ratione eo fungi desierit, volumus, ut neque ipse, neque suorum Studiorum Adjutor, aut Secreti ullo modo in rebus, aut negotiis ad Tribunal spectantibus, neque etiam in Decisionibus elucubrandis sese immiscere audeant, sed immo idem ipse, qui Auditoratus, vel Locumtenentis munere perfunctus est, ejusque Studii Adjutor, & Secreti, Diaria Rotalia, atque suffragia tam sua, quam aliorum Auditorum, in iis quidem Causis, in quibus jam Decisio prodiit in lucem, Auditori Camerario tradere teneantur, vel in Archivio, quod a Prædecessore nostro Clemente XIII. nuper in Palatio Apostolico Quirinali extructum est, custodienda; vel ad alios usus juxta Leges, & Instituta Tribunalis retinenda; in aliis vero Causis, in quibus Decisio desideratur, Auditori Decano porrigere debeant, qui eadem suffragia novo, qui subrogabitur Causæ Ponenti tradere debebit.

17 Utque omnia a Nobis in Nostra hac perpetuo valitura Constitutione sancita, atque decreta, altius semper insideant mentibus, tum nuper Electorum, tum Eligendorum in posterum Rotæ Auditorum, & rite, accurateque ab omnibus servari valeant; jubemus, atque mandamus eidem Auditori Decano, ut instructioni, per ipsum tradi solitæ unicuique ex noviter Electis ad eos erudiendos de his quæ agenda sunt, vel ante, vel post acceptum Auditoratus Officium, suis apte locis adjungere, & adnotare curet ea omnia, quæ ex hac ipsa Constitutione Nostra viderit scitu digna ad novi ipsius Auditorii uberiorem cognitionem, notitiam, directionemque, ac Nostræ huic voluntati debitam observantiam, atque obedientiam.

18 Decernentes postremo has nostras Litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo quod quicumque in præmissis seu illorum aliquo quomodolibet interesse habentes, seu habere putantes ad hoc vocati & auditi non fuerint, aut ex quibusvis aliis causis de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, vel quovis alio defectu notari, impugnari, aut alias infringi seu quomodolibet retractari, suspendi, restringi, limitari, vel eis in aliquo derogari nullatenus unquam posse, easque omnino sub quibusvis generalibus Constitutionibus, revocationibus, derogationibus, modificationibus, decretis, vel declarationibus etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, ac etiam concistorialiter, ac alias quibusvis de causis pro tempore factis minime comprehendi, sed semper ab illis exceptas, semperque & perpetuo validas, firmas, & efficaces esse & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab omnibus, ad quos spectat & spectabit quomodolibet in futurum perpetuo & inviolabiliter observari: eidemque Auditorio, illiusque Auditoribus, & Locumtenentibus, necnon Studiorum Adjutoribus, & Secretis nunc, & pro tempore existentibus, perpetuis futuris temporibus plenissime suffragari debere. Eosdemque super præmissis omnibus & singulis, vel illorum occasione per quoscumque alios quavis auctoritate & præeminentia fulgentes quomodolibet molestari, perturbari, vel impediri numquam posse.

19 Sicque & non aliter in præmissis, & circa ea per quoscumque Judices, ac Tribunalia etiam Collegialia ac S. R. Ecclesiæ prædictæ Cardinales, etiam de latere Legatos, Vice-Legatos, dictæque Sedis Nuncios, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate & auctoritate judicari, & definiri debere, & si secus super his a quoquam quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane pari auctoritate etiam decernimus.

Non obstantibus quatenus opus sit nostra & Cancellariæ Apostolicæ Regula de Jure quæsito non tollendo, & Pii IV. de gratiis interesse Cameræ Apostolicæ quomodolibet concernentibus in eadem Camera registrandis, & insinuandis, aliisque Apostolicis aliorum quorumcumque Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum, & præcipue Clementis VIII., & Alexandri VII. super examine promovendorum ad Ecclesiarum regimina, & ad sacros ordines, ac in quibusvis Concil. editis specialib., vel generalib. Constitutionib. & Ordinationib., Privilegiis quoq;, Indultis, & Litteris Apost. quibusvis Tribunalib., & Congregationibus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, ac pro tempore existenti in Urbe ejusque Districtu Cardinali Vicario in spiritualibus generali, & quibuscumque Romanæ Curiæ Prælatorum ordinibus, & Collegiis, & singularibus Personis per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores Nostros, & Sedem Apostolicam prædictam sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis in genere vel in specie etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus: quamvis iteratis vicibus concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus & singulis, etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret; tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, præsentibus inserti forent, iisdem præsentibus nostris Litteris pro sufficienter expressis, & insertis habentes; illis alias in suo robore permansuris ad effectum validitatis, & perpetuæ firmitatis præmissorum omnium, & singulorum, hac vice dumtaxat harum serie specialiter, & expresse derogamus, aliisque omnibus, & singulis, quæ superius enunciati Prædecessores Nostri in singulis eorum Litteris, indulta, privilegia, prærogativas, exemptiones, & gratias eidem Auditorio, illiusque Auditoribus, & Locumtenentibus attributa concernentibus voluerunt non obstare, contrariis quibuscumq. 20

Volumus autem, & eadem auctoritate prædicta mandamus, ipsas præsentes, seu earum Transumpta in locis solitis almæ Urbis nostræ per aliquem ex Cursoribus nostris, ut moris est, publicari, & affigi, sicque publicatas, & affixas omnes & singulos quos concernunt, & concernent in futurum perinde afficere, & arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent. 21

Volumus insuper, quod earumdem præsentium transumptis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo ipsius Auditorii munitis, eadem prorsus fides in Judicio, & extra illud adhibeatur, quæ ipsis præsentibus originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. 22

23 Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrarum confirmationis, approbationis, innovationis, indulti, concessionis, declarationis, commissionis, mandati, præcepti, decreti, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo septuagesimo decimo septimo Kalendas Junii Pontificatus Nostri anno Primo.

AUGURIUM. Vide verb. *Superstitio n.* 28.
AUSPICIUM. *Vide ibid. n.* 29.

AUGUSTANA CONFESSIO. (*)

SUMMARIUM.

1. *Melanchthon confessionem cudit, quæ*
2 *Carolo V. Augustæ oblata fuit, unde illi Augustanæ nomen.*
3 *Innumeræ ejus editiones eæque mire inter se discrepantes* ad num. 4. 5.
6 *Ne illo quidem excepto exemplo quod Jeremiæ Constantinopolitano Patriarchæ missum fuit.*
7 *Ab eoque, in summum Protestantium dedecus gravi censura notatum.*
8 *Catholici Auctores, qui hanc Confessionem refellerunt* ad num. 9.
10 *Ejus confessionis summa* ad num. 11.
12 *Alii Lutheranorum symbolici libri.*

1 CUm Carolus V. collato Bononiæ cum Romano Pontifice Clemente VII. consilio, anno 1530. Comitia totius Imperii Augustam indixisset; per semetipsum iisdem præfuturus, Protestantes famosam illam suam *Confessionem Augustanam* 28. articulis comprehensam cuderunt. Præerat novo huic operi Philippus Melanchthon quam obscuro in Palatinatum ad Rhenum genere, tam illustri ingenio, atque humana litteratura, ac philosophicis disciplinis exculto. Commotus fama juvenis Fridericus Saxoniæ Elector ad Academiam suam Wittembergensem eumdem accivit. Ibi vero præcipua quadam cum Luthero, indole licet dissimili, familiaritate, & amicitia junctus, asperos illius mores, doctrinamque, etsi discipulus, moderari, ac temperare quandoque satagebat; homo scepticus, dubitans, varians, vacillans; de quo etiamnum disceptatur, cujusnam fidei fuerit, Lutheranis sibi illum vindicantibus, reposcentibus Calvinistis, Arianis suum esse dicentibus.

2 Imperator Carolus magnifica pompa Augustam ingressus est. Ibi postea a sex Lutheranis Principibus, Saxone nempe, Onolsbacensi, duobus Luneburgicis, Hasso, & Anhaltino, et duabus Civitatibus, Norimbergensi, & Reutlingana oblata Cæsari fuit ea fidei formula, cui a loco, ubi prelecta primum a Christiano Bayero Cancellario Saxonico, & Carolo exhibita, *Augustanæ* nomen inditum statim Catholici confutationem a Joanne Fabro, Episcopo postea Viennensi adjutoribus Joanne Echio, & Joanne Cochlaeo compositam opposuerunt, atque huic standum Cæsar edixit. Verum Melanchthon anno sequente 1531. *Apologiam* suæ illius *Confesionis* Wittembergæ evulgavit in 4. itemque in 8. quæ secunda editio etsi eodem quo prima 20. prodiit ab hac tamen in nonnullis discrepat non diffitentibus Nalchio *Bibl. Theol. T.* 1. *p.* 315. & Clement. *Biblioth. Curieuse T.* 12. *p.* 227. Innumeræ extant hujus formulæ editiones, immo & 3 versiones, quarum duas indicare libet, alteram Italicam, Græcam alteram, hanc a Paulo Dolscio Plavensi elaboratam atque anno 1559. Basileæ excusam; illam Petro Paulo Vergerio, ut creditur, interprete Tubingæ 1562., iterumque Antonio Dalmata, & Stephano Istriano curantibus 1563. emissam in lucem. Confer laudatum Clement. *loc. cit. p.* 232., *&* 236.

Cave autem harum editionum titulis credas, in 4 quibus *invariata* mendacissimæ prædicatur. Corrupta fere, & interpolata omnia earum exempla. Insignem de hac re locum ex Cardinalis Hosii epistola ad Albertum Marchionem Brandeburgensem illius formulæ sectatorem 10. Dec. 1561. Tridento data recitat Cl. Lagomarsinius *Julii Pogiani epistolarum Vol. II. p.* 146. Reddo illum: *sunt apud me confessionis hujus aliquot libri, diversis in locis, ac temporibus typis excusi, qui mirabiliter inter se variant. Neque tacent hoc rigidiores Lutherani, qui corruptam eam a Melanchtone postea fuisse non dubitantur affirmant.* Certe David Chytraeus Lutheranus, qui hujus Confessionis historiam Rostochii a se primum editam quinto Islebii 1599. recudit, variatam, depravatamque illam fateri coactus est, præsertim p. 771. Nicolaus quoque Selneccerus, qui latinam ejusdem editionem Lipsiæ 1580. curavit, multos ait scandalizari propter confessionem toties, & tantopere variatam. Jacobus Andreæ, sive Schmidlinus, præcipuus faber celeberrimi apud Luthericolas libri *concordiæ* asserit. Namburgi nullum exemplum cum altero concordasse, ut in Colloquio Herzbergensi legere est *fol.* 92., ut mirum non sit Jacobum Marchionem Badensem in *motivis suæ conversionis fol.* 271. *seqq.* testatum fuisse, Confessionem hanc pluribus in dies erroribus deturpatam fuisse, atque corruptam, & Laurentium Forerum ex 20. exemplis nullum alteri simile invenisse. Leopoldus demum a Kollonitsch in libro, cui titulus: *Augustana, & Anti-Augustana Confessio Viennæ* 1681. quatuor editiones in Cæsarea Vindomiensi Bibliotheca asservatas in quatuor columnis una intuitu conspiciendas proposuit, ut ad oculum pateret, quantum illæ inter sese diffiderent.

Sed ne mireris, recole, lector, Græcam hujus 5 formulæ versionem, quam num. 3. indicabam. Saligius in Germanica Confessionis historia, quam tribus voluminibus Halæ 1730. 1735. evulgavit, *T.* 1. *pag.* 721., eam versionem ait ex Germanica ann. 1540. correcta editione prodiisse, immo & illam hac multo liberiorem esse. Verum non id satis. Audiamus Davidem, Clement. *Tom. II. suæ Bibliothecæ p.* 233. *J'ai examiné*, inquit ille, *ces deux version* (Græcam, & Germanicam Wittembergæ 1540. recusam), *& je n'ai trouvé aucune Edition, avec la quelle elles conviennent exactement. Le Grec de* Dolcius *ne repond pas a l'Edition Allemande de Wittemberg* 1540. *in* 4.

Elle

Elle est beaucoup plus ample, que les deux edition latines des l'an 1531. *in* 4. *& in* 8., *e quand on les joindroit ensemble, comme a fait M. Salig l. c. encore ne les exprime-t-elle pas. Le Latin ne repond pas exactement au Grec: ainsi je ne sauroi determiner, sur quelle edition le Texte Grec a étè formè, ni sur quelle edition. L'on a copiè le Texte Latin, qui l'accompagne*. Eant nunc Protestantes, & Catholicis indignentur, qui eorum in sua hac formula inconstantiam redarguunt.

6 Atque hic illud maxime observare velim, Græcum hoc exemplum tam a Germanicis, latinisque editionibus discrepans a Martino Crusio fuisse anno 1574. Constantinopolim missum, ut Jeremiæ Græcorum Patriarchæ Constantinopolitano traderetur. Nimirum sperabant Crusius, ejusque contribules fore, ut Græcæ Ecclesiæ, licet Schismaticæ auctoritate, quæcumque demum ea foret, liceret sibi adversus Pontificios dimicare. Enimvero Stephanus Gerlachius Cæsarei oratoris Constantinopoli Minister acceptis Tubingensium, & Wittembergensium litteris, libroque, in quo Latina, & Græca Augustanæ formulæ editio continebatur, Patriarcham adiit, nihilque non egit, ut eam Confessionem doctrinæ Orientalis Ecclesiæ conformem esse, Patriarchæ persuaderet. At Patriarcha apertæ contestatus, confessionem Augustanam Catholicæ fidei, ac Dei verbo adversari, tribus ad eos missis doctissimis libellis, errores confutavit, tandemque, cum novis epistolis patientiam Præsulis Tubingenses fatigarent, ne sibi amplius molesti essent, monuit, cum pervicacibus in errore, nihil sibi deinceps fore negocii. Sex hac super re datas a Jeremia epistolas Fabricius commemorat *Bibl. Græcæ Vol. X. p.* 511.

7 Pudere Protestantes debuisset tam infelicis ad Constantinopolitanum Patriarcham confugii. Schismaticus enim cum esset, quid, quæso, Augustanæ fidei sectatoribus inde præsidii, quod de Papæ Primatu, connexisque cum eo articulis idem ille, quod ipsi, sentiret? At quantum dedecoris, quantum detrimenti Lutheranorum caussæ inferebatur, quod ipse ille Schismaticus Patriarcha cæteros Augustanæ fidei articulos veluti a Dei verbo alienos, atque ab orthodoxa Ecclesia jure proscriptos execrantur? Quamobrem mirum non est Catholicos, ut Hieremiæ ad Tubingenses responsa in eorum manus venere, ea in vulgus emisisse, additis, quæ nostram causam maxime juvabant, animadversionibus. Primus id præstitit celeberrimus Socolovius, edita *censura Orientalis Ecclesiæ de præcipuis nostri sæculi hæreticorum dogmatibus, Hieremiæ Constantinopolitano Patriarchæ, judicii, & mutuæ communionis causa, ab orthodoxæ doctrinæ adversariis non ita pridem oblatis, ab eodem Patriarcha Constantinopolitano ad Germanos Græce conscripta: a Socolovio ex Græco in Latinum conversa, ac quibusdam adnotationibus, ad proprias Græcorum opiniones respondentibus, illustrata, ad Gregorium XIII.* Cracoviæ 1582. fol., atque iterum eodem anno Dilingæ, & Coloniæ, 8. itemque cum notis Francisci Fevardentii Parisiis 1584. 8. Eamdem Hieremiæ censuram anno 1583. Coloniæ Guillelmus Lindanus in librum a se prænotatum: *concordia discors* intulit, Georgius veroSchererus in epitomen redegit, & Germanicæ vertit eodem anno 1583. Viennæ 4. Nonnullis auctam epistolis. Illud mirum, Protestantes an. 1584. Wittembergæ acta, & scripta tum a suis ad Patriarcham Constantinopolitanum, tum ab hoc ad illos vulgasse cum Præfatione, Socolovium, Lindanum, aliosque refellere aggrediebantur. Irritos eorum conatus ostenderunt? idem Schererus, Joannes Baptista Ficklerus Thomas Sunobbigius, & Jacobus Gorscius.

Hæc nostratium Theologorum opera, qua parte Augustanam formulam vel ipsius schismaticæ Ecclesiæ Græcæ cum nostris dogmatibus consensione everti docebant, multum eidem Confessioni incommodabant. Verum alii extitere, qui præterea singulos illius articulos confutarunt. Sunt hi præter Jo. Coclaeum, Alphonsum Virversium, Jo: Hofmeisterum, & Antonium Possevinum *in judicio de Confessione Augustana*. 8

Jo. a Daventria, qui Coloniæ 1535. protulit *exegesin absolutissimam juxta, & brevissimam Evangelicæ veritatis, errorumque, & mendaciorum, quæ sunt cum in Confessione Lutherana, Cæsareæ Majestati in Comitiis August. exhibita; tum in ejusdem apologia*: 8.

Balthasar Adamus Tanner; in *Luthero, sive anatomia Confessionis Augustanæ*, Ingolstadii 1613. 4.

Hagerus, cujus exstat egregius liber, frustra ab Hulsemanno confutatus, inscribiturque: *collatio Confessionis Augustanæ, & Oecumenici Concilii Tridentini cum Verbo Dei*, Herbipoli 1627. 8.

Thomas Henrici, qui etiam *anotomiam Confessionis Augustanæ, institutam per omnes articulos* Friburg. 1631. exhibuit, etiam an. 1677. recusam.

Longe utilissimum opus a Jacobo Masenio habuimus Coloniæ 1662. 8. Alexandro VII. inscriptum, cui titulus: *Meditata concordia Protestantium cum Catholicis in una confessione fidei ex S. Scriptura desumpta*. In eo autem Parte secunda (tribus enim partibus constat) Augustana confessio reformatur in singulis articulis ex scripto verbo Dei.

Mitto Comitis Leopoldi a Kollonitsch tunc Neostadiensi Episcopi *Augustanam*, & *Anti-Augustanam confessionem*, quam *num.* 4. indicavi, pluresque Germanico idiomate conscriptos libros. Sufficere hi possunt. Est autem, quam minime prætercam, brevis illa quidem, solida tamen, atque perspicua P. Josephi Bineri *observatio in Confessionem Augustanam*. Exstat hæc *Apparatus eruditionis ad Jurisprudentiam, præsertim Ecclesiasticam Vol. VII. p.* 95. 110. 9

Non ante Augustanam hanc formulam dimittam quam moneam 28. illam articulis constare. Horum viginti, & unus doctrinam exhibent Lutheranam. Post hos, inquit laudatus Binerus *p.* 101. „ subjungunt falsissime, doctrinam suam nihil discrepare a „ Scripturis, vel ab Ecclesia Catholica, vel ab Ecclesia Romana, quatenus ex Scriptoribus sit nota: totam dissensionem esse de paucis quibusdam abusibus, qui sine certa auctoritate in Ecclesiam irrepserint; in quibus licet esset aliqua dissimilitudo, „ tolerandos tamen esse *Confessionistas*, quia ne Canones quidem tam duri sunt, ut eosdem ubique „ ritus postulent. Falsissime, inquam, hæc dicunt: „ nam licet errores suos dealbare, fucare, & abscondere studuerint, tamen ea, quæ tradunt de „ peccato originali, de justificatione, de sola fide „ justificante, de bonis operibus, de pœnitentia, de „ Sa- 10

„ Sacramentis, de præceptis Ecclesiæ, de libero ar-
„ bitrio, de invocatione Sanctorum manifesti sunt er-
„ rores contra fidem „

11 Ad abusus, quod spectat, nobis, Romanæque Ecclesiæ exprobratos, *qui* ut ajunt, *novi sunt, & contra voluntatem canonum recepti*, eos extremis septem articulis Confessio exhibet, nempe 1. utramque speciem laicis denegatam. 2. vetitum Sacerdotum conjugium. 3. Missas privatas. 4. auricularem Confessionem. 5. traditionum curam, & observantiam. 6. vota Monachorum. 7. potestatem Ecclesiasticam, quam quæruntur, relicta doctrina de fide, & de justitia fidei, tot induxisse ferias, jejunia, cæremonias novas, ordinesque novos induxisse. Vel hæc abusum, quos nobis objiciunt, enumeratio satis ostendit, qua fronte in his novitatem, & a veteribus, receptisque canonibus dissidium reprehendant.

12 Cæterum præter Confessionem Augustanam, ejusque apologiam apud Lutheranos, teste Joan: Pertschio in *elementis Juris Canonici l. c. Tit.* 5., Symbolicorum librorum auctoritate pollent 1. uterque Lutheri catechismus, major, & minor 2. Articuli Smalcaldici, quos ab ipso Luthero conscriptos excepto tractatu *de potestate, & primatu Papæ* ait idem Pertschius *l. c.* 3. *Formula Concordiæ*, de qua ipse Pertschius fateri debuit, eam *discordiarum matrem fæcundissimam fuisse*.

SUMMARIUM.

1 *Autonomia libertas est credendi.*
2 *Quam plures docti viri oppugnarunt.*
3 *Gravissimis ducti momentis* ad num. 9.
10 *Frustra Protestantes Zizaniorum parabolam* Matthæi XIII. *urgent*.
11 *Aliaque*.
12 *Ac præsertim florentem, ubi autonomia recepta sit, Reipublicæ statum.*
13 *Qui factum, ut in Pace primum* Religiosa, *deinde* Westphalica *Religionis electio Protestantibus libera dimitteretur?*

1 NOmen Autonomiæ e Græcia sumptum, & ante Lutherum inauditum generatim libertatem designat, seu potius licentiam agendi, credendique quod lubet. In specie tamen, atque ut in actis imperii Romano-Germanici publicis usurpatur, solam significat libertatem credendi, quæ per tot motus a Protestantibus quæsita, tandem in *Transactione Passaviensi*, ac *Pace Religiosa* ab Augustanæ Confessionis sectatoribus obtenta est, non paucos tamen intra limites arctata.

2 Infaustam hanc unitatis fidei perniciem, fœcundam discordiarum nutricem, schismatum parentem doctissimi inter Germanos viri oppugnarunt, Burckardus in Tractatu *de Autonomia* Jurisconsulti Dilingani in egregio opere de *compositione pacis*, P. Ignatius Schvvarz in *Collegiis historicis* P. IV. q. 2. Binerus in dissertatione de *libertate Religionis Apparat.* P. VII. pag. 117. *seqq.*, & Jo. Petrus Banniza in gemina dissertatione, quæ extat T. III. Thesauri Schmidtiani, altera *de diversarum Religionum in eodem Territorio tolerantia ac receptione*, altera *de vera Religionis libertate*. Pauca ex his delibabimus,

Illud ergo ponamus, quod ipsum naturæ jus nos docet, homines sive considerentur singulatim extra alterius potestatem viventes, sive in cœtum quemdam, & societatem coacti, eo demum spectare debere, ut quem illis finem ultimum conditor Deus præstituit, hunc adsequantur, ejus scilicet honorem, cultum, gloriam. Beatæ proinde esse nequeunt humanæ per orbem Respublicæ, nisi ad hunc finem bene sint comparatæ. 3

Hinc fit, Principes, ac Reges, Dei velut Vicarios humanis rebus esse præpositos, ut obnoxios sibi populos regant ad summi imperantis leges, nec politica dumtaxat gubernatione ad publicam dirigant tranquillitatem, sed ad verum etiam Numinis cultum cogant: hoc enim & recte mortalium animis insita ratio persuadet, nec sine eo consistere potest, quam curare, ac tueri tenentur Principes, humanorum cœtuum felicitas. 4

Iste porro Dei cultus nequaquam est arbitrarius, sed is esse debet, qui Domino dominantium adrideat, hancque ob causam consentaneus sit sanctissimis ejus legibus, neque iis solum quæ juris sunt naturalis, & sive bona suapte natura præcipiunt, ut supremum rerum omnium dominum adorare, sive ex se ipsis mala vetant, uti blasphemiam, Dei despectum, sacrarum rerum contemptionem; sed illis quoque, quæ *positivæ* dicuntur, ac libero Dei placito latæ sunt, ut quæ in Novo Testamento Sacramentorum necessitatem, administrationem, usumque definiunt. 5

Ædificavit videlicet Dominus Noster Jesus Christus suam in terris Ecclesiam, quam certa, ac definita fidei, morumque doctrina constituit. Una hæc est arca, extra quam nulla salus. Hanc omnes oportet ingredi, ejusque legibus ab ipso illius Conditore Christo præscriptis vivere. Hic unus cultus est, qui Deo placet; hæc una Religio, quam Christus præcipit. Hæc una mortalium vera felicitas, sine qua bene constituta esse nequit Respublica, nec ad finem suum ultimum, ad conditorem scilicet suum optimum maximum colendum recte comparata. 6

Cum igitur Princeps vi sibi concreditæ potestatis veram populi sibi subditi felicitatem, quoad fieri potest, procurare teneatur, an non unam, ac veram Christi Ecclesiam protegere debeat, hostes illius coercere, vetita a Deo contraria dogmata vetare, veram Christi fidem in subditis suis conservare, & Evangelii illius Patrisfamilias exemplo intrare renuentes compellere? Neque propterea humanum arbitrium se læsum conqueri jure potest. Felix enim necessitas, quæ ad meliora compellit; quæ gladium eripit, ne te ipsum ferias; quæ foveam occludit, ne præceps eas; quæ aberrantem in salutis æternæ semitam revocat; quæ etiam reluctantem divinis mandatis subjicit, ut sis beatus. 7

Quid? quod Princeps non frustra gladium portat, ut nempe sit scelerum vindex. Verum si Magistratibus vindicanda est injuria homini illata, quanto magis quæ Deo irrogetur. Quid autem cum Dei contemptu, atque injuria conjunctis, quam deserta Christi militia, ejusdem hostis castra sequi, repudiare Christi Ecclesiam, abjicere veram fidem, ut Diabolo obtemperes? 8

10 Urgent hic Protestantes, ac Pfaffius cum primis in diss. Theol. *de Zizaniis*; Tubingæ 1737., & Jo: Christophorus Balser Jurisconsultus Giessensis in disquisitione *de libertate Religionis* 1738. parabolam Matth. XIII. Zizaniorum, quæ Paterfamilias eradicari vetuit. Sed quid hoc ad tolerandos hæreticos? Edisserant enim vero nobis primum duumviri isti, qui factum sit, ut Lutherani in Pace *Religiosa* Calvinistas, Zuinglianos &c. excluserint; in pace vero Westphalica omnes Religiones ex Imperio proscriptas voluerint, præter Catholicam, Lutheranam, & Calvinianam? Cur Evangelicæ Parabolæ non obtemperarunt jubenti, si illis credimus omnes nullo discrimine hæreticos tolerari? Deinde (quod ad nos pertinet) dicimus, Christum ajentem: *sinite utraque crescere usque ad messem* non vetuisse absolute, ne zizania evellerentur (fures certe, homicidæ, idque genus facinorosorum hominum inter zizania putantur, neque tamen quis sanus dixerit in Evangelio interdictam capitalem horum pœnam, qua evellantur); noluisse tantum præmaturam illorum eradicationem, quando zizania a tritico nondum satis discerni possunt: quare addit: *ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum*. Hinc si hocce periculum absit, ac de frumentorum certa stabilitate securitas maneat, non erit ex ipsius Patrisfamilias sententia, cur zizania non evellantur.

11 Novi quid ad hæc Protestantes reponant, fidem nimirum in mente reconditam esse; ob eamque causam nec zizania a tritico secerni posse, nec ullam esse in fidem hominibus jusisdictionem. Frustra tamen hæc obtendunt. Verum hoc esto, dum fides in animo abscondita latet. At quando in apertum erumpit, quando voce, calamo, actuve alio externo falsum dogma se prodit, quando contagii virus editis libris grassatur; non divinæ solum, sed etiam humanæ reddenda tunc ratio est potestati: Tunc scilicet Ecclesiæ Pastor a Christo constitutus, dum dixit: *pasce oves meas*, bona pascua a venenatis discernere, noxia subtrahere, Lupos ab ovili arcere, gregem quoad liceat, integrum servare pro sui muneris auctoritate tenetur. Laicus vero Princeps ad frangendam contumaciam heterodoxorum suam Ecclesiæ jungit operam, unaque in obstinatos animadvertit, vetatque virus impune in publicum spargi. Id certe ab Imperatoribus Christianis Constantino, aliisque factitatum vel ex solo Codicis Justinianæi titulo *de Hæreticis, & Manichæis* abunde novimus.

12 Illud præterea magno hiatu Protestantes oggerunt, quæstuosa commercia, artes, ac disciplinas minus florere, ubi alienæ religionis hominibus aditus sit interclusus. Florerent ergo magis, si in Imperio aliæ a Calviniana, & Lutherana sectæ admitterentur; eas tamen Calvinianorum, & Lutheranorum studio Instrumentum pacis Westphalicæ ab Imperio exclusit. Prudenter tamen id factum, & utique absque commerciorum, artiumque detrimento, ne ipsi quidem Protestantes, si sapiunt, inficiabuntur. Est etiam aliud, quo commercii, & artium amplificationi absque a Catholicarum Religionum tolerantia consulatur. Etenim Catholici etiam Principes ad littora sua, & portus, ad nundinas, & commercia heterodoxos mercatores admittunt; immo ad rem militarem, nauticam, aliasque artes Protestantium quoque opera uti non renuunt (quod tamen hæretici Principes vix cum Catholicis facerent); id solum cavent, ne illis publicum religionis alienæ exercitium, jus civitatis, aut stabile domicilium concedant.

Quæres, quomodo ergo Imperator, Principesque 13
Catholici in pace primum religiosa, deinde Westphalica Religionis electionem Protestantibus liberam dimiserunt? Resp. prudentis esse tolerare minora mala, ut evitentur majora. Quamdiu Protestantium sectæ ad eam nondum potentiam devenerant, quam pacis illius temporibus adepti fuerant, spesque supererat earumdem ad desertæ fidei unitatem revocandarum, Imperatores, & Principes Catholici sui muneris esse censuerunt, ut gliscenti dissidio se se opponerent. At quando adversæ vires cum deploranda Germaniæ ruina tantopere invaluerant, ut frangi amplius non possent, ne Provinciæ adhuc in fide integre eodem impetu pariter abriperentur, summam esse sibi necessitatem intellexere, ut non quidem adprobaretur, sed tamen toleraretur, quod evitari jam amplius non poterat. Vide Bannizam in citata dissertatione *de diversarum religionum tollerantia cap.2.*

AURORA.

Aurora est sic dicta, quasi avium hora; Hostiens. 1
in cap. Dolentes 9. de celebrat. Missarum num.5. in fin. in verb. ad Diurnum concentum; Jo: Andreas *ibid. num.3.* Cardin. *ibid. in princ.* Fagnan. *ibid. num.4.* ubi notatur reprehensibile esse Prælatis, & Clericis e somno non surgere ad diurnum concentum avium, ibi, *Vix ad diurnum concentum avium excitantur*, idest in Aurora, nam ut ait Sanctus Augustinus, indecens est Christiano, si radius solis ipsum in lecto dormientem inveniat, & facit textus *in cap. Sunt qui arbitrantur, de pœnit. dist.1. & in cap. Clericus victum dist. 91.*

Aurora pro diversitate Mensium diverso tempore 2
præcedit solem; In Martio enim circa æquinoctium præcedit solem per horam cum quadrante; In Junio circa solstitium præcedit solem per duas circiter horas cum quadrante; In Februario, & Septembri per horam cum dimidio; In aliis mensibus, aliquando per duas horas, vel per unam cum tribus quadrantibus; itaque excepto Martio semper durat saltem per horam, & dimidiam; Aversa *qu.11. sect.15. §. quarto*; Quartus *in Rubr. Missal. part. 1. tom. 15. D. 2.* notans Auroræ tempus sumendum esse non mathematice, sed moraliter, ideoque nihil peccare qui ea hora celebrat, ut dici possit adhuc in Aurora celebrasse, vel absolvisse cum Aurora, itaut saltem finis Missæ attingat Auroram; Suarez, Aversa, & alii. A Sacra tamen Rituum Congregatione pro licita Missarum celebratione fuit sic decretum: *Ubi non est Aurora physice, pro licita Missarum celebratione attendatur ea moraliter, & politice, quando scilicet ibi terminari solet quies, & inchoari labor, juxta probatam Regionum consuetudinem*; 18. *Sept.* 1634. (*) 3

BAC-

(*) Horarium ab Auctore allatum inservit tantum nostræ Zonæ temperatæ.

BACCHANNALIA.

1 QUamvis Bacchanalium honesta remissio tolleretur, duo tamen graviores abusus in eorum frequentatione in invecti, ab Ecclesia reprobantur; nempe quod vigiliæ, choreæ, & ludi ultima Bacchanalium nocte usque ad diem Cinerum protrahantur, & multi ab iisdem discendentes, iisdem induti vestibus quibus personati quaquaversus processerant Ecclesiam subeant, Divinis Misteriis intersint, sacros Cineres de more accipiant, domum deinde redeuntes dormiant plerumque totum mane primi Quadragesimalis diei. Et quod in aliquibus Civitatibus, & oppidis perversa hæc consuetudo, ut Festis quoque diebus personati homines pervagentur; Circulatores, & id generis blaterones majori spectatorum frequentia diebus Festis, quam ferialibus populum ludifaciant; iisdem demum diebus saltationes, & choreæ publice per summam licentiam celebrentur; Bened. XIV. tom.2. Constit.45. incip. *Inter cætera*.

2 Hinc Sanctissimus Pontifex in tota sua Ecclesiastica Ditione expresse vetat, ne personati homines incedant diebus Festis de præcepto, & Feriis sextis juxta
3 disciplinam in Urbe Roma vigentem. Item ne choreæ ultima nocte ante Feriam quartam Cinerum, ul-
4 tra mediam noctem producantur. Item ne quis habitu bacchanalitio indutus mane ipsius Feriæ quartæ in-
5 cedat, multoque minus Ecclesiam ingrediatur. Item ne Circulatores & scurræ Festis diebus in plateis, & publicis viis spectacula edant, & potissimum matutinis horis, ac tempore Officiorum Vespertinorum, & Doctrinæ Christianæ. Et serio mandat Episcopis, ut nullam operam, nullumque studium prætermittant, ut hæc morum perversitas, ubi deest, perpetuo desit, ubi autem invaluit, penitus extirpetur, ac funditus evellatur, illiusque auctores, defensoresque nulla rerum humanarum ratione habita accerrime puniantur; Idem *ibid.*

6 Insuper monet omnes zelantissimus Pontifex, quod dum res desuper enarratas vetat, interdicto non liberat cætera omnia, quæ sacris Canonibus, Constitutionibus Apostolicis, Conciliis aut Provincialibus, aut Diœcesanis quo ad Bacchanalium solatia prohibentur, & præcipue quoad Ecclesiasticos Viros, nunquam oculos a Concilio Tridentino deflectens, quod *sess.22. cap.1.* postquam Sacr. Canon. mentionem fecit, qui Ecclesiasticis luxum, convivia, choreas, aleas severe prohibent, sic Episcopos alloquitur: *Si qua vero ex his in desuetudinem abiisse compererint, ea quamprimum in usum revocari, & ab omnibus accurate custodiri studeant, non obstantibus consuetudinibus quibuscumque, ne subditorum neglectæ emendationis ipsi condignas, Deo vindice, pœnas persolvant*; Idem *ibidem*.

7 Ut facilius odio, & horrore concipiantur Bacchanalitiæ pravitates, promptiusque eradicentur, adductis ad id exemplis SS. Caroli Borromæi, & Philippi Nerii, ac duabus Epistolis Clementis XI. ad plurimos eodem exemplo datis, altera die 11. Januarii 1719. altera 4. Januarii 1721. quæ in ejus Bullario pag.533. undecima sunt, & duodecima, adducit Bacchanalium fœditatem, & corruptelam, prout ipsam describit claræ memoriæ Episcopus Gratianus in Synodo Ameriæ habita 1595. pag.150. ibi: *Hinc factum (adeo nos prava pervertit consuetudo) ut Septuagesimam inter & Quadragesimam interjecti dies, quos S. Mater Ecclesia magno Mysterio veluti lugubres, funebresque habet, prævalens lasciviæ risus, hilaritatis amor, non in lætitiam solum, inconditumque gaudium verterit, sed pene communi cuidam insaniæ dedicavit, eoque porrecta licentia sit, ut ipsas quoque leges, ipsos Magistratus traxerit, & quod ne privato quidem cuiquam ulla pene morata Civitas concederet, id penitus jam publica auctoritate nitatur, & populi veluti obliti nominis, quo feruntur, in ipsos profanarum gentium ritus, moresque degenerarunt*. Refertque quod illu- 8
stris Gislenius Busbequius, qui medio sæculo XVI. Ferdinandi I. Imperatoris ad Solimanum II. Orator fuit, scriptum reliquit, Turcarum Legatum postquam Bacchanalium tempore in quadam Christianorum regione moratus esset, Constantinopolim reversum retulisse, certo anni tempore Christianos sui impotes insanire; tum cujusdam pulveris arcana vi, quo eorum capita conspergebantur, redire ad bonam mentem, ac resipiscere consuevisse; *Ut non frustra creditum sit hominem Turcam, qui eo tempore ad nos publici negotii causa Legatus venisset, domum reversum, retulisse Christianos certis diebus bacchari, & furere, donec genere quodam cineris in templo respersi redirent ad se, & convalescerent*; Idem *ibid.*

Dictis Bacchanalitiis pravitatibus opponit Pontifex 9
specialia pietatis exercitia, enixe exhortando Episcopos, ut cæteris incitamento sint suo exemplo, præsertim Divinis officiis Bacchanalium tempore quotidie interesse; sacrosanctum Missæ Sacrificium coram populo celebrare, Ecclesias, & Xenodochia invisere, & Ecclesiasticos homines, laicosque secum ad id muneris invitare. Curando insuper, ut in una, 10
aut in pluribus Ecclesiis Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum per triduum publico cultui exponatur, & quotidie populo ad vesperas benedicatur, in Septuagesimæ, aut Sexagesimæ, aut Quinquagesimæ hebdomadis, aut tribus omnibus, concedens ob id Indulgentiam plenariam per omnes Ecclesiasticæ Ditionis Diœceses, acquirendam ab iis, qui Pœnitentia, & Sacra Synaxi rite muniti singulis diebus dictorum Triduorum, SS. Sacramentum expositum visitaverint, & Deum juxta mentem Ecclesiæ oraverint; Idem *ibid.*

Hanc Indulgentiam Clemens XIII. confirmavit, 11
& ad quascumque Orbis Catholici Ecclesias extendit. Vide verb. *Indulgentia art.6. n.22.*

Novæ aliæ Additiones ex aliena manu.

SUMMARIUM.

1 *Bacchanalia dicta sunt a Bacchando.*
2 *Quid significat bacchari.*
3 *In jure nostro in duobus locis de bacchanalibus aliquid reperitur.*
4 *Afferuntur hæc duo loca.*

5 *Successu temporis quis fuerit bacchanalium progressus.*
6 *Romani quamvis gentiles pœnas bacchanalium statuerunt.*
7 *Bacchanalia an toleranda sint.*

PLura expendenda hic sunt. Primo unde bacchanalia nomen habeant; Secundo unde trahant originem. Tertio quis eorum progressus. Quarto quid in iis vulgo agitur. Quinto an id quod agitur juri honestati, pietati, & fidei Christianæ conforme sit.

1 Dicta sunt Bacchanalia a bacchando. Bacchari autem idem est quod insanire ac furere unde Bacchus
2 ipse Mænobes, quasi totus furens dictus fuit ut scribit *Eusebius cap.5. lib.2. de præpar. evangel.* in Jure
3 nostro in duobus locis de bacchantibus aliquid reperitur nimirum *§. 1. instit. de success. sublat.* ubi Mu-
4 lier libera ex Senatus consulto Claudiano servili amore bacchata idest, ut *Spigelius in Lexic. verb. bacchari* explicat, quæ amore plane furenti agitata & correpta fuit ut luxuriantes & bacchantes sint symbolica. Secundo *in L.1. §.9., & sequent. ff. de Edilit. Edict.* ubi Ulpianus Jurisconsultus quærit an actio redhibitoria, & redhibitio locum habeant, si servus emptus caput jactaret, & aliqua profatus esset. Item si circa fana bacchatus sit, & quasi demens, responsa subdiderit, quia id vitium animi non corporis est.

5 Successu temporis quis fuerit Bacchanaliorum progressus tradunt *Alexander ab Alexandro genial. dier. lib. 6.* ac *Tiraqelli in notis*. Certe ipsi Romani adhuc Gentilismo addicti videntes quod bacchanalia essent
6 maximorum scelerum causa, & seminarium, ea perpetuo Senatus consulto non solum in Urbe, sed per totam Italiam maximis pœnis inhibuerunt *Alexander ab Alexandro loco citato*.

At impii sese illis diebus ingurgitant furentes, & insanientes in publicum prodeunt, veluti larvati & personati per vicos & plateas discurrunt, stultos ex professo agunt, deridenda faciunt & loquuntur Deo ingrati, naturæ injurii, hominibus molesti, diabolo devoti, fatuos & momos repræsentant.

7 Restat ut quæratur, an ejusmodi bacchanalia, & larvati discursus tolerari debeant. Negative respondendum est. Etenim omne illud e republica Christiana tollendum est, quod in se est peccaminosum, vel occasionem peccandi, vel scandalum præbet, & quod contra legem divinam, & humanam contra honestatem, & bonos mores tendit. Atqui talis est discursus larvatorum, ergo discursus ille tollendus est, & probibendus Consule *Langleum & Gregor. Tholosan. in Syntagm. lib.39. c.11. de Larvis; & personatis*.

BACULUS.

BAculus est duplex, alius communis, quo homines præsertim infirmi, ac debiles uti solent ad sustentandum corpus. Alius est Pastoralis, & est unum ex insignibus, seu ornamentis Episcopalibus; Et hic baculus Pastoralis est acutus in fine, rectus in medio, & retortus in summo, ad designandum, quod Pastor, seu Episcopus debet pungere pigros, regere debiles sui rectitudine, & colligere vagos, ut denotant sequentes versus relati a Glossa *in cap. unico de Sacra unctione*.

In baculi forma, Præsul, datur hæc tibi norma:
Attrahe per primum, medio rege, punge per imum,
Attrahe peccantes, rege justos, punge vagantes,
Attrahe, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta.

Glossa *in cap. unico de Sacra unctione in fine, verb. propter Historiam*. Sic Hieronymus Vielmius *de Episcopis Titularibus part.2. fol.13.* Moscon. *in pract. de Majestat. milit. Eccles. part.1. lib.1. cap.8. vers. Item baculus*; Gavant. *in comment. Rubr. Missal. & Brev. tom.1. part.2. tit.1. num.7. & part.5. tit.3.* Tamburin. *de Jure Abbat. tom.1. disp.20. quæst.1. num.4. & cap.2. in fin.* Durandus *in Rationali Divinorum leg.3. cap.15. num.4.* Barbosa *de offic. & potest. Episc. par.1. tit.1. cap.5. num.13.* Priori baculo, scilicet communi, possunt uti omnes, etiamsi aureus, vel argenteus sit, cum non sit proprium dignitatis; Sacra Congregat. Rit. *in Novarien. 19. Maii* 1614. Hoc tamen communi baculo non potest uti Sacerdos in Altari Missam dicens; neque ad Altare cum eo accedere; Concil. Roman. sub Zacharia *cap.13.* Posteriori baculo, scilicet Pastorali, non possunt uti, nisi Episcopi, & alii privilegiati. Et isto non utitur Papa, *cap. unico §. ultimo, de Sacra Unctione*, ibi: *Licet Romanus Pontifex non utatur baculo Pastorali, tum propter Historiam, tum propter mysticam rationem, tu tamen ad similitudinem aliorum Pontificum poteris eo uti*.

Historia autem quare Papa non utatur baculo pastorali, est, quoniam Beatus Petrus Apostolus Martialem Discipulum suum, quem Dominus inter discipulos constituit, cumdixit, *Nisi efficiamini sicut parvulus iste, non intrabitis* &c. misit cum quibusdam aliis ad prædicandum Germanis, in qua via ad viginti dietas defuncto Frontone collega ejus, rediit ad annunciandum hoc Petro, cui Petrus, accipe hunc baculum, & tangens illum dic: *Surge in nomine Domini, & prædica*; ille vero in quadragesimo die a tempore mortis illius tetigit eum, & surrexit, & prædicavit; & ita Petrus baculum a se removit, & subditis dedit, nec recuperavit. Innocentius vero 7
Papa tertius scripsit in *Ecclesiæ speculo*, quod Beatus Petrus misit baculum suum Eucherio primo Trevirorum Episcopo, quem una cum Valerio, & Materno ad prædicandum Evangelium genti Teutonicæ destinavit, cui successit in Episcopatu Maternus, qui per baculum Petri de morte fuerat suscitatus, quem baculum usque hodie cum magna veneratione Ecclesia Trevirensis servat; ideo Papa in illa diœcesi utitur baculo, & non alibi. Hæc Durandus *in Rationali Divinorum lib.3. cap.15. num.6.* Alzedo *de præcellent. Episcop. dignit. part.1. cap.13. num.70.* Hieron. Venerius *de exam. Episcop. lib.4. cap.20. num.21.* Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.1. tit. 1. n. 14.* Tamburin. *de Jure Abbat. tom.1. disp.20. qu.1. n.4.*

My-

8 Myſtica ratio, quare Papa non utitur baculo eſt: Primo quia baculus habet in ſummitate quamdam recurvationem quaſi ad trahendum, quod non eſt neceſſarium Romano Pontifici, quia *cum Eccleſia non poſſit eſſe nulla*, *ex cap. Pudenda in fine cauſ.24. quæſt.1.*
9 non poteſt ab illo finaliter divertere. Secundo in ſignum, quod Romanus Pontifex non habet coarctatam
10 poteſtatem, id quod curvatio baculi ſignificat. Tertio, quia per baculum ſignificatur coarctatio, & ideo alii Pontifices recipiunt a ſuis Superioribus baculos, quia poteſtatem ab homine recipiunt; Romanus vero Pontifex non utitur baculo, quia poteſtatem recipit a ſolo Deo; Gloſſa *in cap. unico de ſacra Unctione §. Ungitur vers. myſticam rationem*, S. Thomas *ſuppl. qu.* 40. *art.* 7. *ad* 8.
11 Baculi, & Mitræ uſus ſunt correlativa, & cui unum conceditur, alterum etiam concedendum videtur. (Vide infra *num.* 20.) Sacra Congregat. Rit. *in Treviren.* 8. *Januarii* 1605. *& in Argentina* 7. *Octob.* 1606. Ba-
12 culo Paſtorali uti non debet Epiſcopus Suffraganeus ſeu Coadjutor, quando ſolemniter celebrat, ſicut utitur Epiſcopus proprius, niſi in ordinationibus, & aliis ſimilibus neceſſariis; Sacra Rit. Congregat. *in*
13 *Bracaren.* 1. *Septembris* 1607. Baculo & Mitra in Proceſſionibus extra suum Monaſterium Abbas uti prohibetur, nec ante ſe deferri facere facultatem habet; Sacra Congreg. Rit. *in Eugubina* 17. *Julii* 1604. *& in Cameracen.* 6. *Decemb.* 1631. & in decreto circa uſum Pontificalium Prælatis Epiſcopo inferioribus conceſſorum a Sacra Rit. Congregatione ordinaria habita coram Sanctiſſimo Domino Noſtro Alexandro Papa VII. *die* 27. *Septembr.* 1659. *ſub num.*8. ibi: *Baculum Paſtoralem albo velo appenso deferant, ab iisque, & aliis Pontificalibus etiam de Ordinariorum licentia extra Eccleſias ſibi ſubjectas prorſus abſtineant, & neque in Proceſſionibus, quæ ab eorum Eccleſiis per vias extra ambitum, vel Parochiam ducuntur, inſignlis prædictis utantur, vel penes ſe perferri faciant*; Et ſic iterum fuit ab eadem Congreg. deciſum *in Cremonenſi* 14. *Junii* 1687. Vide verb. *Abbas ſub num.* 31.

Additiones ex aliena manu.

14 Quidquid ſit de congeſtis ab Auctore uſque ad *num.*10., quæ nolumus ad examen revocare, Baculus Paſtoralis a Patribus, aliiſque Scriptoribus variam appellationem accepit; dum modo ferula paſtoralis, modo pedum paſtorale, & cambuca, modo virga Epiſcopalis dictus fuit, ut obſervat Strauch *in Amœnit. jur. can. ſem. II. Elog.* 7. *cap.* 8. Adde Schimidt. *diſſert. de Baculo Paſtorali §.*8.
15 Pedum Paſtorale uti & ſceptrum Regum videntur initio non fuiſſe niſi baculi, quibus greſſum firmarent, dum longum emetiebantur iter. Lapſu vero temporis addita iis opulentia evaſerunt utrorumque inſignia; Thomaſſin. *de veter., & nov. Eccl. diſcipl. tom.*1. *lib.*2. *cap.* 58. *num.* 2.
16 Abbatibus utrum ex veteri Monachorum conſuetudine relictus, an ex ſimilitudine & participatione quadam Epiſcopalis ſollicitudinis auctoritatiſque, ſit communicatus Baculus paſtoralis, in medio relinquit Van-Eſpen *Jur. Eccl. univ. part.*1. *tit.*31. *cap.* 6. *num.*6. Illud tamen aſſerit, Abbatibus competiiſſe baculum paſtoralem, priuſquam alia Pontificalia inſignia, ut ſunt mitra, annulus, ſandalia, & ſimilia, iis fuerint communicata. Quinimmo notat eſſe Abbates etiamnum, & Abbatiſſas, quibus baculus paſtoralis competit, communicata vero haud ſunt alia Pontificalia.

Quæ ſi vera ſunt, non ita facile pronunciari cum 20
Auctore (*num.*11.) debet, quod cui uſus baculi paſtoralis conceſſus eſt, ei & uſus mitræ conceſſus intelligi debeat.

An Epiſcopus celebrans extra propriam Diœceſim 21
uti queat baculo paſtorali? Tum an idem obtineat, quoad Epiſcopum celebrantem in locis exemptis ſuæ Diœceſis? V. Paſq. *de Sacrific. nov. Legis tom.*2. *qu.* 1231. *a. n.*10.

BALDACHINUM.

Baldachini uſus eſt conceſſus nedum Epiſcopis, 1
ſed etiam pluribus Abbatibus & aliis Privilegiatis; Urbanus enim VIII. conceſſit illius uſum Abbatibus Olivetanis 4. *April.* 1619. in Conſtit. 97. incip. *Exponi Nobis*; Abbatibus Caſſinenſibus 11. *Julii* 1629. in Conſtit. incip. etiam, *Exponi Nobis*; Abbatibus Cœleſtinis 26. *Septembr.* 1629. in Conſtitut. incip. pariter *Exponi Nobis*; Abbatibus Camaldulenſibus 15. *Septemb.* 1632. in Conſtitut. 126. incip. *Nuper*. Et Sacra Congregat. Rit. 15. *Januarii* 1633. expreſſe illius uſum conceſſit Prælatis Congregationis Canonicorum Regularium Lateranenſium habentibus uſum Mitræ, & Baculi. Et pluries aliis Abbatibus, & Prælatis 2
Epiſcopis inferioribus, & Pontificalium uſu gaudentibus, fuit conceſſum, ut Baldachino, ſine auro tamen, & pompa uti liceat in tribus tantum anni Feſtivitatibus ſolemniter celebrantibus, nec non aſſiſtentia unius Presbyteri, & duorum Diaconorum, ac aliorum ſex ad ſummum Canonicorum, vel Monachorum ſacris veſtibus coloris ſolemnitati reſpective convenientis indutorum, duorum nempe cum Pluvialibus, duorum cum Planetis, & aliorum duorum cum Tunicellis, ultra Diaconum, & Subdiaconum, qui in Miſſa cantaturi ſunt Evangelium, & Epiſtolam. Dum- 3
modo iidem Abbates nullo modo teneant Sedem Abbatialem fixam, & permanentem prope Altare, ut Sedes Epiſcopalis retineri ſolet; Sed eorum ſedes retineatur in Eccleſia iis tantum diebus, quibus ſolemniter, ut ſupra, celebrari debet, & dicti ſex Monachi, ſeu Canonici ut ſupra parati, non in ſedibus Choralibus, ſed ſuper ſcabellis ſedeant in ſitu congruo juxta Eccleſiarum convenientem ſitum; & ſic fere eiſdem verbis loquuntur omnes citatæ Conſtitutiones, & Decreta pro conceſſione uſus Baldachini, & denuo ſic fuit reſolutum 27. *Septembris* 1659. a Sac. Rituum Congreg. coram Sanctiſſimo Domino noſtro Alexandro VII. in Decreto circa uſum Pontificalium Prælatis Epiſcopo inferioribus conceſſorum. Vide verb. *Abbas num.* 31. ubi per extenſum affertur.

Baldachino uti Pontificaliter nequeunt Abbates in 4
Officiis, & Miſſis defunctorum, & nec etiam quum ſolemni ritu in ſuis Eccleſiis celebrant exequias Nobilium

bilium Virorum, & Principum; Pignatell. *tom*, 7. *consult*.44. *n*.7. & sic decrevit citata Sac. Rit. Congr. 27. *Septembr*. 1659. §.5. his verbis: *Dies vero, in quibus solemniter ipsis operari conceditur, sint de præcepto Festivi, vel alii, in quibus ipsos Pontificaliter celebrare Festivitatis ratio exigat, nempe Patroni loci. Fundatoris Ordinis, Tituli, & Dedicationis Ecclesiæ, Abstineant autem ab hujusmodi Pontificalium usu in Officiis, & Missis Defunctorum quocumque die, etiam Festivo, & de Præcepto*. Et iterum eadem Sacra Congregat. *die* 12. *Junii* 1660. in declaratione præcedentis Decreti his verbis: *Ad §. quintum, quo tribus diebus tantum de præcepto &c. Pontificalis celebratio permittitur, exponentibus Monachis taxativam hujusmodi non extendi ad usum Pontificalium sine Baldachino, ac præterea ex indulto Alexandri II. sibi competere Pontificalium usum in exequiis Nobilium Virorum; Sacra Congreg. censuit hujusmodi Privilegium tantummodo suffragari Monasterio Cavensi, nec ad alia Monasteria extendi*; quæ Decreta Sanctissimus D. D. noster Alexander Septimus approbavit *die* 20. *Julii* 1660. *salva quavis contraria verbaliter expressa dispositione privilegiorum particularibus Monasteriis Congregationis Cassinensium concessorum*.

6 Regulares tenentur in propriis Ecclesiis volenti Episcopo Pontificales functiones exercere, Baldachinum erigere; Sac. Congreg. Episcop. & Regul. 10. *Junii* 1603. ex expresso mandato Clementis VIII. & pœnis & Censuris ad id, vel saltem ne impediant, quin Episcopus ipse illud attollere faciat, compelli possunt, ut apparet ex verbis Decreti, quod est tenoris sequentis: *Decet Episcopis pro eo, quo in Ecclesia Dei excellunt dignitatis gradu, in quocumque suarum Diœcesum loco quoties eos ibi Pontificalia exercere, aut in Pontificalibus adesse, & assistere contingit, eam, quam par est reverentiam, & honorem decoro cultu, & ornatu exhibere. Quare non sine animi dolore auditum est, nonnullos Regulares vano quorumdam immunitatum, & privilegiorum prætextu, Episcopis in eorum Ecclesiis in Pontificalibus interessentibus, non modo renuisse in eis supra locum Episcopalis solii Baldachinum erigere, verum id etiam jussu ipsorummet Episcoporum curantes, prohibere, & arcere ausos fuisse. Atque ideo* Sagra Congregatio S. R. E. *Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, facto verbo cum Sanctissimo Domino nostro Papa Clemente VIII. ac de Sanctitatis suæ speciali, & expresso mandato, hoc præsente decreto perpetuis futuris temporibus valituro declarat, statuit decernit, & mandat, ut de cætero Episcopi, ubi tam ex consuetudine. & privilegio, quam ex Sacrorum Canonum Constitutionibus, & Pontificalis Romani præscripto, aut alio Jure Pontificalia exercere, aut Pontificalibus paramentis cum Mitra, vel etiam sola Cappa induti in quibusvis Regularium, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Monachorum, etiam Cassinensium, Clericorum, Presbyterorum, & cujusvis alterius Ordinis & Religionis, Militiæ, Societatis, aut Congregationis Ecclesiis interesse possunt, ipsi Regulares, quoties opus fuerit, teneantur ibi, & debeant in loco ad solium Episcopi constituendum opportuno, & congruo, Baldachinum attollere. Eis autem id facere negligentibus, aut nolentibus, liceat eisdem Episcopis illud asportari & in quacumque eorumdem Regularium, aut alia quantumvis exempta Ecclesia, ut supra, Episcopale solium, seu Pontificale Faldistorium erigi facere, atque sub eo sedere, & stare, quemadmodum in propriis, & Cathedralibus eorum Ecclesiis stare, & sedere solent, eo tamen dumtaxat tempore, quo Pontificales hujusmodi functiones exercebunt, vel dum actus ipse, cui in Pontificalibus aderunt, peragetur. Si qui vero Regularium huic declarationi, statuto decreto, & mandato inhobedientes, & contumaces fuerint, sciant se ab eisdem Episcopis ad id per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, hujus decreti virtute cogi, & compelli posse, aliisque pœnis tam Spiritualibus, quam Temporalibus arbitrio Summi Pontificis Romani subjacere, & obnoxios fore. Non obstantibus quibuscumque &c.* Romæ 10. Julii 1603.

Moniales tamen Regularibus subjectæ, non tenentur erigere Baldachinum Episcopo Clausuram visitare volenti, sed sufficit stratum præparare; Sac. Cong. S. R. E. Card. Conc. Trid. interpretum die 19. Januarii 1686. quæ interrogata, & consulta super variis dubiis a P. Francisco de Monelia Procuratore Generali Minorum de Observantia, ad quartum dubium, his terminis propositum: *An Episcopo Monasteriorum clausuram visitare volenti, dictæ Moniales teneantur erigere in Ecclesia exteriori, vel interiori Sedem cum Baldachino, vel solummodo sufficiat illi stratum præparare in utraque Ecclesia*; respondit ad quartum, *sufficere præparationem strati*. 7

Baldachinum a propriis personis, quibus de jure, consuetudine, vel privilegio competit, non autem ab eorum substitutis deferendum est. Unde Baro, sive alius, qui de consuetudine solet deferre Hastam Baldachini, id per seipsum, non autem per substitutum facere debet; Sac. Congr. Rit. *In Montis Perusii* 5. *Jul*. 1603. Baldachini Hastæ in Ecclesia deferendæ sunt, ut dicitur in libro Cæremonialis Episcoporum; Sacra Congr. *Rit. in Melphiten*. 30. *Aug*. 1602. Baldachinum non est parandum pro benedictione sponsi, & sponsæ; Sagra Congreg. Rit. *in Neritonen*. 25. *Februarii* 1606. Baldachinum non potest erigi a Vicario Episcopi, ipso Episcopo absente, in Ecclesiis Monasteriorum Cassinens. invitis Monachis; Sacra Congreg. Rit. *in Cassinensi* 10. *Julii* 1621. 8 9 10 11

Baldachinum in Ecclesia, loci Dominus, seu Marchio, Comes, vel Baro erigere non potest, & Episcopus omnibus Sacrorum Canonum remediis Baldachinum omnino removeri facere debet; Sacra Congr. Episcop. & Regul. *in Bojanen*. 12. *Januarii* 1628. 12
Unde Sacra Congr. Immun. in causa Baldachinorum censuit esse scribendum Episcopis Conversani, & Rubi, ut procedant servatis servandis ad Censuras contra personas, quas constant reposuisse Baldachina, & procedant etiam contra mandantes, & fautores, & ut præfixo tempore, & termino ad removenda Baldachina, & hoc elapso, & non constito de remotione, procedant ad Interdicta Civitatum, & Locorum, quæ possidentur a Baronibus in ipsis Diœcesibus, & eadem observanda esse in aliis Locis, si apponatur Baldachinum auctoritate Laicali. Secundo censuit scribendum etiam esse Episcopo Andrien. ut statim assignet terminum ad removendum Baldachinum, & hoc elapso, & non constito de remotione, procedat ad Interdictum Ecclesiæ, & postea etiam ad Interdictum ipsius Civitatis Andriæ, & omnium Lo- 13 14

corum suæ Diœcesis subjectorum Dominio Ducis Andriæ. Et Sanctitas sua approbavit decretum in omnibus, Sacra Congr. Immunitatis *die* 27. *Julii* 1690. *lib. decr. Martelli pag.* 642.

15 Pro his, & similibus juvat hic afferre decretum Generale Sacræ Rit. Congregationis, quod est tenoris sequentis: *Cum pluries S. Rit. Cong. inhærendo Decretis alias editis, & signanter in Lucerina die* 22. *Novembris* 1664. 24. *Septembris* 1675. *&* 13. *Martii* 1688. *declaraverit nullo modo dandum esse Evangelium ad osculandum sæcularibus, etiam Præsidi in celebratione Missarum, nec non prohibuerit usum Baldachini, & præsertim in Acernina* 26. *Junii* 1666. *in Barensi* 5. *Martii* 1667. *&* 17. *Junii* 1684. *in Marsicensi, Polignanensi, & Miletensi* 5. *Martii* 1667. *in Hieracensi* 2. *Octobris* 1683. *& Bituntensi* 23. *Septembris* 1684. *ac insuper denegaverit assistentiam in Presbyterio, & specialiter in Materanensi* 24. *Januarii* 1665. *in Melphitana* 15. *Junii* 1667. *& in Barensi* 20. *Novembris* 1677. et 22. Februarii 1687. *Eminentissimi, & Reverendissimi DD. Cardinales eidem Sacræ Congregationi præpositi mandarunt, ut prædicta Decreta prohibentia personis sæcularibus osculum Evangelii, usum Baldachini, & assistentiam in Presbiterio renoventur, & copiæ illorum trasmittantur Archiepiscopis & Episcopis Regni Neapolitani, ejsdemque injungendo, ut illa intimari faciant superioribus Ecclesiarum suæ Diœcesis, tam sæcularibus, quam Regularibus, & in casu transgressionis procedant etiam contra Regulares auctoritate ejusdem Sacræ Congregationis ad pœnam Interdicti. Et ita decreverunt, & in Ecclesiis Regni Neapolitani omnino servari jusserunt die* 13. *Martii* 1688. Et aliud consimile generale Decretum editum est die 22. *Aprilis* 1690. approbatum a Sanctissimo die 22. ejusdem Mensis, & anni 1690. vide verb. *Ecclesia art.* 5. *n.* 30.

Supplementa Auctoris.

16 Baldachinum in processionibus Pontificiis deferri debet a Referendariis utriusque signaturæ, & his deficientibus, præsente Pontifice, ab ipsius Cubiculariis secretis, vel his etiam deficientibus, ab aliis ejusdem
17 Cubiculariis honoris nuncupatis. Eodem vero Pontifice absente, ab Advocatis Consistorialibus suppleri debet; Benedict. XIV. tom. 1. Const. 106. incip. *Inter conspicuos* §. 10.

Additiones ex aliena manu.

18 Prælatis Episcopo inferioribus nonnisi ex speciali privilegio competere potest usus Baldachini; Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. alleg.* 80. *n.* 18. Tambur. *de Jur. Abbat. tom.* 1. *disp.* 21. *quæst.* 10. *n.* 10.

19 Episcopo Pontificalia exercenti competit retentio Baldachini supra Sedem a latere Altaris majoris posi-
20 tam, dummodo non sit pretiosum nec auratum. Idque procedit, etiamsi Capitulum omitteret apponere Baldachinum super Altare majus, & ad illud apponendum potest Episcopus Capitulum cogere; Sac. Cong. Rituum *in Terulen.* 20. *Augusti* 1729. *ad* 5. *&* 6. *dub.*

21 Principi supremo debitum est Baldachinum in Ecclesia. At collocari illud debet non solum extra Presbyterium, sed & a parte sinistra Baldachini Episcopi, seclusa tamen consuetudine; Card. de Luca *de Præmin. discurs.* 26. *n.* 16. Scarfanton. *in Animadvers.* ad Ceccoper. *lib.* 2. *tit.* 2. *n.* 13. Num etiam de- 22
bitum sit Baldachinum Principi, qui aliquam habet subjectionem, pollet vero principalioribus juribus Imperii? Affirmat Scarfanton. *loco cit. n.* 15. Quinimmo idem Auctor ibidem hæc habet: *Licet excludantur Duces, Barones, vel Marchiones, qui non habent jura imperii, & proinde sunt simplices Feudatarii, & solummodo abusive, & in simplici nuncupatione sunt ac nominantur Principes, ut relatis* Sac. Congreg. Rituum *decretis advertit* de Luca *&c. videtur tamen tolerandus usus, si prædicti Barones in illius quasi possessione reperiantur propter rationes solide suo more deductas a Cardinali* de Luca *ubi supra.*

BANNITUS, BANNUM.

SUMMARIUM.

Bannitus dicitur a *Banno*, idest edicto publico ju- 1
xta Gloss. *in cap. Quod Clerici, de Foro competenti* & a *Bannire*, quod est idem quod proscribere, & sic *Bannitus* idem est ac proscriptus de Civitate, vel Provincia. Proscriptio autem est adversus absen- 2
tem judicialis pronuntiatio, ut in posterum procul agat, idest procul maneat ab imperio, a quo proscribitur; Silvester *in summa verb. Bannum n.* 1. & alii. Bannitorum genus est duplex: unum eorum, 3
qui solum sunt missi in exilium extra aliquam Civitatem; & aliud est eorum, qui propter crimen capitale damnati sunt ad mortem illis impune a quocumque infligendam. Et isti ultimi sunt proprie Banniti, qui 4
vocantur etiam proscripti, seu capitaliter Banniti, cum priores potius exules proprie loquendo appellari debeant.

Capitaliter Banniti, seu damnati ad mortem, pos- 5
sunt licite etiam in Foro conscientiæ occidi a quacunque etiam privata persona, quæ non sit Ecclesiastica; dummodo tamen interveniant sequentes quatuor conditiones. Primo, ut sententia Banni per appel- 6
la-

lationem legitime interpositam non sit suspensa, quia appellatio legitima habet effectum suspensivum & devolutivum; *cap. Si a Judice* 10. *de appellat. in* 6. *& cap. Dilectis filiis* 55. *& cap. Ut debitus* 59. *de appell.*
7 Secundo, ut occisio præcise fiat ex zelo justitiæ, & ob bonum publicum, non vero ex odio, aut passione privata, vel affectu vindictæ, aut turpis lucri.
8 Tertio, ut occisio fiat intra territorium, seu dominium proscribentis, & non extra, quia sicuti ipsi Magistratui, ita a fortiori privatis personis illicitum est executionem contra reum facere extra territorium; Farinac. *in practic. crim. part.* 3. *q.* 103. *n.* 213.
9 *Arg. l. fin. ff. de Jurisd. omn. Jud.* Quarto, ut persona bannita non sit speciali Jure conjuncta personæ privatæ volenti occidere, v. g. Pater, Filius, Conjux, &c. hos enim occidere semper illicitum est, nisi aliter ab armis contra Patriam averti non possint *arg. l. Minime* 35. *ff. de Relig. & sumpt. fun.* quia in tali casu prævalet bonum universale Patriæ, quæ est communis omnium mater. Ita conditiones recensitas merito requiri docent Clarus *§. homic. num.* 54. *Laym. § l.* 3. *tr.* 3. *par.* 3. *c.* 1. *n.* 2. Silvester, Sà, & alii passim.
10 Istis autem intervenientibus conditionibus possunt licite occidi, quia eo ipso quod sunt juste (ut supponitur) proscripti, & damnati ad mortem illis a quocumque infligendam: quilibet constituitur publica auctoritate veluti minister, seu executor Justitiæ ad illorum occisionem; Azorius *tom.* 3. *lib.* 2. *cap.* 2. *q.* 2. Layman *loc. cit.* Bonacina *de contract. lib. disp.* 2. *q. ult. sect.* 1. *punct.* 2. & alii. Unde etiam proditorie, & per
11 insidias, aut veneno occidi possunt propter eamdem rationem; Molina *de Justitia tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 7. *n.* 1. Azorius *loco cit. qu.* 4. Naldus *in summa verb. Bannitus num.* 5. Lezana *in summa verb. Bannitus num.* 9. & alii.
12 Immo ipsi proscripti, & Banniti inter se ipsos possunt eodem modo se ad invicem interficere, militat enim
13 eadem ratio; Bonacina, Lezana *loco cit.* & alii. Propterea laudatur a pluribus Doctoribus usus quorumdam Principum, qui proponunt præmia occidenti illos, posito enim quod juste damnati sint ad mortem, nulla illis fit injuria in hoc, immo aliquando expedit pro bono communi; Azorius *loc. cit.* Diana *part.* 5.
14 *tract.* 4. *de homicid. resol.* 24. Lezana *loc. cit.* & alii. Recte tamen monet ipse Diana *loc. cit.* & Molina *tract.* 7. *disp.* 7. quod raro, & nonnisi ob gravem causam ejusmodi sentent.; & facult. contra Bannit. pronunciare, & concedere expedit propter multa incommoda, & grave periculum, quod ipsi Ban., nedum corpus, sed & animam perdant, cum ordinarie sic Sacramentis destituti
15 in peccato mortali decedant. Cur autem a Republica fiat potestas hos occidendi sine peccato, & e contra peccet v. g. maritus occidens adulterum, vel uxorem, disparitas est, quia Banniti sunt Reipublicæ hostes, qui nec capi, nec accusari possunt, ideoque ob bonum commune conceditur ea facultas; Adulteri autem non sunt Reipublicæ hostes, & possunt capi, atque accusari, & sic a Judice puniri. Fuit autem di-
16 ctum in conclusione posse occidi a quacumque persona privata, *quæ non sit ecclesiastica*, quia esto quod Ecclesiastici, sive Regulares occidentes Bannitum immunes essent a pœna temporali, revera tamen graviter peccarent, quia illis non licet se immiscere in causa sanguinis, quamvis justa; *cap. Sententiam*, 9. *Ne Clerici, vel Monachi*.

Bannitum juste damnatum ad mortem posse occi- 17
dere suum aggressorem, tenent aliqui cum Claro *lib.* 5 *sentent. verb. homicid. num.* 71. quia utitur Jure naturali defensionis, quo per Judicis sententiam spoliari non posse videtur; Reliqui tamen communissime, & merito negant cum Azorio *tom.* 3. *lib.* 2. *cap.* 1. *q.* 11. Sà, *verb. Bannitus*, & Layman *lib.* 3. *tract.* 3. *part.* 3. 18
cap. 1. *num.* 3. Lezana verb. *Bannitus num.* 13. quia Bannitus juste condemnatus ad mortem per auctoritatem publicam privatur jure defensionis; *non enim est permissa defendendi facultas, ubi offendendi est danda libertas*, ajunt DD. *in l.* 1. *Cod. Quando liceat unicuique sine Judice se vindicare*. Tum quia alioquin rei, qui 19
ad supplicium ducuntur, etiam possent se defendere, & carnificem occidere vitæ propriæ salvandæ causa; 20
Tum etiam quia sic dari posset bellum ex utraque parte formaliter justum, seclusa ignorantia, quod omnes negant.

Regulares prohibentur receptare, & retinere in 21
Conventibus Bannitos, fallitos, & ære alieno gravatos sub pœna privationis officiorum, vocisque activæ, & passivæ; Sac. Cong. Episc. & Regul. 17. *Apr.* 1601. de mandato Clementis VIII. & constat expresse etiam ex sequenti Epistola de mandato Pauli V. transmissa ad Nuncium Neapolitanum, his verbis.

Molto Illustre ec.

„ Benchè Nostro Signore voglia, che sia osserva- 22
„ ta l' Immunità Ecclesiastica, e la Costituzio-
„ ne di Gregorio XIV. di felice memoria sia eseguita
„ come sta, non gli piace però che le Chiese, nè gli
„ altri luoghi Sacri servano di asilo, nè di ricettacolo
„ a' tristi, onde mi ha comandato di scrivere a V. S.
„ che faccia proibire ed intimare per parte di Sua Bea-
„ titudine ai Superiori de' Monasteri de' Regolari di
„ tutti gli Ordini col mezzo degli Ordinarj; o come
„ meglio parerà a lei, che per l'avvenire non diano
„ ricetto a sorta alcuna di Condannati, Banditi, La-
„ dri, o altra gente di mal affare, nè a falliti, o de-
„ bitori sotto pena della privazion dell' officio, e di
„ voce attiva, e passiva, se si avrà notizia del ricet-
„ to, ancorchè non sieno trovati questi tali nelli Mo-
„ nasterj, e sotto altre pene ancor maggiori ad arbi-
„ trio della Santità sua; e vuole in oltre che sia avver-
„ tito di punire quelli, che avranno ardire di contra-
„ venire a quest' ordine. Potrà dunque V. S. far
„ pubblicare nel modo suddetto la detta proibizione
„ nelli luoghi, dove ne sarà maggior bisogno, e di
„ mano in mano per tutto, acciocchè non se ne possa
„ pretendere ignoranza, ed il Signore la consoli.

Roma li 13. Agosto 1613.

Come Fratello affezion.
Il Cardinal Savelli.

Sic in regesto Sac. Cong. Episcop. & Regul. fol. 55.

Banniti non possunt recipi in statu Ecclesiæ neque 23
a Baronibus, neque ab aliis, sed fugari debent sub gravissimis pœnis; Julius II. *in Const.* 2. incip. *Quia nihil*, in Const. 4. incip. *Romani*, in Constit. 6. incip. *Cum homines* Julius III. in Const. 25. incip. *Cum sicut*,

ficut; Sixtus V. in Conft. 6. incip. *Hoc noftri*, ubi præfcribit, quomodo perfequendi fint etiam a perfonis privatis, faltem manifeftando, & probando. Bannitos exiftentes in aliquo loco non revelantes intra tres dies, fimiles pœnas incurrunt; Julius II. in Conft. 6. incip. *Cum homines*. Bannitos receptans
25 in ftatu Ecclefiæ, vel faciens cum eis treguam præter excommunicationem, incurrit crimen læfæ Majeftatis; Leo X. in Conft. 36. incip. *Omnes* Clemens VII. in Conft. 10. incip. *In Sancta*, in qua Clemens præcipit, quod Banniti a Communitatibus capian-
26 tur, & carcerentur. Eadem circa Bannitos, & eorum receptatores confirmat Julius III. in Conft. 25. incip. *Cum ficut*, & Pius IV. in Conft. 27. incip. *In eminenti* & Gregorius XIII. in Conft. 65. incip. *Tanta*, in qua Gregorius etiam decernit, quod Bannitos occultantes, vel impedientes alios, ne ipfos capiant in ftatu Ecclefiæ, læfæ Majeftatis rei fiunt; privantur omni Ecclefiaftico Beneficio, honore, dignitate &c. & fiunt inhabiles ad ea, omnefque actus legitimos, & eadem incurrunt eorum filii; privantur feudis &c. fubditi eorum abfolvuntur a juramento fidelitatis. Hæc, & alia in ipfa Conftitut. incip. *Tanta*.
27 Banniti in ftatu Ecclefiæ a nullo Principe, Duce, Marchione, Comite, vel alio habente mixtum imperium poffunt aggratiari, vel componi, fed a folo Papa; admittentium pœnæ, & gratia eft nulla; Julius III. in conft. 25. incip. *Cum sicut*, & Clemens
28 VIII. in Conft. 15. incip *Inter cæteras §. 7.* Neque Banniti aggratiari poffunt a Legatis Papæ; Pius IV.
29 in Conft. 27. incip. *In eminenti §. 6.* Banniti, vel alii exules Urbis Romæ minantes partibus offenfis, nifi pacem habeant cum eis, crimen, læfæ Majeftatis in-
30 currunt. Deferentes Litteras, vel ambafciatas de hac re ad partes offenfas, idem incurrunt; Innoc. VIII.
31 in Conftit. 14. incip. *Licet*, Bannitos occidens alium Bannitum ad confequendam liberationem a pœna capitis, vel nominatus ab alio, qui habet talem gratiam, juxta tenorem Banni non poteft aggratiari, nifi feipfum perfonaliter præfentet, neque fufficit fi compareat per Procuratorem; Pius IV. in Conft. 52. incip. *Etfi cuncta*.
32 Contra Bannitos in magna quantitate confugitos ad Ecclefias, reducentes ipfas ob abufus quafi fpeluncas latronum, conceditur Epifcopo, ut carceret quotquot in propriis carceribus poterit retinere; S.C. Imm. *in Lycienfi 29. Decembr.* 1625. *l. scripturarum Veter.*
33 *pag.* 78. Injungitur Nuncio ad fupplicationem Proregis, ut deleget Ordinariis locorum, vel aliis perfonis Ecclefiafticis facultatem extrahendi ad formam Bullæ Bannitos obfidentes vias pubblicas, & itinera frequentata; eadem Congr. *in Neapolitana* 4. *Maii* 1669. *l.* 2.
34 *decr. Altoviti p.* 341. Conceditur facultas ejiciendi a locis immunibus infra triduum Bannitos in magno numero ibi concurrentes, & committentes varia, & atrocia delicta, & publica furta; in cafu vero contraventionis, extrahendi ad formam Bullæ, ad effectum transferendi ad alias Ecclefias Neapolim; ead. Cong. *in Salernitana* 11. *Novemb.* 1679. *lib.* 2. *decr. Altoviti*
35 *par.* 1870. Conceditur, mandante Sanctiffimo Epifcopo, ut confignet Bannitum Capitalem captum in Feudo Menfæ Epifcopalis, Tribunali Legationis, cum folita præfervatione ab irregularitate; ead. Congr. *in Imolen.*, *seu Ferrarien.* 23. *Novembris* 1697. *lib.* 2.
decr. Vallem. pag. 221. Conftito quod extracti ab Ecclefia fuiffent Banno Capitali obnoxii, datur Eminentiffimo Urbis Vicario facultas abfolvendi Cooperatores extractionis eorumdem, qui fuerunt juffu Curiæ fæcularis jugulati, cum facultate fubdelegandi, erogata eleemofyna Ecclefiæ violatæ pro ejus arbitrio, etiam non obtenta remiffione partis; Ead. Congreg. 36
19. Decemb. 1690. *lib. Decr. Martel. pag.* 688. Bannitus Capitalis ab aliis Bannitis violenter extractus a fcalis Ecclefiæ, & confignatus Curiæ Laicali, ut potirentur præmio illius præfentationis, gaudere debet immunitate Ecclefiaftica; ead. Congr. *in Perufina* 20. *Martii* 1662. *lib. decr. Rocci p.* 393. Bannitus violenter per Laicos ab Ecclefia extractus, ac in carceres laicales conjectus, non obftante quod, poft ejus fugam e carceribus, fuerit elapfis fex menfibus captus in loco non immuni, gaudet immunitate, adeoque eft reftituendus; ead. Congr. *in Prænestina* 17. *Junii* 1685. *lib.* 3. *decr. Altoviti pag.* 468. 37 38
Contra Laicos Officiales, feu jurifdictionem temporalem obtinentes, Perfonas Ecclefiafticas bannientes, relegantes, aut profcribentes, eft indicta pœna excommunicationis ipfo facto, Communitates, & Oppida eorum interdicto Ecclefiaftico fupponuntur, non obftantibus privilegiis quibufcumque; Urbanus VI. in Conft. 3. incip. *Quia sicut*. Immo contra bannientes Perfonas Ecclefiafticas ultra prædictas Cenfuras funt indictæ graviffimæ pœnæ a Clemente V *in Clementina, de pœnis cap.* 1. Quinimmo nedum Canones Ecclefiaftici, fed etiam graviffimas pœnas contra ipfos bannientes ftatuerunt Imperatores Valentinianus, Theodofius, ac Arcadius in Cod. Theodof. *lib.* 16. *tit. de Episcop. aud. c. ult.* & Federicus II., ac Carolus IV. Imperatores, de quibus Legibus fit mentio in Conft. 10. Innocent. III. incip. *Ad noftram*, & Conft. 1. Honorii III. incipien. *Has leges*, & in Conftitut. 4. Bonifacii IX. incip. *Juftis*, ubi ita habetur ex Lege Caroli ibi adnexa: *Item pronunciamus, & declaramus Imperiali auctoritate, quod quicumque Laicus cujuscumque ftatus, & conditionis exiftat, casu sacrilego, & propriæ temeritatis audacia Sacerdotem, & Clericum sæcularem, vel Religiosum diffidaverit, vel captivaverit, proscripserit, spoliaverit, occiderit, mutilaverit, aut in carcere detinuerit, aut hujusmodi maleficia perpetrantes scienter receptaverit, vel favorem in his eis præftiterit, præter pœnas a Sacris, & Imperialibus, & Canonicis sanctionibus eis inflictas, sint ipso facto infames, & omni honore privati, nec ad placita, & concilia nobilium admitti quovis modo possint.* Et ultra prædicta omnia eft lata excommunicatio in Bulla Cœnæ *n.* 11. contra ejicientes Cardinales, Patriarchas, Archiepifcopos, Epifcopos, Sedis Apoftolicæ Legatos, vel Nuncios a fuis Diœcefibus, Territoriis, Terris, feu Dominiis, necnon id mandantes, vel ratum habentes, feu præftantes confilium, vel favorem. Necnon funt interdicta ipfo facto loca, & Dominia bannientium Clericos; Concil. Tolet. 22. c. 24. Et jufte loca, & Dominia, quæ fupponuntur Interdicto per hoc Toletanum Concilium, per citatam Conftitutionem Urbani VI. & aliam Clementis V. patiuntur dictam pœnam pro delicto fui Domini, prout alias a facris Canonibus id idem impofitum reperitur pro delictis Superiorum; *cap. Non eft vobis, de Sponsalib.* 39 40 41 42 43

salibus; *cap. Sane 2. de offic. delegati*; *cap. Ubi periculum §. Præterea in 6. cap. Si Sententia*, *de sent. excom.*
44 *in 6.* Hac potissima ratione, quia subditorum pœna redundat in Dominum, & Rectorem, & subditorum clamoribus facilius Domini expergiscuntur, & videmus plurimis exemplis in sacra Scriptura id factum, quia pro peccato Davidis interfectus fuit populus, & alia multa similia sunt compilata *in cap. Ecclesia, causa prima q.4.*

45 Bannum a Communitate publicatum, ne quis accedat ad molendum in molendino pertinente ad Mensam Archiepiscopalem, est invalidum, & revocandum, prout Sac. Congr. revocavit, & jussit revocari ac cassari a Communitate una cum aliis actis secutis, & hujusmodi actum revocationis transmitti ad Sac.
46 Cong. Immunit. *in Firmana 7. Sept. 1638. lib. 3. decr. Paul. p.7.* Banna Laicalia circa amotionem, ut dicitur *de' tavolati*, e domibus, seu Apothecis, non ligant bona Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum; si autem adsit publica utilitas, provideri poterit ab Episcopo; *Bajanen.* 10. *Maii 1630. lib. 3. decr. Paul. p. 89.* In
47 Banno Laicali inhibente, ne extra Domus nocturno tempore quis permaneat, non comprehenduntur personæ Ecclesiasticæ, & quatenus istæ in Banno exprimantur, omnino est revocandum; *Gravinen. 23. Ju-*
48 *lii 1647. lib. 4. decr. Paul. p.20.* Bannum editum de ordine Ministrorum Regiorum Neapolis ab Officialibus Civitatis Aquilanæ ordinans carceribus mancipari laicos donationes, vel contractus fraudolentos ineuntes cum Ecclesiasticis in præjudicium Civitatis, & non excarcerandi, nisi soluta gabella; item inhibens emi vinum a personis exemptis, & prohibens Ministris Civitatis concedere Ecclesiasticis majorem franchitiam illa, quæ fuit taxata a Camera Regia, tamquam læsivum Immunitatis, Libertatis, & Jurisdictionis Ecclesiasticæ, est revocandum, & de facto *die 31. Octob. 1664.* per dictos Officiales de ordine Ministrorum Regiorum Neapolis fuit revocatum publice ad sonum tubæ; *Aquilana 18. Novemb. 1664. lib. decr. Rocci p.591.*

49 Bannum publicatum per ministros Communitatis, quo prohibetur manuteneri in exemptione Ecclesiasticos a gabella vini, omnino revocari curet Episcopus; *Bituntina 6. Octobr. 1672. lib.1. decr. Alt. p. 742.*
50 Quoad Banna, Edicta, & Ordines Curiæ Sæcularis Fanen. Sac. Congr. resolvit ut infra: 1. Curia Sæcularis non potest prohibere, ut dicitur *a' Pescivendoli*, ne vendant pisces Ecclesiasticis, antequam sint appretiati a Curia Sæculari, & consequenter neque carcerare contravenientes, nec declarare, quod Ecclesiastici debeant stare ad pretium impositum piscibus a
51 Laicis. 2. Curia sæcularis non potest coarctare Ecclesiasticos ad venditionem proprii frumentii juxta taxam, & pretium impositum a Laicis, nec molestare Laicos ementes ipsum frumentum ab Ecclesiasticis.
52 3. Curia Sæcularis non potest obligare Ecclesiasticos ad accipiendam licentiam a foro laico pro extractione granorum cum solutione unius Julii, sed si Ecclesiastici accipiant, hanc licentiam gratis eis dandam es-
53 se. 4. Curia sæcularis non potest prohibere Colonis Ecclesiasticorum, ne amoveant, ut dicitur *le Covate del grano* absque licentia Fori Laici concedenda cum
54 solutione unius Julii. 5. Curia Sæcularis non potest extendere Bannimenta pro consignatione messis ad Ecclesiasticos, sed mens Sac. Congr. est, quod debeat fieri in Cancellaria Episcopali; *Fanen. 21. Martii 1673. lib.1. decr. Altoviti pag. 785.* Bannum Curiæ Legationis inhibens, & sibi reservans venationem, 55
non comprehendit, nec afficere potest Ecclesiasticos; *Ravennaten. 37. Martii 1666. lib.2. decr. Vallem. p.15.* Bannum Laicale super assertis contractibus simulatis 56
cum Ecclesiasticis, est abolendum per Locumtenentem; *Ruben. 11. April. 1690. lib. decret. Martelli pag.599.* Bannum Laicale revocetur, & aboleatur ea 57
forma, qua fuit publicatum, deinde absolvi poterit in forma Ecclesiæ Baroncellus, qui illud promulgavit etiam cum potestate subdelegandi; *Neocastren. 21. Augusti 1694. lib.1. decr. Vallem. pag.140.*

Supplementa Auctoris.

Bannitus propter homicidium non gaudet immunitate Ecclesiastica in statu Ecclesiæ, sive sit Laicus, sive 58
Clericus; Bened. XIV. tom.1. Const.88. incip. *Alias* in qua id extendit ad loca Reipublicæ Lucanæ confirmans Constitutionem Clementis XII. incip. *In supremo*. Et quod Laici rei talis præmeditati homicidii non 59
gaudeant immunitate Ecclesiastica ubique, jam statuerat Bened. XIII. Constit. incip. *Ex quo §.6.* uti jam adnotatur in verb. *Immunitas art. 2. num.130.* Vide *ib.* ubi traduntur varia ad rem.

Additiones ex aliena manu.

Bannitos, (ait Antonius Matthæi in lib. 48. digest. 60
tit.5. cap.2. num.2.) *si latine loqui voluerimus, sacros, & proscriptos nuncupabimus. Quamquam proscriptorum quoque non unum genus. Proscriptus enim in libris* 61
nostris, nominatim tit. ecd. de Bon. Proscript. & ille dicitur, cujus bona expressim confiscabantur, damnatus cujus bona tacite. Sequebatur enim facile pœnam capitalem bonorum publicatio. Hunc vero occidi non potuisse inde colligitur, quod Civitatem quidam amittat, reti- 62
neat tamen ea, quæ sunt juris nat. & gentium, arg. L. deportatus 15. ff. de interd. & Releg. Ead. igitur fortuna uti- 63
tur, qua exules & deportati, quos occidi non potuisse, præterquam quod ex d. tit. de interd. & Releg. constat etiam Lactantius lib. de orig. err. 2. cap. 20. Exulibus, inquit igni, & aqua interdici solebat. Adhuc enim videbatur nefas, quamvis malos, tamen homines capitis supplicio afficere. At sacer homo dicebatur, cujus anima Diis 64
destinata erat. Et quia ad Deos pervenire non poterat nisi soluta corpore, ideo hominem sacrum occidere fas fuit, uti Macrobius docet. Ut Festus, homo sacer is 65
erat, quem Populus judicaverat ob maleficium, neque fas erat eum immolari. Sed qui occiderat, parricidii pœna non tenebatur, nam lege tribunitia prima cautum erat: Si quis eum, qui ex plebiscito sacer sit, occiderit, parricida ne sit. Ea vero lege, qua Tribuni sacrosancti facti sunt, teste Dionysio, ita sancitum fuit: Ne quis vi Tribunum quasi privatum facere cogito, neve cædito, neve cædi, occidive jubeto. Qui adversus ea fecerit, sacer esto, bonaque ejus Cereri sacra sunto, quique eum 66
occiderit, purus a cæde esto. His autem hominibus Banniti similiores videntur; præterquam enim quod nemo tecto, nemo ope, consilio juvare eos possit, etiam injuriis & libidini omnino exponuntur.

Monet Sorge *Jurisprud. Forens. t.9. cap. 65. num. 6. & plur.* 67

& plur. ſeq. hos, quos dicimus Bannitos, jure communi incognitos eſſe, idque quia eo jure, excepto crimine læſæ majeſtatis, mortis ſententia Reo abſenti decerni non poterat.

68 De eo quæri ſolet, an qui occiderit Bannitum immunis a pœna eſſe debeat, ſi Bannum fuerit ipſo ju-
69 re nullum? Diſtinguunt Interpretes, ut excuſetur qui ignoravit, non excuſetur cui nullitas Banni nota fuit. Cæterum ſi Bannum fuerit iniquum, non tamen ipſo jure nullum, tam ignoranti quam ſcienti remittendam eſſe pœnam tenet Anton. Matthæi *ubi ſupra num. 5.*

70 Bannitus quando dici queat tacite reſtitutus? Num Bannitus hic tacite reſtitutus jus habeat ſucceſſionis? Et quid in Bannito ſimpliciter tolerato? Vide Sorge *Juriſprud. Forenſi tom. 9. c. 65. num. 30.*

BAPTISMUS.

ARTICULUS I.

Quo ad Baptiſmi inſtitutionem, diviſionem, & neceſſitatem.

1 Baptiſmus fuit a Chriſto inſtitutus ante ſuam paſſionem, & mortem. Sic Scotus *in 4. d. 2. q. 4.* cum ſuis, & recentioribus paſſim; Ratio eſt, quia *Joannis 3.* dicitur; *Poſt hæc venit Jesus, & diſcipuli ejus in terram Judæam, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat*; ergo tunc jam erat inſtitutus Baptiſmus, nam uſus Baptiſmi ſupponit, aut continet ejus
2 inſtitutionem. Nec valet dicere; quod Apoſtoli tunc
3 baptizabant Baptiſmo Joannis; Non valet, inquam, quia, ut ait Scotus *loc. cit.* cum S. Auguſtino *cap. 118.* videntes diſcipuli Joannis diſcipulos Chriſti baptizantes, conqueſti ſunt apud Joannem, quod auſi ſint baptizare, ut conſtat *ex Joannis 3.* Si autem baptizaſſent Baptiſmo Ioannis, nullam habuiſſent cauſam querelæ quod Apoſtoli baptizaſſent, adeoque Apoſtoli baptizabant baptiſmo a Chriſto inſtituto,
4 & non Baptiſmo Joannis. Tum quia Chriſtus ante ſuam paſſionem in ultima Cœna dedit Apoſtolis Euchariſtiam; Lucæ 22. & ordinem Sacerdotii, ut expreſſe conſtat ex definitione Concilii Tridentini *ſeſſ. 22. cap. 1. & can. 2.* ubi ſic definit: *Si quis dixerit illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem: Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes, aut non ordinaſſe, ut ipſi, aliique Sacerdotes offerrent Corpus, & Sanguinem ſuum, anathema ſit.* Non eſt autem credendum hoc Chriſtum feciſſe ipſis Apoſtolis necdum baptizatis, adeoque Baptiſmo necdum inſtituto, cum hic ſit janua ad reliqua alia Sacramenta, & ſit primum novæ Legis Sacramentorum primitate inſtitutionis, & neceſſitatis, ut docet Concil. Florent. *in decreto unionis Latinor. & Armenor.* his verbis: *Primum omnium Sacramentorum locum tenet Baptiſmus, quod vitæ Spiritualis janua eſt; per ipſum enim membra Chriſti, & de Corpore efficimur Eccleſiæ.* Et non ſuſcepto ipſo non ſuſcipiantur alia Sacramenta, *ex capite Veniens 3. de Preſbytero non baptizato*, ibi *Cum Baptiſmus ſit fundamentum omnium Sacramentorum, ante ſuſceptionem Baptiſmi, non ſuſcipiatur aliud Sacramentum, quoniam ubi fundamentum non eſt, ſuperædificari non poteſt*, & in ejus Summario expreſſe dicitur: *Non baptizatus ordinari non poteſt, & ſi de facto ordinetur non recipit Ordinis Characterem, licet crederetur Baptizatus*; & *in cap. 1. ejuſdem tituli* ſic præciſe ſtatuitur: *Si quis Preſbyter ordinatus depre-*
henderit ſe non eſſe baptizatum, baptizetur, & ite- 4
rum ordinetur. Tum etiam quia eſt probabilis opi- 5
nio, quod Chriſtus propriis manibus baptizaverit ſuam Sanctiſſimam Matrem, Sanctum Petrum, & alios Apoſtolos, ſeu ſaltem quod S. Petrus a Chriſto baptizatus Baptiſmo Chriſti, alios poſtea Apoſtolos baptizaverit: Et quod Apoſtoli omnes fuerint baptizati Baptiſmo Chriſti, habetur in *cap. Quando ab Hyeroſolymis, de conſecr. diſt. 4.* ibi *Quando ab Hieroſolymis exiit Jeſus cum Diſcipulis ſuis in Judæam terram, & illic commorabatur cum eis; baptizabat non per ſe ipſum, ſed per diſcipulos ſuos, quos intelligimus jam fuiſſe baptizatos, ſive baptiſmo Joannis (ſicut nonnulli arbitrantur) ſive quod magis credibile eſt Baptiſmo Chriſti. Item reſpondit Dominus Petro, qui lotus eſt &c. ubi intelligitur, quod jam Petrus baptizatus fuerat* & in *cap. Si eos ead. diſt. 4. de conſecr.* ubi ſic dicitur *Sed ipſos*, ideſt *Apoſtolos baptizatos eſſe per hoc nobis innoteſcere potuit, quando B. Petro Apoſtolo Dominus ait, qui lotus eſt, &c.* adeoque Baptiſmus fuit a Chriſto inſtitutus ante ſuam paſſionem, & ante illud tempus, quo ipſe, & diſcipuli ejus baptizabant; Joann. 3.

Baptiſmus eſt triplex, ſcilicet Fluminis, Flaminis 6
& Sanguinis. Baptiſmus Fluminis eſt Sacramentum 7
ablutionis Animæ a peccato, conſiſtens in ablutione hominis aliqualiter conſentientis, facta in aqua ab alio abluente, & in verbis certis ſimul ab eodem abluente cum debita intentione prolatis; Scotus *in 4. diſt. 3. q. 1.* quæ definitio eſt eadem cum illa, quæ communiter traditur, quod Baptiſmus Fluminis ſit ablutio corporis exterior facta ſub præſcripta forma verborum; & de hoc Fluminis Baptiſmo dicitur Joann. 3. *Venit Jeſus, & diſcipuli ejus in terram Judæam, & illic demorabatur cum eis & baptizabat.*
Baptiſmus Flaminis eſt contritio perfecta hominis 8
cum voto, ſeu propoſito recipiendi Baptiſmum Fluminis in re, necdum receptum, & de iſto Baptiſmo legitur Actorum 1. *Vos autem baptizabimini Spiritu*
Sancto non poſt multos hos dies. Baptiſmus Sanguinis 9
eſt Martyrium, ſeu perpeſſio mortis, vel cruciatus lethalis pro Chriſti Fide, ſupplens defectum Baptiſmi Fluminis; & de hoc Baptiſmo dicitur Marci 10. *Poteſtis bibere Calicem, quem ego bibo, aut Baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari?*

Per hoc tamen, quod triplex ſit aſſignatus Ba- 10
ptiſmus, non ſequitur, ut notat Gloſſa *in cap. Bapti-*
ſmi vicem, de conſecr. diſt 4. tria eſſe Baptiſmi Sacra- 11
menta, quia Baptiſmus Fluminis ſolum eſt Sacramentum, qui eſt unicus in aſſentia, & ſpecie atoma, juxta illud Apoſtoli ad Epheſios 4. *unus Dominus, una Fides, unum Baptiſma*; quem locum de unitate ſpecifica interpretatur ibi Joannes Chriſoſtomus. Ba-
ptiſmus autem Flaminis, & Sanguinis non ſunt Sa- 12
cramenta, quia, ut dicit Gloſſa, *Non fiunt accedente verbo ad elementum*; ſed vicem tantum Sacramenti ſupplendo per cordis contritionem, vel Sanguinis pro Chriſti Fide effuſionem, quia ſic, inquit Gloſſa,

mundatur homo a peccatis per Pœnitentiam, vel Sanguinis effusionem, sicuti per lavacrum Baptismi.
13 Et quod in defectu Baptismi Fluminis sufficiat ad obtinendam justificationem, & salutem Baptismus Flaminis, vel Sanguinis clare patet; De Baptismo enim Flaminis est expressa decisio Innocentii tertii, *cap. Apostolicam, de Presbytero non baptizato*; & ideo
14 Tridentinum, *sess. 6. c.* 4. docet justificationem haberi, aut lavacro regenerationis, aut ejus voto, & colligitur ex pluribus Sacræ Scripturæ textibus, in quibus hominibus Deum super omnia amantibus, aut vere pœnitentibus promittitur justificatio, & remissio peccatorum; Proverb. 10. *Universa delicta operit Charitas*; Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*; Ezechiel. 18. *Si egerit pœnitentiam impius, vita vivet, & non morietur*; & de facto Centurio ante susceptum Baptismum Fluminis fuit justificatus Baptismo Flaminis, ut patet Actorum 3. De baptismo Sanguinis habetur *in cap. Baptismi vicem, de consec. dist.* 4. ubi dicitur expresse; *Baptismi vicem aliquando implere passionem, de latrone illo, cui non baptizato dictum est, hodie mecum eris in Paradiso, Beatus Cyprianus non leve documentum assumpsit*, & in ejus Summario præcise dicitur: *Effusio sanguinis implet vicem Baptismi*; & hoc desumitur ex promissione Christi, qui voluit hoc speciale privilegium concedere iis, qui pro ejus Fide marti-
15 rium subeunt, ut non minus in sanguine, quam in aqua Baptismi dealbari possint. Nam ut notat S. Augustinus *l.* 13. *de Civitate Dei c.* 7. Qui dixit, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua*, etiam dixit, *omnis qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo; & qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam*; S. Thomas *quæst.* 87. *art.* 1. *ad* 2. sic habet: *Passio pro Christo suscepta obtinet vim Baptismi, & ideo purgat ab omni culpa & veniali & mortali, nisi actualiter voluntatem peccato invenerit inhærentem*. Vide verb. *Martyrium a num.*26.
16 Baptismus extra casum Martyrii est omnibus ad salutem necessarius necessitate medii Parvulis necessitate medii in re; Adultis vero in re, vel in voto. Habetur expresse ex verbis Christi Jo.3. *Nisi quis renatus fuerit*
17 *ex aqua & Spiritu S., non potest introire in regnum Dei*. Et hoc idem definivit Concilium Florentin. *in decreto de Armenis* dicens: *Nisi ex aqua, & Spiritu Sancto renascimur, non possumus* (ut inquit Veritas) *in regnum Cœlorum introire*; & idem de Fide habetur ex Concil. Trident. *sess.* 7. *can. de Baptismo* sic definiente: *Si quis dixerit Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem, anathema sit*. Idem habetur in *cap. Quisquis, de consecr. dist.* 4. *& in Clement. de Trinit. & Fide Catholica cap. unic.* §. *final.* Unde S. Augustinus *Epist.* 28. *ad Hieronymum* expresse docet, Baptismum esse parvulis omnino necessarium necessitate medii in re, præcisis his verbis: *Quisquis dixerit, quod in Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sacramenti ejus participatione de vita exeunt, hic profecto, & contra Apostolicam prædicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam. Ubi propterea cum baptizandis parvulis festinatur, & curritur, quia sine dubio creditur, aliter eos in Christo vivificari*
18 *omnino non posse*. Et quod Adultis sit necessarius necessitate medii in re, vel in voto, expresse docet Tridentinum *sess.* 6. *de justificatione c.* 2. dicens: *Quæ quidem translatio* (ab eo scilicet statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ in statum gratiæ) *post Evangelium promulgatum sine lavacro regenerationis, aut ejus voto, fieri non potest, sicut scriptum est, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*.

Baptismi fides non est simpliciter necessaria pro 19 contrahendo Matrimonio; Sac. Congreg. Concil. *in Nullius Orbetelli 6. Iunii* 1662. *lib.* 42. *Decretor. fol.* 290. teste Ursaya *in Miscellan.* 1. *litt. B. num.* 4.

Supplementa Auctoris.

Baptismum non esse validum, nisi insimul Chrisma, & Eucharistia baptizato infanti tribuantur, tamquam hæreticum dogma damnavit Benedictus XII. inter enim errores Armenorum ab ipso damnatos quinquagesimus octavus apud Raynaldum *ad annum* 1341. §. 66. recensetur ille, quo asserebant ad æternam puerorum salutem, & Baptismi iis collati validitatem, præter Confirmationis Sacramentum Eucharistiam, etiam iisdem esse administrandam, Bened. XIV. Constitut. incip. *Allatæ sunt* §. 24. 20

Articulus II.

Quoad Baptismi Materiam.

Materia Baptismi est duplex, proxima, & remota. Proxima est ablutio corporis, quæ debet esse sensibilis, ut aqua corpus physice tangat. Et hæc ablutio potest fieri tripliciter; Primo per immersionem alicujus partis corporis baptizandi in aquam; Secundo per effusionem aquæ in corpus, ut communiter fit in Ecclesia latina; Tertio per aspersionem aquæ sufficientis ad ablutionem in corpus baptizandi: Sic Doctores communiter. Materia remota est aqua naturalis, & elementaris. Est de fide definitum in Conc. Lateranensi *cap. Firmiter de summa Trinitate*, in Conc. Florent. *In decreto unionis Armenor.* & in Conc. Trid. *sess.* 7. *can.* 2. *de Baptismo*, ubi sic definit: *Si quis dixerit aquam veram & naturalem non esse de necessitate Baptismi, Anathema sit*: & constat ex pluribus Sacræ Scripturæ locis, ut ex illo Joann. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto*: ex Actor 8. *Ecce aqua, quis prohibet me baptizari? ex cap. Non ut apponeres* 3. *de Baptismo*. 1

Valida Baptismi materia est aqua elementaris, si- 4 ve calida, sive frigida, sive amara, sive dulcis, sive fluvialis, sive pluvialis, sive sit putei, sive fontis, sive balnei, sive maris, sive sit turbida, vel parum lutosa, sive sulphurea. Item aqua resoluta ex nive, vel gelu, vel grandine, vel vaporibus condensatis, vel fluens ex lapidibus, aut parietibus hyberno tempore, quia est liquor ex aere conversus in veram aquam naturalem. Item aqua, quæ licet 5 habeat aliquid admixtum, est tamen potius denominanda aqua, quam aliud, ut aqua expressa ex luto, vel alia, quæ ex permixtis exprimitur purior, & subtilior sub nomine veræ aquæ. Invalida Baptismi materia est oleum, saliva, lacrymæ, sudor, sanguis, urina, vinum, lac, item liquores, & succi

ei expressi ex arboribus, pomis, piris, cerasis, radicibus, granis, & similibus. Idem dicendum de
7 nive, glacie, grandine, & pruina, nisi prius dissolvantur, licet enim sint aqua naturalis, non tamen sunt aqua usualis, seu fluida, per quam possit fieri
8 ablutio requisita ad valorem Baptismi. Materia Baptismi dubia est omnis aqua ex floribus, & herbis per distillationem extracta, liquores naturalit. ex vitibus & arborib. emanantes, cerevisia valde tenuis, lixivium non nimis crassum, & coctum, aqua ex sale resoluta
9 quę tamen si sit resoluta ex sale maris, secund. aliquos est materia valida, quia est aqua naturalis, quæ antea erat coagulata, sicut aqua ex nive; Si vero sit ex sale
10 petræ, est invalida, quia non est sal ex aqua. De jusculo, in quo decoctæ sunt carnes, varie discurrunt Doctores; at vero tenenda est sententia Divi Thomæ *3. part summ. quæst. 66. art. 4. in corpore* & Scoti *in 3. dist. art. 4.* & aliorum dicentium, quod jusculum est materia apta, quando non est tale, ut species aquæ sit soluta, seu destructa essentialiter, modo re-
12 maneat apta ad abluendum; Et tunc non esse materiam aptam, quando in tali jusculo est plus de alia substantia, quam de aqua, cum sic species aquæ censeatur soluta, & essentialiter destructa; Unde circa ista omnia pro praxi.

13 Resolvitur primo quod peccat mortaliter, qui in solemni Baptismo absque necessitate adhibent aquam aliam, quam benedictam in Sacro Fonte; Palaus *part. 4. tract. 19. punct. 3.* Bonac. *de Baptismo punct. 7.* Nugn. *in 3. part. quæst. 79. art. 4.* Sylvester *verb. baptizans 2. quæst. 3.* & alii, qui dicunt peccare mortaliter, tum ob violatum morem universalem Ecclesiæ, tum *ob Clementinam unic. de Baptismo* incipien.: *Præ-*
14 *senti prohibemus edicto.* Dixi *in Baptismo solemni*, quia in privato per omnes uti licet aqua non benedicta.
15 Secundo resolvitur, quod peccat mortaliter, qui cum possit habere materiam validam, seu aquam elementarem, adhibet pro suo libitu aliam; quia sic absq; urgente necessitate exponit salutem infantis supremodis-
16 crimini. *Ita communis Doctor.* Tertio resolvitur, quod mortale peccatum sacrilegii committit adhibens in Baptismo aquam impuram, & turbidam absque gravi necessitate, quia in re gravi agit contra reverentiam Sacramenti. Palaus *loc. cit.* Gobat *tract. 2. sect. 1. num. 41.* Bonacina *de Baptismo punct. 3. num. 7.* &
17 alii. Quarto resolvitur, quod in necessitate, quando non potest haberi materia certo valida, non solum licite potest, sed etiam sub peccato mortali tenetur quis adhibere aquam dubiam, quia quilibet Jure naturali, Divino, & humano tenetur alterius æternam perniciem impedire, saltem quando potest sine gravi damno, & peccato; sed deficiente materia certa Baptismi, potest quis per materiam dubiam applicatam impedire æternam alterius perniciem, cum possit esse, quod sit materia valida, & quidem sine suo damno, ut patet, ac etiam sine peccato, cum necessitas, & appositio conditionis evitet nullitatem, & irreverentiam Sacramenti, *quia non intervenit temeritas præsumptionis, ubi est diligentia pietatis; cap. Si nulla de consecr. dist. 4. Est communis.*
18 Quinto resolvitur, quod in necessitate, quando non potest infundi aqua, seu fieri ablutio in capite, vel alia parte principali corporis, possit, & debeat ablui, seu baptizari Infans, in quacumque tandem minima parte corporis, etiam in solis capillis, in unguibus in secundinis vel umbilico, etiam totaliter in utero matris existens, si obstetrix sit adeo perita, ut manu intra matris uterum super infantis corpus possit aquam perfundere, vel alio quovis modo possibili corpus infantis mox perituri duabus guttis aquæ, vel etiam una sola gutta possit attingi, & ablui, quia periclitanti animæ infantis de salute æterna succurrendum est omni possibili modo. Sic Dicastill. *disp. 1. de Baptismo num. 29.* Bonacina *quæst. 2. punct. 3. num. 24.* Tannerus *quæst. 1. num. 56.* cum Victoria, Gabriel. Valent. Tolet. & alii, & expresse Chapeaville, *de modo ministrandi Sacramenta tempore pestis c. 3. quæst. 10.*, & alii passim.

Cæterum ad illud quæsitum, quod hoc occasione suscitant nonnulli Theologi; an scilicet minima quantitas aquæ, ut gutta una, vel duæ sufficiant ad conficiendum Baptismum, respondendum est cum Diana *Part. 3. tract. 4. resol. 5.* illam quantitatem aquæ esse ad Baptismum sufficientem, quæ potest contingere corpus, & successive fluere ac decurrere per partem corporis, quod facere potest exigua quantitas aquæ; unde recte Paulus Comitolus *in resp. mor. l. 1. quæst. 12.* & post illum Filliuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 2. num. 34.* asserunt verum fuisse Baptismum, quem contulit quædam mulier moribundo infanti, baptizando illum signo crucis impresso in fronte, digito aqua madefacto.

Notandum præterea quod si Sacerdos post ablutionem infantis statim pronunciet formam Baptismi, vel finita prolatione verborum statim abluat, est validus Baptismus, neque repetendus: quia tunc materia, & forma censentur moraliter concurrere, & esse simul. Ita docet Henriquez *lib. 1. de Sacram. in genere cap. 9. num. 10.* & post illum eamdem sententiam tenent Villalob. *in Summ. tom. 1. tract. 4. diffic. 2. num. 6.* & Layman *in Theol. mor. lib. 5. tract. 2. cap. 7. num. 5.* qui pro hac opinione citat etiam Victoriam, & Suarez. Nimis laxa tamen, ac proinde non admittenda est sententia Vincentii Fernandez de Herodia *in disp. de Sacram. in genere p. 6. dub. 2. num. 8.* ubi ait: *Qui baptizatur potest ablui in totum ante inchoatam formam, quinimmo interposita brevi morula, e. g. in qua possit (ut ita dicam) oratio Dominica recitari, adjici potest forma baptismi, & vice versa; quæ doctrina communis est Sacramentis Confirmationis, Ordinis, & Extremæ Unctionis.* Ita ille.

Advertendum tamen est, quod cum in casu necessi- 19
tatis defectu materiæ certæ adhibetur materia dubia, debet Baptismus conferri non absolute, sed conditionaliter, dicendo v. g. voce, vel mente sola: *Si hæc materia est valida, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen*; & deinde habita materia certo valida debet Baptismus reiterari sub conditione dicendo v. g. *Si non es baptizatus, Ego te baptizo in nomine Patris &c.* Sic etiam dum in casu 20
necessitatis Baptismus confertur in aliqua minima parte corporis, de qua dubitatur, an sit sufficiens ad Baptismum, tunc Baptismus est conferendus sub conditione dicendo v. g. *Si es capax, Ego te baptizo in nomine &c.* & sublata necessitate Baptismus debet reiterari sub conditione, dicendo v. g. *Si non es baptizatus ego te baptizo in nomine &c.* quia sic, & certo consulitur æternæ saluti proximi, & salvatur debita

bita reverentia Sacramenti. Colligitur aperte *ex cap. de quibus dubium 2. de Baptismo, & ejus effectu*, ubi Innocentius tertius sic respondet Arelatensi Archiepiscopo: *De quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizentur his verbis præmissis; Si baptizatus es, non te rebaptizo, sed si nondum baptizatus es, ego te bapti-*
21 *zo &c.* Unde de primo ad ultimum in his & similibus hæc pro certa, & tuta adhibenda est praxis: *quando possibiliter adest via certa, eligenda est: Si non adest possibilitas, via tutissimæ proxima tenenda est; cessante impossibilitate, caute supplendum id quod impossibilitas prohibebat.* Sic concludit Scotus *in* 4. *dist.* 3. *quæst.* 2.

Articulus III.

Baptismus quo ad ejus formam.

1 Vera, & legitima forma Baptismi in Ecclesia Latina est ista: *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti.* Est de Fide, & desumitur clare ex illis verbis Christi Matth. ult. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*; & habetur definitum in Conciliis Lateranensi, *cap. Firmiter, de Summa Trinitate*, Florentino *in decreto unionis Armenorum §. Quinto Ecclesiasticorum*, & Tridentino *sess.* 7. *can.* 4. *de Baptismo*, & *cap. Si quis puerum* 1. *de Baptismo*. In
2 Ecclesia vero Græca observatur hæc forma: *Baptizetur*, vel, ut vult Arcudius, *Baptizatur servus Christi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* In hac tamen Græcorum forma debet exprimi persona baptizandi, dicendo: *baptizetur hic servus Christi*, vel *servus Christi Petrus*; ut docet Dicastillus *de Sacram. tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 1. *dub.* 5. *num.* 83. cui adde Cabreram *in* 3. *part. D. Th. qu.* 66. *art.* 5. Estium
3 *in* 4. *sent. dist.* 3. §. 3. & Petrum de Ledesma *de Sacram tom.* 1. *c.* 4. *concl.* 1. *dub.* 3. & deducitur ex definitione Conc. Florentini, ubi forma Græcis præscripta non est hæc: *Baptizetur servus Christi*, sed hæc, *Baptizetur talis servus Christi.* At non desunt adhærentes contrariæ sententiæ; vide Franc. Lugo *de Sacram. lib.* 2. *cap.* 3. *quæst.* 2. *num.* 14. Jo. Paulum Nazarium *tom.* 8. *suorum Operum, Opusc.* 3. *cas.* 3. Trullench *de Sacram. l.* 2. *c.* 1. *dub.* 4. *num.* 6. Castropal. *tom.* 4. *tract.* 19. *punct.* 5. *n.* 5. Et est de Fide, utroque modo formam esse validam, & legitimam, ut est expresse definitum a Concilio Florentino *in cit. decreto Unionis Armenorum*, quamvis nobis Latinis non liceat uti forma Græcorum, quia esset contra consuetudinem Ecclesiæ Latinæ, nec fieret sine scandalo.
4 Rationem autem hujus diversitatis deducit Scotus *in* 4. *dist.* 2. *quæst.* 2. ex eo, quod refert S. Paulus 1. *Corinth. c.* 1. ortum fuisse dissidium inter Christianos; gloriabatur enim unusquisque de suo Ministro Baptismi; Unde unus dicebat: Ego *quidem sum Pauli*; Alter: *Ego autem Apollo*: Alius: *Ego vero Cephæ*; & alter: *Ego autem Christi*; & sic videbantur adscribere virtutem Baptismi Ministro, sive esset Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive Christus, unde Apostolus eos reprehendit sic: *Divisus est Christus? Nunquid Paulus crucifixus est, pro vobis? aut in nomine Pauli bapti-*
5 *zati estis?* Ad tollendum itaque hoc schisma inter eos ordinatum fuit, ut Minister non exprimeretur in propria persona, ne haberent occasionem gloriandi in Ministro, quo motivo cessante in Ecclesia Latina adhibetur consueta Baptismi forma: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*; quia verba hujus formæ conformantur institutioni Christi, & significant Baptismum a Ministro procedere tantum ministerialiter, non vero principaliter. Forma illa Chaldeorum: *Baptizatus est in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*; de qua dubitatum fuit Romæ ann. 1630. ut patet apud Nazarium *tom.* 8. *opusc.* 3. *cas.* 2. non est valida; quia per eam non exprimitur persona baptizandi, aut actio ministri, quod essentialiter requiritur ex D. Thoma *in* 3. *part. quæst.* 66. *art.* 5. *ad* 8. & aliis 69. quos citat Diana *Part.* 10. *tract.* 16. *resol.* 92. Etsi Nazarius *loc. cit. cas.* 3. probabile putet prædictam formam, ut in substantialibus sufficientem, posse auctoritate Pontificis ad evitanda scandala tolerari.

Ad essentiam formæ Baptismi requiruntur quatuor 6
necessario necessitate Sacramenti exprimenda, aliter nullum erit Sacramentum. Primo debet exprimi per-
sona, quæ baptizatur, quod fit per ly *Te*; Secundo 7
actio ipsius Ministri baptizantis, quod fit per ly *Bapti-* 8
zo; Tertio invocatio Sanctissimæ Trinitatis, quod
fit per ly *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus San-* 9
cti; Quarto requiritur, ut exprimatur non solum
Trinitas Personarum, sed etiam *Naturæ Unitas*, quod 10
fit per ly *In nomine*, non autem *In nominibus*. Hoc 11
totum colligitur ex forma Baptismi a Christo præscript. *cit. cap. ult. Matthæi*; *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, & *ex cap. Si quis puerum* 1. *de Baptismo*, ubi Alexander Tertius sic definit: *Si quis puerum ter in aqua immerserit in nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti, Amen, & non dixerit: Ego te baptizo in nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti, Amen, non est puer baptizatus*; & quod de essentia formæ debeat dici *in nomine* & non *in nominibus* ex quo ista vox non essentiæ unitatem in tribus Personis significet, cujus tamen expressio ad validitatem Baptismi non minus est necessaria, quam expressio trium personarum, ut habetur clare *in cap. Eodem modo* 81. *de consecrat. dist.* 4. ubi de mente Divi Hieronymi sic præcise dicitur: *Non baptizamur in nominibus Patris, & Filii, & spiritus Sancti, sed in uno nomine quod intelligitur Deus.* Et idem sentit D. Augustin *lib.* 2. *contra Maximum cap.* 23. *in nomine* inquit, *non in nominibus*; *Hi enim tres unum sunt, & hi tres unus est Deus*, & sic etiam Divus Thomas 3. *part. summ. q.* 66. *art.* 5. *ad* 6. his verbis: *Et si sint tria nomina personalia, trium Personarum, est tamen nomen unum essentiale. Virtus autem Divina, quæ operatur in Baptismo, ad essentiam pertinet, & ideo dicitur in nomine, & non in nominibus. Et est communis Doctorum.*

De aliis particulis in citata forma Baptismi usitatis, 12
varii varia sentiunt Doctores. De pronomine *Ego* dicunt Dicastill. *tract. de Baptismo n.* 130. Bonacina *quæst.* 2. *punct.* 4 & alii non solum non esse de essentia formæ Baptismi, sed etiam ejus omissionem esse ex se solum venialiter malam, cum pronomen *Ego* satis contineatur in verbo *Baptizo*. Ast Gobat *tract.* 2. *de baptismo n.* 69. dicit non posse eorum responsionem esse veram, nisi in lingua Latina, nam dicit ipse si in lingua Germanica, vel Gallica omittatur prono-

nem

men *Ego*; nullus efficietur sensus. De præpositione
13 *In* negant Bonac., & Dicastillo *loc. cit.* & alii esse de essentia formæ Baptismi; Ast esse de essentia affirmant. Scotus *in* 4. *dist.* 3. *q.* 2. Toletus *lib.* 2. *cap.* 19. Reginaldus *lib.* 23. *cap.* 1. *num.* 30. & plures alii; & per hoc recte ait Toletus peccatum esse mortale omittere præpositionem *In*; de conjunctione *Et* negant es-
14 se de essentia formæ Baptismi Comitolus *lib.* 1. *de respons. moral. quæst.* 9. Toletus, Gobat *l. c.* & alii, quia sæpissime omittitur conjunctio *Et* in variis locutionibus, permanente immutato sensu ipsorum. Affirmant tamen Conradus, Vivaldus, Barthol. ab Angelo apud Dianam *par.* 2. *tract.* 16. *resol.* 47. Gabriel, Major, Reginaldus, Sylvester, & alii; quia alias non exprimeretur distinctio Personarum. Quidquidquid sit, in praxi debet forma consueta plene pronunciari, nec potest sine gravi peccato omitti conjunctio *Et* ob periculum nullitatis Baptismi. De verbo *Amen* conveniunt communiter Doctores, quod
15 non sit de essentia formæ Baptismi, cum sine ipso omnia significata per formam salventur. Immo volunt fere omnes posse etiam citra peccatum veniale omitti, cum in Rituali Romano non addatur, sicut additur verbis absolutionis, ut ipsum legenti patet; Unde ex istis faciliter cognoscitur, quænam sint formæ validæ, quæ invalidæ, & quæ dubiæ.

17 Formæ validæ sunt. Primo valida, & semper tenenda est forma consueta in Ecclesia Latina: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen*, quæ valida, & licita est in quocumque idiomate proferatur, sive latino, sive vul-
18 gari; Concil. Oxonien. *c.* 16. & Gregor. III. *epist.* 5. Secundo valida est, etsi venialiter illicita, hæc forma, *Ego te abluo in nomine &c. Ego te lavo &c. Ego baptizo Dominationem, vel Majestatem vestram in nomine Patris &c.* Layman *lib.* 5. *tom.* 2. *c.* 4. *num.* 6. Bonacina *lib.* 5. *tom.* 2. *punct.* 4. *num.* 9. Busembaum, & la Croix
19 *lib.* 6. *part.* 1. *de Baptism. dub.* 2. *num.* 268. Tertio valida est ista: *Ego te baptizo in nomine Patris Omnipoten-*
20 *tis &c.* Quarto valida est ista: *Baptizo te ego, vel te baptizo ego in nomine &c.* vel *in nomine Patris, & Fi-*
21 *lii, & Spiritus Sancti ego te baptizo*. Quinto valet ista ex ignorantia latinitatis, & simplicitate sic prolata *Ego te baptizo in nomine Patria, & Filia, & Spiritua Sancta*. Habetur expresse ex decisione Zachariæ Papæ cap. *Retulerunt de consecrat. dist.* 4. præcisis his verbis: *Retulerunt nuncii tui, quod fuerit in eadem Provincia Sacerdos, qui Latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret, nesciens latine loqui, infringens linguam diceret, Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritua Sancta. Ac per hoc tua R. F. consideravit eos rebaptizare, sed sanctissime Frater, si ille qui baptizavit, non errorem introducens, aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis, infringendo linguam, ut supra fati sumus, baptizans dixisset non possumus consentire, ut denuo baptizentur.* Sic præcise respondit Zacharias S. Bonifacio Archiepiscopo Moguntino, a quo super hac re fuerat consultus. Sexto valet ista:
22 *Ego te baptizo in nomine* Patris, *& in nomine Filii, & in nomine Spiritus Sancti*. Sic declaravit Sac. Congr. Conc. *in una Poloniæ* 4. *Maii* 1641. *lib.* 16. *pag.* 519. *apud C. Petram in Const. Innocentii IV. num.* 32.

23 Formulæ invalidæ sunt: Primo si dicatur: *Ego te baptizo in nominibus Patris &c.*, quia non exprimitur Unitas essentiæ in tribus Personis, quæ expressio ad valorem Baptismi ita necessario requiritur, sicut expressio trium Divinarum Personarum; *cap. Eodem modo* 81. *de cons. dist.* 24. vide *supra num.* 2. Secundo si 24
dicatur. *Ego te baptizo cum Patre, cum Filio, & cum Spiritu Sancto*, quia variatur significatio, nam particula *Cum* significat societatem ministerii. Ter- 25
tio si dicatur: *Ego te baptizo ex parte Patris, & ex parte Filii, & ex parte Spiritus Sancti*; quia etiam variatur significatio, nam baptizans exprimitur non tamquam Minister principalis, sed tamquam Procurator. Quarto si dicatur: *Ego te baptizo in nomine* 26
Patris, & Filii, & gratia Spiritus Sancti: Ego te baptizo in nomine Patris, per Filium, in Spiritu Sancto: Ego te baptizo in nomine Dei unius, & Trini, quia variatur significatio, & non fit expressio explicita trium Personarum, ut requiritur *ex Matthæi ultimo*, & ex Conc. Lateranensi *cap. Firmiter, de Summa Trinitate*, Florentino *in decreto Unionis Armenor.* & Trident. *sess.* 7. *can.* 4. *de baptismo*. Quinto si di- 27
catur: *Ego te baptizo in nomine Paternitatis, & Filiationis, & Spirationis passivæ: Ego te baptizo in nomine Dei Sanctæ, & veræ Crucis: Ego te baptizo in nomine Matris &c.* quia penitus variatur significatio requisita, ex *cit. Evangelio, & Conciliis; & ex cap. Si revera* 30. *de consecratione dist.* 4. *ex cap. Multi* 82. *de consecrat. ibidem, & ex cap. In Synodo* 83. *de consecrat. ibidem*. Sexto si dicatur: *Ego te baptizo in no-* 28
mine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Beatæ Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum. Si intelligatur in nomine Beatæ Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum baptizari, sicut in nomine Trinitatis, est forma penitus invalida; valeret tamen, si per illam additionem peteretur tantum intercessio Beatissimæ Virginis, & omnium Sanctorum. Sic in terminis resolvit S. Thomas 3. *par. summ. quæst.* 66. *art.* 8. *in corpore & in* 4. *dist.* 31. *quæst.* 2. *art.* 2. *quæstiuncula* 3. *in corpore*. Septimo si dicatur: *In nomine Patris, &* 29
Filii, & Spiritus Sancti, prætermissis illis verbis: *Ego te baptizo*, quia non exprimitur actio abluendi, ut habetur clare *in cap. Si quis puerum* 1. *de baptismo*; vid. supra *num.* 2. & in propositione damnata ab Alexandro VIII. in ordine 27, his verbis: *Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus: In nomine Patris &c. prætermissis illis; Ego te baptizo*. Octavo si 30
dicatur: *Ego te baptizo in nomine Christi Jesu; Ego te baptizo in nomine Domini; cap. Si revera* 30. *de cons. dist.* 4. *cap. Multi sunt* 82. *de consecr. ibidem*, & *cap. in Synodo* 83. *de consecrat. dist.* 4. *cap. Firmiter, de Summa Trinitate*, & *cap. Si puerum* 1. *de baptismo*.

Nec valet objicere, quod dicitur Actor. 2. *Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi*, & 31
cap. 8. *In nomine Jesu baptizabantur viri, ac mulieres, cap.* 10. *Jussit eos baptizari in nomine Jesu Christi*. Non valet, inquam, quia vel respondetur fuisse pro tunc permissum ex speciali dispensatione Divina ad glorificandum magis SS. Nomen Jesu tempore primitivæ Ecclesiæ Judæis, atque Gentilibus summe exosum; nobis tamen nunc permissum non esse, eo quod cessaverit causa baptizandi hoc modo, ut respondent D. Thomas *q.* 66. *art.* 6. Bonaventura *dist.* 3. *qu.* 2. Scotus *in* 4. *dist.* 3. *qu.* 2. Alensis 4. *part. q.* 8. *memb.* 3. *art.* 3. Richard. *dist.* 3. *q.* 3. *art.* 3. & alii. Vel respondetur, ut 33
respondent Bellarminus, Suarez, Vasquez, Coninch, Aver-

Aversa, & alii recentiores, quod citati textus Actuum Apostolor. non debent intelligi, quod revera in primitiva Ecclesia fuerit Baptismus administratus in solo nomine Christi, sed debent intelligi, quod Apostoli dederint, & administraverint Baptismum Christi, hoc est institutum a Christo, & cujus auctor fuit Christus.
34 Ex hoc enim, quod in illis textibus fiat mentio expressa de solo nomine Jesu Christi, non sequitur, quod sint exclusæ aliæ duæ Divinæ Personæ, ut S. Cyprianus *Epist.* 73. explicans illud dictum Divi Petri *Actor.* 2. his verbis *Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Domini Jesu,* ait, *Jesu Christi mentionem facit Petrus, non quasi Pater omitteretur, sed ut Patri quo-*
35 *que Filius adjungeretur*. Et juxta hunc sensum videtur procedere Divus August. *lib.* 3. *contra Maximinum c.*17. qui etiam paritate adducta sic argumentatur ex alio Scripturæ loco ad rem præsentem; *Ioannis primo* habetur: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*; & tamen per hoc non tollitur, quin Pater, & Spiritus Sanctus ad omnia ejus opera utpote quæ fuerunt ab extra, concurrerit; ergo ex eo quod Actor. 8. dicatur: *In nomine Christi baptizabantur viri, & mulieres*, & consimiliter in aliis locis; non tollitur quin fuerint baptizati in nomine
36 etiam Patris, & Spiritus Sancti. Et hæc secunda responsio ad citatos textus Actuum Apostolorum videtur magis consona veritati, quam prima dicens, quod Apostoli ex dispensatione Divina baptizarunt in solo nomine Christi, ut magis glorificaretur ejus Nomen tunc omnibus exosum; quia ad obtinendum hunc finem exaltationis, & glorificationis nominis Jesu Christi non erat necessaria reticentia aliarum duarum Personarum, cum ex conjunctione expressionis ejusdem cum illis æque resultasset glorificata ejus Divinitas, & exaltata ejus potestas, maxime si fuisset dictum: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii ejus Jesu Christi, & Spiritus Sancti*.
37 Nec valet objicere Canonem *A quoddam Judæo* 24. *de consecratione dist.*4. ubi Nicolaus Primus sic ait ad Bulgaros: *A quodam Judæo nescitis utrum Christiano, vel Pagano, multos in Patria vestra baptizatos asseritis, & quid de iis sit agendum consulitis. Hi profecto si in nomine Sanctæ Trinitatis, vel tantum in Christi nomine, sicut in Actibus Apostolorum legimus, baptizati sunt (unum quippe, idemque est, ut Sanctus exponit Ambrosius) constat eos non esse denuo bapti-*
38 *zandos*. Non valet, inquam, quia ut dicit Divus Thomas *quæst.66. art.6. ad ultimum* Nicolaus Papa, & Divus Ambrosius innitebantur allegatis textibus Actuum Apostolorum; & ideo juxta mox datam expositionem, & responsionem ad ipsos textus, respondetur ad Canonem Nicolai Papæ, & auctoritatem
39 Divi Ambrosii. Et si quis pertinaciter dicat, quod Nicolaus Papa vult in cit. Canone esse validum Baptismum collatum in solo nomine Christi, exclusis aliis
40 duabus Personis; tunc respondetur cum Vega *in Trident. c.* 4. & aliis, Nicolaum loqnutum fuisse ibi ut privatum doctorem, non ut Pontificem Decisorem; non enim ab eo requirebant Bulgari, an idem esset Baptisma collatum in nomine Sanctissimæ Trinitatis, atque collatum solummodo in nomine Christi, sed solum illum consulebant, an validus esset Baptismus collatus a Judæo quodam, cujus incerta erat Religio. Proprio itaque ingenio respondet hic Papa iis, de quibus non interrogabatur, ac sententiam suam ut privatus Doctor proponit de re non petita: quare quod addit de suo, non haberi potest ut formalis decisio, nec proinde æqualis potest esse auctoritatis, ac decisionis expresse contrariæ Papæ Pelagii *in cit. cap. Si revera* 30. *de consecrat. dist.*4. ubi sic præcise definit: *Si revera hi de Hæreticis, qui in locis tuæ Dilectioni vicinis commorari dicuntur, solummodo se in nomine Domini baptizatos fuisse forsitan confitentur, sine cujusdam dubitationis ambiguo, eos ad Catholicam Fidem venientes in Sanctæ Trinitatis nomine baptizabis*: *& in cit. cap. Multi sunt* 82. *ibidem* in quo improbat Baptismum collatum *in nomine solummodo Christi*. Et eum tantum verum admittit, 41
qui confertur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, juxta præceptum datum a Christo ipso Apostolis *Matthæi ultimo*, & decis. Papæ Zachariæ *cit. c. In Synodo* 83. *de consecr. dist.*4. ubi Conc. Anglicanum, in quo soluta fuerat hujusmodi solemnis quæstio, refert approbat, & confirmat, ibi: *In Synodo Anglorum decretum, firmissime præceptum, & diligenter demonstratum esse dignoscitur, ut quicumque sine invocatione Trinitatis mersus fuisset, Sacramentum regenerationis non haberet. Quod omnino verum est, quia si lotus in Fonte Baptismatis quis fuerit sine invocatione Trinitatis, perfectus Christianus non est, nisi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti fuerit baptizatus. Hoc quoque observari in prædicta Synodo Sacerdotes voluerunt, ut qui vel unam de Trinitate Personam in Baptismo non nominaret, illud Baptisma esse verum non posset. Quod pro certo verum est*. Immo S. Cyprianus *Epist.* 73. 42
miratur, quomodo quidem dicant valere Baptismum collatum in solo nomine Jesu Christi: *Ubi post Resurrectionem a Domino Apostoli ad gentes mittuntur, & nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizari Gentiles jubentur. Quomodo ergo quidam dicunt foras extra Ecclesiam, immo contra Ecclesiam, modo in nomine Jesu Christi ubicumque, & quomodocumque Gentilem Baptizatum remissionem peccatorum consequi, quando ipse Christus Gentes baptizari jubeat in plena, & adunata Trinitate?* Idem docent S. Basilius *lib. de* 43
*Spiritu Sancto cap.*12. *in fin.* S. Damascenus *libr.* 4. *de Fide cap.*10. S. Athanasius 3. *contra Arianos paulo post medium*; S. Chrysostomus *homil.*16. *in Epist. ad Roman.* S. Fulgent. *lib. de Incarnat. cap.* 11. S. Leo *Epist.*4. *c.*3. S. Gregor. *lib.*9. *Epist.*61. S. August. *lib.*3. *de Baptismo c.*15. S. Hilarius, S. Isidorus, & alii Sancti Patres.

Formæ dubiæ sunt; Primo, si dicatur: *Ego te ba-* 44
ptizo in virtute Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; Secundo, si dicatur: *Ego te baptizo in Patre, & Fi-* 45
lio, & Spiritu Sancto; vel in *uno Deo Patre, Filio, & Spiritu Sancto*; Tertio, si dicatur: *Ego te* 46
baptizo in nomine Genitoris, Geniti, & Procedentis ab utroque; vel *in nomine Ingeniti, Geniti, & Doni*, vel *in nomine Creatoris, Redemptoris, & Sanctificatoris*, vel *in nomine omnipotentis, Sapientis, & Boni*, vel *in nomine primæ, secundæ, & Tertiæ Personæ SS. Trinitatis*; Quarto, si dicatur: *Ego te baptizo in no-* 47
mine Filii, & Patris, & Spiritus Sancti, vel *in nomine Spiritus Sancti, & Patris; & Filii*, vel *in nomine Filii, & Spiritus Sancti, & Patris*; Quinto, si dicatur: 48
Ego Patris baptizo te in nomine & Filii & Spiritus Sancti; Sexto, si dicatur: *Ego te baptizo in nomine* 49
Pa-

Patris, & Filii, & Spiritus, omittendo *Sancti*:
50 Septimo, si dicatur: *Ego te baptizo nomine Patris &*
51 *Filii & Spiritus Sancti* omittendo *In*. Unde baptizati in istis, & similibus formis dubiis, debent iterum rebaptizari sub conditione, dicendo v. g. *Si non es baptizatus, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, textu expresso *cap. de quibus dubium 2. de Baptismo, & ejus effectu*.

Articulus IV.

Baptismus quo ad ejus Ministrum.

1 Minister Baptismi ordinarius ex officio & solemniter administrandi cum solitis Ecclesiæ Cæremoniis est Papa in toto orbe, Episcopus in sua Diœcesi, & Parochus in sua Parochia, vel alius Sacerdos ab ipsis delegatus; Clemens I. *Epist. 3.* Conc. Florent. *in decreto Unionis*; Concil. Mediolanense I. *part. 2. tit. de Baptismo*; *Constit. Apost. lib. 3. cap. 11.*
2 *cap. Constit. 19. de consecr. dist. 4.* Et ratio est, quia administratio Baptismi ex officio est actus Pastoris, & per consequens requirit in administrante Jurisdictionem ordinariam, vel delegatam, quam Jurisdictionem ordinariam habet Papa in totum Orbem, Episcopus in suam Diœcesim, & Parochus in suam Parochiam; & Jurisdictionem delegatam habent alii Sacerdotes juxta amplitudinem suæ Commissionis,
3 & delegationis. Diaconi autem, Subdiaconi, & alii Clerici inferiores non possunt ex vi sui muneris, & consecrationis Baptismum solemniter cum solitis Ecclesiæ Cæremoniis administrare; Clemens Papa *lib. 3. Constit. 11.* ibi: *Sed neque reliquos Clericos baptizare permittimus, sed solos Episcopos, & Presbyteros ministrantibus illis Diaconis*; Concil. Eboracense *decreto* 4. his verbis: *Decrevimus etiam, ut nonnisi summa, & gravi urgente necessitate, Diaconus baptizet... ut juxta paternorum tenorem Canonum huic Ordini Sacerdotali proprie convenire decrevit*; & Concil. Londinense I. *cap.* 3. his verbis; *Adjicimus etiam &c. & ut non liceat Diaconibus baptizare ... nisi duplici necessitate; videlicet quia Sacerdos non potest, vel ab-*
4 *sens, vel stulte non vult, & mors imminet puero*; & *cap. Diaconus 13. dist. 93.* Hinc cum illis baptizandi munus non competat, si Baptismum ministrare audeant, Irregularitatem incurrunt; *cap. Si quis baptizaverit 1. de Clerico non ordinato ministrante*.
5 Quamvis Diaconus ex dictis non possit ex vi suæ ordinationis solemniter baptizare, ut clare etiam dicit Divus Clemens Papa *lib. 8. Constit. c. 46.* his verbis *Jus non est Diacono, aut Sacrificium offerre, aut*
6 *baptizare*. Potest tamen baptizare solemniter ex commissione Episcopi in defectu Sacerdotum. Colligitur *ex cap. Diaconus 13. dist. 93.* ubi præcipitur, ne Diaconus absque Episcopo, vel Presbytero audeat baptizare: ibi: *Absque Episcopo, vel Presbytero baptizare non audeat*, ergo auctoritate ab Episcopo, vel Parocho sibi communicata poterit baptizare,(*) *argumento a sensu contrario deducto*, ut expresse Glossa ibi verb. *Necessitas*, & *cap. Constat Baptisma 10. de con-*

secrat. dist. 4. Difficultas major est, an Diaconus fa- 7
ctus Parochus antequam sit Sacerdos, possit licite baptizare absque alia commissione, & auctoritate; Gobat *tract. 2. Baptismi num. 138.* tenet partem affirmativam, dicens hoc ipso quod Episcopus tali Diacono conferat Canonice Beneficium Parochiale, conferre quoque, ut sane potest, Jus tam libere in sua Parochia augendi numerum Christianorum, quam si esset jam Sacerdos. Ultra quamquod Doctores tribuentes Parocho Jus ordinarium baptizandi non addunt hanc restrictivam: *si sit Sacerdos*. Tum quia, ut colligitur ex Pontificali Romano tempore ordinationionis Diaconorum, dicitur ipsis: *Diaconum oportet ministrare, baptizare, & prædicare*, atqui potest talis Parochus sine ulteriori commissione prædicare; ergo, & baptizare. Sic Gobat *cit.* quem videntur sequi Stephanus a S. Paulo *tract. 5. disp. 2. dub. 3*, & La Croix *lib. 6. part. 1. de Baptismo numero 276.* Eminentissimo tamen Petræ *in Const. 1. Gre-* 8
gorii XI. n. 26. verius videtur, Parochum non Presbyterum, quamvis Diaconum, Baptismum solemniter administrare non posse, quia, dicit ipse, administratio Baptismi Diaconis delegari non valet, nisi deficientibus Presbyteris; proinde etsi Parochus ex officio illud ministrare valeat, si Presbyter sit, qui quemadmodum licite ministrat cum licentia Episcopi, ita etiam ex officio uti Parochus: Secus autem dicendum erit de Diacono, cui sicuti non licite delegatur baptizandi facultas extantibus Presbyteris, ita ex titulo Parochi non alias solemniter baptizare poterit, nisi ob defectum Presbyterorum; quod etiam ex Concilio Illiberit. *can.* 77. colligit Gonzal. *cap. 1. de Clerico non ordinato ministrante num. 15. in fine*, ubi quod Diaconus populum regens illicite Baptismum ministret; Et Sacra Congregatio Concilii absolutionem (idest dispensationem) ab Irregularitate ad cautelam concessit Parocho Diacono, qui Baptismum bona fi- 9
de ministraverat, *In Cremonen. absolut. 2. Decembris 1679.* Et huic potius videtur adhærendum, quia si auctoritate Sacræ Congregationis Concilii fuit ad cautelam absolutus, idest dispensatus ab Irregularitate Parochus Diaconus, qui Baptismum ministraverat bona fide; a fortiori pro certo Irregularitatem incurret, & consequenter erit dispensandus Parochus Diaconus, qui mala fide, *seu propter temeritatem*, ut loquitur textus *capitulo 1. de Clerico non ordinato ministrante* solemniter Baptismum admini- 10
stret. Eo vel maxime, quod sub nimis urgentibus verbis inhibeatur a Sacris Canonibus administratio solemnis Baptismi ipsis Diaconis, ut patet *num. 3. antecedenti in cit.* Concilio Eboracensi *decr. 4.* ibi: *Decrevimus etiam, ut non nisi summa, & gravi urgente necessitate Diaconus baptizet*, & in Concilio Londinensi I. *cap. 3.* ibi: *Adjicimus etiam, ut non liceat Diaconibus baptizare, nisi duplici necessitate, videlicet quia Sacerdos non potest, vel absens, vel stulte non vult, & mors imminet puero*; & *cap. Diaconus 13. dist. 93.* ibi: *Absque Episcopo, vel Presbytero baptizare non audeat*; & *cap. Constat. Baptisma 19. de consecr.* ibi: *Constat Baptisma solis Sacerdotibus esse tra-*

(*) In Catechismo Romano *part. 2. de Sacr. Bapt.* num. 23. hæc ad rem: „ Secundum ministrorum locum obtinent Diaconi, quibus sine Episcopi, aut Sacerdotis concessu, non licere hoc Sacramentum administrare, plurima Sanctorum Patrum decreta testantur.

tractandum, ejusdem ministerium nec ipsis Diaconis explere est licitum, absque Episcopo, vel Presbytero, nisi his procul absentibus ultima languoris necessitas cogat.

11 In casu necessitatis, videlicet in probabili periculo, quod quis possit mori sine Baptismo, nisi statim baptizetur, validus simul, & licitus Minister Baptismi est quilibet homo usum rationis habens, debitam materiam, & formam adhibens, cum intentione faciendi id, quod Ecclesia intendit sive Sacerdos sit, sive Diaconus, sive simplex Clericus, sive Laicus, sive Vir, sive fœmina, sive Paganus, sive Judæus, sive Hæreticus, sive excommunicatus. Est definitum *in cap. Firmiter, de summa Trinitate, & cap. Romanus* 22. & *cap. A quodam Judæo* 24. *de consecr. dist.* 4. & in Concilio Florentino *in Decreto Unionis Armenor.* ibi: *Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare; In casu autem necessitatis, non solum Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam Laicus, & Mulier, immo etiam Paganus, & Hæreticus baptizare potest, dummodo formam servet Ecclesiæ, & facere intendat, quod facit Ecclesia.*

12 Quinimo etiam extra casum necessitatis validus est Baptismus collatus a quocumque etiam Hæretico, & Pagano, ut communiter tenent Doctores, quia Nicolaus Papa *in cit. cap. A quodam Judæo* statuit Baptismum a Judæo sub legitima forma collatum, esse validum, nulla facta mentione necessitatis, & sic etiam nulla facta mentione necessitatis definivit Concilium Tridentinum *sess.* 7. *can.* 4. *de Baptismo; Si quis dixerit Baptismum, qui etiam datur ab Hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spir. S., cum intentione faciendi, quod facit Eccles., non esse verum Baptismum, anathema sit.* Et in *c. Ventum est* 18. *caus.* 1. & *c. qui in quolibet* 10. *caus.* 1. *q.* 7. adultus, qui voluntarie recipit Baptismum ab hæretico, declaratur quidem irregularis, sed non invalide baptizatus.

13 Adde quod valide sunt baptizati, itaut neque sub conditione sint iterum baptizandi, etiam qui sunt baptizati ab Hæreticis, & signanter a Calvinistis, qui negant Baptismum Sacramentum esse, conferre gratiam, justificare, & remittere peccatum ut cum pluribus Theologis consultis, & articulo pro rei gravitate mature discusso de mente Sanctissimi declaravit Sacra Congreg. Conc. apud Fagnan. *l.* 1. *Decret. in cap. Quoniam* 13. *de Constit. n.* 24. & universim sanxit Ecclesia, Hæreticos ad Fidem Catholicam conversos non esse rebaptizandos; *cap. Ostenditur, cap. Hi de quibus; cap. Nullus autem; cap. Sive Hæreticus, de consecr. dist.* 4. Quos omnes ad Fidem conversos non esse rebaptizandos, nisi adsit probabile dubium invaliditatis Baptismi, respondit Sacra Congreg. Concil. *in dubiis Baptismi* 27. *Martii* 1683.

☞ Qui notas adjecit novissimæ editioni Romanæ anno 1767. hæc habet: *Nunquam Calvinistæ negarunt, Baptismum Sacramentum esse; nihil enim apud ipsos solemnius, quam duo dumtaxat Sacramenta suscipere, Baptismum videlicet, & Cœnam. Equidem Baptismum necessarium necessitate medii ad salutem non esse inficiantur, ut patet ex Calv. L.* 4. *Instit. c.* 15. *num.* 22. *pag.* 488. Sic ille; Prosper Fagnanus *loc. cit.* a P. Ferraris affirmat, quod cum Decreto Concilii Tridentini *can.* 4. *sess.* 7. *de Baptismo* definitum sit, ut si quis dixerit Baptismum, qui etiam ab hæreticis datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, anathema sit: magnopere hæsitatum est de Baptismo Calvinistarum: nam cum hi nullam vim, efficaciam, ac virtutem tribuant Baptismo, videbatur illis deesse intentio, saltem universalis, faciendi quod facit Ecclesia. Et tamen compluribus Theologis consultis, & articulo pro rei gravitate mature discusso Sac. Congregatio Concilii authoritate sibi tributa censuit baptizatos a Calvinistis vere baptizatos esse, ut iterum baptizandi non sint etiam sub conditione, si non sint baptizati. Concilium ergo etsi generaliter dicat Baptismum Hæreticorum esse verum Baptismum, si habeant intentionem faciendi quod facit Ecclesia, tamen non aperit qualis esse debeat hujusmodi intentio, & an in hæreticis Calvinistis eadem intentio concurrat, necne, sed Sac. Congr. ita declaravit. Hæc Fagnanus. Verum licet hæretici Calvinistæ, cum baptizant, veram habeant intentionem faciendi quod facit Ecclesia, prout declaravit Sac. Congr. immo S. Pius V. ad quem controversia delata est teste Bened. XIV. *de Synodo lib.* 7. *c.* 6. *n.* 9. adhuc tamen stat, eos nullam vim, efficaciam, ac virtutem tribuere Baptismo, quod tantam olim hæsitandi ansam dedit. Nihil igitur mirum, si P. Ferraris absolute asserat, Calvinistas negare Baptismum Sacramentum esse, conferre gratiam, justificare, ac remittere peccatum, ut constat ex ipso Calvino *lib.* 2. *Inst. c.* 10. *§.* 5. & *l.* 4. *c.* 14. *§.* 14. & 22. Quod eo minus absonum videri debeat, quia, ut P. Gordonus *in Tabul. Chronol. sæc.* 16. *cap.* 15. *de Calvinistis*, 90. *Calvinismi errore*, observat, Calvinus dum septem Sacramenta ad duorum numerum redigit, prope accedit ad Archonticorum Sectam Sacramenta prorsus aversantem; & quidem eo propius, quo illa ipsa duo, quæ retinet, Sacramenta pluribus modis ita depravat, ac laniat, ut parum absit, quin ea penitus deleverit; Gord. *l. c. sæc.* 2. *cap.* 32. *de Archonticis*. Ad solum enim Baptismum, de quo agitur nunc, coarctando sermonem, tenet Calvinus 1. Baptismum non esse ad salutem necessarium, 2. deficiente aqua illum alio quovis liquore conferri posse, 3. Baptismi formam non esse aliam nisi concionem, 4. rebaptizandos esse quotquot non fuerunt a Ministris baptizati, 5. Baptismo hominem reddi impeccabilem, & damnationis expertem, 6. pœnitentiam peccatorum in Baptismi recordatione sitam esse, 7. Christi Baptismum & Joannis eumdem esse, 8. omnes Baptismi cæremonias esse contemnendas. ☜

Infideles ad Fidem conversi in locis Infidelium, 14
ubi non adsunt nec Episcopi, nec Parochi, possunt licite baptizari, etiam solemniter, & extra casum necessitatis a Missionariis, quibus specialis ad hoc facultas concedi solet, ut ex concessione Pauli III. & S. Pii V. pro Missionariis apud Indos tradit Vassæus *in summa verb. Baptismus* 3. *num.* 14. Verricelli *de Apost. Missionariis tit.* 6.

At si ibi adsint Episcopi, sive Pa- 15
rochi, ipsis non licet solemniter, & extra casum necessitatis baptizare, ut in terminis respondit Sac. Congr. Concil. *in Manillen. Baptismi* 5. *Julii* 1581. in qua fuit rejecta instantia cujusdam Missionarii in Insulis Philippinis petentis facultatem sibi soli concedi baptizandi Infideles inibi conversos, cum ibi & extent Episcopi, & Parochi.

Et a fortiori non licet 16
eis, nec aliis baptizare Infideles ad Fidem conversos

ſtos in locis Chriſtianorum, cum hoc ſpectet ad Epi-
ſcopum, & ipſo impedito, vel nolente, ad Paro-
chum domicilii ipſius Infidelis baptizandi; *Ritual.*
Roman. rubr. de Baptiſmo §. 3. his verbis; *Adulto-*
rum Baptiſmus, ſi commode fieri poteſt, ad Epiſcopum
deferatur, ut ſi placuerit ſolemnius ab eo conferatur
alioquin Parochus ipſe baptizat ſtatuta Cæremonia, &
ſpecifice in terminis Baptiſmi adultorum Infidelium
tenet Gloſſa *in cap. Nec numerus* 5. *caus.* 10. *qu.* 3.
verb. Aut in electa, & ibi Archidiaconus *n.* 2. Tur-
recremata *verb. Cæterum*, Bellamer. *n.* 7. *vers.* in
Gloſſa, Petra *in Conſtit.* 2. *Gregorii XI. n.* 31. ubi
rationem dant, quod ſcilicet Infideles, ex quo bap-
tizari volunt, ratione propoſiti, intelliguntur jam eſ-
17 ſe de Foro illius, ubi habitant. Nec in præjudicium
Parochi domicilii poteſt id prætendi a Parocho Ca-
thedralis, ut reſolvit Sac. Congr. Concilii *in Neapo-*
litana Juris baptizandi, in qua prætendente Parocho,
ſeu Vicario Curato Eccleſiæ Metropolitanæ ſibi com-
petere Jus baptizandi per ſe, vel per alios ab ipſo de-
legandos, Infideles ad Fidem converſos privative quo
ad Parochos Parochiarum, intra quarum limites bap-
tizandi degunt, ac proinde propoſito dubio; *An*
Jus baptizandi dictos Infideles competat Vicario Curato
Eccleſiæ Metropolitanæ, vel potius Parochis earum
Parochiarum, intra quarum limites baptizandi degunt;
sub die 27. *Septembris* 1687. reſponſum fuit: *Spectare*
ad Parochos domicilii ſervata forma Ritualis Romani,
& ſub *die* 21. *Februarii* 1688. perſtitum fuit in deciſis.
18 Sacerdotes, ſive Parochi alienæ Parochiæ bapti-
zantes alienum ſubditum ſine licentia proprii Parochi
vel Epiſcopi extra caſum neceſſitatis peccant morta-
liter, & puniri ſevere poſſunt, quia in re gravi ſibi
uſurpant Juriſdictionem alienam contra diſpoſitio-
nem Concil. Trident. *seſſ.* 24. *c.* 13. ubi præcipiens
Epiſcopis diſtinctionem populi in proprias, certaſ-
que Parochias ſic ait: *Unicuique ſuum perpetuum,*
peculiaremque Parochum aſſignent, qui eos cognoſcere
valeat, a quo ſolo licite Sacramenta ſuſcipiant; & con-
tra Canonem *Eccleſias caus.* 13. *q.* 1. ubi Dionyſius
Papa ad Severum Epiſcopum ſic ſcribit: *Eccleſias ſin-*
gulas ſingulis Presbyteris dedimus, Parochias, & Cœ-
meteria eis diviſimus, & unicuique jus proprium habe-
re ſtatuimus, ita videlicet, ut nullus alterius Parochiæ
terras, terminos, aut jus invadat, ſed unusquiſque
19 *ſuis terminis ſit contentus*. Vide infra *num.* 46. Ex qui-
bus deducitur, ut quamvis Epiſcopus alteri Sacerdo-
ti, etiam Parocho invito, facultatem baptizandi,
aliaque Sacramenta miniſtrandi delegare poſſit, id
tamen raro, & non niſi urgenti de cauſa faciendum
eſt, ut decrevit Sac. Congr. Epiſcop. & Regul. *in*
Tranen. 21. *Auguſti* 1580. *in Neapolitana* 14. *Decem-*
20 *bris* 1604. & *in Theleſina* 12. *Januarii* 1618. Non ta-
men tales Sacerdotes, ſeu Parochi alienum ſubditum
ſine licentia baptizantes incurrunt aliquam cenſuram,
& Irregularitatem, cum nullibi reperiatur impoſita
hæc pœna cenſurarum, vel Irregularitatis, ut tenet
Barboſa *de offic. & poteſtat. Parochi part.* 2. *c.* 18. *n.* 11.
Suarez *tom.* 3. *in tertiam part. D. Thomæ disp.* 31.
ſect. 4. *vers. Sed quæres*; Armilla *verb. Baptiſmus nu-*
21 *mero* 39. Valentia, Bonacina & alii paſſim. Irregula-
ritatem tamen, ultra peccatum mortale, incurrunt
Diaconi miniſtrantes Baptiſmum ſolemniter ſine de-
bita licentia, ut colligitur *ex cap. Si quis baptizave-*
rit 1. *de Clerico non ordinato miniſtrante* quem textum
intelligunt de miniſtrante ſolemniter, etiam in caſu
neceſſitatis; Gloſſa *in dict. c.* 1. *de Clerico non ordinato*
miniſtrante; Navarr. *in manuali cap.* 22. *n.* 7. & *c.* 27.
n. 242. Divus Antonin. *tertia part. tit.* 28. *c.* 1. &
alii. Et ratio eſt, quia nulla neceſſitas poteſt ab hac 22
Irregularitate excuſare, cum nulla ſit neceſſitas,
quæ cogat ad ſolemnem Baptiſmum conferendum,
cum egenti provideri poſſit per Baptiſmum ſine ſo-
lemnitate, adeoque Diaconi miniſtrantes Baptiſmum
ſolemniter ſine debita licentia incurrunt Irregularita-
tem impoſitam in dicto *cap. Si quis baptizaverit*.
Subdiaconi, & alii Clerici inferiores, & a fortiori 23
Laici ſolemniter baptizantes, etiam in neceſſitate,
contrahunt Irregularitatem, etiamſi baptizarent cum
facultate Epiſcopi. Et ratio eſt quia Subdiaconi, & 24
alii Clerici inferiores, & a fortiori Laici non habent
aptitudinem, ut poſſint deputari ad hoc munus, cum
hæc aptitudo ſolum reſultet in Diacono ex vi ſuæ or-
dinationis privative quo ad omnes alios inferiores.
Unde ipſi etiam eamdem Irregularitatem contrhahe- 25
rent ſolemniter baptizando, quamvis baptizarent ex
commiſſione Epiſcopi, quia non ſunt apti recipere
talem commiſſionem. Et licet Laici ſecundum ali- 26
quos videantur non incurrere hanc Irregularitatem
ex quo *cit. c.* 1. *de Clerico &c.* ubi id imponitur, non
loquatur, niſi de Clericis non ordinatis baptizanti-
bus. Tamen bene perpenſis verbis, per quæ Irregu- 27
laritas imponitur, potius ex ipſis contrarium eruitur;
Non enim ibi dicitur: *Si quis ordinatus baptizaverit*;
ſed *ſi quis baptizaverit non ordinatus*, æque autem
non eſt ordinatus Laicus, ac Clericus, qui non eſt
Sacerdotio initiatus, & per hoc etiam Laicos incur-
rere hanc Irregularitatem, tenent Paludanus *in* 4.
diſt. 5. *quæſt.* 2. Major *in* 4. *diſt.* 5. *quæſt. unica ad ar-*
gument. contra ſecundam conclus. Divus Antonin. 3.
part. tit. 18. *cap.* 1. Scotus *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *art.* 2.
& alii magis communiter. Clerici inferiores, & Laici 28
& etiam Sacerdotes cenſura irretiti extra caſum ne-
ceſſitatis baptizantes etiam privatim graviter peccant;
quia abutuntur in re gravi facultate, quæ ſolum eſt
eis conceſſa pro caſu neceſſitatis urgentis, ne defe-
ctu Miniſtri quis imbaptizatus decedat, & Sacerdo-
tes cenſura irretiti ratione cenſuræ inſuper ſpecialiter
interdicuntur a quacumque communicatione potiſſi-
mum in Divinis. Et iſti omnes mortaliter, vel ve- 29
nialiter peccarent juxta gravitatem, vel levitatem
injuriæ alteri majori præſenti irrogatæ, ſi in caſu ne-
ceſſitatis conferendi Baptiſmum non ſervarent ordi-
nem traditum a Divo Thoma 3. *p. quæſt.* 64. *art.* 4. &
communiter receptum a Doctoribus, ut ſcilicet infe-
rior in baptizando cedat Superiori præſenti, adeout
non Baptizatus Baptizato, Excommunicatus non Ex-
communicato, Mulier Viro, Laicus Clerico, Cle-
ricus Sacerdoti, Sacerdos Parocho, Parochus Epi-
ſcopo cedant. Niſi juſta cauſa aliud ſuadeat, veluti 30
ſi ob mortis periculum oporteat baptizari puerum
nondum plene ex materno utero editum; tunc enim
propter honeſtatem deceret fœminam miniſtrare,
prætermiſſo etiam proprio Parocho; alioquin autem
non licet hujuſmodi ordinem intervertere. Et infe- 31
riores baptizantes præſentibus ſuperioribus paratis, &
diſpoſitis ad baptizandum peccarent lethaliter, ut te-
nent Doctores apud Leandr. *tom.* 1. *de Sacram. tract.*

de Baptismo disp.4. quæst.7. Diana *part. 3. tr.4. resol.4.* & alii passim; Et colligitur in Concil. Mediolanen. I. *part.1. titul. de Baptismo*, ubi dicitur quod Mulier potest baptizare in necessitate, si non adsit Sacerdos, neque Clericus in Sacris, vel alii Clerici, neque alius masculus, & in Rit. Roman. *tit. de Ministro Baptismi*.

32 Unus solus Minister potest in casu necessitatis plures simul per aspersionem baptizare, utendo hac forma, *Ego vos baptizo &c.* quia non mutatur nec forma, nec sensus; nam ly *Vos* idem est ac *Te, & Te*, & patet a pari, quia potest unus eadem forma consecrare plures Hostias, & in periculo naufragii absolvere plures pœnitentes. Sic Scotus *in 4. dist.6. q.2.*
33 & alii *communiter*. Extra tamen casum necessitatis est peccatum mortale simul plures baptizare; quia est contra morem Ecclesiæ in re gravi, ut recte advertit Scotus *loc. cit.* Coninch *3. part. qu.67. art.6. dub. 2.* Ghetius *in Thesauro animæ verb. Baptismus cap. 5. de Ministro Baptismi num.13.* Herincx *disp.6. de Baptismo qu.2. num.14.* & alii plurimi, quidquid ex adverso dixerint Sotus, Vivaldus, Reginaldus, & alii, & colligitur ex Rituali Romano *tit. de baptizandis parvulis*, ubi agens de forma *Ego Vos baptizo &c.* ait; *quam tamen formam in iis solum, & in aliis similibus mortis periculis ad plures simul baptizandos, & ubi tempus non patitur, ut singuli separatim baptizentur, alias numquam licet adhibere*, quod denotat gravem culpam juxta gravitatem rei, ut recte ait
34 Herincx *loc. cit.* Et in tali casu essent plura Baptismata formaliter, & quo ad effectum distincta, quia essent plures Baptizati, & quamvis una tantum videatur esse forma, est tamen virtualiter multiplex, eo quod pronomen *Vos* includat in se singulare pluries geminatum, cum ly *Vos* idem sit ac *Te, & Te*; Scotus
35 *loc. cit.*, & alii passim. Plures ministri simul valide baptizant, si quilibet abluat, & formam proferat independenter ab intentione alterius; patet a pari de pluribus Sacerdotibus noviter ordinatis, qui simul cum Episcopo omnes consecrant, & conficiunt Sacramentum, si simul cum illo proferant, & finiant
36 verba consecrationis. Si vero unus ex ipsis aquam effundat, & alter verba formæ Baptismalis proferat, invalide baptizant. Quia ultra quam quod hoc est contra Christi institutionem, ut patet ex praxi Ecclesiæ, & communi sensu Doctorum; In tali casu significatio formæ esset falsa, nam alter dicendo: *Ego te baptizo &c.* cum non ipse, sed alius baptizaret, seu ablueret, falsum proferret. Sic Divus Thomas *part.3. qu.67. art.6.* Scotus *in 4. dist.6. qu.2.*, & alii passim, & colligitur *ex cap. Detrahe 54. caus.1. qu.1.* ubi ex verbis S. Augustini expresse dicitur; *Detrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? accedit*
37 *verbum ad elementum, & fit Sacramentum*. Si plures simul concurrant ad eumdem baptizandum sub hac forma: *Nos te baptizamus in nomine Patris &c.* nullum faciunt Baptismum. Sic Divus Thomas *3. part. qu. 67. art. 6.* S. Bonaventura, Alensis, Contensonius, Toletus, Vasquez, Coninch, Caspensis, Bonacina, Mastrius, Ledesma, Centinus, & alii passim. Et ratio est quia in hoc casu mutaretur essentialiter forma a Christo instituta, siquidem forma Baptismi ex sua ratione significandi, significat Baptismum ab uno Ministro perfici, & ab illo adæquate, & totaliter causari independenter ab alio, ut clare denotant ipsius verba: *Ego te baptizo &c.* sed hæc forma; *Nos te baptizamus &c.* significat, quod plures conveniant ad unum Baptismum conferendum inadæquate, & tamquam concausæ ad invicem dependentes, & connexæ, non autem adæquate, & absolute, ergo hoc modo forma Baptismi mutaretur essentialiter, quia sic non repræsentaretur una causa totalis, & principalis, quæ est Christus Dominus, ad quem finem Minister ita debet esse unus, sicuti causa principalis est una; propter quod Apostolus ad *Ephes. 4.* ait: *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma*.

Baptizatus a Christo, vel ab Angelo, est valide 38
baptizatus, adeoque non est necessario rebaptizandus, ut colligitur ex S. Thoma *qu.64. art.7.* ubi sic expresse ait: *Quia boni Angeli sunt nuncii veritatis; si aliquod Sacramentale ministerium ab Angelis perficeretur, esset ratum habendum, quia debet constare* (idest certo credi) *hoc fieri voluntate Divina*, & ex Scoto *in 4. dist.6. qu.1.* ubi dicit quod, si constat aliquem esse baptizatum a bono Angelo, præsumendum esset illum baptismum collatum esse jussu Dei, & idcirco pro rato habendum, ergo a fortiori habendus erit pro rato Baptismus collatus ab ipso Christo juxta id quod *Actor. 10.* Angelus dixit Petro: *Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris*. Licet enim 39
solus homo sit idoneus Minister Sacramentorum ex vi præsentis institutionis. Nihilominus tamen constat per se Angelos ministrasse hominibus Eucharistiam, ut S. Bonaventuræ, S. Stanislao Kostka, & aliis; & ipsos Angelos, & Christum ipsum confecisse aliqua Sacramenta; Sic S. Amphilochius (*) fuit ab Angelis consecratus Episcopus, & ea consecratio pro rata habita a ceteris Episcopis, ut refert *Calixtus l.11. hist. cap.21.* Sic Sanctus Philomenon Martyr jam 40
constitutus in loco Martyrii, cum ei objiceretur a Præside Tyranno nihil ei profuturam tormentorum perpessionem pro Christo, ex quo non esset baptizatus, ad implendum ejus ardens desiderium repetita supplicatione de habendo Baptismo expressum, a Christo ipso ei in nube lucide apparente inter medios Carnifices omnibus spectantibus baptizatus est. Sic ex Metaphraste referunt Aloysius Lippomanus, Laurentius quoque Surius *in vita S. Thyrsi, & Sociorum ad 14. Decembr.* (*) & Gobat. *Tract.2. de Baptismo cas.7. n.222.*

In casu necessitatis si nullus alius existat, potest ba- 41
ptizare Pater, vel Mater pueri sine solutione conjugii, seu absque debiti Matrimonialis præjudicio; Concil.

(*) Hæc ex vita S. Amphilochii a Metraphasto elucubrata. *Operum S. Amphilochii edit. Paris. 1644. pag.228., penes quem, cum quæstio facti sit, stet tantæ rei fides*, ait Combafisius *not.3. in eamdem Vitam pag.270.*

(*) In actis Martyrii SS. Apollonii, & Sociorum ejus ex libro Rufini de Vitis Patrum apud Ruinartium *pag.487. edit. Amstælod. 1713.* nihil ejusdem occurrit.

cil. Londin. I. *c.3.*, *& cap. Ad limina 7. caus. 30. qu.*1. ubi Joannes VIII. Papa sic scribit ad Anselmum Lemovicensem Episcopum, qui separaverat a propria muliere *quo ad torum* quemdam nomine Stephanum, ex quo in extrema necessitate filium suum baptizasset, ibi: *Dicimus dimittendum esse, & inculpabile judicandum quod necessitas intulit. Nam hoc baptizandi opus Laicis Fidelibus juxta canonicam auctoritatem, si necesse fuerit facere, libere conceditur. Unde si supradictus Genitor filium suum corpore morientem aspiciens, ne animam perpetua morte pereuntem dimitteret, sacri unda Baptismatis lavavit, ut eum de potestate auctoris mortis, & tenebrarum eriperet, & in regnum Christi jam regnaturum sine dubitatione transmitteret, bene fecisse laudatur, & idcirco suæ uxori sibi legitime sociatæ, impune, quamdiu vixerit, judicamus manere conjunctum., nec ob hoc . . . . aliquatenus*
42 *separari debere*. Nemo tamen etiam in casu necessitatis potest baptizare seipsum, textu clarissimo *in cap. Debitum* 4. *de Baptismo*, ubi Innocent. III. sic scribit Metensi Episcopo: *Sane intimasti quod quidam Judæus in mortis articulo constitutus, cum inter Judæos tantum existeret, in aquam seipsum immersit, dicendo. Ego baptizo me in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Respondemus quod inter baptizantem, & baptizatum debeat esse discretio, sicut ex verbis Domini colligitur dicentis Apostolis. Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, memoratus Judæus est denuo ab alio baptizandus, ut ostendatur, quod alius est qui baptizatur, & alius qui baptizat; ad quod etiam designandum ipse Christus non a seipso, sed a Joanne vo-*
43 *luit baptizari*. Monachi, & Regulares nedum in casu necessitatis, sicuti omnes alii, possunt valide, & licite baptizare, sed etiam de licentia Ordinarii, vel Parochi possunt licite baptizare extra casum necessitatis. Quamvis enim eis hoc fuerit interdictum *in cap. Placuit* 8. *caus.* 16. *quæst.*1. his verbis; *Placuit communi nostro Concilio, ut nullus Monachorum ..... præsumat .... neque filium de Baptismo accipere, neque baptizare*, tamen fuit hoc eis concessum *in c. Doctos* 21. *eadem caus.*16., *& qu.*1. his verbis: *Doctos, ac probos Monachos Presbyterii honore dicatos .... baptizare .... moderata dispensatione commendamus*, & sic hoc eis esse permissum de licentia Parochi, vel Ordinarii observat Eminentissimus Petra *in Constit.* 5. *Honorii III. sect.*2. *num.*22. ubi dicit quod conciliando Textus *in Canone Placuit* 8. *caus.* 16. *qu.*1. quo videtur vetitum, *& in Canone Doctos* 21. *ead. caus.*16. *q.*1. quo videtur permissum, declaratum fuit non licere, nisi cum licentia Ordinarii, vel Parochi; *Clementina* incipiens *Religiosi cap.*1. *de privileg. & excessibus privilegiatorum*, & sic eis esse permissum docet etiam Glossa *in cap. Pervenit* 20. *caus.*18. *qu.*2. allegans ad hoc textum *in cit. cap. Doctos* 2. *caus.* 16. *quæst.*1.

Supplementa Auctoris.

44 Baptismus a laicis, aut fœminis administrari nequit, nisi in necessitatis casu. Et idem de Nutricibus in specie; Benedict. XIV. to.2. Constitut. 28.
45 incip. *Postremo mense* §.31.

Baptismus a Bigamo administrari non debet, etiam in necessitatis casu, si alius adsit magis idoneus; *idem ibid. cit.* §.31.

Relate ad ea, quæ tradita sunt in hoc *art.* sub *nu.* 18. 46
juvat hic adducere responsa Sac. Congreg. Concil. ad sequentia dubia proposita in Fabrianen. *Fontis Baptismalis, & juris baptizandi*, nempe, an liceat Parocho Ecclesiæ Cathedralis S. Venantii in ea baptizare natos in alienis Parochiis, etiam Fontem baptismalem habentibus, seu potius spectet privative ad unumquemque Parochum habentem Fontem in sua Ecclesia, Baptismum conferre propriis Parochianis in casu &c. Sac. Congregatio die 21. Junii 1732. Respondit, *Servetur solitum*.

Sed postea die 14. Novemb. 1733. reproposita causa, Respondit, Prævio recessu a decisis negative *ad primam partem*, & affirmative *ad secundam*. Visum quippe fuit expedire, ut sublata etiam contraria consuetudine, quisque Parochus habens fontem baptismalem, infantes in sua Parochia natos aqua salutis respergat, adeo ut singuli Pastores suas cognoscant oves, quæ per primum Baptismi Sacramentum in Christi Domini Gregem cooptentur, & in Ecclesiæ sinum excipiantur: quemadmodum advertit Rota in *Romana Juris baptizandi* 12. *Januarii* 1733. *coram Saminiato*. Id etiam suadente tum ea ratione, quod Parochis propriis facilius compertum esse potest, quinam ex justis nuptiis procreati sint, & tamquam tales in Parochialem liberum referri debeant: tum & alia, quod ab eis vigilantia adhiberi major valet, ne a parentibus procrastinetur delatio infantium ad Ecclesiam, in qua spiritualem regenerationem sunt assecuturi.

Reproposita tandem eadem causa sub dubio, *an sit standum in decisis die* 21. *Junii* 1732. *vel potius in decisis die* 14. *Novemb.* 1733. *in casu &c.*

Eadem Sac. Congregat. die 20. Martii 1734. Rescripsit: In secundo loco in decisis, & amplius. Sic apud Thesaurum Resolutionum Sac. Congreg. Conc. tom.6. & apud Ursajam tom.9. *part.* 1. *discept.*32. & 33. ubi multa ad rem. Vide in nostro Tomo VIII. Resolutiones Sac. Congr. Conc. in Fabrianen. *Fontis Baptismalis*, & Savonen. *Jurium Parochialium*.

Alia Supplementa Auctoris.

Baptizati ab Hæreticis materiam, & formam debitam adhibentibus, nec sub conditione iterato baptizari debent; Benedictus XIV. Constit. incip. *Jam inde* §. 3., & 5. Et concordant dicta supra sub *n.* 11. *ad* 13. 47

Infantibus vero, de quibus dubium subest, an fuerint, vel an rite fuerint baptizati, Baptismus ministrandus est sub conditione; Idem *ibid.* §.2. 48

* Baptismus cum conditione adjecta non confertur absque lethalis culpæ crimine, nisi prudens dubitandi ratio suppetat, an antea validus Baptismus collatus sit; Idem *de Synodo diœces. lib.*7. *c.*6. §.3. 49

Nihil officit validitati Baptismi error privatus Baptizantis, dummodo in materia & forma nihil innovetur; *Ibid.* §.9. 50

Articulus V.

Baptiſmus quo ad ejus ſubjectum, & diſpoſitiones in ſubjecto requiſitas.

1 Subjectum capax Baptiſmi eſt omnis, & ſolus homo, adhuc viator. *Eſt communis*. Unde nedum adulti, ſed etiam infantes vix nati ſunt capaces Baptiſmi. Eſt de fide definitum in Concilio Tridentino *ſeſs.7. can. 12. & 13. de Baptiſmo*, & *in cap. Firmiter, de ſumma Trinitate*, & *in cap. Majores 3. de Baptiſmo*.

2 Item capaces ſunt & baptizari debent furioſi & amentes a nativitate, qui nullis gaudent lucidis intervallis, quia iſti cenſentur ejuſdem conditionis cum infanti-
3 bus. Sic etiam furioſi, & amentes, qui ex ſana mente in furorem, & amentiam inciderunt, ſi pro tempore ſanæ mentis Baptiſmum petierint, vel voluntatem illum recipiendi ſenſibiliter exhibuerint, ſunt baptizandi, licet in furore, & amentia contradicant.
4 Si vero non petierint, nec voluntatem exhibuerint illum recipiendi, non ſunt baptizandi, ut colligitur *ex cap. Majores 3. de Baptiſmo*. Divus Thomas *tertia part. q.68. art.12. in corpore*; Graffius *par.2. lib.1. cap.4. num.45.* Suarez, Henriquez, Bonacina, Lay-
5 man, & alii paſſim. Sic etiam baptizari debent monſtra ex viro, & muliere genita, & ſi conſtet ex geminatis partibus principalibus corporis, duas habere
6 animas, bis ſunt baptizanda; Si vero dubitetur, an duas habeant animas, ut v. g. ſi aliquod monſtrum habeat duo capita cum uno pectore, aut duo pectora ſub eodem capite, bis Baptiſmus conferri debet, unus abſolute in illa parte, in qua perfectius apparet caput, alius in altera parte ſub conditione: *Si non es baptizatus, vel ſi es capax, Ego te baptizo &c.*
7 Si autem monſtrum ſit genitum ex muliere, & bruto, baptizari non debet, quia certum videtur, quod non ſit homo, cum ad generationem hominis per omnes
8 requiratur ſemen viri. Quod ſi monſtrum ſit genitum ex viro, & bruto femella, baptizari debet ſub hac conditione: *Si es capax, Ego te baptizo &c.* quia probabiliter eſt homo, cum dubium ſit, an ſemen
9 fœminæ ad fœtum active concurrat. In dubio vero, an ſit ex bruto maſculo, vel ex viro, baptizari debet ſub hac conditione: *Si homo es: Ego te baptizo*
10 *&c.* Si detur caſus, quod infans non via ordinaria, & per fœminalem generationem, ſed miraculoſe formatus ex humana carne prodigioſe naſcatur, ut accidiſſe *anno 1330. in Pago de Vlaslao prope Dixmundam in Flandria* authentice teſtantur Ludovicus Bertrandus Loth *in reſol. Theol. n.15. art.1.* & Franciſcus Bonæſpei cit. a Patre Columbano a Sancto Spiridione de Monte Carmelo in quæſtione illa, *an miraculose formatus ex humana carne haberet neceſsitatem Baptiſmi*; Henno *tom.2. tract. de Baptiſmo diſp.4. q.1. concl.1. reſol.2.* & la Croix *lib.6. par.1. num.295.* narrantes quod quidam Ludovicus Rouſſel ridens dolores uxoris ſuæ parturientis, quaſi eos ſimularet, ex imprecatione uxoris, & ultione Divina per novem menſes ſenſit dolorem maximum, & tumorem in femore dextro, quo tempore completo, inde exciſus fuit infans maſculus, qui nomen Patris ſortitus eſt. Dato igitur caſu, talis infans eſſet baptizandus, non quidem ad delendum peccatum originale, quod, ut habet Communis cum S. Thoma *apud Dicaſtill. diſt.2. num.114.* non contraxiſſet, quia non deſcendiſſet ab Adamo per ordinariam, & feminalem generationem, ſed ut charactere Baptiſmali adſcriberetur Eccleſiæ Chriſti, & propter gloriam conſequendam, juxta illud Joann. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non poteſt intrare in regnum Dei.* Vide *infra n.68.*

Filii parvuli quorumcumque infidelium ſive nunquam baptizatorum, ſive jam baptizatorum, poſſunt valide baptizari invitis parentibus; Et ratio eſt, quia ad valorem Baptiſmi ex parte infantium non requiritur propria diſpoſitio; *cap. Majores 3. de Baptiſmo*. Neque obſtat ſuorum parentum contradictio, quia infantes non baptizantur in Fide ſuorum parentum, ſed in Fide totius Eccleſiæ, ac ſecundum voluntatem Chriſti S. Auguſt. *Epiſt. 23. ad Bonif.* Sanct. Thom. *3. par. quæſt.69. art.9.* & alii fere communiter. Filii parvuli Infidelium jam baptizatorum, ideſt Hæreticorum, ſeu Apoſtatarum a Fide, nedum valide, ſed etiam licite poſſunt baptizari invitis parentibus, ſi ita velint legitimi Superiores Eccleſiaſtici ut colligitur ex Conc. IV. Tolet. *cap.56. relato in cap. De Judæis 5. diſt.45.* & Laym. *lib.5. tr.2. cap. 6. num.11.* dicit hoc eſſe certum, quia Hæretici Eccleſiæ Juriſdictioni ſubjecti ſunt, unde ſicut Eccleſia poteſt ipſos parentes cogere pœnis ad ſervandam Fidem, ita poteſt ab ipſis filios eripere, & baptizare. Filii infidelium numquam baptizatorum ordinarie loquendo non poſſunt licite baptizari invitis parentibus, etiam degentibus in ditionibus Principum Chriſtianorum, ut colligitur *ex c. de Judæis 5. diſt.45.* ex Conc. Tolet. IV. *cap.15.* ubi *præcipit Sancta Synodus nemini deinceps ad credendum vim inferri, non enim tales inviti ſalvandi ſunt, ſed volentes, ut integra ſit forma juſtitiæ.* Item ex Divo Gregor. *lib.11. Ep.15. & lib.2. c.91. Epiſt.52.* Et ratio eſt, quia filii Infidelium ante uſum rationis ſecundum jus naturale ſunt ſub cura parentum; & ideo contra juſtitiam naturalem eſſent, ſi tales pueri invitis parentibus baptizarentur; Tum quia, ut dicit Divus Th. *2. 2. qu.10. art.12. eſſet etiam periculoſum taliter filios Infidelium baptizare, quia de facili ad infidelitatem redirent propter naturalem affectionem ad parentes, & ideo non habet hoc Eccleſiæ conſuetudo, quod filii Infidelium invitis parentibus baptizentur.* Immo Eccleſia hoc expreſſe prohibet, nam Julius Tertius teſte Pignatell. *to. 4. conſ.192. num.51.* impoſuit tali Baptizanti pœnam Suſpenſionis, & mulctam 100. ducatorum. Hinc etiam Sac. Cong. Conc. a Sinenſium Miſſionariis conſulta, decreto, quod approbavit Innocent. X. ſtatuit, ne invitis parentibus baptizarentur pueri eorum; & quia Judæi cujuſdam puella Avenione, ipſo inſcio, fuerat baptizata omnibus Divini verbi Præconibus juſſit, ut declararent eum, qui hoc facere temere præſumeret, præter peccatum mortale, quod committeret, pœnæ pro Superioris arbitrio infligendæ fore ſubjectum. Sic refert Lud. Bancel. *t.1. Moral. S. Th. verb. Infidelitas*. 11 12 13 14 15 16

Fuit dictum, quod Filii Infidelium non poſſunt licite Baptizari invitis parentibus *ordinarie loquendo*, quia dantur aliqui caſus, in quibus ipſis invitis poſſunt licite baptizari. Primo poteſt licite baptizari infans, ſi unus parens, ſive Mater, ſive Pater ſit converſus ad Fidem, quia melior eſt conditio Fidelis, 17 18

ſis, & innocentis, ideoque præferenda: Habetur
expreſſe deciſum *in cap. Ex litteris 2. de conversione*
20 *Infidelium*, & *cap. Judæi* 10. *caus.* 28. *qu.* 1. Et hæc
etiam extenditur ad Avum paternum, quippe qui in
locum patris defuncti ſucceſſit, unde ſi ipſe ſit con-
verſus, & velit infantes baptizari, poteſt licite ba-
ptizari infans, ſicut teſtatur additio Navarri etiam
Matre reluctante; *conſ.* 4. *de convers. Infidel. edit.* 3.
Layman *lib.* 5. *tract.* 2. *cap.* 6. *num.* 10. & alii. Se-
cundo poteſt licite baptizari infans etiam utroque pa-
rente manente in infidelitate, quando unus conſen-
tit in Baptiſmum filii, & non alter, quia præfe-
renda eſt voluntas juſta injuſtæ; juſtior autem eſt vo-
luntas conſentientis, utpote favorabilior, & Fi-
dei Chriſtianæ, & ſaluti infantis; Bartholomeus ab
Angelo *de Baptismo* §. 3. Paſſerinus *de Baptismo cap.* 6.
n. 20. Bonacina *de Baptismo disp.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 6.
num. 2. *vers. respondeo* 5. Roſignol. *de Baptismo q.* 3.
21 *de subjecto art.* 1. *sect.* 5. *num.* 12. & alii. Tertio licite
baptizari poteſt infans in articulo mortis conſtitutus
quia talis extrema neceſſitas videtur præponderare
Juri, quod habent parentes in filios, & tunc ceſſat
periculum ſubverſionis; dummodo tamen baptize-
tur occulte, & non per manifeſtam violentiam ad
evitandam occaſionem ſcandalorum, & aliorum in-
commodorum; Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part.* D. Thomæ
disp. 25. *sect.* 3. *vers. ex his autem* Sotus *in* 4. *diſt.* 5.
quæſt. unica art. 7. Filiucius *tract.* 2. *c.* 6. *quæſt.* 8.
num. 144. Roſignol. *loc. cit. num.* 8. & alii *communiter*
22 Et hoc idem poteſt dici de Filiis Infidelium perpe-
tuo amentibus, alioquin ſpoliati eſſent omni ſpiri-
tuali remedio, quando nulla ſpes eſt, quod ad pro-
prium rationis uſum poſſint pervenire; Layman *loco
cit. num.* 10. Anaclet. & alii. Quarto ſi filii Infide-
23 lium pervenerint ad uſum rationis, & Baptiſmum
petierint, poſſunt licite baptizari invitis parentibus,
quia filii rationis capaces in iis, quæ ſpectant ad ſa-
lutem animæ, ſunt ſui Juris, & nullimode depen-
dent a parentibus; Sic Doctores communiter.
24 Quo ad diſpoſitiones requiſitas in ſubjecto ad re-
cipiendum Baptiſmum, dicimus quod licet in in-
fantibus ante uſum rationis, & in perpetuo amenti-
bus, nulla requiratur moralis diſpoſitio tam ad vali-
de, quam ad fructuoſe recipiendum Baptiſmum,
cum Fidem, aliamque diſpoſitionem in ipſis ob eo-
rum incapacitatem ſuppleat Chriſtus, & Eccleſia,
ut colligitur ex *cap. Parvuli* 74. ex *cap. Nihil* 76. &
cap. Cum pro parvulis 77. *c. in Ecclesia* 140. & *cap.
Mater Ecclesia* 139. *de consecr. diſt.* 4. & eſt defini-
tum *in cap. Majores* 3. *de Baptismo*, & Concil. Trid.
sess. 7. *can.* 13. *de Baptismo*; Tamen in adultis ad
recipiendum Baptiſmum valide, & fructuoſe ſimul
requiruntur tres diſpoſitiones. Prima eſt conſenſus
voluntarius, quia Deus neminem invitum vult ſuæ
familiæ adſcribi, juxta illud *Prov.* 23. *Fili, præbe
mihi cor tuum* & habetur *cap. Qui sincera* 3. & *cap. de
Judæis* 5. *diſt.* 45. & *cap. Majores* 3. *de Baptismo*, &
cap. Sicut Judæi 9. *de Judæis*, & *Saracenis*. Secunda
26 eſt Fides, quia *Marci ultimo* dicitur *Qui crediderit*,
*& baptizatus fuerit, salvus erit, qui vero non credi-
derit, condemnabitur*. *Ad Hebræos* 11. ſcribit Pau-
lus: *Sine Fide impossibile eſt placere Deo; credere enim
oportet accedentem ad Deum quia eſt, & inquirentibus
se remunerator sit*. Unde *Actor* 8. Eunuco poſtulan-
ti Baptiſmum reſpondit Philippus: *Si credis ex toto
corde, licet*; & idem colligitur ex Conc. Trid. *sess.* 6.
c. 6. & 8. & ſufficit quod hæc Fides ſit actualis, non
enim eſt neceſſaria habitualis, nam ante juſtificatio-
nem in Baptiſmo receptam non datur in recipiente
Fides habitualis, cum ſimul dentur in effectu Bapti-
zatis tres virtutes Theologicæ. Tertia diſpoſitio ne- 27
ceſſaria in adultis, qui cum originali habent etiam
aliquod peccatum mortale perſonale eſt pœniten-
tia, ſeu dolor peccatorum commiſſorum. Eſt de
Fide ex Actor. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur
unusquisque veſtrum in remissionem peccatorum*, & ex
Concil. Trid. *sess.* 6. *cap.* 6. & *sess.* 14. *cap.* 1. ubi ſic
habetur: *Fuit pœnitentia universis hominibus, qui se mor-
tali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gra-
tiam, & juſtitiam assequendam necessaria, illis etiam,
qui Baptismi Sacramento ablui petivissent*; qui dolor
peccatorum ſufficit, quod ſit attritio ſupernaturalis,
ut docet Scotus *in* 4. *diſt.* 4. *quæſt.* 5. & Doctores
communiter cum S. Thoma *qu.* 68. *art.* 4. & *quæſt.*
79. *art.* 3. *ad* 2.

Nota ex editione Rom. an. 1767.

Diſpoſitiones adultorum, qui Sacro lavacro mer-
gi exoptant, traduntur a Trident. *sess.* 6. *de Juſtific.
cap.* 6. ubi præter fidem, & timorem, ſeu attritio-
nem, qua utiliter concutiuntur, *ad considerandam Dei
misericordiam se convertendo, in spem eriguntur*, in-
quit, *fidentes Deum sibi propitium fore; illumque,
tamquam omnis juſtitiæ fontem, diligere incipiunt: ac
propterea moventur adversus peccata per odium aliquod,
& deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam
ante Baptismum agi oportet; denique dum proponunt su-
scipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare
divina mandata*.

Non requiritur tamen in ipſis baptizandis exterior 28
peccatorum confeſſio, ut docet S. Bonaventura *in* 4.
diſt. 16. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. & S. Ambroſius *lib.* 3.
de Sacrament. (*) *c.* 2. his verbis *etiamsi non confitea-
tur* (*exterius*) *peccatum qui venit ad Baptismum, tamen
hoc ipso implet confessionem omnium peccatorum, quod
baptizari petiit, ut juſtificetur, hoc eſt, ut a culpa ad
gratiam redeat*. Et S. Thomas *qu.* 68. *art.* 6. *Duplex
eſt peccatorum confessio; una interior, quæ fit Deo, &
talis confessio peccatorum requiritur ante Baptismum, ut
scilicet homo sua peccata recogitans de eis doleat, non
enim poteſt inchoare novam vitam, nisi pœniteat vete-
ris vitæ. Alia eſt peccatorum confessio exterior, quæ
fit Sacerdoti, & talis confessio non requiritur ante Ba-
ptismum, quia pertinet ad Sacramentum pœnitentiæ*.
Ad valide autem recipiendum Baptiſmum in adul- 29
tis ratione utentibus, requiritur ſolummodo prima
diſpoſitio, ſcilicet conſenſus voluntarius, ſive ſit
actualis, ſive virtualis, ſive etiam habitualis, ideſt
voluntas, ſeu intentio habita & non retractata, un-
de ratione habitæ voluntatis, ſeu intentionis non re-
tractatæ recipiendi Baptiſmum, poſſunt etiam valide
baptizari amentes, dormientes, & ebrii. Habetur
expreſ-

(*) De horum librorum Auctore certo non conſtat. Vide Maurinorum in eos Præfat. *Tom.* 3. *Oper. S. Ambrosii* edit. Venet. col. 42. ſeqq.

expresse definitum *in cap. Majores* 3. *de Baptismo, ff. & *
30 *cap. Item quæritur*, *& cap. de Judæis* 5. *dist.* 45. Immo sufficit ad valide recipiendum Baptismum quilibet consensus voluntarius, licet cum involuntario mixtus sit, videlicet vi, aut metu quocumque extortus seu præstitus ob perversum finem v. g. propter flagitium patrandum, propter Principis favorem, vel lucrum temporale consequendum, *cit. c. Majores*, ubi Innocent. III. sic præcise definit: *Is qui terroribus atque suppliciis violenter attrahitur, & ne detrimentum incurrat, Baptismi suscipit Sacramentum, talis (sicut & is qui ficte ad Baptismum accedit) characterem suscipit Christianitatis impressum; & ipse tamquam conditionaliter volens, licet absolute non velit, cogendus est ad observantiam Fidei Christianæ*, in quo casu dicit Pontifex debet intelligi Decretum Conc. Toletani IV. *c.* 56. *in Canone de Judæis* 5. *dist.* 45. ubi sic dicitur; *Qui autem ad Christianitatem coacti sunt venire ... oportet, ut Fidem quam etiam vi, vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur; & Fides, quam susceperunt, vilis & contemptibilis habeatur.* Unde S. Th. *in* 4. *dist.* 6. *quæst.* 1. *art.* 2. *quæstiunc.* 3. *in corpore*, sic concludit: *Si autem sit coactio inducens sicut minis, vel flagellis, ita quod baptizatus potius eligat Baptismum suscipere quam talia pati; tunc suscipit Sacramentum, sed non rem Sacramenti*. ☞ Dandus est Baptismus moribundo sensibus destituto, quando unicus testis, etiam infidelis affirmat, eum petiisse Baptismum, eodem modo quo adest obligatio absolvendi publicum peccatorem in extremis degentem, qui signa doloris ostendere non potest, unico tantum teste testimonium ferente ea manifestasse; est enim par ratio in utroque casu, immo major in baptizando, nam in Baptismo actus suscipientis illum non sunt materia Sacramenti, sicut in Confessione. Unde æquius dubitari potest, an impendi possit absolutio pœnitenti nulla signa doloris ostendenti, quamtumvis testis affirmet illa tradidisse, quam dubitari queat, an baptizari possit, qui Baptismum de præsenti non petit, dum adsit testis affirmans illud petivisse. Quapropter omnes Doctores affirmantes posse pœnitentem absolvi, testificante alio signa doloris manifestasse, tenentur fateri posse adultum baptizari teste affirmante Baptismum ab illo postulatum fuisse. Ita Zambranus *de Baptismo cap.* 1. accedente Jo. Sancio *in select. disp.* 44. *n.* 39. & Reginaldo *in Praxi tom.* 1. *l.* 8. *cap.* 3. *num.* 8. Jo. Sancius *loc. cit. num.* 40. subjungit; quod si dubitetur, sitne mortuus adultus, vel non, adhuc baptizandus sit *ex cap. de quibus de Baptismo*, Et hinc oritur instructio baptizandi sub conditione ex quocumque capite oriuntur dubitatio, cum ratione dubii licite fiant quæ alias non fierent, ut notat Glossa *ibi* Immo etsi testis dubitet, petierit, necne, adultus Baptismum, sub conditione baptizandus est cum undequaque oriatur ambiguitas, apposita conditione sit vicenda. Præterea si post petitionem Baptismi, se jam nolle illud dicat adultus, dubitetur tamen, præsertim a Medicis, ex phrenesis læsione an renuat baptizari, sub conditione baptizandus est, ut docet Henriquez *lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 4. Item si dubitetur de veritate testis, an verum dicat, vel non de expostulato Baptismo, sub conditione erit baptizandus; aut si audientes non recordentur satis, an testis asseruerit expostulatum esse, vel non Baptismum, nec compareat testis, a quo sciscitentur, sub conditione erit ministrandum. Hæc Sancius, quem vide

Si parentes infantem surdum, cœcum, & mutum non baptizassent, non posset postea adultus baptizari; tum quia non esset capax consensus, qui in adultis requiritur; tum quia posset habere aliquem obicem respectu gratiæ Sacramentalis; Ochagavia *de Sacram. tract. unico de Bapt. qu.* 18. *num.* 5. Diana *part.* 9. *tr.* 6. *resol.* 2. Surdus autem, & mutus, qui videns alios baptizari, ut accidit in terris infidelium novi Orbis, teste Lopez *in Instruct. consc. part.* 1. *cap.* 12. surdus, inquam, & mutus talis, qui videns alios baptizari se immisceat cum illis, ad suscipiendum Baptismum, petens suo modo etiam ipse Baptismum, si deprehenderetur ex signis atque indiciis sufficienter instructus, signoque contritionis tundendo pectus vel aliter ostenderet, posset baptizari. Sed si facile posset adiri Episcopus ejus Judicium esset expectandum. Ita docet Lopez *loc. cit.* & Episcopus Moscoso *in summa tract.* 2. *cap.* 2. *num.* 7. ❧

Aliæ vero duæ dispositiones, scilicet Fides, & dolor de peccatis, non requiruntur ad recipiendum Baptismum valide, sed solum ad recipiendum fructuose, nempe cum effectu Gratiæ; Unde si quis adultus sine actu Fidei, & doloris de peccatis commissis Baptismum susciperet, valide eum susciperet, quia characterem reciperet, non tamen fructuose, quia non reciperet gratiam, & ceteros effectus ex illa pendentes; Habetur clare *in c. Sicut* 151. *de consecr. dist.* 4. §. 1. ex istis præcisis verbis S. Augustini: *Non interest cum de Sacramenti integritate, & sanctitate tractatur, quia credat, & quali Fide imbutus sit ille, qui accipit Sacramentum; Interest quidem plurimum ad salutis viam, sed ad Sacramenti quæstionem nihil interest. Item manifestum est fieri posse, ut Fide non integra integrum quoque maneat Sacramentum Baptismi*, & expresse habetur ex *cit. c. majores* 3. *de Baptismo*, ibi *Sicut & is, qui ficte ad Baptismum accedit, characterem suscipit Christianitatis impressum*. Recedente vero finctione, idest positio actu Fidei, & doloris, tum gratiam, & cæteros effectus reciperet absque reiteratione Baptismi ex vi præteriti Baptismi recepti sine Fide, & dolore de peccatis, quia Sacramentum irreiterabile non debet carere suo fructu recedente finctione recipientis, idest adveniente vera Fide, & vero dolore de peccatis commissis. Habetur expresse *in c. Tunc valere incipit* 42. *de consecr. dist.* 4. ex istis verbis S. Aug. *Tunc valere incipit ad salutem Baptismus, cum illa fictio veraci confessione recesserit, quæ corde in malitia, vel sacrilegio perseverante, peccatorum abolitionem non sinebat fieri*. Et idem de Hæreticis, qui baptizati in Hæresi recipiunt valide Baptismum, & recedente fictione, idest abjurata Hæresi, 34
per conversionem ad veram Fidem recipiunt statim gratiam, & virtutem Spiritus Sancti, habetur clare *in c. Quamvis de consecr. dist.* 4. ibi: *Quamvis unum Baptisma sit & Hæreticorum, eorum scilicet, qui in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizant, & Ecclesiæ Catholicæ, tamen qui foris Ecclesiam baptizantur non sumunt Baptismum ad salutem, sed ad perniciem, habentes nimirum formam Sacramenti, virtutem autem ejus abnegantes, & ideo eos Ecclesia non rebaptizat, quia in nomine Trinitatis baptizati sunt,*

& ipsa

& ipsa est perfecta forma Sacramenti. Ideo cum reversi
fuerint, accipiunt virtutem Spiritus Sancti, quam qui
foris Ecclesiam baptizantur nondum habent. Unde
S. Thom. *in 4. dist. 4. quæst. 3. art. 2. ad 2.* sic ait: *Ba-*
ptismus recedente fictione habet illum effectum quem prius
habuisset, si fictio non fuisset & ideo peccata præceden-
tia Baptismus remittit & quo ad culpam, & quo ad
pœnam, sed peccata sequentia remittuntur virtute contri-
tionis quæ fictionem amovet quantum ad culpam, sed
quantum ad pœnam non totaliter. Sic etiam Scotus
in 4. dist. 4. quæst. 5. & alii communiter juxta Trid.
☞ *sess. 6. c. 14. & sess. 7. Canone* 10. Cum quis animo
ficto accedit ad Baptismum, videns scilicet, & sciens
se accedere in peccato mortali, vel cum ignorantia
crassa vincibili suscipit Baptismum, qui dicitur fictus
proprie talis, & novum sacrilegii peccatum commit-
tit; fictio non remittitur per Baptismum, sed per
pœnitentiam in ordine ad claves, atque adeo neces-
sario est in confessione explicanda. Omnia autem
peccata ante Baptismum commissa, & omnia etiam
quæ in ipsa Baptismi susceptione perpetrantur, sive
sint sacrilegia contra Baptismum, sive non, delen-
tur recedente fictione per Baptismum, etiamsi ficte
baptizatus nullam prorsus attritionem habuisset in ipso
Baptismo, ac proinde non sunt, recedente fictione,
in confessione explicanda. Denique peccata post Ba-
ptismum commissa, recedente fictione, remittuntur
per pœnitentiam in ordine ad claves Ecclesiæ; ideo-
que quamdiu in confessione non aperiuntur, requi-
tur, contritio ad tollendam fictionem, & effectum
Baptismi consequendum; Cabrera *de Sacram. qu. 69.*
art. 10. disp. 2. §. 2. 3. 4. & 5. Sylvius *in 3. part. qu.*
69. art. 10. Jo de la Cruz *in Direct. consc. p. 2. de Bap.*
quæst. 4. dub. 4. concl. 2. Villalobos *in Summ. tom. 1.*
tr. 5. diffic. 20. & Nugnus *in 3. part. tom. 1. qu. 69.*
art. 10. dub. 2. ☜

35 Filii expositi quando, & quomodo debeant ba-
ptizari? Vide verb. *Expositi Filii.*

Supplementa Auctoris.

36 Baptismus conferri debet filiis mulierum Christia-
narum ex Turcarum contubernio genitis, quando eo-
rum vitæ periculum imminere videtur, admonitis ta-
men matribus, ut si convaluerint, ipsos in Christiana
37 Religione educare sedulo curent. Pro aliis autem ex-
tra tale periculum existentibus hortantur Ecclesiæ Mi-
nistri, ut invocato cum gemitibus lumine Spiritus S.
juxta illius ductum, & prudentiæ suæ dictamina, se
38 gerant. Et si eos ad Baptismum admitti posse credi-
derint, debent eorum matres serio monere de obliga-
tione eos educandi in Religione Christiana: Benedi-
ctus XIV. tom. 1. Const. 89. incip. *Inter omnigenas* §. 8
39 Infantes nati ex Patre, & Matre Græcis, ritu Græ-
co, nisi aliter parentes, accedente Ordinarii consen-
40 su, voluerint, baptizari debent. Nati vero ex Patre
Latino, & Matre Græca, latinis sunt cæremoniis ba-
41 ptizandi; Si autem Pater sit Græcus, & Mater Latina,
liberum erit eidem Patri, ut proles, vel ritu Græco
baptizetur, vel etiam ritu Latino, si uxor Latina præ-
valuerit, idest si in gratiam uxoris Latinæ, consense-
rit Græcus Pater, ut Latino ritu baptizetur; Idem
42 Constit. 57. incip. *Et si* §. 2. *num.* 8. 9. & 10. Bapti-
smus Græcorum filiis collatus in casu necessitatis ritu
latino, non imponit obligationem sequendi ritum la-
tinum. Idem Const. 87. incip. *Demandatam* §. 18.

Baptismus infidelium filiis sine consensu parentum 43
conferre, est contra justitiam, & contra Ecclesiæ con-
suetudinem. Idem tom. 2. Const. 28. incip. *Postremo*
mense §. 4. Limita si in extremo mortis discrimine re-
periantur; Idem *ibid.* §. 8. Item si a parentibus proje- 45
cti, & destituti inveniantur; Idem *ibid.* §. 9. Alteru- 46
tro tamen parente consentiente, quamvis patriæ po-
testatis jura matri non competant, baptizari possunt;
Idem *ibid.* §. 13. & 16. Item si Avus Nepotes ad Ba- 47
ptismum offerat, patre, & matre invitis; Idem
ibidem §. 17.

Baptismus conferri non debet infidelium filiis, quos 48
Christiana educatione fraudandos fore, & infidelita-
tem parentum sequuturos esse dignoscatur; Idem *ib.*
§. 23. Item Baptismus conferri non debet infidelium 49
filiis, qui a parentibus offeruntur, non ut originalis
culpa ex eorum anima deleatur, sed ut a malignis spi-
ritibus, vel morbo aliquo liberentur; Idem *ibid.* §. 19.
Quod intellige ubi infans in parentum infidelium po- 50
testatem rediturus in eorum infidelitate educandus
fore dignoscatur, sed si perversionis periculum ab-
sit, tunc habita potius ratione intentionis Ecclesiæ
ejusque Ministri, quam voluntatis parentum infide-
lium, ex sententia S. Augustini baptizandus est; Idem
ibidem §. 24.

Baptismus infantibus collatus sine consensu paren- 51
tum, quamvis illicitus, validus tamen censendus est
ex sententia S. Augustini, & decreto Congregationis
S. Officii *sub die* 3. *Martii* 1633., 30. *Martii* 1638.,
23. *Decemb.* 1698., & 8. *Martii* 1708. Idem *ibid.* §. 26.
& 27. Baptizans illicite, & absque consensu paren- 52
tum, infidelium filios puniendus est; Idem *ibid.* §. 31.

Baptismus adulto conferri non debet, nisi antea in- 53
structus fuerit in Mysteriis Fidei, quæ sunt necessaria
necessitate medii; Idem *ibid.* §. 41. Baptismus enim
sine baptizati adulti voluntate collatus, est invalidus; 54
ideoque in adultis voluntas est investiganda; Idem *ib.*
§. 43. & 44. Baptismum si quis neutra voluntate susce- 55
perit, idest neque volens, neque nolens, non erit va-
lide baptizatus, Idem *ib.* §. 47. & 48.

Si Baptismus violenter, atque animo palam contra- 56
rio suscipiatur, tunc adultus sic baptizatus est caute,
& serio examinandus, nec facile credendus, ubi re-
sponderit se baptizatum non libere, sed invite, etiamsi
cum juramento deponat, nisi hoc idem comprobent
adjuncta plurima, & circumstantiæ anteced., concomi-
tantes, & subseq., & eæ quidem momenti sint ineluctа-
bilis, & inconcussi. Quod si ex dictis clarissime con- 57
stet nullam prorsus habuisse voluntatem, aut intentio-
nem recipiendi Baptismum, tunc hortandus est, ut
rite id faciat, quod jam irrito fecit, & suscipiat absolu-
te, ac libere sacramentum, & si adhuc obstinate re-
pugnet, est remittendus. Si autem res in dubio sit, 58
nec intelligi possit, an defuerit intentio, an sufficiens
fuerit, necne, adultus tunc detinendus, baptizandus-
que sub conditione. Item quoties de Baptismi validi- 59
tate, sive in jure, sive in facto, dubitetur, adultus
sub conditione iterum baptizari debet; Idem *ibidem*
§. 49. 49. 50. & 52.

Baptismus valide in febris ardore, insania, somno, 60
vel furore, confertur iis, qui ante præmissa illum po-
stularunt; Idem *ibid.* §. 46. Baptismus ab adulto su- 61
sce-

ceptus animo suscipiendi lavacrum tamquam Ecclesiæ Christianæ proprium, erit validus; Idem *ib.* §. 45
62 Baptismi collatio, unius testimonio comprobatur,
63 si tamen eum probatæ fidei esse constet; Idem *ibid.* §. 31. Non creditur autem chartulæ anonymæ, cum qua infantes aliquando projecti reperiuntur; tunc
64 enim tales infantes baptizandi sunt sub conditione. Si autem schedula habeat certitudinem, ex quo ejus scriptor sit notus, ac fide dignus, tunc infantes habendi sunt ut baptizati, & nequidem baptizandi sunt sub conditione; Idem *ibid. cit.* §. 31. Vide verb. *Expositi Filii* ubi ad id datur Decr. Sac. Congr. Concilii 15. *Januarii* 1724. At puer inter Christianos natus, postea a Turcis captus, & inter eos educatus, si factus grandior ad Christianos redeat, sitque de suscepto Baptismo dubius, est sub conditione baptizandus. Nam licet ea ætate credatur captus, in qua debuerit esse baptizatus: tamen hoc non constat nisi ex testibus infidelibus, qui hoc dicere potuerunt, ut hic puer postea a Christianis captus non baptizaretur; neque hi testes sunt fide digni, etiamsi asseverent illum esse baptizatum. Ita in specie docet celebris Glossa in cap. *Cum itaque, de Consecr. dist.* 4. *verb. Qui testimonio*, ubi ait: *hoc casu tantum credendum esse Christiano, & non Pagano, vel Judæo testificanti*, quam sequitur Jo. Sancius *in Selectis disp.* 34. *num.* 8.
65 Baptizandus non est infans in utero matris, si nulla ejus pars aqua perfundi possit; & Baptismus sic colla-
66 tus non prodest; Idem *de Synodo Diœc. lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 1. Si infans in utero possit in aliqua sui parte immediate aliquo modo tangi, aut aliqua ejus pars ex utero prodierit, poterit in periculo mortis baptizari, rebaptizandus sub conditione, nisi pars prodiens fuerit caput, ut alia ex principalioribus; Idem *ibid. a num.* 2. *ad* 10. plura ad rem scite & erudite suo more adducens.
67 Alia ad rem, vide verb. *Infantes*.

Additiones ex aliena manu.

68 Plura de Baptismo *septem articulis* congessit Auctor, quæ vel non plane explicata, vel magis receptis opinionibus contraria videri fortassis possunt. Nos brevitati studentes, quoad prima Lectorem amandamus ad eos, qui uberes tractatus de Baptismo conscripsere; quoad cætera vero contenti fuimus pauca verba uncinulis conclusa suis in locis addidisse. Hic tantum adjicimus (quoad ea, quæ profert Auctor *art.* 5. *num.* 7. & 8.) monstrum genitum ex muliere & bruto, tum etiam ex viro & bruto femella, quod Auctor *ibi* possibile ponit, per nos *impossibile* prædicari. *Pueriliter* etiam assertum censemus factum illud *ibid. sub n.* 10. relatum, quod Auctor *authentice* testatum a pluribus Scriptoribus *ib. citat.* pronunciat. Restat, ut quod anno Domini 1747. a SS. P. N. Benedicto XIV. super Baptismi adminastratione decretum est, hic copiosius subnectamus.
69 Auctor sane in suis supplementis *ad art.* 5. *a n.* 43. *ad* 64. de Iudæorum, sive Infantium, sive Adultorum Baptismo iis contra parentum sive adultorum ipsorum voluntatem collato locutus est juxta eam, quam Benedictus XIV. anno supradicto die 27. Februarii decretalem Epistolam Archiepiscopo Tarsensi direxit super hac re incip. *Postremo mense*, in ejus Bullario *tom.* 2. *a pag.* 186. *ad* 237., in qua hæc continentur.
Cum Antonius quidam Vivianus domum Hebræ 70
ingressus tres ejus filias, quarum major 12. annos non excedebat, baptizasset, consultus Pontifex fuit a præfato Archiepiscopo, Romæ Vicesgerente, de hoc Viviani facinore, & de baptizatarum puellarum educatione; Bened. XIV. *epist.* Postremo mense *n.* 1.
Quoniam facta hujusmodi frequenter audiuntur: 71
ibid. n. 2. ideo illis prospecturus materiam dividit Pontifex in duas partes, in quarum prima discussurus sit, an invitis parentibus Hebræi infantes baptizari licite possint? Quando id liceat? Cum non liceat, sit ne ratus, an irritus Baptismus impertitus? Quid in praxi observandum? Et quomodo collatio Baptismi sit probanda? In altera vero de Adultorum Baptismate loquuntur; *ibid. num.* 3.
Quoad infantes Hebræorum, adductis DD. opi- 72
nionibus, negat, eos posse reluctantibus parentibus baptizari; *ibid. n.* 4. 5. & 6. At varios excipit casus.
1. Si ii sint in mortis extremo discrimine constituti. 73
2. Si a parentibus projecti destitutique inveniantur; 74
ibid. num. 8. 3. Si expositi, etiamsi repetantur postea 75
a genitoribus, qui eo casu patriam amittunt potestatem; *ibib. num.* 9. Hic obiter, & qui vere expositi di- 76
cantur; *ibid. num.* 12. & quam servitutem Hebræi ser- 77
viant; *ibid. n.* 11. & quare in ditione Ecclesiastica ha- 78
bitare permittantur; *ibid. num.* 12. & 13. Pontifex sapientissime suo more explicat.
Transit deinde ad Tutores, quorum deficientibus 79
parentibus, consensum ad Infantium Baptismum requiri; *ibid. num.* 14. si eorum Pater Christianus fiat, 80
Matris dissensum non officere; *ib. num.* 15. & viceversa nec dissensum Patris attendendum, si Mater Christiana consentiat, exponit, *ib. num.* 16. immo nec dissensum Matris, si mortuo jam Patre, avus paternus 81
nepotem baptizari permittat; *ibid. num.* 17.
Si Pater filios Christianos fieri velit, postmodum ve- 82
ro eum pœniteat, poterunt, si infantes, baptizari, si adulti, catechizari, ut eorum voluntas exploretur; *ibid. num.* 18.
Infidelium filii a parentibus ob superstitionem ali- 83
quam sacro lavacro mundari permissi, non ut Christiani fiant, non ideo haud regenerantur; *ib. num.* 19. 84
quidquid senserit Synodus anno 1148. sub Patriarcha 85
Luca habita, *ib. num.* 20. In praxi vero non licet eos baptizare, si in parentum infidelium potestate sint relinquendi, secluso tamen mortis imminentis articulo; *ibid. a n.* 21. *ad* 24.
Baptismus Hebræis infantibus impertitus licet illici- 86
te, ratus ille erit, non obstante singulari Durandi opinione; *ibid. num.* 26. & 27.
Hæbreorum infantes illicite baptizati, e manu paren- 87
tum sunt recuperandi, & a Christianis educandi; & si postea a Fide desciverint, pœnis coercendi; *ibid. num.* 28. & 89. Nec attendenda Calderini opinio, qui 88
existimavit, eos parentibus sub cautione restituendos; *ibid. num.* 29. & 30.
Qui illicite Hebræorum infantes baptizavit, quod 89
id fecerit quod Ecclesia vetat, Judicis arbitrio erit puniendus. Baptismati autem comprobando, unius suf- 90
ficit testimonium, si testi fides prudenter adhiberi possit, aut si idem testetur, qui baptizavit; *ib. n.* 31.
Hæc quoad infantes: quoad adultos vero, qui re- 91
gulariter tales sunt censendi septennio expleto; *ibid.*
num.

92 *num.*32. Iis petentibus Baptiſmus non eſt denegandus
93 ſi de eorum perfecto rationis uſu non dubitetur; alias
94 Sacramentum eſſet differendum, & petentes retinendi, & inſtruendi, *num.* 33. 34. *&* 35. & parentum
95 conſenſus non attenditur, *ib. num.*36. *&* 37. Iis non obſtantibus, quæ a Carolo Magno Imperatore, & a Siſebuto Hiſpaniæ Rege facta ſunt, quorum is Saxones idolatras, hic Hebræos vi ad Baptiſmum recipiendum
96 compulere: *ibid. num.*38. & 39. Nam ad hoc, qui Fidelis numquam fuit, vi numquam erit compellendus,
97 *ibid. num.* 40. Sed adultus tantum recipiendus, qui petat, & idoneus inveniatur, *ibid. num.*41.

98 Tandem inquirit Pontifex, quid dicendum de adultis, quibus non petentibus Baptiſmus impertitus ſit? Eos quidem retineri oportere ait, inquirere a quo, & quomodo fuerint baptizati, & inſtruere: *ib. n.*42.
99 Si vero diſſentiiſſe ex probationibus comperiantur,
100 non obſtante Gloſſa in *Can. solet*, *de Conſecr. diſt.* 4. invalidum declarandum erit juxta S. Thomam Baptiſma iis collatum, *ib. num.*43. Quare debent interrogari, quo animo non poſtulatum acceperint Sacra-
101 mentum; *ibid. num.*44. Si enim voluntate lavacrum Eccleſiæ proprium accipiendi, erit validum, *ibid.n.*45
102 Idem dicendum, ſi nulla præſenti voluntate id faciendi, ſed antecedenti tantum, non retractata, *ibid.*
103 *num.* 46. Si vero vultu compoſito, ac mente alieniſſima acceſſerint, ac ideo neutra voluntate, invalidum
104 erit, *ibid. n.* 57. *&* 58. Tandem ſi adultus ad Baptiſmum vi adigatur, & licet vi adactus, tamen accedat,
105 valide baptizatur; ſi ipſi reluctanti Baptiſmus adminiſtretur, erit invalidus, *ib. n.*49.

106 Ut autem probetur voluntas adulti quæ fuerit, cum Baptiſmum ſuſcepit, is primo eſt audiendus, non tamen credendus, niſi ejus dicta comprobent circumſtantiæ, *ibid. num.*50. Ex quibus ſi evincatur nullam ei
107 fuiſſe voluntatem, hortandus eſt, ut rite ſuſcipiat Sacramentum; ſi nolit, remittendus. In dubio vero
108 erit baptizandus ſub conditione juxta S. Thomam,
109 *ib. num.* 51. Et taliter baptizatus tenebitur Chriſtianam Fidem obſervare. *ibid. num.*52.

110 Hic Pontifex, antequam Epiſtolæ finem imponat, alia dubia circa hanc materiam ſolvere opportunum exiſtimat, *ib. num.*53.

111 Cum a vico ſit evocandus Hebræus, Chriſtianiſque tradendus, qui nuncio haud dubio delatus eſt deſiderare Baptiſma, quandonam hæc denunciatio mi-
112 nime dubia erit habenda? *ibid. num.* 54. Reſp. Licet unus teſtis regulariter non ſufficiat, hoc tamen varias habet limitationes, recipieturque in caſu noſtro teſtis
113 ſive vir, ſive mulier, claris ſuffultus indiciis, & con-
114 jecturis, *ibid. num.* 55. Dummodo ſit notæ probitatis & fidei. Oportet deinde teſtem vel teſtes examinare, & ſi duo in omnibus concordent, Hebræus
115 erit ad Catechumenorum domum evocandus; ſin minus, Judex Hæbrei voluntatem explorabit, ut vel ad vicum remittat, vel ad Catechumenos amandet; *ib. num.*56. Hoc decretum eſt a Congregatione S. Officii anno 1727. Bened XIII. approbante *ib. n.*57.

116 Altera quæſtio pertinet ad Sponſas, & Conjuges
117 ab eorum viris Fidei oblatis Chriſtianæ. Notandum autem primo, ſtatim ac vir S. Lavacro inunctus ad ſecundas nuptias tranſit, primum ſolvi matrimonium cum Hebræa non baptizata, licet de hac ab aliquibus dubitetur, an ideo libera evadat *ibid. n.*58. 2. Notan-

dum autem primo, ſtatim ac vir S. Lavacro inunctus 117
ad ſecundas nuptias tranſit, primum ſolvi matrimonium cum Hebræa non baptizata, licet de hac ab aliquibus dubitetur, an ideo libera evadat, *ibid. n.* 58.
2. Notandum, apud Hebræos Sponſum in Sponſam auctoritatem majorem habere quam apud Chriſtianos *ibid. n.*59. Ideo Hæbreorum nulla querela eſt, ſi Spon- 119
ſus aut vir, Sponſam vel mulierem ad fidem offerat, 120
& hæc oblatio non erit ab Eccleſia rejicienda; *ib. n.*58 *&* 59. Conqueruntur autem Hebræi, aliquando ficti- 121
tia eſſe Sponſalia, ut poſſit quis virginem apud nos ducere, quam apud eos numquam fortaſſe duxiſſet, 122
*ibid. num.*60. & per hoc duram exiſtimant virginis e vico extractionem, & in domo Catechumenorum per quadraginta dies detentionem. *ib.*

Hic Pontifex ſuam Eccleſiaſticam eruditionem 123
oſtendit, de Hebræorum Sponſalibus tam ex eorum Scriptoribus, quam ex Rabbinorum dictis diſſerens; decernitque, ſi de contractis Sponſalibus ea argumenta adſint, quæ apud Chriſtifideles ſufficiant, virginem eſſe evocandam, & explorandam. Si vero pro- 124
bationes etiam apud Hæbreos contracta Sponſalia evincant, tunc ſtatim domui Catechumenorum Præpoſitis eſſe tradendam. Uide ib. *a num.*61. *ad* 70.

Suppoſitis tandem Hebræorum fraudibus, qui He- 125
bræum Chriſtianam fidem amplecti cupientem alio mittunt, deſponſatam virginem alteri matrimonio conjungunt, ſponſalium probationes occultant, vi- 126
gilantem Eccleſiaſticum Judicem eſſe oportere, ac pœnis etiam Hebræos in officio ab eo continendos, ſedulo inculcant, *ib. n.*71.

Hæc ſunt, quæ ab hac Decretali Epiſtola extraxiſſe opus fuerat, ut de Baptiſmo tractationi coronis imponeretur.

Articulus VI.

Baptiſmus quo ad tempus, locum, & cæremonias.

Baptiſmus eſt ab omnibus ſuſcipiendus quam pri- 1
mum; *Clemens I. Epiſtola* 4. (* Apocrypha epiſtola) ibi: *omnibus ergo feſtinandum eſt sine mora renaſci Deo*. Unde licet olim Baptiſmus differendus eſſet 2
pro puero nato uſque ad Paſcha, vel Pentecoſtem, ſi nullum adeſſet periculum, ex Concil. Colon. 3. *tit. Cenſuræ cap.* 14. Concil. Antiſiodor. *c.* 18. *cap. Venerabilis*, *&* *cap. Duo tempora*, *de conſecratione diſt.* 4.*Nimirum olim, præter mortis periculum neque infantibus, neque adultis Baptiſma conferebatur, niſi Sabbato Sancto, & Sabbato Pentecoſtis pervigilio. Ita ſtatutum habes in Capitulari Grægorii II. a.731. *cap.* 5., in Wormatienſi Concilio a 868. can. 1. in Reginonis libello *de Eccleſiaſticis disciplinis c.*269. & in Concilio Rotomagenſi a 1072. *can.* 24. Apud orientales tamen in die quoque Epiphaniæ Baptiſma ſolemni ritu adminiſtrabatur; quod ſaltem pro occidente improbatum cum a Siricio Papa in epiſt. ad Himerium *cap.* 2., tum a S. Leone M. in epiſtola ad Epiſcopos Siciliæ. Alicubi etiam in Natali Domini, immo & in S. Joannis Baptiſtæ Nativitate Baptiſmus conferebatur. Vide Chardonium in hiſtoria Sacramentorum, Rupprecht ad *Tit. IX, lib. V. Decretal. n.* 16., *&* Cl. Trombellium de Baptiſmo * Tamen 3
nunc

nunc dari potest Baptismus parvulis statim, ac nati
sunt; Conc. Trid. *sess. 5. in decreto de peccato Origi-*
4 *nali c.* 4. Et in Concil. Mediolanen. I. *part. 2. tit. de
Baptismo*, statuitur sub poena excommunicationis,
quod Baptismus conferatur ante nonum diem post
5 nativitatem pueri; Layman vero *lib. 5. tract. 2. c. 6.
n. 9.* dicit quod, si solemnis Baptismus cum gravi
causa differri debeat verb. grat. apud Principes,
quia expectari debet Patrinus, possit differri usque
6 ad sesquimensem. Adulti autem mortaliter peccant,
si absque justa causa diu differant suscipere Baptismum, & ideo *in cap. Quando quis, de consecr. dist.* 4. graviter reprehenduntur, qui differunt susceptionem ejusdem usque ad exitum vitæ, ubi Divus Augustinus ad Bonifacium ait: *Mihi credite, non terrens vos dico, quod dicturus sum. Multos novi, qui hoc passi sunt, qui spe Baptismatis multa peccabant, circa diem autem mortis discesserunt vacui, Deus enim propter hoc Baptisma tribuit, ut solvat peccata, non ut addat.* (*) Olim tamen plures Baptismi susceptionem ad provectam usque ætatem differebant; immo non solum Tertullianus, sed etiam S. Gregorius Nazianzenus in eam propendere sententiam visus est, quæ satius esse regenerandos ad Sacramentum Baptismi adultos accedere statuebat. Huic tamen opinioni Ecclesiæ traditio adversatur, Confer. Benedictum XIV. *de Syn. diœc. lib. XII. cap. 6. n.* 7. Immo contra dicentes Baptismum esse differendum usque ad mortem, vel usque ad ætatem Christi, sic invehitur Trident. *sess. 7. can. 12. de Baptismo*; *Si quis dixerit neminem esse baptizandum nisi ea ætate, qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo, anathema sit.*

7 Baptismus extra casum necessitatis sub poena peccati mortalis est omnibus ministrandus in Ecclesia, ubi sunt Fontes, (*) Chardonii dissertationem *de Baptisteriis* latine redditam, atque adnotationibus a se illustratam edidit Franc. Ant: Zaccaria T. II. *disciplinæ populi Dei Fleurianæ* nuper Venetiis recusæ p. 172. seqq. Extat ibidem p. 181. Stephani Alexandri Wurdtvvein commentatio historico-liturgica *de Baptisterio Moguntino* digna, quæ hanc in rem legatur) exceptis Filiis Regum, & Principum, qui extra Ecclesiam, & in domibus possunt baptizari, textu expresso *in Clementina unica de Baptismo*; ibi: *Præsenti prohibemus edicto, ne quis de cætero in aulis, vel cameris, aut aliis privatis Domibus, sed dumtaxat in Ecclesiis, in quibus sunt ad hoc Fontes specialiter deputati, aliquos, (nisi Regum, vel Principum, quibus valeat in hoc casu deferri, liberi extiterint, aut talis necessitas emerserit, propter quam nequeat ad Ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi) audeat baptizare. Qui autem secus præsumpserit, aut suam in hoc præsentiam exhibuerit, taliter per Episcopum suum castigetur, quod alii attentare similia non præsumant.* Sic etiam habet rituale Romanum jussu Pauli V. editum: *In privatis locis nemo baptizari debet, nisi forte sint Regum, aut magnorum Principum Filii, id ipsis deposcentibus dummodo id fiat in eorum Capel. seu Orator., & in aqua Baptismali de more bened-*
8 *& aliter facientib. a Conc. Med. 1. part. 2. tit. de Bapt.* est
imposita Excommunic., adeoq; transgressores peccant mortaliter; cum gravis poena non imponatur nisi pro gravi culpa, & Excommunicatio sit major poena, quam habeat Ecclesia; *cap. Corripiantur* 17. *caus. 24. quæst. 3.* ibi *Qua pœna in Ecclesia nulla major est.*

Nomine Principum, quamvis per Glossam dict. 9
Clementinæ, & Vitalin. *ibi num.* 43. Ugolin. & varios alios Auctores intelligantur solummodo Principes Supremi, neminem in sua ditione Superiorem cognoscentes, & non ii, qui Principum titulo, & dignitate gaudent, sed tamen sunt subditi Regis.
aut alterius supremi Principis; Tamen Riccius *dec.* 427 10
Quintanadven. *Singular. tom. 1. n. sig.* 21. apud Gobat *tract. 2. de Baptis. n.* 492. intelligunt etiam Magnates Hispaniæ, & aliorum Regnorum, Comites, Barones, Legatos Regum, & universim omnes obtinentes Jurisdictionem temporalem: Jord. *tom. 1. elucubr.
lib. 3. tit. 1. n.* 15. Idcirco subjungit Gobat *loc. cit.* 11
in Diœcesi Constantiensi permittitur petentibus Nobilibus præsertim Sueviæ, Hegoiæ & Brisgoiæ, quorum plerique vel habent Jurisdictionem, vel progeniti sunt ex majoribus vera Jurisdictione præditis, ut eorum filii baptizentur extra Ecclesiam, sed non nisi in Sacello, vel Oratorio ut loquuntur Constitutiones *part. tit. 6. num.* 4. extra casum necessitatis.
Et per Filios, seu liberos Principum intelliguntur 12
etiam Nepotes, & Pronepotes; *leg. Liberorum, ff. de verb. Significatione*, ibi: *Liberorum appellatione Nepotes, & pronepotes, cæterique qui ex his descendunt, continentur.* Dummodo descendant ex Filiis Masculis Glossa *in cit. Clement. verb. Liberi*: *Et quod dixi comprehendi Nepotes, intellige de descendentibus ex Filiis masculis.*

Baptismi Cæremoniæ illæ sunt adhibendæ, quibus 13
utitur Ecclesia Romana; Concil. Bracharense I. *c.* 23.
Concil. Mogunt. IV. *cap.* 14. Baptismi Cæremoniæ, 14
quibus nunc utitur Ecclesia, fuerunt ex tempore Apostolorum; Concil. Moguntin. IV. *cap.* 83. Un-
de Baptismi Cæremoniæ, & aliorum Sacramentorum 15
ritus mutari, aut omitti non possunt, nec a privatis personis, nec ab Episcopis; Concil. Trident. *sess. 7. de Sacrament. canone* 13. ibi: *Si quis dixerit receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a Ministris pro libito ommitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pa-
storem mutari posse, anathema sit* (*) Veteres Ba- 16
ptismi cæremonias illustrant cum primis Vicecomes *de Bapt.* Chardonius, & Trombellius *loc. cit.*; brevi autem dissertatione exposuit eruditus Cabass. apud Zachariam recusa *Tit. 11. cit. disciplina populi Dei* p. 169. Cæteros inter veterum Christianor. ritus eminet Sanctissimæ Eucharistiæ infantibus statim post Baptismum administratio: quod post Martenium, aliosque animadvertit Bened. XIV. *de Syn. Diœc. l. 7. c. 12. n.* 1. (*) Cæremoniæ omissæ in Baptis. privato, in Eccl. postea suppleri debent, ut colligitur *ex c. Hanc regulam caus. 1. qu. 1.* & *ex c. Pastoralis* 1. & *c. Presbyter 3. de Sacram. non iterandis*, & expresse statuitur in Concil. Mediolan. I. *part. 2. tit. de Baptismo*, ibi: *Quod si Domi baptizatus postea vixerit, omnino intra nonum diem, vel cum primum post valetudinem licuerit, eum in Ecclesia sistant, ubi si rectam Baptismi formam servatam esse constiterit, ei tantum ritus, ac Cæremoniæ Baptismi adhibeantur.* Et in Concil. Mogunt. IV. *cap.* 15. ibi: *Cum autem circa Sacrum Baptisma non raro evenire soleat, ut mysticæ illæ unctiones &c. omittantur.*

Nos

Nos Parochis nostris hanc curam serio injungimus, eisque districte præcipiendo mandamus, ut de pueris sic Baptizatis diligenter inquirentes, si compererint alioquin debitam verborum formam observatam, Baptismum quidem sic traditum approbent, eos vero, qui dum baptizarentur, unctiones non receperunt, serio exhortentur, & sedulo inducere tentent, ut consuetas unctiones cum Oleo sancto in pectore, & scapulis, & in vertice cum Chrismate (adjunctis solitis precationibus, quæ in Agendis habentur) aliosque ritus omissos in seipsis per Catholicum Sacerdotem juxta vetustissimum
17 *Ecclesiæ morem, caute, & pie suppleri curent*. Et hoc habetur etiam ex Rituali Romano. Cæremonias omnes, aut etiam unam principaliorem v. gr. Unctionem Chrismatis omittere, & negligere extra casum necessitatis, est peccatum mortale, quia antiquissimum præceptum, & toties repetitum de iis observandis, est de re valde gravi; Nugnus *in 3. part. q.67. art. 5.* Gobat *tract.2. de Baptismo num.469.* La Croix, & alii passim.

18 Baptismus conferendus est a propriis respective Parochis in propria Parochia, non obstante contraria consuetudine: Sacra Congreg. Concilii *6. Febr.*1734. Rota *in Romana juris baptizandi* 14. *Jun.* 1533. *cor. Samminiato* apud Ursayam *tom. 9. p. 1. discept.32. sub num.* 157. 158. Vide *ibi*, ubi multa ad rem, & supra in *Supplementis ad art. 4. n. 46.*

Supplementa Auctoris.

19 Baptismi conferendi ritus & cæremoniæ in Rituali præscriptæ, sine gravi causa non omittantur, vel cito suppleantur; Benedictus XIV. tom.1. Const. 89. incip. *Inter omnigenas §.19.*

20 Baptismus extra casum necessitatis conferri non debet aqua communi, vel ea, quæ pro illustratione benedicitur; Idem *ib. §.20.*

21 In Baptismo conferendo omitti non debent sacramentalia, & signanter saliva, sal, & insufflatio;
22 Idem Constit. 107. incip. *Omnium §. 3.* Clemens tamen XII. concessit Missionariis Regnorum Maduren. Mayssuren. & Carnaten. ut in casu necessitatis, & salva Fide, salivam omittant, & insufflationibus occulte
23 utantur ad decennium; Idem *ibid. §.14.* Quæ dispensatio prorogatur a Sanctissimo ad aliud decennium, absque tamen spe ulterioris prorogationis, & cum conditionibus, & præceptis opportunis, nempe ut Episcopi, & Missionarii omni studio & labore curent intra præfinitum decenni tempus ex illarum gentium animis, errorum tenebræ, malesanæque opiniones, quibus obcœcantur & miserrime detinentur, penitus discussæ, ac radicitus evulsæ eliminentur; Idem *ibid. §.31. & 32.*

24 Baptizatis imponenda non sunt nomina idolorum, aut falsæ Religionis pœnitentium, sed Sanctorum in Martyrologio Romano descriptorum; Idem *ibidem §. 14.*

25 Baptismus infantibus protrahi non debet ultra præ-
26 fixum tempus ab Ecclesia; Idem *ib. §.3.* Et a Baptismo excludi debent, qui de sacramentalibus cæremoniis ab Ecclesia præscriptis perperam sentiunt; Idem *ibid. §.32.*

27 * Natis infantibus Baptismus conferri quam primum debet, peccantque graviter, qui diu illum differunt, tempus autem indefinitum est, latoque edicto mandatum fuit Romæ anno 1723. ut infra triduum infans lavetur; Bened.XIV. *Instit. Eccles. 98. §.3.*

Non licet absque necessitate Baptismum conferre in 28
privatis domibus; *ibid. §.9.*

ARTICULUS VII.

Baptismus, quo ad ejus effectus, & Patrinos.

Effectus principales Baptismi sunt tres. Primus est 1
Gratia Sanctificans, cum qua ex Triden. *sess.6. cap.7.* simul infunduntur habitus supernaturales Fidei, Spei, & Charitatis, per quam Gratiam deletur peccatum originale una cum omnibus personalibus ante Baptismum commissis. Habetur expresse definitum in Concilio Florentino in decreto Unionis præcisis his verbis: *Hujus Sacramenti effectus est remissio culpæ originalis, & actualis*; & in Concil. Trident. *sess. 14. cap.2.* ibi: *Per Baptismum Christum induentes, nova prorsus efficimur Creatura, plenam, & integram peccatorum omnium remissionem consequentes*, & jam de peccato originali sic definierat ipsum Trident. *sess. 5. in decreto de peccato originali*, ibi: *Si quis per Jesu Christi Domini nostri Gratiam, quæ in Baptismate confertur, reatum peccati originalis remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram, & propriam rationem peccati habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit*. Et quod sit effectus Baptismi delere peccatum originale, & omnia alia personalia ante ipsum commissa, habetur clare etiam *in cap. Non potest, cap. A parvulo, & cap. Regenerante de consecr. dist.4.* & patet ex Scriptura *Ad Titum 3. Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*; Ad Rom. 8. *Nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu*: scilicet per Baptismum; Actor. 2. *Baptizetur unusquisque in remissionem peccatorum*. Secundus effectus 2
est remissio omnis pœnæ propriæ dictæ pro peccatis debitæ; Habetur *in cap. Per Baptismum*; *cap. Sine pœnitentia*; *cap. Per aquam*; *cap. Ut ostenderet, & cap. Regenerante, de consecr. dist.4.* & expresse definitum in Conc. Florentino *loc. cit.* his verbis; *Hujus Sacramenti* (Baptismi) *effectus est remissio omnis culpæ originalis, & actualis, omnis quoque pœnæ, quæ pro ipsa culpa debetur. Propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis injungenda est satisfactio, sed morientes, antequam culpam aliquam admittant, statim ad Regnum Cælor., & Dei visionem perveniunt*, & in Trid. *sess.5. in Decreto de peccato originali canone 5.* ubi de baptizatis sic ait: *Innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, itaut nihil prorsus eos ab ingressu Cæli remoretur*. Sine autem ullo dubio eos aliquid remoraretur, si adhuc esset purganda pœna pro peccatis debita; Item *sess. 6. cap.14.* ubi dicit quod in Sacramento Pœnitentiæ non remittatur tota pœna, sicuti remittitur in Baptismo, ibi; *Non tota semper, ut in Baptismo fit, dimittitur illis*; adeoque Tridentinum sentit in Baptismo totam pœnam pro certo remitti. Tertius effectus Baptismi est impressio Characteris, 3
ut habetur *in cap. Majores 3. de Baptismo*, Concil. Florent. *in Litt. Unionis*, & Trid. *sess.6. can.9.* ibi: *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale, & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.*

Nota

Nota ex Editione Romana an.1767.

☞ Non abs re erit hic emphatica S. Jo. Chrysost. verba referre de Baptismi effectibus, *ex Hom. ad Neophytos* apud S. August. lib.1. contra Julian. cap.6. n.21. Tom.10. Operum col.335. *Benedictus*, inquit, *Deus, qui fecit mirabilia, solus, qui fecit universa, & convertit universa. Ecce libertatis serenitate perfruuntur qui tenebantur paulo ante captivi, & cives Ecclesiæ sunt qui fuerunt in peregrinationis errore, & justitiæ in sorte versantur qui fuerunt in confusione peccati. Non enim tantum sunt liberi, sed & Sancti; non tantum Sancti, sed & justi: Non solum filii, sed & hæredes: non solum hæredes, sed & fratres Christi: nec tantum Fratres Christi, sed & cohæredes, non solum cohæredes sed & membra; non tantum membra, sed & templum: non tantum templum, sed & organa spiritus. Vides quot sunt baptismatis largitates.* ☜

4 Patrinus saltem unus requiritur sub peccato morli in Baptismo solemni; sic tenet communis Ecclesiæ praxis, secundum quam nullus admittitur in Baptismum solemnem sine Patrino; & eruitur ex omnibus Ritualibus Ecclesiasticis, qui dirigunt omnia interrogata ad Patrinos, qui propterea in Jure appellantur Fidejussores baptizatorum, & sponsores pro eisdem, ut expresse habetur *ex cap. Vos ante* 105. *de consecrat. dist.*4. his verbis: *Vos ante omnia tam mulieres, quam viros, qui filios in Baptismo suscepistis, moneo, ut vos cognoscatis Fidejussores apud Deum extitis-*
5 *se pro illis, quos visi estis de sacro Fonte suscipere.* Et hoc esse de Jure Ecclesiastico saltem non scripto constat ex ipsa antiquissima Ecclesiæ consuetudine, ut testantur S. Dionysius Areopagita *Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap.2. part.2. & cap.7.* Tertullian. 1. *de Baptism. cap.*18. & S. Augustin. *lib.* 1. *de Peccatorum meritis cap.*34. & hanc obligationem adhibendi Patrinum supponit clarissime Concil. Trident. *sess.*24. *de reform.*
6 *Matrimonii cap.*2. Unde Parochus baptizans solemniter sine Patrino peccaret mortaliter, ut expresse dicit Tannerus *tract. de Baptismo, quæst.*2. *num.*23. Gobat *tract.* 2. *de Baptismo n.* 522. & alii; adhibitio enim Patrini est una ex præcipuis cæremoniis, & celeberrimis in Jure, ut patet *in cap. Pervenit* 1. *in cap. Si quis* 2. *in cap. Nosse* 3. *in cap. Dictum est.* 4. *in cap. De eo* 5. *caus.* 30. *qu.* 3. & in Conc. Trident. *sess. cit.*24.
7 *cap.*2. Non peccatur autem, si sine Patrino administretur Baptismus privatim, quia pro Baptismo privato susceptores Ecclesia non instituit; ut declaravit Sac. Congr. Conc. teste Nicolio *part.* 1. *lib.*1. *tit.*10. *de Nuptiis num.*37.
8 Patrinus Baptismi unus, vel una esse debet; *cap. In Cathechismo* 100. *& cap. Non plures* 101. *de consecrat. dist.*4. *cap. Quamvis* 3. *de cognatione Spirituali*
9 *in* 6. Vel ad summum possunt esse duo, unus masculus, & alia fœmina, ut expresse statuit Trident. *sess.*24. *de reform. Matrimonii cap.*2. ibi: *Sancta Synodus ..... statuit, ut unus tantum sive vir, sive mulier juxta sacrorum Can. instituta, vel ad summum unus, & una Baptizatum de Baptismo suscipiant..... Si Parochi culpa, vel negligentia secus factum fuerit, arbitrio Ordina-*
10 *rii puniantur.* Nec Episcopus potest dispensare, ut duo viri, vel duæ fæminæ simul suscipiant, cum super Conciliari constitutione dispensandi potestatem non habeat. Ita decisum referunt a Sacra Congreg. Zerol. *in praxi Episcopor. par.*1. *verb. Baptismus* §.4. Armendariz *in addit. ad recopil. Legum Navarræ lib.*4. *tit.*15. *lib.*1. *de Matrimon. in declarat. num.*75.
& alii. Unde qui plures Patrinos, vel Matrinas adhi- 11
beret, peccaret mortaliter, quia præceptum Ecclesiæ in re magni momenti violaret, ex cujus transgressione multiplicantur cognationes sufficientes ad dirimendum Matrimonium; sic decisum fuisse a Sacra Congreg. refert Armendariz *loc. cit. num.*84. & cum pluribus tenet Barbosa *de offic., & potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 30. *num.*44. *de offic. & potest. Parochi part.*2.
*cap.*18. *num.*26. Si tamen plures designati suscipiant 12
Baptizatum de Fonte, omnes contrahunt cognationem spiritualem cum ipso Baptizato, & cum ejus Parentibus; sic Barb. *l.c.* cum plurib. aliis, & Bonac. *de Matrim. qu.*3. *pu.*5. §.2. *n.*24. *vers. quando vero non omnes & n.*25. qui testatur esse de communi, & sic decisum fuisse a Sac. Congr. refert Armendariz *loc. cit. n.*82. *& colligitur ex Trid. loc. cit.* ubi licet prohibeat, non tamen irritat plurium admissionem ad munus Patrini; circa hoc enim nihil innovavit, sed reliquit in suo robore canones antiquos, ibi: *Juxta sacrorum Canonum instituta.* Sed per antiquos Canones, licet prohiberetur pluralitas suscipientium in Baptismo, non tamen irritabatur ipsa susceptio, nec effectus consequens ex ipsa susceptione, scilicet cognatio Spiritualis, ut expresse habetur *in cap. Quamvis* 3. *de cognatione Spirituali in* 6. his verbis: *Quamvis non plures, quam unus vir, vel una mulier accedere debeant ad suscipiendum de Baptismo infantem juxta sacrorum Canonum instituta, si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inde contrahitur Matrimonia contrahenda impediens, & etiam post contracta dissolvens*; adeoque aperte sequitur, quod etiam post Tridentinum illa cognatio a pluribus contrahatur, si a pluribus puer, vel etiam adultus suscipiatur de Baptismo, cum Tridentinum loquatur *juxta sacrorum Canonum instituta*, nec ullam ponat clausulam irritantem. * Varia fuit sacrorum Canonum disciplina circa Patrinorum numerum. Confer Tom.2. *disciplinæ* Fleuryanæ *populi Dei.* Chardonii dissertationem *de susceptoribus qui prioribus sæculis dabantur baptizandis* cum notis Zacariæ p.209., & 215. *

Patrinos designare spectat ad Parentes, non autem ad 13
Parochum, unde si alii a Parocho, & alii a Parentibus sint designati, contrahunt cognationem solum designati a Parentibus; colligitur aperte ex Conc. Trident *loc. cit.* his verbis: *Parochus antequam ad Baptismum conficiendum accedat, diligenter ab his, ad quos spectabit, sciscitetur quem, vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro Fonte suscipiant, & eum, vel eos tantum ad illum suscipiendum admittat, & in libro eorum nomina describat*; ubi clare demonstrat primo electionem Patrinorum non ad Parochum pertinere, dum ipse debet inquirere, quinam sint electi; Secundo alios omnes ab electis a Parentibus excluden-
dos. Si vero Parentes, aut habentes curam infan- 14
tis, nullum Patrinum designaverint, veri Patrini erunt, quos Parochus nominaverit, cum ad ipsum spectet providere, ut omnia circa Patrinos rite peragantur, ut patet ex verbis Tridentini *sess.* 24. *de reform. Matrimonii c.* 2. & cum communi tenet San-
chez *lib.* 7. *de Matrimon. disp.* 57. *num.* 19. Si autem 15
nul-

nullus specialiter esset designatus Patrinus ex negligentia, aut oblivione Parentum, seu Parochi, & multi simul tenendo tangerent baptizatum, aut de fonte æque susciperent, omnes contraherent cognationem spiritualem, quia attente Jure *in cit. cap. Quamvis 3. de cognatione Spirituali in 6.* omnes contrahebant cognationem tangendo simul, ibi *Si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inde contrahitur* cui Juris dispositioni standum est, quando aliud non decernitur Jure novo Concilii Tridentini ex textu *in l. Præcipimus Cod. de appellat.* Ita Barbosa *de offic. & potest. Episcop. allegat.* 30. *num.* 47. Navarr. *in Manuali c.* 22. *num.* 20. Jacob. de Graffis *in dec. aureis part.* 1. *l.* 2. *c.* 85. *n.* 4. Coninch. *tom.* 2. *quæst.* 32. *num.* 37. Henriquez, Vivald. Ledesma, & sic decisum fuisse a Sacra Congreg. referunt Rebell. *de obligat. Justitiæ part.* 2. *l.* 3. *quæst.* 6. *num.* 5. *& in appendice ad lib.* 4. *num.* 95. Reginald. *lib.* 31. *num.* 152. *vers. secundum*, Bonacina *de Matrimonio qu.* 5. *punct.* 2. *§.* 2. *n.* 14. Gallemart. *ad sess.* 24. *c.* 2. Trident. *de refor. Matr.* & similiter dicit Pignatell. *t.* 7. *consul.* 93. *n.* 6. *&* 7. Sacr.
16 Congregationem declarasse, si incertum sit, quis ex pluribus, qui tetigerunt, fuerit designatus, aut quis primus tetigerit, omnes contraxisse; Sic refert & tenet etiam Fagnan. *in cap. ex litteris* 8. *de cognatione Spirituali num.* 5.

17 Levans de Fonte infantem tamquam Procurator nomine alterius, non contrahit cognationem, sed ipsam contrahit mittens, seu mandans, quia secundum Jura potest quis medio Procuratore, quod per se ipsum; *Reg.* 77. *de Regul. Juris in* 6. *Qui facit per alium, perinde est ac si faciat per se ipsum*, & actio tangendi potest alteri committi, & ita Principes & Magnates semper solent per Procuratorem levare infantes, qui tamen judicio omnium sunt, & appellantur veri Patrini; Procurator autem, cum non sit designatus, nec habeat intentionem levandi suo nomine, non est vere Patrinus; Sic declaravit Sac. Congr. Concilii *in Veronen.* 29. *Martii* 1582. *&* 15. *Martii* 1631. & *in Tridentina* 16. *Martii* 1630. sic referunt, & tenent Nicol. *part.* 1. *lib.* 1. *tit.* 10. *de nuptiis num.* 37. Gallemart. *ad sess.* 24. *c.* 2. Trident. *de*
18 *reformat. Matrim.* & alii passim. Ex duobus Patrinis designatis, quorum unus tangit infantem in Baptismo, & alter assistit, sed non tangit, contrahit cognationem solum is, qui tangit; Sic declaravit Sacra Cong. Conc. *in una Cremonensi*, teste Fagnano *in cap. Veniens* 6. *de cognat Spirituali num.* 8. & Sac. Cong. Episcop. *in una S. Marci* 13. *Februarii* 1593. declaravit non contrahi cognationem ab eo, qui defert infantem ad Baptismum, nisi etiam illum teneat, vel suscipiat, cum baptizatur: & contrariam consuetudinem esse abusum, ut etiam declaravit Sacra Congregat. Concilii, ut refert Nicol. *loco cit.* Nam ut Patrinus contrahat cognationem, requiritur contactus physicus, dum tenet infantem; Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 59. *n.* 6. Villalob. *in summa tom.* 1. *tr.* 14.
19 *difficult.* 9. *num.* 18. Licet ad munus Patrini non possint admitti duo ejusdem sexus, possunt tamen admitti, si unus teneat proprio nomine, & alter ut Procurator alterius Personæ diversi sexus. Sic declaravit Sacra Congregatio Concilii *in una Veronensi* 29. *Mar-*
20 *tii* 1582. Quamvis suscipientes puerum in Baptismo privatim administrato non contrahant cognationem, ut declaravit Sacr. Cong. Concilii, privatim tamen baptizans cognationem contrahit, etiamsi sit Laicus, etiamsi baptizet in necessitate, unde baptizans filium concubinæ morientem, non potest postea cum ea contrahere Matrimonium absque dispensatione; *c. Pervenit* 1. *caus.* 30. *quæst.* 1. Et sic declaravit Sac. Congreg. Concilii teste Nicolio *loco cit.* Si tamen Maritus 21
in extrema necessitate baptizaret proprium filium, non impediretur debitum petere, textu expresso *in cap. ad limina* 7. *caus.* 30. *quæst.* 1.

Tenentes infantem, dum in Ecclesia supplentur 22
solemnes cæremoniæ omissæ in Baptismo ei privatim collato, non contrahunt cognationem; Sic declaravit Sacra Congreg. Concilii 13. *Julii* 1624. Unde, quando Parochus simul Patrinorum nomina describit in libro, tenetur addere, fuisse solum Patrinos in Catechismo, & non in Baptismo; Sanchez *de Matrim lib.* 7. *disp.* 10. *num.* 13. Sic Commater suscipiens 23
puerum de manibus Compatris, non contrahit cognationem, quia non dicitur eum tenere, vel suscipere de Sacro Fonte; Sac. Cong. Conc. 27. *Septembris* 1601. Patrinus & Matrina non contrahunt inter 24
se cognationem, quia non impediuntur inter se conjungi; Ex Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform. Matrim.* & S. Pio V. in Constit. incip. *Cum illius vicem*. Unde Maritus, & Uxor non peccant, si simul suscipiant, vel teneant alienum puerum in Baptismo, 25
nec prohibentur sibi debitum reddere. Solo enim Jure antiquo hoc erat eis vetitum propter cognationem 26
spiritualem, quam tunc contrahebant, quæ cum modo sublata sit a Tridentino *loc cit.* non video quo Jure prohibeantur tenere; Navarr. *in Manuali cap.* 22. *num.* 39. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 57. *num.* 5. Barbosa *loco cit. num.* 57., & alii passim. Suscipientes, & baptizantes filium Infidelium, non contrahunt cognatio- 27
nem Spiritualem cum ejus parentibus infidelibus; Paganis v. g. & Judæis, sicuti hæc cognatio spiritualis nec contrahitur inter Infidelem baptizantem, seu suscipientem, & Fidelem baptizatum, seu susceptum, & parentes ejus. Et ratio est quia Infideles, seu non 28
baptizati, nullius cognationis spiritualis sunt capaces, quia unicum hujus principium est Baptismus, quem non habent, ut expresse docet Divus Thomas *in* 4. *dist.* 41. *quæst.* 2. *art.* 3. *quæst.* 1. *ad* 3. his verbis: *Qui non est baptizatus, non potest aliquem levare de Sacro Fonte, cum non sit membrum Ecclesiæ, cujus typum gerit in Baptismo suscipiens, quamvis possit baptizare, quia est creatura Dei, cujus typum gerit baptizans, nec tamen aliquam cognationem contrahere spiritualem potest, quia est expers spiritualis vitæ, in quam homo primo per Baptismum nascitur*; cum ergo cognatio spiritualis sit qualitas relativa, quæ nequit esse inter duo extrema, idest nequit esse in suscipiente, seu baptizante, nisi sit etiam in suscepto, seu baptizato, & parentibus ejus, sequitur aperte, quod si ipsam non contrahant Infideles nec etiam contrahant Fideles; & hanc sententiam tuetur mordicus Sotus *in* 4. *dist.* 41. *q.* 1. *ar.* 13. *con.* 2. *§. postremo* his verbis; Glossa *Can.* 1. *caus.* 30. *q.* 1. *illud affirmat*; *At vero Divus Thomas id meritissime negat, neque in dubium revocari debet, quoniam fundamentum cognationis spiritualis est esse spirituale, quod per regenerationem Baptismi suscipimus; & ideo sicut non baptizatus baptizans nullam contrahit cognationem cum baptizato, ita ex adverso neque baptizatus ullam

ullam contrahit cum non baptizato. Sic tenet Barbosa *de potest. Episcop. part. 2. allegat. 30. num. 34., & de potest. Parochi cap. 18. num. 27.* & in Trident. *sess. 24. de reform. Matrim. cap. 2. num. 24. & 25.* Fagnan. *in cap. Nobis num. 9. & 10. de Jure patronatus, & in cap. Veniens de cognatione Spirituali num.* 14. Sanchez *de Matrim. lib. 7. disp. 70.* Ricciul. *de Jur. patron. extr. grem. Eccles. lib. 2. cap. 4.* Reginald. *in praxi lib. 21. num. 157.* Bonacina *de Matrim. quæst. 5. part. 5. §. 2.* Gonzalez *in cap. Ex litteris 8. de cognat. Spirituali num. 6.* Navarr. Valent. Nicolius, Ledesma, Rebuff. Pontius, Reginald. Passerin. Rosignol., La Croix, Henr. *in cap. Veniens, de cognatione Spirituali num.* 1. Alexander de Nævo *in c. Contractio, de cognat. Spirit. n. 13.* Petra *in Constit. 5. Honorii III. sect. 2. n. 13.* & alii contra Gloss. verb. *Ex lavacro in c. 1. caus. 30. q. 1.* Archidiac. *ibi num.* 3. S. Antonin. Rosel. Angel. Cajetan. Vivald. Palud. Tolet. Coninch. Aversam, Henriquez & alios.

29 Immo multi tenent, quod, & si contingant Judæum vel infidelem deinde converti ad Fidem & Baptizari, nihilominus ex actu gesto in infidelitate non incipiet habere locum cognatio spiritualis, adeoque non impedietur contrahere Matrimonium cum baptizato, vel ejus parentibus, & similiter parentes Infideles, si convertantur, nisi aliunde impediantur, Nicolius *lib. 1. Civil. tit. 10. de nuptiis n. 37.* Anton. Ricciul. *loc. cit. num. 7.* Joan. *Sanch. in selectis disp. 40. num. 16.* Alexander de Nævo *in cap. Cantractio, de cognat. Spirit. num. 13.* Sotus *in 4. dist. 42. qu. 1. art. 3.* Petrus de Ledesma *de Matrim. qu. 56. art. 1.* Rosignol. *par. 6. de Baptismo q. 6. art. 2. num. 6. & de Matrim. contract. 15. prænot. 10. sect. 4. num. 38.* La Croix *lib. 6. par. 1. de Baptismo num 368. & 369.*

30 & varii alii. & rationem ex eo deducunt, quia quod ab initio invalidum fuit non potest tractu temporis convalescere; *Reg. 18. Juris in 6.* & Præcipue quia nulla Lex invenitur de hoc, & de modo, quo postea resultaret, & convalesceret cognatio ratione Baptismi præteriti.

31 Quidquid autem sit, dato casu, quod tales Infideles ex post converterentur, & baptizarentur, & vellent contrahere cum a se susceptis, vel baptizatis, vel cum istorum parentibus, pro tutiori eos consulerem ad Sanctam Sedem pro decisione, & provisione recurrere, eo quia contraria opinio defenditur a Glossa, Archidiacono, S. Antonino, & aliis gravissimis doctoribus *num.* 28. citatis; & Ecclesia sine distinctione, & limitatione statuit cognationem inter omnes tales personas, ut patet *ex cap. Ita diligere 1. caus. 30. quæst. 3.* & *cap. Veniens 6. de cognat. Spirit.* & fere per totum titulum & *ex cap. Nedum 1. & cap. Quamvis 3. de cognat. spirit. in 6.* & ex Trid. *sess. 24. de reform. Matrim. c. 2.*

32 Patrinus potest esse omnis Fidelis ad usum perfectæ rationis perventus, (*) etiamsi esset junior filiastro adulto, & licet adhuc impuber contraheret cognationem spiritualem, ut declaravit Sac. Cong. Conc. quæ consulta, an puella novem annorum levans de sacro Fonte infantem contrahat cum eo cognationem spiritual.? *Respondit contractam esse cognationem spiritual., non obstante ætate.* Et hæc sententia fuit con- 33
firmata a Gregorio Tertiodecimo, qui tamen noluit petitam dispensationem concedere, ut refert Fagn. *in cap. ex litteris 8. de cognatione Spirituali num. 16. & in cap. Veniens eod. tit. n. 18.* asserit eamdem Congregationem decrevisse *eum, qui plena pubertate baptizatum non præcedit, si ut Patrinus eum tetigerit, contrahere cognationem, quamvis secundum naturam illum generare non potuisset.* Non potest autem esse Patrinus Infidelis, & qui non est baptizatus, sicuti non 34
potest esse Patrinus in Confirmatione, qui non est Confirmatus, textu expresso *in cap. in Baptismate 102. de consecr. dist. 4. In Baptismate, vel in Chrismate non potest alium suscipere in filiolum ipse, qui non est baptizatus, vel confirmatus.* (**) Hæretici saltem licite Patrini esse non possunt, quia oves non sunt traden- 35
dæ lupis, a quibus nulla spes probæ educationis in Fide sperari potest, quæ tamen est finis Ecclesiæ in designandis Patrinis, ut patet *ex cap. Vos ante 105. de consecr. dist. 4.* & Conc. Arelat: VI. *can. 19.* Conc. Moguntinum *can. 47.* & Concil. Rhemense *tit. de Baptismo §. 3.* & Conc. Mediolan. I. *pag. 1. tit. de Baptismo*; Immo Conc. Rhemense *tit de Baptismo §. 5.* expresse prohibet his verbis: *Multo autem minus Hæreticos, vel etiam de Hæresi suspectos sinat (Parochus) esse Fidei sponsores.* Urgente tamen gravi causa, vel 36
necessitate, ut fieri solet in terris, ubi Catholici cum Hæreticis permixti vivunt, etiam Hæreticum permitti posse, tradit Layman *lib. 5. tract. 2. cap. 9. num. 7.* & alii, qui baptizatus in hoc casu posset, & deberet in vera Fide Catholica instrui, vel a parentibus, vel a Parocho, vel a Ludimagistro, & posse Hæreticos esse Patrinos supponunt Sanchez *lib. 7. de Matrim. disp. 60. n. 2.* Bonac. *de Matrim. quæst. 3. punct. 5. §. 2. n. 22.* Reginald. *lib. 31. num. 157.* Passerin. *cap. 6. n. 27.* Barbosa *de offic. & potest. Episcop. allegat. 30. a num. 35.* Fagnan. *in cap. Nobis, de Jure patronat. n. 9. & 10.* Petra *in Const. 5. Honor. III. sect. 2. num. 13.* ubi dicunt, Hæreticos levantes infantes de sacro Fonte contrahere cognationem spiritualem. Immo urgente gravi causa, vel metu, pos- 37
set etiam Catholicus esse Patrinus infantis Hæretici a Prædicante baptizandi dummodo per hoc munus non censeatur approbare ritum Hæreticorum, quia hoc foret intrinsece malum; Si vero hoc periculum absit, ut ordinarie videtur abesse in Germania, dicendum est licere, ob piam, & notabilem utilitatem, quia Patrinus per hoc tantum profitetur, quod puerum suscipiat in curam suam instruendum in vera Fide, facitque saltem hanc cæremoniam catholice observari Layman *loco cit. num.* 6. Gobat. *tract. 2. de Baptismo num. 565.* Busemb. *lib 6. de Baptismo dub. 5. art. 2. resp. 3.* Tambur. *cap. 4. §. 2. num. 8.* La Croix *lib. 6. p. 2. de Baptismo n. 370.* Castropal. Lugo & alii.

Patri-

(*) *Nota ex edit. Rom. an. 1767.* Concilium Rothomagense statuit tit. *De Sacramentis num.* 4. Patrinos esse debere *ad minus quatuordecim annorum, aut alterius competentis ætatis.* Tom. 15. Concil. edit. Labbeanæ col. 827.

(**) *Nota ex Edit. Roman. an.* 1767. In Concil. Aquensi an. 1585. Tit. *de Baptismi Sacramento* hoc statutum legitur: *In Baptismo compater ne sit, qui Sacro Chrysmate confirmatus non est* Idem docet S. Antonin. *3. p. pag. tit. 14. cap. 3. §. 1.* his verb. *ut debilis accedens Baptizandus ad hoc debent sustentari ab alio qui tamen sit Chrismatus.* Et firmat Roman. Rituale.

38 Patrini licite esse non possunt excommunicati, nec facinorosi, aut criminosi aut moribus infames; Rituale Rom. *tit. de Patrinis*; Conc. Mediolanense I. *p. 2. de Baptismo* Concil. Parisiense VI. *lib. 1. cap. 54.* quia prohibitum est cum excommunicatis non toleratis habere communionem, præsertim in Sacris; & criminosi, seu moribus infames plus promittunt destructionis, quam instructionis in Fide, pietate, quæ tamen est finis Ecclesiæ in designandis Patrinis, ex textibus, & Conciliis allegatis *numero antecedenti*; Layman *de Baptismo cap. 9. num. 2.* Gobat *tract. 2.*
39 *de Baptismo num. 555.* Nec Patrini licite, & ordinarie possunt esse muti, ut ipsos excludunt Ancharan. & Fernandez propter *cap. Parvuli, de consecr. dist. 4.* ut refert Barbosa in Triden. *sess. 24. de reformat. Ma-*
40 *trimon. cap. 2. num. 11.* Nec possunt esse proprii Parentes infantis baptizandi; Rituale Roman. *tit. de Patrinis*, & constat *ex cap. Pervenit 1. cap. Dictum est 4. c. De eo 5. caus. 30. de consecr. & ex cap. Si vir. 2. de cognat. spirituali*, & docet S. Thomas *q. 67. art. 8. ad 2.* adeout, si extra necessitatem, ac temere Parens propriam prolem suscipiat, cognationem spiritualem cum conjunge contrahat, ideoque debitum petere non possit, nisi ab Episcopo, seu habente facultatem, prius dispensationem obtineat, ut dicunt Herincx *disp. 7. de Baptismo q. 4. num. 28.* Layman *loco cit. num. 3.* Clericat. *c. 115. n. 61.* Felix potestas *tom. 1. p. 4. num. 3005.* & alii. Sanchez tamen *lib. 9. disp. 26. n. 7.* fatetur esse probabile, quod nequidem petere debitum prohibeatur Patrinus communis Filii, & Rosignolus *p. 2. de Baptismo qu. 6. de Patrinis art. 2. num. 14.* absolute defendit, quod si Pater, & Mater admitterentur ad suscipiendum proprium Filium, non contraherent cognationem Spiritualem, recte subdens sic debere omnes tenere post Concil. Trid. *loco cit. supra n. 24.* vide *ibi*, Monachi, & Re-
41 gulares utriusque sexus nequeunt licite esse Patrini; *cap. Non licet 103. de consecrat. dist. 4.* ibi *Non licet Abbati, vel Monaco de Baptismo suscipere filios, vel commatres habere*; *cap. Monachi 104. de consecrat. dist. 4.* ibi *Monachi sibi compatres, commatresve non faciant, nec osculentur fœminas*; & *c. Placuit 8. caus. 16. quæst. 2.* ibi: *Placuit communi Concilio nostro, ut nullus Monachorum... præsumat ... neque filium de Baptismo accipere, neque aliis quibuscumque negotiis se implicare, sit claustro suo contentus, quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine Monasterio Monachus; sedeat itaque solitarius & taceat, quia mundo mortuus est, Deo autem vivit.* Et *in cap. Perveniat 20. caus. 18. quæst. 2.* ubi Divus Gregorius sic scribit Valentino Abbati: *Pervenit ad Nos, quod in Monasterio tuo passim mulieres ascendant, & quod est gravius, Monachos tuos sibi commatres facere; & ex hoc incautam cum eis communionem habere; ne ergo hac occasione humani generis inimicus sua eos (quod absit) calliditate decipiat, ideo hujus te præcepti serie monemus, ut neq; Mulieres in Monasterio tuo permittas ascendere, neq; Monachos tuos commatres sibi facere.* Et Concil. Coloniense III. *tit. Censuræ c. 16.* ibi: *Quamvis Religiosis omnibus interdictum Sacris Canonibus sit, ne parvulos in Baptismo suscipiant, aut nuptiarum conviviis intersit, passim tamen hi Canones negliguntur &c. idcirco Abbatibus, Prioribus, & religiosis quibuscumque susceptionem parvulorum in Baptismo, & nuptiarum convivia plane interdicimus, quantavis necessitate, vel parvulis, vel desponsatis jungantur. Contrarium facientes pro transgressione, & scandalo dato, severa pœnitentia decernimus castigandos.* Concil. Trevirense *c. 11. Religiosi.. neque pueros de sacro Baptismatis Fonte per se, vel per suffectas Personas suscipere præsumant*; Concil. Rehemense *tit. de Baptismo §. 7.* ibi: *Numquam vero Monachus Patrinus, vel Monialis Matrina esse queat.* Et 42
juxta hæc omnia fuit in Rituali Romano Pauli V. jussu edito, & publici Juris facto, sic expresse statutum: *Præterea ad hoc etiam munus admitti non debent Monachi, vel Sanctimoniales, neque alii cujusvis Ordinis Regui. a sæculo segregati*, ex quibus verbis aperte patet comprehendi sub hac prohibitione non solum Monachos sed quoscumq; alios Regulares, ut censet Layman *l. 5. tr. 2. c. 9. n. 3.* Rosignolus *pag. 2. de Bapt. qu. 6. art. 2. de Patrinis num. 18.* Felix potestas *t. 1. p. 4. num. 3007.* & alii passim; Et idcirco hoc munus solet interdici omnibus Regularibus in fere cunctis Conciliis Provincialibus, & Synodis Diœcesanis. Et expresse decrevit Sacra Congr. Concil. *in Mediolanen. 3. Octobris 1671. ad 3. Dub. lib. 27. Decret. fol. 224.*

Immo a Conciliis Provincialibus, & Synodis Diœcesanis, nedum hoc munus solet interdici Regularibus omnibus, sed & etiam aliis Ecclesiasticis sæcularibus. In Concilio Provinciali Aquensi *tit. de Baptismi Sacramento*, sic præcise statuitur: *Compater ne adhibeatur Regularis aliquis, nec passim Clericus sæcularis Sacris initiatus, aut Beneficium Ecclesiasticum obtinens.* In Concil. Rhemensi *tit. de Baptismo §. 7.* sic habetur: *Parochus in sua Parœcia, & initiatus Sacris Ordinibus in suæ residentiæ, vel Beneficii loco, pueros de Sacro Fonte non suscipiant.* In Synodo Diœcesana Mediolanen. II. sub Divo Carolo *decret. 17. ut constat ex actis Eccles. Mediolanens. part. 2.* & deinde *part. 4. tit. Instructiones Baptismi de cæremoniis, quæ peracto Baptismo servantur*: sic præcipitur: *Nec vero Monachos Regulares, Clericosque Sæculares Sacris initiatos ad infantem de Baptismo suscipiendum adhiberi sinet* (Parochus) Et sic interdictum reperitur in plurimis aliis Provincialibus Conciliis & Diœcesanis Synodis, quæ brevitatis gratia omittuntur, adducendo tantummodo duas ultimas Synodos in hac Alexandrina Diœcesi celebratas, in quarum prima celebrata *anno 1711. tit 4. de Sacramento Baptismi decreto 2.* sic præcise habetur: *Occasione Visitationis hujus Alexandrinæ Diœcesis inspeximus in libris Parochialibus Baptizatorum contra Ritualis Romani præscriptum Sacerdotes, & Clericos Sacris Ordinibus initiatos, fuisse interdum adscriptos, & admissos in Compatres, seu Patrinos, & aliquando per Procuratorem etiam Moniales in Commatres; Supramemoratos idcirco non esse in hujusmodi munere admittendos, neque in Sacramento Baptismi, neque Confirmationis Parochis mandamus sine nostra expressa licentia in scriptis sub pœna aureorum decem pro qualibet vice*; & in secunda celebrata 1732. *tit. 6. de Baptismo* sic statuitur: *Prohibeantur a suscipiendo infante a Sacro Fonte pro sponsore, seu Patrino, & Matrina Regulares, Ecclesiastici, & Clerici etiam in Minoribus constituti sine expressa nostra licentia.*

43 44 45 46

BARBITONSORES. Vide verb. *Festa, Festivitates num. 122.*

BEATIFICATIO. } Vide verb. *Veneratio Sanctorum.*
BEATUS. }

BELLUM.

Articulus I.

Quo ad ea, quæ concernunt ejus esse, Divisionem, & Justitiam.

1 BEllum proprie dictum differt a seditione, rixa, & duello, quia bellum est pugna multitudinis con-
2 tra multitudinem extraneam. Seditio est pugna multitudinis contra multitudinem ejusdem Reipublicæ,
3 seu Communitatis. Rixa est pugna paucorum contra
4 paucos. Et duellum est pugna singularis unius con-
5 tra unum. *Est. in re communis*. Bellum aliud est ju-
6 stum, & aliud injustum. Bellum justum est publica armorum assumptio solo animo Reipublicæ tuendæ, vel vindicandæ facta. Colligitur *ex cap. Dominus noster 2. caus. 23. q. 2.* ubi ex verbis S. Augustini sic præcise dicitur: *Justa autem bella definiri solent, quæ ulciscuntur injurias, si qua gens, vel Civitas quæ bello petenda est, vel vindicare neglexerit quod a suis improbe factum est, vel reddere quod per injurias ablatum*
7 *est*. Bellum injustum est publica armorum assumptio sola nocendi cupiditate, ulciscendi crudelitate, rebellandi feritate, aut dominandi libidine, vel alio simili animo facta. Colligitur *ex cap. Quid culpatur 4. caus. 23. qu. 1.* ubi ex verbis S. Augustini sic habetur: *Nocendi cupiditas ulciscendi crudelitas, implacatus, atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & si qua similia hæc sunt, quæ in bellis Jure culpantur*.
8 Bellum justum est duplex; Unum defensivum, &
9 alterum offensivum. Bellum justum defensivum est, quo vis per injuriam illata vi repellitur; Et hoc non solum publica, sed etiam privata auctoritate est cuilibet omni Jure permissum, cum cuilibet liceat omni Jure vim vi repellere, & se, suaque tueri, ut
10 habetur *in leg. 3. ff. de Justitia, & Jure*. Bellum offensivum est, quo vis infertur injuriæ vindicandæ causa: ad hoc, ut sit justum, tres potissimum requiruntur conditiones, ex communi cum S. Thoma 2. 2. *q. 40. art. 1. in corpore* ubi sic habet; *Ad hoc quod*
11 *aliquod bellum sit justum, tria requiruntur*. Prima conditio requisita est legitima Principis Supremi auctoritas. *Primo quidem*, dicit S. Doctor, *auctoritas Principis, cujus mandato bellum est gerendum; non enim pertinet ad personam privatam bellum movere, quia potest Jus suum in Judicio Superioris prosequi*. Et hæc prima requisita conditio colligitur *ex cap. Quid culpatur 4. caus. 23. quæst. 5.* ubi ex verbis S. Augustini sic habetur: *Ordo tamen ille naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, ut suscipiendi belli au-*
12 *ctoritas, atque consilium penes Principes sit*. Secunda conditio requisita est causa justa; *Secundo*, dicit S. Doctor, *requiritur justa causa, ut scilicet illi, qui impugnantur propter aliquam culpam, impugnationem mereantur*; & hæc secunda requisita conditio colligitur *ex cap. Dominus noster 2. caus. 23. qu. 2.* ubi ex verbis S. Augustini sic habetur: *Justa autem bella solent definiri, quæ ulciscuntur injurias, si qua gens, vel Civitas, quæ bello petenda est, vel vindicare neglexerit quod a suis improbe factum est, vel reddere quod per injurias ablatum est, & cap. Justum est 1. caus. 23. qu. 2.* ubi ex verbis S. Isidori sic habetur: *Justum est bellum, quod ex edicto geritur de rebus repetendis, aut propulsandorum hostium causa*. Tertia 13
requisita conditio est recta intentio; *Tertio*, dicit S. Doctor, *requiritur ut sit intentio bellantium recta, qua scilicet intenditur vel ut bonum promoveatur, vel ut malum vitetur*; & hæc tertia requisita conditio colligitur *ex cap. Apud veros 6. caus. 23. quæst. 1.* ubi ex verbis S. Augustini sic habetur; *Apud veros Dei cultores etiam ipsa bella pacata sunt, quæ non cupiditate, aut crudelitate, sed pacis studio geruntur, ut mali coerceantur, & boni subleventur*.
Istis tribus intervenientibus conditionibus potest 14
juste bellum institui; cum hoc tamen, quod priusquam bellum instituatur, debet proponi, & indica- 15
ri causa parti adversæ, quæ si offerat convenientem satisfactionem, debet acceptari, nec potest juste bellum inferri, nisi negata satisfactione; Bellum enim 16
debet semper esse ultimum remedium injuriæ vindicandæ, vel Juris recuperandi, quia bellare non voluntatis, sed necessitatis est; *cap. Noli 3. caus. 23. qu. 1.* ubi ex verbis S. Augustini sic præcise habetur: *Pacem debet habere voluntas, bellum necessitas*, propter ingentia mala, quæ secum affert bellum, cum sit perditio substantiæ corporis, & animæ, *ut in Authent. de armis in princip.* & notat Glossa *1. in leg. unic. Cod. publicæ lætitiæ lib. 12.*, & *ex annot. ad decis. 29. num. 9. part. 8.* Rotæ Romanæ: *Bellum vere Bellua est, & omnia devorat*. Et per hoc sic præcipit Deus *Deuter. 20. num. 10. Si quando accesseris ad expugnandam Civitatem, offeres ei primum pacem*. Et *Jud. 20. num. 12. Filii Israel miserunt nuntios ad omnem Tribum Beniamin, ut traderent viros de Gabaa ad satisfaciendum injuriæ illatæ uxori Levitæ priusquam bellum inferrent*. Et quod bellum antequam instituatur, de- 17
beat prius indici, habetur *ex cap. Justum est 1. caus. 23. quæst. 2.* ubi ex verbis S. Isidori sic dicitur: *Justum est bellum, quod ex edicto geritur*, & Correctores Romani; & Glossa ibi: *Edicto, in codicibus Isidori; & in manuscriptis legitur ex prædicto, citat enim Ciceronem ex libris de Repub. qui negat justum esse bellum nisi denunciatum, nisi indictum*.
Ut autem ab omnibus præ oculis habeantur justæ 18
causæ in particulari, propter quas potest bellum indici, & inferri, satius duxi hic præcipuas adducere.
Primo, ut recuperetur Civitas, vel Provincia ab ho- 19
stibus injuste capta, textu claro *in cap. Justum est 1. caus. 23. q. 2.* ibi: *Justum est bellum, quod ex edicto geritur de rebus repetendis, aut propulsandorum hostium causa*. Secundo ut Subditi, & Vassalli rebelles ad de- 20
bitam obedientiam redigantur: *Qui enim resistit potestati, Dei ordinationi resistit; ad Roman. c. 13 num. 2.* & habetur exemplum *in 2. reg. c. 20. num. 21.* ubi fuit institutum prælium contra Abelam David rebellem, ibi: *Homo de Monte Ephraim Seba filius Bochri cognomine, levavit manum suam contra Regem David: tradite illum solum, & recedemus a Civitate*. Et expresse habetur *in cap Noli 3. caus. 23. qu. 1.* his verbis Sancti Augustini; *Rebellanti & resistenti violentia redditur*. Et hæc ratio movendi bellum tamquam legitima iterum comprobatur auctoritate ejusdem Divi Augustini

ni *capit. Quid culpatur 4. caus.23. quæst. 1.* Ter-
21 tio, ut obtineantur, quæ Jure gentium per
missa sunt, & per injuriam denegantur, ut est v. g.
transitus sine mora, & sine nocumento per unam Re-
gionem in aliam, & ob hanc causam Israelitæ ju-
stum bellum moverunt contra Amorrhæos; Numer.
c.21. num.21. & seq. & pro justo laudatur *in cap. No-
tandum 3. caus.23. qu.2.* præcisis istis verbis S. Augu-
stini: *Notandum est sane quemadmodum justa bella ge-
rebantur a filiis Israel contra Amorrhæos, innoxius
enim transitus denegabatur, qui Jure humanæ societa-*
22 *tis æquissimo patere debebat.* Quarto, ad vindicandam
gravem contumeliam Principi, vel Reipublicæ illa-
tam, ut fecit David 2. Regum *c.10. n.4. & seq.* contra
Hanonem Regem Ammonitarum pro illata injuria
suis Legatis in radendo dimidiam partem barbæ eo-
rum, & præcidendo vestes eorum medias usq; ad nates
23 Quinto, ad ultionem sumendam de Rege, vel Repub-
blica, qui hosti injustum bellum gerenti auxilium præ-
bet, ut fecit pariter David contra Syriam Damasci
auxilium ferentem Adarezer Regi Soba, 2. Reg. c. 8.
*num.5. Venit quoque Syria Damasci, ut præsidium fer-
ret Adarezer Regi Soba: & percussit David de Syria*
24 *viginti duo millia virorum.* Sexto, ad vindictam su-
mendam contra eos, qui injuste prohibent ne punian-
tur rei, & nocentes, quos puniri Reipublicæ mul-
tum interest, ut patet *Judic. c. 20. num. 8. & seq.* de
bello moto a reliquis Tribubus Israel contra Tribum
Beniamin, quia nolebat puniri homines de Gabaa,
qui immane scelus commiserant in uxorem Levitæ, ibi
*Et possumus pugnare contra Gabaa Beniamin, & red-
dere ei pro scelere, quod meretur.* Septimo, ad vindi-
25 candos eos, qui cum Rege, vel Republica initum
fœdus violarunt gravi illius damno, & dedecore, ut
patet 4. Reg. *c.3. num.5. & seq.* ubi, & præcise dicitur
in ejus Summario, *ob prævaricatum a Rege Moab,
fœdus quod cum Rege Israel habebat, ascendunt adver-*
26 *sus illum Rex Israel, Rex Juda, & Rex Edom.* Octa-
vo, ut sociis, & confœderatis auxilium justum fera-
tur, ut fecit Abram Genesis *c.1. 4. n. 14. & seq.* pro
sibi confœderatis Regibus Sodomorum, & Gomorræ,
& Lot filio Fratris sui, ibi: *Hi enim pepigerant fœdus,
cum Abram. Quod cum audisset Abram, captum vi-
delicet Lot fratrem suum, numeravit expeditos vernacu-
los suos trecentos decem & octo, & persecutus est eos us-
que Dan, & divisis sociis irruit super eos nocte, percus-*
27 *sitque eos.* Nono, licitum est bellum contra Hæreti-
cos, aut subditos lapsos in Hæresim, & alios secum
trahentes, atque dissentiones, & rebelliones in Re-
gno, vel Provincia excitantes, ut colligitur ex *cap.*
28 *Quid culpatur 4. caus.23. quæst.1.* Decimo, licet bel-
lum indicere Infidelibus, si prædicationem Evangelii
impediant, & Prædicatoribus Fidei transitum ad alias
Provincias denegent, quia sic faciunt contra Jus, quod
a Christo habet Ecclesia evangelizandi ubique; Mar-
ci *16. num.15. Euntes in mundum universum, prædica-
te Evangelium omni Creaturæ.* Ob solam tamen infi-
delitatem non posse aliquem bellum indicere Infideli-
bus, neque etiam ex licentia Papæ: docent Diana
Part.6. tr.4. resol.15. Molina *tom.1. disp. 105. & 106.*
Coninch. *disp.31. de bello dub. 2. num.54.* Castro-Pa-
laus *tom.1. tract.7. disp.5. punct.3. num.7.* & alii. Si ve-
ro apud Infideles sit usus humanæ carnis, immolatio
innocentium, aut similia, possunt propter ea sola de-
bellari, etsi nemo ex illis innocentibus auxilium im-
ploret, & singuli sua sorte contenti vivere dicantur;
Molina *tom.1. tr.2. disp.106.* Bannez *in 2. 2. quæst. 10.
art.10.* Victoria *Relect. 2. de Indis, num. 15.* Hurtad.
de Mend. *volum.1. disp.75. sect.1. §.22.* Immo ob so-
lam idololatriam, & violationem juris naturæ id per-
mittunt multi, saltem accedente licentia Pontificis, &
quotiescumque moniti ab iis non desistant; Innocen-
tius *in cap. quod super, de voto num.4. & 9.* & ibi An-
charanus, & Abbas; idem Ancharanus, & Boichus
in cap. gaudemus, de divortiis; Zabarella *in Clement.1.
de testib. num.6.* Sylvester *v. Judæus num.4. v. Infideli-
tas q.8. & 9. & v. Papa quæst.7.* Armilla *v. Infidelitas*;
Tabiena *eod. v. num.32. & 33.* Major *in 2. sent. dist. 44.
quæst.3. & in 4. sent. dist.15. quæst.4. art.1* Mastrillus
de Magistrat. lib. 1. cap.9. num.10. Jo. Solorzanus *de
Indiarum Jure lib.2. cap.15. num.26.* & alii. Bel- 29
lum licet non possit esse ex utraque parte justum mate-
rialiter, & a parte rei, quia realiter, & a parte rei soli
uni parti potest competere Jus; potest tamen ex utra-
que parte esse justum formaliter, quatenus unus 30
certo judicat habere Jus certum ad rem, & revera ha-
beat; & alter certo judicat idem, sed cum invincibili
ignorantia Juris certi alterius; Cum enim ex utraque
parte facta diligenti discussione possint esse causæ & ra-
tiones probabiles de jure, vel injuria, potest ab utra-
que parte juste bellum institui, quia quilibet in praxi
tuto sequitur opinionem sibi vere probabilem. Sic cum
praxi Doctores communiter. Sic Josue juste debellabat
ex imperio Dei Amorrhæos, aliasque gentes, dum
illæ ignorantes invincibiliter id jus, quo Deus potest
libere de Regnis disponere, juste se defendebant;
Abulensis *cap.11.* Josue. Licet autem sufficiat opi- 31
nio probabilis pro justitia belli; si tamen justitia ma-
neat æqualiter dubia, & alter sit in possessione, non
licet ei bellum indicere, cum melior sit conditio possi-
dentis. Subditi autem in dubio de justitia belli pro 32
Rege ad bellum eos vocante præsumere, eique parere
& militare possunt, dummodo certo non constet cau-
sam esse injustam, habetur expresse in *cap. Quid cul-
patur 4. caus. 13. quæst. 1.* ubi ex verbis S. Augustini
sic dicitur: *Vir justus, si forte sub Rege homine etiam
sacrilego militet, recte potest illo jubente bellare, si vice
pacis ordinem servans, quod sibi jubetur, vel non esse
contra Dei præceptum, certum est, vel utrum sit, cer-
tum non est; ita ut fortasse reum faciat Regem iniquitas
imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo ser-
viendi*, & ratio est, ut dicit Glossa hic; *In dubiis sem-
per est obediendum ... quia licet Dominus peccet præci-
piendo, tamen subditus non peccat obediendo.*

ARTICULUS II.

Quo ad ea quæ circa bellum debent, & juste pos-
sunt, vel non possunt Reges & Principes.

Reges primo debent, antequam bellum incipiant, 1
omni diligentia curare, ut certi sint de ejus justi-
tia, & gravi causa, nam ante talem diligentem con-
sultationem, & judicium de justitia, bellum aggredi
nulla recta intentione formari cohonestari potest, sed
mortalis temeritas, & injustitia est, adeoque pro hac
cognoscenda belli justitia præstat habere non tantum
peritos, sed etiam probos Consiliarios non solum Ci-

 viles,

viles, sed etiam Canonistas, & Theologos, a quibus omnibus curent justitiam belli secundum Leges Canonicas & Evangelicas examinari, & libere pro conscientia edici; non, ut Achab, qui nolens veridicum Micheam audire, sed solum falsarios adulato-
2 res in bello misere periit; 3. Reg. *cap.* 22. Secundo, intellecta a Consiliariis & Canonistis, & Theologis belli justitia, & a se etiam coram Deo examinata, pro tali cognita, debent Reges illam proponere, & indicare parti adversæ, quæ si offerat competentem satisfactionem pro jure, vel pro injuria, non possunt bellum in-
3 stituere, quia *ex cap. Noli* 3. *caus.* 23. *quæst.* 1. *Pacem debet habere voluntas, bellum necessitas*. Tertio Reges ad muniendam Civitatem, vel Fortilitium ædificantes in fundo alicujus particularis, tenentur huic compensare pro rata, ita ut omnes æqualiter ferant damnum, quia licet privati teneantur subvenire necessitati communi, tamen tantum & tenentur secundum justitiam distributivam & æqualiter ad alios; Molina *de justitia tom.* 9. *dist.* 47. *circa med.* Card. de Lugo *de ju-*
4 *stitia disp.* 6. 61. & alii passim. Quarto tenentur Reges injustum bellum moventes restituere universa, quæ occupant, & surripiunt; *cap. Sicut* 29. *de jurejurando.*
5 Quinto tenentur Reges injustum bellum moventes, absolvere a juramento eos, quos fecerunt jurare; *cit.*
6 *cap. Sicut* 29. *de Jurejurando* §. *Juramentum*. Sexto tenentur Reges datam publicam Fidem servare hostib. suis etiam in bello injusto; *cit. cap. Noli*, ubi ex verbis S. Augustini sic præcise habetur: *Fides quando promittitur, etiam hosti servanda est, contra quem bellum geritur*.
7 Possunt Reges primo licite represalia concedere his
8 conditionibus: Prima est, ut certo constet incolas alterius Provinciæ, vel Regni fecisse injuriam, vel da-
9 mnum intulisse. Secunda, ut alter Rex, vel Respublica de hoc moniti satisfacere culpabiliter recusent,
10 vel negligant. Tertia, ut non inferatur plus damni,
11 quam justa satisfactio requirit. Quarta, ut non concedantur in personas ecclesiasticas, quia represalia concedi, & extendi contra personas ecclesiasticas, vel eorum bona est prohibitum sub pœna excommunicationis ipso Jure lata in personas particulares & Interdicti in Communitatem, nisi talis præsumpta licentia intra mensem post diem concessionis revocetur, *cap. unic. de injuriis in* 6.
12 Secundo possunt Reges in bello justo fœdera inire cum Infidelibus, & Hæreticis, dummodo sint in summa necessitate, & absit scandalum, & periculum Fidei; S. Antoninus 3. *part. tit.* 4. *cap.* 2. §. 11. *Puto infideles pacificos, non habentes guerram active, nec passive nobiscum, imminente necessitate licite posse vocari; aliter non*; Sic etiam sentit Nicolaus de Lyra *in* 1. *n.* 1 *Reg.* 28. de Davide loquens his verb.: *In tali bello* (idest Davidis contra Saul) *justo poterat licite uti Philisthinorum, qui erant infideles, consortio, & auxilio ... nec peccasset David, si habebat justum bellum contra Saul, quod potuit esse ... poterant enim ipsi Filii Israel cum Philisthæis facere, etsi non fœdera perpetua, tamen treguas ad tempus, & juramenta firmare*. Et est communior Doctorum, quod hoc per se liceat, quamvis in praxi, ratione circumstantiarum vix umquam, ut cum multis docet Diana *tom.* 2. *post pag.* 10. referens exemplum cujusdam Regis, qui moriens dicebat: *Perii, quia volui esse fœderatus ei, qui hostis est Christiani nominis*.

Tertio possunt Reges in bello justo Civitates incen- 13
dere, si aliter capi non possint; quamvis multi innocentes cum nocentibus occidantur, quia non directe occiduntur; constat exemplo *Josuæ* 8. *num.* 2. *& seq.*
Quarto possunt in bello justo repetere expensas pro 14
recuperatione factas, & hostibus victis possunt licite tributa imponere in compensationem, aut pœnam.
Quinto possunt Reges bellum instituere pro recupe- 15
ratione bonorum, & rerum Ecclesiæ; Nicolaus I. *in decr. tit. de bellis cap.* 2. *& cap. Auctoritatem* 2. *caus.* 15. *quæst.* 6.
Non possunt Reges primo sine gravi necessitate bel- 16
lum istituere; *cap. Noli* 3. *caus.* 23. *quæst.* 1. *& cap. Si nulla urget necessitas* 15. *caus.* 23. *quæst.* 8. Secundo 17
non possunt bellum indicere ex nocendi cupiditate, vel ulciscendi crudelitate, vel animo implacabili, vel dominandi libidine, textu expresso *in cap. Quid culpatur* 4. *caus.* 53. *quæst.* 1. Tertio non possunt Reges in 18
bello ab aliis justo moto, & a se etiam pro justo cognito se armis defendere, quia circa eamdem rem non possunt duo habere Jura contraria, & sic se injuste defendentes, sicuti alii injusta bella moventes, tenentur ad restitutionem omnium damnorum tam proprii Regni, quam alieni, subditis illatorum; *cap. Sicut* 29. *de Jurejurando*. Quarto non possunt Reges militibus justa stipendia, & necessaria negare, seu culpabiliter retinere; Et si defectu necessarii stipendii milites 19
in bello compellantur ad injustas rapinas, & alia damna innocentibus inferenda, tenentur ad restitutionem, tum ipsis militibus, tum aliis, qui ab iis damnum acceperunt, ut communiter sentiunt Doctores, *quia* (ut dicitur *in cit. cap. Quid culpatur*,) *propter bella necessario militi stipendium præbetur*.

Articulus III.

Quo ad ea, quæ licite possunt, vel non possunt Duces, seu Officiales, & Milites.

Possunt primo Duces militum in bello justo licite 1
uti insidiis, textu expresso *in cap. Dominus* 2. *caus.* 23. *quæst.* 2. ubi ex verbis S. Augustini sic legitur: *Cui bellare fas est ..... cum justum bellum susceperit, utrum aperta pugna, utrum insidiis vincat, nihil ad justitiam interest*; colligitur etiam *ex cap. Utilem* 25. *caus.* 22. *quæst.* 2. & constat licitum esse ex *cap.* 8. *n.* 2. *& seq. Josue*, ubi Deus imperat Josue, ut Urbis Hai habitatoribus Israelitarum hostibus ponat insidias, ibi: *Pone insidias Urbi post eam. Surrexitque Josue, & omnis exercitus bellatorum cum eo .... præcepitque eis dicens: Ponite insidias post Civitatem, nec longius recedatis .... Nobis ergo fugientibus, & illis persequentibus, consurgetis de insidiis, & vastabitis Civitatem ..... Insidiæ, quæ latebant, surrexerunt confestim: & pergentes ad Civitatem ceperunt, & succenderunt eam*.
Secundo possunt licite belli Duces in bello justo, 2
ferro, & igne vastare terras hostiles oppida, agros, occupare hostium bona immobilia, bonisque suis spoliare quosvis nocentes, & etiam totam Urbem deprædandam militibus tradere, ut patet ex allato exemplo Josue; & est communis Doctorum, qui tamen 3
dicunt

dicunt debere servare modum justitiæ vindicativæ, ut pœnæ non excedant quantitatem injuriæ, ut scilicet tantum occupent, vel vastent Duces juste bellantes, quantum requiritur ad recuperationem juris & possessionis ablatæ ad refundendos sumptus belli, æstimatis etiam periculis, laboribus, aliisque incommodis, & pœna, vel vindicta debita pro qualitate, & proportione injuriæ.

4 Tertio quamvis innocentes per se, & directe occidere numquam liceat, quia est intrinsece malum, juxta illud Exodi 23. *num.*7. *Insontem, & justum non*
5 *occides*; Possunt tamen belli Duces indirecte, & per accidens eos licite occidere, quatenus victoria aliter obtineri non possit, quam v. g. per subversionem Civitatis, aut submersionem navis, in qua innocentes cum nocentibus pereunt: concesso enim fine principali, conceduntur omnia ad illum finem obtinendum
6 necessaria. Et hac ratione per accidens licitum est auferre naves, arma, pecunias, commeatum, equos, aliaque animalia, & devastare agros etiam innocentum, & Ecclesiasticorum, qui non sunt partes Reipublicæ hostilis nocentis, si probabilis timor sit, quod injusti
7 hostes iis ad resistendum usuri sint. Transactio tamen bello, nisi ea bona fide in ipsum usum justi belli absumpta sint, omni Jure ablata illi restitui debent tali-
8 bus innocentibus propriæ Reipublicæ innocentis. Si autem innocentes sint pars Reipublicæ hostilis, & finis belli aliter obtineri non possit, possunt etiam per se spoliari talibus bonis absque oneris restitutionis, quia cum sint pars Reipublicæ, possunt propter hujus delicta puniri in iis bonis, quæ subsunt Reipublicæ dominio.

9 Quarto possunt belli Duces juste bellantes sine peccato devastare agros &c. tributa imponere, & surripere pecunias, & alia bona esse innocentibus subditis Regis hostilis, licet ipse solus Rex deliquerit, vel injuriam intulerit, quia scilicet opus est ad diminuendas vires partis adversæ, cum alio modo justa vindicta sumi, & debita satisfactio obtineri non potest a Rege
10 nocente, in cujus odium affliguntur subditi. In tali tamen casu Rex ille nocens, qui causam damni inferendi subditis dedit, ipsis ad omnium compensationem in conscientia obligatur omni Jure. Communis sententia, sed neque particularis praxis.

11 Quinto licet per se non possint diripi, nec occupari bona Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum, *ex*
12 *cap. Innovamus* 2. *de tregua & pace*; Possunt tamen belli Duces surripere victualia, & bona intra Ecclesias deposita ab hostibus, & per accidens aliquando comburere etiam Ecclesias, & hostes ab iis extrahere, in iis spoliare, & occidere, si v. g. Ecclesia tamquam Castro ad pugnandum utantur; Sylvester *verb. Bellum n.*11. Mendo *in epitom. n.*7. Bonacina *de Contractibus D.* 2. *q. ult. sect.*1. *punct. ult.* §.3. & alii passim.

13 Belli Duces, aliique Officiales non possunt primo sine peccato ratione stipendii sibi dimidiati, aut male ante hac persoluti, postea in lustratione militum ficta nomina conscribere, ut suppleatur stipendium, quia est contra regulas compensationis, ob maximum, & evidens damnum Reipublicæ, quæ inde pericli-
14 tari posset. Nec licet compensatio, si fieri debeat
15 cum fallacia, & falsitate. Et a fortiori nequeunt ficta militum nomina conscribere Officiales, qui integrum suum stipendium recipiunt; si id faciant, peccant mortaliter, & tenentur ad restitutionem, nisi eos excuset indulgentia, & conniventia Regis, Arsdekin *tom.*2. *part.*2. *tract.*6. *q.*1. Sporer. *tract.*5. *in præcept. decal. cap.*2. *sect.*2. *n.*125. Felix Potestas, la Croix, & alii passim.

Secundo non possunt Officiales sibi arrogare, & re- 16
tinere stipendium debitum militibus defunctis, sicuti nec Principes sibi retinere stipendia debita Officialibus defunctis, quia Jus ad talia stipendia devolvitur ad hæredes, sicuti aliæ actiones, & credita defunctorum, nec apparet unde Jus Officialibus, & respective Principalibus possit competere, nisi dantes nomen militiæ videantur in hoc consensisse; quod tamen non est præsumendum; Arsdekin *loco cit. q.*2. La Croix *lib.*3. *par.*1. *art.*2. *n.*879. & alii.

Tertio peccant mortaliter belli Duces, si discipli- 17
nam militarem servare intermittant, & milites ab injustis rapinis, prædiis, stupris, aliisq; flagitiis condignis pœnis non coerceant, & inde obligationem restitutionis contrahunt, cum ex justitia obligati sint ad ejusm. damna impedienda in quantum possunt. *Communis*.

Quarto peccant belli Duces, & tenentur ad restitu- 18
tionem, si dissimulent qua via velint exercitum ducere, ut sic a diversis Oppidis transitum redimentibus, pecunias accipiant, quia uno tantum loco debetur ejus transitus, nec possunt ipsi illum venalem facere, aut pro libito hos præ illis gravare, neque Princeps ipse hoc concedere potest cum tanto Reipublicæ detrimento; Molina, Bonacina, Dicastil. Coninch. Arsdekin *loc. cit. q.*3. & alii passim.

Quinto similiter peccant Commissarii aliique Mi- 19
nistri, & tenentur ad restitutionem, si aliqua oppida militibus, victuariis, aliisque oneribus plus æquo onerent, aut ab aliis, qui se redimunt, pecuniam accipiant vel si a privatis Dominis, aut Domibus pecunias accipiant, ne eo milites imponant, aut ne filios juste designatos pro militibus recipiant, unde alii incolæ plus graventur, quam necesse sit, aut e contra uni militi plura dent Chirographa ad diversas domos, aut plures ficte pro militibus prætendant, ut sic a pluribus se redimentibus, pecuniam recipiant; Arsdekin *loc. cit. q.*6. Molina *tom.* 2. *tr.*2. *disp.*117. Pert. Navarr. *lib.*2. *cap.*3. *num.*285. Diana, & alii passim, quia tenentur justitiam distributivam servare, ut æque quantum fieri potest, loca, & Familiæ graventur; tunc autem ob pecuniam ab aliis receptam, magis reliqua loca gravarentur, quod, ut omnibus patet, est injustum, nisi pecuniam illam in gravatorum levamen impendant.

Sexto peccant belli Duces, & ad restitutionem te- 20
nentur, si partem stipendii militibus debiti sibi retineant, & exinde permittant militibus a rusticis, quæ sibi necessaria sunt, extorquere injustis prædationibus & vexationibus. *Communis*.

Septimo peccant belli Duces, Commissarii, alii- 21
que Ministri, si commeatum, vel victualia debita non administrent, aut negligendo curam victualium advehendorum, & hujusmodi, aut præbendo minori quantitate quam necesse, vel præscriptum sit: aut minori pretio, quam præscribatur, aut victualia corrupta ministrando, unde morbi, vel alia pericula oriantur. *Doctores communiter*.

Octavo peccant Commissarii, qui Capitaneis ro- 22
gantis

gantibus annotant plures milites quam habeant, & tenentur ipsi ad restitutionem, si Capitanei deficiant cooperantur enim ad grave damnum Reipublicæ, quæ defectu necessariorum militum, pro quibus stipendia solvit, posset, ut dictum est, periclitari; La Croix *loco cit- n.* 876. Arsdekin, & alii.

23 Nono non possunt belli Duces molestare Presbyteros, Monachos, Conversos, Peregrinos, Mercatores, Rusticos, euntes, & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia, quibus arant, & semina portant ad agrum, textu expresso *in cap. Innovamus*, 2. *de tregua & pace*, his præcisis verbis: *Innovamus, ut Presbyteri, Monachi, Conversi, Peregrini, Mercatores, Rustici euntes, & redeuntes, & in agricoltura existentes, & animalia, quibus arant, & semina portant ad agrum, congrua securitate lætentur*; Verum hic Canon, sicuti alius *cap. Treguas* 1. *h. tit.* ubi bellare prohibetur *a quarta feria post occasum solis usque ad secundam feriam in ortu solis, ab Adventu Domini usque ad octavam Epiphaniæ, & a Septuagesima usque ad octavam Paschæ*, non videtur usu receptus, ut notant Glossa, Panormit. Engel, & alii, *ibidem*, quis enim hosti, nec Pontificia, nec Cæsarea statuta curanti Legem præfigat? quando inter arma silere Leges satis experientia testatur (*). „Prænotandum est, ait Benedictus XIV. *lib.* 11 *de Synodo cap.* 11. *num.* 9. communes olim fuisse, ex deplorabili temporum corruptela, privatas quasdam inimicitias, quæ non solum inter eos, quibus præcipua illarum causa intercedebat, sed etiam inter eorum consanguineos, & affines gerebantur, & diris modis exercebantur. Hæ vocabantur *Faidæ*; deque his fuse agit du-Cangius *in Glossario ad Scriptores mediæ, & infimæ Latinitatis edit. Paris.* 1733. *in verb. Faida*, & in Dissertatione ad Joinvillam *de privatis bellis*. Porro circa medium seculi XI. utraque potestas, Ecclesiastica nimirum, & secularis, ut privatas hasce inimicitias, seu potius privata bella, ex quibus tot hominum strages, ac bonorum devastationes oriebantur, de medio tollerent, conjunctis viribus plura moliri cœperunt, quæ cum ad tantum malum penitus extirpandum non sufficeissent, ut illud saltem intra modum aliquem coercerent, certos per hebdomadam dies præfinierunt, quibus ab homicidis, atque rapinis cessandum abstinendumque esset; qui dies *treguæ Domini* appellati fuerunt: ut videre est apud Pagium *Critic. in Annal. Baronii ad ann. Christi* 1034. *num.* 3. & 4. & apud Gonzalez *in Cap. Treguas*, qui est Alexandri III. *de tregua, & pace, num.* 9. Has igitur treguas Domini infringentes, excommunicationis sententiam incurrebant " Hactenus Bened. XIV; *loc. tit.* qui deinde *Lib.* 13. *cap.* 17. *n.* 5. subjungit: „Multa denique patientia utentes Ecclesiæ Præsules, nec unquam omittentes, opportunis oblatis occasionibus, in publica crimina invehi, atque etiam, quantum fas erat, canonicis pænis animadvertere, temporis beneficio id a Deo consecuti sunt, ut eradicata conspicerent vitia, quæ hominum providentia nunquam existimasset fore ut debellari, evellique possent. Satis superque perspectum est, quid essent *Faidæ*, de quibus *superiori lib.* 11. *cap.* 11. *n.* 9. privatorum nempe inimicitiæ, instar habentes privati belli, quo vastabantur omnia. Alexander III. Pontifex in Concilio Lateranensi, vehementiori, quo potuit, studio hac de re cum Episcopis egit, ut hi populos ad pacem allicientes, hujusmodi scandalum radicitus evellerent: *Præcipimus, ut Episcopi, ad solum Deum, & ad salutem populi habentes respectum, omni trepidatione seposita, ad pacem firmiter tenendam, mutuum sibi consilium, & auxilium præbeant*. Verum, cum satis superque prospexisset, malum hoc adeo invaluisse, ut nullo modo sperari posset, illud uno veluti ictu eradicatum iri, ad id conversus est, ut tempora statueret induciarum, quæ essent religiosissime inter inimicos servandæ; ab Adventu Domini in octavam usque diem post Epiphaniam, & a Septuagesima ad integram Octavam Paschæ, quemadmodum videre est *in Cap. Treguas, de tregua, & pace*, quod scilicet Caput ad hujusmodi *Faidas*, seu privata bella pertinet; *Nec enim intelligi possunt de bellis: quæ si justa sint, quocumque tempore tentanda sunt, injusta nullo*: uti animadvertit Cironius *ad titulum Decretalium de tregua, & pace*. Quamvis autem, eo adhibito remedio, haud statim datum fuerit ad optatum finem pertingere; tamen cum ignis, veluti superinducto cinere, tantisper coopertus fuerit, subinde progressu temporis per Dei gratiam extinctus est „. Hæc Benedictus. Et ecce cur Canon iste in desuetudinem omnino abierit: cessante enim fine legis cessat lex; & culpa ubi amplius non est, nec pœna esse potest. Falso igitur supposito laborant Auctores illi, quos sequitur P. Ferraris, dum asserit Canonem illum *cap. Treguas, de tregua & pace* nunquam fuisse usu receptum. At multo magis ob eamdem causam reprehensione dignus videtur Auctor Postillæ hic ad calcem paginæ in prima editione Romana ann. 1757. subjectæ, ubi tam providam SS. Pontificis, & generalis Concilii sanctionem subindicans, eam stultis barbaricorum temporum moribus quasi per contemptum, annumerat.

Adeo verum est, quod animadvertit Cironius *loc. supracit.* bella, inquam, si justa sint, quocumque tempore tentari posse, ut bellum committere in die festo, etiam citra necessitatem, modo Missa audiatur, nullum sit peccatum, cum non sit opus servile, juxta Jacobum Granado *in* 2. 2. *D. Thomæ contr.* 3. *tr.* 12. *disp.* 4. *sect.* 7. *num.* 65. cum Lorca *in* 2. 2. *quæst.* 40. *art.* 4. Hurtado de Mend. *vol* 2. *disp.* 169. *sect.* 15. *§.* 150. Coninch. *disp.* 31- *de bello dub.* 7. *num.* 123. Molina *tom.* 1. *tr.* 2. *disp.* 111. Reginaldo *tom.* 2. *lib.* 21. *c.* 8. *n.* 99. Etsi veniale illud judicet Cajetanus *in* 2. 2. *qu.* 10. *art.* 4. cum Bannez *dub.* 4. *n.* 4. Valentia *tom.* 3. *disp.* 3. *qu.* 16. *punct.* 5. Sa *v. Bellum, num.* 15. & Rodriquez *in summa part.* 1. *cap.* 126, *num.* 10. Immo & mortale Suarez *de Relig. tom.* 1. *lib.* 2. *de Festis cap.* 11. *num.* 2. Filliuccius *tom.* 2. *tract.* 27. *cap.* 9. *num.* 174. & Castro-Palaus *tom.* 2. *de observ. festorum, disp.* 2. *punct.* 5. *n.* 11.

Milites in bello justo possunt primo auctoritate Prin- 24

(*) Fuit hoc in usu, & sub pœna etiam excommunicationis cautum, sæculis barbaricis. Vide Muratori *Ann. Ital.* ac *in Antiq. Ital.*, & alios Historicos.

Principis, vel Ducis belli licite facere ea omnia, quæ sunt necessaria, vel utilia ad consequendum finem justi belli, puta ad consequendam justam victoriam, & recuperationem rei injustè ablatæ, vel ad justè vindicandam injuriam Principi, vel Reipublicæ indebite illatam; & sic ex mandato, & expressa, vel tacita voluntate Principis, vel Ducis belli possunt licite procedere ad vastationes, spoliationes, prædationes, carcerationes, & cædes partis hostilis *Communis*.

25 Secundo, Milites subditi, & alii ante bellum jam conducti præcipiente Principe possunt licite militare, & ad supradicta omnia procedere, etiamsi dubii sint de justitia belli dummodo eis certo non constet causam esse injustam; textu expresso *in cit. cap Quid*
26 *culpatur* 4. *caus.* 23. *quæst.* 1. Milites tamen liberi, & extranei, quamvis secundum aliquos possint etiam ipsi licite militare in bello dubio, probabilior tamen, & communior sententia est, quod teneantur prius inquirere de justitia belli, cui sponte se dare volunt, & postea saltem probabile formare judicium, bellum esse justum, quia tales milites, nullâ cogente, & excusante necessitate obediendi, omnino voluntarie se exponunt periculo gravissimæ injuriæ cum maximo damno inferendæ, adeoque mortaliter peccant; & colligitur *ex cit. c. Quid culpatur*, quia tota ratio excusans a peccato in bello dubio militem subditum, seu jam conductum, est ejus obligatio obediendi, & potestas in Principe imperandi, ibi: *Recte potest illo jubente bellare .... ita ut fortasse reum faciat Regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem, ostendat ordo serviendi*, quod non verificatur in milite libero, & extraneo. Sic Cajetan. *verb. Bellum*; Gabriel. *conclus.* 4. Major. *in* 4. *sent. disp.* 15. *qu.* 20. §. *istis notatis*, Sylvester *verb Bellum* 1. *quæst.* 9. Molina *disp.* 144. Lugo *disp.* 18. *de justit. sect.* 1. Layman. *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 12. *num.* 8. Vasquez, Sanchez, Azorius, Malder. & alii plurimi.

27 Tertio Milites possunt licite uti pabulatione in terra hostili; non autem in amica, si pabula sufficientia advehantur, aut possint emi, quia nec Jus naturæ, nec Principis auctoritas hic suffragatur; nec plus Juris habet miles ad aliena pascua, quam ad alienum panem; Lessius *verb. Bellum caus.* 4. Arsdekin, la Croix,
28 Felix, & alii. Si vero pabula sufficientia non advehantur, & ob inopiam emi non possint, tunc pabula fiunt communia ratione necessitatis; immo non desunt Doctores existimantes ex communi consuetudine, quando pro utilitate Provinciæ bellum geritur licitam esse pabulationem, in quantum hoc onus sit commune, & compensetur emolumentis perceptis, & percipiendis, ut refert Arsdekin *tom.* 2. *part.* 2. *tract.* 6. *quæst.* 7. & probabiliter tenet la Croix *libr.* 3.
29 *par.* 1. *art.* 3. *num.* 383. Ipse tamen Arsdekin cum aliis dicit, tunc esse licitam pabulationem ratione extremæ necessitatis, quia omnia fiunt communia, sed cum hoc onere quod cum primum poterit, fiat compensatio illi, qui enorme damnum est passus; sed quando hæc erunt?

30 Quarto Milites capti in bello etiam ex parte capientium justo, nisi adsit specialis promissio, possunt licite fugere, nam Jure gentium introductum esse videtur, ut capti juste ab hostibus, si fugiendo ad suos perveniant, libertatem consequantur. *Idem enim jus postliminii est*; *l. in bello*, *l. nihil interest*, *ff. de captivis*, *& §. item ea*, *quæ ex hostibus*, *Instit. de rerum divis.* Capti vero in bello ex parte capientium injusto (se- 31
clusa speciali permanendi promissione juramento firmata) & fugere, & bona hostium secum auferre possunt; Molina *tract.* 2. *tom.* 3. *poster. disp.* 693. *concl.* 1. Layman *l. c. n.* 16. & alii passim. Est tamen adverten- 32
dum quod capti in bello justo, si fugiant, non possunt Dominis insequentibus vi resistere. Bene vero capti 33
in bello injusto possunt vi resistere insequentibus. *Doctores communiter*.

Quinto milites possunt licite sibi retinere bona mo- 34
bilia ab hostibus accepta in bello justo, quia mobilia ab hostibus capta Jure gentium fiunt militum capientium: *leg. Si quid bello*, *ff. de captivis*, *& §. Item ea*, *Institut. de rerum divisione*, ubi sic præcise habetur: *Quæ ab hostibus capimus Jure gentium statim nostra* 35
fiunt. Esset tamen omnimode observanda, si quæ alicubi vigeret Lex particularis, vel consuetudo, ut spolia omnia, & prædæ in communi reponantur, & singulis æqualiter dividantur, juxta illud Davidis Regis edictum 1. Reg. *cap.* 30. *num.* 24. *Æqua pars erit descendentis ad prælium*, *& similiter divident*, vel pro cujusque meritis, ac dignitate distribuantur juxta *c. Jus militare est* 10. *dist.* 1. ibi: *Jus militare est .... prædæ decisio*, *& pro personarum qualitatibus*, *& laboribus justa divisio*. Immobilia autem, quæ occupantur, quatenus justam damni compensationem, vel pro 36
injuria satisfactionem non excedunt, spectant omnino ad Principem; *l. Si captivus* §. 1. *de captivis*.

Milites non possunt primo militare sua avaritia, at- 37
que cupiditate prædæ, & non motivo justitiæ, & sic facientes peccant mortaliter, *cap. Militare* 5. *caus.* 23. *q.* 1. ubi ex verbis S. August. sic dicitur: *Militare non est delictum, sed propter prædam militare peccatum est*.

Secundo non possunt licite milites sive subditi, si- 38
ve alieni scienter & voluntarie militare in bello patenter injusto, cum non liceat cooperari in malo cognito, & manifesto. Adeoque nequeunt absolvi, nisi 39
velint quamprimum commode poterunt, curare dimissionem; & interim quandiu ex bello sine gravi incommodo, & periculo recedere nequeunt, aut à Principe subditi in bello manifeste injusto coguntur bellare, procurent, quantum sine periculo æquali possunt, abstinere ab actibus hostilitatis, ut prædæ, cædæ, & similibus. *Communis*.

Tertio non possunt Milites sine gravi peccato, & 40
onere restitutionis homines innocentes, per quorum terras non hostiles transeunt, vel apud quos hospitantur, insolitis atque indebitis exactionibus gravare, neque aliquid ab iis extorquere præter ea, quæ ex constitutione Principis ipsis debent subministrare; tenentur ipsi esse contenti stipendiis suis, juxta illud S. Joannis Baptistæ *Lucæ* 3. *num.* 14. *& cit. cap. Militare* 5. *caus.* 23. *q.* 1. ibi: *Item interrogaverunt Joannem milites dicentes*, *quid faciemus & nos? ait illis*. *Neminem concutiatis*, *neque calumniam faciatis*, *sed estote contenti stipendiis vestris*.

Quarto non possunt milites a justo bello deficere, 41
& mortaliter peccant si in pugna non consistant, & si, nisi palam desperata victoria fugiant, aliisque timorem incutiant, *l. omne delictum*, *ff. de re militari* & secundum *Canones*, ut notat Glossa *in cap. Jus militare* 10. *dist.* 1. *verb. deseratur*; *qui fugit in bello publico*, *infamis est*, *ut cap. Infames* 6. *quæst.* 1.

Quin-

42 Quinto non possunt Milites sine gravi peccato stationem deserere, sed debent ipsam servare, & arcem sibi commissam defendere, etiam cum periculo certo vitæ, quamdiu spes defendendi superest, alioquin capite plectuntur; *l.3. ff. ad Leg. Juliam Majest.*, & quod hæc desertio sit enorme flagitium, habetur expresse in *cit. cap. Jus militare 10. dist.1.* ibi: *Jus militare est .... Item flagiti Militaris, si locus deseratur.*

43 Sexto non possunt milites sine gravi culpa transgredi seria mandata suorum Superiorum in iis, quæ spectant ad justum bellum, & rem militarem, nec sine ipsorum consensu, aut facultate possunt a Castris, vel exercitu discedere, qui a tali pacto a belli Ducibus, & Præfectis conducti censentur milites, ut ipsis in omnibus iis, quæ licite ad Regis placitum faciunt, obediant, & inserviant pro toto convento tempore sine ulla libertate discedendi, taliter quod si a re militari aufugiant, hujusmodi fugæ, seu desertionis delicto sit merito capitalis sententia decreta; *l.Omne delictum §. qui in acie, ff de re militari, & l. 3. ff. ad leg. Juliam Majestatis.*

Articulus IV.

Bellum quo ad Clericos omnes, sive Sæculares, sive Regulares,

1 Clericis omnibus, sive sæcularibus, sive Regularibus est jure Ecclesiastico prohibitum propria manu pugnare; habetur expresse ex Canone Apostol. c. 82. ubi sic præcise dicitur: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui militiæ vacaverit, & simul utrumque retinere voluerit, tam Officium Romanum, quam functionem Sacerdotalem, deponatur. Quæ enim Cæsaris sunt, Cæsari, & quæ Dei, Deo*; & desumitur *ex cap. Clericum 5. & cap. de his Clericis 36. dist.10. c. Eos qui 3. caus.20. quæst.3. cap. Quicumque ex Clero 6. caus.23. quæst.8. cap. Ex multa 9. de voto §. de Clercis, & cap. Quod in dubiis 5. de pœnis*; Indecens enim est, ut qui Spirituali militiæ se tradiderunt, arma, seu negotia sæcularia pertractent, juxta illud Apostoli *Epist. 2. ad Timoth. cap.2. num.4. Nemo mi-*

2 *litans Deo, implicat se negotiis Sæcularibus*, Signanter dicitur esse eis prohibitum pugnare *Jure Ecclesiastico* & non naturali, ut intelligatur posse Summum Pontificem super hoc dispensare, & concedere Clerico facultatem manu propria pugnandi in bello justo, ut patet in tot Cruciatis, & bellis Sacris; Gonzalez *in cap. Petitio num. 7. in fine, de homicidio*; Diana *part.10. tract. 2. resolut. 3.* Theophil. Raynaud. *de Religioso loricato Apod. 10. §. 3.* Bonacina *de Censuris disp.7. quæst.4. punct.4. num.12.* Petra *in Constit. unica Gregor. VIII. sect. 1. num. 14.*

3 Qua licentia expresse concessa, omne etiam irregularitatis incurrendæ periculum a tali Clerico auferre præsumitur, ut docet Silv. *verb. Homicidium 3. cap.5.* Covarr. *in Clement. Si furiosus part. 2. §. 3. num. 2.* Bonacina *loc. cit. punct. 4.* Molina *disp. 108.* Avila *quæst.7. de Censuris disp.6. sect. 3. dub. 2. conclus.2.* Layman *lib. 2. tr.3. c. 12. n.16.* Petra *loc. cit.*

4 *num.15.* & alii passim. Signanter etiam dicitur *propria manu*, ut intelligatur, quod licet non possint propria manu pugnare, possunt tamen in bello justo cum legitima sui Superioris facultate assistere tamquam Cappellani, ut militibus Sacramenta ministrent, eisque in morte assistant; *cap. ex multa 9. de voto §. de Clericis*, & possunt generatim milites hortari ad strenue pugnandum; *cap. Igitur 7. cap. Omni tempore 9. cap. Hortatu 10. cap. Ut pridem 17. caus.22. q.8.*, & Gratian. *in c. Quicumque ex Clero 6. cit. cons. 23. q.8. Sacerdotes propria manu arma arripere non debent: sed alios ad arripiendum ad oppressorum defensionem, atque ad inimicorum Dei oppugnationem eis licet*; & Glossa *ib. verb. Casus*, subjungit: *Clerici sua manu non valent arma recipere, sed alios possunt hortari pro tuitione oppressorum, & pro oppugnatione inimicorum Dei*, & Glossa *in c. Quod in dubiis 5. de pœnis*, ubi monet, cum ibi Innocentius tertius sub pœna depositionis Sacerdotibus prohibeat, ne alios ad pugnandum incitent, intelligendum esse *in bello injusto*, ibi: *Incitant in bello injusto; secus si esset justum, quia tunc licitum est hortari.*

Quinimmo possunt Clerici aliis justum bellum suadere; desumitur *ex cap. Omni tempore 9. & cap. Hortatu 10. & cap. Ut pridem 17. caus. 23. quæst.8.* Insu- 5
per possunt Clerici invocare Principes sæculares in subsidium ab bellandum contra Infideles, & Hæreticos in defensionem Ecclesiæ; *cap. Maximianus 2. caus.23. qu.3.* ubi ex *Epistola 50.* S. Augustini ad Bonifacium ostenditur, quod Ecclesia recte potest postulare auxilium a Principibus sæcularibus, ut injuria repellatur; & hoc ibi probatur duobus exemplis, scilicet Maximiani Episcopi Vagiensis, & Apostoli Pauli. Et si Clerici Jurisdictionem habeant temporalem; ut plures sunt Episcopi, & Abbates præcipue in Germania, nedum possunt pro tuendis Juribus suæ Ecclesiæ vocare in auxilium Principes sæculares, sed etiam possunt bellum legitima cum auctoritate indicere, exercitum conscribere, Ducem belli præficere; & arma ad pugnandum militibus præbere; ut desumitur *ex cap Episcopus 3. Ne Clerici, vel Monachi in 6.* Quamvis exercitus Præfecti, aut Ductores ipsi personaliter esse non debeant, *ex cap. Sententiam 9. Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Nullus quoque Clericus ruptariis, vel ballistariis, aut hujusmodi viris sanguinum præponatur.* 6 7 8

Clerici, & Religiosi, qui non pugnandi, sed spiritualiter adjuvandi causa bello justo intersunt, spolia hostium non minus, quam alii milites accipere, & retinere possunt, nisi de contraria Principis, aut supremi Ducis belli voluntate constet; Et ratio est, quia tales Clerici, & Religiosi sunt exercitui satis utiles, immo & sunt pars ejusdem exercitus, ac patiuntur pericula, & incommoda cum aliis, adeoque æquum est, ut etiam cum aliis participent commoda & utilitates; Molina *disp.108. prope finem*; Layman *lib.2. tract.3. cap.12. num.20.* Dicastill. *num.490.* La Croix *lib.3. part.1. num.884.* & alii. Clerici omnes, 9 10
& Religiosi urgente magna necessitate defendendi Urbem, licet non possint, ut supra dictum est propria manu pugnare, possunt tamen mœnia, & portas Urbis custodire; Immo ad id in repentino bello 11
tenentur. Felix Potestas *tom.1. part. 2. num. 2323.* & desumitur *ex cap. Pervenit 2. de immunit. Eccles.* ubi sic præcise dicitur: *Fraternitas tua nullum per nostræ, vel Ecclesiæ suæ nomen, aut alio modo excusari a murorum vigiliis patiatur, sed omnes ad hoc generaliter compellantur. Quatenus cunctis vigilantibus melius valeat Civitatis custodia procurari.*

Articulus V.

Quo ad irregularitatem, quæ ratione belli incurritur, vel non.

1 In bello aliquem occidentes, vel mutilantes, sive sint Clerici, sive Laici, incurrunt Irregularitatem, *cap. Si quis per industriam* 1. *& cap. Petitio* 24. *de homicidio. Clementin. unic. de homicidio, cap. Miror* 4. *& cap. Clericum* 5. *& cap. Si quis viduam* 8. *dist.* 10. *cap. Aliquantos* 1. *dist.* 51. *& cap. Designata sunt* 2. *ead. dist.* ubi de Laicis specialiter dicitur sic; *Designata sunt genera Laicorum de quibus ad Clericatum pervenire non possunt, si quis fidelis militaverit &c.*

2 Etiamsi bellum esset defensivum contra quoscumque, Clerici, & Laici aliquem occidentes vel mutilantes, fiunt Irregulares, *cit. cap. Petitio* 24. *de homicid. cap. de his* 36. *dist.* 50. Rota *part.* 2. *recent decis.* 3. *num.* 5.

3 Et etiamsi bellum esset contra Infideles & Hæreticos pro defensione Patriæ *cap. Clericum qui Paganum* 5. *dist.* 50. *cap. Petitio de homicid.* & ut refert Fagnanus in *dict. cap. Petitio num.* 15. & Petra in *Constit unica Gregorii l III. sect.* 1. *num.* 12. De facto fuit concessa

4 facultas a Sanctissimo Nuncio Portugalliæ, ut dispensaret cum Ecclesiasticis, qui in casu inevitabilis necessitatis Infideles, seu Hæreticos defendendo Patriam

5 occiderunt, vel mutilarunt. Et tanto magis evadunt Irregulares Clerici & Laici aliquem occidentes, seu mutilantes in bello aggressivo quantumvis justo; *cit. cap. Petitio tua* 24. *de homicid. & cap. Aliquantos* 1. *cap. Designata sunt, & cap. Si quis* 4. *dist.* 51.

6 Et per hoc Pius II. dispensavit in Irregularitate contracta a Religiosis & Presbyteris in Africa bellum gerentibus contra Mauros, ut refert Raynald. *num.* 82.

7 *ann.* 1459. relatus a Thomass. *de Benefic. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 75. *num.* 11. Et in casu cujusdam Canonici Zagabriensis Ecclesiæ, qui ductor quorundam militum, quos juxta solitum, & Legem Regni Capitulum Zagabriense mittere solet pro Patriæ, & Fidei defensione Vexilliferum Turcam necavit, dum æqua velocitate ductus a reliquo exercitu Croatico sejunctus opprimi credebat, propositis dubiis infrascriptis in Sacra Congregatione Concilii 17. *Novembris* 1685. *in Zagabriensi*. Primo, *An dictus Canonicus ex causa præfata factus fuerit irregularis*? Secundo, *An cum eo sit dispensandum*? Et tertio, *An prædicta dispensandi facultas Episcopo sit concedenda in casibus futuris*? Respondit ad primum & secundum *Affirmative*, ad tertium *Negative*.

8 In bello manifeste injusto, sive offensivo, sive defensivo, licet pauci mutilentur, seu occidantur, vel etiam unus solus occidatur, vel mutiletur, evadunt Irregulares omnes militantes, quamvis non omnes suis manibus mutilent, seu occidant, quia omnes ad homicidium cooperantur, & constituunt unam causam totalem ad eam internecionem, cum omnes ad invicem se excitent ad illam *arg. cap. Sicut Dignum* 6. *§. final. de homic. cap. Quod in dubiis* 5. *de pœnis, & ibi* Glossa *verb. incitant*. E contra vero in bello

9 manifeste justo, sive offensivo, sive defensivo evadunt Irregulares solum occidentes, vel mutilantes propriis manibus; pugnantes autem, & neminem occidentes, nec mutilantes, non fiunt Irregulares, licet ab aliis multi occidantur, vel mutilentur; *cit. cap. Petitio tua* 24. *de homicid. & cap. Si quis* 4. *dist.* 51. & doctores communiter. Solummodo autem vulnerantes vel percutientes, & non occiden- 10 tes, nec mutilantes, non fiunt Irregulares, *ex dict. cap. Petitio tua*; ubi non declaratur Irregularis Pelagius Presbyter, qui pugnando aliquos percussit, et vulneravit, sed solum respondet ei Honorius tertius abstinendum esse a ministerio Altaris, si de interfectione alicujus illum conscientia remordeat, ibi *Unde cum pro eo quod aliquos percussisti, Irregularitatem metuas incurrisse mandamus, quatenus si de interfectione cujusquam in illo conflictu tua conscientia te remordet a ministerio Altaris abstineas reverenter*. Ob vulnerationem enim, & percussionem non reperitur in Jure imposita ulla Irregularitas, adeoque non contrahitur, cum ista non contrahatur, nisi sit in Jure expressa; *Cap. Is qui* 18. *de sententia Excomm. in* 6.

Clerici, seu Laici pugnantes in bello justo, & oc- 11 cidentes, vel mutilantes inimicos, fiunt Irregulares, non ex delicto, sicuti pugnantes in bello injusto, sed tantum ex defectu lenitatis, qui sicuti, qui juste contra aliquem profert sententiam sanguinis, secuto effectu Irregularitatem incurrit, *arg. cap. Aliquantos* 1. *dist.* 51. *cap. Sæpe* 29. *& cap. His* 30. *caus.* 23. *quæst.* 8. *cap. ex litteris* 10. *de excessib. Prælator. cap. Clericis* 5. *& cap. Sententiam* 9. *Ne Clerici, vel Monachi*, ita qui militat in bello justo, si occidat, vel mutilet: *cap. Si quis viduam* 8. *dist.* 50. *cap. Aliquantos* 1. *dist.* 5. 1. *& cap. Petitio tua* 24. *de homicidio*. Et hanc Irregularitatem ex defectu lenitatis incurrunt etiam Equites Hierosolymitani, & alii quicumque approbati a Sede Apostolica, si in bello etiam contra Infideles aliquem necaverint, aut mutilaverint; Si enim hæc irregularitas incurritur a Judicibus juste condemnantibus reos ad mortem ex adductis Canonibus, eo magis incurretur a militibus Hierosolymitanis, & aliis consimilibus licet juste & sine culpa ratione justi belli Infideles occidant, ut præcise docet Thomassin. *de Benefic. part.* 2. *lib* 1. *cap.* 75. *num.* 11. & Petra *in Const. unic. Greg. III. sect.* 1. *num.* 22. adeoque debent habere, vel præventivam, vel subsequentem Apostolicam dispensationem, Ut de facto Pius II. dispensavit in Irregu- 12 laritate contracta a Religiosis, & Presbyteris in Africa bellum gerentibus contra Mauros, & ex Sac. Congr. Conc. decr. fuit esse dispensandum ab Irregularitate Canonicum Zagabriensem, qui necaverat Vexilliferum Turcam, ut patet ex adductis supra *num.* 6. *& 7.* Vide verb. *Irregularitas art.* 1. *§. in bello sub num.* 11.

Additiones ex aliena manu.

Irregularitas, an & quando contrahatur in bello si- 14 ve justo, sive injusto, tum a Laicis tum a Clericis, vide Giballin. *de Irregular. cap.* 4. *consectar.* 7. *a* 1. *ad* 7. *difficultat.* Illud vero hic non omittendum, 15 quod laudatus Auctor *difficult* 2. *&* 3. improbat opinionem Auctor. nostri *art.* 5. *n.* 8. quod scilicet in bello injusto vel defensivo, vel offensivo licet pauci mutilentur, seu occidantur, aut etiam unus mutiletur vel occidatur, evadant irregulares omnes milites, quamvis non omnes mutilent vel occidant.

16 Multa disputari solent a nuperis præsertim Scriptoribus, cum Catholicis, tum Protestantibus de hoc argumento, liceat ne Christiano Viro militiæ nomen dare. Existimant enim e Protestantium genere nonnulli nefas esse homini, qui Christo adhæserit, militare. Horum autem quam e vero discrepans sententia sit, multis ostendere non vacat; satis sit animadvertere, probatam militiam Evangelistis fuisse, ut constat ex iis, quæ apud Lucam *cap.* 3. *v.* 14. leguntur, ubi Joannes militibus ipsum interrogantibus quid facere ipsi deberent, respondit: *Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendiis vestris:* quis autem in animum inducat, ut credat, voluisse Evangelistam Joannis Baptistæ dictum laudare, si militiam divina lege vetitam existimassent? Actorum *cap.* 10. *v.* 1. *& sequentibus*, Laudat S. Lucas Centurionem, ac justum, timentemque Deum illum appellat; non ergo censuit militiam cum pietate pugnare. Deinde certa atque explorata res est, primis Ecclesiæ sæculis magnam fuisse Christianorum Militum copiam, quos tamen Episcopi, quibus & Religio, & disciplina curæ erat quam maxime, ab Ecclesiæ sinu minime arcebant. Celeberrimum sane fuit prodigium illud, quo Christiani milites Marci Aurelii tempore Marcomannico bello detenti orando, obsecrandoque Deum non modo impetrarunt ut plueret, cum nullum haberet exercitus aquandi modum, manifestumque esset periculum, ne legiones universæ perirent, sed etiam ut hostes icti fulminibus partim interirent, partim dissipati, venirent tandem in potestatem Populi Romani. Atque ea Christianorum militum legio, quorum precibus pluvia impetrata fuit, *fulminatrix* propterea dicta est. Hæc porro luculenter ostendunt, militiæ nomen dare vetitum Christianis non esse viris, neque primorum Ecclesiæ Sæculorum Christianis eam probatam fuisse sententiam, quæ statuit, minime id licere religionis Christianæ cultoribus, Plenissime de hoc argumento disserit Hugo Grotius *lib.* 1. *de jure belli, & pacis cap.*2. Heinecius in prælectionibus in eumdem Grotium *lib.*1. Copiose vero, atq; eruditissime more suo P. Thomas Maria Mamachius ac Mag. S.Pal.Ap.Ord. Præd Casanatenensis Theologus *tom.*1. *Originum, & Antiquitatum Christianarum pag.* 363. *& seq., & tom.* 3. *pag.* 303. Apud istos Scriptores argumenta omnia sententiæ negantis militiam cum Christiana pietate pugnare eleganter producta, affirmantis vero uberrime, ac nervose refutata, adinvenies.

BENEDICERE, BENEDICTIO.

Articulus I.

Quo ad Benedictionis esse, divisionem, & Ministrum.

1 Benedicere secundum S. Thomam, ut notat Barbosa *de Jur. Eccles. lib.*3.*cap.* 3. *num.*56. potest contingere tripliciter, scilicet enunciative, optative, &
2 impetrative. Enunciative benedicere, quod fit laudando, est benedictio, quam Deo tribuimus, cum toties eum benedicimus, & laudamus, juxta illud Psal. 33. *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo*. Optative benedicere, quod fit aliquod 3
bonum benedictum optando, & precando, juxta illud Psalmi 127. *Benedicat tibi Dominus ex Sion, & videas bona Hierusalem omnibus diebus vitæ tuæ; & videas filios filiorum tuorum pacem super Israel*, est benedictio, quam homo homini dare solet, non laudando solum, sed etiam aliquod bonum adprecando. Im- 4
perative benedicere, quod fit imperando, & operando effectus intentos, est benedictio, quam dat solus Deus per se, vel per ministros suos & operatur prædictos effectus, & hanc quandoque Deus dedit per seipsum, ut Genes. 1. *num.* 28. *Benedixitque illi Deus, & ait, crescite, & multiplicamini: & replete terram, & subjicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus Cœli, & universis animantibus, quæ moventur super terram*, quandoque vero per suos servos ut Josue 24. *num.* 10. *Per illum benedixi vobis & liberavi vos*; & sic pluries benedixisse patet in Sacris Litteris; & hodie in Ecclesia Fidelibus benedicit per Pontifices, & Sacerdotes, & Religiosos viros: & de hac tertia benedictione erit sermo in præsenti. 5
Quæ large sumpta, est duplex, una scilicet, quæ datur a puro homine propter meritum Sanctitatis, in quo Christus per gratiam inhabitat, sicuti est illa, quæ a Sanctis viris peti consuevit; Et alia est, quæ 6
datur propter meritum Christi alicui instrumentaliter applicatum, & in hac danda requiritur Ordo Sacer, non autem Sanctitas necessario. Et hæc benedictio 7
adhuc est duplex, una scilicet Personarum v. g. Abbatum, Virginum, Sponsorum, Militum, & etiam populi; & alia rerum, seu locorum v. g. Aquæ, Vini, Olei, Ceræ, Cinerum, Palmarum, Vestium, Vasorum, Altarium, Ecclesiarum, Domorum, Agrorum, & hujusmodi.

Benedictio Personarum alia est solemnis, quam in 8
divinis officiis dat solus Episcopus in sua Diœcesi, Archiepiscopus, Patriarcha in tota sua Provincia, etiam extra visitationem, & Legati Apostolicæ Sedis in locis suæ Legationis, & Romanus Pontifex ubique terrarum, ut notatur *in c. Antiqua* 23. *de privileg.* & habetur *in Clementina cap. Archiepiscopo* 2. *de Privileg. & excessibus privilegiator.* Ugolin. *de offic. & potest. Episcop. c.* 31. *§.* 2. *num.* 1. Barbosa *de Jur. Eccles. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 58. Et hanc solemnem bene- 9
dictionem in Missis, Vesperis, & Matutinis, pontificaliter celebratis possunt dare etiam Abbates, & alii Prælati ad id Privilegium habentes. *cap. Abbates* 3. *de privilegiis in* 6. & Sacra Rit. Congr. 27. *Septembris* 1759. Est tamen circa hoc observandum, quod minor 10
ex istis in præsentia Majoris, & Superioris nequeat benedicere nisi de licentia Superioris; opus enim est expressa concessione: ut contra regulam Juris minor etiam benedicendo possit extendere manum supra majorem; ut colligitur *ex cap. Denique* 6. *dist.* 21. *cap. Ministrare* 3. *caus.* 26. *qu.* 6. *& cap. Cum ad celebrandas* 65. *dist.* 1. *de consecratione*, & ex Apostolo *ad Hebræos cap.* 7. *num.* 7. ubi expresse dicit; *sine ulla contradictione quod minus est a meliore benedicitur*, & sic expresse statuit pluries Sacra Rit. Congreg. ut de Archiepiscopo in præsentia Nuncii 9. *Martii* 1593. & in præsentia Legati 2. *Octobris* 1601. & de Episcopo

po in præsentia Metropolitani 10. *Januarii* 1690. *&* 13. *Octobr.* 1618. & de Abbate in præsentia Episcopi seu ordinarii 27. *Septembris* 1659. *§.* 14., *&* 20. *Julii* 1660. *in declaratione & responsione ad ipsum*
11 *§.* 14. Conveniens tamen est, ut Major, seu Superior rogatus pro benedictione a minori, seu inferiori, ipsi dandam remittat, ut populus cognoscat dignitatem Apostolicam ut decrevit Sacra Rit. Congr. *in Taurinen.* 9. *Martii* 1593. *Archiepiscopus debet rogare Nuncium, ut populo benedicat, qui hoc deinde remittat Archiepiscopo. ut populus cognoscat dignita-*
12 *tem Apostolicam.* Et alia est benedictio Personarum simplex, ut illa quæ fit a Sacerdote in fine Missæ, quæ etiam a Sacerdote dari nequit præsente Episcopo sine permissione ipsius, ex allato textu Apostoli *ad Hebræos* 7. *num-* 7.& citat. Canonibus: *cap. Denique* 6. *dist.* 21. *cap. Ministrare* 3. *caus.* 26.*qu.*6. *& cap. Cum ad celebrandas* 65. *dist.* 1. *de consecrat.*
13 Benedictio rerum, seu locorum est multiplex v.g. Cinerum, Candelarum, Palmarum, & Olivarum, Paramentorum; & utensilium Ecclesiæ, ciborum, vestimentorum, & ornamentorum hominum, annuli, coronæ, ensis, pilei, vexilli, & aliarum hujusmodi rerum, sicut etiam locorum, ut Domorum,
14 Ecclesiarum, vinearum, agrorum, & similium. Et harum benedictionum, quæ fiunt cum sale, & exorcismo ad benedicendas res, & loca, & ad homines aspergendos, ac fugandos Dæmones, atque venialia delicta abluenda, *cap- Aquam* 16. *de consecr. dist.* 3. *cap. Aqua* 9. *de consecr. Ecclesiæ* solus Sacerdos ex potestate sui Ordinis est adæquatus Minister *cap. Perlectis* 1. *dist.* 25. ubi dicitur, *ad Presbyterum pertinet benedicere dona Dei*; *cap. Ecce ego, verb. benedicere* 6. *dist.* 95. *& cap. Officium* 3. *de Officio Archi-*
15 *presbyteri.* Unde si Diaconus, quamvis jubente Sacerdote, aquam v. gr. benediceret, irrita esset benedictio, quia non facta ab habente auctoritatem, & ideo merito *in cap.* 28. *lib.* 8. Constit. Apostol. dicitur: *Diaconus non benedicit, neque benedictionem dat,*
16 *accipit vero ab Episcopo, & Presbytero.* Datur autem alia aquæ benedictio, quæ fit a solo Episcopo cum vino, & cinere ad reconciliandam consecratam Ecclesiam, quæ fuerit violata, ac polluta; *cap. Proposuisti* 4. *& cap. Aqua* 9. *de consecr. Ecclesiæ.*
17 Paramenta Ecclesiastica, & ornamenta omnia, tam ministrorum, quam altaris sunt per Episcopum benedicenda; *cap. Vestimenta* 42. *de consecrat. dist.* 1. itaut simplices Sacerdotes illa benedicere non possint, neque ex delegatione, & permissione Episcopi, nisi ad hoc habeatur speciale privilegium Sedis Apostolicæ a qua interdum conceditur Personis in dignitate Ecclesiastica constitutis, dummodo in eis non sit adhibenda Sacra Unctio, vel Oleum Sanctum, quæ ab ipso tantum Episcopo ordinato, & consecrato benedicenda, inungenda & consecranda sunt, ut censuit Sacra Congreg. Rit. *in Brixien.* 12. *&* 14. *Maii* 1616. *in Taurinen. Pistorien.* 9. *Octobr.* 1610. *in Imolen.* 14. *Novemb.* 1615. *in Januen.* 12. *&* 14. *Maii* 1616. *in Saonen.* 3. *Decembr.* 1616. *in Taurinen. Pistorien. & Tarvisina* 2. *Maii* 1619. *in Novarien.* 21. *Martii* 1620. *in Tridentina* 7. *Augusti* 1621. *& in Capu-*
18 *taquen.* 20. *Julii* 1630. Et de facto hæc facultas benedicendi paramenta, & Ecclesiastica ornamenta, & vasa, in quibus non adhibetur Sacra Unctio, fuit concessa diversis Archidiaconis, Decanis, Archipresbyteris, aliisque Personis Ecclesiasticis a Sacra Rit. Congreg. & signanter *in Aquilejen.* 20. *Aprilis* 1599. *in Elven* 17. *Maii* 1600. *in Lugdunen.* 29. *Jan.* 1615. *in Zamoren.* 15. *Novembr.* 1603. *in Meten.* 18. *Novemb.* 1606. *in Ruthen.* 9. *Maii* 1609. *in Augustana* 12. *April.* 1614. *& in Gnesnen.* 3. *Septemb.* 1621

Et hanc facultatem habent omnes Prælati Regu- 19
lares, scilicet Generales, Provinciales, Guardiani, Priores, aliique omnes superiores locales quocumque nomine nuncupentur ex amplissimo privilegio Leonis X. in Constitut. incip. *Religionis suadet* concesso Minoribus de Observantia, & ex aliis a variis summis Pontificibus concessis aliis Regularibus, ut a Joanne XXII. Sixto IV. Innocentio VIII. Eugenio IV; Julio II. Paulo III. Gregorio XIII. & aliis. Cum 20
hac tamen limitatione, ut non possint benedicere paramenta, & ornamenta Ecclesiastica, nisi pro usu tantummodo suarum Ecclesiarum, ut expresse dicit Leo X. in cit. Constit. ibi: *Pro vestro usu tantum*: & pluries declaravit Sacra Congreg. & signanter 24. *Augusti* 1609. 18. *Augusti* 1629. *&* 13. *Martii* 1632. his verbis: *Abbates, Priores, Guardiani, & alii Religionum Prælati, etiam ex Societate Jesu, habentes privilegia benedicendi vestes Sacras, Cœmeteria, & similia, dicto privilegio uti non possunt, nisi in iis rebus in quibus Sacra Unctio non adhibetur, & pro servitio dumtaxat Monasteriorum, & Ecclesiarum propriarum*, & in decreto circa usum Pontificalium Prælatis Episcopo inferioribus concessorum a Sacra Rit. Congreg. ordinaria habita coram Sanctissimo Domino nostro Alexandro Papa VII. emanato *die* 27. *Septembris* 1659. *§.* 18. his verbis: *Ecclesiasticam Supellectilem pro servitio dumtaxat suarum Ecclesiarum, vel monasteriorum benedicant.* Sic etiam Abbates, 21
aliique Prælati habentes privilegium benedicendi Calices, Patenas Campanas, & similia in quibus adhibetur Sacra Unctio, possunt tantummodo hæc facere pro usu suarum Ecclesiarum ex mox citato Decreto circa usum Pontificalium *num.* 10. his verbis *Reliqua Pontificalia extra loca ipsis Abbatibus subjecta, vel pro servitio alienæ Ecclesiæ, aut in subditos pariter alienos, etiam de licentia Ordinariorum exercere non valeant, puta Campanarum benedictiones, Calicum, & similium, in quibus sacra adhibetur Unctio nec non Minorum Ordinum collationes.*

Alia ad rem, Vide verb. *Vasa Sacra.* 22

Articulus II.
BENEDICTIO EPISCOPALIS IN VIA.

Quoad eos, qui possunt, vel non, illam impertiri in via, seu itinerando.

Benedictionem in via, seu itinerando dare potest 1
Episcopus in sua Diœcesi, Archiepiscopus, Primas, seu Patriarcha in tota sua Provincia, etiam extra visitationem, & Legatus Apostolicæ Sedis in locis suæ Legationis, & Romanus Pontifex ubique terrarum, ut notatur *in cit. c. Antiqua* 23. *de Privileg.*, & habetur *de Privileg. & excessib. privilegiator.* Cum hoc 2
tamen quod minor ex istis, in præsentia Majoris, & Superioris, nequeat benedicere, nisi de licentia Superioris, ut colligitur *ex cap. Denique* 6. *dist.* 21., &

 aliis

aliis Sacris Canonibus, & Decretis Sacræ Congrega-
tionis adductis *supra art. 1. num. 10.*, & expresse statuit
Nicolaus primus *in decret. titul. de consuetudine cap. 3.*
3 Archiepiscopus, Primas, seu Patriarcha potest etiam
populo benedicere in locis exemptis intra ejus Pro-
vinciam existentibus, etiam extra visitationem, *ex
cit. Clementina cap. Archiepiscopo 2. de Privileg., &
excessib. privilegiator.* & Glossa ibid. *verb. Collige*, &
& decrevit Sacra Congregatio Rituum 13. *Julii* 1613.,
& Rota *in Nullius, seu Urbinaten. Jurisdictionis coram*
4 Buratto 7. *Maii* 1618. Sic etiam potest Episcopus po-
pulo benedicere in locis exemptis intra suam Dioece-
sim existentibus *ex eadem Clementina cap. Archiepi-*
5 *scopo*, & Glossa ibidem. Coadjutor Episcopi potest
populo benedicere, dum per Civitatem incedit, de li-
centia tamen Episcopi Coadjuti; Sac. Rit. Congreg.
31. *Januarii* 1591.

6 Archiepiscopus, Primas, & Patriarcha, Nuncius,
& Legatus extra suam Provinciam sine speciali privi-
legio, neque solemniter, neque privatim per viam,
itinerando possunt populo benedicere, *argum. cit.
Clementina cap. Archiepiscopo 2. de privileg. & excess.*
7 *privil.* Nec Episcopus extra suam Dioecesim ex Sacra
8 Congregat. Concil. 26. *Aprilis* 1602. Legato præsente
in Civitate, Episcopus non potest benedicere populo,
sed intra Ecclesiam eo absente, vel annuente, potest
9 benedicere; Sacra Rit. Congreg. 2. *Octobris* 1601. Be-
nedicere per vias Abbati non conceditur: Sac. Con-
gregat. Rituum *in Nullius Provinciæ Burgen.* 24. *Au-
gusti* 1609. Immo Abbates neque possunt per Eccle-
siam incidentes benedicere populis, quamvis pleno
Jure subjectis, ex Sacra Rit. Congreg. *In Decreto* cir-
ca usum Pontificalium Prælatis Episcopo inferioribus
concessorum coram Sanctissimo Domino nostro Ale-
xandro VII. edito 27. *Septembris* 1659. §. 13. his ver-
bis: *Pontificales Benedictiones cum trina Crucis produ-
ctione in Missis tantum Pontificalibus, nec non Vespe-
ris, & Matutinis Pontificaliter itidem celebratis licere
sibi tantum meminerint. Privatim vero populis quam-
vis pleno Jure subjectis. nisi expresse ipsis permissum
fuerit, etiam Pontificalibus induti per Ecclesiam ince-
dentes, benedicere non præsumant*, & denuo 20. *Ju-
nii* 1660. in declaratione ejusdem Decreti his verbis:
*Ad §. Decimum tertium, quo disponitur, ne Abbates
extra Pontificalia, Pontificali more ac trina Crucis pro-
ductione, nec non privatim occurrenti populo, tum Pon-
tificaliter induti etiam per Ecclesiam incedentes benedi-
cant, asserentibus Monachis, Abbates in Missis pri-
vatis hactenus Episcopali more benedixisse, & Pontifi-
calibus præsertim indutos per Ecclesiam transeuntes oc-
currenti populo benedictionem elargiri consuevisse*; Sac.
11 Rit. Congreg. *censuit servandum esse decretum*. Non
nisi Episcopus potest benedicere populo extra actum
celebrationis; Sac. Rit. Congr. 25. *Maii* 1624.

Additiones ex aliena manu.

12 A quo tempore Abbates impetraverint potestatem
impertiendi solemnem benedictionem populo, vide
apud Vanespen. *Jur. Eccles. Univers. par. 1. tit. 31.
c. 6. n. 9.*

13 Decretum Sacræ Congreg. Rituum ab Auctore alla-
tum *num.* 10. quo Abbatibus per Ecclesias incedenti-
bus interdicitur benedictionem solemnem populo im-
pertiri, suum habet fundamentum *in cap. 3. de privi-
leg. in 6.*

Tametsi Abbates solemnem benedictionem imper- 14
tiri populo possint in Ecclesiis sibi *pleno Jure* subjectis,
tamen in iis præsente Episcopo nequeunt eam im-
pertiri. Rationem autem cum Tambur. *de Jur. Ab-
bat. to. 1. disp. 21. qu. 9.* assignat Vanespen. *Jur. Eccles.
Univers. par. 1. tit. 31. c. 6. n. 27. Quia minor non debet
majorem benedicere.*

ARTICULUS III.

Benedictio Episcopi respectu Abbatum, Abbatissarum, & Monialium.

Episcopus benedicit Abbates, Abbatissas, & Mo- 1
niales, ut colligitur ex *cap. Devotis 11. caus. 20.
quæst. 1. & ex cap. Statuimus 1. de supplend. negligent.
Prælator.* Abbates enim, qui petunt benedici, de- 2
bent recipere benedictionem ab Episcopo, non au-
tem ab aliis Abbatibus alias benedictis; Sac. Rituum
Congreg. *in una Cameracensi* 10. *Decembr.* 1631. Et 3
hæc benedictio dari debet illis diebus, quibus Ordi-
nes minores conferri possunt; Glossa mox *cit. verb.
Benedici*, & sic Dominico die, & intra Missarum so-
lemnia, ut de Virginum benedictione agentes resol-
vunt Salzed. *ad Prax. Bernard. Diaz. c. 26. vers. Vir-
ginum*, Piscara *in praxi Cæremon. lib. 2. cap. 7. num. 1.*
Tamburin. *de Jure Abbatiss. disp. 26. qu. 6. vers. Pisca-
ra*. Et sine aliquo examine est danda, ut resolvit In- 4
nocent. *in cap. Statuimus 1. de supplend. negligent. Præ-
lator.* & Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part. 2. al-
leg. 27. n. 13.*

Vide v. *Abbas num. 14. seqq.*

Abbatissæ, quæ in Monasteriis, ubi est consue- 5
tudo, ab Episcopo benedicuntur juxta *Clementinam
cap. Attendentes 2. de Statu Monachorum*, minores an-
nis quadraginta, & quæ per octo ante professæ non
fuerint, eligi, & benedici in Abbatissas prohibentur;
Concil. Trident. *sess. 25. c. 7. de Regularibus, & Mo-
nialibus*. Et anni quadraginta debent esse completi; 6
ex Sacra Congreg. Concilii *in una Neapolitana* 24.
Septembris 1678. Abbatissæ tamen temporales, illæ 7
scilicet, quæ non nisi ad triennium eliguntur, ex or-
dinatione Gregorii XIII. *anno* 1583. *die* 1. *Januarii*
non sunt de Jure benedicendæ, nisi Sancta Sedes Apo-
stolica aliud statuat expresse, vel servet consuetudo
contraria. Quaranta *in summa Bullarii verb. Abbatis-
sa in fine*, Piasecius *in praxi Episcop. part. 1. cap. 2. 3.*
Miranda *in Manual. Prælator. in fine tom. 2. tract. 2. de
Sacris Monialibus quæst. 1. concl. unica*. Consuetudo
benedicendi Virgines, seu Moniales non amplius est
in usu, at eam servandam esse, si alicubi adhuc vi-
geret, respondit Sacra Congreg. Episcop. & Regul.
Patriarchæ Venet. 5. *Decembris* 1597. Et Bene. XIII.
concessit Indulgentiam plenariam omnibus, & quibus-
buscumque Monialibus Velum sacrum, Benedictio-
nem, & Consecrationem recipientibus. Sic *in Con-
stitutione* incip. *In Supremo, edita 6. Aprilis* 1728. Et 9
secundum Canones non sunt benedicendæ, seu con-
secrandæ, nisi attigerint vigesimum quintum annum,
cap. Placuit 14. & cap. Virgines 15. caus. 20. quæst. 1.
Nec pro ipsarum benedictione, seu consecratione po- 10
test Episcopus ingredi Clausuram Monialium, ut col-
ligi-

legitur ex Concilio Tridentino *sess.25. de Regularibus & Monial. cap.5. vers. Ingredi autem*, ubi rigorosissime præcipitur, ut nullus Monialium Monasteria ingrediatur, nisi in casibus meræ necessitatis; & sic casus non est necessarius pro ingressu, cum possit Episcopus Moniales benedicere, seu consecrare in Ecclesia exteriori per fenestram deputatam ad imponendum eisdem velum, ut expresse decrevit Sac. Congr. Conc. *in Hieracen. 28. Junii* 1617.

Additiones ex aliena manu.

1 Benedictio Abbatissæ solet dici Ordinatio, & consecratio; Gonzal. *in cap.13. n.3. de Accusat.*

2 De ea vero consule, si vacat, Tamburin. *de Jure Abbatissar. disp.29. per totum*; Gellotium *de Eccles. Hierarchia c.11. in fine.*

Novum additamentum.

3 (*) Abbates perpetui benedicuntur omnes; Exempti quidem vel in Curia, vel extra Curiam de mandato Apostolico: non exempti verò ab Episcopo.

14 Honorius III. a. 1219. Monachis Hemmerodiensibus peculiari diplomate clauso in corpore juris concessit, ut *si Episcopus, in cujus Parochia domus eorum fundata erat, cum humilitate, & devotione, qua convenit, requisitus substitutum Abbatem benedicere, & alia quæ ad officium Episcopale pertinent, ipsis conferre renuisset, licitum esset eidem Abbati, si tamen Sacerdos esset, proprios novitios benedicere, & alia, quæ ad officium suum pertinent, exercere &c.* Vide historiam diplomaticam Trevirensem To.1. pag.655.

15 Ritus hujus benedictionis, quæ intra Missarum solemnia adstantibus duobus Abbatibus danda est, ante usum Pontificalium a Monachis obtentum, continebatur precibus super benedicendis fusis, traditione regulæ custodiendæ, & baculi Abbatialis. Vide in in *veteri disciplina Monastica* 1726. Parisiis vulgata Guidonis *disciplinam Farfensem lib.2. cap.3.* & Bernardi *ordinem Cluniacensem P.1. cap.1.*

In actu benedictionis Abbates, & Abbatissæ vel
16 Papæ si exempti; vel Episcopo si secus, Juramento se obstringunt, Vide Pontificale Romanum. Cistercienfium Abbatum juramentum exstat *cap.43. de Simon.* ubi Honorius III. jubet, Archiepiscopos, Episcopolque ea sacramenti formula esse contentos debere, tanquam ab ipsius ordinis primordiis instituta. Alias ejusmodi formulas recitat Martenius *de ant. Monachor. ritibus lib.5. c.1. n.32. et seqq.*

Benedictionem Abbatum, & Abbatissarum seque-
17 batur solemnis *installatio*, sive *positio* eorumdem in Sede Abbatiali, quam de jure Archidiaconus facit *c.9. de offic. Archidiac.* Hunc tamen usum saltem apud Germanos, desuesse Nellerus notat *diss. altera de Sacr. elect. processu §.5. num.12.* Honorius III. quo sumptibus parceretur, neve Archidiaconus *parafredum* prætenderet, *cit. cap.43.*, cum Cistercienfibus interdixit: *installationis solemnitates in Abbatibus ordinis vestri fieri prohibentes.* Confer in hoc ipsum caput Gonzalez.

ARTICULUS. IV.

Benedictio quoad Sponsos.

Sponsus, & Sponsa cum nubunt temporibus pro 1
solemnitate nuptiarum non vetitis, sunt in Ecclesia benedicendi; *cap. Sponsus, & Sponsa 33. dist.23. Aliter 1.c. Nullus Fidelis 2. cap. Nostrates 3., & cap. Sponsus 5. caus.30. quæst.5.* Et tales Sponsorum bene- 2
dictiones, sicuti & prohibitionem solemnitatis nuptiarum certis anni temporibus damnantes, anathematizantur a Concilio Trident. *sess.24. Canone* 11. ibi: *Si quis dixerit prohibitionem solemnitatis nuptiarum certis annis temporibus suspensionem esse tyrannicam ab Ethnicorum superstitione profectam, aut benedictiones, & alias Cæremonias, quibus Ecclesia in illis utitur, damnaverit, anathema sit.* Talis benedictionis omis- 3
sio, licet, cum sit sine scandalo, & contemptu, non sit peccatum mortale, est tamen secundum communem Doctorum saltem peccatum veniale; Sanchez *lib.7. de Matrimonio disp.82.* Bonacina *qu.4. p.6. n.2.* Sa, Filliucius, Henriq. la Croix & alii communiter.

Et talem benedictionem debent Sponsi recipere an- 4
te consummationem Matrimonii, prout hortatur Conc. Tridentinum. *sess.24. de reformat. Matrimonii cap.1.* ibi: *Præterea eadem Sancta Synodus hortatur, ut conjuges ante benedictionem Sacerdotalem in Templo suscipiendam in eadem Domo non cohabitent.* Unde cum 5
Concilium hoc non præcipiat, sed solum hortetur, liberam voluntatem relinquit, & non obligat, *cap. Ultimum in fin. dist.4.* Glossa *verb. statuta in cap.1. de constitut. ibid.* Abbas *num.9.* & Felin. *num.20.* Quare 6
peccatum mortale non esse ante Ecclesiæ benedictionem Matrimonium consummare, sublato scandalo, & contemptu Legis Ecclesiasticæ, maxime si probabile adsit incontinentiæ periculum, resolvunt Navarr. *in Manuali cap.22. num.83.* Covarruv. *de Sponsalib. part.2. c.7. num.2.* Sanchez *de Matrim. lib.3. disp.12.* Bonacina *qu.4. p.6. num.1. in fine, & num.4. vers. rogabis 4.* & alii plurimi cum Barbosa *de offic. & potest. Episcopi allegat. 32. num.181.* Et nec etiam veniale peccatum esset diferre hanc benedictionem post consummationem, si adesset aliqua justa, & rationabilis causa, uti esset, si aliquis initio Adventus, vel Quadragesimæ contraheret, quia nimis durum esset, & grave periculum incontinentiæ differre consummationem usque ad benedictionem post Epiphaniam, vel post octavam Paschæ faciendam: cum intra talia tempora, licet non prohibeatur contractus Matrimonii, aut ejus consummatio, prohibentur tamen nuptiarum solemnitates, ut est benedictio Sponsorum, solemnis Sponsæ in domum Sponsi traductio, & hujusmodi; Conc. Trid. *sess.24. c.10. de reform. Matrim.*

Conjuges *ex cap. Vir autem 3. de secundis nuptiis*, 8
non benedicuntur; si ambo, vel alter fuerit benedictus ibi: *Viri autem, vel mulier ad bigamiam transiens, non debet a Presbytero benedici, quia cum alia vice benedicti sint, eorum benedictio iterari non debet*; & rationem dant Doctores ex S. Thoma *in 4. dist. 42. quæst.3. art.2. ad secundum*, quia secundum Matrimonium, quamvis in se consideratum sit perfectum Sacramentum, tamen in ordine ad primum consideratum habet aliquid de defectu Sacramenti, quia non habet

habet plenam significationem., cum non sit una unius sicut est in Matrimonio Christi & Ecclesiæ, & ratione
9 hujus defectus a secundis nuptiis subtrahitur, Subdit tamen S. Thomas *loc. cit.* hoc esse intelligendum, quando secundæ nuptiæ sunt secundæ ex parte viri, & ex parte foeminæ, vel saltem sunt secundæ ex parte
10 fœminæ. Si vero Virgo contrahat cum viro, qui jam habuerit aliam uxorem; nihilominus nuptiæ benedicuntur; salvatur enim aliquo modo significatio etiam in ordine ad primas nuptias, ut diffuse per eum, *ibi*:
11 Hic consuetudo generaliter recepta obtinuit, quod si fœmina solum nondum fuerit benedicta, possit tunc benedictio solemniter fieri, quia ad illam præcipue ex forma benedictionis pro fœcunditate dirigitur ipsa benedictio, & nihil in viro intelligitur iterari; S. Thomas, S. Bonaventura, Covarruvias *de sponsalibus part.2. cap.* 8. §. 11. *num.*2. Gregor. Lopez *lib.*2. *t.* 11. *part.*4. Salced. Genuens. Riccius, & alii cum Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.*2. *allegat*32. *nu.*184.
12 Benedicendi sunt Conjuges in secundis nuptiis, si neuter ex ipsis fuerit benedictus in primis nuptiis, *arg. cit. cap. Vir autem* 3. *de secundis nuptiis*, ubi solum prohibentur benedici, si alia vice fuerint bene-
13 dicti. Et sic benedicendi sunt a Parocho sponsus, & sponsa, si contractis sponsalibus per verba de futuro, antequam coram Parocho, & testibus Matrimonium contraxerint, invicem se cognoverint, Sac. Congreg. Conc. *die* 11. *Octobris* 1593. ut refert Alean *d. tit.*3. *c.*3. *num.* 23.
14 Benedictio nubentium fieri debet a proprio Parocho, non autem ab alio Sacerdote, nisi de ipsius Parochi, vel Ordinarii licentia, non obstante immemorab. consuetudine, vel privileg., ut colligitur *ex c. c. Vir autem* 3. *de secundis nuptiis*, ibi: *A Presbytero benedici*; idest Presbytero Parochiali dumtaxat, ut expresse cautum est decreto Concil. Trident. *sess.*24. *cap.*1. *de reform. Matrimon.* his præcisis verbis: *Statuitque benedictionem a proprio Parocho fieri, neque a quoquam, nisi ab ipso Parocho, vel ab Ordinario licentiam ad prædictam benedictionem faciendam alii Sacerdoti concedi posse, quacumque consuetudine, etiam immemorabili, quæ potius corruptela dicenda est, vel privilegio non obstante.* Unde Parochus proprius debet recipere eleemosynam ratione benedictionis, & non alius;
15 Sac. Congr. Rit. *in Acheruntina* 25. *Januarii* 1602. Et hæc nuptialis benedictio de Jure potest dari a Parocho utriuslibet Sponsi; uterque enim est proprius, & eodem tenore, & eadem clausula præcipitur a Tridentino *sess.*24. *de reform. Matrim. cap.*1. ut proprius Parochus intersit Matrimonio, & ut benedictionem conferat; unde cum ex communi ad illud sufficiat Parochus utriuslibet contrahentis, sufficiet etiam ad hanc benedictionem conferendam; Cened; *ad Decretal. collect.*31. *num.*8. Sanchez *lib.*7. *disp.*82. *num.*4. Guttierez *de Matrim. cap.*106. *num.*8., & 9. Bonacina *q.*4. *p.*6. *num.*3. Barbosa *de offic. & potest. Episcop. p.*2. *allegat.*32. *num.*185. Armendariz, Gobat, & alii fere
16 communiter contra paucos, qui dicunt hanc benedictionem fieri debere a Parocho Sponsæ: quæ vere consuetudo ubi legitima, & pacifica adsit, est obser-
17 vanda, ut de facto fere ubique observatur. Si vero statim a Parochia ubi contraxerunt, abirent ad aliam, deberent ab hoc ultimo Parocho benedici, quia hic solus jam est proprius; sicuti etiam si mulier post contractum Matrimonium traducatur ad domum viri in alia Parochia habitantis, quia mulier ad domum viri traducta efficitur de ejus Foro, *leg. Cum quædam puella*, ubi *DD. ff. de Jurisdict. omn. Jud. l. Mulieres Cod. de incol. lib.*10. *leg. final.* §. *Item rescripserunt*, *ff. ad municip. de incol.* & sicut per talem traductionem constituitur Parochiana ejusdem Ecclesiæ, cujus est maritus, ut per Hostiens. *in summa*, *tit. de Parochis* §. *quis intelligatur vers. Sed & uxor*, Joann. de Anan. *in cap. fin. num.*13. *eod. tit.* ita definit esse Parochiana illius Parochi, in cujus Parochia ante traductionem morabatur, quia traslatio Domicilii subtrahit eam illius jurisdictioni ex quo sequitur, ut Parochus Mulieris non sit amplius proprius ipsius Parrochus; Glos. *in c. fin. in verb. Habitatores* per illum text., ubi *DD. de Par.* Fagnan. *l.*4. *decr. c. Vir autem* 3. *de secundis nuptiis n.*13. Tales autem benedictiones conjugales non possunt nisi inter Missarum solemnia fieri; Sac. Cong. Conc. *in Pisaurensi* 13. *Julii* 1638.

Parochi alieni, & alii Sacerdotes, sive Sæculares sive 18
Regulares benedicentes in nuptiis alienos sponsos sine licentia proprii eorumdem Parochi, vel Ordinarii, incurrunt Suspensionem; Conc. Trid. *Sess.* 24. *de reformat. Matrim. cap.*5. ibi: *Quid si quis Parochus vel alius Sacerdos, sive Regularis, sive Sæcularis, etiamsi id sibi ex privilegio, vel immemorabili consuetudine licere contendat alterius Parochiæ Sponsos sine illorum Parochi licentia, Matrimonio conjungere, aut benedicere ausus fuerit ipso jure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui Matrimonio interesse debebat, seu a quo benedictio suscipienda erat,*
absolvatur. Et hanc Suspensionem esse ab Officio & 19
Beneficio resolvunt Franc. Molina *de ritu nuptiarum lib.*2. *differ.*14. *num.*9. Aversa *quæst.*4. 5. 8. §. *ult.*; & varii alii, quia dum non restringitur ad alterutram partem, intelligitur de utraque; cum non sit ratio cur potius intelligatur de una, quam de altera; & in gravibus id regulare est; ex Glossa *in Clement. Cupientes*; *de poenis*, & *c. Latores de Clerico excommunic. ministr.* & Glossa *final. in cap. Pastoralis*, *de appellat.* Covarr. *de Spons. par.*2. *c.*6. *in princip. num.*14. Perez *in leg.*
prima, *vers. Est etiam alia pœna tit.*1. *lib.*5. Et hæc 20
pœna est imposita soli benedicenti, non autem deputandi alium, qui benedicat per se; regulariter enim pœnæ illatæ contra exercentes non extenduntur ad mandantes, & consulentes nisi exprimatur & hic a Conc. exprimitur solum *benedicens* ibi *benedicere ausus fuerit* Aversa *a.*20. *sect.*3. Rosign., *contr.*15. *de Matr. prænot.*38. *num*-18. & alii. Et ad hanc poenam incur-
rendam requiritur plena scientia, quia Concilium di- 21
cit *ausus fuerit*; audacia autem importat ingentem temeritatem, quæ non potest esse cum ignorantia, licet crassa; unde quæcumque ignorantia excusare potest ab incursu illius; Marius Alterius *de censur. tom.*2. *disp.*11. *c.*5. *vers. Hoc autem quod dixi*, Bonac. *tom.*3. *de suspens. disp.*3. *q.*3. *p.*5. *num.* 1. Rosignol. *loc. cit.* & alii.

Additiones ex aliena manu.

Benedictio nuptial. unde originem sumpserit? Qui- 22
nam sint ritus in Ecclesia recepti benedictionis nuptialis; Et quare in secundis nuptiis non adhibeatur benedictio nuptialis, tum alia ad idem argumentum pertinentia; vide apud Gonzal. *in c.* 1. *fere per tot. de secund. nupt.*

An

23 An impendenda matrimoniis catholicorum cum hæreticis, consule Benedictum XIV. de *Synod. li.6. c. 5. num. 5.*

Articulus V.

Benedictiones variæ a quibus possint, & debeant fieri.

1 Benedictio, & distributio Candelarum, Cinerum & Palmarum regulariter potest fieri in omnibus Ecclesiis, tam Collegiatis, quam Parochialibus, tam Sæcularibus, quam Regularibus; Sac. Cong. Rit. *in*
2 *Ostien.* 28. *April.* 1607. Benedictio, & distributio Candelarum, Cinerum, & Fontis, absente, vel impedito Episcopo fiat ab eo, qui cantaturus est Mis-
3 sam; Sacra Rit. Cong. 12. *Jun.* 1627. Et in Ecclesiis Regularium, in quibus exerceri consuevit Cura animarum, benedicere Cineres, illosque Fidelibus distribuere, pertinet ad Regulares, non ad Parochum; Sac. Cong. Episcop. & Regul. *in Firmana* 3. *Ju-*
4 *lii* 1615. Ille idem, qui benedicit Cineres prima die Quadragesimæ, vel Candelas in Festo Purificationis aut Ramos in Dominica Palmarum, debet etiam cantare Missam sequentem; Sac. Rit. Congr. 12. *Ap.* 1640.
5 Benedicere Ecclesiam novam, vel Oratorium, & Ecclesiam reconciliare non potest simplex Sacerdos sine licentia Sedis Apostolicæ; Sac. Rit. Cong. *in Placentina* 19. *Maii* 1707. *in respons. ad* 10. *dubium*.
6 Benedictio autem simplex Cœmeterii, & Ecclesiæ non consecratæ potest committi Presbytero in Dignitate Ecclesiastica constituto; Sac. Rit. Congreg. *in Cameracensi* 9. *Februarii* 1508.
7 Regulares Superiores, vel alii Sacerdotes in Capitulis Generalibus deputati, possunt benedicere, & reconciliare suas Ecclesias, Cœmeterita, & Oratoria ex variis summorum Pontificum privilegiis, & signanter ex privilegio concesso Minoribus de Observantia a Leone X. in Const. incip. *Religionis suadet* his præcisis verbis: *Nos igitur, qui Religiosarum Personarum vota, per quæ eorum dispendiis obviatur ac commodis, & profectibus providetur, studio charitatis libenter prosequimur hujusmodi supplicationibus inclinati &c. ac vestri Ordinis Generalibus, Provincialibus Vicariis, & Custodibus, ac Guardianis pro tempore existentibus præfatis, ut omnia, & singula ejusdem Ordinis de Observ. Ecclesias, Cœmeteria, & Capitula, & Oratoria ubicumque existentia receptas, & recepta, recipiendas, seu recipienda; ac Paramenta, & ornamenta, ac alia quæcumque ad Divinum cultum, & usum vestrum necessaria in quibus Chrisma non intervenit, pro vestro usu tantum, solemni benedictione, ac etiam per Vicarium, seu Guardianos, aut alios ad hoc a Vobis in vestris Capit. Gener. provide deputandos benedicere ac illos, seu illa, & eorum qualibet Sanguinis, seu seminis effusione, seu alias quomodolibet pollutas, seu polluta, quoties opus fuerit, aqua per vos, (præsertim in locis ubi Episcopum aquam benedicentem per duas Dietas adire non poteritis) benedicta, reconciliare libere, & licite valeatis, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus; non obstant. &c.* Novar. *in Summa Bull.* 2. *part. tit. de consecr. Eccles. Regul. n.* 9. Ventriglia *tom.* 2. *annot.* 17. §. 2. *num.* 32. & alii pas-
8 sim. Et hoc privilegium extenditur etiam ad usum Monialium existentium sub regimine Regularium ut docet Miranda *tom.* 3. *cap.* 40. *art.* 1. *conclus.* 2. & alii. Hic nota, quod aqua necessaria pro reconciliatione Ecclesiæ ex Pontificali Romano jussu Clement. VIII. edito continet aquam cum Sale, Cinere, & Vino. Et quælibet Dieta ex Enriquez apud Miran- 10
dam *tom.* 3. *quæst.* 39. *art.* 8. *concl.* 2. & Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 40. *num.* 27. *arg. l.* 3. *de Verbor. significat.* continet viginti miliaria. Jesuitis est etiam concessum, ut possint benedicere Calices, & Alta- 11
ria in locis, in quibus non adesset Episcopus, qui possit ea benedicere; Paul. III; Const. incip. *Licet debitum*.

Regulares non possunt domos benedicere in heb- 12
domada Sancta; Sac. Cong. Conc. *in una Bononiensi* 2. *Julii* 1620. *in responsione ad* 14. *dubium*. An autem 13
possint Regulares benedicere Mulieres post partum, & ad purificationem admittere in propria Ecclesia, lis non parva est inter Doctores. Pro affirmativa stat 14
decretum Sac. Cong. Conc. *in dict. Bononiensi* 2. *Julii* 1620. *in responsione ad* 9. his præcisis verbis: *Ad* 9. *regularib. non prohiberi in eorum Ecclesiis Mulieres post partum ad Purificationem admittere.* Nihilominus Pignatell. *tom.* 5. *consult.* 76. *num.* 17. dicit, quod a 15
dicto Decreto, quod innitebatur concordiæ, & consuetudini præscriptæ, fuit ab eadem Sacra Congregatione recessum *in Antuerpiensi* 19. *Novembris* 1662. & huic resolutioni famulatur alia novissima Sac. Congregationis Visitationis Apostolicæ *in Romana Jurium Parochialium* 15. *Septemb.* 1695. & 23. *Januarii* 1698. in qua ut refert Monacell. *tom.* 1. *tit. X. formul.* 18. *num.* 12. articulo partibus informantibus plene discusso, decisum fuit proponente Eminentissimo Cardinali Bichio Benedictionem Puerperarum spectare privative ad Parochum S. Nicolai in Carcere ad exclusionem Ecclesiæ, & Ministrorum Hospitalis B.M. Consolationis, & Sac. Congreg. Rit. *die* 10. *Decemb.* 1703. *in responsione ad sextum dubium* his verbis conceptum; 6. *An benedictiones Mulierum post partum, Fontis Baptismalis, Ignis, Seminis, Ovorum, & similium, sint de Juribus mere Parochialibus; Ad sextum, Negative, sed benedictiones Mulierum, & Fontis Baptismalis fieri debere a Parochis. Et iterum non posse Regulares in propriis Ecclesiis Mulieres post partum benedicere, & ad purificationem admittere, declaravit* Sacr. Congreg. Rit. *in Urbis, & Orbis Jurium Parochialium* 12. *Januarii* 1704. Attamen Sacra Con- 16
greg. Concil. ad quam potissimum spectat hæc cognitio in decreto super dubiis propositis *in causa Aquen. Jurium. Parochialium* inter Patres Carmelitas, & Præpositum loci Incisæ ad 10. dubium conceptum his præcisis verbis: *X. An possint in propria Ecclesia Mulieres post partum benedicere, & ad Purificationem admittere*; *diebus* 10. *Maii &* 9. *Junii* 1708. respondit *ad decimum affirmative*; Sic præcise habetur in Bullario Clementis XI. Decreto tertio inter Decreta Sacræ Congregationis Concilii *fol.* 542. & 543. impressionis Romanæ. Unde cum talia Decreta supponantur fundata in consuetudine legittime introducta; & præscripta, ubi talis reperitur, est observanda; *cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine, & cap. Cum dilectus* 8. *ac cap. Cum consuetudinis* 9. *eod. titul.* Et posse Mulieres post partum accedere ad quamcumque Ecclesiam sibi benevisam pro recipien-

da

da benedictione, statuit Sac Congreg. Concil. *in Derthonens.* 3. *Decembris* 1718. & 7: *Decemb.* 1720.

17 Regulares nequeunt in suis Ecclesiis, nisi de licentia Ordinarii, & ex causa publica ab eodem probata exponere solemniter Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, & cum ipso populum benedicere; Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in Cajetana* 25. *Octob.* 1602. *& in Derthonensi* 27. *Maii* 1603.
18 & Sac. Congr. Rit. 16. *Februarii* 1628. Pro Personis vero particularibus exponitur in ostiolo Tabernaculi, aut in Pyxide velata cum luminibus, & assistentia; Sacra Cong. Episcop. & Regular. 7. *Septembris* 1598. Et sic etiam decrevit 10. *Decembris* 1602. præcisis his verbis; *Non liceat Regularibus etiam in eorum propriis Ecclesiis Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum publice adorandum exponere, nisi ex causa publica, quæ probata sit ab Ordinario. Ex causa autem privata possint, dummodo Sanctissimum Sacramentum a Tabernaculo non extrahatur, & velatum remaneat, ita ut ipsa Hostia videri non possit.* Et Sac. Congreg. Concil. *in Neapolitana* 17. *Augusti*
19 1630. Et iterum Sac. Congreg. Rit. *in Firmana* 22. *Januarii* 1701. Et hoc procedit etiam in omnibus aliis Ecclesiis quocumque modo exemptis, & non habentibus Jurisdictionem in populum, ut declaravit Sacra Cong. Episcop. & Regul. *in Florentina Jurisdictionis inter Archiepiscopum, & Episcopum Fesulanum* 18. *Maii* 1696. *referente Eminentissimo Car-*
20 *dinali Pamphilio*. Benedictiones agrorum, & frugum fieri non possunt a Regularibus cum stola sine Parochi licentia; Supplicante enim in Sacra Congregatione Concilii Procuratore Generali Capuccinorum declarari; *Primo, An Regulares dicti Ordinis requisiti ab agrorum Dominis possint absque licentia Parochi benedicere agros, & maledicere locustas, & brucos, & cæteros hujusmodi vermes, & quatenus affirmative. Secundo, An in hujusmodi functionibus peragendis uti possint stola absque licentia Parochi* Sacra Congreg. *die* 28. *Augusti* 1688. *respondit ad utrumque Negative*.
21 Benedictiones Animalium in die Festo S. Antonii Abbatis dare, & oblationes recipere ab aliis Cappellanis & Rectoribus aliarum Ecclesiarum intra fines Parochiæ existentium, nec prohibere, nec impedire valet Parochus, quia inter functiones Parochiales ista benedictio non connumeratur: Sac. Cong. Episcop. & Regul. *in Fulginaten.* 25. *Maii* 1685. *& in Tudertina* 19. *Novembris* 1695. & Sac. Congreg. Concil. *in Ravennaten.* 12. *Novembris* 1695. quæ conclusio vera est etiam quoad Religiosos S. Antonii Viennen. qui nullum Jus privativum id prohibendi habent; Eadem Sac. Congr. Episcop. & Regul. *in Tudertina* 18. *Novembris* 1695. Sic etiam Benedictiones Ignis, Seminis, Ovorum, & similium possunt fieri a quocumque Sacerdote, sive Sæculari, sive Regulari, quia nec istæ connumerantur inter functiones mere Parochiales, ut colligitur ex Decreto Sacræ Congr. Rit. edito 10. *Decembris* 1703. ubi ad sextum dubium his terminis conceptum: Sexto: *An benedictiones Mulierum post partum, Fontis Baptismalis, Ignis, Seminis, Ovorum, & similium, sint de Juribus mere Parochialibus* sic respondit: *Ad 6. negative, sed Benedictiones Mulierum, & Fontis Baptismalis fieri debere a Parochis*. Ubi vides quod Sacra Congregatio negat omnes tales Benedictiones esse de Juribus mere Parochialibus, & inter benedictiones faciendas a solis Parochis non enumerat illas Ignis, Seminis, Ovorum, & similium. Benedictio Crucium Altarium, & Processionum, potest fieri private a quolibet simplici Sacerdote; Patre enim Josepho Maria a Turribus Ordinis Capuccinorum supplicante demisse a Sac. Rit. Cong. declarari: *Primo, An Cruces Altarium, seu Processionum sint benedicendæ de præcepto; & Secundo; An si non sint de præcepto, possit simplex Sacerdos eas benedicere private, & non solemniter?* Sac. Rit. Cong. *censuit respondendum ad primum Negative. Ad secundum Affirmative, & ita declaravit die* 12. *Julii* 1704. Benedicere Pyxides possunt singuli, quibus est concessum posse benedicere paramenta, & ornamenta Ecclesiæ, quia in eorumdem benedictione sacrum Chrisma non exigitur: Rubr. Pontifical. Roman. *de vener. Vascul. pro conserv. SS. Eucharist.*, & a Leone X. in cit. Constit. incip. *Religionis suadet*, est concessum Minoribus de Observantia, & consequenter aliis Regularibus posse benedicere ea, *in quibus Chrisma non intervenit*. Ad benedicenda Monia- 25
lium Monasteria, & Cellas die Sabbati Sancti, & quolibet alio tempore, est omnibus prohibitus in Clausuram ingressus: Sac. Congr. Concil. 13. *Sept.* 1583. & Sac. Congr. Episcop. *in Regul. Aretina* 3. *Septembris* 1696.

Benedictio mensæ pertinet ad Sacerdotem, & eo 26
præsente non potest eam benedicere Diaconus, nisi sit Diaconus Cardinalis. Colligitur ex cap. *Legimus* 24. *dist.* 93. Mulier quoque benedicere non potest, nisi eodem modo, quo potest quilibet bonus Christianus; *Cap. Nova* 10. *de pœnitent. & remissione* quia ea, quæ sunt Ordinis, non cadunt in mulierem: *Sylvester in Summa Verb. Benedictio, & benedicere num.* 19. Licet 28
Clericis, & Religiosis non sit de jure communi imposita aliqua gravis obligatio benedicendi mensam ante prandium, aut cœnam, & postea gratias agere, ex quo *in cap. Non liceat* 12. *dist.* 44. quod adduci solet, non sit aliquod verbum includens Præceptum, ut observat & tenet Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *de orat. voc. cap.* 7. & Lezana *tom.* 1. *c.* 9. *num.* 28. Peccare ta- 29
men saltem venialiter eos, qui hæc non faciunt, tenet Navarrus *in Manuali cap.* 25. *num.* 210. & hoc recte, quia ex citato Canone *Non licet* non oportet Clericos comedere sine anteriori benedictione, & posteriori gratiarum actione ibi: *Nec oportet aliquando Clericos nisi hymno dicto comedere panem, & post cibos gratiam auctori Deo referre*. Hic juvat adducere quæ notat 30
Bauldry in Manuali Sacrarum Cœremoniarum *part.* 2. *cap.* 21. *de bened. Mensæ num.* 6. his verbis: Regulariter mutationes versuum, & Psalmorum debent fieri mane in Vigilia Nativitatis Domini, Sabbatho Sancto, & Vigilia Pentecostes, quia vespere fit tantum jentaculum, seu collatio, quam sic vocamus. Si tamen Vigilia Nativitatis Domini venerit in Dominica, mutatio tantum fit post Vesperas. Idem de Epiphania dicendum, si in vigilia sit jejunium, ut apud multas Congregationes. Idem etiam videtur dicendum Feria quinta in Cœna Domini. Idem Feria quarta præcedenti a Superiore dicitur versus *Christus factus est pro nobis &c. & Pater noster* ad benedictionem, tum benedicit cibos nihil dicens. Non dicitur *Jube Domne*, nec *Tu autem*. In fine Mensæ repetitur *Christus factus est &c.* & statim post *Pater noster* secreto dicitur

Psalm.

Psalm. *Miserere mei Deus*, quo dicto sine *Gloria Patri &c.* celebrans dicit genibus flexis cum omnibus absolute orationem *Respice quæsumus* eo modo, quo in Breviario. Si agantur gratiæ in Cœnaculo, convenit, tunc, ut hoc triduo omnes genuflectant, etiam ad Psalmum *Miserere mei Deus &c.* Hic etiam juvat addere, quæ scribit Paulus Maria Quarti in suo Tractatu de Benedictionibus *tit.* 3. *num.* 259. his verbis: Sententia probabilior docet, hujusmodi benedictionem (*Mensæ*) esse meri consilii. Probatur, quia jure communi nullibi præcipitur, & in *cap. non liceat*, quod pro se adducit contraria sententia, nullum est verbum præceptivum, sed directionis, & consilii. Regulares autem ad id non tenentur, nisi ex vi suarum Constitutionum, quæ communiter non præcipiunt benedictionem, sed solum proponunt, ut piam; & viris Religiosis ac bonis moribus congruam. Idemque dicendum de gratiarum actione post mensam. Colligitur, neque cadere sub obligatione ritus benedicendi mensam in fine Breviarii præscriptos; neque peccare eis non utentes, sed aliis: vel benedicentes mensam benedictione communi, omissa propria, quæ assignantur pro festis particularibus, e. gr. Natalis Domini, Epiphaniæ, &c. quia illæ regulæ Breviarii sunt directivæ, non præceptivæ. Hæc Quarti. P. Halden in suo Ephemerologio *part.* 3. *pag.* 309. notat, quod ea, quæ habet Bauldry (de dicendo versu *Christus factus est obediens* etiam feria IV. majoris Hebdomadæ) nec praxi, nec aliorum sensui, aut etiam ipsi Breviario videntur satis congruere. Neque ea, quæ citatus Bauldry habet de Vigilia Nativitatis, probantur a Gavanto *sect.* 9. *cap.* 6. Guyeto *lib.* 4. *cap.* 20. *qu.* 8. & Merato in Gavant. *cit. cap. num.* 1.

31 Benedictio aquæ in Sabbatho Sancto etiam sine infusione Olei Sancti fieri non potest in Ecclesiis non habentibus Fontem Baptismalem, non obstante contraria consuetudine; Sac. Rit. Cong. *In Januen.* 13. *Julii* 1697.

Supplementa Auctoris.

32 Benedictiones præter eas, quæ in Ecclesia receptæ sunt, in Sacris ritibus non admittantur; Benedict. XIV. tom. 1. Bull. Const. 89. incip. *inter omnigenas*, §. 18.

33 Advertendum est, quod quamvis Tonell. in *Sac. Enchiridio lib.* 2. *cap.* 5. §. 4. sub *n.* 7. dicat non debere dari benedictionem cum Santissima Cruce, seu cum Reliquiis Sanctorum, & sacris Imaginibus præcisis his verbis: *Hic adverte, quod in fine aliarum Processionum, quæ fiunt sive cum Sanctissima Cruce, sive cum Reliquiis Sanctorum, & Sacris Imaginibus non debet dari Benedictio; quum nullibi talis Benedictio præ-*

34 *scribatur, nisi cum Sanctissimo Sacramento*: eruditissimus tamen Card. Lambert. Benedictus XIV. *Instit. Eccles.* 47. §. 3. *num.* 24. *& seq.* pluribus ostendit recte dari posse talem benedictionem, & de facto solere dari nedum in Archidiœcesi Bononien- & alibi, sed & Romæ Sacrorum rituum magistræ, ut suis propriis oculis ipse perspexit dari a Clemente XI. in Basilica S. Petri cum Reliquiis Sanctissimæ Crucis, Veronicæ, & Lanceæ, ut & ipsemet dedit ibidem,

35 dum esset Canonicus ejusdem Basilicæ. Et revera dari posse dictam benedictionem, constat ex pluribus Decretis Sacræ Rit. Congregationis, & signanter *in Collen.* 5. *Julii* 1698. & *in Brixien.* 18. *Septemb.* 1736. præcisis his verbis: *Post expositionem Reliquiæ Sanctissimæ Crucis, vel post ejus delationem in Processione benedicendus est populus cum ipsa*. Vide in tom. 8. Decreta S. R. C. *sub num.* 704. *&* 1037.

Benedictio post communionem danda est fidelibus postquam Sacerdos reposuit Pyxidem, clausitque in tabernaculo; sic expresse Cæremoniale Monastic. *lib.* 3. *part.* 13. §. 3. *num.* 5. Cæremoniale Ord. Min. de Observantia *part.* 1. *cap.* 6. *num.* 2. & varia alia; Merati *tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 10. *Rubr.* 7. *num.* 34. cum pluribus aliis ibi citatis. Monialibus non est danda 36

37 cum Pyxide ex fenestrella, sed dari eis debet benedictio consueta, manu tantum dextra, etiamsi Sacramentum sit præsens. Sic expresse cum aliis Merati *loc. cit num.* 3. *in fin.* Et nota ad rem, quod in 38 communione Monialium habentium fenestrellam ex parte Evangelii, Sacerdos debet descendere, & reverti per gradus anteriores, & non per laterales Altaris; Sac Rit. Congr. *in Toletana* 25. *Septemb.* 1736. vide in tom. 8. decreta S. R. C. *num.* 1036.

Benedictio super populum, actus solemnis est Romano Pontifici competens in quacumque Orbis terræ parte; Episcopis in eorum Diœcesibus & locis earum exemptis, Archiepiscopis in suis Provinciis; Benedict. XIV. tom. 2. Constit. 88. incip. *Exemplis*. Benedictionem impertiri olim non licebat simplicibus Sacerdotibus; nunc autem ipsis permititur in fine Missæ: cui si intersit Episcopus, & in sua sit Diœcesi, debet Sacerdos ad eum prius se convertere, eique caput inclinare, veluti facultatem postulans populo benedicendi. Quod ab eodem Sacerdote prætermittitur, si Episcopus Missæ intersit, sed extra suam Diœcesim versetur, prout desumitur ex Rubricis Missal. *tit. de Benedictione in fine Missæ, & Evangelio S. Joann.* Idem *ib.* 39 40 41 42

Ante benedictionem, quæ datur in fine Missæ, ab Ecclesia discedens, Concilii Agathensis judicio habetur ac si Missæ non interfuisset; *ib.* 43

Benedictio auctoritate Pontificis *cum Indulgentia Plenaria*, a Regularibus, quibus talia privilegia concessa sunt, dari debet sequenti ritu. Admonito nempe populo de Indulgentia a Sede Apostolica concessa, de præceptis operibus pro ea lucrifacienda, de die quo visitanda est Ecclesia, de hora denique, qua datur Pontificia Benedictio (quæ admonitio fieri potest, quatenus opus sit etiam schedis impressis, & consuetis locis palam affixis) postquam statutis die & hora populus ad Ecclesiam convenerit, alta voce legantur Litteræ Apostolicæ ad id obtentæ, & vulgari idiomate explicentur, populum ad suorum scelerum detestationem pio brevique sermone, excitando: deinde Sacerdos nullis circumstantibus ministris, stola & superpelliceo indutus (ut in Rituali Romano præscribitur, cum agitur de Benedictionibus, quæ extra Missam permittuntur) ante Altare genuflexus, sequentibus verbis Dei opem imploret. 44

℣. *Adjutorium nostrum in nomine Domini*

℟. *Qui fecit Cœlum & terram.*

℣. *Salvum fac populum tuum, Domine.*

℟. *Et benedic hæreditati tuæ.*

℣. *Dominus vobiscum.*

℟. *Et cum spiritu tuo.*

Deinde stans sequentem recitat Orationem.

OREMUS.

Omnipotens & misericors Deus da nobis auxilium de sancto, & vota populi hujus in humilitate cordis veniam peccatorum poscentis, tuamque benedictionem præstolantis & gratiam, clementer exaudi; dexteram tuam super eum benignus extende, ac plenitudinem divinæ benedictionis effunde, qua bonis omnibus cumulatus, felicitatem & vitam consequatur æternam. Per Christum Dominum nostrum. ℟. *Amen.*

Post quam ad Cornu Epistolæ accedat, (ut in Actis Ecclesiæ Mediolan. *part.* 4. *Benedicet in Ecclesia ad Altare, stans in cornu Epistolæ*) & stans in Cornu Epistolæ non trina, hoc est triplici signo Crucis, sed una benedictione, unico videlicet signo Crucis, benedicat, proferens alta voce hæc verba:

Benedicat vos Omnipotens Deus ✠ *Pater, & Filius, & Spiritus-Sanctus.* ℟. *Amen.*

Trina siquidem Benedictio Episcopo competit, non Sacerdoti. Sic ad litteram in cit. Const. *Exemplis* dat. *die* 19. *Martii* 1748.

45 Vide tamen infra sub *n.* 63. novissimam Costitutionem SS. D. N. Clementis XIII. in qua, inter cætera merito ibi attendenda, alius ritus præscribitur adhibendus a Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis & Episcopis pro impertienda præfata Benedictione cum plenaria indulgentia.

46 Facultatem benedicendi morituros cum plenaria Indulgentia, quam Antistites Ecclesiarum cum Epistolis in forma Brevis ad triennium obtinuerunt, ad totum illud tempus, quo in ea Diœcesi perseverabunt prorogat Bened. XIV. *in Encyclica* ad omnes Antistites quæ inc. *Pia Mater* (*tom.* 2. *Bullar. n.* 34.) ac imposterum ita esse expediendas facultates illas denunciat, easque pariter communes esse vult Prælatis inferioribus territorium separatum habentibus cum qualitate nullius & activa in populum & Clerum jurisdictio-

47 ne. His omnibus dat facultatem subdelegandi ut ipsis quomodocumque impeditis, etiam diurno tempore possint per alios hanc benedictionem impertiri modo, qui habetur descriptus in eadem Encyclica, & affertur a nobis in tom. 5. verb. *Moribundus num.* 38. Vide *ibi*.

48 Benedictio sacrarum Vestium utrum ab Episcopo simplici Sacerdoti committi possit, quæstio est anceps inter scriptores. Insignes tamen Episcopi quidam facultatem hanc plerumque a Sac. Congr. petierunt, & obtinuerunt; Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 21. *num.* 9. & 10.

49 Utrum benedicendum sit Cingulum, Pluviale, & sacra Pixis, quæstio est inter Doctores. Probabilior tamen censetur opinio, quæ benedictionem exigit, cum pro Pixide sit peculiaris benedictio in Rituali; *ib. num.* 12.

50 Si ex veteri sacro vestimento novus alius diversæ formæ conficiatur ut si ex stola manipulus &c. benedictio iteranda est; *ib. num.* 12.

51 Episcopi titulares jus nullum habent consecrandi sacro chrismate vasa sacra, quia cum in his adhibendus sit usus Pontificalium, non datur illis hisce uti in aliena Diœcesi; *ib. num.* 15.

52 Abbates Regulares benedicere Campanas, & Calices posse pro usu alienarum Ecclesiarum (possunt enim pro suis) negavit Alexander VII. in *suo Decreto* diei 27. *Septemb.* 1659. Consulta enim S. Congreg. num potuerint indumenta sacra benedicere pro alienis Ecclesiis, eo quia obtinuerint Indultum Apostolicum; responsum fuit exhiberi illud Indultum authenticum ex Archivio Apostolico desumptum ac interim abstinerent; *ib. num* 19.

Benedictiones & unctiones Campanarum quum 53 Capitularibus Caroli M. indicentur, antiquissimæ sunt *Instit. Eccles.* 47. *num.* 30. eisque nomen alicujus Sancti imponi consuevisse ex Alcuino discimus; *ibid. num.* 26.

Benedictiones Campanarum ad nimbos depellendos approbantur, neque id tribui posse impressioni aeris a Campana impulsæ asseritur; *ib. num.* 37. 54

Solus Episcopus jus habet Campanas benedicendi, cum sacra unctio adhibenda sit, nec potest facultatem alteri subdelegare; *ibid. num.* 38. 55

Ex præcepto Pontificalis Romani Campanæ Ecclesiarum benedici debent; *ib.* 56

Potest Episcopus suspendere sonum Campanarum, quæ ab Episcopo benedictæ non fuerint, ut ex Decretis Sac. Congr. *ib.* 57

Tres benedictiones impertiunt Abbates Regulares ex Decreto Alexandri VII. in Missis, Vesperis & Matutinis solemnibus. In Missis privatis nihil supra reliquos Sacerdotes illis concessum est. Ex iisdem decretis *Instit. Eccl.* 34. *num.* 19. 58

Quo ad benedictionem Animalium in festo S. Antonii Abbatis, de qua supra *num.* 21. juvat hic adducere formulam, quæ præscribitur pro ea peragenda; *Institut. Eccles.* 47. *num.* 12. & est tenoris sequentis. 59

Benedictio Equorum & Animalium.

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.
℟. Qui fecit cœlum, & terram.
℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum.
℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Deus refugium nostrum, & virtus, adesto piis Ecclesiæ tuæ precibus, auctor ipse pietatis, & præsta, ut, quod fideliter petimus, efficaciter consequamur. Per Cristum Dominum nostrum. ℟. Amen.

OREMUS.

Omnipotens sempiterne Deus, qui gloriosum Beatum Antonium variis tentationibus probatum inter mundi hujus turbines illæsum abire fecisti, concede famulis tuis, ut & præclaro ipsius proficiamus exemplo, & a præsentis vitæ periculis ejus meritis & intercessione liberemur. Per Christum &c.

OREMUS.

Benedictionem tuam, Domine, hæc animalia accipiant, qua corpore salventur, & ab omni malo per intercessionem Beati Antonii liberentur. Per Christum Dominum nostrum, ℟. Amen.

Deinde aspergat aqua benedicta.

De fi-

60 De significatione symbolorum quibus pingi solet Imago S. Antonii Abbatis, vide verb. *Imagines num.* 79.

61 Hic etiam juvat subnectere formulam Benedictionis, qua uti expedit, quaque utebatur contra mures locustas, brucos, & Vermes noxios Benedictus XIV. ut extat in cit. *Inst. Eccl.* 47. *num.* 20.

Benedictio contra Mures, Locustas, Brucos, & Vermes noxios.

Antiph. Exurge, Domine, adjuva nos, & libera nos propter nomen tuum.

Psalm. Deus auribus nostris audivimus, patres nostri annunciaverunt nobis.

℣. Gloria Patri &c. *& repetitur Antiphona.*

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini:

℟. Qui fecit cœlum, & terram.

℣. Domine exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

PReces nostras quæsumus Domine, clementer exaudi, ut, qui juste pro pæccatis nostris affligimur, & hanc murium (vel *Locustarum* vel *vermium* persecutionem patimur, pro tui nominis gloria ab ea misericorditer liberemur, ut tua potentia procul expulsi (vel *expulsæ*) nulli noceant, & campos, agrosque nostros in tranquillitate, ac quiete dimittant, quatenus ex eis surgentia, & orta tuæ Majestati deserviant, & nostræ necessitati subveniant. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus omnium bonorum remunerator, & peccatorum Maximus miserator, & in cujus nomine omnia genuflectuntur, cœlestia, terrestria, & infernalia: tua potentia nobis peccatoribus omnipotenter concede, ut, quod de tua Misericordia confisi agimus, per tuam gratiam eficacem consequamur effectum, quatenus hos pestiferos mures (vel *locustas*, vel *vermes*) per nos servos tuos maledicendo maledicas, segregando segreges, exterminando extermines, ut per tuam clementiam ab hac peste liberati, gratiarum actiones Majestati tuæ libere referamus. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Exorcizo vos pestiferos mures (vel *locustas* vel *vermes*) per Deum Patrem Omnipotentem ✠, & Jesum Christum Filium ejus ✠ & Spiritum Sanctum ab utroque procedentem ✠, ut confestim recedatis a campis, & agris nostris, nec amplius in eis habitetis, sed ea loca transeatis, in quibus nemini nocere possitis, pro parte Omnipotentis Dei, & totius Curiæ cœlestis, & Ecclesiæ Sanctæ Dei vos maledicens, ut, quocumque ieritis, sitis maledicti (vel *maledictæ*) deficientes de die in diem in vos ipsos (vel *ipsas*) & decrescentes, quatenus reliquiæ de vobis nullo in loco inveniantur, nisi necessariæ ad salutem, & usum humanum. Quod præstare dignetur, qui venturus est judicare vivos, & mortuos, & sæculum per ignem. ℟. Amen.

Postremo aqua Benedicta aspergantur loca infecta,

Quo autem ad varias alias benedictiones, uti expedit formulis in Rituali Romano præscriptis ac in aliis probatis formulariis repertis. 62

Quoad Papalem Benedictionem attendenda est Novissima Clementis XIII. fel. regn. Constitutio, per quam Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis; nec non aliquibus inferioribus Prælatis, benedicendi Populo nomine Sanctitatis suæ facultatem postulantibus, concedendam esse statuitur, Ritusque servandus præscribitur. 63

CLEMENS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei; Ad perpetuam rei memoriam

INexhaustum Indulgentiarum thesaurum a Jesu Cristo &c.

Inter cætera siquidem spiritualium gratiarum dona, quibus Summorum Pontificum liberalitate Christifideles cumulantur, potissimum locum habet Plenaria peccatorum Indulgentia, & remissio, quæ statis anni diebus conceditur, dum Romanus Pontifex solemni cæremonia Populo coram ipso congregato benedicit, & non raro ipsius Summi Pontificis nomine, effundendæ Apostolice benedictionis super Principes Viros absentes delegata fuit facultas: sed inde invaluit præter modum usus, etiam Verbi Dei Præconibus indulgendi, ut similiter cum Plenaria Indulgentia Apostolicam Benedictionem, non singulari alicui Personæ, vel Familiæ, sed universo ad Ecclesiam confluenti Populo impertiri valerent: Nonnullos pariter, non sine aliquo Ecclesiasticæ disciplinæ discrimine circa harum facultatum exercitium, irrepsisse abusus deprehendimus.

Ut autem spiritualium gratiarum dona, pie, sancte, atque incorrupte administrentur, quodque adeo salubriter institutum est, in perniciem non cedat abutentium: Præmissa omnia Congregationi Venerabilium Fratrum Nostrorum S.R.E. Cardinalium Indulgentiis, sacrisque Reliquiis præpositæ examinanda commisimus, quæ exquisitis etiam Consultoribus, votum suum Nobis aperiret. Postquam igitur, quid eadem Congregatio, auditis Consultoribus, hac in re sentiret, percepimus, omnibus mature perpensis, justam rationem, congruosque limites in his præscribere volentes, de ipsius Congregationis consilio, Motu proprio & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, omnia, & singula particularia indulta, & privilegia effundendi supra Populum Apostolicam Benedictionem, per Romanos Pontifices Prædecessores Nostros, ac per Nos etiam, quibusvis particularibus Personis, sive Ecclesiasticis sæcularibus, sive cujusvis Ordinis, & instituti Regularibus, ad certum tempus, seu ad eorum vitam, non tamen illa per Predecessores prædictos aliquibus Ordinibus Regularibus attributa, quæ modo infrascripto salva esse volumus, respective concessa & elargita, etiamsi eædem particulares Personæ, ex quavis causa illa impetrarint, & in possessione Indultorum ac privilegiorum hujusmodi reperiantur; harum serie revocamus, ac de medio tollimus & abolemus.

Porro ad submovendos quosvis abusus, qui in hac re, vel suborti deprehenduntur, vel quandoque suboriri possent, & ad augendam erga Pastores eminenti Episcopatus dignitate pollentes Populorum devotionem, simulque Christifidelium utilitati, de immenso & inextimabili thesauro Ecclesiæ tradito consulere volentes, ipsarum tenore præsentium statuimus, quod deinceps Venerabil. fratribus nostris Patriarchis Primatibus, Archiepiscop., & Episcop. necnon dilectis filiis Prælatis inferioribus, Mitræ, & Pontificalium usum, Territoriumque separatum cum vera qualitate nullius Diœcesis habentibus, & activa in Clerum, & Populum jurisdictione gaudentibus, nunc & pro tempore existentibus; Patriarchis, videlicet, Primatibus, Archiepiscopis & Episcopis, duabus anni solemnitatibus, nimirum Paschate Resurrectionis Domini, alioque die festo solemni eorum respective arbitrio designando: Prælatis vero, præmissis qualitatibus præditis, & in propriis Territoriis degentibus, semel in anno, in uno ex diebus, quibus eorum singulis Pontificalium usus ab Apostolica Sede permittitur, Populo in Ecclesia congregato, Apostolica Summi Romani Pontificis pro tempore existentis auctoritate, illiusque Nomine, facultas solemniter benedicendi, cum elargitione Plenariæ Indulgentiæ, juxta ritum & formulam inferius tradendam, concedi possit, & ipsorum unicuique, quamdiu illi suis respective Ecclesiis præfuerint, gratiamque & Communionem cum Apostolica Sede habuerint, per Litteras Apostolicas in forma Brevis, gratis, ut in similibus mos est, concedatur. Ad quorum effectum ipsos Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & Episcopos, ac supramemoratos Prælatos, nunc & pro tempore existentes, in Domino hortamur, ut pro Dignitatum eorum splendoris augmento, & fidelium Populorum ipsis creditorum congrua erga Divinam justitiam satisfactione, a Nobis, & Successoribus nostris Romanis Pontificibus pro tempore existentibus, facultatem hujusmodi ultro ipsis oblatam postulent, & impetrare non prætermittant.

Quoniam vero eas facultates, impertiendi Romani Pontificis nomine Apostolicam benedictionem, aliquibus Regularibus Ordinibus concessas præservare intendimus; harum serie declaramus, illas juxta concessiones Apostolica auctoritate factas, salvas & illæsas esse debere. Districte tamen dilectis filiis eorumdem Ordinum Superioribus, & Professoribus, etiam speciali mentione dignis, facultate, & indulto hujusmodi gaudentibus, & qui in posterum gaudebunt, harum quoque serie præcipimus & mandamus, quod in illius exercitio, in omnibus ritum, & formam a fel. rec. Benedicto PP. XIV. per ejus Epistolam Encyclicam sub die XIX. Martii anni Domini 1748. Pontificatus Sui anno octavo editam, præscriptum, servare: & insuper in dictis duabus solemnitatibus, quatenus Episcopi in illis facultate hujusmodi utantur, ab effundenda benedictione penitus abstinere respective debeant. Ac itidem, ad submovendam quamcumque dubii causam, declaramus etiam, per Benedictionem Apostolica auctoritate, sive per ipsos Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & Episcopos, sive per Regulares quoslibet, ut præfertur, impendendam, nullam prorsus a censuris & pœnis Ecclesiasticis scienter, vel ignoranter incursis, absolutionem concedi, neque ab illis absolutio prætextu Benedictionis hujusmodi susceptæ prætendi possit.

Decernentes &c.

Non obstantibus, &c.

Volumus autem, &c.

Ritus vero & formula a Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis pro impertienda Benedictione, una cum Plenaria Indulgentia post Missarum solemnia, triplici signo Crucis emisso, & in Episcopali Trono, cum Mitra cæterisque sacris paramentis indutis, circumstantibus Ministris, adhibendus, quod congrue de Prælatis inferioribus intelligatur, talis esse debet.

Expleta in utraque solemnitate Missæ solemnis celebratione, in primis alta voce, per Ministrum Superpelliceo indutum, legantur Litteræ Apostolicæ, in quibus Indulgentia Plenaria conceditur, una cum potestate Benedictionem Apostolicam super Populum effundendi, ut de delegatione adstantibus constet, & concessio ex Latino sermone in vulgarem, ad Populi intelligentiam, translata recitetur. Postea Episcopus surgens, juxta Ritum in Cæremoniali Episcoporum expressum, dicet: *Precibus & meritis Beatæ Mariæ semper Virginis, Beati Michaelis Archangeli, beati Joannis Baptistæ, & Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, & omnium Sanctorum.*

Misereatur vestri omnipotens Deus, & dimissis omnibus peccatis vestris, perducat vos Jesus Christus ad vitam æternam.

Indulgentiam, absolutionem, & remissionem omnium peccatorum vestrorum, spatium veræ, & fructuosæ pænitentiæ, cor semper pœnitens, & emendationem vitæ, perseverantiam in bonis operibus, tribuat vobis Omnipotens, & misericors Dominus. ℟. Amen.

Et Benedictio Dei Omnipotentis PA ✠ TRIS, & FI ✠ LII, & SPIRITUS ✠ SANCTI *descendat super vos, & maneat semper.*

℟. Amen.

Demum, post impertitam benedictionem, publicabitur latino, & vernaculo idiomate concessio Plenariæ Indulgentiæ sequenti formula.

Attentis facultatibus a Sanctissimo in Christo Patre, & Domino Nostro, Domino CLEMENTE, *divina providentia,* PAPA *Decimotertio in enunciatis Apostolicis Litteris expresssis, datis Reverendissimo Domino Domino N. Dei, & Apostolicæ Sedis gratia, hujus Sanctæ N. Ecclesiæ Antistiti, eadem Dominatio sua Reverendissima, Summi Pontificis Nomine dat, & concedit omnibus hic præsentibus, Indulgentiam Plenariam in forma Ecclesiæ consueta: Rogate igitur Deum pro felici statu Sanctissimi Domini Nostri* PAPÆ, *Dominationis Suæ Reverendissimæ, & Sanctæ Matris Ecclesiæ.*

Nulli ergo omnino hominum, &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo sexagesimosecundo, Tertio Nonas Septembris, Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Additiones ex aliena manu.

Benedictionem Candelarum, de qua *Auctor n.* 1. 64 fieri haud posse in Oratorio Confraternitatis tradit Frances *de Eccles. Cathedrali cap.* 25. *num.* 301. 304. & 361.

& 361. Fieri tamen pro sodalibus posse monet Bened. XIV. *Instit. Eccles.* 105. *n.* 115.

65 De Benedictione Fontis Baptismalis quibus diebus fieri, tum a quo fieri debeat, idem Frances *in eodem tract. c.* 19. *num.* 61. 128. *& seqq.*

66 De Benedictione Campanæ plane agit idem scriptor *d. tract. c.* 24. *n.* 71. *& plur. sequent.* Confer etiam Bened. XIV. *Instit. Eccles.* 17. *a n.* 30.

67 Benedictione diversarum rerum, veluti aquæ, ignis &c. quare utatur Ecclesia, vide apud eumdem Frances *ibid. c.* 24. *n.* 83.

68 Benedictio fulminis, & grandinum est approbata ab Ecclesia, dummodo fiat exorcismis approbatis ab Ecclesia, & Ministris necessariis; Romaguer *ad Synod. Gerund. lib.* 3. *tit.* 1. *c.* 5. *n.* 1. *& duob. seqq.*

69 Decretum Sac. Congreg. Rituum ab Auctore 6. *n.* 22. relatum, quo dictum fuit benedictiones ignis, seminis, ovorum &c. non esse de Juribus Parochialibus, adeoque fieri posse a quibuscumque Sacerdotibus, illustrat Rota *coram Ansald. dec.* 527. *n.* 3. *& plur. seqq.* Adi quoque Bened. XIV. *Instit. Eccles.* 105. *sparsim pluribus locis.*

BENEFICIUM, BENEFICIA.

ARTICULUS I.

Quo ad Beneficii esse, & Divisionem;

SUMMARIUM.

1 *Beneficium, ut sic, quid sit,* ad num. 5.

6 *Beneficium Ecclesiasticum quid sit, & quid requiratur ad illud constituendum,* ad n. 14.

15 *Beneficia dividuntur, Primo ratione diversi status hominum,* ad n. 18.

19 *Secundo ratione adnexæ curæ,* ad n. 23.

24 *Rursus alia sunt duplicia, alia simplicia,* ad num. 30.

31 *Dividuntur adhuc in Electiva, Patronata, & Collativa,* ad n. 34.

35 *Insuper alia sunt manualia, alia non,* ad n. 36.

37 *Aliæ Beneficiorum divisiones, atque appellationes,* ad n. 42.

1 Beneficium, ut sic, seu generice captum, est benevola actio tribuens gaudium capientibus, ut
2 definitur *in lib.* 2. *de Feudis tit.* 23. *vers. Beneficium.* Et Beneficium sic generice captum dividitur in Beneficium proprie, & stricte sumptum, in Privilegium. &
3 in Rescriptum. *Beneficium* proprie seu stricte sumptum est benevola actio, sive liberalitas quædam concessa sine alterius præjudicio præter Jus commune; colligitur *ex cap. Cum dilecti* 6. *de donatione* ubi donatio dicitur beneficium & tenet Joann. Andr. *in c. ad aures* 10. *de pœnis*; Fagnan. *in c. Olim* 19. *de verbor. significat.* *Privilegium* est benevola actio concessa contra
4 Jus commune, *c. Privilegium* 3. *dist.* 3. *cap. Abbate* 25. *de verbor. signific.* Unde cum Princeps aliquem eximit a Jure communi, dicitur proprie privilegium, & ita desumitur *toto tit. de Privileg.* ideoque dici solet, quod Jure communi competit, frustra per privilegium impetratur; *L. unica C. de Thesaur. lib.* 10. *Rescriptum* est benevola actio concessa secundum Jus 5
commune; sic desumitur *ex tit. de Rescriptis, & cap. de divers. rescript. in rubr. & nigr.* Impetratur enim Rescriptum ad Juris observantiam, ut impetranti fiat justitia; & hinc Rescripta contra Jus elicita non valent; *Cap. Rescripta* 15. *caus.* 25. *q.* 2.

Beneficium Ecclesiasticum, de quo hic est sermo, 6
est Jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis ratione spiritualis Officii Personæ Ecclesiasticæ auctoritate Ecclesiæ constitutum: colligitur ex *cap. Cum secundum Apostolum* 16. *de Præbend. & ex cap. Si quis amodo* 16. *dist.* 18. Unde ad verum Benefi- 7
cium Ecclesiasticum sex potissimum requiruntur ex communi Canonistarum. Primum requisitum est, 8
quod Beneficium Ecclesiasticum Episcopi auctoritate sit erectum; requirit enim Canonicam erectionem, alias non est Beneficium; *cap. Nemo* 9. *de consecrat. dist.* 1. *cap. Omnes* 1. *dist.* 22. Et per hoc si quis in ali- 9
qua Ecclesia certas Missas, vel etiam Anniversaria sub competenti stipendio in perpetuum fundaverit, aut etiam Capellaniam, nisi approbatio Episcopi accesserit, non erit Beneficium Ecclesiasticum, sed solummodo Pium Legatum, & quia talis Capellania, seu tale Legatum caret erectione, seu institutione Ordinarii, erit quid Laicale, & temporale, ut decidit Rota *in una Monopolitana Hebdomadar. Vener.* 14. *Decembris* 1612. *coram Manzanedo*, quia nullus privatus sine Ordinarii auctoritate potest locum Sacrum, vel rem spiritualem constituere; *arg. c. ad hoc* 4. *de Religios. domib.* Secundum requisitum est, quod habeat 10
aliquid spiritualitatis annexum, scilicet, quod detur propter Divinum Officium v. gr. celebrandi Missas, recitandi Horas, & deserviendi in Officiis spiritualibus alicui Ecclesiæ, secus si pars redditIuum Ecclesiasticorum daretur propter ministerium mere temporale, v. gr. Musicis, Ædituis, & hujusmodi pro laboribus suis laicalibus: *cap. ult. de Rescriptis in* 6. ubi dicitur; *propter Officium datur Beneficium Ecclesiasticum.* Tertium requisitum est, quod conferatur a Persona 11
Ecclesiastica, scilicet a Papa, vel Ordinario, non vero a Laico, nam Laici non possunt conferre Beneficia Ecclesiastica (non obstante, quod Juspatronatus eisdem competat; sicque idoneum Clericum ad Beneficium vacans præsentare valeant) sed ea conferunt talis Ecclesiæ Prælati, eorumque Officiales; *cap. Ex frequentibus de constit. cap. Si quis deinceps* 12. *cap. Si quis Clericus* 16. *& cap. Nullus Laicorum* 18. *caus.* 16. *q.* 7. Quartum requisitum est, quod conferatur Cleri- 12
co, idest Personæ saltem prima Tonsura initiatæ, taliter quod non sufficiat post illum jam acquisitum tonsurari; *arg. c. Ex literis* 6. *de transact.* & notat Glossa final. & Abbas *ibid.* illud limitans, nisi forsan Papa cum aliquo Laico insigni, & eminenti dispensaverit, ut possit Beneficium recipere, & postea quam primum tonsurari: aliter collatio Beneficii facta in Personam Laici, seu necdum prima Tonsura initiati, est ipso Jure nulla & invalida, nam Laicus est incapax omnis Juris Ecclesiastici; *cap. Causam* 6. *de Rescriptis*, & colligitur etiam *ex cap. Cum adeo* 17. juxta Glossa *verb. Ne Clericus; de Rescriptis, & cap. In Ecclesia* 2. *de institutionib.* Quintum requisitum est, quod sit per- 13
petuum

petuum; *cap. Præcepta* 12. *dist.* 55. *cap. Sanctorum* 2. *dist.* 70. *cap. Veniens de filiis Presbyteror. cap. Ex parte* 5. *de Clerico ægrotante* & notatur *in cap. Si gratiose* 5.
14 *de Rescriptis in* 6. Sextum requisitum est, quod sibi non possit retineri, sed necessario sit conferendum alteri; *cap. Cum ad nostram* 7. *de institutionib.* ibi. *Quia cum ratione Abbatiæ ad ipsum pertineat donatio tam Custodiæ, quam aliar. Dignitatum, ac etiam Præbendarum in Ecclesia Patranen. Custodiam ipsam recipere non potuit a se ipso, cum inter donantem, & accipientem debeat esse distinctio Personalis*; Et in ejus Summario præcise dicitur; *Is, ad quem spectat collatio Dignitatum, seipsum instituere non potest*.
15 Beneficia Ecclesiastica multiplicia, & varie dividuntur. Primo ratione diversi status hominum, quibus conferenda sunt, dividuntur in Beneficia Regu-
16 laria, & in Beneficia Sæcularia. Beneficia Regularia sunt quæ ex sui fundatione, seu in consuetudine
17 legitime præscripta, competunt solis Regularibus; & Beneficia Sæcularia e contra sunt illa, quæ ex sui fundatione, seu ex consuetudine legitime præscripta, competunt solis Clericis Sæcularibus. Unde nec
18 Beneficia Sæcularia possunt conferri Clerico Regulari, nec Beneficia Regularia Clerico Sæculari; *cap. Cum de Beneficio* 5. *de Præbend. in* 6. *cap. Cum ad nostram* 37. *& cap. Officii tui* 38. *de election.* Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 10. *de reformat. & sess.* 25. *cap.* 21. *de Reformat. & sess.* 25. *cap.* 21. *de Regularib.* Quoad Præmonstratenses tamen; & Canonicos Regulares,
19 vide verb. *Canonici Regulares num.* 11. Secundo ratione annexæ Curæ animarum, administrationis, & aliorum Jurium dividuntur in Beneficia Curata, &
20 non Curata. Beneficia Curata sunt, quæ habent an-
21 nexam Curam animarum; & beneficia non Curata sunt illa, quibus nulla animarum Cura est annexa.
22 Beneficia Curata sunt duplicis generis; scilicet alia, quæ habent Curam animarum in Foro externo, seu contentioso, quatenus habent Jurisdictionem spiritualem visitandi, corrigendi, excommunicandi, & alia hujusmodi præstandi juxta notabilem textum *in cap. Dudum* 54. *§. sed cum Jure, de electionib.* & hæc solum large, & improprie dicuntur Beneficia Curata, seu habentia Curam animarum, cum etiam non Sacerdotibus, puta Archidiaconis convenire possint; ut patet *ex cap. Mandamus* 6. *& cap. Ad hæc* 7. *de Of-*
23 *fic. Archid.* Et alia, quæ habent Curam animarum in Foro interno, seu animæ, quatenus habent potestatem ligandi, & solvendi in Foro pœnitentiali, simulque subditis suis administrandi Ecclesiastica Sacramenta in Foro interno; & externo, qualia habent omnes Parochi quocumque nomine nuncupentur, & talia dicuntur stricte, & proprie Beneficia Curata, Rota *in una Conchensi Archipresbyteratus* 29. *Januarii* 1594. *cor. R. D. Penna*.
24 Rursus Beneficia Ecclesiastica alia sunt duplicia, & alia simplicia. Beneficia duplicia sunt illa, quæ vel Curam animarum habent annexam, vel quamdam jurisdictionem, præcedentiam, sive administrationem adjunctam continent, ubi sunt Dignita-
25 tes, Personatus, & Officia. Licet enim Beneficia non Curata sæpe sæpius appellentur *simplicia*, tamen rigorose loquendo, & indistincte, id non recte dicitur, neque subsistit, nisi benigne interpretetur; Cum de facto Dignitas v. gr. Personatus, & Officium, Curam animarum non habeant annexam, nec tamen vere loquendo simplicia, sed duplicia propter adjunctam eis administrationem, vel præeminentiam. Di- 26
gnitas enim *est præcedentia cum Jurisdictione*, ut sunt v. gr. Abbatia, Archidiaconatus, Decanatus, & hujusmodi, & licet alicubi de consuetudine istæ Dignitates non habeant Jurisdictionem, adhuc tamen Dignitates censeri debent ex praxi, quamvis de Jure sine ulla Jurisdictione non sint tales. Personatus est 27
præcedentia sine Jurisdictione, & talem Personatum habere dicuntur, qui in Ecclesia, in Capitulo, & aliis honoribus præcedit Canonicos. Personatus, seu Beneficium personale dicitur etiam illud, quod instituitur ex redditibus certis, & stabilibus auctoritate Episcopi in favorem alicujus personæ, quæ sola, vel alii duo, aut tres, juxta voluntatem fundantis, obtineant illud, & postmodum cesset Beneficium, & illi redditus in alia Opera Pia convertantur juxta mentem ipsius. Hæc Beneficia non sunt de jure communi, cum non sint perpetua, sed ab eo jure exorbitantia. At Ecclesiastica sunt, cum auctoritas Episcopi requiratur, & fundentur in bonis stabilibus; & Papa possit concedere, ut sint Ecclesiastica, licet collatio non fiat ab Ordinario; & consuetudo immemorialis, quæ certe circa illos Personatus datur, id ipsum præstare possit; Concil. Taraconense ann. 1591. inter Hispan. *tom.* 4. *pag.* 524. hæc habet: *Licet Personatus, sive Personalia Beneficia ideo nuncupata sint, quod non ut in perpetuum Beneficia remanerent, sed ad vitam aliquarum Personarum Ecclesiasticarum dumtaxat instituerentur &c. nullus Personatus, seu Personale Beneficium, sine auctoritate, & decreto Episcopi... erigatur*. Hinc in his Beneficiis committitur simonia, quando in aliis committitur. Obligant sicut alia ad recitationem Officii Canonici. Poscunt esse prima Tonsura initiatum eum, qui ea obtinet. Vacat Beneficium id, si ille maritetur. Cum quis instituit Personatum cum animo interno permutandi illum cum Beneficio ordinario non committit simoniam. Quod si illum fundet cum pacto inito cum alio Beneficiato, permutandi eum cum Beneficio illius, stando regulis communibus, est simoniaca pactio, cum omnes hujusmodi pactiones in permutatione, & fundatione Beneficiorum sint reprobatæ Jure Ecclesiastico, *cap. Tua, de Simoniæ, cap. fin. de pact.* & sæpe alibi. Si tamen alicubi factum extaret in contrarium, ut de Provincia Taraconensi testatur P. Mendo *in Epitome, verb. Beneficium, num.* 18. ubi talis viget consuetudo, scientibus viris doctis, & timoratis, nec referuntur ex pactiones Ordinario, cum sit permutatio; dicendum erit, sicut Papa potuit facere; ne illæ pactiones essent simoniacæ, ita consuetudinem immemorialem id præstitisse; alias a labe simoniæ numquam possent excusari. Officium vero *est administratio rerum Ecclesiarum sine alia speciali præcedentia, & Jurisdictione* ut sunt Thesaurarius, Custos, 28
Sacrista, & hujusmodi. Sic Glossa in cap. *Consuetudinem* 1. *de Consuetudine in* 6. Unde patet quod ri- 29
gorose loquendo ista non sunt proprie Beneficia simplicia. Immo ut observat Engel. *lib.* 3. *tit.* 5. *de Præbend. & dignit. num.* 5. plerumque neque Canonicatus veniunt nomine Beneficiorum simplicium; Canonici enim tenentur ad personalem residentiam ex Trident. *sess.* 24. *cap.* 11. *de reformat.* & majorem præ

cate-

cæteris Clericis præcedentiam habent; *cap. Statutum 22. de election. in 6.* & ideo vi provisionis Apostolicæ de conferendo Beneficio simplici alicui, non potest ei conferri Canonicatus; *arg. cap. Quamvis plenissima*
30 *4. & cap. Cui 27. de præbend. in 6.* Beneficia simplicia sunt illa, quæ neque Curam animarum neque dignitatem, neque Personatum, neque Officium adjunctum habent, sed tantum sunt instituta ad preces Deo persolvendas, & de talibus Beneficiis solummodo sunt intelligenda Rescripta Pontificia, quæ mandant aliquem de Beneficio simplci esse providendum, nam Beneficium habens aliquid prædictorum annexum, non est simplex; adeoque non potest ipsi conferri in vim talis Rescripti; *arg. c. Quamvis plenissima 4. c. Cum in illis 16. & cap. Cui 72. de Præbend. in 6.* In dubio utrum Beneficium sit curatum, an simplex, præsumitur simplex; quin ad curatum multæ requiruntur qualitates, quæ proinde præsumi non debent, nisi probentur; Guttierez *alleg. 8. n. 5.* Hojeda *de Incompatibil. benef. par. 1. q. 13. n. 2.* Gonzalez *in reg. 8. Cancell. glos. n. 91.* & alii.

31 Beneficia Ecclesiastica adhuc dividuntur in Electi-
32 va, in Patronata, & in Collativa. Beneficia Electiva sunt illa, quæ conferuntur per electionem legitime celebratam, atque a Superiore confirmatam. Pa-
33 tronata sunt illa, quæ ad Patroni præviam præsentationem, & subsecutam institutionem a Prælato fa-
34 ctam conferuntur. Collativa, seu liberæ collationis sunt illa, quæ per liberam Superioris collationem sine prævia Capitulari electione, vel alterius præsen-
35 tatione conferuntur. Insuper Beneficia alia sunt Manualia, seu ad nutum revocabilia, & alia non Manualia, seu Titularia, quæ in Titulum perpetuum
36 conferuntur. Manualia sunt illa, quæ ad nutum alterius possunt auferri, ideoque dicuntur manualia, quia in alterius manu, & dispositione stat illa relinquere; vel auferre, & hæc rigorose loquendo non sunt proprie Beneficia; cum de natura Beneficii proprie dicti sit, ut institutus in eo perpetuo duret, *cap.*
37 *Sanctorum 2. dist. 70.* Non Manualia, seu Titularia sunt
38 illa, quæ conferuntur in perpetuum. Ulterius, Beneficium aliud vocatur Canonicatus, & est Jus spirituale proveniens ex electione, seu receptione alicujus in Canonicum, & est verum Beneficium, si habeat suam Præbendam, ut convenit *ex cap. Relatum 9. de Præbend.* ibi: *Quia non est congruum, ut Præbenda careat, qui in Canonicum noscitur esse receptus.*
39 Aliud vocatur *Vicaria perpetua*, & est, quæ confertur cum Canonica institutione, seu investitura perpetua, ac erectione Tituli Vicariæ, unde Vicarii in iisdem instituti dicuntur perpetui cum vero Titulo; *cap. Ad hæc 3. de Officio Vicarii*, & dicuntur habere verum Beneficium, *cap. Postulasti 27. de Rescriptis*, ibi: *Non enim Beneficio cápere debet dici, cui competenter de perpetuæ Vicariæ proventibus est provisum.*
40 Aliud vocatur *Commenda*, & est custodia Ecclesiæ alicui commissa, unde Commendatarius dicitur ille, qui accipit Ecclesiam in Commendam, seu Custodiam ejusmodi; & si Commenda conferatur in perpetuum, ut de facto modernæ Commendæ a Papa personis qualificatis solent in perpetuum conferri, æquiparatur Beneficiis proprie dictis ex Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 17. de reformatione* ibi prohibetur quis habere *plura Beneficia etiam commendata*. Aliud vocatur *Præstimonium*, & est sti- 41
pendium, quod ab Ecclesiasticis redditibus abstractum, dari solet Canonicis, vel aliis Clericis in vitæ subsidium; quod si sit perpetuum, est Beneficium proprie dictum; *cap. Quoniam 8. de concessione Præbend. in 6.* ubi Præstimonia aperte connumerantur inter Beneficia, ibi: *Concessiones super Canonicatibus, Dignitatibus, Præstimoniis, & aliis quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis*. Aliud vocatur interdum *Pensio*, 42
quæ est jus percipiendi partem fructuum ex alieno Beneficio; & si conferatur alicui in Titulum perpetuum, est verum Beneficium Ecclesiasticum; *cap. Conquerente 6. de Clerico non residente* ubi talis Pensio, viginti scilicet solidorum, sæpius appellatur Beneficium, & ut tale ibidem censetur; Et appellatione Beneficii venire Pensionem, maxime in materia favorabili gaudendi privilegio Fori Ecclesiastici, declaravit Gregorius XIII. ad consultationem Sac. Congreg. 18. *Decemb.* 1576. & 8. *Augusti* 1577.

Additiones ex aliena manu.

De origine Ecclesiasticorum Beneficiorum, vide, 43
si lubet, Bohemer. *in decretal. lib. 3. titul. 5. a §. 2. ad plur. sequent.* Hericourt *in dissert. histor. de Benefic. orig. præmiss. part. 2. Leg. Ecclesiast. suo ordin. restitut.* & Rousseaud de la Combe *in Jurisprud. Canon. verb. Benefic. sect. 1.* tum Gagliard. *de Benefic. c. 1. per tot.*

Definit Auctor *num. 6.* Beneficium cum Canonistis. 44
Theologi vero definiunt Beneficium: *Jus perpetuum in Ecclesia ministrandi auctoritate Episcopi constitutum cum annexo, atque inseparabili jure percipiendi fructus Ecclesiasticos*. Secundum igitur Canonistas Bene- 45
ficium consistit principaliter in jure percipiendi redditus, & accessorie in jure ministrandi, seu officium obeundi. At juxta Theologos in jure ministrandi principaliter, accessorie vero in jure percipiendi redditus. Definitionem a Canonistis traditam tuetur Gagliard. *de Benefic. num. 2. & duob. sequent.*

Agit Auctor *a num. 7. ad num. 14.* de iis, quæ essen- 46
tiam Beneficii constituunt. Utile autem, immo ne- 47
cessarium est hæc nosse, nam conditio essentiæ Beneficii contraria, ne in limine quidem fundationis admitti ab Episcopo potest, & admissa non sustinetur; Piton. *de controvers. Patron. alleg. 24. num. 10.* Rota *in Casertan. Benef. 28. Jun. 1745. §. 6. cor. clar. mem. Millin.* Recte autem Auctor n. 11. inter alia essentialia Be- 48
neficii affert, quod Clerico, non item Laico sit illud conferendum. Verum nota, essentiæ Beneficii mini- 49
me repugnare, quod Laicus percipere per aliquod tempus possit fructus Beneficii, interim per alium impletis oneribus ejusdem, quum os percipere dicatur non ex jure & titulo Beneficii, sed ex jure & titulo Sæcularis administrationis, donec veniat qui capax sit; vid. Corrad. *in prax. dispen. Apostol. lib. 4. cap. 1. num. 27.* Loter. *de Re Benefic. lib. 1. quæst. 32. num. 35.* Garz. *de Benefic. part. 1. cap. 3. num. 30.* tum Resolutiones Sacr. Congregationis Concilii Interpretis *in Derthonen. 15. Augusti 1730. & in Senogallien. Cappellaniæ 6. Jun. 1750.*

Affert Auctor *num. 13.* inter Beneficii essentialia & 50
hoc, quod sit illud perpetuum. At num perpetuitas pertineat ad essentiam Beneficii in medio reliquit Rota *in dicta Casertana Beneficii 18. Junii 1745. d. §. 6. & 24. Januarii 1746. §. 13. cor. R. P. D. Elephant.*

Bene-

51 Beneficia *inspecto officio* dividi queunt in majora& minora. Majora dicuntur, quæ dignitatem, aliamque prærogativam, honorisve Ecclesiastici gradum habent. Minora vero, quæ in simplici officio sine tali
52 præeminentia subsistunt. Majora rursus diversimode dicuntur ratione dignitatis. Dignitates Ecclesiasticæ primariæ hæ sunt: Primum locum occupat Pontificatus; Secundum Cardinalatus; Tertium Patriarchatus, vel hodie Primatus: Quartum Archiepiscopatus; Quintum locum Episcopatus; Sextum Abbatia, & Præpositura in primis exempta, & Episcopalibus infulis decorata; Bohemer. *in decr. l.3. tit.5. a §.9. ad 63.*
53 In Capitulis quoque dantur dignitates, quibus annexa Beneficia ad majora referuntur. Huc pertinet
54 Præpositura, Decanatus, Archipresbyteratus, Archidiaconatus, Primiceriatus &c. At standum consuetudini; vide eumdem Bohemer. *loc. cit. a §.64. ad §.71.*
55 Canonici quoque in Cathedralibus Ecclesiis in adeo sublimen locum evecti sunt, ut in oppositione ad reliquos Clericos non Canonicos dignitatem quamdam habere videantur. Canonicatum Cathedralis Ecclesiæ asserit Barbosa *de Canon. cap.19. num.1.* posse dici
56 dignitatem non in stricto, sed lato significatu. Duplex autem est effectus hujus observationis. 1. Quod Pontifex soleat etiam Canonicos delegatos Judices dare, quum alioquin has vices tantum his, qui in dignitate constituti sunt concedere soleat; *cap.11. de Rescript. in 6.* 2. Quatenus considerantur collective sumpti in Capitulo præ aliis Prælatis locum tenent. Singuli autem iis cedunt, qui dignitate Ecclesiastica stricte dicta instructi sunt; Schilter. *instit. Canon. lib.2. tit.7. §.19.* Barbosa *d. tract. de Canon. c.18. n.44. & seqq. n.16.*
57 *Inspecto officio*, Beneficia itidem dividuntur in cu-
58 rata, & sine cura, puta animarum. Rursus in resi-
59 dentialia cum onere residendi & simplicia sine residendi onore. Demum in compatibilia, quæ simul ab uno retineri possunt, & incompatibilia, quorum scilicet simultanea retentio uni est prohibita. De singulis suo loco agetur.
60 Dividuntur etiam Beneficia, *inspectis Personis conferentibus*, primum in reservata vel affecta, quæ nimirum pertinent ad collationem Pontificiam, & non reservata nec affecta. Secundo alia sunt electiva,
61 quæ ad alicujus electionem conferuntur; alia de jure patronatus, quæ ad Patronorum præsentationem; & collativa alia, quæ ad liberam Ordinarii vel alterius collationem pertinent.
62 Quod attinet ab Beneficia electiva, notandum est, ea proprie dici electiva, in quibus intervænire necessario debet confirmatio superioris. Cæterum quæ conferuntur electione communibus suffragiis facta, confirmationem vero Superioris minime requirunt, ea nonnisi improprie electiva dicuntur, ut post Glossa *in Clementina 2. Ut dotem, verb. Electionem de Religios. domin.* tradunt Van-Espen *Jur. Eccles. univers. part. 1. tit. 21. cap. 3. num. 4. & seq.* Gonzal. *in Commentar. ad Regul. 8. hodie 9. Cancellar. Gloss. 19. n.10. & sequent.* Garz. *de Benefic. par. 1. cap. 6. num. 14. & sequent.* Murg. *eod. tractat. quæst. 3. art. 2. n.114. & plur. sequent.* Rota *in nuperrimis decis. 27. n. 11. tom. 5. part. 1.* ubi quod in beneficiis proprie electivis servanda est forma *cap. Quia propter, de elect.* & per obitum Beneficiatorum viduatæ remanent Ecclesiæ, *& in Colon. Decanatus 28. Januar. 1724. §. Ex quibus cor. bon. mem. Gamach. in Uladislavien. Archidiaconatus super Coadjutoria 14. Jan. 1757. §. 7. cor. R. P. Parraciano.*
Utilis autem est hæc observatio, nam expressio, 63
quæ de jure facienda est in collationibus Beneficiorum, electivæ qualitatis ipsorum, obtinet quoad Beneficia proprie electiva: Lotter. *de re benefic. lib.2. q. 18. n. 14. & plur. seq.* Tondut. *q. Benefic. part. 1. cap. 40. num. 9. & seq.* Rota *in nuperrimis d. decis. 27. d. num. 11. tom. 5. part. 1. & in d. Colonien. Decanatus 28. Jan. 1724. §. 12. cor. bon. mem. Gamach.* & in *d. Uladislavien. Archidiaconatus super Coadiutoria 14. Januar. 1757. d. §. 7. cor. R. P. D. Parraciano.*
Denique Beneficia, *inspectis Personis, quibus con-* 64
feruntur, dividuntur in Regularia, quæ nonnisi Regularibus, vel Sæcularia, quæ sæcularibus, tantum Clericis conferri possunt. De beneficiis autem, quando regularia, & quando sæcularia dici queant, consule Rot. *in Colonien. Pastoratus 3. Jul. 1744. cor. Illustris. Molin. & 2. Maii 1746. cor. bon. mem. Vicecom: in Argentina Parochialium 30. Aprilis 1735. cor. clar. mem. Millin. in Colonien. Parochiali 7. Februarii 1746. & 27. Junii. ejusdem anni cor. Reverendis. P. D. Bussio Decano, & 21. Aprilis 1749. cor. Illustris. Caprara Almæ Urbis Gubernatore.*

ARTICULUS II.

Beneficia quomodo erigenda?

SUMMARIUM.

1 *Beneficia debent erigi cum auctoritate Episcopi*, Ad num. 5.
6 *Debent erigi ad certum Altare sub onere præstandi ibi aliquod officium spirituale.*
7 *Nec possunt erigi sine congrua dote*, ad num. 11.
12 *Beneficii Fundator potest in limine Fundationis adjicere quascumque leges, & conditiones*, ad num. 16.
17 *Quæ nequeunt ullimode a quoquam immutari* ad num. 23.
24 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad num. 30.

Beneficia Ecclesiastica debent erigi cum auctorita- 1
te expressa Episcopi; Glossa *in Clement. c. 2. de Decimis, verb. si beneficiorum in fine*, & cum communi Barbosa *Juris Ecclesiast. lib. 3. cap. 4. num. 15.* & Rota *decis. 1. num. 24. coram Burati* Requirunt enim Canonicam erectionem, alias non sunt vera Beneficia Ecclesiastica; *cap. Nemo 9. de consecrat. dist. 1. cap. Omnes 1. dist. 22.* quia ut dictum est, nullus privatus sine Ordinarii auctoritate potest locum sacrum vel rem spiritualem constituere: *arg. cap. Ad hoc 4. de Religiosis domib.* Si enim Episcopi auctoritas, & 2
assensus in erectione deficeret, non dicerentur Beneficia proprie dicta, nec aliquod Juspatronatus quæreretur Fundatori; Felin. *in cap. ex p. 12. de Rescriptis num. 2.* Barbosa *loc. cit. n. 16.* allegans Rotam cum aliis; Lotter. *de Re Benefic. lib. 1. quæst. 5. n. 55.* dice-

diceretur que simpliciter pia donatio, ac Pium Legatum, si forte pro Missis celebrandis, vel pro Anniversario, vel etiam in perpetuum quidpiam relictum esset; Rebuff. *in praxi tit. Quare instituta sunt Beneficia num.* 10. Barbosa *loc. cit. num.* 17. Lotter. *cit.*
3 *quæst.* 5. *num.* 56. *ubi n.* 57. subdit, quod Beneficium ante approbationem Episcopi potest concedi per Laicum, per modum tamen simplicis deputa-
4 tionis Sacerdotis, & *num.* 56. & 60. Quod Capellaniæ cum onere celebrationis Missarum constitutæ sine auctoritate Episcopi, censentur Laicales, possuntque ad eas mere Laici præsentari; Barbosa *de Jur. Ec-*
5 *cles. lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 18. Neque ad Canonicam erectionem Beneficii Ecclesiastici sufficit auctoritas Prælati inferioris, qui Jura Episcopi non habet, quamvis sit exemptus & nullius; Glossa *in Clement. de Decimis cap.* 2. *in fin.* Abbas *cons.* 59. *n.* 3. *part.* 2. Lotter. *de Re Beneficiar. lib.* 1. *quæst.* 1. *num.* 40. & 46. Vivian. *de Jure patronatus lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 28.
6 Beneficia Ecclesiastica erigi debent in Ecclesia ad certum Altare sub invocatione alicujus Sancti sub onere præstandi ibi aliquod officium spirituale sive Ec-
7 clesiasticum; Beneficium enim datur propter officium; *cap. Quia* 15. *de Rescript. in* 6. Nec possunt erigi sine congrua Dote, *cap. Nemo* 9. *de consecrat. dist.* 1. Unde ad Episcopum pertinet in limine funda-
8 tionis diligenter examinare de Dotis conguentia juxta qualitatem Beneficii, loci, ac personarum, aliarumque circumstantiarum, ut cognoscat, an Clericus inde honeste sustentari possit, nam ut Christus ipse dicit Matth. *cap.* 10. *num.* 10. *Dignus est operarius cibo suo*, & secundum Apostolum 2. *ad Corinth. cap.* 9. *n.* 13. *Qui in sacrario operantur, quæ de Sacrario sunt edunt, & qui Altari deserviunt, cum Altari participant*, & sic expresse statuitur *in cap. Cum secundum Apostolum* 16. *de Præbend.* his verbis: *Cum secundum Apostolum, qui Altari servit, vivere debeat de Altari, & qui ad opus eligitur, repelli non debeat a mercede, patet a simili, ut Clerici vivere debeant de patrimonio Jesu Christi, cujus obsequio deputantur*, & infra: *Dignum est, ut Ecclesiæ stipendiis sustententur, in qua,*
9 *& per quam Divinis obsequiis adscribuntur.* Et hanc Dotem debet Fundator Beneficii, ad hoc, ut habeat legitimum Juspatronatum, assignare de propriis bonis liberis, ut decidit Rota *coram Celso dec.* 239.
10 *num.* 6. *coram Cerro decis.* 126. *num.* 6. Si quis enim Administrator, Executor, vel Protector Loci Pii ex illius redditibus, aut ex aliis piorum Fidelium contributionibus, largitionibus, & eleemosynis annuis erigeret, non posset Episcopus illi Juspatronatum reservare; Rota *decis.* 383. & *decis.* 413. *coram Peutin-*
11 *gero.* Unde infertur, quod si Hæres, vel Successor in Cappellania manuali non collativa ab aliquo Testatore reicta cum onere celebrationis Missarum, vellet illam in Beneficium perpet. collativum erigere cum reservatione Jurispatronatus, non posset Episcop., neque cum consensu talis Hæredis, hoc facere, quia nihil Hæres confert de suo, nec potest mutare legem a Testastatore præscriptam; Pacis Jord. *lucubr. tom.* 1. *leg.* 3. *tit.* 6. *post num.* 91. & Fagnan. *in c. Conquerente n.* 24. *de Clerico non residente* asserens Sacram Congregationem censuisse, quod hodie *ex decreto Concil Trident. sess.* 25. *cap.* 5. *de reform.* non sit in facultate Ordinarii

derogare qualitatibus in funda tione appositis, etiam de consensu Patronorum.

Beneficii Erector, seu Fundator potest in limine 12
erectionis, seu Fundationis adjicere quascumque qualitates, leges, & conditiones sibi benevisas, etiam Juri communi contrarias, dummodo non sint turpes, impossibiles, & contra naturam Jurispatronatus, & ab Episcopo sint concordatæ, & emissæ; *cap. Significatum* 11. *de Præbend. cap. Præterea* 23. *de Jurepatronat.* & *cap. Quanto* 16. *de censib.* & est communis DD. cum Rota *decis.* 1. *de Præbend. in novis*, & *dec.* 2. *de testament. in antiquis.* Et tales qualitates, Leges, 13
& conditiones in limine fundationis adjectæ debent omnimode integre observari; *Clement. Quia contigit cap.* 2. §. 2. *de Religiosis Domibus*, ubi dicitur: *Cum tamen ea, quæ ad certum usum largitione sunt destinata Fidelium, ad illum debeant, non ad alium (salva quidem Sedis Apostolicæ auctoritate) converti*, & concordat textus *in leg. Nulli licere, Cod. de Episcop. & Cler.* & *c. Nos quidem* 3. *de testam.* & expresse Conc. Trid. *sess.* 25. *cap.* 5. præcisis his verbis: *Ratio postulat, ut illis, quæ bene constituta sunt, contrariis ordinationibus non detrahatur; quando igitur ex Beneficiorum quorumcumque erectione, seu fundatione, aut aliis constitutionibus qualitates aliquæ requiruntur, seu certa illis onera sunt injuncta, in Beneficiorum collatione, seu in quacumque alia dispositione eis non derogetur*, & in fine: *Aliter facta provisio subreptitia censeatur.* Un- 14
de si Fundator in limine fundationis statuit, ut vacante Beneficio a se erecto, istud debeat conferri uni ex consanguineis descendentibus ex sua cognatione, hæc dispositio, & conditio est omnino observanda, ut censuit Rota *in una Cæsaraugustana Cappellaniæ* 16. *Martii* 1587. *coram Seraphino.*

Juremerito fuit dictum posse Fundatorem Beneficii 15
in limine fundationis ipsius adjicere conditiones sibi benevisas, etiam Juri Communi contrarias, quia etiamsi ipsæ conditiones sint Jure communi contrariæ, dummodo sint honestæ, & possibiles, adhuc debent omnimode observari, ut tenet Glossa communiter recepta *in cap. Cum Dilectus* 8. *de consuetudine, verb. Constitutum in fine*; Card. de Luca *de Beneficiis disc.* 95. *num.* 10. Fagnan. *in cap. Cum in Cunctis* 7. *de electione num.* 72. & 73. ubi refert sic tenuisse Sacram Congregationem, quam secuta fuit Rota *p.* 2. *dec.* 194. *num.* 1. *in Granaten. Cappellaniæ* 12. *Januarii* 1606. ubi fuit decisum, quod in Beneficio simplici Jurispatronatus non habet locum dispositio Conc. Trident. *sess.* 23. *cap.* 6. *de reformat.* volens, quod obtinens sit major 14. annis, quando in fundatione dicti Jurispatronatus fuit dispositum, quod etiam minores possint illud habere. Et Fagnan. *loco cit. num.* 73. dicit Sac. Con- 16
gregationem *respondisse Episcopo Nepesino*, quod Canonicatus Cathedralis potest conferri ante ætatem a Jure communi, vel Concilio Tridentino præscriptam, si ita dispositum fuerit a Fundatore in limine ipsius fundationis, & talem conditionem in erectione, & fundatione Beneficii posse etiam Episcopum admittere. Unde infertur, quod Patronus hæres, sive Fun- 17
datoris successor, non potest neque cum consensu Episcopi alterare seu mutare leges, conditiones, seu qualitates in limine fundationis a Fundatore appositas, quamvis Juri communi contrarias. Sic confor-

miter

miter Concilio Tridentino *sess. 25. de reformat.* Card. de Luca *de Beneficiis disc.96. num.6., & 7.* citans Rotam *in Alexandrina Decanatus* 12. *Junii* 1598. *coram Orano*, & etiam Rotam *p.1. Recentior. dec.296. num.9.* Pirrhus Corradus *in praxi Beneficiorum lib.2. cap.* 10. *num.*145. *& seq.* ubi *sub num.*152. refert declarationem Sacræ Congr.Concil.quæ cum inter alia interrogare-
18 tur; Quarto, *An de consensu Patroni possit dispensari cum minori viginti quinque annorum ad Cappellaniam simplicem obtinendam, ad quam ex fundatione est præsentandus Sacerdos*; Respondit: *Ad quartum, hanc dispensandi facultatem Episcopis post Concil. non competere*. Sic tenet, & refert etiam Fagnan. *in cap. Conquerente 6. de Clericis non residentib. num.*24. ubi dicit Sacram Congregationem censuisse, quod hodie ex Decreto Concilii Tridentini *sess. 25. cap.5. de reformat.* non sit in facultate Ordinarii derogare qualitatibus in fundatione appositis etiam de consensu Patronorum, ut etiam dixit Rota *in dicta Alexandrina*
19 *Decanatus* 12. *Junii* 1598. *coram Orano*. Immo neque ipse Fundator etiam de consensu Episcopi potest mutare leges, & conditiones a se in fundatione positas, & ab Ordinario acceptatas, si talis mutatio esset in præjudicium Ecclesiæ, vel Tertii, quia Tridentinum, & declarationes cit. Sac. Congreg. non distinguunt inter Patronum viventem, & defunctum. Sic Pirrhus Corrad. Card. de Luca, & Rota *p.7. recentior. dec.37. num.1. & seq.*
20 Unde Episcopus, neque de consensu, & positiva voluntate Hæredis, seu Patroni, potest in erectione Cappellaniæ, seu Beneficii eis injungere onus residentiæ, quod Testator non injunxit; Nec addere, quod Beneficiatus, sive Cappellanus pro tempore per seipsum Missas celebret; Sac. Congreg. Concil. *in Viterbien.* 11. *Januarii* 1698. *& in Astensi* 14. *Februarii* 1699. *& in Mexicana* 16. *Maii ejusdem anni*
21 1699. Et neque alio modo Testatoris voluntatem immutare; eadem Sac. Congreg. Conc. *in Derthonensi*
22 4. *Junii* 1701. Nec Episcopus, etiam de consensu Patroni, potest reducere, & moderari Missas in limine fundationis Beneficii impositas, quamvis redditus ipsius Beneficii ob temporum injuriam sint diminuti, ex Decreto de celebratione Missarum a Sac.Congreg. Conc. *de Mandato Urbani VIII.* edito 2. *Junii* 1625. & confirmato *ab Innocent. XII.* 23. *Decembr.* 1697. *in cujus Decreti* §.1. sic præcise habetur: *Districte prohibet, atque interdicit, ne Episcopi in Diœcesana Synodo, aut Generales in Capitulis Generalibus, vel alias quomodolibet reducat onera ulla Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis, sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis ad Apostolicam Sedem recurratur, quæ re diligenter perspecta id statuet, quod magis in Domino expedire arbitrabitur. Alioquin reductiones, moderationes, & commutationes hujusmodi, si quas contra hujus prohibitionis formam fieri contigerit, omnino nullas atque inanes decernit*: & clarissime habetur in declarationibus Sac. Congregationis Concilii eidem Decreto subjunctis, quod Sedes Apostolica sit omnino adeunda pro hujusmodi Missarum reductionibus, seu moderationibus, ut patet in responsione ad hoc primum dubium: *Quæritur quid si Legatum sit ita tenue, ut non sit qui velit onus illi injunctum subire, & si recurrendum sit ad Sedem Apostolicam pro moderatione oneris, totum, aut ferre totum insumendum sit pro expensis ad id necessariis?* Ad primum respondit: *Et si Legatum sit adeo tenue, nihilominus pro reductione oneris, ut supra impositi ab iis, ab quos pertinet, Sedem Apostolicam esse adeundam, quæ absque ulla impensa id statuet, quod magis in Domino e re esse judicaverit*. Et sic stat clarum, quod 23
Episcopus nequit ullimode onera, & Missas reducere ac moderari, nisi sit ei concessum in ipsa Beneficii erectione, ex citata responsione Sacræ Congregationis ad primum dubium, ubi sic præcise subjungit: *Verumtamen si in ipsa Beneficii erectione expresse cautum fuerit, ut liceat Episcopo injunctum onus reducere, ac moderari, legem hanc fundationis, quam Decreta hac de re edita non sustulerunt, esse validam, & observandam*.

Supplementa Auctoris.

Beneficia Ecclesiastica simplicia de jurepatronatus 24
Laicorum, erigi possunt in Commendas Militiæ SS. Mauritii, & Lazari; Bened. XIV. Constit. 104. incip. *Fructuosa*, in qua tradit modum, & formam pro tali erectione facienda.

* Beneficium si quis fundaverit de suis bonis cum 25
pacto, ut ipse tamquam beneficiatus illis fruatur, tum post obitum suum juspatronatus transeat ad hæredes, quamquam simoniacum id audiat apud multos; attamen ab ea labe immune censeri potest; neque enim satis esse discriminis apparet inter eum, qui fundat Beneficium cum pacto, ut conferatur filio suo &c. & illum, qui vult sibi conferri; utrique enim pactum adest; ita ex Pitonio Bened. XIV. *Instit. Eccles.* 95. §. 7.

Si quis vero offerat bona in augmentum Beneficii 26
jam erecti, nec tamen Juspatronatus ejus acquirat, tunc pacisci non potest, ut sibi Beneficium illud conferatur, ut ex *cap. Tua nos de Simonia*; *ibidem* §.12.

Si quis jam obtineat Beneficium, & injuste vexe- 27
tur ab alio, potest pecunia injustam vexationem redimere, ut ex Canonistis omnibus firmatur; *Instit. Eccles.* 93. §.4;

Si vero quis habeat jus ad Beneficium, & ab alio 28
illi lis moveatur, non potest dare litiganti pecuniam, ut acquiescat, neque etiam titulo solvendi expensas in lite huc usque factas, nam tunc pararet sibi viam ad Beneficium per pecuniam; *Ibid.* §.7.

Beneficium obtinens jure certo, & manifesto, ut 29
nullus sit quæstioni locus, permittitur redimere injustam vexationem, ut ex *cap. Dilectus* 27. de Simonia; idque fieri potest nulla interposita Episcopi aucto-
ritate. Fas est tamen Episcopo præcipere in Synodo, 30
ne id fiat absque suo assensu, ob periculum Simoniæ; Idem *de Synodo Diœces. leg.7. c.69.* §.8.

Additiones ex aliena manu.

Quod ait *Auctor num.*1. Beneficia Ecclesiastica eri- 31
gi debere auctoritate expressa Episcopi, id non est absolute verum: quum auctoritas Episcopi tacite ex intervallo accedere queat; Garz. *de Benefic. par.1. c.1. n.113.*

num. 113. Lotter. *de re Benefic. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 63. Rota *coram Ansaldo decis.* 585. *num.* 5. & 6. & *in Anconitana Beneficii* 21. *Martii* 1646. §. 9. *coram bo. me. de Vais*. Ut autem auctoritas Episcopi tacite ex intervallo accessisse dici queat, necessario requiritur, ut Beneficium, de quo controversia est, provisum fuerit, vel per collationem, si fuerit liberum, vel per institutionem, si juripatronatus obnoxium fuerit; Rota *in Firmana Capellaniæ* 6. *Junii* 1746. §. 6. *coram bon. mem. Vicecom.* & *in Tarraconen. Capellaniæ* 11. *Martii* 1748. §. 11. *cor. Corrad.*

Nec indistincte accipi potest, quod asserit Auctor *num.* 11. Capellaniam Laicalem erigi in Beneficium Ecclesiasticum nec de consensu Hæredis Funda-
33 datoris posse. (*) Distinguendum enim ita est: Capellaniæ laicales fundatæ in actu inter vivos, & Fundatore vivo effectum sortitæ, nequeunt erigi in Be-
34 neficia Ecclesiastica, ut tradit Auctor *d. num.* 11. At res aliter se habet quoad Capellanias laicales vel fundatas in actu inter vivos, sed effectum sortituras post mortem Fundatoris, vel fundatas in ultima voluntate; quia possunt id genus Capellaniæ erigi in Beneficia Ecclesiastica ad instantiam Hæredis vel executoris testamentarii, ut tradunt Garz. *de Benefic. Eccles. par.* 1. *cap.* 2. *num.* 198., & *sequent.* Leuren. *For. Be-*
35 *nef. par.* 1. *cap.* 3. §. 1. *quæst.* 89. *per tot.* Solumque limita, si voluntas Fundatoris resistat vel expresse, vel etiam tacite; ut firmavit Rota *in Civitatis Castelli Capellaniæ* 15. *Januarii* 1744. §. 11., & 29. *Aprilis ejusdem anni* §. 12. *coram bon. mem. Lana*; *In Prænestina Legati Pii* 21. *Aprilis* 1749. §. 9. *coram eod. Lana*; *in Anagnina Capellaniæ* 16. *Junii ejusdem anni* 1749. §. 13. & 30. *Januarii* 1750. §. 6. *coram Eminentissimo Matthæjo*.

36 Quod si resistente voluntate Fundatoris Capellania Laicalis erecta sit in Beneficium Ecclesiasticum, donec in suo congruo judicio talis erectio irrita per tres sententias conformes declaretur, standum ei est in judicio possessorio; Vide Rotam *in Tridentina Premissoriæ super manutensione* 11. *Januarii* 1745. *cor. bon. mem. Lana*, & 17. *Januarii* 1746. *coram clar. mem. Millino*.

37 Conditiones juri contrariæ in limine fundationis Beneficiorum appositæ; de quibus agit Auctor *n.* 12. & *sequenti* ut sustineantur, requiritur omnino expressa, & specialis approbatio Ordinarii. Quo fit, ut sub generali decreto erectionis approbatæ non censeantur conditiones hæ juri contrariæ juxta originalem doctrinam Philippi Saraceni, quam laudat & sequitur Lambertin. *de Jurepatronatus lib.* 1. *part.* 1.
38 *quæstione principal.* 9. *num.* 50. *in fine*. Quando autem dictæ conditiones juri contrariæ dicantur ab Ordinario approbatæ, nec ne, consule Rotam *in Casertana Beneficii* 28. *Junii* 1745. §. 7. & *plur. sequent. cor. clar. mem. Millino* & 24. *Januarii* 1746. §. 13. & *duob. sequent. cor. R. P. D. Elephantutio*.

39 Num Fundator adjicere ex intervallo possit conditiones juri contrarias, non incongrue hic discutitur. Sequenti autem distinctione est procedendum; Vel enim Fundator in ipso fundationis limine approbante Ordinario, facultatem sibi reservavit addendi, vel mutandi, vel non reservavit. Si reservavit, quidquid
contradicat *Add. ad Pamphil. decis.* 54. *num.* 8. communis est sententia, posse Fundatorem etiam ex intervallo adjicere conditiones juri contrarias, quippe quæ vigore dictæ reservationis censentur appositæ in ipso limine fundationis; Piton. *de controver. Patron. alleg.* 82. *num.* 8. *in fin.* & *discept. Ecclesiast.* 25. *num.* 9. *in fin.* Corrad. *in prax. Benefic. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 151. Monet. *de commut. ultim. volunt. cap.* 10. *quæst.* 5. *num.* 203. Gagliard. *de Jure patron. cap.* 6. *num.* 6. *in fin.* Quod si non reservavit, non est in 40
Fundatoris potestate adjicere amplius conditionem juri contrariam; vide mox citatos Auctores *ubi supra*. 41

An autem Fundator vel ejus Hæres adjicere ex 42
intervallo queant conditiones, quæ non sint juri contrariæ, adi Viviani *de Jure patron. lib.* 2. *cap.* 8. *n.* 10. & Gagliard. *de Benefic. cap.* 3. *num.* 14.

ARTICULUS III.

Beneficia quomodo, & quando conferenda?

SUMMARIUM.

Beneficia Ecclesiastica in genere quot modis conferantur, ad num. 5.
6 *Et quot pariter modis conferri soleant a Pontifice* ad num. 12.
13 *Debent conferri juxta præscriptum sacrorum Canonum*, ad num. 20.
21 *Præsertim Concilii Tridentini*.
22 *Indicto prius Examine per Concursum*.
23 *Examinatores quales esse debeant* ad num. 28.
29 *Quæ Beneficia conferri debeant per viam Concursus*, ad num. 37.
38 *Et quænam conferantur sine Concursu*, ad n. 54.
55 *Beneficia quando, & intra quod tempus conferri debeant*, ad num. 85.
86 *Quando, & qualiter fiat Beneficiorum devolutio ad Superiorem*, ad num. 105.
106 *Infra quod tempus institui debeant promoti ad Parochiales*.
107 *De edicto pro Concursu Parochialium* ad n. 109.
110 *De earumdem Vicario, seu Oeconomo deputando*.
111 *Subnectuntur additiones ex aliena manu*, ad num. 118.

Beneficia Ecclesiastica tribus potissimum modis 1
conferuntur, ut signanter notat Abbas *in cap. Auctoritate* 4. *num.* 7. *de Instit.* & alii Canonistæ. Pri- 2
mo, per electionem, v. g. Canonicorum, seu Capitularium, quam deinde Superior confirmat, si electus idoneus sit, & nullum habeat Canonicum obicem, & hac ratione Ecclesiarum Prælati institui solent; *cap. Bonæ memoriæ* 3. §. *fin. de postulat. Prælator.* ibi: *Quatenus per electionem ...... Canonicam in personam idoneam convenire curetis*.

 Se-

(*) Auctor loquitur *ibi* de erectione *cum reservatione jurispatronatus*; in quo neque taxanda est ejus assertio, neque locum habet Auctoris Additionum distinctio, quam subjungit.

3 Secundo, per præviam præsentationem factam a Patrono ob quam Ecclesiasticus Prælatus cogitur instituere præsentatum, si idoneus sit *cap. Ex insinuatione* 14. *& cap. Nobis* 25. *de Jurepatronatus, & cap. Decernimus* 32. *caus.* 16. *quæst.* 7.

4 Tertio, per collationem liberam, quando videlicet Beneficium solo Jure Prælati libere, seu absque prævia Capitulari electione vel alterius præsentatione alicui idoneo Clerico confertur; *cap. Relatum* 4. *de concession. Præbendæ*, & per hoc juxta hunc triplicem modum, quo communiter conferri solent Beneficia, dictum fuit *num.* 31. *art.* 1. ipsa esse triplicis generis, scilicet *Electiva, Patronata, & Col-*
5 *lativa*, seu liberæ collationis. Quamvis autem ultra tres istos assignatos communiores, & præcipue usitatos modos dentur alii, quibus Beneficia Ecclesiastica possunt conferri, & obtineri, scilicet per Postulationem, per Nominationem, per Resignationem, per Permutationem, & per Translationem, tamen omnes isti modi, ut clare patet, reducuntur ad aliquem ex tribus illis assignatis, & tamquam communioribus præcipue usitatis.

6 Tribus etiam potissimum modis Summus Pontifex Beneficia Ecclesiastica conferre solet, ut notat Re-
7 buff. *in prax. tit. de devolution.* §. 46. Primo *Jure præventionis*, cum alicui confert gratiam expectativam ad Beneficium primo vacaturum *cap. Licet* 2. *de Præbend. in* 6. ubi dicitur quod Papa *non solum ipsa* (Beneficia) *cum vacant potest de Jure conferre; verum etiam Jus in ipsis tribuere vacaturis*; & hoc factum esse patet *in cap. Dudum* 14. *de Præbend. in* 6. quod speciale est privilegium Papæ ob plenitudinem suæ potestatis, neque cuiquam alteri concessum, Beneficium nondum vacans certæ personæ promittere, & ad illud Jus dare, sicuti constat *ex cap. Dilectus* 19. *de Præbend. cap. Relatum*. 3. *& cap. Ex tenore* 13. *de concession. Præbend. & cap. Detestandi* 2. *de concession. Præbend. in* 6. & Conc. Trid *sess.* 24. *c.* 19. *de reformat.*

8 Secundo; *Jure Concursus*, quia Papa concurrit cum quolibet Ordinario in potestate, & jurisdictione conferendi Beneficia, etiamsi nulla interveniat negligentia inferioris Collatoris Ordinarii; *cap. Cuncta per mundum* 17. *caus.* 9. *quæst.* 3. *cap. Licet* 20. *de Foro competenti cap. Licet* 1. *de Præbend. in* 6. *Clement. unic.* §. *fin. Ut lite pendente*. Quamvis enim Papa
9 potestatem conferendi Beneficia dederit Ordinariis, sibi tamen majorem reservavit *cap. Dudum* 14. §. *Nos igitur, de Præbend. in* 6. ubi sic præcise se explicat ipsemet Pontifex: *Et si memorato Episcopo prædictam concessimus potestatem, penes Nos tamen nihilominus remansit major*. Quapropter inter Papam, & reli-
10 quos inferiores Ordinarios datur locus præventioni, ita ut qui prior tempore contulit, ejus collatio rata sit; Si vero idem Beneficium eadem die sit a Papa collatum uni, & ab Ordinario collatum alteri, nec sciatur, quæ collatio prius facta fuerit, potior erit conditio possidentis; si autem neuter adhuc possideat, erit præferendus is, cui Papa, vel ejus Legatus Beneficium contulit, propter conferentis ampliorem, & excellentiorem prærogativam; textu expresso *in cap. Si a Sede Apostolica* 31. *de Præbend. in* 6. ibi: *Si a Sede Apostolica, vel Legato ipsius uni, & ab Ordinario alteri eodem die idem Beneficium conferatur, nec appareat quæ collatio fuerit prius facta, erit potior conditio possidentis. Si vero neuter possideat is cui Sedes ipsa contulit, vel Legatus (propter conferentis ampliorem prærogativam) erit alteri præferendus.*

Tertio, *Jure devolutionis*, quando propter negligentiam Collatorum inferiorum intra debitum tempus Beneficium vacans non conferentium, talis potestas ab inferioribus devolvitur ad Papam *cap. Cum accessisset* 8. §. 1. *de Constitut.* ubi Papa sic ait: *Cum Canonici nostris auribus intimassent, quod Primiceriatus in Tullensi Ecclesia tanto tempore vacavisset, quod ad manus nostras illius Personatus esset donatio devoluta*. Vel quando Canonici Ecclesiæ Cathedralis scienter eligunt indignum in Episcopum, seu eorum electio per sententiam infirmatur ob canonicam electionis formam non servatam; tunc enim novi Episcopi electio non ad Metropolitanum, sed immediate ad Romanum Pontificem devolvitur, textu expresso *in cap. Quamquam* 18. *de election. in* 6. ibi *Non ad dictum Superiorem, sed ad Romanum Pontificem potestas eadem devolvetur*. 11 12

Beneficia Ecclesiastica debent conferri, seu provideri *Canonice*; scilicet juxta præscriptum Sacrorum Canonum, hoc est sine vitio conferentis, recipientis & formæ; *Sic communis Canonistarum* juxta regulam 1. *Juris in* 6. ibi *Beneficium Ecclesiasticum non potest licite sine institutione Canonica obtineri*, & regul. 64. *pariter Juris in* 6. ibi: *Quæ contra Jus fiunt, debent utique pro infectis haberi*. Unde in quacumque collatione, seu provisione Beneficiorum debet necessario observari forma a Jure communi, vel legitima consuetudine, aut particulari statuto, vel fundatione præscripta, aliter collatio, seu provisio nulla erit, quia forma dat esse rei; *Leg. Julianus* §. *Si quis rem, ff. Ad exhibendum*, & forma non servata corruit actus *cap. quia propter* 42. §. *aliter, de election. cap. Cum Dilect.* 22. *de Rescriptis, & Epist. Leonis Papæ ad Episcopos Siciliæ relata in cap. Sine exception.* 52. *caus.* 12. *quæst.* 2. 13 14

Primo igitur, ut valida sit collatio, seu provisio, debet fieri gratis sine ullo pretio, aut mercede temporali; *cap. Si quis datur* 2. *cap. Si quis Episcopus* 3. *cap. Quæsitum* 4. *cap. Si quis objecerit* 7. *cap. Salvator* 8. *cap. Si quis Præbendas* 15. *caus.* 1. *qu.* 3. aliter contraheretur Simonia; qua collatio, seu provisio Beneficii vitiatur, & ipso Jure evadit invalida ejus acquisitio; *cap. Ea quæ* 5. *causa prima quæst.* 3. *& Extrav. Cum detestabile* 2. *de Simon. inter commun.* 15

Secundo, ut collatio, & quævis Beneficii Ecclesiastici provisio sit valida, & Canonica, debet fieri pure; idest sine ullo pacto, conditione, ac modo privata partium conventione adjecta, aliter esset pariter Simoniaca, & nulla; *cap. Super eo* 7. *de Transactionibus cap. Cum pridem* 4. *cap. Cum Clerici* 6. *& cap. Pactiones* 8. *de pactis*; ubi sic præcise habetur: *Pactiones factæ a vobis (ut audivimus) pro quibusdam spiritualibus obtinendis, cum in hujusmodi omnis pactio omnisque conventio debeat omnino cessare, nullius penitus sunt momenti, & cap. Quæsitum* 5. *de rerum permutat.*, ubi sic expresse dicitur: *De Jure fieri non possunt præsertim cum pactione; præmissa, quæ circa spiritualia, vel connexa spiritualibus labem continet semper Simoniæ.* 16

* At hoc loco (inquit Josephus Maria Maraviglia Episc.

Episc. Navarien. in suis *Legibus Prudentiæ Episcopalis* anno 1678. Innocentio XI. dicatis, *Lege* 145.) ea tantum difficultas enodanda est, qua vertitur in dubium, an possint Collatores Beneficiorum aliquid exigere a Beneficiatis applicandum, vel Locis Piis, vel pauperibus, vel fabricæ Ecclesiæ, vel Sacristiæ, cum adsit quædam Constitutio Alexandri II. *in cap. ex multis §. Constituimus*, 9. *caus.* 1. *q.* 3. quæ videtur expresse prohibere ejusmodi exactiones etiam piissimas pro collatione Beneficiorum, quam Constitutionem videtur ita intellexisse&etiamRota coram Puteo *decis.* 396. *n.* 2. *lib.* 3 ubi decernitur omnem Beneficiorum collationem esse nullam, si fiat cum onere, ut aliquid detur pro fabrica, donariis &c. Vera tamen allati textus intelligentia ea est; quod solum prohibeatur collatio Beneficiorum tamquam simoniaca, si pro obtinendo Beneficio, aut in eum præcise finem, ut obtineatur, aliquid promittatur, vel conferatur fabricæ, aut aliis Locis Piis illa enim particula *pro* importat causam finalem, ut tradunt multi Juristæ, & Canonistæ; unde qui ex eo fine conferret, aut reciperet Beneficium, & pactum iniret tribuendi aliquid, esset vere damnandus ab Episcopis tamquam Simoniacus ex illa Constit. Alexand. II. Quotiescumque enim temporale ordinatur ad obtinendum spirituale, licet bene dispensetur, semper male accipitur, ut constat ex verbis Summi Pontif. in illa Const. In hoc igitur tantum casu possunt, & debent Episcopi maxime invigilare, ne quid Simoniacum, & prohibitum perpetretur juxta talem Constitutionem. Hæc piissimus, & doctissimus Auctor, qui in titulo Legis citatæ hæc habet: *Collatores beneficiorum exigentes aliquid a beneficiatis, non semper damnandi ab Episcopis tamquam Simoniaci*.

Videri etiam possunt Azor. *lib.* 12. *cap.* 12. Diana coordin. *tom.* 5. *tract.* 7. *resol.* 20. & 21. la Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 100. & 101. & Viva *in Prop.* 45. & 46. Innocen. XI. *num.* 11.

17 Tertio, insuper requiritur, ut collatio Beneficii non sit obtenta subreptitie, aut obreptitie, hoc est per expressionem falsitatis, aut suppressionem veritatis de Jure exprimendæ, aliter ipsa Collatio non teneret, & nullius esset momenti; *cap. Cum adeo* 17. *cap. Constitutus* 19. & *cap. ad audientiam* 31. *de Rescriptis*, *c. Si is* 2. *de Filiis Presbyteror. in* 6. ubi sic habetur: *Talis dispensatio veluti per subreptionem obtenta, nullius penitus est momenti*, & *Clement. cap. Si dignitatem* 1. *de Præbend.* ubi loquendo de rescriptis gratiosis super dignitate obtentis, non habita mentione necessaria exprimendorum, sic præcise dicitur: *Gratia hujusmodi velut subreptitia nullius*
18 *penitus est momenti*. Quarto Collatio debet esse libera absque omni vi, & metu, & debet fieri palam, *cap.*
19 *Unic. Ut Ecclesiastica Beneficia*. Quinto debent conferri Beneficia sine diminutione fructuum, *cit. cap.*
20 *Unic Ut Ecclesiastica Beneficia*. Sexto ad Collationem omnes vocari debent, ad quos spectat Collatio, etiam absentes; *cap. Cum in Ecclesiis* 33. *de Præbend. in* 6.

21 Beneficia Curata, seu curam animarum habentia debent necessario conferri ad præscriptum Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 18. & Constit. S. Pii V. quæ in-
22 cipit. *In conferendis Beneficiis*, Unde pro eorum Collatione debet indici examen per Concursum coram Episcopo vel ejus Vicario, & saltem tribus Examinatoribus Synodalibus habendum; Conc. Trid. *cit. sess.* 24. *cap.* 18. *de reformat.* Et tales Examinatores, qui ex Concilio non possunt esse pauciores, quam, 23
tres ibi *Examinatoribus non paucioribus, quam tribus*, debent esse electi in ultima Synodo, vel si in aliis electi saltem in ultima confirmati, aliter Concursus erit nullus; Sac. Cong. Concilii *in Monopolitana die* 13. *Julii* 1630. censuit, *Concursus, in quibus fuerunt adhibiti Examinatores deputati in Synodis præcedentibus, fuisse nullos, quatenus tamen prædicti Examinatores in Synodo posteriori non fuerint confirmati*. Sic etiam nullus est Concursus, in quo cum Examinatoribus Syno- 24
dalibus intervenit alter, qui non sit Examinator Synodalis; Sacra Congreg. Concil. *in una Messanensi* 15. *Decembris* 1625. & censuit Rota *in Bassanensi Parochialis* 18. *Februar.* 1628. *coram Cardinali Virili*, & *in Nicien. Parochialis*, 25. *Junii* 1629. *coram eodem*. Nullus etiam est Concursus factus cum Exami- 25
natoribus Synodalibus, qui non præstiterunt juramentum ad præscriptum Trident. *cap.* 18. *sess.* 24. *de reformat.* Sac. Congreg. Concil. *in Alben.* 2. *Decembris* 1628. & Rota *coram Buratto dec.* 362. *num.* 8.
Non licet Episcopo auctoritate ordinaria sibi assume- 26
re Examinatores non Synodales, qui suppleant etiam in casu non existentium Examinatorum Synodalium numero sufficientium ad Concursus faciendos, eo quia ob penuriam virorum habentium qualitates Doctoratus, & similes non potuerint in Synodo Diœcesana eligi; Sac. Congreg. Concil. *in Vasionen.* 13. *Novem.* 1627. Non potest Episcopus in locum demor- 27
tuorum Examinatorum alios subrogare usque ad novam Synod: Eadem Sac. Congr. Concil. *in dict. Vasion.* 13. *Novem.* 1627. Provisi tamen de Parochialibus non 28
servata forma Concilii ex eo quod ob varias difficultates non potuisset agi Synodus, nec deputari Examinatores Synodales non sunt removendi; At danda est facultas Episcopo deputandi Examinatores extra Synodum, illeque monendus, & hortandus, ut quando citius convocet Synodum eo meliori modo, quo potest; Sac. Cong. Conc. *in Treviren.* 26. *Junii* 1627. ☞ illud est animadvertendum, quod si examinatores præmoneant Examinandos de punctis petendis, peccant mortaliter, quando id cedit in præjudicium tertii, ut quando fit in Concursu pro Beneficio; in tali enim casu Examinandi præmoniti responderent melius, quam alii; unde præmonitio illa vergeret in damnum tertii, atque ideo esset peccaminosa; Rodriquez *in summa tom.* 1. *c.* 54. *num* 1. Verum si alias Examinandi essent evidenter idonei, & certa de illorum doctrina experientia, aut notitia haberetur, sed putarentur ex turbatione male responsuri, v. g. in examine Episcoporum coram Pontifice, vel Confessariorum coram Episcopo &c. possent de hujusmodi punctis præmoneri, ut ex Peyrino concedit Diana *P.* 5. *tract.* 14. *resol.* 89. qui tamen, quoad examen Episcoporum coram Pontifice, postea *Par.* 10. *tract.* 16. *resol.* 37. se retractavit, contrarium affirmans propter Juramentum, quod faciunt Examinatores Episcoporum non manifestandi Examinandis neque in genere neque in specie ea, de quibus interrogandi sunt. ☜

Beneficia Curata debent conferri per viam Concur- 29
sus,

sus, *etiamsi*, ut expresse dicit Concilium *loc.citat. Cura Ecclesiæ, vel Episcopo incumbere dicatur, & per unum, vel plures administretur, etiam in Ecclesiis patrimonialibus, seu receptivis nuncupatis, in quibus consuevit Episcopus uni, vel pluribus Curam animarum dare, quos omnes ad infrascriptum examen teneri mandat per obitum, vel resignationem etiam in Curia, seu aliter quomodocumque contigerit, etiamsi ipsa Parochialis Ecclesia reservata, vel affecta fuerit generaliter, vel specialiter, etiam vigore indulti, seu privilegii in favorem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, seu Abba-*
30 *tum, vel Capitulorum*. Per viam igitur Concursus debent ex Concilio conferri Beneficia Curata, etiamsi sint Jurispatronatus Ecclesiastici; Immo si Beneficium Curatum Jurispatronatus Ecclesiastici in mensibus Sedi Apostolicæ reservatis vacaverit, Episcopus ipse Ordinarius nulla habita ratione Patronorum debet Edicta Concursus proponere, & idoneum eligere, ac Romam mittere cum fide Ordinarii a Summo Pontifice instituendum, sicut fit in aliis Curatis quæ non sunt de Jurepatronatus; sic referunt fuisse a Sac.Congreg. Concil. decisum Piasec: *in praxi nova Episcopor. cap. 5. num. 17. in fine*, Gonzalez *Gloss. 6. num. 116.* Aloysius Riccius *resolut. 351. vers. am-*
31 *plia 6.* Et addit ad hunc Concursum admitti debere tam nominatos a Patronis, quam alios, ut censuit Sacr.Congreg. *in una Florentina Paroch. de anno 1599.* quam declarationem secuta fuit Rota in dicta *Florent. de eodem anno 28. Maii coram Justo*, eadem Rota *dec. 458. num. 1. par. 3. recentior. coram Sacrato* 10. *De-*
32 *cemb. 1612.* In qua decisione dicitur, quod dispositio Concilii de habendo Concursu procedit nedum in Rectoris de Jurepatronatus Ecclesiastico, verum etiam in Vicariis perpetuis, ut fuit per eamdem Sacram Congregationem resolutum, ut in copia resolutionis data: Hæc Rota *ibi*; Intellige tamen Con-
33 cursum requiri in Vicaria perpetua, quando in Vicarium est translata totalis Cura; secus vero quando est translatum solum exercitium Curæ; Rota *par.2. recentior. decis. 579. num. 1. & decis 710. num. 1. &*
34 *par. 4. tom. 1. decis. 352. n. 6.* Dicitur autem totalis Cura in Vicarium translata, quando certa portio, seu congrua assignatur Rectori Ecclesiæ, cæteris fructibus remanentibus penes Vicarium; & e contra, ubi certa portio, seu congrua assignatur Vicario, Cura Beneficii uniti dicitur translata in Rectorem Ecclesiæ, cui fit unio, & solum nudum exercitium remanet penes Vicarium; Rota *in Dertusen. Vicariæ 8. Novembris 1616. coram Ubaldo, & in Barchinonen. Vicariæ 17. Maii 1624 coram Merlino, & par. 2. recentior. decis. 579. num. 3. in Ulysbonen. Concursus coram Coccino Decano, & decis. 710. num 3. in Ulys-*
35 *bonen. Concursus coram Remboldo*. Etiam Beneficium Parochiale Jurispatronatus Laicalis confertur per Concursum inter plures præsentatos, si ipsi præsentati habeant æquales voces, & tunc ex ipsis solum præsentatis, qui facto examine idonei ab Examinatoribus renuntiati fuerint, Episcopus eum eligit, quem cæteris magis idoneum judicaverit, atque illum, & non alium debebit instituere; Rota *in Pampilonen. Parochialis 27. Januarii 1614. coram Coccino Decano, & in Illerden. Portionis de Pertusa 11. Decembris 1613. coram Buratto*. Immo etiam Bene-
36 ficia Parochialia Jurispatronatus Laicorum, quæ ab Episcopo ob præsentationem in tempore debito non secutam, Jure devoluto conferuntur, debent conferri per Concursum; Sac Congreg. Conc. 29.
Novemb. 1600. Præbenda Theologalis, & Canonici 37
Pœnitentiarii in Cathedralibus, debet conferri per viam concursus ex novissima dispositione Benedicti XIII.Const. incip. *Pastoralis* edita 1725. *decimoquarto Kalendas Julii*. * Nuper citatus Josephus Maria Maraviglia, in *Lege* 165. suæ *Prudentiæ Episcopalis* hæc habet: Cum examen præcipiatur a Concilio tantum ad scientiæ sufficientiam indagandam, quæ sane unum est ex requisitis pro justa & recta Beneficiorum collatione, cum tamen ipsa non sit omne requisitum, poterunt Episcopi aliis in aliquo concurrentibus requisitis, illum postponere, qui in Concursu perfectior in scientia fuerit inventus; & ideo ab ipsis non erit semper attendendus examinis rigor, cum possit contingere, aliquem virum sapientiorem esse moribus & vita improbiorem; in quo casu vitæ probitas est semper præferenda, ut res magis intrinseca statui Ecclesiastico. Ubi vero in Concurrentibus inveniantur cætera paria, sane rigor examinis attendendus, ne fiat personarum acceptio, aut justitiæ distributivæ culpabilis læsio. Vide infra *art. 5. num. 36. & seqq.*

Sine Concursu conferuntur: Primo Vicariæ per- 38
petuæ Parochialium unitarum, seu incorporatarum aliis Ecclesiis, Monasteriis, Beneficiis, Collegiis, vel Locis Piis, in quibus non propriæ Parochus, sed Vicarius ponendus est. Hujusmodi enim Vicariæ, in quibus Vicarius habet solum exercitium Curæ, non conferuntur per Concursum, sed solum ad nominationem, seu præsentationem illorum, quorum Dignitati, Ecclesiæ, Monasterio, Collegio, vel Loco Pio Parochiali unita est, Vicarii prævio Ordinarii examine sunt instituendi. Sic expresse statuit S. Pius V. in Constit.47. incip. *Ad exequendum* ubi §.4. sic ait: *Volumus insuper, & ita mandamus, quod dicti Vicarii perpetui non ad liberam Ordinariorum electionem, sed ad nominationem illorum, in quorum Ecclesiis unitis ponuntur, cum ipsorum Ordinariorum, seu eorum Vicariorum prævio examine, & approbatione deputentur*. Nec immerito, nam propter unionem perpetuo factam, Ecclesia Parochialis censetur accessoria alteri Ecclesiæ, Collegio, Monasterio, Loco Pio &c. *cap. Extirpandæ 30. §.qui vero, de Præbendis*, atque per se numquam censetur vacare juxta *Clementinam unic. de excessibus Prælatorum §.quidam etiam Ecclesias*, sed assumit naturam, consuetudines, & privilegia principalis, cui est annexa; Glossa *cap. unic.* Ne *Sede vacante verb. Uniendo*, simulque in ea tantum attenditur qualitas & natura Beneficii principalis, non autem accessorii; *arg. Clement. Per litteras cap.3. de Præbendis*, juncta *Regula 42. Juris in 6.* ibi: *Accessorium naturam sequi congruit principalis*. Unde Tridentinum requirens Concursum in collatio- 39
ne Ecclesiarum Parochialium non habet locum in Vicariis, seu Ecclesiis perpetuo, & accessorie unitis aliis Ecclesiis, Monasteriis, Collegiis, aliisve Locis Piis, ubi Vicarii, seu Parochi habent solum exercitium Curæ; Rota *par.2. recentior. dec.579. n.1. & decis. 710. n.1. & par.4. to.1. dec.352. n.6. & in Dertusen. Vicariæ 8. Novembr. 1616. coram Ubaldo, & in Barchinonen. Vicariæ 17. Maii 1634.*

Secun,

40 Secundo, sine Concursu pariter confertur Parochialis unita, seu annexa Dignitati, seu Canonicatui Ecclesiæ Cathedralis, seu Collegiatæ; Rota *p.2. recent. dec.332.num.8.* ubi dicit sic censuisse etiam Sacram Congregationem, *& part.12.dec.152. num.54. & part. 18. tom.1. dec.32. num.13.* & sic sensisse Sac. Conc. Congreg., hujusque sententiam fuisse a Sanctissimo approbatam refert Fagnan. *lib.1.decretal. in cap.Cum sit ars num.19. & 22. ac sequent.* Sufficit enim solum examen, & approbatio Episcopi; Rota *cit. par.12. dec.152. num.55.*

41 Tertio, sine Concursu confertur Cura animarum, quæ in Eccl. Colleg. exercetur per Canonicos, vel Hebdomadarios, juxta textum *c.Stat.22.de elect.in6.* quia in isto casu Cura dicitur esse penes collegium & non penes singulos, aut quemcumque Canonicum per se, ita ut Canonicus dicatur Curatus; sic decisum fuisse a Sac. Congregat. Concil. referunt Gonzalez *gloss. 6. n.158.* Flamin. *de resignat. lib.8. q.9. n.94.* & alii cum Barbosa *de offic. & potest. Episc. alleg.60. num.29.*

42 Quarto, sine Concursu confertur Beneficium Curatum, quod vere est dignitas. Sic decisum fuisse ab eadem Sac. Congr. refert Gallet. *in Margarita Casuum conscientiæ verb.Beneficium p.24.&verb.Canonicus ult.*

43 Quinto, sine Concursu confertur Parochialis Ecclesia, quando est subjecta Monasterio; aut annexa, vel de ejus mensa; tunc enim Monasterium nominat Rectorem, & Episcopus confirmat; Rota *in una Tirason. Juris præsentandi 23. Maji 1588. coram Bubalo, & parte prima recent. decis. 102. num.1. in una Ulysbonen. Juris conferendi coram Litta.* Quando autem dicatur Parochialis de Mensa Monasterii, habetur diffuse *in part.2. recent. dec.204. per tot.* ubi plura adducuntur ad probandum Ecclesiam esse de Mensa Monasterii.

44 Sexto, sine Concursu conferuntur Beneficia Regularia, quæ Regularibus conferri consueverunt; sic decisum fuisse a Sac. Congreg. Concil. referunt Piasecius *in Prax. nova Episcop. cap.5. num.18. vers. Hoc decretum:* Gonzal. *ad Regul.8. Cancell. gloss.6. n.162.* Garcias *de Benefic. p.9. c.2. num.197.* Rota *p.4. tom.1. dec.88. n.8. & dec.120. n.5.* ubi dicit sit declarasse Sac. Congr. Conc.

45 Septimo, sine Concursu confertur Dignitas Abbatiæ, quamvis sit ei unita Parochialis Ecclesia, dummodo hæc unio auctoritate Sedis Apostolicæ, ac perpetuo, & accessorie facta sit; sic decrevit Sac. Concil. teste Nicolao Garc. *cit. cap. 2. num. 193.* Gonzal. *ad Regul.8. Cancell. gloss.5. §.6. n.13. & gloss.6. n.192.*

46 Octavo, sine Concursu confertur Parochialis, quam quis acquirit per regressum, & prius possedit. Sic decisum fuisse a Sac. Congregat. Conc. refert Nicol. Garc. *dict. c.2. n. 168.*

47 Nono, sine Concursu confertur Parochialis resignata ad favorem alicujus in manibus Papæ. Sic decisum fuisse referunt Gonzal. *d. gloss.6. n.121. & seq.* Flamin. *de resignat. lib.1. q.7. n.7.*

48 Decimo, in permutationibus Ecclesiarum Parochialium non requiritur Concursus, immo neque aliquod examen; Sic decisum fuisse a Sac. Congregat. Conc. refert Garcias *part.9. cap. 2. num.165.* Si vero adsit magna inæqualitas Parochianorum, aut permutantes non fuerint examinati eo tempore quo Parochiales adepti sunt; aut permutationes fiant de Beneficio simplici, & Curato, tunc licet necessarius non sit Concursus, est tamen necessarium examen ex citata decisione Sac. Congr. Conc. relata a Nicol Garc. *dict. part.9. cap.2. num.165.*

Undecimo, quando nullus comparuit, aut certe nullus ex comparentibus vult subire examen, Episcopum assignare debere aliud tempus sive edictum, & si adhuc nemo compareat, tunc posse Parochiam absque Concursu conferri, decisum fuisse a Sacra Congr. Conc. referunt Nicol. Garcias *d. part.9. c. 2. n.218.* Massobr. *in d. praxi requis. 3. dub. 9.* Barbosa *cit. alleg.60. n.39.* 49

Duodecimo, sine concursu conferentur Beneficia simplicia; Rota *in una Calaguritana Reductionis motus proprii 29. Martii 1592. cor. Seraphino inter ejus impressas decis. 942. num. 6., & 7. part. 9. tom. 2. decis.389. n.6.* 50

Tertiodecimo, sine Concursu conferuntur Parochiales, quæ sunt de Jurepatronatus Laicorum; sufficit enim pro istis, quod deputatus a Patronis examinetur ab Examinatoribus Synodalibus, & ab ipsis idoneus judicetur; Conc. Trident. *cit. sess.24. cap. 18. de reformat.* ibi: *Quod si Juspatronatus Laicorum fuerit, debeat, qui a Patrono præsentatus erit, ab eisdem deputatis, ut supra, examinari, & nonnisi idoneus repertus fuerit, admitti;* & sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. referunt Piasec. *in praxi nova Epis. part. 2. c. 5. num. 18.* Garcias *de Benefic. part. 9. c. 2. num. 255.* Gonzal. *ad Reg. 8. Cancell. gloss.6. num.134.* & statuit Rota *par.2. dec.579. num.4. & par.18. tom.1. decis. 192. num.11. & part.19. tom.1. dec.136. n.42.* 51

Quartodecimo, sine Concursu conferuntur Parochiales Jurispatronatus, quod ab origine erat totum Laicale, sed pro duabus tertiis partibus ex donatione Laicorum effectum est postea Ecclesiasticum; Sacra Congr. Conc. 17. *Junii 1617.* 52

Quintodecimo, sine Concursu conferuntur Parochiales Jurispatronatus mixti, idest partim Ecclesiastici, & partim Laicalis; Sacra Congregat. Concilii *in una Bracharen.* quam refert de verbo ad verbum Gabr. Pereira de Castro Bracharen. Modern. Lusitan. *de manu Regia part.1. cap.7. num.36. & in Pisana 5. Februarii 1628.* 53

Sextodecimo, sine Concursu conferuntur Beneficia Regularia Curata, licet Clericis Sæcularibus commendari solita; Sac. Congregatio Concil. 3. *Augusti 1700.*

Beneficia quæcumque Ecclesiastica conferri solum possunt ab inferioribus Papa, quando sunt vere vacantia; & si conferantur, vel promittantur ante vacationem, etiam a Patronis, eorum collatio, seu promissio est nulla; *cap. Nulla, de concessione Præbendæ,* ubi expresse habetur: *Nulla Ecclesiastica ministeria, seu etiam Beneficia, vel Ecclesiæ tribuantur, alicui, seu promittantur, antequam vacent, ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum, & Beneficium se crediderit successurum: Cum enim in ipsis etiam Legibus Gentilium inveniatur inhibitum, turpe est, & Divini plenum animadversione judicii, si locum in Ecclesia Dei futuræ successionis expectatio habeat, quam ipsi etiam Gentiles condemnare curarunt.* Id. statuitur *c. Cum dilect.16. de concess.Præbend.* his verb.: *Cum dilecta &c. fecerit promissiones de non vacantibus Beneficiis Ecclesiarum, in quibus Jus obtinet Patronatus,* 55

tus, & donationes eorum in manibus posuerit alienis, mandamus quatenus id irritum decernentes, inhibeatis eidem ne similia de cætero attentare præsumat. Idem sancitum fuit *in Concil. Sabinensi cap.*15. præcisis his verbis: *Ambitionis improbæ, & cupiditatis perversæ studium, per quod ab Beneficia nondum vacantia via damnabiliter aperitur, resecare, & præcludere affectantes, statuimus, ut nulli Ecclesiarum Patroni ad Ecclesias, in quibus Juspatronatus obtinent, antequam vacent, cuiquam Litteras præsentationis concedant, quas si forte concesserint, eo ipso irritæ sint penitus, & inanes. Clerici vero, qui hujusmodi Litteras præsentationis impetrant, vel pro quibus ipsis scientibus, vel consentientibus, ab alio impetrantur, ad Ecclesias ipsas obtinendas in ipsa vacatione reddantur inhabiles pro ipso facto*. Sic etiam habetur *in cap. Relatum* 3. *& cap. Ex tenore* 15. *de concess. Præbend. & cap. Detestandæ* 2. *de concess. Præbend. in* 6. & expresse in Concil. Tridentino *sess.* 24. *cap.*19. *de reform.* ubi expectativæ, seu concessiones ad Beneficia vacatura prohibentur & in Constut. 28. Pauli III. incip. *Sanctissimus* edita 11. *Decemb* 1541. in qua Beneficia viventis impetrari vetuit, & sic tenet Rota *part.*3. *recent. dec.*726. *num.*2. *& p.*4. *tom.*3. 609. *num.*9. *& par.*8. *dec.*159. *num.* 3. *& par.*9 *tom.*2.
56 *dec.*374. *num.*9. Immo Beneficium non vacans obtinens scienter, est deponendus; *cap. Qui vivorum* 1. *de concess. Præbend.* ubi sic præcise statuitur: *Qui vivorum Sacerdotum loco ponuntur, hoc ipso sunt ab Ecclesiastica communione pellendi, quo se passi sunt successores vivis Sacerdotibus adhiberi*.

57 Notanter fuit dictum Beneficia Ecclesiastica solum, quando sunt vacantia, posse conferri ab inferioribus Papa, quia Papa ipsa ratione suæ Plenariæ potestatis potest Jus tribuere etiam in Beneficiis vacaturis, ut expresse habetur *in cap. Licet* 2. *de Præbend. in* 6. ubi dicitur, quod Papa *non solum ipsa* (Beneficia) *cum vacant potest de jure conferre, verum etiam jus in ipsis tribuere vacaturis*. Et hoc factum esse patet *in cap. Du-*
58 *dum* 14. *de Præbend. in* 6. Et passim fieri videmus in Coadjutoriis, quæ de consensu Coadjuti dantur a Papa in Canonicatibus, & aliis Beneficiis in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis, & hoc quia Papa est supra Jus, ut ipsemet dicit *in cap. Proposuit* 4. *de concess. Præbend.* præcisis his verbis: *Qui secundum plenitudinem potestatis de Jure possumus supra Jus dispen-*
59 *sare*. Et hoc adeo verum est, ut non solum Coadjutoriæ cum futura successione a Papa ex speciali gratia concessæ, sed etiam simplices expectativæ, quod procul dubio sunt contra Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 19. ut dixit Rota *p.*1. *recent. dec.*276. *num.*3. sustineantur, licet Tridentino Concilio derogatum non fuerit, quia illi nec solet, ned oportet specialiter derogare propter expressam præservationem auctoritatis Apostolicæ Sedis, quæ habetur *in cap. ult. sess.*25. *de reformat.* Sed satis est ut Papa disponat contrarium ejus, quod Concilium disposuit, dummodo supplicatio manu Papæ signata fuerit, ut expresse declaravit S. Pius V. in suo motu proprio ad litteram relato a Nicolao Garcia *de Beneficiis p.*4. *c.*5. *n.* 32. *&* 33. & sæpius censuit Sacra Congreg. ejusdem Concilii interpres, & fuit declaratum a Cancellaria Apostolica per Abbreviatores, ut attestatur idem Garcias *cit. cap.* 5. *n.*34. *&* 35. & decidit Rota in *una Pensionis S. Angeli* 16. *Decem-*
bris 1594. *coram Cardinal. Pamphilio*. Non autem re- 60
quiritur specialis ipsius Trident. expressa derogatio, sed sufficit, quod Papa contra Concilium disponat; Rota *p.*2. *recentior. dec.*724. *num.*6. *& p.*6. *decis.*71. *n.*9 *& part.*19. *tom.*2. *dec.*498. *num.*27. Hinc satis videtur eidem Concilio derogatum ex clausula: *Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis*; Rota *part.*2. *recentior. decis.*687. *num.*24.

Beneficia omnia vacantia, etiam in quibuslibet Ca- 61
thedralibus, & aliis Ecclesiis ab Episcopo, ad quem collatio spectat, sunt conferenda intra sex menses, quibus elapsis, de Episcopo ad Capitulum, & è converso, & demum ad proximum Superiorem collatio devolvitur. Ita expresse habetur *In cap. Nulla* 2. *de concession. Præbend.* & concordant *cap. Quia diversitatem* 5. *tit. eodem cap. Licet* 3. *de supplenda negligentia Prælatorum, & Clementina in tit. eodem*. Sic etiam 62
Parochialium provisio intra sex menses facienda est, quando earum collatio ad illum spectat. Intra qua- 63
tuor vero menses, quando ad Papam spectat, S. Pius V. Constit. incipiente *In conferendis Beneficiis Ecclesiasticis, & præsertim Parochialibus*, edita 15. *Kalendas Aprilis* 1566. Menses sex dati ad conferendum inci- 64
piunt currere non a die vacationis Beneficii, sed a die scientiæ vacationis; *cap. Quia diversitatem* 5. *de concession. Præbend.* ibi: *Semestre autem tempus non a tempore vacationis Præbendarum, sed notitiæ ipsius potius volumus computari*: & concordant *cap. Licet* 3. *de supplend. negligentia Prælator.* ibi: *Tempore semestri .... non a vacatione, sed a notitia computato*; & Rota *p.*2. *recent. decis.*186. *num.*1. Et eadem Rota *in una Placentina Parochialis de Malpartita* 28. *Junii* 1585. *coram Seraphino dec.*702. inter impressas; tenuit tempus sex mensium datum Ordinariis ad conferendum Parochiales ad eorum collationem spectantes per dictam Bullam S. Pii V. quæ dicit a die vacationis notæ, quamvis Episcopus nondum accepisset possessionem Episcopatus, cum per ipsum stetisset, refert Nicol. Garcias *de Benefic. part.*10. *cap.*2. *num.* 21. *& seqq.*
Sic etiam tempus quatuor mensium concessum Or- 65
dinariis ad provisionem faciendam de Parochialibus ad Papæ collationem spectantibus non currit, nisi a die notitiæ vacationis habitæ, ut tenuit Rota *in una Toletana Beneficii* 18. *Novemb.* 1578. *coram Seraphino dec.*380. inter impressas.

Et hæc notitia, seu scientia vacationis præsumenda 66
est in ordinario cum præsumatur habere certam notitiam Beneficiorum vacantium in sua Diœcesi, quam tenetur visitare singulis annis ex Concil. Trid. *sess.* 24. *cap.* 3. & de Beneficiis inquirere *ex cap. Ordinarii locorum* 3. *de offic. ordinar. in* 6. considerata per Judicem Beneficii qualitate, vacationis modo, & temporis illius longitudine, ac distantia locorum; Rota *decis.* 6. *de Jurepatronat. in novis*, & in dict. *Toletana Beneficii coram Seraphino decis.* 380. *num.* 4.
Et ita prædicti sex menses incipiunt currere ab eo 67
tempore, quo scire potuit, vel debuit Episcopus, ut tenuit Rota *p.* 2. *recent. dec.* 323. *n.* 2. 14. *Jan.* 1611 *in Vicent. Parochialis Castri tertiali coram Manzanedo*. Et isti sex menses debent computari juxta Kalen- 68
darium, secundum quod occurrunt; & jacent per totum circulum anni, & quod deficit de primo mense, accipiendum est de ultimo, *Ita cum communi Glossa in c. Quam sit* 6. *de election. in* 6. *verb. Mensem.*

Præ-

69 Præsentatio ad Beneficium Jurispatronatus Laicorum fieri debet inter quatuor menses; *cap. Quoniam 3. & cap. Cum propter 27. de Jurepatronatus, & cap. Si Laicus unic. de Jurepatronatus in 6. §. verum*, ubi sic præcise dicitur: *Verum licet Patronus Laicus ad præsentandum, tempus habeat quadrimestre dumtaxat* & in ejus Summario: *Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum*; Rota *part. 9. tom. 1. decis. 19. num. 13. & eadem part. 9. tom. 2. decis. 446. num. 16. part. 12. decis. 25. num. 4. decis. 39. num. 6. dec. 146. num. 9. decis. 250. num. 3. decis. 394. num. 2. part. 13. decis. 529. num. 5. part. 14. decis 262. num. 8. part. 15.*
70 *decis 176. num. 5.* Quo quidem quadrimestris tempore elapso, Patroni auctoritas expirat, itaut post illud non possint amplius præsentare; Rota *part. 2. recentior. decis. 10. num. 7.* Non præjudicat tamen
71 dictum quadrimestre Pupillo, quin eidem ob non petitam in tempore dispensationem competat restitutio in integrum; Rota *part. 13. recentior. decis. 290*
72 *num. 14.* Patronus autem Ecclesiasticus de Jure habet semestre ad præsentandum; *cap. Eam te decet 22. de Jurepatronatus, & cap. unico §. verum, de Jurepatronatus in 6.* ubi sic dicitur: *Ecclesia tamen (vel Monasterium, cui facta est a Laico Juris collatio patronatus) tempus habet Semestre*; Et in ejus Summario sic: *Ecclesia vero* (habet) *semestre licet a Laico acquisiverit Juspatronatus*; Rota *part. 3. recent. decis. 377. num. 2.*
73 Sic etiam idem semestre ad præsentandum habet Locus Pius; Rota *p. 12. dec. 250. n. 5.* Nihilominus si Patro-
74 nus Ecclesiasticus prima die v. gr. semestris aliquem presentet non potest deinde, semestri adhuc durante,
75 alium præsentare; Rota *part. 13. recent. decis. 14. num. 18.* Et tanto minus suffragatur præsentatio per eum facta post dictum semestre; Rota *part. 3. recent.*
76 *decis. 377. num. 2.* Quod si agatur de Jurepatronatus mixto Laicorum, & Ecclesiasticorum, tunc præsentatio fieri potest ab omnibus Patronis intra semestre; Rota *part. 19. tom. 1. decis. 129. num. 3. & decis. 298.*
77 *num. 1. 4. & seq.* Tale enim Juspatronatus mixtum gaudet privilegio Ecclesiastici ad effectum præsentandi intra semestre; Rota *part. 12. decis 250. num. 15.*
78 *& p. 13. dec. 376. n. 4. & 5.* Etiamsi minor pars sit Clericorum; Rota *part. 12. decis. 250. num. 13. & 14.*
79 Ita tamen, ut Patroni uti Laici intra quadrimestre ad præsentandum ante Episcopi institutionem, pos-
80 sint variare; ibid. *num. 19.* Quin amittant tamquam Clerici semestre ad præsentandum, *ibid. num. 20. &*
81 *21.* Quia in Jurepatronatus mixto semper attenditur qualitas favorabilior Patronis, *ibid. num. 22 & 23.*

82 Tempus ad præsentandum non currit Patronis, nisi a die scientiæ, seu habitæ notitiæ vacationis; Rota *part. 2. recent. decis. 10. num. 7. decis. 173. num 1. & decis. 406. num. 1. part. 3. decis. 377. num. 3. part. 7.*
83 *decis. 221. num. 9. part. 19. tom. 2. decis. 678. num. 12.* Non autem a die vacationis; Rota *part. 3. decis. 377. num. 3.* Et quidem dictum tempus currit solum a die scientiæ veræ; Rota *part. 5. tit. 1. decis. 15. num. 12.*
84 Ita ut probatio scientiæ debeat esse vera, & concludens, nec præsumptiva sufficiat; Rota *part. 2. decis. 173. num. 1.* Nisi ignorantia vacationis sit inverisimilis, quo casu tempus currit a die ipsius vacationis;
85 Rota *part. 3. decis. 377. num. 3.* Præsumitur autem ignorantia potius, quam scientia, si Beneficiatus decesserit extra locum Beneficii & habitationis Patronorum; Rota *part. 3. decis. 1. num. 21.* Si intra tem- 86
pus sex, vel quatuor respective mensium Beneficia non conferantur, vel præsententur, collatio devolvitur gradatim ad Superiorem, idest de Capitulo ad Episcopum, de Episcopo ad Metropolitanum, de Metropolitano ad Nuncium, & de Nuncio ad Papam; *cap. licet 3. de supplenda neglig. Prælator. & cap. Nulla 2. de concession. Præbend.* & Rota *part. 2. recent. decis. 181. num. 1. & part. 18. to. 1. decis. 180. n. 3.*
Et quilibet eorum habet sex menses ad conferendum 87
a tempore scientiæ; Rota *in Spoletana Beneficiorum 31. Januar. 1594. coram Mantica inter ejus impressas decis. 260, & part. 18. tom. 1. recentior. decis. 108. n. 3.*
Quamvis devolutio esset facta a Laico Patrono, qui 88
tantum habet quadrimestre; Garcias *de Benefic. par. 10. cap. 3. num. 9.* Rota *decis. de Jurepatronatus in novis, & in Sabinen. Benefic. 11. Maii 1584. coram Gyptio, & in Salmantina Portionis 13. Junii 1586. coram Ubaldo.* Metropolitanus autem conferre non po- 89
test Jure devoluto, nisi omnes inferiores Collatores ultra sex menses conferre neglexerint; *cap. Nulla 2. de concession. Præbend. cap. Postulastis 15. tit. eodem.*
Sed Papa lapso primo semestri, statim potest provi- 90
dere; Gonzal. *ad Regul. 8. Cancell. §. 3. proœm. num. 5.* Barbosa *p 3. de offic. & potest. Episc. alleg. 58. n. 12.* Fagnan. *in cap. Nulla, de concession. Præbend. n. 36.* ubi dicit quod Papæ negligentiam nemo supplet, cum Superiorem non habeat; salvo tamen eo, quod habetur *in cap. Statutum 3. de Præbend. in 6.* Ubi statui- 91
tur, quod si Papa Beneficia vacantia in Curia non conferat infra mensem a die vacationis, illi, ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre, ac si nulla unquam reservatio extitisset. In cæteris autem Be- 92
neficiis, præter vacantia apud Sedem Apostolicam, nullum est Papæ præfinitum tempus ad conferendum. Sic *cum communi* Barbosa *lib. 3. Juris Ecclesiastici cap. 13. num. 34.* Reiffenstuel. *lib. 3. decret. tit. 5. a num. 439. ad 447.* ubi multa ad rem.

In exemptis immediate Papæ subjectis devolutio 93
fit immediate ad Papam, vel Legatum de Latere; *cap. Sicut 2. & cap. Licet 3. de supplenda negligentia Prælatorum.* In Beneficiis quorum collatio Jure pro- 94
prio pertinet ad Episcopum, eo negligente conferre intra tempus debitum, potestas conferendi devolvitur ad Capitulum Cathedralis; ac vicissim, si collatio Jure proprio spectet ad Capitulum, eo negligente conferre intra tempus debitum, dicta potestas devolvitur ad Episcopum; *cap. Nulla 2. de concession. Præbend.* præcisis his verbis: *Si autem Episcopus ubi ad eum spectat conferre, distulerit, per Capitulum ordinetur; quod si ad Capitulum pertinuerit, & infra præscriptum terminum hoc non fecerit, Episcopus secundum Deum hoc cum Religiosorum virorum consilio exequatur.* Et hoc ibi statuitur ob magnam communionem, quæ inter Episcopum, & Capitulum tamquam caput, & membra ejusdem corporis mystici intercedit, ut merito unius defectus per alterum suppleatur. Si tamen ambo neglexerint, tunc po- 95
testas conferendi devolvitur ad Metropolitanum, ut subjungitur *cit. cap. Nulla*, ibi: *Vel si omnes forte neglexerint, Metropolitanus de ipsis secundum Deum absque illorum contradictione disponat.* Quod si au- 96
tem collatio Beneficii non pertineat ad Episcopum Jure proprio, sed ex Jure speciali. v. g. ex delegatione

tione, privilegio, & devolutione ob negligentiam inferioris Collatoris, tunc Episcopo negligente, Jus conferendi, non ad Capitulum, sed immediate ad
97 Metropolitanum devolvitur. Et si Episcopus sit exemptus, tale Jus devolvitur immediate ad Papam; Quia quoad similia Beneficia cessat dicta communio inter Episcopum, & Capitulum; Abbas Panormitan. *in dict. cap. Nulla 2. de concession. Præbend. num. 6.* Rebuff. *tit. de devolutionibus num.* 21. Garcias *part.* 10. *de Beneficiis c. 3. n.* 34. Barbosa *par. 3. de offic. & potest. Episcop. allegat.* 126. *num.* 78. Felinus, & alii passim.

98 Devolutio ad immediate Superiorem fit etiam in Episcopatibus, Archiepiscopatibus, & Abbatiis, seu prælaturis Regularibus, si illi, ad quos spectat electio, negligunt eligere intra tres menses; *cap. Ne pro defectu* 41. *de Electione* præcisis his verbis: *Ne pro defectu Pastoris gregem Dominicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus suis Ecclesia viduata grave dispendium patiatur, volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & Ecclesiarum indemnitatibus providere, statuimus, ut ultra tres menses Cathedralis Ecclesia, vel Regularis Prælato non vacet, infra quos (justo impedimento cessante) si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice, ac ipsa eligendi potestas ad eum, qui proxime præesse dignoscitur, devolvatur*, & hic minus tempus devolutioni præscribitur, idest dumtaxat trium mensium, quia mora in talibus est periculosa, ibi: *Volentes in hoc occurrere periculis animarum, & Ecclesiarum indemnitatibus providere.* *Communis* cum Glossa *in cap. Quamquam* 18. *de electīon. in* 6. *Innocent. in cap. Nulla 2. de concess. præbend. circa fin. vers. & licet clim.* Hostiens. *ibid. num. 3. vers. quarto.* Fagnan. *ibid.*
99 *num.* 31. Notandum est tamen, quod pœna devolutionis locum solum habet, quando ii, ad quos spectat electio, seu collatio, distulerint eligere, vel
100 conferre per negligentiam; Secus autem si per impotentiam Juris, vel facti, etiam culpa contingentem; *cap. Quia diversitatem 5. de concession. Præbend.* De impedimento Juris exemplificat textus, ibi: *Tempus Suspensionis in sex mensibus nullatenus computetur.* De impedimento facti exemplificat ibi. *Tempus etiam quo ad Apostolicam Sedem accessit, & apud illam permansit, vel recessit ab illa, infra sex menses nullatenus computetur*; *Cum*, ut rationem reddens dicit hic textus, *Cum illa Lateranensis Concilii Constitutio contra negligentes tantum fuerit promulgata*, ut patet in ipso *cit. cap. Nulla 2. de concession. Præbend.* ibi: *Si omnes forte neglexerint.* Juste autem im-
101 peditus non potest dici negligens, & ideo tempus ei non currit, ut statuitur in hoc *cit. cap. Quia diversitatem 5. de concess. Præbend. & in cit. c. Ne pro defectu* 41. *de electione*, ibi: *Justo impedimento cessante, & l. 1. §. ult. C. de ann. except. & in l. In rebus, Cod. de Jure Dot.*

102 Justo autem impedimento cessante, omnis electio seu collatio, quæ fit post elapsum tempus a Jure præscriptum; est nulla, nisi de patientia, seu misericordia toleretur; *cap. Licet 3. cap. Litteras 4. & cap. Dilecto Filio 5. de supplend. negligentia Prælator.* ac tradit Glossa *in cap. Nulla 2. de concess. Præbend.* præcisis his verbis; *Nisi de patientia toleretur*, & in Summar. cit. cap. litteras 4. *de supplend. neglig. Prælator.* expresse dicitur: *Si is, ad quem spectat Beneficii collatio, lapso tempore Lateranensis Concilii conferat, non valet collatio, nisi de misericordia toleretur.* Et ratio est, quia post lapsum temporis a Jure præfixi Collatores sunt privati potestate conferendi; & hæc ipso Jure devoluta est ad Superiorem, adeoque si postea conferant, licet statim prima die post elapsum præfixum tempus, collatio est invalida, ut cum communi docet Rebuff. *in praxi Benefic. tit. de devolutionibus n.* 27. quia, ut expresse dicitur *in cap. Quod autem 4. de Jurepatronatus*: *Pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non potest de Jure donare.* Fuit au- 103
tem notanter dictum: *Nisi de patientia, seu misericordia toleretur*, quia si collatio Beneficii post lapsum præfixi temporis per inferiorem facta, toleretur per Superiorem, ad quem Jus conferendi devolutum est, tunc electus, & institutus tutus est in conscientia illud retinendo; *arg. cap. Litteras 4. de supplend. neglig. prælat.* & tenent *ibi communiter Doctores*, Cum ut expresse dicitur *cap. Cum jam dudum* 18. *de Præbend. Cum multa per patientiam tolerentur, quæ si deducta fuerint in Judicium, exigente Justitia non debeant tolerari.* Licet enim Superior non possit ratificare, seu convalidare dictam collationem Beneficii, utpote ipso Jure nullam, & invalidam, ut *cap. Auditis* 29. *de electīon.* potest tamen illud conferre de novo, eo quod ad ipsum propter negligentiam inferioris Jus conferendi sit devolutum, ut recte Abbas *in cit. cap. Litteras 4. de supplend. negligent. Prælator. num.* 2. & Ancharan. *ib. etiam num.* 2. Et quia nova hæc collatio videtur tacite fieri, dum Superior institutum de patientia, seu misericordia tolerat, ideo Glossa *in cit. cap. Litteras* rectissime dicit præcisis his verbis: *Quod sola patientia dat hoc Jus talibus institutis, non ex illa institutione ex tunc, sed ex nunc ex tali patientia*, utpote quæ vim novæ collationis obtinet. Immo potest Su- 104
perior elapso tempore, maxime in Beneficiis Patronatis, gratiam facere Patronis, & tempus ad præsentandum prorogare *arg. cap. Sicut 2. de supplenda neglig. Prælat. Ex tunc tibi liceat (appellatione remota) in iisdem* (Ecclesiis) *ordinare Rectores*: ubi Doctores ponderando ly verbum *Liceat*, notant quod textus ponit causam in voluntate illius, cui licet: Rota *part.* 17. *decis.* 13. *num.* 2. Dummodo tamen Supe- 105
rior non proroget tempus ultra sex menses; *arg. c. Nulla, de concession Præbend.* quia ut recte censuit Rota *loc. cit. num.* 3. & 4. hoc solum facere potest in præjudicium sui ipsius, non autem in præjudicium alterius superioris.

In Parochialibus Ecclesiis de Jurepatronatus tene- 106
tur Episcopus infra duos menses instituere illos, qui juxta formam Concilii Tridentini ad eas promoti fuerunt, alioquin Patroni possunt pro hujusmodi institutione obtinenda, habere recursum ad Metropolitanum, vel viciniorem Ordinarium aut ad Sedem Apostolicam, prout statuit S. Pius V. in Constitutione, quæ incipit: *In conferendis Beneficiis*, præcisis his verbis: *Data tamen in Parochialibus Jurispatronatus optione ipsius Patronis, ut si Institutio ad Ordinarios spectabit, ipsis Ordinariis illam facere negligentibus, & ultra dictos duos menses differentibus, possint pro hujusmodi institutione obtinenda, habere recursum ad Metropolitanum, vel viciniorem Ordinarium, aut ad Sedem Apostolicam.* Eveniente tamen 107
vacatione alicujus Ecclesiæ Parochialis, potest Episco-

Episcopus ultra quatuor, vel sex menses respective a die vacationis apponere Edictum pro Concursu Parochialis, ut decrevit Sac. Congregat. Con-
108 cilii *in Tiburt.* 28. *April.* 1629. Quod edictum non potest apponi cum majori termino viginti dierum; quidquid enim ultra viginti dies apponitur, nullum est propter decretum irritans in citata Constitutione S. Pii V. incip. *In conferendis*; ibi: *Prohibentes etiam eisdem Ordinariis, ne tempus decem dierum eisdem Ordinariis, & Patronis ab eodem Concilio Tridentino ad nominandum idoneos Clericos coram deputatis Examinatoribus præfixum, ultra alios decem dies prorogare audeant, vel præsumant*; & sic etiam ex mente Sacræ Congregationis Concilii sæpissime fuisse responsum in Rota refert Lotter. *De Re Benefic. lib.* 2. *quæst.* 31. *num.* 41. Barbosa *de Offic. & potestat. Epi-*
109 *scop. part.*3. *alleg.* 60. *num.* 45. Terminus autem decem, vel viginti dierum ad nominandum idoneos Clericos coram Deputatis Examinatoribus præfixus non currit a die habitæ notitiæ vacationis Ecclesiæ, sed potest ab Episcopo quandocumque assignari infra tempus electionis magis idonei præscriptum. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. refert Aldan. *in compend. Canon. resolut. lib.*3. *titul.* 9. *num.* 21. Barbosa *in Trident. sess.* 24. *cap.* 18. *num.* 57. Debet tamen
110 Episcopus statim, ac occurrerit alicujus Parochialis Ecclesiæ vacatio, deputare, si opus fuerit, pro ejus regimine aliquem idoneum Vicarium, seu Œconomum, prout expresse statuit Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.*18. *de reform.* ibi: *Debeat Episcopus statim habita notitia vacationis Ecclesiæ, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat, donec ei de Rectore provideatur*. Ubi nota quod ly *Si opus fuerit* additum fuit ad excludendum casum, quo in eadem Ecclesia adessent alii Ministri Sacramentorum, qui interea Curam, quæ ad defunctum spectabat, exercerent; Sic declaratum fuisse a Sac. Congr. Conc. refert Garcias *p.*9. *de Benef. c.*2. *n.*13.

Additiones ex aliena manu.

Late hic agit Auctor de concursu, tum de devolutione. Multa sane addenda essent, eaque magni momenti; sed congruum duximus alibi & fortassis locis opportunioribus, utrumque argumentum illustrare.

111 Hic vero addendum est, quod forma collationis dupliciter concipi soleat; vel *motu proprio Collatoris*,
112 vel *ad petitionem Beneficiarii supplicantis*. Ordinariorum collationes semper ex inveterata Ecclesiæ disciplina *motu proprio* factæ sunt, quum nullam faciant mentionem de petitionibus præviis ad reprobandum ambitum sacris Canonibus & Legibus odiosum; Gagliard. *de Benefic. c.*10. *n.*5.
113 Contra a Summo Pontifice conferri solent ad petitionem Beneficiarii; & quidem vel *in forma gratiosa*,
114 *vel in forma dignum*, seu *in forma commissaria*. Collatio *in forma gratiosa* nihil amplius ad sui perfectionem desiderat, adeoque jus plenum in Beneficium tribuit; & fieri solet quoties impetrator cum attestationibus ut plurimum Ordinarii idoneum se ostendit quoad mores, & doctrinam ad Beneficia obtinenda.
115 Collatio vero *in forma dignum*, seu *in forma commissaria*, aliud in substantia non est, quam mandatum Ordinario Loci, vel alio Executori Apostolico, ut si dignum atque habilem repererit impetrantem, ei beneficium conferat, ipsumque in possessionem immittat, & tunc fit, quum deest mox dicta probatio idoneitatis impetrantis; Idem Auctor *ubi supra a n.* 7. *ad plur. sequent.*

Hinc sequitur, quod sola collatio in forma gratiosa 116
consumat præcedentem vacationem, ita ut si decedat Provisus possessione nondum capta, vacet Beneficium per ejus obitum, non autem ut prius, ut ex text. in cap. *Si tibi absenti, de Præbend. in* 6. respondit Rota *in Rossanen. Canonicatus* 23. *Junii* 1741. §. 10. *coram Illustrissimo Molino. in Majoricen. Beneficii* 15. *Februarii* 1745. §. 5. *coram clar. mem. Millino, & in Palentina Canonicatus* 11. *Martii* 1767. §. 4. *cor. R.P.D. Canilliac.*

Quando collatio facta dici debeat *in forma gratiosa*, 117
& quando *in forma dignum*, seu *in forma commissaria*, facile est ex mox deductis dignoscere; vide nihilominus Amyden. *de styl. datar. lib.*1. *cap.*5. *qu.*1. *n.* 6. Ros. *de execut. Litterar. Apostolic. part.*1. *cap.*2. *n.* 1. *in fin. & num.*71. Calcagnin. *in prax. utr. Signat. post prim. part. observ. pract. legal. cap.*4. *num.*39. Rota *in Corduben. Præstimonii* 21. *Januarii* 1724. §. *Neque, cor. cl. me. Corio, & in Viterbien. Canonicatus super Litteris Apostolicis* 28. *Jun.* 1743. §. *Præterquam, cor. Illmo de Thunn.*

Solet præterea Summus Pontifex largiri Bullas *no-* 118
væ provisionis ad convalidandam, vel confirmandam priorem collationem vel a se ipso, vel ab Ordinario factam, ut suppleantur defectus, & tollantur nullitates anterioris collationis. Consule de Bullis hisce novæ provisionis, earumque variis speciebus, tum effectibus variis; Gagliard. *cit. tract. de Benefic. d. c.*10. *a n.*10. *ad plur. seqq.*

ARTICULUS IV.

Beneficia a quibus conferenda, vel non

SUMMARIUM.

1 *Summi Pontificis plenaria potestas conferendi omnia Beneficia*, ad n.9.
10 *Quæ Beneficia conferre possint Legati a Latere in sua Provincia*, ad n.18.
19 *Cardinales in Ecclesia sui Tituli*.
20 *Nuncii Apostolici vigore suarum facultatum*, ad num.29.
30 *Episcopi in propria Diœcesi*, ad n.36.
37 *Capitulum Cathedralis*, ad n.39.
40 *Capitulum, Sede Episcopali vacante*, ad n.43.
44 *Vicarius Generalis*, ad n.47.
48 *Nulla omnino Beneficia conferre possunt Laici*, ad num.50.
51 *Quæ Benef. conferre nequeant Legati a Latere*, ad n.60.
61 *Episcopi*, ad n.71.
72 *Capitulum, Sede Episcopali vacante*, ad n.76.
77 *Vicarius Generalis*, ad n.79.
80 *Beneficia conferri non possunt a Schismaticis*.
81 *Neque ab Excommunicatis*.
82 *Neque a Suspensis*, ad n.83.
84 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad n.104.

1 Summus Pontifex habet plenariam potestatem con-
ferendi omnia Beneficia Ecclesiastica totius mun-
di; *c. Licet 2. de Præbend. in 6. cap. Si Papa 10. §. si*
autem de privileg. in 6. Clement. unica §. final. Ut lite
pendente; Rota *part.4. recent. tom.1. dec.215. num.1.*
part. 4. tom.2. dec.59. num.8. part.4. tom.3. dec. 630.
num.13. part.5. tom.1. dec.206. num.1. part.8. dec.44.
num.21. Papa enim est Ordinarius Ordinariorum ha-
bens concurrentem potestatem cum omnibus Eccle-
siæ Prælatis; *c. Cuncta per mundum 17. caus.9. quæst.3.*
cap. Licet 20. de Foro compet. Atque ab ipso omnis
Beneficiorum divisio, & collatio originem habet;
2 *cap. Ecclesias singulas unic. caus.13. quæst.1.* Et primi-
tus omnia Beneficia solus Papa conferebat: & licet po-
stea dilatata Ecclesia, in partem sollicitudinis vocave-
rit Episcopos, iisque potestatem conferendi Benefi-
cia suarum Dioecesium communicaverit, sibi tamen
reservavit, ut semper penes se major, & superior po-
testas remaneret; *cap. Dudum 14. §. Nos igitur, de*
Præbend. in 6. ibi: *Et si memorato Episcopo prædictam*
3 *concessimus potestatem, penes Nos tamen nihilominus*
remansit major. Unde indulta, & privilegia confe-
rendi Beneficia numquam impediunt, quin Papa va-
leat cum Ordinario Collatore concurrere; Ro-
ta *par.16. recent. dec.200. num.7. & 8.* Ipse enim om-
nia Beneficia ad Ordinariorum collationem perti-
nentia conferre potest, vel Jure præventionis, vel
Jure Concursus, vel Jure devolutionis, ut dictum
4 fuit *supra art.3. num.6. vid.* ibi: Neque Ordinarius
tamquam inferior potest præjudicare Papæ, quin eum
prævenire, & cum eo concurrere possit super colla-
tione Beneficiorum; Rota *part.17. recent. dec.13. n.5.*
5 Immo Papa concurrendo cum aliis collatoribus po-
test conferre Beneficia in omnibus mensibus, ejusque
provisio in dubio semper est præferenda, ubi non
constet de anteriori provisione Ordinarii; Rota *p. 2.*
6 *recent. dec.372. num.2.* Ita ut Provisio, seu collatio
per Papam facta uti amplioris prærogativæ præferen-
da sit in concursu collationis factæ per inferiorem eo-
dem tempore; *cap. Si a Sede Apostolica 31. de Præ-*
bend. in 6. Rota *part.10. recent. dec.25. n.18. part. 14.*
7 *dec.304. num.1. & part.18. tom.1. dec.18. num.10.* Ta-
liter quod si non sustineatur Jure devoluto, valeat ta-
men ratione, & Jure Concursus; Rota *part.18. tom.1.*
8 *dec.180. n.7.* Immo facta in mense reservato cum de
rogatione, vel suspensione indulti Ordinario conces-
si in mensibus reservatis, valet saltem per modum
præventionis; Rota *par.4. to.3. dec.520. n.14. & 20.*
9 Quinimmo ratione suæ amplissimæ potestatis valet
etiam collatio ab ipso facta per modum præventionis
absque ulla derogatione; Rota *par.17. dec.157. n.16.*
& cap. Dudum 14. vers. considerantes quoque de Præ-
bend. in 6.

10 Legatus a Latere potest conferre Beneficia, quæ
in sua Provincia vacant tempore suæ Legationis;
cap. Dilectus 6. de Offic. Legati, cap. officii nostri 1. de
11 *Offic. Legati in 6. & c. Præsenti 3. eod. tit. in 6.* Etiam
quæ pertinent ad Presentationem Patroni Ecclesiastici
cap. Dilectus 6. de Offic. Legati; *cap. cum dilectus 28.*
de Jurepatronatus, cap. Si a Sede 31. de Præbend. in 6.
12 Immo spectato Jure communi Legatus a Latere con-
currit cum quolibet Ordinario suæ Provinciæ in colla-
tione Beneficiorum itaut inter ipsos simul &, Pa-
pam locus sit præventioni; *cap. Si a Sede 31. de Præ-*
bend. in 6. Rota *in una Assisiensi Beneficii 9. Mart.*
1587. coram Orano. Glossa communiter recepta *in*
c. Officii nostri 1. de offic. Legati in 6. verb. Ampliori.
Insuper potest Legatus a Latere reservare suæ colla- 13
tioni Beneficia vacatura, quæ cæteroquin potest con-
ferre vacantia *cap. Præsenti 3. de Offic. legati in 6. §. 1.*
Cum hoc tamen, ut Legatione finita expirent reser- 14
vationes ejusmodi, quando ad talium Beneficiorum
collationem nondum est processum simulque una
pendente reservatione, Legatus aliam in eadem Ec-
clesia, vel respectu ejusdem Collatoris, aliquatenus
non faciat, ut expesse habetur prohibitum *in cit.*
cap. Præsenti 3. de Offic. Legati in 6. præcisis his ver-
bis: *Cæterum reservationes hujusmodi (per quas inter-*
dum Prælati, & Ecclesiæ nimium onerantur) restrin-
gere cupientes; prohibemus, ne postquam Legatus in ali-
qua Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia reservationem
aliquam duxerit faciendam, aliam (illa pendente) fa-
ciat aliquatenus in eadem. Nec etiam postquam alibi
reservaverit aliquod Beneficium ad collationem perti-
nens cujuscumque, aliud quod ad illius collationem per-
tineat (quamdiu reservatio pendet alterius) sibi quo-
quomodo reservet. Quinimmo potest etiam Legatus a 15
Latere conferre Beneficia ad Sedem Apostolicam de-
voluta, sive ex negligentia, sive ex delicto inferio-
rum; *cap. Venerabilis 37. de Præbend.* Glossa *in cap.*
Offic. nostri 1. de Officio Legati in 6. verb. Ampliori,
& cum multis Barbosa *lib.1. Juris Ecclesiast. cap. 5.*
num.32. Et a fortiori potest Legatus a Latere conferre 16
Beneficia ad Episcopum devoluta, dummodo præ-
veniat; Et dato quod idem Beneficium sit collatum a 17
Legato, & ab Episcopo, & nesciatur, quæ collatio
prius facta fuerit, & neuter adhuc possideat, erit præ-
ferendus is, cui Legatus Beneficium contulit propter
conferentis ampliorem prærogativam, textu expresso
in cap. Si a Sede 31. de Præbend. in 6. Et Beneficia suæ 18
Provinciæ potest Legatus conferre cuique, etiam
existenti extra Provinciam, ex quo collatio est volun-
tariæ Jurisdictionis; Rota *part. 4. tom. 1. recent. de-*
cis.69. num.2., *& Annot. ad decis.14. num. 3. part. 3.*
Cardinales Titulares de Jure communi habent Jus 19
conferendi Beneficia in Ecclesia sui Tituli; *cap. His*
quæst.11 de Majorit. & Obbedient. & Abbas ib. n.1.
Rota *part.2. recent. dec.432. n.3.*

Nuncius Apostolicus vigore suarum facultatum 20
potest conferre quæcumque Beneficia, etiam reser-
vata, dummodo non excedant valorem Ducator. 24
Rota *part.14. recent. dec.259. num.3.* Sic etiam Nun- 21
cius Hispaniarum potest solum conferre Beneficia non
excedentia valorem Ducatorum 24. auri de Camera;
Rota *p.3. decis. 548. n.1. par.12. decis.75. n.4. part.14.*
dec.292. n.1. part. 16. dec.355. n.14. part.17. dec.90.
n.11. & dec.298. n.17. part.18. tom.1. dec.78. n.2., &
seq. & dec. 189. n.10. Et in tali summa computantur 22
etiam incerta, & distributiones quotidianæ, excep-
tis Metropolitanis, Cathedralibus, & collegiatis; Ro-
ta *part.12. dec.75. num.4. part. 14. dec. 292. num. 9.*
part.17. dec.298. num. 17. Et propterea debet prius 23
ei constare Beneficia non excedere talem summam,
& debet se de ea informare ex testibus fide dignis,
antequam provideat; Rota *part. 3. dec.448. num.1.*
part.12. dec. 238. num.9. part. 16. dec. 29[illegible] num. 22.
dec.355. num.14. part.18. tom.1. decis.232. n[illegible] Ali- 24
ter nulliter providet, nec tribuit titulum neque colo-
ratum.

ratum; Rota *part.3. dec.548. num.1. part.16. dec.296.*
25 *n.22. part.17. dec.289. num.19.* Et hoc desumitur ex clausulis, & decreto irritante appositis ejus faculta-
26 tibus; Rota *par.18. tom.1. dec.189.* Et sufficit quod Beneficium excedat summam prædictam in uno Regali, vel Julio pro excludenda provisione Nuncii: Rota *part.16. dec. 296. num.14. part.17. dec.298. n.16.* Et talis summa 24. Ducatorum est intelligenda non deductis oneribus, immo eis comprehensis; Rota
27 *part.16. dec.296. num.19.* De Jure autem communi Nuncii Apostolici, etiam cum potestate Legati a Latere missi, non possunt conferre Beneficia in sua Provincia, sicuti possunt Legati a Latere Cardinales, textu expresso *in cap. Officii nostri 1. de officio Legati in 6.* ibi: *Proinde præsenti decreto statuimus, ut Ecclesiæ Romanæ Legati quamtumcumque plenam legationem obtineant, sive a Nobis missi fuerint, sive suarum prætextu Ecclesiarum Legationis sibi vindicent dignitatem, ex ipsius Legationis munere conferendi Beneficia nullam habeant potestatem, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. Quod in Fratribus nostris Legatione fungentibus nolumus observari, quia sicuti honoris prærogativa lætantur, sic eos auctoritate fungi volumus
28 ampliori.* Unde quod ad hoc debent Nuncii attendere facultates specialiter sibi concessas, cum non Jure ordinario, sed speciali, & delegato Papæ vigore indulti tantum Beneficia conferre possint, ut de Nuntio Hispaniarum censuit Rota *part.17. recent. decis. 298.*
29 *n.24.* Et proinde nequeunt concurrere cum Ordinario; Petra *tom.5. in Constit.1. Nicol. V. n.40.* citans Rotam in Compostellana Beneficii 1704. *coram Cardinali Caprara.*

30 Inter Ordinarios Beneficiorum Collatores Summo Pontifice, ejusque Legato inferiores, primus est Episcopus, cujus nomine veniunt Archiepis., Primates, Patriarchæ, aliique Prælati exempti speciale Territorium, & Jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, vel ad hoc speciali privilegio gaudentes; *cap. Regenda 4. caus.10. q.1. cap. omnes Basilicæ 10. & cap. Nullus omnino 11. caus.16. qu. 7. cap. Accedens.14. & cap. Postulastis 15. de concession. præbend. cap. In Ecclesiis 1. de Capellis Monachor. cap. Cum ex injuncto 12. de Hæreticis §. final. cap. Cum & plantare 3. de Privilegiis.* Episcopus in propria Diœcesi confert etiam Benefi-
31 cia ibi fundata ab Episcopo alterius Diœcesis, *cap. Si quis. Episcoporum 1. caus.16. q.3.* ibi: *Omnis Ecclesiæ ipsius gubernatio ad eum (Episcopum) in cujus Civita-
32 tis Territorio Ecclesia surrexit, pertinebit.* Episcopo autem ædificatori competit solum Jurispatronatus respectu Ecclesiæ a se ædificatæ, nempe facultas præsentandi idoneum Clericum ad ipsam, sicut istud competit unicuique Patrono privato; Abbas *in cap.
33 cum Ecclesia Vulterana 31. de election. n.8.* Episcopus enim loci de Jure communi habet fundatam intentionem, ac Juris assistentiam super collatione omnium Beneficiorum suæ Diœcesis, ut patet per allegata Jura, & per Rotam *part.2 dec.16. n.1. & dec. 608. n.1. part. 1. de Præbendis in 6.* ubi potestas recipiendi resignationes beneficiorum, & ista conferendi *p.6. decis. 43. n. 1. part. 7. & decis.247. num.1. & seq. part.8. dec.15. num.1. par.11. dec.128. num.3. par.12. dec.300. n.33. p. 13. dec.70. n.5. par.18. to.2. dec.476.
34 num.1. p.19. tom.1. dec.60. num.5.* Episcopus potest cuilibet facere collationem de Beneficio permutato, quando ad eum spectat collatio ejusdem Beneficii; Rota *p.9. tom.1. dec.230. n.15.* Potest conferre Beneficia vacantia mensibus reservatis de tempore va- 35
cantis Sedis Apostolicæ; Sede enim Apostolica vacante, omnes menses sunt Ordinariorum, nisi aliam reservationem habeant *cap. Si Apostolica 35. de Præ-
bend. in 6.* Rota *p.19. tom.1. dec.121. n.11.* Episcopus 36
potest conferre etiam Beneficia vacantia in Curia, si Papa ipsa non conferat infra mensem a die vacationis textu expresso *in cap. Statutum 3. de Præbend. in 6.*

Capitulum Cathedralis Episcopo negligente po- 37
test conferre Beneficia ad hujus collationem spectantia; habetur expresse *in cap. Nulla 2. de concession. Præbend.* ibi; *Si autem Episcopus, ubi ad eum spectat,
conferre distulerit per Capitulum ordinetur.* Quando 38
collatio Beneficii communiter pertinet ad Episcopum & Capitulum, mortuo Episcopo, vel effecto inhabili, potest illud conferre Capitulum, *cap. Unic. Ne Sede vacante in 6.* ibi; *Si ad Episcopum, & Capitulum communiter pertineat collatio præbendarum, mortuo Episcopo, vel a Beneficiorum collatione suspenso poterit Capitulum vacantes conferre Præbendas, etiamsi Episcopus interesse habeat in collatione hujusmodi, ut
Prælatus;* Et sic etiam Capitulo effecto ad conferen- 39
dum inhabili, puta, vel quia est suspensum a collatione, vel quia singulariter omnes de Capitulo sunt excommunicati, tunc solus Episcopus poterit illud conferre; *ex cit. c. Unic. Ne sede vacante in 6.* Et ratio est, quia Capitulum, & Episcopus censentur unum corpus, quo ad ea, quæ eis conveniunt communiter facienda; *cap. Novit 4. de his, quæ fiunt a Prælatis*, ac proinde uno ipsorum effecto inhabili, succedit alterum; nam Jura corporis mystici, seu Universitatis conservantur in uno; *leg. Sicut §. fin. ff. Quod cujusque
universitat. nomin.* Capitulum, Sede Episcopali vacan- 40
te, potest confirmare electiones ad Beneficia celebratas, vel eas justa exigente causa infirmare; *cap. Cum
olim 14. de Majoritate & obedient.* Potest etiam, Sede 41
vacante, præsentatos a Patronis ad Beneficia instituere; *cap. Etsi Capitulum 1. de institut. in 6.* ibi: *Et si Capitulum Sede vacante Beneficia, quæ ad collationem Episcopi pertinent, conferre non possit, præsentatos tamen a Patronis potest admittere, si sint idonei, & eos instituere in Beneficiis, ad quæ fuerint præsentati. Licet ad Episcopum (si super esset) admissio, vel institutio hujusmodi pertineret.* Item potest Capitulum Sede va- 42
cante resignationes Beneficiorum recipere, quando fiunt non ex causa libera, sed necessaria v. g. resignationes ex justa causa permutationis factas, vi cujus Beneficia resignata necessario sunt conferenda Clericis resignantibus post admissam ipsorum resignationem; *Clement. unica de rerum permutat.* Jura enim vacante Sede indulgent Capitulo Episcopalem Jurisdictionem causa necessitatis, ne ex defectu Superioris periculum animarum generetur, ut recte notat Glossa *in cap. His, quæ 11. de Majorit. & Obedient. verb. pro
bono pacis.* Et sic etiam recipere potest Capitulum Se- 43
de vacante, atque auctorizare resignationes Beneficiorum, quando horum collatio spectat ad solum Capitulum, vel ad Episcopum, & Capitulum simul; tunc enim nihil obstat, quin talium Beneficiorum resignationem quasi Jure quodam accrescendi recipere possit, cum Jus ea conferendi Sede vacante pertineat ad ipsum Capitulum; *cap. unic. Ne Sede vacante in 6.*

Sic

Sic Glossa *in Clement. unic. de rerum permutat. verb. conferatur*; & cum multis Barbosa *de offic. & potest. Ep. part. 3. allegat. 19. n. 8.*

44 Vicarius Generalis, seu Officialis Episcopi per commissionem officii sibi generaliter factam potest præsentatos a Patronis instituere in Beneficiis; *cap. Ex frequentibus 3. de Institutionibus*, ibi: *Ex frequentibus querelis didicimus in partibus vestris consuetudinem pravam a multis retro temporibus inzaluisse; quod Clerici Ecclesiastica beneficia sine consensu Episcopi Diœcesani, vel Officialium suorum (qui hoc de Jure possunt) recipiunt &c.* & Glossa ibi. *verb. Officialium*; & summarium, in quo sic præcise dicitur: *Institutio Beneficio-*
45 *rum spectat ad Episcopos, vel eorum Officiales.* In generali tamen Vicariatus commissione non venit potestas conferendi Beneficia, nisi ipsi Vicario Generali Beneficiorum collatio sit specialiter commissa, textu expresso *in cap. cum in generali concessione 3. de Officio Vicarii in 6.* ibi: *Cum in generali concessione nequaquam illa veniant, quæ non esset qui verosimiliter in specie concessurus, nec regulariter donare valeat is, cui bonorum administratio etiam libera est concessa; Officialis aut Vicarius Generalis Episcopi Beneficia conferre non*
46 *possunt.* Data autem Vicario Generali speciali facultate conferendi Beneficia, poterit Vicarius Generalis conferre etiam ea Beneficia, quæ Jure devoluto ad Episcopum pertinent ob negligentiam, vel delictum inferiorum, quorum erat Jus conferendi, nisi Beneficia sint devoluta ad Episcopum, tanquam Sedis Apostolicæ delegatum, puta ob negligentiam Regularium; *Clement. 1. de supplend. negligent. Prælat.* sic Zerola *in praxi Episcop. part. 1. verb. Beneficia §. 3. & cum aliis* Barbosa *de officio & potest. Episcop. p. 3. alleg. 14. n. 62.*

47 Vicarius Generalis, cui data est facultas conferendi Beneficia, potest conferre etiam Curata. Sic cum multis a se citatis Fagnan. *in cap. Mandato 46. de Simonia*, & Rota *decis. 7. de Offic. Vicar. alias 437. in antiq. & dec. 2. eod. tit. in antiquior.*

48 Beneficia conferre non possunt Laici; *cap. Si quis deinceps 12. cap. Nullus Laicorum 18. cap. per Laicos 20. cap. Laicis 24. cap. Laici 37. caus. 16. qu. 7.* quia collatio Beneficii Ecclesiastici est juris spiritualis, quod Laici possidere nec præscribere possunt; *c. Cau-*
49 *sam 7. de Præscriptionibus.* Et licet ex speciali privilegio Imperatori, Regibus, aliisque Laicis Principibus hæc potestas concessa reperiatur, cujus vestigium habetur *in cap. Dilectus 34. de Præbendis*, & expresse in specialibus Concordatis Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, Polloniæ, Portugalliæ, Sabaudiæ,
50 aliorumque Regnorum, & principatuum; tamen quando Imperator, sive aliquis Rex, vel alius Princeps Laicus confert aliquod Beneficium in vim privilegii Apostolici, tunc non dicitur ipse Imperator, sive Rex, aut Princeps Laicus conferre sed confert ipse Papa mediante ministerio talis Personæ, & ideo collatio non reputatur Imperialis, Regalis, aut alterius Principis, sed mere, & absolute Apostolica ad *leg. Et si Prætor., ff. de Offic. ejus, cui mandat. Jurisdict. leg. Solet, ff. de Jurisdict. omn. Jud.* Rota *dec. 15. n. 2. vers. Quia Imperator, ff. de Præbenda in antiquis, & in Annot. ad d. 15. p. 3. recent. n. 16. & 17.*

51 Legati a Latere varia Beneficia conferre non possunt. Primo, non possunt conferre Ecclesias Cathedrales, vel Regulares, aut Collegiatas scilicet Episcopatus, Abbatias, Prioratus, & his similia, & dignitates post Episcopatum majores in Ecclesiis Cathedralibus, quæ sunt electivæ, textu expresso *in cap. Deliberatione 4. de Offic. Legati in 6.*, & Glossa ibid. verb. Ecclesias.

Secundo, Legati a Latere conferre non possunt Beneficia per Papam suæ collationi specialiter, vel 52
generaliter reservata; Glossa *final. in cap. Officii nostri 1. de Offic. Legati in 6.* Garcias *benefic. part. 5. cap. 3. n. 53.* post Rotam *in Regiensi Canonicatus 17. Nov. 1595.* & cum plurimis Barbosa *lib. 1. Juris Eccles. c. 5. n. 42.* In reservatis enim summo Pontific. Legati non possunt sed intromittere absque ejus speciali mandato; *c. Quod translationem 4. de Of. Legati.* Immo licet Legati haberent specialem facultatem conferendi Beneficia 53
reservata non idcirco possent conferre beneficia vacantia in Curia, nisi hoc ipsum specialiter, & expresse eidem fuerit concessum; *Cap. Licet 1. de Præbend. in 6.* ubi sic expresse statuitur: *Eadem auctoritate statuimus, ut Ecclesias, Dignitates, Personatus, & Beneficia, quæ apud sedem ipsam deinceps vacare contigerit, aliquis præter Romanum Pontificem, quacumque super hoc sit auctoritate munitus, sive Jure ordinariæ potestatis, ipsorum electio provisio seu collatio ad eum pertineat, sive Litteras super aliquorum provisiones generales, vel etiam speciales sub quacumque forma verborum receperit (nisi ei sit super conferendis eisdem in Curia Romana vacantibus specialis, & expressa ab ipso Pontifice summo auctoritas attributa) conferre alicui, seu aliquibus non præsumat.*

Tertio, Legati a Latere non possunt conferre Beneficia, quæ ad Episcopi collationem spectant Jure 54
speciali, seu delegato; Barbosa *loc. cit. num. 47.*, & Erasmus a Chochier *de Jurisdictione Ordin. in Exempt. part. 2. num. 22.* per *caput studuisti 2. de offic. Legat.*, ubi sic præcise habetur: *Respondemus quod cum mandatum speciale deroget generali, Legatus commissionem alii factam specialiter impedire non potest.* Et in ejus summario sic: *De causa specialiter delegata a Papa Legatus se intromittere non potest.*

Quarto, non possunt conferre Beneficia Jurispatronatus Laicalis; *arg. cap. Dilectus 6. de Officio Legati, & cap. cum Dilectus 28. de Jurepatronatus*, & ibi 55
Abbas *num. 2.* Barb. *num. 1.* & Glossa *verb. præsentare*, & alia Glossa *In Clementina per Litteras, de Præbend. verb. Apostolicis*, & DD. communiter; idque etiam procedit in Beneficiis Jurispatronatus mixti, quia etiam ipsa Legati conferre non possunt. Et hoc fit, ne Patroni ex suis bonis patrimonialibus fundantes; 56
aut dotantes Ecclesiam, facile priventur Jure suo, sicque tum ipsi, tum alii retrahantur a fundatione, & dotatione aliarum Ecclesiarum; Cardinal. Tuschus *litt. L. conclus. 172. num. 10.* Garcias *loc. cit. num. 67.* & cum plurimis Barbosa *lib. 1. Juris Ecclesiast. cap. 5. num. 45.* Immo neque expedit, ut Papa ipse libere disponat de Beneficiis Jurispatronatus Laicorum, ne 57
Laici a fundationibus retrahantur, secundum Hostiens. *in cap. Quoniam 3. de Jurepatronatus num. 5.* Joan. Andr. *num. 2.* & Fagnan. *ibid. num. 10.* Unde fit, ut quamvis Papa, si velit, possit libere conferre Beneficia Jurispatronatus Laicorum, etiam invitis patronis, ut notatur in *cap. cum Dilectus 28. de Jurepatronat.* & Glossa *verb. præsentare, & in cap. Dilectus 6. de Offic. Legati* & Glossa *verb. concessione*, quæ dicit

dicit hanc potestatem soli Principi competere, non autem Legato, non tamen censeatur velle Patronatui Laicorum derogare, nisi hoc exprimat, secundum Glossam *in Clementina* 2. *de Præbend. verb. Apostolicis*; Felin. *in tract. Quando litt. Apostol. præjud. pa-*
58 *tron. in princip.* Fagnan. *loc. cit. num.* 11. Immo Hostiens. *in d. cap. Dilectus de Officii Legati sub num.* 5. testatur se vidisse Litteras per Papam scriptas Prælatis Angliæ continentes hanc suam protestationem, quod quando scribit pro aliquo Beneficiando, non est intentionis suæ, ut conferatur ei Ecclesia aliqua, in qua Laicus obtineat Juspatronatus.

59 Quinto Legati non possunt conferre Beneficia litigiosa; generaliter enim lite pendente nihil est innonovandum, ne inde collitiganti quoquomodo præjudicium generetur: *c. Dispendiis* 1. *& c. Si hi contra quos* 2. *ut lite pendente in* 6.

60 Sexto, non possunt Legati admittere resignationem Beneficii ad favorem certæ personæ; Rota *par.* 4. *tom.* 2. *recent. dec.* 508. *num.* 2. Resignatio enim ad favorem certæ personæ, non potest fieri aliter, quam in manibus Papæ; Rota *p.* 11. *dec.* 177. *n.* 16. *c. Plerique* 5. *caus.* 8. *q.* 1. & S. Pius V. in Constit. incip. *Quanta Ecclesiæ*.

61 Episcopi conferre non possunt, Primo, Beneficia Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum, quæ spectato Jure communi sunt electiva, sicque non per collationem, aut aliam provisionem Episcoporum: sed dumtaxat per canonicam electionem obtineri possunt; *ut cap. Nullus* 1. & *cap. Quia propter* 42. *elect.*
62 Idem dicendum est Abbatiis juxta *cap. Ne pro defectu* 31. *de election.*, *& cap. Congregato* 2. *caus.* 16. *quæst.* 7.

63 Secundo, non possunt conferre Beneficia Jurispatronatus sine consensu Patroni; *cap. Ex insinuatione* 14. *de Jurepatronatus*, *cap. Nobis* 25. *eodem tit.*, *& cap. decernimus* 32. *caus.* 16. *quæst.* 7. ubi sic præcise habetur: *Quod si spretis eisdem Fundatoribus, Rectores ibidem præsumpserit Episcopus ordinare, & ordinationem suam irritam noverit esse, & ad verecundiam suam alios in eorum loco, quos iidem ipsi Fundatores condignos elegerint, ordinari.*

64 Tertio, durante lite inter Episcopos, & Patronos, non possunt Episcopi conferre Beneficium, sed debent instituere Œconomum, ut legitur, & notatur *in cap. Cum vos* 4. *de Offic. Ordinar.* & tenet Hostiens. *in cap. Quoniam* 3. *de Jurepatronatus num.* 7. Abbas *ibid. num.* 7. Fagnan. *ibid. num.* 18. Barbosa *de Offic. & & potest. Episcop. p.* 3. *allegat.* 72. *num.* 141. cum Rota *dec.* 411. *n.* 3. *p.* 1. *divers.*

65 Quarto, non possunt Episcopi conferre Beneficia lite pendente inter Patronum, & Præsentatum, vel inter ipsos Præsentatos *cap. Si contra quos*, 2. *ut lite pendente in* 6. Rota *p.* 3. *dec.* 162. *n.* 1. *p.* 4. *to.* 2. *dec.* 469. *n.* 21. Textus enim *in c. Quoniam* 3. *de Jurepatronatus* concedens Ordinario Jus conferendi Beneficia tempore litis, loquitur tantum de casu, quo lis est inter ipsos Patronos, adeoque tamquam exorbitans, & odiosus non est extendendus ad litem inter ipsos Præsentatos, vel inter Patronum, & Præsentatum, ut tenuit Rota apud Farin. *dec.* 186. *num.* 7. *in collect. novissim.* Barbosa *loc. cit.* Fagnan. *cit. num.* 19. Abbas *loc. cit. n.* 7.

Quinto, non possunt Episcopi Beneficium conferre collitiganti, etsi alter dimiserit, cum adhuc lis non dicatur terminata; Rota *in Hispalensi Beneficii de Zeres* 20. *Februarii* 1604. *coram Litta*, *& part.* 13. *recent. dec.* 170. *num.* 8. 66

Sexto, non possunt Episcopi conferre Beneficia vacantia ob non factam publicationem resignationis; Rota *par.* 8. *recent. dec.* 252. *num.* 17. 67

Septimo, non possunt Episcopi Beneficia conferre, quando collatio Beneficiorum est devoluta per lapsum sex mensium, quia tunc amplius non possunt ipsi conferre, etiamsi a Papa Beneficia nondum sint collata; Rota *par.* 3. *recent. dec.* 309. *num.* 4. 68

Octavo, non possunt Episcopi Beneficia conferre, quæ sunt reservata Sedi Apostolicæ; & si conferant collatio est nulla; Rota *part.* 7. *recentior. decis.* 236. *num.* 13. 69

Nono, Episcopi non possunt soli conferre Beneficia, quæ sunt simultaneæ collationis cum Capitulo; Rota *par.* 4 *tom.* 1. *dec.* 366. *num.* 2. Adeoque si Episcopi tantum provideant, provisio erit nulla; Rota *par.* 5. *Tom.* 2. *dec.* 585. *n.* 41. *p.* 11. *dec.* 74. *n.* 2. 70

Decimo, Episcopi non possunt admittere resignationem Beneficii ad favorem certæ personæ; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 190. *num* 4. Talis enim resignatio non potest fieri, nisi in manibus Papæ, Rota *part.* 11. *decis.* 177. *num* 16. *cap. Plerique* 5. *caus.* 8. S. Pius V. in Constitut. incip. *Quanta Ecclesiæ*, ubi facta in manibus alterius quam Papæ annullantur; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *decis* 120. *num.* 2. * Cum Beneficium resignatum fuerit in manu Episcopi, vel Collatoris, non possunt isti providere de eisdem Beneficiis consanguineos, affines, vel familiares suos, ut ex cit. Bulla S. Pii V. Quin neque affines, consanguinei, & familiares resignantis admitti debent, etiam cum Beneficium conferendum est in Concursu; primo, quia citata Bulla S. Pii V. quæ legit *admittentium consanguineis*, mendose excusa est, cum legendum fuerit *dimittentium consanguineis*, ut monet Fagnanus *in cap. Non sine*, *de Arbitriis*. Secundo, quia Sacra Congregatio disposuit, ut in eo casu neque familiares Episcopi, neque consanguinei resignantis admitterentur. Hæc ex Benedicti XIV. *Institut Eccles.* 91. *§.* 9. *&* 11. Et *de Synodo diœcesana lib.* 13. *c.* 24. *§.* 2. *nov. edit.* Bene tamen omnes isti admitti ad Beneficium possunt, quando illud cecidit in manus Episcopi per obitum prioris Beneficiati; neque enim tantum mali timeri potest ex obitu Beneficiati, quantsubesse potest cum dandum est ex resignatione prioris Beneficiati; Ita *de Synodo diœces. ibid.* *§.* 6. *ex decr. S. Congr.* * 71

Capitulum Sede vacante Episcopali: Primo non potest conferre Beneficia libera, quorum collatio ad 72
solum Episcopum pertinet, textu expresso *in cap. Illa* 2. *Ne Sede vacante*, ubi declaratur irrita collatio Beneficii facta per Capitulum Sede Episcopali vacante, hac addita ratione ibi: *Cum nusquam inveniatur cautum in jure quod Capitulum, vacante Sede, fungatur vice Episcopi in collationibus Præbendarum*, *& cap.* . *Et si Capitulum* 1. *de Institutionib. in* 6. præcisis his verbis: *Et si Capitulum Sede vacante Beneficia, quæ si ad collationem Episcopi pertinent, conferre non possit.*

Se-

73 Secundo Capitulum Sede vacante non potest præsentare ad Beneficia, quando Jus præsentandi pertinet ad solum Episcopum, dum vivit; Glossa *in Clement. unic vers. Conferantur, de rerum permut.* Joan. Andreas *in cap. unic. num. 2. de Majorit. & Obedient. in 6.* Rebuffus *in praxi benefic. tit. de devolutionib. num.* 70. Garcias *part. 5. de beneficiis cap. 7. num. 52.*

74 Tertio, Capitulum Sede vacante non potest libere ac simpliciter loquendo et in gratiam, seu favorem resignantis recipere resignationem beneficiorum spectantium ad collationem solius Episcopi; Glossa *in Clement unic. verb. conferantur, de rerum permut.* Flamin. Parisius *lib. 7. de resignat Beneficiorum quæst. 29. num. 37. & 38.* cum Rota *decis. 6. num 2. de rerum permut. in novis.* & alia Rota *in una Illerden. die 6. Novembr.* 1545. Pirhing. *De Majorit. & obbedient.*
75 *num.* 57. Resignationes enim Beneficiorum ad collationem solius Episcopi spectantium recipere, nullibi reperitur in Jure concessum Capitulo Sede vacante, adeoque subintrat regula negativa, quæ habe-
76 tur *cap. Illa 2. Ne Sede vacante.* Immo hoc ipsum videtur Capitulo expresse denegatum *cap. Si ad Episcopum unic. Ne Sede vacante in 6. §. Cum vero,* ubi sic præcise statuitur; *Cum vero ad solum Episcopum Præbendarum spectat collatio ... defuncto Episcopo .... Capitulum se non potest intromittere de eisdem.* Capitulum vero de eisdem se intromitteret, si talium Præbendarum, seu Beneficiorum reciperet resignationem adeoque, ut salvetur dispositio textus, dicendum est Capitulum non posse Sede vacante resignationem talium Beneficiorum recipere.

77 Vicarius Generalis Episcopi vigore sui officii sibi generaliter concessi: Primo, non potest conferre Beneficia, quorum collatio pertinet ad Episcopum, nisi eorum collatio fuerit ipsi specialiter, & expresse concessa; *cap. Cum in generali concessione 3. de Offic. Vicarii in 6.* præcisis his verbis: *Cum in generali concessione nequaquam illa veniant, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus, nec regulariter donare valeat is, cui bonorum administratio etiam libera est concessa; officialis, aut Vicarius Generalis Episcopi Beneficia conferre non possunt.*

78 Secundo, Vicarius Generalis sine speciali mandato, seu commissione Episcopi saltem in Litteris Vicariatus expressa, non potest recipere resignationes Beneficiorum; Garcias *part. 11. de Beneficiis cap. 3. n.* 255 Flamin. Parisius *lib. 7. de resign. de benef. q. 24. num. 1. & seq.* Rebuff. *in praxi beneficior. forma Vicariatus* Archiepiscop. *n.* 104. Aloysius Riccius. *part. 2. Prax. Ecclesiast. Fori resolut.* 471. *num* 1. cum Rota
79 *dec. 13. de renunciat. in antiq.* & alii passim. Et hoc colligitur *ex cap. Dudum 14. §. 1. de Præbend. in 6.* ubi potestas recipiendi resignationes Beneficiorum & ista conferendi æquiparantur; Cum autem *ex cit. cap. Cum in generali concessione 3. de officio Vicar. in 6.* Vicarius Generalis Episcopi nequeat beneficia conferre, nisi horum collatio sibi specialiter & expresse commissa fuerit, sequitur, quod neque possit sine speciali, & expressa commissione Episcopi Beneficiorum resignationem recipere, Immo Pignattel. *tom. 9. consultat. 77. n. 33.* dicit quod *Vicarius Episcopi habens facultatem conferendi Beneficia non potest recipere resignationes.*

80 Beneficia conferri non possunt a Schismaticis, & collationes Beneficiorum a Schismaticis factæ sunt ipso Jure nullæ; *c. Quod a prædecessore 1. de Schismaticis,* ibi: *Adjicientes, ut qui Dignitates Ecclesiasticas, seu Beneficia per dictos Schismaticos acceperunt, careant impetratis.* Sic etiam Beneficia conferri non possunt ab
Excommunicatis non toleratis, & ab istis factæ col- 81
lationes sunt ipso Jure nullæ; *cap. Si ad Episcopum unic. Ne Sede vacante in 6.* ubi id notant Glossa *verb. Majoris,* Geminian. & Ancharan. *num. 2.* Franc. itidem *num. 2.* ubi rationem reddit, quia parificatur Prælatus naturaliter mortuus, & excommunicatus; & de excommunicato non tolerato, qualis est notorius, aut etiam publicus, declarant Imol. *in cap. Veritatis num. 10. de dol. & contum.* Abbas *in cap. Si vero num. 9. de sententia excommunic.* Succin. *in cap. de Sacris n. 88. de Sentent. excommun.* & Rota *par. 1. recent. dec. 534. num.* 3. Præsentatio tamen ad Beneficium facta a Patrono laico excommunicato valida est; eam nihilominus non tenetur Episcopus, immo nec potest admittere cum sit illicita; Villalobus *in summ. tom. 1. tract. 17. diffic. 12. num. 3.* & alii
cum Diana *Part. 5. tract. 9 resol.* 105. Sic nec etiam 82
conferri possunt Beneficia a suspensis; *cap. si ad Episcopum unic. Ne Sede vacante in 6.* & Glossa ibi *verb. Majoris,* his verbis: *Suspensi autem, vel majori excommunicatione ligati non eligunt*; Rota *in una Assi-*
siensi Canonicatus 25. Januarii 1599. Etiamsi suspen- 83
si essent occulti, quia suspensus etiam occultus censetur prohibitus ab exercitio Jurisdictionis; Rota *part. 1. recent. decis. 534. num 5.* & consequenter collationis Beneficiorum, quæ est jurisdictionis; *cap. Nosti 9, & cap. Transmissum 15. de election.*

Additiones ex aliena manu.

Extincto schismate laicalium Investiturarum, quod 84
quatuor sæcula ante Alexandrum III. Ecclesiam vexavit, compertum est ab Ecclesiasticis Prælatis, Beneficia Ecclesiastica privative conferri posse triplici jure, *plenario* scilicet, *delegato*, & *ordinario*.

Plenario jure Summus Pontifex omnia prorsus Be- 85
neficia conferre potest; *cap. 2. de Præbend. in 6.*, &
quidem seclusis etiam reservationibus, quum con- 86
currere queat cum quolibet Ordinario collatore, eumque prævenire intra sex menses a Conc. Lateranensi sub Alexandro III. concessos Ordinariis ad conferendum, *cap. 2. de concess. Præbend.*

Ipsa *Synodus* Basilensis abrogando expectativas ad 87
futura Beneficia, jus præventionis nominatim Papæ reservavit; Tridentinum Concilium pariter *Sess.*
24. cap. 19. de reformat. expectativas omnino abrogari 88
decrevit; at declaravit in omnibus suis decretis salvam semper haberi supremam auctoritatem Sedis Apostolicæ; *Sess. 7. de reform. in princip.*

Ad dignoscendum autem, an Papa contulerit nec 89
ne Beneficium non reservatum jure præventionis, hæc traditur Regula. Si expressus in supplicatione fuit mensis, quo Beneficium vacavit, & tametsi is reservatus non fuerit, Papa contulit, dicendum est, Papam contulisse jure præventionis. Secus e contra; Gonzal. *in comment. ad Regul. 8. hodie 9. Cancellar. §. 5. proœm. num.* 70. Cardin. Petra *in comment. ad Constit. Apostol. Constit. 1. Nicolai V. n. 38. & sequent.* Corrad. *in Prax. Benefic. lib. 5. cap. 1. num. 62.* Rota *in nuperrim. decis. 34. num. 7. & decis. 74. num. 1, tom. 1. cor. Molin. decis. 922. num. 3. & 7. cor. Crisp. decis. 24. num. 7.*

Et

90 Et quod hic notandum est. Papa retinet potestatem conferendi Beneficia jure præventionis in Locis etiam, in quibus vigent Concordata, ut præter allegatos firmant Nicolarts *ad Concordata German. n. 1. dub. 2. §. 3.* Branden. *ad ead. Concordata quæst. 6. n. 5. & notab. 1. n. 2.* Chokier *ad Regul. 8. Cancellar. §. 3. num. 173.* Rota *in recent. decis. 2. per tot. part. 3.* ibique Rubeus *in adnot. num. 28.*

91 In concursu collationis Papæ factæ jure præventionis, & collationis Ordinarii, prior in tempore præferen-
92 dus. Quodsi ead. die dictæ collationes contingerint, tenet Gagliard. *de Benef. c. 6. num. 3.* quod neglecta tamquam frivola anterioritate horarum præferri primo debeat possessor, deinde si nullus in possessio-
93 ne sit, provisus Apostolicus. Notat vero Rigant. *in Commentar ad Regul. 17. Cancell. num. 50.* quod si proviso ab Ordinario antecedenter jus sit quæsitum in Beneficium, ei debetur prælatio supra Provisum a Papa eodemmet die; Vide exemplum apud eum-
94 dem Auctorem. Notat quoque Rigant. *ubi supra sequenti numero,* quod litteræ Provisionis de Beneficiis, quas explent Ordinarii, etiam ab ipsis subscriptæ, non attenduntur ob antidatæ suspicionem in concursu Provisionum Apostolicarum, nisi sint in forma publica instrumenti, Testibus, & juris solemnitatibus
95 munitæ. Præsertim si concurrat verisimilis aliqua causa, propter quam Ordinarius induci valuerit ad
96 simulandam præventivam collationem. Cæterum si concurrant circumstantiæ excludentes antidatæ suspicionem, attenduntur, ut firmavit Rota *coram Crisp decis. 205. fer. per tot.*, & quidem recedendo a *dec. 24. 98. & 122.*

97 *Indultario* jure conferunt Cardinales, & ut placet Gagliard. *de Benefic. cap. 7. num. 5.* Legati, ac Nuncii.
98 At suo loco agendum de hoc indultario Jure. Illud vero hic non omittendum, quod S. Sedes indultum hoc concedere etiam consuevit Regibus; Vide de hoc indulto concesso a S. Sede Regi utriusque Siciliæ; Gagliard. *d. tractat. cap. 6. num. 6.* & Auctores ab eo allegatos.

99 Jure demum *Ordinario* conferunt Episcopi Beneficia omnia suarum Diœcesum; *Can. omnes Basilicæ 10. caus. 18. qu. 7.* cui consonant *Can. obitum dist. 61. Can. decretum cum sequent. 10. qu. 1.* & *cap. Ex fre-*
100 *quent. 3. de instit.* Idque procedit etiam quoad ea Beneficia, quæ existunt in districtu Prælati inferioris non habentis territorium separatum; Vide Rotam in *Legionen. Beneficii 11. Januarii 1743. coram de Thunn.*
101 Notandum vero est, quod de jure Canonicatus, & Dignitates Ecclesiæ Cathedralis Episcopus tamquam caput illius simul cum Capitulo conferre tenetur; *cap. Pastoralis, & cap. Ea noscitur, de his, quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capit.*

102 At ex consuetudine in Italia præsertim recepta non concurrit amplius Capitulum cum Episcopo in collatione dictorum Beneficiorum; Gagliard. *de Benefic.*
103 *cap. 8. n. 1.* Ubi vero viget antiqua disciplina, non est necesse, quod concursus Episcopi, & Canonicorum collegialiter fiat, sed diversis loco & tempore jus alterutrius explicari potest, dummodo in unam, eamdemq; Personam conveniant. Quod si dissentiant, dubitari solet de quota votorum. At decisio hujusquæstionis pendet a capitularibus statutis, vel consuetudinibus, quæ alibi votum duplex, alibi unicum, & simplex Episcopo tribuunt, singulis Canonicis coæquale. Deficientibus vero statutis & consuetudinibus, *Probabilior* (inquit Gagliard. *ubi supra num. 4.*) *sententia Doctorum constituebat olim in solo Episcopo tantam vocem, quantam in toto Capitulo, quæ Capituli vox a majori parte quum concluderetur, posthabita minore, huic minori nec adhærens Episcopus eamdem compleret. Quod si constanter votum Capituli ab Episcopo dissonasset, neutrum efficax ad perficiendam collationem habebatur, ideoque per lapsum semestris dabatur locus devolutioni.*

ARTICULUS V.

Beneficia Ecclesiastica quibus conferenda, vel non?

SUMMARIUM.

Beneficia Ecclesiastica conferenda sunt habentibus qualitates a Jure, & Concilio Tridentino re- 1
quisitas, quæ præcipue sunt sequentes. Primo ut 2
promovendus ad Prælaturas, & Beneficia Ecclesiastica sit ex legitimo Matrimonio procreatus; Illegitimus enim est incapax omnis Beneficii; nisi cum eo dispensetur; *cap. Cum in Cunctis 7. de election. & electi potest.* & Glossa *ibi verb. Matrim.*

Secundo, ut eligendus sit Clericus, hoc est, ut 3
saltem quis prima Tonsura initiatus sit, nam licet quilibet Christianus de Jure communi sit capax Beneficii, ut docuit Rota *part. 4. to. 1. recent. dec. 307. num. 1.* Hodie tamen quilibet Laicus non insignitus Clericali 4
charactere, seu saltem non tonsuratus ad quodlibet Beneficium inhabilis existit, & nullum assequi potest adeo quidem ut non sufficiat post illud jam acquisitum tonsurari; *cap. Ex litteris 6. de Transact.* & notat Glossa *final.* & Abbas ibi *nu. 3.* & tenet Rota *p. 18. tom. 1. dec. 40. num. 4.* Nisi tamen Papa dispensaverit 5
cum Laico, ut possit eligi, ac postea quam primum tonsurari, prout aliquoties contigisse cum magnorum Principum Filiis, præsertim in Germania refert Sannig. *cap. 2. num. 2. de electione.* Aut nisi ejusmodi 6
electio fiat ex speciali instinctu Spiritus Sancti; prout S. Nicolaus, S. Severus; & S. Ambrosius ex Laicis fuerunt electi in Episcopos, ut habetur *in cap. Statuimus 8. §. E contra dist. 61.* Si quis oblitus schedulæ, aut tituli primæ Tonsuræ accessit pro Beneficio obtinendo, quod meretur, & ante tempus electionis non datur via, ut afferatur ea schedula, v. gr. si esset ab hostibus occupatum oppidum, in quo remanserat, potest

potest licite Episcopus, si velit, fidem dare ei juranti, esse initiatum prima Tonsura; &conferre Beneficium; Mendo *in Epitome verb. Beneficium num.* 13. Nam cum adhiberi nequeunt aliæ probationes, iuramentum est probatio, & juranti fides est adhibenda; *cap. Si eo tempore, de Rescriptis in 6.* Et judex ordinarius potest licite operari, quando datur juris præsumptio, quod existant requisita ad operandum *leg. fin. Cod. de jure deliberand. Leg. Sed isti, §. fin. ff. de jurejur.* ut datur in præsenti ratione juramenti. Et quidem in aliis casibus fides datur juranti; nam quæ nequeunt innotescere, & testibus probari nequeunt, partis juramento probantur; Sanchez *de Matrim. l.* 1. *disp* 62. *num.* 6. Mascard. *tom.* 1. *de probat. concl.* . 471.

Dictum est notanter *potest licite Episcopus si velit*; quia si Episcopus, a quo deberet Beneficium conferri, sed prius ostenso testimonio Tonsuræ, nollet ista probatione privilegiata acquiescere, cogi non posset; quia potest secundum statuta postulare, & exigere probationem plenam, & juridicam. Unde qui petit sibi conferri Beneficium illud, casui, & infortunio tunc attribuere deberet, quod obtinere non posset. Ita in simili casu judicavit cum tribus aliis Doctoribus P. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 2256. ubi hæc subdit: *Et scio aliquem isto modo exclusum esse a Præbenda Cathedrali, ad quam præsentatus erat.* ☞

7 Tertio, ut eligendus sit maturæ seu legitime ætatis a Sacris Canonibus præscriptæ, qua non servata, electio est nulla, & scienter eligentes incurrunt pœnas in Jure statutas, ut patet ex *cap. Cum in cunctis* 7. *de elect. & c. Indecorum* 3. *de ætate & qualitat. præficiendor.* ubi de hoc sequens ratio assignatur, *quia Indecorum est, ut hi debeant Ecclesias regere, qui non noverunt gubernare se ipsos, cum ad Ecclesiarum regimen tales Personæ sint admittendæ, quæ discretione*

8 *præemineant, & morum fulgeant honestate.* Quænam autem ætas specificé requiratur pro quocumque Beneficio Ecclesiastico, *Vid. verb. Ætas n.* 10. 11. 12. 13. *&c.* ubi pro omnibus Beneficiis ætas requisita assignatur.

9 Quarto, ut promovendus sit in statu cælibatus, hoc est ut non sit Matrimonio ligatus; siquidem collatio facta ei, qui Matrimonio junctus est, invalida existit;

10 *cap. Sane* 2. *de Clericis conjugatis.* Immo si Clericus in minoribus Ordinibus constitutus habeat Beneficium, & postea contrahat matrimonium, illud ipso jure perdit; *cap. Si quis Clericorum* 1. *cap. Quod a te* 3. *de Clericis conjugatis.*

11 Quinto, ut eligendus, seu promovendus habeat saltem tantam scientiam, seu rerum agendarum notitiam, quanta est necessaria, & sufficiens ad rite exequendum officium, ad quod eligitur *ex cap. Cum in cunctis* 7. *de electione. & cap. Præcipimus* 10. *dist.* 34. *& c. Non confidat* 59. *dist.* 50. Rota *p.* 17. *recent. dec.* 217.

12 *num.* 6. Multæ aliæ sunt qualitates in promovendis ad Beneficia Ecclesiastica requisitæ, quæ magis patebunt *a n.* 65. *usque ad* 90. ubi enumerabuntur omnes inhabiles ad illa assequenda.

13 Beneficia Ecclesiastica non nisi dignis, & idoneis sunt conferenda; Sic *Doctores communiter*; Rectæ enim rationi adversatur assumere Personam inidoneam & indignam ad Officium spirituale, & consequenter ad Beneficium Ecclesiasticum, quod datur propter officium *ex c. Quia per ambitiosam* 15. *de rescriptis in* 6. Unde *in c. Grave nimis* 29. *de Præbend.* graviter arguitur contraria quorumdam praxis, præcisis his verbis: *Grave nimis est, & absurdum, quod quidam Ecclesiarum Prælati, cum possint viros idoneos ad Ecclesiastica Beneficia promovere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec litterarum scientia suffragatur; carnalitatis sequentes affectum, non judicium rationis; Unde quanta Ecclesiis damna proveniant, nemo sanæ mentis ignorat*; Et expresse Concilium Tridentinum *sess.* 7. *c.* 3. his verbis: *Inferiora Beneficia Ecclesiastica præsertim curam animarum habentia personis dignis, & habilibus, & quæ in loco residere, ac per se ipsos curam ipsam exercere valeant, juxta Constitutionem Alexandri III. in Lateranensi, quæ incipit*: Quia nonnulli, *& aliam Gregorii Decimi in Generali Lugdunensi Concilio, quæ incipit*, Licet Canon, *editam conferantur, aliter autem facta collatio, sive provisio omnino irritatur, & ordinarius collator pœnas Constitutionis Concilii generalis, quæ incipit*: Grave nimis, *se noverit incursurum.*

Hinc qui promovet indignum ad quodcumque Beneficium Ecclesiasticum, peccat mortaliter, cum ut patet, cit. Conc. Trident. Lateranense, & Lugdunense severe præcipiant, ut Beneficia conferantur dignis, alioquin promovens indignum incurrat pœnas indictas a Concilio Generali in cit. *cap. Grave nimis.* Tum quia talis indignorum promotio cadit in grave damnum Ecclesiarum, ut ex verbis cit. *cap. Grave nimis*, ibi: *Unde quanta Ecclesiis damna proveniant, nemo sanæ mentis ignorat.* Quibus Ecclesiis debetur restitutio, uti habet *communis* cum Garcia *part.* 7. *cap.* 16. *num.* 47. Filliucio *tract.* 41. *num.* 183. Castropal. *tract.* 13. *dec.* 2. *pag.* 11. *§.* 4. *num.* 1. Ac tenentur damna illa compensare ante omnes indigni, qui procurarunt sibi Beneficia; post indignos, illi, qui injuste talia Beneficia ipsis indignis contulerunt; denique cooperatores. Proposito dubio, an aliquando eligi possit indignus ad quævis Beneficia, quando scilicet alias eligendus esset indignissimus, a quo Ecclesiæ gravissima mala imminerent, affirmativam sententiam, tanquam satis probabilem, sustinet cum Lugo, & Lessio P. Gerunda *de Episc. tom.* 2. *lib.* 6. *disp.* 6. *cap.* 2. *n.* 22. *cum seqq.* & Diana *P.* 11. *tr.* 4. *resol.* 38. Immo licere eligere in Parochum, vel Episcopum hominem plane improbum, & infamem concubinarium, quando nullo modo reperitur alius idoneus ad ministranda Sacramenta, docet Peyrinus *tom.* 1. *de subdito qu.* 1. *cap.* 31. *§.* 3. *concl.* 3. Sed contrarium mordicus defendit Malderus *in* 2. *tr.* 9. *cap.* 2. *dub.* 6. & Thomas Hurtadus *var. tom.* 2. *tr.* 12. *cap.* 1. *§.* 5. *num.* 1472. ☞ 14 15 16 ☞

Immo peccant mortaliter eligentes, seu promoventes ad Beneficia Ecclesiastica minus dignum prætermisso digniore. Electores enim, patroni, & collatores Beneficiorum, præsertim curatorum, quantum in ipsis est, sive in ipsorum libera dispositione, tenentur in conscientia ad præferendum inter dignos digniorem, seu quem magis Ecclesiæ utilem ipsi judicaverint. Colligitur *ex c. Metropolitano* 19. *dist.* 63. ibi: *Optimus ordinetur.* Concordat *c. Licet* 15. *caus.* 8. *q.* 1. ibi: *Qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligatur ad Sacerdotium.* Unde Innocentius tertius *in cap. Unico, Ut Ecclesiastica Beneficia, §. omnibus*, arguit ut culpabilem Archiepiscopum Mediolanensem, ex quo non contulerit, ut debebat, Beneficium magis 17 18 19

magis idoneo. Ibi: *Te in tribus comperimus fuiſſe culpabilem ... quia non ex affectu carnali, ſed diſcreto judicio debuiſti Eccleſiaſticum Officium, & Beneficium in*
20 *perſona magis idonea diſpenſare*. Et Tridentinum Concilium *ſeſs.24. cap.1. de reformat.* loquens de iis, quibus competit Jus electionis, *Monet, ut in primis meminerint nihil ſe ad Dei gloriam, & populorum ſalutem utilius poſſe facere, quam ſi bonos Paſtores, & Eccleſiæ gubernandæ idoneos promoveri ſtudeant; eoſque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, non quidem precibus vel humano affectu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis præfici diligenter curaverint*. Et *cap.18. ejuſdem ſeſs.24. de reform.* expreſſe decernit, ut in delectu Parochorum Epiſcopus digniorem præ cæteris etiam dignis eligat: *Peracto deinde examine renuncientur quotquot ab his idonei judicati fuerint, ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis rebus ad vacantem Eccleſiam gubernandam opportunis. Ex hiſque Epiſcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit. Atque illi, & non alteri collatio Eccleſiæ ab eo fiat, ad*
21 *quem ſpectabit eam conferre*. Inſuper addens etiam Patronos teneri ad præſentandum Epiſcopo pro Beneficiis curatis, quem digniorem judicaverint: *Si vero Juriſpatronatus Eccleſiaſtici erit, ac inſtitutio ad Epiſcopum, & non alium pertineat, is, quem Patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus judicabit, Epiſcopo præſentari teneatur, ut ab eo inſtituatur; Cum vero inſtitutio ab alio, quam ab Epiſcopo erit facienda, tunc Epiſcopus ſolus ex dignis eligat digniorem, quem Patronus ei præſentet, ad quem inſtitu-*
22 *tio ſpectat*. Hic S.Pius V. in Conſtit. inc. *In conferendis Beneficiis* Jus appellationis ad Metropolitanum, Sedemve Apoſtolicam concedit illi, qui ſe Epiſcopi judicio, & electione læſum exiſtimabit, ut cognita injuſtitia, electio minus digni annulletur in favorem dignioris. *Ut autem non ſolum dignis, ſed magis idoneis repertis juxta ejuſdem Concilii Decretum ... Parocchiales Eccleſiæ conferantur, volumus, & eadem auctoritate decernimus, quod ſi Epiſcopus minus habilem, poſtpoſitis magis idoneis, elegerit, poſſint ii, qui rejecti fuerint, a mala electione hujuſmodi ad Metropolitanum, vel ſi ipſe eligens Metropolitanus, aut exemptus fuerit, ad viciniorem Ordinarium, uti noſtrum, & Sedis hujuſmodi delegatum, aut alias ad ipſam ſedem Apoſtolicam appellare, ac prælectum ad novum examen coram ipſo appellationis Judice, & ejus Examinatoribus provocare, & conſtito de prioris eligentis irrationabili judicio, eoque revocato, Parochialis magis idoneo per eumdem Judicem appellationis auctoritate no-*
23 *ſtra ... conferatur*. Ad hoc potiſſimum etiam facit propoſitio 47. inter damnatas *ab* Innocentio XI. *die 2. Martii 1679.* his verbis: *Cum dixit* Concilium Tridentinum *eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, ad Eccleſias promovent, Concilium, vel primo videtur per hoc digniores non aliud ſignificare velle, niſi dignitatem eligendorum ſumpto comparativo pro poſitivo; vel ſecundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos, vel tandem loquitur tertio, quando fit Concurſus*.
24 Accedit ratio, quia cum in collatione Beneficiorum præfertur minus dignus digniori, fit acceptio Perſonarum in re gravi, ut docet S. Thomas 2. 2. *q.63. art.2. ad 3.* præferendo enim Perſonam dignam digniori pro motivo præferendi acceptatur aliquid velut cauſſa, quod cauſſa non eſt, & circumſtantia nihil conferens ad cauſſam ſubſtituitur pro circunſtantia conferente ad cauſſam; & per hoc D. Thomas 2. 2. *q.185. art.3.* adducit hæc verba S. Hieronymi: *Quidam non quærunt eos in Eccleſia columnas erigere, quos plus cognoſcunt Eccleſiæ prodeſſe, ſed quos ipſi amant, vel quorum ſint obſequiis deliniti, vel dediti, vel pro quibus majorum quiſpiam rogaverit, & (ut deteriora taceam) qui ut Clerici fierent, muneribus impetrarunt; hoc autem pertinet ad acceptionem Perſonarum, quæ in talibus eſt grave peccatum*. Un- 25
de qui in conferendis Beneficiis, præſertim Curatis, per acceptionem Perſonarum, aut alio ſimili motivo dignioribus minus dignos anteponunt, non minus rei ſint, ac ſi ea pretio venderent. Hinc a Sanctis 26
Patribus idipſum ſemper fuit damnatum, ut patet per laudata verba S. Hieronymi adducta a S. Thoma, & per ſequentia verba S. Auguſtini *Epiſt.167. alias 29. num.18.* ubi exponens hæc verba S. Jacobi Apoſtoli *cap.2. num.1. Epiſt. ſuæ Catholicæ*: *Nolite in Perſonarum acceptione habere fidem Domini Jeſu Chriſti gloriæ*, ſic ait; *Nec ſane, quantum arbitror, putandum eſt leve eſſe peccatum in Perſonarum acceptione habere fidem Domini Noſtri Jeſu Chriſti; ſi illam diſtantiam ſedendi, ac ſtandi ad honores Eccleſiaſticos conferamus; Quis enim ferat eligi divitem ad ſedem honoris Eccleſiæ, contempto paupere inſtructiore, atque ſanctiore?* Tum quia habentes Jus eligendi, non ſunt Do- 27
mini Beneficiorum Eccleſiaſticorum, ſed tantum *diſpenſatores Myſteriorum Dei*, ſeu Jurium ſpiritualium; juxta Divum Paulum 1. *ad Corinth.4.* ſicque tenentur Jure naturali, atque vi officii diſpenſationis conſulere bono communi, ſive Eccleſiæ omni meliori modo; eo vel maxime, quod diſpenſationes ſpiritualium principalius ordinantur ad utilitatem communem, juxta eumdem Divum Paulum 1. *ad Corinth. 12. Unicuique datur manifeſtatio ſpiritus ad utilitatem*; Atqui hoc non præſtant, quando ad Eccleſiam, & regimen animarum ſcienter eligunt minus dignum, prætermiſſo digniori, & magis idoneo, adeoque &c. * Non audeo tamen aſſerere (ſubdit hic Joſephus Maria Maraviglia *Lege 165. Prudentiæ Epiſcopalis*) Non audeo tamen aſſerere, quod affirmant Cajet. Salon. Molin. Guttierez, Vaſquez, Fernandez, & alii apud Dianam *tract.4. miſcell. reſolut.210. fol.150.* Epiſcopos illos, qui ſpectatis omnibus requiſitis etiam per examen non conferunt Beneficia dignioribus, teneri ſingulis annis ad reſtitutionem eorum fructuum, quibus fruuntur minus digni, cum cenſeantur dignioribus ſurrepti, quia jam per Concurſum jus adquiſierant; ſuppono enim jus ad Beneficia obtinenda eſſe æquale in omnibus concurrentibus dignis, licet fortaſſe non dicatur æquale in comparatione digniorum, qui videntur jus amplius habere; quam ſoli digni, cui tamen juri ſupplere poteſt vis, & liberum arbitrium, quod a pleriſque conceditur Epiſcopis, eligendi dignos etiam in comparatione digniorum, quæ electio, ſi fiat, cum ſit ſecundum juſtitiam, non imponit Epiſcopis aliquam reſtituendi obligationem. Additur, quod ſecundum Doctrinam obligantem Epiſcopos ad reſtitu-

 tionem,

tionem, si in Beneficiis Curatis omittant digniores, non imponitur eadem obligatio in aliis Beneficiis, & tamen digniores semper retinent ad illa jus intrinsecum majus, ratione majoris dignitatis; nec videtur dispar ratio ratione juris, & Justitiæ; unde colligitur, quod si non est obligatio restitutionis in Episcopis pro aliis Beneficiis, neque sit pro Curatis, & ad summum posset dici cum aliquibus Episcopos peccare contra debitum fidelitatis, ratione malæ administrationis ex officio, si dignis postponerent digniores, quod tamen neque ita facile admittendum est. In foro tamen externo collatio Beneficii Curati digno facta prætermisso digniori, hoc conquerente, & probante solet revocari; & affert Diana *l. c.* declarationes Sacræ Rotæ *in una Tudensi* 18, Aprilis 1603. coram Sacrato, *& in una Vertunensi* 18. Decemb. 1581. coram Gypsio, & alias ejusmodi Doctorum observationes ad *Decret.* Gregorii XV. quæ omnia indicant collationes ejusmodi non probari, quod testatur etiam Jo: Valerius *in differen. utriusque fori*. Hæc Auctor supra laudatus. Notandum primo, quod qui Beneficii Ecclesiastici collatorem jam determinatum ad conferendum alteri digniori, non vi, & fraude, sed tantum suasione, & precibus, vel etiam muneribus inducit, ut sibi, vel amico minus digno conferat, quamvis peccet, non tenetur ad restitutionem; quia relinquit collatorem in sua libertate, neque facit injuriam alteri, etiamsi ex odio id faciat, quia odium non est contra justitiam, sed contra caritatem; Lessius *lib.*2. *cap.*2. *dub.*18. *numer.*128. Valentia *tom.*3. *disp.*5. *qu.*7. *punct.*2. Navarrus *in Manuali cap.*17. *n.*72. Sa *verb. Restitutio num.*22. Sotus *de Just. lib.*4. *q.*6. *art.*3. Turrianus *in* 2. 2. *tom.*2. *disp.*16. *dub.*1. *num.*5. *&* 7. Layman *Theol. mor. lib.*3. *sect.*5. *tr.*2. *cap.*7. *n.*1. Sylvius *in* 2. 2. *D. Th. qu.*62. *art.*2. *q.*25. *concl.*2. Filliucius *t.*2. *tr.*32. *cap.*8. *n.*185. & alii apud Dianam *P.* 3. *tr.*5. *resol.*53. *& t.*6. *resol.*34. *& P.*11. *tr.*4. *resol.*36.

Notandum secundo, quod qui se cognoscit minus dignum, potest se offerre ad Beneficium obtinendum, non petendo absolute, ut sibi conferatur, sed relinquendo totum judicium electori, seu collatori; ut docet Lessius *lib.*2. *cap.*34. *dub.*41. *num.*70. Si autem in Concursu minus dignus eligatur, prætermisso digniori, potest ille sine peccato mortali Beneficium, & Cathedram acceptare. Ita Sotus *de Just. lib.*3. *qu.*6. *art.*2. *post* 9. *concl.*, & Turrianus *tom.*2. *in* 2.2. *disp.* 22. *dub.* 3. *num.*8. qui *num.*4. notat hoc procedere post electionem, nam ante electionem minus dignus, quando certo agnoscit ex proprio, & aliorum judicio se esse minus dignum, omnibus consideratis, non potest petere Præbendam, seu Beneficium curatum; petit enim rem injustam, quam Electores non possunt facere absque peccato simul, & damno tertio personæ. Quod juxta Ledesmam *in summa tom.*2. *tr.* 7. *concl.* 7. *diffic.* 19. & Sylvium *in* 2. 2. *qu.*63. *art.* 2. *concl.*4. intelligi debet, quando certe, manifeste alius est dignior. Nam si alterius major idoneitas sit dubia, putetque minus dignus Examinatores posse aliquid in illo advertere, ob quod eum judicent æque dignum, non peccat bona fide se præsentans; remque totam Examinatorum judicio relinquens.

Notandum tertio, quod Examinatores non tenentur indicare digniorem, nisi Episcopus id postulet, ut faciat electionem Ecclesiæ utiliorem. Ita Massobrius *in praxi, Requis.* 4. *dub.* 3. *num.*2. Venerus *in exam. Episc. lib.*4, *cap.*5. *num.*21. Lotterius *de re Benefic. tom.*1. *lib.*2. *qu.*31. *num.*98. Vivianus *in praxi juris, part.*2. *lib.*10. *cap.*1. *num.*45. & Garcias *de Benef. tom.*2. *part.*9. *num.* 108. *& sequ.* Certe Congregatio Concilii, apud Marzillam *lib.*1. *tit.*2. *cap.*19. censuit non pertinere ad Examinatores, sed ad solum Episcopum judicare, quis ex concurrentibus ad Parochialem sit magis idoneus, & in Conc. Trid. *sess.*24. *cap.*18. tantum habetur, ut Examinatores peracto examine renuncient Episcopo quoscumque ab his idonei judicati fuerint.

Notantur tamen sub *num.*18. fuit dictum *Beneficiorum præsertim Curatorum*; 28 quia loquendo de Beneficiis simplicibus, & nullam Curam animarum habentibus, non esse peccatum mortale ipsa conferre Personis dignis omissis dignioribus, tenent permulti Doctores, ut Garcias *part.*7. *de Beneficiis cap.*17. *num.*16. Navarrus *lib.*2. *de restit. cap.*2. *num.*172. *&* 182. Guttier. *Canon. quæst. lib.*2. *cap.*11. *num.*12. *col.*2. Lugo *disp.*35. *de justit. & jur. sect.*1. *num.*20. Lessius *lib.*2. *de justit. & jur. cap.*34. *dubit.*14. Layman. *lib.*4. *tr.*2. *cap.*15. *num.*8. Molina *de primogen. lib.*5. *cap.*6. *n.* 55. Felix Potest. *tom.*1. *part.*2. *num.* 1358. Diana *part.*2. *tract.*7. *Miscellan. resolut.* Sanchez, & alii cum Barbosa *p.*3. *de offic. & potest. Episc. allegat.*60. *n.*103. Et 29 ratio est, quia neque Conc. Trid. *cit. sess.* 24. *c.* 1. *&* 18. nec S. Pius V. *in cit. Constit.* incip. *In conferendis*, nec dicta propositio damnata ab Innocentio XI. *die* 2. *Mart.* 1679. loquitur de Beneficiis simplicibus, sed solum de Curatis; 30 Insuper periculum tanti mali inde non imminet; neque ex iis adeo pendet bonum Ecclesiæ, sicuti fit in Curatis: ac proinde facilius potest excusari Elector, qui semel, atque iterum digniorem permittit, dummodo alter sit vere dignus, & idoneus; Et sic absolute Rota *p.*10. *rec. dec.*262. *num.*1. dicens præcise, quod dignus in Beneficiis simplicibus eligi potest omisso digniori, ex quo antiqua Jura admodum sint dubia propter consuetudinem introductam a Papa præferendi in hujusmodi Beneficiis dignos dignioribus, qua videtur abrogata dispositio contraria Innocent. III. loquens de Beneficiis non Curatis *in cap.*1. *§. Circa, ut Beneficia sine diminution. conferant.* De Jure autem Divino & naturali, seclusa ordinatione Ecclesiæ, Beneficia non videntur esse bona communia, & præmia meritorum; nec est præceptum, ut dentur dignioribus, quod si aliud diceremus, omnes fere Prælati essent in statu damnationis providentes Beneficia simplicia dignis, prætermissis dignioribus, quæ acerbissima profecto esset sententia; Hactenus Rota *citata dec.*262. *num.*1. *&* 2. quæ tamen *ibid. sub n.*8. dicit, quod tutius est etiam Beneficia simplicia adjudicare dignioribus.

Atque hæc obligatio eligendi digniorem extenditur etiam ad resignantem suum Beneficium in favorem alterius, ut tenent Navarrus *in Miscellan.*38. *n.*7. Sot. *de just. lib.*3. *qu.*6. *art.*2. *in fin.* & Vasquez *opusc. de Benefic. cap.*2. *§.* 4. *dub.* 7. *num.* 100. ubi ait: *Cavere debent renunciantes, ne prætextu consanguinitatis, vel alia via prætextu, majoris pensionis renuncient Beneficium indigno, aut saltem minus digno. Ut enim supra diximus, sicut electores, ita & renunciantes tenentur consideratis omnibus, digniorem eligere, in quo forsan plura peccata committuntur, quam adver-*

advertantur. Hæc Vasquez. Sed contrariam opinionem amplexi sunt Regin. *tom.* 1. *lib.* 30. *tract.* 3. *c.* 14. *num.* 130. Lessius *lib.* 2. *c.* 14. *dub.* 13. *num.* 61., & Malderus *in* 2. 2. *tract.* 9. *cap.* 2. *dub.* 7. qui citat Cajetanum, Sa, & Salonium. Ratio est quia, cum iste resignans non sit distributor, si jure permittatur in favorem resignare, potest resignare digno, cui voluerit: neque hic est locus concursui, tanquam ad commune bonum, ex parte totius distribuendum, sed pars parti jus suum transfert. Unde patet etiam tunc collatorem non peccatorum acquiesciendo resignationi factæ in favorem minus digni, relicto digniore; & sic Petrus de Aragona *in* 2. 2. *qu.* 63. *art.* 2. ait; hanc sententiam esse conformem praxi receptæ, etiam ipsius Summi Pontificis.

31 Notanter etiam sub *eod. n.* 18. fuit dictum, *quantum in ipsis est.* Nam in Beneficiis patrimonialibus, sive quæ ex primæva fundatione, statuto, vel consuetudine, certo personarum generi v. g. talis Familiæ, Patriæ, Civitatis, seu loci conferenda sunt, id observari debet, dummodo adsint idonei, qui ex tali genere institui possint, non obstante quod alii meliores sed extranei, reperiantur; cum dispositioni Sacrorum Canonum non repugnet, quod ex aliqua vocata familia & natione idonei, & habiles præferantur extraneis; Rota *part* 11. *recent. decis* 120. *num* 10. *dec.*
32 122. *num.* 11. & 12. *decis* 130. *num.* 7. Deinde quando Patronus Laicus præsentat Clericum dignum ad Beneficium etiam Curatum, tenetur eum Episcopus instituere, non obstante quod judicet aliquem alium fore digniorem; *arg. cap. Cum nobis §. His igitur & cap. cum dilectus* 32. *de election.* & Commu-
33 nis Doctorum. Immo præferendus est præsentatus a pluribus in discordia Patronorum, dummodo sit idoneus, & dignus, licet alius præsentatus sit dignior; Rota *part.* 9. *tom* 1. *decis.* 255. *num.* 7. & *par.*
34 19. *tom.* 1. *decis.* 298. *num.* 8. & 9. Et Patronum Laicum ad Parochialem sui Jurispatronatus non teneri præsentare digniorem, sed sufficere dignum, seu idoneum, resolvunt Lambertin. *de Jurepatronat. part.* 1. *lib.* 2. *quest.* 10. *art.* 3. *num.* 17. Petr. Navarr. *de restit. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 150. Bann. 2. 2. *quest.* 63. *dub.* 4. Petr. de Ledesma *in summ. part.* 2. *tract.* 7. *c.* 2. *conclus.* 7. *different.* 9. Garcias *de Beneficiis part.* 7. *cap.* 16. *num* 19. Aloys. Riccius *in decis. Cur. Archiep. Neap. part.* 3. *decis.* 306. *num.* 4. Joan. Valer. *de differ. inter utrumque Forum verb. Electio differ.* 2. Barbosa *in c.* 18. *sess.* 24. *Conc. Trident. n.* 132. Felix Potest. *tom.* 1. *part.* 2. *cap.* 4. *num.* 1359. Et Glossa *in cap. quoniam* 3. *de jurepatronatus*, *verb. Qui maioribus* & ibi, Hostiens. *num.* 5. *verb. Eligitur*, & ibidem Fagnan. *num.* 15. Et hanc partem non obscure approbavit Conc. Trid. *sess.* 24. *cap* 18. *de reform.*
35 Nam ut recte ait Fagnanus *in cit. cap. Quoniam n.* 15. etsi in Parochialibus liberæ collationis & Jurispatronatus Ecclesiastici jusserit digniorem esse eligendum tamen in Ecclesiis Jurispatronatus Laicorum voluit satis esse, ut Præsentatus ab Examinatoribus Synodalibus examinetur, & idoneus repertus admittatur ibi: *Quod si Jurispatronatus Laicorum fuerit, debeat qui a Patrono præsentatus erit, ab eisdem deputatis, ut supra examinari & non nisi idoneus repertus fuerit, admitti.* Sunt præcisa verba Concilii.
36 Notanter pariter sub *eodem num.* 18. fuit dictum *seu quem magis Ecclesiæ utilem judicaverint*, quia non tenetur quis assumere simpliciter meliorem, sed meliorem quo ad regimen Ecclesiæ, qui scilicet possit Ecclesiam, & instruere, & defendere, & pacifice gubernare, prout dixit D. Thomas 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. & *qu.* 185. *art.* 3. & expresse *quodlibet* 6. *art.* 9. *in corpore* his verbis: *Non ergo Episcopus tenetur semper dare meliori simpliciter, sed tenetur dare quo ad hoc*, quia ut dicit ibidem ipse S. Doctor, *contingit quandoque aliquem esse meliorem simpliciter, qui tamen non est melior quantum ad hoc, quod Benefic. percipiat quia alius forte potest Eccles. magis juvare, vel per consil. Sapientiæ vel per auxilium potentiæ, vel quia servivit Ecclesiæ.* Unde & Conc. Trid. *sess.* 24. *c.* 1. *de reformat.* notanter monet eos a Promotoribus esse promovendos 37
ad Ecclesias, *quos digniores & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint*. Nam major hæc dignitas est desumenda per comparationem ad bonum commune. 38
Contingit enim, dicit S. Thom. 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *in corp. Contingit enim, quandoque quod ille, qui est minus sanctus, & minus sciens, potest magis conferre ad bonum commune propter potentiam, vel industriam sæcularem, vel propter aliquid huiusmodi.* Et sic quamvis aliquis quoad aliqua sit minus dignus, tamen potest 39
censeri esse dignus, v. g. si sit ex Patria, si sit gratior Populo, Feudatario, & hujusmodi. Unde advertendum est pro dictorum intelligentia, quod respectu Beneficii Ecclesiastici obtinendi ille dicitur *indignus*, cui deest aliqua ex qualitatibus ad ministerium Beneficiale requisitis, seu qui non potest satisfacere 40
tali muneri. *Dignus* dicitur, qui habet sufficientiam, omnesque qualitates ad ministerium Beneficiale requisitas. *Dignior* tandem dicitur, qui comparatione aliorum, majorem sufficientiam, aptudinemque ad ad ministrandum habere dignoscitur, quique consideratis omnibus dotibus animæ, & corporis, aliisque circumstantiis futurus Ecclesiæ utilior creditur. 41 42

Unde hic juvat adducere præcipuas considerabiles qualitates, propter quas potest aliquis, cæteris paribus, censeri dignior, ut alteri præferatur in collatione Beneficii. Primo qui est de gremio Eccelesiæ præfertur alteri, qui non sit de eodem gremio; & indigena seu oriundus alienigenæ & forensi; *cap. Nullus* 13; *dist.* 61. ibi: *Tunc autem alter de altera eligatur Ecclesia, si de Civitatis ipsius Clero nullus (quod evenire non credimus) dignus poterit reperiri.* *cap. Obitum* 16. *eadem dist.* 61. ibi. *Commonemus etiam fraternitatem tuam, ut nullum de alia eligi permittas Ecclesia, nisi forte inter Clericos ipsius Civitatis nullus dignus (quod evenire non credimus) poterit inveniri cap. Hortamur* 8. *dist.* 71. ibi: *Hortamur Christianitatem vestram juxta sanctor. Canonum instituta, ut in Ecclesiis a vobis fundatis, aliunde veniens Præsbyter non suscipiatur*; *cap. Ne pro defectu* 41. *de elect.* ibi: *De persona idonea ipsius quidem Ecclesiæ, vel alterius, si digna non reperiatur in illa, canonice ordinare*; *cap. Bonæ memoriæ* 4. *de postulatione Prælat.* ibi: *Nec vellemus ei preficere alienum. Et Regul. Cancellariæ* 17. *de concurrentibus in data*; ibi; *Et similiter cæteris paribus, oriundus non oriundo, & Diœcesanus non Diœcesano præferantur*, & Rota *p.* 3. *decis.* 61. *num.* 1. *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 337. *n.* 2. *part.* 12. *decis.* 160. *num.* 6. *part.* 17. *decis* 293. *num* 18. & S. Thomas 2. 2. *q.* 53. *art.* 2. *ad* 4. *in fine* ubi ad hoc propositum adducit illud *Deuteronomii* 17. *Non pote-* 43 44

poterit alterius gentis hominem facere Regem, qui non sit Frater tuus; præsumitur enim indigenam, & patritium propriam Civitatem, & Ecclesiam magis diligere, & a populo plus amari, ut dicit S. Thomas *loc. cit.* his verbis: *Ille qui de gremio Ecclesiæ assumitur, ut in pluribus consuevit esse utilior: quantum ad bonum commune quia magis diligit Ecclesiam in qua est nutritus*.

45 Secundo, præfertur ille, de cujus bonis fundata est Ecclesia; *cap. hortamur* 8. *dist.* 71. ibi: *Hortamur Christianitatem vestram juxta Sanctorum Canonum instituta, ut in Ecclesiis a vobis fundatis, aliunde veniens Presbyter non suscipiatur*, & Glossa *in cap. Neminem* 1. *dist.* 70. *verb. sive possessionis*, ibi: *Quia potius sunt illi Clerici instituendi, de quorum bonis fundata est Ecclesia, arg. cap. Cum adeo* 17. *de Rescriptis*; *& cap. Cum in Officiis* 7. *de Testamentis*; Rota *part.* 3. *decis.* 232. *num* 13.

46 Tertio, inserviens Ecclesiæ, & benemeritus ejusdem præfertur non inservienti; Rota *part.* 10. *decis.* 171. *num.* 5. *&* 6. *part.* 17. *decis* 252. *num.* 14. servitium enim Ecclesiæ valde attenditur; Rota *part.* 18.
47 *tom.* 3. *decis.* 584. *num.* 3. Eo vel maxime, quia debet talis Persona quæri, quæ possit residere in loco, & curam Ecclesiæ per seipsam valeat exercere; *cap. Quia nonnulli* 3. *& cap. Relatum* 4. *de Clericis non residentibus*; sicuti præsumitur de benemeritis Ecclesiæ, & ei solitis inservire; Immo si statutum Ecclesiæ mandet,
48 ut ejus Beneficia debeantur eisdem inservientibus, tunc collatio prædictis debetur; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 337. *num.* 1.

49 Quarto, Doctor, seu graduatus præfertur non Doctori, & non graduato; Rota *part.* 3. *dec.* 61. *num.* 3. *part.* 10. *decis.* 171. *num.* 15. *part.* 12. *decis.* 62. *num.* 9. Regul. *Cancellariæ* 17. *de concurrentibus in data*, ibi: *Alias graduati non graduatis, aut inter graduatos magis graduati, ac inter æqualiter graduatos prius gradua-*
50 *ti, Beneficiorum assecutione præferantur*. Nisi gradus Doctoratus fuerit assecutus lite pendente; Rota *part.* 10. *decis* 171. *num.* 19; Nota tamen gradum in Theologia non facere quem esse præferendum Sacerdoti; Rota
51 *ibid. num.* 18. Quinimmo gradus Bacalaureatus obtentus ab habentibus facultatem conferendi, si studiis laureatus non incubuerit, non juvat ad prælationem; Rota *part.* 11. *decis.* 240. *num.* 4.

52 Quinto approbatus ad curam animarum, præfertur non approbato; Rota *part.* 11. *decis.* 232. *num.* 11.
53 *part.* 12. *dec.* 62. *num.* 8. Exercitium enim Curæ animarum, & administrationis Sacramentorum valde attenditur ad effectum prælationis; Rota *part.* 11 *dec.* 225. *num.* 2. *dec.* 295 *num.* 7. & præcipue in Beneficiis Curatis; Rota *part.* 12. *dec.* 160. *num.* 7.

54 Sexto confessarius approbatus ad audiendas Confessiones præfertur non approbato neque habenti facultatem illas audiendi; Rota *part.* 11. *decis.* 295. *num.* 6. *part.* 12. *dec.* 62. *num.* 7.

55 Septimo, non Beneficiatus præfertur Beneficiato; Rota *part.* 3. *dec.* 61. *num.* 4. *part.* 11. *dec* 210. *n.* 22. *& dec.* 295. *num.* 8. *part.* 12. *decis.* 160. *num.* 3. *&* 177. *num.* 2. *& dec.* 301. *num.* 9. *part.* 17. *dec.* 393. *num* 19. Regul. Cancellariæ 17. de concurrentibus in data; ibi: *Non Beneficiati Beneficiatis beneficiorum as-*
56 *secutione præferantur*. Præsertim ubi non Beneficiatus sit pauper in concursu Beneficiati; Rota *part.* 10. *dec.* 356. *num.* 8. Fortius vero si Beneficia plura, & magni valoris possideat; Rota *part.* 12. *decis.* 120. *num.* 5. *&* 9. Pauper enim præfertur in concursu divitis; Rota *part.* 12. *decis.* 160. *n.* 3. *dec.* 177. *n.* 3. *part.* 17. *dec.* 393. *num.* 19. *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 584. *n.* 2. juxta text. *in cap. Is cui* 19. *de Præbend. in* 6. not. Glossa *in cap. Dudum* 14. *de Election. verb. Intitulatam*.

Octavo, Senior præfertur juniori; Rota *part.* 3. 57
dec. 61. *num.* 1. *part.* 10. *dec.* 171. *n.* 4. *par.* 11. *dec.* 225. *num.* 2. *& dec.* 232. *num.* 10. *part.* 12. *dec.* 160. *n.* 4. Major enim ætas majorem arguit prudentiam experientiam, & maturitatem; Rota *part.* 12. *dec.* 62. *num.* 3. & ideo in Beneficiis obtinet prælationem; Rota *par.* 11. *dec.* 295. *num.* 3. *& dec.* 296. *sub. n.* 4.

Nono, præsens in Curia præfertur absenti; *Regula* 58
Cancellariæ 17. *de concurrentibus in data*, ibi: *Ac inter Personas alias in Curia præsentes absentibus ab ea... beneficiorum assecutione præferuntur*; Rota *p.* 3. *dec.* 219. *num.* 5. *part.* 16. *dec.* 237. *n.* 9. *par.* 17. *dec.* 252. *num.* 17. *& dec.* 393. *num.* 20. *par.* 18. *tom.* 2. *decis.* 461. *num.* 2. *& seq.*

Decimo, Nobilis præfertur minus nobili, Rota 59
par. 3. *dec.* 61. *num.* 7. *& dec.* 219. *num.* 5. *par.* 18. *tom.* 2. *dec.* 461 *num.* 2. *& seq. & dec.* 584. *num.* 2.

Undecimo, Sacerdos præfertur non Sacerdoti; 60
Rota *part.* 3. *decis.* 61. *num.* 4. *part.* 12. *dec.* 62. *num.* 4. *& dec.* 160. *num.* 4. Etiamsi Beneficium non sit Sacerdotale; Rota *par.* 12. *dec.* 62. *num.* 5, *& dec.* 240.
num. 5. Sacerdos etiam repertus habilis semper præ- 61
fertur simplici Clerico; Rota *par.* 16. *dec.* 203. *num.* 5.
Quandoque tamen præfertur Clericus etiam factus 62
immediate ante examen, si cæteris doctior, & habilior ab Examinatoribus reputetur, quando Constitutio Synodalis disponit, ut Beneficium habere debeat, qui alios scientia excellit, Rota *p.* 19. *tom.* 1. *dec.* 115. *num.* 11.

Duodecimo, Sacerdos antiquior præfertur Sa- 63
cerdoti juniori. Rota *part.* 11. *dec.* 225. *num.* 2. *& decis.* 296. *sub num.* 4. *par.* 11. *dec.* 62. *num.* 6. nisi agatur
de Beneficio, in quo solum requiritur, quod quis 64
sit Presbyter, & idoneus, Rota *par.* 2. *dec.* 481. *n.* 1.

Inhabiles, & incapaces ad Beneficia Ecclesiastica
assequenda sunt: Primo, Hæretici, eorumque fau- 65
tores, receptores, defensores, nec non Filii eorum usque ad secundam generationem, *cap. Quicumque* 2. *de Hæreticis in* 6. *§. Hæretici autem*, ibi: *Hæretici autem, credentes, receptores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque Filii usque ad secundam generationem ad nullum Ecclesiasticum Beneficium, seu Officium publicum admittantur: Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum, & inane*; Sic etiam Schismatici; *arg. cap. Quia diligentia* 5. *de election.* ubi electio
Schismatici ad unionem Ecclesiæ redeuntis dispensa- 66
tione solum permittitur confirmari, ac notat Abbas *ibid. num.* 1. & Barbosa *num.* 2. & alii; Paulus IV. *in Constitut.* incip. *Cum ex Apostolatus* edita 15. *Kalendas Martii* 1559. in qua statuitur, ut Hæretici, & Schismatici ultra sententias, & pœnas a variis Pontificibus inflictas sint ipso Jure privati omnibus Ecclesiis, etiam Cathedralibus, Metropolitanis, Parochialibus, ac quibuscumque Dignitatibus, & Beneficiis Ecclesiasticis; S. Pius V. in Constit. etiam incip. *Cum ex Apostolatus* edita 6. *Kalend. Februarii* 1567. reserva-

servavit Sedi Apostolicæ Beneficia propter Hæresim vacantia, declaravitque illa non comprehendi in impetrationibus, in quibus modus vacationis propter crimen Hæresis non sit expressus; Gregorius XIII. in Constitut. incipien. *In Ecclesia*, edita *Idibus Novembris* 1580. decrevit dispositiones Beneficiorum factas Apostolica, vel ordinaria auctoritate in Personam Hæreticorum, aut ab eis descendentium, vires, & effectum non habere, & Beneficia hujusmo-
67 di uti prius vacare. Unde licet Concilium Constantiense habilitasset Schismaticos ad Beneficia conferenda, vel obtinenda, & illius dispositio sublata non es-
68 set ex Concilio Lateranensi; Tamen cum in hoc contrarium decernant Paulus IV. S. Pius V. & Gregorius XIII *in citat. constitutionibus*, standum erit illorum Extravagantibus tamquam posterioribus. Ad hoc enim, ut Constitutio posterior tollat priorem Conciliarem, non est opus, ut specialiter deroget Concilio Generali, quia hæc derogatio requiritur tantum in Privilegiis, & Litteris gratiæ, juxta textum in *cap. Ex part.* 3. *de Cappell. Monachor.* & *cap. Eam te* 4. *de ætate, & qualitate*; Non autem in Constitutionibus, quæ fiunt per modum legis universalis, ut est casus in *cap. Licet* 1. *de Constitutionibus*, & *ibi* Glossa, Archidiaconus, & omnes notant *communiter*.
69 Secundo, incapaces sunt ad Beneficia, qui illa obtinent ad preces Hæreticorum, & ipso facto privati sunt, si obtinent, & inhabiles fiunt ad alia, *cit. c. Quicumque* 2. *de Hæreticis in 6. §. ad hæc ibi Ad hæc quoscumque Viros Ecclesiasticos, qui ad preces hujusmodi pestilentium Personarum, dignitates, Personatus, & quæcumque alia Ecclesiastica Beneficia sunt adepti, ex nunc privamus taliter acquisitis, volentes, quod tales & habitis careant perpetuo, & si receperunt illa scienter ad alia, vel similia nequaquam in posterum admittantur*.
70 Tertio, inhabiles, & incapaces ad Beneficia sunt Excommunicati Excommunicatione majori, Suspensi, & Interdicti, & collatio Beneficii, sicuti, & electio ad illud, nulla est, ipsoque Jure irrita, si fiat Excommunicato Excommunicatione majori, vel Suspenso, aut Interdicto, prout patet ex *cap. Cum dilectus* 8. *de consuetudine cap. Ad hæc* 1. *de Postulatione. Prælator.* & *cap. Postulasti* 7. *de Cleric. excommunicat.* Qui Beneficium confert Excommunicato, præter Excommunicationem minorem, quam incurrit ipso jure, suspenditur a collatione ejusdem Beneficii, ut ita puniatur in eo, in quo peccavit *cap. Cum in cunctis, §. Clerici de electione*: a collatione vero aliorum Beneficiorum, non est ipso jure suspensus, sed post binam monitionem suspendi debet, ut habetur *in cap. Postulasti, de Clerico excomm. ministr.* Sayrus *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 3. Cornejo *in* 3. *par. tract.* 5. *de excomm. disp.* 10. *§.* 7. *dub. unic. quæst. ult.* Dicitur
71 notanter. *Excommunicatione majori*, quia si Beneficium conferatur Excommunicato Excommunicatione minori, vel hic ad illud eligatur, collatio, aut electio non est ipso Jure irrita, sed solum irritanda per sententiam Judicis, ut colligitur *ex cap. Si celebrat.* 10. *de Clerico excommun. ministrant.* Ubi de Excommunicato Excommunicatione minori dicitur, *si tamen scienter talis electus fuerit, ejus electio est irritanda*; & consequenter non est ipso Jure irrita, cum hoc nuspiam alibi sit expressum, simulque hæc materia veluti odiosa, & pœnalis sit restringenda; Barbosa *in cit. cap. si celebrat. num.* 3. Pirhing. *De Clerico excommunic. ministrant. num.* 47. Passerinus *cap.* 25. *de electión. num.* 475. Suarez *disp.* 24. *de Censuris sect.* 2. *n.* 2. Lessius, & alii. Unde propter illa verba: *Si tamen scienter talis electus fuerit*, tuetur Avila *part.* 2. *cap.* 6. *disp.* 12. *dub.* 4. *concl.* 4. electionem ad Beneficium Excommunicati Excommunicatione minori non esse irritandam, si electores illam ignoraverint, ne vocula illa *scienter* sit omnino superflua, ut de facto esset, si electio talis Excommunicati adhuc cassanda esset, sive ignoranter, sive scienter facta fuisset ab electoribus. Glossa tamen *in cit. cap. ult. ver. scienter*, vult vocem illam *scienter* referri non ad electores, sed ad ipsum electum, ita, ut sensus illorum verborum sit: Si tamen scienter talis, id est sciens minorem suam excommunicationem, atque inhabilitatem electus fuerit, irritandam esse ejus electionem, sive sciverint electores, sive ignorarint; ignorantia enim electorum non facit eum habilem, & causa *in hoc cap.* signata nihilominus remanet. Aliam quæstionem subdit Glos. *loc. cit.* an scilicet qui talem scienter eligunt priventur voce, seu jure eligendi; & respondet affirmative *§. de elect. cum in cunct.* & *cap. scriptum in fin.* Glossam sequuntur Alterius *de cens. tom.* 1. *disp.* 4. *c.* 2. *§. Requiritur etiam*, & Richardus *in* 4. *dist.* 18. *art.* 7. *qu.* 4. Sed opinio negativa magis arridet Sebastiano a Bononia *tract. de elect. part* 2. *cap.* 2. *dub.* 61. *num.* 12. & Gordono *tom.* 2. *lib.* 7. *quest.* 11. *cap.* 4. *§.* 3. *n.* 26. quibus adhæret Diana *P.* 5. *tr.* 9. *resol.* 132.

Obiter hic notandum primo, absolutum pro foro interno, si, antequam pro foro externo absolvatur, obtineat Beneficium, posse tuta conscientia illud retinere, quia vera, & valida fuit collatio quoad forum internum, siquidem facta fuit non Excommunicato pro foro interno. Ita docent P. Suarez *tom.* 5. *disp.* 4. *sect.* 7. *num.* 27. Trullench *in Bull. Cruc. lib.* 1. *§.* 7. *cap.* 2. *dub.* 11. *num.* 2. apud Mendo *de Bull. Cruc. disp.* 25. *num.* 129. Esto possit ille accusari apud Judicem, qui privare ipsum potest Beneficio, eo quod non judicet de occultis, & collatio Beneficii facta Excommunicato sit nulla; ille autem erat pro foro externo Excommunicatus, *cap. Postulastis, de clerico Excommunicato*; Covarruv. *in cap. Alma mater par.* 1. *§.* 7. *num.* 1. *& communis*. Consequenter ad dicta absolutus pro foro interno, pro illo faciet fructus suos, si Beneficium habeat.

Notandum secundo, si Excommunicato conferatur a Pontifice Beneficium, & in Rescripto, aut Bullis Apostolicis apponatur ea Clausula, quæ juxta stylum Curiæ solet apponi nempe Pontificem absolvere eum, cui Beneficium indulget, ab omni censura, ad effectum dumtaxat ejusmodi rescripti consequendum, validam fore Beneficii obtentionem, cum tunc temporis, quando Beneficium obtinet, & perducit Rescriptum ad effectum, ille non sit excommunicatus, sed absolutus, esto illico in censuras reincidat, & quoad alia eis ligatus sit. Ita Garcias *de Benefic. par.* 7. *cap.* 13. *a n.* 59. Barbosa *de Clausul. clausula* 179.

Quarto, irregulares sunt inhabiles, & incapaces; 72 *cap. Henricus* 2. *de Cleric. pugnantibus in duello cap. si celebrat.* 10. *de Clerico excommunic. ministrant.* Et *cap. Ex litteris* 2. *de Clerico non ordinato ministrante*; & colligitur *ex cap. Præcipimus* 10. *dist.* 34. & *cap. Non con-*

confidat 59. *dist.*50. ubi irregulares etiam a susceptione Ordinum repelluntur; Rota *part.*5. *tom.*2. *dec.*602. *num.*15. *part.*12. *decis.*210. *num.*11. Immo neque possunt beneficia optare; Rota *cit. part.*5. *tom.*2. *dec.*602. *num.*16. Et collatio ipsis facta est ipso Jure nulla; Rota *part.*4. *decis.*291. *n.*6.

73 Quinto, Inhabiles, & incapaces sunt infames; ex Regula 87. *Juris in 6.* ibi; *Infamibus portæ non pateant dignitatum*; Rota *part.*12. *decis.*305. *n.*6.

74 Sexto, inhabiles, & incapaces sunt furiosi, seu mentecapti; Rota *part.*2. *decis.*190. *num.*3. Laborantes morbo caduco, Rota *part.*2. *dec.*236. *num.*2. Spurii; Rota *part.*16. *decis.*43. *num.*2.

75 Septimo, Inhabiles, & incapaces sunt Simoniaci; *cap. Si alicujus* 59. *de election. cap. Nobis fuit* 27. *de Simonia. Extravagant. Cum detestabile, de Simonia inter communes*; S. Pius V. in Constit. incip. *Cum primum*. Et in alia incip. *Intolerabilis*; Rota *Part.*12.
76 *decis.*305. *numer.*2. & *decis.*396. *numer.*5. Sodomitæ. S. Pius V. in Constit. incip. *Horrendum.* Stupratores;
77 Rota *part.*16. *decis.*323. *num.*20. Omnesque indigni, inhonesti, & hujusmodi; Concil. Lateranense IV.
78 *cap.*30. Concil. Coloniense IV. *p.*1. *cap.*4. Concil. Senonense *in decretis morum cap.*8. *cap. Grave nimis* 29. *de Præbend.* Concil. Trident. *sess.*22. *cap.*4. *de reformatione*.

79 Octavo, incapaces sunt Beneficiorum Clerici uxorati; Conc. Lateranense III. *in appendice cap. Si qui Clericorum* 1. *cap. Sane* 2. *cap. Quod a te* 3. *de Clericis conjugatis*.

80 Nono, pueri ante decennium incapaces sunt Beneficiorum; Concil. Lateranense III. *in appendice tit. Quibus, & quando cap.*1. Concil. Senonense *in decretis morum cap.*8. & 9. Conc. Lateranense IV. *cap.*30. Concil. Ravennat. II. *sub Clement. V. cap.*16. *cap. Super inordinata* 35. *de Præbendis* Sed ex Conc. Trident. *sess.*23. *cap.*6. *de reformat.* quilibet Clericus est inca-
81 pax Beneficii *ante annum* 14. Et Beneficii Curati est incapax qui non habet annos 25. Idem Tridentinum *sess.*24. *cap.*12. *de reformat. Vid. verb. Ætas num.*10.
82 11. 12. & *seq.* ubi assignatur Ætas pro quolibet Beneficio requisita. Insuper Beneficii curati est incapax, qui nescit loqui in idiomate illius nationis, in qua habere vult curam; Urbanus VIII. Constit.6. incip. *Sanctissimus cap.*20.

83 Decimo, Filii illegitimi Clericorum in Ecclesiis, ubi eorum parentes habent Beneficia, vel ante habuerunt, quodcumque Beneficium obtinere non possunt; sic expresse Concil. Trid. *sess.*25. *de reformat. cap.*5. ibi: *Ut paternæ incontinentiæ memoria a locis Deo consecratis, quos maxime puritas, sanctitasque decet, longissime arceatur, non liceat Filiis Clericorum, qui non ex legitimo nati sunt Matrimonio, in Ecclesiis, ubi eorum Patres Beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcumque etiam dissimile Beneficium obtinere, nec in dictis Ecclesiis quoquomodo ministrare, nec pensiones super fructibus Beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel alias habuerunt, habere*, & colligitur *ex cap. Ad præsentiam* 2. *cap. Cum decorem* 15. & *c. Ad abolendam* 16. *de Filiis Presbytero-*
84 *rum*. Et hæc prohibitio procedit non solum de Filiis illegitimis Presbyterorum in Sacerdotio genitis, sed etiam de naturalibus procreatis ante Clericatum parentum, prout a Sacra Congregatione Concilii fuisse decisum refert Garcias *part.*7. *de Beneficiis cap.*3. *n.*15. & sequitur Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.*3. *alleg.*45. *num.*6. cum aliis.

Undecimo, Filii etiam Legitimi Clericorum nequeunt immediate succedere in Beneficiis paternis; 85
cap. Quoniam 10. *c. Ad extirpandas* 11. *cap. Michael* 13. *de Filiis Presbyteror.* Rota *part.*4. *tom.*1. *decis.*12. *sub n.*1. dicitur tamen notanter *immediate succedere*, quia filius legitimus non prohibetur patri mediate succedere, si videlicet post patrem intercesserit alia Persona media, cui Beneficium illud collatum fuit; *c. Ex transmissa* 7. *de Filiis Presbyteror.* tunc enim cessat species successionis Hæreditariæ, quæ est motivum prohibitionis, cum tales Hæreditariæ successiones fuerint semper reputatæ iniquæ, detestabiles, ac Sacris Canonibus inimicæ, ut *cap. Apostolica* 7. *caus.*8. *q.*1. *cap. Ad extirpandas* 11. *de Filiis Presbyteror.* & *cap. Acceptimus* 2. *de pactis*. Et dicitur etiam notanter *succede-* 86
re, quia aliud Beneficium dissimile non prohibetur Filio legitimo habere in eadem Ecclesia, in qua Pater ministrat; textu claro *cap. Ad hæc* 12. *de Filiis Presbyteror.* Immo potest Filius legitimus præesse Ec- 87
clesiæ, in qua Pater sine Titulo quandoque ministravit, textu expresso *cap. Constitutus* 8. *de Filiis Presbyteror.* Alias autem solus Papa potest dispensare, ut 88
Filius etiam legitimus in Ecclesia paterna; seu Beneficio a Patre præhabito immediate succedat; textu evidenti *cap. Dilectus* 17. *de Filiis Presbyteror.* Immo 89
hac Pontificia dispensatione indiget Filius legitimus ad succedendum immediate Patri etiam in Beneficio de Jurepatronatus; ad quod in fundatione sunt vocati proximiores de genere; Sac. Congr. Concil. 23. *August.* 1631.

Duodecimo, Filii, ac Nepotes Offendentium Cardinales efficiuntur inhabiles ad Ecclesiastica Beneficia obtinenda, textu expresso *cap. Felicis* 5. *vers. Quod si quis prædictorum, de pœnis in 6.* 90

Supplementa Auctoris.

Beneficia Ecclesiastica sæcularia conferri nequeunt Canonicis Regularibus Lateranensibus, aut SS. Salvatoris, absque indulto Apostolico; Benedict. XIV. tom.1. Bull. Constit.135. incip. *quod inscrutabili*; vide verb. *Concursus art.*1. *a num.*38. *ad* 56. Beneficia Curata, aut residentialia conferri nequeunt Presbyteris, aut Clericis Congregationis Missionis; Idem Const.69. incip. *Quo magis* §.4. 91 92

* Beneficiorum Parochialium, & Vicariarum tam sæcularium, quam Regularium capaces esse Canonicos Regulares Præmonstratenses, etiam non intercedente Apostolica dispensatione definit idem Pontifex in *Bulla* 33. *Tom.*3. inc. *Oneroso*. 93

De filiis illegitimis Clericor. circa Beneficia parentum in eadem Ecclesia &c. vide verb. *Irregularitas*. 94

Filius legitimus consequi prohibetur Beneficium a Patre præhabitum; esset enim species hereditariæ successionis. Nihil tamen vetat quominus Pater possit obtinere Beneficium a filio præhabitum. Quod verum est etiam de Patre respectu Beneficii a filio illegitimo obtenti, ut ex responsione S. Congregationis; De *Syncdo Diœc. lib.*13. *cap.*24. §.15. *nov. edit.* 95 96

Illegitimi autem filii quoad hoc etiam illi censentur, qui postmodum legitimati sunt, non vero illi, qui post 97

post subsequens matrimonium legitimati habentur,
ut partim ex Decretis Sac. Congr. partim ex Fagna-
no; *ibid.* §.16.
98 Num vero filio obtinere Beneficium fas sit, quod
Pater quidem habuit, sed ab eo transivit in tertium,
& ab isto in eumdem filium; respondetur, filio legi-
99 timo id quidem non prohiberi; *ex cap. ad extirpan-
das, de fil. Presbyter.* illegitimis vero non licet, ut ex
Bulla Clementis VII. & responsis S. Congr. *ibid.* §.18.
100 Nepos vero legitimus ex patre illegitimo natus ob-
tinere avi Beneficium non vetatur, ipso liceat avo vi-
vente, ut ex responsis S. Congreg. & Rotali Decisio-
ne; *ib.* §.19.

Additiones ex aliena manu.

101 Agit Auctor *a num.1. ad num.42.* de qualitatibus de
jure requisitis in iis, quibus Beneficia sunt conferen-
da, & primo loco recenset legitimitatem. Primis ve-
ro Ecclesiæ sæculis non solum nulla erat sanctio, quæ
illegitimos arceret ab Ordinibus, & ministeriis Ec-
clesiasticis; sed expresso jure cautum erat, illegiti-
mos admitti debere ad Ordines, ac dignitates Eccle-
siasticas, dummodo moribus, ac virtute commenda-
rentur, quia creditum fuit, non paternam, sed pro-
priam culpam quemcumque condemnare debere;
102 Confer Christian. Lup. *tom.3. scholior.* Sæculo decimo-
primo Urbanus II. in Ecclesia statuit, ut Filii Presby-
terorum sacris Ordinibus non initiarentur, nisi aut in
Cœnobiis, aut in Canonica Regulari religiose fuerint
conversati, ut ex ejus Canone apud Gratian. *distinct.* 57.
can.1. apposite notant Hericourt *in Leg. Eccles. suo or-
din. restit. par.3. cap.4. artic.2. in princip.* & Vanespen.
103 *jur. Eccles. univ. part.2. tit.10. cap.3. num.4.* Deinde
Patres Concilii Pictaviensis sub Paschali II. successore
Urbani II. hanc prohibitionem protraxerunt ad quos-
cumque illegitimos sive ex Presbyteris, sive ex Lai-
cis procreatos, ut ex *canon. dict. Conc. relat. in cap.1.
decretal. de Fil. Presb.* præter allegatos monet Gon-
zal. *in comment. ad d. cap.1. de Fil. Presb.* idque non
ex rationibus illis, quæ vulgo afferuntur, sed ut ob-
viam irent potentiæ Comitum, & Baronum, qui fi-
lios suos illegitimos Ecclesiis obtrudebant, quod gran-
de præbebat scandalum, ut observat Bohemer. *in ani-
madvers. ad Fleur. Instit. Jur. Eccles. part.1. cap.11.*
§.8. *lit.2.* Vide etiam de his omnibus Rotam *in Hil-
desimen. Manutentionis 17. Martii* 1740. §.23. *coram
R.P.D. Elephant.*
104 Possunt vero illegitimi minores Ordines, tum Bene-
ficia, quibus non imminet cura animarum, ex Epi-
scopi dispositione obtinere: *cap.18. de Filiis Presbyt.*
dummodo non agatur de Beneficiis in Ecclesiis, in
quibus Patres habeant, aut habuerint Beneficia; *c.2.
& seq. eod.*
105 Requisitum Clericatus Auctor affert secundo loco.
Canones tam antiqui, quam recentiores *Beneficiis ve-
ris*, & rebus Ecclesiæ possidendis, & administrandis
106 semper Laicos amoverunt. Per id temporis, quo Or-
dines a Beneficiis minime fuerunt sejuncti, Episcopi
Laicis probatæ vitæ conferebant Ordinem Ecclesiasti-
cum simul & Beneficium, eos in ordinatione ipsa de-
scribendo inter matricularios Clericos de proventibus
107 certæ Ecclesiæ viventes. At ex quo introducta fuit
separatio Beneficiorum ab Ordinibus, nonnisi Cleri-
cis prima saltem tonsura initiatis *mera Beneficia Eccle-
siastica* donarunt. Laicis pauperibus distribuebant
Beneficia *non mera* ob portionem redditUum commu-
nium eis debitam, scilicet bona Beneficiorum tem-
poralia sine aliquo spirituali jure vel ministerio, ut
erant prædia Ecclesiastica Beneficiario, vel precario
nomine concessa; Gagliard. *de Benefic. cap.9. a num.3.
ad num.11.*
In Beneficiis de jurepatronatus licet Patronis præ- 108
sentare Laicos, sub conditione; *dummodo Clericatus
intra tempus datum ad præsentandum superveniat.* An 109
vero valida sit collatio Beneficii facta cum clausu-
la: *Si quamprimum ad Clericatum fuerit assumptus*,
tum an valida sit collatio Beneficii facta eo die, quo 110
quis ordinatus fuit, necnon de aliis id genus quæ-
stionibus consule Ventrigl. *in Prax. tom.2. adnot.7. a
num.8. ad plur. sequent.*
De requisito ætatis disserit Auctor tertio loco. Ni- 111
hil vero antiqui Canones de ætate statuisse videntur.
Sed eam prudenti Episcoporum arbitrio reliquerunt,
quum Apostolus 1. ad Timothæum cap.4. scripserit;
Nemo adolescentiam tuam contemnat. Quo factum est, 112
ut primis sæculis Ecclesiæ Summi Pontifices, & cum
primis Siricius *in can. Quicumque*, & Zosimus *in can.
In singulis dist.77.* pueros ab infantia in Ecclesiasticis
Ministeriis, ante pubertatem inter Lectores etiam, &
Exorcistas ascriptos probaverint. Ex quo vero tem- 113
pore certa ætas præfinita in Ecclesia fuit ad Beneficia,
tum de varia in hoc ætatis requisito disciplina, con-
sule Gagliar. *de Benefic. d. cap.9. a num.17. ad num.20.*
Conferenda etiam sunt, quæ diximus in addit. ad
verbum *Ætas*.
De cœlibatu quarto loco, & de litteris quinto loco, 114
verba facit. Auctor At ne nimii simus, tum de his,
tum de eo an Beneficia conferri possint dignis, omis-
sis dignioribus, adi Gagliard. *d. tract. d. cap. 9. a
num.26. ad plur. sequen.* Solent quandoque a fundato- 115
ribus nonnullæ etiam Beneficiis præscribi qualitates;
Doctoratus, *Sacerdotium*, & alia id genus. Sed de
qualitatibus hisce plures, easque utiles quæstiones
alibi discutiemus.
De prælatione in Beneficiis tractat Auctor *a n.44.
ad num.64.* & quidem plene. At nihilominus sequen-
tia addenda censuimus.
Qualitas Filii unius ex Patronis, quæ in concursu 116
extranei prælationem tribuit, eumdem effectum haud
operatur concurrente altero, qui sit de sanguine Fun-
datoris, & in pari gradu ipsi Fundatori. Quod di- 117
citur, in discordia Patronorum præferendum esse Præ-
sentatum a Masculo Præsentato a Fœmina, id proce-
dit quando Præsentatio facienda est a Masculo, & Fœ-
mina unitim per modum Collegii, non item quando
Patroni uti singuli præsentant, ut si Patronatus pro
una parte pertineat ad Masculum, & pro altera parte
ad Fœminam. Rota *in Colonien. Personatus 19. Ja-
nuarii* 1748. §. 7. *& sequent. cor. Illustriss. Molin.*
Prærogativa sanguinis & qualitatis patronalis præ- 118
lationem neutiquam tribuit, si concurrat alter con-
sanguineus, qui si non actu, habitu sit Patronus, ut
in Patronatus gentilitio est filius, qui post mortem Pa-
rentis in illud est successurus; Rota *in Brundusina Be-
neficii 20. Martii* 1747. §.9. & in confirmatoria 19. *Ju-
nii ejusdem anni* §.12. *coram Reverendissimo P.D. Bus-
sio Decano.*
Si fuerit dictum, ut in Jurepatronatus semper ma- 119
gis

gis conjunctus, & magis idoneus præferatur, is est
120 præferendus, qui prærogativa senii, virtutum, & Sacerdotii alterum vincit. Major idoneitas utrum attendenda sit respectu Personæ, an respectu Beneficii?
121 Qualitas originis, aut domicilii, aut paupertatis, an attendatur ad effectum prælationis? Adi Rotam *in Romana Beneficii 26. Junii 1744. cor. bo. mem. Peralta. Impress. Romæ 1783. To. 2. apud Barbiellini.*
122 Denique Auctor *a num. 65. ad finem* de iis differit, qui inhabiles sunt ad Beneficia assequenda. De filiis illegitimis Clericorum, qui in Ecclesiis, in quibus Patres habent, vel habuerunt Beneficia, prohibentur habere quodcumque Beneficium, tum de Filiis etiam legitimis Clericorum, qui nequent immediate succedere in Paterna Beneficia, consule Murg. *de Benefic. q. 3. a n. 611. ad plur. sequent.* late de utroque hoc argumento differentem.
123 Illud hic non est omittendum, quod probata qualitate sororia inter duas Ecclesias, illegitimus assequi haud potest Beneficium in una Ecclesia sororia, si ejus Pater Beneficium habeat in altera Ecclesia sororia, Rota *in Cæsaraugustana Canonicatu 22. Julii 1742. cor. Reverendissimo P. D. Bussio Decano.*

Articulus VI.

Beneficia quoad pluralitatem, & incompatibilitatem.

SUMMARIUM.

1 *Pluralitas Beneficiorum omnibus interdicta*, ad n. 3.
4 *Eorumque retentio peccaminosa est*, ad n. 9.
10 *Nec juvat dicere, quod a Papa sint impetrata*, ad n. 13.
14 *Aut quod super tali retentione Papa tacite dispensaverit*, ad n. 15.
16 *Aut quod talis consuetudo sit universaliter introducta*, ad n. 20.
21 *Qualis Beneficiorum sufficientia statuenda sit ad honestam Beneficiati sustentationem*, ad n. 30.
31 *Qualis dispensatio requiratur ad licitam plurium Beneficiorum retentionem*, ad n. 53.
54 *de Beneficiis sub eodem tecto uniformibus, aut difformibus*, ad n. 62.
63 *Episcopus quando possit dispensare, vel non in hac materia*, ad n. 71.
72 *Alia ad rem remissive.*
73 *Subnectuntur Supplementa ex aliena manu*, ad n. 82.

1 Pluralitas Beneficiorum est prohibita eidem Personæ cujusvis dignitatis, etiamsi Cardinalatus honore fulgeat; Concil. Trident. *sess. 24. cap. 17. de Reformat.* ibi: *Cum Ecclesiasticus Ordo pervertatur; quando unus plurium Officia occupat Clericorum, sancte Sacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Ecclesiis conscribi. Verum quoniam multi improbæ cupiditatis affectu se ipsos, non Deum, decipientes, ea quæ bene constituta sunt, variis artibus eludere, & plura simul Beneficia obtinere non erubescunt, sancta Synodus debitam regendis Ecclesiis disciplinam restituere cupiens, præsenti decreto, quod in quibuscumque Personis quocumque titulo, etiamsi Cardinalatus honore fulgeant, mandat observari, statuit ut in posterum unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur.* Et colligitur ex Concil. Lateranensi III. *in appendice tit. Uni plura cap. 2. & cap. Sanctorum 2. dist. 70. & cap. Singula 1. dist. 89. cap. Presbyteros 38. caus. 16. q. 1. cap. Clericus 1. cap. Clericum 2. caus. 21. quæst. 1.* & *cap. Quia in tantum 5. de Præbend.* ubi Alexander Tertius dicit, quod *multitudo Præbendarum Canonibus inimica dissolutionis materiam, & evagationis inducit, certumque continet periculum animarum. Et Extravagant. Execrabilis, de Præbendis,* 2
ubi Joannes XXII. sic declamat contra pluralitatem Beneficiorum obtinentes, ibi: *Unde inter cætera inconvenientia subscripta sequuntur, quod videlicet interdum unus, qui unum quamvis modicum vix Officium implere sufficeret, plurimorum sibi vindicet stipendia, quæ multis litteratis viris vitæ puritate, ac testimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, possent abunde sufficere, æqua distributione collata. Habentibus ipsa paratur vagandi materia, divinus cultus minuitur, Hospitalitas in ipsis Beneficiis debita non servatur. Et dum non sunt sui in unaquaque regione Rectores, Ecclesiarum detrahitur commodis, & honori, quæ carentes defensorum auxilio in Juribus suis, & libertatibus, multipliciter collabuntur, & ruinis patent ædificia nobilia, quæ magnificentia extruxerat decessorum. Et (quod amarius est dolendum) animarum cura negligitur, & vitiorum sentibus fomentum periculose præbetur.* 3

Pluralitas Beneficiorum ab eodem simul retentorum redditur incompatibilis generatim loquendo ex duplici capite, scilicet vel quia ipsa Beneficiorum institutio non permittit, ut plura ab eodem administrentur; vel quia unum eorum ad honestam Beneficiati sustentationem sufficit, nam tunc plura Beneficia licet cæteroquin compatibilia simul retineri nequeunt. 4
Quod incompatibilitas plurium Beneficiorum ab eodem simul retentorum, oriatur primo ex ipsa Beneficiorum institutione talem pluralitatem in eodem non permittente, patet aperte in Beneficiis, quæ vel Jure communi, vel ex consuetudine, statuto, seu fundatione, continuam residentiam personalem postulant, ut sunt duo Episcopatus, duæ Parochiæ, duæ Dignitates, duo Canonicatus, aut duo hujusmodi officia Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum personalem residentiam requirentia, juxta Conc. Trident. *Sess. 24. de reform. juncto cap. Quia nonnulli 3. & cap. Inter quatuor 10. de Cleric. non residentib.* Quia enim nullus in duobus locis simul existere, atque personaliter residere potest, sequitur evidenter, quod sint incompatibilia, ac proinde simul ab eodem retineri non possint Beneficia illa, quorum quodlibet requirit continuam residentiam personalem; *arg. cap. Ad hæc 13. cap. Præterea 14. cap. Cum non ignores 15. & c. De multa 27. de præbend.*, & expresse Rota *p. 1. dec. 124. part. 6. dec. 703. num. 3.* Et quod incompatibilitas Beneficiorum oriatur etiam ex secundo capite, scilicet ex eo quod unum ipsorum ad honestam Beneficiati sustentationem sufficiat, licet cæteroquin de se sint compatibilia in eodem, habetur clare ex Trid. *sess. 24. cap. 17. de reformatione*, ubi præmissa illa generali ratione, quod *Ecclesiasticus Ordo pervertatur, quando unus plurimorum officia occupat Clericorum... statuit ut in posterum unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur, quod quidem si ad vitam eius cui confertur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque* 5 6

que personalem residentiam non requirat, eidem conferri, & colligitur *ex cap. Conquerente 6. de Clericis non residentib. & cap. cum teneamur 6. de Præbend.* in quorum ultimo habetur etiam ad mandatum Papæ non esse providendum illi de Beneficio, *qui aliud Beneficium habeat, de quo valeat commode sustentari, nisi forte in Litteris ipsis de hoc mentio habeatur*; & expresse Rota *part.19. tom. 1. dec. 281. num. 18. & Annotat. ad decis. 254. num.66. 67. 68. part.9. tom. 1.*

7 Unde retinens sine justa dispensatione plura Beneficia, quorum unum sufficiat ad sui honestam sustentationem, peccat mortaliter, & est in statu damnationis æternæ. Sic expresse Glossa communiter recepta *in cap. Dudum 34. de electione verb. retinere*: ibi: *Nota quod qui habet plura Beneficia, quorum alterum per se sufficeret, non potest sine mortali peccato retinere aliud*, & colligitur *ex c. Quia in tantum 5. de Præbendis*, ubi Alexander tertius dicit quod *multitudo Præbendarum Canonibus inimica..... certum continet periculum animarum*: & ex Conc. Trident. *sess.2. c.17.* ubi præmissa plurium Beneficiorum retentionis prohibitione, dicit quod qui improbæ cupiditatis affectu plura Beneficia simul obtinere non erubescunt, non Deum, sed se ipsos decipiunt; ibi: *Se ipsos, non Deum decipientes*. Cujus dispositioni, dicit Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 62. num.2. Cujus dispositioni si quis contrafacere intenderit, mortifere peccabit, & vivet in statu damnationis*; & sic tenet S. Bernardus *Epistol. 271. ad Comitem Theobaldum, & lib.3. de consideratione ad Eugenium Papam cap. 6.* Abbas *in cit. cap. Dudum de election. num.36.* Navarrus *cap.25. Manual. 125.* Azorius *p. 1. tit.6. cap.10. qu.1. & 7.* asserens pluralitatem Beneficiorum, quorum unum honestæ Clerici sustentationi sufficiat, Jure etiam naturali damnatam esse; Sylvester *verb. Beneficium cap. 4. quæst. 1. in fin.* Piasecius *in praxi Episcopal. part.2. cap.5. art.3. num.83.* Layman, Parisius, Sannig., aliique fere communiter cum Reiffenstuel. *lib.3. tit.5. de Præbend. num.214.*, & Fagnan. *in cap. Quia in tantum 5. de Præbend. n.16.*

8 Unde concludendum est cum Divo Bernardo relato a Divo Thoma *quodlib. 9. art. 15. Qui non unus, sed plures est in Beneficiis, non unus, sed plures erit in suppliciis*. Et de facto multa habentur horribilia exem-

9 pla eorum, qui propter pluralitatem Beneficiorum æternaliter damnati sunt, ut referunt Joannes Geylerus *in navi fatuorum, turb. 27.* Villadiego, & alii cit. *in annot. ad decis. 90. num. 29., & in annot. ad decis. 254. num. 68. part. 9. tom. 1. Rotæ Romanæ*.

10 Nec valet, quod se excusent illi, qui insatiabili siti deglutiunt plura Beneficia Ecclesiastica sub fragili prætextu, quod illa impetraverint a Papa, ideoque a tali pluralitate a Jure, & a Tridentino prohibita, dicantur dispensari, & a quæcumque in contrarium facientia sublata, maxime stante in Litteris Apostolicis clausula *non obstantibus &c. vel motu proprio*;

11 Non valet, inquam quia ut solide cavetur *in annotat. ad dec.90. n.69. & seq. part.9. tom.1. Rotæ Romanæ recentior.* respondetur ad prædictum effectum imaginarium tale clypeum hoc pro nihilo deservire, quia Jura, & Concilium Tridentinum nullatenus prohibent collationem plurium Beneficiorum, sed retentionem, ut advertit Rota *coram Cardin. Serafin. dec.774. sub num.3. vers. non facere &c.* ubi etiam testatur id jam fuisse resolutum per Eminentiss. DD. Cardinales Sac. Congreg. Concil., & sic Rota in aliis caussis receptum, & deinde ita etiam fuit dictum coram Buratto *dec.248. num.2. vers. Quod vero ad Beneficium simplex*. Addo etiam decisionem in caussa *Assisiensi Beneficiorum 9. Martii 1587. coram Orano §. 1. vers.* Conc. Trident. *sess.14. cap. 17. de reformat. prohibet retentionem, non autem assecutionem plurium Beneficiorum*. Quod enim Clericus dispensatus ad plura 12 Beneficia recipienda non censeatur dispensatus ad illa retinenda, respondit Rota *coram Clement. VIII. decis.223. num.26. vers. dispensatus ad obtinendum, non est dispensatus ad retinendum &c. par.1. divers.* & melius fuit resolutum coram Innoc. X. *dec.528. a num.1.* ibi: *Licet illius vigore potuisset successive recipere plura Beneficia, illa tamen simul retinere non poterat*. Idem quoque fuit ponderatum *cor. Ubaldo dec. 369. n.2. vers. quia erat dispensatus ad obtinendum, non autem ad retinendum &c.* quas decisiones deinde Rota secuta est *coram Coccino decis.302. num.26. par.4. recent. tom.2.* ibi: *Fuit dispensatus, ut plura reciperet Beneficia, quo casu datur quidem acquisitio, sed non retentio &c.* quia vere aliud est retinere, & aliud acquirere; idque fortius est dicendum in materia strictæ interpretationis, prout est derogatio, unde non discedendum a propria significatione verborum. Eo 13 vel maxime quod ex *cap. Quamvis 4. de Præbend. in 6. Quamvis plenissima sit alias de Beneficiis interpretatio facienda; Litteræ tamen super obtinendis Beneficiis impetratæ, debent (cum sint ambitiosæ) restringi*.

Nec juvat dicere Papam super dicta retentione tacite dispensasse, dum in ultima, seu in ultimis provisionibus Apostolicis fuerint narrata omnia Beneficia prius obtenta; Nam contra hanc opinionem est textus rotundus *in cap. Non potest. 21. §. final. de Præbend. in 6.* ibi: *Cum vero tibi (non obstante quod alind Beneficium obtinere noscaris) a Sede prædicta de aliquo Beneficio provideri contigit, per hoc tecum, ut primum Beneficium cum secundo retinere valeas, non intelligitur dispensatum; Hoc enim solum operatur præfata expressio, quod facta tibi gratia nequeat subreptitia judicari*. Per quem textum adeo 15 clarum, & alias rationes, quas adducit, ita firmiter tenet Navarr. *in suo Tract. de oratione cap. 12. Miscell. 16. num. 64. & 65.* ubi subdit in hoc decipi plures credentes ex tali narrativa dispensatos remanere, & quod si sua Sanctitas plura obtinenti Beneficia, alia de novo concedit, non ideo intentionem habet dispensandi contra dictum Decretum, sed quia credit, quod omnia Beneficia ad congruam supplicantis sustentationem necessaria sint, & quod aliter Confessarii non absolvent eos, nisi prius talia Beneficia non necessaria ad sui congruam sustentationem dimiserint, vel firmo animo dimittere proposuerint; Videatur Jacob de Graff. *in suis aureis decisionibus cas. consc. lib. 2. decis. 97. num. 34.* ibi: *Non debet Confessarius absolvere habentem plura Beneficia, quorum unum sufficiat &c.* & insuper sequitur Navarr. *in prædicto loco*. Et eamdem opinionem sequitur Ignat. de Salc. *in addit. ad prax. Bernard. cap. 42. in gloss.* ibi: *quamvis simplicia*; Emanuel. Rodriq. *in summa cap. 31. num. 2.* Alfons. Hojed. *in tract. de incompatibilitate Benef. part. 2. cap. ultim. num. 72.*

vers. expressio facta de Beneficio obtento, censetur facta ad evitandam subreptionem &c. ubi etiam inquit id probare *textum in cap. Gratia, de Rescriptis in 6.* & alios DD. per eum allegatos, & Rebuff. *in praxi titul. de dispensat. ad plura Beneficia qu.9. n.18.* Paris. *de resignat. lib.4. q.9. n.34.*

16 Nec valet etiam pro excusatione adducere pene universalem consuetudinem, quia, ut passim fatentur Doctores, consuetudo in contrarium, etiam immemorabilis non excusat coram Deo retinentes plura Beneficia, quorum unum ad honestam eorum susten-
17 tationem sufficit; Talis enim consuetudo esset irrationabilis, utpote contraria Juri naturæ, essetque nutritiva peccati, cum inducat vagationis, ambitionis, & avaritię materiam, & nimis diminuat divinum cultum per exclusionem plurium Personarum, quæ pluries legerent Missas, pluries horas Canonicas recitarent, & pluries Choro, seu Ecclesiæ assisterent, ubi unus solus pluribus cumulatus Beneficiis, non nisi semel ho-
18 ras Canonicas recitat, Missam legit &c. Insuper esset talis consuetudo eversiva intentionis Fundatorum, qui quia voluerunt esse plures in Ecclesia Ministros, plura fundarunt Beneficia, & plurima alia absurda, & inconvenientia induceret una cum tantis incommodis, & damnis Ecclesiarum ad longum enumeratis *in Extravagant. Joann. XXII.* incip. *Execrabilis, de Præbend. relat. etiam inter communes eodem*
19 *titul.* Unde de simili consuetudine sic merito statuitur *in cap. consuetudinem 1. de consuetudine in 6. Consuetudinem, quam in vestra Ecclesia asservatam asseritis tanto tempore, quod in contrarium memoriam non existit .... corruptelam (cum sacris sit inimica Canonibus, & de ambitionis radice processerit) merito reputantes, eam auctoritate Apostolica reprobamus,* & sic cum potius sit corruptela, & sit causa tantorum malorum, nullo unquam tempore induci poterit; *cap. Cum ex venerabilis 7. cap. Cum ex parte 10., & cap. Cum tanto 11. de consuetudine.* Ita expresse tenet Abbas *in cap. Quia in tantum 5. de Præbend. num. 2.* & fusius *in cap. Extirpandæ consuetudinis 30. §. Qui ve-*
20 *ro, de Præbend. num.36.* Ubi optimis rationibus concludit consuetudinem obtinendi plura Beneficia simplicia, etiam personalem residentiam non requirentia, si unum sit sufficiens ad honestam Beneficiati sustentationem, esse corruptelam, & irrationabilem, & ideo impræscriptibilem. Et videtur ex mente *S. Thomæ quodlibet. 9. art.15.* dum dicit Jura antiqua prohibentia pluralitatem Præbendarum continere Jus naturale, & ideo non posse per contrariam consuetudinem abrogari. Idemque tenet Fagnan. *in c. Quia in tantum 5. de Præbend. num.17. & 19.* Alphonsus Hojeda *Tractatuum tom.15. part.1. tract. de incompatibilitate Benefic. cap.19. num.9.* Parisius *lib.5. de resignat. Benefic. quæst. 6. num.115. & seq.* Piasecius *in praxi Episcopali par.2. cap.5. art.3. num.83.* Barbosa *par.3. de offic. & potest. Episcop. allegat.62. num.9.* asserens cum multis, quod opposita consuetudo sit contraria Juri naturali, neque excuset a peccato mortali, pœnisque æternis, licet excusari possit a pœnis temporalibus; Divus Antoninus *2. part. tit.3. cap.1.* Tiraquel. *de pœnis temp. cap.42. num.4. & sequent.* Piringh. *lib.3. titul. 5. de Præbend. n. 127.* Reiffenstuel. *eodem lib. & titulo num.216.* Sannig. *eodem lib. & titulo cap.2. num.1.* Garcias *de Beneficiis part.11. cap.5. num.270.* Bertach. *verb. Beneficiorum sufficientia*; Bossius *in suis moralibus tom. 1. de Beneficiis titul.7. §.1. num.31.* ubi dicit quod retinere plura Beneficia, cum unum est sufficiens ad commodam sustentationem, repugnat rationi naturali, & rationi naturali simpliciter non potest derogari per consuetudinem. Et sic plurimi alii cùm *annotat. ad dec.254. num. 420. & sequent. part.9. tom.1.* Rotæ Romanæ.

Quodnam autem Beneficium in specie debeat cen- 21
seri sufficiens pro honesta Beneficiati sustentatione, nullibi in Jure reperitur definitum. Unde cum ob di- 22
versitatem casuum una certa regula statui non possit, istud relinquitur prudenti Judicis arbitrio paulo plus, vel minus æstimandum, considerata qualitate Personarum, conditione locorum, temporumque diversitate, aliisque similibus circumstantiis, ex allegatis a Rota *coram Buratto dec. 248. num.4. argum. cap. Sciendum 1. cap. Regula 2. & cap. Necesse 3. dist.29.* Et in effectu hanc tradit normam Navarr. *in Miscel-* 23
lan. orat. cap. 62. num. 146., & affertur in annotat. *ad dec.254. num. 357. & seq. par.9. tom.1.* Rotæ Romanæ. Primo Beneficium dicitur sufficiens sim- 24
plici Clerico, & sane, si ad minus sufficiant redditus ad alendum mediocriter se, & unum ministrum, & unum coquum focarium, & ad conducendam habitationem sibi necessariam. Secundo Beneficium di- 25
citur sufficiens Nobili etiam inferioris gradus, & Magistro Theologiæ, seu Doctori Legum mediocris litteraturæ, si sufficiant redditus ad alendum se, & duos ministros, & unam equitaturam, & unum coquum focarium, & ad conducendam habitationem digniorem ea, qua eget Clericus. Tertio Beneficium dici- 26
tur sufficiens Nobili mediocris ordinis, puta Filio, vel Fratri Baronum, vel Vicecomitum &c. vel Magistro, & Doctori excellenti, si sufficiant redditus ad alendum se, quatuor ministros, unum coquum, & unam equitaturam, & ad conducendam habitationem digniorem ea, qua egent supradicti.

Nota ex editione Romana ann. 1767.

Quæ hic de congrua Beneficiarii Substentatione ex familiæ nobilitate desumpta Auctor interserit, haud optime congruunt iis, quæ sæpe a Sacris Canonibus hac de re sancita sunt. Consule Conc. I. Mediolan. sub S. Carolo.

Quarto dicitur Beneficium sufficiens Nobili, puta 27
Filio, vel Fratri Ducis, Marchionis, vel Comitis &c. ut fructus sufficiant ad alendum se, octo ministros, duas equitaturas, & unum coquum, & habitationem splendidiorem prædictorum. Cæteris autem paribus plus pro congrua, & honesta sustentatione competit Episcopo, quam Archidiacono, Archipresbytero, Decano, vel Præposito; plus istis quam Canonico simplici, plus Canonico Cathedralis, quam Ecclesiæ Collegiatæ; plus Parocho, quam simplici Beneficiato non Canonico, prout recte advertunt Doctores communiter; *arg. cap. Clerici omnes 10. caus.1. quæst.2. cap. Vulterana 25. caus.12. quæst.2. cap. De multa 28. de Præbend. & cap. Consuluit 9. dist.74.* in quorum ultimo specialiter plus assignatur Presbytero, quam Diacono Beneficiato; quod idem docet Glossa *in cap. Clerici omnes 10. caus.1. q.2. vers. Meritum.*

In

28 In defectum autem Judicis prudenteri arbitrantis pro sufficientia ad congruam Beneficiati sustentationem relinquitur, ipsius Beneficiati conscientiæ, ut Deum præ oculis habendo, judicet, an ipsi unum Beneficium sufficiat, recto corde advertens, quod Deum omnia inspicientem fallere non possit; Gonzalez *ad regul.*8. *Cancellar. gloss.* 15. *num.*39. Rota *part.* 19. *num.* 2. *decis.* 532. *num.* 2., & 27. In ipsa tamen judicanda Beneficii sufficientia, non debet haberi ratio bonorum Patrimonialium Clerici Beneficiati, quia potest Clericus habens Beneficium, & Patrimonium vivere de redditibus Beneficii, juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth. cap.*9. *Nescitis, quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario sunt, edunt, & qui Altari deserviunt, cum Altari participant*; & juxta illud Matthæi *cap.*10. *num.*10. *Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere*; hoc est, ut Ecclesiæ Ministri victum, & vestitum suum ab Ecclesia recipiant, temporalem laborum suorum mercedem accipiendo, non ut actum misericordiæ ab ea factum, sed ut Jus eis a natura, Deoque ipso concessum, sive divitiis affluant, sive non, de iis indiscriminatim, ut patet, loquentibus Christo, & ejus Apostolo; & etiam *Canone cum secundum* 16. *de Præbend.* his verbis: *cum secundum Apostolum, qui Altari servit, vivere debeat de Altari, & qui ad onus eligitur, non debet repelli a mercede; patet a simili, ut Clerici vivere debeant de Patrimonio Jesu Christi, cujus obsequio deputantur.*

30 Unde potest Beneficiatus vivere de Beneficio, & Patrimonium suum, fructusque ejus sibi reservare, nam, ut inquit Apostolus *citat.*1. *ad Corinth. cap.*9. *Quis militat stipendiis suis unquam?* Et sic tenent Doctores passim cum Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.*3. *alleg.*62. *num.*11. Covarr. *cap.*1. *de testamentis num.*2. & *sequent.* & Piasec. *part.*2. *praxis Episcopalis cap.*5. *art.*3. *num.*86. ubi dicit hanc communem sententiam.

*Nota ex editione Romana ann.*1767.

Tutam hanc sententiam esse nemo inficiabitur, communem autem dixerit nemo. Confer Clar. Thomassin. *Vet. & nov. Eccl. disciplina P.III. l.*3. *c.*3. & *seq.*

31 Cum justa, rationabili, & legitima Papæ dispensatione possunt licite retineri simul plura Beneficia etiam sub eodem tecto, & de se incompatibilia; *cap. De multa* 28. *§. final. de Præbend.* ibi: *Circa sublimes tamen, & litteratas Personas, quæ majoribus sunt Beneficiis honorandæ, cum ratio postulaverit, per Sedem*

32 *Apostolicam poterit dispensari*. Papa enim in quibuscumque Beneficiis plenissimam habet potestatem, plenariamque dispositionem; *cap.Licet* 2. *de Præbend.* ibi: *Licet Ecclesiarum, personatuum, dignitatum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanum noscatur Pontificem pertinere &c.* Et *Clementina Unic. Ut lite pendente cap.*1. *final.* ibi: *Salva tamen in præmissis omnibus Romani Pontificis potestate, ad quem Ecclesiarum, Personatuum, dignitatum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum plena, & libera dispositio ex suæ potestatis plenitudine*

33 *noscitur pertinere*. Et hoc quia Beneficia de Jure positivo Ecclesiastico sunt introducta, & singulæ Ecclesiæ singulis Presbyteris divisæ: *cap. Ecclesias unic. quæst.*1. *caus.*13. ibi: *Ecclesias singulas singulis Presby-*

34 *teris dedimus &c.* Unde cum Papa secundum plenitudinem potestatis de Jure possit supra Jus dispensare; *cap. Proposuit* 4. *de concessione Præbend.* ibi: *Qui secundum plenitudinem potestatis de Jure possumus supra Jus dispensare*; stat clarum quod Papa ex rationabili, & justa causa possit super pluralitate quorumcumque Beneficiorum dispensare; Rota *par.*4. *tom.*1. *decis.*337. *num.*1. & *p.*14. *decis.*298. *num.*5. Ipsa enim Pontificia dispensatione attenta, Beneficia inter se incompatibilia censentur compatibilia, & eorum incompatibilitati derogatum; Rota *part.*5. *tom.*1. *decis.*56. *num.*1. 35

36 Dicitur notanter, *cum justa rationabili, & legitima Papæ dispensatione*, quia licet Papa in iis, quæ sunt Juris positivi humani, possit valide dispensare, etiam sine caussa, cum ipse sit supra tale Jus *ex cap. Proposuit* 4. *de concessione Præbend.* ac proinde sola ejus voluntas stet pro ratione, cum de factis ejus judicare non liceat; *cap. Nemini* 30. *caus.*17. *quæst.*4. 37 Quia tamen dispensatio facta sine caussa non meretur dici dispensatio, sed potius dissipatio, ut inquit S. Bernard. *lib.*3. *de Consider. ad Eugenium Papam* præcisis hic verbis, *Non prohibeo dispensare, sed dissipare, & non sum tam rudis, ut ignorem vos positos dispensatores, sed in ædificationem, non in destructionem, ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio est: ubi utilitas provocat, laudabilis dispensatio, utilitas dico communis, non propria, nam cum nihil horum est, non fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est*. 38 Hinc non possunt licite retineri plura Beneficia simul incompatibilia cum dispensatione Papæ sine rationabili caussa concessa præsertim ad instantiam partis, ut colligitur *ex cap.De multa* 28. *de Præbend.* ubi dicitur posse Pontificem dispensare super pluralitate Beneficiorum incompatibilium, non sine justa ratione, sed cum rationabili causa, ibi; *Cum ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam poterit dispensari*. 39 Unde quatenus Papa dispenset sine justa caussa dicendum est, aut fuisse precum importuna instantia victum, juxta *cap. detestanda* 2. *de concessione Præbend. in* 6. ibi: *Quæ per importunitatem nimiam, per quam non concedenda multoties conceduntur, & per ambitionem improbam, ut plurimum extorquentur*, aut per falsas narrationes fuisse deceptum, ac proinde non subsistente caussa rationabili per supplicantem allegata, nec subsisteret dispensatio Pontificia, veluti subreptitie, vel obreptitie obtenta: *cap. Sede* 15. & *cap. Super litteris* 20. *de Rescriptis*. 40 Et quod plura retinens Beneficia incompatibilia non sit tutus in conscientia, & apud Deum, si retineat, ex dispensatione a Papa concessa sine caussa, & ad favorem tantum Beneficiati, late, & solide confirmatur pluribus Sanctorum Patrum oraculis, Theologorum, & Canonistarum auctoritatibus plena manu congestis in *annot. ad decis* 154. *a num.*145. *usque ad num.*191. *par.*9. *tom.*1. Rotæ Romanæ, ubi omnes una voce conclamant, quod cum sit contra Jus divinum, & naturale, ut unus habeat plura Beneficia, nisi justa caussa id excuset, & Pontifex non possit saltem licite dispensare in iis, quæ sunt Juris divini naturalis, nisi ex justa caussa, quæ deformitatem, seu inordinationem tollat, ut patet in votis, & juramentis. 41 Per hoc teneatur retinens plura Beneficia resignare ea, quæ secundum statum suum ei non sunt necessaria, vel in quibus justa caussa dispensandi non intervenit. 42 Quando autem Papa non ad instantiam partis, sed motu proprio cum aliquo dis-

dispensat, ut possit simul retinere plura Beneficia incompatibilia, tunc præsumendum est ex justa caussa se moveri ad dispensandum, & quod juste ex legitima caussa dispensaverit, etiamsi de ipsa non constet, cum semper sit verosimile Summum Pontificem Jus observare, nam ipse est Justitia loquens, & Lex animata, ideoque præsumendum est regulariter pro facto Papæ, quod ex justa caussa moveatur in suis actionibus; *cap. Proposuit* 4. *de concessione Præbend. cap. In præsentia 6. de renuntiatione cap. si Papa 6. dist.* 40. *Glossa in cap.*2. *Ad aures, de tempore ordinandi & in cap.*2. *de majorit. & obedient.* Geminian. *in Canon Lege Imperatorum*, *dist.*10. *col.*5. *in princip. vers. Dicit tamen*; Abbas *in cap. In caussis n.*2. *de sententia*, *& re judicata*; Felinus, aliique plurimi *citati in annotation. decis.*254. *n.*272. *& sequent. part.*9. *tom.*1. *Rotæ Romanæ*; & sic pluries Rota Romana, & præsertim in *caussa Gerunden. Scribaniæ* 21. *Maii* 1638. *coram Merlino*, *inter impressas decis.*278. *num.*24. ibi: *Et causa semper præsumitur in gestis per Summum Pontificem*. Hinc ratiocinata est Rota *in causa Forosemproniensi & Eugubina*, *seu nullius*, Emphyteusis, 16. *Junii* 1636. *coram Coccino*, *§. Hinc. inferendo*, ut quod fit a Papa,
43 pa, ab ore Dei videatur procedere. Tum quia regulariter præsumendum etiam venit pro sententia, vel decreto cujuscumque Judicis, quod sit interpositum ex justis, & rationabilibus causis, ut probatur *in leg. Herennius* 63. *§.*1. *ff. de evict. & in leg. Ab ea part.*5. *§.*1. *ff. de probat. & in l. Manumissio* 34. *ff. de manumissis vindicta*; Baldus *in l. Juris gentium quod fere col.*1. *in fin. in vers. sed numquid in Judiciis*, *ff. de pactis*; Gratian. *discept. forens. cap.*648. *num.*19. *vers. pro decreti validitate præsumitur*, *tom.*4. cum plurimis aliis passim, & ita sæpissime arbitrata est Rota, & potissimum *part.*5. *recentior. decis.* 75. *n.*3. *vers. pro decreto præsumitur p.*6. *dec.*76. *num.*14. *vers. semper enim præsumitur pro decreto Judicis*, *& decis.* 98. *n.*8. *vers. præsumptio semper stat pro decreto Judicis*, *& part.*7. *dec.*245. *num.*6. *vers. super hoc præsumitur Judex se informasse cum præsumatur pro decreto Judicis*.
44 Unde si pro decreto a quovis Judice interposito stat præsumptio, a fortiori debet præsumi pro Romano Pontifice, ut ex justa, & ex rationabili caussa moveatur, cum ipse si omnium Judicum totius orbis supremus Judex, & Arbiter, & cujus attestationi plena fides est adhibenda, si ipse dixerit, ex justis caussis præfatam dispensationem processisse; per textum *in Clement. Litteris unic. de probationibus*, adeoque hoc casu contrarium probari non possit, ut inquit textus in dicta *Clement. Litteris*, & Glossa *ibi: in verb. fecisse narramus*; Et *ibid.* passim Doctores.

Nota ex Edit. Romana noviss. an. 1767.

Vide *Nat. ab Alex. Theol. dogm. & mor. de Benef. Regul.* XXX. ubi contrarium firmissimis statuitur argumentis.

45 Caussa vero justa, & legitima dispensandi in pluralitate Beneficiorum triplex a Doctoribus recenseri solet, scilicet necessitas Ecclesiæ; utilitas Ecclesiæ, & evidens prærogativa meritorum. Ita Abbas *in cap. de multa* 27. *de Præbend. n.*7. *& cap. Extirpanda* 30. *§. Qui vero num.*34. *eodem titulo* Pirhing. *l.*3. *tit.*5. *sect.*5. *de Præbend. num.*191. Azorius, Layman, & alii passim; & colligitur *ex c. Tali* 17. *caus.*1. *quæst.*1. ibi: *Nisi forte eos*, *aut maxima Ecclesiæ utilitas*, *vel necessitas postulet*, *vel evidens meritorum prærogativa commendet*. Et quidem ob necessitatem Ecclesiæ possunt quandoque alicui plura Beneficia supra necessariam, & congruam vitæ sustentationem conferri, si desint idonei Ministri, verb. grat. in locis Hæreticorum, in quibus est defectus Clericorum. Ob utilitatem vero Ecclesiæ id accidere potest, quando unus solus magis putatur Reipublicæ Christianæ bono atque Ecclesiarum commodis profuturus sua auctoritate, potentia, doctrina, & prudentia, quam alius præsens, vel plures alii; qua de caussa Filiis Principum conferuntur interdum plures Episcopatus, ut Ecclesiæ contra Hæreticos potentius defendantur. Tandem etiam ob meritorum prærogativam conferuntur uni plura Beneficia, textu claro in *cap. de multa* 27. *de præbend.* ibi: *Nullus plures Dignitates*, *aut personatus habere præsumat*, *etiamsi curam non habeant animarum*; *Circa sublimes tamen*, *& litteratas Personas*, *quæ majoribus sunt Beneficiis honorandæ*, *cum ratio postulaverit*, *per Sedem Apostolicam poterit dispensari*; *Item Extravaganti Joann. XXII.* incipiente *Execrabilis*, ubi cum sanxisset, ne quis posset accipere plures dignitates, Personatus, Officia, Prioratus, & Beneficia, quibus inest cura animarum, excipit Cardinales, & Filios Regum, ibi: *Cardinalibus tamen Sanctæ Romanæ Ecclesiæ*, *qui circa Nos universali Ecclesiæ serviendo singularum Ecclesiarum commoditatibus se impendunt*, *ac Regum Filiis*, *qui propter sublimitatem eorum*, *ac generis claritatem*, *sunt potioris prærogativa gratiæ attollendi*, *dumtaxat exceptis*. 46 47 48

Dispensatio Apostolica, ut cum justa caussa possint simul ab uno plura Beneficia licite retineri, requiritur; Primo in omnibus Beneficiis de se incompatibilibus, ut sunt illa, quæ vel ex Jure naturali, Divino, aut Ecclesiastico, vel saltem ex consuetudine, statuto, seu fundatione continuam, & incompatibilem residentiam personalem requirunt; v. g. duo Episcopatus, duo Beneficia Curata, duæ Dignitates, duo Personatus, duo Canonicatus, & alia hujusmodi, quæ ex quo requirant perpetuam personalem residentiam, sunt incompatibilia; *c. Ad hæc* 13. *c. Præterea* 14. *c. Cum non ignores* 15. *& cap. De multa* 28. *de Præbend.* & Conc. Trident. *sess.*24. *cap. de reformat.* Secundo dispensatio Apostolica requiritur in Beneficiis etiam de se compatibilibus, quando unum est sufficiens ad congruam Beneficiati sustentationem; *cap. Conquerente*, *de Clerico non residente &c. cap. Cum teneamur* 6. *de Præbend.* ubi habetur etiam ad mandatum Papæ non esse providendum illi de Beneficio, *qui aliud Beneficium habet*, *de quo valeat commode sustentari*, nisi hoc ipsum fuerit expressum, & Concil. Trident. *sess.*24. *cap.*17. *de reformat.* ubi statuitur, *ut imposterum unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur*, permittit secundum in eo solum casu, in quo primum est insufficiens; & hanc esse mentem Sacri Concilii Tridentini pluries declaravit Sac. Congreg. ejusdem Concil. ut refert Fagnan. *in cap. Cum jam dudum* 18. *de Præbend. n.*71., & Garcias *part.*11. *de Beneficiis cap.*5. *num.*310. *& sequent.* Tertio requiritur dispensatio Apostolica, ut quis possit retinere tertium Beneficium simplex, etiamsi duo priora sint ad 49 50 51

ad obtinentis sustentationem insufficientia; Sac.Con-
52 greg. Conc. *in Anagn.* 15. *Aprilis* 1628. Immo Beneficium tertium simplex, etiamsi sit de Jurepatronatus, non potest retineri cum duobus aliis absque Sedis Apostolicæ dispensatione; Sacr Congreg. Conc.
53 *in Bovien.* 13. *Novembris* 1627. Quarto requiritur dispensatio Apostolica, ut quis obtineat, & retineat duo Beneficia uniformia, etiam simplicia sub eodem tecto, seu in eadem Ecclesia; *cap. De multa* 28. *§. Hoc idem, de Præbend.* ibi: *Hoc idem in Personalibus esse decernimus observandum, addentes, ut in eadem Ecclesia nullus plures dignitates, aut Personatus habere præsumat, etiamsi Curam non habeant animarum.* Concordat *cap. Litteras* 9. *de concessione Præbend.* ubi rejicitur allegata consuetudo generalis, quod unus in eadem Ecclesia plures habeat Præbendas, atque per assecutionem secundæ Præbendæ, prior ipso Jure vacare dignoscitur, prout amplius declarant Glossa, & Doctores communiter *ibidem*, & clare patet *in Clement. si juxta cap.6. de Præbend.* ubi statuitur, quod Præbenda prima vacet statim ac quis in eadem Ecclesia fuerit pacifice aliam Præbendam consecutus, ibi: *Primaque Præbenda hoc ipso vacabit, cum secundam cum Archidiaconatu prædicto pacifice fuerit assecutus.*

54 Ad pleniorem istorum intelligentiam sciendum est, quod illa dicuntur *Beneficia sub eodem tecto*, quæ existunt intra eamdem Ecclesiam, hoc est, vel in ipsa Ecclesia, atque intra parietes ipsius sunt, vel saltem intra Claustrum, & Cœmeterium contiguum ipsius continentur; Beneficia autem existentia in Capella, vel Cœmeterio non contiguo principali Ecclesiæ, sed extra, non censentur esse sub eodem tecto Ecclesiæ Principalis, *arg. cap. unic. de consecrat. Eccles. in 6.* ubi: polluta Ecclesia polluitur Cœmeterium illi contiguum, sed non remotum. Sic Barbosa *part.* 3. *de offic.*, *& potestat. Episcop. allegat.*62. *num.*15. Garcias *part.*11. *de Benefic. cap.*5. *num.* 259. Pirhing. *lib.*3. *tit.*5. *de Præbend.*
55 *num.*124. Reinffenstuel. *ibid. num.* 233. Beneficia sub eodem tecto alia dicuntur uniformia, seu similia, alia dicuntur difformia, seu dissimilia. *Beneficia uni-*
56 *formia, seu similia sub eodem tecto* sunt illa, quæ in eadem Ecclesia sunt instituta ad eumdem finem, adeo ut habeant idem prorsus onus, & officium eodem tempore peragendum. Ita Piasecius *p.*2. *praxis Episc. c.*5. *art.*3. *n.*73. Piringh. *loc. cit. n.*124. Talia sunt duo Canonicatus, duo Personatus, duo Præstimonia, & duæ Capellaniæ, quæ tamen Capellaniæ sint ejusdem prossus rationis, & oblationis personalis; alias si essent diversæ rationis, & distincti oneris, non essent Beneficia uniformia sub eodem tecto nec proinde incompatibilia, si una Capellania non sit sufficiens, & per hoc duæ Capellaniæ in duobus Altaribus ejusdem Ecclesiæ fundatæ cum onere, ut in uno Altari bis verb. grat. in hebdomada celebretur, & in altero ter aliis distinctis diebus, licet eodem nomine generali *Capellaniæ* appellentur, reipsa tamen non sunt Beneficia uniformia sub eodem tecto, sed difformia, adeoque compatibilia, cum habeant distincta onera, seu officia in diversis Altaribus pro distinctis diebus peragenda. Sic Navarrus *Cons.* 16. *de Præbend.* Garcias *part.* 11. *de Benefic. c.*5. *num.*225. *&* 229. Parisius *lib.*3. *de resignat. Benefic. quæst.* 1. *num.*128. Layman *lib.*4. *tract.*2. *cap.*8. *num.*7. Gonzalez *ad Regul.*8. *Cancellar. gloss.* 10. *num.*33. *&* 35. allegans plures alios, ac multiplices decisiones Rotæ. Beneficia *dif-* 57
formia, seu dissimilia sub eodem tecto sunt illa, quæ sunt quidem in eadem Ecclesia instituta, sed non ad eumdem, finem, sive officium eodem tempore peragendum, immo ad diversum; Talia sunt verb. grat. unus Canonicatus, & Portio; una Dignitas, & Canonicatus; unus Personatus, & Beneficium Curatum & hujusmodi; Azorius *part.*2. *l.* 6. *cap.* 11. *q.*1. Reiffenstuel *lib.*3. *tit.* 5 *de Præbend. num.*237.

Unde licet ex dictis *num.* 53. sine dispensatione 58
Apostolica non possint ab eodem obtineri, & retineri simul duo Beneficia uniformia sub eodem tecto, seu in eadem Ecclesia; Possunt tamen sine tali Apo- 59
stolica dispensatione obtineri, & retineri simul ab eodem duo Beneficia difformia sub eodem tecto, quando unum non est sufficiens ad honestam Clerici sustentationem, ut colligitur *ex cap. Eam te* 7. *de Rescriptis* ubi absolute dicitur, quod aliquis fuerit *Archidiaconus, & Canonicus ejusdem Ecclesiæ* nulla facta mentione dispensationis Apostolicæ, & hoc fortius probatur *ex c. Consuetudinem* 1. *de consuetudine in* 6. ubi circa finem decernitur quod: *Nulli liceat de cætero, nisi unum Personatum, vel Dignitatem, aut Præposituram, sive administrationem, vel Officium perpetuum, quocumque nomine censeantur, cum Præbenda insimul absque dispensatione Sedis Apostolicæ in eadem Ecclesia obtinere, vel jam obtenta retinere*; ponderando enim ly *Nisi unum*, quia exceptio firmat regulam in oppositum, *l. Quæsitum, §. denique, ff. de fundo instructo*, inferre licet, quod una cum Præbenda, sive Canonicatu possit in eadem Ecclesia, etiam absque alia dispensatione Apostolica, simul obtineri unus Personatus, Dignitas, aut Præpositura &c. maxime si accedat Episcopi dispensatio; Glossa *in cit. c. Consuetudinem verb. nisi Unicum* ibi: *Ergo videtur quod de dispensatione inferioris a Papa unicum Personatum, vel Officium, cum Canonicatu, & Præbenda possit habere*; Barbosa *ibid. num.* 4., & Francus *num.*7. Pirhing *tit. de Consuetudine num.*97. Immo plures volunt nulla 60
hodie opus esse dispensatione etiam Episcopali ad talia Beneficia difformia sub eodem tecto simul obtinenda, & retinenda, cum Jus ipsum istud concedat, dummodo Beneficiarius spectato statu suo eisdem vere indigeat pro sua honesta sustentatione; Rebuffus *tit. de dispensatione ad plura Beneficia num.*29. Layman *leg.*4. *Theolog. moral. tract.*2. *cap.*2. *num.* 9. Garcias 61
*pag.*11. *de Beneficiis cap.*5. *num.*239. ubi post Abbatem *consil.*96. *par.*2. Navarrus *consil.* 28. *de Præbend.* pluresque alios cum Rota *in Cæsenaten. Canonicatus* 19. *Februarii* 1690. *coram Gypsio*, concludit Beneficia hujusmodi de Jure communi esse compatibilia, nisi alias sint sibi repugnantia ratione residentiæ, seu 62
servitii, & *num.*246. *&* 247. asserit quod Sac. Congr. *in una Valentina* 1693. censuerit conspermit-uetudini tenti, quod in eadem Ecclesia Dignitates cum Præbendis Canonicalibus teneantur, non esse derogatum a Conc. Trid. *sess.*25. *c.*17. *de reform.*

Episcopus potest dispensare, Primo, ut quis reti- 63
nere possit duo Beneficia simplicia difformia sub eodem tecto, dummodo quodlibet non sit per se sufficiens

ciens ad sustentationem provisi. Colligitur ex Conc. Trident. *sess.25. cap.17. de reformat.* ibi: *Quod quidem si ad vitam ejus, cui confertur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri*, & sic expresse declaravit Sac. Congreg. ejusdem Conc. ut referunt Garcias *part.11. de Beneficiis cap.5. n.377.* Armend. *tit.7. de Benefic. incompatibilitate n.7.* Franc. Leo *in Thesauro fori Ecclesiastici p.2. c.8. n.55.*

64 Secundo etiam potest Episcopus, seu Ordinarius conferre secundum Beneficium obtinenti primum sufficiens juxta suum verum valorem, sed insufficiens ob id quod pensione est gravatum, dummodo provisus post collationem sibi factam non consenserit pensioni. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Conc. referunt Garcias *cit. par.11. de Beneficiis cap.5. n.310. dub.4.* Armend. *cit. titul.7. de Beneficior. incompatib. n.47. in 4. respons.* Barbosa *de offic. & potest. Episcop. p.3. allegat.62. num.7.*, & in Trid. *sess.24. c.17. de reform. n.5.*

65 Tertio potest Episcopus dispensare, ut habens Beneficium insufficiens sive Curatum, sive simplex possit etiam aliud simplex per se sufficiens obtinere, & retinere, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, ut colligitur ex Tridentino *sess.24. cap.17. de reformat.* ibi: *Liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri*, per quæ verba non disposuit Concilium simpliciter, ut habenti unum Beneficium insufficiens ad honestam sustentationem, possit conferri aliud, sed ut possit aliud sufficiens. Nec addidit, *sufficiens una cum primo*, sed solum dixit *sufficiens*, & sic videtur intellexisse de alio, quod per se sufficiat, ut optime explicat, & solide probat Fagnan. *in c. Cum jam dudum 18. de Præbend. n.57.*

66 *& 59.* Nec valet dicere quod sicuti habens unum Beneficium sufficiens, non potest ex ipso Concilio *loc. cit.* sine dispensatione Apostolica obtinere, & retinere aliud etiam insufficiens, sic nec etiam habens Beneficium insufficiens, poterit ipsum retinere cum

67 alio per se sufficiente. Non valet, inquam, quia inter utrumque casum magna intervenit ratio disparitatis; nam qui habet primum sufficiens, cum jam habeat congruam sustentationem, videtur moveri ad impetrandum secundum Beneficium ex avaritia, & ambitione, quæ sunt præcipuæ causæ, ob quas prohibetur pluralitas Beneficiorum; *cap. Cum jam dudum 18. de Præbend.* ibi: *Multitudo videlicet tam Dignitatum, quam etiam Præbendarum, ambitionis, & avaritiæ vitium*, & notat ibi Innoc. *nu.3.* & Fagnan. *num.58.*, & Pirhing. *lib. 3. tit.5. sect.5. de Præbend.*

68 *num.186.* At qui habet primum non sufficiens, juste petit secundum ad sui honestam sustentationem; & quamvis ex accidenti contingat, ut secundum per se sufficiat, tamen petendo illud non peccat; cum hoc faciat Concilii auctoritate; *cap. Qui peccat 40. caus. 23. qu.4.*, ibi: *Qui peccat, non peccat legis auctoritate, sed contra legis auctoritatem*, nec recipiendo secundum sufficiens debet incidere in pœnam privationis primi insufficientis, quia cum lex hoc permittat, *quod legitime factum est, nullam pœnam meretur*, ut dicit *text. in leg. Gracchus, C. ad L. Jul. de adult.* Glossa *1. in cap.2. de Constit.* & Glossa *in cap. Nihil in verb. Ætatis, de elect.* & sic expresse tenent Fagnan. *in cit. c. Cum jam dudum n.57. & 58.* Pirhing *loc. cit.*, & Reinffenstuel *lib.3. tit.5. n.266.* & alii.

Non potest tamen Episcopus dispensare, ut habens duo Beneficia, etiam simplicia, & ad honestam Clerici sustentationem non sufficientia, possit obtinere, & retinere tertium Beneficium, etiamsi omnia simul ad Beneficiati sustentationem non sufficiant Sic fuit pluries declaratum a Sac. Congr. Conc., & signanter *die 10. Maii 1607.* & *die 15. Aprilis 1628. in una Anagn. Sic Beneficium tertium simplex retineri non potest absque provisione Sedis Apostolicæ, quamvis duo priora sint ad obtinentis sustentationem insufficientia.* Et hanc 69

esse veram mentem Sacri Conc. Tridentini, quod non possit Episcopus dispensare, ut ultra duo Beneficia, etiam insufficientia ad honestam sustentationem, alia obtineantur, & retineantur, testatur Fagnan. in *c. Cum jam dudum 18. de Præbend. num.71.* de mente ipsius Sacræ Congregationis Conc., quæ, ut dicit ipse, sæpius in casibus contingentibus respondit, *Episcopum habenti unum simplex Beneficium, quod non sufficiat ad ejus sustentationem, posse aliud simile conferre, sed non posse ultra duo absque dispensatione Sedis Apostolicæ, etiamsi omnia simul ad illius sustentationem non sufficiant.* Immo neque potest Episcopus dispensare, ut quis retineat tertium Beneficium simplex, etiamsi esset de Jurepatronatus, ut decrevit Sac. Congreg. Conc. *in una Bovinen. 13. Novembr. 1629.* in qua cum dubitatum fuisset, an habens duo Beneficia simplicia, tertium de Jurepatronatus ad præsentationem Patronorum auctoritate ordinaria assequi, & retinere possit absque dispensatione Apostolica? Sac. Congr. censuit, *tertium Beneficium simplex etiamsi de Jurepatronatus, non posse retineri cum duobus aliis absque Sedis Apostolicæ dispensatione*; & sic etiam censuit in *Bitecten. 6. Decemb. 1721.* 70 71

* Traditis in hoc *art.* omnino consonant quæ habet Card. Lambert. Bened. XIV. in Epistola ad Canon. Jo. Bapt. Scarselli, quæ est in *Instit. Eccles. 91. edit. lat.* merito consulenda, & observanda. 72

Additiones ex aliena manu.

Incompatibilitas in Beneficiis triplici ex capite oriri potest. Primo ex cura, & residentia uniuscujusque Beneficii. Secundo ex pluralitate Beneficiorum, 73 74
quorum unumquodque sufficiat ad congruam sustentationem Beneficiarii, & quidem seclusa cura, & residentia. Tertio demum ab existentia Beneficiorum 75
sub eodem tecto. Longum autem esset de singulis hisce incompatibilitatis speciebus agere, & ea supplere, quæ ab Auctore sunt omissa; Consule, ubi res postulat, qui materiam hanc egregie pro more tractavit, Rigant. *in commentar. ad Regul.1. Cancellariæ §.8. per tot.* ubi & de dispensatione super retentione 76
incompatibilium Beneficiorum cujusvis generis late disserit. Aliqua vero de præsumpta dispensatione super retentione plurium Beneficiorum incompatibilium ratione curæ, & residentiæ non incongrue hic adduntur; eo vel maxime, quod Auctor ne verbum quidem de ea facit.

Trien-

77 Triennalis possessio minime sufficit ad hanc dispen-
78 sationem præsumendam. Sufficit vero possessio decennalis; Rigant. *in Comment. ad Regul. 36. Cancell. num.* 156. Piton. *discept. Eccles.* 120. *num.* 11. *& sequent.* Rota *cor. Falconer. decis.* 9. *num.* 14. *in Hipporegien. Beneficii* 11. *Febr.* 1704. *§. Concilio cor. bon. mem. Mut. in Aurien. Parochialis* 21. *Junii* 1751. *§.* 12. *& in Confirmatoria* 24. *Januarii* 1752. *§.* 11. *cor. Illustrissimo Figuerca.*

79 Quæstionis vero est, an hæc, quæ ex decennali possessione præsumitur dispensatio, suffragetur, si Officiales Datariæ testimonium dicant, eam non reperiri
80 in Regestis ipsius Datariæ. Negativam sententiam videtur tenuisse Rota *in Cracovien. Canonicatus* 11. *Maii* 1705. *§. Quod autem, cor. bon. mem. Omann. in Leodien. Canonicatus* 10. *Maii* 1743. *§.* 10. *cor. bon. mem. Lana, & 6. Martii* 1744. *§.* 10. *cor. bon. mem. Peralt. & in Gnesnen. Canonicatus* 26. *Junii ejusdem*
81 *anni* 1744. *§.* 6. *cor. bon. mem. Nunez.* Affirmativæ autem sententiæ recentius idem sacrum Tribunal adhæsit in *d. Aurien. Parochialis* 24. *Januarii* 1752. *d. §.* 11. *cor. Illustrissimo Figueroa, & in Vladislavien. Archidiaconatus super Coadjutoria* 14. *Januarii* 1757.
82 *coram R. P. D.* Parracciano. Hic tamen non omittendum, quod in Decisionibus, in quibus negativa sentententia a Rota fuit amplexa, articulus ille præter causæ necessitatem fuit examinatus, cum in earum casibus non decennalis, sed triennalis possessio concurreret.

ARTICULUS VII.

Beneficia quo ad eorum vacationem ipso Jure.

1 Beneficia Ecclesiastica pluribus modis vacare possunt, quorum quælibet, vacatione secuta, al-
2 teri conferri libere possunt. Primo, igitur vacat de jure, & de facto Beneficium per mortem naturalem Beneficiati; *cap. Susceptum 6. de Rescriptis in 6.* Rota *p. 4. t. 1. dec. 482. num. 14.*

3 Secundo, vacat ipso Jure per mortem civilem, veluti per ingressum Religionis, professione secuta: *cap. Beneficium 4. de Regularibus in 6.* Rota *p. 2. dec. 543. num. 4. & p. 4. t. 1. dec. 246. sub num. 2.* Beneficia enim Religiosi Professi vacant prout illa naturaliter mortui, cum in hoc mors civilis æquiparetur naturali; Rota
4 *p. 2. dec. 431. sub num. 1.* Secus autem Beneficium intra annum probationis Beneficiati Religionem ingressi, quia illud interim non vacat, ne egrediens de Religione illo privetur; *cit. cap. Beneficium 4. de Regul. in 6.* ibi: *Beneficium illius, qui Religionem ingreditur, non est infra probationis annum alicui conferendum.* * Quoad Religiosos Societatis Jesu omnino servanda est Constit. 25. *Tom. 2. Bullar.* Benedicti XIV. *die* 14. *Jan.* 1747. quæ incipit: *Ex quo dilectus* *.

5 Tertio, vacat per renunciationem; *cap. Susceptum 6. de Rescriptis in 6.* ubi quod per renunciationem inducatur vacatio Beneficii non minus, ac per mortem, sæpius repetitur, ut ibi: *Cum non per renunciationem, sed per mortem vacaverit*: Et infra: *Cum Beneficium cessione, non morte vacaverit*, & patet ex *cap. Ex transmissa 3. & cap. Quidam 12. cum aliis de renunciatione*; Rota *part. 5, tom. 1. decis. 190. num. 3.*

Quarto, vacat per assecutionem pacificam alterius 6
Beneficii incompatibilis; *cap. De multa 28. de Præbend. cap. quia nonnulli 3. de Clericis non resident. Extravagant. Execrabilis, §. Qui vero, de præbend.* Concil. Trident. *sess. 7. c. 4. de reformat.* Rota *part. 18. tom. 2. decis. 648. num. 1.*

Quinto, vacat per contractum Matrimonii per 7
verba de præsenti, etiam non secuta copula, non vero per sponsalia; *cap. Si quis Clericorum 1. cap. Quod a te 3. de Clericis conjugatis*; Rota *part. 5. t. 1. dec. 15. num. 3. & dec. 201. num. 27.* Et quidem Be- 8
neficium hoc casu vacat ipso Jure a die contracti ipsius Matrimonii; Rota *par. 19. tom. 2. decis. 522. n. 1.* Etiamsi Matrimonium sit nullum; Rota *Part. 7. decis. 250. n. 21.* Ad effectum enim vacationis propter 9
Matrimonium attenditur solum factum, non autem facti validitas, ideoque probato Matrimonio, etiam invalido, vacat Beneficium ipso Jure; Rota *par. 19. tom. 2. dec. 468. n. 5. & 6.*

Sexto, vacat ipso Jure Beneficium per militiam 10
sæcularem a Clerico Minorista assumptam; Clericus enim eo ipso, quod sæcularem militiam assumat, videtur Clericali militiæ renunciasse, quia non potest simul Deo, & sæculo servire; *cap. Quicumque ex Clero 6. caus. 23. quæst. 8. & cap. Ex multa 9. §. final. de voto.* Atque ideo extinguitur pensio Ecclesiastica ob assumptionem militiæ sæcularis, utpote incompatibilis cum Clericatu; Cardin. de Luca *de Pension. discurs. 47. num. 3.* Simulque Clericus, qui effectus est miles sæcularis tacite, seu ipso facto renunciare videtur Benefio Ecclesiastico, quod obtinet; Glossa *in cap. Clericos 17. de Clericis non residentib. verb. redierint*; Parisius *de resignat. Beneficior. lib. 1. qu. 1. num. 22.* Farinacius *pag. 1. Fragment. Crim. litt. C. num. 182.* Gonzalez *ad regul. 8. Cancellar. Gloss. 14. n. 63.* Adeo ut ipso Jure vacet Beneficium per militiam sæ- 11
cularem; nam eo ipso quod Beneficiarius fit miles, habetur Ecclesia pro derelicta, itaut Ordinarius Jure possit illam alteri concedere; Glossa *in cit. cap. Clericos verb. redierint*, ibi: *Si habet eam pro derelicta, puta quia contraxit Matrimonium, vel factus est miles, cum de hoc constiterit, Episcopus statim potest Ecclesiam illius alio conferre*; Barbosa *par. 3. de offic. & potest. Episcop. allegat. 57. num. 216.* Reiffenstuel *lib. 3. tit. 5. de Præbend. num. 343.* Azorius *Instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 15.* & alii passim.

Septimo, per promotionem ad Episcopatum post 12
obtentam possessionem ipsius, & secutam consecrationem, vel saltem post lapsum temporis ad petendam confirmationem præfixi vacant ipso Jure præhabita Beneficia; *cap. Cum in cunctis 7. de election. §. Cum vero*; Rota *part. 14. dec. 246. n. 2.* Nisi præventiva concessa fuerit a Papa facultas ea retinendi; Rota *dict. part. 14. dec. 246. n. 3. & part. 18. tom. 2. dec. 590. n. 10. & 12.* Per promotionem tamen ad Cardinalatum concessa intelligitur & data retentio ad Patriarchales, Metropolitanas, & Cathedrales Ecclesias, ad Monasteria etiam commendata, ad Prioratus, & ad cætera omnia Beneficia, quæ videntur convenire dignitati Cardinalatus. Ad alia vero, quæ videntur repugnare dignitati, & gradui Cardinalatus, puta Archipresbyteratus, Archidiaconatus, Diaconatus, Canonicatus, & similia Beneficia non extenditur, cum obtinentes hujusmodi Beneficia teneantur resi-

dere in choro, & habere debeant locum post Episcopum Cardinalis dignitati non convenientem. Extat de hac re Consistoriale Decretum incip. *Sanctissimus* sub die 16. Martii 1588. inter Constit. Sixti V. Vide Parisium *de resign. benefic. lib.* 3. *qu.* 1. *num.* 66.

33 Octavo, per translationem Episcopi ad aliam Ecclesiam illico vacat prior Episcopatus a die, qua ipse in Curia, seu in Consistorio Papæ absolvitur a vinculo prioris Ecclesiæ, atque auctoritate Pontificia transfertur ad aliam, etiam ante expeditionem Litterarum Apostolicarum, vel adeptam possessionem secundæ Ecclesiæ, & posteaquam hujus absolutionis notitiam Episcopus habuerit etiam ex testimonio, seu documento Secretarii Sacri Collegii, tenetur statim abstinere ab exercitio ordinariæ Jurisdictionis. Sic expresse decrevit Sacra Congreg. Episcop. ut refert Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 14. *n.* 25. *& in Collectaneis ad cap.* 1. *num.* 5. *de translat. Episcop.* ubi decretum adducit conceptum præcisis his verbis: *Die* 14. *Decembris* 1624. *Sacra Congregatio Illustrissimorum Cardinalium negotiis Episcoporum præposita S. D. N. approbante, censuit Ecclesiam, a qua volens transfertur, seu quam dimittit Episcopus, vacare ab eo tempore, quo idem Episcopus ab illius vinculo absolvitur in Consistorio Sanctitatis suæ, etiam ante expeditionem Litterarum Apostolicarum, vel adeptam possessionem secundæ Ecclesiæ. Et postquam hujusmodi absolutionis notitiam habuerit Episcopus etiam ex testimonio, seu documento Secretarii sacri Collegii, illico teneri eum abstinere ab exercitio ordinariæ Jurisdictionis, eamque transire in Capitulum tamquam Sede vacante; & ita posse, & debere Capitulum statim ea Jurisdictione uti, ac Vicarium juxta Tridentini Concilii præscriptum eligere, sedemque vacantem publicare.* Et sic colligitur *ex cap. In apibus* 41. *§. Ecce in quibus casibus, caus.* 7. *qu.* 1. *cap. Si quis jam translatus* 3. *caus.* 21. *qu.* 2. & Rota *part.* 1. *decis.* 475. *num.* 6. *& seq. ubi sub n.* 16. ostendit opinionem illorum, qui dixerunt non induci vacationem Episcopatus, nisi post adeptam possessionem secundi, esse erroneam, veluti innixam auctoritati Glossæ *in cap. Si quis jam translatus*, quæ loquitur de translatione abusiva.

34 Nono, vacat Beneficium ob invaliditatem electionis, vel collationis factæ; *cap. Cumana* 50. *cap. In Genesi* 55. *cap. Ecclesia vestra* 57. *de electione*; Rota *part.* 12. *dec.* 292. *num.* 6. *& dec.* 304. *num.* 2.

35 Decimo, vacat ipso Jure Beneficium per electionis cassationem; *cap. Consideravimus* 10. *cap. Super eo* 12. *de election.*

36 Undecimo, vacat per postulationis repulsionem, *cap. Gratum* 2. *cap. Bonæ memoriæ* 3. *de postulation. Prælator. Extravagant. Ex debito, §. hujusmodi de elect.*

37 Duodecimo, si electus intra mensem a tempore electionis ei præsentatæ, vel a tempore sibi præstituto, non consenserit electioni, nam tunc vacat Prælatura; *cap. Quam sit, §. electus vero* 6. *de elect. in* 6. *Extrav. Si Religiosus eod. inter communes.*

38 Tertiodecimo, si electus intra tres menses post consensum electioni præstitum, non petierit confirmationem, nam ipso facto privatur Jure sibi per electionem quæsito; *cit. cap. Quam sit, §. Cæterum* 6. *de elect. in* 6.

Quartodecimo, quando electus, vel præsentatus ante confirmationem vel institutionem per se, vel per alium in Beneficium se ingesserit, vel administraverit, nam eo ipso privatur Jure sibi quæsito, & Beneficium vacat ut prius; *cap. Avaritiæ cæcitas* 5. *de electione in* 6. 19

Quintodecimo, per violentam ingressionem in possessionem Beneficii perdit quis eo ipso Jus, quod ad illud habet, & vacat ipso Jure; *cap. Eum qui* 18. *de præbend. in* 6. 20

Sextodecimo, per violationem sequestri impositi vigore sententiæ definitivæ in Romana Curia prolatæ in causa Beneficiali; *Clement. unic. de sequestrat. possessionis, & proprietatis.* 21

Decimoseptimo, vacat ipso Jure Beneficium per alienationem rerum immobilium, aut pretiosarum Ecclesiæ, seu ipsius Beneficii factam sine debitis solemnitatibus Juris; *Extravagant. Ambitiosæ §. Inferiores vero, de rebus Ecclesiast. non alienand. inter communes.* 22

Decimo octavo, vacat Beneficium si habeatur pro derelicto per decem annos; *cap. Ex par.* 8. *de Clericis non resident.*, & Glossa ibi; *Per decem annorum spatium.* 23

Decimonono, vacat ipso Jure Beneficium per non ostensionem tituli, seu dispensationis coram Ordinario, postquam Beneficiatus fuerit monitus; *cap. Ordinarii* 3. *de Offic. Ordinar. §. Quod si forte in* 6. & ibi Glossa *verb. eo ipso*, & Concil. Tridentin. *sess.* 7. *cap.* 5. 24

Vigesimo vacat ipso Jure Beneficium per depositionem, & privationem; *cap. Ex litteris* 10. *& cap. grave* 25. *de excessibus Prælator.* 25

Vigesimo primo, vacat ipso Jure Beneficium, immo & Pensio Clerici Tonsuram, & habitum Clericalem non deferentis; Sixt. V. in Constitut. incip. *Cum Sacrosanctam.* 26

Vigesimosecundo, vacat ipso Jure Beneficium per apprensionem possessionis de Beneficio collato a Papa ante Litterarum expeditionem; Julius III. in Constit. incip. *Sanctissimus.* 27

Vigesimotertio, vacat Beneficium Ecclesiasticum cum ipso jure, sive per obitum, quando illud resignans non supervixit per viginti dies, juxta regulam 19. Cancellariæ quæ inscribitur, *Regula de viginti.* nisi fuerit dictæ regulæ derogatum, Flamin. *lib.* 12. *quæst.* 14. *num.* 2. 28

Vigesimoquarto, vacat ipso Jure Beneficium ob non publicationem resignationis juxta formam Constitutionis Gregorii XIII. de publicandis resignationibus, incip. *Humano vix judicio.* 29

Vigesimo quinto, vacat ipso Jure Beneficium Curatum per concursum conferendum juxta Tridentin. *ses.* 24. *cap.* 18. *de reformat.* quando in ejus collatione non fuit servata forma præscripta in Constitut. S. Pii V. incip. *In conferendis.* 30

Vigesimosexto vacant ipso Jure omnia Beneficia illorum, qui ad obtinenda pro aliis Beneficia, seipsos fraudolenter pro illis examini supponunt, aut Beneficia impetrant pro aliis, ut ab iis aliquid consequantur, vel quando pro se ipsis impetrant Beneficia cum intentione illa resignandi, reservata sibi pensione, vel ad favorem aliorum, Paul. IV. in Constit. incip. *Inter cæteras*, 31

32 Vigesimoseptimo, vacant ipso Jure Beneficia per confidentiam, seu simoniam confidentialem, qua quis v. gr. alicui Beneficium Ecclesiasticum procurat, eligendo, præsentando, resignando, confirmando, aut alia ratione, sub certa confidentia, seu pacto expresso, aut tacito, ut is qui Beneficium accepturus est, illud ipsum sibi procuranti, aut alteri sibi beneviso. v. gr. Fratri, Nepoti, Amico, cum fructibus, sive aliquam ipsorum portionem suo tempore cedat; Omnia enim Beneficia per hujusmodi Simoniam confidentialem quoquo modo recepta, aut imposterum recipienda ipso Jure a die receptionis vacare decrevit Pius IV. in Constitut. incip. *Romanum Pontificem*, & S. Pius V. in Constitut. incip. *Intolerabilis*.

33 Vigesimo octavo, vacant ipso Jure Beneficia retinentium indebite scripturas spectantes ad Cameram Apostolicam, illasque non restituentium, nec non scientium, & non revelantium; Sixtus V. in Constitut. incip. *Non sine maxima*.

34 Vigesimonono, vacat ipso Jure Beneficium propter crimen Hæresis, *cap. Ad abolendam 9. de Hæreticis*, ibi *Totius Ecclesiastici Ordinis prærogativa nudetur, & sic omni Officio, & Beneficio spoliatur &c. cap. Ut commissi 12. de Hæreticis in 6. §. Privandi* ibi: *Privandi præterea, vel privatos nunciandi dignitatibus ac aliis Beneficiis Ecclesiasticis*, & S. Pius V. in Constit. incip. *Cum ex Apostolatus*.

35 Trigesimo vacant ipso Jure Beneficia, quæ fuerunt obtenta per præces Hæreticorum, *cap. Quicumque 2. de Hæreticis in 6. §. Ad hæc*.

36 Trigesimo primo, vacant ipso Iure Beneficia falsariorum falsificantium Litteras Apostolicas; *c. Ad falsariorum 6. de Crimine falsi*.

37 Trigesimosecundo, vacat ipso Jure Beneficium ob crimen simoniæ realis in ejusdem consecutione commissum; *Extravag. Cum detestabile, de Simonia inter communes*, & S. Pius V. in constitut. incip. *Cum primum*, ibi: *Qui Beneficium, aut Officium Ecclesiasticum Simoniace adeptus fuerit, illo similiter sit ipso Jure privatus*.

38 Trigesimotertio, vacant ipso Jure Beneficia committentium nefandum crimen Sodomiæ, S. Pius V. in Constit. incip. *Horrendum illud*.

39 Trigesimo quarto, vacant ipso Jure Beneficia Clerici ob crimen Assassinii per ipsum procurati, vel mandati, *cap. Pro humani redemptione 1. de homicid. in 6*.

40 Trigesimo quinto, vacant ipso Jure Beneficia percutientis, capientis &c. Cardinalem S. R. E. *cap. Felicis 5. de pœnis §. Si quis vero in 6*.

41 Trigesimosexto, vacant ipso Jure Beneficia occidentis, vel percutientis Episcopum, intellige tamen de Beneficiis obtentis in Ecclesia, cui talis Episcopus præest; *cit. cap. Felicis, & Clement. 1. de pœnis*.

42 Trigesimoseptimo, vacant ipso Jure Beneficia occidentis Rectorem, aut alium Clericum suæ Ecclesiæ, intellige tamen de Beneficiis obtentis in Ecclesia, ubi deliquit; *cap. In quibusdam 12. de pœnis §. Sacri*; ibi. *Sacri nihilominus Concilii approbatione statuimus, quatenus si .... Beneficiati alicujus Ecclesiæ per se, vel per alios occidere, vel mutilare ausu nefando præsumpserint .... Beneficium prorsus admittant*.

Trigesimooctavo, vacant ipso Jure Beneficia Clericorum inferiorum, qui carcerant, captumque tenent Clericum, donec resignaverit suum Beneficium; *Clement. Multorum §. Quod si inferiores, de pœnis*. 43

Trigesimonono, vacant ipso Jure Beneficia offendentium litigantes in Romana Curia, eorumque Judices, Advocatos, Procuratores; Notarios, Testes & alios *Alexander VI.* in Constitut. incip. *In Eminenti*. 44

Quadragesimo, vacant ipso Jure Beneficia per collationem factam consanguineis, aut affinibus, vel familiaribus collatoris, vel resignantis, de Beneficiis resignatis in manibus Ordinarii, *Gregor. XIII*, in Constitut. incip. *Humano vix judicio*. 45

Supplementa Auctoris.

Beneficiorum vacatio inducitur per solemnem Professionis emissionem; Bened. XIV. *tom. 2. Bull.* Constitut. 25. incip. *Ex quo*. Vide supra *num. 3*. 46

Beneficiorum resignationes cum reservatione pensionis, & pacto eam cassandi, prohibentur & annullantur, adjecta pœna privationis Beneficii inhabilitationis ad alia assequenda, restitutionis pecuniæ &c. & irritantur cassationes & extinctiones pensionum intra sex menses a capta possessione Beneficii obtentæ. Idem Tom. 1. Constit. 30. incip. *In sublimi*. 47

Additiones ex aliena manu.

Vacationes Beneficiorum *ipso jure*, de quibus unice agit Auctor, ad quinque genera referri possunt: ad desertionem vel mutationem status Clericalis, ad neglectam susceptionem Ordinum annexorum, ad incompatibilitatem, ad impetrationem defectivam seu irritam, & demum ad excepta quædam crimina. 48

I. Desertione status Clericalis multipliciter vacare possunt ipso Jure Beneficia. I. Matrimonio licet nullo præterquam tamen ex defectu consensus, Rota *in Leodien. Matrimonii 25. Februarii 1733. §. Ita quidem, cor. clar. mem. Corio*. 49

II. Militia; vide Cardinal. de Luca *in adnot. ad Concil. Tridentin. discurs. 12. num. 8.* ubi limitat, si militia esset pro servitio Papæ, Sedisque Apostolicæ vel pro defendenda Patria obsessa, & Rota *in Tarraconen. Beneficii 3. Julii 1724. cor. clar. mem. Calcagnino* quæ materiam plenius discutit. 50 51

III. Dimissione habitus & tonsuræ Clericalis, si Standum sit Constitutioni *Cum Sacrosanctam* Sixti V. de qua post alios agit Leuren. *For. Benefic. part. 3. sect. 1. cap. 3. §. 2. qu. 187. per tot.* Sunt tamen qui tenent, mox dictam Constitutionem Sixti V. revocatam fuisse a Clemente VIII. Vide De Curt. *diversor. Jur. Feudal. par. 2. cap. 2. n. 91.* De Marin. *Resolut. Jur. lib. 1. cap. 56. per tot.* Auctor *Notar. in Concord. inter S. Sedem & Serenissimum utriusque Siciliæ Regem cap. 3. art. 1. num. 6. & seq.* Cæterum quidquid hujus sit, Benedictus XIII. in Bulla *Catholicæ* jussit *quod Ordinarii locorum, ubi sita sunt Beneficia ejusmodi, Clericorum vestes laicales deferentium impudentiam Canonicis remediis omnino coerceant, & hunc in finem non modo possint, sed etiam debeant* 52 53 54

contra ipsos procedere per citationes, dimissa Domi copia, quatenus domicilium habeant in eorum respective Diœcesibus, sin minus per citationes ad valvas; jurisque ordine cæteroquin servato, sententiam declaratoriam privationis obtentorum Beneficiorum in ipsos ferre & pronunciare, ita tamen ut eadem Beneficia juxta Constitutionem felic. record. Sixti V. Prædecessoris nostri incipientem Cum Sacrosanctam *nostræ, ac Romani Pontificis pro tempore existentis provisioni, ac omnimodæ provisioni reserventur, reservata censean-*
55 *tur*. Addidit etiam, quod hi Clerici Beneficiati habitum, & tonsuram Clericalem dimittentes; fructus ante sententiam declaratoriam, immo ante quamlibet monitionem, vel citationem amittant. Hinc
56 autem perspicuum est, quod vacant etiamnum *ipso jure* Beneficia dimissione habitus & tonsuræ Clericalis, nam alias non sententia declaratoria, sed privatoria locum haberet, nec locus esse posset amissioni fructuum ante sententiam declaratoriam, tum ante quamlibet monitionem vel citationem.

57 Difficultas tamen adhuc superest circa probationem dimissionis habitus & tonsuræ Clericalis, tum tempus ejusdem dimissionis; Consule pro re nata Rotam *in S. Severini Canonicatus* 3. *Martii* 1746. *cor. clar. mem.* *Millini*.

58 Mutatione status Clericalis vacant *ipso jure* Beneficia, si Clericus Beneficia obtinens solemnem professionem emittat in aliquo Ordine approbato Regularium *c. Beneficium de regul in 6.* Illustrat hoc argumentum
59 Rigant. *in coment. ad Regul.* 46. *Cancell. per tot.* Tenet Gagliard. *de benefic. cap ultim. n.* 8. Jesuitas per sola vota simplicia emissa completo biennio probationis non amittere Beneficia, quæ antea obtinuerant; At
60 Rigant *loc. cit. num.* 32. hæc habet: *Verum tamen est quod ex præscripto Societatis in Congregatione generali* 5. *cap.* 5. *completo probationis biennio priusquam vota simplicia præfata emittant, tenentur illius Alumni Beneficia, quæ prius habebant, resignare. Unde vacant ex vi supradictæ resignationis, & non aliunde.*

61 Ex neglecta susceptione Ordinum annexorum quando vacent Beneficia ipso jure, tradit Leuren. *For. Benefic. part.* 3. *sect.* 1. *cap.* 2. *quæst.* 185. *per tot.* Vide quoque Rotam *in Monasterien. Decanatus* 23. *Januar.* 1739. *cor. bon. mem. Vicecom.*

62 Vacationem *ipso Jure* producit etiam, ut dictum est, incompatibilitas. De vacatione vero *ipso jure* Beneficiorum promoti ad Episcopatum adi Leuren. *For. Beneficial. par.* 3. *sect.* 1. *cap.* 2. §. 4. *per tot.* ubi & de vacatione prioris Ecclesiæ per translationem Episcopi ad alteram Ecclesiam.

63 Quod vero ad Beneficia inferiora incompatibilia spectat, per assecutionem secundi Beneficii vacat
64 primum. Cæterum ambo vacant, si ambo retinean-
65 tur. Per assecutionem vero secundi incompatibilis non inducitur vacatio primi, nisi *subsequuta possessione*; Simplex enim collatio, ut tribuat acceptanti jus irrevocabile quoad collatorem, non tamen producit jus in re ita validum, ut operetur vacationem primi: vide Rotam *in Burgen. Canonicatus* 10. *Maii* 1745. *cor. clar. mem. Millin.* & 6. *Decembris ejusdem anni* 1745. *cor. R. P. D. Elephant.* & 27. *Junii* 1747. *cor. bon. mem. de Vais.*

66 Quinimmo requiritur *pacifica possessio* secundi Beneficii incompatibilis *per duos menses*, tam de *facto*, quam *de jure*, ita ut solæ molestiæ judiciales, vel extrajudiciales sufficiant ad impediendam hanc vacationem, Rota *in Asten. Canonicatus* 4. *Junii* 1745. *cor. bon. mem. Vicecom.* ubi quod saltem per Beneficiatum non steterit, quominus apprehenderit possessionem Beneficii.

Et quod summopere notandum est, requirit in- 67
super Rota *in Compostellana Parochialium* 26. *Junii* 1748. *cor. R. P. D. Canilliac*, & 23. *Februar.* 1750. *cor. Illustris. Migazzi ultra pacificam possessionem per duos menses* secundi Beneficii incompatibilis, *perceptionem emolumentorum* tum primi, tum secundi Beneficii.

Gravis quæstio est, an ad vacationem primi Be- 68
neficii sufficiat simplex collatio sine possessione, ubi non agitur de præjudicio ejus cui fuit collatum secundum Beneficium incompatibile, sed res est de duobus impetratoribus ejusdem primi Beneficii, se invicem excludere satagentibus. Negativam sententiam tenuit Rota, & quidem ex professo *in Monasterien. Canonicatus* 9. *Decembris* 1712. *cor. clar. mem. Aldrovand.* 9. *Junii* 1713. *Scotto*, & 12. *Januar.* 1714. *cor. bon. mem. Cerr.*

At affirmativam sententiam sequutum est idem sa- 69
crum Tribunal *in Colonien. Parochialis* 27. *Junii* 1731. §. 11. & *sequent. cor. clar. mem. Cincio*; & recentius *in Vladislavien. Canonicatus* 21. *Junii* 1748. §. 22. & *duob. sequent. cor. Illustris. Cortad.* Hic vero non
est omittendum, quod hæc *ultima decisio* fuit revo- 70
cata die 24. Martii 1749. coram eodem, aliis tamen ex motivis. Quoad vero præsentem quæstionem hæc habentur §. *final.* dictæ decisionis revocatoriæ: *Inutile hinc visum fuit disquirere, an dici possit sequuta Canonicatus vacatio in mense Martio reservato per simplicem tunc factam collationem alterius incompatibilis, licet Provisus eo mense possessionem non apprehenderit, veluti sentit mea decisio* §. 22. *cum duob. sequent. firmando induci ex ipso provisionis actu vacationem, quatenus agatur non cum Proviso secundo, sed inter alios; quæ cæteroquin sic admissa conclusio impugnabatur pro proponendo Monasterien. Canonicatus* &c.

Nota demum, quod per assecutionem secundi Be- 71
neficii incompatibilis vacat etiam Coadiutoria, Rota *in d. Asten. Canonicatus* 4. *Junii* 1745. *coram bon. mem. Vicecom.*

De vacatione Beneficiorum *ipso jure ob impetra-* 72
tionem defectivam, seu irritam, consule Gagliard. *de Benefic. cap. ultim. a num.* 19. *ad plur. sequent.* tum Rotam in Cracovien. Canonicatus 18. Martii 1746. cor. Illmo Caprara Alm. Urb. Gubernatore.

Crimina quoque, propter quæ vacant *ipso jure* Be- 73
neficia ad numerum usque quatuordecim recenset idem Gagliard. *ubi supra a num.* 26. *ad num.* 39. De iis agere non patiuntur præfixi nobis limites additionis.

ARTICULUS VIII.

Beneficia quoad eorum reservationem, seu affectionem.

SUMMARIUM.

1 *Quid sit Beneficii reservatio* ad num. 5.
6 *Quid Beneficii affectio*, ad num. 9.
10 *Reservatio, & affectio Beneficiorum in quo differant* ad num. 15.

16 *Quot*

1 Reservatio Beneficii nihil aliud est, quam alicujus Ecclesiastci Beneficii vacaturi per habentem ad istud potestatem ad se facta avocatio; Ita cum communi Rota *part. 8. decis.* 204. *sub. num.* 1.
2 Notanter autem dicitur *per habentem ad illud potestatem*, ut intelligatur, quod solus Papa in toto orbe possit Beneficia sibi reservare, utpote solus ipse plenariam circa omnia Beneficia Ecclesiastica totius mundi dispositionem habens *cap. Licet* 2. *de Præbend. in 6. cap. Si Papa* 10. *§. Si autem de Privileg. in 6. Clementin. unica §. final. Ut lite pendente*.
3 Et licet Papa communicaverit Episcopis facultatem conferendi Beneficia suarum Diœcesium, sibi tamen reservavit, ut semper penes se major, & superior potestas remaneret: *c. Dudum* 14. *§. Nos igitur. de Præbend. in 6.* Et Legatus a Latere in sola sibi demandata Provincia potest reservare suæ collationi Beneficia vacatura, quæ cæteroquin potest conferre vacan-
4 tia, *cap. Præsenti* 3. *de offic. Legati in* 6. *§.* 1. Cum hoc tamen, ut Legatione finita expirent reservationes ejusmodi, quando ad talium Beneficiorum col-
5 lationem nondum est processum. Simulque una pendente reservatione, Legatus aliam in eadem Ec-
6 clesia, vel respectu ejusdem collatoris aliquatenus non faciat, ut expresse cavetur *in cit. cap. Præsenti* præcisis his verbis: *Cæterum reservationes hujusmodi (per quas interdum Prælati & Ecclesiæ nimium onerantur) restringere cupientes, prohibemus, ne postquam Legatus in aliqua Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia reservationem aliquam duxerit faciendam, aliam (illa pendente) faciat aliquatenus in eadem. Nec etiam postquam alibi reservaverit aliquod Beneficium ad collationem pertinens cujuscumque, aliud quod ad illius collationem pertineat (quamdiu reservatio pendet alterius) sibi quoquomodo reservet*.
6 Affectio Beneficii, quantum ad præsens spectat, nihil aliud est, quam quædam tacita reservatio facta per appositionem manus Papæ super dispositione alicujus Beneficii, ratione cujus impeditur Ordinarius Collator, ne pro ea vice tale Beneficium conferre possit *Est in re communis* cum Rota *part.* 7. *decis.* 51. *num.* 8. *& par.* 19. *tom.* 2. *decis.* 523. *num.* 39. Papa
7 enim apponendo manum, seu semel intromittendo se dispositioni alicujus Beneficii, censetur tacite, atque ipso facto sua suprema potestate ejus collationem pro ea vice ad se revocare, sicque sub nullitate actus ligantur manus inferioris Collatoris, ut nullatenus pro ea vice possit ejus collationi se immiscere: *arg. cap. Ut nostrum* 56. *de Appellation.* concordat *cap. Si quis* 1. *& cap. De confirmationibus autem* 2. *de confirmat. utili, & inutili*.
8 Ubi postquam Papa manum apposuit, confirmando jura cujuspiam, nequit Judex inferior de iisdem cognoscere; *& cap. Si eo tempore* 45. *de elect in* 6. Ubi Papa manum apponente, puta reservante sibi electionem, vel saltem inhibente, ne Electores ad electionem procedant, omnia carere censentur effectu, si quæ postmodum subsequuntur, & expresse habetur *cap. Ad Romani Pontificis providentiam* 14. *de Præbend. inter Extravag. communes* præcisis his verbis: *Romani quoque Pontificis manus appositionem prædictam tantæ efficaciæ tantæque virtutis existere, ut etsi Litteræ Apostolicæ super provisionibus Beneficiorum, aut de providendo mandatis, in quibus decretum, & reservatio hujusmodi apponuntur, ex aliqua causa suum debitum non sortiantur effectum, facultatem tamen providendi de Beneficiis taliter reservatis, quibuscumque aliis fuisse ademptam hujus perpetuæ, & irrefragabilis Constitutionis edicto de venerabilium Fratruum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Consilio, omnia, & singula Beneficia Ecclesiastica ... per hujusmodi reservationem, & Decretum remansisse, & remanere semper affecta, nullumque de illis (cum primum vacare contigerit) præter eumdem Romanum Pontificem ea vice quovis modo disponere potuisse, sive posse, harum serie decernimus, & pariter declaramus . . . Decernentes ex nunc irritum, & inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari*. Et sic pluries censuit 9
Rota, & signanter *part.* 1. *decis.* 570. *num.* 2. *part.* 2. *decis.* 187. *num.* 3. *part.* 5. *tom.* 1. *decis* 344. *num.* 9. *part.* 6. *decis.* 45. *num.* 3. *part.* 8. *decis.* 113. *num.* 3. *& part.* 10 *decis.* 68. *num.* 14.

Hinc deducitur, quod reservatio, & affectio Be- 10
neficiorum differunt inter se ea differentia, quæ intercedit inter caussam, & caussatum, inter tacitum & expressum; *Annot. ad dec.* 254. *num.* 1. *&* 2. *par.* 19. *tom.* 1. Si enim Papa per Constitutionem, aut per 11
verbum expressum dicat; *reservamus Nobis tale Beneficium*, tunc Beneficium dicitur reservatum, *ibi num.* 4. Si vero sine Constitutione, aut sine expres- 12
so verbo, facto ipso mentem demonstret, puta per appositionem manus super dispositione alicujus Beneficii, tunc Beneficium dicitur affectum, *ibi num.* 5. Unde Beneficia affecta differunt a reservatis. Primo 13
quia reservatio respicit actum expressum verbalem, seu scriptum, ut si Papa per Constitutionem, aut etiam solo expresso verbo dicat ut supra: *Reservamus Nobis tale Beneficium*. E contra vero affectio respicit actum realem, & factum aliquod, ex quo Papa demonstrat, se velle pro illa vice providere de tali Beneficio, sicque ex facto ipso oritur tacita talis Beneficii reservatio: Sic accidit, quando Papa apposuit manum super collatione alicujus Beneficii, tunc enim non obstante, quod collatio illa ob aliquod impedimentum non fuerit valida, nec sortita suum effectum, adhuc Beneficium dicitur affectum, adeo ut pro ea vice nequeat conferri per inferiorem Collatorem; *cit. Extravag. ad Roman. Pontificis providentiam* 14. *de Præbend. inter communes*. Rota *part.* 7. *decis.* 313. *num.* 1. & 23. *part.* 10. *decis.* 14. *num.* 45. *& part.* 13. *decis.* 92. *num.* 13. Nec enim dispositio Beneficii, cui Papa manum apposuit, revertitur ad inferiorem; Rota *part.* 10. *decis.* 333. *num.* 11. Se- 14
cundo differunt Beneficia affecta a reservatis, quia Beneficium *reservatum* nunquam amplius potest conferri ab inferiore; reservatio enim adimit inferiori potestatem conferendi in perpetuum nisi revocetur. Beneficium vero *affectum* prohibetur solum conferri ab inferiore pro ea vice, qua Papa manum apposuit super ejus provisione, & postquam Papa semel de illo

illo disposuit, potest semper libere conferri ab inferiori; quia affectio non adimit inferiori potestatem conferendi in perpetuum, sed solum pro unica vice: *cap. Ut nostrum* 56. *de appellat. cap. Si quis* 1. *de confirmat. utili*, *&* *Extravagant. Ad Romani Pontificis providentiam* 14. *de Præbend. inter communes*; Rota
15 *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 196. *num.* 14. Tertio differunt Beneficia affecta a reservatis, quia affectio Beneficiorum, seu appositio manus Papæ est majoris efficaciæ ac potentiæ quam simplex generalis reservatio, Rota *part.* 2. *decis.* 401. *num.* 2.

Affectio enim afficit etiam ignorantes, textu expresso *in cit. Extravagant. Ad Romani Pontificis providentiam*: ibi: *Decernentes ex nunc irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari*; Non vero simplex generalis reservatio absque decreto irritante; Unde Collator ordinarius valide confert Beneficium sine apposito decreto irritante reservatum, si revera factam reservationem ignoravit; Ignorantibus enim venia non negatur; *cap. Proposuisti* 2. *dist.* 82. Rota *part.* 2. *decis* 190. *num.* 7. Gonzalez. *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 52. *num.* 9. Rebuff. *in praxi Benefic. tit. de reservat. num.* 34. Garcias *de Benefic. cap.* 1. *part.* 3. *num.* 408. *& seq.* Pirhing. *lib.* 3. *tit.* 5. *de Præbend. num.* 320.

16 Beneficia pluribus modis redduntur affecta per appositionem manus Papæ. Primo ex mandato Papæ concesso de providendo aliquem de certo Beneficio; *Extravagant. ad Romani Pontificis providentiam* 14. *de Præbend. inter communes*, Rota *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 254. *n.* 19. *&* 20. Etiamsi mandatum sit subreptitium ex
17 defectu personæ provisæ, Rota *ibidem n.* 21. Secun-
18 do, ex resignatione facta in manibus Pontificis, etiam in mense Ordinarii, tunc etiam Beneficium ita remanet affectum, ut nullus inferior possit de illo providere, quamvis a Papa nondum fuerit collatum, Rota *par.* 5. *tom* 1. *dec.* 34. *num.* 2. *part.* 6. *dec.* 63.
19 *num.* 1. & 2. *part.* 15. *dec.* 22. *num.* 2. Tertio, ex mandato Papæ facto Electoribus, ne procedant ad electionem; *cap. Si eo tempore* 45. *de electionib. in* 6.
20 Quarto, ex gratia præventiva cum videlicet Papa Jure præventionis contulit alicui Beneficium, & collatio non teneat ex aliquo defectu impetrantis, vel alias sit inutilis, quia amplius non poterit Ordinarius se intromittere in dispositione illius vacationis, quamvis contigerit in suo mense ordinario; Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 52. *num.* 14. 15. *& seq.*
21 & Rota *part.* 2. *dec.* 401. *num.* 1. *&* 2. Quinto, ex Decreto Papæ facto alicui de dimittendo Beneficio in manibus ejus; Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiast. cap.* 13. *num.* 90. Gonzalez *dict.* Glossa 52. *num.* 14. cum Rota *dec.* 14. *de rerum permutat. in antiquis*, idque intellige etiamsi alter non dimitteret Beneficium; quia adhuc solus Papa posset conferre pro ea vice. Sexto
22 ex Commenda; quando scilicet Papa dat alicui Beneficium in Commendam, vel in eo ponit Administratorem, tunc enim ex appositione manus Papæ adeo Beneficium remanet affectum ut cessante Commenda, vel administratione, nequeat conferri per alium Papa inferiorem, donec de eo Papa plene, & perfecte disponat, & provideat in titulum, Rota *par.* 4. *tom.* 1. *dec.* 70. *sub n.* 1. *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 523. *num.* 42. *&* 44. & annotat. *ad dec.* 254. *num.* 51. 52.
& 53. *part.* 9. *tom.* 1. Septimo, ex Decreto facto a 23
Papa, quando mandat aliquem privari suo Beneficio, nam secuta privatione, utpote jussu, & auctoritate Papæ facta, Beneficium remanet affectum, atque collationi Papæ reservatum: *Extravagant. ad regimen* 13. *de Præbend. inter communes*. Octavo, ex sola
signatura supplicationis, Rota *part.* 11. *dec.* 313. *n.* 28. 24
& part. 16. *dec.* 112. *n.* 38. *&* 39. Nono ex Coadju-
toria, Rota *part.* 16. *dec.* 112. *num.* 5. *&* 29. Alii va- 25
rii sunt casus, in quibus Beneficia ex appositione manus Papæ remanent affecta, adeout nullus inferior de ipsis disponere possit, sed quia ex adductis de facili cognosci possunt, brevitatis gratia relinquuntur videndi, cum placuerit apud Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancellar.* Glossa 52. *num.* 14. 15. *& seq.*

Pro regula tamen generali ad dignoscendum, an 26
Beneficia reddantur, & dicantur affecta per appositionem manus Papæ, advertendum est, quod Beneficium non dicitur affectum ex qualibet appositione manus Papæ, sed ita solum, quando Papa non movea-
tur ex falsa causa; *Rota p.* 2. *dec.* 187. *n.* 5. Si enim Papa 27
moveatur ex falsa causa ad apponendam manum super collatione Beneficii, ut si v. g. sibi narretur Beneficium esse reservatum, & re vera non sit reservatum, tunc si provisio facta fuerit ex dicta falsa causa nulla resultat affectio, ut expresse censuit Rota *p.* 1. *dec.* 570; *num.* 8. *& part.* 10. *dec.* 25. *num.* 31. *&* 32. dependet enim affectio Beneficii a validitate gratiæ, & justificatione causæ, qua motus fuit Papa ad concedendum; Rota *part.* 7. *dec.* 237. *num.* 2. *& par.* 16.
dec. 112. *num.* 6. Sic nulla affectio resultat ex gratia, 28
quæ ob non adimplementum conditionis non potuit effectum sortiri, Rota *part.* 2. *dec.* 180. *num.* 8. Sic
pariter nulla affectio resultat, quando Papa apposuit 29
manum ad alium effectum, & finem quam conferendi Beneficium, nam appositio manus non operatur ultra intentionem Papæ, juxta illud: *Actus agentium non operantur ultra intentionem eorum*, *l. non omnis*, *ff. Si certum petatur*, *l. in agris*, *ff. de acquir. rerum dominio*: Barbosa *Axiomat.* 12. *num.* 7. cum pluribus
ibi citatis. Unde cum Papa v. g. super Beneficio ali- 30
quo reservat pensionem ad favorem resignantis, non propterea Collator ordinarius impeditur, quo minus Beneficium illud, dum vacat, possit conferre, quia manus appositio quo ad unum effectum v. g. reservatæ Pensionis, non operatur quo ad alium v. g. reservatæ Collationis contra intentionem agentis; *cap. Quia intentionis* 29. *de privil.* Rota *dec.* 14. *num.* 3. *& decis.* 15. *num.* 2. *de conces. Præbend. in novis*, *& par.* 2. *recen. dec.* 190. *num* 7.

Beneficia reservata Summo Pontifici sunt sequen- 31
tia. Primo quæcumque Beneficia vacatura per obitum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, sive post sive ante Cardinalatum acquisita; *Extravagant. Ad regimen* 13. *de Præbend. inter communes*. innovata *per Regul. primam Cancellariæ*, Rota *p.* 17. *dec.* 382. *n.* 9.

Secundo, Beneficia vacatura per obitum Officia- 32
lium Sedis Apostolicæ, videlicet Camerarii, Vicecancellarii, Notariorum, Auditorum Litterarum Contradictarum, & Apostolici Palatii causarum Auditorum, Correctorum, & Scriptorum Litterarum Apostolicarum, ac Pœnitentiarii præfatæ Sedis, ac

Abbre-

Abbreviatorum, nec non Commensalium, & aliorum quorumcumque Cappellanorum Sedis ejusdem, & etiam quorumcumque Legatorum, sive Nunciorum, ac in terris Ecclesiæ Romanæ Rectorum, & Thesaurariorum per Romanos Pontifices specialiter deputatorum, seu missorum, aut deputandorum, aut mittendorum in posterum, ubicumque dictos Legatos, vel Nuncios, seu Rectores, aut Thesaurarios, antequam ad Romanam Curiam redierint, seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis; sic expresse *in dict. Extravagant. Ad regimen.*, *innovata in Regul.* 1. *Cancellariæ*. Horum tamen Beneficiorum
33 reservatio solum intrat, ubi dicti Officiales moriantur in Curia, vel intra duas dietas, *Dicta Extravagant, Ad regimen*, Rota *part.* 13. *decis.* 226. *num.* 15. Nisi agatur de Legatis, Nunciis, Rectoribus & Thesaurariis, quorum Beneficia reservantur ubicumque eos mori contingat; Rota *ibid. num.* 16.
34 Tertio, Beneficia Conclavistarum quocumque tempore obtenta semper sunt reservata Pontifici, Rota *part.* 17. *dec.* 303. *num.* 2. & *dec.* 382. *num.* 1. 6. & 9. ubi afferuntur Constitutiones Urbani VIII. aliorum-
35 que Pontificum super hujusmodi reservatione. Quæ quidem reservatio, utpote non adhærens Officio, neque personæ durat etiam post mortem ipsius Papæ, Rota *par.* 17. *dec.* 303. *num.* 22. & *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 476. *num.* 20.
36 Quarto, Beneficia quorumcumque Curialium, quos, dum Curia Romana de loco ad locum transfertur, eam sequendo decedere contigerit in quovis loco, quantumcumque etiam a dicta Curia remoto, *ut in Regula* 6. *Cancellariæ*; Rota p. 5. *t.* 2. *decis.* 429. *num.* 5. & *p.* 7. *dec.* 382. *n.* 11.
37 Quinto, reservata sunt Beneficia venientium ad Curiam, ac in ea decedentium; Rota *part.* 6. *decis.* 28.
38 *num.* 5. Sive recedentium ab ea, ac decedentium intra duas dietas; *dict. Extravag. Ad regimen*; Rota
39 *p.* 6. *decis.* 150. *num.* 1. & 12. Quæ quidem reservatio procedit, sive sint Curiales, sive non, ac nulla habita negotiorum ratione, pro quibus accedant vel recedant; Rota *par.* 6. *dec.* 28. *n.* 5. 10. 13. & 18.
40 & *dec.* 150. *n.* 3. 4. 5. 11. & 12. Considerantur enim obitus in Curia, & locus ipsius, in quo contingat Beneficiatum decedere; Rota *dict. p.* 6. & *dec.* 58. *num.* 6. & sic utroque casu Beneficium indistincte vacare dicitur apud Sedem; *ibid. num.* 7. & 8.
41 Sexto, Beneficia quorumcumque Collectorum, & Subcollectorum, puta decimarum, fructuum, & proventuum Cameræ Apostolicæ; *Regul.* 5. *Cancellariæ*; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 261. *num.* 1. *decis.* 335. *num.* 1. 9. & 14. & *decis.* 385. *num.* 1. *part.* 8. *decis.* 113. *n.* 2. *part.* 11. *dec.* 155. *n.* 9. *part.* 18.
42 *decis.* 249. *n.* 3. Et respectu Collectoris, seu Subcollectoris decimarum procedit, sive decimæ sint Papales, sive impositæ pro subventione Imperatoris, seu pro subsidio adversus Infideles, vel ob aliam causam publicam, Rota *p.* 5. *tom.* 1. *decis.* 355. *num.* 8. &
43 *sequent*. Quorum Beneficia semel reservata, semper remanent reservata, etiamsi cesset Officium; Rota
44 *par.* 9. *tom.* 1. *decis.* 259. *n.* 9. & 10. Sufficit enim, quod Beneficia fuerint obtenta, vel ante Officium, vel durante Officio, etiamsi de tempore obitus defunctus non esset Subcollector; Rota *p.* 7. *dec.* 225.
45 *n.* 13. & *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 259. *n.* 9. & *seq.* Sive Subcollector Officium suum exercuerit, sive non exercuerit; Rota *part.* 11. *decis.* 178. *num* 5. & 8. quia sufficit sola ejus deputatio cum Jurisdictione; Rota *p.* 11. *decis.* 155. *n.* 9. & *decis.* 178. *n.* 3. nec requiritur exercitium actuale, sed sufficit potentia; Rota *p.* 5. *tom.* 1. *decis.* 335. *n.* 18. Verum ad effectum in- 46
ducendi reservationem ut supra, requiritur, quod Subcollector sit unicus in loco, in quo exercere debet suam Collectoriam; Rota *part.* 1. *decis.* 715. *n.* 4.
& 5. *part.* 7. *decis.* 225. *num.* 6. *part.* 11. *decis.* 155 47
num. 10. Sufficit tamen quod aliquando fuerit unicus Rota *p.* 8. *dec.* 88. *n.* 15. & *dec.* 113. *num.* 4. Nempe aliquo tempore, seu aliqua temporis parte; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 255. *n.* 6. & *part.* 11. *dec.* 166. *n.* 13.
Septimo, Beneficia vacantia per obitum Protono- 48
tariorum Apostolicorum; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 530. *num.* 10. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 110. *n.* 10. *part.* 15. *dec.* 30. *num.* 3. Et hoc vigore *cit. Extravagant. Ad Regimen*, super qua fundatur regula prima Cancellar. Rota *part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 608. *n.* 5. Dicta reservatio comprehendit Beneficia Protonotario- 49
rum Apostolicorum, quandocumque illi effecti fuerint tales; Rota *part.* 16. *decis.* 14. *num.* 2. Sive dicti Protonotarii sint participantes, sive non; Rota *p.* 1. *decis.* 407. *num.* 1. *p.* 3. *dec.* 706. *n.* 3. *p.* 4. *tom.* 1. *decis.* 398. *num.* 2. *p.* 9. *to.* 1. *dec.* 350. *n.* 3. 4. & *p.* 15. *dec.* 262. *n.* 1. Sive creati fuerint a Papa, sive a Lega- 50
to; Rota *p.* 4. *tom.* 2. *decis.* 572. *n.* 15. & *sequent*. Sive creati fuerint ante dict. Extravagant. sive post; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 572. *n.* 17. Sive fuerint creati 51
ratione officii, sive principaliter, *ibidem num.* 24. &
seq. Etiam post dimissum officium, cui accedit Pro- 52
tonotariatus, *ibid. n.* 27. & *seq.* Et hæc procedunt 53
vigore *Constitut.* 78. & 79. *Pauli III.* ubi tales Protonotarii declarantur vere, & indubitate familiares, etiam ad effectum reservationis ut supra; Rota *p.* 4. *tom.* 1. *dec.* 398. *num.* 2. & extenditur reservatio contenta *in dict. Extravagant.* ad omnes Protonotarios etiam non participantes, prout Rota declaravit attenta generalitate verborum ejusdem *Extravagant.* Et Regulæ Cancellariæ postea emanatæ, & successive innovatæ a Papis; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 172. *n.* 5. & *sequent* * Vide verbo *Protonotarius titularis*, *n.* 21. & *seqq. in novis. addit.*
Octavo, Beneficia Referendariorum utriusque Si- 54
gnaturæ, & Auditorum Rotæ remanent reservata etiam post dimissa Officia; Rota *p.* 19. *t.* 2. *decis.* 523. *num.* 47.
Nono, Beneficia omnia Cubiculariorum, etiam 55
honoris nuncupatorum, ac Cursorum Papæ, ut expresse in *Regula* 7. *Cancell.*
Decimo, Beneficia Familiarium Papæ sunt reser- 56
vata vigore *Regulæ* 4. & 7. *Cancellariæ*; Rota *p.* 5. *tom.* 1. *decis.* 196. *n.* 2., & *eadem part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 429. *n.* 18. Et ad effectum reservationis ut supra, 57
familiaritas Papæ non attenditur de tempore vacationis, sed de tempore reservationis, quæ durat etiam mortuo Papa, licet non duret familiaritas, cujus effectus nihilominus durat jam perfectus, & consummatus; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 196. *n.* 21.
& *seq.* Sic etiam Beneficia Familiarium, & conti- 58
nuorum Commensalium S. R. E. Cardinalium, quæ obtinuerint, & obtinebunt, eorum familiaritate duran-

rante, etiamsi ab ipsa familiaritate per obitum dictorum Cardinalium, vel alias recesserint, sunt reservata vigore *Regulæ* 4. *Cancellariæ*; Rota *part.* 3. *decis.* 156. *n.* 1. *part.* 12. *dec.* 257. *num.* 6. *&* 7. *part.* 17. *dec.* 382. *n.* 10.

59 Undecimo, Beneficia quæcumque vacantia, & vacatura per promotionem ad Patriarchatum, Archiepiscopatum, Episcopatum, vel Monasteriorum regimina, sunt Sedi Apostolicæ reservata; *cit. Extravagant. Ad regimen*; & *Regul.* 1. *Cancellariæ*, & Rota *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 118. *num.* 1. *&* *decis.* 523. *num.* 48.

60 Duodecimo, sunt reservata Beneficia vacantia, vel in posterum vacatura per depositionem, vel privationem, seu translationem, aut muneris consecrationis suspensionem auctoritate Papæ factam, vel faciendam; Nec non si forsan aliqui electi, vel postulati fuerint, vel in posterum eligantur, vel postulentur in concordia, vel discordia, quorum electio cassata, seu postulatio repulsa, vel per eos facta renunciatio, & per Papam admissa fuerit; *cit. Extravagant. Ad Regim.* Rota *p.* 18. *tom.* 2. *dec.* 599. *num.* 4. *&* 5.

61 Tertiodecimo, Beneficia vacantia, & vacatura per assecutionem pacificam quorumcumque Prioratuum, Dignitatum, Personatuum, Officiorum, Canonicatuum, & Præbendarum, aliorumque Beneficiorum per Papam collatorum sunt Sedi Apostolicæ reservata; *cit. Extravagant. Ad Regimen*; Rota *p.* 13. *decis.* 127. *num.* 2. *& part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 523. *num.* 43.

62 Quartodecimo, omnes Ecclesiæ Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales, & quæcumque alia Beneficia vacantia, seu vacatura in Curia, seu apud Sedem Apostolicam, sunt collationi Papæ reservata; *dict. Extravagant. ad Regimen*; Rota *part.* 1. *decis.* 700. *num.* 4. *part.* 2. *decis.* 740. *num.* 1. *part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 573. *num.* 3. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 66. *num.* 2. *& decis.* 385. *num.* 11. *& part.* 11. *decis.* 163. *num.* 2.

63 Quintodecimo, omnes dignitates majores post Pontificales in Cathedralibus, etiam Metropolitanis, & Patriarchalibus, nec non valorem decem florenorum auri communi æstimatione excedentes, nec non principales in Collegiatis Ecclesiis; *Regul.* 4. *Cancellariæ*; Rota *p.* 9. *tom.* 2. *decis.* 433. *num.* 18.

64 Sic Beneficia etiam spectantia ad aliquam Dignitatem, & vacantia post vacationem ejusdem Dignitatis ex *Regula tertia Cancellariæ* sunt reservata Sedi Apostolicæ, quando Dignitas est reservata; Rota *p.* 10. *decis.* 25. *n.* 15.

65 Sextodecimo, Beneficia vacatura, Sede Patriarchali, Primatiali, Archiepiscopali, Episcopali aut Abbatiali, vel alterius Collatoris seu Collatricis vacante per obitum, aut dimissionem, seu amissionem, vel privationem, usque ad promotionem, vel provisionem successorum, & pacificam illorum possessionem adeptam, quando collatio, seu dispositio ad quemlibet illorum, vel illarum pertinet, dummodo non sit simultanea cum alio, vel aliis, aut etiam ad alterius præsentationem, vel electionem non pertineat, sunt reservata Sedi Apostolicæ; S. Pius V. in Constit. Incip. *Sanctissimus*, *Regul.* 2. *Cancellariæ*, & Rota *p.* 1. *decis.* 475. *num.* 2. *p.* 8. *decis.* 44. *num.* 7. *&* 8. *part.* 12. *decis.* 89. *n.* 15. *decis.* 257. *n.* 15. *& decis.* 365. *n.* 6. *& part.* 13. *decis.* 354. *n.* 6.

Decimoseptimo, Beneficia quæcumque, de quibus Ordinarii, aut alii Collatores disposuerunt contra decreta Concilii Tridentini, & formam ab ipso præscriptam, reservantur dispositioni Summi Pontificis, *Regul.* 1. *Cancellariæ*, & Constitutio S. Pii V. incip. *In conferendis* signanter reservans Beneficia Curata collata non reservata forma Concil. Trid. *sess.* 24. *de reformat. c.* 18. Sic etiam Beneficia ab Ordinariis contra dispositionem Concilii Tridentini unita ipso jure censentur reservata; Rota *part.* 7. *dec.* 207. *n.* 21. 66 67

Decimo octavo, quæcumque Beneficia vacantia propter crimen Hæresis; S. Pius V. Constitut. incip. *Cum ex Apostolatus*. 68

Decimo nono, quæcumque Beneficia vacantia per simoniam, quia æquiparatur Hæresi, seu læsæ Majestatis Crimini; *cap. Mediatores* 1. *de testibus in* 6. & Glossa ibi *verb. Assecuti*. 69

Vigesimo, Beneficia quæcumque recepta in confidentiam, hoc est per simoniam confidentialem; Pius IV. Constit. Incip. *Romanum Pontificem*; Et S. Pius V. Constitut. incip. *Intollerabilis*. 70

Vigesimo primo, Beneficia vacantia ob non factam publicationem resignationis; Gregorius XIII. Constitut. incip. *Humano vix Judicio*. 71

Vigesimo secundo, Beneficia vacantia propter delictum offendentis litigantes in Romana Curia, eorumque Judices, Advocatos, & Procuratores, Testes, & Notarios, aliosque hujusmodi; Alexander VI. Constit. incip. *In eminenti*. 72

Vigesimo tertio, Beneficia illorum, qui seipsos pro aliis examini supponunt, vel annuas Pensiones offerunt pro consequendis Beneficiis, aut Beneficia impetrant pro aliis, ut aliquid consequantur, vel quando pro se ipsis impetrant Beneficia cum intentione illa resignandi; Paul. IV. Constit. incip. *Inter cæteras*. 73

Vigesimo quarto, Beneficia omnia Ecclesiastica cum Cura, & sine Cura, sæcularia, & quorumvis Ordinum Regularium qualitercumque qualificata, & ubicumque existentia in singulis Januarii, Februarii, Aprilis, Maii, Julii, Augusti, Octobris, & Novembris mensibus extra Romanam Curiam, tam per obitum quam per resignationem quocumque modo vacatura; *Reg.* 8. *alias* 9. *Cancellariæ*: Rota *par.* 1. *decis.* 88. *n.* 1. *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 70. *sub. n.* 1. *part.* 12. *dec.* 89. *n.* 14. *part.* 13. *dec.* 127. *num.* 1. *part.* 14. *decis.* 152. *num.* 1. *part.* 15. *dec.* 5. *n.* 1. 74

Vigesimo quinto, Beneficia Collata personis prohibitis propter suum genus, veluti descendentibus ex sanguine infecto, aut ex genere, seu stirpe de Hæresi condemnata, aut ratione alicujus particularis statuti a Sede Apostolica confirmati, concessionis aut privilegii; Gregor. XIII. Constit. incip. *In Ecclesiis*. 75

Vigesimo sexto, Beneficia Titulorum Cardinalium, sive in Urbe, sive extra, si vacent, quando ipsi sunt absentes, Papæ reservantur; Urban. VIII. Constit. incip. *Sanctissimus cap.* 8. *& Regul.* 7. *Cancellariæ*. Sunt & alii varii casus, in quibus collatio quorumdam Beneficiorum est reservata Papæ; sed cum adducti sint cæteris notabiliores, relinquuntur alii 76

alii brevitatis gratia, videndi cui placuerit apud Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancellariæ gloss.* 51.

78 Circa hæc tamen notandum est, quod Beneficia vacantia Sede Apostolica vacante, non sunt reservata, nisi sint primæ Dignitates; Rota *part.* 14. *decis.* 33.
79 *n.* 3. *&* 4. Quia vacante Sede Apostolica cessant reservationes, & dicuntur sublatæ omnes Regulæ Cancellariæ; Rota *ibidem n.* 2. *& part.* 17. *dec.* 185. *n.* 3. *& dec.* 215. *n.* 2. *& part.* 18. *tom.* 2. *dec.* 635. *n.* 10.
80 Sed hoc intellige non procedere in Beneficiis Germaniæ vigore Concordatorum, ubi reservationes, ut supra, perpetuo durant; Rota *part.* 17. *cit. dec.* 185.
81 *n.* 4. *& sequent. & dec.* 215. *n.* 4. *& sequ.* Beneficia pariter vacantia in Curia, Sede Romana vacante, conferuntur ab Episcopo, vel ab aliis, ad quos spectat, *c. Si Apostolica* 35. *de Præbend. in* 6. Sed si
82 sunt reservata Papæ ex alio capite, non possunt conferri, sed conferenda sunt a Papa futuro; Urban.
83 VIII. Constitut. incip. *Sanctissimus*. Sic etiam Beneficia, quæ vacaverunt in Curia ante mortem Papæ, si non fuerunt provisa, conferuntur ab eis, ad quos spectat; *cit. cap. Si Apostolica* 35. *de Præbend. in* 6. ibi: *Si Apostolica Sede vacante, aliquas Parochiales Ecclesias vacare de cætero contigerit apud ipsam; statuimus, ut de eis (ne ipsarum vacatio diutina periculum valeat animabus afferre) per eos, ad quos pertinet, possit libere ordinari; Constitutione felicis recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri de Beneficiis apud Sedem ipsam vacantibus per alium, quam per Romanum Pontificem minime conferendis, vel alia quavis contraria super hoc edita non obstante. Idem volumus & de illis, quæ ibidem ipso Romano Pontifice vivente vacabunt, si de ipsis per eum ante*
84 *ipsius obitum non fuerit ordinatum*. Immo etiam Beneficia vacantia in Curia vivente Papa, si ipse Papa ea non conferat infra mensem a die vacationis, illi, ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre; *c. Statutum* 3. *de Præbend. in* 6. ibi: *Statutum felicis recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri Dignitatibus, & Beneficiis in Curia Romana vacantibus nequaquam per alium quam per Romanum Pontificem conferendis, decernimus taliter moderandum: ut hi, ad quos eorumdem Beneficiorum, & Dignitatum spectat collatio (Statuto non obstante prædicto) demum post mensem a die, quo Dignitates, seu Beneficia ipsa vacaverint, numerandum, ea conferre valeant, tantummodo per se ipsos, vel (ipsis agentibus in remotis) per suos Vicarios Generales in eorum Diœcesibus existentes; quibus id Canonice sit commissum*.

Additiones ex aliena manu.

85 De Reservationum origine non est una Scriptorum sententia; Adisis Gagliard. *de benefic. cap.* 5. *per tot.* qui tametsi paucis, dilucide tamen de ea agit.
86 Reservationum aliæ clausæ sunt in corpore juris, aliæ non sunt clausæ in corpore juris. Prioris generis
87 sunt, quæ continentur in 6. libro decretalium, ut *in cap. Ut lite pendente in cap. Licet* (?) *Idem* 2. *de Præbend. d.* 6.
88 *lib. decretal.* Posterioris vero generis sunt cæteræ, quas habemus, reservationes extra dictum 6. librum decretalium.
89 Reservationes igitur contentæ in *Extravagantibus*, clausæ dici nequeunt in corpore juris; Rigant. *in Comment. ad Regul.* 1. *Cancellar. §.* 1. *num.* 42. Van-Espen. *Jur. Eccles. univ. part.* 2. *tit.* 23. *cap.* 4. *n.* 2. Rota *cor. Othobon. decis.* 197. *num.* 22. *& sequent. & in Vladislavien. Archidiaconatus* 14. *Januarii* 1757. *§.* 6. *cor. R. P. D. Paracciano*.

Neque officit, quod *Extravagantes communes, & Joannis XXII.* jussu *Gregorii XIII.* corpori juris Canonici insertæ fuerint, & Sextum, Clementinas, & Extravagantes appellet ipse Corpus juris Canonici. 90
Quum enim *nonnisi*, (ut recte ait *Rigant.* loc. citat. n. 45. & sequent.) *sub eodem nomine Extravagantium in Corpore juris Canonici sint insertæ, pristinam utique naturam retinere videntur, nec reservationes in eis contentæ dicuntur clausæ in Corpore juris*.

Suos autem effectus in jure habet hæc divisio. Reservationes enim, ut de primo effectu differamus, clausæ in Corpore juris sunt perpetuæ, adeoque morte Pontificis non expirant. Quæ vero reservationes non sunt clausæ in Corpore juris, ut sunt, quæ in Regulis Cancellariæ continentur, eæ cum ipsis Regulis Cancellariæ cessant morte uniuscujusque Pontificis. Regulæ enim Cancellariæ eduntur ab unoquoque Pontifice crastino suæ assumptionis die ad vitam suam duraturæ. Quo fit, ut Episcopi conferre valeant Beneficia obnoxia reservationibus contentis in Regulis Cancellariæ, dummodo ea vivente Pontifice non vacaverint, & durante vacatione collatio fiat; Cardin. de Luc. *de Benefic. discurs.* 31. *n.* 4. *& sequent.* Gagliard. *eod. tract. cap.* 1. *n.* 37. Intellige tamen de Beneficiis obnoxiis reservationibus, quæ sunt *accidentales*, seu *discontinuæ* ratione *mensis* vel *loci*, non vero *reales*, vel *personales*, quas *continuas* vocant; Idem Gagliard. *ubi supra num.* 38. At vide materiam plenius tractantem Rotam in *Moguntina Canonicatus* 28. *Januarii* 1728. *cor. clar. mem. Calcagnino*. 91 92 93 94

Alter effectus est, quod titulus coloratus, quem requirit *Regula* 36. *Cancellariæ*, licet proveniat ab eo, qui pollet originaria facultate conferendi, talis non judicatur, ubi Beneficium fuerit obnoxium reservationi clausæ in Corpore Juris; talis vero judicatur, ubi Beneficium sit obnoxium reservationi non clausæ in Corpore juris: Chokier *in d. Regul.* 36. *Cancellar. n.* 86. Rigant. *ibidem n.* 128. *& seq.* 95

In potestate Fundatorum Beneficiorum est excludere in limine fundationis reservationes, idque ex sacrorum Canonum indulgentia. Quando vero a Fundatore exclusæ dici queant reservationes, vide apud Rotam *in Gerunden. Eleemosynæ Panis super reservatis* 26. *Junii* 1713. *cor. clar. mem. Scotto &* 14. *Martii* 1718. *cor. bon. mem. Cerro in Tropien. Beneficii* 1. *Martii* 1720. *cor. eod. bon. mem. Cerr. & in Wormatien. Beneficii* 5. *Decembris* 1735. *cor. Eminent. Crescentio*. Et quando non censeantur exclusæ, tradit idem Supremum Tribunal *in Consentina Canonicatus* 29. *Januarii* 1742. *cor. Reverendiss. P. D. Bussio Decano, in Lauretana Beneficii* 10. *Maii* 1745. *coram R. P. D. Canilliac. &* 24. *Januarii* 1746. *cor. bon. memor. Vicecom. in Majoricen. Beneficii* 29. *Novembris* 1745. *cor. clar. mem. Millin. &* 20. *Junii* 1746. *cor. R. P. D. Elephant.* 96 97

Articulus IX.

Beneficium Beneficia quo ad reservationes, & dispositiones in Regulis Cancellariæ contentas.

1 Regulæ Cancellariæ sunt quædam Apostolicæ Constitutiones, quas omnes Pontifices initio sui Pontificatus circa caussas Beneficiales, & Judiciales facere, vel a Prædecessoribus suis jam factas juxta occurrentium caussarum varietatem, renovare,
2 augere, vel minuere consueverunt. Primus omnium, qui Regulas Cancellariæ, sive Leges ad Cancellariam tulit, easque in scripta redegit, est Joannes XXII. Rota *part. 9. tit. 1. dec. 285. n. 15.* qui fuit natione Gallus antea dictus Jacobus de Ossa Cadurcensis Patre Sutore natus, & ratione summæ prudentiæ, ac litterarum peritiæ prius Roberti Siciliæ Regis Cancellarius, deinde Forojuliensis (gall. *de Frejus*,) ac postmodum Aveuionensis Episcopus, ac Cardinalis institutus: tandem *die* 17. *Augusti* 1316. Lugduni in Conclavi apud Patres Prædicatores parato Summus Pontifex fuit electus; Petra *in Commentar.*
3 *ad Constitut.* 1. *Joannis XXII. num.* 1. Ipsæ autem Regulæ Cancellariæ successu temporis in pluribus fuerunt mutatæ, atque augmentatæ, vel magis declaratæ, prout patet conferenti vetustiores Regulas Cancellariæ, repertas in libris cum modernis infra
4 adducendis, usque ad septuaginta duas redactis. Regulæ Cancellariæ habent vim Legis, & Constitutionis; Rota *part. 9. tom. 2. decis. 199. num. 6. & de-*
5 *cis.* 200. *n.* 7. Et incipiunt obligare statim ab eo tempore, quo a novo electo Papa reassumuntur, licet nondum fuerint publicatæ, ut patet expresse ex ipsarum præfatione nunc usitata, & sic præcise loquente: *Quas etiam ex tunc, licet nondum publicatas, &*
6 *suo tempore duraturas observari voluit.* Et istæ Regulæ durant tantum vivente Papa eas faciente, eoque moriente expirant, & durante vacatione Sedis Apostolicæ, dicuntur non esse in rerum natura; & patet aperte ex verbis citatis, & usitatis in earumdem Regularum præfatione: *Et suo tempore duraturas*; Rota *part. 4. tom. 3. decis. 654. n. 73. part. 14. decis. 33. num. 2. part. 17. decis. 185. num. 4. part. 19. tom. 1. decis. 121. num. 8. & 9.*
7 Unde Sede Papali vacante, potest Collator Ordinarius conferre Beneficia reservata solum per Regulas ipsius Cancellariæ, ut puta vacantia in mensibus Pontificiis; Sede enim Apostolica vacante omnes menses sunt Ordinariorum, adeoque possunt providere de Beneficiis vacantibus in quolibet mense, cum pro tunc cessent reservationes Beneficiorum ab ipsis Regulis inductæ, ex quo ipsæ Regulæ pro tunc sint extinctæ, & dicantur non esse in rerum natura, ex Rota *part. 4. tom. 3. decis. 654. num. 73. part. 14. de-*
8 *cis. 33. n. 2. & par. 17. decis. 185. num. 4.* Dummodo tamen id fiat, antequam Papa noviter creatus alias Regulas constituat, vel a Prædecessoribus suis jam factas renovet, nam noviter electus Papa sub nullitate actus in contrarium gesti expresse reservat suæ provisioni, ac dispositioni ea Beneficia, quæ Sede Papali vacante in mense Pontificio vacaverant, & per Ordinarium Collatorem antea collata non fuerant, ut pa-
9 tet *in Reg.* 68. integraliter infra videnda. Notanter autem fuit dictum posse Collatorem Ordinarium Sede Apostolica vacante conferre Beneficia *reservata solum per Regulas ipsius Cancellariæ*: Nam Beneficia, quæ sunt reservata Papæ ex alio capite, non possunt Sede Apostolica vacante conferri ab Ordinariis Collatoribus, sed conferenda sunt a Papa futuro; Urban. VIII. Const. incip. *Sanctissimus*.

Ut autem ab omnibus in promptu semper, & præ 10
oculis haberi possint reservationes, & dispositiones in Regulis Cancellariæ contentæ, subnectuntur hic ad litteram ipsæmet Cancellariæ Regulæ auctoritate SS. in Christo Patris ac D. N. D. PII Divina Providentia Papæ VI. publicatæ juxta exemplar Romæ in Typographia Rev. Cameræ Apostolic.. impressum Ann. 1775.

REGULÆ,

Ordinationes, & constitutiones Cancellariæ Apostolicæ SS. D. N. D. PII Divina Providentia Papæ VI.

„ Sanctissimus in Christo Pater, & Dominus noster, D. PIUS Divina Providentia Papa VI. suorum Prædecessorum vestigiis inhærendo normam, & ordinem rebus gerendis dare volens in crastinum suæ assumptionis ad Summi Apostolatus apicem, videlicet die decima sexta mensis Februarii Anno ab Incarnatione Domini millesimo septingentesimo septuagesimoquarto, Reservationes, Constitutiones, & Regulas infrascriptas fecit, quas etiam ex tunc, licet nondum publicatas, & suo tempore duraturas observari voluit, ac quas Nos Henricus Benedictus Episcopus Tusculanus S. R. E. Vicecancellarius die VII. mensis Martii in Cancellaria Apostolica publicari fecimus.

Reservationes generales, & speciales.

I. „ In primis fecit easdem reservationes, quæ in Constitutione fel. rec. Benedicti Papæ XII. quæ incipit, *Ad regimen*, continentur, & illas innovavit, ac locum habere voluit, etiamsi Officiales in eadem Constitutione expressi Apostolicæ Sedis Officiales ante obitum eorum esse desierint, quoad Beneficia, quæ tempore, quo Officiales erant, obtinebant; declarans nihilominus, Beneficia, quæ dictæ Sedis Officiales, qui ratione Officiorum suorum hujusmodi ejusdem Sedis Notarii erant, etiam dimissis ipsis Officiis, & quandocumque assecuti fuerint, sub hujusmodi reservationibus comprehendi: ac reservavit Beneficia, quæ per Constitutionem piæ mem. Joan. PP. XXII. incip. *Execrabilis*, vacant, vel vacare contigerint; quam Constitutionem, & reservationem S. S. tam ad Beneficia obtenta, quam alia quæcumque, de quibus Ordinarii, & alii Collatores contra Concil. Trident. Decreta disposuerunt, & disponent in futurum, extendit, & ampliavit; & ea etiam Beneficia omnia dispositioni suæ reservavit, de quibus per dictos Ordinarios, aut alios Collatores contra ejusdem Concilii Decretorum formam dispositum fuerit, decernens irritum &c.

Re-

Reservatio Cathedralium Ecclesiarum, & Monasteriorum, ac de tempore vacationis Episcopatuum vacaturorum Beneficiorum.

II. „ Item reservavit generaliter omnes Ecclesias „ Patriarchales, Primatiales, Archiepiscopales, Episcopales, necnon omnia Monasteria Virorum valorem annuum ducentorum florenorum auri communi æstimatione excedentia, nunc quomodocumque vacantia, & in posterum vacatura. Et „ voluit, quod excessus hujusmodi in Litteris exprimatur. Ac etiam reservavit Dignitates, & Beneficia omnia ad collationem, præsentationem, electionem, & quamcumque aliam dispositionem „ Patriarcharum, Primatum, Archiepiscoporum, „ & Episcoporum, necnon Abbatum, ac aliorum „ quorumcumque Collatorum, & Collatricium Sæcularium, & Regularium quomodolibet (non „ tamen ad Collationem cum alio, vel aliis, aut „ etiam ad alterius præsentationem, vel electionem „ pertinentia) quæ post illorum obitum, aut Ecclesiarum, seu Monasteriorum, vel aliarum Dignitatum suarum dimissionem, seu amissionem, vel „ privationem, seu translationem, vel alias quomodocumque vacaverint, usque ad provisionem Successorum ad easdem Ecclesias, aut Monasteria, „ vel Dignitates, Apostolica auctoritate faciendam, „ & adeptam ab eisdem Successoribus pacificam illorum possessionem, quomodocumque vacaverint, & „ vacabunt in futurum; decernens irritum &c.

Extensio reservationis Beneficiorum per assequutionem pacificam vacaturorum.

III. „ Item, si qui de Beneficiis Ecclesiasticis præsertim curam animarum habentibus, seu alias personalem residentiam requirentibus, dum pro tempore vacant, Apostolica auctoritate provisi, seu „ providendi, ante illorum assecutionem alia cum „ eisdem incompatibilia Beneficia Ecclesiastica per „ eos tunc obtenta in fraudem reservationis suæ resignarent, seu dimitterent, voluit, decrevit, & declaravit, quod si in posterum quibusvis personis de aliquibus Beneficiis Ecclesiasticis, tunc vacantibus, seu „ vacaturis, per Sanctitatem Suam, aut ejus auctoritate provideri, ipsosque providendos intra vacationis, & provisionis, seu assecutionis eorumdem Beneficiorum, tempora, quæcumque alia „ cum aliis incompatibilia Beneficia Ecclesiastica Sæcularia, vel quorumvis Ordinum, ac etiam Hospitalium, Regularia per eos tunc obtenta, „ nulla speciali, & expressa de eisdem in provisionibus prædictis facta mentione; simpliciter, vel causa permutationis, ac alias quomodolibet, sive in „ Sanctitatis Suæ, vel alterius Romani Pontificis pro „ tempore existentis, aut Legatorum, vel Nunciorum dictæ Sedis, seu Ordinariorum, vel aliorum „ Collatorum quorumcumque manibus resignare, „ seu dimittere, aut Juribus sibi in illis, vel ad illa „ competentibus cedere contigerit, omnes, & singulæ concessiones, collationes, provisiones, & „ quævis aliæ dispositiones de Beneficiis, seu Juribus „ sic resignandis, dimittendis, & cedendis pro tempore faciendæ, cum inde secutis quibuscumque, „ cassæ, & irritæ, nulliusque roboris, vel momenti „ existant, nec cuiquam suffragentur, sed Beneficia, & „ Jura, ut præfertur, resignata, dimissa, & cessa, „ eo ipso vacent, ac sub reservatione prædicta, quam „ Sanctitas Sua etiam quoad hoc extendit, & ampliavit, comprehensa censeantur. Ita quod de illis per alium, quam per eamdem Sanctitatem „ Suam, vel pro tempore existentem Romanum „ Pontificem, nullatenus disponi possit, in omnibus, & per omnia perinde, ac si per pacificam „ assecutionem Beneficiorum aliorum hujusmodi vere, ac realiter vacavissent; ac ulterius voluit, Beneficium, de quo resignans fuerit auctoritate Apostolica provisus, ac per cujus assecutionem Beneficia vacare debebant, ut prius vacare, perinde, „ ac si collatio favore resignantis facta non fuisset, „ salvis tamen quibuscumque Juribus competentibus alteri parti, ad cujus favorem facta esset resignatio, etiam ex causa permutationis, summarie, „ simpliciter, & appellatione remota exercendis; decernens irritum &c. attentari.

Reservatio Dignitatum, necnon suorum, & S. R. E. Cardinalium Familiarium, Beneficiorum.

IV. „ Item reservavit generaliter dispositioni suæ „ omnes Dignitates majores post Pontificales in Cathedralibus, etiam Metropolitanis, & Patriarchalibus, necnon valorem decem florenorum auri communi æstimatione excedentes, principales in Collegiatis Ecclesiis. Reservavit etiam Prioratus, Præposituras, Præpositatus, ac alias Dignitates Conventuales, & Præceptorias generales Ordinum quorumcumque (sed non Militarium) ac quæcumque Beneficia, quæ sui, etiam dum Cardinalatus fungebatur „ honore existentes, ac S. R. E. viventium nunc, „ & qui erunt pro tempore, Cardinalium familiares continui Commensales obtinent, & in posterum obtinebunt eorum familiaritate durante, ac „ in quibus, seu ad quæ Jus eis competit, aut competierit, etiamsi ab ipsa familiaritate per obitum „ Cardinalium eorumdem, vel alias recesserint. Declarans Dignitates, quæ in Cathedralibus, etiam Metropolitanis, post Pontificales non majores existunt, „ & quæ ex Apostolicæ Sedis indulgentia, vel ordinaria auctoritate, aut consuetudine præscripta, vel „ alias quovis modo in quibuscumque Collegiatis „ Ecclesiis principalem præeminentiam habere noscuntur, sub reservatione prædicta comprehendi „ debere; decernens irritum &c.

Reservatio Beneficiorum Collectorum, & Subcollectorum.

V. „ Item reservavit generaliter omnia, & singula Beneficia Ecclesiastica quorumcumque Collectorum, & Subcollectorum in quacumque Civitate, „ vel Diœcesi, qui suo tempore Officia exercuerint, „ Subcollectorum fructuum, & proventuum Cameræ Apostolicæ debitorum, illa videlicet Beneficia „ dumtaxat, quæ durante eorum Officia obtinebant, „ & in quibus, seu ad quæ jus eis competebat; decernens irritum &c,

Reservatio Beneficiorum Curialium, dum Curia transfertur.

VI. „ Item reservavit omnia, & singula Beneficia „ Ecclesiastica quorumcumque Curialium, quos dum „ Curia Romana de loco ad locum transfertur, eam „ sequendo decedere contigerit in quovis loco quan- „ tumcumque etiam a dicta Curia remoto; decer- „ nens irritum &c.

Reservatio Beneficiorum Cubiculariorum, & Cursorum.

VII. „ Item reservavit generaliter idem D. N.P.P. „ dispositioni suæ omnia Beneficia Cubiculariorum, „ etiam honoris nuncupatorum, ac Cursorum suo- „ rum; declarans in Prædecessorum suorum Roma- „ norum Pontificum Constitutionibus, & Regulis re- „ servatoriis Beneficiorum Cubiculariorum, etiam „ cubicularios, honoris nuncupatos etiam a die ea- „ rum editionis, & publicationis intelligi, & „ comprehendi, ac comprehensos fuisse, & esse. „ Irritumque &c. attentari decernens.

Reservatio Beneficiorum Ecclesiarum S. Joannis Lateranensis, & S. Petri, ac B. Mariæ Majoris de Urbe, & Beneficiorum Titulorum Cardinalium a Curia absentium.

VIII. „ Item reservavit dispositioni suæ generali- „ ter quoscumque Canonicatus, & Præbendas; ac „ Dignitates, Personatus, & Officia in S. Joannis „ Lateranensis, & Principis Apostolorum, ac B.Ma- „ riæ Majoris de Urbe Ecclesiis, necnon ad colla- „ tionem, provisionem, & præsentationem, seu „ quamvis aliam dispositionem S.R.E. Cardinalium „ a Romana Curia absentium ratione suorum Epi- „ scopatuum Cardinalatus, ac ipsorum Cardinalium „ Titulorum, & Diaconiarum spectantia, quamdiu „ absentia hujusmodi duraverit, Canonicatus, & „ Præbendas, Dignitates, Personatus, Administra- „ tiones, & Officia, cæteraque Beneficia Ecclesiasti- „ ca cum cura, & sine cura vacantia, ac in antea va- „ catura, tam in eadem Urbe, quam in Ecclesiis, „ Civitatibus, ac Diœcesibus dictorum Episcopa- „ tuum consistentia; ac decrevit irritum &c.

Reservatio mensium Apostolicorum, & Alternativa pro Episcopis residentibus.

IX. „ Item cupiens SS.D.N.PP. pauperibus Clericis & „ aliis benemeritis Personis providere omnia Bene- „ ficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura, Sæcula- „ ria, & quorumvis Ordinum Regularia qualiter- „ cumque qualificata, & ubicumque existentia in „ singulis Januarii, Februarii, Aprilis, Maii, Julii „ Augusti, Octobris, & Novembris mensibus, us- „ que ad suæ voluntatis beneplacitum extra Roma- „ nam Curiam alias, quam per resignationem quo- „ cumque modo vacatura, ad collationem, pro- „ visionem, præsentationem, electionem, & quam- „ vis aliam dispositionem quorumcumque Collato- „ rum, & Collatricum Sæcularium, & quorumvis „ Ordinum Regularium (non tamen S. R. E. Cardi- „ nalium, aut aliorum sub Concordatis inter Sedem „ Apostolicam, & quoscumque alios initis, & per „ eos, qui illa acceptare, & observare debuerant ac „ ceptatis & observatis, quæ lædere non intendit, „ comprehensorum) quomodolibet pertinentia di- „ spositioni suæ generaliter reservavit. Volens, in „ supplicationibus, seu concessionibus gratiarum, „ quæ de dictis Beneficiis tunc vacantibus, etiam „ motu proprio, fient de mense, in quo vaca- „ verint, dispositive mentionem fieri: alioquin gra- „ tias nullas esse, Ac consuetudines etiam imme- „ morabiles optandi majores, & pinguiores Præ- „ bendas nec non privilegia etiam in limine erectio- „ nis concessa, & indulta Apostolica circa eas, ac „ etiam disponendi de hujusmodi Beneficiis, aut „ quod illa sub hujusmodi reservationibus nunquam „ comprehendantur, etiam cum quibusvis deroga- „ toriarum derogatoriis, & fortioribus, efficaciori- „ bus & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & „ aliis Decretis, quorum tenoret pro expressis haberi „ & latissime extendi voluit quibusvis Personis, & „ & Collegiis cujuscumque Dignitatis, status, gra- „ dus, ordinis, & conditionis existentibus quomodo- „ libet concessa adversus reservationem hujusmodi „ minime suffragari. Insuper Sanctitas Sua ad gra- „ tificandum Patriarchis, Archiepiscopis, & Epi- „ scopis intenta, ipsis, quamdiu apud Ecclesias, „ aut Diœceses suas vere, & personaliter resederint „ dumtaxat, de omnibus, & quibuscumque Bene- „ ficiis Ecclesiasticis cum cura, & sine cura Sæculari- „ bus, & Regularibus (ad liberam ipsorum dumta- „ xat, non autem aliorum cum eis dispositionem, seu „ præsentationem, vel electionem, nec etiam cum „ consilio, vel consensu, seu interventu Capitulo- „ rum, vel aliorum, aut alias pertinentibus,) quæ „ in antea in mensibus Februarii, Aprilis, Junii, „ Augusti, Octobris, & Decembris extra Curiam ip- „ sam vacare contigerit (dummodo alias dispositio- „ ni Apostolicæ reservata, vel affecta non fuerint) „ libere disponendi facultatem tempore sui Pontifica- „ tus tantum duraturam concessit. Ac etiam voluit, „ ut si ipsi in collatione, aut alia dispositione Bene- „ ficiorum in aliis sex mensibus, videlicet Januarii, „ Martii, Maii, Julii, Septembris, & Novembris „ vacaturorum (quæ etiam dispositioni suæ, ut præ- „ fertur, reservavit) seu etiam aliorum dispositioni „ suæ, & dictæ Sedis alias quomodolibet reservato- „ rum, vel affectorum se se intromiserint, aut quo- „ minus provisiones, & gratiæ Sanctitatis suæ de il- „ lis debitum effectum consequantur, impedimen- „ tum quoquomodo præstiterint, usu, & beneficio „ prædictæ facultatis eo ipso privati existant, ac col- „ lationes, & aliæ dispositiones de Beneficis illius „ prætextu deinceps faciendæ nullius sint roboris, „ vel momenti. Illi vero, qui gratiam alternativæ „ prædictæ acceptare voluerint, acceptationem hu- „ jusmodi per patentes litteras manu propria subscrip- „ tas, suoque Sigillo munitas, & in sua quisque Ci- „ vitate, vel Diœcesi datas declarare, & Litteras „ ipsas huc ad Datarium Sanctitatis Suæ transmittere „ teneantur; quibus ab eo receptis, & recognitis, „ ac libro ad id deputato registratis, tunc demum, „ & non antea uti incipiant gratia supradicta. Insuper „ declaravit, quod si idem Episcopus pluribus Eccle- siis

„ fiis quomodocumque unitis ex Apoftolica conceffione, & difpenfatione quomodocumque præfit, teneatur hujufmodi alternativæ gratiam, quatenus ea potiri velit, utriufque Ecclefiæ nomine explicite acceptare, alias illi non fuffragetur. Et poft factam acceptationem, & admiffionem in Dataria, neutri parti liceat nifi concordi confenfu ab ea recedere. Declarans præterea, exceptionem pofitam in Regula favore S. R. E. Cardinalium, & Indultum conferendi Beneficia refervata conceffum Gardinali Epifcopo non fuffragari Capitulo ratione communionis, & confortii juxta declarationem fel. record. Urbani Papæ VIII. Prædecefforis fui, editam die decima Septembris anno millefimo fexcentefimo vigefimo fexto, quam Sanctitas Sua in omnibus & per omnia approbat; decernens fic in præmiffis omnibus per quofcumque &c. judicari debere, ac irritum &c.

De litteris in forma, Rationi congruit, expediendis.

X. „ Item voluit idem D. N. Papa, quod conceffa per fel. record. Clementem XIV. Prædecefforem fuum, & de ejus mandato expediantur in forma: *Rationi congruit &c.* fub die Coronationis fuæ, ut moris eft; & idem quoad conceffa per piæ mem. Clementem XIII. etiam Prædecefforem fuum ad fex menfes dumtaxat, ab ipfo die Coronationis incipiendos obfervari voluit.

Declaratio refervationis Ecclefiarum, & Beneficiorum per Prædeceffores refervatorum.

XI. „ Item declaravit, omnium, & fingularum Ecclefiarum Cathedralium, & Monafteriorum provifiones, quas prædicti Prædeceffores fui, ordinationi, & difpofitioni eorum, nec non omnia, & fingula Beneficia Ecclefiaftica, quæ dicti Prædeceffores, etiam prædictæ difpofitioni cum interpofitione decreti refervaverant (quæ quidem Ecclefiæ, Monafteria, nec non fic refervata Beneficia tempore obitus eorumdem Prædecefforum vacabant, aut Ecclefiæ ipfæ, vel Monafteria hujufmodi, fi commendata, vel eis adminiftratores deputati non fuiffent, etiam tunc vacaffent) remanfiffe, & remanere per hujufmodi refervationem, & decretum affecta, nullumque de illis præter Romanum Pontificem ea vice fe intromittere, vel difponere potuiffe, five poffe quoquomodo; decernens irritum, & inane, fi fecus fuper illis attentatum forfan erat tunc, vel in pofterum contingeret attentari.

Revalidatio Litterarum Prædecefforis Gratiæ, & Juftitiæ infra annum conceffarum.

XII. „ Item prædictus D. N. omnes, & fingulas a Clemente XIV. Romano Pontifice Prædeceffore fuo infra annum ante diem ejus obitus conceffas Gratiæ, vel Juftitiæ Litteras temporibus debitis earum Executoribus, feu Judicibus non præfentatas omnino revalidavit, & in ftatum priftinum, in quo videlicet antea fuerant, vel pro quibus erant obtentæ, quoad hoc plenarie reftituit, ac decrevit per Executores, feu Judices prædictos, vel ab eis fubdelegandos ad expeditionem negotiorum in eis contentorum procedi poffe, & debere juxta illarum formam.

Revocatio Unionum.

XIII. „ Item rationabilibus fuadentibus caufis ipfe D. N. omnes uniones; annexiones, incorporationes, fuppreffiones extinctiones, applicationes, & difmembrationes, etiam perpetuas, de quibufvis Cathedralibus, nec non aliis Ecclefiis, Monafteriis, Dignitatibus, Perfonatibus, Officiis, & Beneficiis Ecclefiafticis, eorumve domibus, prædiis, & locis per ceffum, vel deceffum, aut aliam quamvis dimiffionem, vel amiffionem qualiacumque fuerint invicem, vel aliis Ecclefiis, Monafteriis, & Menfis etiam Capitularibus, Dignitatibus, Perfonatibus, Officiis, Beneficiis, ac Piis, & aliis Locis, Univerfitatibus etiam ftudiorum generalium, & Collegiis, etiam in favorem S. R. E. Cardinalium, feu Ecclefiis, Monafteriis, & Beneficiis per eos obtentis quomodolibet Apoftolica, vel alia quavis (non tamen Concilii Tridentini) auctoritate (necnon pro fundatione, feu dotatione, augmento, vel confervatione Collegiorum, & aliorum Piorum & Religioforum Locorum ad Fidei Catholicæ defenfionem, & propagationem, bonarumque artium cultum inftitutorum) factas, quæ fuum non funt fortitæ effectum: ac quafcumque conceffiones, & mandata fuper unionibus, annexionibus, incorporationibus, & aliis præmiffis taliter faciendis, revocavit, caffavit, & irritavit, nulliufque decrevit exiftere firmitatis; Nec alicui quafcumque claufulas, vel adjectiones, aut decreta, quæ Sanctitas Sua pro expreffis haberi voluit in quibufvis Apoftolicis, etiam quæ motu proprio, aut ex certa fcientia, & confiftorialiter proceflerunt, & emanarunt, Litteris, etiamfi in eis decretum effet, illas ex tunc effectum fortitas effe, aut Jus quæfitum fore quomodolibet contenta adverfus revocationem, & irritationem hujufmodi, voluit nullatenus fuffragari; decernens irritum &c.

Revocatio facultatum quibusvis concessarum.

XIV. „ Item revocavit quafcumque facultates conceffas quibufvis Patriarchis, Archiepifcopis, Epifcopis, & aliis, ac prælatis, etiam utriufque Signaturæ Referendariis, Perfonis, necnon Apoftolicæ Sedis Nunciis, ac fructuum, & proventuum Cameræ Apoftolicæ debitorum Collectoribus, de difpenfando cum quibufvis Perfonis fuper Matrimonio contracto, vel contrahendo in gradu prohibito, ac natalium, & ætatis defectibus, & de incompatibilibus Beneficiis Ecclefiafticis infimul retinendis, necnon de Notariis publicis creandis, ac de difponendo quomodolibet de quibufvis Beneficiis Ecclefiafticis, & alias a præmiffis Officia ipforum Nunciorum, & Collectorum directe non concernentes, etiamfi in Litteris defuper confectis fint Claufulæ reftitutoriæ, & de-

„ ro-

„ rogatoriarum derogatoriæ, & aliæ efficaciores, „ quas pro expreſſis haberi voluit quoad omnia, in „ quibus facultates ipſæ non ſunt ſortitæ effectum, „ etiamſi Nunciis eiſdem dictæ Sedis Legatis de „ Latere competens ſit conceſſa poteſtas; decer- „ nens irritum &c.

Revocatio facultatum conferendi Beneficia reſervata.

XV. „ Item revocavit quaſcumque facultates, & „ Litteras deſuper confectas, per quas quicumque „ ſui Prædeceſſores Romani Pontifices quibuſvis Per- „ ſonis ordinariam Collationem, ſeu aliam diſpoſi- „ tionem Beneficiorum Eccleſiaſticorum de Jure, „ vel conſuetudine habentibus, & quavis etiam Pa- „ triarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, vel alia digni- „ tate, vel alio non tamen Cardinalatus honore ful- „ gentibus, quavis conſideratione, vel intuitu etiam „ motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſto- „ licæ poteſtatis plenitudine cum quibuſvis Clauſu- „ lis, etiam derogatoriarum derogatoriis, ac irritan- „ tibus, & aliis Decretis, quorum tenores habere „ voluit pro expreſſis, conceſſerant, ut quamdiu vi- „ verent, vel ſuis Eccleſiis, ſeu Monaſteriis præeſ- „ ſent, aut ad aliud tempus de Beneficiis Eccleſia- „ ſticis generaliter reſervatis, ſeu affectis ad eorum „ collationem, proviſionem, præſentationem, ele- „ ctionem, & quamvis aliam diſpoſitionem com- „ muniter, vel diviſim ſpectantibus, diſponere li- „ bere, & licite valerent, aut etiam ad id per eoſ- „ dem Prædeceſſores Vicarii Perpetui, vel ad tem- „ pus conſtituti forent; decernens irritum, & ina- „ ne &c.

De Dictionibus numeralibus.

XVI. „ Item ut in Apoſtolicis Litteris commiten- „ di crimen falſi peramplius tollatur occaſio, voluit, „ & ordinavit, quod dictiones numerales, quæ in „ dictis Litteris ante Nonas, Idus, & Kalendas, im- „ mediate poni conſueverunt per Litteras, ac ſylla- „ bas extenſæ deſcribantur, & illæ ex prædictis Lit- „ teris, in quibus hujuſmodi dictiones aliter ſcri- „ ptæ fuerint, ad Bullariam nullatenus mittantur.

De concurrentibus in Data.

XVII. „ Item voluit, quod de concurrentibus in „ Data ejuſdem diei, ſuper vacantibus, ſeu certo „ modo vacaturis Beneficiis, illi, quibus gratiæ mo- „ tu proprio conceduntur, cæteris ſimili modo gra- „ tias non habentibus, alias graduati non graduatis, „ aut inter graduatos magis graduati, ac inter æqua- „ liter graduatos prius graduati, necnon colorato „ titulo poſſeſſores non poſſeſſoribus, ac inter per- „ ſonas alias in Curia præſentes abſentibus ab ea, ac „ inter præſentes non Beneficiati Beneficiatis, & ſi- „ militer inter abſentes, cæteris paribus, oriundus „ non oriundo, & Diœceſanus non Diœceſano, in re- „ liquis vero ſinguli, qui prius Apoſtolicas deſuper „ Literas eorum Executoribus præſentaverint, alias „ in ipſorum, de quibus agi contigerit in Beneficio- „ rum aſſecutione præferantur.

De non tollendo Jus quæſitum.

XVIII. „ Item ne per varias, quæ pro commiſ- „ ſionibus, ſeu mandatis, & declarationibus ha- „ bendis in cauſis plerumque fiunt ſuggeſtiones, Ju- „ ſtitia poſtponatur; Idem D. N. decrevit, & decla- „ ravit, ſuæ intentionis fore, quod deinceps per „ quamcumque ſignaturam, ſeu conceſſionem, aut „ gratiam, vel Litteras Apoſtolicas pro commiſſio- „ nibus, ſeu mandatis, aut declarationibus hujuſ- „ modi, etiamſi motu proprio, & ex certa ſcientia, „ ac etiam ante motam litem a Sanctitate Sua ema- „ naverint, vel de ejus mandato faciendas nulli Jus „ ſibi quæſitum quomodolibet tollatur.

Regula de viginti.

XIX. „ Item voluit, quod ſi quis in infirmitate „ conſtitutus reſignaverit, ſive in Romana Curia, „ ſive extra illam, aliquod Beneficium, ſive ſimpli- „ citer, ſive ex cauſa permutationis, vel alias di- „ miſerit, aut illius Commendæ ceſſerit, ſeu ipſius „ Beneficii unionis diſſolutioni conſenſerit, etiam „ vigore ſupplicationis, dum eſſet ſanus, ſignatæ, „ & poſtea infra viginti dies a die per ipſum reſi- „ gnantem præſtandi conſenſus computandos, de „ ipſa infirmitate deceſſerit, & ipſum Beneficium „ quavis auctoritate conferatur per reſignationem ſic „ factam, collatio hujuſmodi ſit nulla, ipſumque „ Beneficium nihilominus per obitum cenſeatur „ vacare.

De idiomate.

XX. „ Item voluit, quod ſi contingat, tam in Cu- „ ria, quam extra, alicui Perſonæ de Parochiali Ec- „ cleſia, vel quovis alio Beneficio exercitium Curæ „ animarum Parochianorum quomodolibet habente, „ provideri, niſi ipſa Perſona intelligat, & intelligi- „ biliter loqui ſciat idioma loci, ubi Eccleſia, vel Be- „ neficium hujuſmodi conſiſtit, proviſio, ſeu man- „ datum, & gratia deſuper quoad Parochialem Ec- „ cleſiam, vel Beneficium hujuſmodi nullius ſint „ roboris, vel momenti; decernens irritum &c.

De non impetrando Beneficium per obitum viventis.

XXI. „ Item ſi quis ſupplicaverit ſibi de Beneficio „ quocumque tamquam per obitum alicujus, licet „ tunc viventis, vacante provideri, & poſtea per „ obitum ejus vacet, proviſio, & quævis diſpoſitio, „ etiam vigore alterius novæ ſupplicationis, vel „ vel gratiæ dicto ſupplicanti per obitum hujuſmo- „ di denuo faciendæ, nullius ſint roboris, vel mo- „ menti.

De unionibus, & unionum confirmatione.

XXII. „ Item voluit, quod petentes Beneficia Ec- „ cleſiaſtica aliis uniri, teneantur exprimere verum „ annuum valorem ſecundum communem æſtima- „ tionem,

„ tionem, tam Beneficii uniendi, quam illius, cui „ uniri petitur, alioquin unio non valeat, & semper in unionibus commissio fiat ad partes, vocatis „ quorum interest. Et idem voluit observari in quibusvis suppressionibus perpetuis, concessionibus, „ dismembrationibus, & applicationibus, etiam de „ quibuscumque fructibus, & bonis Ecclesiasticis, „ ac etiam in confirmationibus unionum, singularumque dispositionum hujusmodi.

De Mendicantibus transferendis.

XXIII. „ Item de Mendicantibus transferendis, „ qui ad alios Ordines transierint pro tempore, voluit Constitutionem fel. record. Martini Papæ V. „ Prædecessoris sui desuper factam, & in libro Cancellariæ Apostolicæ descriptam, quæ incipit *Viam ambitiosæ cupiditatis &c.* firmiter observari.

De male promotis.

XXIV. „ Item de Clericis extra tempora a Jure „ statuta, sive ante ætatem legitimam, aut absque „ Dimissoriis Litteris ad Sacros Ordines se promoveri facientibus pro tempore, etiam voluit Constitutionem piæ mem. Pii II. similiter Prædecessoris „ sui desuper editam, & in dict. Cancell. Apost. libro „ descriptam, quæ incipit *Cum ex sacrorum Ordinum* „ &c. pari modo observari.

De Moneta.

XXV. „ Item declaravit idem D.N. quod libra Turonensium parvorum, & Florenus auri de Camera pro æquali valore in concernentibus Litteras, „ & Cameram Apostolicam computari, & æstimari „ debeant.

De Beneficiis vacaturis per promotionem ad Ecclesias, & Monasteria.

„ XXVI. „ Item prædictus D.N. Papa voluit, decrevit, & ordinavit, quod quæcumque concessiones, gratiæ, & mandata etiam motu proprio, & „ cum derogatione hujus Constitutionis, quæ ab eo „ pro quibusvis Personis emanaverint, de providendo „ eis de quibusvis Beneficiis vacaturis per promotionem quorumcumque ad Ecclesiarum, & Monasteriorum regimina, si hujusmodi concessiones, & „ mandata diem promotionis promovendorum ipsorum præcesserint, necnon quæcumque collationes, „ provisiones, & dispositiones pro tempore faciendæ de præmissis, & quibusvis aliis Beneficiis Ecclesiasticis Sæcularibus, & Regularibus, quæ per „ promovendos, vel assumendos ad quascumque Prælaturas inter illarum vacationis, & hujusmodi promotionis, vel assumptionis tempora simpliciter, vel „ ex causa permutationis ubicumque resignari, vel „ alias dimitti contigerit, cum inde sequutis pro „ tempore, sint cassæ, & irritæ, nulliusque roboris, „ vel momenti.

De non judicando juxta formam Supplicationum, sed Litterarum expeditarum.

XXXII. „ Item cum ante confectionem Litterarum „ gratia Apostolica sit informis, voluit, statuit, & ordinavit idem D. N. quod Judices in Romana Curia, & extra eam pro tempore existentes, etiamsi „ sint S. R. E. Cardinales, Causarum Palatii Apostolici Auditores, vel quicumque alii, non juxta Supplicationum signatarum super quibusvis impetrationibus (nisi in dicta Curia dumtaxat sint commissiones justitiam concernentes per *Placet*, vel „ per S. R. E. Vicecancellarium juxta facultatem super hoc sibi concessam signatæ) sed juxta Litterarum super eisdem impetrationibus, & concessionibus confectarum, tenores, & formas judicare „ debeant: Decernens irritum &c. Et si Litteræ ipsæ „ per præoccupationem, vel alias minus bene expeditæ reperiantur, ad illorum, quorum interest, „ instantiam, ad Apostolicam Cancellariam remitti „ poterunt per ejus Officiales, quibus hujusmodi tenores, & formas restringere convenit, ad formas debitas reducendæ.

De Regulis Cancellariæ producendis.

XXVIII. „ Item attendens D. N. Papa, quod „ super habendis de Cancellaria Apost. Regulis, & „ Constitutionibus inibi descriptis faciliter per eos, „ qui in Romana Curia indiguerint, ad ipsam Cancellariam recursus dirigi potest, nec consultum „ foret, quod super earumdem Regularum, & Constitutionum (quæ juxta varietatem concurrentium „ causarum, & negotiorum aliquoties immutari convenit) probando tenore, vel effectu testium plerumque tenacem desuper memoriam non habentium, dispositionibus stari deberet, voluit, statuit, & ordinavit, quod deinceps quilibet ex Auditoribus causarum Palatii Apostolici, & aliis (etiamsi S. R. E. sint Cardinales) in ipsa Curia pro „ tempore deputatis auctoritate Apostolica Judicibus, „ etiam in caussis actu pendentibus, super hujusmodi „ tenore, vel effectu probando dumtaxat stet, fidemque adhibeat Cedulæ, seu scripturæ desuper „ a duobus majoris Præsidentiæ, quod danda sit, a „ tergo signatæ, & etiam a duobus aliis Litteris Apostolicarum Abbreviatoribus in ipsa Cancellaria „ auscultatæ, & Vicecancellarii, seu dictam Cancellariam Regentis manu subscriptæ, ut moris est; „ quidquid autem secus fieri contigerit, nullius sit „ roboris, vel momenti.

De subrogandis Collitigantibus.

XXIX. „ Item D. N. cupiens litium succidere anfractus, & ne novi collitigantibus adversarii dentur, providere, voluit, statuit, & ordinavit, quod „ quoties deinceps aliquem super quovis Beneficio „ Ecclesiastico collitigantem in Jure, vel ad Jus, si „ quod forsan ejus adversario in dicto Beneficio competierit, subrogari contigerit (dummodo prædictus collitigans in dicto Beneficio in- „ trusus

„ trusus non fuerit, nec super eo contra dictum „ adversarium, postquam illud per triennium pacifice possederit, lis tunc mota fuerit) aliorum quorumlibet de præmisso Jure, sive tunc vacet, vel „ cum vacaverit, impetrationes, vel concessiones etiam „ motu proprio infra mensem, ante concessionem hujusmodi factæ, nullius sint roboris, vel momenti. „ Et nihilominus cupiens eorum fraudibus obviare, „ qui viventium Beneficia, illorum præsertim, quibus „ aut propter senium, aut propter infirmitatem immineret vitæ periculum, impetrant, ut illis decedentibus tamquam collitigantes in eorum juribus „ facilius subrogentur; Voluit, ut deinceps nullus „ in Jure, vel ad Jus in Beneficio defuncti, quod „ illo vivente in casibus præmissis, vel similibus impetraverit, aliquo modo subrogetur; & subrogatio, vel gratia, si neutri, si nulli, seu novæ provisionis, aut perinde valere, taliter impetranti nullatenus suffragetur, quod etiam strictissime observari mandavit in impetrationibus Beneficiorum per „ privationem, & amotionem ex quibusvis criminibus, & excessibus forsan perpetratis, etiamsi usque ad definitivam sententiam, quæ tamen in rem „ non transiverit judicatam, processum foret.

De verosimili Notitia.

XXX. „ Item voluit, & ordinavit, quod omnes „ gratiæ, quas de quibusvis Beneficiis Ecclesiasticis „ cum Cura, vel sine Cura Sæcularibus, vel Regularibus per obitum quarumcumque Personarum vacantibus in antea fecerit, nullius roboris, vel momenti sint, nisi post obitum, & ante Datam gratiarum hujusmodi tantum tempus effluxerit, quod „ interim vacationes ipsæ de locis, in quibus Personæ prædictæ decesserint, ad notitiam ejusdem S.D. „ N. verosimiliter potuerint pervenire.

Non valeant Commissiones Causarum, nisi Litteris expeditis.

XXXI. „ Item quod omnes, & singulæ commissiones causarum, quas in antea fieri contigerit, obtentæ, vel occasione concessionum dumtaxat Apostolicarum de Beneficiis Ecclesiasticis gratiarum, „ super quibus Litteræ Apostolicæ confectæ non fuerint, ac processus desuper habendi, nullius sint „ roboris, vel momenti.

De Impetrantibus Beneficia per obitum Familiarium Cardinalium.

XXXII. „ Item voluit, quod impetrans Beneficium vacans per obitum Familiaris alicujus Cardinalis, teneatur exprimere nomen, & Titulum ipsius Cardinalis, ut si ille in Curia fuerit, ipsius ad „ id accedat assensus, alias desuper gratia sit nulla; „ & item servari voluit, si Cardinales quomodolibet „ ab ipsa Curia absentes, & ubilibet etiam in locis „ infra duas dietas vicinis degentes, familiamque, „ & lares in eadem Curia retinentes, ab ipsa Curia „ recesserint ad eamdem illico reversuri, & infra decem, vel ad summum quindecim dies vere, & personaliter reversi fuerint. Ita quod Cardinalibus alias „ quam, ut præfertur, ex quacumque causa quantumlibet necessaria, & hic necessario exprimenda „ absentibus, facultas præstandi consensum hujusmodi non competat, sed Beneficia hujusmodi ad liberam Sanctitatis Suæ, & Sedis Apostolicæ provisionem, & dispositionem pertineant. Declarans, „ Regulas, & Constitutiones suorum Prædecessorum „ etiam a die earum editionis, & publicationis super „ assensu hujusmodi præstando sic intellectas, & intelligendas fuisse. Irritumque &c. attentati decernens. Quodque si prædicti Familiares eorumdem „ Cardinalium Familiares esse desierint, seu ad aliorum Cardinalium familiaritatem similem transierint, quoad Beneficia, quæ familiaritate Priori „ durante obtinuerint, & in quibus, vel ad quæ priori ipsa familiaritate durante jus eis competierit, „ Cardinales, quorum prius Familiares fuerint, suum „ habeant adhibere consensum. Declarans præsentem, Constitutionem locum non habere in illis „ Beneficiis, quæ Familiares ipsi, tempore obitus „ eorum in dicta Curia, vel extra eam obtinerent, „ aut antea obtinuissent, & ratione Officiorum per „ eos obtentorum dictæ dispositioni generaliter reservata, vel affecta fuisse apparerent. Necnon illos quoad effectum dictæ Constitutionis Familiares eorumdem Cardinalium censeri, qui ipsorum „ Cardinalium Familiares continui commensales ad „ minus per quatuor menses, computato etiam „ tempore ante promotionem ad Cardinalatum „ fuisse probarentur; decernens irritum &c.

Super eadem Familiaritate.

XXXIII. „ Idem D.N. ad evitandas lites, & contentiones, quæ ex præcedenti sua Constitutione „ exoriri possent, vestigiis Prædecessorum suorum „ inhærendo, voluit, statuit, & ordinavit, quod „ si Beneficia, quæ per obitum Familiarium continuorum commensalium eorumdem Cardinalium „ in futurum vacabunt, cessantibus Apostolicis reservationibus, ad alterius Cardinalis collationem, „ vel aliam dispositionem pertinere deberent, in dicta præcedenti Constitutione non comprehendantur quoad hoc, ut in provisionibus talium Beneficiorum super expeditione Litterarum illius Cardinalis, cujus Familiaris defunctus ille extitit, consensus requiri debeat. Sed Beneficia hujusmodi ad „ Collationem, seu quamvis dispositionem Cardinalis Ordinarii Collatoris, ut præfertur, libere spectare censeantur; Et si apud Sedem Apostolicam „ Beneficia hujusmodi per obitum dictorum Familiarium vacaverint, tunc in provisione talium Beneficiorum, super expeditione Litterarum, illius „ Cardinalis exigatur consensus, si in Romana Curia „ præsens fuerit, ad quem eorumdem collatio, & „ dispositio, ut præfertur, pertinere deberet; Ita „ ut Cardinalis Ordinarius Collator in concursu cum „ Cardinali Patrono semper præferri debeat, salvis tamen semper indultis concessis, & concedendis eisdem S.R.E. Cardinalibus; decernens irritum &c.

Signatura per Fiat præferatur alteri per Concessum.

XXXIV. „ Item voluit idem D.N. quod concurrentibus eadem die super quocumque Beneficio per

„ per Fiat, & Concessum Signaturis, ex eis per Fiat „ etiam ut petitur habens, alteri per Concessum etiam „ motu proprio habenti præferatur, etiamsi in illa „ per Concessum prægnantiores, & quantumlibet „ privilegiativæ essent clausulæ.

De Annali Possessore.

XXXV. „ Item SS. D. N. ut improbi lites exquirentium motus reprimantur, voluit, statuit, & ordinavit, quod quicumque Beneficium Ecclesiasticum, tunc per annum immediate præcedentem pacifice possessum, & quod certo modo vacare prætenditur, deinceps impetraverit, nomen, gradum, & nobilitatem possessoris ejusdem, & quot annis ipse illud possederit, ac specificam, & determinatam, ex qua clare poterit constare, quod nullum ipsi possessori in dicto Beneficio Jus competat, causam in hujusmodi impetratione exprimere, & infra sex menses ipsum Possessorem ad judicium evocari facere, causamque ex tunc desuper infra annum usque ad sententiam definitivam inclusive prosequi debeat, & teneatur. Alioquin impetratio prædicta, & quæcumque inde sequuta nullius existant firmitatis. Et idem impetrans de damnis, & interesse possessorem prædictum propterea contingentibus ei satisfacere, & si possessorem ipsum injuste, frivole, & indebite molestare repertus extiterit, quinquaginta florenos auri persolvere Cameræ Apostolicæ sit adstrictus, nec alius quam præmissæ vacationis modus etiam per Litteras si neutri, aut subrogationis, aut alias sibi quoad hoc, ut Beneficium hujusmodi ea vice consequi, aut obtinere valeat, quomodolibet suffragetur, illudque nullatenus in antea litigiosum propterea censeatur. Quod etiam extendi voluit ad impetrantes Beneficia Ecclesiastica cujuscumque qualitatis per privationem, & amotionem, vel alias propter commissa, excessus, & crimina vacantia, vel vacatura, & similiter ad impetrantes Beneficia tamquam vacantia per devolutionem.

De Triennali.

XXXVI. „ Item statuit, & ordinavit idem D. N. „ quod si quis quæcumque Beneficia Ecclesiastica qualiacumque sint absque Simoniaco ingressu, ex quovis titulo, Apostolica, vel Ordinaria collatione, aut electionis hujusmodi confirmatione, seu præsentatione, & institutione illorum, ad quos Beneficiorum hujusmodi collatio, provisio, electio, & præsentatio, seu quævis alia dispositio pertinet, per triennium pacifice possederit (dummodo in Beneficiis hujusmodi, si dispositioni Apostolicæ ex reservatione generali in corpore Juris clausa reservata fuerint, se non intruserit) super eisdem Beneficiis taliter possessis molestari nequeat, necnon impetrationes quaslibet de Beneficiis ipsis sic possessis factas, irritas & inanes censeri debere decrevit, antiquas lites super illis motas penitus extinguendo.

De non appellando ante sententiam definitivam.

XXXVII. „ Item idem D. N. ut finis litibus celerius imponatur, & litigantium parcatur sumptibus, & expensis, suorum Prædecessorum Constitutionibus, & Statutis inhærendo, statuit, & ordinavit, quod in caussis pendentibus, & quas in posterum contigerit agitari, nulli ante definitivam sententiam liceat appellare, nec appellatio, si fuerit emissa, debeat admitti, nisi ab interlocutoria, quæ vim habeat definitivæ, vel a gravamine minime concernente negotium principale, quod non possit per appellationem a definitiva sententia reparari; Nullæque causæ appellationum committantur, nisi in commissione exprimatur, quod interlocutoria vim definitivæ habeat, vel gravamen sit tale, quod in appellatione a definitiva non valeat reparari; Alioquin appellationes, & commissiones in posterum, & quidquid inde sequutum fuerit, nullius sint roboris, vel momenti, commissionibus appellationum jam Judicibus præsentatis, & exhibitis in suo robore permansuris, in quibus latis super eisdem sententiis secundo, vel ulterius, ab eis non liceat appellare. Appellantes vero, & appellationes etiam ab Interlocutoriis, & gravaminibus hujusmodi suo, vel alterius nomine prosequentes, si succubuerint, ultra expensas, & damna, ad quæ reficienda de Jure condemnatus compellitur, viginti florenorum auri pœna mulctentur.

Non Fietur Commissioni post conclusionem.

XXXVIII. „ Item statuit, & ordinavit, quod in commissionibus de justitia, seu mandatis etiam Consistorialibus per eum, seu de ejus mandato, vel auctoritate in causis, in quibus conclusum existat, in posterum concedendis, etiamsi in eis de conclusione hujusmodi implicite, vel explicite mentio facta fuerit, nihil censeatur esse concessum, nisi per concessionem hujusmodi commissionis eidem conclusioni, ac præsenti Regulæ derogetur expresse.

De Litteris Religiosorum expediendis.

XXXIX. „ Item voluit, & ordinavit, quod si aliqui Religiosi petunt aliquod Beneficium ad nutum amovibile cum clausula, quod exinde pro solo nutu Abbatis, vel Superioris amoveri non possint, Litteræ quoad ipsam clausulam nullatenus expediantur, nisi idem D. N. ponat in signatura, quod non possit amoveri, vel ad partem clausulam ipsam concedat.

De clausula ponenda in Litteris permutationis Beneficiorum.

XL. „ Item si committatur alicui Beneficii resignationis receptio, ponatur clausula: *Attente quoque providens &c.* &, si ex causa permutationis resignationes fiant, ponatur clausula, *Quod neuter permutantium Jus acquirat*, nisi quilibet ipsorum Jus habuerit in Beneficio per ipsum resignato.

De supplendis Defectibus.

XLI. „ Voluit, quod si petatur suppleri defectus in genere, nullatenus Litteræ desuper concedantur,

„ tur, nisi in petitione desuper hujusmodi defectus „ exprimantur, vel per *Fiat ut petitur*, supplicatio „ signata fuerit.

De Derogatione Jurispatronatus.

XLII. „ Item voluit, quod super quovis Beneficio Ecclesiastico de Jurepatronatus Laicorum non „ expediantur Litteræ, nisi ponatur expresse, quod „ tale Beneficium tanto tempore vacavit, quod ejus „ collatio ad Sedem Apostolicam legitime est devoluta, vel quia tempus Patronis Laicis ad præsentandum a Jure præfixum lapsum existat, ut ad id Patronorum ipsorum accedat assensus; & si per ipsum Juripatronatus hujusmodi derogari contigerit, „ Jurispatronatus hujusmodi mentio dispositive, ac „ specifice, & determinate, non autem conditionaliter fiat, si illud ad aliquem Regem, Ducem, Marchionem, vel alium Principem pertineat. Et si de „ hoc in Litteris provisionis, vel Mandato de providendo de dicto Beneficio similis mentio facta non „ fuerit, non censeatur quomodolibet derogatum.

De Commendis.

XLIII. „ Item voluit, quod nulli Sæculari de Regulari, nec Religioso de Sæculari Beneficiis Commenda detur, nisi in signatura, vel per clausulam „ ad partem super petitione Commendæ hujusmodi, „ de Commenda ipsa mentio fiat.

De Reformationibus.

XLIV. „ Item voluit, statuit, & ordinavit, quod „ super quibuscumque Reformationibus signatis super impetrationibus quorumcumque Beneficiorum „ vacantium, vel certo modo vacaturorum, in quibus petitur, quod Litteræ super prima Data expediri possint, si ex hujusmodi expeditione sub tali „ Data cuiquam videatur posse fieri præjudicium, Litteræ hujusmodi sub ipsa prima Data nullatenus expediantur, nisi reformationes hujusmodi per *Fiat* „ *sub prima Data* signatæ fuerint.

De Consensu in Resignationibus, & Pensionibus.

XLV. „ Item voluit, & ordinavit, quod super „ resignatione cujuscumque Beneficii Ecclesiastici, „ seu cessione juris in eo, quam in manibus suis, vel „ in Cancellaria Apostolica fieri contigerit, Apostolicæ litteræ nullatenus expediantur, nisi resignans, „ vel cedens, si præsens in Romana Curia fuerit, „ personaliter, alioquin per Procuratorem suum ad „ hoc ab eo specialiter constitutum, expeditioni hujusmodi in eadem Cancellaria expresse consenserit, & juraverit, ut moris est. Et si ipsum resignantem, seu cedentem pluries super uno, & eodem Beneficio in favorem diversarum Personarum „ successive consentire contigerit, voluit Sanctitas „ Sua, quod primus consensus tenere debeat, & alii „ posteriores consensus, ac Litteræ eorum prætextu „ etiam sub priori Data expeditæ pro tempore nullius „ sint roboris, vel momenti, nec Litteræ reservationis, vel assignationis etiam motu proprio cujusvis pensionis annuæ super alicujus Beneficii fructibus expediri possint, nisi de consensu illius, qui „ pensionem persolvere tunc debebit.

In Ingressu Religionis.

XLVI. „ Item non dentur Litteræ super Beneficiis „ vacaturis per ingressum Religionis, nisi Professio „ præcesserit Datam desuper petitionis.

Non valet impetratio facta per modum in Cancellaria exprimendum.

XLVII. „ Item voluit, quod si petatur aliquod „ Beneficium vacans per modum in Cancellaria Apostolica exprimendum, talis impetratio non valeat, „ nec Litteræ desuper expediantur.

De executione facienda.

XLVIII. „ Item voluit, statuit, & ordinavit, quod „ quotiescumque per signaturam suam, vel de ejus „ mandato factam super exequendis aliquibus, cum „ adjectione propri nominis, vel dignitatis cujusvis „ Judex datur, Litteræ desuper expediantur cum expressione, quod idem Judex executionem faciat „ per seipsum.

De Dispensationibus in gradibus Consaguinitatis.

XLIX. „ Voluit, quod in Litteris dispensationum „ super aliquo gradu consanguinitatis, vel affinitatis, „ aut alias prohibito, ponatur clausula, *Si mulier* „ *rapta non fuerit*. Et si scienter, ponatur clausula; „ *addita in quaterno*.

Super Defectu Natalium.

L. „ Voluit, quod in dispensationibus super defectu Natalium, quod possint succedere in bonis „ temporalibus, ponatur clausula. *Quod non præjudicetur illis, ad quos successio bonorum ab intestato* „ *pertinere debeat*.

Super Dispensationibus.

LI. „ Item quod per quamcumque signaturam in „ quavis gratia, nullatenus dispensatio veniat, nisi „ specialiter exprimatur, vel dicta gratia totaliter „ effectum hujusmodi dispensationis concernat, „ vel alias nihil conferat, aut operetur.

Nulli suffragetur dispensatio, nisi Litteris confectis.

LII. „ Item cum concessiones super gratiis dispensationum quarumcumque, quibusvis per ipsum „ D. N. concessarum, vel concedendarum per Regulas Cancellariæ Apostolicæ sint provide limitatæ, licet aliquando in petitionibus super hujusmodi concessionibus oblatis, multa sint petita, ne „ quis talium concessionum prætextu id dispensative tene-

tenere, aut facere præsumat, ad quod concessiones hujusmodi, se non extendant, voluit idem D.N. quod nulla talis dispensatio cuiquam in Judicio, vel extra suffragetur, antequam super ea Litteræ Apostolicæ sint confectæ.

De Clausulis ponendis in Litteris Indulgentiarum.

LIII. „ Item voluit, quod in Litteris Indulgentiarum ponatur, quod si Ecclesiæ, vel Capellæ, aut alias aliqua Indulgentia, fuerit concessa, de qua inibi specialis mentio facta non sit, hujusmodi Litteræ sint nullæ.

De Indulgentiis concessis ad instar.

LIV. „ Item voluit D. N. quod Litteræ super Indulgentiis non expediantur *ad instar*, nisi specificentur.

De exprimendo valore Beneficiorum in impetrationibus.

LV. „ Item voluit, quod in gratiis, quas quibusvis Personis de Beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis, fieri contigerit, illorum, & aliorum quorumcumque Beneficiorum, quæ dictæ Personæ tunc obtinuerint, seu de quibus eis fuerit provisum, vel concessum, aut mandatum provideri, verus annuus valor per marchas argenti, aut sterlingorum, vel libras Turonen. parvorum, seu florenos auri, aut ducatos, vel uncias auri, seu aliam monetam secundum communem æstimationem exprimatur, nisi Personæ prædictæ Beneficia, quæ tunc obtinuerint, aut in quibus, vel ad quæ Jus eis competit, juxta ipsarum oblationes, aut alias dimittere teneantur, alioquin gratiæ prædictæ sint nullæ. Et idem servetur in gratiis, quas a Sanctitate Sua motu proprio emanare contigerit; quoad Beneficia tamen, de quibus per Sanctitatem suam pro tempore, providetur, seu provideri mandatur, aut alias disponitur, ac Litteris, per quas pro tempore ad Ecclesiarum Patriarchalium, & Cathedralium, ac Monasteriorum Regimina promotis, conceditur, ut Monasteria, & alia Beneficia Ecclesiastica Sæcularia, & Regularia per eos obtenta, & in quibus, & ad quæ Jus eis competit, retinere possint.

De Clausulis in Beneficiis vacantibus ponendis.

LVI. „ Voluit, & ordinavit, quod quando providet, seu mandat provideri alicui de Beneficio Ecclesiastico vacante, tunc dari poterunt Clausulæ, si petantur, *etiamsi illud quovis modo &c. seu per Constitutionem* Execrabilis *vacet*; *& specialiter reservatum inter aliquos litigiosum sit, & ejus collatio devoluta fuerit, & si pro Collitigante, vel subrogationem, aut si neutri, vel si nulli* &c. petente, si tunc lis specifice exprimatur, nec detur aliqua generalis reservatio dispositive, nisi desuper in concessione speciali, & expressa, ac pure, & non sub conditione mentio fiat, & tunc reliquæ Reservationes ibi contentæ veniant. Si vero tempore expeditionis inde Litterarum generalis reservatio hujusmodi probari non possit, aut in novis provisionibus, seu pro Collitigantibus; *Si neutri*, vel *Si nulli &c.* sit expressum, quod ab aliquibus asseritur, illum, cujus Beneficium conceditur, Collectorem, vel unicum Subcollectorem, Abbreviatorem, vel Familiarem, Notarium, aut dictæ Sedis Officialem fuisse, clausula ponatur, *etiamsi dictum Beneficium, ex eo quod talis Collector, vel unicus subcollector, Abbreviator, Familiaris, Notarius, aut dictæ Sedis Officialis fuit, dispositioni Apostolicæ generaliter reservatum existat, dummodo non sit in eo alicui specialiter Jus quæsitum*. In reliquis vero nulla clausula detur, unde reservatio generalis elici possit, nisi desuper signatura per duplex *Fiat*, signata sit, aut reservatio, vel alias specialiter habeatur.

De Expressione qualitatum Beneficiorum in impetrationibus.

LVII. „ Item voluit, quod super Beneficiis Ecclesiasticis de qualitatibus illorum, videlicet an Dignitates, Personatus, vel Officia sint, eisque immineat Cura Animarum, & qui ad illa consueverint per electionem assumi, mentio fiat, alias gratiæ desuper factæ sint nullæ. Et si qualitates hujusmodi affirmative, vel conditionaliter non exprimantur, negativa expresse desuper fiat in Beneficiis, quæ tales qualitates, vel ex eis aliquas consueverint habere.

De Beneficiis vacantibus per contractum Matrimonii.

LVIII. Item si reservatur Beneficium per contractum Matrimonii, non dentur alii modi vacationum de futuro, nec censeatur Beneficium reservatum specialiter vel affectum, nisi sequatur Matrimonium; sed in Beneficiis per promotionem, aut ingressum Religionis, vel assecutionem vacaturis, ponatur clausula, etiamsi non petatur, *cum Beneficia hujusmodi præmissa, vel alias quovis modo* &c. Præterquam per obitum obtinentis vacare contigerit, etiamsi vacent, decernens irritum &c.

De Clausulis ponendis in Litteris Religiosorum.

LIX. „ Item voluit, quod si petatur, aliquem in Religionem recipi, & sibi de quovis Beneficio Ecclesiastico provideri per simplicem signaturam *Fiat, receptio hujusmodi dumtaxat detur* adjectio, *si petens idoneus sit, aut aliud Canonicum impedimentum non obsistat*, & exprimatur, si certus numerus Regularium sit ibidem, cui etiam non derogetur, nisi expresse concedatur, & si numerus iste non existat, ponatur, *dummodo receptionis locus hujusmodi nimium propterea non gravetur*. Possintque Executores provisionis hujusmodi ad receptionem emissionis Professionis, non expectato probationis anno, procedere.

De Translatione Religiosorum.

LX. ,, Item si Regularis petat sibi de Beneficio ab
,, aliquo Monasterio, vel alio Regulari loco depen-
,, dente provideri, & appareat ex petitione hujus-
,, modi, quod alterius Monasterii, vel loci religio-
,, sus sit, licet ibi translatio non petatur, nihilominus
,, illa veniat.

De Clausula, Si est ita.

LXI. ,, Item, quod in Litteris super Beneficiis per
,, Constitutionem, *Execrabilis* vacantibus ponatur
,, clausula, *Si est ita*, similiter de quibuscumque
,, narratis informationem facti requirentibus.

Petenti provideri de vacaturo; dentur Litteræ de vacanti.

LXII. ,, Item petenti sibi provideri de vacaturo
,, dentur Litteræ de vacanti, prout expedierit impe-
,, tranti.

Revocatio Decimarum, & aliarum impositionum.

LXIII. ,, Item revocavit quascumque decimarum,
,, necnon subsidiorum, vigesimæ, & aliorum one-
,, rum impositiones ex quavis causa emanatas (non
,, tamen decimarum, subsidiorum, & onerum imi-
,, positorum ex quavis causa, & occasione expedi-
,, tionis contra Turcas, & Orthodoxæ Fidei hostes)
,, & quascumque facultates super Decimarum, vige-
,, simæ, & onerum hujusmodi exactione, quibu-
,, svis fructuum & proventuum Cameræ Apostolicæ
,, debitorum, Collectoribus, & Apostolicæ Sedis
,, Nunciis ab eisdem Prædecessoribus concessas. Su-
,, spendit quoque ad Suæ Sanctitatis, & Sedis Apo-
,, stolicæ beneplacitum, quascumque plenarias In-
,, dulgentias ab eisdem Prædecessoribus ex quavis
,, causa, etiam expeditionis hujusmodi, si quæ per
,, Nuncios, vel Quæstores deferebantur, concessas,
,, necnon deputandi, & eligendi Confessores, qui
,, plenarie absolvant, & alia faciant ad earumdem In-
,, dulgentiarum suspensarum effectum, reliquasque
,, facultates, ipsas Indulgentias quomodolibet con-
,, cernentes, præterquam quoad ea, in quibus In-
,, dulgentiæ, & facultates in aliqua sui parte sint sor-
,, titæ effectum; Itaut illis, qui implentes injuncta
,, eis in Litteris Indulgentiarum hujusmodi jam con-
,, sequuti sunt facultatem eligendi Confessores, qui
,, absolvant eos plenarie in mortis articulo, per hu-
,, usmodi suspensionem non præjudicetur, quin fa-
,, cultate ipsa uti possint in futurum; decrevit quo-
,, que irritum, & inane quidquid facultatum revoca-
,, tarum earumdem prætextu in Posterum contigerit
,, attentari.

Revocatio facultatum percipiendi pretium Officiorum.

LXIV. ,, Item revocavit, cassavit, & annullavit,
,, ac irritas declaravit quascumque facultates perci-
,, piendi pretium Officiorum Romanæ Curiæ pro
,, tempore vacantium in toto, vel in parte, & quas-
,, vis concessiones & collationes, aliasque disposi-
,, tiones per felic. record. Clementem XIV. aliosque
,, Prædecessores de dictis Officiis, etiam ex die col-
,, lationum, concessionum, & dispositionum ea-
,, rumdem in antea vacaturis, in favorem qua-
,, rumcumque Personarum, Ecclesiarum, Monaste-
,, riorum, Piorum Locorum, Collegiorum, seu
,, eorum Mensarum, etiam perpetuo, etiam in vim
,, contractus, & ex titulo oneroso, & sub quavis
,, alia verborum forma, quam & præmissorum teno-
,, re pro expressis haberi voluit, concessas & factas,
,, quoad Officia, quæ post obitum dictorum Præde-
,, cessorum vacarunt, & in posterum quomodolibet
,, vacabunt. Item revocavit quoque, cassavit, &
,, annullavit, ac irritas declaravit, quascumque In-
,, feudationes, Investituras, Gratias, Concessiones
,, quoquomodo etiam in Emphyteusim ad tempus,
,, seu in perpetuum, etiam motu proprio, & de ple-
,, nitudine potestatis, ac cum quibusvis derogato-
,, riarum derogatoriis (extra tamen Consistorium, &
,, sine S. R. E. Cardinalium consilio, & consensu) a
,, die Constitutionis fel. rec. Pii V. PP. Prædecesso-
,, ris sui super prohibitione alienandi, & infeduandi
,, Civitates, & Loca S. R. E. sub datum Romæ apud
,, S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo
,, quingentesimo sexagesimo sexto, quarto Kal. A-
,, prilis, Pontificatus sui anno secundo, usque in
,, præsentem diem, per quoscumque Romanos Pon-
,, tifices suos Prædecessores, aut mandato, vel au-
,, ctoritate eorum quomodocumque, & qualiter-
,, cumque, & quovis colore factas, & concessas de
,, Civitatibus, Terris, Oppidis, Castris, Arcibus,
,, & Locis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Sanctæ Sedi
,, Apostolicæ tam mediate, quam immediate subje-
,, ctis, tunc videlicet de tempore dictarum infeuda-
,, tionum, investiturarum, gratiarum, & concessio-
,, num nondum devolutis, nec non quascumque
,, prorogationes, & extensiones quarumcumque
,, infeudationum, investiturarum, gratiarum, &
,, concessionum de dictis Civitatibus, Terris, Op-
,, pidis, Castris, Arcibus, & Locis, tunc videlicet
,, de tempore dictarum prorogationum, & extensio-
,, num nondum finitarum quibusvis Personis cuju-
,, scumque gradus, status, conditionis, & præe-
,, minentiæ, etiamsi Imperiali, Regali, Ducali,
,, aut alia quavis præfulgeant Dignitate, etiam in
,, vim contractus, & ex quocumque titulo, etiam
,, oneroso, & per quascumque tam sub plumbo,
,, quam in forma Brevis sub Annulo Piscatoris, aut
,, etiam alias quomodocumque, & qualitercumque,
,, expeditas Litteras, ac sub quavis verborum for-
,, ma, quam & præmissorum omnium tenores S. S.
,, pro expressis haberi voluit, latissime extendendos.

Quod fructus in tertia parte augeri possint vigore Clausulæ.

LXV. ,, Item cum nonnulli in impetrationibus Be-
,, neficiorum Ecclesiasticorum pro tempore vacan-
,, tium, & certo modo vacaturorum, asserendo il-
,, lorum fructus &c. certum per eos expressum an-
,, nuum valorem non excedere, nonnunquam obti-
,, neant a Sanctitate Sua, ut hujusmodi valorem an-
nuum

„ annum augere possint, ut verius possit in confectio-
„ ne Litterarum super hujusmodi impetrationibus,
„ summa, aut valor annuus exprimi, aliter desuper
„ non specificato, ne de veritate hujusmodi conces-
„ sionis imposterum hæsitari contingat; Declaravit,
„ prætextu concessionis hujusmodi, valorem ipsum
„ usque ad tertiam partem valoris expressi, & in pri-
„ ma quæ desuper fiet Litterarum expeditione dum-
„ taxat augeri posse, & eas, quas Litteris jam ex-
„ peditis cum expressione valoris specificati, aut non
„ integro augmento prædicto, denuo desuper ex-
„ pediri contigerit, Litteras, cum aliquo augmento
„ valoris hujusmodi, nullius esse roboris, vel mo-
„ menti, etiamsi motu proprio beneficiales gratiæ,
„ & dispositiones quæcumque a Sanctitate Sua ema-
„ naverint.

De Insordescentibus.

LXVI. „ Item, ne Personis, pro quibus Litteræ
„ Suæ Sanctitatis emanabunt, ob generalem absolu-
„ tionem a Censuris Ecclesiasticis, quibus ligati fo-
„ rent, ad eorum effectum indifferenter concedi, &
„ in Litteris Apostolicis apponi solitam, præstetur
„ occasio censuras ipsas vilipendendi, & insorde-
„ scendi in illis, statuit, & ordinavit, hujusmodi
„ absolutionem, & clausulam in Litteris, quas in
„ futurum cum illa concedi continget, non suffraga-
„ ri non parentibus rei judicatæ, Incendiariis, Vio-
„ latoribus Ecclesiarum, Falsificatoribus, & falsifi-
„ cari procurantibus Litteras, & supplicationes Apo-
„ stolicas, & illis utentibus, Receptatoribus, & Fau-
„ toribus eorum, a cres vetitas ad Infideles deferen-
„ tibus, Violatoribus Ecclesiasticæ libertatis, via
„ facti ausu temerario Apostolicis mandatis non ob-
„ temperantibus, & Nuncios, vel Executores Apo-
„ stolicæ Sedis, & ejus Officialium, ejus commissa
„ exequentes impedientibus, qui propter præmissa,
„ vel aliquod eorum excommunicati a Jure, vel ab
„ homine per quatuor menses scienter Excommuni-
„ cationis sententiam hujusmodi sustinuerint; Et ge-
„ neraliter quibuscumque aliis, qui Censuris aliqui-
„ bus, etiam alias, quam ut præfertur, quomodo-
„ libet ligati, in illis per annum continuum insor-
„ duerint.

Officiales nihil exigant ultra debitum.

LXVII. „ Item idem Dominus Noster exactioni-
„ bus, quas Sanctitas Sua non sine displicentia ple-
„ rumque fieri intellexit per Officiales Romanæ Cu-
„ riæ, qui constitutis sibi emolumentis pro exerci-
„ tio Officiorum, quæ obtinent, non contenti, ul-
„ tra a prosequentibus negotiorum quorumdam ex-
„ peditionem in eadem Curia exigere non verentur,
„ obviare volens, districtæ præcipiendo inhibuit om-
„ nibus, & singulis, quævis Officia in eadem Cu-
„ ria obtinentibus, ne de cætero quidquam præte-
„ xtu Officiorum, quæ obtinent, quovis colore,
„ etiam celerioris expeditionis, ultra emolumenta
„ hujusmodi exigere, seu ad hunc effectum expe-
„ ditionem eorum, quæ eis incumbunt, malitiose
„ differre, sub Excommunicationis, & præter illam
„ suspensionis a perceptione emolumentorum hujus-
„ modi pro prima ad semestre, & pro secunda ad
„ annum, & pro tertia vicibus, quibus sic excede-
„ rent, privationis officiorum per eos obtentorum -
„ in quibus sic excesserint, pœnis, ac voluit, quod
„ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarius, &
„ Camerarius excedentes ipsos respective, prout eis
„ subsunt, per subtractionem emolumentorum eo-
„ rumdem, ac alias, ut præfertur, compellant ab
„ hujusmodi illicitis exactionibus abstinere, ac con-
„ tra eos per prædictas pœnas, & alias prout melius
„ expedire viderint, procedant.

Reservatio Beneficiorum vacantium Sede Apostolica vacante.

LXVIII. „ Item Sanctissimus D. N. provide consi-
„ derans consuevisse quandoque Romanos Pontifi-
„ ces Prædecessores suos Beneficia, quæ vacante Se-
„ de Apostolica vacare contigerant dispositioni suæ
„ reservare, intendens de Beneficiis hujusmodi, tam
„ Conclavistis, quam pauperibus Clericis, & aliis
„ benemeritis Personis providere, omnia & singula
„ Beneficia per Regulas Cancellariæ Apostolicæ, aut
„ quaslibet alias Apostolicas Constitutiones tempo-
„ rales Romani Pontificis pro tempore existentis di-
„ spositioni quomodolibet, & ex quavis causa reser-
„ vari solita, quæ a die obitus fel. rec. Clementis XIV.
„ Prædecessoris sui, usque ad diem decimam quin-
„ tam Februarii proximi præteriti vacaverunt, & de
„ quibus per quoscumque Ordinarios Collatores,
„ tunc dispositum non fuerat, seu minus valide fue-
„ rat, dispositum suæ provisioni, ac dispositioni reser-
„ vavit; decernens irritum &c.

Revocatio Indultorum Superviventiæ.

LXIX. „ Item quia ad importunam nonnullorum
„ suggestionem quandoque contigit, Prædecessores
„ suos Romanos Pontifices pro tempore existentes,
„ sub contractorum debitorum, vel diversis aliis
„ prætextibus concessisse, & indulsisse Beneficiatis,
„ ut fructus suorum Beneficiorum, aut partem eo-
„ rum anticipatis solutionibus ad tempus elocare, vel
„ erga creditores, aut quascumque alias personas
„ obligare, vel hypothecare, in solutum dare, aut
„ alias quomodolibet de eis disponere liceret, ad
„ tempus minime restrictum, ad vitam supplican-
„ tium cum gravi successorum præjudicio, & Ec-
„ clesiarum detrimento; Ideo indemnitati Ecclesia-
„ rum, & Successorum in Beneficiis hujusmodi sa-
„ lubriter consulere volens, revocavit, cassavit, &
„ annullavit omnia, & singula Indulta, & faculta-
„ tes in ea parte, qua necdum vere, & realiter suum
„ sortita sunt effectum, per quoscumque Romanos
„ Pontifices Prædecessores suos hactenus, ad favo-
„ rem quarumcumque Personarum concessas, qui-
„ bus eis, vel eorum singulis ullo modo, & ex qua-
„ vis causa, vel prætextu permittitur fructus certos,
„ vel incertos, jura, obventiones, & emolumen-
„ ta quæcumque quorumlibet Beneficiorum per eos
„ obtentorum anticipatis solutionibus ultra unicum
„ annum elocare, arrendare, ad firmam, vel res-
„ ponsionem concedere, vel eos ad favorem qua-
„ rumcumque Personarum quomodolibet obligare,
vel

„ vel hypothecare, in solutum dare, aut de eis quo-„ modolibet, & ex quavis causa disponere pro tem-„ pore, ad vitam Beneficiatorum, & tempus, quo „ Beneficia hujusmodi obtinuerint, minime restri-„ cto, & coarctato, Illorum tenore &c. decernens „ irritum &c.

Quod Cardinales non comprehendantur sub Regulis faciendis.

LXX. „ Item cum S. R. E. Cardinales SS. D. N. „ assistant, ac propterea debeant specialibus præro-„ gativis, & privilegiis gaudere, idem D. N. sta-„ tuit, ordinavit, decrevit, & declaravit, quod „ in quibuscumque Constitutionibus, & Regulis „ per Sanctitatem Suam edendis non comprehen-„ dantur, neque comprehensi censeantur ipsi Car-„ dinales, nisi illæ eorumdem Cardinalium favorem „ concernant, vel Constitutiones edendæ de eorum-„ dem Cardinalium, vel majoris partis eorum con-„ silio editæ fuerint, seu in eisdem Regulis, & Consti-„ tutionibus facta fuerit ipsorum Cardinalium expres-„ sa mentio.

Quod Regulæ Cancellariæ non comprehendantur sub generalibus derogationibus.

LXXI. „ Item Sanctitas Sua statuit, & declara-„ vit, quod præmissis, & quibusvis aliis Regulis „ Cancellariæ suo tempore edendis, ac publicandis, „ numquam censeatur derogatum in quibuscum-„ que Constitutionibus, Litteris, Brevibus, Indul-„ tis, & aliis Ordinationibus Apostolicis, etiam „ motu proprio, & ex certa scientia emanatis, per „ quæcumque verba, & decreta derogatoria, irri-„ tantia, universalia, & amplissima, & Clausu-„ las quantumvis efficacissimas, etiam derogato-„ riarum derogatorias, atque specialis, & indivi-„ duæ expressionis vim habentes, & habentia, nisi „ facta fuerit de illis expressa mentio, & non aliter, „ nec alio modo.

De potestate Reverendissimi Domini Vicecancellarii, & Cancellariam Regentis.

LXXII. „ Primo, quod possit committere absolu-„ tionem illorum, qui ignoranter in supplicationi-„ bus, vel in Litteris Apostolicis aliquid scriberent, „ corrigerent, vel delerent.

„ Item, quod possit corrigere nomina, & cogno-„ na Personarum, non tamen eorum, quibus gra-„ tiæ, & concessiones fiunt, ac Beneficiorum, dum „ tamen de corpore constet.

„ Item, quod possit omnes Causas Beneficiales, „ etiam non devolutas, committere in Curia cum po-„ testate citandi ad partes.

„ Item quod processus Apostolica auctoritate de-„ cretos aggravare possit, cum invocatione Brachii „ Sæcularis; & sententias executioni demandari fa-„ cere contra intrusos, & intrudendos, per Litte-„ ras Apostolicas desuper conficiendas, & non „ alias.

„ Item, quod possit signare supplicationes mani-„ bus duorum Referendariorum signatas de Benefi-„ ciis Ecclesiasticis Sæcularibus, & Regularibus di-„ spositioni Apost. generaliter non reservatis, quo-„ rum cujuslibet valor centum florenorum auri de „ Camera, vel totidem librarum Turonen. parvorum, „ seu totidem in alia moneta secundum communem „ æstimationem valorem annuum non excedet.

„ Item, quod possit signare supplicationes etiam „ duorum Referendariorum manibus signatas de no-„ vis provisionibus, si neutri, & subrogationibus „ pro Collitigantibus, in quibus non detur clausula „ generalem reservationem importans.

„ Item, quod possit ad Ordines suscipiendos ar-„ ctatis prorogare terminos de dictis suscipiendis Or-„ dinibus, usque ad proxima tunc a Jure statuta tem-„ pora, in quibus sic arctati successive ad ipsos Ordi-„ nes promoveantur.

Placet, Publicentur, & Describantur I. A.

„ Lectæ, & Publicatæ fuerunt supradictæ Regu-„ læ, Ordinationes, & Constitutiones in Cancella-„ ria Apostolica ab uno ex RR. PP. DD. Majoris „ Præsidentiæ Abbreviatoribus Anno Incarnationis „ Dominicæ millesimo septingentesimo septuagesi-„ moquarto die vero VII. mensis Martii Pontificatus „ prælibati Sanctissimi Domini Nostri Pii VI. Anno „ primo.

Thomas Antognettus Procustos.

Articulus X.

Quo ad quasdam observationes circa ipsas Cancellariæ Regulas.

SUMMARIUM.

OBservandum quod Regula prima Cancellariæ continet reservationes similes illis, quæ habentur *in Extravagant. ad Regimen* 13. *de Præbend. inter communes*; Rota *part.*19. *tom.*1. *decis.*385. *n.*3. Et reservat Beneficia eorum, qui promoventur ad Epi- 1

Episcopatum, sive tunc vacantia, sive in futurum vacatura; Rota *ibidem num.*4., *& part.*14. *dec.*246.
2 *num.*16. Per hanc Regulam sublata remanet dispositio Juris communis in *cap. Cum in cunctis* 7. *§. Cum vero, de elect.* cujus vigore licebat cuicumque Episcopo, in cujus Diœcesi erant Beneficia promoti ad Episcopatum, illa libere conferre; Rota *part.* 10. *tom.* 1.
3 *dec.*385. *num.*5. Regula secunda Cancellariæ reservat omnia Monasteria Virorum valorem annuum 200. florenorum auri communi æstimatione excedentia; Rota *part.*3. *dec.*791. *sub num.*3. Qui quidem valor exprimi debet juxta Regulam de valore; Rota *ibidem*.
4 Et procedit etiam dicta Regula, etiamsi Monasteria non sint in dicta summa descripta in libris Cameræ, dum modo tamen valorem 200. florenorum exce-
5 dant; Rota *ibidem*. Non tamen locum habet hæc Regula nisi in Monasteriis solitis commendari; Rota *ibidem num.*4. neque procedit in Beneficiis manualibus;
6 Rota *ibidem*. Similiter hæc Regula non procedit in Germania vigore Concordatorum; Rota *par.*7. *de-*
7 *cis.*250. *num.*5. Prout etiam non habet locum, ubi adsit aliquod privilegium in contrarium; Rota *ibi-*
8 *dem num.*6. Regula hodie tertia, olim secunda Cancellariæ, reservat Pontifici Beneficia vacantia Sede Episcopali vacante; Rota *part.*12. *dec.*257. *num.* 15.
9 Et reservat Beneficia vacantia post translationem Episcopi usque ad provisionem successoris, & ademptam ab eo pacificam possessionem, etiamsi ex immemorabili collatio talium Beneficiorum ad aliquem spe-
10 ctaret; Rota *part.*2. *decis.*614. *sub num.*2. Item reservat Beneficia vacantia de tempore obitus Abbatis, vel cujuscumque alterius Dignitatis, ad quos spectabat provisio dictorum Beneficiorum; Rota *par.*5. *tom.*2. *dec.*536. *num.*8. *part.*10. *dec.*25. *sub num.*9. *& par.*10.
11 *dec.*115. *nu.*13. Hæc tamen Regula solum locum habet in Beneficiis, quorum collatio spectat ad alia Beneficia Sedi Apostolicæ reservata, puta ad Abbatem, vel ad primam Dignitatem post Pontificalem in Ec-
12 clesia Cathedrali; Rota *part.*10. *dec.*25. *num.*12. Unde Regula non habet locum in Dignitatibus non reservatis, ita quod Beneficia ad provisionem obtinentium aliquam Dignitatem pertinentia, quæ post illius vacationem vacant, non sunt reservata per hanc Regulam, si talis Dignitas non est Papæ reservata; Rota *ibid. n.*13. *& seq.*

13 Regula quarta, olim tertia Cancellariæ, reservat Summo Pontifici Dignitates majores post Pontificales in Cathedralibus, & Dignitates principales in Collegiatis Ecclesiis excedentes valorem decem florenorum auri; Rota *part.* 7. *decis.* 256. *num.* 11. *part.* 10. *decis.* 99. *num.* 4. *part.* 17. *decis.* 297.
14 *num.* 5. Observandum est tamen primo hanc Regulam servare in Ecclesia Cathedrali primam Dignitatem post Pontificalem, non obstante quod non excedat florenos 10. valoris; & hoc intuitu majoris præminentiæ Dignitatum in Cathedrali; Rota *par.*7.
15 *dec.*256. *num.*11. *& sequent.* Taxatio enim prædicta 10. florenorum respicit solum Dignitates principales Ecclesiæ Collegiatæ, sed non Cathedralis; Rota *ibidem*. Et hoc potissimum comprobante observantia
16 Cancellariæ Apostolicæ; Rota *ibidem num.*16. Observandum secundo prædictam Regulam reservare unam Dignitatem tantum, scilicet majorem, vel duas, si sunt æque majores; Rota *part.* 10. *decis.*99. *num.* 4. Unde ad hoc, ut Dignitas cadat sub hac Regula, concludenter probandum est, quod sit major, vel æque major; Rota *ibid. num.*5. Observandum tertio Regu- 17
lam prædictam reservare Pontifici primas Dignitates in Ecclesia Collegiata, quamvis in ea unica tantum adsit; Rota *part.*18. *tom.*1. *dec.*165. *num.*9. Obser- 18
vandum quarto Regulam istam comprehendere sub reservatione etiam Parochiales in Dignitatem erectas; Rota *part.* 17. *decis.*49. *num.*4. Observandum 19
quinto, quando sunt plures Dignitates, si primæ non possunt cadere sub reservatione Regulæ, primam sequentium esse reservatam; Rota *par.*10. *decis.*99. *num.*24. Observandum sexto hanc Regulam habere 20
solum locum in Ecclesiis Collegiatis actu, & non habitu; Rota *par.*4. *tom.*2. *dec.*165. *num.*9. Observandum septimo Dignitatem principalem in Colle- 21
giata solum esse reservatam, quatenus Ecclesia Collegiata sit distincta a Cathedrali; Rota *par.*10. *dec.*99. *num.*26. Unde si Collegium, cui talis est Caput, sit 22
in ipsa Ecclesia Cathedrali, tunc hæc Dignitas non venit sub reservatione; Rota *ibidem*. Papa enim censetur per dictam Regulam spoliare voluisse in eadem Ecclesia uno tantum lumine Ordinarios Collatores; Rota *ibid. num.*27. Regula quinta alias quarta reser- 23
vat omnia Beneficia Ecclesiastica quorumcumque Collectorum, & Subcollectorum fructuum, & proventuum Cameræ Apostolicæ, quæ, durante eorum Officio; obtinuerint, ac in quibus, seu ad quæ Jus eis competierit; Rota *par.*1. *dec.*715. *num.*4. *part.* 8. *dec.*88. *num.*5. *part.*16. *dec.*167. *num.*4. Vide circa 24
istos supra *part.*8. *num.*41. *& sequent.* Regula sexta reservat Beneficia Curialium, & habet locum etiam in Curialibus ad honorem, sicuti in Cubiculariis ad honorem; Rota *par.*4. *tom.*1. *dec.*573. *num.*3. & expresse habetur in Regula VII. quæ, ut octava, de se clare patent absque alia observatione.

Regula nona, alias octava, cujus auctor fuit Ni- 25
colaus V. reservat Summo Pontifici omnia Beneficia qualitercumque qualificata in singulis Januarii, Februarii, Aprilis, Maii, Julii, Augusti, Octobris, & Novembris mensibus qualitercumque extra Curiam vacantia; Rota *part.* 2. *decis.* 428. *n.* 1. *& decis.* 590. *num.* 1. *part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 530. *num.* 9. *& dec.* 531. *n.* 4. *part.* 9. *tom.* 2. *decis.* 329. *n.* 1. *decis.* 366. *num.* 1. *& decis.* 389. *n.* 6. Hæc Regula, cum proprio nomi- 26
ne menses designet, intelligenda est de mensibus integralibus computandis a media nocte mensis præcedentis ad mediam noctem subsequentis; Rota *part.* 2. *decis.* 141. *num.* 2. *&* 3. *& part.* 10. *decis.* 49. *n.* 34. *l. More, ff. de feriis, & cap. Consuluit* 24. *de Offic. Delegati*. Unde quando nullimode sciri potest, an 27
Beneficiarius obierit ante, vel post mediam noctem ultimi diei mensis, & sic, an in mense Pontificis, vel Ordinarii obierit, tunc nemine adhuc in possessione Beneficii existente, pro mense Episcopali, atque pro favore Collatoris Ordinarii præsumendum videtur; Garcias *de Beneficiis part.* 5. *cap.* 1. *num.* 328. Castropal. *tract.* 13. *de Benefic. disput.* 2. *punct.* 21. *§.* 2. *num.* 3. Engel *de Præbend. lib. tit.* 5. *num.* 26. & Pirhing *eodem tit. num.* 354. *cum aliis passim*. Et ratio est, quia Episcopus habet intentionem fundatam in Jure, quod collatio omnium Beneficiorum suæ Diœcesis ad ipsum spectat; *cap. Ex frequentibus, de Institutionib.* Nisi probetur spectare ad collationem alterius.

terius, puta quia probantur esse reservata; cum autem stante illo dubio non constet de reservatione, se-
28 quitur &c. Circa hanc Regulam observandum est
primo, quod revocat quæcumque Privilegia, & Indulta concessa quibuscumque Personis disponendi de
Beneficiis vacaturis in dictis mensibus; Rota *part.* 1.
decis. 58. *num.* 7. *&* *dec.* 288. *n.* 5. *&* *sequent. part.* 11.
29 *decis.* 65. *num.* 23. *part.* 13. *decis.* 249. *num.* 9. Regula enim loquitur de Beneficiis ad quoscumque
Collatores quomodolibet pertinentibus; Rota *p.* 9.
tom. 2. *decis.* 266. *num.* 6. Unde derogat etiam quibuscumque Privilegiis cum quibuscumque clausulis,
etiam insolitis, & cum derogatoriis derogatoriarum;
Rota *ibidem n.* 5. Et derogat Indultis, etiamsi concessa sint cum clausula, ut numquam contineantur
sub reservationibus Apostolicis; Rota *part.* 9. *tom.* 1.
30 *decis.* 200. *num.* 10. Nec non tollit Indulta emanata
motu proprio, & per viam Legis universalis; Rota
31 *part.* 16. *decis.* 343. *n.* 9. Et potissimum cum dicta Regula emanaverit per viam Legis, unde per eam censetur derogatum etiam Juri communi; Rota *part.* 13.
32 *decis.* 429. *n.* 10. Observandum secundo prædictam
Regulam tollere qualcumque consuetudines dictæ
Regulæ contrarias; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 336.
n. 1. *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 247. *num.* 12. *part.* 8.
33 *dec.* 10. *n.* 4. Et derogare expresse optandi consuetudini, quamvis immemorabili in Beneficiis; Rota
part. 8. *dec.* 10. *n.* 4. *&* *sequent.* *&* *decis.* 138. *num.* 1.
34 *part.* 9. *t.* 1. *dec.* 265. *n.* 15. Observandum tertio, hanc
Regulam reservatoriam mensium comprehendere
etiam Beneficia de Jurepatronatus Ecclesiastici, & ex
privilegio; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 336. *num.* 1.
& *dec.* 568. *n.* 1. *part.* 11. *dec,* 305. *n.* 17. *part.* 15. *de-*
35 *cis.* 30. *n.* 4. Quod procedit, etiamsi dictum fuerit,
quod numquam sub Apostolicis reservationibus
comprehendatur; Rota *p.* 4. *dec.* 568. *n.* 1. Et non obstante quasi possessione præsentandi, cum propter decretum irritans contentum in Regula, tollatur omnis Titulus, & possessio, & quæcumque possent impedire reservationem; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *decis* 336.
36 *sub num.* 3. *&* *decis.* 568. *num.* 6. Observandum quarto hanc Regulam comprehendere sub reservatione
etiam Beneficia Religionis Hierosolymitanæ; Rota
part. 2. *decis* 569. *num.* 1. *&* 2. *part.* 3. *decis.* 568. *n.* 5.
& *decis.* 597. *num.* 1. *p.* 10. *decis.* 57. *num.* 32. Dicta
enim Regula non comprehenditur sub Indultis Religionis Hierosolymitanæ, & propterea illis derogat:
37 Rota *p.* 3. *dec.* 568. *n.* 5. *p.* 10. *decis.* 57. *n.* 33. Ista
enim Regula tamquam Lex generalis comprehendit
per verba universalia etiam ea, quæ indigent speciali mentione; Rota *par.* 9. *t.* 2. *dec.* 377. *n.* 3. *&* 4.

38 Hæc tamen nona Regula exceptuat expresse: Primo Beneficia spectantia ad collationem, præsentationem, electionem, & quamcumque aliam dispositionem Cardinalium; Rota *part.* 3. *decis.* 635. *n.* 6.
pag. 4. *tom.* 3. *decis.* 531. *num.* 5. *&* *dec.* 588. *num.* 15.
part. 5. *tom.* 2. *dec.* 440. *num.* 1. *decis.* 444. *num.* 9.
part. 7. *decis.* 108. *num.* 2. *part.* 8. *decis.* 10. *num.* 6.
39 Adeo ut quoad Cardinales habeatur pro non emanata, & pro non scripta; Rota *p.* 19. *t.* 2. *d.* 472. *n.* 72.
40 *&* 73. Et procedit etiam quoad Beneficia Ecclesiar.,
quarum Cardinales non sunt Titulares; Rota *p.* 9. *t.* 2.
41 *dec.* 366. *n.* 19. Et intelligitur etiam de Cardinalibus,
qui sint inferiores Ordinarii Collatores; Rota *ibidem num.* 20. Prædicta enim Regula excipiens Car- 42
dinales non solum intelligitur de illis, qui sunt majores Collatores, ut Episcopi, verum etiam de iis,
qui sunt inferiores Collatores, ut Abbates, & similes; Rota *part.* 3. *decis.* 635. *num.* 5. Quamvis non
intelligatur de Cardinalibus Legatis, quia Papæ in- 43
tentio est, ut solum Cardinales non patiantur detrimentum in sua ordinaria collatione, qualis non est
collatio Cardinalis Legati, qui habet collationem
quasi extraordinariam, & accidentalem, & superinductam; Glossa *penult. in Clement. fin. de offic. ordinar.* alias enim Regula in Provinciis Papæ esset
quasi superflua, cum fere in omnibus adsint Legati
Rota *par.* 3. *decis.* 635. *num.* 6. Nec intelligitur præ- 44
dicta exceptio de Capitulis Cathedralium, quibus
S. R. E. Cardinales præsunt, ipsa enim Capitula ex
indultis conferendi Beneficia Ecclesiastica reservata,
vel affecta eisdem Cardinalibus concessis, nullum jus
prætendere valent, ut expresse declaravit, & statuit
Urban. VIII. 10. *Septemb.* 1626. Constit. incipient.
Accepto; *Annotat. Ad decis.* 530. *num.* 62. *&* *sequ.*
part. 4. *tom.* 3. *&* *dec.* 366. *num.* 6. *part.* 9. *tom.* 2.
Secundo exceptuat expresse Beneficia, & Personas, 45
quarum favore adsunt Concordata, Rota *part.* 9.
tom. 2. *dec.* 366. *num.* 9. Tertio specialiter exceptuat 46
Beneficia vacantia in mensibus, in quibus adest alternativa cum Episcopo; Rota *part.* 11. *dec.* 108. *n.* 12.
Quarto expresse exceptuat vacationem Beneficiorum 47
per resignationem in dictis mensibus vacantium,
dummodo resignatio valida fuerit, & vere Jus competierit resignanti; Rota *part.* 3. *dec.* 379. *num.* 4.
Quinto Regula hæc excipit, & non comprehendit 48
Beneficia unita; Rota *part.* 15. *decis.* 101. *num.* 2.
Nec comprehendit Beneficia manualia; Rota *par.* 3. 49
decis. 340. *num.* 4. Et sic non comprehendit Vicarias 50
Temporales, quia loquitur de Beneficiis; Rota *p.* 2.
decis. 704. *num.* 1. *&* 2. Immo neque comprehendit
Vicarias perpetuas stante Constitut. S. Pii V. *edita* 51
Kalend. Novemb. 1567. quæ tribuit facultatem nominandi Rectoribus Ecclesiarum unitarum Vicarias
perpetuas, etiamsi Vicariæ vacent in mensibus reservatis Rota *part.* 2. *decis.* 704. *num.* 3. Nec compre- 52
hendit Cappellanias; Rota *part.* 15. *dec.* 327. *num.* 85.
Et præsertim sub hac Regula non cadunt Cappellaniæ, quæ fundantur in Hispania ad celebrandas Missas, cum non sint Tituli Beneficiales; Rota *part.* 6.
decis. 13. *num.* 8. Nisi probetur fuisse erectas in Beneficia; Rota *ibid. num.* 8. Sexto dicta Regula non 53
comprehendit Beneficia de Jurepatronatus; Rota
part. 10. *decis.* 168. *num.* 44. Quare non procedit contra eum, qui est in possessione præsentandi; Rota
part. 4. *decis.* 588. *n.* 6. Et quamvis conclusio non
procedat, ubi clare constat Beneficium esse de Jurepatronatus ex privilegio; Rota *ibid. num.* 6. Attamen
ad hunc effectum requirur, quod probationes sint.
vel per rem judicatam, vel per confessionem partis
vel saltem per instrumentum, Rota *ibid. num.* 7.

Ratione hujus nonæ Regulæ Episcopus, vel alius 54
Collator inferior, non amittit jus conferendi Beneficium in suo mense vacans, etiamsi istud eodem
mense non contulerit, & sic vacatio ejus duraverit
in mensem Apostolicum, neque prohibetur idem
Collator inferior ejusmodi Beneficium conferre currente ipsomet mense Apostolico; Ratio est clara,
quia

quia ad inducendam , vel non inducendam reserva-
tionem Beneficii , attenditur solummodo initium
vacationis , non autem tempus , quo duravit , at-
que continuata fuit vacatio Beneficii , juxta Rotam
decis. 774. *num.* 3. *&* 10. *l.* 3. *part.* 3. *divers.* quam
refert Gonzalez ad *Reg.* 8. *Cancellar. Gloss.* 11. *n.*66.
55 Adeoque non obstante hac Regula nona potest Ordi-
narius Collator conferre , etiam in mense Apostolico,
Beneficium , quod vacavit in mense Ordinarii , seu
collationem protrahere etiam usque ad alium suum
mensem Ordinarium ; Tum quia Collator inferior
habet sex menses ad conferendum ; *cap. Nulla* 2. *de
concession. Præbend.* & concordant *c. quia diversitatem*
5. *eodem titul. c. Licet* 3. *de supplenda negligentia Præ-
lat. & Clement.* 1. *tit. eodem* , & Constit. S. Pii V. in-
cip. *In conferendis Beneficiis* . Sed hoc non subsisteret,
si Beneficium in mense Ordinarii vacans , amplius
conferre non posset in mense Papæ sequente ; Im-
mo talis facultas conferendi foret propemodum inu-
tilis , præsertim quando ultima die , vel hora mensis
per obitum prioris possessoris inciperet vacatura Be-
neficii , adeoque Beneficia vacantia in mense Ordi-
narii possunt conferri etiam in mense Papæ sequen-
te , vel etiam in alio ipsius Ordinarii post elapsum
mensem Papæ ; sic cum communi Gonzal. *ad Regul.*
8. *Cancell. Gloss.* 11. *a num.* 47. *usque ad num.* 78.
& Garcias *part.* 5. *de Beneficiis cap.* 1. *num.* 537.
56 Regula decima , ut de se clara , nulla indiget spe-
ciali observatione . Regula undecima Cancellariæ
generaliter , & indefinite comprehendit reservatio-
nem omnium , & singulorum Beneficiorum reserva-
torum per Prædecessores Pontifices; Rota *part.* 19.
57 *tom.* 2. *decis.* 566. *num.* 3. Hæc tamen non potest
dici , quod comprehendat etiam Parochiales , cum
de iis nulla specifica mentio in dicta Regula fiat ; nec
dicitur derogare Decretali *Bonifacii VIII. in cap. Si
Apostolica* 35. *de Præbend. in* 6. Rota *ibid. num.* 4.
Prout dictum *caput Si Apostolica* non potest dici
correctum per Extravag. Pauli II. incip. *Ad Romani
Pontificis providentiam* 13. *de Præbend. inter communes*;
58 Rota *ib. num.* 1. *& seq.* Regula duodecima de se pa-
tet . Regula tertiadecima expresse derogat unionibus
effectum non sortitis , Rota *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 446.
num. 27. *part.* 10. *decis.* 174. *num.* 1. *part.* 11. *decis.*
305. *num.* 7. Hæc Regula tribuitur Adriano VI. &
Urbano VIII. Rota *part.* 10. *decis.* 174. *num.* 1. *par.* 11.
decis. 305. *num.* 7. Facta fuit , ne per unionem dimi-
nueretur cultus Divinus , & facultas conferendi ;
Rota *part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 614. *n.* 65. *part.* 9. *tom.* 1.
59 *decis.* 91. *num.* 19. Hæc Regula comprehendit unio-
60 nes factas ex causa minus necessaria; Rota *part.* 10.
dec. 174. *num.* 1. Et sic comprehendit unionem factam
non pro necessitate Ecclesiæ , sed pro commodiori
sustentatione Beneficiatorum ; Rota *part.* 11. *dec.* 53.
num. 11. Hic tamen nota solam necessitatem Eccle-
61 siæ non sufficere , sed etiam requiri , quod propter
tenuitatem redditum non reperiantur , qui velint Be-
neficia acceptare ; Rota *part.* 11. *dec.* 52. *num.* 1.
62 Hæc regula derogat etiam unionibus non effectuatis,
etiamsi in eis adesset decretum illas ex tunc fuisse ef-
fectum sortitas ; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 446. *n.* 27.
Quæ derogatio non aderat in Regulis antiquis ; Ro-
63 ta *ibid. num.* 28. *&* 29. Hæc tamen Regula plures ha-
bet limitationes ; Primo non habet locum in unioni-
bus , quæ effectum sortitæ sint ; Rota *part.* 4. *tom.* 2.
decis. 90. *num.* 7. *part.* 11. *dec.* 224. *num.* 5. *part.* 17.
decis. 145. *n.* 12. Ad quem effectum sufficit unionem 64
fuisse in parte effectuatam ; Rota *part.* 4. *tom.* 2.
dec. 394. *num.* 11. *part.* 10. *decis.* 361. *num.* 4. Secun- 65
do excipiuntur uniones factæ auctoritate Sacri Con-
cilii Tridentini ; Rota *part.* 9. *decis.* 337. *n.* 4. Tertio 66
huic Regulæ non subjacet unio facta pro augmento
cultus Divini , Rota *part.* 6. *dec.* 7. *num.* 7. Intelli-
ge tamen procedere , data valida , & non revocata 67
erectione ; secus autem , quando erectio Beneficio-
rum non fuit valida , utpote quia erectio deficiat, Ro-
ta *ibidem* . Et sic intelligi debet Conc. Trid. *sess.* 25.
cap. 5. nempe quod loquatur de erectione valida,
non autem nulla , & invalida , Rota *ibid.* Quarto non 68
comprehendit reservationes factas ex causa dotis, vel
augmenti dotis ; Rota *part.* 6. *decis.* 109. *num.* 14.
& 20. Quinto sub hac Regula non cadit unio , si sit 69
facta ex titulo oneroso permutationis , Rota *part.* 6.
decis. 30. *num* 12. Sexto non procedit , quando unus 70
Ordo in totum supprimitur , & ejus Beneficia alteri
uniuntur , Rota *part.* 17. *dec.* 99. *num.* 22. Regula
quartadecima de se patet .
Regula quintadecima , alias quartadecima , licet 71
non legatur inter Regulas Innocentii VIII. attamen a
cæteris ab eo Pontificibus ad nostra usque tempora
approbata,& inter Regulas semper inserta reperitur,
Rota *part.* 7. *decis.* 250. *num.* 32. Revocat hæc Regu-
la facultates conferendi Beneficia reservata , seu 72
affecta ; Rota *part.* 7. *decis.* 250. *num.* 31. *&* 34.
part. 9. *tom.* 1. *decis.* 285. *num.* 25. *& seq. part.* 16.
decis. 383. *num.* 8. Et revocat quæcumque indulta huic 73
Regulæ contraria quibuscumque Personis , quibus-
cumque clausulis , & de quibuscumque Beneficiis
concessa , Rota *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 285. *num.* 27.
part. 16. *dec.* 383. *num.* 8. Quod procedit , etiamsi
emanata fuerint motu proprio , & per viam Legis uni-
versalis , Rota *part.* 16. *decis.* 343. *num.* 9. Et etiamsi 74
contineant clausulas ampliores prævalentes clausulis
cujuscumque indulti ; Rota *ibid. num.* 10. Quare hæc
Regula comprehendit etiam Capitula , Communi-
tates,Collegia , & Universitates , Rota *part.* 9. *tom.* 1.
decis. 285. *num.* 28. *&* 29. & comprehendit etiam optio-
nem , & facultatem optandi , Rota *ibid. num.* 25.
& 27. Immo revocat non solum privilegia activa eli- 75
gentium , & Collectorum , sed etiam passiva eligen-
dorum , & providendorum , nisi quando jus passivum
competit ex fundatione ; Rota *part.* 6. *decis.* 243. *n.* 12.
Hæc Regula alias comprehendebat etiam Eminen- 76
tiss. Cardinales , hodie autem eos non comprehen-
dit , Rota *part.* 3. *decis.* 375. *num.* 4. *& decis.* 635.
sub num. 4. Regula sextadecima, decima septima , 77
& decima octava de se patent . Regula decima nona,
quæ inscribitur de viginti , seu de infirmis resignanti-
bus , annullat quamcumque resignationem Benefi-
ciorum factam ab infirmo , qui ex ea infirmitate de-
cedat , vel etiam factam a sano , qui intra viginti dies
a die præstiti consensus decedat , Rota *part.* 5.
tom. 1. *decis.* 344. *num.* 2. *part.* 9. *tom.* 2. *decis.* 253.
num. 13. *part.* 10. *decis.* 184. *num.* 24. *& decis.* 307.
num. 12. Hæc Regula comprehendit tam infirmitates 78
leves , quam graves , Rota *part.* 3. *decis.* 440. *n.* 3.

79 Et ut intret hæc Regula, sufficit probare resignantem obiisse infra 20. dies, quamvis ille tempore resignationis fuerit sanus, Rota *part.9. tom.1. dec.253. num.13.* ubi asserit sic expresse declarasse Clem. VII. sub illis verbis Regulæ de viginti, *Etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ*. Et hoc tempus
80 viginti dierum videtur computandum de momento in momentum, itaut dies resignationis, seu consensus computetur in termino viginti dierum, & sic valida erit resignatio, qua quis v. g. resignavit Beneficium die prima Maii hora quintadecima, si moriatur die vigesima ejusdem Maii hora sextadecima, quia revera intercessissent viginti dies naturales, scilicet viginti quatuor horarum, & de momento in momentum completi: *arg. l. More Romano ff. de feriis; & cap. Consuluit 24. de offic. Delegati*. Et sic expresse tenent Glossa hujus Regulæ, Mandosius *quæst.18.n.3.* Joan. de Selva *tract. tom.15. tract. de Beneficiis p.3. cap.46. num.11.* Azorius *part.2. lib.7. cap.28.q.7. & alii*. Regula vigesima, vigesima prima, vigesima secunda, vigesima tertia, vigesima quarta, vigesima quinta, de se patent.

81 Regula vigesima sexta, quæ apud antiquiores est 24. & apud alios 25. annullat resignationes Beneficiorum factas ab eo, qui est promotus ad Prælatu-
82 ram; Rota *part.3. dec.328. num.1.* Hæc tamen Regula solum habet locum in Beneficiis resignandis post vacationem Prælaturæ, non autem in resignatis ante ejus vacationem; Rota *ibidem*. Et ratio est, quia ille, qui resignat postquam vacavit Prælatura, est magis certus de sua promotione, cum illa dependeat a sola voluntate Summi Pontificis; Ille autem, qui resignat ante vacationem Prælaturæ, quam sibi sperat resignari, non est ita certus, cum hæc dependeat a voluntate duorum, nempe ab ea resignare debentis, & ab illa Summi Pontificis resignationem ad-
83 mittere volentis; Rota *ibidem num.2.* Regula vigesima septima disponit, quod non judicetur juxta formam supplicationis, sed juxta tenorem Litterarum;
84 Rota *part.2. dec.656. sub num.5.* Per hanc Regulam adimitur facultas ferendi judicium ante expeditionem Litterarum Apostolicarum ad effectum audientiæ, & disputationis; Rota *part.16. dec.184. num.6. & 7.* Attamen solum procedit hæc dispositio, ubi Litteræ sint expeditæ, & discordent a supplicatione; Rota *part.2. decis.465. num.5.* Non autem procedit, ubi incidenter tantum, & non essentialiter agitur de verificatione gratiæ; Rota *part.17. dec.212. num.11.* Item non procedit in possessorio *Retinendæ*, licet secus sit in alio Possessorio, in quo requiritur titulus coloratus, ne detur vitiosus regressus; Rota *part.2.*
85 *decis.392. num.2.* Regula vigesima octava est de se clara. Regula vigesima nona, quæ de subrogandis collitigantibus inscribitur, disponit, quod si duo super Beneficio litigent, & alter moriatur, vel alio quovis modo recedat, superstes possit petere per subrogationem gratiosam substitui in Jure, vel ad Jus, & possessionem, quæ adversariis competebant; Ro-
86 ta *part.4. tom.1. decis.226. num.4.* Hæc tamen Regula non habet locum ad favorem intrusi; Rota *part.1.*
87 *decis.306. num.3. & 4. part.3. decis.336. num.4.* Intrusus autem generatim loquendo dicitur ille; qui obtinet Beneficium Ecclesiasticum sine auctoritate illius, ad quem de Jure spectat collatio. Ita Abbas *in cap. Quia diversitatem num.2. de concessione Præbendæ*; Gomez, Rebuff, & alii *communiter*. Unde non ha- 88
betur pro intruso is, qui absque intimatione Executorialium possessionem apprehendit; nam licet possessio sit attentata, tamen ad effectum subrogationis gratiosæ possessor non habetur pro intruso; Rota
part.11. decis.124. num.23. & sequent. Et hæc Regula 89
damnat solum intrusionem existentem de tempore petitæ subrogationis, ita ut futura excludatur; Rota *ibid. num.36. & 44.* Et inducit solum obligationem justificandi causam de tempore signatæ supplicationis; *cap. Cum te 7. de Rescriptis* ubi Felin. *num.18.* Franc. *in cap. Cum illis sub num.8. de Præbend. in 6.* Alex *cons.42. n.8. lib.4.* Rota *decis.443. num.4. part.2. recent.* non attento quid acciderit medio tempore inter supplicationem signatam, & Litterarum desuper expeditionem; Rota *in Nuscana Canonicatus 11. Martii 1647. §. quia Breve, & §. seq. coram bon. memor. Arguelles, & in puncto subrogationis decis.472. num.4. part.3. divers.* ubi adducitur ratio, quia effectus subrogationis incipit a die datæ, & semper viget in persona subrogata; Rota *part.12. decis.124. n.45. & seq.*

Regula trigesima, quæ de verosimili notitia appel- 90
latur, annullat concessionem Beneficii per mortem Beneficiati obtenti, quando inter vacationem, & datam gratiæ, tantum temporis non intercesserit, quo verosimiliter Pontifex notitiam habere potuerit vaca-
tionis; Rota *part.17. dec.74. num.1.* Hic tamen ad- 91
vertendum est Regulam solum requirere tempus, quo notitia vacationis potuerit pervenire ad Papam, non autem requirere, quod revera pervenerit; Rota *ibid.* Considerat enim Regula non quod est, sed quod
potuit esse; Rota *ibid.* Hinc ad excludendam Regu- 92
lam prædictam, sufficit quod notitia etiam celeri expeditione, & maxima solicitudine venire potuerit; Rota *part.19. tom.1. decis.285. num.2.* Atque in hac materia statur attestationi Cursorum an notitia deferri potuerit, necne; Rota *part.17. dec.74. num.5.* Re- 93
gula trigesima prima adimit omnem Jurisdictionem Executori quo ad omnia acta, Litteris non expeditis;
Rota *part.4. tom.3. decis.553. num.9.* Ita ut ante Lit- 94
terarum Apostolicarum expeditionem, nulla Jurisdictio data censeatur; Rota *part.17. dec.205. num.30.*
& seq. Hæc tamen Regula non habet locum, ubi fue- 95
rint expeditæ Litteræ gratiæ principalis; Rota *part.2.*
dec.81. num.5. Regula trigesima secunda disponit, 96
quod in collatione Beneficiorum Familiarium Cardinalium reservatorum per Regulam quartam, per Cardinalem Patronum præstari debeat consensus; Rota *part.4. tom.3. dec.654. n.24. part.6. decis.53. n.12.*
part.17. decis.303. num.26. Intellige tamen solum pro- 97
cedere, quando Cardinalis Patronus est præsens in Curia; Rota *part.4. tom.3. dec.654. num.24. part.6.*
dec.53. num.12. Quare hoc privilegium neque opitu- 98
latur Cardinali Patrono absenti a Curia, licet resideat
in suo Episcopatu; Rota *part.6. dec.53. n.13.* Dum nec 99
etiam gaudet hoc privilegio Legatus Sedis Apostolicæ;
Rota *ibid. n.14.* Nec huic Regulæ est derogatum per 100
sequentem Regulam trigesimam tertiam; Rota *part.4. tom.3. decis.654. n.24. part.17. decis.303. n.27.* Re-
gula trigesima tertia disponit, quod Beneficia vacan- 101
tia per obitum Familiarium Cardinalium conferantur

per

per Cardinalem Ordinarium Collatorem, non autem
per Cardinalem Patronum; Rota part.4. tom.3. de-
cis.654. num.2. part.6. dec.53. num.8. part.17. dec.303.
102 sub num.26. Hoc tamen solum procedit, quando
Cardinalis Ordinarius Collator habet Indultum con-
fererendi talia Beneficia; Rota part.4. tom.3. dec.654.
num.25. & seq. part.6. dec.53. num.8. Secus ubi Car-
dinalis Collator Indultum non habeat; Rota dict.
part.4. tom.3. dec.654. num.20. & 26. & part.6. dec.53.
103 num.11. Ubi enim non adest tale Indultum, hæc Be-
neficia per Regulam quartam, & ex Constitutione
moderatoria Indultorum Gregorii XIV. & Pauli V.
reservantur Summo Pontifici, non obstante, quod
collatio spectet ad Cardinalem; Rota part.4. tom.3.
104 dec.654. num.8. & seq. & num.63. & sequent. Quare
hæc Regula Indulto solum inservit, & famulatur, &
operatur tantum, quando Cardinalis Ordinarius Col-
lator habet Indultum; secus e contra; Rota part.4.
105 tom.2. decis. 654. num.25. & sequent. Et sane Regu-
la ipsa expresse loquitur, ubi Cardinalis Collator ha-
bet Indultum, & disponit, quod in concursu Car-
dinalis Patroni præferatur Cardinalis Ordinarius
Collator habens indultum; Rota part.6. decis. 53.
106 num. 10. Hæc Regula trigesima tertia non ade-
rat de tempore Sixti IV. & Innocentii VIII. Ro-
107 ta part. 4. tom. 3. decis. 654. num. 47. & 52. Et fuit
inducta ad tollendas lites, quæ ex præcedenti Regu-
la oriri possent inter Cardinalem Ordinarium Collato-
rem, & Cardinalem Patronum super provisione Be-
neficiorum vacantium per obitum Familiaris Cardi-
nalis Rota part.17. dec.303. sub num.26. & dec. 654.
108 num.21. & sequent. Nec tamen hæc Regula tollit re-
servationem Regulæ quartæ, neque in hac Regula ul-
la mentio fit de dicta Regula quarta; Rota part.4.
tom.3. dec.954. num.20. & 22. Regula trigesima quar-
ta de se est clara.

109 Regula trigesima quinta de annali possessore dispo-
nit, quod impetrans Beneficium Ecclesiasticum ab
alio pacifice possessum, quod certo modo de Jure va-
care, & injuste ab alio possideri prætenditur, exprimere
debeat qualitates possessoris, & nullitates Possessionis, &
intra sex menses possessorem in judicium vocare debeat
& infra annum sententiam obtinere, alias gratia impe-
trata corruit; Rota part. 12. dec. 152. num.56. & 57.
part.13. decis.402. n.1. & 2. part.15. decis.51. n.8. &
110 decis.329. num.2. Regula hæc introducta fuit in odium
impetrantium aliena Beneficia, & in favorem possi-
dentis; Rota part. 15. dec. 51. num. 11. & dec. 329.
num.13. part.17. decis.345. num.7. part.18. tom.1. de-
cis.148. num.14. & seqq. Hinc hæc Regula ad exclu-
dendum impetrantem non attendit possessionem, ne-
que requirit Titulum, sed solum meram detectionem
facti, dummodo tamen sit actualis, bona, & paci-
fica; Rota part.4. tom.3. decis. 599. num.42. part.9.
tom.1. dec.289. num. 28. part.13. decis. 402. num.13.
111 & seqq. Tuetur enim possessorem etiam sine titulo;
Rota part.9. tom.1. decis.289. num.28. part.13. dec.402.
112 num.13. Ipsa enim Regula non considerat Personam,
sed solum factum impetrantis; Rota part.13. decis.402.
113 num.16. Unde sufficit ostendere provisionem Benefi-
cii ante annum, ut dicatur de possessione constare;
Rota part.9. tom.1. decis.289. num.32. part.17. dec.205.
114 num.22. Quæ possessio non excluditur per Decretum
irritans; Rota part.15. dec.329. num.10.

Nec interrumpitur per monitorium præsentatum 115
possessori; Rota part.19. tom.2. decis.663. num.10. &
seqq. Regula trigesima sexta appellata de triennali 116
possessore defendit quemcumque possessorem Bene-
ficii ex quovis titulo possessi, si per triennium in ejus-
dem possessione pacifice permanserit, ita ut non pos-
sit a quocumque alio molestari; Rota part.19. tom.2.
dec.423. num.17. & 41. Unde observandum est pri- 117
mo hanc Regulam procedere, tam in collatione fa-
cta a Papa, quam ab Ordinario; Rota part.17. dec.298.
num.22. Observandum secundo hanc Regulam suffra- 118
gari triennali possessori adversus quascumque mole-
stias, tam in possessorio, quam in petitorio illatas;
Rota part.3. dec.783. num.4. part.19. tom.1. dec.264.
num.2. part.14. decis.518. num.15. Observandum ter- 119
tio hanc Regulam defendere possessorem triennalem,
etiam contra provisum Apostolicum; Rota part.19.
tom.2. dec.423. num.21. Observandum quarto hanc 120
Regulam de triennali juvare etiam contra petentem
executionem Brevis de capienda possessione nomine
Cameræ; Rota part.9. tom.1. dec.264. num.8. Obser- 121
vandum quinto hanc Regulam impedire litis ingres-
sum contra possessorem, etiam titulo optionis nullæ;
Rota part.19. tom.2. decis.608. num.16. Optans enim
se tueri potest per hanc Regulam in possessione Bene-
ficii per optionem obtenti; Rota, part. 19 tom. 2.
dec. 663. num. 9. Quæ quidem Regula non inter- 122
rumpitur per monitorium non præsentatum possesso-
ri; Rota ibid. num.10. & seqq. Advertendum tamen 123
est primo ab hac Regula excipi possessorem, qui in
Beneficio per Simoniam ingressus est; Rota part. 9.
tom.1. dec. 264. num.6. part.19. tom. 2. dec. 423. n.19.
Advertendum secundo ab hac Regula excipi reser- 124
vationes in corpore Juris clausas; Rota part.9. tom.1.
dec.264. num.2. & 7. part.17. dec.345. num.12. part.12.
tom.2. decis. 423. num.19. Advertendum tertio hanc 125
ipsam triennalem possessionem debere esse pacificam,
alias non suffragari, Rota part.3. decis.783. num. 4.
part. 9. tom. 1. dec.264. num.4. part.11. decis. 255.
num.1. Ita ut ad eam excludendam sufficiant etiam
controversiæ extrajudiciales; Rota part. 15. decis 51.
num. 27. Et si ante triennium fuit mota lis juris, vel
facti super re possessa in judicio, vel extra; Rota part.
12. dec.64. num.9. Hinc monitorium executum con-
tra possessorem interrumpit effectum Regulæ de trien-
nali; Rota part.19. tom.2. decis.663. num.10. Adver- 126
tendum quarto ad effectum, ut habeat locum hæc
Regula de triennali, præter pacificam triennalem pos-
sessionem, requiri saltem Titulum coloratum; Rota
part. 4. tom. 3. decis.599. num.36. part. 5. tom.2. decis.
551. num.16. part.9. tom.1. decis.264. num.4. part.11.
decis.178. num.11. & 12. Hinc Regula non suffragatur
ubi cesset Titulus, vel Titulus sit discoloratus; Rota
part.4. tom.3. dec.599. num.37. part.17. dec.298. n.23.
part.18. tom.1. dec.204. num.11. & seqq. Prout etiam
non suffragatur stante nullitate, & invaliditate Ti-
tuli exhibiti; Rota par. 18. tom.1. dec.232. num.9.
Hinc, qui Beneficium mala fide possidet, juvari non 127
posse Regula de triennali possessione, quæ præscriptio
quædam est, mordicus tenent contra Navarrum lib.3.
cons.30. de præbend. & lib.1. cons.8. num.2. de renunc.
ad 2. Sa verb. Beneficium num.14. & in editione Ro-
mana expurgata num.16. & alios non paucos, Stepha-
phanus Baunius in praxi Benef. disp.11. quæst.5. Regi-

 naldus

naldus *tom.2. lib.3. tract.3. cap.18. num.* 260. & Layman *in Theolog. mor. lib.* 3. *tract.*1. *cap.*8. *num.* 16. ubi sic concludit dicens: *Quod porro* Navarr. ait *in cit. consil.*8., & Sà *cit. num.*14. Triennio possidens Beneficium pacifice, etiamsi mala fide, sit ejus Dominus: *non intelligo, quomodo defendi possit, cum certum sit ad acquirendum jus titulo præscriptionis, bonam fidem requiri, saltem in conscientiæ foro, de quo ipse* Navarr. & Sà loquuntur.

327 Reliquæ Cancellariæ Regulæ satis de se patent, & qui circa ipsas, & alias particulares Auctorum Gloss. scire desiderat, de facili comperiet apud Gonzalez *ad Reg.* 8. *Cancellariæ*, Joan. a Cokier. *in Regulas Cancellariæ Apostolicæ*, Ludovicum Gomezium *in Judiciales Cancellariæ*, & apud Garciam, Lother. & alios. Hic autem adduxisse sufficiat præcipuas observationes, & notationes a Sacra Romana Rota congestas, & ad promptius omnium commodum novissime a vere sapientissimis Athenæis Mediolanensibus in compendium redactas.

Additiones ex aliena manu.

De singulis Cancellariæ Regulis disserere, eaque supplere, quæ ab Auctore omissa sunt, longum esset, immo, si dicendum quod res est, inutile postquam clariss. Riganti Commentarios ad eas edidit, numeris omnibus absolutos. Pauca tantummodo afferemus, quæ ipsas Regulas Cancellariæ in genere concernunt.

328 De origine Regularum Cancellariæ plene agit Riganti *in Commentar. ad Proœmium ipsar. num.*4., *& plur. sequent.*

329 Habent Regulæ Cancellariæ vim Legis. Quinimo sub nomine *juris communis* eas venire dixit Rota *in Tirasonen. Capellaniæ* 9. *Decembr.* 1743. *coram Illmo Molines.*

330 Rubricas vero ipsarum vim Legis non habere, nec sumi ab iis posse argumentum pro declarando nigro, firmant Rigant *in comment. ad Rubric. Regul.* 1. §. 1. *num.*67. ex solida ea ratione, quod Rubricæ non a Conditoribus, sed ab Impressoribus, vel similibus fieri consueverunt.

331 Eæ expirant morte Pontificis, sed a Successore in-
332 novantur. Atque hinc factum est, ut quæ Beneficia vacant Sede Pontificia vacante, ea non subjaceant, ut in superiori additione dictum est, *Regulis Cancellariæ*; idque in favorem non solum Collatorum, sed & Patronorum Ecclesiasticorum; Nogueir. *qu. sin-*
333 *gular. disput.*4. *quæst.*12. *per tot.* At nota, non cessare per mortem Pontificis Regulas illas Concellariæ, super quibus emanatæ fuerint Pontificiæ Constitutiones; Paris. *consil.* 49. *n.*8. *l.*4. Rocc. *select. jur. disp.* *c.*80. *n.*16. Alter Paris. *de resignat. lib.*11. *q.*2. *num.*31. Rota *cor. Puteo dec.*92. *n.*3. *lib.*2.

334 Ligant Regulæ Cancellariæ a crastina die post assumptionem ad Pontificatum, licet nondum publicatæ; idque quia in earum proœmio sub Urbano VIII. expresse sanciri cœpit; *Ex tunc licet nondum publi-*
335 *catas &c. observari voluit.* Ex quo sequitur, quod Beneficium vacans ea die Regulis Cancellariæ obnoxium remaneat.

336 De locis, in quibus vim habent Regulæ Cancellariæ, fuse differit Rigant. *in comment. ad Proœm. ipsar. a num.*52. Confer etiam Rosseaud de la Combe in *sua Jurisprudentia Canon. verb. Regulæ Cancellariæ sect.*1. *per tot.*

Regulis Cancellariæ tametsi non subjaceant Beneficia Jurispatronatus Laicalis, subjacent tamen Beneficia Jurispatronatus Ecclesiastici; Rota *in Barchinonen.* 137 *Beneficii* 13. *Junii* 1721. *coram bon. mem. Cerr. & in Tarraconen. Beneficii* 8. *Mart.*1713. *cor cl. me. Corio.*

De Cardinalibus quæri solet, an comprehendantur 138 sub Regulis Cancellariæ; Adisis Rigant. *in comment. ad Regul.*70. *a num.*1. *ad plur. sequent.*

Quod attinet ad interpretationem Regularum Can- 139 cellariæ, eæ, ut interpretari solent aliæ Leges, interpretandæ sunt ex ipsarum origine, ex verbis quibus conceptæ sunt, tum ex rationibus quibus innituntur; nisi usus, & consuetudo ipsas declaraverit, ut reservavit Rota *cor. Molin. dec.*777. *per tot.*

Peculiare vero est, quod Regulæ Cancellariæ 140 suapte natura sunt stricti juris; eaque propter nec ex identitate, nec ex ipsa majoritate rationis extenduntur de casu ad casum; Rota *coram Puteo decis.*246. *num.*1. *lib.*1. *& in Monasterien. Canonicatus* 5. *Junii* 1671. §. *Sed & Domini, cor. bon. mem. Gamach.*

141 Derogari potest Regulis Cancellariæ. At Re- 141 gula 71. disposuit, quod ipsis circa specialem mentionem per quascumque clausulas non censeatur derogatum.

Ordinariis, cæterisque Collatoribus fas haud est pe- 142 culiaribus pactionibus formam & efficaciam Regularum Cancellariæ immutare, & juribus S. Sedis ejusque Datariæ officere per mensium confusionem, & promiscuam interiorum Collatorum admissionem ad jus conferendi in mensibus reservatis; Rota *in Salamantina Beneficii* 21. *Novembr.* 1746. *cor. Illmo Molino.*

Centenaria an & quando vim habere possit contra 143 Regulas Cancellariæ, vide apud Rot. *in Tridentina Archipresbyteratus* 3. *Decembris* 1723. *&* 26. *Junii* 1724. *coram bon. mem. Gamach. in Urbevetana Parochialis* 13. *Martii* 1733. *coram cl. mem. Aldrovand. in Urbanien. Beneficii* 2. *Julii* 1736. *cor. bon. mem Vais, & in Cæsaraugustana Beneficii super Compulsoria* 28. *Junii* 1745. *coram Illmo Molino.*

ARTICULUS XI.

Beneficia quo ad Concordata.

PER Concordata hic intelliguntur illa, quæ po- 1 tissimum super provisione Beneficiorum Ecclesiasticorum in ditionibus variorum Supremorum Principum vacantium, inter Sedem Apostolicam ex una, & ipsos supremos Principes ex altera, partibus, pro firmiori unione, & pace, & tranquillitate servanda, hinc inde conclusa, approbata, & acceptata fuerunt. Et hujusmodi concordata potissimum fuerunt inita ad tollendas lites, & controversias nonnumquam oriri solitas, ex eo quod Papa jure præventionis (scilicet per gratias expectativas,) vel etiam jure concursus uni, & Collator Ordinarius provisionis Apostolicæ ignarus alteri idem Beneficium Ecclesiasticum contulisset; sicque inter ipsosmet Provisos, vel etiam ipsorum Familias variæ contentiones, & discordiæ subortæ fuissent; *Addit. ad dec.* 2. *n.* 229. *cum sequent. part.* 3. Rotæ Romanæ. Hic autem, ne 2 nimis

nimis in longum trahatur discursus, adducendo singillatim specialia uniuscujusque nationis Concordata, sufficiet adducere pro omnium notitia Concordata nationis Germanicæ, ex quorum dilucidatione poterit de facili servatis servandis, & cæteris paribus deveniri ad cognitionem, & intelligentiam pro praxi etiam omnium aliorum. Inter Papam Nicolaum V. igitur ex una parte, & Imperatorem Federicum III. & Principes Germaniæ Ecclesiasticos, ac Sæculares ex altera *anno* 1447. *Kalendis Aprilis* fuerunt inita Concordata tenoris sequentis Pontificiæ Constitutionis.

NICOLAUS EPISCOPUS.

Servus Servorum Dei.

Ad Perpetuam rei memoriam.

AD sacram Petri Sedem Divina dispositione sublimati singulis, quæ pro universalis Ecclesiæ unione, ac pace, & tranquillitate profutura fore conspicimus, Apostolicæ Providentiæ solicitudine libenter intendimus. Et ad felicem illorum prosecutionem, & consummationem opem, & operam impendimus efficaces.

§. 1. *Nuper siquidem Charissimus in Christo Filius noster Federicus Romanorum Rex illustris, & nonnulli alii Dilecti Filii, Ecclesiastici, & Sæculares Principes inclitæ Nationis Germanicæ ex una, ac Dilectus Filius noster, Joannes S. Angeli Diaconus Card. in partibus illis Apostolicæ Sedis de Latere Legatus, per Nos ad dictas partes missus, sufficienti desuper a Nobis, & Sede Apostolica auctoritate suffultus, ex alia partibus, Romanæ Ecclesiæ & dictæ nationis hominibus pro ipsius Ecclesiæ unione, pace, & tranquillitate inter Ecclesiam & Nationem prædictam, perpetuo solidandis, & conservandis, diversa rationabilia, & utilia ordinationes, & statuta, a partibus ipsis hinc inde approbata, laudata, conclusa, acceptata, & concordata, fecerunt, & ediderunt; Nobisque humiliter supplicari fecerunt, ut illis pro firmiori eorum subsistentia robur Apostolicæ firmitatis adjicere, nec non auctoritatem potiorem, & Decretum interponere dignaremur.*

§. 2. *Nos itaque, qui statuta, ordinationes, & concordata prædicta, per nonnullos ex Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus; magnarum auctoritatis, & litteraturæ viros diligenter examinari, & discuti fecimus; eaque rationabilia, & salubria, tam Ecclesiæ, quam Nationi præfatæ fore comperimus, de dictorum, & aliorum Venerabilium Fratrum nostrorum prædictæ Ecclesiæ Cardinalium, consilio, & assensu, Apostolica auctoritate, & ex certa scientia approbamus, ratificamus, laudamus, & acceptamus, & præsentis scripti patrocinio communimus, juxta modum, & formam subsequentes. Placet nobis super provisione Ecclesiarum, & Beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcumque provisionibus, juris scripti reservationibus,* & Execrabilis, ac Ad regimen *Constitutioninibus modificatis, ut sequitur. Ad regimen Ecclesiæ generalis quamquam immeriti, superna dispositione vocati, gerimus in nostris desideriis, ut debemus, quod per nostræ diligentiæ studium, ad quarumlibet Ecclesiarum, & Monasteriorum regimina, & alia Beneficia Ecclesiastica, juxta divinum beneplacitum, & nostræ intentionis effectum Viri assumantur idonei, qui præsint, & possint committendis eis Ecclesiis, Monasteriis, & Beneficiis prælibatis. Præmissorum itaque consideratione inducti, & suadentibus Nobis aliis rationabilibus caussis, nonnullorum Prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigiis inhærentes, omnes Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales, Ecclesias, & etiam Monasteria, Prioratus, Dignitates, Personatus, & Officia, nec non Canonicatus, Præbendas, & Ecclesias, cæteraque Beneficia Ecclesiastica cum cura, vel sine cura Sæcularia, & Regularia quæcumque, & qualiacumque fuerint, etiamsi ad illa Personæ consueverint, seu debuerint, per electionem, seu quemvis alium modum assumi, nunc apud Sedem Apostolicam quocumque modo vacantia, & in posterum vacatura, nec non per depositionem, vel privationem, seu translationem per Nos, seu auctoritate nostra factas, & in antea faciendas ubilibet: nec non ad quæ aliqui in concordia, vel discordia electi, sive postulati fuerint, quorum electio cassata, seu postulatio repulsa, vel per eos facta renunciatio, admissa auctoritate nostra extiterit, seu quorum electorum, vel postulatorum, & in antea eligendorum, seu postulandorum electionem cassari, seu postulationem repelli, aut renunciationem admitti per Nos, aut auctoritate nostra continget apud Sedem prædictam, vel alibi, ubicumque, & etiam per obitum Cardinalium ejusdem Ecclesiæ Romanæ, aut Officialium dictæ Sedis, quamdiu Officia actualiter tenebunt (videlicet Vicecancellarii, Camerarii, septem Notariorum, Auditoris Litterarum contradictarum, & Apostolici Palatii causarum, Auditorum, Correctorum, centum & unius Scriptorum Litterarum Apostolicarum, & viginti quatuor Pœnitentiariæ præfatæ Sedis, & viginti quinque Abbreviatorum, nec non Virorum Commensalium nostrorum, & aliorum viginti quatuor Capellanorum Sedis ejusdem in epitaphio descriptorum) & etiam quorumcumque Legatorum, seu Collectorum, ac in terris Romanæ Ecclesiæ Rectorum ac Thesaurariorum deputatorum, seu missorum hactenus, vel deputandorum aut mittendorum in posterum, nunc vacantia, & in antea vacatura, ubicumque dictos Legatos, vel Collectores, seu Rectores, & Thesaurarios, antequam ad Romanam Curiam redierint, seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis, necnon quorumlibet pro quibuscumque negotiis ad Romanam Curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis a dicta Curia ultra duas Dietas legales non distantibus jam forsan obierint, vel eos in antea ab hac luce transire contigerit; Et etiam simili modo quorumcumque Curialium peregrinationis, infirmitatis, seu recreationis, vel alia quacumque causa ad quævis loca recedentium, si eos antequam ad dictam Curiam redierint, in locis ultra duas Dietas ab eadem Curia, ut præmittitur, non remotis (dummodo eorum proprium domicilium non existat ibidem) jam forsan decesserint, vel in posterum eos contigerit de medio submoveri, etiam nunc per obitum hujusmodi vacantia, vel in posterum vacatura; Rursus Monasteria, Prioratus, Dignitates Personatus, Decanatus, Administrationes, Officia, Canonicatus, Præbendas, & Ecclesias, cæteraque Beneficia Ecclesiastica Sæcularia, & Regularia cum Cura, vel sine Cura quæcumque, & qualiacumque fuerint, etiamsi ad illa Personæ consueverint, seu debuerint per electionem, seu quem-*

quemvis alium modum assumi, quæ promoti per Nos seu auctoritate nostra ad Patriarchalium, Archiepiscopalium, & Episcopalium Ecclesiarum, nec non Monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum, nunc quocumque modo vacantia aut in posterum vacatura: nec non etiam per assecutionem pacificam quorumcumque Prioratuum, Personatuum Officiorum, Canonicatuum, Præbendarum, Ecclesiarum, aut Beneficiorum aliorum, per Nos, seu auctoritate nostrarum Litterarum immediate collatorum, seu conferendorum in posterum, præterquam si virtute gratiæ expectativæ assecutio fiet, nunc vacantia, & in antea vacatura, plena super præmissis omnibus & singulis cum Fratribus nostris collatione præhabita, & matura deliberatione secuta, ordinationi, dispositioni, ac provisioni nostræ, de ipsorum Fratrum consilio, auctoritate Apostolica reservamus. Decernentes ex nunc irritum, & inane, si secus super præmissis, & quolibet eorum, per quoscumque, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 3. *Item placet Nobis, quod in Metropolitanis, & Cathedralibus etiam immediate non subjectis Ecclesiis, & Monasteriis immediate subjectis Sedi Apostolicæ, fiant electiones Canonicæ, quæ ad dictam Sedem deferantur, quas etiam ad tempus Constit. fel. rec. Nicolai Papæ III. quæ incipit,* Cupientes, *expectabimus; & elapso dicto tempore, si non præsentatæ, vel si præsentatæ, minus Canonicæ fuerint, providebimus, & si Canonicæ fuerint, eas confirmabimus, nisi ex rationabili, & evidenti caussa de dictorum Fratrum consilio, de digniori, & utiliori Persona duxerimus providendum, proviso quod confirmati prædicti, & per eos provisi, Metropolitanis suis, & aliis præstent debita juramenta, & alia, ad quæ de jure tenentur. Et in Monasteriis dictæ Sedi immediate non subjectis, & aliis Regularibus Beneficiis, super quibus pro confirmatione, vel provisione ad dictam Sedem non consuevit haberi recursus, electi, seu illi, quibus providendum est pro confirmatione, & provisione hujusmodi ad Curiam Romanam venire non tenebuntur, ipsaque Regularia Beneficia sub expectativis gratiis non cadant; ubi autem pro Monasteriis ad dictam Curiam venire, seu mittere consueverint, non aliter confirmabimus, vel providebimus, quam superius de Cathedralibus Ecclesiis est expressum; Et de Monasteriis Monialium non disponemus, nisi sint exempta, & tunc per commissionem ad partes. De cæteris vero Dignitatibus, & Beneficiis quibuscumque Sæcularibus, & Regularibus vacaturis, ultra reservationes prædictas (majoribus Dignitatibus post Pontificales in Cathedralibus, & principalibus in Collegiatis Ecclesiis exceptis) de quibus jure ordinario providetur, per illos inferiores, ad quos alias pertinet.*

§. 4. *Placet etiam Nobis, quod per quamcumque aliam reservationem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam dispositionem, sub quacumque verborum forma per Nos, vel auctoritate nostra factam, vel faciendam, non impediemus Nos, quominus de illis, cum vacabunt de Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus, libere disponatur per illos, ad quos eorum collatio, provisio, præsentatio, electio, seu quævis alia dispositio pertinebat, reservatione, aliave quavis dispositione auctoritate nostra factis, vel faciendis, non obstantibus quibuscumque. Quoties vero aliquo vacante Beneficio in Januarii, Martii, Maii, Julii, Septembris, & Novembris mensibus specialiter dispositioni dictæ Sedis reservatis, non apparuerit intra tres menses a die notæ vacationis in loco Beneficii, quod alicui de illo Apostolica auctoritate provisum fuerit, ex tunc, & non antea Ordinarius, vel alius, ad quem illius dispositio pertinebit, de illo libere disponere poterit. Et ad finem, ut hæc ordinatio collationum Beneficiorum non reservatorum per alternos menses possit per dictam nationem publicari, & omnes, qui ea gaudere voluerint; tempus congruum habeant eam acceptandi, tunc quoad dictam Sedem a Kalendis Junii proxime futuris ipsa currere incipiet, & durabit deinceps, nisi in futuro Concilio de consensu dictæ Nationis aliter fuerit ordinatum.*

§. 5. *Placet similiter Nobis, quod, circa provisionem dictæ Sedis ordinandam, modus Annatarum hoc modo currat Ecclesiis Cathedralibus, omnibus, & Monasteriis Virorum dumtaxat vacantibus, & vacaturis solvantur de fructibus primi anni a die vacationis summæ pecunarium in libris Cam. Apost. taxatæ, quæ communia servitia nuncupantur, & si quæ excessive taxatæ sint, retaxentur, & quod provideatur specialiter in gravatis Regionibus secundum qualitatem rerum, temporum, & Regionum, ne nimium prægraventur, ad quod petentibus dabimus Commissarios in partibus, qui diligenter inquirant, & retaxent. Taxæ autem prædictæ pro media parte infra annum a die habitæ possessionis pacificæ totius, vel majoris partis solvantur, & pro alia media parte infra annum sequentem. Et si infra annum bis, vel pluries vacaverint, semel tantum solvantur, nec debitum hujusmodi in successorem in Ecclesia, vel Monasterio transeat. De cæteris vero Dignitatibus, Personatibus, Officiis, & Beneficiis Sæcularibus, ac Regularibus quibuscumque, quæ auctoritate dictæ Sedis conferentur, vel de quibus providebitur (præterquam vigore gratiarum expectativarum, aut caussa permutationis) solvantur annatæ, seu medii fructus juxta taxam solitam a tempore possessionis intra annum, & debitum hujusmodi similiter in successorem in Beneficio non transeat; seu de Beneficiis, quæ valorem viginti quatuor florenorum auri de Camera non excedunt, nihil solvatur, duretque hæc observantia deinceps, nisi eam similiter in futuro Concilio de ipsius Nationis consensu contingat immutari.*

§. 6. *In aliis autem, quæ per fel. rec. Eugenium Papam quartum, etiam Prædecessorem nostrum pro dicta Natione usque ad tempus futuri Generalis Concilii permissa, concessa, indulta, & decreta, ac per Nos confirmata fuerunt, in quantum illa concordiæ præsenti non obvient, ista vice nihil volumus esse immutatum, & per hoc quod in Concordatis hujusmodi, sive quibusvis aliis eorum occasione conficiendis litteris propter compendiosiorem descriptionem, Alemania specialiter appellatur, Natio ipsa censeri non debet a Germanica natione distincta, seu quomodolibet separata.*

§. 7. *Et præterea, quia difficile foret præsentes Litteras ad singula, in quibus de eis forsitan fides facienda fuerit, loca deferri, eadem Apostolica auctoritate decernimus, quod ipsorum transumpto Metropolitanorum dictæ Nationis sigillo munito, tamquam præsentibus si exiberentur Litteris plena fides adhibeatur; & pro-*

proinde fiet, ac si dictæ præsentes Litteræ forent exhibitæ, vel ostensæ, & insuper quoque irritum, & inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contingerit attentari.

§. 8. *Nulli ergo omnino hominum, liceat hanc paginam &c.*

Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ MDCXLVII. 15. Kalendas Aprilis (hoc est die 18. Martii 1448.) *Pontificatus nostri Anno Secundo.*

5 Ex hac Concordatorum adducta Pontificia Constitutione clare patet non omnes Beneficiorum reservationes Papales sublatas esse, sed eas tantum, quibus Concordata specialiter, & expresse derogant, cæteris salvis, & in suo robore permanentibus. Unde per Concordata Germaniæ remanent adhuc reservata
6 Summo Pontifici sequentia Beneficia. Primo omnia Beneficia, quæ collationi Sum. Pontificis sunt reservata *per Extrav. Execrabilis Joan. XXII. & per Extravagant. Ad regimen Benedict. XII. de præben. inter communes.* Et ista omnia speciatim ad longum recensentur §. 2. mox adductæ Constitutionis *Ad Sacram Pe-*
7 *tri Sedem.* Secundo, prima Dignitas post Ponficalem in Ecclesiis Cathedralibus, & Dignitas principalis in Ecclesiis Collegiatis; ut expresse cavetur §. 3.
8 dictæ Constitutionis Concordatorum. Tertio Beneficia vacantia in mensibus Januarii, Martii, Maii, Julii, Septembris; & Novembris; sic expresse in
9 §. 4. dictorum Concordatorum. Neque per Concordata Germaniæ sublatæ, & irritæ censeri possunt Regulæ omnes Cancellariæ, nam indubitatum est etiam in Germania non obstantibus concordatis locum habere circa Pontificia Regulas *De viginti, de male promotis, de verisimili notitia, de Annali possessore, de*
10 *Triennali, & hujusmodi.* Solummodo enim Concordata Germaniæ derogant Regulis Cancellariæ quoad ea, quæ circa reservationem Beneficiorum sibi propria continent, seu specialiter disponunt; quo ad alia autem non specialiter disposita in ipsis Concordatis, Regulæ Cancellariæ remanent plane in suo vigore reservationum, ut observat Gregor. Brandenus super *eisdem Concordatis q. 8. n. 8.* & alii.

11 Sublatæ tamen sunt per Concordata Germaniæ reservationes Papales sequentium Beneficiorum. Primo in Metropolitanis, & Cathedralibus etiam immediate non subjectis Sedi Apostolicæ, quando extra Curiam vacaverint, permittuntur fieri electiones Canonicæ, cum hoc tamen quod hæc postea ad Sedem Apostolicam deferantur pro confirmatione, ut ex-
12 presse habetur in eisdem Concordatis §. 3. Et sic tollitur reservatio, quæ circa istas Ecclesias, & Beneficia est inducta per Regulam secundam Cancellariæ per hæc præcisa verba: *Item reservavit generaliter omnes Ecclesias Patriarchales, Primatiales, Archiepiscopales, Episcopales, nec non omnia Monasteria Virorum valorem annuum ducentorum florenorum auri communi æstimatione excedentia, nunc quomodocumque vacantia & in po-*
13 *sterum vacatura.* Secundo Concordata Germaniæ tollunt quamcumque reservationem, & gratiam ex pectativam a Papa factam, vel faciendam super Dignitates cæteras, & quæcumque Beneficia Sæcularia, & Regularia, quæ vacabunt de Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus, & ea vacantia in alternativa talium mensium possunt libere disponi per illos, ad quos eorum provisio, præsentatio, electio, seu quævis alia dispositio pertinebat, ut expresse cavetur per ipsa Concordata,
§. 4. Hic tamen adverte, quod excipiuntur Beneficia 14
omnia, sive majora, sive minora, quæ vacant apud Sedem Apostolicam, seu in Curia, & quæ vacant per promotionem auctoritate Apostolica factam ad Episcopatus, vel Monasteriorum regimina, quia talia Beneficia collationi Pontificiæ semper remanent reservata in quocumque mense vacent, ut disponitur in ipsis Concordatis §. 2. ubi ad longum recensentur Beneficia varia, quæ semper remanent reservata Pontifici. Tertio Concordata Germaniæ tollunt reservata Pontifici. Tertio Concordata Germaniæ tollunt 15
reservationem Beneficiorum vacantium etiam in mensibus Pontificiis, quoties de ipsis non provideatur per Papam intra tres menses a die notæ vacationis in loco Beneficii, quibus tribus mensibus integre elapsis poterit Ordinarius Collator de illis libere disponere; ut habetur expresse in ipsis Concordatis §. 4. Rota *p. 19. t. 2. dec. 468. n. 18.* Notanter autem dicitur 16
integre elapsis, quia hi tres menses debent esse completi de momento in momentum, ut ex Rota *in una Augustana Canonicatus 12. Januarii* 1703. ubi resolvit collationem Canonicatus, qui vacaverat *die 6. Julii* 1700. factam ab Ordinario loci *die 6. Octobris* ejusdem anni esse nullam, eo quod non fuisset elapsum integrum trimestre.

In hac alternativa mensium Concordatorum Ger- 17
maniæ non comprehenduntur omnia Beneficia, sed sunt aliqua etiam in Titulum concessa; quæ semper, & in quocumque mense vacaverint, per Collatores ordinarios conferri possunt; *Est communis.* Sic pri- 18
mo non comprehenduntur sub tali alternativa Beneficia Jurispatronatus Laicorum ex fundatione, ædificatione, aut dotatione acquisiti; adeoque possunt Patroni Laici præsentare ad ea Clericum idoneum quocumque mense vacaverint; Glossa *in cap. Licet 3. de Præbend. in 6.* Barbosa *p. 2. de offic. & potest. Episc. alleg. 57. n. 25. & 26.* Gonzalez *ad reg. 8. Cancellar. gloss. 18. n. 2. & seq.* allegans multiplicem decisionem Rotæ. Et idem currit de Beneficiis Jurispatro- 19
natus mixti, idest partim Laicalis, & partim Ecclesiastici, quia ad effectum exclusionis reservationis censetur mere Laicale; Barbosa *ib.* Garcias, Gonzalez, & alii ab ipso ibi citati, & expresse Rota *p. 9. tom. 1. dec. 13. num. 16. & 17. par. 13. dec. 503. n. 3.* Secus vero est dicendum de Beneficiis Jurispatrona- 20
tus mere Ecclesiastici; nam Jurispatronatus Ecclesiastico, utpote ex bonis Ecclesiasticis originem trahenti, facile derogatur; Gonzalez *ad Reg. 8. Cancell. gloss. 18. num. 6.* Nicolarts *tit. 1. Concordat. German. dub. 5. §. 8. & seq.* & alii passim. Secundo sub 21
tali alternativa non comprehenduntur Beneficia, quæ vacant per resignationem, adeoque possunt Episcopi in quocumque mense resignationes Beneficiorum admittere, & ea sic resignata libere conferre non obstantibus Concordatis Germaniæ, dummodo illa sint talia, quæ ipsi alias in mensibus non reservatis per obitum vacantia conferre potuissent; Et ratio est, 22
quia per reservationes horum Concordatorum non videtur, quod Pontifex voluerit conditionem Ordinariorum Germaniæ facere duriorem, illisve plus detrahere, quam Pontifices consueverunt per Regulas Cancellariæ detrahere aliarum Provinciarum Episcopis,

pis; alias incongrue dixisset Pontifex in principio ipsius Bullæ Concordatorum, quod eadem Concordata non tantum Sedi Apostolicæ, *sed ipsi Nationi Germanicæ sint utilia, & salubria*. Sed per Regulas Cancellariæ, quibus ligantur cæteri Collatores ordinarii, excipitur modus vacationis per resignationem, neque hic comprehenditur sub alternativa mensium, juxta Regulam 9. præcisis his verbis: *alias, quam per resignationem quocumque modo vacatura*, sicque possunt Collatores ordinarii aliarum Nationum Beneficia resignata in quolibet mense conferre, ergo hoc ipsum poterunt Collatores ordinarii Germanicæ Nationis non obstantibus Concordatis, horumque alternativa mensium; ne concordata, & concessa mensium alternatio in favorem Ordinariorum introducta in eorum odium retorqueatur, contra *Regulam 61. Juris in 6.* ibi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*: Sic Brandenus *super Concordat. Germ. q. 12. n. 13.* Cochier. *ad Regul. 8. Cancell. gloss. 11. n. 92.* Nicolarts *tit. 1. Concordat. German. dub. 9. §. 9.* & alii. Tertio Benefi-

23 cia perpetuo, & accessorie unita alteri, v. g. Vicariæ perpetuæ, non cadunt sub Concordatis Germaniæ, seu horum alternativa mensium, immo nec sub reservationibus Regularum Cancellariæ; Barbosa *lib. 3. Juris Ecclesiast. univ. cap. 6. n. 45.* Garcias *cap. 9. de Benefic. cap. 2. n. 304. & 308.* Gonzalez *ad Reg. 8. Cancel. gloss. 5. §. 3. num. 49. & seq.* cum Rota *in una Tirasonensi Vicariæ 13. Octobris 1593. coram Litta.* Et colligitur aperte ex Constit. S. Pii V. incip. *Ad exequendum*.

24 Beneficia vacantia in mensibus Papalibus, Sede Papali vacante, non possunt conferri ab Ordinariis Germaniæ: Ratio est, quia ex quo Concordata vim pacti, & contractus habent, ut inita inter S. Sedem, & inclitam Nationem Germanicam; ex Rota *par. 2. dec. 580. num. 1. par. 3. dec. 2. n. 3. & dec. 266. n. 1. par. 17. dec. 185. n. 5. & dec. 215. num. 5. & 6.* sicut Apostolica Sedes numquam moritur; ita in vacatione ejusdem S. Sedis, Concordata non evanescunt, sed perpetuo durare debent, juxta eorum naturam, & dispositionem, ut notat Barbosa *de Offic. & potest. Episc. part. 3. allegat. 57. num. 63. in princip.* ac firmat Nicolarts *tom. 1. dub. 8. §. 4. prax. Benefic. ex Concordat. German.* Cochier. *in Comment. Regul. Cancell. in proœmial. n. 21.* Petra *tom. 5. comment. ad Constit. 1. Nicol. V. n. 20.* & expresse Rota *p. 17. recent. dec. 185. num. 3. & seq. & dec. 215. n. 4. & seq.*

25 Contrarium tamen tenet Engel *lib. 3. tit. 5. de Præbend. n. 49.* hac ratione quod per Concordata Summus Pontifex non voluerit conditionem Ordinariorum Germaniæ facere duriorem, illisve plus detrahere, quam Pontifices consueverunt per Regulas Cancellariæ detrahere aliarum Provinciarum Episcopis; quam rationem late ibi prosequitur respondendo etiam objectionibus contrariis.

26 Quamvis Papa possit ob justam, & gravem causam derogare Concordatis, quia habet ita plenam a Christo potestatem, ut hanc a se omnino abdicare non possit, & ratione suæ supremæ, & absolutæ potestatis pro meliori Ecclesiæ gubernio justa interveniente causa de Jure potest supra Jus dispensare; *cap. Proposuit 4. de concessione Præbendæ* ibi: *Qui secundum plenitudinem potestatis de Jure possumus supra Jus dispensare*; Et hoc ipsum declarant verba ipsa Concordatorum Germaniæ §. 3. ibi: *Et si canonicæ fuerint (electiones) eas confirmabimus, nisi ex rationabili, & evidenti causa de dictorum Fratrum consilio, de digniori, & utiliori Persona duxerimus providendum*; & sic Rota *par. 3. dec. 266. n. 1.* Tamen Papæ non solent derogare Concordatis, nisi in casibus valde ne- 27
cessariis ob causas graves, & extraordinarias concernentes commune bonum Ecclesiæ; Nicolarts *tit. 3. super Concordat. German. dub. 3. §. 2. & seq.* Ac licet quandoque egerint contra Concordata, postea de- 28
clararunt non fuisse mentem suam, sed subreptitie, vel obreptitie fuisse informatos. Et ita Julius tertius apud ipsum Nicol. *l. c. dub. 1. §. 2.* dicit: *Nos attendentes Concordata prædicta vim pacti intra partes* 29
habere; & quæ ex pacto constant, absque partium consensu abrogari non consuevisse, neque debere .... statuimus, & ordinamus, atque decernimus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus iidem Ordinarii ... juxta ipsorum Concordatorum continentiam, & tenorem disponere libere, & licite possint ... ac irritum, & inane existat, si secus a quoquam super his quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus &c. Similiter Clemens VIII. apud ip- 30
sum Nicol. §. 6. commendat Rodulpho Secundo Imperatori, ut Concordata Germaniæ tanto pondere sancita, nullo modo violari, aut imminui patiatur. Sic etiam Paulus V. apud Cochier. *Ad preces prima-* 31
rias sect. 5. §. 2. num. 15. & Nicol. *§. ult.* declaravit nec Clementis VIII. prædecessoris, nec suam unquam mentem fuisse derogare Concordatis. Simili modo scripsit Urbanus VIII. suo Legato apud Ferdi- 32
nandum Secundum, ut refert. Nicol. *§. 6.* Nec refert, quod in provisione Concordatis contraria fiat generalis derogatio, quia Concordata semper censentur excepta, nec per clausulas quantumcumque generales, & prægnantes eis derogatur, cum non præsumatur Papam voluisse eisdem derogare per generalem derogationem, nisi fuerit specialis derogatio; Rota *p. 3. dec. 226. n. 1.* & Doctores passim cum Lott. *lib. 2. qu. 28. n. 65.* Unde ad hoc optime faciunt 33
quæ dixit S. Leo Magnus relatus *in cap. Quæ ad perpetuam 3. caus. 25. qu. 1.* ibi: *Quæ ad perpetuam generaliter ordinata sunt utilitatem, nulla commutatione varientur, nec ad privatum trahantur commodum, quæ ad bonum sunt commune præfixa*, & quæ dixit S. Gregorius Magnus relatus *in cap. Justitiæ 15. ead. caus. 25. & qu. 1.* ibi: *Justitiæ, ac rationis ordo suadet, ut qui a Successoribus sua mandata servari desiderat, Prædecessoris sui procul. dubio voluntatem, & statuta custodiat*, & quae dixit S. Leo IV. relatus *in cap. Ideo 16. ead. caus. 35. & quæst. 1.* Ibi: *Ideo permittente Domino Pastores hominum sumus effecti, ut quod Patres nostri, sive in sanctis Canonibus, sive in Mundanis affixere Legibus, excedere minime debeamus; contra eorum quippe saluberrima agimus instituta, si quod ipsi divino statuerunt consulto, intactum non conservamus*. Quae omnia maxime tenent, quando a Praedecesso- 34
ribus statuta, & ordinata habent rationem pacti, & contractus, ut in proposito sunt Concordata Germaniæ, quæ inter Pontificem, & Nationem Germanicam sortiuntur naturam pacti, & contractus; Rota *p. 2. dec. 580. num. 1. p. 3. dec. 2. n. 3. & dec. 266. n. 1. p. 17. dec. 185. n. 5. & dec. 215. num. 5.* Et a fortiori

tiori tenent, quando ejusmodi pacta, non tam nomine Prædecessoris, quam dignitatis, & officii concepta sunt, ut in proposito Concordata Germaniæ, quæ sortiuntur naturam pacti, & contractus, non solum inter Pontificem, sed æque principaliter inter ipsam Sanctam Sedem, & Nationem Germanicam; Rota *par. 17. dec. 215. n. 6.* Et consequenter sunt servanda; Rota *par. 2. dec. 580. num. 1.*

35 Unde quia Concordata Germaniæ habent vim pacti, sunt ab omnibus observanda; Rota *p. 2. cit. decis. 580. num. 1.* cum pacti obligatio sit de Jure naturali, & gentium; *cap. Antigonus 1. & cap. Qualiter. 3. de pactis, & l. 1. ff. eod.* cum similibus. Nec
36 valet opponi præscriptio, seu exceptio de non usu ipsorum Concordatorum, quia præscriptio non habet locum, ubi deest titulus, & bona fides cum possessione; ii autem, qui opponere prætendunt præscriptionem contra Concordata, nec titulum; nec possessionem, nec bonam fidem habere possunt, ut patet ex Decreto irritante adjecto Concordatis Germaniæ, ubi in fine Bullæ dicitur: *Decernentes irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.* Decretum vero irritans inficit ipsum titulum, & possessionem, & obligat etiam ignorantes; Flaminius Parisius *de resignat. Benefic. lib. 6. qu. 5. num. 5.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloss. 67. num. 29. & seq.* Barbosa *tr. de Clausulis claus. 40. n. 25.* Pirhing. *lib. 3. tit. 5. de Præbend. num. 363.* Reinfestuel *ibidem n. 541.*

37 Et ideo Summi Pontifices semper declararunt, & Rota sæpius judicavit omnes, & quascumque provisiones ab Ordinariis contra Concordata attentatas, fuisse nullas, & irritas, ut refert Branden. *quæst. 5. nu. 45. sub Concordat. German.* Proinde infertur, quod si
38 quis obtinuisset Beneficium Ecclesiasticum contra Concordata Germaniæ, etiamsi id recepisset bona fide, & ignorantia Concordatorum, nihilominus cognito suo errore, teneretur Romam adire pro nova provisione, atque reformanda priori collatione, ut-
39 pote nulliter facta. Ipse enim censeretur vere intrusus, & careret omni titulo, & colore tituli, essetque habendus pro malæ fidei possessore, nec fructus ex tali Beneficio perceptos, vel in posterum percipiendos, ullo tempore faceret suos, sed ad eorumdem restitutionem in utroque Foro efficaciter obligatus existeret, ut expresse cavetur a Clemente VII; in Constitutione declaratoria super Concordata Germaniæ edita anno 1534. Kalendis Julii, quæ incipit: *Admonet Nos*, ibi *sub §. 2. Declaramus prætensas collationes, & alias dispositiones de quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis cum Cura, & sine Cura Nobis, & dictæ Sedi, ut præfertur reservatis ..... contra tenorem, & formam dictorum Concordatorum quomodolibet factas, vel in posterum faciendas, Personis, quibus, aut in quorum favorem factæ sunt, aut in posterum fient, nisi sint per Nos, aut nostra, vel dictæ Sedis auctoritate approbatæ, nullum Titulum, vel colorem ipsa Beneficia possidendi tribuisse, aut in futurum tribuere, sed illos pro malæ fidei possessoribus, & mere intrusis ab omnibus haberi, vel censeri; ac fructus per eos ex Beneficiis hujusmodi perceptos, & percipiendos, nullo unquam tempore suos facere, sed ad illorum restitutionem in utroque Foro efficaciter obligatos esse, & ad illorum requisitionem, quorum interest, seu etiam Fisci nostri in sententiam omnibus viis Juris, & Facti remediis compelli posse, & debere, & eos nullo unquam tempore Beneficio Regularium de Annali, & Triennali pacifico possessore gaudere potuisse, ac posse*; & sic Branden. *super Concord. Germ. quæst. 5. num. 9. & seq. & 31.* & alii.

Additiones ex aliena manu.

De singulis Concordatis agere longum itidem esset, & inutile; nam & peculiaribus commentariis illustrata ipsa fuere a præclaris Auctoribus. Pauca quoque afferemus, quæ Concordata in genere respiciunt.

Concordata utpote habentia vim pacti religiosissime esse servanda, nemo est qui ignoret; Confer si lubet Rotam *in Cæsaraugustana Beneficii 27. Junii 1746: coram R.P.D. Elephant.* 40

Ut autem locum sibi vindicare queant Concordata, satis est, quod concurrat alterutra qualitas in eis expressa, scilicet vel localitas, vel personalitas; Vide Rotam *in recent. dec. 291. n. 13. & plur. seq. p. 15.* ubi & de interpretatione Concordatorum agitur. 41

De facultate Summo Pontifici competente derogandi Concordatis, nemo dubitat. Quæstionis vero est, quando Concordatis derogatum dici queat. 42
In Rota invaluit opinio, ut Concordatis non aliter derogatum dici queat, quam si vel expresse derogatum Concordatis sit, vel saltem mentio Concordatorum habita sit in eo actu, qui secum necessario fert derogationem Concordatorum; Ita dictum Tribunal respondit *in Colonien. Canonicatus 1. Julii 1726. coram bon. mem. Nunez*, necnon *in Seguntina Archidiaconatus 4. Februarii 1729. coram clar. me. Aldrovand. & 9. Junii 1742. cor. Eminentissimo Rezzonico & in Compostellana Parochialis 4. Febr. 1746. coram R.P.D. Bussio Decano.* 43

Contrarium usum vim habere haud posse adversus Concordata, firmavit Rota *in Tridentina Archipresbyteratus 4. Junii 1723. cor. bo. me. Gamaches & 3. Februarii 1727. coram clar. mem. Calcagnino.* 44

Diversum autem esset, si Concordata acceptata, & observata haud fuissent; Rigant. *in Comment. ad Regul. 9. Cancellar. part. 1. §. 3. num. 291.* Qua de ratione vim non habere Concordata Poloniæ, dixit novissime Rota *in Vladislavien. Archidiaconatus super Coadjutoria 14. Januarii 1757. coram R. P. D. Parracciano.* 45 46

Articulus XII.

Beneficia quoad primas preces Imperatoris.

Per *primas preces Imperatoris*, hic intelligitur privilegium quoddam ex antiquissima consuetudine a Sede Apostolica concedi solitum Imperatori Romanorum recens electo, ut in qualibet Ecclesia intra Romanum Imperium semel Personam sibi benevisam, & idoneam Collatori Ordinario nominare possit: cui Beneficium vacans, vel proxime vacaturum conferre tenetur. Et hujusmodi Nominationes ab Imperatore Ordinariis Collatoribus præsentatæ, vocantur *Primariæ seu primæ preces*, quia præferuntur cuicumque Juri conferendi, præsentandi, vel nomi- 1 2

nominandi, vel quia sunt prima Imperatoris electi petitio; Pirhing *lib. 3. tit. 5. sect. 9. §. 6. num. 367. de*
3 *Præbend.* Et hoc Imperatoris privilegium est sic antiquæ consuetudinis, ut Nauclerus in sua *Chronologia* testetur Rodulphum primum, qui anno 1273. electus est, jam usum fuisse hoc privilegio sub nomine *Primariarum precum* ex antiqua, & approbata ab Antecessoribus ad se perducta consuetudine: sicque hanc consuetudinem dudum jam ante tempora Ro-
4 dulphi primi viguisse appareat. Et re vera de hoc *Primariarum precum* privilegio non solum mentionem faciunt recentiores Auctores, sed & mentionem fecerunt Antiqui Canonistæ, inter quos Joan. Andr. *in cap. Is cui 19. de Præbend. in 6.* & Speculator *tit. de Præbend. §. Restat num. 2.* ubi sic asserit: *Imperator habet Privilegium, quod ego vidi Bullatum, quod in qualibet Ecclesia Alemaniæ possit facere unum recipi.* Et Joan. a Cochier illud exacte refert, & variis quæstionibus elucidat in speciali tractatu, quem inscripsit: *Scholia in primarias preces Imperatoris*, cujus Indulti, seu Privilegii summam juxta tenorem concessionis a Paulo V. factæ Imperatori Ferdinando II. *prid. Non. Junii* 1620. hic ad omnium notitiam juvat referre.

5 „ In hoc igitur Indulto *§. Hinc est*, conceditur „ in primis suæ Cæsareæ Majestati facultas preces „ primarias offerendi, seu Personas idoneas nominandi quibusvis Collatoribus, seu Collatricibus „ quacumque illi, illæve Dignitate præfulgeant, ad „ quæcumque Beneficia Ecclesiastica per S. Roman. „ Imperium ubilibet constituta in Cathedralibus, „ etiam Metropolitanis, Collegiatis, vel quibusvis „ aliis Ecclesiis, sive sint cum Cura, sive sine Cura, „ sive Sæcularia, sive Regularia, etiamsi Beneficia „ hujusmodi Canonicatus, Præbendæ Dignitates, „ Personatus, Administrationes vel Officia, etiam „ majora, & electiva fuerint, easque Personas sic „ nominatas ad hujusmodi Beneficia, postquam ipsis Canonice de illis provisum fuerit, prædicti Collatores, vel Collatrices recipere, & admittere teneantur, sive ad eorumdem Collatorum, & Collatricum, collationem, provisionem, præsentationem, electionem, seu quamvis aliam dispositionem communiter, vel divisim pertineant. Hæc „ tamen facultas restringitur primo, dummodo in „ Cathedralibus, & Metropolitanis post Pontificales „ majores, aut in Collegiatis principales non existant. Secundo, dummodo singulæ collationes, „ & singulæ Ecclesiæ ex hoc ultra, quam in uno „ Beneficio non graventur. Tertio, dummodo & „ ipsi Collatores, aut Collatrices saltem quatuor Beneficia conferendi facultatem habeant. Additur in „ eodem Indulto *§. Ita quòd*; tametsi Cæsar unam, „ & eamdem Personam supra dictis Collatoribus, „ & Collatricibus simul, vel successive nominare „ possit: ita tamen, ut quam primum Persona sic „ nominata de aliquo Beneficio provisa fuerit, ejus „ nominatio, quod alios Collatores, vel Collatrices; ipso Jure expiret, & quo ad easdem preces, „ Canonicatum, & Præbendam, ac Dignitatem, „ seu Personatum, Administrationem, vel Officium „ in una Ecclesia pro unico dumtaxat Beneficio „ computari debere.

6 „ Præterea concedit Pontifex *in §. Quodque qui-* „ *cumque*, ut in quibusvis Dignitatibus constituti, „ & Ecclesiarum Cathedralium Canonici, quos pro „ singulis Personis precum, & nominationum hujusmodi Cæsar Executores constituerit per se, vel „ per alium, sive alios, possint eisdem Personis prædicta Beneficia cum omnibus juribus, & pertinentiis conferre, & assignare, in quibusvis etiam Ordinariis Collatoribus per Litteras alternativas, aliaque privilegia concessis, aut concedendis mensibus, vacaverint, si intra mensem, postquam vacatio ejusmodi Beneficiorum ipsis innotuerit, duxerint acceptanda. Idque extenditur primo, etiamsi „ ipsa Beneficia dispositioni Apostolicæ alias, quam „ per *Extravagantem ad Regimen*, generaliter fuerint reservata. Secundo, etiamsi ex diversis Personis „ vacaverint. Tertio, etsi Personæ nominatæ tempore assecutionis Beneficii, ad quod nominatæ „ sunt, aliud Beneficium in eadem Ecclesia jam ante obtineant. Quarto, etsi secundum statuta, & „ consuetudines Ecclesiarum, in quibus Beneficia „ hujusmodi constituta fuerint, eorum capaces non „ fuerint ob defectum legitimæ ætatis, aut legitimorum natalium, dummodo quoad ejusmodi qualitates requisitas, cum illis sit dispensatum, & Beneficia in eadem Ecclesia obtinenda talia sint, quæ „ sine dispensatione Papæ simul obtineri possint, ac „ consueverint, nec dictorum Beneficiorum collatio „ ad Sedem Apostolicam legitime fuerit devoluta, „ neque super illis inter aliquos lis pendeat indecisa. „ Quinto etsi Personæ ejusmodi duo, vel tria, vel „ plura cujuscumque qualitatis & annui valoris Beneficia (in diversa Ecclesia) obtineant, aut expectent.

„ Denique super his, ut preces seu nominationes „ Cæsareæ effectum habeant, datur a Papa Executoribus plena, & libera, etiam per censuram Ecclesiasticam exequendi potestas; ipsis vero nominatis conceditur, ut una cum primariis precibus, aliis „ quoque expectativis, ac nominationibus, seu gratiis specialium reservationum, de quibus Beneficiis, aut mandatis de providendo, si ipsis concessæ sunt, uti possint, nec aliqua gratiarum hujus „ extincta, reliquæ cassæ, vel irritæ censeantur.

Postremo *in dicto Indulto Pontificio precum Cæsarearum §. Non obstantibus* subjunguntur clausulæ derogatoriæ eorum, quæ eidem obstare possent. Et in primis derogat Pontifex Constitutionibus Apostolicis de non utendo gratiis expectativis; item de diligentiis faciendis in favorem Ordinariorum Collatorum, de quibus supra. Secundo, Litteris expectativis concessis in forma pauperum juxta *cap. Si pauper 30. de Præbend. in 6.* sive mandatis de providendo pauperibus Clericis non habentibus Beneficium; item Litteris de providendo Personis illustribus, ac graduatis; omnes enim hujusmodi Litteris non obstant precibus Cæsareis, si contingat illas concedi super talibus Beneficiis, quominus dictæ preces iis conferantur. Tertio derogat Regulis Cancellariæ Apost. quandocumque publicatis, & publicandis, quibus expresse, & speciatim derogari debuit; quia per clausulam derogatoriam generalem *non obstantibus Constitutionibus Apostolicis*, non censetur derogatum, nisi Constitutionibus ordinariis, non vero extraordinariis, quales sunt Extravagantes, & Regulæ Cancellariæ; Cochier 7

c. l.

c. l. sect. 5. §. 1. v. Publicatis, & publicandis fol. 90. Quar-
to derogat statutis, & consuetudinibus aliarum Eccle-
rum, etiam juramento, & confirmatione Sedis Apo-
stolicæ roboratis; quia similiter post clausulam gene-
ralem derogatoriam, non tolluntur statuta jurata, vel
per Principem confirmata, Cochier *c. l. v. Juramen-
to, & v. Confirmatione Apostolica fol. 91.* Cui etiam
indulto non voluit derogari Pontifex per quascumque
Litteras Apostolicas non facientes plenam, & expres-
sam de verbo ad verbum de eodem mentionem.
Quinto derogat etiam ipsis Concordatis Germaniæ,
eorumque confirmationi, quatenus huic Indulto ad-
versantur. Sexto denique derogat quibusvis aliis Pri-
vilegiis, Indultis, & Litteris Apostolicis, Indulto
huic quocumque modo adversantibus, etiam motu
proprio Papæ, & ex certa scientia, ac de Apostoli-
cæ Potestatis plenitudine, etiam cum clausulis dero-
gatoriarum derogatoriis, & aliis insolitis concessis,
& decernitur quidquid contra quamcumque auctori-
tatem attentatum fuerit, irritum, & inane.
8 Ex hujus Privilegii, seu Indulti tenore colligitur.
Primo, posse Imperatorem primas preces porrigere
solum in Ecclesiis inter fines Sacri Romani Imperii
prout nunc est existentibus, non autem in Ecclesiis
& Provinciis ad ipsum Imperium pertinentibus, sed
hactenus ab eodem avulsis; siquidem in istis nullam
amplius Jurisdictionem habet Imperator, Cochier
loc. cit. Scholia in primarias preces Imperatoris fol. 32.
sub verbis præcisis ipsius Indulti: *Per Sacrum Roma-
num Imperium videlicet constitutorum.* Quamvis
9 tamen Collator, vel Collatrix v. g. Episcopus, Ab-
bas, vel Abbatissa habitet extra fines Sacri Romani
Imperii, sed intra illud Beneficia saltem quatuor
habeat ad sui collationem spectantia, tenetur ad re-
cipiendas primas preces Imperatoris ratione dicto-
rum Beneficiorum, utpote consistentium intra fines
Imperii, quia Pontifex concedens Indultum non
respexit ad domicilium Collatorum, sed ad locum,
in quo Beneficia consistunt, uti patet ex citatis ver-
bis Indulti: *Per Sacrum Romanum Imperium videli-*
10 *cet constitutorum.* Secus vero est dicendum, quan-
do Collator habitat quidem in Imperio, sed Bene-
ficia conferenda consistunt extra illud, quia Indultum
ad ea non extenditur, cum sit limitatum ad Benefi-
cia existentia in Imperio; ibi *per Sacrum Roma-
num Imperium*, limitata autem caussa limitatum pro-
ducit effectum; *l. in agris, ff. de acquir. rerum Domi-
nio, l. Cancellaverat, ff. de iis, quæ in testament.
delentur*, cum similibus, neque privilegium egre-
ditur suos terminos; Cochier *in prec. primar sect. 2.
§. Quod si per te, in in Scholiis fol. 32.* & alii passim.
11 Colligitur secundo, posse Imperatorem concedere
preces primarias ad Beneficia vacantia, etiam in
mensibus Ordinariorum; Habetur in ipso indulto
Pontificio primariarum precum Cæsarearum *cit. §.
Quodque quicumque*, & in Rota Romana *anno* 1618.
4. *Maii* expresse decisum fuit, quod Indultum pre-
cum Cæsarearum comprehendit etiam Beneficia va-
cantia in mensibus Ordinariorum, non obstantibus
Concordatis Germaniæ, cum illis nominatim, &
expresse, prout requiritur, fuerit derogatum in eo-
dem Indulto posterioribus temporibus concesso;
quam decisionem refert Cochier *loc. cit. fol.* 53. Et
sic de facto continua praxi semper solent Imperato- 12
res primarias preces concedere, etiam in mensibus
Ordinariorum, alioquin nimis angusta foret hæc
gratia, si ad solos menses Pontificios restringeretur:
Cochier *loc. cit. fol. 62. & 63.*
Colligitur tertio, posse Imperatorem preces pri- 13
marias concedere ad quævis Beneficia Sedi Aposto-
licæ reservata. Excipiuntur tamen ea Beneficia quæ 14
Papa reservata sunt *in extravagant. Ad Regimen c. 13.
de Præbend. inter communes*, ut sunt Beneficia Car-
dinalium, & Officialium Curiæ Romanæ ubicumque
decedant. Item Beneficia eorum, qui aliunde cu- 15
jusvis negotii caussa ad Curiam veniunt, si in Curia,
vel in accessu, & reditu intra duas dietas a Curia di-
stantes, moriantur. Item Beneficia, quæ vacant per 16
privationem, depositionem, translationem, pro-
motionem, vel assecutionem alterius Beneficii in-
compatibilis, si talis privatio, depositio, translatio,
promotio, seu collatio Beneficii per Sedem Aposto-
licam facta sit &c. Hæc enim Beneficia non compre- 17
henduntur sub primariis precibus, alia vero omnia,
etsi reservata Papæ, sub iis continentur; exceptio
enim aliquorum casuum firmat regulam in contra-
rium, quo ad casus non exceptos, *Auth. Ut autem
Lex, & ibi* Glossa *verb. in auxilio, junct. Gloss. mar-
gin. de non alienand. &c.* Cochier *loc. cit. sect. 4. verb.
alias quam per Constitut. Ad Regimem fol.* 73. Col- 18
ligitur quarto, posse Imperatorem per primarias
preces nominare eamdem Personam ad plura Benefi-
cia, ita tamen ut quam primum ejusmodi Persona
de aliquo dictorum Beneficiorum provisa fuerit, ces-
set nominatio ipsius quo ad alia Beneficia; habetur
ex ipso Indulto *vers. Ita quod Celsitudo*, & hanc no-
minationem ejusdem Personæ ad plura Beneficia po-
test ad libitum facere, vel *simul*, scilicet per idem
diploma, atque sub unico contextu verborum aliquem
nominando ad diversas Ecclesias, seu Canonicatus,
vel *successive*, scilicet hodie nominando Precistam
ad Canonicatum v. g. Viennensem proxime vacatu-
rum, & cras per aliud diploma nominando ipsum
ad Canonicatum Pragensem, vel Coloniensem pari-
ter proxime vacaturum, & hoc in specialem favo-
rem Precistæ ut citius possit consequi Beneficium;
nam citius solet contingere vacatio quædam in plu-
ribus, quam in una solummodo Ecclesia. Una tamen 19
vacatione eveniente, & vacantis Beneficii collatione
subsecuta, omnes aliæ nominationes ad alia Bene-
ficia mediantibus primis precibus factæ, illico ces-
sant textu expresso in ipso Indulto primarum precum,
ibi: *Ita tamen quod quam primum Persona sic nomina-
ta de aliquo Beneficio provisa fuerit, ejus nominatio,
quo ad alios Collatores, vel Collatrices facta ipso Ju-
re expiret.* Ne videlicet præter intentionem conce-
dentis quis plura Beneficia incompatibilia consequa-
tur, & retineat contra expressam prohibitionem
*cap. Quia in tantum 5. cap. Cum teneamur 6. & cap.
Si de multa 28. de Præbend. & cap. Si Clericus 11.
de Præbend in 6. & capit. Sanctorum 2. dist. 70. cap.
Singula 1. dist. 89. cap. Presbyteros 38. caus. 16.
quæst. 1. cap. Clericus 1. & cap. Clericum 2. caus. 21.
qu. 1. & Extravagant. Execrabilis Joann. XXII. de
Præbend.* & Concil. Trident. *sess. 24. cap. 17. de re-
format.*

20 Colligitur quinto: Nominatum per preces Cæsareas ad Beneficium, debere intra mensem numerandum a tempore, quo ipsi talis Beneficii vacatio innotuit, per se, vel per procuratorem ad id speciale mandatum habentem, illud ipsum Beneficium acceptare, sicque ante elapsum mensem Collatori Ordinario v.g. Episcopo, vel ejus Vicario, vel Capitulo capitulariter congregato, si collatio ad illud spectet, insinuare Rescriptum precum Cæsarearum, habetur expresse in ipso Indulto primarum precum, ibi: *& quæ Personæ pro quibus preces seu nominationes ad illa se extendant, infra mensem, postquam ipsis vacatio hujusmodi Benefi-*
21 *ciorum innotuerit, duxerint acceptanda.* Aliter si post elapsum mensem, nulla sit facta insinuatio primarum Cæsarearum precum, Collator Ordinarius poterit Beneficium vacans conferre alteri; Cochier *loc. cit. vers. Post mensem,* Pirhing *lib.3. tit.5. de Præbend. n.* 577. Reiffenstuel & alii. Idque merito fuit statutum, quia diutina Ecclesiarum vacatio solet ipsis esse dispendiosa, & præjudicialis *cap. Quam sint Ecclesiæ*
22 *6. de electione in 6.* Et iste mensis est computandus a tempore vacationis publice notæ in loco, vel Ecclesia Beneficii vacantis, non obstante quod Precista talem vacationem ignoraverit; *arg. Clem. unic. de concessione Præbendæ §. Cæterum*, ubi sic præcisè statuitur, *Cæterum (ut tam diuturnis vacationibus, quam fraudibus, & litibus occurratur) prædictæ vacationis notitiam impetrantem interpretamur habere, ex quo ipsa vacatio in loco, vel Ecclesia hujusmodi Beneficii publice nota erit. Imputet quidem sibi, si hæc casu, quo de ipsius commodo agitur, id quod per se, vel per alium scire potuerit, ignoravit.*
23 Colligitur sexto Precistam post acceptum semel Beneficium non posse variare; *arg. cap. perpetuo prohibemus unic. de postulatione Prælator. in 6.* ibi: *Redeundi ad aliam* scilicet Ecclesiam, (*postquam unam elegerit*) *sibi licentia penitus interdicta*, & Regul. 21. *Juris in 6.* ibi: *Quod semel placuit, amplius displicere*
24 *non potest.* Colligitur septimo: Neque posse Precistam, qui negligens fuit in acceptando primum beneficium vacans, petere postea secundum vacans nulli adhuc debitum *arg. cap. Gratia 7. de Rescript. in 6.* cum Glossa *ibi verb. Eligas, & c. Si Clericus 11. de Præb. in 6.* ubi sic præcisè statuitur: *Si Clericus, pro quo a Sede Apostolica recepisti mandatum, ut ei de Præbenda proxime vacatura in certa Ecclesia provideres... Præbendam sibi debitam quando vacat, petere negligenter omittat; aliam postmodum in ipsa Ecclesia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa sibi poteris providere; cum facta, & gratia per ipsius negligentiam sint extincta*; Cochier *loc. cit. sect. 4. verb. intra mensem*; Pirhing *loc. cit. num.* 379. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 594.

25 Colligitur octavo: Non posse Imperatorem per primas preces nominare ad Dignitates Pontificales, nec ad Dignitates majores post Pontificales in Cathedralibus, nec ad principales in Collegiatis, ut expresse cavetur in ipso Indulto ibi: *Dummodo dignitates ipsæ in Cathedralibus, & Metropolitanis post Pontificales majores, aut Collegiatis hujusmodi principales*
26 *non existant.* Colligitur nono: Non posse Imperatorem per primas preces nominare ad Beneficia Jurispatronatus Laicalis, quia licet possit Papa ex plenitudine potestatis derogare etiam Jurepatronatui Laicorum, ut fatentur omnes *arg. cap. Licet 1. de Præbend. in 6.* tamen id facere non intendit, nisi exprimat, ne Laici retrahantur a fundandis, extruendis, & dotandis Ecclesiis, ut communiter notant Doctores post Glossam *in cap. Cum Dilectus 28. vers. Quempiam præsentare in fin. de Jurepatronat.* & aliam Gloss. communiter receptam *in Clementin. 2. de præbend. verb. Apostolicis.* Et quia *Patronorum Jura tollere, piasque fidelium voluntates in earum institutione violare, æquum non est*; ut dicit Concil. Tridentin. *sess. 25. de reformat. c. 9.*
Secus tamen est dicendum de Beneficiis Jurispatrona- 27
tus Ecclesiastici, utpote in quibus cessat allata ratio, & quia istis, ut trahentibus originem ex bonis Ecclesiasticis facile per Clausulas generales derogatur; Cochier *loc. cit. sect. 2. verb. Præsentationem*, Reiffenstuel
lib. 3. de Præbend. num. 183. Colligitur decimo: Non 28
posse Imperatorem per primas preces gravare eumdem Collatorem plusquam semel: habetur expresse ex ipso Indulto, ibi: *Salvo quod singulæ collationes, & singulæ Ecclesiæ ex hoc ultra quam in uno Beneficio*
non graventur. Hinc autem est advertendum, quod 29
solum tunc censetur Imperator gravasse semel Collatorem, quando preces ad effectum pervenerunt, & Precista actu sibi Beneficium præsentatum obtinuit; Si vero Precista ante Beneficium obtentum mortuus sit, vel quacumque ex alia caussa ipsum Beneficium non obtinuerit, poterit Imperator pro alio novas
preces ad eumdem Collatorem porrigere. Colligitur 30
undecimo: Non posse Imperatorem primas preces porrigere nisi illis Collatoribus, qui habent saltem quatuor Beneficia suæ liberæ collationis; textu claro in ipso indulto: *Salvo quod... ipsi Collatores, vel Collatrices saltem quatuor Beneficia Ecclesiastica con-*
ferre habeant. Et hoc ne forte quis toto vitæ suæ tem- 31
pore impediatur ab usu Juris suæ liberæ collationis, quod facile contingere posset, si intra breve tempus plures Imperatores morerentur, & novi succederent, cum quilibet de novo electus habeat Jus nominandi ad Beneficia aliquam Personam idoneam; Cochier. *loc. cit. sect. 2. vers. saltem quatuor Beneficia*; Pirhing. *loc. cit.* 370. Engel. *lib. 3. num. 71. de Præbend.* Reiffenstuel *lib. 3. de Præbend. num.* 584. & alii passim.

Colligitur duodecimo: quod licet concessio pri- 32
marum precum pertineat ad gratias expectativas, cum Imperator Jus habeat nominandi ad Beneficia proxime vacatura, non tamen prohibetur a Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 19. de reformat.* quia in dicto Decreto Concilii non comprehenduntur primariæ preces Imperatoris, ut censuit ex sententia Congregationis Concilii Gregorius XIII. in Litteris Apostolicis *editis 25. Januarii 1575. prout habetur in declarationibus Cardinalium ejusdem Decreti* apud Joann. Gallemart. *ibid. num. 1.* & apud Cochier. *in proœmio precum pri-*
mariarum fol. 2. & 3. De facto enim in illo Concilii 33
Decreto non nominatur Imperator, qui cum sit speciali nota dignus, nominatus fuisset, si Concilium voluisset illum comprehendere, sicut nominavit Cardinales, qui & ipsi sunt speciali nota, seu expressione digni, & ipse Gregorius XIII. dicit apud Fagnan. *in cap. Nulla, de concess. Præbendæ num. 10.* quod meminit tempore Concilii quando formabatur *d. c. 19.* aliquos noluisse addi; *Et primarias preces Imperatori concessas*, sed communior sententia Patrum fuit, ut tolleretur earum mentio. Sicque non comprehendun-

34 duntur primariæ preces *in d. cap. 19.* Et dato quod in ipso Decreto comprehenderetur etiam Imperator, sicuti omnes alii comprehenduntur ibi, *& in cap. Nulla 2. c. Constitutus 11. de concess. Præb. & c. Detestanda 2.*
35 *de concess. Præb. in 6.* Adhuc subsisteret, & valeret Indultum primarium precum, utpote concessum Imperatori a Papa, qui de Jure potest supra Jus dispensare, textu expresso *in c. Proposuit 4. de concess. Præbendæ* ibi: *Qui secundum plenitudinem potestatis de Jure possu-*
36 *mus supra Jus dispensare.* Immo Papa in ipso Indulto primarum precum expresse derogat etiam Concordatis Germaniæ, ibi: *Non obstantibus . . . Concordatis Nationis Germanicæ, ac eorumdem Concor-*
37 *datorum confirmatione.* Quinimmo Engel. *lib. 3. de Præbend. §. 7. de primis precibus num. 71. in fin.* Pirhing. *eod. lib. n. 571.* Reiffenst. *eod. lib. num. 574.* Wagnerechk *in Comment. Exegetico Ss. Canonum cap. Is cui, de Præbend. in 6.* volunt ita vigere Indultum primarum precum, ut Imperator possit eo uti ante confirmationem a Papa acceptam, & statim ac concorditer est electus, possit primas preces ad Beneficia vacatura interponere vigore memorati Indulti a quolibet Pontifice concedi soliti; idque ob cognitam benignitatem Summorum Pontificum, qui dictum Indultum Litteris etsi posterius datis, indubitanter sunt concessuri, sicque ratihabituri nominationes ad Beneficia auctoritate ipsorum jam antea factas, nam *ex Reg. 10. Juris in 6. Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari.*

38 Colligitur ultimo: quod ut Indultum hoc primarum precum Imperatoris omnino suum sortiatur effectum, concedit Pontifex eidem Imperatori Executores, qui per se, vel per alios, in casu, quo Ordinarii Collatores detrectarent parere primis precibus Imperatoris, ipsos ad parendum & ad Beneficia conferenda Precistis, compellant etiam per Censuras Ecclesiasticas, & habeant auctoritate Apostolica liberam facultatem præstandi ea omnia, quæ ad dictarum precum, seu nominationum Cæsarearum effectus consequendos opportuna fuerint; habetur expresse in ipso Indulto *sect. 4.* & est ad tenorem *cap. Cum nostris 6. de Concess. Præbendæ & cap. Constitutus 19. de Rescriptis,* ubi pariter pro executione Litterarum Apostolicarum ad Beneficia deputantur certi
39 Executores. Et isti Executores, & alii subexecutores ab ipsis deputati, debent esse in Dignitate Ecclesiastica constituti, vel Personatum obtinere, aut Cathedralium Ecclesiarum Canonicos existere, uti pro delegatis Apostolicis statuitur; *cap. Statutum 11. de Rescriptis in 6.* Et ita expresse tenet Cochier. *loc. cit. sect. 4. vers. Quodque quicumque, & verb. Per se, vel alium,* ubi citat Rota *decis. 99. in Antiq.*

40 Advertendum est, quod preces primariæ, quæ sacro Romano Imperio vacante, fuerunt hucusque expeditæ, vel in posterum expedientur a Vicariis, & Provisoribus Imperialibus, nullæ declarantur; Clem. XI. Constit. 45. incip. *Cum sicut accepimus*; prout etiam Collationes, & Provisiones Beneficiorum, earum intuitu factæ, & faciendæ.

Additiones ex aliena manu.

41 Unde jus hoc primariarum precum Imperatori ortum sit, mire inter se variant Scriptores; Consule Brand. *de Jure Cæsar. primar. prec.* qui *cap. 4. per tot.* relatis variis variorum opinionibus, tandem concludit: *hoc jus primariarum precum quoad substantiam antiquæ consuetudini, quoad modum vero qualificatum, quo exerceatur, Indulto Pontificio deberi.*

Quod attinet ad Beneficia primariis precibus subjecta, ea in primis sunt sita intra fines Imperii Romani, dummodo in Ecclesiis existant, ad quas consueverint primariæ preces dirigi; Brand. *d. tractatu* 42
cap. 5. §. 3. Ex his vero excipi debent Beneficia Regularia; Wiestner *ad titul. decretal. de Præbend. numer. 16.* Schmier *Jurisprud. Canon. civil. lib. 3. tr. 1. part. 2. cap. 3. num. 321.* licet Behemer. *in decretal. lib. 3. tit. 5. §. 113.* nihil definiendum censeat, *quum non adeo certum sit, praxim omnem hic defuisse, saltem minus probabile est Cæsarem ad Canonicatus Regulares & Prælaturas numquam præsentasse, quum vel diploma Wenceslai contrarium evincat.* Error autem Bohemeri inde provenit, quod is ad consuetudinem unice referat jus primarium precum. 43

Nec omnia Beneficia Sæcularia subjecta sunt primariis precibus. Excipe I. reservata *Extravagant. Ad regimen.* II. Dignitates Pontificales, sive Episcopales. III. Dignitates Pontificalibus proximas in Ecclesiis Metropolitanis, & Cathedralibus, & Dignitates primas in Collegiatis. IV. Beneficia ad Sedem Apostolicam legitime devoluta. V. Beneficia litigiosa. VI. Beneficia Monocularia. VII. Beneficia Jurispatronatus saltem Laici, & mixti. VIII. Beneficia manualia ad nutum revocabilia, item ministerialia, quibus annexum est onus canendi vel dirigendi canentes in choro. IX. Beneficia in manibus Papæ libere dimissa, vel ex causa permutationis resignata; Confer Rigant. *in Commentar. ad Regul. Canc. 26. a num. 115. ad plur. sequent.* Brand. *d. tract. c. 5. §. 4. & 5.* ubi quod constantissima praxis semper excepit Beneficia curata. 44

Quæ qualitates de jure, vel ex fundatione requiruntur in Beneficiariis, eæ omnes concurrere debent in Precistis. Quæstionis vero est, an Precistæ pollere itidem debeant qualitatibus a statuto, vel consuetudine requisitis; Negant Pirhing *ad tit. decretal. de Præbend. num. 382.* *Wiestner ibid. num. 170.* aliique relati a Rigant. *in Commentar. ad Reg. Canc. 26. n. 95.* At affirmat Boehemer *in decretal. lib. 3. tit. 5. §. 175.* ubi nominatim *Wiestnerum* confutat, Stoeknius *de primar. precib. Imperat. qu. 9. n. 18.* Fritsch. *eodem tract. cap. 6. num. 1.* Reinarthius *de Potestat. Precist. §. 8.*, & aliis relatis, novissime Brand. *ubi supra cap. 6. §. 3.* 45 46

An sicuti preces non afficiunt nisi Beneficia intra fines Imperii sita, ita preces obtinere solummodo possit Germani, & Indigenæ? Affirmare videtur Ayrerus *commentar. de Jur. primar. prec. c. 6. §. 5.* Hofmann. *dissert. de Jurib. Indigenar. German. §. 20.* 47

Præcista, ut effectum primariarum precum consequatur, ante omnia tenetur infra mensem, postquam vacatio Beneficii in Ecclesiis per preces primarias expressa innotuerit, vel per se, vel per Procuratorem ad id speciale mandatum habentem, Beneficium vacans acceptare, primis precibus Collatori Ordinario Episcopo, vel Capitulo capitulariter congregato antea insinuatis; Rota *in Colonien. Canonicatus 30. Junii 1749.* 48

49 1749. *cor. R. P. D. Elephant.* At a quo tempore
50 incipiat currere iste mensis ad acceptandum datus? An is currat contra minorem 25. annis, vel alium legitime
51 impeditum? Si post elapsum mensem ab Ordinario Collatore Beneficium non sit collatum, an Precista re adhuc integra post mensem Beneficium illud acceptare possit, & hac ratione Collatorem impedire? Tum alias affines quæstiones vide apud Brand. *pluries citat. tractat. cap. 6. a §. 6. ad plur. sequent.* Confer etiam Rotam *in Paderbonen. Canonicatus* 14, *Maii* 1725. *coram cl. mem. Aldovrand.*, *& in d. Colonien. Canonicatus* 30. *Junii* 1749. *coram R. P. D. Elephantutio*.

52 Jus ex primariis precibus alicui quæsitum morte Imperatoris haud expirat; Schroeter. *de Jur. primar. prec. cap. 1. §. ultim.* Cortrejus *observ. ad Concordat.*
53 *cap. 2. num. 93. & sequent.* Num autem Imperatori fas sit revocare primarias preces, adi Brand. *pluries citato tract. 6. 6. §. 2.*

54 Morte Precistæ Jus precum executioni nondum datum cessat. Idem est, si Præcista, vel expresse, vel
55 tacite renunciet; Exempla tacite renunciationis affert Brand. *d. tract. cap. 7. §. 4. & plur. sequent.* Quocirca liberum est Collatori Beneficium illud confer-
56 re. Verum si post mortem, vel renunciationem primi Precistæ alius compareat, qui ab Imperatore preces impetravit, easque legitime intra tempus præfixum ante Collationem insinuavit, impedit Collatori ejus Beneficii collationem, quum novæ preces, prioribus executioni haud datis, locum habere debeant, Stoecken. *d. tract. thes. 27.* Ayrer. *cit. comment. cap. 6. §. 13.*

Precista an jus primariarum precum possit in alterum transferre? Agit, & quidem fuse hac de quæstione Brand. *d. tract. cap. 7. a §. 7. ad fin.* Tum ipsum *cap. 8. per tot.* consule de Executoribus primariarum precum.

BENEFICIATUS.

Articulus I.

Beneficiatus ad quid teneatur.

SUMMARIUM.

1 *Beneficiatus tenetur ad recitationem divini Officii*, ad n. 8.
9 *Ad Professionem Fidei emittendam*, ad *n.* 16.
17 *Ad reparationem Fabricæ Ecclesiæ sui Beneficii*, ad n. 20.
21 *Ad recipiendos Ordines requisitos.*
22 *Ad residendum in loco sui Beneficii*, ad n. 25.
26 *Ad recipienda Decreta Synodalia, exercendam hospitalitatem*, ad n. 34.
35 *Ad erogandos redditus superfluos sui Beneficii in causas pias*, ad n. 37.
38 *Et quidem ex titulo justitiæ sub onere restitutionis*, ad n. 64.

Beneficiatus tenetur primo ad recitationem Divini Officii: *Beneficium* enim *datur propter Officium*; *cap. Quia* 15. *de Rescriptis in 6.*, & ut ait Concilium Constant. *Sess. 4. Decreto de dispensationibus, Beneficia propter Officia conceduntur*; & habetur ex *cap. Dolentes 9. de celebrat. Missarum*, & ex Constitut. septima Leonis X. incip. *Supernæ dispositionis*, & ex Constitut. 135. S. Pii V. incip. *Ex proximo*, ubi expresse dicitur; *Item ille, qui primis sex mensibus Officium non dixerit, nisi legitimum impedimentum ipsum excusaverit, grave peccatum intelligat admisisse*. Quando autem incipiat dicta ejus obligatio? Vide verb. *Officium divinum artic. 1. num. 26.* Immo 1
tenetur Beneficiatus ad recitationem Divini Officii, etiamsi suum Beneficium sit tenue, si scienter illud acceptavit; Et ratio est, quia sicuti Beneficiatus non excusatur a residentia, ex eo quod ex Beneficio vitæ necessaria non percipiat, ut secundum omnes habetur *ex cap. Conquerente 6. de Clericis non residentibus*, ita nec excusatur a recitatione Divini Officii, nam ut formaliter inquit Cardinal. *in Clement. 1. num. 9. de celebratione Missarum*, imputet sibi, si Beneficium non sit competens, quia nihilominus tenebitur ad Horas, ex quo fecit se ad hoc intitulari; Idem Goffred. *in cap. Clericus victum dist. 91.* & sequitur Sylvester in *verb. Hora num. 3. vers. Non possunt se excusare ratione exiguitatis*, & Tabiena *in eodem verb. num. 1. in fin.* Tum quia arctior est obligatio recitan- 2
di Divinum Officium, quam residendi, quia multa sunt Beneficia, quæ nullum omnino servitium requirunt, ut Præstimonia, & Præstimoniales portiones, & tamen illa obtinentes obligantur ad dicendas Horas Canonicas, ut expresse statuitur in Extravagant. S. Pii V. incip. *Ex proximo vers. Declarantes*, ibi; *Declarantes Præstimonia, Præstimoniales portiones, & qualiacumque Beneficia, etiam nullum omnino servitium obtinentes, cum prædictis pariter conveniri*: adeoque si exguitas Beneficii non excusat a residentia; multo minus a recitatione Divini Officii; *arg. cap. Ex parte 27. de Decimis*. Eo vel maxime quod citata Constitutio S. Pii V. utitur verbis illis universalibus: *Et qualiacumque Beneficia*, quæ comprehendunt etiam minima, ex his, quæ scripsit Aym. *cons. 249. verb. Transactionis, col. antepenultima vers. Secundo, & vers. Tertio, & cons. 227.* Goffredus *n. 12. vers. Octavo considero*, & Fagnan. *in cap. Conquerente 6. de Clericis non residen. num. 8. & 9.* Et ultra prædictos hanc communiorem sententiam tenet Navarr. *de Horis Canonicis cap. 7. num. 27.* ubi dicit, ita semper consuluisse, & tenuisse, quod contrafaciens mortaliter peccet; Graffius *decis. aurear. par. 1. lib. 2. cap. 50. num. 28.* Garcias *de Benefic. part. 3. cap. 4. n. 39.* Bonacina *de Horis Canon. disp. 1. quæst. 2. punct. 4. n. 17.* Barbosa *in c. Dolentes* 4. *de celebrat. Missarum* Gavant. *in rubr. Missal. par. 2. sect. 1. cap. 4. num. 5.* Corrad. *prax. Benefic. lib. 4. cap. 6. num. 14.* Monacell. *part. 2. tit. 15. form. 1. num. 25. & sequent.* Suarez, 3
Reginald. Castropal. aliique plurimi contra varios alios, qui probabiliter docent (*) Beneficiatum ad recitationem Divini Officii non teneri, cujus Beneficii fructus non attingunt tertiam mediocris sustentationis partem. 4

Se-

(*) Quæ *num. superiori* allata sunt, horum opinionem probabilem non esse demonstrant.

5 Secundo tenetur Beneficiatus (si post sex menses ab obtento Beneficio Divinum Officium non dixerit sine legitimo impedimento) fructus Beneficii tamquam injuste perceptos in fabricam Beneficii, vel Pauperum eleemosynas erogare: Habetur expresse in Constitut. 7. Leonis X. emanata in Concil. Lateranensi *sess.9.* & incip. *Supernæ Dispositionis*, ubi §. 38. sic expresse dicitur: *Statuimus quoque, & ordinamus, ut quilibet habens Beneficium cum Cura, vel sine Cura si post sex menses ab obtento Beneficio Divinum Officium non dixerit, legitimo impedimento cessante Beneficiorum suorum fructus suos non faciat pro rata omissionis recitationis Officii, & temporis, sed eos tamquam injuste perceptos in fabricam Beneficiorum, vel Pauperum eleemosynas erogare teneatur*. Et expresse habetur ex cit. Constit.135. S. Pii V. incip. *Ex proximo*, ubi post expressam confirmationem dictæ Bullæ Leonis X. emanatæ in Concil. Lateranensi *sess. 9.* declarat quantitatem fructuum amittendorum ab iis, qui recitationem Divini Officii omittunt, ibi: *Qui Horas Canonicas, uno, aut pluribus diebus intermiserit, omnes Beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, si quotidie dividerentur; qui vero Matutinum tantum, dimidiam, qui cæteras Horas alteram dimidiam, qui harum singulas, sextam partem fru-
6 ctuum ejus diei amittat*. Et Beneficiatus tenetur in conscientia ad hanc faciendam restitutionem ante omnem sententiam, & declarationem Judicis, ut aperte constat ex Decreto edito ab Alexandro VII. 24.*Septemb.*1665 damnante sequentem propositionem vigesimam in ordine, ibi: *Restitutio a S. Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod
7 sit pœna*. Neque hanc restitutionem compensare potest Beneficiatus per eleemosynas ante neglectam recitationem datas ex fructibus Beneficii, ob quod tenetur ad Horas; ut etiam aperte constat ex posteriori Decreto edito ab eodem Alexandro VII. 18. *Martii* 1667. damnante sequentem propositionem trigesimam tertiam in ordine, ibi: *Restitutio fructuum ob omissionem Horarum, suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas ante Beneficiarius de fructibus sui
8 Beneficii fecerit*. Pro restitutione tamen ob neglectas Horas satis est, post illud tempus, a quo Beneficiarius, omisit, dare eleemosynam, etiamsi non cogitet de debito, neque intendat dare in exsolutionem suæ obligationis, quia si eleemosyna datur post omissionem, ponitur opus, quod in pœnam est præceptum, adeoque satisfit præcepto, cum virtualis intentio dantis eleemosynam sit, ut per illam satisfaciat omni suæ obligationi; Layman *lib. 3. tract.2. cap.12. num. 9.* Sanch. *in Cons. lib.2. cap.3. dub.*121. Diana *par.3. t.6. R.*57. *& part.7. tit.*10. *R.* 24. Lugo *de Justit. disput.*4. *num.*46. Gobat *num.*192. Du Bois *ad proposit.* 33. *ab Alexand. VII. damnatam*; La Croix *lib.*4. *num.*1215. Viva ad proposit. 33. ex damnatis ab Alexand. VII. *num.9.* * Illud tamen adnotandum ex Josepho Maria Maraviglia, Episcopum omittentem Horas Canonicas non teneri ad fructuum Episcopatus restitutionem, præsertim quia ex Constitutionibus Leonis X. & Pii V. supra relatis colligitur teneri ad restitutionem fructuum illos tantum Beneficiatos, quibus datur Beneficium propter officium, quorum nomine non veniunt Episcopi, qui propter dignitatis culmen sunt speciali nota digni, & essent specialiter nominandi. Accedit quod fructus Episcopatus, & jus ad ipsos non conferuntur Episcopo propter officium, sed ad exercendum, & sustinendum munus Pastorale, quod includit plures alias obligationes. Hæc ille in suis *Legibus Prudentiæ Episcopalis*, *leg.*307. *&* 309. Ab Episcopis autem non recitantibus Horas Canonicas restituendos esse utique fructus aliorum Beneficiorum, si quæ alia Beneficia possideant, præter Episcopatum, asserit idem auctor; neque supponendam esse talem obligationem in hoc casu, late probat; *leg.* 308. *&* 310. *ibidem*. *

Tertio tenetur Beneficiatus Curatus professionem 9
Fidei emitterere coram Episcopo, vel eo impedito, coram ejus Vicario Generali intra duos menses a die adeptæ possessionis Beneficii. Et promoti ad Digni- 10
tates, & Canonicatus in Ecclesiis Cathedralibus, tenentur intra idem tempus professionem Fidei emittere, non solum coram Episcopo, seu ejus Vicario Generali, sed etiam coram Capitulo; alias fructus non faciunt suos, nec illis possessio suffragatur, textu expresso in Concil. Trident. *sess.*24. *cap.*12. *de reformat.* ibi: *Provisi etiam de Beneficiis quibuscumque Curam animarum habentibus, teneantur a die adeptæ possessionis ad minus intra duos menses in manibus ipsius Episcopi, & eo impedito coram Generali ejus Vicario, seu Officiali Orthodoxæ suæ Fidei publicam facere professionem, & in Romanæ Ecclesiæ obedientia se permansuros spondeant, ac jurent. Provisi autem de Canonicatibus, & Dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus, non solum coram Episcopo, seu ejus Vicario, sed etiam in Capitulo idem facere teneantur, alioquin prædicti omnes provisi, ut supra, fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur*. Et Pius IV. in Constitut. incip. *Injunctum*, ubi tradit etiam formam in tali Fidei professione observandam. Hanc professionem Fi- 11
dei per se ipsos, & non per Procuratorem tenentur emittere provisi de Parochialibus, & de Canonicatibus in Cathedralibus; Sac. Congreg. Concil. *in Seguntina* 18. *Aprilis* 1590. & iterum in alia caussa *die* 12. *Septembris* 1620. ut referunt Nicol. Garcias *de Benefic. part.*3. *cap.*5. *num.*54. *declarat.* 1. & Scortia *in Selectas Summor. Pontif. Constit. Epit.* 84. *Theorem* 207. *vers. quid si Beneficiarius*; Barbosa *in Summ. Apostol. decis. verb. Professio Fidei num.* 5. & iterum ead. Congr. Conc. *in Callaguritana* 22. *Septemb.* 1696. apud Monacell. *tom.*1. *formul.*13. *num.*4. Et hanc Fi- 12
dei professionem tenentur denuo emittere illi, qui in adeptione alterius Beneficii similis eam jam emiserunt. Sic declarasse Sacram Congreg. Conc. testantur Nicol. Garcias *de Benefic. part.*3. *cap.* 3. *num.* 17. *&* 18. & tenent Barbosa *de Offic. & Potest. Episcop. part.*3. *allegat.*61. *num.*8. & alii plurimi apud ipsum.
Fidei professionem intra duos menses non facientes, 13
tenentur restituere fructus perceptos post elapsos ipsos duos menses; Sac. Congr. Conc. *in Seguntina* 18. *Apr.* 1590. nisi ead. Sac. Congr. Conc. eos condonaverit, & remiserit; ut ipsamet censuit, & benigne condonavit *in Tuscanen.* 5. *Martii* 1614. Angelo Constantino ejusdem Tuscanensis Cathedralis Primicerio, teste Barbosa *cap.*17. *de Canonic. & Dignitat. num.*23.
Tales autem omittentes Fidei professionem, licet 14
non faciant fructus suos, distributiones tamen acquirunt, & faciunt suas; Sacra Congreg. Concil. relata a Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell.* §.7. *Proœm. num.* 160.
Nec ipsa professionis Fidei omissio privat Canoni- 15
cum

cum aliis effectibus possessionis, sed ipsum, & vocem in Capitulo, & præcedentiam habere a die adeptæ possessionis, nisi aliud obstet, declaravit Sac. Congregat. ut refert Quaranta *in summa Bullar. verb. Beneficiorum possessio in addit. litt. B. verb. refertur.*

16 Cæteri autem Beneficiati, licet non teneantur professionem Fidei emittere vigore Concilii Tridentini, & cit. Constitutionis Pii IV, cum ibi sit sermo solum de obtinentibus Canonicatus, & Dignitates Cathedralium, & de Beneficia Curata habentibus. Tamen tenentur ipsam emittere vigore Legum Dioecesanarum, in quibus fere omnibus reperitur statutum, ut omnes Beneficiati etiam in Collegiatis, & quicumque etiam simplicia Beneficia obtinentes, teneantur intra duos menses professionem Fidei emittere coram Episcopo, vel ejus Generali Vicario, ut expresse fuit sancitum in Synodo Alexandrina habita 1. 2. 3. *Maii* 1732. *tit.* 1. *de Fidei professione.*

17 Quarto tenetur Beneficiatus ad reparationem Fabricæ Ecclesiæ sui Beneficii, ad quam reparationem tenentur etiam Cardinales ex vi citat. Bullæ 7. Leo-
18 nis X. incip. *Supernæ Dispositionis §.* 22. Et hinc Episcopus, in cujus Dioecesi Beneficia erecta, & reparatione indigentia reperiuntur, potest sequestrare fructus eorumdem Beneficiorum, etiamsi sint Militum Hierosolymitanorum, ut respondit Sacra Congreg. Concil. *in Hieracens.* 28. *Maii* 1590. *lib.* 7. *Litterar. pag.* 165. *& in Narnien.* 24. *Maii* 1657. in qua
19 Episcopus exposuit Congregationi plures Ecclesias in sua Dioecesi reperiri fere collapsas, in quibus repetiebantur plura Beneficia erecta, & petiit responderi ad infrascripta dubia.

1 *An posset in Actu Visitationis eorum Titulos ad Ecclesiam viciniorem transferre?*
2 *An posset eorumdem Beneficiorum possessores quacumque Dignitate fulgentes cogere ad resarciendam Ecclesiam, in qua transferuntur Tituli, quatenus restauratione indigeret, & erigendum Altare in dicta Ecclesia?*
3 *An eosdem cogere ad celebrandum, seu celebrari faciendum in die Festivitatis illius Sancti, sub cujus invocatione erectum est Beneficium?*
4 *An ad effectum prædictum, & pro conficiendis supellectilibus sacris possit sequestrari facere fructus eorumdem Beneficiorum?*

20 Et sub dicta die 24. Maii 1657. prodiit resolutio ut infra.

Ad Primum. *Si Ecclesiæ, ut supponitur, sunt fere dirutæ, & collapsæ, Episcopum, auditis quorum interest, posse uti Sedis Apostolicæ Delegatum transferre Beneficia simplicia ad Ecclesias viciniores.*

Ad Secundum. *Respondit dictos Rectores Beneficiorum, etiam in quacumque Dignitate constitutos teneri post translationem secutam ad futuram restaurationem Ecclesiarum, ad quas Beneficia fuerint translata.*

Ad Tertium. *Respondit eosdem Beneficiatos cogi posse ab Episcopo ad celebrandum, seu celebrari faciendum in die Festivitatis illius Sancti, sub cujus invocatione Beneficium est erectum, nisi aliud constet in erectione, seu fundatione.*

Ad Quartum. *Respondit posse ad effectum prædictæ restaurationis, nec non pro conficiendis Sacris supellectilibus, redditus eorumdem Beneficiorum sequestrare.*

Quinto tenetur Beneficiatus infra annum recipere 21 Ordines requisitos a suo Beneficio, aliter, justo impedimento cessante, caret voce in Capitulo, donec illos suscipiat, & perdit dimidiam partem distributionum. *Clement. de ætat. & qualit. & Ordin. præficiend. cap. Ut hi*; & Conc. Trid. *sess.* 22. *cap.* 4. *de reform.* Beneficiatus enim tenetur per se ipsum immediate exercere suum munus, & Officium, scilicet canere Missam, Evangelium &c. sub iisdem, & aliis etiam gravioribus poenis ab Ordinario infligendis; cit. Concil. Trident. *ib.*

Sexto tenetur Beneficiatus de Jure communi ad re- 22 sidentiam personalem in loco Beneficii; *cap. Ex p.* 8. *& cap. Inter quatuor* 10. *de Clericis non residentib.* ubi Clerici, qui Ecclesias, vel Præbendas sibi concessas sine justa causa deserunt, sicque in ipsis non resident, privatione eorumdem puniuntur. Concordant *c. Ex gestis* 2. *& c. Clericus de Clericis non resident. & c. Ad hæc* 13. *de Præbend.* ubi dicitur, *quod singula Officia in Ecclesiis assiduitatem exigant Personarum.* Et hæc residentia de Jure communi requiritur etiam 23 in Beneficiis simplicibus, ut colligitur *ex cap. Eleutherius* 1. *& c. Clericus* 4. *dist.* 91. *c. Si quis Presbyter* 9. *dist.* 92. *& c. Si quis in Clerico* 28. *caus.* 7. *q.* 1. *& c. Conquerente* 6. *de Clericis non resident.*, in cujus Summario sic præcise habetur: *Qui non residet in Beneficio etiam modicæ æstimationis, illo privatur.* Ex quo patet, quod spectato Jure communi habentes Beneficium simplex, quamtumvis modicum, residere teneantur. Additur tamen notanter, *spectato Ju-* 24 *re communi*; nam ex generali consuetudine totius Ecclesiæ Beneficia simplicia residentiam personalem non requirunt, adeoque potest quis per substitutum eisdem deservire, nisi oppositum habeatur ex fundatione, seu ex statuto, & legitima particularis alicujus Ecclesiæ consuetudine; Abbas *in cap. Cum omnes* 6. *de Constitutionib. num.* 1. & Fagnanus *ibidem num.* 5. *& seq.* citans Rotam apud Cardinal. Seraphinum *dec.* 639. *n.* 5. & alios, Vallensis *de Clericis non resident. num.* 3. *&* 4. Garcias *de Beneficiis p.* 3. *cap.* 2. *n.* 3. *&* 11. *ac seq.* Zerola *p.* 1. *Praxis Episcopalis vers. Beneficiorum. §. ad septimum, vers. Octava conclusio* allegans Declarationem Sacræ Congregationis in hæc verba: *Obtinens Beneficium quod sit simplex, & sine Cura animarum, & extra Ecclesiam Collegiatam, nec personalem residentiam ob aliam causam requirens, non tenetur in eo residere, sed ad inserviendum illi per alium, qui probatus sit ab Ordinario.* In quo decreto nota particulam illam: *Nec personalem residentiam ob aliam causam requirens*; nam si ob aliam causam, nempe si Fundator expresse obligarit Beneficarium ad residentiam personalem, vel si statuto, aut legitima consuetudine alicujus particularis Ecclesiæ talis obligatio inducta fuerit, procul dubio tenebitur Beneficiatus residere in loco Beneficii simplicis, atque per semetipsum injuncta servitia Ecclesiastica præstare, prout refert Garcias *part.* 3. *de Beneficiis c.* 1. *num.* 11. *&* 12. fuisse resolutum a Sacra Rota *in una Calaguritana Beneficii de Navarrete* 10. *Junii* 1588. *coram D. Pamphilio, & in una Cæsaraugustana Fructuum* 4. *Junii ne-*

25 1600. *coram D. Corduba*. De residentia autem Canonicorum sic habetur statutum a Concil. Trident. *sess.* 24. *de reform.* ibi: *Præterea obtinentibus in eisdem Cathedralibus, aut Collegiatis, Dignitates, Canonicatus, Præbendas, aut Portiones, non liceat vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse, salvis nihilominus earum Ecclesiarum Constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt*. Et concordat *cap. Conquerente* 6. *& cap. Cum ad hoc* 16. *de Clericis non resident. & cap. Extirpandæ* 30. *§. Qui vero. de Præbend.* ubi satis indicatur, Canonicos esse adstrictos ad personalem residentiam. Vide *verb. Residentia*.

26 Septimo tenetur Beneficiatus in prima Synodo, quæ fit, recipere decreta illius, & Trid. Concil. Idem
27 *sess.* 25. *c.* 2. *de reformat.* Octavo tenetur exercere hospitalitatem; Concil. Mediolan. I. *part.* 2. *tit. Quæ pertinent ad bonorum &c.* Concil. Trident. *sess.* 25. *c.*
28 *de reformat.* Nono tenetur habere exempla, Scripturas, & Instrumenta de bonis, ac redditibus Beneficii, & debent esse duplicata, ita quod unum sit apud eum, aliud in Archivio Cathedralis; Concil. Mediolan. I. *part.* 2. *tit. Quæ pertinent ad honorum,*
29 *& Jurium &c.* Decimo tenetur uti suppellectili modesta, & frugali mensa; Concil. Trident. *sess.* 25. *c.* 1.
30 *de reformat*. Undecimo tenetur jurare in manu Episcopi, quod Simoniam non commisit in adeptione Beneficii, & quod a Patrono habuit sine dono, pacto,
31 promisso &c. Concil. Mogunt. IV. *cap.* 68. *&* 91. Duodecimo tenetur Beneficiatus restaurare Ecclesiam, Domos, Possessiones, & Fundos Dotales Beneficii. *In reformat. Cler. German. cap.* 11. & colligitur *ex c. Concesso* 26. *cap. Quatuor* 27. *& cap. de red-*
32 *ditibus* 28. *caus.* 12. *q.* 2. & Const. Leonis X. incip. *Supremæ*. Tertiodecimo tenetur contribuere pro Procuratione Episcopi Visitantis; Sacr. Congreg. Concil. apud Crispin. *de Visitation. part.* 1. *§.* 16. *n.* 10. & Sacr. Cong. Episcop. *in Civitatis Castella-*
33 *næ* 28. *Nov.* 1687. & alibi sæpe. Quartodecimo tenetur accedere ad Processiones, ad quas Beneficiatus non accedendo, potest cogi, ut respondit Sac. Congreg. Episcop. & Regul. 3. *Julii* 1693. & Sac.
34 Congreg. Concil. *in Surretina* 6. *Augusti* 1693. Quintodecimo tenetur sub mortali solvere Pensionem impositam Beneficio, quia Beneficiatus acceptando Beneficium pensione gravatum, censetur quasi contraxisse cum Pensionario, & se obligasse ad Pensionis solutionem. *Est communis* cum Rota *par.* 2. *dec.* 176. *num.* 1. *& part.* 3. *dec.* 110. *n.* 1.

35 Sextodecimo tenetur Beneficiatus sub peccato mortali redditus Beneficii suæ honestæ sustentationi superfluos erogare in Causas Pias, v. g. in pauperes & Ecclesias. *Es communissima* omnium Doctorum, etiam eorum, qui dicunt Beneficiatos esse vere Dominos fructuum suorum Beneficiorum, quia etiam hujus sententiæ Doctores dicunt Dominium talium bonorum esse Beneficiatis concessum cum præciso onere erogandi superflua in Causas Pias: Fideles enim dantes, & offerentes bona sua Ecclesiis, & Piis Locis hac intentione, & fine, hocque tacito, vel expresso pacto, ac onere dant, ut non nisi ad Dei gloriam, & honorem, cultumque Divinum in subsidium pauperum, & Causas Pias convertantur; *arg. cap. Apostolicos* 13. *caus.* 12. *q.* 2. *& c. Pontifices* 3. *caus.* 12. *quæst.* 3. & hanc intentionem aperte ostendit celebris Capitularium Caroli Magni formula *in cap. Caroli Magni lib.* 7. *cap.* 18. præcisis his verbis concepta: *Offero Deo, atque dedico omnes res, quæ in hac cartula tenentur insertæ pro remissione peccatorum meorum, ac Parentum, ac Filiorum ad serviendum ex his Deo in sacrificiis, Missarumque solemniis, Orationibus, Luminariis, Pauperum, ac Clericorum alimoniis, & cæteris Divinis cultibus, atque illius Ecclesiæ utilitatibus. Si quis autem eas inde (quod fieri nullatenus credo) abstulerit, sub pœna sacrilegii ex hoc Domino Deo, cui eas offero, atque dedico, distri-* 36
ctissimas reddat rationes. Unde Beneficiati bona superflua Beneficii expendentes in causas profanas, gravissime peccant, non obstante, quod dicant se adhærere sententiæ docentium Beneficiatos bonorum superfluorum Dominos esse. Et ista sententia est ita indubitata, ut proin probatione non indigeat: *Cum eam*, ut præcisis his verbis dicit Eminentissimus Cardinalis Sfondrati, *omnes Patres, omnes Canones, omnes Leges Divinæ, & Humanæ, ac denique omnes Theclogi uno ore profiteantur, adeoque hæc Doctrina non pertineat ad illas sententias, quæ problematicæ sunt, & in utramque partem disputantur, sed ad eas quæ Dogmaticæ sunt, nullumque ambigendi locum relinquunt, & in quam omnes Doctores nullo excepto conveniunt*. Et quidem quoad Sanctos Patres, *nihil firmius ab eis creditum, nihilque sæpius, ac innixius inculcatum, quam quæ viris Ecclesiasticis de fructibus Beneficiorum supersunt, non posse in causas profanas, ditandosve consanguineos, sed in solos pauperum usus, causasque pias impendi*. Si spectemus Sacros Canones, *ii nihil frequentius, nihilque clarius, quam hoc ipsum inculcant, adeout fateri oporteat, aut nihil Sacros Canones probare, aut nihil magis probare, quam conclusionis tenorem*. Eamdem Doctrinam semper tenuere Concilia, ut Hispalensæ, Carthaginense, Toletanum, Lateranense, Tridentinum &c. Sic Cardinalis Sfondratus undequaque Eminentissimus. Et revera Concilium 37
Tridentinum, aliis brevitatis gratia omissis, *sess.* 25. *c.* 1. *de reform.* sic præcise ait: *Omnino vero eis (scilicet Episcopis) interdicit, ne ex redditibus Ecclesiæ Consanguineos, familiaresve suos augere studeant, cum & Apostolorum Canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent, sed si pauperes sint, ut pauperibus distribuant, eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causa ... Quæ vero de Episcopis dicta sunt, eadem non solum in quibuscumque Beneficia Ecclesiastica, tam Sæcularia, quam Regularia obtinentibus pro gradus sui conditione observari, sed & ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales pertinere decernit*; quod Decretum, cum sit præceptivum cum dictione absoluta *Omnino*, inducit præcisam necessitatem, & obligat ad mortale, nec ullam interpretationem contrariam admittit; Sperell. *decis.* 81. *n.* 84. *&* 85. *& decis.* 181. *n.* 33. Monacell. *p.* 2. *tit.* 16. *formul.* 1. *n.* 14. & alii.

An autem Beneficiati redditus superfluos suorum 38
Beneficiorum in pauperes, & Causas Pias non erogantes, sed in causas profanas expendentes, ultra peccatum mortale, quod committunt, teneantur insuper ad restitutionem? Controversia maxima est inter Doctores. Alii enim dicunt Beneficiatos non te- 39
neri ad restitutionem, ex quo prætendant ipsos habe-

bere verum Dominium, etiam bonorum superfluorum Beneficiorum, adeoque non peccare contra Justitiam, si ipsa bona superflua expendant in causas
40 profanas. Alii vero volunt Beneficiatos teneri ad restitutionem bonorum superfluorum, sive ipsorum Dominium habeant, sive non; ex quo ipsa bona superflua expendendo in causas profanas, peccent semper contra Justitiam, cum Beneficia sint instituta, & fundata, ut eorum fructus ad cultum Divinum, pauperum sublevamen, aliasque Causas Pias expen-
41 dantur. Unde huic secundæ opinioni, utpote securiori, & Justitiæ conformiori adhærendo, dicendum est, Beneficiatos redditus superfluos notabili quantitate in causas profanas expendendo ultra peccatum mortale, quod committunt, teneri ad restitutio-
42 nem. Et ratio est, quia quotiescumque alicui, sive cum, sive sine translatione Dominii aliquid datur, vel donatur sub certa conditione, ac fine, tenetur Donatarius ex Justitia, vel conditionem, ac intentionem, sub qua datum accepit, adimplere, vel restitutionem facere; sed fideles dando, & offerendo bona temporalia Ecclesiis, vel Piis Locis, aut Beneficia fundando, semper hac intentione, conditione, ac pacto tacito, vel expresso dant, aut Beneficia fundant, ut eorum fructus non nisi ad Dei cultum, subsidium pauperum, aliasque Pias Causas applicentur; ergo Beneficiati tenentur ex Justitia superfluos fructus ad dictas causas Pias applicare, & consequenter aliter applicantes tenentur ad restitutionem. Major patet, & conceditur ab ipsismet adversariis, quia si quis v. g. donet alicui centum aureos ad peregrinationem instituendam hac conditione ac fine, & tacito, vel expresso pacto, ut quod superest post talem peregrinationem, pauperibus eroget; tenetur Donatarius ex Justitia, ut vel conditionem, ac intentionem a donante præscriptam adimpleat, residuumque illud pauperibus eroget, vel aliter impendens restitutionem faciat; *arg. l. 1. & 2. Codic. de Donat. quæ sub modo, vel conditione*.
43 Minor in qua stat difficultas, quod scilicet fideles donando bona temporalia Ecclesiis, seu Piis Locis, ac Beneficia fundando, semper id faciant hac intentione, conditione, & pacto tacito, vel expresso, quod eorum fructus, & redditus non nisi ad Dei cultum, subsidium pauperum, aliasque Pias Causas applicentur, probatur multipliciter. Et primo probatur
44 ex sacris Canonibus; *cap. Pontifices 3. caus. 12. quæst. 3.* sic præcise dicitur: *Ille qui donat, pro redemptione animæ suæ, non pro commodo Sacerdotis offerre probatur*; *cap. Quia juxta 59. caus. 16. quæst. 1.* sic habetur: *Quia juxta Sanctorum Patrum traditionem novimus res Ecclesiæ vota Fidelium esse, pretia peccatorum, & patrimonium pauperum*; *cap. Apostolicos 13. caus. 12. quæst. 2.* ibi: *Ac per hoc Ecclesiasticos redditus lædere, quos ad propriam utilitatem & ob escam pauperum, & peregrinorum sustentationem esse decernimus. Quisquis autem post hanc definitionem nostram contrarium quid huic Sanctæ Sedi, ac universali Synodo agere tentaverit, deponatur, ut prævaricator Divinarum Legum, & præceptorum*; *cap. Res Ecclesiæ 26. caus. 12. quæst. 1.* ibi: *non quasi propriæ, sed ut communes, & Domino oblatæ cum summo timore, non in alios, quam in præfatos usus sunt fideliter dispensandæ*; *cap. Si privatum 26. eadem caus. 12. q. 1.* ibi: *Non illa nostra sunt sed pauperum c. quoniam 68. caus. 16. q. 1.* ibi *Quidquid habent Clerici, pauperum est.* Id etiam expresse habetur ex verbis S. Urbani Papæ relatis in Breviario Romano 25. Maii ibi: *Ipsæ res fidelium, quæ Domino offeruntur, non debent in alios usus, quam Ecclesiasticos, & Christianorum Fratrum, vel indigentium converti, quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum*. Et similiter habetur *cap. Quia 8. caus. 12. quæst. 1. cap. Quisquis 19. caus. 12. quæst. 2. cap. Fraternitatem 2. de donationibus*; *cap. Cum ex eo 34. de Elect. & Electi potest. in 6.* Similiter habetur in variis Conciliis ut Aquisgranens. *cap.* 116. Agathens. *cap.* 16. Carthaginens. *cap.* 46. & in pluribus aliis, ex quibus constat bona Ecclesiastica superflua *esse res Dei, & Ecclesiæ, vota Fidelium, pretia peccatorum, patrimonium Christi, & pauperum*, adeoque dicendum est Fideles conferendo bona temporalia Ecclesiis, vel fundando Beneficia Ecclesiastica voluisse, ut in Pias Causas (inter quas etiam honesta Clericorum sustentatio) converterentur, aliter defectu veri, & justi finis, nullum meritum pro remedio, & pretio peccatorum, vel
salute, & requie animarum suarum habuissent. Quis 45
autem sanæ mentis potest dicere, quod Fideles sine ullo merito, & lucro suo spirituali, immo cum demerito, & jactura voluerint bona sua temporalia conferre Ecclesiis, & Beneficia Ecclesiastica erigere, ut præfata bona, seu fructus ad superfluam pompam ad eccessiva convivia, vel ædificia, ad ditandos consanguineos, ad ludos, ad Theatra, vel alios similes malos, aut indifferentes usus a Beneficiatis applicari possent? Nemo sane.

Probatur secundo eadem minor principalis aucto- 46
ritate Sanctorum Patrum. S. Hieronymus *Epist. ad Damasum c. 9.* dicit *Quidquid habent Clerici; pauperum est*, S. Augustinus *Epist. 185. ad Bonifacium alias 50. num. 55.* ait: *Non illa nostra sunt, sed pauperum* S. Bernardus *serm. 25. in Cantic. post med.* inquit: *Timeant Clerici, timeant Ministri Ecclesiæ, qui in terris Sanctorum, quas possident, tam iniqua gerunt, ut stipendiis, quæ sufficere debeant, minime contenti superflua, quibus egeni sustentandi forent, impie, sacrilegeque sibi retineant, & in usus suæ superbiæ, atque luxuriæ victum pauperum consumere non vereantur, duplici profecto iniquitate peccantes, quod & aliena diripiunt, & sacris in suis vanitatibus, & turpitudinibus abutantur*; Idem S. Bernardus *Epist. 42. Clamant vero nudi, clamant famelici conqueruntur & dicunt. Nostrum est, quod effunditis. Nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis ..... vita nostra cedit vobis in superfluas copias, nostris necessitatibus detrahitur quidquid accedit vanitatibus vestris. Duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis, dum & vos vanitando perditis, & non spoliando perimitis*; S. Fulgentius *Sermone de Villico*; *Nobis*, inquit, *credita est dispensatio facultatum Domini nostri, vel ad utendum eis sufficienter, vel ad distribuendum conservis, ideo non licet nobis eas in expensas usurpare superfluas, cum sit erogationis ratio Domino venienti reddenda*: S. Raymundus *in Summ. lib. 2. tit. 5. de raptoribus, & prædonibus §. 6.* sic habet; *Quid de Prælatis Ecclesiarum & aliis Clericis, qui bona Ecclesiastica pauperibus debita, consumunt in usus illicitos, videlicet in Meretricibus, Histrionibus, consanguineis potentibus, & di-*

& divitibus, & similibus, & de his etiam faciunt aliqui Testamentum, nunquid tales sunt judicandi raptores? hoc modo respondet: *Videtur quod sic, quia contrectant rem alienam invito Domino; ait enim Hieronymus, quidquid habent Clerici, pauperum est... Item Augustinus, si privatim, quæ nobis sufficiant, possidemus, non sunt illa nostra, sed pauperum, quorum procurationem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vindicamus.....* Et paulo post *ibid. §. 8.* si prosequitur idem S. Raymundus: *De Meritricibus autem, & Histrionibus, de quibus quæsitum est, dico Prælatos, & Clericos, qui res Ecclesiæ talibus, vel similibus turpibus Personis conferunt, vel etiam consanguineis, non propter naturam sustentandam, sed ut faciant eos divites de patrimonio Crucifixi... tales inquam Prælatos, & Clericos, qui talibus conferunt bona Ecclesiastica pauperibus debita, dico esse raptores, & per consequens teneri ad restitutionem omnium.* S. Thomas *in suo Commentario in Epist. 1. Apost. ad Corint. 12. lect. 5.* ubi proposita sibi objectione ista: *Videtur quod male fecerint Principes, & alii dando divitias Prælatis,* respondet: *non dederunt Prælatis propter se, sed propter pauperes & ideo non dederunt eis, sed pauperibus... Prælatis autem dantur tamquam pauperum dispensatoribus;* & in hac sententia permansit Sanctus Doctor usque ad mortem, ut patet in ultimo ejus, ac præcipuo opere *2. 2. quæst. 185. art. 7. in corpore & ad 3.* ubi clare, & absque ambiguo eamdem Doctrinam proponit (*); S. Antoninus *3. part. Summæ Theol. tit. 15. cap. 1. §. 19.* sic effatur: *De bonis seu fructibus Beneficiorum, quæ dant Clerici consanguineis, vel Personis turpibus, utrum in dando peccent, & teneantur ad restitutionem; Super hoc dicit Raymundus, quod Clerici qui consanguineis potentibus .... bona Ecclesiastica pauperibus debita tribuunt, raptores sunt, quia quidquid Clerici habent pauperum est, dicit Hieronymus 16. q. 1. cap. fin. nam pauperibus debentur, unde ad restitutionem tenentur pauperibus, vel in utilitatem Ecclesiæ.... & peccant mortaliter.*

47 Nec valet dicere, ut pretendunt adversarii, supracitatos, & similes SS. Conciliorum, Canonum, & Patrum textus loqui, & intelligendos esse de superfluis illis bonis Ecclesiasticis, quæ Episcopi, ac Clerici habuerunt ante divisionem bonorum Ecclesiasticorum factam circa annum 470. a Simplicio, & Gelasio Summis Pontificibus; non vero de bonis acquisitis post illam divisionem, mediante qua dicti Pontifices bona Ecclesiastica in quatuor partes diviserunt, unam Ecclesiæ, alteram Episcopis, tertiam Clericis, & quartam pauperibus tribuentes ut constat *ex cap. Concesso 26. cap. Quatuor 27.* & *cap. De redditibus 28. caus. 12. quæst. 2.* per hanc enim divisionem Beneficiati acquisiverunt verum dominium bonorum sibi assignatorum, adeoque licet eorum superfluos fructus in causas profanas expendentes peccent mortaliter, non tamen tenentur ad restitutionem, cum non peccent contra Justitiam. Sic DD. contrariæ sententiæ; sed

Non valet, inquam, hoc dicere, quia de facto 48
extant similes SS. Conciliorum, Canonum & Patrum textus, qui etiam post dictam bonorum divisionem, idem de bonis Ecclesiasticis dicunt, quod antiqui ante divisionem dixerunt, ut patet *cap. Inquirendum 4. de peculio Clericor.* ibi: *Inquirendum est, si quis Presbyterorum de redditibus Ecclesiæ, vel oblationibus, vel votis fidelium alieno nomine res comparavit, quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine Presbyter fraudem facere de facultatibus Ecclesiasticis debet, quoniam hoc Sacrilegium est & par crimini Judæ furis;* & *cap. Fraternitatem 1. de donationibus,* ubi dicitur. *Quod Episcopus, & quilibet Prælatus Ecclesiarum sit Procurator non Dominus.* Et expresse S. Thomas *quodlibet 6. art. 12. in corpor.* sic dicit: *Bonorum vero Ecclesiasticorum Clerici non sunt vere Domini, sed dispensatores, secundum illum 1. ad Corinth. 7. Dispensatio autem mihi credita est.* Unde cum isti Canones fuerint editi, & Divus Thomas, sicuti citati Sancti Patres Bernardus, Raymundus, & Antoninus, & alii scripserint post dictam bonorum Ecclesiasticorum divisionem, non subsistit communis Adversariorum data responsio.

Nec valet instare, quod tales Canones, & Patres 49
sic loquentes post divisionem bonorum Ecclesiasticorum, loquantur solum de bonis quæ ad Ecclesiam ipsam immediate spectant, & a bonis Beneficiatorum separata existunt, quorum Clerici sunt meri administratores, non autem de bonis Ecclesiasticis, quæ separata ab Ecclesia immediate Beneficiatis obveniunt ratione suorum Beneficiorum sibi assignatorum quorum Beneficiati sunt Domini.

Non valet, inquam, quia etiam textus Juris no- 50
vi loquentes de bonis immediate spectantibus ad Beneficiatos expresse indicant ipsos talium bonorum nullum habere dominium, ut patet *cap. Cum in Officiis 7. de Testamentis*, ibi *Quidam Clerici cum ab Ecclesiis suis multa Beneficia perceperint, bona per eos acquisita in alios transferre præsumunt. Hoc igitur quia antiquis Canonibus constat inhibitum, nos indemnitati Ecclesiarum providere volentes, sive intestati decesserint, sive aliis conferre voluerint, penes Ecclesias eadem bona præcipimus remanere; cap. Si quis sane 5. de peculio Clericorum*, ibi: *Si quis sane Clericorum agella, vel vineolas in terra Ecclesiæ, sibi fecisse probabitur, sustendandæ vitæ causa usque ad diem obitus sui possideat, nec Testamentario, aut successorio Jure cuiquam hæredum, prohæredumque relinquat;* & *cap. Ut unusquisque 3. eod. tit.* præcise statuitur: *Ut unusquisque Presbyter res, quas post dies consecrationis acquisierit, propriæ Ecclesiæ relinquat;* Ex quibus novis Canonibus, & aliis consimilibus clare patet Beneficiatos, neque in bona ab Ecclesiæ bonis distincta, & sibi acquisita aliquod habere dominium, cum nec de iis testari possint, nec in eis hæredes ab intestato succedere valeant.

Nec juvat adducere praxim, & consuetudinem 51
communem obtinuisse, quod Beneficiati de bonis Ecclesiasticis, etiam superfluis ad caussam profanam pro

(*) Non adeo Clara, ut Auctor putat, est S. Thomæ mens; quin Patroni tam ejus quæ ab Auctore defenditur, quam oppositæ sententiæ sibi suffragari contendunt Angelicum Doctorem. Vide Benedictum XIV. *de Synodo Diœces. lib. 7. cap. 2. num. 10., & 11.,* & Billuart Compendium *de jure & Justitia dissert. 2. Art. III.*

pro libitu testentur, & Hæredes, vel Legatarii profani Hæreditatem relictam absque omni scrupulo accipiant, & retineant, Pontifice, & Superioribus Ecclesiasticis, non tantum scientibus, & tolerantibus, sed insuper hujusmodi testamenta Beneficiatorum ad causas profanas positive exequentibus, adeoque pro validis, & licitis approbantibus; aliter non tantum Beneficiati ita testantes, sed Hæredes relicta accipientes, immo Pontifex, aliique Superiores Ecclesiastici tolerantes, ac positiva executione foventes, graviter peccarent, ac in periculo æternæ damnationis existerent; quod sane de tot, tantisque viris absque temeritatis nota vix dici potest.

52 Non juvat equidem hæc adducere, quia licet Pontifices, aliique Superiores Ecclesiastici Beneficiatorum contractus & testamenta ad caussas profanas sciant, & tolerent, non tamen pro validis, & licitis approbant: *Cum multa per patientiam tolerentur, quæ si deducta fuerint in Judicium, exigente Justitia, non debeant tolerari*; *cap. Cum jam dudum* 18. *de Præbend.* & ut dicit Divus Thomas 2.2. *quæst.* 78. *art.* 1. *ad* 3. *Leges humanæ dimittunt aliqua peccata impunita propter conditiones hominum imperfectorum, in quibus multæ utilitates impedirentur, si omnia peccata prohiberentur districte pœnis adhibitis*. Sed ideo Pontifi-
53 ces, aliique Superiores Ecclesiastici similes Beneficiatorum contractus, & Testamenta tolerant, & non rescindunt, quia difficillimum, litiumque continuarum occasio foret, velle semper examinare, an hic vel ille contractus, an hoc, vel illud Testamentum de bonis mere Ecclesiasticis superfluis, an vero de necessariis, aut patrimonialibus, industrialibus, vel parsimonialibus, & consequenter valide, & licite,
54 vel invalide, & illicite factum sit. Nec ex hac nostra sententia sequitur tot, tantosque viros in periculo
55 æternæ damnationis versari; Non Beneficiatos ipsos contrahentes, seu testantes ad causas profanas, quia nulli, vel certe pauci de bonis mere Ecclesiasticis ad caussas profanas testantur, cum fere omnes habeant bona patrimonialia, industrialia, vel parsimo-
56 nialia; Non Superiores tolerantes vel etiam exequentes; quia examinare, & judicare, an Testamentum ad caussam profanam de mere Ecclesiasticis, an vero de bonis propriis Beneficiati factum sit, sine continuis litibus non possunt, & consequenter ad majora evitanda mala juste tolerant, & conscientiæ Hæredum relinquunt. Tum quia illud de bonis propriis ipsius Beneficiati conditum esse ordinarie merito præsumunt, & per consequens juste exequuntur; *arg. l. In obscuris* 114. *ff. de R. J.* ibi *In obscuris inspici solet quod est verisimilius, & Reg.* 56. *ff. eod.* ibi *sem-*
57 *per in dubiis benigniora sunt præferenda*; Non denique ipsos Hæredes profanos, utpote qui ordinarie pariter merito præsumere possunt Beneficiatum Testatorem non de bonis mere Ecclesiasticis, sed de propriis patrimonialibus, industrialibus, & parsimonialibus, & consequenter valide, & licite Testamentum condidisse, eo vel maxime quod Beneficiatus, ut infra dicetur, potest vivere de redditibus Beneficii, & reservare alia sua bona patrimonialia, industrialia, & parsimonialia, ut de illis pro libitu testetur, & disponat etiam ad caussas profanas; *cap. Episcopi* 19. & *cap. Sint manifestæ* 21. *caus.* 12. *quæst.* 1. & *cap. Quia nos* 9. *de Testament.*

Probatur iterum principale assertum, quod scilicet 58
Beneficiati expendentes in caussas profanas redditus superfluos suorum Beneficiorum, ultra peccatum mortale, teneantur ad restitutionem; Per omnes Do- 59
ctores, etiam adversarios, Beneficiati expendentes in caussas profanas redditus superfluos, peccant mortaliter, sed hoc solide probare non possunt, nisi dicant tales Beneficiatos peccare etiam contra Justitiam & consequenter teneri ad restitutionem, ergo &c. Major est certissima apud omnes; probatur minor: 60
Non potest dici, quod peccent mortaliter contra solam Virtutem Charitatis, & Misericordiæ, ut cum aliis vult Fagnanus *in cap. Si quis sane* 5. *de peculio Clericorum num.* 1. quia Lex Charitatis, & Misericordiæ erga pauperes obligat solum sub mortali, quando pauperes sunt in extrema, vel gravi necessitate constituti, & non est eis unde aliunde provideatur, juxta certissimam, & communissimam Theologorum sententiam; sed potest dari, quod in aliquibus locis nulli reperiantur pauperes in extrema, vel gravi necessitate constituti, vel si qui tales reperiantur, quod eis aliunde sufficienter provideatur, ergo in tali casu dici non potest, quod Beneficiati sub mortali teneantur ex Charitate, & Misericordia erogare redditus superfluos pauperibus; & tamen adhuc mortaliter peccant, si quid notabile ex ipsis superfluis redditibus in caussas profanas expendunt, adeoque dicendum est non peccare mortaliter contra solam Virtutem Charitatis, & Misericordiæ, sed etiam contra Justitiam, & consequenter teneri ad restitutionem
Nec potest dici eos peccare solummodo contra Vir- 61
tutem Religionis, ut cum aliis vult Card. de Lugo *disp.* 4. *de justit. & jur. sect.* 2. *n.* 16. *& seq.* quia licet tales Beneficiati redditus superfluos expendentes in caussas profanas peccent contra Virtutem Religionis, ex quo bona Ecclesiastica juxta Sacros Canones, & Conc. Trid. *Res Dei sunt*, quas in profanos usus expendere sacrilegum est, quia tamen bona Ecclesiastica dicuntur *Res Dei*, ex quo a Fidelibus, hac intentione, conditione, & pacto tacito, vel expresso data sunt, ut ad cultum divinum, subsidium pauperum, aliasque causas pias impendantur, ut fatentur etiam Adversarii, sequitur evidenter Beneficiatos aliter expendentes bona Ecclesiastica superflua, peccare etiam contra Justitiam, & teneri ad restitutionem cum contrafaciant Legi, & fini fundationum Beneficiorum; *arg. l.* 1. *&* 2. *Cod. de donat. quæ sub modo, vel conditione*.

Et hanc sententiam tenent, ultra supra citatos san- 62
ctos Patres, Abbas *in cap. Cum secundum* 16. *num.* 4. *de Præbend.* Archidiac. *in cap. Statutum §. Assessorum, de Rescript. in* 6. Innocentius *in cap. Indecorum, de ætate, & qualitate*, Felinus *in cap. Postulasti, de Rescriptis in* 6. Navarrus *de Redditibus Ecclesiast. q.* 1. *monit.* 21. *& qu.* 2. *monit.* 7. Pelagius *de planctu Eccles. cap.* 28. Angelus *verb. Clericus* 3. *num.* 1. *&* 3. Layman *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 3. Reiffenstuel *lib.* 3. *tit.* 25. *de pecul. Clericor. num.* 54. Pirhing *ibidem num.* 6. *&* 7. Richard. Sylvester, Armilla, Alensis, Petrus Sotus, Decius, Rosella, Dionysius Chartus. Pisanus, Joan. Lignan. & fere omnes Canonistæ, & Theologi antiqui, ut fatentur etiam ipsimet Adversarii: & de facto Major dicit *ante ipsius ætatem nullum tenuisse contrarium*; Paulus Comitolus dicit *contrariam opinio-*

nem

nem esse novam, ac periculosam post mille, & quingentos annos in Christi Ecclesiam invectam; Archidiaconus Canonista celeberrimus *in cap. Statutum §. Assessorum, de Rescriptis in 6.* dicere non dubitavit, *Contrariam opinionem esse Iuris hæresim*; Petrus Sotus *in tractatu de vita Sacerdotum in principio* dicit: *Contrarium credimus errorem gravissimum, saltem contra bonos mores, & Justitiam, quidni etiam contra Scripturam*; Eminentissimus Sfondrati sic ait: *Veritas hujus conclusionis, si ex Sacris Canonibus, sententiaque omnium Patrum, hoc est ex principio veræ Theologiæ petenda est, & certissima erit, nullumque dubium admittet; sed hodierna die alia docendi ratio invaluit, cum enim aut pigeat Patres, Canonesque evolvere, quod otiosis, delicatisque scriptoribus molestum est, aut non lubeat eorum sententias amplecti, quippe plerumque cupiditati adversas, & ad securitatem Evangelicam compositas; ideo alia Theologiæ methodus inventa est.*

63 Denique sententiam nostram roborat & confirmat præ omnibus maximi faciendus Benedict. XIV. qui in aureo Tract. *de Synodo Diœces. lib.7. c.2. num.3. ad 5.* docet, Beneficiorum fructus honestæ Beneficiati sustentationi superfluos, in pauperes, piosque usus erogandos esse, neque in profanos insumi posse ab-
64 sque gravi peccato. Ibidemque subjungit *num.6. ad 14.* gravem esse & adhuc indecisam quæstionem, num Clerici Beneficia possidentes sint vere fructuum domini, an solum administratores, adeoque ex justitia teneantur ad erogandos fructus superfluos in pios usus, aliter ad restitutionem obligentur. Vide ibi.

Additiones ex aliena manu.

Agit Auctor *a num.9. ad plur. sequent.* de obligatione, qua tenentur obtinentes Beneficia curata, tum Dignitates, & Canonicatus in Ecclesiis Cathedralibus, emittendi professionem Fidei intra duos menses a die apprehensæ illorum possessionis. At plura, eaque scitu digna addi possunt.

65 Professio hæc Fidei emitti potest coram Vicario Generali, Episcopo nedum impedito, verum etiam non impedito, de ipsius tamen licentia; Romaguer. *ad Synod. Gerund. lib.1. de Summ. Trinit. & Fid. Cathol. n.55.* Barbosa *de Canon. cap.7. n.3.*

66 Magna autem est quæstio, an professio hæc Fidei fieri possit per Procuratorem *speciale* habentem mandatum? Doctores tum *affirmantes*, tum *negantes* referuntur a Romaguero *loc. cit. num.45. & sequent.* qui affirmativam sententiam tunc amplecti posse concludit, quum vult is, coram quo Fidei professio est emittenda.

67 Quæri etiam solet, an requiratur sententia declaratoria, ut qui Fidei professionem non emittunt, fructus amittant? Refert etiam Romaguer. *ibid. num.81.* diffidentes inter se Doctores, & pro negativa pugnat.

68 De eo etiam disputatur, an hi, qui intra duos menses professionem Fidei haud emiserunt, fructus perceptos in ipsos duos menses amittant? Negant communiter Barbosa *de Canon. cap.17. num.23.* Antonell. *de Regim. Eccles. lib.2. cap.14. num.7.* Rol. *de Executor. Lit. Apost. cap.13. num.49.* aliique. At Romaguer. *ubi supra num.84.* cum Ledesma: *Non est* 69
contemnenda (ait) opinio contraria, & rationi conformem eam censeo. Nam si ab initio nec possessio, nec titulus provisis officit, quomodo poterit sic infecta possessio, ac causa eos acquirendi operari licitam eorum retentionem, ac evadere privationem stabilitam a Concilio Tridentino? Quomodove est conciliandum, possessionem ob emissam Fidei professionem nullius effectus esse quoad fructus acquirendos, efficique sane numquam acquiri, ut textualiter legitur, dicereque contrarium nullus somniavit, & velle inde capacitatem retentionis nasci? Ego sane cum Ledesma tenerem &c.

Distributiones, & anniversaria non amittuntur ab 70
his, qui professionem Fidei non emittunt. At si fru- 71
ctus Beneficii consistant solum in distributionibus, aliisque emolumentis percipiendis propter interessentiam, ac ministerium personale, etiam ipsa amittuntur; Romaguer. *loc. cit. num.75.*

Professio Fidei facta post elapsum terminum dicto- 72
rum duorum mensium non prodest ad recuperandos fructus præteritos, sed solum ad acquirendos futuros; Barbosa *de Canon. c.17. n.23.*

Et nota, quoad fructus præteritos nec suffragari 73
possessionem, tametsi triennalem, vel longiorem; Novar. *in Summ. Bullar. p.1. comment.59. n.9. Thesaur. de pœnis Eccles. c.1. §.3.*

De aliis Beneficiatorum obligationibus, de quibus 74
agit Auctor, & præsertim de obligationibus reparandi, suis locis opportunius differemus.

Articulus II.

Beneficiatus quid de fructibus Beneficii facere possit.

Beneficiatus potest primo vivere de fructibus sui 1
Beneficii, licet habeat pingue Patrimonium, & Patrimonium cum fructibus potest servare quibus voluerit. Et si ex bonis Patrimonialibus vixit, potest 2
uti compensatione, & tantumdem ex redditibus Beneficii accipere, & detrahere; quia hæc est quædam compensatio; Molina *disp.145. colum.1.* Less. *libr.2. cap.4. num.33.* Fagnan. *in cap. Si quis sane 5. de pecul. Clericor.* Barbosa *lib.3. Jur. Eccles. cap.17. num.26.* Pirhing *lib.3. tit.25. num.15.* & alii communiter; Nemo enim tenetur propriis stipendiis militare, etiamsi dives sit, & pingue Patrimonium habeat; *cap. Clerici 10. caus.1. quæst.2.* ibi: *Clerici etiam omnes stipendia sanctis laboribus debita secundum servitii sui meritum per ordinationem Canonum a Sacerdotibus* (idest Episcopis) *consequantur.* Ubi secundum Abbatem ponderandum est verbum illud *omnes*, quod includit tam pauperes, quam divites, ut ibi etiam notant DD. Alias ad quid dixisset *Omnes*? Item ponderanda sunt illa verba: *Stipendia sanctis laboribus debita secundum servitii sui meritum*, quæ innuunt danda esse stipendia Clericis non propter indigentiam, sed propter labores, & servitia; *cap. Episcopi 19. caus. 12. qu.1.* ibi: *Episcopi de rebus propriis, vel acquisitis, vel aliquid de proprio habent, hæredibus suis, si voluerint, derelinquant; cap. Sint manifestæ 21. caus. 12. quæst.1.* ibi: *Est enim justum, & apud Deum, & apud homines acceptum, ut Episcopus propria, quibus velit, dere-*

derelinquat; *cap. Charitatem* 45. *caus*. 12. *quæst*. 2. ibi: *Justum namque est, ut illi consequantur stipendium, qui pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium*; *cap. Ecclesiasticis* 67. *ead. caus*. 12. & *qu*. 2. ibi: *Ecclesiasticis utilitatibus desudantes Ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere*; *cap. Cum secundum* 16. *de Præbend*. ibi; *Cum secundum Apostolum, qui Altari servit, vivere debeat de Altari, & qui ad onus eligitur, non debeat repelli a mercede, patet a simili ut Clerici vivere debeant de Patrimonio Jesu Christi, cujus obsequio deputantur*. Et de hoc facto
3 habetur ex ipso Apostolo 1. *ad Corinth. cap*. 9. *n*. 7. ibi: *Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?* & ibidem *num*. 13. subsequitur sic: *Nescitis quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario sunt, edunt, & qui Altari deserviunt, cum Altari participant? Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere*. Et similiter habetur Matth. 10. *n*. 10. ibi: *Dignus enim est operarius cibo suo*; Luc. 10. *num*. 7. ibi: *Dignus est enim operarius mercede sua*; *Deuteronomii* 25. *num*. 4. ibi: *Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas*, & hæc omnia allegantur ab Apostolo 1. *ad Timoth. cap*. 5. *n*. 18. ibi: *Dicit enim Scriptura: Non alligabis os bovi trituranti. Et dignus est operarius mercede sua*.

4 Contra tamen hanc nostram conclusionem objiciuntur varii SS. Canones, & præcipue *cap. Clericos* 6. *caus*. 1. *quæst*. 2. ubi S. Hieronymus sic scribit (*) ad S. Damasum Papam: *Clericos autem illos convenit Ecclesiæ stipendiis sustentari, quibus parentum, & propinquorum nulla suffragantur bona. Qui autem bonis parentum, & opibus suis sustentari possunt, si quod pauperum est, accipiunt, sacrilegium profecto committunt, & per abusionem talium judicium sibi manducant, & bibunt*; *cap. Pastor* 7. *ead. caus. quæst*. 2. ubi refertur quod S. Prosper (**) *lib*. 2. *cap*. 10. *de vita contemplativa* sic dicit. *Nec illi qui sua possidentes dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato suo, unde pauper victurus erat, accipiunt. De Clericis quidem dicit per Prophetam Spiritus Sanctus, peccata populi mei comedunt: sed sicut nihil habentes proprium, non peccata, sed alimenta, quibus indigere videntur, accipiunt, ita possessores, non alimenta quibus abundant, sed aliena peccata suscipiunt*; *cap. Si primatum* 28. *caus*. 12. *quæst*. 1. ubi refertur quod S. Augustinus *Epist*. 185. *num*. 35. *alias Epist*. 10. *cap*. 8. sic ad Bonifacium Comitem scribit; *Si privatum possidemus, quod nobis sufficiat, non illa nostra sunt, sed pauperum, quorum procurationem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vindicamus*.

5 Ad prædictos Canones ex SS. Hieronymo, Augustino, & Prospero dantur variæ responsiones, & solutiones a Glossa & Doctoribus, quas brevitatis gratia relinquo videndas apud Fagnanum *in cap. Si quis sane* 5. *do peculio Clericorum num*. 10. & *seq*. ubi eas fuse adducit, & hic sufficiet adducere illam solummodo, quam *ibidem num*. 13. affert ex Ulrico in summa sua, relato a Præposito *in cit. c. Clericos* 6. *caus*. 1. *quæst*. 2. *vers. Quinto*. Quod scilicet dicta Jura sint 6
intelligenda, cum extrema necessitas pauperum hoc requirit, ut etiam sua eis quisque pro sua facultate communicet. Et est ex mente S. Thom. 2. 2. *q*. 185. 7
art. 7. *ad* 3. ubi ad prædictam auctoritatem Hieronymi sic respondet: *Dicendum quod non omnia bona Ecclesiarum sunt pauperibus largienda, nisi forte in articulo necessitatis, in quo etiam pro redemptione captivorum, & aliis necessitatibus pauperum vasa cultui divino dicata distrahuntur, ut Ambrosius dicit cap. Aurum* 70. *caus*. 12. *quæst*. 2. & *in tali necessitate peccaret Clericus, si vellet de rebus Ecclesiæ vivere, dummodo haberet Patrimonialia bona, de quibus vivere posset*: & *quæst*. 18. *art*. 4. *in respons. ad primum* similiter dicit easdem auctoritates Hieronymi &c. esse intelligendas tempore necessitatis, quando scilicet non posset aliter pauperibus subveniri; tunc enim Clerici tenerentur non solum ab eleemosynis recipiendis desistere, sed etiam sua, si quæ haberent, largiri ad pauperum sustentationem; Et hic intellectus secundum Præpositum *loco supracitato* probatur ex illis verbis textus, *quod pauperum est*. Nam certe sunt 8
pauperum in extrema necessitate, & non aliter, ut idem adnotavit *in cap. Sicut dist*. 47. alias enim sunt prius ipsius Ministri pro servitio, ut *in cap. Placuit* 1. *qu*. 2. cui solutioni secundum eum multum etiam congruit Littera *in cit. cap. Pastor* 7. *caus*. 12. *quæst*. 2. ibi: *Unde pauper victurus erat*. Vel respondendum 9
est, quod dictæ auctoritates, & similes Canones debent intelligi de quarta parte bonorum Ecclesiasticorum pauperibus debita *ex cap. Vulteranæ* 25. *cap. Concessio* 26. *cap. Quatuor* 27. & *cap. de Redditibus* 28. *caus*. 12. *q*. 2. ut explicat Glossa *in c. Clericos* 6. *caus*. 1. *q*. 2. ibi: *Vel dic de quarta pauperibus debita, quæ dari prohibetur abundantibus*.

Secundo Beneficiatus potest licite distribuere super- 10
fluos redditus sui Beneficii in eos, qui quamvis habeant necessaria ad victum, non tamen habent sufficientia ad decentiam status, & pro conditione, ac qualitate Personæ. Et sic potest usque ad statum de- 11
centiam donare consanguineis, & familiaribus suis; *cap. Studeat* 39. *dist*. 50. ibi: *Præcipimus, ut tale Beneficium sibi, & Ecclesiæ suæ concedatur, quo, & ipsi, & sui sufficienter possint habere suæ sustentationis solatium*. Et tenet S. Thomas 2. 2. *qu*. 185. *art*. 3. *ad* 2. 12
ubi facta sibi objectione ista: *Dicit Gloss. Hieronymi in Isaiæ tertio, quod bona Ecclesiastica sunt pauperum; sed quicumque id, quod est alterius, sibi reservat, aut aliis dat, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem: ergo Episcopi si bona Ecclesiastica, quæ iis superfluunt, sibi detineant, vel consanguineis, vel amicis largiantur, videtur quod teneantur ad restitutionem*; his

(*) Verba hæc in genuinis S. Hieronymi ad S. Damasum Epistolis nunquam occurrunt, & a disciplina, quæ ejus ætate vigebant, sunt aliena. Vide Berardum *Gratiani Canones* &c. par. 3. cap. 13. sect. 3. Γ. 4. pag. 189. seq.

(**) Non S. Prosper, sed Julianus Pomerius librorum *de Vita* Contemplativa, qui sub S. Prosperi nomine edita fuerunt, est Auctor. Vide Admonitionem iisdem libris præmissam *in Append. ad Opera S. Prosperi edit. Paris.* 1717.

his verbis respondet S. Doctor: *Bona Ecclesiæ non sunt solum expendenda in usus pauperum, sed etiam in alios usus ... & ideo si de eo, quod usui Episcopi, vel alicujus Clerici est deputatum, velit aliquis sibi subtrahere, & consanguineis, vel aliis dare, non peccat, dummodo illud faciat moderate, idest ut non indigeant, non autem ditiores inde fiant*. Et sic Fagnan. *in cap. Si quis Sane 5. de peculio Clericorum num.* 18. & 19. Navarr. *tract. de reddit. Eccles. qu.* 1. *monito* 27. Molina *tract.* 2. *dist.* 146. *num.* 5. & alii passim cum Gemin. 3. *dist. cap. Pervenit*. Abbas *in* 2. *notabil. de Arbitr.* Felin. *in cap. Postulasti num.* 6. *vers. Et hoc quod liceat, de Rescript.*

13 Tertio Beneficiatus potest ex proventibus Beneficii alere Liberos, non tantum legitimos, sed etiam illegitimos, & spurios, & potest etiam dare dotem Filiæ etiam spuriæ, Sorori, vel alteri consanguineæ, quia dos succedit in locum alimentorum, si aliunde non habeat unde eos alat, nec Liberi propria bona sufficientia habeant; tunc enim est opus pietatis, & misericordiæ, ut colligitur *ex cap. Est probanda* 16. *dist.* 86. ubi ex verbis S. Ambros. *lib.* 1. *de offic. cap.* 3. sic habetur; *Est probanda, illa liberalitas, ut proximos tui seminis ne despicias, si egere cognoscas: melius est enim, ut ipse subvenias tuis, quibus pudor est ab aliis sumptum deposcere, aut alicui postulare subsidium necessitatis. Non tamen, ut illi ditiores fieri velint ex eo, quod tu posses conferre inopibus*; Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiast. cap.* 17. *num.* 35. & 39. Molina *de justit. tract.* 2. *disp.* 146. *num. ult.* Azor. *part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 10. *qu.* 10. Navarr. *de spol. Clericor.* §. 19. *num.* 10. *cum seq.* Layman *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 3. *num.* 4. Pirhing *lib.* 3. *tit.* 25. *de pecul. Clericor. num.* 15. & alii passim.

14 Quarto Beneficiatus, etiamsi bona Patrimonalia habeat potest ex bonis Ecclesiasticis Filium suum alere, vel etiam Fratrem suum, aut alium consanguineum, etsi Pater ipsius posset illi sumptus ad studendum subministrare; cum enim ad id non teneatur Pater, Filius est vere egens, cum propria bona non habeat; Navarr. *lib.* 3. *consil.* 2. *de vita, & honestate Clericor. edit.* 2. Layman *loc. cit. num.* 3. Pirhing *loc. cit. num.* 15. Lugo *tom.* 1. *disp.* 4. *sect.* 4. *num.* 68. Sanch. *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 38. *num.* 18. & alii.

15 Quinto Beneficiatus potest Nepotem, vel consanguineum promovere ad Doctoratum ex fructibus sui Beneficii, si ad hoc Nepos, vel consanguineus sit indigens, quia id etiam in bonum Ecclesiæ redundat. Sanchez *lib.* 2. *consil. cap.* 2. *dub.* 34. *num.* 18. Navarr. *lib.* 2. *cons.* 2. *de vita, & honestate Clericor.* Bonacina *disp.* 4. *punct.* 2. *num.* 13. Lugo *tom.* 1. *disp.* 4. *sect.* 4. *num.* 68. & alii.

16 Sexto Beneficiatus potest ex redditibus Beneficii donare consanguineis, non solum quod necesse habeant pro tempore præsenti, ad sublevandas suas præsentes necessitates, sed quod in futurum deserviat, fundando redditus perpetuos, quibus ipsi, & eorum posteri decenter vivere possint, dummodo moderatum sit, & non ob Familiæ memoriam principaliter fiat, sed ex pietate ad posterorum indigentiam sublevandam; Molina *lib.* 2. *de primogenitis cap.* 10. Sanchez *cit. cap.* 2. *dub.* 28. *num.* 10. Lugo *loc. cit. num.* 71. & alii. Et ratio est, quia non solum pie expenditur, quod datur indigenti, ut hoc mense, vel anno vivat, sed quod datur ei, ut in posterum decenter vivat; Immo non debet solum in vita dari, ita ut post mortem debeat restituere, sed potest absolute dari absque onere restituendi, & cum facultate transferendi ad posteros, ut constat in dote, quæ pie datur virgini nubili, de cujus fructibus & ipsa potest vivere, & etiam frui ejus Filii; cur ergo non poterit Prælatus nepoti indigenti donare absolute Domum, & vineam v. g. quibus decenter juxta suum statum vivat, & quam posteris possit relinquere? Poterit ergo fructus, 17
& redditus illos pro ejus etiam posteris in perpetuum assignare; sicut etiam posset fundare Ecclesiam, Capellam, vel Hospitale, & pro Cura Capellæ, vel Hospitalis, & Jurepatronatus aliquid annuum moderatum consanguineis in perpetuum relinquere; Hoc enim principaliter reducitur ad Opus Pium, cujus fundatio ex congruitate quadam affert secum illos sumptus, pro eo, qui ejus curam, & Patronatum habere debet, ut cum aliis expresse docet Lugo *loc. cit.*

Septimo potest Beneficiatus v. g. qui ex humili Familia ad Episcopatum pinguem, vel ad Cardinalatum assumitur, ejus Fratres, & propinquos, & a fortiori Parentes ex fructibus sui Beneficii moderate elevare ad altiorem statum; unde qui antea pauperes non erant, quia habebant necessaria ad suum statum, occasione promotionis illius incipiunt esse pauperes non habentes necessaria ad novum illum statum sustinendum, & eo titulo dari illis poterit moderate quantum ad id necesse fuerit; Ita Navarr. *quest.* 1. *de redditibus Eccles. Monito* 27. *num.* 4. & 5. Molina *cit. disp.* 146. §. *dubium est* Sanchez *loc. cit. num.* 8. Lugo *loc. cit. num.* 70. Nec obstat Concil. Trident. *ses.* 25. *cap.* 1. *de reformat.* ubi prohibet Episcopis, Cardinalibus, & quibuscumque Beneficia Ecclesiastica obtinentibus, ne ex bonis Ecclesiasticis consanguineos ditent, & augeant, ibi: *Omnino vero eis interdicit, ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos, familiaresque suos augere studeant &c.* In hoc enim casu non ditantur, sed sublevantur, ut juxta suum statum non indigeant; Quod etiam ipsi Beneficiato necessarium videre, cui turpe, & indecorum esset, si ejus Parentes, & Fratres in abjecta, & sordida conditione permanerent. Quid enim absurdius, quam Parentem, vel Fratrem Cardinalis, vel Episcopi videre adhuc ligna per Urbem vendere, vel calceos in publica Platea resarcire?

Cavere tamen debent tales Beneficiati non esse attendendum affectum carnis & sanguinis, sed Christianam prudentiam, ac modestiam. Ad quod Barbosa *de offic. & potestate Episcop. part.* 1. *tit.* 2. *gloss.* 9. *num.* 32. & 33. affert præclara exempla, & in primis Benedicti XI. qui nullum ex sui propinquis ad aliquod Ecclesiæ munus accersivit; dicere namque solebat: Pontificem propinquos non habere, & Matrem suam ad se venientem in habitu humili recepit, quam primum videre noluit in altiori. Secundo Nicolai IV. qui in Cognatos, & affines ita semper alienus fuit, ut illis nihilo plus debere se diceret, quam cuivis bono; itaque hoc quasi domestico vinculo expeditus, eo facilius omnes suas curas in communibus Ecclesiæ commodis curandis defigebat. Tertio, Clementis IV. qui cum ante Pontificatum duas Filias legitime suscepisset, uni in Monasterio collocatæ triginta tantum libras dedit, alteri, quæ marito suæ conditionis nupserat trecentas libras dotis nomine numeravit, & hac conditione, ne quid amplius peteret; Habuit & Nepo-

Nepotem Clericum, quem ex tribus Præbendis, quas habebat, unam ut eligeret, & reliquas dimitteret, coegit. Instantibus amicis, ut potius Nepoti majora tribueret, respondit, se Deo, non autem carni acquisiturum, Pontificibus Romanis Filios non esse, nec eis licere, quod suum non esset, propinquis da-
25 re. Quarto, S. Pii V. qui, cum multi Magnates, & Principes aliquando ei subjicerent dotes, & alia propinquis data subsidia tenujora videri, quam Pontificis, & Cardinalis Alexandrini Parentes deceret, pos-
26 seque largiori manu cum illis agi, Respondit; Quin etiam de his modicis, an salva conscientia dederimus, sæpe nobis venit in mentem dubitare: Hæc enim bona sunt Ecclesiæ, in ejus tantum sacros usus, non ad luxum, aut ad ditandos propinquos a sanctis legibus destinata; Se ad Summum Pontificatum a Deo vocatum fuisse, ut Ecclesiæ suæ, non ut consanguineorum aut commodis inserviret, aut cupiditati.

Not. Edit. Rom. noviss. an. 1767.

Potest nunc & exemplum afferri Benedicti XIV. immortalis memoriæ Pontificis.

27 Ast proh dolor! Hæc sancta digne, & juste ab omnibus imitanda exempla, paucos habent in dies imitatores, sed verificatur, quod dixit Petrus Blesensis *Epist.*51. *Hodie pro Filiis, quos abstulit Prælatis Ecclesiæ Deus, habent Nepotes in dissipationem Patrimonii Christi, & in suæ salutis dispendium permittuntur.*
28 Et ut habet vetus Distichon apud Ludolph. Carth. *de vita Christi par.*1. *cap.*68.

Cum Factor rerum privavit semine Clerum:
Ad Satanæ votum successit turba Nepotum.

29 Octavo, Beneficiatus potest ex redditibus superfluis aliquando reservare aliquam mediocrem quantitatem ad proprias necessitates probabiliter eventuras, v.g. ægritudinis, sterilitatis, litis, & similium, non tamen ad ea, quæ remote imminent, ut reservare aliquam portionem ad dotandas nepotes nondum natas, ad vivendum in ætate decrepita, cum nunc sit adolescens; Navarr. quem refert, & sequitur Sanchez *loco citato dub.*38. *num.*13. Lugo *loco cit. num.*74.

30 Nono Beneficiatus potest de redditibus Ecclesiasticis remunerare accepta servitia; quia hæc remuneratio censetur rei debitæ persolutio; alias incurreret vitium ingratitudinis, si nullatenus remuneraret; immo potest talis remuneratio esse major servitio, & beneficio accepto; Ut enim dicit Seneca *lib.*2. *de Benefic cap.*18. *Diligentius quærendus est Beneficii, quam pecuniæ creditor; huic enim reddendum est quantum accepi, & si redditi solutus sum ac liber; at illi plus solvendum est, & nihilominus relata gratia cohæremus*; Navarr. *loc. cit. quæst.*1. *monito* 36. *num.*1. *vers. Cæterum nos in ea sententia sumus*; Fagnan. *loc. cit. n.*21. Pirhing *loc. cit. num.*15. Sanchez *loc. citato dub.*41.
31 *num.*6. Molina *disp.*146. *§. de remuneratoris*. Quinimmo facere etiam quasdam donationes non remuneratorias cum moderatione debita, quia spectat ad honestam sustentationem habere amicos, quibus munera aliqua mittat, sicuti etiam famulis aliqua præter debitam mercedem aliquando donantur. Virtus enim liberalitatis pro qualitate, & conditione status requiritur in honesto, & ingenuo Viro ad politicam vitam, servata tamen moderatione Christiana, & Ecclesiastica; Molina *disput.*145. *§. eodem modo* Sanchez *loc. cit. dub.*41. *num.*2. Lugo *loc.cit. num.*73.

Decimo, Beneficiatus potest de redditibus Eccle- 32
siasticis exercere etiam honestam Hospitalitatem, non solum illam, quæ fit erga pauperes peregrinos, quæ inter potissima opera pietatis numeratur, & maxime Clericis a Tridentino *sess.*25. *cap.*8. *de reformat.* commendatur, sed etiam hospitalitatem urbanam cum moderatione debita juxta statum, & qualitatem Beneficii; Bonacina *disp.*4. *de obbligat. in sum. fruct. Benef. punct.*2. *num.*11. Molina *disp.*145. *§. Tertium est*; Sanchez *loco cit. cap.*2. *dub.*41. *num.*2. & alii. Et hoc maxime, quando aliquis Cardinalis, Episcopus, Princeps, vel aliquis Nobilis venit ad locum, ubi non reperiatur Domus, quam decenter habitare possit, nisi Domus Beneficiati; qui non male tunc censetur insumere, quod cum eo Hospite moderate expendit.
Immo potest Beneficiatus de fructibus Beneficii ali- 33
quoties moderata convivia amicis parare, ipsos ad honestam recreationem invitare; cum hæc etiam faciant, qui se moderate sustentant, ut cum Abulensi, Navarro, Corduba, & Molina docet Sanchez *loco cit. cap.*1. *dub.*41. *num.*2. & expresse tenet S. Thomas *quodlibet 6. art.*12. *ad quartum*, ibi: *Si autem aliquis in talibus (scilicet conviviis) non multum excedat, potest bona fide fieri ab aliquo, qui vult secundum decentiam sui status morem gerere his, quibus convivit.* In iis ergo servanda est modestia Ecclesiastica, ne videatur Beneficiatus affectare fastum, & luxum more sæcularium contra præceptum Concilii Carthaginens. IV. *can.*15. ubi præcipit: *Ut Episcopus vilem supellectilem, & mensam, ac victum, pauperem habeat, & dignitatis suæ auctoritatem fide, & vitæ meritis quærat*; Et contra Trident. *sess.* 25. *de reformat. cap.*1. ibi: *Sancta Synodus jubet, ut Episcopi modesta supellectili, & mensa, ac frugali victu contenti sint*. Aliter 34
notabiliter excedendo peccaret mortaliter, ut expresse dicit S. Thomas *quodlibet. 6. art.*12. *in corpor. ad quartum*, ibi: *Neque moderatus usus divitiarum, neque bona fides dispensatorum salvari videtur in eo, qui scienter superfluas expensas facit in voluptuosis conviviis, & aliis hujusmodi superfluitatibus, & sic non est dubium, quod in talibus peccat mortaliter.*

Undecimo, Beneficiatus potest ex redditibus Ec- 35
clesiasticis solvere debita contracta pro sui sustentatione, vel ob caussam piam, licet habeat ex bonis propriis, unde ea solvat; Dummodo tamen debita sint contracta post habitum Beneficium; Nam Opera Pia, 36
vel sustentatio Clerici pro tempore antecedenti ad Beneficium, non debent ex Beneficio desumi, cum non teneatur Ecclesia alere suum Ministrum, pro eo tempore, quo nondum erat suus Minister, nec opera illa pia fieri potuerint ex bonis Ecclesiæ, quæ tunc non habebat Clericus; aliter posset Beneficiatus compensare sibi ex redditibus Beneficii omnia, quæ per totam vitam pie expendit; quod nemo audebit dicere. Si vero debita contracta fuerint ex causa profana, 37
& Beneficiatus habet ex bonis propriis, unde ea solvat, tenetur solvere ex bonis propriis, & non ex Ecclesiasticis, quia hoc esset expendere redditus Beneficii in usus profanos, ut dicit Navarrus, & Avendann. quos refert, & sequitur Sanchez *loco cit. cap.*2. *dub.*

38 *dub.42. num. 6.* Si autem Beneficiatus non habeat aliunde ex bonis propriis, unde ea debita contracta ex causa profana solvat, potest solvere ex redditibus Beneficii; immo tenetur, ut tenent S.Antonin. Adrianus, Speculator, Hostiensis, Sotus, Navarr. & alii, quos affert, & sequitur idem Sanchez *ibi num.4.* & colligitur *ex cap. Pervenit 2. de fidejussoribus, & ex cap. Gravis 11. & cap.Olim 12.de restitut. spoliatorum*; Et ratio est, quia, qui debitis premitur, nec habet, unde solvat, jam quo ad ea indigens, & pauper censetur; quare potest ex fructibus Beneficii solvere sua debita, sicuti posset ex eis fructibus alios ære alieno oppressos sublevare; unde & tenetur, quia debitor solvere debet, quoties potest. Et de facto praxis ita habet, ut cum aliis testatur Azorius *part.1. lib.7. cap.9. quæst.6.*

39 Duodecimo, Beneficiatus potest distributiones pro sua voluntate disponere, & expendere, quia distributiones traduntur ob Ministerium Personale tamquam merces operis, & tamquam stipendium laboris, & consequenter sunt bona quasi patrimonialia, quorum Beneficiatus absolutus est Dominus. Et de facto mancipatos Divinis Officiis dominium distributionum acquirere, si Choro intersint, habetur *ex cap. Unic. de Clericis non residentib.in 6.* Sic tenet cum plurimis Barbosa *lib. 3. Juris Ecclesiast. cap.17. n.31.* Gonzalez *ad regul.8. Cancellar. §. 7. proœm.num.168.* Fagnan. *lib.3. cap. Si quis sane 5. de pecul. Clericor. num. 23.*

40 Tertiodecimo, Beneficiatus potest ex eadem ratione pro suo arbitrio disponere, expendere, & testari de his, quæ sibi obveniunt ratione stipendii personalis, ut quia erat Doctor, aut bonus Scriptor, seu etiam de his, quæ acquisivit ex Officiis Defunctorum, ex Anniversariis, ex Sacrificio Missæ, aut occasione audiendarum Confessionum, aut pro Concionibus, & similibus, sicut de Patrimonialibus, quia hæc non sunt bona Beneficii, sed stipendium propriæ industriæ, & laboris, quorum Beneficiatus absolutus est Dominus; Navarr. *de spol. Clericor. §.1. num.2. in fin. & de redditibus Eccles. quæst.1.monito 19.* Fagnan. *loc.cit.* & cum aliis Barbosa *loc. cit. num.32.*

Notæ Rom. Theol.

41 Quod Auctor Articulo I. optime molitus est, strenue asserendo Beneficiatorum onus superflua in pauperes, vel Ecclesias erogandi, ne in profanos usus ea expendentes peccent contra Religionem, Misericordiam, ac etiam Justitiam; id limitationibus aliquot
42 sic extenuavit in hoc Articulo II. ut pene inutile evadat, quod in primo, laudabili zelo, prædicaverat.
43 Nobis sufficiat hoc, levi calamo, Beneficiatos monuisse, ut sic conscientiæ consulentes, nonnisi de proborum Virorum consilio bona Ecclesiastica insumant: de quorum dispensatione supremo Judici districtam sunt reddituri rationem.

44 De obligatione igitur, qua tenentur Beneficiati fructus Beneficiorum erogare in usus illos,qui conformes sunt voluntati Fundatorum, nihil addo, quum nostri instituti sit ab Auctore prætermissa delibare. Meminisse tamen ipsos oportet eorum, quæ ait Divus Bernardus ep.2. ad Fulcon. *Surgis* (inquit) *ad vigilias, vadis ad Missas, horis chorum nocturnis diurnisque frequentas; bene facis. Sic Ecclesiæ præbendam gratis non accipis. Dignum est, ut qui Altari deservit, de Altari vivat. Conceditur ergo tibi, ut si bene Altari deservis, de Altari vivas, non autem ut de Altari luxurieris, ut de Altari superbias, ut inde compares tibi fræna aurea sellas depictas, calcaria deargentata varia, griseaque pellicea a collo, & manibus ornatu purpureo diversificata. Denique quidquid præter necessarium victum ac simplicem vestitum de Altari retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est.*

Articulus III.

Beneficiatus quid de fructibus Beneficii facere non possit.

1 Primo, Beneficiatus non potest de fructibus Beneficii, nec ad caussam piam ullum de jure facere Testamentum. *Est communis* ob clarissima Jura in Titulo de Testamentis, & signanter *cap. Ad hæc 8. de Testament.* ubi licet concedatur, quod Beneficiati in vivis existentes de Bonis Ecclesiasticis eleemosynam dare queant, tamen etiam eleemosinæ caussa, consequenter ad piam caussam, testari prohibentur, ibi *Præsentibus innotescat, quod Clerici de mobilibus, quæ per Ecclesiam sunt adepti, de Jure testari non possunt; viventes tamen, & sui compotes moderate valent aliqua de bonis ipsis, non ratione Testamenti, sed eleemosinæ intuitu erogare in ægritudine constitutis*; *cap. Quia nos 9. eod. tit. de Testament.* expresse dicit: *De his tamen, quæ consideratione Ecclesiæ perceperunt, nullum de Jure possunt facere Testamentum*: *cap. Relatum 12. eod. tit.* præcise habetur *Mobilia per Ecclesiam acquisita de Jure in alios pro morientis arbitrio transferri non possunt.* Ratio autem, ob quam Ecclesiam, etiam ad pias caussas de bonis Ecclesiasticis testari prohibuit Beneficiatis; ut notant Navarr. *quæst.3. Apol. monit. 1.* Layman *lib.4. tract.2. cap.3. num.6.* Lessius *lib.2. cap.19. de testament. num.41.* & alii, videtur quod fuerit ista, scilicet, ut Beneficiati videntes nullam sibi superesse facultatem de iis bonis mortis caussa disponendi, a turpi illa, ac nociva congregandi cura, & sollicitudine liberi, bona superflua adhuc in vivis in pios usus libentius erogarent.
2 Notanter autem dicitur Beneficiatum de bonis Ecclesiasticis, nec ad caussam piam testari posse *de Jure*, quia de consuetudine legitima potest introduci, ut Clerici sæculares de bonis Ecclesiasticis superfluis ad caussas pias valide, & licite testari valeant; *cap. Relatum 12. de Testament.* ibi: *Licet autem mobilia per Ecclesiam acquisita de jure in alios pro morientis arbitrio trasferri non possit consuetudinis tamen non est improbanda, ut de his pauperibus, & religiosis locis, & illis qui viventi servierant, sive sint consanguinei, sive alii, aliqua juxta servitii meritum conferantur.* Et ratio est, quia testari ad caussas pias est Clericis prohibitum solo Jure humano; contra Jus autem humanum valide, & licite introduci potest consuetudo; *cap. cum tanto 11. de consuetudine*; adeoque ex legitima consuetudine potest Beneficiatus testari de bonis Ecclesiasticis ad caussas pias; Abbas *in cap. Cum in officiis 7.de testament.num.5.* Molin.*disp.141.num.25.* Pirhing *lib. 3. tit.26. de testament. num. 40.* Reiffenstuel *ibid. num.330.* Layman, Navarr. & alii communiter.

3 Secundo, Beneficiatus non potest neque vi consuetudinis testari de bonis Ecclesiasticis in notabili quantitate ad caussas profanas; Navarr. *disp.* 147. *num.* 31. Less. *lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 43. *&* 44. Abbas *in cap. cum esses.* 10. *num.* 29. *&* 30. *de Testament.* Covarruv. *in cap. Cum in Officiis* 7. *de Testament. num.* 27. Zoesius *de Testament. num.* 27. Layman *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 3. *num.* 7. Pirhing *lib.* 2. *tit.* 27. *num.* 42. Reiffenstuel *ibid. n.* 336. *& sequent* Engel *ibid. num.* 3. *in Manuali Parochorum part.* 4. *cap.* 4. *num.* 26. Tanner *tom.* 3. *disp.* 40. *quæst.* 6. *dub.* 8. *num.* 249. Sylvester *vers. Clericus* 4. Molina *disp.* 147. *num.* 31. Canisius *in cap.* 1. *de Testament. n.* 18.

4 Sporer *tom.* 2. *tract.* 6. *cap.* 1. *sect.* 2. *num.* 93. Archidiaconus, Angel. Alvar. Pelag. & communior Doctorum contra Barbosam *lib.* 3. *Juris Eccles. unic. cap.* 17. *num.* 67. *&* 68. *& in cap. Cum in Officiis* 7. *de Testament. num.* 6. *&* 7. Gargiam *de Benefic. part.* 2. *c.* 1. *num.* 16. *& sequent.* Azorium *part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 9. *qu.* 1. & nonnullos alios volentes posse Beneficiatos ratione consuetudinis licite testari de bonis Ecclesiasticis, etiam ad caussas profanas, quorum tamen sententia hodie

5 fere passim rejicitur. Et ratio nostræ conclusionis est, quia Beneficiati majorem facultatem habent a Jure sibi concessam disponendi, inter vivos ex redditibus Ecclesiasticis, quam de illis mortis caussa disponendi, & testandi, textu expresso *in cap. Ad hæc* 8. *de Testamentis*, ibi: *Ad hæc præsentibus innotescat, quod Clerici de mobilibus, quæ per Ecclesiam sunt adepti, de Jure testari non possunt; viventes tamen, & sui compotes moderate valent aliquid de bonis ipsis non ratione Testamenti, sed eleemosynæ intuitu erogare in ægritudine constitutis*; Atqui per omnes Doctores Beneficiati non obstante quacumque consuetudine mortaliter peccant, si quid notabile de bonis Ecclesiasticis superfluis ad caussas profanas in vivis disponunt, ergo similiter, immo magis mortaliter peccabunt, non obstante quacumque consuetudine, si de iisdem bonis mortis caussa ad caussas profanas disponant: Nulla enim solida ratio, vel fundamentum assignari potest, ob quam Beneficiati vi consuetudinis per dispositionem mortis caussa possint bona Ecclesiastica superflua ad caussas profanas applicare, & non per dispositionem inter vivos: Unde cum talis consuetudo universaliter tribuens omnibus Beneficiatis potestatem de omnibus redditibus Ecclesiasticis arbitratu suo testandi ad quascumque caussas, etiam profanas, sit contra Jus naturalis Justitiæ, & sit peccaminosa, Ecclesiis sit noxia, & Sacris Canonibus adversetur sequitur illam per nullam præscriptionem, etiam temporis immemorabilis, induci posse; *cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine* ibi: *Nemo sanæ mentis intelligit naturali Juri (cujus trasgressio periculum salutis inducit) quacumque consuetudine (quæ dicenda est verius in hac parte corruptela) posse aliquatenus derogari*, & colligitur etiam *ex cap. Quæ contra* 2. *& cap. Mala autem consuetudo* 3. *dist.* 8.

6 Nec valet dicere, quod praxis, & consuetudo in universo pene orbe obtinuit, & habet, quod Beneficiati de bonis omnibus, etiam Ecclesiasticis superfluis ad causas profanas prolibitu suo testentur, Hæredesque, vel legatarii profani Hæreditatem relictam absque omni scrupulo accipiant, & retineant, Papa, aliisque Superioribus Ecclesiasticis non tantum scientibus, & tolerantibus, sed insuper hujusmodi testamenta Beneficiatorum ad caussas profanas positive exequentibus, adeoque clare stat, quod hæc consuetudo licita, & valida sit; aliter non tantum Beneficiati ita testantes, sed hæredes relicta accipientes, & retinentes, immo Papa, aliique Superiores Ecclesiastici id tolerantes, ac positiva executione foventes graviter peccarent, & in periculo æternæ damnationis existerent, quod sane de tot, tantisque viris absque temeritatis nota vix dici potest. Non valet, inquam, hoc dicere, quia licet Pontifices, aliique Superiores Ecclesiastici Beneficiatorum Testamenta ad caussas profanas sciant, & tolerent, non tamen pro validis, & licitis approbant, *Cum multa per patientiam tolerentur &c.* Vide *supra art.* 1. *num.* 51. 52. *& sequent.* ubi ad longum affertur responsio. 7

8 Hic tamen est advertendum, quod Beneficiati incolæ, & Cives Urbis Romæ, qui in ea, vel ejus districtu decesserint, possunt libere, & licite tam inter vivos, quam mortis caussa, de Bonis Ecclesiasticis superfluis disponere, etiam ad caussas profanas, prout eis concessit Julius III. in sua Constitutione incipiente *Cupientes ut alma Urbs nostra*, edita 6. *Idus Martii* 1549. quæ est tenoris, ut sequitur: *Motu proprio &c. Statuimus, & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus omnes, & singuli Urbis incolæ cujuscumque Dignitatis, Status, Gradus Præeminentiæ, vel conditionis existant, etsi Cardinalatus honore, aut Patriarchali, Archiepiscopali, &c. vel quavis Dignitate Ecclesiastica, vel mundana præfulgeant &c. de omnibus, & singulis eorum immobilibus, mobilibus & se moventibus bonis, juribus, actionibus, & rebus aliis in dicta Urbe, & ejus districtu pro tempore existentibus, & per eos etiam ex fructibus, redditibus, & proventibus Ecclesiarum, & Beneficiorum Ecclesiasticorum, &c. acquisitis cujuscumque quantitatis, qualitatis, summæ, valoris, & pretii, seu conditionis existant, tum donatione, aut quavis alia ultima voluntate, in favorem consanguineorum, & affinium, & quarumvis aliarum personarum disponere licite valeant &c. quodque si ab intestato decesserint, eorum bona, & hujusmodi ad ipsorum pro tempore proximos agnatos, & alios &c. qui eis (nisi essent Beneficiati) de Jure succedere deberent, alias juxta Juris dispositionem libere devolvantur.* Quam Constitutionem pro Urbe, & ejus 9
districtu ad decem milliaria denuo confirmavit Paulus V. in sua Constitutione incipient. *In eminenti*, edita 18. *Aprilis* 1606.

10 Tertio, Beneficiatus non potest sine peccato bonis Ecclesiasticis Consanguineos, Familiaresque ditare, vel ad majorem statum exaltare, aut plusquam ad conditionem, & decentiam status necessarium habent, eis conferre. Habetur in primis *ex Canone* 37. *Apostolorum*, ibi: *Omnium rerum Ecclesiasticarum curam Episcopus gerito, & eas dispensato, quasi inspectante Deo. Non licitum autem ei esto quidpiam ex iis sibi tamquam proprium assumere, aut cognatis suis elargiri quæ Deo dicata sunt. Quod si pauperes illi sint, ut pauperibus subministrato. Non tamen horum prætextu res Ecclesiæ venundato.* Concordat *cap. Quisquis* 19. *caus.* 12. *quæst.* 2. ibi: *Omnium Ecclesiasticarum rerum Episcopus habeat sollicitudinem, & dispenset eas tamquam Deo contemplante. Non liceat autem ei fraudare quidquam ex illis, vel cognatis propriis donare, quæ Dei sunt. Quod si pauperes fuerint, ut pauperibus lar-*

largiatur, sed non sub harum occasione, quæ sunt Ec-
11 *clesiæ defraudentur*; *cap. Est probanda 16. dist. 86.* ubi conceditur quidem, ut pauperibus consanguineis de bonis Ecclesiasticis succurratur: *Non tamen ut illi ditiores eo fieri velint, quod tu posses conferre inopibus... Neque enim propterea te Domino dicasti, ut tuos divites facias ... Putant se parum poscere, pretium tuum quærunt, vitæ tuæ fructum adimere contendunt, & accusant, quod eos divites non feceris, cum te illi velint æternæ vitæ fraudare mercede*; Concil. Trident. *sess. 25. de reformat. cap. 1.* ibi: *Omnino vero eis interdicit, ne ex redditibus Ecclesiasticis Consanguineos, Familiaresve suos augere studeant, cum & Apostolorum Canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, Consanguineis donent, sed si pauperes sint, eis ut pauperibus distribuant, eas autem non distrahant, nec dissipent eorum causa. Immo quam maxime potest eos Sancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga Fratres, Nepotes, Propinquosque carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesia Seminarium extat, penitus*
12 *deponant*. Et quam grave sit scelus de redditibus Ecclesiasticis consanguineos ditare, & ad majorem statum exaltare, aut plusquam ad conditionem, & decentiam status necessarium habent; eis conferre, constat ex verbis Gregorii VII. *in cap. Pervenit 3. caus. 16. quæst. 7.* ibi: *Pervenit ad nos fama sinistra, quod quidam Episcoporum non Sacerdotibus propriæ Diœcesis decimas, atque Christianorum oblationes conferunt, sed potius Laicalibus Personis, Militum videlicet, sive servitorum, vel (quod gravius est) etiam consanguineis. Unde si quis ammodo Episcopus inventus fuerit hujus præcepti Divini transgressor, inter maximos Hæreticos, & Antichristos non minus habeatur. Et sicut Nicæna Synodus de Simoniacis censuit, & qui recipiunt ab eo Laici, & qui dat Episcopus sive pretio, sive Beneficio æterni incendii ignibus deputentur.* Qui Canon procedit etiam in fructibus secundum intellectum Hugonis, & Archidiaconi, & Fagnani *in cap. Si quis sane 5. de periculo Clericorum num. 20.*

13 Et sic sentiunt fere omnes Sancti Patres, ut Ambrosius relatus *in cap. Est probanda 16. dist. 86.* S. Augustinus relatus *in cap. Si privatum 28. caus. 12. quæst. 1.* S. Hieronymus relatus *in cap. Quoniam 86. caus. 16. quæst. 1.* S. Bernardus super illis verbis Evangelii: *Ecce nos reliquimus omnia*; Sanctus Thomas 2. 2. *quæst. 185. art. 7. ad 2.* S. Raymund. *in Summ. lib. 2. tit. 5. de raptoribus, prædonibus §. 6.* ubi proposita sibi ista quæstione: *Quid de Prælatis Ecclesiarum, & aliis Clericis, qui bona Ecclesiastica pauperibus debita consumunt in usus illicitos, videlicet in Meretricibus, Histrionibus, consanguineis potentibus, & divitibus, & similibus, & de his etiam faciunt aliqui Testamentum, nunquid tales sunt judicandi raptores?* hoc modo respondet: *Videtur quod sic, quia contractant rem alienam invito Domino, ait enim Hieronymus, quidquid habent Clerici, pauperum est.* Et paulo post *ibid. §. 8.* subjungit: *Dico Prælatos, & Clericos, qui res Ecclesiæ talibus, vel similibus turpibus Personis conferunt, vel etiam consanguineis non propter naturam sustentandam, sed ut faciant eos divites de Patrimonio Crucifixi ... tales inquam Prælatos, & Clericos, qui talibus conferunt bona Ecclesiastica pauperibus debita, dico esse raptores, & per consequens teneri ad restitutionem omnium*; S. Antoninus 3. *part. Summ. Theolog. tit. 15. cap. 1. §. 19.* sic præcise dicit: *De bonis, seu fructibus Beneficiorum, quædam Clerici consanguineis, vel Peronis, turpibus, utrum in dando, peccent, & teneantur ad restitutionem? super hoc dicit Raymundus, quod Clerici, qui consanguineis potentibus ... bona Ecclesiastica pauperibus debita, tribuunt, raptores sunt, quia quidquid Clerici habent, pauperum est, dicit Hieronymus 16. quæst. 1. cap. finali, nam pauperibus debetur. Unde ad restitutionem tenentur pauperibus, vel in utilitatem Ecclesiæ ..... & peccant mortaliter.* Et ad hoc optime facit jam adductus Petrus Blesensis *Epist. 15.* ubi sic habet: *Hodie pro Filiis, quos abstulit Prælatis Ecclesiæ Deus, habent Nepotes in dissipationem Patrimonii Christi, & in suæ salutis dispendium permittuntur.* Et ut habet vetus Distichon apud Ludolph. Carth. *de vita Christi part. 1. cap. 68.*

Cum factor rerum privarit semine Clerum;
Ad Satanæ votum successit turba Nepotum.

Quarto. Beneficiatus non potest sine peccato redditus superfluos sui Beneficii expendere in excessivis, & voluptuosis Conviviis, in Ludis, Theatris, & amplis, & sumptuosis Palatiis, & similibus. Colligitur ex *cap. Apostolicos 13. caus. 12. quæst. 2.* ubi declaratur, *redditus Ecclesiasticos ad Ministrorum propriam utilitatem* (Honestam scilicet sustentationem) *& ob escam pauperum, & peregrinorum sustentationem esse*; Et Clericus aliter bona expendens deponi jubetur, *tamquam prævaricator divinarum Legum, & præceptorum*; & *cap. Pontifices 3. caus. 12. quæst. 3.* ubi dicitur: *Ille, qui donat pro redemptione animæ suæ, non pro commodo Sacerdotis offerre probatur*; & *cap. Quia juxta 59. caus. 16. quæst. 1.* ubi habetur: *Quia juxta Sanctorum Patrum traditionem novimus res Ecclesiæ vota Fidelium esse, pretia peccatorum, & patrimonium pauperum*; Et est communis Sanctorum Patrum, aliorumque Doctorum sententia. Sanctus enim Bernardus in declaratione super illis verbis Evangelii: *Ecce nos reliquimus omnia*, sic ait: *Vivat de Altari, ut juxta eumdem Apostolum, alimenta, & quibus tegatur habens, his contentus sit. De Altari, inquit, vivat; non superbiat, non luxurietur, denique non ditetur, non sibi de bonis Ecclesiæ ampla palatia fabricet, mutans quadrata rotundis, nec loculos inde congreget, aut superfluitione dispergat.* Et idem S. Bernardus *serm. 25. in Cantic. post med.* ait: *Timeant Clerici, timeant Ministri Ecclesiæ, qui in terris Sanctorum, quas possident, tam iniqua gerunt, ut stipendiis, quæ sufficere debeant, minime contenti, superflua, quibus egeni sustentandi forent, impie, sacrilegeque sibi retineant, & in usus suæ superbiæ, atque luxuriæ victum pauperum consumere non vereantur; duplici profecto iniquitate peccantes, quod & aliena diripiunt, & Sacris in suis vanitatibus, & turpitudinibus abutantur.* Et idem *Epist. 42. litt. M.* dicit: *Clamant vero nudi, clamant famelici, conqueruntur, & dicunt nostrum est quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis... vita nostra cedit vobis in superfluas copias; nostris necessitatibus detrahitur quidquid accedit vanitatibus vestris. Duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis, dum & vos vanitando peritis, & nos spoliando perimitis.* S. Hieronymus *in cap. 5. Mich.* sic ait: *Tibi o Sacerdos de Altari vivere, ut vult S. Paulus,*

tus, non luxuriari permittitur S. Thomas *quodlibet 6. art. 12. in corp. ad 4.* inquit: *Neque moderatus usus divitiarum, neque bona fides dispensatorum salvari debetur in eo, qui scienter superfluas expensas facit in voluptuosis conviviis, & aliis hujusmodi superfluitatibus, & sic non est dubium, quod in talibus peccat mortaliter*; Conc. Carthagin IV. *cap. 15.* præcipuo instinctu, & suasu S. Augustini sic statuit: *Episcopus vilem supellectilem, & mensam, & victum pauperum habeat, & dignitatis suæ auctoritatem Fide, & vitæ meritis quærat*. Et concordat Tridentinum *sess. 25. de reformat. cap. 1.* ibi: *Sancta Synodus ... non solum jubet, ut Episcopi modesta supellectili, & mensa, ac frugali victu contenti sint, verum etiam in reliquo vitæ genere, ac tota ejus domo caveant ne quid appareat, quod a Sancto hoc instituto sit alienum, quodque non simplicitatem, Dei zelum, aut vanitatum contemptum præseferat. Quæ vero de Episcopis dicta sunt eadem etiam in quibuscumque Beneficia Ecclesiastica tam regularia, quam sæcularia obtinentibus, pro gradus sui conditione observari decernit*; Conc. Rhemens. *tit. 18. de Clericis in genere n. 6.* sic decernit: *Quod si cum injuria Ordinis Ecclesiastici deinceps quis quam Ecclesiæ bona, quibus pauperes ali oportuit, in hujusmodi lusus profudisse convictus sit: & qui quæstum fecit, rem pauperum male partam restituere; & qui jacturam passus est, tamquam Sacri Patrimonii dilapidator, graves pœnas exsolvere cogatur.*

15 * Vetitum est Beneficiatis sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, & nullitatis actus, vendere, ac distrahere redditus suorum Beneficiorum ad vitam, vel in longum tempus, recepta ab emptore per unam, vel per plures solutiones pecuniarum quantitate, quam ipsi Beneficiati per spatium ejusdem temporis, vel totius vitæ probabiliter consequi potuissent; Benedict. XIV. Constit. 29. *Tom. 1. Bullar.* incip. *Universalis Ecclesiæ*.

16 Consuetudo Ecclesiarum reservandi hæredibus Beneficiati jam defuncti fructus primi anni obtenti Beneficii valet; nihil enim derogat juri illius, qui in Beneficium recens invectus est; cum & ipse post mortem jure isto potiatur. Quare in favorem hujus consuetudinis sæpius a Sac. Congregat. decisum est; Bened. XIV. *de Synodo diœces. lib. 7. c. 70. §. 3.*

17 Beneficiato interdictum est Constitut. S. Pii V. incip. *Quæ ordini*, ne quid in testamento relinquat filiis suis illegitimis, eorumque filiis, ac descendentibus, consanguineis, & affinibus, sive ex redditibus, sive ex bonis Ecclesiasticis, sive ex patrimonialibus comparatis, etiamsi filii illi ante testatorem obierint. Attamen Sanctio illa non excludit, quominus alimenta filiis illegitimis debeantur etiam ex redditibus Ecclesiasticis. Cum vero vetatur legatum in favorem consanguineorum ejusdem filii, hoc tantum valet in casu, quo relicta ejus consanguineis per quemdam circuitum cedant in commodum ejusdem filii illegitimi; Idem *ib. lib. 13. c. 24. §. 21. nov. edit.*

Additiones ex aliena manu.

18 Ecclesiæ disciplinam, qua veterem, qua novam circa factionem testamenti Clericis prohibitam de fructibus Beneficiorum, exponit Bohemer. *in decretal. lib 3. tit. 25. per tot.* qui tamen non sine cautione est legendus. Confer etiam Louvrex *dissert. Can. 21. per tot.* de præsenti disciplina.

Illud tamen non est omittendum, quod distributiones quotidianæ, tametsi nonnisi a Beneficiatis percipiantur, minime tamen cadunt sub prohibita Clericis factione testamenti de fructibus Beneficiorum, idque, quia dantur pro actuali ministerio, & servitio personali; Covarruv. *de testam. par. 1. cap. 7. n. 9. & sequent.* Barb. *de Offic. & potest. Episcop. par. 3. alleg. 114. num. 10.* Redoan. *de Spoliis cap. 6. n. 18.* Monet. *de distrib. quotid. part. 3. quæst. 2. & 3. utrobique per tot.* Louvrex *d. dissert. Can. 21. n. 3.* & Auctor noster *art. 2. n. 39.* 19

De hac vero opinione post Sarmient. *de Redit. Eccles. par. 4. cap. 10. n. 1.* dubitat Gonzal. *in cap. ultim. de Pecul. Cleric.* ea de ratione, quod titulo Beneficii Ecclesiastici percipiantur, quodque ad acquirendos cæteros præbendæ fructus etiam servitium aliquod personale, nempe residentia, requiratur: *Sed hanc*, idest residentiam, (inquit Louvrex *cit. dissert. 21. n. 3.*) *ab interessentia, quæ ad lucrandas distributiones quotidianas requiritur, multum distingui certum est, ut videre est apud* Monet. *part. 2. qu. 5. n. 17.* qui insuper *par. 1. qu. 6. & 7. ostendit, distributiones non esse proprie de corpore Beneficii, nec proprie comprehendi sub nomine fructuum, & proventuum illius, adeoque nec immediate deberi ratione Beneficii, sed laboris*. 20 21

Longe minus sub hac, de qua disserimus, prohibita Clericis factione testandi de fructibus Beneficiorum, veniunt res acquisitæ Clericis ratione ministerii alicujus Ecclesiastici; Louvrex *d. diss. 21. num. 3.* ubi quod nec veniunt quæ a Clericis ratione Dignitatis, vel Ordinis sui Clericalis extra Beneficiorum fructus acquiruntur ratione alicujus laboris personalis, etiamsi ad id adstringantur. 22 23

BENEPLACITUM APOSTOLICUM; vide verb. *Alienatio* per tot. & signanter *art. 4.*

Additiones ex aliena manu.

Bona Ecclesiæ relicta nequeunt sine Apostolico Beneplacito alienari, tametsi Testator dixerit, quod alienari ea possint nullo interveniente Apostolico Beneplacito, idque quia hominis dispositio nequit immutare sanctiones sacrorum Canonum, ut tradit Auctor verb. *Bona art. 1.* Declarat tamen id procedere, si agatur de bonis directe Ecclesiæ relictis, itaut dominium eorum jam nacta sit. Cæterum si bona jure legati a Testatore directe relicta sint Executori Testamentario, eaque nondum ad Ecclesiam pervenerint, possunt absque Beneplacito Apostolico alienari; vide Rotam *in Melevitana Transactionis* 28. *April.* 1747. *cor. Illmo Caprara Almæ Urbis Gubernatore*, ubi & illud, ex quibus Beneplacitum Apostolicum haberi debeat pro impetrato. 1 2 3

Beneplacitum Apostolicum reservatum per verba importantia necessitatem non impetratum irritat actum, etiamsi de jure non requirebatur. Quando vero reservatum nec ne dici per verba importantia necessitatem debeat consule Rot. *in Hispalen. Primitiarum* 19. *April.* 1720. & 21. *Januarii* 1721. *coram bo. mem. Gamach.* & 26. *Februarii* 1723. *coram bo. me. Foscar. in Romana, seu Albanen. Manutentionis* 11. *Janua-* 4 5

Januarii 1725. cor. mox laudato bo. me. Foscaro, & in Pennen. Jurispatronatus 3. Julii 1744., & 8. Martii 1745. cor. cl. me. Millin.

6 Quoties Contrahentes adjiciunt aliquam pactionem, vel conditionem, reservato Beneplacito Apostolico, si postea Summus Pontifex illam rejiciat, vel moderetur, Partes censetur etiam consensisse illi rejectioni, vel moderationi; Rota *in Compostellana Beneficii 7. Maii 1736. cor. bo. me. Harrac.*

7 De nullitate actus ex defectu Beneplaciti Apostolici potest agere quicumque, cujus interest; Rota *in Romana Pecuniaria 4. Junii 1723. coram bo. mem. Foscaro.*

8 Quod dicitur, Beneplacitum Apostolicum post lapsum Centenarium præsumendum esse in alienatione rei Ecclesiæ, id locum sibi vindicat, si conformis subsecuta sit observantia, secus e contra; Rota *in Colonien. Decimarum 29. April. 1733. coram Emo Crescentio.*

Novæ aliæ Additiones ex aliena manu.

SUMMARIUM.

1 *Si materia sit odiosa centenaria debet esse completa.*
2 *In Romana locationis super devolutione, & associatione firmatum fuit non obstante temporis defectu allegari centenariam posse, quamvis materia sit odiosa.*
3 *Sed hæc causa cursum non habuit, partesque se composuerunt.*
4 *At licet causa cursum habuisse hæc nova opinio Rotæ locum habere non posset contra sententiam. Eamque inveteratam Supremi Tribunalis Rotæ.*

1 (*) Dictum est in superiori additione beneplacitum Apostolicum præsumendum esse ex centenaria. Hic vero notandum est, quod si materia de qua agitur sit odiosa, centenaria debet esse completa, ita ut si aliquot deficiant anni allegari nequeat ipsa centenaria, ut firmavit *Rot. coram Lancett. dec. 863. n. 7. coram Falconer. dec. 13. num. 4. tit. de censib., coram Crescent. dec. 412. num. 26.* ibi *Qualiscumque fuerit observantia apta non erat notam attingere centenariæ quæ in hac odiosa irregulari, atque exorbitanti materia validissimam habens juris resistentiam debet esse completa = in Celsonen. annuæ præstationis 9. Junii 1752. §. 16.* ibi: *coram clar. mem. Matthæjo =* ibi: *Ducto calculo ab anno 1598., quo decessit Gallus ad annum 1693. quo successit Paulus contra quem hæc lis statim instructa fuit deficerent anni pro complemento centenariæ. Unde in re tam gravi admittenda certe non est semel ac completa ad liquidum non inspiciatur = in Sutrina Juris pascendi 16. Martii 1753. §. 2. coram cl. me. Elephantutio, & 29. Apr. 1754. coram bo. mem. Canilliac.* ibi: *Respectu hujus secundi temporis sejunctim supradicti deficit materialis cursus centum annorum, qui ad centenariæ probationem in hac præsertim odiosa materia omnino completus esse debet.*

2 Nescii haud sumus quod die 15. *Martii anni 1783.* prodiit Decisio in *Romana Locationis super Devolutione, & Associatione* in qua firmatum videtur non obstante temporis defectu allegari posse centenariam, quamvis ageretur de materia odiosa. Sed causa hæc 3
cursum non habuit, partesque se composuerunt, sed etsi cursum habuisset non esset quod allegari posset contra Sententiam Supremi Tribunalis Rotæ, 4
quod defectus paucorum annorum in materia odiosa sufficit ut centenaria vim nullam habeat. In ea quæ mox allegata fuit *Celsonen. annuæ præstationis* solummodo quatuor anni deficiebant ad materiale complementum centenariæ, & nihilominus, quia agebatur de materia odiosa respondit Sacrum Tribunal non prodesse allegatam centenariam.

Vide verb. alienatio per tot. & signanter Art.IV.

BESTIALITAS; vide verb. *Luxuria n.64.*

BIBLIA SACRA; vide verb. *Scriptura Sacra,* per totum.

BIGAMIA, BIGAMUS.

Articulus I.

Quid, & quotuplex sit, & quando incurritur Bigamia, & quis sit Bigamus, vel non?

SUMMARIUM.

1 *Bigamia quid sit*, ad n.3.
4 *Quotuplex sit*, ad n.8.
9 *Bigamia vero quando incurratur*, ad n.17.
18 *Et quando Bigamia interpretativa*, ad n.40.
41 *Aut similitudinaria*, ad n.44.

Bigamia est reiteratio successiva Matrimonii consumati, seu divisio carnis in duas successive uxores; Additur *successiva*, vel *successive* ad differentiam *Polygamiæ*, quæ non est successiva, sed simultanea pluralitas uxorum, qualis olim ex Divina revelatione, atque dispensatione Patriarchis, & aliis antiquæ Legis permissa fuerat; *cap. Gaudemus 8. de Divortiis*. At in Lege Evangelica fuit a Christo Domino penitus reprobata, & sublata; Matth. 19. Marc. 10. Luc. 16. *& cit. cap. Gaudemus 8. de Divortiis*, & expresse noviter condemnata a Tridentino *sess. 24. can. 2.* ibi: *Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla lege Divina esse prohibitum, anathema sit.* 1 2 3

Bigamia est triplex, scilicet vera, interpretativa, & similitudinaria; & sic Fagnanus *in cap. Nuper 4. de Bigamis non ordinandis num. 2.* Mavarr. *in Manuali cap. 28. num. 19.* Speculator *in tit. de Dispens. §. juxta num. 6.* & fere communiter omnes moderni Canonistæ, & Theologi, quamvis duo membra tantum, videlicet Bigamiam veram, & interpretativam constituat Glossa *in cap. Super eo 2. de Bigamis verb. In Bigamis*; Hostiens. *in summ. eod. tit. §. quot sunt species* Joan. Andr., & nonnulli alii antiquiores. Bigamia vera est, cum quis diversis temporibus successive valide contraxit Matrimonium cum duabus, illudque consumavit; Unde Bigamus proprie, & vere vocatur ille, qui diversis temporibus, & successive duas legi- 4 5

legitimas habuit uxores, & cum utraque Matrimonium consummavit, nam ex solo Matrimonio rato cum secunda inito non consurgit Bigamia, nisi illud sit consummatum, ut patet *ex cap. Valentino 20. dist.34. & cap. Debitum 5. de Bigamis*, & dicitur *Bigamus*, quasi homo bini conjugii, seu binæ mulieris maritus, sicuti *Monogamus* dicitur unius uxoris vir; *cap. Unius Uxoris 1. dist.26.* a *Monos* quod est unum, & *Gamos* quod est conjugium, vel mulier, ut
6 explicat Glossa *ibidem*. Hinc qui tres successive habuit uxores dicitur *Trigamus*, qui quinque *Quintogamus*, qui Octo, *Octogamus*, & sic loquendo de aliis, textu expresso *in cap. Aperiant 11. caus.42. q.1.*

7 Bigamia interpretativa est, cum quis quadam Juris fictione, seu interpretatione censetur habuisse duas uxores, licet vere illas non habuerit, ut cum quis contraxit cum vidua, vel ab alio corrupta; *cap. Meritum 2. dist.33. cap. Si quis Viduam 13. dist. 34. cap. de Bigamis 3. cap. Debitum 5. de Bigamis non ordinan-*
8 *dis*. Bigamia similitudinaria est, cum quis Sacro Ordine insignitus, vel solemniter professus Matrimonium contrahit, & consummat, etiam cum unica, & Virgine; nam hic censetur similis iterato contrahenti, adeoque incurrit Bigamiam similitudinariam, *cap. Quotquot 24. & cap. Monacho 32. caus.27. qu.1.*

9 Bigamia vera incurritur, seu contrahitur, quando quis vere duas uxores successive legitime duxit, easque carnali copula cognovit, quamvis utramque, vel alteram habuerit ante susceptum Baptismum, *cap. Acutius 2. & cap. Deinde 3. cap. Una 4. dist.26. & cap. Si quis Viduam 13. dist.34.* Et ratio est, quia hoc impedimentum non est inductum ab Ecclesia in pœnam alicujus delicti, quæ per Baptismum una cum delicto remittatur, sed quia tale Matrimonium non est aptum ad significandam conjunctionem Christi cum Ecclesia, quæ est unius viri cum una Sponsa, eaque ab alio non assumpta; qui defectus perfectæ significationis æquæ reperitur in Matrimonio contracto ante Baptismum, quam post illum. Et hæc sententia est Divi Aug. in Epistolam *ad Titum, & de bono conjugii cap.18.* & refertur *in cit. cap. Acutius 2. dist.26.* & S. Ambrosii *lib.1. de Offic. cap. ult.* & refertur *in cap. Una 4. eadem dist. 26.* & fuit postea approbata per Innocentium Papam *in cap. Deinde 3. dist.26. & in c. Si quis Viduam 13. dist.34.* Et sic tenet communis Doctorum cum Sanchez *lib. 7. disp. 83. num.9.* Suarez *disp. 39. de Censuris sect.6. num.10. & seq.* Barbosa *de Offic., & Potest. Episcop. alleg. 49. num.2.* Fagnan. *in cap. Nuper 4. de Bigamis num. 3.* Pirhing *lib.1. tit.21. num.6.* Reiffenstuel *ibid. n.9.* & aliis plurimis.

10 Nec valet objicere, quod sicuti propter homicidium ante Baptismum juste, vel injuste patratum, non incurritur Irregularitas, ita neque propter Matrimonium duplex initum ante Baptisma, incurritur Irregularitas Bigamiæ. Non valet, inquam, nec currit paritas, quia prior Irregularitas est imposita a Jure homicidio patrato solum post Baptismum; *cap. Si quis Viduam 8. dist.50. cap. Si quis post acceptum*
11 *Baptismum 4. dist.31.* Posterior vero Irregularitas Bigamiæ vere a Jure est imposita ei, qui duplex Matrimonium legitimum quandocumque contraxit, & consummavit, sive ante, sive post Baptismum; *cap. Acutius 2. dist.26.* in cujus Summario expresse dicitur: *Qui ante Baptismum habuerit unam, & post Baptismum aliam, ordinandus non est*; & *cap. Una 4. dist.26.* in cujus Summario sic etiam præcise habetur: *Bigamus reputatur, qui ante Baptismum habuerit unam,*
& post Baptismum aliam. Et ratio disparitatis est, quia 12
per Baptismum sicuti crimina plene dimittuntur, sic etiam purgatur prava, & immitis voluntas, qua illa fuerunt commissa; Secus autem est de Bigamia, neque enim in Baptismo tollitur acceptæ uxoris consortium, nec reintegratur divisio carnis, ut cessare valeat defectus Sacramenti per Apostolum *cap.5. ad Ephesios* explicati, & hoc clare habetur *ex cap. Una 4. dist. 26.* ibi: *Quod plerisque mirum videtur, cur etiam ante Baptismum iterata conjugia electioni muneris, & prærogativæ ordinationis impedimenta generent, cum etiam delicta obesse non soleant, si Lavacri remissa fuerint Sacramento; sed intelligere debemus, quia in Baptismo culpa admitti potest, Lex aboleri non potest; in conjugio non culpa, sed Lex est. Quod culpæ est igitur, in Baptismo relaxatur; quod Legis est, conjugio non solvitur. Et ex c. Si quis Viduam 13. dist. 34.* ibi: *In Baptismate enim crimina dimittuntur, non acceptæ uxoris conjugium relaxatur.*

Bigamia vera non incurritur ab eo, qui duas uxo- 13
res legitime, & valide duxit, sed cum altera, sive priore, sive posteriore Matrimonium non consummavit, quia ex solo Matrimonio rato cum altero inito non consurgit Bigamia, nisi illud etiam sit consummatum, ut patet *ex cap. Valentino 20. dist. 34. & cap. Debitum 5. de Bigamis*, ubi is, qui mulierem ab alio viro desponsatam per verba de præsenti, sed ab illo non cognitam duxit uxorem, Bigamus non censetur, nec impeditur promoveri ad Sacerdotium, *quia* (inquit Papa Innocent. III.) *nec illa nec ipse carnem suam divisit in plures*, sicque non intervenit defectus Sacramenti significantis conjunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem; ex quo defectu velut fundamento oritur Irregularitas Bigamiæ *cit cap. Debitum 5. de Bigamis*, ibi: *Cum ergo propter Sacramenti defectum, inhibitum sit, ne Bigamus, aut Maritus Viduæ præsumat ad Sacros Ordines promoveri, quoniam nec illa est unica unici, nec iste unus unius profecto, ubi deficit inter hujusmodi conjuges commixtio corporum, non deest hujusmodi signacu-*
lum Sacramenti. Unde ex hoc infertur, quod mul- 14
tiplicitas Matrimonii rati, & non consummati non inducit Bigamiam, cum deficiat divisio carnis in plures; Barbosa *de offic. & Potest Episc. allegat. 49.*
num.13. Et communis. Sic nec multiplicitas sponsalio- 15
rum cum pluribus initorum inducit Bigamiam, etiamsi subsecuta sit copula, quia sine Matrimonio vero, vel attentato non contrahitur Bigamia; duo namque necessaria sunt, ut Bigamia vera contrahatur, Matrimonium scilicet præcedens, & usus venereus subsequens cum pluribus: Barbosa *loc. mox citato*, Pirhing *lib. 1. tit. 21. num. 5.* Sanchez *lib. 7. disp. 83. n. 5. & 6.* & alii passim.

Bigamia vera non incurritur ab eo, qui cum Me- 16
retrice sæpius fornicatus est, vel plures Concubinas habuit, sive ante Matrimonium contractum cum una Virgine, sive eo stante, sive post illud; ut colligitur *ex c. Fraternitatis 7. dist. 34.* & *c. Quia circa 6. de Bigamis* ubi sic præcise habetur: *Sane postulasti per Sedem Apostolicam edoceri, si Presbyteri plures*

Con-

Concubinas habentes Bigami censeantur. Ad quod diximus respondendum, quod cum Irregularitatem non incurrerint Bigamiæ, cum eis tamquam simplici fornicatione notatis, quoad executionem Sacerdotalis Officii, poterit dispensare; Et ratio est, quia ut diximus ad hoc ut Bigamia vera contrahatur, duo pernecessaria requiruntur, Matrimonium scilicet præcedens & usus venereus subsequens cum pluribus; per simplicem enim conjunctionem fornicariam non significatur conjunctio Christi cum Ecclesia per assumptionem carnis, sicuti significatur per Matrimonium cum pluribus; & sic non potest in conjunctione fornicaria habere locum defectus Sacramenti significantis talem conjunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, ex quo defectu velut fundamento oritur Irregularitas Bigamiæ; *cit. cap. Debitum* 5.

17 *de Bigamis*. Neque tales conjunctiones fornicariæ, sive præcedant, sive sequantur, sive fiant stante Matrimonio cum una Virgine impediunt, quominus tale Matrimonium adhuc habeat perfectam significationem Sacramenti, cum sit maritalis conjunctio unius viri cum unica ab alio non assumpta, adeoque non patiantur defectum Sacramenti, qui est fundamentum Bigamiæ per *cit. c. Debitum* 5. *de Bigamis* Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 83. *num.* 3. Pirhing. *l. cit.*, *num.* 4. & alii.

18 Bigamia interpretativa quatuor præcipuæ modis a Doctoribus censetur incurri. Primus modus est, quando quis ducit Viduam a priori viro carnaliter cognitam, vel ab alio per fornicationem corruptam, & cum ea Matrimonium consummat; Hunc modum inducere Bigamiæ Irregularitatem, habetur *in cap. Maritum* 2. *dist.* 33. *cap. Curandum* 6. *cap. Præcipimus* 10. *cap. Si quis Viduam* 13. *& c. Si quis Viduam* 15. *dist.* 34. *c. Si quis Viduam* 8. *dist.* 50. *c. Qui* 5. *dist.* 51. *c. Quisquis* 5. *dist.* 84. *c. Ut Bigami* 1. *c. de Bigamis* 3. *& c. Debitum* 5. *de Bigamis non ordinandis*. Et ratio est, quia ducens Viduam, vel ab alio per fornicationem corruptam, seu qualitercumque carnaliter cognitam, & cum ea Matrimonium consummans, fit una caro cum illa, & per consequens sicut ipsa uxor vere carnem suam divisit in plures, ita etiam vir ejus, qui per copulam carnalem factus est una caro cum ipsa, ex Juris interpretatione censetur carnem suam divisisse in plures; Unde deficit tale Matrimonium a perfecta significatione Matrimonii Christi cum Ecclesia, cum hoc sit unius cum una Virgine Ecclesia, non ab alio assumpta, & penitus intacta, & illud esset unius cum una non amplius Virgine, cum jam ab alio assumpta, seu corrupta, & sic divisa in plures carnes. *Sic Doctores communiter*.

19 Hanc interpretativam Bigamiam incurrit ducens Viduam, vel corruptam, etiamsi penitus ignoraverit esse Viduam, vel corruptam; & ratio est, quia hic non agitur de Irregularitate proveniente ex delicto, seu propria culpa, sed de ea, quæ provenit ex defectu Sacramenti, qualem potest incurrere, & de facto incurrit in dictis casibus etiam ignorans; quia licet ignorantia violationis posset eximere eumdem a culpa, si quæ esset, non tamen a dispositis a Iure quoad Irregularitatem; nam revera verificatur, quod illa fuerit corrupta, & divisa in plures carnes; Sic tradunt communiter Doctores cum Barbosa *de Offic. & Potest. Episcop. allegat.* 49. *num.* 6. Fagnan. *in cap. Nuper* 4. *de Bigamis num.* 5. Sanchez *lib.* 7. *de Matrimon. disp.* 84. *num.* 15. Sylvester *in Summa verb. Bigamia num.* 4. Immo volunt Doctores, quod ducens corruptam incurrat Bigamiæ Irregularitatem, etiamsi mulier per vim fuerit cognita ab alio; quia vis illata excusat quidem Fœminam a culpa, at non efficit Matrimonium illud esse aptum ad significandam conjunctionem Christi cum Ecclesia una, eaque Virgine, cum talis mulier per vim cognita, adhuc re vera esset corrupta, & divisa in plures carnes; Pirhing *lib.* 1. *tit.* 21. *num.* 10. Reiffenstuel *ibidem num.* 13. Sanchez *l. c.* & alii. 20

Hanc tamen Bigamiam interpretativam non incurrit ducens Virginem, & existimans illam esse corruptam; quia ad Irregularitates, & Censuras incurrendas non sufficit sola intentio, sed requiritur, ut factum re ipsa sequatur; Barbosa *loc. cit.* Sanchez *loc. cit.* Et re vera Irregularis non est occidens feram credens esse hominem, nec est excommunicatus percutiens Laicum, licet credat esse Clericum; Pirhing. *cit. lib.* 1. *tit.* 21. *num.* 10. & aliorum communis. Nec etiam hanc interpretativam Bigamiam incurrit, qui ducit Viduam, sed a priore Marito incognitam; *cap. Debitum* 5. *de Bigamis non ordinandis*, ubi Innocentius III. Summus Pontifex expresse declarat eum, qui mulierem ab alio viro desponsatam per verba de præsenti, sed ab illo non cognitam, duxit uxorem, Bigamum non censeri, nec impediri promoveri ad Sacerdotium; *Quia* (inquit Pontifex *nec illa nec ipse carnem suam divisit in plures*. Sicque non intervenit defectus Sacramenti significantis conjunctionem Christi cum una Ecclesia Virgine per carnis assumptionem. Nec tandem hanc interpretativam Bigamiam incurrit, qui ducit mulierem non ab alio, sed a se ipso solo corruptam: Et ratio est, quia per illam præcedentem violationem factam ab eodem respectu neutrius facta est divisio carnis, sicque illud Matrimonium aptum est significare illam unionem Christi cum Ecclesia; Glossa communiter recepta *in cap. Debitum* 5. *de Bigamis verb. divisit*, S. Tomas *in* 4. *dist.* 27. *qu.* 3. *art.* 1. *quæstiuncula* 3. *ad* 2. S. Antonin. 3. *part. tit.* 28. *cap.* 3. Sanchez & alii communiter. Nec contra hoc ultimum assertum obstat textus *in cap. Qualis* 4. *caus.* 30. *qu.* 5. ubi præscribitur, quod ad hoc ut vir non cotrahat Irregularitatem Bigamiæ, debet esse contractus cum Virgine casta, & desponsata in Virginitate. Nec pariter obstat textus *in cap. Unico, de Clericis conjugatis in* 6. ubi statuitur, quod solummodo promovendi sint ad Sacros Ordines, qui cum unicis, & Virginibus contraxerint. Non obstant inquam, citati textus, quia facillime solvuntur dicendo; Virginitatem in tantum requiri, in quantum uxor non potest esse divisa, unde sufficit, ut non sit ab alio corrupta; Glossa *in cap. Debitum* 5. *de Bigamis*, *verb. divisit*, *in fine*, Sanchez *loc. cit.* Pirhing. *loc. cit. n.* 11. & alii passim. 21 22 23 24 25

Secundus modus Bigamiæ interpretativæ est, quando quis ducit Virginem, & postquam adulterata est, illam adhuc carnaliter cognoscit, *cap. Si cujus* 11. *& cap. Si Laicis* 12. *dist.* 34. Et hæc Bigamia interpretativa incurritur, etiamsi vir adulterium uxoris ignoraverit, & ipsa uxor non volens, sed per vim cognita sit ab adultero; Barbosa *loc. c. n.* 8. *&* 9. Sanchez *loc. cit. disp.* 84. *n.* 15. Pirhing. *loc. c. n.* 14. & alii communiter, & ratio est, quia, ut diximus supra in primo modo, hic non agitur de Irregularitate 26 27

ritate proveniente ex delicto, seu propria culpa, sed
de ea, quæ provenit ex defectu Sacramenti, qualis
defectus Sacramenti adhuc adesset, licet vir ignora-
verit adulterium uxoris, & uxor non volens, sed coa-
cta fuerit ab adultero cognita, quia re vera adhuc
ipsa esset corrupta, & divisa in plures carnes, & sic
tale Matrimonium non esset aptum ad significandam
conjunctionem Christi cum Ecclesia, una eaque
Virgine, & intacta. Immo hanc Bigamiæ Irregula-
ritatem incurrit vir, etiamsi debitum reddiderit uxo-
ri adulteræ a Superiore compulsus, ex eo quod adul-
28 terium non fuerit plene probatum. Quinimmo eam
incurrit, etiamsi compellatur ab Ecclesia denuo con-
jugi, & cupulari uxori, quæ ipso in longinquis agen-
te, vel in exercitu bellante, aut in mare navigante,
& pro mortuo habito præcedente Judicio Ecclesiæ,
alteri nupserat, & Matrimonium consummaverat.
Sic cum multis Barbosa *loc. c. n.* 10. & colligitur ex
Divo Thoma *in* 4. *dist.* 27. *quæst.* 3. *art.* 1. *quæstiunc.* 3.
ad quartum, S. Antonin. 3. *part. tit.* 28. *cap.* 3. Abu-
lens. *cap.* 19. *in Matth. qu.* 27. *ad quartum*, Rosella
verb. Bigamia n. 6. Henric. *cap.* 1. *n.* 18. *de Bigamis*,
Sot. *in* 4. *dist.* 27. *quest.* 3. *art.* 1. & alii passim; Et
ratio est, quia stante tali divisione carnis semper ve-
rificatur, quod non valeat significare illam unionem
29 Christi cum unica Ecclesia Virgine, & intacta. Nec
valet objicere contra ultima asserta, quod iis stanti-
bus sequeretur manifesta contradictio, nempe quod
idem vir ex eodem actu mereretur, & demereretur,
mereretur, quia adimpleret præceptum Eccles., deme-
30 reretur, quia incurreret hanc Irregularitatem. Non va-
let, inquam, quia iste nullimode demereretur, & quod
incurreret Irregularitatem, non esset ex delicto, &
sua propria culpa, sed solum ex defectu Sacramenti,
sicuti ex communi Doctorum contrahuntur absque
propria culpa omnes aliæ Irregularitates ex defectu.
31 Tertius modus Bigamiæ interpretative est, quan-
do quis init duo Matrimonia, unum validum, &
alterum invalidum, & utrumque consummat, colli-
gitur *ex cap. Nuper* 4. *de Bigamis non ordinandis* ubi,
statuitur, quod cum similibus, *tamquam cum Biga-
mis non liceat dispensare .... non propter Sacramenti
defectum* (cum enim nullum fuerit unum Matrimo-
nium, adeoque nec fuerit Sacramentum, non potuit
pati defectum Sacramenti) *sed propter affectum inten-
tionis cum opere subsecuto*. Quia nimirum, quantum
in ipsis erat, voluntarie aliud Matrimonium cum alia
32 contraxerunt, & consummarunt. Et quamvis *in cit.
cap. Nuper* solum expresse sit sermo de Clericis in Sa-
cris constitutis, communiter tamen hoc a Doctori-
bus extenditur etiam ad Clericos in Minoribus Or-
dinibus constitutos, & ad omnes Laicos, quia etiam
in Clericis Minorum Ordinum, & in Laicis, qui
contraxerunt duo Matrimonia, unum validum, &
alterum invalidum propter dirimens impedimentum,
adest affectus intentionis ad alterum Matrimonium
cum opere subsecuto carnalis copulæ, & sic in Cleri-
cis inferioribus, & Laicis habetur eadem ipsissima ra-
tio, ob quam in *dict. cap.* Nuper statuitur Clericos in
Sacris constitutos, etsi non sint vere Bigami, tamen
pœnam, seu impedimentum Bigamiæ incurrere: *Non
propter Sacramenti defectum, sed propter affectum in-
tentionis cum opere subsecuto*, Adeoque ex quocum-
que capite proveniat impedimentum dirimens, sive
in Clerico, sive in Laico, procedit illa decisio se-
cundum omnes, Fagnan. *in cit. cap. Nuper num.* 44.
Layman *lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 5. *cap.* 6. *n.* 5. Sanchez
loc. c. dip. 84. *n.* 3. Pirhing. *loc. c. n.* 16. & alii passim.
Hanc Bigamiæ interpretativæ Irregularitatem incurrit 33
etiam, qui bona fide contraxit unum Matrimonium,
illudque consummavit, & postea cognita nullitate
ejusdem ad aliud transivit, illudque consummavit; San-
chez *lib.* 7. *de Matrim disp.* 84. *n.* 5. & alii passim; quia
non obstante bona fide, quantum est ex parte con-
trahentis, per propriam voluntatem duplex Matri-
monium contraxit, & in duobus per consummatio-
nem carnem divisit, quod officit significationi Sacra-
menti denotantis conjunctionem unius cum una nem-
pe Christi cum unica Ecclesia. Sic etiam hanc Biga- 34
niæ Irregularitatem incurrit, qui dissoluto priori Ma-
trimonio legitimo, ignorans impedimentum, aliud
contrahit, quia etiam in hac hypotesi non obstante
ignorantia, interveniunt omnia, quæ requiruntur ad
inducendam hanc Irregularitatem, nempe divisio
carnis in plures, & affectus talis divisionis in contra-
hente, & quamvis talis divisio non sit culpabilis, in
hoc tamen non desideratur culpa cum Jura non respi-
ciant affectum delinquendi, sed duplicis Matrimonii
contracti, & consummati, ut patet *in cit. cap. Nu-
per*, ibi: *Sed propter affectum intentionis cum opere
subsecuto*; Ioann. Andreas *in cap. Unico num.* 1. *su-
per gloss.* 3. *de Bigamis num.* 6. & ibi Antonius *cap.
Nuper num.* 8. *de Bigamis*, Angelus *verb. Bigamia
num.* 9. Sylvester *eod. verb. Bigamia quæst.* 7. & alii
passim.

Quartus modus Bigamiæ interpretativæ est, quan- 35
do quis, etiamsi sit Clericus in Minoribus, vel Lai-
cus, init duo Matrimonia, sed utraque invalida, &
utraque consummat; colligitur *ex cit. cap. Nuper* 4.
de Bigamis non ordinandis per jam adducta verba: *Non
propter Sacramenti defectum, sed propter affectum in-
tentionis cum opere subsecuto*. Tunc enim incurritur
Irregularitas Bigamiæ non ob Sacramenti veri defe-
ctum, cum non detur aliquod Sacramentum Matri-
monii veri, cui deficiat significatio Sacramenti, sed
talis fit Irregularis, & quasi, sive interpretative Bi-
gamus propter affectum intentionis ad duo Matrimo-
nia ineunda cum subsecuto opere carnalis copulæ;
quantum enim est ex se, contraxit duo Matrimonia
& utraque consummando carnem suam divisit in
eas, cum quibus consummavit; & sic, quantum est
ex parte ipsius contrahentis, significatio Sacramenti
deficit: Et sic tenent Glossa *in cap.* 2. *de Bigamis, verb.
in Bigamis*, Speculator *tit. de dispens. §. juxta num.* 5.
vers. Et scias; Goffred. *in summa tit. de Bigamis n.* 1.
Archidiac *cap. unico num.* 1. *de Bigamis num.* 6. Na-
varr. *in Manuali cap.* 27. *num.* 295. S. Thomas *in* 4.
dist. 27. *quæst.* 3. *art.* 1. *quæstiunc. prima in corp.*
S. Antoninus 3. *part. tit.* 28. *cap.* 3. Barbosa *de offic.
& Potest. Episc. allegat.* 49; *num.* 11. Pirhing *lib.* 1.
tit. 21. *num.* 17. Reiffenst. *ibid. num.* 12. Sanchez,
Suarez, & alii. Nec valet dicere, quod Matrimo- 36
nia nulla deinde sint, ac si non essent Matrimonia,
adeoque sicuti non contrahit Irregularitatem, qui
plures fornicationes committit extra Matrimonium,
ita nec eamdem contrahit, qui in duobus Matrimo-
niis

37 piis nullis cum duabus carnaliter commiscetur; Non valet, inquam, quia in pluribus illis fornicationibus extra Matrimonium non est aliquid, quod vel ex natura sua, vel ex voluntate fornicationis ordinetur ad repræsentandam illam Conjunctionem Cristi cum Ecclesia; In duobus istis autem Matrimoniis contractis, & consummatis, quantumvis nullis, adest, quod ad illam representationem ordinentur, non ex natura sua, sed ex affectu ipsa contrahentis; *arg. cit. cap. Nuper* 4. *cap. A nobis* 7. *de Bigamis* ibi: *Non propter Sacramenti defectum*(cum supponatur utrumque Matrimonium invalidum) *sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto*.

38 Hanc Bigamiæ interpretativæ Irregularitatem incurrit omnis, qui unum Matrimonium invalidum propter aliquod impedimentum dirimens contraxit, & consummavit cum Vidua, vel corrupta, *arg. cap. A nobis* 7. *de Bigamis*; Et ratio est, quia contrahens cum duabus successive, & semel contrahens cum corrupta, in omnibus æquiparantur, ubi Matrimonium est validum; *cap. de Bigamis* 3. *de Bigamis non ordinandis*, ibi: *De Bigamis Presbyteris, & Viduarum maritis idem Sancimus omnino*, ergo eodem modo æquiparantur, cum Matrimonium est nullum; ut idem operetur oppositum in opposito, quod propositum in proposito, ut *l. Si ex toto, ff. de Legat.* 1. *leg.* 3. *§. fin. l.* 4. *& l. Legata in fin. ff. de adimen. legat.* & contrariorum eadem sit disciplina, *ut leg.* 1. *ff. de his, qui sunt, sui vel alieni Jur.* cum similibus; sed contrahens nulliter, & de facto cum duabus, incurrit pœnam Bigamiæ, etiamsi sit Clericus Ordinum Minorum, aut Laicus, ut supra dictum est, ergo eamdem pœnam incurrit omnis, etiamsi sit Clericus in Minoribus, vel Laicus contrahens nulliter cum Vidua, vel corrupta. Et
39 ad hoc optime facit regula generalis Joan. Andr. *in cit. cap. Nuper num.* 5. his verbis: *Quomodocumque non teneat Matrimonium consanguinitate, affinitate, voto, vel alia quacumque de causa; si de Jure contractum induceret Bigamiam, contractum de facto copula subsecuta inducit pœnam Bigamiæ*; & infra, *satis est enim quod habuerit affectum conjugii, & iste affectus hic attenditur, ut dixi supra post Innocent. Sicuti ergo publica honestas inducitur ex Matrimonio, quod non tenet, dummodo teneat ex consensu de Sponsal. cap. unico lib.* 6. *sic ex tali Matrimonio inducitur Bigamia* Et eamdem regulam ante ipsum posuit *ibid.* Hostien. *n.* 4. *verb. Clericis*, & eam sequuntur Collector *n.* 3. Butr. *n.* 8. Cardinal. *in* 6. *notab.* Ancharan. *in* 3. *notab.* & Joann. de Anan. *n.* 2. Sed Matrimonium de Jure contractum cum Vidua, vel corrupta inducit Bigamiam etiam in Clericis Minorum Ordinum, & in Laicis, ut *in cap. Maritum* 2. *dist.* 33. *cap. Curandum* 9. *cap. Præcipimus* 10. *cap. Si quis Viduam* 13. *& cap. Si quis Viduam* 15. *dist.* 34. *cap. Si quis Viduam* 8. *dist.* 50. *cap. Qui* 5. *dist.* 51. *cap. Quisquis* 5. *dist.* 84. *cap. Ut Bigami* 1. *cap. de Bigamis* 3. *& cap. Debitum* 5. *de Bigamis non ordinandis*, ergo etiam Matrimonium contractum de facto, seu nullum in
40 talibus inducit pœnam Bigamiæ. Et hanc sententiam tenet Domini de Rota *dec.* 1. *de Bigamis in novis*; ubi articulo de mandato Papæ mature discusso unanimiter resolvunt Clericum Minorum Ordinum, qui de facto contraxit cum Vidua, esse Bigamum interpretative, & egere dispensatione Apostolica, sub- esse tamen justam causam dispensandi, quia ille Clericus ignoravit impedimentum, & postea matrimonium divortiato, bona fide intravit Religionem, & promotus fuit ad omnes Sacros Ordines, & ita Urbanus VI. dispensavit propter talem decisionem, ut ibi infertur, teste Fagnano *in cap. Nuper* 5. *de Bigamis n.* 5. Et hanc sententiam tenent Goffred. Hostiens. *in Summa hujus tit. num.* 3. *§. quot sunt species, vers. quarto*; Alber. *in dictionario litt. B. in verb. Bigamia in fin.* Astens. *in Summa part. lib.* 6. *tit.* 7. *art. unico qu.* 2. Montaign. *de Bigamis qu.* 6. *num.* 2. *vers. quarto*; Suarez *disput.* 49. *de Censuris sect.* 3. *n.* 3. *& seq.* & alii plurimi cum Covarruv. qui *in Clementin. Si furiosus par.* 1. *§.* 2. *num.* 2. *vers. secundo, & tertio, de homicid.* testatur esse communem sententiam.

Bigamia similitudinaria incurritur, quando quis 41
in Sacris constitutus, vel in aliqua Religione Professus, Matrimonium contrahit cum aliqua, eamque carnaliter cognoscit. De Clerico in Sacris constituto 42
desumitur *ex cap. de Diacono* 1. *& cap. Ex litterarum tuarum tenore* 2. *Qui Clerici, vel voventes, & ex cap. Sane* 4. *de Cleric. conjug.* De Professo in aliqua Reli- 43
gione desumitur *ex cap. Quotquot* 24. *caus.* 27. *quæst.* 1. ibi: *Quotquot Virginitatem pollicitam prævaricatæ sunt Professione contempta, inter Bigamos, idest, qui ad secundas nuptias transierunt haberi debebunt.* Et quamvis hic textus loqui videatur de solis Virginibus Deo consecratis, tamen idem procedit etiam in Viris; cum communis Doctorum sententia, & praxis, ac traditio Ecclesiæ testetur Religiosos propter Matrimonium illegitime contractum, & consummatum, Irregularitatem incurrere; Et sic aperte colligitur ex Summario ipsiusmet citati textus, ubi indiscriminatim de omnibus sic præcise dicitur: *Inter Bigamos reputantur, qui virginitatem pollicitam prævaricantur.* Et ratio est, quia ratione voti castitatis annexi tam 44
Sacris Ordinibus, quam Professioni Regulari, uterque, scilicet tam Clericus in Sacris, quam Professus Regularis, censetur spirituali quodam Matrimonio conjunctus cum Christo, & Ecclesia, & deinde volens carnaliter cum alia conjugi per Matrimonium, censetur celebrare duo Matrimonia; Et quamvis secundum, scilicet carnale invalidum sit per impedimentum procedens a voto solemni, vel Sacro Ordine; quia tamen adest affectus intentionis cum opere subsecuto, judicatur Bigamus similitudinarie propter similitudinem ad vere Bigamum; Speculator *tit. de dispensat. §. juxta num.* 6. *vers. Et scias*; Navarr. *in Manual. cap.* 17. *num.* 195. *vers. Similitudinaria, & consil.* 1. *num.* 3. *vers. Ex quibus, de Bigamis*; Covarruv. *in Clement. Si furiosus, de homicidio* 1. *part. §.* 2. *n.* 2. *vers.* 3. Suarez *de Censuris tom.* 5. *disput.* 46. *sect.* 6. Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 85. *n.* 11. Garcias *de Benefic. par.* 7. *c.* 6. *n.* 15. cum pluribus aliis. Barbosa *de Offic., & Potest. Episc. par.* 2. *allegat.* 49. *num.* 15., & alii.

Additiones ex aliena manu.

Antiquitus cognitæ dumtaxat erant Bigamia vera, 45
& Bigamia interpretativa: prorsus vero incognita erat Bigamia similitudinaria Van-Espen *Jur. Eccles. Univers. par.* 2. *tit.* 10. *cap.* 2. *num.* 31. Rousseaud de la Com-

Combe *in sua Jurisprud. Canon. verb. Irregularitas*
46 *sect.3. ar.2 .n.3.* ubi quod etiamnum nonnulli Cano-
nistæ hanc Bigamiæ speciem non agnoscunt: mo-
47 netque Rousseaud de la Combe *loc. cit. num.2.* dedu-
ctam fuisse speciem hanc Bigamiæ similitudinariæ *ex*
Canone 24. caus.27. quæst.1. qui est *Canon.18. Synod.*
48 *Ancyran.* juxta pravam versionem *Isidori*. Cæterum
si stetur versioni *Herveti*, id unum, ait laudatus Au-
ctor, Patres dicti Concilii statuerunt, quod qui ita
violant solemnia vota, eamdem subire debeant pœ-
nitentiam ac Bigami. (*) Confer Berardum *Gratiani*
Canon. par.1. c.3. to.1. pag.38. seq., qui Bigamos ab
Ancyrani Concilii Patribus cum promissæ virginita-
tis violatoribus comparatos eos fuisse censet, *qui ab*
uxore divertendo novum conjugium appetissent,

49 Fundamentum Irregularitatis orientis ex Bigamia
vera a Patribus Græcis repositum est in suspicione in-
50 continentiæ. Contra vero Patres Latini illud repo-
suerunt in defectu Sacramenti. Utraque opinio suas
habet difficultates; vide Van-Espen *Iuris Eccles.*
Univers. part.2. tit.10. cap.2. num.31. qui tamen Pa-
51 tribus Græcis adstipulatur. Mirum vero, quod Au-
ctor hic cum Patribus Græcis rationem irregularita-
tis descendentis ex Bigamia interpretativa desumen-
dam quoque teneat ex suspicione incontinentiæ, ni-
mirum ipsius Mulieris nuptias iterantis, quam per Mu-
lierem in Maritum aliquo modo redundare supponit.

Articulus II.

Bigamia quo ad ejus effectus, & pœnas.

1 Bigamiæ effectus in primis est Irregularitatem in-
ducere, ac proinde Bigami prohibentur Ordi-
nes suscipere, & in susceptis ministrare; *cap. Acu-*
tius 2. & cap. Deinde 3. dist.26. cap. Si quis 1. & cap.
Maritum 2. dist.33. cap. Curandum 9. cap. Præcipi-
mus 10. cap. Si quis Viduam 13. cap. Cognoscamus 14.
& cap. Si quis Viduam 15. dist.34. cap. Ut Bigami 1.
cap. Super eo 2. cap. de Bigamis 3. de Bigamis non or-
2 *dinandis, & c. Unic. de Bigamis in 6.* Immo Bigami
prohibentur suscipere Tonsuram; *c. Si quis Viduam 8.*
3 *dist.50.* Et hujusmodi Irregularitas ex Bigamia prove-
niens descendit ex antiquissima traditione Apostolica,
juxta illud Apostoli *1. ad Timoth. c.3. n.2. Oportet*
Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum.
4 Et infra *num.12. Diaconi sint unius uxoris viri*. Et
hæc Irregularitas Bigamiæ non oritur ex delicto, sed
defectu Sacramenti, ut notatur *in cap. Acutius 2.*
dist.26. & cap. Debitum 5. de Bigamis non ordinandis.
Matrimonium enim consummatum signficat conjun-
ctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptio-
nem, juxta illud Apostoli *ad Ephes. 5. Sacramentum*
hoc magnum est, ego autem dico, in Christo, & Ec-
clesia. Hæc autem significatio deficit in Matrimonio
cum secunda Uxore, vel cum Vidua, aut corrupta,
contracto, & consummato, quia non est conjunctio
unius cum una eaque Virgine, sicuti Dei Filius per
carnis assumptionem copulavit sibi Ecclesiam unam,
Virginem, & ab alio non assumptam; unde S. Tho-
mas *in 4. dist.27. quæst.3. art.1. quæst.1.* sic præcise
dicit: *Bigamia Irregularitatem inducit, quia habens*
aliis ministrare Sacramenta, ut habens Sacramentum
Ordinis, nullum debet in Sacramentis defectum pati;
Defectus autem in Sacramento est, quando Sacramenti
significatio integra non invenitur; Sacramentum autem
Matrimonii significat conjunctionem Christi ad Eccle-
siam, quæ est unius ad unam, unde ad perfectam signi-
cationem Sacramenti pertinet, ut vir sit tantum unius
vir, & uxor tantum unius uxor, & consequenter Bi-
gamia, quæ hoc tollit, Irregularitatem inducit.

Insuper Bigamiæ effectus est privare Bigamos 5
omni privilegio Clericali, ac eos subjicere Jurisdi-
ctioni Fori sæcularis; *cap. Quisquis 5. dist.84. cap.*
Unico de Bigamis in 6. ubi ex verbis desumptis a Con-
cilio Generali Lugdunensi sic præcise dicitur: *Biga-*
mus omni privilegio Clericali declaramus esse nudatos,
& coercitioni Fori sæcularis addictos, consuetudine con-
traria non obstante. Ipsis quoque sub anathemate pro-
hibemus deferre Tonsuram, vel habitum Clericalem.
Et sic Rota *part.1. dec.352. n.4. par.5. tom.1. dec.50.*
num.4. part.5. tom.2. dec.450. num.9. & 27. Unde Bi- 6
gamus remanet merus Laicus; Rota *part.5. tom. 1.*
dec.7. num.2. part.5. tom.2. dec.450. num.31. part.19.
tom.1. dec.253. num.2. Et sic non potest deferre habi- 7
bitum Clericalem, nec Tonsuram; Rota *part. 5.*
dec.450. num.15. & dict. cap. Unico de Bigamis num.6.
Nec est capax alicujus Ecclesiastici Beneficii, utpote 8
Irregularis; *cap. Si celebrat. 10. de Clerico Excom-*
municato ministrante, cap. Ex litteris 2. de Cleri-
co non ordinato ministrante cap. Præcipimus 10. dist.
34. cap. Non confidat 59. dist.50. Immo Bigamus nec 9
est capax Pensionum Ecclesiasticarum. Rota *par.5.*
tom.2. dec.450. num.30. part.19. tom.1. dec. 253. n.1.
Potest tamen harum Ecclesiasticarum Pensionum fieri 10
capax per Apostolicam dispensationem; Rota *part.5.*
tom.1. dec.12. num.28. & 29. par.13. dec.247. num.24.
Et dispensatus ad obtinendas, & retinendas Pensio- 11
nes non obstante Bigamia, censetur etiam dispensa-
tus ad retinendum privilegium, seu exercitium Cha-
racteris Clericatus ad dictum effectum; Rota *part.5.*
tom.2. dec.450. num.19. & 21.

Hic tamen est advertendum primo, quod licet ex 12
dictis Bigamus ratione Bigamiæ ordinari non debeat,
tamen si secus fieret, Characterem reciperet, ut cla-
re constat *ex cap. Super eo 2. de Bigamis non ordi-*
nandis, ibi: *Super eo, quod tua Fraternitas de Biga-*
mis requisivit; Respondemus quod Ordinatores eorum
potestate, & Officio ordinandi, & Ordinati, si ad
Sacros Ordines fuerint promoti, eis ideo sunt privan-
di; quia in Bigamis contra Apostolum dispensare non
licet, ut debeant ad Sacros Ordines promoveri; vel in
eis si promoti fuerint, remanere; ubi ponderanda sunt
illa verba, *sunt privandi, & remanere*; nam quomo-
do privari, & remanere possent, si Ordines non
recepissent? Idipsum patet *in cap. Quicumque pœni-*
tens, quicumque Bigamus 56. dist.50. ibi: *In hoc, in*
quo invenitur Ordine, perpetua stabilitate permaneat;
Et tenet Glossa *magna in fin. super cit. cap. Super eo,*
& ibi Innocent. *num.1. in verb. dispensare*, Butr. *n.3.*
& 7. Ancharan. *num.2.* Fagnan. *num.1.* & cæteri Ca-
nonistæ; S. Thom. *in 4. dist.27. quæst.3. art.3.* Rota
dec.1. de Bigamis in novis, & dec.7. n.3., & plenius
dec.50. n.6. part.3. recentior. Et quamvis Bigamus in 13
ratione Bigamiæ amittat exercitium, & privilegium
Clericale, tamen ratione Characteris non destituitur
Clericatu, tamquam signo indelebili; Rota *part.1.*
dec.352. n.4. in fine par.4. to.3. dec.648. n.5. & part.5.
tom.1.

tom.1. dec.50. n.6. & seq. & sæpe alias in pluribus decitionibus.

14 Advertendum secundo, quod pœna privationis omnis privilegii Clericalis una cum prohibitione deferendi Tonsuram, & habitum Clericalem imposita Bigamis *in cit. cap. Unico de Bigamis in 6.* habet locum solummodo in Clericis Minoristis seu constitutis in solis Ordinibus Minoribus, qui privantur omni privilegio Clericali, etiam quo ad immunitatem Personæ; itaut qui illos percusserit, non incidat in Canonem *Si quis suadente Diabolo*; Glossa *in cit. cap. Unic. de Bigamis in 6. verb. Omni privilegio*, Suarez *disput.49. de Censuris sect.5. n.7.* Pirhing. *lib.1. tit.21.*
15 *num.24.* Secus autem est dicendum de Clericis, qui jam constituti sunt in Sacris Ordinibus. Sic Glossa communiter recepta *in cit. cap. Unico de Bigamis in 6. verb. Bigamos*; Clerici enim in Sacris Ordinibus constituti non nisi per degradationem privantur habitu, & Tonsura, omnique privilegio Clericali, ut *c. Degradatio 2. de pœnis in 6.* adeoque licet similitudinariam Bigamiam incurrant contrahendo de facto solum, seu invalide Matrimonium, illudque consummando, adhuc ob reverentiam Sacrorum Ordinum retinent privilegium Fori, & Canonis; *arg. cap. Nuper 4. &*
16 *cap. A nobis 7. de Bigamis non ordinandis*. Ratio autem diversitatis inter Clericos in Minoribus, & Clericos in Sacris est, quia Clericus existens in Minoribus factus Bigamus, quia duas uxores duxit, vel unam Viduam, vel corruptam ab alio, fit Laicus, & non remanet Persona Ecclesiastica; Rota *part.5. tom. 1. dec.7. num.2. part. 5. tom. 2. dec. 450. num. 31., & part. 19. tom.1. dec.253. num. 2.*
17 Clericus vero in Sacris non potest redire ad sæculum propter Ordinem Sacrum, nec desinit esse Persona Ecclesiastica, ideoque etsi privatus sit usu, & executione Ordinum, non tamen privilegio Clericali Fori, & Canonis; Glossa *in cit. cap. Unico de Bigamis in 6. verb. Bigamos*, & alia Glossa *in cap. Tuæ 3. de Apostatis verb. Tolerandi*, Geminian. *in dict. cap. Unico*; Suarez *disp.49. de Censuris, sect. 5. num.7.* Sylvester *verb. Bigamia num.8.* Pirhing *lib.1. tit.21. n. 24.* Reiffenstuel *ibidem num.27.* & alii passim cum Fagnano *in cap. Nuper 4. de Bigamis n. 28. & 39.* ubi dicit, sic etiam resolutum fuisse a Sacra Congreg. Concil.
18 Similiter non privantur privilegio Clericali Bigami Professi in aliqua Religione approbata, quia per Bigamiam similitudinariam non amittuntur privilegia Clericalia, sed solum per veram, & interpretativam; Glossa *cit. in dict. cap. Unico verb. Bigamus*, Suarez, & Pirhing *loc. cit.* & textus *in cit. cap. Unico*. Restringitur ad solos Clericos sæculares, qui sunt in Minoribus, & non comprehendit Clericos sæculares in Sacris, nec quoscumque in aliqua Religione Professos.
19 Unde Professi in Religione approbata, licet Bigamiam contraxerint, adhuc gaudent privilegiis Clericorum, & qui tales percuteret, esset excommunicatus; Sylvester *vers. Bigamia*, Suarez *dict. disp.49. sect.5. n.7.* Pirhing *loc. cit.* & Glossa *in cit. cap. Duæ 3. de Apostatis verb. Tolerandi*, ibi: *Intellige quod hic dicitur de eo qui ... est in Ordine Sacro, vel in aliqua Professione, cui non licet ultra ad sæculum redire; unde tollerandi non sunt in habitu sæculari.*
20 Advertendum tertio, quod non solum in Sacris Canonibus incurrunt suam pœnam Bigami ordinati, ut videlicet nequeant in susceptis Ordinibus ministrare, & ad altiores ascendere, & sic evadant Irregulares; *cap. Nuper 4. & cap. Debitum 5. de Bigamis*; Sed etiam suam specialem pœnam incurrunt Episco- 21
pi tales Bigamos ordinantes, & promoventes; Textu expresso *in cit. cap. Super eo 2. de Bigamis*, ibi: *Super eo quod Fraternitas tua de Bigamis requisivit, Respondemus quod Ordinatores eorum potestate, & Officio ordinandi, & Ordinati, si ad Sacros Ordines fuerint promoti, eis ideo sunt privandi, quia in Bigamis contra Apostolum dispensare non licet, ut debeant ad Sacros Ordines promoveri, vel in eis, si promoti fuerint, remanere. In Ordinatore autem potest dispensatio adhiberi, ut ordinandi potestate, & officio non privetur*. Unde Episcopus qui scienter Bigamum ordi- 22
nat, incurrit suspensionem annualem ipso Jure a collatione ejusdem Ordinis, quem contulit Bigamo, nec non a celebratione Missæ, ut docet Navarr. *Consil. 3. num. 2. sub titul. de Bigamis*, quia deponi insuper potest a Potestate, & Officio ordinandi, juxta *cit. cap. Super eo 2. de Bigamis*, & Glossa *in cap. Nullus pœnitentem, Nullus Bigamum 2. dist. 55. verb. Severiorem*. Nec obstat littera textus mox adducti 23
cap. Super eo ibi: *sunt privandi*, quia exponitur, idest *deponendi* secundum Hostiens. *in princ. in verb. Officio* Joann. And. *num. 2.* Bellam. & Card. *in princip. in eodem verb*; & notat Archidiacon. *in d. cap. Nullus num. 2.* in prima Glossa qui ad hoc allegat. *cap. Aliquanto 1. dist. 51. & cap. Nullus in Episcopum 3. d.62.* Et hoc sentit Antonius de Butrio *in dict. cap. Super eo num. 2.* & Fagnan. *ibidem. num. 2. 44. & 46.*
Et quamvis Sacra Congreg. Concilii videatur sensisse 24
Episcopum sic ordinantem in nullam pœnam incidere ipso Jure, tamen contrarium probavit Sixtus V. in casu contingenti de Episcopo, qui primam Tonsuram & Beneficium simplex suo subdito vero Bigamo ordinaria auctoritate contulerat, quem licet dicta Sac. Cong. Concil. censeret esse excusandum, nihilominus dictus Pontifex in Concistorio respondit significandum Episcopo ipsum esse suspensum a collatione Ordinum, & promotum incidisse in pœnas superius propositas; subjunxit tamen se benigne acturum cum utroque, ubi absolutionem, & dispensationem peterent. Hæc fideliter ex Fagnano *loc. cit. num. 46. in fine*.

Fateor tamen esse suffultam solidis fundamentis, & 25
gravissimis Doctoribus contrariam sententiam tenentem Episcopis ordinantibus Bigamos nullam pœnam impositam esse ipso jure, seu latæ sententiæ, sed solum pœnam sententiæ ferendæ. Et quidem de d. pœna su- 26
spensionis a collatione Ordinis, quem Episcopus contulit Bigamo, videtur dicendum esse solum sententiæ ferendæ ex ipsomet textu *cap. Super eo 2. de Bigamis* ibi: *sunt privandi*. Nec ullus est Canon in contrarium afferens, nam *cap. Eo 2. & cap. Nullus Episcopus 4. de Temporibus ordinationum*; ubi Episcopis ratione indebitæ, & illegitimæ factæ Ordinationis imponitur suspensio per annum a collatione Ordinum, non loquuntur de Ordinatione Bigami, ut ibi clare patet, & pœnæ non sunt extendendæ in alium casum, juxta vulgaria Juris. Et quamvis *in cit. cap. Nullus pœnitentem, Nullus Bigamum 2. dist.55.* videatur imponi pœna suspensionis a celebratione Missæ per Annum, tamen ex quo antequam incurratur, requi-

quiritur factum Judicis; coram quo delictum, seu transgressio probetur, ut patet ex illis verbis ipsiusmet textus: *Ab ea die, qua potuerit ei hoc approbari*; forte illa pœna non est dicenda Canonis latæ sententiæ, sed ferendæ secund. Abbat. *in cap. Si diligenti* 12. *de Foro compet. num.* 19. qui post Hugon. & Archidiac. notat esse pœnam sententiæ ferendæ. Ultra-
27 quamquod Sac. Cong. Conc. ut cavetur in addit *ad consil. Navarr. sub titulo de Bigamis*, censuit Episcopum Ordinantem Bigamos non incurrere aliquam certam pœnam ipso Jure seu latæ sententiæ. Ita Garcias *par.* 7. *de Benefic. cap.* 6. *num.* 8. *& seq.* ubi *n.* 11. admonet, quod quamvis ex Constitutione 91. Sixti V.
28 incip. *Sanctum*, Episcopi male promoventes a collatione Ordinum eo ipso suspensi existerent, illa est jam redacta ad terminos Juris communis, & Tridentini per aliam Clementis VIII. incip. *Romanum Pontificem*, & quadragesimam in ordine, prout observat ipse Garcias *part.* 2. *cap* 5. *num.* 70. Barbosa *de offic. & Potest. Episc. par.* 2. *alleg.* 49. *num.* 19. Pirhing. *lib.* 1. *tit.* 21. *num.* 46.

Novæ aliæ Additiones ex Aliena manu, & aliæ novissimæ

SUMMARIUM.

1 *Principio Bigami etiam veri non nisi a Sacris ordinibus erant exclusi.*
2 *Subdiaconatus non semper fuit Ordo Sacer.*
3 *Quando Bigami omni Clericali privilegio fuerint nudati.*
4 *Affertur ratio quare ita fuit statutum.*
5 *Bigami censendi non sunt Clerici qui ante aut post ordinationem commercium habuerunt cum pluribus concubinis.*

1 Principio Bigami etiam veri nonnisi a Sacris Ordinibus erant exclusi idque quia Apostolus verbis illis = *unius uxoris vir* = loquebatur de Episcopis sub quibus & Presbyteri comprehenduntur, & Diaconi. Accedit quod in Canone 3. Concilii Toletani 1. relato apud Gratian. *distinct.* 34. *Canon.* 18. habetur = *Lector si Viduam alterius uxorem acceperit in Lectoratu permaneat, aut si forte necessitas fuerit subdiaconus fiat. Nil autem supra*. Similiter & si biga-
2 mus fuerit. Tunc autem Subdiaconatus nondum erat ordo sacer. Concilium vero Lugdunense sub Gregorio X. edidit Decretum relatum in *cap. unico de Bigamis in* 6. quo declaratum fuit, bigamos omni privilegio clericali esse nudatos & coercitioni fori sæcularis addictos consuetudine contraria non obstante. Additque *Ipsis quoque sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem.* Vide Van-Espen *Jur. Eccl. Univ. part.* 2. *tit.* 10. *cap.* 2. *num.* 22. *& seq.* Rousseaud de la Combe in sua jurisprudent. Canonic. verb. irregularitas *sect.* 3. *Art. num.* 5.
3 (*) Ratio quam reddunt Theologi est Matrimonium Mysticum Jesus Christi cum Ecclesia quorum ordinatio Clericorum est figura, & efficit, ut excludantur Bigami a Ministero, non quia ipsi redditi sunt culpabiles de aliquo peccato, sed quia deficit eorum commercio aliunde legitimo perfectio Sacramenti = Quia de Sacramento agitur non de peccato propter Sanctitatem Sacramenti, ita non absurdum visum est bigamum non peccasse sed normam peccati amisisse, non ad vitæ meritum sed ad ordinationis signaculum unius Uxoris vir Episcopus significat ex omnibus gentibus unitatem uni viro Christo subditum *cap. acutius dist.* 26. Qui autem iteraverit conjugium culpam quidem non habet coinquinati sed prærogativa exuitur Sacerdotis *cap. qui sine distinct. eadem*.

Exh hisce sequitur quod bigami censendi non sunt 4
clerici, qui ante aut post ordinationem commercium habuerunt cum pluribus concubinis. Ii puniri debent de hoc crimine si ipsum committunt in ordinibus, sed non contrahunt aliquod Matrimonium publicum quod possit designare comparationem mysticam Matrimonii Jesus Christi cum Ecclesia non censentur irregulares uti illi qui absque eo quod culpabiles sint alicujus peccati nihilominus binis vicibus nubunt vel se conjungendo cum fæmina quæ non est Virgo, una unio quæ nequit esse imago ejus puritatis quæ relucet in duobus sponsis Cantici. *Despondi enim vos uni viro Virginem castam exhibere Christo. Paul.* 1. *ad Chorinth.* 11. 2.

ARTICULUS III.

Bigamia quoad ejus dispensationem.

Papa dispensare potest in omni Bigamia, & quo 1
ad omnes Ordines, & Dignitates; sic *communis Doctorum sententia* cum Glossa *in cap. Lector* 18. *dist.* 34. *verb. Fiat*, ubi refert Lucium Papam cum Archidiacono Panormitano Bigamo dispensasse; Et ratio est, quia Irregularitas Bigamiæ non est introducta Jure naturali, aut Divino, sed solum Jure humano, & positivo Ecclesiastico; immo ut dicit Innocentius *in cap. Cum pridem* 10. *de renuntiat. num.* 9. & Abbas *in cap. Super eo* 2. *de Bigamis n.* 6. omnis Irregularitas est a Jure positivo Ecclesiastico; Atqui Papa potest dispensare in omni Jure positivo Ecclesiastico; *cap. Proposuit* 4. *de Concessione Præbendæ* ibi: *Secundum plenitudinem potestatis de Jure possumus supra Jus dispensare*, ergo &c. Major, in qua stat difficultas, ostenditur, quia, licet Aposto- 2
lus 1. *ad Timoth.* 3. *num.* 2. dicat, *oportet Episcopum esse unius uxoris virum*, & infra *num.* 12. *Diaconi sint unius uxoris viri*: & Lucius Papa III. *in cap. Super eo* 2. *de Bigamis* asserat: *Quia in Bigamis contra Apostolum dispensare non licet, ut debeant ad Sacros Ordines promoveri*; Tamen Divus Paulus id statuit non auctoritate Divina tamquam Apostolus promulgans Jus Divinum, sed tamquam Episcopus, & Pastor Ecclesiæ condendo Leges Ecclesiasticas, adeoque quod dicitur de Bigamo non promovendo, non est Juris naturalis, & Divini, sed institutio auctoritatis humanæ divinitus homini concessæ. Sic S. Thomas *quodlibet* 4. *art.* 13. *ad* 1. Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 86. *num.* 6. Fagnan. *in cit. cap. Super eo n.* 15. & alii communiter. Tum quia in eadem Epistola dicit Apostolus Episcopum oportere esse etiam *Non* 3
percussorem, & tamen Papa nedum cum Percussore, sed & cum homicida dispensat, ut patet *in cap. Sicut Dignum* 6. *§. Clericos* 6. *de Homic. cap. Henricus* 1. *de Clericis pugnant. in Duello c. Præsentium lator* 3. *& cap. Continentia Litterarum* 4. *de Clerico percussore*; adeoque potest Papa eodem modo dispensare cum Bigamo, licet Paulus prohibeat ipsum ordinari; Et per hoc patet responsio ad textum adductum *ex cap. Super eo*, quia *ly contra Apostolum dispensare*

non

non licet, non importat impossibilitatem dispensandi, sed solum difficultatem, idest non nisi ex justa, & gravi caussa, ut desumitur *ex cap. Presbyter* 5. *dist.* 82. ubi in simili casu Papam ex rationabili caussa contra Canones Apostolorum dispensare posse perhibetur; & hoc ipsum factum fuisse cum Bigamis habetur ex *cap. Si subdiaconus* 17. *& cap. Lector* 18. *disp.* 34. *& cap. Quicumque pœnitens*; *Quicumque Bigamus* 16. *dist.* 50.

4 Episcopus dispensare nequit in Bigamia vera, & interpretativa notoria, non solum quoad Ordines Sa-
5 cros, seu Majores, ut *cap. Super eo* 2. *de Bigamis*, & Glossa ibi *Verb. dispensare*, cum communi; Sed nequidem quoad Ordines Minores, aut primam Tonsuram, vel Beneficium simplex; *cap. Si quis viduam*, 8. *dist.* 50. ubi sic expresse statuitur; *Si quis viduam aut ab alio dimissam duxerit non admittatur ad Clericatum; quod si irrepserit dejiciatur*. Glossa *fin in cap. Virginem* 12. *caus.* 27. *qu.* 1. Innoc. *in cap. super eo* 2. *de Bigamis num.* 1. & *ibid.* Joann. Andr. Ancharan. Cardin & Abbas. Idem tenet Franciscus Glossator relatus a Joann. Andrea *in cap.* 1. *Glossa* 2. *de Bigamis in* 6. & ibid. Geminian. *post num.* 5. Ancharan *num.* 6. & Franc. *num.* 4. expresse tenentes Episcopum non dispensare cum Bigamo, nec quoad minores Ordines; Et hanc sententiam esse communem testatur Præposit. *in cap. Lector* 18. *dist.* 34. Covarr. *in Clement.* 1. *de Homicid. part.* 1. *§.* 2. *num.* 4. Majol. *de Irregul. lib.* 1. *cap.* 33. *num.* 4. Joan. Montaig. *de Bigamis qu. ultim. post num.* 13. *vers. Secunda autem pars*, & expresse tenent Navarr. *cap.* 27. *num.* 197. *vers. sexto dico*; Suarez *cit. disp.* 49. *sect.* 6. *num.* 4. Fagnan. *in cap. Super eo* 2. *de Bigamis n.* 29. *& sequent.* Garcias *part.* 7. *de Benefic. cap.* 6. *num.* 3. *& sequent.* ubi refert, sic declarasse Sacram Coagregationem Conc. *die* 30. *Janua-*
6 *rii* 1589. Et talem declarationem fuisse approbatam a Sixto V. tenet Barbosa *de Offic. & Potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 49. ubi refert sic iterum declarasse eamdem Sacram Concil. Congregationem *in Feretrana* 13. *April.* 1530. in qua fuit expresse resolutum, quod *Bigamus effectus Bigamia interpretativa, etiamsi ante constitutus esset in ordine Ostiariatus, non posset mortua uxore dispensari per Episcopum*, ut in Ordine suscepto ministret; sic etiam refert *in collectan. decis. Apostolicar. verb Bigamus*; Piasec. *in praxi part.* 1. *cap.* 1. *artic.* 10. *num.* 11. Layman *lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 5. *cap.* 6. *n.* 7. Vallensis *de Bigamis num.* 5. Pirhing *lib.* 1. *tit.* 21. *de Bigamis num.* 28. Reiffenstuel *ibidem num.* 32. & alii plurimi apud Barbosam & Fagn. *loc. cit.*

7 Et veritas hujus nostræ sententiæ ostenditur aliis solidissimis fundamendis; *cap. Cognoscamus* 14. *dist.* 34. sic habetur expresse; ; *Cognoscamus non solum hoc de Episcopo, & Presbytero Apostolum statuisse, sed etiam Patres in Concilii Nicæni tractatu addidisse, neque Clericum quemquam debere esse, qui secunda Conjugia sortitus sit*; *cap. Non confidat* 59. *dist.* 50. sic præcise dicitur *Non confidat quisquam Pontificum fas esse Bigamos... Divinis servituros applicare ministeriis*. Concordant *cap. Super eo* 2. *cap. nuper* 4. *& cap. A nobis* 7. *de Bigamis non ordinandis* ubi simpliciter asseritur, quod cum Bigamis dispensare non licet. Et Clarissime deducitur ex Concil. Generali Lugdunensi relato *in cap. Unico de Bigamis in* 6. ibi; *Bigamos omni privilegio Clericali declaramus esse nudatos, & coercitioni Fori sæcularis addictos, consuetudine contraria non obstante; ipsis quoque sub anathemate prohibemus deferre Tonsuram, vel habitum Clericalem*. Cum igitur ex hac 8
Decretali omni Clericali privilegio nudentur Bigami, & sub anathemate prohibeantur deferre Tonsuram, & habitum Clericalem, stat clarissime, quod cum eis nequeat dispensare Episcopus, neque quoad primam Tonsuram, aut Ordines Minores, vel ad Beneficium simplex, quia in hoc casu necesse est, ut Tonsuram, habitumque Clericalem deferrent, non solum contra Summi Pontificis Gregorii X. prohibitionem in Concilio Generali Lugdunensi editam, supra quam Jus dispensandi Episcopo non competit, sed etiam contra Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 17. ubi in casu, quo in Ministeriis quatuor Minorum Ordinum exercendis deficiant Clerici cœlibes, permittit quidem Clericis conjugatis, ut illorum Ordinum, quos receperunt, functiones exerceant, & dummodo Tonsuram, & habitum Clericalem in Ecclesia gestent, & non sint Bigami, ibi: *Quod si in Ministeriis quatuor Minorum exercendis Clerici cœlibes non erunt, suffici possunt etiam conjugati, vitæ probatæ, dummodo non Bigami, ad ea munia obeunda idonei, & qui Tonsuram, & habitum Clericalem in Ecclesia gestent*.

Contra hanc tamen nostram sententiam varia obiiciunt Adversarii, inter quos est D. Thomas *in* 4. 9
dist. 27. *quæst.* 3. Bonacina *de Censuris disp.* 7. *quæst.* 2. *punct.* 5. *num.* 15. Azorius & alii relati a Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 49. *num.* 24. & a Fagnano *in cap. Super eo* 2. *de Bigamis num.* 21. *& seq.* Primo adducunt Canonem *in cap. Lector* 18. *dist.* 34. 10
ibi: *Lector si Viduam alterius uxorem acceperit, in Lectoratu permaneat, aut si forte necessitas fuerit, Subdiaconus fiat, nihil autem supra, similiter si Bigamus fuerit*, ex quo dicunt ipsi, colligitur quod Episcopus possit dispensare cum Bigamo usque ad subdiaconatum inclusive exigente necessitate; quia quando in Canone dicitur similiter posse dispensari, nec Papa sibi, aut alteri personæ reservat dispensationem, tunc censetur Episcopo data facultas dispensandi, quamvis hoc ipsi expresse non fuerit concessum, ut recte docet Glossa *in cap. Quisquis verb. Fiat de electión.* & Glossa final. *in cap. In quibusdam*, & ibi Abbas *num.* 5. *de pœnis*; & rursus Abbas *in cap. Etsi unanimiter n.* 10. *de Postulatione Prælator.* dicens quod Episcopi semper dispensant, ubicumque a Jure permittitur dispensatio in genere, licet specifice non permittatur Episcopis, & cum multis Barbosa *de Offic. & Potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 33. *num.* 2. ubi dicit, quod tunc, quia frustra dispensatio conceditur Summo Pontifici, qui de Jure potestatem dispensandi habet; *cap. Proposuit* 4. *de concessione Præbendæ* censetur illa facultas data Prælatis inferioribus, & Episcopis, prout in specie accidit, *cap. Postulastis* 7. *de Clerico excomm. ministrante* ubi textus dicit excommunicatos non posse retinere Beneficia, subdens, *nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum*, ubi Glossa *verb. dispensatum*, sic præcise ait; *Non dicit a quo, ergo videtur relicta potestas dispensandi Episcopis*. Respondetur autem ci- 11
tatum Canonem *in cap. Lector* 18. *dist.* 34. parum, aut nihil urgere, quia Suarez *de Censuris disp.* 49. *sect.* 6. *num.* 4. & Layman *cap. Super eo*, *de Bigamis num.* 2. asserunt non esse Martini Papæ, ut a Gratiano inscribitur,

bitur, ſed Martini Bracharenſis (*) Archiepiſcopi, qui
diverſos Canones collegit. Et dato quod ille Canon
eſſet Martini Papæ, & tunc per ipſum facultas di-
ſpenſandi fuiſſet conceſſa Epiſcopis, eadem tamen
poſtmodum foret revocata per poſteriores Canones,
ut ex *cap. Super eo 2. cap. Nuper 4. cap. A nobis 7. de
Bigamis non ordinandis* & clarius, & clariſſime mox
cit. cap. Unico, de Bigamis in 6. deſumpto ex Conci-
lio Generali Lugdunenſi, quo Bigamis ſub excom-
municationis pœna prohibetur, ne Tonſuram, &
habitum Clericalem deferant, ſpolianturque omni
privilegio Clericali, & tamquam mere Laici decer-
nuntur Judicibus ſæcularibus ſubeſſe; & noviſſime
ex Conc. Trid. *sess.23. cap.17.* ubi in caſu, quo non
adſint Clerici cœlibes, permittit quidem Clericis con-
jugatis, ut illorum quatuor Minorum Ordinum,
quos receperunt, functiones exerceant, ſed cum ex-
preſſa reſervatione quod non ſint Bigami, ibi; *Dum-
modo non Bigami*. Unde cum contra Conciliorum Ge-
neralium præſcriptum nequeat Epiſcopus diſpenſare,
ut expreſſe cavetur in *Extravag. unica Joan. XXII. de
Religiosis Domibus §. Quidam autem*, ſtat clarum, quod
neque virtute illius Canonis *in cit. cap. Lector* poſſit
Epiſcopus cum Bigamis veris, & interpretativis ulli-
mode diſpenſare.

12 Secundo adducunt Canonem *in cap. Is qui defectum
1. de Filiis Præsbiterorum in 6.* ubi habetur, quod Epi-
ſcopus poteſt diſpenſare cum illegitimis, quo ad Or-
dines Minores, & Beneficium ſine Cura; ergo a pa-
13 ri poterit diſpenſare etiam cum Bigamis. Reſponde-
tur ad hunc Canonem negando paritatem; & diſpa-
ritas eſt, quia illegitimi prohibentur inter Clericos
aſſumi, quia timetur, ne ſint imitatores paternæ in-
continentiæ; quæ præſumptio ceſſat, ſi laudabiliter,
& continenter vivant. Secus eſt in Bigamia, quæ eſt
inducta ob defectum Sacramenti, quia propter car-
nis diviſionem numquam poteſt repræſentare unita-
tem Chriſti cum Eccleſia ſibi copulata; *cap. De-
14 bitum 5. de Bigamis non ordinandis*. Tertio addu-
cunt Canonem *in cap. At si Clerici 4. de Judiciis §. de
Adulteriis*, ubi habetur, quod Epiſcopus poteſt di-
ſpenſare ab aliis Irregularitatibus cum crimínoſis, ut
patet de Adulteriis, & aliis inferioribus delictis, er-
go etiam ab Irregularitate Bigamiæ, quæ eſt ſine de-
15 licto. Reſpondetur ad hunc Canonem negando con-
ſequentiam, & paritatem; & diſparitas eſt, quia de-
licta per Pœnitentiam delentur, ideoque facilius in
iis diſpenſatur, quam in Bigamia, quæ oritur ex de-
fectu Sacramenti, qui defectus non tollitur per Pœ-
nitentiam, nec per Baptiſmum, ſed poſtea etiam du-
rat; *cap. Acutius 2. cap. Deinde 3. cap. Tua dist.26.
cap. Si quis Viduam 13. dist.34.* & expreſſe Gloſſa *in
cap. super eo 2. de Bigamis verb. Dispensare*. Tum
quia ideo in dictis delictis Epiſcopus diſpenſat, quia
in illis Jura concedunt ei facultatem diſpenſandi; Se-
cus vero in Bigamia, pro cujus diſpenſatione nedum
in Jure nulla reperitur Epiſcopo conceſſa facul-
tas, ſed immo reperitur expreſſe prohibita, ut patet
in *cit. cap. Cognoscamus 14. dist.34. in cap. Si quis
Viduam 8. dist.50. cap. Non confidat 59. ead. dist.50. cap.
Super eo 2. cap. Nuper 4. cap. A nobis 7. de Bigamis non
ordinandis; cap. Unico de Bigamis in 6.* Quarto addu- 16
cunt Canonem *in cap. De Diacono 1. Qui Clerici vel
voventes*, ubi habetur quod Epiſcopus diſpenſat cum
Diacono, qui matrimonium contraxit; Sed ad hunc 17
Canonem ſtatim reſpondetur non loqui de Bigamia
vera, aut interpretativa, ſed ſolum de ſimilitudinaria,
a qua, & nos fatemur poſſe Epiſcopum diſpenſare,
ut infra patebit.

Licet autem Epiſcopus nequeat diſpenſare in Biga- 18
mia notoria, poteſt tamen diſpenſare in Bigamia in-
terpretativa occulta, & contracta inde Irregularitate,
quoties ea provenit ex delicto, qualis eſt illa, quæ
oritur ex duplici Matrimonio invalido, vel uno vali-
do, & altero invalido, dummodo delictum ſit oc-
cultum; Tunc enim nedum diſpenſare poſſet in Ordi-
nibus ſuſceptis, ſed etiam in omnibus Ordinibus ſu-
ſcipiendis, etiam ſacris. Epiſcopus enim ex Triden- 19
tino habet poteſtatem diſpenſandi in omnibus Irregu-
laritatibus provenientibus ex delicto occulto, excep-
ta illa, quæ provenit ex Homicidio voluntario. Sic
expreſſe cit. Conc. *sess. 24. cap. 6. ibi: Liceat Episcopis
in Irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex deli-
cto occulto provenientibus (excepta ea, quæ oritur ex
Homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad Fo-
rum contentiosum) dispensare*. Sic Fagnan. *in cap. Nu-
per 4. de Bigamis non ordinandis num. 9. & 10.* Barboſa
de Offic. & Potest. Episcop. part. 2. allegat. 49. n. 25.
Sanchez *cit. disp. 86. num. 13.* Reiffenſtuel *lib. 1. tit. 21.
de Bigamis num. 31.* Pontas *verb. Dispensatio Irregula-
ritatis caus. 34. in fine*, Henriquez & alii.

(**) Non deſunt Canoniſtæ, & quidem plurimi hanc
diſpenſandi facultatem cum minoriſtis Epiſcopo ad-
ſtruentes, ſi irregularitas ex bigamia tam vera, quam
interpretativa proveniens, ſit occulta in vim Triden-
tini decreti *in Cap. 6. sess. 24. de reform.* Verum viderint
Epiſcopi, an revera dictum decretum locum habere
poſſit in ejuſmodi irregularitate, quæ ex delicto non
provenit. *Giraldi exposit Juris Pontif. pag. 86.*

In Bigamia ſimilitudinaria, quæ pure ſit talis, nec 20
Bigamiam interpretativam admixtam habeat, Epiſco-
pus diſpenſare poteſt etiam ad altiores Sacros Ordines
ſuſcipiendos, vel miniſtrandum in ſuſceptis, dummo-
do Clericus in Sacris, vel Profeſſus in Religione, qui
de facto cum una virgine Matrimonium contrahere,
& conſummare præſumpſit, pœnitentia correctus lau-
dabilem vitam duxerit; *cap. Sane 4. de Clericis con-
jugatis*, & ibi Gloſſa *verb. Ex indulgentia, cap. de
Diacono 1. Qui Clerici vel voventes*, ubi Alexan-
der III. in ſua Decretali ad Archiepiſcopum Rhe-
menſem ſcripta ſic præciſe definivit: *De Diaco-
no qui ..... uxorem accepit, hoc tuæ prudentiæ re-
spondemus, quod si contrito, & humiliato corde ad
Ecclesiam redire voluerit, dimissa illa, quam ac-
cepit in uxorem, & absolutione obtenta, injuncta
sibi pœnitentia.... post eam peractam, dispensative
poteris ei Diaconatus Officium reddere, & si perfectæ
vitæ, & conservationis fuerit, eum in Presbyterum or-
dinare*, & Gloſſa ibi: *verb. Dispensative*, ſic expreſ-
ſe ait: *Et ita Episcopi possunt etiam dispensare cum Cle-
ri.*

(*) Berardus *Gratian. Canon. part. 1. Cap. 33. Tom. I. pag. 366.* monet Canonem iſtum ſumptum eſſe ex
Concilii Toletani I. *Can. 3.*

ricis constitutis in Sacris Ordinibus, si contrahant de fa-
21 *cto*. Notanter autem additur ly *quæ pure sit talis*, *nec*
Bigamiam interpretativam admixtam habeat; quia,
cum Bigamia similitudinaria habet admixtam inter-
pretativam, v. g. si Clericus in Sacris, vel Professus
in Religione approbata præsumat de facto cum Vidua,
vel corrupta ab alio Matrimonium contrahere, illud-
que consummare, nequit amplius Episcopus cum eo
dispensare, cum talis propter admixtam Bigamiam in-
terpretativam incurrat Irregularitatem indispensabi-
lem; textu expresso *in cap. A nobis 7. de Bigamis*, ibi:
Ille autem, qui in Subdiaconatus Ordine constitutus de
facto tantum (*quia de Jure non potuit*) *duxit Viduam in*
uxorem, profecto Bigamus non exiſtit, sed nec Viduæ
poteſt in veritate dici Maritus, cum inter ipsum, & il-
lam non fuerit vinculum maritale contractum: cum eo
tamen contra doctrinam Apoſtoli tamquam cum Marito
Viduæ dispensare non licet, non propter Sacramenti de-
fectum, sed propter affectum intentionis cum opere sub-
22 *secuto*. Et licet textus loquatur explicite tantum de
Clerico in Sacris, intelligitur tamen implicite etiam de
Professo in Religione approbata, quia Clericus in Sa-
cris, & Professus in Religione, quantum ad hanc Ir-
regularitatem, a Doctoribus æquiparantur; Suarez
de Censuris disp. 49. *sect.* 6. *num.* 7. Sanchez *cit. disp.*
86. *num.* 22. Layman *lib.* 1 *tract.* 5. *part.* 5. *cap.* 6.
num. 6. Pirhing. *lib.* 1. *tit.* 21. *de Bigamis num.* 31. *arg.*
cap. Quotquot 24. *caus.* 27. *q.* 1.
23 Prælati Regulares quicumque sint spectato Jure
communi, & seclusis specialibus privilegiis, dispen-
sare non possunt cum suis subditis Regularibus, ne
quidem quo ad Ordines Minores; Nam sicut Episco-
pi non habent hanc facultatem, ut supra ostendimus,
ita nec ea gaudent Prælati Regulares, nullibi enim in
Jure Canonico reperitur talis facultas concessa Præla-
tis Regularibus.
24 Quantum autem ad specialia Regularium privilegia,
Avila *de Censuris part.* 7. *disp.* 8. *dub.* 4. *conclus.* 6.
Henriquez *in Summa lib.* 12. *cap.* 6. §. 12. *in commen-*
to litt. Z. Reiffenstuel l. 5. *decretal. tit.* 37. *de pœnis*
num 97. dicunt, Religiosos dispensari posse in Biga-
mia præfata, nedum a Superioribus, sed etiam a quo-
cumque Confessario Ordinis ex amplissima concessio-
ne Sixti IV. facta Minoribus de Observantia, quæ ha-
betur *in compendio privilegiorum, verb. absolutio extra-*
ordinaria quoad Fratres n. 5. ubi sic habetur ad Litte-
ram: *Sixtus IV. concessit omnibus Fratribus Minoribus*
de Observantia præsentibus, & futuris, tam Professis,
quam Novitiis (*qui tamen habent propositum profitendi*)
nec non sororibus S. Claræ, & Tertiariis utriusque se-
xus, & famulis, & servitoribus prædictorem omnium,
ut quilibet eorum possit semel eligere Confessorem de hu-
jusmodi Observantia, qui audita ejus Confessione, pœ-
nitentiam salutarem injungendo, absolvat eos ab omni-
bus criminibus, excessibus, & Censuris Ecclesiaſticis,
& dispenset cum eis in omnibus Irregularitatibus, si quas
forte contraxerint (*homicidio voluntario, & mutilatio-*
ne membri semper exceptis) *& ei remissionem generalem,*
& plenariam omnium peccatorum impertiri valeat, er-
go infert idem Avila ubi supra, cum in hoc privilegio
excipiatur solummodo homicidium voluntarium, quæ
Irregularitas est omnium gravissima, & non excipia-
tur alia, quæ sit facilioris dispensationis, ut Bigamia
sequitur super illam vigore memorati privilegii dis-
pensari posse; Et ultra istud amplissimum privilegium
concessum a Sixto IV. Minoribus de Observantia, adest 25
aliud amplissimum concessum a S. Pio V. Cassinensi-
bus, Idibus Julii 1571. Constit. 129. incip. *Dum ad*
Congregationem Cassinensem, in qua concedit Abbati-
bus, & Prælatis ejusdem Congregationis (cum qua
communicant alii Regulares) ut suos subditos etiam
Novitios in Religione perseverantes ab omnibus casi-
bus, & Censuris, etiam in Bulla Cœnæ contentis,
absolvere possint, & cum eisdem dispensare in omni-
bus Irregularitatibus quomodocumque contractis, &
pro Foro conscientiæ, etiam in Irregularitate con-
tracta ex homicidio voluntario, dummodo non sit
commissum post ingressum in Religionem, & eos ha-
bilitare, ut possint ad quascumque Prælaturas suæ
Congregationis eligi, & assumi, & eas libere, & li-
cite retinere, & quæcumque Ordinis Officia exerce-
re, etiamsi Irregularitatem contraxerint ante eorum
promotionem. Nec hoc privilegium videtur revoca- 26
tum per Concilium Tridentinum, cum fuerit conces-
sum post idem Concilium cum clausula derogatoria
quorumcumque Conciliorum.
His tamen non obstantibus contrarium sustinent 27
Collector privilegior. Mendicantium *in compendio loc.*
supra cit. Navarr. *cons.* 84. *num.* 1. *de Regular. in no-*
vis, Frater Emanuel *in Summ. tom.* 1. *cap.* 158. *con-*
cl. 7. Frater Barthol. de Vechiis *in praxi observanda in*
admittendis ad Religionis ſtatum Novit. disp. 9. *dub.* 15.
num. 2. *in fine*, Hieron. Roderic. *in compend. qq. Re-*
gular. resol. 16. *num.* 14. Portel. *in addit. ad dub. Reg.*
verb. dispensare num. 5. Laurentius de Peyrinis *de Re-*
ligioso Prælato tom. 2. *q.* 2. *cap.* 5. §. 8. *num.* 99. Ascan.
Tamburin. *in tract. de Jure Abbatum tom.* 2. *disp.* 17.
q. 3. *num.* 2, Sigismund. a Bononia *de elect. part.* 2.
cap. 4. *dub.* 71. *num.* 2. Diana *part.* 4. *tract.* 2. *reso-*
lut. 63. Barbosa *de Offic. & Poteſt. Episcop. allegat.* 49.
part. 2. *num.* 29. *&* 30. & alii. Et ratio est, quia ex
regula Juris 82. *in 6. In generali concessione non veniunt*
ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus;
sed in specie facultas dispensandi generaliter super Ir-
regularitatibus, non extenditur ad Bigamiam, & ho-
micidium voluntarium, ut tradunt Navarr. *sub. tit.*
de homicid. cons. 38. *in novis*, Vivald. *in Candelabro*
aureo tit. de Irregul. num. 312. Frater Emanuel *qu. Re-*
gul. tom. 1. *q.* 24. *art.* 15. *& tom.* 2. *quæſt.* 105. *art.* 1.
in fine, Miranda *in Manuali Prælator. tom.* 2. *qu.* 8.
art. 14. *conclus.* 5. Homobon. *De casibus reservatis*
part. 1. *t.* 5. §. *quinto observandum fol.* 100. Barbosa
loc. cit. n. 30. Suarez 4. *t.* 1. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 2.
cap. 21. *num.* 2. Lezana *Summ. tom.* 1. *c.* 18. *n.* 42. &
alii: ergo non obstantibus privilegiis concessis Præla-
tis Regularibus, ut possint dispensare generaliter su-
per omnibus Irregularitatibus, adhuc non censetur in-
cludi in ipsis facultas dispensandi ab Irregularitate Bi-
gamiæ veræ, & interpretativæ. Immo Reginaldus *in*
praxi Fori Pœnit. lib. 39. *tract.* 2. *cap.* 28. *num.* 89. di-
cit, quod *id alienum eſt a communi Eccleſiæ praxi,*
quia Summus Pontifex plerumque Generalibus Religio-
num concedens facultatem cum suis dispensandi in Irre-
gularitate, solet excipere eam, quæ eſt ex Bigamia. Et
de facto idem Sixtus IV. in alia concessione facta Mino-
ribus in Bulla Maris Magni incipiente *Regimini*, ex-
presse excepit Irregularitatem, quæ est ex Bigamia,
homicidio voluntario; & mutilatione membrorum,
ibi:

ibi: *Nec non cum his, qui ex quavis caussa, præterquam homicidii voluntarii, Bigamiæ, & mutilationis membrorum, Irregulares forent*. Et ita sub eisdem fere terminis legitur respective in Mari Magno aliorum
30 Mendicantium. Unde de primo ad ultimum concludendum est, quod cum hoc pertineat ad quæstionem facti, ostendendum est, ut recte Suarez *de Censuris disp.* 46. *sect.* 6. *n.* 17. Pirhing. *lib.* 1. *tit.* 21. *num.* 32. & inspicienda sunt caute Indulta a Sancta Sede Religionibus concessa, & attente considerandum, an uni concessa, extendantur ad cæteras? an verba concessionis facultatem restringant? an sint certis conditionibus qualificata, ut eas observare pro valida dispensatione sit necessarium? & an per ipsosmet Pontifices concedentes, aut per suos successores, concessiones ex integro, aut in parte revocentur per clausulam derogatoriam privilegiorum: *Non obstantibus quibuscumque privilegiis*, ut docte notat Lezana Summ. *tom.* 1. *cap.* 18. *num.* 41.

31 In Bigamia similitudinaria possunt Prælati Regulares cum Novitiis, ac Professis sibi subditis dispensare in illis casibus, quibus id Episcopis licitum esse supra conclusimus *num.* 7. Suarez *cit. disp.* 49. *de Censuris sect.* 6. *num.* 16 & 18. & *tom.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 21. *n.* 11. Sigismund. a Bonon. *de elect.* 71. *num.* 2. Pirhing. *loc. c.* & cum aliis Barbosa *loc. c. num.* 31. Et ratio est, quia Prelati Regulares, licet a Tridentino non habeant facultatem dispensandi concessam Episcopis, eamdem tamen habent in suos subditos per concessionem variorum Pontificum, & præcipue S. Pii V. qui Constitut. incip. *Romani Pontificis*, indulsit Prælatis Ordinis Prædicatorum, (cum quibus communicant alii Regulares ut sequitur: *Et insuper, quia OEcumenicum Generale Trident. Conc. concessit Episcopis, ut absolvere possint in Foro animæ, seu conscientiæ ab omnibus peccatis, & dispensare in Irregularitatibus, prout ses.* 24. *cap.* 6. *habetur: Ne Prior Conventualis, aut Superiores Prælati dicti totius Ordinis, tam in dicta Provincia, quam extra eam ubilibet, deterioris conditionis, quam Clerici, aut sæculares existant, eisdem Priori Conventuali, & Superioribus Prælatis, ut ipsi per se ipsos idem omnino possint in Fratres, & Moniales dicti Ordinis sibi subditos, quod possunt Episcopi in Clericos, & Laicos sibi subditos, tam quo ad absolvendi, & dispensandi, quam alias quascumque facultates eisdem auctoritate, & tenore perpetuo concedimus, & indulgemus*.

Supplementa Auctoris.

32 Bigamia tam *propria* quam *similitudinaria* prohibetur Diaconis Ecclesiæ Orientalis; Bened. XIV. tom. 1. Constitut 129. incip. *Eo quamvis tempore* §. 31.
33 & 32. Bigamus, ideoque irregularis recte censetur is etiam, qui unam uxorem ante Baptismum, & aliam post Baptismum habuit; Idem tom. 2. Constit. 54. incip. *Postquam intelleximus* §. 71. ubi ostendit id contra opinionem S. Hieronymi definitum fuisse non quidem a S. Siricio, sed a S. Innocentio I. Vide sup. *art.* 1. *a* 9. *ad* 12. Bigamus abstinere debet ab admi-
34 nistrando Sacramento Baptismi, etiam in casu necessitatis, si alius adsit ab hac nota immunis, & aliunde idoneus, Idem tom. 2. Constitut 28. incip. *Postremo mense* §. 31.

Additiones ex aliena manu.

Facultas dispensandi super Irregularitate proce- 35
dente ex Bigamia inde dependet, utrum irregularitas hæc sit juris Divini, an juris Ecclesiastici. Quid- 36
quid autem cum paucis quibusdam contradicat Franciscus Turrian. *lib.* 1. *cap.* 1. *advers. Magdeburgen.* constantissima sententia Theologorum, & Canonistarum est dictam irregularitatem juris esse Ecclesiastici; vide Hericour *in Leg. Eccles. suo ordin. restit. part.* 3. *cap.* 4. *art.* 2. §. 16. & Giballin. *de Irregularit. cap.* 3. *quæst.* 4. *num.* 6. Quocirca jure Sum- 37
mus Pontifex dispensat super dicta irregularitate.

Additiones novissimæ.

SUMMARIUM.

1 *Affert Maillant Canones qui negant dispensari posse super Bigamia.*
2 *Sed Pontifex super ea dispensat.*
2 *Papa Lucius dispensavit super Bigamia celebrem Nicolaum Tedeschi.*
4 *An Episcopi dispensare queant super Bigamia similitudinaria.*
5 *Et an dispensare possint super Bigamia occulta.*

(*) Sunt Canones, qui negant dispensari posse 1
super bigamia ut videre est apud *Maillant in suo dictionario verb. Bigamia* §. 3. Sed Pontifex sum- 2
mus sicut dispensat super aliis rebus Ecclesiasticis, ita & dispensat super hisce concernentibus bigamiam, idque quia irregularitas hæc est Juris positivi, super qua Papa dispensat. *Maillant loc. cit.* ubi quod Pa- 3
pa Lucius dispensavit super bigamia celebrem Canonistam Nicolaum Tedeschi Episcopum postea Panormitanum.

Episcopi dispensare non possunt nisi super Biga- 4
mia similitudinaria permittendo caussa ei qui cecidit in hanc speciem irregularitatis peragendi functiones Ordinis quem recipit, nequaquam vero ascendendi ad Ordines superiores. An Episcopi dispen- 5
sare queant super Bigamia occulta vide *Maillant loco supra citat.*

BIRRETUM.

Birreti, seu Berretini, aut Pileoli usus in Missa, 1
etiam extra Canonem concedi non potest ab Episcopo, sed solum a Papa; Sac. Congr. Episc. & Regular. 2. *Januarii* 1590. & *die* 17. *Junii*. 1595. Idem censuit etiam, Sacra Congr. Concil. 16. *Februarii* 1619. Unde nullus etiam Episcopus eo uti 2
potest sine Sedis Apostolicæ licentia, Sacra Rituum Congregat. 31. *Januarii* & 24. *Aprilis* 1626. quia *cap. Nullus* 56. *de consecrat. dist.* 1. etiam Episcopo prohibet velato capite celebrare.

Birretum debet Episcopus cum Cappa sedens 3
ad Sedem suam de per se sibi extrahere, & reponere. Sic pluries censuit Sac. Rit. Cong. ut patet in sequentibus decisionibus. Pro parte Capituli Cathedralis Laudensis petitum fuit a Sac. Rit. Congr. declarari: *An in Provincia Mediolanensi sit laudabilis ea con-*

consuetudo, ut Episcopo cum Cappa sedenti ad Sedem suam caput aperiatur, & cooperiatur ab altero ex Diaconis, assistentibus, & in eo casu ad quem spectabit: Et Sac. Rit. Congregat. audita relatione Eminentiss. & Reverendiss. D. Cardinalis Bellarmini respondit; Birretum debere Episcopum sibi de per se extrahere, die 4. April. 1620. Capitulum, & Canonici Collegiatæ Ecclesiæ S. Martini Terræ Cerreti Thelesinæ Diœcesis petierunt ab eadem Sacra Rituum Congregatione responderi, *An Episcopo assistenti Divinis Officiis cum Cappa, Canonici debeant deponere: & ponere Birretum in capite Episcopi? Et an isto casu debeatur assistentia Canonicorum* Et eadem Sacra Congreg. *sub die 22. Decembris 1629. respondit*: *Nihil deberi de prædictis Episcopo*; Et postea eadem Sacr. Congr. *in Iserninen. 21. Aug. 1632. censuit, neque dignitates, neque Canonic. assistentes Episcopo teneri caput Episcopo tegere, & detegere, quando assistit divinis cum Cappa, & Birreto*.

4 Non potest Episcopus Decretum facere, quod sui Clerici teneantur semper deferre Birretum; Sacr. Congr. Episcop. & Regul. 13. *Maii* 1616. Canonici
5 in Processione intra Ecclesiam debent incedere capite detecto, & extra eam, cum Birreto in capite. Sacra Rit. Congreg. 30. Martii 1633. Clerici in Choro uti debent Birreto, & non Pileo; Concil. Mediol. I. *pag. 2. tit. Quomodo versandum in Choro*, ibi: *In Choro etiam in Matutino Officio Clerici Birreto, non Pileo utantur, alioquin moneantur a Præsidente Chori; vel ab eo, qui proximo loco sedet, & nisi paruerint, pro absentibus habeantur*.

7 Birretum rubeum omnibus Cardinalibus, exceptis Regularibus, concessit Paulus Secundus, ut refert *Platina in ejus vita*; Azorius *Institut. Moral. par. 2. lib. 4. cap. 3. qu.* 18. Barbosa *Juris Ecclesiast. univers.*
8 *lib. 1. cap. 3. num. 9.* Postea vero Birretum rubeum gestare etiam Cardinales, ex Ordinibus Regularibus assumptos statuit Gregorius XIV. Constit. 9. in-
9 cip. *Sanctissimus*. Cum enim Cardinales Regulares prius de antiquo more portassent Birretum ejusdem coloris, cujus erat habitus Religionis, in qua fuerant professi, dictus Summus Pontifex Gregorius XIV. de voto aliorum Cardinalium concessit Cardinalibus Regularibus usum Birreti rubei, habitu in cæteris nihil immutato, ut patet ex cit. Constitutione incip *Sanctissimus*.

10 Alia ad rem, vide in tomo 8. Decreta *S. R. C. sub num.* 38. 85. 175. 443.

Additiones ex aliena manu.

11 Birretum tegumentum est capitis, Clericis olim proprium; Ducang. *in Gloss. ad Scriptor. med. & infim. Latinit. ver. Birretum*. Pluribus enim in Conciliis imperatus est Clericis usus Birretorum tamquam conveniens Ordini ipsorum, quo a Laicis distinguerentur. In Salisburgensi Concilio anno 1386. cap. 6. interdicitur Clericis, *ne sine caputio capitis, birreto, capello, vel pileo cooperto præsumant in Ecclesia, seu in publico incedere, quum hoc honestatem non deceat Clericalem*. In Concilio Turonensi anno 1583: cap. 14. jubentur Clerici *uti birretis, non vero galeris, præsertim in Ecclesia*. In Concilio Bituricensi anno 1584. tit. 12. cap. 10. de Canonicis edicunt Patres: *Horas Canonicas dicturi cum tunica talari, superpelliceis mundis, almutiis, pileis quadratis... utantur*. In Concilio Tolosano anno 1590. forma describitur Birretorum, simulque edicitur, *ut nusquam aut in Ecclesia, aut per urbem absque quadrato Birreto Clerici conspiciantur*. Est igitur Birretum tegumentum speciale Clericorum, & ideo in investituris Canonicorum adhiberi solitum, quem morem adhuc hodie servant Ecclesiæ Cathedrales.

Communicatum etiam Biretum fuit Magistris artium & Doctoribus utpote Canonicis non absimilibus, qui itidem in solemnibus promotionibus jam olim de dignitate hac scholastica per Birreti impositionem investiti sunt; Leibnitius *tom. 2. Scriptor. Brunsvic.* ubi in introductione ex relatione Joannis Buschi assert: *Erfordiæ Doctori juris canonici Birretum brunum, Doctori Juris civilis vero rubrum impositum fuisse*; Confer etiam Ducange *ubi supra*. 12

BLASPHEMIA.

ARTICULUS I.

Quid sit, & quotuplex sit & quænam culpa sit Blasphemia?

Blasphemia *est contumeliosa locutio in Deum*; seu *contumeliosa de Deo affirmatio, vel negatio*. *Est communis* cum S. Thoma 2. 2. *quæst. 13 art. 1.* in corpore, ubi sic ait: *Nomen blasphemiæ importare videtur quamdam derogationem alicujus excellentis bonitatis, & præcipue divinæ ... Quicumque ergo vel negat aliquid de Deo, quod ei convenit vel asserit de Deo, quod ei non convenit; derogat divinæ bonitati*. Et hæc contumeliosa locutio potest esse, vel immediata, quæ Deum in se ipso attingit, vel mediata, quæ profertur in Sanctos, & in Deum cadit; injuria enim, sicuti laus in Sanctos, redundat in Deum ex illo Luc. 16. Unde *Qui vos spernit, me spernit*; Et Psalm. 150. *Laudate Dominum in Sanctis ejus*. Unde Blasphemia quadrupliciter potissimum committi potest; Primo, dum de Deo negatur, quod ei convenit, ut cum dicitur; *Deus non est justus, non est Omnipotens, non est verax &c.* vel aliquid de ipso affirmatur, quod ei non convenit, ut cum dicitur: *Deus est peccator, est mendax, est ignorans*, &c. Secundo, dum quis Deum detestatur, ut cum dicit, *sit maledictus Deus* &c. aut aliquod malum ei imprecatur, ut cum dicitur, *pereat Deus, contemnatur Deus &c.* Tertio, dum quis hujusmodi contumeliosas locutiones profert etiam in B. M. V., vel Sanctos, aut Sacramenta, vel res Deo sacras, sicuti enim Deus laudatur in Sanctis suis, sic etiam Blasphemia, quæ fit contra Sanctos, in Deum redundat, & pro Blasphemia in Deum reputatur, ut recte docet S. Thomas 2. 2. *quæst. 13. art. 1. ad 2. Sicut Deus in Sanctis suis laudatur, in quantum laudantur opera, quæ Deus in Sanctis efficit, ita & Blasphemia, quæ fit in Sanctos, ex consequente in Deum redundat*. Quarto, dum quis absque affirmatione, vel negatione, aut detestatione, vel imprecatione per despectum, ac indignationem injuriose, ac probrose nominat Dei attributa, dicendo v. g. collerice: *Dei potentia, Dei bonitas*, seu vulgariter: *Poter di Dio, Cospetto di Dio*, & hujusmodi, aut sic pro-

probrose per indignationem nominat Sacramenta, Sanguinem, Vulnera, Membra Christi, dicendo v.g. *Sangue di Cristo*, *Corpo di Cristo*, & hujusmodi; vel probrose, & colerice nominat horrendissime membra pudenda Christi, B. M. V. atque Sanctorum, immo etiam ipsius Dei; aut alia horrenda ipsis repugnantia, quæ hic pro honestate non nominantur.

7 Blasphemias in duas species præcipuas dividitur; Una dicitur Hæreticalis, & altera simplex, seu non
8 Hæreticalis. Blasphemia Hæreticalis est illa, quæ cum Hæresi connexionem habet, ut cum affirmatur, vel negatur aliquid de Deo contrarium articulis Fidei, dicendo v. g. *Deus est injustus*, *est mendax Deus non est omnipotens*, *non est ubique*, & hujusmodi. (*) Blasphemia hæreticalis alia est *formalis*, quæ & hæretica dicitur, alia *materialis*, seu hæreticalis quidem, sed non hæretica. Illa est quam qui profert aliquid contra fidem, & mente tenet quod profert. Hæc vero est, qua profertur aliquid contra fidem, attamen proferens non tenet mente, & corde erro-
9 rem, quem profert. Blasphemia simplex, seu non Hæreticalis, est illa, quæ cum Hæresi connexionem non habet, ut cum aliquid Fidei non oppositum contra Deum pronuntiatur, dicendo v. g. despective, seu contemptive, *In contemptu Dei hoc volo facere*, vel detestative, *sit maledictus Deus*, vel imprecative, *Pereat Deus*, vel Irrisorie, *Vah qui destruis templum Dei*, vel Juratorie, *Pereat Deus si ita*
10 *non sit*. Ad hanc simplicem, seu non Hæreticalem Blasphemiam reducuntur; Primo, omnia verba injuriose usurpantia Christi membra, vulnera, Sacramenta, & hujusmodi, ut si dicatur, perdat te Christi caput, sanguis, passio, ejusque Sacramenta; vel si quis contra homines, animalia, vel quæcumque alia creata irritatus pronuntiet, Sanguinem Christi, Sacramenta, aliaque Deo sacra, quia ipsa non ad perdendos nos, sed ad salvandos nobis data sunt, & communiter in his apprehendunt homines magnam Dei, Sacrorumque Sacramentorum, & rerum sibi sacrarum vilipensionem contineri, & graviter
11 honori Deo debito derogari. Secundo, ad simplicem Blasphemiam reducuntur omnia verba contumeliosa prolata in Sanctos formaliter quatenus Sancti sunt, sive cum habitudine saltem virtuali ad Deum, ita ut mortaliter etiam Dei honor censeatur tangi, & vilipendi, ut communiter advertunt Doctores cum S. Thoma *loc. cit.* Vide præcisa ejus ver-
12 ba *num.5*. Tertio ad simplicem Blasphemiam reducuntur etiam signa, & facta contumeliosa contra Deum, contra Imagines Christi Crucifixi, Virginis Mariæ, aliorumque Sanctorum, licet verba non sint, ut spuere in Cœlum, in ipsas Imagines, seu statuas, frendere dentibus, & hujusmodi. *Sic communiter Doctores*.

13 Blasphemia quælibet deliberate commissa, est peccatum mortale. *Ita omnes*, & ratio est, quia Blasphemis est indicta pœna mortis; Levitici 24. *n.16* ibi: *Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur*; sed ut cum communi recte docet S. Thomas 2.2. *quæst.13. art.2. in corp.* pœna mortis non infertur, nisi pro peccato mortali, ergo Blasphemia est peccatum mortale; Et sane Legi Divinæ, naturali, ipsique rationi nihil magis repugnat, & consequenter nihil gravius, quam quod Creator maledicatur a Creatura, & quod homo contra primum Decalogi præceptum sibi stricte præcipiens debitum cultum Deo exhibendum, ei pro cultu contumeliosa convicia, & probrosa maledicta in Blasphemia rependat. Unde tam atrox, immane, & detestabile pec- 14
catum est Blasphemia, quod etiamsi sit joco prolata, dummodo deliberate, & advertenter ad inhonorationem Dei, est ordinarie peccatum mortale, quia etiam sic joco prolata vergit in diminutionem Divini honoris; nisi tamen in raro casu talis esset jocus, ut omnibus perpensis nulla appareat diminutio Divini honoris, quia tunc ex quo non esset vera Blasphemia, non esset peccatum mortale; Sporer *tom.1. tract.2. in 1. præcept. Decalog. cap. 10. sect.3. num.22.* & cum multis aliis Sanchez *lib.2. cap.33. num.41.* Sic etiam 15
Blasphemia est peccatum mortale, licet prolata ex habitu, aut ex indignatione, & ira, si Blasphemus ita loquens advertat ad vilipensionem Dei, vel rerum sacrarum, quam verba suæ Blasphemiæ præseferunt; Sic S. Thomas 2. 2. *quæst.13. art.2. ad 3.* & alii passim. Si vero loquens absque deliberatione, ex 16
subreptione, non advertat ad vilipensionem Dei, aut rerum sacrarum non peccat graviter. Sic S. Thomas *loc. cit.* Layman. *lib.4. tract.10. cap.6. num.10.* Burgh. *centur. 1. cas.44.* & alii: tunc enim est defectus plene cognitionis, & voluntarii; Immo si verba Blasphema, quæ ex impetu, vel subito motu iræ proferuntur, omnem rationis advertentiam præveniant, nullum erit peccatum, sed erunt actus primo primi, ubi enim malitia non est præcognita, non potest esse volita; Si autem adsit aliqua advertentia, sed non perfecte deliberata, erunt motus secundo primi, & peccata venialia tantum, quia actus tales non sunt perfecte liberi, & malitia sicuti imperfecte est cognita, ita etiam imperfecte potest esse volita, ut docet Burgh. *centur.3. cas.49.* Qui tamen haberet ta- 17
lem habitum, seu consuetudinem blasphemandi teneretur sub mortali serio conari eam tollere, quia talis consuetudo est intrinsece mala, & de se graviter inhonorativa Dei, aliter graviter peccaret, ex quo talis prava consuetudo esset voluntaria in caussa; Sanctus Thomas 2. 2. *quæst. 77. art. 7. in corp.* & alii passim.

Consule Epistolam 11. P. Danielis Concina ad Ill. D. Reverend. Episcopum N. N. adversus librum inscriptum: *Dissertatio in Casus reservatos Venetæ Diœceseos*; ad Calcem Compendii Theologiæ Christianæ.

Hæc Postilla subjungitur in edit. Roman. noviss. an. 1767. Sed sciendum, quod P. Concina in indicata Epistola eloquenter admodum declamat contra Propositionem hanc: *Si Blasphemia sit imperfecte deliberata ex prava consuetudine blasphemandi, vel, secundum multos Doctores, utpote non voluntaria saltem perfecte, non est culpa saltem mortalis; vel si est culpa mortalis secundum multos Doctores, utpote perfecte voluntaria solum in causa, seu in dicta consuetudine, non est blasphemia formalis*. Verum in præsenti argumento doctrinam hanc dialectice magis, ac breviter dilucidat more suo R. P. Patritius Sporer Ord. FF. Min. Recolect. *in Tract. 1. Proœm. suæ Theolog. moral. cap.2. sect.3. num.25.* ubi cum communi ait: *Peccatum indirecte voluntarium tunc committitur, quando culpabiliter posita, vel non ablata causa*

causa (*cum quis scilicet*, & ſciat, & poſſit, & debeat auferre) *effectus prævisus factus eſt voluntarius indirecte, & non tum quando re ipſa effectus ſequitur. Exemplis diſce.* 1. *Quando* &c. . . . . *Qui sciens, & volens per frequentes actus contrahit consuetudinem blasphemandi, v. g. tunc quidem dupliciter peccat mortaliter, & non amplius tunc quando vi involuntariæ remanentis consuetudinis, ac quaſi naturali impetu, omnino inadvertenter in blasphemias prorumpit. Eademque ratio eſt, quandocumque quis sciens & volens poſuit, vel non abſtulit causam effectus prævisi, ſive indirecte tantum, ut in exemplis allatis, ſive etiam directe intenderit talem effectum, & poſtea, eo non amplius volente, ſequitur effectus . . . . Tunc solum peccavit, quando causam poſuit, non vero poſtea, quando non amplius eſt in poteſtate, quin effectus ſequatur, tametſi maxime velis impedire; ideoque in ſe coram Deo neque majus, neque minus peccatum videtur, ſive effectus ſequatur, ſive non.* Hæc P. Sporer, quem conſule: ſeu potius apud P. Natalem Alexandrum *in Theol. dogm. moral. tom.*8. *lib.*3. *de peccatis, c.* 10. *regul.*11. ut tutius in tam ſalebroſa materia figeas pedem, lege D. Auguſtinum, qui *lib.*12. *cap.*44. *contra Fauſtum* loquens de Lot ait: *culpandus eſt, non quantum ille inceſtus, ſed quantum ebrietas meruit.* ☞

(*) Longe rectius, ac ſolidius, quam Sporer, Cuniliati *de Pœnitent. Append.* 1. *capit.* 2. §. 2. *num.* 7. „ Vel. . . . . blaſphemator ſerio, & dolenter, deteſtatus fuit impiam conſuetudinem, & vivit ſollicitus ad eamdem extirpandam, utendo opportunis ſubſidiis ipſum admonentibus obligationis ſuæ, qua tenetur ad vigilandum ſupra ſe ipſum quoad hoc punctum, ad conſequendam eradicationem vitioſi habitus; vel eſt blaſphemator, qui quamvis deteſtatus fuerit in confeſſione impium habitum; tamen poſt confeſſionem vel nulla, vel dumtaxat leviſſima cura tangitur ad illum extirpandum: in primo caſu verum erit quod ſi aliquando ex conſuetudine, & ſine advertentia proferat blaſphemias, illæ ſint materiales, neque reſervationi obnoxiæ; in ſecundo autem caſu falſum eſt, quod blaſphemiæ ex tali conſuetudine erumpentes, non ſint veræ formales blaſphemiæ, & omnino voluntariæ, atque ex plena malitia procedentes quamvis forte abſque ulla conſideratione prolatæ; & exinde ſunt reſervatæ. Ita docet S. Thomas in quæſtionibus diſputatis de malo, Art.2. „ Aliquando voluntas inclinatur in bonum commutabile, cui adjungitur deformitas peccati, ex aliquo habitu, quando per conſuetudinem inclinare in tale bonum (commutabile) eſt ei verſum quaſi in habitum, & naturam; & tunc ex proprio motu, abſque aliqua paſſione inclinatur ad illud: & hoc eſt peccare ex electione, ſive ex induſtria, & ex certa ſcientia, aut ex malitia. Quid clarius? Et iterum in prima ſecundæ qu.78. art.2. Quandocumque (homo) utitur habitu vitioſo, neceſſe eſt quod ex certa malitia peccet; quia unicuique habenti habitum, eſt per ſe diligibile id, quod eſt ei conveniens ſecundum proprium habitum, quia ſic fit ei quodammodo naturale, ſecundum quod conſuetudo, & habitus vertitur in naturam: hoc autem quod eſt alicui conveniens ſecundum habitum vitioſum, eſt id, quod excludit bonum ſpirituale, ex quo ſequitur, quod homo eligat malum ſpirituale, ut adipiſcatur bonum (apparens) quod eſt ei ſecundum habitum conveniens, & hoc eſt ex certa malitia peccare: unde manifeſtum eſt, quod quicumque peccat ex habitu, peccet ex certa malitia. „ Vides aſſertum noſtrum a S. Doctore nedum approbatum, verum etiam probatum, & quidem ratione ſubtili, & metaphyſica, quæ ad hæc pauca verba reduci poteſt: quia peccans ex habitu, (non retractato modis ſupra indicatis) peccat ex cauſa criminoſa jam verſa in naturam, quæ fuit malitioſe, & voluntarie genita; voluntarie, & malitioſe aucta; voluntarie, & malitioſe retenta; Si igitur blaſphemiæ erumpentes ex habitu & conſuetudine, non retractatis, & oppugnatis modo ſupra dicto, ſunt ex S. Doctore ex certa ſcientia, ex induſtria, ex certa malitia, erunt in hoc caſu reſervatæ. (*)

ARTICULUS II.

Blaſphemia quibuſnam pœnis ſubjiciatur? & quis ſit ejus competens Judex?

TAm deteſtabilis eſt Blaſphemiæ culpa, ut in 1
Lege veteri fuerit mortis pœnæ ſubjecta; Levit.
24. *num.*16. ibi: *Qui blaſphemaverit nomen Domini,
morte moriatur, lapidibus opprimet eum omnis
multitudo.* Et de facto ob Blaſphemiam filius mu- 2
lieris Iſraeliticis præcepto Domini lapidibus fuit ob-
rutus; Levit. *cap.*24. Ob Blaſphemiam Antiochus 3
inſanabili, & inviſibili plaga percuſſus fuit; 2. Ma-
chab. *cap.*9. Ob Blaſphemiam Holofernes fœminæ 4
manu occiſus fuit; Jud.11. Goliath Iſraelem Blaſ- 5
phemans a Davide lapidis ictu e funda emiſſo occi-
ditur, 2. Reg. *cap.*21. Et populus ob Blaſphemiam 6
gladio, & fame conſumptus eſt; Jeremiæ *cap.* 14.
Et ſic varii alii ob Blaſphemiam morte puniti fue- 7
runt, ut patet legenti Scripturam, & Covarruviam
*in c. Quamvis pactum p.*1. §.7. *n.*10. *in princ.*; Salced.
*in pract. c.*113. *vers. Eſt quidem*, ubi varia alia exem-
pla adducuntur.

Modo Blaſphemiæ pœnæ aliæ ſunt de Jure Canoni- 8
co, & aliæ de Jure Civili. De Jure Canonico pœna 9
Blaſphemantis, ſi ſit Clericus, eſt depoſito ab Offi-
cio, & ſtatu Clericali; ſi ſit Laicus, eſt Excommu- 10
nicatio ferenda; *cap. Si quis* 10. *cauſ.* 22. *quæſt.*1.
ibi: *Si quis . . . . . Blaſphemia contra Deum uſus fue-
rit, ſi in Eccleſiaſtico Ordine fuerit deponatur; ſi
Laicus anathematizetur.* Deinde *in c. Statuimus* 2. *de* 11
Maledicis, ſtatuuntur in Blaſphemos pœnæ ſequentes
præciſis his verbis: *Statuimus, ut ſi quis contra Deum
vel aliquem Sanctorum ſuorum, & maxime B. Virginem, linguam in Blaſhemiam publice relaxare præſumpſerit, per Epiſcopum ſuum pœne ſubdatur inferius annotatæ, videlicet, quod in ſeptem diebus Dominicis præ foribus Eccleſiæ in manifeſto (dum aguntur Miſſarum ſolemnia) Blaſphemus exiſtens ultimo illorum die Dominico, pallium, & calceamenta non habeat, ligatus corrigia circa collum, ſeptemque præcedentibus ſextis feriis in pane, & aqua jejunet, Eccleſiam nullatenus ingreſſurus. Quolibet quoque prædictorum dierum, tres ſi poterit, alioquin duos reficiat pauperes, ſive unum.* Et

Et si nec ad hoc ejus facultates suppetant, id in re pœnam aliam commutetur, cui etiam, si renuerit recipere, ac peragere pœnitentiam supradictam, Ecclesiæ interdicatur ingressus, & in obitu Ecclesiastica careat sepultura. Per temporalem propterea potestatem, coactione (si necesse fuerit) Episcopi Diœcesani adhibita, contra eum, Blasphemus si Dives fuerit quadraginta solidorum, alioquin triginta, sive viginti, & si ad id non sufficiat, quinque solidorum usualis monetæ pœna mulctetur, nullam in hoc misericordiam habiturus, quod etiam inter alia Communitatum statuta ponatur.

12 Ultra recensitas pœnas a Jure communi Canonico statutas, variæ aliæ contra Blasphemos, sive Clericos, sive Laicos, sunt a variis Summis Pontificibus
13 ordinatæ. Et signanter a Leone X. in Constitut. 7. incip. *Supernæ dispositionis*, ubi contra Clericos Blasphemos in Jesum Christum, & M. V. ejus Matrem statuitur, quod pro prima vice mulctentur fructibus unius anni Beneficiorum Ecclesiasticorum, quæcumque habuerint; Pro secunda vice si unicum habuerint Beneficium, eo priventur, si autem plura, quod Ordinarius maluerit, id amittere cogantur; Pro tertia vice convicti, Dignitatibus, ac Beneficiis omnibus, quæcumque habuerint, eo ipso privati existant, &
14 ad ea ulterius retinenda inhabiles reddantur: Contra Laicos vero similiter Blasphemos statuitur, quod si nobiles fuerint, pro prima vice pœna vigintiquinque Ducatorum mulctentur, & pro secunda vice quin-
15 quaginta; & pro tertia nobilitatem amittant; Si vero ignobiles fuerint, in carcerem detrudantur; quod si ultra duas vices publice blasphemaverint, mitra infami per integrum diem ante fores Ecclesiæ principalis coronati stare cogantur; quod si sæpius in hoc peccatum lapsi fuerint, ad perpetuos carceres, vel
16 ad triremes damnentur. Et qui reliquos Sanctos blasphemaverint, arbitrio Judicis, rationem personarum habituri, aliquando mitius puniantur; Judices vero Sæculares negligentes eis infligere tales statutas pœnas decernit Pontifex, quod quasi eodem scelere contaminati eisdem quoque pœnis subiiciantur; & qui in illis puniendis solliciti, & severi fuerint, qualibet vice decem annorum indulgentiam consequantur, & tertiam partem mulctæ pecuniariæ habeant.

17 Non dissimiles a Leonis X. pœnæ sunt pro Blasphemis statutæ a Julio III. in Constitut. 23. incip. *In multis*, ubi statuit, quod Blasphemas Deum, sive Patrem, sive Filium, sive Spiritum Sanctum, vel Beatam V. M. convictus condemnetur ad solvendum quadraginta scuta auri; Secunda vice duplicetur pœna pecunaria, & infamiam incurrat, ac inhabilitatem ad Officia, Gradus, Dignitates, Beneficia, & Honores; Vilibus vero perfodiatur lingua; Tertia vice condemnetur, ut in secunda, & fiat intestabilis active, ac passive, sit inhabilis ad ferendum testimonium, sitque bannitus per tres annos ab Urbe; Viles vero fustigandi, aut per tres annos ad triremes damnandi, aut e-
18 xilio perpetuo plectendi. Immo ob horrendam malitiam tanti criminis idem Julius statuit supradictas pœnas, nedum contra Blasphemos, sed insuper eas extendit ad audientes, & non denuntiantes. *Insuper*, sunt sua præcisa verba, *Insuper ne Sacrilega, & mortifera hæc pestis, si lateat, minus vereri, vel præcidi possit, ex Omnipotentis Dei auctoritate mandamus omnibus, & singulis, cujuscumque sint gradus, & conditionis, qui sciverint aliquos blasphemasse, ut supra, quod eos denuntient Reverendissimis Judicibus &c. sicque omnes, & singulos in districto Dei Judicio requirimus, & eorum conscientias aggravamus, monendo tam eos, quod si constiterit aliquem scientem noluisse denuntiare, cujuscumque fuerit status, dignitatis, & conditionis, præter ultionem Justitiæ Divinæ, quam ei annuntiamus, & præter culpam mortalem, quam incurrent ob inobedientiam, & ob neglectum honorem Dei, punientur eisdem pœnis, quibus Blasphemi, & sic eos mulctari præcipimus; non enim solum digni sunt pœna, & supplicio, qui ea faciunt, sed & qui non corrigunt facientes.* Tandem Idem Pontifex statuit, quod pro 19
condemnando hoc execrabili scelere sufficiant duo testes, fide digni, & loco testium haberi, & admitti possit testis unus denuncians cum juramento.

Quia tamen hæc Julii Constitutio edita fuit pro solis 20
Romanis, ut indicat Rubrica Cherubini, & proœmium, & progressus ipsiusmet Constitutionis; Fue- 21
runt innovatæ pœnæ Leonis X. a S. Pio V. in Constitut. 5. incip. *Cum primum Apostolatus*, condita pro universo Orbe Christiano, ubi inter alia sic præcise disponit: *Ad abolendum vere nefarium, & execrabile Blasphemiæ scelus, quod in antiqua Lege Deus morte puniri mandat, & Imperialibus quoque Legibus præceptum est, nunc autem propter nimiam Judicum in puniendo segnitiem, vel potius desuetudinem supra modum invaluit, Leonis X. Prædecessoris nostri in novissimo Lateranensi Concilio statuta innovantes, decernimus, ut quicumque Laicus Deum, & Dominum nostrum Jesum Christum, vel Gloriosam Virginem Mariam ejus Genitricem expresse blasphemaverit, pro prima vice pœnam viginti Ducatorum incurrat, pro secunda pœna duplicabitur, pro tertia autem centum Ducatos solvat, & ignominia notatus exilio mulctabitur. Qui vero plebeus fuerit, nec erit solvendo, pro prima vice manibus post tergum ligatis ante Fores Ecclesiæ constituatur per diem integrum, pro secunda fustigabitur per Urbem; pro tertia ei lingua perforabitur, & mittetur ad triremes. Quicumque Clericus Blasphemiæ crimen admiserit, pro prima vice fructibus unius anni omnium, & quorumlibet Beneficiorum suorum, pro secunda Beneficiis ipsis privetur, pro tertia omnibus etiam Dignitatibus exutus deponatur, & in exilium mittatur. Quod si Clericus nullum obtinuerit Beneficium, pœna pecuniaria, vel corporali pro prima vice puniatur, pro secunda vice Carceribus mancipetur, pro tertia verbaliter degradetur, & ad triremes mittatur. Qui reliquos Sanctos blaspemaverit pro qualitate Blasphemiæ, atque Personarum, arbitrio Judicis puniatur.* Est tamen ad- 22
vertendum, quod verba illa *pro prima vice* interpretanda sunt pro prima vice punitionis, & non Blasphemiæ, etiamsi Clericus fuerit pro illa prima vice inquisitus, quod pluries blasphemasset, ad quod facit textus *in c. grave nimis 29. de Præbendis ibi post primam, & secundam correctionem.* Ita Prosper de August. *in addit. ad* Quarantam *in Summa Bullarii verb. Blasphemia*; Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiep. Neapol. cap. 63. in noviss. edit.* Barbosa *de Offic. & Potest. Episcopi part. 3. allegat. 51. num. 100.*

Blasphemiæ pœna de Jure Civili est ultimum suppli- 23
cium, seu pena mortis; *Authent. Ut non luxurientur homines §. Et quoniam, collat. 6. novell. 77.* quam pœ-

nam ultimi supplicii pro gravi Blasphemia præsertim in ipsum Deum etiam statuit Carolus V. *Constit. crim. art.*106. pro leviori autem, præsertim si non in Deum, sed B.Virg.Mariam, vel Sanctos fiat, præcisionem, vel mutilationem linguæ, fustigationem carcerationem, multam pecuniariam, vel aliam arbitrariam pro diversitate circumstantiarum delinquentis & delicti; quæ tamen pœna tunc potissimum locum habet, si quis ex consuetudine blasphemet; & in hoc
24 vitio sit incorrigibilis. Et licet justissimus rigor pœnarum contra Blasphemos pluribus in locis ob invalescentem abusum blasphemandi exacte non observetur ut observat Covarruv *in cap. Quamvis, de pact. part.*1.
25 *relect.* §. 7. *num.* 10. Tamen recte monet Clarus §. *Blasphemia num.*3. cum aliis ibi allegatis, has pœnas non servari ob defectum Religionis, & Justitiæ, & Principes Christianos graviter peccare, qui hoc execrabile crimen severissime non puniunt; Impresentiarum tamen usus invaluit, ut pœna Blasphemiæ imponantur pro arbitrio Judicis, spectata qualitate Personæ & facti, ita ut si Blasphemia sit excessive execrabilis & enormis, etiam pœna ultimi supplicii, seu mortis infligi possit; ac debeat a Judice; Clarus §. *Blasphemia num.*3. Menoch. *de Arbitr. Judic. cas* 375. *num*20. Farinac. *in praxi crim. lib.*1. *titul.*3. *quæst.*20. *num.*66. & 77. & alii.
26 Ad hoc autem, ut Blasphemi ordinariis pœnis a Jure statutis subjaceant, debent deliberate, & plena
27 advertentia Blasphemias proferre. Si enim aliquis in ebrietate, vel iracundia ex gravi, & justa causa ortum habente blasphemaret, non rigore pœnæ a Jure statutæ, sed mitius arbitrio Judicis puniri deberet; Farinac. *prax. Criminal lib.*1. *tit.*3. *quæst.*24. *num.*47. Clarus §. *Blasphemia num.*6. & 55. *fin. quæst.*6. *num.*9. Menoch. *de Arbitr. Jud. cas.*375. *num.*33. cum communi aliorum; *arg. cap. Statuimus* 2. *de Maledicis*, ibi: *Linguam in Blasphemiam publicæ relaxare præsumpserit* quod importat deliberationem, & plenam advertentiam, quam Ebrii, & Iracundi non habent,
28 cum nesciant quomodo, & quid agant. Fuit autem dictum notanter; *Vel iracundia ex gravi, & justa causa hortum habente*, ut si quis v.g. ab hoste injuste invasus vel uxorem in adulterio deprehendens accensus blas-
29 phemet; Nam iracundia ex levi, seu injusta causa orta, non excusat Blasphemantem a pœna ordinaria.
30 Si quis enim v. g. juste privatus aliquo Officio, vel ob perditam in ludo pecuniam, iracundia accensus blasphemet, debet subjacere pœnæ ordinariæ a Jure statutæ, Abbas *in cap. Statuimus* 2. *de Maledicis num.*6. Clarus *cit. quæst.*60. *num.*9. Farinac. *loc. cit. num.*48. & 49. Pirhing *lib.*5. *tit.*26. *num.*11. Reiffenstuel *ibid. num.*25. & alii passim.
31 Judex competens Blasphemiæ Hæreticalis, seu habentis conjunctam Hæresim, est solus Ecclesiasticus; *cap. Ut Inquisitionis* 18. §. *probibemus, de Hæreticis in* 6. ibi: *Prohibemus, quoque districtius Potestatibus, Dominis temporalibus, & Rectoribus, eorumdemque Officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cum sit mere Ecclesiasticum) quoquo modo cognoscant, vel judicent.* Et ratio assignatur in adducto textu, videlicet, quia hoc crimen *est mere Ecclesiasticum*; De Ecclesiasticis autem sola judicat potestas Ecclesiastica; *c. Decernimus*, 2. *de judiciis* ibi *Decernimus ut Laici Ecclesiastica tractare negotia non præsumant, sed Episcopi, Abbates, Archiepiscopi, & alii Ecclesiarum Prælati de negotiis Ecclesiasticis (maxime de illis, quæ spiritualia esse noscuntur) Laicorum Judicio non disponant; Nec propter eorum prohibitionem Ecclesiasticam dimittant Justitiam exercere*; concordat *c. Quando* 3. *de Judiciis, & c. Si Judex* 12. *de sententia Excommunic. in* 6. Judex vero competens 32
Blasphemiæ non Hæreticalis, seu simplicis potest esse Ecclesiasticus, vel Sæcularis; Cum enim talis Blasphemia sit mixti Fori, ut probat textus *in cap. Statuimus* 2. *de Maledicis*, §. *Per temporalem præterea Potestatem*, & cum pluribus aliis a se citatis Barbosa *De Offic. & potest. Episcop. part.*3. *allegat.*51. *num.*94. Datur locus præventioni ita tamen, ut si unus v. g. 33
Judex Ecclesiasticus illam punit, per hoc non impediatur Judex Sæcularis, quin Blasphemum etiam in suo Foro punire valeat; & e contra, Farinac. *loc. cit. quæst.*20. *num.*39. Pirhing *loc. cit. num.*14. Reiffenst. *loc. cit. num.*28. Quod si Judex Sæcularis sit negligens 34
in puniendis Blasphemis, potest ad id compelli a Judice Ecclesiastico, *cit. cap. Statuimus* 2. *de Maledicis* §. *Per temporalem præterea Potestatem*, ibi: *Coactione (si necesse fuerit) Episcopi Diœcesani adhibita contra eum*, & Glossa ibi: *verb. Contra eum* præcisis his verbis: *Contra eum, idest Potestatem, & ita habes hic, quod si Judex Sæcularis negligit facere Justitiam, potest compelli per Ecclesiam*, & colligitur ex *cap. Administratores* 26. *caus.* 23. *quæst.*5. Abbas *in cit. cap. Statuimus num.*9. & alii passim.

BONA.

Articulus I.

Bona Ecclesiastica quo ad alienationem, locationem, occupationem, seu usurpationem.

Bona Ecclesiastica sine justa causa, & debita solemnitate alienari non possunt; *cap. Apostolicos* 13. 1
cap. Sine exceptione 52. *caus.* 2. *quæst.*2. & *cap. Cum Laicis* 12. *de rebus Ecclesiastic. non alienand. Clement.*1. *eod. tit. Extrav. Ambitiosæ eod. tit. inter Communes*, Trid. *sess.*25. *cap.*11. *de reform.* Quæ autem veniant 2
nomine Bonorum Ecclesiasticorum, quæ sint justæ causæ alienandi, & quæ requirantur solemnitates; vide *verb. Alienare*, ubi late per tot.

Bona Ecclesiastica jam incorporata alienari non 3
possunt sine requisitis solemnitatibus, quamvis sint Ecclesiæ ita relicta, & donata, ut possint pro libito sine solemnitatibus alienari, quia cum res legata Ecclesiæ, statim Testatore defuncto, efficiatur Ecclesiastica ministerio Legis, dispositio hominis non potest Constitutionem Canonum immutare; Glossa *in cap. Tua nobis verb. Interdici de Testament.* Corrad. *prax. Dispens. lib.*9. *cap.*7. *num.*19. ubi sic præcise habet: *Advertendum est tamen, quod sub Pontificatu Urbani VIII. magna desuper orta fuit controversia, nam ita ferente casu post multa hinc inde deducta coram bonæ memoriæ Ægidio Ursino Datario, a pluribus Advocatis informantibus, re etiam ad ipsum Urbanum delata, fuit resolutum negative, nempe prohibitionem alienatio-* nis

nus rerum Ecclesiæ locum sibi vindicare etiam in casu,
quo res ita donatur, vel legatur Ecclesiæ, ut possit alie-
nari sine solemnitatibus, quia nihilominus illæ requi-
runtur, non obstante dicta voluntate, quæ tamquam il-
licita servanda non est. Et sic tenent Quaranta, Bar-
bosa, Donat. Passerin. Diana, Monacell. & alii jam
citati sub *verb. Alienare art.4. per tot. vid.* ibi, & Car-
din.Petram *t.1. Comment. ad Const.1. Divi Leonis Ma-*
gni sect.4. a n.45. & t.5. Comment. ad Const.5. Pauli II.
sect.2. per tot. ubi suo more egregie multa habet ad rem.
4 Bona tamen nondum incorporata relicta Ecclesiæ
sub expressa conditione, ut vendantur ad aliquem
determinatum effectum, v.g. ut ex illorum pretio e-
mantur Calices, Candelabra Argentea, vel Lampa-
des, aut alia ad Dei cultum, vel ut dotentur Virgi-
nes, & similia, tunc ante incorporationem possunt
alienari sine solemnitatibus, ut sic adimpleatur mens
5 Testatoris. Et a fortiori existente præcepto Testato-
ris, ut Bona certa, & determinata vendantur, &
solvantur debita, non requiritur Beneplacitum Apo-
stolicum, quia non fiunt Ecclesiastica, nisi deducto
ære alieno, & fuerunt acquisita dicta Lege. *Est com-*
munis, & sic declaravit Sac. Congreg. Episcop. &
Regul. *in Imolensi 5. Februarii 1602. Bona Ecclesiæ*
non incorporata possunt alienari sine solemnitate ad sol-
6 *vendum æs alienum Testatoris.* Post incorporationem
autem, & non existente dicto præcepto Testatoris,
seu etiam existente, sed solum generaliter, ut Bona
vendantur, & non specialiter, ut certa, & determina-
ta Bona vendantur, requiritur Beneplacitum Apo-
stolicum pro alienatione certorum, & determinato-
rum bonorum; Et ratio est, quia Ecclesia potest læ-
di in venditione horum potius, quam aliorum Bono-
rum, propter quam rationem non potest a pari Tu-
tor alienare Bona Pupilli Hæredis pro solvendis debi-
tis Testatoris sine solemnitatibus, licet ipse Testator
mandaverit debita solvi, ut bene Surd. *dec.77. num.2.*
Gratian. *dec. Marchiæ 131. num.4.* quia intelligi de-
bet, ut fiat servatis servandis, ut ex verbis textus *in*
l.1. ff. de rebus eorum, Gratian. *loc. cit. num.5.* & ut
non requirantur solemnitates, necesse est, ut Testa-
tor mandaverit alienari certam, & determinatam rem
pro debitis solvendis, nam si facultas fuerit generalis,
& indeterminata, requiruntur solemnitates, quia po-
tius in una, quam altera re vendenda, potest dari læ-
sio, ut bene Gratian. *loc. cit. n.7. & 8.* Surd. *cons.151.*
num.18. vers. ex his, & dec. num.2. & seq. Petra *loc.*
cit. num.58. & Rota *part.12. recent. dec.355. & part.19.*
7 *tom.2. decis.579. num.27. & 28.* Hinc Ecclesia Hæres
debitoris in scutis tot, nequit assignare pro credi-
to certo, & determinato fundum sine Beneplacito
Apostolico, non existente præcepto Testatoris de ta-
li certo, & determinato fundo assignando, quia po-
test Ecclesia lædi, vel in assignatione, vel circa pre-
tium, unde in simili casu Sacr. Congreg. Concil. *in*
una Policastren. 5. Julii 1681. ad dubium: An Eccle-
sia, seu Capella possit sine Beneplacito Apostolico ad hu-
jusmodi assignationem devenire; respondit negative, sed
Episcopus absolvat, & convalidet contractum, quia
aderat utilitas.
8 Sine Beneplacito Apostolico alienari possunt Bona
immobilia relicta Monasterio, seu Ecclesiæ incapaci
ea retinendi, ut sunt Monasteria Ordinis Minorum
de Observantia S.P. Francisci, Reformatorum, Ca-
puccinorum, Clericorum Regularium, seu Theati-
norum; * & Domus Professæ Societatis Jesu. * Et
ratio est, quia talia Bona immobilia non sunt Mo-
nasterio incorporata ob incapacitatem ejusdem; *Ex*
Clementina Exivi, de verb. signification. & ex cap.
Exiit qui seminat §. Ad hæc quia, de verb. significat.
pro Minoribus, & ex speciali etiam Decreto Sacræ
Congregationis, *quæ 12. April. 1725. censuit Fratres*
Minores de Observantia non comprehendi sub prohibi-
tione alienandi Immobilia, Census, & Annuos reddi-
tus, & ex Decreto Sacræ Congreg. Concil. *pro Thea-*
tinis, ut refert Donatus *tom.1. part.2. tract.14. qu.67.*
his verbis: *Sacra Congreg. Cardinalium Concil. Tri-*
dent. Interpretum censuit Religionem Clericorum Regu-
larium Theatinorum, quamdiu Institutum superius pro-
positum retineat, quo ad Bona immobilia non compre-
hendi in prohibitione nuper edita de rebus Ecclesiæ non
alienandis. Isti enim omnes, cum neque in communi
Bona immobilia, ut agros, vineas, & similia pos-
sint possidere, si quæ talia eis legentur, possunt ea
vendere sine Juris solemnitate, & pretium expendere
in necessitatem, ac utilitatem Ecclesiæ, vel Monaste-
rii, ut concessit nostro Ordini de Observantia Cle-
mens VII. 23. Novembris 1526. in Const. incip. *Nuper*
Vide tamen verb. *Syndicus num. 19.* & tene, ut ibi.
Bona Ecclesiastica sine Beneplacito Apostolico pos- 9
sunt locari solummodo ad triennium *cit. Extravag.*
Ambitiosæ, de rebus Ecclesiasticis non alienandis, in-
ter Communes.
Hoc triennium debet intelligi de tribus annis fru- 10
ctiferis; ita ut si alicubi prædia locata fructificent
solum singulo biennio, possunt locari ad sex annos;
& si fructificent solum singulo triennio, possunt lo-
cari ad novem annos, ut sic conductores tres possint
percipere fructus, cum Constitutio *Ambitiosæ* respi-
ciat fructus triennales, non autem temporis spatium
sine fructu; tunc enim unum biennium, seu trien-
nium semel tantum fructiferum unico æquivalet an-
no, ut decidit Rota Romana 19. *Junii 1684. in una*
Tiburtina Affictus, part.10. dec.219. num. 7. Glossa
fin. in leg. Item quæritur §. qui impleto, prope finem
vers. Item quod si in rusticis, & sic Bartol. Bald. Do-
natus, & alii passim. Locatio autem rei fructifican- 11
tis singulis annis facta ad sexennium v.g. aut ad no-
vennium simpliciter, & indivisibiliter, est nulla, &
invalida etiam pro primo triennio; sic decidit Rota
Romana 1. *Junii 1612. in Aventina Bonorum part.3.*
dec.435. num.3. plures allegans Doctores; Nec re-
fert, dicit Rota, quod quamplures teneant contra-
riam sententiam, quia non videtur recedendum a
prædicta opinione, quam Rota uti veriorem pluries
approbavit, ut in causa *Romana Devolutionis domus*
4. *Februarii 1583. coram D. de Rubeis, & in alia*
Placentina Decimarum 2. Junii 1586., & in alia Bri-
xien. Locationis 5. Decembr. 1586. Si vero locatio fiat 12
ad sexennium, aut novennium divisibiliter ad pri-
mum, & secundum, aut tertium triennium, & uno
triennio elapso semper liberi remaneant contrahen-
tes, tunc valet, & tenet locatio pro primo trien-
nio, quia talis locatio non censetur facta in frau-
dem legis, sed solummodo ad evitanda incommo-
da, & expensas in reiteratis contractibus, & scri-

pturis;

pturis; & sic tenet Barbosa *de Offic. & Potest. Episcop. part.3. allegat.95. num.10. & sequent.* Guttierez, Engel, & alii passim, & sic decidit Rota 27. *Februarii 1640. dec.826. coram Merlino.*

13 Bona Ecclesiastica occupantes, seu usurpantes, quicumque sint, incurrunt Excommunicationem ipso facto Papæ reservatam *cap. Conquestus 16. de Foro Competenti*, ibi: *Cum autem valde sit iniquum, ut ea, quæ collata sunt pro remedio peccatorum Venerabilibus Ecclesiis vel relicta, aut eis justis modis alias acquisita, aliis usibus applicari, propter quod meritò invasores ipsarum rerum, tamquam sacrilegi, sunt anathe-

14 mati usque ad satisfactionem congruam supponendi.* Et licet ex hoc Canone Excommunicatio sit tantum ferendæ sententiæ, ut clare constat ex textu ibi: *Mandamus quatenus si tibi constiterit de præmissis, monitione præmissa per censuras Ecclesiasticas cessare ipsos ab hujusmodi, & satisfacere de præteritis damnis, & injuriis, appellatione remota, compellas*; & tenent communiter Doctores cum Gonzalez *ad cit. cap. Conquestus num.2.* Pirhing *lib.5. decretal. tit.39. de sententia Excommunicat. sect.3. §.6. num. 99.* & Sua-

15 rez *de Censur. disp.22. num.4.* Tamen Excommunicationem latæ sententiæ & Papæ reservatam incurrunt ex Trid. *sess. 22. cap. 11. de reformat.* ibi: *Si quem Clericorum, vel Laicorum, quacumque is dignitate, etiam Imperiali, aut Regali præfulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit, ut alicujus Ecclesiæ, seu cujusvis sæcularis, vel Regularis Beneficii, Montium Pietatis, aliorumque Piorum Locorum Jurisdictiones, Bona, Census, ac Jura etiam Feudalia, & Emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascumque obventiones, quæ in Ministrorum, & Pauperum necessitates converti debent, per se, vel alios vi, vel timore incusso, seu etiam per suppositas Personas Clericorum, aut Laicorum, seu quacumque arte, quocumque quæsito colore in proprios usus convertere, illosque usurpare præsumpserit, seu impedire, ne ab iis, ad quos Jure pertinet, percipiantur, is anathemati tamdiu subjaceat, quamdiu jurisdictiones, Bona, Res, & Jura, fructus, & Redditus, quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocumque, etiam ex donatione suppositæ Personæ pervenerint, Ecclesiæ, ejusque Administratori, sive Beneficiato integre restituerit, ac deinde a Romano Pontifice absolutionem obtinuerit.* Et similiter eam incurrunt ex Bulla Cœnæ §.17. ibi: *Quive Jurisdictiones, seu Fructus, Redditus, & Proventus ad Nos, Sedem Apostolicam, & quascumque Ecclesiasticas Personas ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentes usurpant, vel etiam quavis occasione, vel causa sine Romani Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium, expressa licentia sequestrant.*

16 Excommunicationem latam contra usurpantes Bona Ecclesiastica incurrunt; Primo omnes Jurisdictionem Ecclesiasticam sibi tamquam propriam usurpantes; Suarez *tom.5. de Censuris disput.21. sect.2. n. 95.* Duard. *lib.2. in Canon. 17. quæst. 3. num.13.* Filiuc. *tract.16. cap.8. quæst.10. num.219.* Barbosa *in Trident.*

17 *sess.22. cap.11. num.3.* & alii communiter. Secundo, omnes sequestrantes, vel surripientes inique fructus alicujus Beneficii; Suarez *loc. cit. num.98.* Duard. *loc. cit. quæst.2. n.5. vers. 1. & 6.* Bonacina *de Censuris quæst.18. punct. 4. num. 9.* Barbosa *loc. cit. num.4.* & alii passim. Tertio, omnes sequestrantes, vel usur- 18

pantes quotidianas distributiones; Duard. *cit. Canon.17. quæst.4. n.12. & seq.* Bonacina *loc. cit. qu.18. punct.4. n.8. & Horis Canonicis disp.2. qu. 2. punct.1. num.2.* Barbosa *loc. cit. num.5.* & alii. Quarto, om- 19

nes usurpantes Fructus, Redditus, vel Proventus Ecclesiæ, seu Beneficii vacantis, & Papatus Sede vacante; Petra *tom.1. Comment. ad Constitut.1. Leonis IX. sect.1. num.9.* Suarez *loco cit. sect.2. num. 97.* Valer. Reginald. *in praxi for. Pœnitent. lib.9. cap.25. num.352.* Duard. *loco cit. quæst.12.* Barbosa *loc. cit. num.8.*, & alii passim. Quinto, omnes usurpantes 20

Glandes, Oleas, Silvas, Fœnum, Triticum, Uvas, Pensiones Domorum, vel Prædiorum, Census, Decimas, & alia ad Ecclesiasticas Personas, ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, vel Beneficiorum pertinentia; Bonacina *loco cit. quæst.18. punct.2. num.8.* Duard. Ugolin. & Barbosa *loco cit. num.6.*, & alii. Sexto, omnes vi, aut clam arbores alieni Beneficii 21

cedentes, & usurpantes; Bonacina *loco cit. qu. 18. punct.4. num.4.* Barbosa *loco cit. num.10.*, & alii cum Pignatell. *tom.7. consult.11. num.5.* ubi dicit sic declarasse Sac. Congr. Conc. *in Feretrana* his verbis: *Hoc decretum non habet locum, quando Dominus Beneficii cædit arbores fructiferas, & illas ad commodum proprium convertit, seu procedit in cædentes arbores animo furandi.* Septimo, omnes impedientes, quo- 22

minus recipiantur ab iis, ad quos pertinent, proventus Ecclesiarum vel Piorum Locorum; Del Bene *tom.1. cap.3. dub.4. sect.2.* Petra *loc. cit. num.29.* ubi refert sic declarasse Sac. Congreg. his verbis: *Usurpantes Bona, vel Proventus Ecclesiarum, vel Piorum Locorum, vel occupantes, vel impedientes, quo minus recipiantur ab iis, ad quos pertinent. Et Ecclesiastici consentientes incidunt in Canonem Bullæ Cœnæ, & pœnas* Conc. Trident. *sess.22. cap.11.* Octavo, Excom- 23

municationem incurrunt omnes sive publica sive privata auctoritate bona seu Jura Ecclesiastica usurpantes; Duard. *lib.2. cit. Canon. 17. quæst.2. n. 1.* Ugolin. *in Bulla Cœnæ part.3. cap.18. §.1.* Filiuc. *tr.16. num.212.* Petra *loc. cit. num.21. & 28.* Pignatell. *to.7. consult.11. num.9.*, & alii plurimi. Nono, omnes 24

etiam Ecclesiastici Bona, seu jura Ecclesiastica usurpantes; Pignatell. *loco cit.* Petra *loc. cit. n.19.* Ugolin. *loc. cit.* Duard. *loc. cit.*, & alii, & colligitur *in cit. §.7. Bullæ Cœnæ* ubi dicitur: *Quive*, idest *Quicumque* & habetur expresse ex Tridentino *loc. cit.*, ibi: *Si quem Clericorum.* Immo ex Tridentino Cle- 25

rici ultra Excommunicationem privantur Beneficiis obtentis, fiunt inhabiles ad alia consequenda, & sunt suspendendi a suorum Ordinum executione, ibi in fine; *Clericus vero, qui nefandæ fraudis, & usurpationis hujusmodi Fabricator, seu consentiens fuerit, eisdem pœnis subjaceat, nec non quibuscumque Beneficiis privatus sit, & ad quæcumque alia Beneficia inhabilis efficiatur, & a suorum Ordinum executione etiam post integram satisfactionem, & absolutionem sui Ordinarii arbitrio suspendatur*; Petra *loco citato num.17.* Barbosa *loco citato num.15.* cum multis ab ipsis citatis. Decimo, omnes Ecclesiastici 26

consentientes occupationi, vel usurpationi Bonorum Ecclesiasticorum, incidunt in Excommunicationem Concilii, & Bullæ Cœnæ; Del Bene *tom. 1. cap. 3. dub.4.*

dub.4. *sect*.2. Petra *loc. cit. num*. 29. Barbosa *loc. cit. n*.15. & Sac. Congr. supra adducta *n*.22. ibi: *Et Ecclesiastici consentientes incidunt in Canonem Bullæ Cœnæ, & pœnas Concil. Trident. seß*. 12. *cap*.11. Undecimo,
27 omnes supradicti incurrunt Excommunicationem latam in Concilio Tridentino, & in Bulla Cœnæ contra usurpantes Bona, seu Jura Ecclesiastica, solummodo quando sciunt prædicta Bona usurpata, seu occupata esse Ecclesiastica; Alter. *tom*.1. *disp*.18. *de Excomm. Bullæ Cœnæ cap*.1. Barbosa *loc. cit. num*.12. Navarr. *in Manuali cap*.27. *num*.9., & 76. Sperell. *dec*.105. *num*.19. & *seq*. & *dec*.129. *num*.8. & *sequen*. & late Pignatell. *tom*.7. *consult*.11. *per totam*, & *tom*.9. *consult*.11. *num*.1. & plurimi alii penes ipsos, & colligitur ex Concil. Trident. *loc. cit. verb. usurpare præsumpserit*, ex quo probatur non intrare ejus dispositionem sine dolo; Dec. *cons*. 37. *num*. 8. Menoch. *cons*.767. *num*.10. Alter. *de Censuris lib*.5. *disput*.22. *quæst*.2. *vers. quantum spectat*; ideoque quilibet ignorans excusatur, cum præsumptio dolum importet; Idem Alter. *tom*.2. *de suspens. disp*.11. *cap*. 5. *col*. 6. & usurpatio aliud non significat, nisi scienter rem alienam sibi adscribere; Alter. *to*.1. *disp*. 18. *de Excommunic. Bullæ Cœnæ c*.1. *col*. 4. Pignatell. *cit. to*.7. *consul*.11. *n*.2.

28 Excommunicationem latam contra usurpantes Bona, & Jura Ecclesiastica non incurrunt, Primo, usurpantes fructus, quos Sacerdos percipere solet ex bonis patrimonialibus, ad quorum Titulum promotus est ad Sacros Ordines, quia illi fructus non competunt illi ratione Ecclesiarum, vel Beneficiorum Ecclesiasticorum; Navarr. *in Manuali c*.27. *num*.71. Sayr. *de Censuris lib*.3. *cap*.21. *n*. 4. Anton. de Sousa *in relect. Bullæ Cœnæ cap*.18. *disput*.86. *num*.3. Filiuc. *tract*.16. *c*.8. *num*.218. *quæst*. 9. Bonacina *de Censur. quæst*.18. *punct*.2. *num*.23. Barbosa *loc. cit. num*.7. &
29 alii. Secundo hanc Excommunicationem non incurrunt ii, qui Clerico tantum ex fructibus Beneficii subtrahunt, quantum respondet suo credito, modo summam sui crediti non excedant; Navar. *cons*. 31. *de sentent. Excommunic*. Alter. *lib*.5. *disp*.18. *capit*. 1. *col*.4. Filiuc. *tractat*.16. *cap*.8. *quæst*.11. *n*.227. Bonacina *loco cit. quæst*.18. *punct*.3. *num*.6. Barbosa *loc. cit.*
30 *num*.9., & alii. Tertio, probabiliter credentes Bona Ecclesiæ ad se pertinere, si illa occupent, non incidunt in Excommunicationem Bullæ Cœnæ, & Concil. Trident. quia ad hanc incurrendam requiritur certa scientia, quod res occupata sit Ecclesiæ; unde eam non incurrant occupantes, qui Bona Ecclesiæ prætendunt esse sua aliquo Jure, quia tunc nec direptio, nec usurpatio cadit in rem, uti Ecclesiasticam, & sic cessat Censura, tam Concilii, quam Bullarum, ad quam incurrendam requiritur dolus ex proposito; Alter. *tom*.1. *disput*.18. *de Excommunic. Bullæ Cœnæ c*.1. *col*.4. Sperell. *dec*.205. *n*.19. & *seq*. & *dec*. 129. *num*.8. & *seq*. Navarr. *in Manuali cap*. 27. *num*.9. & 76. & late Pignatell. *tom*.7. *consult*.11. *per totam*, & *tom*.9. *consult*.11. *num*.1. cum multis ibi a se citatis. Ex ea ratione præsertim, quia Concilium *loco cit*. loquitur cum verbo præsumere ibi, *præsumpserit*, quod importat ingentem temeritatem, quæ non reperitur in eo, qui non est in dolo, & nescit Bona esse Ecclesiæ, vel habet titulum ea occupandi; Raynald. *observat. crimin. in supplet. ad c*.7. *supplet*.9. *n*.5. & usurpatio nihil aliud significat, nisi scienter rem alienam sibi adscribere; Alter. *to*.1. *disp*.18. *de Excommunic. Bullæ Cœnæ c*.1. *col*.4. Pignatell. *to*.7. *consult*.11 *num*.2. Quarto, Fures, Milites, & hujusmodi surripientes Bona Ecclesiæ non incurrunt Excommunicationem Bullæ Cœnæ, & Concilii; Ipsi enim non advertunt, an Bona sint Ecclesiæ principaliter, sed tantum agunt, ut sibi consulant, nec cum armis, aut vi agunt. Ita Petra *loc. cit. num*.14. & Pignatell. *tom*.7. *consult*.11. *num*.9. ubi ait esse communem Doctorum sententiam, & dicit sic censuisse Sacram Congregationem Concilii *in Surana* 27. *Februarii* 1596. his verbis: *Fures surripientes res Ecclesiæ, vel Locorum Piorum non incurrere Excommunicationem Bullæ Cœnæ, neque Concilii, neque qui debita non solvunt, licet possint, ut in Cajetana* 15. *Novemb*. 1659. Furtum autem committentes intra Ecclesiam sunt ipso Jure Excommunicati excomunicatione lata *in c. Conquesti* 22. *de Sententia Excommunicat*. dummodo tamen simul concurrat januæ aut murorum effractio, ita ut unum sine altero non sufficiat, sed debet intervenire, & furtum, & fractura, ut recte observant Gonzalez *in ipso cap. Conquesti num*.2. & *in cap. Ex litteris*, *de Furtis*, Azorius *institut. moral. part*.1. *lib*.9. *cap*. 27. *quæst*.10. Farinac. *quæst*.72. Navarr. *in Bullar. comment*. 115. *num*.16. Petra *loc. cit. n*. 5. & alii; Quinto, Excommunicationem latam contra usurpantes Bona Ecclesiastica non incurrunt ipsa alienantes sine solemnitate, quia isti non dicuntur fures, & latrones, nec usurpatores, sed potius mali administratores, contra quos adsunt specialia Jura eos mulctantia; *cap. Cum Laicis* 12. *de rebus Ecclesiasticis non alienandis*, *Clementina* 1. *eod. titul. Extravagant. Ambitiose eod. titul. inter communes*; Petra *loc. cit.* Pignatell. & alii. Reliqua de Bonis Ecclesiasticis. Vid. verb. *Alienare*.

31
32
33

Supplementa Auctoris.

Leges observandæ in concedendis locationibus bonorum Cameræ Apostolicæ fuse traduntur a Benedicto XIV. tom. 1. Constitut. 65. incip. *Essendo*. Vide ibi per tot. ubi multa ad rem. Bona de directo Dominio Ecclesiæ cadentia sub concursu pendente in Curia Laicali contra Laicum debitorem, quomodo executari, subhastari, & deliberari debeant, assignatur ab eodem Summo Pontifice Const. 115. incip. *Romanæ Curiæ* §. 26. Vide *ibi*, ubi multa scitu digna. 34 35

Bona Cameræ Apostolicæ devoluta, in emphiteusim, aut Feudum iterum concedi nequeunt ab ullo, præterquam a solo Romano Pontifice. Idem tom. 2. Constit. 50. incip. *Concreditum*. Neque restitutiones in integrum adversus caducitates incursas, nec purgatio moræ, nec condonationes, aut compositiones super responsionibus non solutis, ab aliis concedi possunt, & signanter a Cardinalibus Provinciarum Legatis. Idem *ibid*. 36 37

Si tamen investituræ ea lege concessæ sint, ut renoventur post certum tempus, Legati, & Provinciarum Præsides adveniente termino, valent renovationes concedere; Idem *ibid*. Item si possessoribus indultum reperitur, ut ea bona alienare possint de consensu Cameræ, iisdem conceditur, ut consensum nomi- 38

nomine Cameræ præstare possint; Idem *ibid.* In casibus autem dubiis, decisio Romani Pontificis expectanda est; Idem *ibid.*

41 Bona reorum, statim ab initio inquisitionis, si indicia graviora suppetant, describi debent, eaque descriptio in processu inseri debet, & Commissario Cameræ intimari, ut Camera Apostolica post eorum condemnationem, viatica, aliasque expensas repetere possit; Idem Constitut. 44. incip. *Rerum huma-*
42 *narum*. Et si id in Commissionibus Tribunalis Cardinalis Vicarii, & A. C. neglectum fuerit, Judices, & Notarii nihil pro viaticis, & cibariis a Camera Apostolica repetere poterunt; Idem *ibid.*

Additiones ex aliena manu.

43 Referri ab bona Ecclesiastica debet omne illud, quod est in Ecclesiæ patrimonio jure quocumque, & ex quo redditus Ecclesiæ augentur; Bohemer. *in jur. Paroch. sect. 5. cap. §. 7.*

44 Sunt autem bona Ecclesiæ in duplici differentia, vel *communia*, vel *mensalia*, ut explicui in additio-
45 ne ad verb. *Alienatio art.* 1. Usus autem hujus divisionis, obtinet tum in materia alienationis, ut inibi monui, tum in materia præscriptionis. ut suo loco dicetur, vide interim Bohemer. *in decretal. lib.* 2. *tit.* 26. *§.* 25. *& seq.*

46 Initio tertii sæculi sub Urbano I. Ecclesiam bona stabilia possidere cœpisse autumat Petrus Muller. *disput. de bon. Parochial. cap. 2. thes.* 1. Innixus epistolæ ejusdem Pontificis relatæ a Gratiano *in cap. Attendendum c.* 16. *qu.* 4. At epistola hæc tamquam apocrypha rejicitur a Zieglero *de dote Eccles. cap.* 3.
47 *§.* 7. tum a Scoockio *de bon. Eccles. sect.* 1. *cap.* 2. Rectius meo judicio Linck. *de origin. Templor. c.* 11. *num.* 113. *Hisce tribus sæculis* (inquit) *potissimum ex bonis mobilibus Ecclesia sustentata est. Neutiquam enim durante persecutionum æstu temporum illorum conditio Ecclesiæ, ut prædia & fundos possideret, permisit. Ideoque ante tempora Constantini Magni Bona Ecclesiastica in mobilibus ferme constiterunt, ut de possessione rerum immobilium vix certi aliquid esse possit.*

(*) Ex testimonijs Tertulliani, Arnobii, Origenis, Lactantii, & Eusebii Cæsariensis Antistitis de Christianorum templis Ethnicorum Imperatorum jussu incensis ex lege a Constantino, & Licinio An. 313. lata, litterisque ad Analinum Africæ Proconsulem ab iisdem eodem Anno datis, aliisque monumentis perspicue evincitur Christianos etiam antequam Imperio Constantinus potiretur, et loca, ad quæ convenire consueverant, & alia, ut Domos, possessiones, agros, hortos, possedisse, quæ ad jus corporis eorum, idest Ecclesiarum, non hominum singulorum pertinerent.

48 Modi, quibus Ecclesia bona acquirit, varii sunt. Aliquos hic tangemus. Inter vivos acquirit, bona
49 Ecclesia donatione; & duplici quidem modo, vel quatenus Ecclesia adhuc est extruenda, vel quatenus jam extructa est. Prior modus in specie dicitur *dotatio*, posterior vero *donatio*, quatenus fit ab alio, quam ab ipso Patrono, ex libera voluntate nullo jure cogente.

50 Circa donationem olim hoc singulare obtinebat, quod quum aliæ donationes sine insinuatione usque ad ducentos solidos tantummodo valerent, *l.* 34. *cod. de donat.* hæc cum aliis in pias causas factis etiam non munita insinuatione ad quingentos usque solidos valeret, *cit. l. §.* 1. *l. Illud quoque*, *C. de SS. Eccl.*
Sed postea in *l.* 26. *cod. de donat.* hoc omnibus dona- 51
tionibus in genere tributum est, ut possint absque in-
sinuatione fieri usque ad quingentos solidos. Hinc 52
non immerito quæsitum est, an donatio facta Ecclesiæ post *hanc legem* privilegium suum amiserit, nihilque amplius singulare retineat. Vide contrarias inter se opiniones apud Harprect. *in addit. ad* Clar. *§. donatio quæst.* 17. *verb. Hodie tenendum est*, tum apud Bohemer. *in jure Parochial. sect.* 5. *cap.* 1. *§.* 1.

Plura alia singularia locum habent in donatione fa-
cta Ecclesiæ. I. Quod acceptationem non desideret a 53
parte Ecclesiæ. II. Quod dominium rerum donata- 54
rum sola donatione absque traditione in Ecclesiam
transeat. III. Quod fieri Ecclesiæ possit donatio bo- 55
norum omnium præsentium, & futurorum; Bohemer. *dicto loco §.* 13.

Quod vero concernit dotationem, ad eam tenetur 56
qui Ecclesiam extruit, ita ut Episcopus consentire nequeat in extructionem Ecclesiæ, nisi prius constet de dote, eaque ad conservationem ipsius sufficiente; Gonzal. *in cap.* 8. *num.* 1. *de consecr. Eccles.*
Ziegler. *de dot. Eccles, cap.* 6. *§.* 3. Quod si Episco- 57
pus extructionem Ecclesiæ permiserit sine congrua dote, nec extruens eam præstare possit, ad ipsam tenetur ipse Episcopus; Stryk. *ad Jus Eccles.* Brunemann. *lib.* 2. *cap.* 8. *§.* 7. Bohemer. *d. tract. §.* 15.
Dos vero Ecclesiæ quanta esse debeat, tum in qui- 58
bus rebus consistere, alibi tradetur: Confer Bohemer. *ubisupra §.* 16. *& sequent.*

Per ultimam voluntatem etiam acquiruntur varie 59
Ecclesiis bona, & potissimum per testamentum, quod vocatur ad *pias causas*, plura habens privilegia. De eo itidem alibi erit agendi locus; Consule, si lubet, eumdem Bohemerum *pluries cit. loc. a §.* 18. *ad plur. seq.*

Bona Ecclesiæ, nisi de alio titulo doceatur titulo 60
dotis acquisita censentur; Rota *in Ferrarien. Decimarum* 16. *Aprilis* 1728. *coram claræ memoriæ* Millin. ubi & de usu hujus observationis.

Bona Ecclesiæ invasa ab hostibus, & a Catholico 61
Rege iterum recuperata, an possint ab eodem donari alteri, quam antiquo domino, maxime quando de tempore recuperationis, & donationis, idem anti-
quus Dominus a Fide Orthodoxa discesserat? Item- 62
que an possint applicari Regio Fisco, & quatenus negative, an sufficiat illa donare alicui Religioni? Vide Rotam *in Polocen. Bonorum* 21. *Januarii* 1726. *&* 4. *Decembris ejusdem anni cor. Bon. mem. Cornelio.*

(*) Quo tempore Ecclesia immobilia bona cæperit 63
possidere non adeo certum est. Mos vendendi prædia, & afferendi pretium ad Apostolorum pedes diu non duravit. Cito cessarunt Christiani omnia vendere. Ante Constantinum Ecclesiæ jam domus erant celebrando cultui Divino destinatæ. In Oriente præsertim erant tunc Ecclesiæ Domus, Agri, Horti. Jam a Diocletiano eversa sunt Christianorum templa. Exhibet quoque *Eusebius lib.*2. *cap.*39. Constantini edictum de restituendis Ecclesiæ domibus possessioni-

nibus, agris & hortis olim possessis, ut credibile sit turbato post Valeriani captivitatem Romani Imperii statu, Ecclesiæ prædia quædam possidere cæpisse.

64 Hanc sane immobilium bonorum retentionem nemo prudens in Ecclesia sugillabit. Acerrimi Ecclesiæ paupertatis non minus, quam disciplinæ zelotes eam verbo, factoque probarunt. Quæ vigebat Hierosolymis bonorum omnium directio, & communio donum extraordinarium, & effectus erat primævæ illius charitatis omnibus sæculis non datæ.

65 Per Constantinum data pace Ecclesiæ magnam illi bonorum etiam immobilium accessionem factam constat, permissum præprimis lege Constantini quidquid liberet ultima voluntate relinquere. *Leg. 1. cod. de Sacrosanct. Eccles.*, quæ lex suas vicissitudines passa a Theodosio, & Marciano confirmata est. Extructa ubique templa, collata iis donaria fundi, redituSque assignati, ut plenius extirparetur idolatria. Ministri Ecclesiæ multiplicati, iisque de proventibus tam liberaliter provisum est, ut prodigalitatis Constantinum *Zosimus* Scriptor Etnicus accuset. Crevit adhuc vero post extinctum Julianum Apostatam in Oriente piorum tum Imperatorum tum privatorum in Ecclesiam liberalitas.

ARTICULUS II.

Bona Ecclesiastica quo ad eorum immunitatem.

1 Bona Ecclesiastica, quantum ad præsens spectat,
in triplici genere possunt considerari; Bona Ec-
clesiastica primi generis sunt ipsæmet Ecclesiæ mate-
riales, seu templa ædificata, adjuncta cœmeteria,
item vasa sacra, vestes, paramenta, & alia hujus-
modi sive consacrata, sive benedicta ad Divinum
cultum tamquam ejus instrumenta legitime deputa-
2 ta. Et Bona Ecclesiastica hujus primi generis ex
communi omnium Doctorum sunt immunia, &
exempta ab omni Jurisdictione Laicali, & ab om-
nibus oneribus, tributis, & exactionibus, quia hæc
bona nullam temporalem utilitatem habent, quæ in
æstimationem venire possit; cum enim ad Divini
cultus ministerium tamquam consecrata, vel bene-
dicta sint dedicata, nullis aliis usibus humanis, ac
profanis applicari possunt; *arg. cap. Quæ semel 4.*
caus.19. quæst.3. cap. Ligna 38. de Consecrat. dist. 1.
& cap. semel 51. de R. J. in 6. ibi: *Semel Deo dica-*
tum non est ad usus humanos ulterius transferendum.
3 Bona secundi generis sunt Ecclesiarum, & Bene-
ficiorum bona temporalia a Fundatoribus, vel aliis
Fidelibus ad Dei honorem oblata, seu donata, ut a
Prælatis Ecclesiarum tamquam administratoribus,
vel ab ipsis Beneficiatis in pios usus, puta Ecclesiæ
ornatum, Ministrorum, & pauperum sustentatio-
4 nem convertantur. Et hæc bona hujusmodi generis
non sunt immunia, & exempta ab oneribus, & tri-
butis mere realibus, quæ sine habitudine ad Perso-
narum qualitatem sunt perpetuo, certe, & invaria-
biliter ipsis bonis, propter bona, imposita, ante-
quam ad Ecclesiam transirent, vel Bona Ecclesiasti-
5 ca essent effecta. Et ratio est, quia Bona, & res
transeunt cum onere suo; *cap. Cum ex litteris 5. de*
pignoribus, ibi: *Cum bona suo onere transierint ad*
quemlibet possidentem: & cap. Cum non sit 33. de
Decimis, ibi: *Quoniam res transit cum suo onere*, &
manifestum est, eum, qui venditione, donatione
legato &c. rem quampiam in Ecclesiam transfert,
præjudicare non posse Juri alterius, quod in re illa
habet, nam *suæ quisque rei moderator, atque arbi-*
ter est, & non alienæ; *leg. In re mandata 21. Cod.*
Mandati. Et sic tenent communiter Doctores teste 6
Fagnan. *in cap. Non minus 4. de Immunit. Ecclesiasti-*
ca num.9. & expresse Rota *in Brundusina Gabellæ 13.*
Februarii 1604. coram Penia, quam decisionem, ut
Magistralem in hac materia passim amplectitur Sacra
Congregat. super controversiis Jurisdictionalibus, ut
asseritur ab eadem Sacra Rota *part.6. recent. dec.339.*
in Albensi Gabellæ, seu Onerum 28. Junii 1630. co-
ram Merlino, & hanc Merlini decisionem pluries se-
cuta est Rota, & præsertim *in Barchinonen. Exem-*
ptionis 20. Junii 1636. cor. Coccino. Et sic etiam expres-
se loquitur textus *in cap. Tributum 22. caus.23. qu.8.*
ibi: *De exterioribus Ecclesiæ, quod constitutum an-*
tiquitus est . . . persolvendum est, ubi Rota *cit. de-*
cis.339. n.57. p.6. Recent. explicat ly *Antiquitus*; nem-
pe illud, quod constitutum est, antequam ad Ec-
clesiam pervenerint prædia. Nec etiam Bona Eccle- 7
siastica hujus secundi generis sunt immunia, &
exempta a pensionibus, & præstationibus, quas
Fundatores Ecclesiarum, & Beneficiorum cum con-
sensu Episcopi in fundatione, sibi vel aliis modera-
te reservarunt; nam hujusmodi pacta, sive condi-
tiones debent necessario observari, ut aperte col-
ligitur *ex cap. Verum 4. de Conditionibus appositis,*
cap. Cum Dilecti Filii 6. de Donationibus, & cap. Præ-
terea 23. de Jurepatronatus, & Glossa ibi: *verb. In-*
stitutos, & ex Concil. Trident. *sess.25. cap.5.* ubi sic
expresse habet: *Ratio postulat, ut illis, quæ bene*
constituta sunt, contrariis ordinationibus non detraha-
tur: quando igitur ex Beneficiorum quorumcumque
erectione, seu fundatione, aut aliis constitutionibus
qualitates aliquæ requiruntur, seu certa illis onera sunt
injuncta in Beneficiorum collatione, seu in quacumque
alia dispositione, eis non derogetur; vide verb. *Benefi-*
cia quomodo erigenda art.2. §.3.

Bona autem hujus secundi generis, postquam 8
sunt effecta Ecclesiastica, sunt immunia a Tribu-
tis, & Oneribus Laicalibus de novo imponendis;
arg. cap. Non minus 4. cap. Adversus 7. de Immunit.
Ecclesiast. cap. Quia nonnulli 1. de Immunit. Ecclesiast.
in 6. Clement. unic. eod. tit. cap. Quamquam 4. de
Censibus in 6. cap. Nulli 3. caus.12. quæst.2. cap. Se-
cundum 24. caus.23. quæst.8. ibi: *Secundum Canoni-*
cam auctoritatem, & constitutionem Domini Impera-
toris Ludovici de Ecclesiastico agro . . . Nullus quem-
quam Presbyterorum aliquem censum persolvere cogat,
nec quisquam cujuslibet Ordinis, vel Dignitatis exinde
quidquam subtrahat, aut redhibitionem quamcumque
exigat temporalem; quod si fecerit, communione us-
que ad satisfactionem privetur, & Regia potestate dare
cogatur. Et concordat expresse Jus Civile *Authent.*,
item nulla Cod. de Episcop. & Clericis ibi: *Item nul-*
la Communitas, vel Persona publica, vel privata
collectas, vel exactiones, angarias, vel parangarias, Ec-
clesiis, vel aliis Piis Locis, aut Ecclesiasticis Personis
imponere, aut invadere Bona Ecclesiastica præsumat;
quod

quod si fecerint, & requisiti ab Ecclesia, vel Imperio contempserint, triplum refundant, & nihilominus Bona Imperiali Banno subjaceant, quod absque satisfactione debita nullatenus remittantur; Et sic tenet Bald. *in leg. Placet num. 10. vers. Postquam autem res facta est Ecclesiæ, Cod. de Sacrosanctis Eccles.* Abbas *in cap. Non minus 4. de Immunit. Ecclesiast. num. 16.* Fagnan. *ibidem num. 10.* & alii communiter cum Ro-
9 ta *par. 16. dec. 339. num. 41.* Non sunt tamen hæc Bona Ecclesiastica immunia, & exempta ab oneribus, quæ ratione naturali ipsis rebus incumbunt, ut reficere iter ante domum, & pro rata parietem medium inter domum Ecclesiæ, seu Beneficii, & Laici, & etiam pro rata solvere expensas pro purgatione Putei Ecclesiæ, & toti Viciniæ necessarium; Bart. in *leg. Administrationem num. 3. Cod. de Sacr. Eccles.* Cæpol. *in tract. servit. rust. tit. de via quæst. 25.* Abbas *in c. Non minus 4. de Immunit. Ecclesiast. n. 16. vers. Item dico*; Speculat. *in tit. de Censibus §. Nunc*
10 *dicendum*. Non tenentur vero Ecclesiæ, & Personæ Ecclesiasticæ ad sordida munera, ut ad terram, & arenam fodiendam ad fossata construenda, ad calces coquendas, ad balneorum custodias, & similia, de quibus habentur multa exempla *in leg. Munerum 18. usque ad §. Patrimoniorum, ff. de muner. & honor. & in l. Maximarum, Cod. de excus. Munerum*, ibi: *Novarum etiam collationum & sordidorum munerum immunitatem acceperunt*; ne ut paulo infra ibidem dicitur *ex l. Placet, Cod. de Sacrosanct. Eccles. ne prædia usibus Cœlestium secretorum dedicata sordidorum munerum fæce vexentur*; Et sic communiter Doctores cum Fagnano *loc. cit. num. 14. & 15.*

11 Bona Ecclesiastica tertii generis sunt Bona Ecclesiarum, & Clericorum propria titulo aliquo temporali v. gr. emptione, inventione, hæreditate, donatione, arte, labore, aut alio simili titulo acquisi-
12 ta. Et hæc pariter gaudent Immunitate ab omnibus oneribus, & exactionibus Laicalibus modo supra dicto de bonis secundi generis; habetur aperte *ex cap. Adversus 7. de Immunit. Ecclesiast. cap. Quamquam 4. de Censibus in 6. cap. Quia nonnulli 1. de Immunit. Ecclesiast. in 6. Clement. unic. titul. eod. lib. 2. & Authent. Item nulla communitas; Cod. de Episc. & Cleric.* Nam his Iuribus universim prohibetur, ne Ecclesiasticis Personis taliæ, collectæ, aut aliæ quæcumque exactiones imponantur, quia Ecclesiasticæ Personæ, & res earum a Secularium Potestatum exactione immunes esse oportet, ut habetur apertissime, *in citat. cap. Quamquam*, ibi: *Cum igitur Ecclesiæ, Ecclesiasticæque Personæ, ac res ipsarum, non solum Jure humano, quin & Divino a Secularium Personarum*
13 *exactionibus sint immunes*. Et paulo infra asseritur in specie, res etiam proprias Personarum Ecclesiasticarum esse exemptas, ibi: *Nec ad exibendum, vel sol-*
14 *vendum talia pro rebus suis propriis*. Et clarissime de omnibus Bonis legitime acquisitis, & acquirendis ab Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis loquitur textus *in c. Quia nonnulli 1. de Immunit. Eccl. in 6.* ubi postquam Pontifex contra quosdam Dominos temporales conquestus est quod ab Ecclesiis, & Ecclesiasticis Personis exigant *collectas tallias*, & alia similia onera prætendant, *prætextu Bonorum*, quæ ad Ecclesias & Personas Ecclesiasticas pertinent, statuit præcise, ut sequitur; *Volentes itaque (prout expedit) solicite providere, totque temerariis abusibus, congruis præsidiis obviare auctoritate Apostolica, præhabita cum Fratribus nostris diligenti deliberatione, decernimus non licere præfatis Communiis, Scabinis, & his qui in eis Jurisdictionem temporalem obtinent, vel Justitiam temporalem exercent, tallias, & collectas, seu exactiones quascumque, Ecclesiis vel personis Ecclesiasticis imponere, vel exigere ab eisdem pro Domibus prædiis, vel quibuscumque possessionibus, ab eisdem Ecclesiis, vel Personis Ecclesiasticis legitime hactenus acquisitis, vel in posterum acquirendis, etiamsi ipsæ Ecclesiæ, vel Personæ vel res hujusmodi sint intra illarum districtum, vel territorium constitutæ. Nec etiam licet illis ipsas Ecclesias, vel personas ad distrahendum, vel alienandum, aut extra manum suam ponendum acquisita jam, vel quæ deinceps acquirent, aliquatenus coarctare*. Et quo ad Bona patrimonialia sic plu- 15
ries declaravit Sacra Congreg. ut refert Pignattel. *tom. 2. consult. 54. Patrimonium Clerici est exemptum instar Bonorum Ecclesiasticorum*; Sac. Congregat. *in Tricaricen. 14. Novembris 1603. Patrimonium Sacerdotum gaudet exemptione a gabellis*; Sac. Congreg. Immunitatis *in Camerinen. 24. Martii 1627. Bona Patrimonii Clericorum sunt etiam exempta ab oneribus Cameralibus*; Ead. Congreg. *in dicta Camerinen. 7. Octobr. 1631.* Et ratio est clara, quia solvere tributa &c. est proprium subditorum, cum id sit verum signum subjectionis, ut testatur Apostolus *ad Roman. 13. n. 5.* ibi; *Necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam, ideo enim & tributa præstatis*, Et clarissime habetur *ex c. Omnis Anima 2. de Censibus* ibi: *Vos subditi esse debetis, ideo enim tributa præstatis, quia hæc est probatio subjectionis*; Sed Personæ Ecclesiasticæ sunt immunes a Jurisdictione Laicali, ut fatentur omnes in titulo de Foro competenti, ergo etiam ab oneribus, & tributis; Tum quia ex quo Domini Sæculares a Clericis, aliisque Ecclesiasticis Personis spiritualia commoda accipiant, æquum non est, ut etiam temporalia ab iis exigant, sed potius tribuant, juxta illud Apostoli *1. ad Corinth. c. 9. num. 11.* ibi *Si nos vobis spiritualia seminamus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus?*

Omnia supradicta Bona Ecclesiastica, tam primi, 16
quam secundi & tertii generis, sunt immunia, & exempta ab omnibus oneribus, & exactionibus Laicalibus, nedum de Jure Civili, & Canonico ex citatis, & aliis textibus, sed etiam de Jure Divino; prout habetur aperte ex Genesi 47. *num. 23. & sequent. Dixit ergo Joseph ad populos; en ut cernitis, & vos & terram vestram Pharao possidet: Accipite semina, & serite agros, ut fruges habere possitis; quintam partem Regi dabitis... Ex eo tempore usque in præsentem diem in Universa Terra Ægypti Regibus quinta pars solvitur, & factum est quasi in legem, absque terra Sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit.* & refertur *in cap. Non minus 4. de Immunit. Eccles.* ubi idcirco graviter improperatur quibusdam Christianis Potestatibus sæcularibus, quod *deterioris conditionis factum sub eis Sacerdotium videatur, quam sub Pharaone fuerit, qui Legis Divinæ notitiam non habebat.*
Habetur etiam ex primo Esdræ. *cap. 7. num. 24.* ubi 17
Artaxerses Rex gentilis ad favorem Sacerdotum, & & Ministrorum Templi Dei Israel, Decretum Immunitatis edidit, ibi: *Vobis quoque* (idest Custodibus, & Gu-

& Gubernatoribus) *notum facimus de universis Sacerdotibus, & Levitis, & Cantoribus, & Janitoribus, Nathinæis, & Ministris Domus Dei, ut vectigal, & tributum, & annonas non habeatis potestatem impo-*
18 *nendi supor eos*. Et clarissime habetur ex verbis Christi Matt. 17. *num.* 24. ibi: *Quid tibi videtur Simon? Reges Terræ a quibus accipiunt trbutum vel censum? a Filiis suis, an ab alienis? Et ille dixit: ab alienis; Dixit illi Jesus, ergo liberi sunt Filii. Ut autem non scandalizemus eos vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem, qui prius ascenderit, tolle, & aperto ore ejus inveniens staterem; Illum sumens da eis pro me, & te*. En verba Domini luculenter ostendentia exemptionem rerum, & Personarum Ecclesiasticarum. Qui enim nomine *liberorum* magis censendi sunt, quam Clerici utpote specialiter in sortem Domini electi, præsertim, quia Petrus tunc totius Ecclesiastici status vicem gerebat, teste Divo Augustino *serm. 6. de verbis Apostol.* Neque enim verba illa intelligi possunt de exemptione solius Christi, seu vere Filii Dei, nam illico jussit Christus ut ad vitandum scandalum Petrus inventum in ore piscis staterem daret pro utroque, sicque de Jure exemptus dignoscebatur; Christus quidem, utpote filius Regis Regum; Petrus autem veluti repræsentans Ecclesiam sponsam Christi, Ecclesiasticasque Personas tamquam Domesticos ejus, ac proin eadem prærogativa cum ipso gaudentes, prout inferunt Sanctus Hieronymus, *ibi*, & Sanctus Augustinus *lib.* 1. *quæst. Evangelic. qu.* 23.

19 Colligitur etiam ex variis textibus Juris Canonici, exemptionem Ecclesiarum, rerum Ecclesiasticarum, seu Immunitatem realem esse Iuris Divini, adstruentibus; Et in primis *ex canon.* 39. (alias 37.) *Apostolorum & cap. Quisquis Episcopus* 19. *caus.* 12. *quæst.* 2. & Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 5. *de reformat* cum similibus, ubi res Ecclesiasticæ, utpote Deo dedicatæ, dicuntur esse Dei, illis verbis: *Quæ Dei sunt*, adeoque hoc ipso sunt exemptæ a Jurisdictione mere Laicali, & quidem Jure divino tamquam
20 res Dei. Accedit textus expressus *in cap. Quamquam* 4. *de Censibus in* 6. ibi: *Cum igitur Ecclesiæ, Ecclesiasticæque Personæ, ac res ipsarum, non solum Jure humano, quin & Divino, sæcularium Personarum exactionibus sint immunes*, Concordat *cap. Non minus* 4. *de immunit. Eccles.* ibi: *In diversis mundi partibus Consules Civitatum, & Rectores, nec non & alii, qui potestatem habere videntur, tot onera frequenter imponunt Ecclesiis, ut deterioris conditionis factum sub eis Sacerdotium videatur, quam sub Pharaone fuerit, qui* (nota) *Legis divinæ notitiam non habebat*. Unde & novissime Concilium Tridentinum *ses.* 25. *cap.* 20. *de reformat.* expresse contestatur *Ecclesiæ, & Personarum Ecclesiasticarum Immunitatem, Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus constitutam*. Accedit etiam Jus Civile *in l. Sancimus* 22. *Cod. de Sacrosanct. Eccles.* ubi Justinianus Imperator sic expresse ait: *Cur enim non faciamus discrimen inter res divinas, & humanas? & cur competens prærogativa*
21 *Cœlesti favori non conservetur?* Et hanc Immunitatem Bonorum Ecclesiasticorum originem habere non solum a Iure positivo, Canonico scilicet, & Civili, sed immediate a Jure divino, decidit expresse Rota *part. 6. recentior. dec.* 339. *n.* 7. *& sequent. Et part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 493. *num.* 1. & 2. Quod dicit procedere etiam respectu bonorum patrimonialium Clericorum
Dicta *dec.* 339. *num.* 23. 24. & 27. *part.* 6. Et cum ea 22
passim transit Sacra Congregatio Immunitatis Ecclesiasticæ, ut refertur in argumento hujus decisionis. Et expresse tenet cum plurimis a se citatis Barbosa *Juris Ecclesiastici Universi lib.* 1. *cap.* 39. *§.* 4. *n.* 3. late Sperell. *dec.* 37. Fagnan. *in c. Non minus* 4. *de Immunit. Eccles. num.* 4. ubi dicit esse unanimem Canonistarum sententiam.

Hic juvat adducere Sacræ Congregationis Immu- 23
nitatis Epistolam omnibus Episcopis Provinciæ Mediolanensis die vigesimatertia Julii 1652. scriptam tenoris sequentis. *Avendo rappresentato a questa Sacra Congregazione il Clero secolare e Regolare di cotesta, ed altre Città dello Stato di Milano le novità promosse con Editti, e provisioni Laicali totalmente ripugnanti all' Immunità, e libertà concessa anche per ordinazioni Divine alle persone, e ai beni Ecclesiastici, perciò con participazione della Santità di N. Signore si ordina a V. S. can la presente, che non lasci di rimovere simili pregiudizj, usando dopo le ammonizioni Pastorali i rimedj in questa materia prescritti da' Sacri Canoni, Concilj e dalle Constituzioni Apostoliche con notificare a tutti i Confessori, Secolari, e Regolari, che dalle censure, che incorrano per la suddetta causa, non può alcuno assolvere, se non il sommo Pontefice, al quale detta assoluzione da' medesimi Canoni, Concilii, e dalle Constituzioni Apostolicbe, è specialmente riservata. Così adunque eseguirà V. S. con la dovuta vigilanza, ed applicazione per compire all' obligo Pastorale, ed eseguire la Santa Mente di Sua Beatitudine; e del seguito si attenderà distinto ragguaglio per riferirlo alla Santità Sua, mentre le prego dal Signor Dio compiuta felicità. Di Roma* a 23. di Luglio *del* 1652. Sic ad litteram reperitur apud Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 54. *num.* 61. ubi varia Sacrarum Congregationum Decreta in summarium redacta adducit, quæ utpote ad nostrum propositum facientia placet hic, ut jacent, referre; Quamvis tamen aliqua ex ipsis sint jam supra adducta.

Clerus non potest solvere Collectas absque incursu 24
Censurarum; Sac. Congreg. Immunit. *in Volaterrana* 18. *Septemb.* 1629.

Ecclesiastici sunt exempti a solutione Collectarum; 25
Ead. Sac. Congreg. *in Firmana* 19. *Novembris* 1630. & *in Cathanien.* 11. *Septembr.* 1634.

Moniales non tenentur ad Collectas per æs, & 26
libram impositas pro bonis acquisitis; Ead. Sac. Congreg. *in Feretana* 22. *Decembris* 1636.

Clerici in Minoribus sunt exempti a Collectis, etiam- 27
si non inserviant Ecclesiæ; Ead. Sac. Congreg. *in Civitat. Pennen.* 21. *Martii* 1646.

Ecclesiastici viventes simul cum conjunctis, sunt 28
exempti a Collectis pro portione bonorum ad eos spectante; Ead. Sac. Congregat. *in Aprutina* 6. *Martii* 1635.

Vendens Bona Ecclesiasticis non debet gravari Col- 29
lecta; Ead. Sac. Congreg. *in Callien.* 18. *Octobris* 1628.

Bona, quæ transeunt ad Ecclesiasticos, sunt exem- 30
pta a Collectis Laicalibus; Ead. Sac. Congreg. *in Montis Regalis* 14. *Februar.* 1645.

Clerici non tenentur ad Collectas pro bonis datis; 31
Ead. Sac. Congreg. *in Hieracen.* 4. *Julii* 1645.

Pro bonis acquisitis Clerici tenentur solvere onera 32
rea-

realia; Ead. Sacr. Congreg. *in Marsican.* 26. *Junii* 1628. *in Auximana* 22. *Januar* 1629. *in Ferentina*, *&* *Firmana* 9. *Novembris ejusdem anni*, *& in Taurinen.* 25. *April.* 1634.

33 Pro Bonis acquisitis Clerici non tenentur ad onera Personalia; Ead. Sac. Congr. *in Albanen.* 16. *Augusti* 1634.

34 Pro Bonis acquisitis servanda est decisio Rotæ in Brundusina; Ead. Sac. Congregat. *in Taurinen.* 26. *Mart.* 1629. *in Faventina* 2. *Jul.* 1647. *in Fanen.* 20. *Januar.* 1637. *in Montis Regalis* 11. *Augusti* 1638. *in Senogallien.* 27. *Januar.* 1634. *& in Firmana* 11. *Augusti* 1631.

35 Bona Clericorum pro indiviso cum Fratribus sunt exempta pro virili; Ead. Sac. Congregat. *in Viterbien.* 6. *Decemb.* 1627.

36 Bulla Pii IV. in statu Urbinatensi non est in usu. & Clerici non tenentur, nisi ad onera realia; Ead. Sacra Congr. *in Pisauriensi* 29. *Januar.* 1636.

37 *In Nazarena* 2. *April.* 1669. ad tenorem Decretorum, scilicet quod bona assignata pro suscipiendis Ordinibus non gaudent Immunitate a gabellis, donec Clerici non fuerint in Sacris constituti; idem Decretum *in Tranen.* 4. *Maii ejusdem anni*, ubi etiam quod Ordinarius cognoscere debeat super fraudibus, quæ in hujusmodi donationibus committuntur; Ead. Sac. Congreg.

38 Immunitas Bonorum Ecclesiasticorum non suffragatur bonis ad Patrem, Matrem, Fratres, & Sorores spectantibus; Eadem Sacra Congreg. *in Albanen.* 14. *Augusti* 1634. *in Auximana* 25. *Januar.* 1650.

39 Si conjuncti Ecclesiasticorum vivant cum ipsis, & impensis eorum, sunt etiam immunes a Collectis pro portione bonorum; Ead. Sac. Congreg. *in Aprutina* 6. *Mart.* 1635. *& in Hydruntina* 14. *Jun.* 1630. *& in Caven.* 27. *April.* 1632.

40 Bona data pro erectione Monasterii Monialium, sunt immunia; Ead. Sac. Congregat. *in Tropien.* 15. *Januar* 1641.

41 Bona assignata Capellæ Jurispatronatus immunia sunt; Eadem Sacr. Congregat. *in Asculana* 11. *Martii* 1642.

42 Bona assignata pro Dote Beneficii erecti sunt immunia; Ead. Sacra Congregat. *in Firmana* 20. *Januarii* 1637.

43 Clericus gaudere debet exemptione a Bonatenentia, quamvis absens; Ead. Sac. Congreg. *in Fundana* 23. *Mart.* 1638.

44 Clerici sunt Immunes a Bonatenentia, Ead. Sacr. Congreg. *in Tricaricen* 28. *Maij* 1626.

45 Clericus gaudet Immunitate a Bonatenentia pro bonis emptis, & donatis; Ead. Sac. Congreg. *in Casertana* 19. *Augusti* 1630.

46 Clericus, quamvis inhabilis ad suscipiendum Ordines Sacros, gaudet Immunitate a Bonatenentia; Ead. Sac. Congreg. *in Sulmonen.* 6. *Maij* 1631.

47 Ecclesiastici non possunt gravari a prætensa gabella Communitatis; Ead. Sacra Congr. *in Urbinaten.* 18. *Julii* 1627.

48 Ecclesiastici non tenentur ad onera ad favorem Principis; Ead. Sac. Congreg. *in Casalen.* 18. *Augusti* 1637.

49 Non tenentur ad solutionem oneris nuncupari *il Tasso*; Ead. Sacra Congr. *in Casalen.* 9. *Junii* 1637.

Clericus non potest sponte solvere gabellas a Laicis impositas; Ead. Sacra Congregat. *in Vicentina* 15. *Junii* 1628. *& in Andrien.* 27. *Septembr.* 1632. 50

Non est permittendum, ut pro Universitatum oneribus quidquam Ecclesiastici contribuant, neque sub eleemosynæ nomine; Sac. Congr. Episc. *in Squillacen.* 21. *Maii* 1598. 51

Clerici de bonis patrimonialibus non tenentur ad ratam pro impositionibus Cameralibus; Sac. Congreg. de Bono Regimine 4. *Februarii* 1609. 52

Clerici non tenentur solvere onera imposita per Communitatem super eorum bonis patrimonialibus, & Domibus, ubi habitant, etiam quod antea solverint; Sacra Congreg. Immun. 7. *Decemb.* 1632. 53

Bona Clericorum non tenentur solvere bonamtenentiam; Sac. Congreg. Episcop. *in Baren.* 10. *Jun.* 1616. *in Ugentina* 31. *Augusti* 1618. *&* 26. *Januar.* 1619. *& in Brundusina* 15. *Decemb.* 1623. 54

Bonatenentia neque donatori, seu venditori, sive cedenti imponi potest, quia sic indirecte Ecclesiasticis imponeretur; Ead. Sacra Cong. Episc. 8. *Dec.* 1582. *&* 1583. 55

Bona Clericorum, si prætendantur Feudalia, & ab eis negentur esse talia, cognitio dictæ qualitatis spectat ad Judicem Ecclesiasticum; Sacra Congreg. immunitatis *in Cassanen.* 4. *Septemb.* 1631. 56

Bona acquisita a Clericis, & a quibusvis Personis Ecclesiasticis sunt immunia ab oneribus Laicis; Sac. Congr. Immunit. *sæpe sæpius*. 57

Bona Patrimonii Ordinati reputantur sicuti bona Ecclesiastica, pro quo Clericus tenetur experiri coram Judice Ecclesiastico, sicut pro bonis Beneficialibus; Sac. Congreg. Concil. *in Feretrana* 6. *Augusti* 1616. 58

Bona, ad quorum titulum ordinatus est Clericus, gaudent privilegio bonorum Ecclesiasticorum, & ideo sunt exempta ab omnibus Collectis, gabellis, & oneribus Laicorum; Sac. Congreg. Episcop. *in Cathacen.* 3. *Augusti* 1591. *in Montispelusii* 24. *Martii* 1599. *& in Vulturarien.* 13. *Decembr. ejusdem anni*, *& in Aquilana* 2. *Maii* 1601., *& in Bisignana* 9. *Martii* 1604. ac alibi sæpissime. 59

Bona Hospitalium, & Confraternitatum potiuntur iisdem privilegiis, ac bona Ecclesiastica; Sacra Congreg. Episcop. *in Baren.* 30. *Jun.* 1617. 60

Patrimonium Clerici est exemptum instar Bonorum Ecclesiasticorum; Sacra Congreg. *in Tricaricen.* 14. *Novemb.* 1603. 61

Patrimonium Clerici, ad cujus Titulum fuit ad Sacros Ordines promotus, non potest capi in executionem ob illata vulnera alicui, ad reficiendas curationis expensas a Judice condemnatus, etiamsi nihil aliud præterea possideat, quia ejus alienatio interdicta est Decreto Concilii *cap.* 2. *sess.* 21. *de reformat.* Sacra Congr. Concil. *sub die* 5. *Febr.* 1604. 62

Ordinati ad Titulum Patrimonii gaudent Immunitate pro sufficienti Titulo; Sac. Congregat. Immunit. *in Potentina* 19. *Jul.* 1624. 63

Patrimonium Sacerdotum gaudet exemptione a Gabellis; Eadem Sac. Congreg. *in Camerin.* 24. *Martii* 1627. 64

Bona Patrimonii Clericorum sunt etiam exempta ab oneribus Cameralibus; *In dicta Camerinen.* 7. *Octob.* 1631. 65

66 Bona, ad quorum Titulum Clericus est ordinatus, gaudent exemptionibus etiam post adeptum Beneficium, nisi fuerit subrogatum in locum Patrimonii; Ead. Sacra Congregat. *in Firmana* 11. *Januar.* 1633.

67 Bona Patrimonii Clericalis non possunt confiscari; Eadem Sacra Congregat. *in Mutinen.* 13. *Januarii* 1640.

Bona Ecclesiastica Emphyteutica.

1 Bona Emphyteutica Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum non possunt a Laicis collectari; Sacra Congr. Immunit. *in Capacen.* 27. *Augusti* 1627. *lib.*1. *Decr. Paul. p.*62. *Balneoregien.* 15. *Februar.* 1633. *lib.*2. *Decr. Paul. p.* 149. *Senogallien.* 18. *Decembr.* 1668. *lib.* 1. *decr. Alt. pag.* 303. & 3. *Jul.* 1698. *lib.*2. *decret. Val. p.* 34.

2 Prædium Emphyteuticum Ecclesiastici non tenetur ad Collectas Laicales, & Ordinarius mandet restitui pignora; *In una nullius Guastallæ* 28. *Jul.* 1693. *lib.*1. *Decr. Vallem. p.*64.

3 Molendina, & alia ædificia sub directo Dominio Ecclesiæ, sunt exempta, & Episcopus tueatur dictam exemptionem; *Montis Regalis* 15. *Januar.* 1644. *lib.*4. *Decr. Paul. p.*2.

4 Bona livellaria directi Dominii Ecclesiastici non subjacent Collectis commutativis; *Senogallien* 12. *Januar.* 1694. *lib.*1. *Decr. Vallem. p.*98.

5 Bona Ecclesiarum, & Locorum Piorum in Emphyteusim Laicis concessa, sive Canones, qui pro dictis solvuntur, sive tenues, sive correspondentes fructibus, sunt exempta ab oneribus, & impositionibus Laicalibus; *Oppien.* 23. *Jul.* 1652. *lib.*4. *Decr. Paul. pag.*191. *Papien.* 24. *Augusti* 1694. *lib.*1. *Decret. Vallem. pag.*141.

6 Vineæ, & Terræ Emphytheuticæ Ecclesiæ non comprehenduntur sub edictis, & aliis similibus publicatis a Laicis, sed sunt prorsus exempta; *Montis Falisci* 23. *Augusti* 1632. *lib.*2. *Decr. Paul. p.*136.

Ad hanc Bonorum Ecclesiasticorum Immunitatem tuendam, famosam Constitutionem edidit Urbanus VIII. *die* 23. *Septemb.* 1641. quæ incipit *Romanus Pontifex*. Et cum sit ad hoc valde scitu necessaria, pro omnium commoditate hic per extensum adducitur.

URBANUS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

ROmanus Pontifex in Sacra Beati Petri Sede a Domino constitutus, non valens curam suæ Pastoralis solicitudinis in gregem sibi commissum personaliter in qualibet mundi parte exercere, Legatos etiam de Latere, ac Nuncios, aliosque Ministros Apostolicos ad diversas Provincias, & Regna, prout cognoscit in Domino expedire, consuevit destinare, ut vices suas supplendo, facultatesque sibi concessas non excedendo, errata corrigant, & commissis sibi populis Justitiæ, & gratiæ incrementa ministrent, Juraque Sedis Apostolicæ, Jurisdictionem, & libertatem Ecclesiasticam tueantur, ac de gravioribus Summum Pontificem reddant certiorem, remediaque, ac mandata opportuna Apostolica expectent, & exequantur.

§. 1. Cum autem, ut accepimus, a nonnullis prætendatur, quosdam ex Legatis sive natis, sive aliis etiam de Latere, etiam S. R. E. Card. Nunciisque, ac aliis Ministris Apostolicis, quovis nomine nuncupatis, ac etiam ex Rectoribus, seu Gubernatoribus Provinciarum, Civitatum, & Locorum ditionis temporalis S.R.E. per Romanos Pontifices Prædecessores nostros ac etiam per Nos missis, cæterisque Officialibus Cameræ Apostolicæ, ac Romanæ Curiæ, etiam Sanctæ Rom. Eccles. Cardinalibus, etiam Vicecancellariis & Camerariis, ac Feudatariis, quantumlibet qualificatis, & individua mentione dignis, ac etiam Baronibus, alisque Jurisdictionem quomodolibet exercentibus, aliqua eidem Sedi, aut Jurisdictioni, vel immunitati, seu libertati Ecclesiasticæ, Ecclesiisque, & Personis Ecclesiasticis præjudicialia, præter, aut contra facultates sibi concessas, nedum fecisse, declarasse, concessisse, ac decrevisse, sed etiam prædicta, & quæcumque alia eis præjudicialia a quibuscumque aliis, sive Ecclesiasticis, sive Laicis, quomodolibet qualificatis sufficientem facultatem Apostolicam non habentibus commissa, & facta, oneraque super Ecclesiis, ac earum bonis, & Juribus, earumque fructibus absque sufficiente facultate Apostolica imposita; transgressionesque, & excessus contra Sacrorum Canonum, Constitutionum Apostolicarum, & Conciliorum Universalium dispositionem, contra Sedem Apostolicam, Jurisdictionem, Immunitatem, aut libertatem Ecclesiasticam, seu Ecclesias, & Personas Ecclesiasticas, earumque bona, & Jura quæcumque quomodolibet commissos, & perpetratos tolerasse, & approbasse, vel quomodolibet permisisse, seu eisdem præjudicialibus consensisse, immo ipsorum Legatorum, Nunciorum, & Ministrorum Apostolicorum, ac etiam respective Gubernatorum Provinciarum, Civitatum, & Locorum ditionis temporalis ejusdem Sedis Apostolicæ, & quorumcumque aliorum Officialium ipsius seu cujuslibet eorum asserta scientia, taciturnitate, tolerantia, vel consensu, ipsorumque præjudicialium observantia inferri posse, tam in prædictis, quam in cæteris quibuscumque præjudicialibus, nedum ad præsumptam scientiam, tolerantiam, consensum, seu approbationem Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum, & cujuslibet eorum, ac nostram, sed etiam ad præsumendum super eis, & eorum quolibet fuisse concessum Beneplacitum Apostolicum, etiamsi Prædecessores nostri prædicti multoties ea via, qua licebat se opposuerint, & Nos quoque contradixerimus; concessas quoque, & Gratias quascumque, ac Investituras etiam Civitatum, Terrarum, Castrorum, aliorumque Locorum & bonorum etiam Jurisdictionalium ad eamdem Apostolicam Sedem, seu ad Ecclesias inferiores respective spectantium ab aliquibus ex eisdem Prædecessoribus nostris, vel a Prælatis, seu Rectoribus Ecclesiarum inferiorum prædictarum quomodocumque, vel quandocumque ad certas vitas, aut generationes, seu lineas jam extinctas, vel ad certum tempus jam elapsum, illorumque, ac illarum pignorationes, seu in pignus dationes, ac alienationes cum pacto redimendi factas ex prædicta asserta scientia, & tolerantia Sedis Apostolicæ nedum in longius protrahi, sed etiam perpetuari,

ri, aliaque indebita, & injusta prætendantur in prædictæ Sedis Apostolicæ, Jurisdictionis, immunitatis, seu libertatis Ecclesiasticæ, aliarum Ecclesiarum, Personarumque Ecclesiasticarum maximum detrimentum, & populorum grave scandalum, animarumque ipsorum prætendentium, transgredientium, vel occupantium, seu usurpantium, ac in Censuris eo ipso incursis insordescentium perniciem.

„ §.2. Propterea Nos, sicut ex onere Pastorali tenemur indemnitati Sedis Apostolicæ, jurisdictionisque ac libertatis Ecclesiasticæ, Ecclesiarumque, & Personarum Ecclesiasticarum, quantum Nobis ex alto conceditur, prout iidem Prædecessores nostri omnibus præjudiciis obviam ire exoptarunt, consulere volentes, attendentesque, quod prædicti Legati, Nuncii, & Cardinales etiam Vice-Cancellarii, & Camerarii, aliique omnes, & singuli prædicti sine speciali Papæ mandato nulla eidem Sedi, & Ecclesiis, aliisque prædictis præjudicialia unquam tacite, vel expresse facere potuerunt, vel possunt, quodque ad locorum distantiam, ac negotiorum molem, quibus Sedes Apostolica præmitur, hujusmodi præjudicia non fuerunt Summo Pontifici pro tempore existenti, minusque ejus Successoribus nota, saltem cum suis circumstantiis præjudicium inferentibus, & aggravantibus, quodque confirmationes, approbationes, & Beneplacita Papæ præsertim ubi actum fuit, vel agitur de præjudicio perpetuo, semper consueverunt in scriptis expediri, præcipue per Litteras Apostolicas, sive sub plumbo, sive in forma Brevis sub Annulo Piscatoris, prout etiam in Pontificatu nostro expediuntur, ideo si in Regestis Apostolicis, quæ fideliter custodiuntur, & asservantur, prædictorum quorumcumque præjudicialium approbationes, confirmationes, vel Beneplacita Apostolica non reperiuntur descripta, seu registrata, non exhibentur originalia Litterar. Apostolicar., aut transumpta juxta formam Constitutionis nostræ desuper alias editæ sub datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub die 1. Junii 1635. Pontificatus nostri Anno duodecimo, inde deducitur neque Romanos Pontifices prædecessores nostros, nec nos unquam præjudicialia approbasse, vel confirmasse, Beneplacitaque Apostolica super præjudicialibus numquam concessisse: ac denique quod Romani Pontifices Prædecessores Nostri pro damnandis impugnandis, & evitandis omnibus, & singulis præjudicialibus, illisque, & prætensis tolerandis consensibus, possessionibus, intrusionibus, occupationibus, usurpationibus, observantiis, & præscriptionibus quibuscumque impediendis, interrumpendis, penitusque avertendis, & excludendis hactenus consueverunt quolibet anno in die Cœnæ Domini facere processus generales, Bullas ejusdem Cœnæ nuncupatas, & publicare contra quoscumque, sicut etiam nos fecimus, & publicavimus prout in eis, idcirco etiamsi prædicta omnia, & singula eidem Sedi Apostolicæ, Jurisdictioni, vel immunitati, aut Libertati Ecclesiasticæ, seu Ecclesiis, vel Personis Ecclesiasticis, earumve bonis, Juribusque, ac fructibus quomodolibet præjudicialia, per prædictos, & alios quoscumque contra, aut præter facultates eis concessas, facta, eo ipso fuerint, & sint nulla, & invalida.

„ §.3. Nihilominus abundatiori cautela uti volentes, omniumque, & singulorum quomodolibet præjudicialium quomodocumque, & a quibusvis, ac ex quacumque caussa, & quovis modo factorum, & gestorum, ac inde secutorum quorumcumque, cæterorumque sui de necessitate forsan exprimendorum, ac inserendorum tenores etiam majores, & veriores, pro plene expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, motu proprio, certaque scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, motique ex causis prædictis, aut illarum altera, seu ex aliis justis, & rationabilibus animum nostrum moventibus, ad quarum omnium, & singularum verificationem Ecclesiam Romanam præfatam, Sedem Apostolicam, & quemcumque alium numquam teneri volumus, ultra quascumque revocationes, hactenus factas, quas innovamus, hac nostra perpetua Constitutione declaramus, omnia & singula Acta, Decreta, Statuta, Indulta, Concessiones, Ordinationes, Declarationes, Concordias & Pacta etiam nomine ejusdem Sedis Apostolicæ inita, venditionesque, & alienationes Officiorum, aliorumque ejusdem Sedis, Ecclesiarumve inferiorum Jurium, & quascumque alias dispositiones quocumque nomine nuncupatas eidem Sedi Apostolicæ, Romanæque Ecclesiæ, seu quibuscumque aliis Ecclesiis seu Locis Piis, ac Personis Ecclesiasticis quomodolibet præjudiciales a quibuscumque Legatis etiam de Latere, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Nunciis, seu aliis Ministris Apostolicis, Cameræque Apostolicæ, & Romanæ Curiæ Officialibus, & Ministris etiam Cardinalibus, Vice-Cancellariis, & Camerariis, & respective Rectoribus, & Gubernatoribus; Feudatariis, Baronibus, & cæteris Jurisdictionem quomodolibet exercentibus, aliisque præfatis, quantumlibet qualificatis, & individua expressione dignis, quandocumque, & qualitercumque, & quomodocumque præter, vel contra facultates eis concessas facta, & gesta, factasque, & gestas; aut alias quovis modo ab eis emanata, & emanatas hactenus, etiam per modum Edicti, Declarationis, Constitutionis, Pragmaticæ, Reformationis, ac alias quomodolibet, etiam cum Clausula, salvo, reservato Sedis Apostolicæ Beneplacito, vel fortasse etiam cum intentione data vel promissione etiam facta illud ab hac Sancta Sede, seu a Romano Pontifice, aut etiam a Nobis impetrandi, etiam cum prætensa illarum executione, & observantia quantumlibet longissima, ac aliis inde quomodolibet secutis quibuscumque etiam in favorem, seu intuitu, vel contemplatione Imperatoris, Regum, aliorumque Principum etiam Supremorum, etiam Laicorum, Nationum, Rerumpublicarum, Provinciarum, Regnorum, aliorumque Dominorum, & Officialium quorumcumque, vel Civitatum, Universitatum, etiam Studiorum Generalium, Collegiorum, Religionumque; seu Militiarum, Ecclesiarum & Monasteriorum quorumcumque Ordinum, vel aliorum quorumvis etiam speciali nota dignorum ex quacumque causa, occasione, vel ratione, quantumlibet pia, publica, favorabili, seu privilegiata, etiam transactionis, vel concordiæ, sive Belli, Treguæ vel Pacis etiam universalis, & ad majus malum, vel scandalum, ut asseritur, evitandum, seu ex aliis rationibus, & causis etiam omnibus simul concurrentibus, ac alias individuam expressionem requirentibus.

„ §.4.

„ §. 4. Nec non quascumque tolerantias, taciturnitates, conniventias, permissiones, consensus, declarationes, executiones, approbationes, vel confirmationes expresse, vel tacite dicto, vel facto, ac alias quomodolibet præter, aut contra suas facultates ab eisdem Legatis, Nunciis, ac Ministris Apostolicis, & respective Rectoribus, Gubernatoribus, , & Feudatariis, ut asseritur, factas, seu habitas, vel respective præstitas in quibuscumque actibus eidem Sedi Apostolicæ, sive Jurisdictioni, Immunitati, seu Libertati Ecclesiis, vel Personis Ecclesiasticis quomolibet præjudicialibus per quoscumque alios, etiam Laicos, quantumlibet, ut præmittitur, qualificatos quavis auctoritate, & potestate etiam Imperiali, Regali, aut quacumque alia individuam expressionem requirente fungentes, etiam sub prætextu, quod Bullæ seu Constitutiones Apostolicæ non fuerint publicatæ, vel usu receptæ, aut contrario usu etiam decennali, & quamtumlibet longissimo, ut prætenditur, abrogatæ, vel sub prætextu Constitutionum, Litterarum, seu dispositionum Apostolicarum, de quarum existentia per canonica documenta Apostolica non constat, seu revocatæ, aut non sufficientes sunt, ac etiam in permittendo editionem, seu impressionem librorum eidem Sedi, aliisque præjudicialium, seu continentium opiniones damnatas, vel in admittendo, seu exequendo minus legitimam earumdem Constitutionum, Litterarum, seu dispositionum Apostolicarum Interpretationem, vel faciendo aut approbando, ex quibus disciplina Ecclesiastica quomodolibet enervatur, seu læditur, factis, & gestis.

„ §. 5. Molestias quoque, vexationes, & impedimenta quæcumque Legatis, Nunciis, vel aliis Ministris, & Officialibus Apostolicis per quoscumque etiam Laicos cujusvis status, gradus, conditionis, Qualitatis, Dignitatis Ecclesiasticæ, ut præmittitur, existente quomodolibet factas, & illatas, factaque & illata tam eorum ingressum in Provincias sibi commissas denegando, quam ne suas facultates libere in illis exerceant impediendo, ac eos ab illis expellendo.

„ §. 6. Nec non quascumque contributiones, collectas, gabellas, Militum Hospitationes, Decimas, vel alias fructuum partes, aliaque onera, & gravamina quæcumque super Ecclesiis, Monasteriis, & Locis Piis præsertim vacantibus, Personis Ecclesiasticis, earumque vel eorum bonis, seu fructibus, etiam prætextu, vel causa facultatis bona stabilia acquirendi, seu retinendi; ac quomodolibet per Laicos præfatos, & quoscumque alios alias quomodolibet qualificatos absque sufficienti facultate Apostolica, impositas, exactasque etiam a sponte dantibus, vel contribuentibus.

„ §. 7. Item molestationes, perturbationes, acta, carcerationes, & attentata quæcumque a quibusvis Laicis etiam Officialibus quomodolibet qualificatis contra Personas Ecclesiasticas, vel Ecclesias, seu cujuslibet earum bona sive Iura, vel fructus, tam civiliter, quam criminaliter, & alias quomodolibet quantumcumque hactenus facta, gesta, & commissa etiam de facto executioni etiam pluribus vicibus, & quocumque temporis cursu, etiam longævo, & longissimo, ac, ut prætenditur, immemorabili, etiam cum fama asserti privilegii quomodolibet demandata.

„ §. 8. Nec non quascumque transgressiones, & excessus contra dispositiones Sacrorum Canonum, Constitutionum Apostolicarum, & Conciliorum Universalium præsertim Lateran. sub Alexandro III. Generalis nuncupati sub Innocentio III. Viennensis sub Clemente V. Lateranensis ultimi sub Leone X. fel. record. Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris, seu Tridentini a quibuscumque & a quibusvis causis quomodolibet, & quandocumque factis in præjudicium Sedis Apostolicæ, sive Jurisdictionis, vel immunitatis, aut Libertatis Ecclesiasticæ, seu Ecclesiarum, vel Personarum Ecclesiasticarum, earumque bonorum, seu fructuum etiam effectum; ut præmittitur, de facto sortitas, & inde secuta quæcumque.

„ §. 9. Item quascumque prorogationes, extensiones, protractiones seu perpetuationes quarumcumque Gratiarum, Concessionum, & Investiturarum a Sede Apostolica, vel a Prælatis, seu Rectoribus Ecclesiarum inferiorum quandocumque hactenus factarum ad certas vitas, aut generationes, seu lineas jam finitas, vel extinctas, sive ad certum jam elapsum tempus, pignorationumque, & venditionum cum pacto redimendi, permutationum, aliorumque contractuum, ac dispositionum quarumcumque de Civitatibus, Terris, Dominiis Castris, locis, & bonis etiam Feudalibus, vel Jurisdictionibus, ac Juribus ejsdem Sedis Apostolicæ, vel Ecclesiarum inferiorum a quiscumque quantumlibet, uti præmittitur, qualificatis quandoque præsentatas, etiam executioni demandatas, & quocumque temporis cursu continuatas. Nec non reliqua omnia quæcumque, & qualiacumque eidem Sedi Apostolicæ, vel Jurisdictioni, Immunitati, aut Liberati Ecclesiasticæ, seu Ecclesiis, vel Personis Ecclesiasticis, earumve Juribus, bonis, & fructibus quomodolibet præjudicialia per quoscumque sufficienti, & legittima facultate Apostolica non munitos, facta, gesta, & respective perpetrata cum omnibus, & singulis quandocumque, & quomodocumque inde secutis, & quocumque tempore longissimo executioni demandatis, ac observatis, fuisse, & esse ipso Jure nullas, & invalidas, ac nulla & invalida, nulliusque roboris, vel momenti, indebitaque, & illicita, ac de facto præsumptas, & præsumpta nullumque præjudicium eisdem intulisse, nec inferre unquam posse, illasque, & illa ex quocumque temporis cursu, nec etiam ex quacumque prætensa observantia, quantumlibet diuturna, longæva, longissima, seu immemorabili, etiam cum fama prætensi privilegii Apostolici, ac etiam juncta quavis scientia, conniventia, tolerantia, taciturnitate, facultate, & permissione, etiam ex actibus positivis non legitimis resultante, Prælatorum, Ecclesiarum inferiorum, Legatorum, Nunciorum, & aliorum quorumcumque Ministrorum Apostolicorum, ac etiam respective quorumvis Rectorum, & Gubernatorum, aliorumque prædictorum, etiam Feudatariorum, etiam Sedis Apostolicæ, ac Baronum, cæterorumque Jurisdictionem quomodolibet, exercentium, ac forsan Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum, & nostra, nequaquam hactenus fuisse, nec in posterum

rum fore approbata, convalidata, neque respective prorogata, extensa, protracta, vel perpetuata, minusque inde aliquam approbationem, vel præsumptionem alicujus Beneplaciti Apostolici, neque aliquam bonam fidem, possessionem, vel quasi, aut præscriptionem, in aliquo etiam impediente, imponente, exigente, attentante, vel respective occupante, usurpante, vel transgrediente, aut quomodolibet continuante, nec in quocumque alio potuisse, nec unquam posse resultare, vel induci respective Sedis Apostolicæ, Jurisdictionis, Immunitatis, aut Libertatis Ecclesiasticæ, seu Ecclesiarum, vel Personarum Ecclesiasticarum, earumve Jurium, ac bonorum, & fructuum præjudicium, talemque præsumi fuisse semper mentem, & intentionem Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum prædictorum, ac respective nostram fuisse, & esse quovis modo prædicta, & quæcumque alia præjudicialia numquam approbandi, seu confirmandi, nisi de prætensa approbatione, vel confirmatione Apostolicis constiterit ex prædictis Regestis Apostolicis, vel alias juxta formam prædictæ alterius Constitutionis nostræ: quinimmo omnia, & singula præjudicialia fuisse a Sacris Canonibus, Constitutionibus Apostolicis, & Conciliis etiam universalibus, præsertimque a prædicta Bulla in Cœna Domini legi solita respective reprobata, ac damnata, prout etiam ad abundantiorem cautelam tenore præsentium reprobamus, & damnamus, Beneplacitaque Apostolica per Prædecessores Nostros, & Nos hactenus denegata fuisse declaramus, sicut etiam harum vigore denegamus, & quatenus foret opus, omnia, & singula præjudicialia prædicta, omniaque alia, si quæ sint, irritamus, & annullamus, ac respective revocamus, cum inde secutis quibuscumque præsertim intrusionibus, occupationibus, usurpationibus, & observantiis, ac usibus, & consuetudinibus, quantumvis longissimis, & immemorabilibus, etiam cum asserta fama privilegii Apostolici, quas, & quæ illicita, irrationabilia declaramus, & pro reprobatis, illicitis, irrationabilibus, irritis, & annullatis perpetuo haberi volumus, decernimusque, & damnamus, ita quod in posterum illa, & illæ non possint unquam in Judicio, nec extra Judicium a quoquam quomodolibet allegari, deduci, probari, nec ab aliquo admitti ad quemcumque effectum, & quatenus opus foret adversus illos, illa, ac aliaque quæcumque quomodolibet præjudicialia harum serie eamdem Sedem Apostolicam, Romanamque Ecclesiam, & Ecclesias inferiores, ac Personas Ecclesiasticas quascumque plenarie, & plenissime ex justis causis Nobis benevisis, ac si talia numquam extitissent, in integrum, & pristinum, in quo antea erant, statum restituimus, reponimusque, ac reintegramus, præjudiciaque hujusmodi, ne in posterum perpetuis futuris temporibus fiant, etiam interdicimus, & prohibemus.

„ §. 10. Insuperque cum etiam Nobis innotuerit, quod aliquando in provisionibus Ecclesiarum Cathedralium, Metropolitanarum, Primatialium, Patriarchalium, aliisque Gratiis, & dispositionibus Apostolicis fuit ob incuriam quorumdam Sedis Apostolicæ, seu Romanæ Curiæ Officialium inadvertenter in præjudicium liberæ provisionis earum narrata, vel etiam forsan de facto admissa, præsentatio, nominatio, vel supplicatio alterius quantumlibet, ut præmittitur, qualificati absque eo quod de ejus Jure præsentandi, nominandi, vel supplicandi constitisset, & aliquando prædicta seu alia eidem Sedi Apostolicæ narrativa præjudicialis fortasse in prætenso Ecclesiarum ultimo statu, aut alias de libera provisione etiam per Litteras erectionis, aut alio modo appareret, seu constare posset, aliquando etiam in provisionibus Ecclesiarum pro cultu Divino, & ipsarum Ecclesiarum felici gubernio opponuntur diversa Decreta, quæ per obitum provisorum, vel alias asseruntur expirasse, cum nihilominus perdurare debeant, donec fuerint adimpleta.

„ §. 11. Quandoque etiam in concedendis Facultatibus, Indultis, seu aliis Gratiis per Sedem Apostolicam etiam Regibus, & Principibus, Rebuspublicis, seu Dominiis, ac Feudatariis, quomodolibet qualificatis & speciali expressione dignis concedi solitis, in quibus juxta antiquum stylum prius erant habendæ Litteræ declarationis, & promissionis per privilegiatos scribendæ Papæ concedenti, quibus ipsi petentes facultates, & privilegia se e converso obligare debent pro observatione, & conservatione quarumcumque Immunitatum, Libertatum, & Jurium Sedis Apostolicæ, Ecclesiarum, & Personarum Ecclesiasticarum, ac bonorum Ecclesiasticorum, quorumcumque, & tamen illis Litteris non receptis fuerunt concessæ Facultates, Indulta, & Gratiæ Apostolicæ præfatæ etiam absque aliquo onere illa intra aliquod tempus scribendi, & eidem Sedi præsentandi, immo etiam aliquando Officiales Cameræ Apostolicæ, sive notitiam Jurium, & scripturarum Cameræ non habentes, seu memoriam non retinentes, vel alias expediverunt sive expediri a Romanis Pontificibus, seu etiam a Nobis fecerunt, vel permiserunt vigore Conventionum, Concordatorum, Transactionum, & Compactorum cum Sede Apostolica initorum quasdam Gratias, Facultates, seu Concessiones, & Privilegia, uti debitas, ac debita, cum tamen Conventiones, Concordiæ, & Pacta, tunc per obitum Personarum, vel alias quomodolibet etiam ex lapsu temporum saltem in ea parte cessassent, seu expirassent, quæ omnia, eorumque singula etiam prætendantur in magnum ipsius Sanctæ Sedis redundare detrimentum.

„ §. 12. Idcirco motu, scientia, deliberatione, ac potestatis plenitudine paribus præsentium Litterarum tenore præfatas narrativas, enunciativas, seu assertiones quomodolibet eidem Sedi præjudiciales factas, seu admissas, ac respective easdem Facultatum, Indultorum, & Gratiarum Apostolicarum Concessiones, ac Litterarum expeditiones factas non expectatis, nec receptis Litteris ipsorum Privilegiatorum, seu Privilegiandorum, Concessiones quoque in vim Conventionum, & Pactorum quomodolibet expiratorum fuisse, & esse erroneas, erroneeque respective expeditas, nullumque propterea cum non sit æquum, ut error veritati prævaleat, intulisse, nec inferre potuisse, neque in futurum posse præjudicium Sedi Apostolicæ, ac statui Ecclesiarum, statumque ultimum ipsarum Ecclesiarum, & respective Civitatum, Terrarum, Dominiorum, Castrorum, & Locorum Jurisdictionalium prædictorum, & qua-

& quarumcumque Facultatum, Gratiarum, Concessionum, & aliorum Jurium Sedis Apostolicæ Ecclesiarum inferiorum non fuisse, nec unquam esse attendendum, ubi de antecedenti contrario statu, vel initio constat, modo, & forma præmissis pariter declaramus, & respective omnia præjudicialia tollimus, & irritamus, ac Decreta in provisionibus prædictarum Ecclesiarum apposita non expirasse, nec expirare, sed donec adimpleta fuerint vigere, & in sequentibus censeri repetita etiam declaramus, sicque in posterum perpetuo observari volumus, & quatenus umquam contingeret, tam super præsentium Litterarum, quam super quarumcumque Concessionum, Facultatum, Indultorum, Gratiarum, ac dispositionum Apostolicarum in favorem Imperatoris, Regum, Principum, Rerumpublicarum, Dominiorum, Nationum Provinciarum, seu Regnorum per Romanos Pontifices Prædecessores Nostros, & per Nos concessarum, seu alias a Sede Apostolica emanatarum, interpretatione, vel declaratione hæsitari, vel dubitari, tunc omnibus & singulis cujuscumque Status, Gradus, Conditionis, Qualitatis, ac Dignitatis, etiam Ecclesiasticæ existentibus, etiam quomodolibet, ut præmittitur, qualificatis, etiam Regularibus cujuscumque Ordinis, Instituti, Congregat. ac Societatis; de quibus individua expressio facienda foret, quamlibet interpretationem, ac declarationem sub majoris Excommunicationis latæ sententiæ, ac nullitatis omnium gerendorum pœnis, eo ipso, etiam nulla facta declaratione, incurrendis prohibemus, & interdicimus, & quamcumque declarationem quomodolibet necessariam, seu opportunam desuper quandocumque faciendam dumtaxat Nobis, ac Romanis Pontificibus Successoribus nostris Canonice intrantibus perpetuo reservamus, & ante factas declarationes hujusmodi, volumus præsentes nostras Litteras, & quascumque Litteras, Concessiones, ac Dispositiones Apostolicas prædictas intelligendas esse ad litteram prout jacent.

„ §. 13. Præsentes quoque Litteras &c.

„ §. 14. Sicque, & non aliter &c.

„ §. 15. Non obstantib. præmissis &c. Non intendimus autem per præsentes tollere declarationes, & caussarum terminationes, ac alia, quæ etiam respectu Jurisdictionalium tam Allodialium, quam Feudalium præsertim in ditione temporali Sedis Apostolicæ consistentium factæ, seu facta fuerunt hucusque vel in futurum fient judicialiter, vel etiam extrajudicialiter, caussa tamen cognita in Romana Curia per Rotam, vel Cameram, aut etiam per specialiter deputatam a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris, vel a Nobis, seu a Successoribus nostris Congreg. aut Judicem; nec etiam tollere centenariam præscriptionem concurrentibus de Jure requisitis, nec immemorabilem, nisi in Casibus, in quibus per Sacros Canones, seu Concilia Universalia, vel Constitutiones, Ordines, aut Dispositiones Apostolicas illa reprobatur, seu illi derogatur, aut alias de Jure illa non suffragatur, firma tamen, & illibata remanente Bulla Cœnæ Domini, tam per Nos, & Romanos Pontifices Prædecessores nostros publicata, quam in posterum a Nobis, & Successoribus nostris publicanda, quoad omnia, & singula, quæ in ea continentur.

„ §. 16. Volumus autem &c.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die 5. Junii 1641. Pontificatus Nostri Anno Decimo Octavo.

69 In qua Constitutione, ut vides, decernit, & declarat Pontifex: Primo, quod impositiones, & exactiones quarumcumque contributionum, & collectarum, ac gabellarum super Ecclesiarum, vel Monasteriorum, & Locorum Piorum bonis, vel fructibus, sint prorsus invalidæ, & illicitæ, ac indebitæ, etsi a sponte consentientibus sint datæ, ac solutæ, sine speciali facultate Sedis Apostolicæ. Secundo, esse nullas, & illicitas, etiam non obstante, quod per tempus quantumvis longissimum, & immemorabile sint exactæ, aut solutæ. Tertio etiamsi sint solutæ, vel exactæ sub prætextu Apostolici privilegii accepti. Quarto, etiamsi sint exactæ, vel solutæ cum tolerantia, facultate, ac permissione Prælatorum Ecclesiasticorum inferiorum Episcoporum, Abbatum, ac Præpositorum, Generalium, Provincialium, Priorum, Rectorum &c. immo, & Legatorum, ac Nunciorum Sedis Apostolicæ. Quinto, restituuntur in integrum omnia præjudicialia in contrarium facta, & præcipitur, ut numquam deinceps talia attententur. Sexto, etiamsi ea sint attentata per Imperatores, & Reges, & quoscumque alios sufficienti, ac legitima facultate Apostolica non munitos. Septimo, etiamsi hujusmodi præjudicialia immunitati Ecclesiasticæ sint attentata sub prætextu, quod Bullæ, seu Constitutiones Apostolicæ non fuerint publicatæ, vel usu receptæ, prout habetur *in cit. Bulla* §. 4. Denique *in* §. 13. *&* 14. adduntur clausulæ derogatoriæ, & adimitur Judicibus omnibus Ordinariis, & Delegatis quacumque auctoritate præditis aliter judicandi, declarandi, & interpretandi facultas.

Quamvis autem Ecclesiæ, Ecclesiasticæque Personæ, ac bona, & res ipsarum quælibet immunes, & exemptæ sint ab omnibus Exactionibus, Collectis, Tributis, & Oneribus novis, & extraordinariis etiam illis, quæ ob bonum commune Reipublicæ in casu necessitatis communis, tam Clericos, quam Laicos tangentis imponuntur, ita ut quacumque necessitate, etiam belli, famis & pestis emergente, ab eis, vel ab earum bonis nihil exigi possit, ut expresse defendit Abbas *in cap. Ex litteris* 16. *de vita & honestat. Clericorum num.* 12. *& in cap. Non minus* 4. *de Immunit. Eccles. num.* 3. Pignatell. *tom.* 5. *cons.* 15. *per totum.* Fagnan. *in cap. Non minus* 4. *de Immun. Eccles. a n.* 45. Barbosa *in cit. cap. Non minus*, cum communissima Canonistarum; Tamen sex copulative concurrentibus conditionibus tempore necessitatis, Ecclesiæ, & Ecclesiasticæ Personæ ratione suorum bonorum tenentur ad Collectas, Exactiones, & Contributiones extraordinarias. *Est omnium communis* cum Rota, quæ has sex necessarias conditiones adducit præcisis verbis: *In Brundusina Gabellæ* 13. *Februarii* 1604. *coram Penia.* Primo, *Ut adsit magna necessitas, cui alias facile subveniri non possit, nisi Clerici cum Laicis contribuant, ut probatur in d. cap. Non minus, ubi expresse notat Abb. n.* 5. *vers. Secundo sequitur, & d. cap. Adversus, de immunit. Eccles. ubi Abb. n.* 4. *Et clarius apparet per extravag. Benedicti XI. sub. t. de Immun. Eccles.* Secun-

cundo, *debet concurrere communis utilitas, vel saltem pietas, ut in dict. C. Non minus & c. Adversus, & c. Pervenit, de Immunit. Eccles. & de pietate consideravit textus in l. Ad instructiones, C. de Sacros. Eccles.* Tertio, *oportet quod onus illud sit tale, ut ad illud sustinendum Laici non sufficiant, quia Clerici, & Ecclesia solum tenentur cum Laicis contribuere in subsidium, & ubi Laicorum non suppetunt facultates, ut in dict. C. non Minus, c. Adversus; quas conditiones consideravit Benedictus in dict. Extravag. de Immunit. Eccles. ibi: Cæterum solicite attendant Ecclesiarum Prælati, & alii Clerici Lateranense Concilium, quod in hujusmodi subventionibus solum casum necessitatis, aut communis utilitatis, ubi Laicorum ad id non suppetunt facultates, deliberatione provida noscitur excepisse.* Quarto, *requiritur, ut ad onus hujusmodi imponendum vocetur, & consentiat totus Clerus, nec sufficeret Episcopus cum Capitulo, quia quod omnes tangit, ab omnibus particulariter debet approbari; cap. Cum omnes, de Regul. Juris in 6. Et probatur in d. cap. Non minus, n. 4. & 5. notab.* Quinto, *in istis oneribus imponendis ad effectum, ut Clerus teneatur, potissimum requiritur, ut Papa consulatur, & ipso consulto, & non alias Clerici contribuant, d. cap. Adversus; ubi notat Abb. n. 4. vers. quarto requiritur, & sic fuit expresse cautum per Benedictum XI. in d. Extravag. De Immunit. Eccles. & merito, quia si arbitrio Episcoporum, & Cleri hoc relinqueretur, facile contingerent hujusmodi impositiones, & onera per ambitum, & preces Principum, & Ministrorum Laicorum, quibus occurrere solent Romani Pontifices, qui non aliter, quam caussa cognita, illas facultates, ut Clerici contribuant, concedere solent.* Postremo *requiritur, quod ad hæc onera, & impositiones solvendas, postquam prædictis requisitis concurrentibus impofita fuerint, Clerici, & Personæ Ecclesiasticæ, non a Ministris Laicis, sed a suo Episcopo, & Superiore Ecclesiastico compellantur; Principes enim, & sæculares Potestates non possunt in his se intromittere. Ita Innocent. in dict. cap. Non minus n. 6. vers. Quamvis ad ea, & Bald. in dict. C. ad Instructiones n. 5. vers. Adhuc tamen, & n. 8. vers. Quod verum credo, C. de Sacros. Eccles. & Innocentium, & Baldum communiter sequuntur Doctores, & signanter Abb. in dict. C. Non minus n. 18. vers. Dicit tamen de Immunitat. Eccles.* & *Guid. Papa dec. 18. in fin. vers. Si tamen dicti viri &c.* Hactenus decisio Rotæ, quam sequuta est Sac. Congreg. ut in sequenti Decreto: *Sacra Congreg. Eminentissimorum Cardinalium controversiis Jurisdictionalibus præpositorum allas censuit, Bona per Ecclesiasticos possessa gaudere exemptionibus a quibuscumque impositionibus, & oneribus, quæ non sunt copulative certa, realia, & invariabilia, juxta decisionem in Brundusina Gabellæ coram bonæ mem. Penia; & Concordantes, nec non ab impositionibus Cameralibus, etiam comprehensivis Ecclesiasticorum, quando Ecclesiastici libertatem ea non solvendi præscripserint juxta decretum anni 1600. tempore Sanctæ mem. Clementis l. III. Dat. hac die 28. Aprilis 1640. refert Barbosa Juris Ecclesiast. univers. lib. 1. cap. 39. §. 5. n. 8.*

Additiones ex aliena manu.

72 Immunitas Bonorum Ecclesiasticorum a contributionibus & collectis, & legibus etiam civilibus fundatur; Videsis *Legem 5. Cod. de SS. Eccles.* quæ *in Codice Theodosiano* est Lex 40. *de Episc. & Cler.* Quinimo hac lege spectata, adeo ampla erat immuni- 73
tas Bonorum Ecclesiasticorum, ut ea ne contribuere quidem tenerentur in itinerum, & pontium instructiones. Undecim vero post annis Ecclesiasti- 74
ca Bona collectione hac non fuerunt amplius immunia, *Leg. Cod. de SS. Eccles.* At immunia adhuc 75
manserunt a sordidis muneribus, & extraordinariis collectionibus. Sordida munera recensent *Lex 12. C. de excus. muner. Lex 15.* & *Lex 18. Cod. Theod. de extraor. sive sord. muner.* Tum sigillatim perlustrat Muller. *de immun. præd. Eccles. a mun. §. 18. & sequent.* Extraordinarias itidem collectiones declarat Muller. ubi supra *§. 32. & sequent.*

Constat etiam *ex d. L. 5. Cod. de SS. Eccles.* Bona 76
Ecclesiastica gavisa olim fuisse immunitate illa, adhibito discrimine, utrum Ecclesiæ essent in dotem datæ, an vero alio quocumque titulo in Ecclesiam translata ad ejus patrimonium augendum; Ziegler. *de Dot. Eccles. cap. 12. §. 59.* In Concilio vero Wor- 77
matiensi *cap. 50.* relato *in cap. 23. quæst. 8.* & *cap. 1. de Censib.* videtur inter bona quædam distinctio nata. Statutum namque fuit, ut unicuique Ecclesiæ unus mansus integer absque ullo servitio attribueretur; atque Presbyteri, neque de domibus, neque de atriis vel de hortis juxta Ecclesiam positis, neque de præscripto manso aliquod servitium facerent præter Ecclesiasticum. Si quid vero amplius habuerint, inde *majoribus*, (vel, ut alii legunt, *Senioribus*) suum debitum impenderent servitium.

Hinc autem facilis evadit resolutio ejus quæstio- 78
nis, de qua agit Barbosa *Jur. Eccles. univ. lib. 1. c. 39. §. 5. num. 35.* an bona, quæ priusquam Ecclesiæ obvenirent, obnoxia erant tributis & oneribus, eo ipso quod Ecclesiastica fiant, immunia evadant a tributis, & gabellis. Licetque nonnulli id simpliciter 79
asseruerint: rectius tamen Barbosa explosis horum sententiis illa bona propterea immunia fieri negat, quod tributa, & exactiones sint onera ipsi rei inhærentia, adeoque ad Ecclesiam quoque transeant tanquam eorum possessorem. Intellige vero cum eodem 80
Barbosa *num. 59.* de onere reali ipsi fundo inhærente, non autem Personis propter bona imposito. Probeque laudatus Auctor advertit, quod bona 81
nullo onere antea affecta, libera quoque in Ecclesiam transeant, & mutata pristina qualitate, ab extraordinariis quæ noviter imponuntur, immunia sint.

De Conductoribus Bonorum Ecclesiasticorum 82
quæri solet, an gaudeant ii eodem Immunitatis privilegio? Affirmant communiter Doctores; vide Carpzov. *l. 2. Jurisp. Consistor. defin. 300.* Bohemer. *in Jur. Paroch. sect. 5. cap. 3. §. 14. Quamvis enim* (inquit Bohemer. *loc. cit.*) *intuitu Ecclesiæ hoc privilegium concessum sit, quia tamen adhuc Ecclesia illa mediante possidet, licet ea locando in alium transferat, in ejus damnum, & præjudicium vergeret, si Conductor ad solvenda tributa obstringeretur, quia regulariter Conductor non obstringitur ad tributa; quamvis Fiscus possessionem sequatur &c. tamen nisi aliud actum a Locatore Conductor repetere potest, quæ tributorum nomine solvit &c. adeoque in effectu gravaretur Ecclesia, & sic contra Immunitatem suam te-*

teneretur ad collectas; Confer etiam Rotam *in Cervien. Dazii vini* 13. *Junii* 1746. §. 17. *coram clar. mem. Millin.*

83 An autem, & quatenus Emphyteutæ, & coloni partiarii, quia bona Ecclesiastica possident, tali Immunitate fruantur, tradunt Menoch. *de Arbit. c.*562. *per tot.* Tamburin. *de Jur. Abb. tom.*1. *disp.*15. *q.*21.

84 *pariter per tot.* Tum an hoc privilegio gaudeant possessores Bonorum Ecclesiasticorum, non simplices uti Conductores, sed jure hæreditario, vel Coloni perpetui talia possidentes, excutiunt Carpzov. *Jurisprud. Consist. lib.*2. *defin.*307. Bohemer. *in Jur. Parochial. sect.*5 *c.*3. §.15.

85 Gravior est quæstio, an emptores fructuum Bonorum Ecclesiæ gaudeant immunitate illa, qua gaudet ipsa Ecclesia? Invaluit autem hæc distinctio, quod autem in pactum deducta ab Ecclesia fuit immunitas, & gaudere illa ipsa immunitate debeant emptores; aut immunitas minime conventa fuit, & non est cur ea gaudere debeant emptores; Ita post alios distinguit Piton. *discept. Eccles.* 158. *fer. per tot.* quem secuta est Sac. Congregat. Immunitatis *in Fanen.* 13. *Februarii* 1754.

86 Alterum privilegium bonis Ecclesiasticis competens, consistit in eo, quod sunt exempta a sæculari jurisdictione, & subjecta tantummodo jurisdictioni Ecclesiasticæ; Sed de eo alibi fuse disseremus.

Articulus III.

De Pœnis violantium Immunitatem Bonorum Ecclesiasticorum, & de absolutione ab eisdem.

1 Ultra gravissimam Sacrilegii culpam, triplex potissimum pœna incurritur a violantibus Im-
2 munitatem Bonorum Ecclesiasticorum. Prima pœna est, quod omnia eorum acta contra talem Immunitatem, omnesque Constitutiones, & Sententiæ, quæ a collectantibus Ecclesias, vel Ecclesiasticos, ac compellentibus ad contribuendum etiam pro necessitatibus communibus sunt editæ, vel de ipsorum mandato promulgatæ, ipso Jure sint irritæ, nec ullo umquam tempore valituræ, textu expresso *in cap. Adversus* 7. *de Immunit. Eccles.*, ibi: *Quia vero nec sic quorumdam malitia contra Dei Ecclesiam conquievit, adjicimus, ut Constitutiones, & Sententiæ, quæ a talibus, vel de ipsorum mandato, fuerint promulgatæ, inanes, & irritæ habeantur, nullo umquam tempore valituræ.* Et ratio est quia *ex Regul. Juris* 26. *in* 6. *Ea quæ fiunt a Judice, si ad ejus non*
3 *spectant Officium, viribus non subsistunt.* Secunda pœna est, quod teneantur restituere ea omnia, quæ ab Ecclesiis, & Ecclesiasticis Personis, aut bonis earum exegerunt; *citat. cap. Non minus*, ibi: *Donec satisfactionem impenderint competentem; Et est communis.* Quidquid enim injuste acquiritur, aut usurpatur, restitui debet, & a fortiori, si vi, vel minis fuerit extortum; ut habetur expresse Levit. 6. ibi: *Qui vi aliquid extorserit... omnia integra pri-*
4 *mum restituat.* Tertia pœna est, quod incurrant ipso Jure, & facto Excommunicationem majorem; *cap. Non minus* 4. *de Immunit. Eccles.* ibi: *Sub anathematis districtione talia prohibemus, cap. Adversus* 7. *Tit. eod.*, ibi: *Provide præsumptionem hujusmodi sub anathematis districtione prohibuit; c. Quamquam* 4. *de Censibus in* 6. ibi: *Excommunicationis sententiam ipso facto incurrat*, concordat *Clement. Quoniam cap. unic. de Immunit. Eccles. & Extravagant. Quod olim cap.*1. *tit. eod.* Et expresse Bulla Cœnæ §. 18. & Constitutio Urbani VIII. incipiens *Romanus Pontifex* supra *art.*2. *sub n.*68. relata.

Hujus Excommunicationis pœnam incurrunt omnes, & singuli sine expressa speciali licentia Romani Pontificis exigentes ab Ecclesiis, Ecclesiasticisque Personis, aut earum bonis Collectas, Decimas, Talleas, Præstantias, & quæcumque alia hujusmodi; *cap. Non minus* 4. *& cap. Adversus* 7. *de Immunit. Eccles. cap. Quia nonnulli* 1. *eodem tit. in* 6. Constit. cit. Urbani VIII. incip. *Romanus Pontifex* & expresse Bulla Cœnæ §. 18. ibi: *Quive Collectas, Decimas, Talleas, Præstantias, & alia onera Clericis, Prælatis, & aliis Personis Ecclesiasticis, ac earum Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus, proventibus hujusmodi absque simili Romani Pontificis speciali, & expressa licentia imponunt, & diversis etiam exquisitis modis exigunt.* Item qui Pedagia, Quidagia, Talleas, vel Vectigalia eisdem imponunt, vel ab eis exigunt, etiam pro rebus propriis ipsorum Ecclesiasticorum; *c. Quamquam* 4. *de Censibus in* 6. ubi expresse statuitur, *Ecclesias, & Ecclesiasticas Personas ad Pedagia, & Quidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum, vel solvendum talia pro rebus suis propriis, quas non caussa negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, aut trasmittunt, etiam contraria consuetudine quacumque, quæ dicenda est corruptela verius, non obstante.* Immo hanc Excommunicationem incurrunt, qui sic imposita etiam a sponte dantibus, & concedentibus (hoc est sine alia vi, aut coactione præter exactionem, seu impositionem) recipiunt; Bulla Cœnæ *in cit.* §. 18. ibi: *Aut sic imposita etiam a sponte dantibus, & concedentibus recipiunt*, & citat. Constit. Urbani VIII. incip. *Romanus Pontifex* §. 6. ibi: *Etiam a sponte dantibus, & contribuentibus*, & Sacra Congregat. *in Adrien.* 27. *Septembris* 1632. & *in Vicentina* 15. *Junii* 1638. vide *in decretis supra relatis art.*2. *num.*24. & *seqq.* Item ea incurrunt omnes, qui per se, vel per alios, directe, vel indirecte prædicta faciunt, procurant, vel exequuntur, aut in eisdem auxilium, consilium, vel favorem præstant, sive sint Supremi Principes cujuscumque præeminentiæ, seu Dignitatis, etiam Imperialis, Regalis, Ducalis &c. sive sint subordinati Senatus, Magistratus, aut alii hujusmodi Præsidentes, & Judices, sive sint infimi servi, vel Famuli, aut Lictores, vel Satellites, aut Milites directe, vel indirecte exequentes, vel ad executionem juvantes, textu expresso *in citata* Bulla Cœnæ §. 18. ibi: *Nec non qui per se, vel alios directe, vel indirecte prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel favorem præstare non verentur, cujuscumque sint Præeminentiæ, Dignitatis, Ordinis, Conditionis, aut Status, etiamsi Imperiali, aut Regali præfulgeant Dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, & alii Potentatus quicumque etiam Regnis, Provinciis, Civitatibus, & Terris quoquomodo Præsidentes, Consiliarii, & Senatores, aut quavis etiam Pontificali Dignitate insigniti. Innovantes Decreta*

Margin numbers in the right column, printed beside the lines beginning: 5 "Hujus Excommunicationis pœnam incurrunt omnes"; 6 "exquisitis modis exigunt. Item qui Pedagia, Quida-"; 7 "rius, non obstante. Immo hanc Excommunicatio-"; 8 "in decretis supra relatis art.2. num.24. & seqq. Item".

creta super his per Sacros Canones tam in Lateranensi novissime celebrato, quam aliis Conciliis Generalibus edita cum Censuris, & pœnis in eis contentis.

9 Quinimmo etiam successores in officio imponentium collectas, vel onera Ecclesiasticis, Excommunicationem incurrunt, nisi intra mensem satisfecerint, textu expresso *in cit. cap. Adversus 7. de Immunitate Eccles.* ibi: *Successorem ipsius, nisi satisfecerit intra mensem, manere decernimus Ecclesiastica censura conclusum, donec satisfecerit competenter; cum succedat in onere, qui in honore substituitur*; Hujusmodi autem successores, ne Excommunicatione obstringantur, tenentur ad satisfactionem, curando satisfactionem præstari a Communitate, in cujus utilitatem concessum est tributum, seu collecta; vel constringendo satisfactionem præstari ab iis, quibus collectæ applicatæ sunt; nam quantum ad hoc merito succedunt in onere, qui succedunt in honore, sine Officio, & Magistratu, ut
10 dicitur *in citato cap. Adversus*. In defectu vero Communitatis, vel illorum, quibus collectæ applicatæ sunt, si successores in officio sint etiam Hæredes prædecessorum, qui Collectam imposuerunt, tenentur ipsi ad restitutionem damni, quod Ecclesiæ, vel Ecclesiasticæ Personæ ex impositione illius Collectæ passæ sunt; nam cum in tali casu, & defectu tenerentur ad restitutionem ipsi prædecessores, qui collectam imposuerunt, ut colligitur *ex citat. cap. Adversus 7. de Immunit. Ecclesiast.* & tenet Abbas ibi *n. 9.* Pirhing. *lib. decretal. tit. 49. sect. 3. §. 7. num. 91.* & alii, & hæreditas transeat cum suo onere per vulgaria; *arg. cap. Ex litteris 5. de Pignoribus* ibi *Cum bona cum suo onere transierint ad quemlibet possidentem, & cap. Cum non sit 33. de Decimis* ibi: *Quoniam res transit cum suo onere*, ideo evidenter sequitur ad eamdem restitutionem teneri in tali defectu etiam successores, si sint Hæredes; Sic Suarez *disp. 21. de Censuris sect. 2. num. 101.* & cum aliis Barbosa *in cit. cap. Adversus*
11 *num. 4. & 5.* Si vero successores in Officio non sint Hæredes, non tenentur ex propriis bonis satisfacere, seu restituere; cum ipsi non deliquerint, nec aliquid ex Collectis ab Ecclesia datis usurpaverint; adeoque si intra mensem non possint satisfactionem præstare, non incurrent Excommunicationem, quia revera non deliquerunt; Pirhing. *lib. 3. Decretal. tit. 49. sect. 3. §. 7. num. 91.* & alii.

12 A præfata Excommunicatione incurrenda, nulla consuetudo etiam immemorabilis, nulla præscriptio nullum privilegium, nullusque alius titulus excusat; *cap. Quamquam 4. de Censibus in 6.* ibi: *Contraria consuetudine quacumque (quæ dicenda est corruptela verius) non obstante*. Et expresse Bulla Cœnæ §. 24. ibi: *Non obstantibus Privilegiis, Indulgentiis, Indultis; & Litteris Apostolicis, generalibus, & specialibus, supradictis, vel eorum alicui, seu aliquibus aliis cujuscumque Ordinis, Status, vel Conditionis, Dignitatis, & Præeminentiæ fuerint, etiamsi, ut præfertur Pontificali, Imperiali, Regali, seu quavis Ecclesiastica, & mundana præfulgeant Dignitate, vel eorum Regnis, Provinciis, Civitatibus, seu Locis a prædicta Sede ex quavis causa, etiam per viam contractus, aut remunerationis, & sub quavis alia forma & tenore, ac cum quibusvis clausulis, etiam continentibus; quod excommunicari, anathematizari, vel interdici non possint per Litteras Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de Privilegiis, Indulgentiis, Indultis hujusmodi, ac de Ordinibus, Locis, Nominibus propriis, Cognominibus, & Dignitatibus eorum mentionem, nec non consuetudinibus, etiam immemorabilibus, ac præscriptionibus quantumcumque longissimis, & aliis quibuslibet observantiis scriptis, per quæ contra hos nostros processus, ac sententias, quo minus includantur, in eis se juvare valeant, vel tueri; quæ omnia quo ad hoc, eorum omnium tenores, ac si de verbo ac verbum, nihil penitus omisso, insererentur, præsentibus pro expressis habentes, penitus tollimus, & omnino revocamus, cæteraque contraria quæcumque*. Nec valet objicere quod 13
Bulla Cœnæ Domini non sit ubique recepta, & consequenter non ubique obliget, cum Lex non recepta, vel non promulgata, non obliget secundum plures Doctores. Non valet, inquam, quia Alexander VII. anno 1665. *die 24. Septembris* inter alias propositiones etiam sequentem ordine 28. damnavit. *Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat Legem a Principe promulgatam.* Immo dato, & non con- 14
cesso, quod Leges aliæ non obligent in locis, in quibus non sunt receptæ, & promulgatæ, obligant tamen Leges, & constitutiones Pontificiæ pro Immunitate Ecclesiastica editæ (inter quas præcipua est Bulla Cœnæ) non obstante prætextu Legis non receptæ, aut non promulgatæ, prout expresse sancivit Urbanus VIII. in allata Constit. incip. *Romanus Pontifex §. 4.* ibi: *Etiam sub prætextu quod Bullæ, seu Constitutiones Apostolicæ non fuerint publicatæ, vel usu receptæ, aut contrario usu decennali, & quamtumlibet longissimo, ut prætenditur, abrogatæ*.
Unde Bulla Cœnæ etiam in locis, ubi non est pro- 15
mulgata, quo ad ea, quæ pro Immunitate Ecclesiastica reali, & Personali disponit, certissime obligat, & vim suam habet, ut clarissime patet ex citatis verbis Urbani VIII.

A præfata Excommunicatione, aliisque pœnis 16
extra articulum mortis nullus præter Romanum Pontificem absolvere potest; Et in articulo mortis nullus 17
absolvere potest, nisi Violatores prius cautionem præstent de satisfaciendo, seu restitutionem faciendo, & mandatis Ecclesiæ integre parendo, & similia non ulterius faciendo, ut habetur expresse in cit. Bulla Cœnæ §. 21. ibi: *Cæterum a prædictis sententiis nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, nisi in articulo mortis constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstita absolvi possit etiam prætextu quarumvis facultatum, & Indultorum quibuscumque Personis Ecclesiasticis Sæcularibus, & quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, & Militarium Regularibus, etiam Episcopali, vel alia majori Dignitate præditis, ipsisque Ordinibus, & eorum Monasteriis, Conventibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus & Locis Piis; nec non Laicis etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus, per Nos, & dictam Sedem, ac cujusvis Concilii Decreta, verba, Litteris, aut alia quacumque scriptura in genere, vel specie, concessorum, innovatorum, aut concedendorum, & innovandorum*. Advertendum ta- 18
men hic, quod dato casu, quo aliquis similis Violator cautionem præstare vere non posset, adhuc in

simi-

simili casu potest absolvi, dummodo firmiter proponeret, & promitteret de satisfaciendo, seu restitutionem fideliter faciendo, & de stando totaliter Ecclesiæ mandatis, & similia non amplius faciendo. *Communis*.

19 Si aliquis alius, quam Romanus Pontifex extra mortis articulum, vel in articulo mortis, non servatis præfatis conditionibus, similem Violatorem absolveret, gravissime peccaret, excommunicationem incurreret, & gravius spiritualiter, & temporaliter adhuc contra eum posset procedi. Sic expresse cit. Bulla Cœnæ §. 22. ibi: *Quod si forte aliqui contra tenorem præsentium talibus Excommunicatione, & anathemate laquentis, vel eorum alicui absolutionis Beneficium impendere de facto præsumpserint, eos Excommunicationis sententia innodamus, gravius contra eos spiritualiter, & temporaliter, prout expedire noverimus, processuri*.

20 Immo nulla absolutio, etiam per Romanum Pontificem facta, violatoribus Immunitatis suffragatur, nisi prius a præmissis cum vero proposito ulterius similia non committendi, destiterint, seu facta decreta contra Ecclesiasticam libertatem publice revocaverint, & ex Archivis, Librisque, in quibus fuerant annotata, expunxerint, & de his Pontificem certiorem fecerint; Sic expresse cit. Bulla Cœnæ §. 23. ibi *Declarantes, ac protestantes quamcumque absolutionem etiam solemniter per Nos faciendam prædictos Excommunicatos sub præsentibus comprehensos, nisi prius a præmissis cum vero proposito ulterius similia non committendi, destiterint: ac quo ad eos, qui contra Ecclesiasticam Libertatem, ut præfertur, statuta fecerint, nisi prius statuta, Ordinationes, Constitutiones Pragmaticas, & Decreta hujusmodi publice revocaverint, & ex Archivis, seu Capitularibus Loci; aut Libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri, & cassari, ac Nos de revocatione hujusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari, quin etiam per hujusmodi absolutionem, aut quoscumque alios actus contrarios, tacitos vel expresfos, aut etiam per patientiam, tolerantiam nostram, vel Successorum nostrorum quantocumque tempore continuatam in præmissis omnibus, & singulis, ac quibuscumque Juribus Sedi Apostolicæ, aut S. R. E. undecumque & quandocumque quæsitis vel quærendis nullatenus præjudicari posse, aut debere*.

Articulus IV.

De Bonis Laicalibus; & præcipue de Bonis Conjugum, & Filiorum Familias, quoad suum esse, proprietatem, & usumfructum.

1 Bona Conjugum alia sunt Dotalia, alia Paraphernalia, alia Antiphernalia, alia Propria, alia
2 Communia. Bona *Dotalia* sunt ea, quæ ab Uxore, vel ab alio nomine ipsius dantur Marito ad onera Matrimonii sustinenda, puta ad alendam Uxorem, Liberos, & Familiam. Hæc enim cura Marito incumbit; adeoque horum bonorum dotalium usufructus pertinet totaliter ad Maritum, quamdiu Matrimonium consistit; Textu expresso *in l. 7. ff. de Iure Dotium*, ibi: *Dotis fructum ad Maritum pertinere debere, æquitas suggerit; cum enim ipse onera Matrimonii subeat, æquum est etiam fructus percipere*. Proprietas 3
autem horum bonorum pertinet ad Uxorem; *L. In rebus 30. Cod. de Iure dotium*; *l. Quamvis 75. ff. eodem*. Immo bonorum dotalium proprietas ita spectat ad Uxorem, ut pro eis sint ipsi tacite hypothecata omnia bona Mariti, donec sibi talia bona Dotalia restituantur; *Text. clar. l. In rebus 50. Cod. de Iure Dotium*. Quare soluto Matrimonio per mortem 4
Viri, præfertur Uxor in repetenda Dote omnibus aliis creditoribus, etiam tempore prioribus, & hypothecam habentibus; *l. Assiduis 12. Cod. qui pot. in pign. hab.* ubi sic expresse habetur: *Sancimus ex stipulatu actionem, quam Mulieribus jam pro Dote restituenda dedimus, cuique etiam tacitam donavimus inesse hypothecam, potiora Iura contra omnes habere Mariti creditores, licet anterioris sint temporis privilegio vallati*. Quin etiam durante Matrimonio, si Maritus ad inopiam vergat, ita ut periculum sit, ne dotem aggrediatur, & absumat, fas est Uxori eam repetere; *L. Si constante, in princip. 24. ff. solut. Matrim. l. Ubi adhuc 29. Cod. de Iure Dot. & Authent. Quod locum, C. de Collat.* Dantur tamen duo præ- 5
cipui casus, in quibus proprietas, seu dominium dotis plene transit ad Maritum; sed cum obligatione tantumdem soluto Matrimonio restituendi; Primus casus est, si Dos consistat in numerata pecunia, vel aliis rebus usu consumptibilibus; Tunc enim quasi Mutui contractus intervenit, adeoque Maritus plenum dominium recipit ipsius pecuniæ cum sola obligatione restituendi tantumdem ejusdem generis, & qualitatis soluto Matrimonio; *arg. l. Res in Dotem 42. ff. de Iure Dotium*; Secundus casus est, si Res Dota- 6
les usu non consumptibiles, ut puta domus, prædium &c. Marito æstimatæ tradantur, non quidem eo solo animo, ut sciatur earum valor, si forte deperditæ, vel diminutæ fuerint culpa Mariti, sed ita æstimatæ, ut æstimatio faciat venditionem, & emptionem; nam tunc Maritus acquirit dominium ipsarum, & summæ pecuniæ taxatæ veluti pretii debitor efficitur, ac soluto Matrimonio potest retinere rem, & offerre, seu restituere pecuniam taxatam; *textu claro l. Quoties 5. Cod de Iure Dotium*. Et in his duo- 7
bus casibus bonorum dotalium periculum spectat ad Maritum; *arg. l. Res in dotem 42. ff. de Iure dot.* quod alioquin ad Uxorem tanquam dominam bonorum dotalium pertineret, si sine dolo, aut culpa Mariti deteriorarent, vel omnino perirent, ut colligitur *ex l. Plerumque 10. ff. de Jur. Dot. juncta l. pen. & ultim. ff. soluto Matrimonio, quemadmodum dos petatur, & leg. ultim. Cod. de pactis conventis*; *Gloss. verb. Dolum*.

Bona *Paraphernalia*, seu extradotalia sunt omnia 8
alia bona Uxoris extra dotem, sic dicta a vocabulo Græco *Para*, idest extra & *pherna*, idest Dotem; *text. & DD. in l. Hac lege 8. Cod. de pactis conventis*. Horum bonorum *Paraphernalium*, seu extradota- 9
lium habet Uxor plenam proprietatem, administrationem, & usumfructum, ita ut Maritus sine ejus consensu nequaquam hujusmodi bonis se immiscere possit; *l. Hac lege 8. Cod. de pactis conventis*, quamvis bonum, atque consultum sit *Mulieri, quæ seipsam Marito committit, res etiam ejusdem pari arbitrio gubernari*, ut expresse habetur *in cit. l. Hac Lege 8. Cod.*

10 *Cod. de pactis conventis*. Et in casu, quo administratio bonorum *Paraphernalium* sit commissa Marito, tunc Uxor pro his quoque bonis habet tacitam hypothecam in bonis Mariti, ut expresse colligitur ex *l. final. C. de pactis conventis*, ubi sic legitur: *Sin autem hoc scriptum minime invenitur, ex præsenti nostra Le-*
11 *ge habeat hypothecam contra res Mariti*. Hæc tamen hypotheca pro bonis *Paraphernalibus* non est ita privilegiata, sicuti hypotheca Legalis pro dote, cum ipsi non competat privilegium prælationis concessum pro dote; *in l. Assiduis* 12. *Cod. qui pot. in pign. hab.* adducta supra *num.*4. Ita Glossa *in l. Si ego §. Dotis, ff. de Jure Dot.* Salicet. *in l. Assiduis, num.*13. *C. qui pot. in pign. hab.* Merlinus *de pignor part.*3. *quæst.*54. *num.ultim.* Cardin. de Luca *de Dot. discurs.* 120. *n.*2. *& disc.*168. *num.*20. & alii passim. Et ratio est, quia de hoc privilegio non est cautum in Jure, & sic subingreditur regula, quod non sint extendenda privi-
12 legia ultra expressa. Bona *Antiphernalia*, seu contradotalia sunt ea, quæ Maritus assignat Uxori in compensationem reciprocam dotis; Et horum dominium, etiam quo ad usumfructum, est penes Maritum; Claudius la Croix *lib.*3. *part.*1. *dub.*4. *de furto*
13 *num.*1019. Bona *Propria* Mariti sunt omnia, quæ is possidet, excepta dote. Bona *Propria* Uxoris quo ad Jus sunt Bona *Dotalia*: quod ad Jus, & usum
14 sunt Bona *Paraphernalia*. Bona *Communia* sunt illa, quæ durante Matrimonio accedunt ex communibus bonis, dicunturque *superlucrata*, quorum medietas, quo ad Jus ad Maritum, & medietas ad Uxorem spectat; quoad usum autem, & administrationem
15 omnia spectant ad maritum tantum. Et hoc intellige pro illis Provinciis, & Regnis, ubi Legibus, & Institutis receptum est, ut Bona Mariti sint *Communia*, item & Uxoris; uti Jure Hispanico *Communia*, sunt tum ea, quæ communi industria, tum ea, quæ proprio singuli Conjuges labore, emptitione, venditione &c. lucrantur; tum fructus Patrimonii bonorum Castrensium, & quarumcumque donationum, quæ quidem ita sunt communia, ut dimidium illorum sit Mariti, & dimidium Uxoris, ut testatur Petrus Navarra *de restitut. lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 93. 97. 100. 122. consentiente Molina *tract.* 2. *disp.* 272. Id ipsum in tota fere Gallia practicari docet Cassan. *in consuetudines Burgundiæ rubr.* 4. §. 2. Unde circa hæc attendendæ sunt speciales cujusque Provinciæ Leges, & legitimæ consuetudines.

16 Ex dictis infertur primo, Maritum graviter peccare consumendo, ac dilapidando bona *Paraphernalia* Uxoris sine ejus licentia, adeoque teneri ad restitutionem; Et ratio est, quia revera usurpat rem alienam, scilicet ad Uxorem Jure dominii, & administrationis spectantem juste invito domino, & expresse contra *Leg. Hac Lege, C. de pactis conventis*, ubi sic statuitur. *Hac Lege decernimus, ut Vir in his rebus, quas extra dotem Mulier habet, nullam Uxore prohibente habeat communionem, nec aliquam rei*
17 *necessitatem imponat*. Quinimmo etiamsi sit ab Uxore commissa Marito administratio bonorum *Paraphernalium*, adhuc tamen is gravem committit injustitiam, si prædicta bona in Bacchum, Venerem, aliasque prodigas, aut turpes alienationes expendat, juxta Legem *Quidquid tutoris, Cod. arbit. tutelæ*. Insuper in locis, ubi bona Mariti, & Uxo- 18
ris sunt *Communia*, & consequenter medietas ipsorum spectat ad Uxorem, peccat mortaliter contra Justitiam Maritus, teneturque ad restitutionem, si invita Uxore, quid notabile dissipet in excessivis comessationibus, & potationibus, in largis donationibus, & hujusmodi; Layman *lib.*3. *sect.*5. *tract.*4. *cap.*12. *num.*6. Petr. Navarr. *lib.* 3. *cap.*1. *num.*114. Lessius *l.*2. *cap.*12. *dub.*14. *num.*87. Molina *disp.*274. *§. Media tamen*. Et ratio est, quia vera injuria, justoque damno afficit tunc Uxorem, utpote quæ in prædictis locis habet cum Marito contractum societatis, ut refert communis opinio Jurisconsultorum apud Navarrum *loc. cit. num.*108.

Infertur secundo, etiam Uxorem graviter pecca- 19
re consumendo, ac dilapidando, seu surripiendo summam notabilem ex bonis Mariti; eo rationabiliter invito, adeoque ad restitutionem teneri; Et ratio eadem est, quia ipsa re vera usurpat rem alienam, scilicet ad Maritum Jure dominii, & administrationis spectantem, juste, & rationabiliter invito domino; *Et communis*. Insuper in Provinciis, 20
& Locis, ubi lucra tam Uxoris, quam Mariti sunt communia, Uxor peccat graviter contra Justitiam, & tenetur ad restitutionem, si invito rationabiliter Marito ipsa bona *Communia* alienet, dissipando, vel surripiendo; *arg. Regul.*19. *Juris in* 6. ibi: *Non est sine culpa, qui rei, quæ ad ipsum non pertinet, se immiscet*: Et ratio eadem est, quia vera injuria, injustoque damno afficit tunc Maritum, utpote qui in prædictis locis habet cum Uxore contractum societatis, & quo ad omnia plenam administrationem, & usum. Immo in ipsis locis graviter peccat, & 21
tenetur ad restitutionem, etiamsi alienet dissipando ea bona, quæ ipsa sua industria acquisivit; Et ratio est, quia in ejusmodi locis tum administratio, tum etiam saltem media ex parte ususfructus ipsi Marito competit; Petrus Navarr. *lib.*3. *de restitut. cap.* 1. *num.*90. post Cordubam, Gobat *tract.* 5. *Quinarii cap.*24. *sect.*2. *num.*28. & alii. Si vero Uxor absu- 22
mat ea in bonum Familiæ, in quod Maritus ipse erat absumpturus; non obligatur ad quidquam restituendum, quia nullo damno reali afficit hoc modo Maritum, esto afficiat injuria usurpando sibi ipsius officium, atque administrationem bonorum *Communium*; Restitutio enim proprie non debetur; Molina *tom.*3. *disp.*715. Card. de Lugo *t.*1. *de Justitia disp.*6. *n.*56. Gobat *l. c.*

Infertur ratio, Uxorem obligatam in supradictis 23
casibus ad restitutionem teneri saltem restituere de bonis propriis *Paraphernalibus*, si habeat, seu ex ipsis suis bonis omnino propriis tantum insumere in suam, aut Familiæ necessariam sustentationem, quantum est id, in quo læsit injuste Maritum. Si ve- 24
ro Uxor bona Paraphernalia, & omnino *propria* non habeat, tenetur abstinere usu quorumdam, quæ a Marito exigendi Jus habet. Si autem hæc non suf- 25
ficiant pro integra, & debita restitutione, tenebitur post mortem Mariti restituere Hæredibus ex Dote, vel aliunde acquisitis. Intellige tamen hæc de 26
Uxore, quæ non habuerit Maritum similiter prodigum, vel dilapidatorem, quia si Maritus prodigat, vel dilapidet bona *Communia*, vel *Paraphernalia*, tunc erit locus compensationi. Dato autem quod 27
Mu-

Mulier prodiga, vel dilapidatrix non habuerit Maritum similiter prodigum vel dilapidatorem, & nullum habeat ex supradictis modis restituendi, & compensandi, tunc excusabit omnimoda impotentia, juxta communem Doctrinam in materia de restitutione.

28 Infertur quarto, posse Uxorem sine peccato, & onere restitutionis de bonis *communibus*, seu *propriis* Mariti disponere in variis casibus. Primo cum ipsa Uxor bona administrat, & Familiam gubernat, vel consentiente Viro, ut sæpe fit, vel Viro absente, ægroto, aliave caussa impedito; tunc potest facere honestas donationes, eleemosinas, & similes rationabiles expensas, quas ipse Maritus gubernans faceret, vel secundum regulas prudentis administrationis facere deberet: non autem excessivas, & notabiliter majores, ut notat Navarr. *cap.*173. *n.*3. Sporer *t.*2. *tract.*5. *sect.*2. *n.*53. & alii.

29 29 Secundo; Potest Uxor, etiam cum Familiam gubernat Maritus, sine peccato, & onere restitutionis, ex bonis *communibus*, & Mariti facere eleemosynas, & donationes secundum consuetudinem alia-
30 rum Mulierum suæ conditionis. Nec obstat Canon *cap. Quod Deo* 2. *caus.*33. *qu.*5. ubi ex verbis S. Augustini sic dicitur: *Nihil de tua veste, nihil de tuo auro, vel argento, vel quacumque pecunia, vel de rebus terrenis tuis sine ejus* (id est Mariti) *arbitrio facere debuisti*. Non obstat inquam, quia, ut constat ex contextu, S. Augustinus loquitur de nimis profusa eleemosyna cujusdam nobilis Matronæ nomine Ecditiæ, quæ omnia fere bona, quæ domi habebat, duobus Monachis, uti pauperibus, inscio Marito, erogaverat ibi: *Omnia, vel pene omnia, quæ habebas, nescio quibus duobus transeuntibus Monachis tamquam pauperibus eroganda donaveris*; Maritus enim quando eleemosynas, & donationes vetat, videtur vetare solum excessivas, alioquin foret irrationabiliter contrarius, seu invitus; siquidem Uxor non est mancipium Viri, sed socia habens etiam quamdam auctoritatem administrationis, etsi vero subjectam, ne quid inordinate fiat; Unde nequit Maritus omnes eleemosynas, & donationes etiam moderatas, & rationabiles secundum consuetudinem aliarum Mulierum suæ conditionis Uxori prohibere.

31 Tertio; Potest uxor sine peccato, & onere restitutionis in suas, Filiorum, totiusque Familiæ necessitates, atque adeo in victum, vestitum, medicinas, & hujusmodi accipere, & convertere tantum, quantum teneretur Maritus, posito, quod hic præ avaritia, vel ignorantia non subministrent talia necessaria; Maritus enim tenetur præstare Uxori tamquam Matrifamilias victum, & sustentationem competentem, ut per text. in *l. Et cætera* 44. *ff. de Verbor. signif. Victus appellatione ea significantur, quibus curandi tuendique corporis nostri gratia utimur*.

32 Quarto; Potest Uxor sine peccato, & onere restitutionis eas expensas, donationes, & eleemosynas facere, quas necessarias rationabiliter judicat ad avertendum a Marito grave damnum, sive spirituale, largiendo v. g. eleemosynas, ne Deus ipsum ob flagitia puniat; sive temporale v. g. morbum, mortem, carcerem, si præ avaritia, vel ignorantia id negligat Maritus; sicut fecisse Abigail ad perpetuam ejus laudem legitur 1. *Reg. cap.*25. *num.*18. & 19. Quæ cum Nabali viro suo iratum Davidem novisset, eo quod cibaria recusasset, Regem hunc donis maximis, quæ non indicavit Marito suo, placavit, ibi: *Festinavit igitur Abigail, & tulit ducentos panes, & duos utres vini, & quinque arietes coctos, & quinque sata polentæ, & centum ligaturas uvæ passæ, & ducentas massas caricarum . . . Viro autem suo Nabal non indicavit*. Sic enim Uxor gerit utilissime negotium Mariti, cujus damnum etiam redundaret in ipsamet Uxorem, ac proinde nequit rationabiliter esse invitus.

Quinto; potest Uxor sine peccato, & onere resti- 33
tutionis de bonis *communibus*, aut Mariti, accipere ea, quæ Maritus certe, & facile concederet, si rogaretur; Communiter enim est justa caussa non petendi, ne se velut ancillam ostendat; Lessius, Lugo, Dicastillo, Bonacina; & alii cum Gobat *l. c. num.*46., & hoc confirmari potest per Doctrinam Suarez *tom.*3. *de Relig. lib.*8. *cap.*11. *num.* 10., & *cap.*19. *num.*2. Layman *lib.*5. *tract.*6. *cap.*10. *num.*16. Lugonis *de Pœnit. disp.*19. *sect.* 2. *num.*22. Raynaud. *in morali disciplina dist.*2. *num.*50. generatim negantium a Petro v. g. committi furtum; si Paulo inscio rem ipsius surripiat, prudenter credens Paulum, si eam peteret, donaturum esse. Quod quidem licet videatur aperte decidi *l. Inter omnes*, *ff. de furt.* numquam erit in praxi sequendum.

Sexto; Quando Maritus ita dilapidat bona *com-* 34
communia, ut periculum sit, ne Familia egeat, tunc potest Uxor licite surripere clam ea, quæ judicat fo-
re in posterum necessaria sibi, & Familiæ. Immo 35
in tali casu, eo quod Maritus dilapidando bona *communia* faciat injuriam Uxori; poterit Uxori uti occulta compensatione, aliquid de bonis *propriis* ipsius Mariti subtrahendo; Dummodo caveat, ne soluto Matrimonio propter ignorantiam factæ occultæ compensationis, restitutio Dotis ipsi denuo fiat; *Communis*.

Septimo; Quando Pater, vel Mater Uxoris, vel 36
ejus ex priore Matrimonio Filii sunt ita pauperes, ut juxta suum statum valde misere vivant, tunc potest Uxor, si non habet bona *propria*, ejus succurrere ex bonis Mariti; Ratio est, quia Jure naturæ tenetur istis succurrere si potest, & isti Jus habent alimenta ab ea petendi, unde Maritus non potest Jure id inique prohibere, cum Jus, quod habet Uxor ad honestam sustentationem, extendat se ad illas largitiones, ad quas naturæ Lex obligat; Hoc tamen casu ex Jure communi soluto Matrimonio debebit ipsa, quæ dedit, restituere ex sua Dote hæredibus Mariti; ut docet communis, nisi ab ipso Marito vivente, vel
ab ejus Hæredibus fuerint condonata. Immo po- 37
test Uxor ex bonis *communibus*, vel Mariti, si non habet *propria*, succurrere etiam suis Fratribus, & Sororibus simili miseria, & paupertate afflictis; Et ratio est, quia cum Maritus Jure communi teneatur Fratribus, & Sororibus suis gravi necessitate pressis subvenire, ut tradunt communiter Doctores; cum Glossa *in l. Qui Filium* 4. *ff. Ubi pupillus educari debeat*; sic pari ratione tenebitur Uxor respectu suorum, ut etiam innuitur *l. Mutus* 73. *§.*1. *ff. de Jure Dotium*, ibi: *Manente Matrimonio, non perituræ Uxori ob has caussas dos reddi potest, ut se, suosque alat*

alat, ut fundum idoneum emat, ut in exilium, vel insulam relegato Parenti præstet alimenta, aut egentem Virum, fratrem, sororemve sustineat.

38 Bona Filiorum-familias alia sunt Castrensia, alia quasi Castrensia, alia Adventitia, & alia Profecti-
39 tia. Bona *Castrensia* sunt ea, quæ Filius familias acquirit ratione Militiæ, sive mobilia sint, sive immobilia, ut stipendia Militum, prædæ ex hostibus, donationes Ducum, data a Parentibus Filio eunti ad bellum; & omnia lucra, quæ ex talibus bonis me-
40 diante fructu, vel contractu proveniunt; Et horum bonorum proprietas, dominium, & ususfructus, seu administratio spectat pleno Jure ad ipsum Filium independenter a Parente, adeoque potest de ipsis suo arbitrio disponere, donando, contrahendo &c.
41 *l. Castrense* 11. *ff. de Castrensi peculio.* Bona *quasi Castrensia* sunt ea, quæ licet ratione Militiæ acquisita non sint, gaudent tamen privilegio Castrensium, eo quod acquiruntur medio etiam ordinato ad bonum commune Reipublicæ, ut sunt ea, quæ Filius acquirit ex Artium Liberalium professione, ex publico Officio, Ministri, Advocati, Medici, Judicis, Consiliarii, Prætoris, & hujusmodi, & ea quæ Filius Clericus ex Beneficio, vel Officio Ecclesiastico. *Est communis*; & colligitur *ex l.* 2. *Cum*
42 *multa* 7. *Cod. de bonis quæ liberis*. Et horum bonorum proprietas, dominium, & ususfructus, seu administratio spectat etiam pleno Jure ad ipsum Filium independenter a Parente cum sua omnimoda libertate disponendi de ipsis, ut sibi placuerit; *cit. l. Castrense* 11. *ff. de Castrensi peculio*; Et ratio est, quia ita expedit bono communi Reipublicæ, ut Filius-familias in bonis acquisitis ex Officio aliquo publico, sicuti in bonis acquisitis in bello, sit sui Juris, & independens a Parentibus, ne alias ab ob-
43 sequio boni communis retrahatur. Bona *Adventitia* sunt ea, quæ nec sunt Castrensia, nec quasi Castrensia, ita tamen acquisita a Filio adhuc sub patria potestate constituto, ut nec a Patre proveniant, nec Patris intuitu, aut caussa, principaliter sint data, sed omnino aliunde, uti sunt bona, quæ Filius acquirit arte mechanica, industria, casu, fortuna, inventione, legato, donatione aliorum, & ea quæ Jure hæreditario a Matre, Avis maternis,
44 aliisque propinquis in linea materna acquirit. Et horum bonorum *Adventitiorum* dominium directum seu proprietatem habet Filius, adeoque mortuo Patre illi soli competunt; Dominium vero utile, usumfructum, & administrationem habet Pater, dum vivit, *Leg. Cum oportet 6. Cod. de bonis, quæ liberis*.

45 Quandoque tamen etiam usumfructum, & administrationem habet Filius, ut si Pater ipsi concedat, vel saltem tacite consentiat; Item si ab aliis ipse ususfructus sit expresse relictus, vel concessus Filio, tunc enim Pater nihil potest habere, cum super usumfructum non possit statui alius ususfructus. Item si Filius accipiat Dotem Patre non consentiente, nec se obligante. Item quando Pater noluit consentire Filio adeunti aliquam hæreditatem; tunc enim non habebit ejus usumfructum: In his, & similibus cabus ex communi Doctorum pro certo est, teste Lugone *tom.* 1. *disp.* 5. *sect.* 2. *num.* 23. etiam usumfructum, & administrationem bonorum *Adventitiorum* spectare ad Filium. Quod si bona *Adventitia* Filii 46
sint usu consumptibilia, ut pecunia, vinum, frumentum, & similia, cum super his non possit dari ususfructus proprie dictus, tunc conceditur Patri ususfructus minus proprius, cum obligatione restituendi Filio tamquam proprietario, in æquivalenti, idest, bona *Adventitia* usu consumptibilia debent pro usufructu consignari Patri æstimata cum obligatione reddendi æstimationem transacto tempore ususfructus; *l.* 1. *ff. de usufructu earum rerum, quæ usu consumuntur*. Bona *Profectitia* sunt ea, quæ pro- 47
ficiscuntur, & proveniunt ex rebus Patris, & Filius in ipsis negotiando lucratur, vel intuitu Patris donantur Filio adhuc sub patria potestate constituto; *l.* 6. *Cod. de bonis, quæ liberis*. Et horum bo- 48
norum *Profectitiorum* dominium totale; & ususfructus spectat ad solum Patrem; *§. Sancitum, instit. Per quas Personas cuique acquir.* Unde de hujusmo- 49
di bonis *Profectitiis* (immo nec de Adventitiis, cum eorum fructus ad Patrem spectet) nihil potest Filius alienare sine consensu Patris; *leg. fin. §. Filiis Cod. de bonis, quæ liberis*. Quod si donentur, vel relin- 50
quantur talia bona occasione quidem aliqua Patris, attamen principaliter ex affectu, & amicitia erga Filium ipsum, sunt *Adventitia*; *l.* 6. *Cod. de bonis, quæ liberis*. Quæ autem ab ipsis Parentibus dantur 51
Filio in Patrimonium, ut suscipiat Sacros Ordines, vel Filiæ in Dotem, aut Filio ad nuptias, ad studia &c. non sunt *Profectitia*, nisi quo ad hunc effectum, quod debeant postea in partitionem hæreditatis cum aliis Fratribus afferri; Dominium tamen eorum, & fructus percipiendi ad Filium, vel Filiam pertinet; neque ii fructus afferri debent in partitionem; Molina *disp.* 233. *§. hujusmodi autem*; Lugo *loc. cit. n.* 37. *in fine*; Sporer *t.* 2. *tract.* 6. *in complem. septim. Præcept. c.* 1. *sect.* 2. *n.* 51. & alii passim.

Ex dictis infertur primo, posse Filium de bonis 52
Castrensibus, ac *quasi Castrensibus* libere ad suum arbitrium independenter a Patre disponere, non secus, ac si esset Paterfamilias, per donationes, ac contractus; *l. Castrense* 11. *ff. de Castrense peculio*. Immo potest de ipsis libere disponere etiam per Testamentum, & ultimam voluntatem, si tamen sit pubes, idest si expleverit annum 14. ante enim hoc tempus testari nequit; *l. A qua ætate* 5. *ff. qui Test. fac. poss. Et est communis*.

Infertur secundo, Filium peccare graviter, & 53
teneri ad restitutionem, si rationabiliter invito Patre, notabilem quantitatem surripiat de bonis paternis, quorum scilicet dominium, vel saltem administratio, & ususfructus ad Patrem spectat, ut sunt ipsa etiam bona Filii *Adventitia*, & *Profectitia*. *Est communis* DD. ex illo *Proverb.* 28. *num.* 24. *Qui subtrahit aliquid a Patre suo, & a Matre, & dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est*.

Infertur tertio, Patrem graviter peccare peccato 54
injustitiæ, si Filio rationabiliter invito auferat bona *Castrensia* vel quasi *Castrensia* in notabili quantitate; *arg. Qui abstulerit 6. caus.* 12. *q.* 2. *& l. fin. C. de inoff. Testam. l.* 1. *§. fin. C. ad Macedon. l. Castrense* 11. *ff. de Peculio Castrensi*, ubi expresse statuitur hujusmodi bona pleno Jure, tam quo ad dominium, quam quo ad usum fructum pertinere ad Filium, & in eis Patrem nihil habere.

55 Infertur quarto, Patrem graviter peccare, si Bona *Adventitia* Filii quo ad proprietatem auferat, vel enormiter per malam administrationem, aut alio modo, lædat; colligitur ex *l. Non solum*, *& l. cum oportet, C. de bonis, quæ liberis*, ubi dicitur quod proprietas hujusmodi bonorum nullo Jure pertinet ad Patrem, adeoque Pater proprietatem hujusmodi bonorum, vel eripiendo, vel enormiter per malam administrationem, aut alio modo lædendo mortifere peccat; cum de facto aliena sibi usurpet, aut lædat invito rationabiliter Domino.

56 Infertur quinto, Patrem non graviter peccare libere disponendo, auferendo, enormiter lædendo Bona *Profectitia* Filiorum, sicuti non peccat disponendo de bonis propriis; colligitur *ex cit. §. Sancitum, Institut. Per quas Porsonas nobis acquir.* Ubi dicitur, quod in hujusmodi bonis tam proprietas, quam usus fructus pertinent ad ipsum Patrem, & nullo modo ad Filios, adeoque Pater de illis ad suum libitum disponendo non peccat, cum utatur
57 re sua, cujus pleno gaudet Jure. Neque ex his potest inferri; ergo bona *Profectitia* Filiorum nil amplius habent, ac si essent bona Patrimonialia, & *propria* Patris. Non, inquam, hoc potest inferri, quia Bona *Profectitia* hoc amplius habent supra bona Patrimonialia Patris, ut si bona Patris publicentur ex aliquo delicto, sub illa publicatione non veniant bona illa *Profectitia* Filii, prout probat Sylvester *verb. Peculium quæst. 3. per textum in l. Si finita; §. si de vectigalibus, ff. de damno infecto.* * Vide, quæ de opinionibus plerisque superioribus numeris ab Auctore propositis statuunt Antoine, Cuniliati, Colet, & alii.

Additiones ex aliena manu.

De bonis Conjugum tum Filiorum familias hic Auctor differit, at parce præ vastitate materiæ; Latius igitur differendum.

58 De jure communi nullam inter Conjuges esse communionem, vel societatem propriam, receptissima D. D. opinio est; Bugnynon. *de Leg. abrog. lib. 6. cent. 16.* Schilter *Prax. For. Roman. exercit. 36. §. 97.*
59 Kohl. *de Pact. dotal. ad Const. March. quæst. 2.* At statutis plurium gentium hæc communio inducta est; Immo laudant hæc statuta Crusius *ad Jus statut. Mindens. lib. 1. tit. 13. dec. 3.* Mev. *ad Jus Lubec. lib. 1. art. 5. tit. 5. num. 9. & sequent.*
60 Spectato itaque jure communi, bona uxoris vel
61 sunt dotalia, vel paraphernalia, vel receptitia. Bona dotalia sunt res quævis datæ marito propter nu-
62 ptias ad ferenda onera matrimonii. Bona parapher-
63 nalia stricte dicta sunt, quæ uxor marito præter dotem tradit. Bona receptitia sunt, quæ uxor marito non tradidit; Strykius *juridic. dissert. tom. 5. disp. 18. cap. 3. num. 17. & plur sequent.* ubi & illud an data Bona dotalia potius, quam paraphernalia præsumenda sint.
64 De bonis dotalibus agemus in *verbo Dos*. Ad bona paraphernalia quod attinet, ea constitui possunt voluntate uxoris, vel *expressa*, vel *tacita*: *DD. in l. 9. §. 3. ff. de Jur. Dot.*
65 Nomine autem paraphernorum tradi possunt bona omnia, quæ sunt in uxoris Dominio. Et quidem dari possunt multo facilius nomine paraphenorum, 66
quam dotis, idque quia dotis constitutio transfert jus in re, non idem vero in constitutione paraphernorum. Quo fit ut feuda nomine paraphernorum 67
transferri queant, Rosenthal. *de Feud. cap. 9. conclus. 9. num. 12.*

Jus autem mariti in paraphernis competens, po- 68
tissimum est *administratio*. Et in dubio, si *admini-* 69
stratio ab uxore simpliciter credita, maritus est generalis, seu universalis *administrator* paraphernorum; Strykius *juridic. differt tom. 4. disp. 17. cap. 3. num 8.*

Maritus nomine uxoris agens an mandato opus 70
habeat in paraphernis? Affirmant post alios Giphan. *ad l. 21. C. de Procurat.* & Hilliger *in suo Donello enucleato lib. 18. cap. 12. litt. L.* Negat vero & quidem nominatim refutatis mox laudatis Auctoribus, aliisque, Strykius *juridic. differt. tom. 5. disp. 17. cap. 3. num. 9. & seq.*
Extra judicium fas haud est marito juramentum de- 71
ferre in paraphernis. In judicio vero licere marito 72
in paraphernis deferre juramentum, modo causa sit dubia; tenet idem Stryk. *loc. cit. num. 12.*

Restitutionem in integrum nomine uxoris petere 73
in paraphernis prohibetur; *l. 21. §. 1. ff. de Minor.*
Alienatio in paraphernis est interdicta marito, si ex- 74
cipies fructus, & res, quæ servando servari nequeunt & alia id genus, de quibus Strykius *allegat. disp. num. 14. & plur seq.* ubi quod nec consentiente uxore possit maritus alienare bona paraphernalia, quod 75
tamen difficultate non caret.

Solvere etiam potest maritus ex paraphernis Cre- 76
ditoribus uxoris. Quinimo cogi ab illis potest ad sol- 77
vendum; Strykius *ibidem num. 15. & seq.*

Tenetur maritus circa parapherna præstare tantum- 78
modo dolum & diligentiam, quam circa suas res habere invenitur, *l. fin. C. de Pact. convent.* Majorem vero exigit diligentiam laudatus Auctor *d. loco n. 19.* si maritus fructus lucretur.

Ad quos fructus restituendos teneatur maritus? 79
An fructus consumtos uxor repetere queat a marito? Quid si maritus illos in communem utilitatem, sed invita uxore, consumsit? Hæc & alia de fructibus excutit Strykius *d. loco a n. 2. ad plur. sequ.* Confer etiam Rota *in Pisaurien. Pecuniaria super fructibus bonorum extradotalium 13. Jun. 1742. coram R. P. D. Canilliac.*

Tacita hypotheca, quæ ut ait Auctor *num. 10.* fine 80
prælatione competit uxori contra maritum pro paraphernis, non a die nuptiarum, sed a tempore commissionis, & illationis computanda; Carpzov. *par. 1. const. 28. defin. 87. & seq.*

De bonis receptitiis, ut differamus, quod marito 81
in ea competit jus, in hoc consistit, quod cautione rati præstita, admittatur ad agendum; Strykius *cit. disp. c. 4. num. 2.*

Hactenus de bonis uxoris *jure communi* attento; 82
At spectata *consuetudine generali* tribuente marito administrationem bonorum omnium uxoris, dubitari potest, an amplius dentur bona hæc receptitia uxoris; Vide Rotam *in d. Pisaurien. Pecuniaria super fructibus bonorum extradotalium 15. Junii 1742. coram R. P. D. Canilliac.*

Bona

83 Bona Filiorum familias vocabulo *Peculii* designari
solent, Dividitur autem Peculium in militare, & pa-
ganum. Militare vel est castrense, vel quasi castren-
se; Paganum vel adventitium vel profectitium. Ca-
84 strense peculium est, *quod Filio familias, vel in ipsa*
militia, vel occasione illius, & ut instructior ad illam
85 *redderetur, obvenit*, l. 11. *ff. de Castr. Pecul.* Ut igi-
tur peculium dici queat castrense, non sufficit a mili-
te illud esse acquisitum, sed ut in militia vel occasio-
ne illius quis illud acquisiverit præcise requiritur.
Hinc facile est dignoscere, ad peculium Castrense re-
86 ferenda esse, I. quæ in militiam eunti donata etiam
ab amicis sunt, modo bona sint mobilia. II. Res
87 quas Filius secum tulit. III. in Militia acquisita. Hæ-
88 reditates Commilitonis extranei etiam agnati, item
fratris, non etiam matris. IV. Quæ ex peculio Ca-
89 strensi empta sunt. Consule, ubi res postulat, Stry-
kium *juridicar. dissert. tom.* 8. *disput.* 26. *cap.* 2. *a*
§. 5. *ad* 8.

90 Est autem hoc peculium Castrense in totum a bo-
nis paternis separatum, nam & proprietas, & ususs-
fructus, & libera ejus administratio filio competit;
princ. Instit. Quibus non est permiss. facere testam. L.
91 16. *§. final. C. de usufr. & habit.* Quocirca intuitu
ejus omnes contractus filius celebrat; Libere de illo
disponit, ut paterfamilias; Mutuum etiam accipit,
92 & cessat exceptio Senatusconsulti Macedoniani. Con-
ventus tamen vel ex mutuo vel ex alio contractu,
gaudet beneficio, quod dicitur *competentiæ*; Strykius
d. disp. 26. *d. capit.* 2. *a §.* 9. *ad* 11.

93 Erratque Michalor. *de Fratrib. part.* 1. *c.* 2. *num.* 18.
ajendo non omnes fructus ex peculio castrensi prove-
nientes Castrensium jure censeri, sed illos tantum,
qui immediate ex eo proveniunt, quos vero opera
& industria humana producit, eis pro dimidia pecu-
lio adventitio cedere: Vide eum refutantem Strykium
d. disput. 26. *d. cap.* 2. *§.* 12.

94 Cedit vero peculium Castrense patri, si ob deli-
ctum filii bona ipsius filii confiscentur; *L.* 3. *C. de*
Bon. præscript. Farinac. *quæst.* 24. *num.* 13. *in fine*,
licet alii dissentiant, quos citat *num.* 12. Confer Bru-
neman. *in comment. ad L.* 1. *&* 3. *utrobique fere per*
95 *tot. d. titul.* Quod si ob crimen læsæ majestatis bona
filii occupet Fiscus, pater hoc peculium præcipuum
non habebit, ut præter allegatos firmat Michalor.
de fratrib. part. 1. *cap.* 1. *num.* 9. *& cap.* 3. *num.* 16.
96 *in fin.* Mortuo vero Filio, quid obtineat quoad suc-
cessionem in peculium Castrense, expendit Strykius
d. dissert. 26. *cap.* 2. *§.* 13.

97 Peculium quasi castrense describitur: *Substantia*
rerum a filio familias occasione muneris alicujus publi-
ci, & ex litterarum studiis honeste acquisitarum. Per-
98 tinent. I. ad peculium quasi castrense, quæ filius
occasione alicujus muneris publici honeste quæsivit,
Leg. 4. *Cod. de Advoc. div. Jud.* Sunt tamen qui tenent
99 ad peculium quasi castrense referenda dumtaxat esse,
quæ Ministris aliisque personis in publico officio con-
stitutis ex publico solvuntur, non item quæ hisce per-
sonis a privatis intuitu officii, quod gerunt, affe-
100 runtur. Qua ratione Advocati hodie peculium
castrense haud haberent, ob defectum publici
salarii. Sed pro Advocatis, tum etiam pro Procu-
ratoribus causam dicit Strykius *d. dissert.* 26. *cap.* 2.
101 *§.* 15. & 16. Pertinent II. Donata a patre, vel alia
intuitu dignitatis; etiam libri licet studioso donati. III.
Artibus liberalibus quæsita. IV. Donata a Principe, 102
vel Augusto. V. Hæreditates, quæ filio occasione 103
militiæ togatæ obvenerunt, item ea, quæ ex 104
quasi castrensi peculio empta sunt; Confer Strykium
tit. disput. 26. *cap.* 2. *§.* 16. *& seq.*

De quasi castrensi peculio, non secus ac de castren- 105
si, libere disponit filius familias, & valide se obligat;
agere & conveniri potest; Idem Auctor loco mox
citato, ubi an filius de libris disponere queat, tum 106
an intuitu hujus peculii quasi castrensis gaudeat filius
beneficio competentiæ?

Peculium adventitium vel est regulare, vel irregula- 107
re. Regulare dicitur: *substantia rerum, quæ filiofa-*
milias non ex re patris vel ejus intuitu, sed aliunde ex-
tra militiæ tamen casum, obvenerunt: Ad regulare 108
hoc peculium adventitium referuntur, quæ prospe-
ra fortuna, labor, industria, favor amicorum &c.
filiofamilias, citra tamen respectum patris, & extra
militiæ causam adjecerunt; Vide exempla apud Stry-
kium *d. dissert.* 26. *cap.* 3. *a §.* 3. *ad plur. sequent.* ubi
quid obtineat de quæsitis partim industria filii, par- 109
tim ex re patris.

Jure Justinianeo peculii adventitii regularis pro- 110
prietatem habet filius, pater vero usum fructum &
administrationem, *L.* 6. *C. de Bon. quæ liber.* Ratio- 111
ne vero administrationis patri competentis, valde
est restricta dispositio filii respectu etiam proprietatis. 112
Ut itaque actus inter vivos celebrare possit filius,
consensu patris opus habet *L. Final. §.* 1. *C. de Bon.*
quæ liber. Cæterum si contraxerit sine consensu pa- 113
tris, valide obligatur, sed differenda est executio
donec vel moriatur pater, vel ipse filius consequatur
usumfructum cum administratione v. gr. si patris bo-
na ob delictum læsæ majestatis exceptæ, confiscen-
tur; Cavalcan. *de usufr. mulier. relict. num.* 235.

Agere quoque, & conveniri, nonnisi consensu 114
patris, filius de hoc peculio valet, *d. t. final. §.* 1. *l.*
d. t. Testamentum vero de hoc peculio, ne con- 115
sentiente quidem patre, condere valet, *l.* 3. *C. Qui*
testam. facere poss. An vero de consensu patris mor- 116
tis causa donare possit? Affirmat Strykius *d. disput.*
26. *capit.* 3. *§.* 11.

Pater non tenetur cavere de rato, *l. final. §.* 4. *C.* 117
de bon. quæ liber. nec conficere inventarium, nec
reddere rationem de administratione sua, licet ad
secundas transeat nuptias, *l.* 6. *§.* 2. *l. final. §.* 4. *d.*
t. Non tamen effrænata patri datur licentia liberis si- 118
ne justa causa præjudicandi. Indistincte alienare 119
hæc Bona pater nequit; Vide tamen limitationes
apud Strykium *d. disput.* 26. *c.* 3. *§.* 15. ubi an &
quando agere in judicio valeat, & transigere. Pro- 120
spectum etiam est filio hypotheca tacita in omnibus 121
bonis patris, *l.* 9. *§. fin. C. de sec. nupt.* nec ratione
solum bonorum maternorum, lucrorumque nuptia-
rum tantum, sed omnium bonorum adventitiorum,
quorum pater habet usumfructum & administratio-
nem: Strykius *eod. loc. §.* 12.

Irregulare peculium adventitium est, quod non 122
quoad proprietatem tantum, sed etiam quoad 123
usumfructum & administrationem a bonis & ratio-
nibus paternis, separatum est, ita ut pater nil juris
in illud prætendere queat. Ad irregulare hoc pecu- 124
lium adventitium spectant I. Quæ dissentiente patre 125
acqui-

acquisita. II. Quæ sub conditione relicta, ne patri
126 usufructus acquiratur. III. Portio hæreditatis fra-
127 ternæ. IV. Quod ob divortium parentum acquisi-
128 tum. V. Bona adventitia quorum usumfructum pa-
129 ter remisit. VI. Quæ pater ex peculio adventitio
alienavit, & filius recuperavit. VII. Fructus dotis.
130 VIII. Quæ pater gravatus est restituere; Confer Lauterbach. *dissert. de Pecul. Advent. irregul. thes.* 10. *& sequent. & de usufr. patern. thes.* 23. *num.* 5. *& thes. sequent.* & Stryk. *d. disp.* 26. *cap.* 3. *§.* 18. *& plur. seq.*
131 Filius in hoc peculio adventitio irregulari idem juris habet, quod in quasi castrensi ipsi competit, excepta solummodo factione testamenti; Strykius *d. disp.* 26. *cap.* 3. *§.* 30. *& sequent.* ubi quod etiam mutuum contrahere potest.
132 Peculium profectitium est *Substantia rerum, quas filius vel ex re patris, vel ejus occasione & intuitu, ac-*
133 *quisivit, citra tamen militiæ casum.* Referuntur ad peculium profectitium, I. Bona ex re patris profe-
134 cta. II. Quæ intuitu patris filio sunt donata. In dubio vero præsumptio, est quod filio facta sit dona-
135 tio. III. Fructus ex rebus filio in peculio a patre concessis obvenientes, sive industriales sive civiles; Modo illos sciente & patiente patre filius administrare incipiat; Strykius *d. disput.* 26. *cap.* 4. *§.* 2.
136 De pecunia ludrica quæritur quorsum sit referenda? Vide Stykium *d. disput.* 26. *cap.* 3. *§.* 21. *& plur. seq. tum* Rotam *in Ferrarien. Jocalium* 4. *Februarii & 17. Junii* 1746. *cor. clar. mem. Millin.*
137 Hujus peculii pater nedum proprietatem, sed & usumfructum habet. Quocirca nec directe, nec indirecte in hoc peculio præjudicare filius patri potest.
138 Quæ vero pater præsumptive faceret, vel facere deberet, si Bona administraret, facere filius potest.
139 Hinc descendit, quod filius contrahere potest de hoc peculio; & quidem obligando ipsum patrem peculio tenus; Strykius *d. disp.* 26. *c.* 5. *§.* 4. *& §.* 5. ubi quid patria potestate sublata de hoc peculio obtineat.

BREVE, BULLA.

Quid sint? Unde dicantur? & in quibus differant & conveniant.

1 NOmine Brevis Apostolici veniunt illæ Litteræ Pontificiæ, quæ in membranis subtilibus, & candidis charactere latino, nitido, eleganti, ac intelligibili sunt descriptæ, & non sigillo plumbeo, sed cerea rubea chordulis lineis inclusa, annulo Piscatoris sunt signatæ, ac manu Secretarii subscriptæ; Rosa *de Exec. Litt. Apost. cap.* 2. *num.* 30. Amyden. *de stylo Datariæ cap.* 28. *num.* 2. Reiffenst. *lib.* 1. *decret. tit.* 2. *num.* 16. Petra *tom.* 1. *ad Constit. Apostol.*
2 *§.* 2. *Proœmial. n.* 1. Tales Litteræ Pontificiæ, seu Brevia Apostolica signantur annulo Piscatoris, sic dicto ab insculpta Imagine S. Petri eo modo, quo a navicula in mari piscabatur, quo annulo simpliciter usum fuisse Divum Petrum traditur; Petra *loc. cit. num.* 2. & caute servatur apud intimum Familiarem Papæ, post cujus mortem statim frangitur per Car-
3 dinalem Camerarium. Hæc Brevia subscribuntur tantum a Secretario Brevium, qui solet esse aliquis magnus Prælatus, vel Cardinalis maximæ Doctrinæ, & apprime versatus in Sacris Canonibus, & in variis stylis Sedis Apostolicæ pro concedendis Gratiis, & expediendis Litteris Pontificiis. Dicuntur 4
autem Brevia, quia res in ipsis contentæ conscribuntur summatim, & in brevioribus verbis, quam in Bullis, in quibus magis Pontificia dignitas longiori Sermone explicatur; Rebuffus *in praxi Benefic. n.* 6. *&* 7. Cherub. *ad Bullarium lib.* 2. *fol.* 86. *ad Bullam* 18. *Gregorii XIII.* Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancellar.*
Glossa 60. *num.* 19. Petra *loco cit. num.* 2. Vel cum 5
interdum prolixitate sua non correspondeant hujus nominis etymologiæ, dicuntur *Brevia* ex eo, quia in brevibus materiis, seu breve negotium concernentibus, concedi solent, nam in arduis negotiis communius Bullæ expediuntur; Rebuff. *in addit. ad Regul. Cancellar.* 34. *§. Breve*; Card. de Luca *tom.* 3. *de relatione Curiæ discurs.* 7. *n.* 9.
Nomine Bullæ veniunt illæ Litteræ Pontificiæ, quæ 6
expediuntur sub plumbo, sive sigillo plumbeo pendente ex chordulis, conscriptæ in membrana magis nigra, & rudi, atque antiquo charactere Gothico; Card. de Luca *tom.* 3. *de relat. Curiæ discurs.* 7. *n.* 9. Reiffenst. *loco cit.* Rebuff. *ad dict. Regul. Cancell.* 34. *circa finem*, ubi addit, sicuti praxis habet, quod si Bulla expediatur in materia Gratiæ, sigillum plumbeum pendeat ex chorda serica: si vero fuerit Bulla Justitiæ, seu data in materia contentiosa, illud pendeat ex corda de canaba, ut jam antea observavit Felinus *in cap. Postulasti num.* 1. *§. Dum declarat, de Rescriptis*, & hoc sigillum custoditur in Palatio Vaticano per Præsidem Plumbi, & statim rumpitur post
obitum Pontificis sicut annulus Piscatoris. Bullæ 7
scribuntur in membranis rudibus cum charactere Gallico, licet latino, ductu tali usu ab eo tempore, quo Sedes Apostolica residebat in Civitate Avenionensi; Card. de Luca *loc. cit. num.* 12. Petra *loc. cit. num.* 18. Bulla vocatur a *Boule*, quo nuncupabantur ornamenta quædam orbicularia; Carolus Dufresne *in Glossario, verb. Bulla*, Petra *loc. cit. §.* 1. *Proœmial. num.* 2. & ex hoc existimatur morem invaluisse, ut sigilla quoque propter formam orbicularem nuncuparentur Bullæ; Petra *ibidem*; Bulla enim proprie erat Imperatoris sigillum, quod apponi consueverat in Litteris ardua continentibus; *cap. Licet, de crimine falsi*, & quia sigillum erat aureum, dicebantur hujusmodi Imperiales Litteræ Bullæ aureæ, juxta Gloss. *verb. Aurea Bulla, in Clement.* 1.
de jurejurando. Sicque bullare idem est, ac sigilla- 8
re, & Litteræ bullatæ, sigillatæ significantur; Arnoldus *Histor. Sclavor. lib.* 7. *cap.* 14. ibi: *Et Rex vade, ait, & post modicum revertere, & invenies Litteras bullatas*; Hopingh. *de Jure sigilli c.* 7. Petra *loc. cit. n.* 9.
Brevia, & Bullæ inter se multipliciter differunt. 9
Primo, quia Brevia a Curia Romana expediuntur per Secretariam Apostolicam sub Annulo Piscatoris; Bullæ vero expediuntur per Cancellariam Apostolicam sub sigillo plumbeo habente hisce temporibus ex una parte imaginem SS. Petri, & Pauli, & ex altera nomen Papæ Regnatis impressum, quod sigillum est suum ultimum complementum, adeo ut ipsæ Bullæ ante illius appensionem, nec dum expeditæ cen-

censeantur; *cap. Licet 5. de crimine falsi*; Rota *p.5.*
10 *tom.2. dec.560. num.4.* Secundo, quia Brevia scri-
buntur in membranis subtilibus, & albis; Bullæ ve-
ro in membranis magis nigris, & grossis, seu rudi-
11 bus. Tertio, quia Brevia scribuntur charactere la-
tino, juxta nostrum usum intelligibili, nitido, &
eleganti; Bullæ vero scribuntur charactere antiquo
Gallico, licet latino, nulla linea, nec puncto adhi-
bito, nec servata ortographia, sicut in Brevibus ob-
12 servatur. Quarto, quia in Brevibus *data* fit inci-
piendo annum a die Nativitatis; In Bullis vero a
13 die Incarnationis. Quinto, quia in Brevibus poni-
tur *data* temporis brevior; In Bullis vero *data* tem-
14 poris longior. Sexto, quia Brevia incipiunt cum
his verbis ad formam tituli: PIUS PAPA VI. Bul-
læ vero incipiunt cum verbis: PIUS *Episcopus
Servus Servorum Dei*, non in medio, & forma ti-
15 tuli, sed a capite versiculi. Septimo, quia Brevia
expediuntur etiam ante Papæ coronationem (*) Sed
quæ ante Papæ coronationem expediuntur, non
semper annulo Piscatoris signantur, sed aliquando
sigillo quo utebatur Pontifex ante suam electionem.
Quod exstat in Urbevetanæ Urbis archivio, Inno-
centii VII. Breve exemplum esto, quod his verbis
clauditur: *datum Romæ apud Sanctum Petrum die
assumptionis nostræ* (fuit is dies Octobris 17. ann.
1404.) *sub parvo signato, quo utebamur, cum era-
mus in minoribus constituti*. Bullæ vero regulariter
solum post Papæ coronationem; & dato quod ra-
tione dilatæ coronationis expediatur ante ipsam ali-
qua Bulla, * quæ etiam media seu dimidia Bulla
ideo appellatur, quia Pontifices tunc temporis non
bullant Bulla integra, sed mediam tantum Bullam
ponunt, seu sigillum plumbeum, habens ex uno
latere capita SS. Apostolorum Petri, & Pauli in-
sculpta, & ex alio latere, quo ponitur nomen, Bulla
est sine nomine. Vide Fagnan. *in c. Licet*; *de ele-
ctione, num.9.* * tunc inscribitur Pontificatus, ut in-
fra: *Datum suscepti a Nobis Apostolatus Officii an-
no &c.* ubi post coronationem inscribitur Pontifica-
tus absolute, ut infra: *Datum Pontificatus nostri an-
no &c.* incipiendo tantum annos Pontificatus a die
coronationis, ut observavit Fagnan. *lib.1. decret. in
cap. Licet 6. de elect. num.9. &* 10. Petra *l. c. §. ter-*
16 *tio proœmial. num.7.* Et quo ad supradictas, & alias
differentias inter Brevia, & Bullas, vide Corrad.
in praxi dispensat. lib.2. cap.7. num. 29. Rosam *de
Executione Litterar. Apostolicar. cap. 2. num.67.* Pe-
tram *loc. cit. num.6. & 7.* Gonzal. *ad Regul. 8. Can-
cellariæ*; Card. de Luca *in relation. Romanæ Curiæ
discurs.7.* Amyden. *De stylo Datariæ*, Reiffenstuel.
lib.1. decretal. tit.2. §.1. num.19. & 20. & alios Ca-
nonistas passim.

17 Non obstantibus autem supradictis, & aliis diffe-
rentiis inter Brevia, & Bullas, & non obstante,
quod major fides soleat adhiberi Bullis, quam Bre-
vibus, ex quo Bullæ sint solemniori ritu conscriptæ
18 omnibus patenti, ut observavit Gonzal. *ad Regul. 8.
Cancell. Gloss. 59. num.6.* & Petra *loc. cit. §.2. proœ-
mial. num.14.* Tamen in hoc conveniunt, quod Bre-
via Apostolica rite confecta, tantam vim habent in illis
materiis, in quibus conficiuntur, quantam habent
Bullæ in cæteris materiis; ac proinde Brevia rite
confecta parificantur, & conveniunt in effectu cum
Bullis; Sicque non solum ille incidit in crimen 19
falsi, hujusque pœnis tenetur, qui corrumpit Bul-
las Romani Pontificis; sed etiam qui falsificat, &
corrumpit Brevia Apostolica; *argum. cap. Ad falsa-
riorum 7. de crimine falsi*, & notat Rebuffus *in ad-
dit. ad Regul. 34. Cancellariæ §. Breve*, Reiffenstuel
loc. cit. num.18. Gonzal. *loc. cit. num.15.* Petra *loc.
cit. num.14.* Unde etiam Brevia Apostolica habent 20
vim Legis; *l. fin. Cod. de Legibus*; Rota *part.10.
recent. dec.79. num.9.* * Non esse tamen censendos
ab Episcopo excommunicatos in Bulla Cœnæ, qui
mutant verba in litteris Apostolicis rei veritatem non
inficientia, solidis rationibus defendit Maraviglia
in Lege 229. Prudentiæ Episcopalis contra nonnullos
ibid. citatos.

Supplementa Auctoris.

Gratiarum genera per Secretariam Brevium secreto- 21
rum privative expedienda sub pœna nullitatis, assi-
gnantur a Benedicto XIV. tom. 1. Constit. 145. incip.
Gravissimum §. 5. nempe Altaria portatilia, Altaria
privilegiata, concessiones habitus Militiæ Domini
nostri Jesu Christi, aut alterius Militiæ similis, Advo-
cationes causarum, & extinctiones litium, Abbre-
viatoriæ Nuntiaturarum, & plurima alia, quæ ibi enu-
merantur, & brevitatis gratia ibi videnda relinquun-
tur. Et quæ promiscue per eamdem, & Datariam 22
Apostolicam expediri possunt, assignantur *ib. §. 6.*
nempe Confirmationes contractuum, statutorum,
Privilegiorum, Ordinationum, Concordiarum, &
Transactionum, tam in forma communi, quam in
forma specifica: Absolutiones cum dispensationibus
ad Ordines super irregularitate proveniente ex defe-
ctu, corporis, vel ex delicto, non tamen homici-
dj in statu Ecclesiastico commissi; Confirmationes
decreti Judicis, & alia multa ibi videnda, una cum
illis, quæ Datariæ Apostolicæ privative quoad Se-
cretariam prædictam reservantur.

Additiones ex aliena manu.

Sæpe in foro de eo quæstio est, utrum Bullæ veræ 23
sint, an falsæ. Longum autem esset cunctas Regu-
las tradere, quibus veræ a falsis Bullis sint secernen-
dæ; Consule pro re nata Rotam *in Ratisbonen. Vicariæ
1. April. 1743. cor. bon. memor. de Vais, 5. Mar.
1746. cor. clar. mem. Millin. in Nullius seu Tarraco-
nensi Præcedentiæ 13. Maii 1746. cor. mox memorato
clar. mem. Millin. 20. Februar., & 19. Jun. 1747.
cor. Eminentissimo Elephantutio.* (*) Spectant huc re-
gulæ omnes artis Criticæ diplomaticæ, de quibus
Mabillonius, & Maurini novi diplomaticæ scientiæ
Tractatus Auctores. Ad has regulas nescioquæ Græ-
gorii V. ad Ravennatem Archiepiscopum epistola,
aliæque ejusdem furfuris chartæ paucis abhinc annis
expensæ sunt in celeberrima, quæ Romæ magno par-
tium studio acta est, causa inter Ferrarienses, & Ra-
vennatem Archiepiscopum.

BUL-

BULLA AUREA.

SUMMARIUM.

1 *Bulla aurea pragmatica Caroli IV. Sanctio est.*
2 *Latine scripta,*
3 *cujus tamen gemina extat Germanica versio.*
4 5 6 *Primum & præcipuum authenticum Latinum exemplum Francofurti servatur, ex quo cætera omnia prodierunt.*
7 8 *Promulgata hæc Bulla fuit non simul tota nec eodem in loco.*
9 *Quorumdam Protestantium in eam querelæ.*
11 12 *Quæstiones duæ ex hac Bulla enatæ.*
13 *Immutari ne possit?*

1 (*) Bullam auream Germani vocant Sanctionem pragmaticam inter Carolum IV. Imperatorem, & Germaniæ status firmata qua quæ ad Imperatoris electionem, & coronationem, Jura Imperii, aliaque nonnulla ejusdem Imperii negotia pertinent, constituta sunt. Dicitur autem Bulla aurea ab appenso aureo sigillo, quo a Carolo conditore obsignata est. Quod nomen etsi obsimilia appensa sigilla plurimis aliis convenit, ut instrumento, quo Carolus V. ducatum Mediolanensem filio suo Philippo II. contulit; tamen per excellentiam quamdam huic a Carolo IV. editæ Bullæ tamquam inter reliquas cum materiæ dignitate, tum communi Imperii utilitate, ac veneratione, quam omni ævo obtinuit, præstantissimæ ita proprium adhæsit, ut cum *Aureæ Bullæ*, iniicitur mentio, quin aliud addatur, non de alia, quam de nobilissima hac Caroli IV. sanctione intelligatur.

2 Authentica hujus Bullæ lingua, qua scilicet primum concepta, latina est; hac primum conscribi illam ac publicari Carolus jussit, ac singula ejus exempla singulis Electoribus tradita fuere, ut quæ in Electorum archivis etiamnum exstant, archetypa ejus exempla nos docent. Latinum vero idioma eo potissimum consilio a Carolo adhibitum, ut etiam ad Romani Pontificis Italorumque notitiam facilius adduceretur, hincque jura Imperii magis magisque firmarentur. Sunt equidem, qui mirentur, latina hanc sanctionem, non Teutonica lingua fuisse conscriptam, quod a Rudolpho I. dudum constitutum norint, ut in dicasteriis non alia quam Germanica lingua adhiberetur. Verum hi meminerint, velim, lege illa dicasteriis, & subditis Imperii præscripta, Imperatorem, & suprema Imperii Comitia ligari adeo rigide non potuisse, ut nefas sibi ducerent gravi de causa ab ea tantisper recedere.

3 Gemina extat hujusce sanctionis Germanica versio, altera jussu Fiderici III. Imperatoris jussu edita, altera a Schiltero ex Ms. vetere vulgata priore emendatior; neutra tamen Latino textui plane conformis, & privatus potius labor quam publica auctoritate suscepta versio. Nullum certe hactenus prodiit autographum Germanicum, Cæsareo, aut alio publico sigillo munitum; illudque ipsum Germanicum exemplar, quod Francofurti in eadem, in qua latinus authenticus Codex, arca adservatur cum involucro ex rubra membrana litteris minoribus descriptum, nullo exstat sigillo roboratum.

Primum, & præcipuum authenticum exemplar Latinum videtur hoc esse, quod Francofurti, ut indicatam, videre est in loco Imperatoris electioni adsignato, quem Curiam dicunt; est autem litteris elegantibus descriptum, tribusque supra quadraginta foliis membraneis constat, quorum postremum glutine conjunctum est cum membranaceo involucro sat rudi, & impolito. Primum hoc, ex quo cætera exarata omnia videntur, in titulos distinctum non est; indiculum autem capitum generalem pagina secunda, & rubricam ante quodvis caput tertia exhibet; uti qui Autographum Francofurtense vidit, Thulemarus, ostendit *de Bulla Aurea cap.* 8. 4

Ab indicato fortassis foliorum numero, & quod plures constitutiones, & decreta in unum edictum collecta contineat, a nonnullis *Codex* & in ipsa Bulla *liber* appellatur, *Tit.* 1. *§.* 20., ubi dicitur: *ad finem præsentis* Libri. 5

Ex hoc autem primo, præcipuoque authentico exemplo, reliqua Electoribus singulis data, descripta, & majori legentium commodo titulis suis distincta videntur. 6

Promulgata porro est Bulla *aurea*, non simul tota nec eodem in loco. Duas namque diversas continet partes. Prior harum XXIII. articulos complexa, a 1356. in Curia Norimbergensi publicata est, qua in Urbe hodieque ostenditur domus, & conclave, in quo facta est promulgatio; sacellum quoque decem pedes longum, & quinque latum, & altare parvum angustumque in quo Bulla illa solemni sacrificio confirmata, & veluti consecrata fuit; immo in rei gestæ memoriam, typis impressum Latino, & Germanico idiomate, & coriaceo involucro munitum aureæ Bullæ exemplar altari impositum cernitur. 7

Altera pars a vicesimo quarto articulo ad finem, Metis in Lotharingia sub exitum ejusdem anni 1356. maxima cum Germanorum, tum Gallorum magnatum frequentia edita fuit, ac vulgata. 8

Quæ a Limnæo adversus auream Bullam colliguntur censuræ, adeo leves sunt, ac juveniles, ut mirere adferri illas a gravi scriptore potuisse. Nec desunt alii e publici Juris inter Protestantes doctoribus, quorum ad palatum (nec ignotum qua de causa) Bulla aurea non omnino facit, Pfeffingerus cum primis in notis ad Vitriarium T. 4. *l.* 4. *Tit.* VI. Horum querelas doleo a Cl. P. Zallvvein. *T. III. p.* 272. non fuisse, uti merebantur, flocci factas. Confer Binerum *Appar. P. VII.* cui dissertatio præmittitur *de Bulla aurea*, singulisque ejus articulis. 9

Duæ potissimum ab eo quæstiones discutiuntur. Prima est, an Acatholicus Princeps stante Bulla eligi Imperator possit. Negantem autem, ut omnino necesse est, sententiam propugnat; pro qua vide etiam P. Schvvatz, *Collegior. historic. P. VIII. quæst.* 9. *sect.* 2. 10

Altera quæstio est, an exterus eligi possit Imperator? Nihil hac super re Bulla aurea disertis verbis definit. Ex ea tamen, accedente præsertim consuetudine, satis eruitur, e re Germanici Imperii esse, ut qui Imperator eligitur, Germanus sit, *saltem origine* 11

dixi

dixi *saltem origine*, neque enim necesse esse, ut in Germania natus sit, passim AA. consentiunt. Adi præter Binerum, ex Protestantibus Vitriarium, ex Catholicis Schvvarzium *quæst. cit. sect.* 1. §. 4. Sic Fridericus II. in Sicilia, Carolus V. in Belgio, Ferdinandus I. in Hispania nati fuerant; quia tamen majores habuerant Germanos, nemo unus dubitavit, quin Imperatores creari possent.

12 Immutata nonnumquam fuit hæc Bulla, ut circa numerum Electorum, qui novem nunc sunt, cum septem vi illius esse deberent; circa electionis locum qui Francofurtum a Bulla designatur alius tamen sæpe delectus est; circa jus coronandi Imperatorem quod ad Electorem Coloniensem pertinet, nunc vero inter ipsum, & Electorem Moguntinum alternatur; Verum hæc mutationes substantiam Bullæ non attingunt. Itaque qui his exemplis abutuntur, ut abrogari illam posse, vel saltem aliis Imperii fundamentalibus legibus nequaquam equiparandam esse velint, *suum* ut recte monet eruditissimus P. Josephus Pichlerus in *Augusta quinque Carolorum historia* Viennæ 1735. evulgata *P. IV. num.* 242., *suum* inquam *suis armis jugulum petunt: si namque indignam non ducant legem primam fundamentalem Imperii, antiquissimam, innocentissimam, cum summa omnium ordinum dignitate conjunctam, in emolumentum non publicum modo, sed & privatum Statuum latam, communi totius Imperii consensu applausuque comprobatam ac receptam .... immutari haud ægre posse; quid de aliis Imperii legibus, atque pactis erit consectaneum quas tamen sacrosanctas illi, æternas, immutabiles volunt, etsi non omnibus his prærogativis fortasse munitas?*

BULLA CRUCIATÆ.

SUMMARIUM.

Bulla Cruciatæ sic dicitur, quia olim hæc Bulla concedebatur militibus, qui rubeo signo Sanctæ Crucis insigniti ad bellum contra Turcas proficiscebantur sub Urbano II. & in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. & nunc concedi solet cunctis utriusque sexus Christi fidelibus in Regnis, ac Provinciis omnibus Hispaniarum Regi subjectis certam opem, seu operam in subsidium belli contra Infideles, & hæreticos conferentibus. 1

Unde Bulla Cruciatæ recte describitur, quod sit *Diploma, seu Breve Pontificium continens gratias multas concessas Christifidelibus, sive per pugnam, sive per Pia Opera, sive per eleemosynam ad bellum contra Infideles, & hæreticos concurrentibus. Est in re communis*. 2

Ad obtinendam valide hanc Bullam debet quis consistere in Regnis, vel Provinciis, seu Territoriis Regi Hispaniarum subjectis, vel ad illa accedere, ut patet ex verbis Bullæ, ibi: *Consistentibus, & ad illa declinantibus*. Hinc non valet Bulla in Regnis, Insulis, aut Locis, quæ ab obedientia, & Dominio Regis Hispaniarum recesserunt, & obedientiæ, ac dominio alterius Principis se cum juramento submiserunt. Nisi Summus Pontifex Bullam in favorem talis Regni, Insulæ, aut loci denuo concesserit; La Croix *lib.* 8. *de Sanctæ Cruciatæ Bullæ dub.* 2. *vers. Infertur secundo*, & alii passim. Unde etiamsi alicui existenti extra Regna, & Provincias Bullæ, ab alio accipiatur, & remittatur Bulla, non poterit gaudere Bullæ privilegiis, quia Bulla requirit, ut qui ejus privilegiis gaudere voluerit, eo tempore, quo Bulla accipitur, sit in eo ipso Loco, cui Bulla conceditur; La Croix *loc. cit. vers. Deducitur quinto*; Felix Potest. *tom.* 1. *part.* 4. *cap.* 10. *num.* 341. & alii. 3

Possunt tamen extranei valide recipere Bullam, si personaliter ad locum Bullæ accedant, etiamsi solum transeunter per unum diem, immo per unam horam quacumque caussa, etiam solo animo sumendi Bullam, & statim discedendi, quia Bulla conceditur non solum illis, qui in Regnis, & Insulis Regi Hispaniarum subjectis fixe commorantur, sed etiam iis, quæ ad illam ditionem declinant, seu adveniunt, ut patet ex adductis verbis: *Consistentibus, & ad illa declinantibus*; Et idem dicendum est etiamsi solum ad illius Loci, seu Civitatis marinum portum perveniant, & inde mittant amicos, qui ipsis Bullam accipiant, ipsis in Civitatem, immo in littus non descendentibus, quia portus absolute, & simpliciter pars est Civitatis, seu Regni; Tamburin. *tract. de Bulla Cruciatæ c.* 3. *num.* 1. & 2. La Croix *loc. cit. vers. Habetur septimo*, & alii. Aliis repugnantibus, inter quos est Vodal de Bulla Cruciatæ *exam.* 1. *num.* 12. qui verba illa, *& ad illa declinantibus*, adversæ opinionis Patronis obesse, non prodesse ostendit, quia *declinare est ad morandum vel negotium ire*. Ipsi autem extranei, si de loco acceptæ Bullæ transeant ad locum, ubi Bulla non valet, possunt adhuc ibi gaudere privilegiis ejusdem Bullæ, exceptis privilegiis quo ad lacticinia, & carnes, quia ista sola privilegia extra Provincias Regi Hispaniarum subjectas expresse in Bulla exci- 4

excipiuntur, minime vero alia: Exceptio autem firmat regulam in contrarium in casibus non exceptis, *l. Quæsitum* 12. *§*.43. *ff. de instructo, & instrumento legato cap. Dominus* 6. *caus*. 32. *quæst*. 7. *cap. Quoniam* 2. *de conjugio leprosorum* cum similibus; Mendo *disp*. 3. *num*. 6. Suarez *l*. 8. *de legibus cap*. 26. *num*. 4. Felix Potestas *loc. cit. num*. 3840. La Croix *loc. cit. vers. Infertur quarto*, cum aliis ibi allegatis.

5 Pro Bulla Cruciatæ obtinenda, ejusque privilegiis fruendis debet quis, vel propriis expensis militare personaliter in exercitu ab Hispaniarum Rege contra Turcas, aut Infideles misso, aut aliam personalem operam per totum annum præstare. Vel si nequiverit, seu noluerit id personaliter præstare, debet alium ad talem exercitum mittere, ut supradicta suo nomine præstet. Vel tandem si nec per se, nec per alium id præstiterit, debet taxatam a Commissario Bullæ eleemosynam erogare, cum a Summo Pontifice non sit ipsa taxata, sed taxanda a Commissario Bullæ relicta, ut patet ex verbis Bullæ Gregorii XIII. a subsequentibus Pontificibus confirmatæ: *Item conceditur facultas Commissario, ut dictam subventionis quantitatem a Fidelibus, ut prædicitur, pro vivis, & defunctis juxta personarum qualitatem, & bonorum quantitatem arbitrari possit*.

6 Eleemosyna autem a Commissario Bullæ taxata est sequens, diversa pro diversitate personarum; Cardinales enim, Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates habentes jurisdictionem Episcopalem, Inquisitores, & Dignitates Cathedralium, Duces, Marchiones, Comites, Commendatores, Majores, Proreges, Generales, & alii Officiales Curiæ suæ Majestatis, ac Domini Vassallorum, eorumque uxores suis viris viventibus debent pro communi Bulla vivorum præstare octo Reales, seu octo Argenteos Castellanos. Viduæ vero si nullo proprio titulo ex dictis gaudeant duos solum Reales, aut Argenteos Castellanos erogare debent. Reliquæ personæ cujuscumque status, & conditionis existant, duos item solum Reales, aut Argenteos Castellanos erogare tenentur.

7 Pecunia eroganda pro Bulla debet esse propria illius, qui vult Bullam obtinere, cum Pontifex in Bulla expresse dicat: *Ex bonis sibi a Deo collatis*. Unde non potest obtineri Bulla cum pecunia in individuo furtiva, cum ipsa non sit propria, sed aliena. Potest tamen obtineri Bulla cum tali pecunia furtiva, si jam fuerit ita immixta cum alia propria furis, ut discerni non possit, quia in tali casu illa per dictam immixtionem jam transit in dominium furis, & potest illam utiliter in eleemosynam dare, licet ipsi furi remaneat onus restituendi tantumdem, ut patet ex dictis sub verb. *Dominium art*. 3. *num*. 82. unde si ex illa potest fur facere valide eleemosynam, poterit etiam valide cum illa Bullam obtinere, & ejus privilegiis gaudere. Sic etiam Meretrix cum pecunia ex meretricio acquisita potest valide Bullam accipere, quia licet illa peccaverit, dum eam medio peccato acquisivit, tamen pecunia est sub pleno ejus dominio, & omnino sua, ut patet ex dictis sub verb. *Meretrix*. Sic Doctores communiter.

8 Regulares quamvis nihil proprium habere possint, cum quidquid acquirit Monachus acquirat Monasterio *cap. Statutum* 1. *caus*. 18. *qu*. 1. *cap. Abbates* 16. *caus*. 18. *qu*. 2. *cap. Quia ingredientibus* 7. *caus*. 19. *qu*. 3. *cap. In præsentia* 8. *de probat*. cum similibus, tamen si ex pecuniis sibi ab amicis, seu parentibus donatis, aut suis licitis officiis acquisitis, præstando præsertim de licentia suorum Superiorum debitam eleemosynam, valide Bullam possunt obtinere, & privilegiis sibi ex ipsa competentibus gaudere, quia cum Pontifex facultatem obtinendi Bullam concedat etiam Regularibus, censetur tali defectui satis superque supplere, ut recte docet Tamburin. *loc. cit. cap*. 3. *§*. 6. *num*. 4.

Pauperes etiam debent eleemosynam erogare pro obtinenda Bulla; Tambur. *loc. cit. §*. 1. *num*. 12. & alii contra Henriq. *lib*. 7. *cap*. 20. Et ratio est, quia Bulla tamquam opus accessorium requirit generaliter ab omnibus pro consecutione ejus privilegiorum eleemosynam; Verba autem generalia generaliter sunt intelligenda; *cap. Quia circa* 22. *de privilegiis*, & qui dicit omnes neminem excipit; *cap. Solitæ*. 6. *§. Nobis, de majorit. & obbedient. cap. Si Romanorum* 1. *dist*. 19. *l. Præses* 3. *ff. de Offic. Præsidis*, *l. A Procuratore* 13. *Cod. Mandati*. Si enim voluisset Pontifex excipere pauperes ab hac obligatione præstandi eleemosynam, expressisset, cum quod voluit expresserit; *arg. cap. Inter corporalia* 2. *§. sed neque istud de Translat. Episcop. cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis*, cum similibus. 9

Tales autem pauperes impotentes ad præstandam taxatam eleemosynam pro obtinenda Bulla, licet non possint acquirere Indulgentias a Bulla concessas, lucrari tamen possunt alias Indulgentias extra Bullam, quamvis a Commissario suspensas durante anno promulgationis; Bardi *part*. 2. *tr*. 1. *cap*. 1. *sect*. 6. Quintanadvenas *in appendice ad singul. de Pœnit. tr*. 3. *dub*. 12. *num*. 3. & 6. Cum Ludovico a Cruce ibi citato contra Mendo, & Tambur. *l. c. num*. 13. Et ratio est, quia non potest præsumi ex pietate Pontificis, quod velit privare ordinariis Indulgentiis similes impotentes pauperes, qui sine culpa Bullam habere non possunt; Cum rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non conveniat; *cap. Cognoscentes* 2. *de Constit. l. Gracchus* 4. *Cod. Ad Leg. Jul. de adulteriis*. Nec sit addenda afflictio afflictis; *cap. Ex part*. 6. *de Clerico ægrotante*, *cap. Cum percussio* 7. *qu*. 1. 10

Bulla durat per annum integrum, qui annus incipit a die promulgationis Bullæ in quovis respectivo loco. Habetur expresse in ipsa Bulla. An autem hic annus debeat numerari naturalis de die in diem, nempe a die promulgationis usque ad finem duodecim mensium; vel Ecclesiasticus ab una promulgatione ad aliam, nempe a Dominica Septuagesimæ hujus anni ad Dominicam Septuagesimam sequentis anni? Variant Doctores. Debere numerare annum naturalem tenent Rodriq. *in Bulla §*. 5. *num*. 2. Thomas Sanchez *lib*. 8. *de Matrim. dist*. 15. *num*. 17. *in med*. Mendo *d*. 2. 1. & *in Append. d*. 1. *c*. 14. Et e contra debere numerari annum Ecclesiasticum docent Ludovic. a Cruce *d*. 1. *cap*. 10. *dub*. 2. Trullench. *l*. 1. *§*. 1. *d*. 11. *num*. 3. Joann. Sanch. *d*. 51. Gallegus *in Bulla cap*. 4. *dub*. 14. Utraque opinio est probabilis; La Croix *l. c. cap*. 1. *dub*. 3. *vers. Hæc tertia*; Tambur. *l. c. cap*. 4. *§*. 2. *n*. 3. At secunda videtur probabilior. Et ratio est; quia hæc est res Ecclesiastica; Ecclesia autem in praxi solet uti anno Ecclesiastico; ut patet de Commu- 11

munione pro obbligatione, & satisfactione præcepti annui, de Interstitiis pro Ordinibus suscipiendis, & hujusmodi, adeoque &c.

12 Bullæ valor durat per totum annum, etiamsi intra dictum annum moriatur Pontifex, vel Commissarius Bullæ, quia gratia concessa non expirat morte concedentis; textu expresso *in cap. Si super gratia 9. de Offic. Delegati in 6. cap. Si cui 36. de præbend. in 6.* sic DD. communiter.

13 Bulla communis ut prosit, debet necessario & recipi, & acceptari, & simul retineri impressa, aut scripta, ac sigillo, & nomine Commissarii Generalis, seu ejus Delegati firmata. Sic clare habetur ex Bulla, & ex ejus Summario, quod a Commissario Cruciatæ Fidelibus solet distribui, & tradit Tambur. *loco cit. cap.*15. *§.*1.*num.*1. qui *ibid. §.*2. *sub num.*3. subjungit cum Gallego *caus.*14. *d.* 119. esse etiam in dicta Bulla inscribendum nomen illam accipientis, ut securius in re tanti momenti procedatur, quamvis Bulla id expresse non requirat, ut patet ex ejus verbis ab ipso relatis *loco cit. claus.*14. *c.*15. ibi: *Item mandatur a Summo Pontifice, ut Summarium Bullæ (sane in vulgari sermone impressum, & sigillo Commissarii, vel ejus delegati munitum) per omnes Christi fideles ad prædictum bellum contribuentes, qui hujusmodi gratiarum participes esse voluerint, recipiatur, & retineatur*, & ex aliis verbis Summarii vulgaris soliti distribui, & ab ipso relatis ibid. *cap.*15. *§.*1. *num.*1. ibi: *Dichiariariamo, che quelli, che la piglieranno abbiano da ricevere, e conservarsi questo Summario, e Bolla, che è stampata, sigillata, e firmata di nostro nome e sigillo, perchè d' altra maniera non guadagnano detta Bolla, nè le grazie di quella*. Adducit autem ad id *ibid. §.*2. *num.*2. verba Summarii, quod in suo Regno Siciliæ Fidelibus distribuitur, ibi: *E perchè voi Titio de Amatis avete dati due Regali, & avete ricevuta questa Bolla, essendosi in essa scritto il vostro nome, dichiariamo, che avete conseguito, e vi si concedono le dette Indulgenze, Grazie &c.*

14 Ut Bulla prosit, non est necesse, ut eam quis secum ferat, vel manu tangat, quando vult aliquo ejus privilegio uti, sed satis est eam domi suæ retinere, quamvis in alia Civitate, immo apud etiam absentem; Tamburin. *loc. cit. cap.*15. *§.*4. *num.*2. & alii. Non potest tamen relinqui apud Distributorem, seu Thesaurarium, quia, ne inde subrepant aliquæ fraudes, id prohibetur a Commissario Generali sub pœna Excommunicationis, ut patet *§. ultimo suæ Instructionis* editæ pro iis, qui de Bullæ privilegiis conciones ad populum habituri sunt; Tambur. *l. c. c.*15. *§.*3. *n.*4. Sebast. Acosta *in explicat. Bullæ quæst.*12. & alii.

15 Si Bulla amittatur inculpabiliter, potest adhuc, qui amisit ejus privilegiis uti, secus si consulto amittatur, projiciatur, vel laceretur. Sic enim colligitur ex verbis Summarii Bullæ traditi a Commissario, & tenent Gallegus *claus.*14. *dub.*18. Diana *p.* 10. *tract.*2. *resol.*4. Tamburin. *loc. cit, §.*4. *num.*3. & 4. & alii.

16 Potest Bulla sumi pro Petro a Paulo existente in eadem Civitate Regni, seu Provinciæ Bullæ, si Paulus illam ferat ad Petrum, vel Petrum de acceptione moneat, & ipse Petrus acceptet; *Communis*. Id enim docet quotidiana praxis, quia non pauci servis, amicisque utuntur ad recipiendam Bullam.

Immo valet dicta Bulla sumpta pro Petro a Paulo 17
existente in diversa Civitate, seu Provincia, sed tamen ejusdem ditionis Regis Hispaniarum, ubi promulgatur Bulla, si Petrus admonitus de Bullæ receptione pro se facta eam acceptavit, & Paulus pro Petro eleemosynam dedit, & Petri nomen in illa inscripsit, & pro Petro servat; uterque enim est in loco apto ad sumptionem Bullæ, ut requirit Summus Pontifex, & ubi actio personalis non requiritur, *qui per alium facit, est perinde ac si faciat per se ipsum*, textu expresso in *Reg.*72. *Juris in 6.* cui consonat *l. Quod jussu alterius* 180. *ff. eod.* ex qua desumpta est talis Canonica Regula juxta Gloss. *ibid. vers. Qui facit*; Tambur. *loc. cit. §.*3. *num.*8. & Gallegus *l. c. claus.*1. *dub.* 170. cum Suarez, Henriq. Villalobos, & Trullench. ibi allegatis.

Non potest autem valide recipi Bulla pro Petro 18
existente in Regno vel Provincia, ubi non promulgatur Bulla, a Paulo existente pariter extra Regnum, seu Provinciam promulgationis Bullæ, quamvis alteruter, vel uterque esset nativus illius Regni, vel Provinciæ, ubi promulgatur Bulla; *Communis* per clarum textum Bullæ, in qua Pontifex statuit quod solum existentibus, vel declinantibus ad Regna, seu Provincias Regi Hispaniarum subjectas concedatur Bulla, ibi: *Consistentibus, & ad illa declinantibus*.

Bulla non prodest Petro, antequam sit admonitus 19
de acceptione Bullæ pro se facta a Paulo, sive in eadem, sive in diversa Civitate ejusdem Regni, seu Provinciæ Bullæ Petrus & Paulus existant, etiamsi Petrus acceptionem Bullæ Paulo commiserit, & ipse Petrus sciat Paulum esse diligentissimum in exequendis ejusdem negotiis, seu quolibet anno solitum esse eodem die pro se Bullam accipere; Gallegus *loco cit. claus.*14. *dub.*180. citans Vegam, & Rodriq. Tambur. *loc. cit. §.*3. *num.*11. & alii. Et ratio est, quia privilegia Bullæ, & absolutio a reservatis, & similia, cum sint maximi momenti, requirunt certam potestatem, vel saltem vere probabilem, quæ vera probabilitas non adest in nostro casu, sed res potius remanet valde dubia: Petrus enim non potest certo moraliter scire fuisse tali die pro se acceptam Bullam a Paulo, qui a multis casibus, & periculis, potuit expediri, ut a morte, infirmitate, oblivione, absentia a loco promulgationis, multitudine negotiorum, & hujusmodi. Unde non adest hic certitudo moralis, prætensa a Diana, Henriquez, & Villalobos apud Gallegum *loc. cit.* adeoque &c.

Bulla communis potest eodem anno bis sumi, da- 20
ta utraque vice eleemosyna taxata, & secunda Bulla inserviet, ut qui eam accipit possit iterum Indulgentiam plenariam in vita, & iterum in morte acquirere, licet per primam Bullam eam acquisierit. Item ut iterum absolvatur ab iis reservatis, a quibus semel forte absolutus fuit per primam Bullam. Et insuper poterit iterum, seu bis accipere eodem anno Bullam pro defunctis, atque adeo bis applicare pro ipsis plenariam Indulgentiam. Sic expresse Tamburin. *loc. cit. cap.*16. *§.unic. num.*2. & colligitur clare ex verbis Bullæ Cruciatæ Gregorii XIII. ubi sic ex-

presse habetur: *Ac etiam ut omnes Christifideles non tantum semel, sed bis singulo quoque anno servatis tenore, & forma prædictis, quibus eodem anno idem summarium sumpserint, tam pro se, quam per modum suffragii pro Animabus in Purgatorio detentis, Indultis, Concessionibus, & Gratiis, & Indulgentiis prædictis uti, & potiri, & gaudere; ac dictorum bonorum spiritualium participes fieri valeant, in Domino misericorditer concedimus, & indulgemus.*

21 Per communem Cruciatæ Bullam varia conceduntur privilegia taxatam, eleemosynam ad ipsam obtinendam erogantibus, ut patet ex ipsius Bullæ summario relato a Ludovico a Cruce *in expositione ipsius Bullæ in principio libri*, & a Mendo *in elucidatione ejusdem Bullæ Cruciatæ disp.*1. & ab aliis. Unde omissis brevitatis gratia, & ut minus ad nos hodie spectantibus Indulgentiis, & privilegiis concessis personaliter ad pugnandum contra Infideles se conferentibus, seu ad tale bellum alios mittentes, & Clericis, ac Regularibus exercitum comitantibus, ut milites in spiritualibus adjuvent, traduntur, & explanantur breviter privilegia concessa dictam taxatam eleemosynam pro ipsa Bulla habenda largientibus.

22 *Primo* igitur conceditur amplissimum privilegium varia complectens circa tempus Interdicti, ut patet a Clausula quinta ad septimam dicti summarii, ibi: *Conceditur, ut possint in Ecclesiis, in quibus alia Divina Officia (Interdicto durante) quomodolibet celebrare permissum fuerit, vel in privato Oratorio ad Divinam cultum tantum deputato ab Ordinario visitando, & designando etiam tempore Interdicti, cui ipsi causam non dederint, vel per eos non steterit, quominus amoveatur, & qui facultatem ad id a Commissario Generali habuerit, etiam per horam, antequam elucescat dies, & per horam post meridiem in sua, ac familiarium, ac consanguineorum suorum præsentia Missas, & alia Divina Officia per se ipsos, si Presbyteri fuerint, vel per alium celebrare facere, & tempore Interdicti Divinis interesse, eis tamen qui privato Oratorio ad præmissa uti voluerint, ut quoties id fecerint, aliquas preces pro unione Principum Christianorum contra Infideles, eorumque contra eosdem victoria fundere teneantur, imponitur. Item conceditur tempore Interdicti, idest Interdicti Generalis, Eucharistiam, & alia Sacramenta, præterquam in die Paschatis, posse recipere. Item conceditur mortuorum corpora (nisi forte vinculo excommunicationis innodati decesserint) cum moderata funerali pompa sepeliri.*

23 Nomine Ecclesiarum, in quibus conceditur habenti Bullam Cruciatæ, ut tempore Interdicti possint coram eo, & suis familiaribus, ac consanguineis celebrari, & audiri Missæ, & Divina Officia, intelliguntur quæcumque Ecclesiæ, & Oratoria, in quibus fuerint alias supradicta permissa * nempe quæ nominatim non fuerint Interdicta *. Et Oratoria privata supponuntur jam rite approbata ab Ordinario, cum Bulla non det facultatem ad ipsa erigenda, sed jam supponat erecta, sicuti cum concedit, ut tempore Interdicti possit audiri Missam in Ecclesia, supponit jam Ecclesiam erectam, non autem concedit, ut de novo erigatur; Diana *part. 9. tract. 1. resol. 23.* Tamburr. *loc. cit. cap.5. §.4. num.2. & 3.* Mendo *disp.6. cap.1. num.6.* Trullench. *de Bulla lib.1. §.3. dub.4.* Gallegus *loc. cit. cap.4. dub.31.* Felix Potest. *loc. cit. num.3865.* La Croix *l. c. cap.1. dub.12.* & alii plures contra paucos alios.

In Oratoriis privatis ratione Bullæ Cruciatæ majora permittuntur, quam ratione ordinarii indulti Pontificis soliti concedi nobilibus: Indultum enim ordinarium non concedit nisi celebrationem unius Missæ, item non concedit ipsam in solemnioribus Festivitatibus; Et non concedit ipsam nisi in præsentia Domini, ejusque Familiæ, ac hospitum Nobilium, exclusis familiaribus actu non necessariis: Privilegium vero Cruciatæ concedit, ut possint celebrari quot Missæ voluerit Dominus eadem die. Item concedit, ut possint ibi celebrari Missæ, & alia Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ recipi, etiam in solemnioribus Festivitatibus, præterquam in die Paschatis, de quo numero sequenti; Et insuper concedit, ut possint prædictis gratiis gaudere etiam familiares non necessarii, & consanguinei non commensales Domini habentis Bullam. Sic patet ex ipsa Bulla, & Indulto. 24

Num autem per illam particulam *Præterquam in die Paschatis* prohibeatur solum receptio Eucharistiæ quæ ad satisfaciendum præcepto Paschali præstari debet in propria Parochia, vel etiam receptio Eucharistiæ ex devotione? La Croix *l. cit. c.1. dub.12. §. Respondeo secundo*; Felix Potest. *loco cit. num.3866.* Tambur. *loc. cit. cap.6. num.3.* & alii tenent non prohiberi receptionem Eucharistiæ ex devotione, sed solum ad satisfaciendum præcepto, quia dicunt Bullam per illam exceptionem nihil aliud intendere, nisi quod communio annua ex præcepto fiat in propria Parochia, ut Pastor ovium suarum faciem agnoscere possit, & receptionem Eucharistiæ ex devotione in die Paschatis licere ex consuetudine in Ecclesia qualibet; adeoque etiam in Oratorio privato. Quia tamen Sacra Congregat. Conc. plures decrevit non posse Regulares, in die Paschatis administrare sæcularibus Eucharistiam, etiamsi tales personæ sæculares in alia die satisfecerint præcepto, ut *in Burdigalen. 8. Junii 1644. in Senonen. 11. Junii 1650. & in Mechlinen. 31. Januarii 1682.* videtur id non licere, nisi vere adsit talis consuetudo in locis, ubi promulgatur Bulla Cruciatæ, quia in tali casu cum consuetudo sit optima Legum interpres; *l. Si de interpretatione 37. ff. de Legibus cap. Cum dilectus 8. de consuetudine*, ipsa consuetudo, nisi de mente Pontificis, seu Sac. Congr. aliud constet, posset observari; *leg. De quibus 32. ff. de Legibus, cap. Cum tanto 11. de consuetudine*. (*) Sunt qui negant fas esse ex vi Bullæ Cruciatæ in Oratoriis die Paschatis *celebrare, vel celebrare facere*. Adeatur Vidal *de Bulla Cruciatæ exam. 2. n.6.* (*) 25

Habens Bullam an teneatur audire Missam diebus Festis tempore Interdicti: Variant DD. Negativam sententiam tenent Coninch, Avila & Alterius apud Tamburin. *loco cit. cap.5. §.2. num.6.* quia, dicunt ipsi, nemo cogitur uti suo privilegio, adeoque obtinens cum Bulla privilegium assistendi Missæ tempore Interdicti, potest hoc privilegio nolle uti, alias non esset privilegium, & honor, sed onus. Affirmativam autem defendunt Ludovicus a Cruce, Villalobos, Joan. Sanch. Trullench. apud Tambur. *loco cit. num. 7.* Felix Potest. *loco cit. num.3881.* Mendo *disp.25, num.29.* & alii. Et ratio est, quia quando instat 26

instat præceptum, & quis potest illud adimplere, tenetur ad impletionem. In diebus autem Festis instat præceptum audiendi Missam, & qui habet Bullam Cruciatæ, potest illud adimplere audiendo Missam, adeoque tenetur audire. Quæ opinio affirmativa est probabilior, & securior, ut tenet etiam la Croix *loc. cit. dub.*11. *art.*5. *vers. Respondetur*, quamvis negativa sit etiam probabilis, ut dicit ipse *loco cit.* & Tambur. *loc. cit. num.*7. & alii Suarez *in* 3. *part. S. Thomæ disp.*88. *sect.*6. negativam opinionem practice probabilem esse inficiatur.

27 Qui Bullam recipiunt, nisi excommunicati decedant, possunt tempore Interdicti cum moderata pompa sepeliri, quæ moderata pompa ex Corduba apud Ludovicum a Cruce *loc. cit. d.* 7. *num.*2. est, ut cum cantu, & tribus campanarum clamoribus cadaver deferatur, & sepeliatur apertis januis Ecclesiæ, sed sine Missa; seu est medietas pompæ, & solemnitatis, quæ juxta qualitatem defuncti fieret extra tempus Interdicti. At vero Ludovicus a Cruce *loc. cit.* Rodriquez, Villalobos, & Trullench. citati a Mendo *loco cit. num.*47. dicunt illam esse moderatam pompam, quæ juxta consuetudinem locorum fuerit ab Episcopo, aut ejus Vicario, vel Parocho, in eorum absentia, prudenter determinata.

28 Qui privato Oratorio ad supradictos effectus uti voluerint, debent ad suum arbitrium orare mentaliter, seu vocaliter pro unione Principum Christianorum contra Infideles, eorumque contra dictos Infideles victoria; Et sufficit quælibet brevis devota oratio etiam unius Pater, & Ave, & ejus omissio non esset nisi venialis, cum præceptum Pontificis sit in materia levi; Tambur. *loco cit. cap.* 7. *n.*4. Henriq., Avila, Trullench. & alii citati, & secuti a la Croix *l. c. dub.*11. *art.*1. *n.*9.

29 *Secundo*, conceditur privilegium vescendi ovis, lacticiniis, & carnibus, diebus jejuniorum durante anno Bullæ. *Item ut durante dicto anno intra ipsa Regis Hispaniæ Regna* (intellige ubi promulgatur Bulla), *& non extra, carnibus, de consilio utriusque Medici temporibus jejuniorum totius anni, etiam Quadragesimalium, vesci, ac pro eorum libitu ovis, & lacticiniis. Itaque qui carnes comederint, servata in cæteris jejunii Ecclesiastici forma, dicto jejunio satis fecisse censeantur. Excipiuntur ab Indulto vescendi ovis, & lacticiniis quoad Quadragesimalia jejunia tantum Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, & alii Superiores, vel Inferiores Prælati, & quælibet Persona Regularis, & ex Sæcularibus illi, qui in Presbyteratus Ordine constituti sunt, nisi fuerint sexagenarii.*

30 Nomine utriusque Medici, de cujus consilio potest habens Bullam carnibus vesci, intelligitur Medicus spiritualis, & Medicus corporalis. Pro Medico spirituali venit non solum Parochus, sed etiam Confessarius quilibet, etiamsi non sit proprius, cum in foro conscientiæ omnes Confessarii reputentur, ut unum quid, nec requiratur, quod consilium detur in Confessione, sed sufficiat, quod detur extra Confessionem, ex quo Bulla Confessionem actualem non requirat; Tambur. *loc. cit. cap.*8. *§.*1. *num.*3. Gallegus *loc. cit. cap.*6. *dub.*45. La Croix *loco cit. dub.*15. *art.*1. *vers. Quod ad minus*. Pro Medico corporali venit non solum doctorali laurea insignitus, sed etiam ubi non est talis Medicus, nec ad illum facilis est recursus, ut in parvis locis, quælibet persona perita, & experta aliquam in infirmitatibus, aut languoribus cognitionem habens; Tambur. *loc. cit. num.*4. Henriq. *l.*6. *cap.*23. La Croix *loco cit. num.*3. ubi addit, quod qui pollet scientia, & conscientia, & ad noscendum dubium, potest carnibus vesci absque alicujus Medici declaratione, seu consilio, quia ideo consilium utriusque Medici requiritur, ex quo in propria causa non soleat quis esse ita integer Judex.

Pro usu carnium diebus jejuniorum requiritur causa, scilicet necessitas, & consilium utriusque Medici, si necessitas non sit patienti certa, & manifesta. Pro usu autem ovorum, & lacticiniorum non requiritur causa, sed sufficit Bullæ privilegium. Nec potest dici, quod privilegium vescendi carnibus de consilio utriusque Medici sit superfluum, cum etiam sine Bulla, quando necessitas est patienti dubia, possit quis de consilio utriusque Medici carnibus vesci. Non potest, inquam, id dici, quia ratione privilegii Bullæ, quamvis de consilio utriusque Medici vescatur carnibus, is satisfacit præcepto, & ex dispensatione Thesauri Ecclesiæ per Pontificiam Bullam ei facta habet meritum jejunii, ac si carnibus non vesceretur; Tambur. *l. c. §.*1. *n.*2. Felix Potest. *l. c. n.*3876. & alii. 31

Ratione Bullæ Cruciatæ possunt omnes non excepti etiam sine consilio utriusque Medici vesci ovis, & lacticiniis cunctis diebus jejuniorum etiam Quadragesimalium. Excepti autem quo ad jejunia Quadragesimalia per Bullam communem sunt Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, & alii superiores, vel inferiores Prælati, & quælibet persona Regularis, & ex Sæcularibus illi, qui in Præsbyteratus Ordine sunt constituti, qui tamen omnes possunt illis vesci, si fuerint sexagenarii, ut patet expresse ex verbis Bullæ adductis *supra n.*29. 32

Notanter autem dicitur: *Excepti per Bullam communem*, quia ex prædictis exceptis per Bullam comunem varii per aliam Bullam Urbani VIII. quæ vocari solet *Bulla parva, seu Bulla lacticiniorum* possunt vesci ovis, & lacticiniis, etiam in Quadragesima, excepta hebdomada Sancta, quæ incipit a Dominica Palmarum inclusive, cum hebdomada constet ex septem diebus, & tales privilegiati per dictam Urbani VIII. *Bullam Lacticiniorum* sunt expressi in sequentibus Bullæ verbis: *Venerabilibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis inferioribus Prælatis, nec non Presbyteris sæcularibus dumtaxat, ut Quadragesimali tempore (hebdomada tamen majori excepta) ovis similiter, ac lacticiniis pro eorum libitu uti, & vesci valeant indulgemus, data eleemosyna per commissarium Generalem taxanda.* 33

Taxa pro hac lacticiniorum Bulla obtinenda est sequens: Pro Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis etiam Titularibus, & Abbatibus jurisdictione gaudentibus sunt viginti quatuor Reales, seu Argentei Castellani. Pro Dignitatibus Canonicalibus Ecclesiarum Cathedralium, vel Collegiatarum Reales, seu Argentei Castellani octo. Pro illis, qui gaudent portionibus, & pro Beneficiariis curam haben- 34

habentibus animarum, vel non habentibus, & quorum redditus annuus ascendit ad scuta trecenta, Reales, seu Argentei Castellani sex. Pro habentibus Beneficia, Cappellanias, Portiones, & quosvis redditus Ecclesiasticos ascendentes ad scuta ducenta, Reales seu Argentei Castellani quatuor. Pro cæteris Clericis, & Presbyteris sæcularibus, Reales, seu Argentei Castellani duo.

35 Regulares utriusque sexus non possunt uti *Bulla lacticiniorum* quo ad jejunia Quadragesimalia, cum ipsi sint quoad talia jejunia expesse excepti *in Bulla communi*, ut patet ex verbis adductis *supra num.* 29. Nec est eis tale privilegium concessum in *parva Bulla lacticiniorum*, ut constat ex verbis adductis *supra sub n.* 33. Nec possunt uti Episcopi ex Ordine Minimorum, quia Episcopi assumpti ex hoc Ordine, nisi specialiter dispensentur, tenentur adhuc ad vitam Quadragesimalem; Peyrin. *tom.* 3. *cap.* 14. *num.* 3. referens tres Summos Pontifices, nempe Paulum V. Gregorium XV. & Urbanum VIII. cum tribus Episcopis dicti Ordinis Minimorum dispensasse, & ipsum Urbanum VIII. in examine Patris Francisci Castellani pro Episcopatu Caprulensi, qui ad interrogationem: An factus Episcopus teneretur ad votum vitæ Quadragesimalis, respondit non teneri, dixisse, *Errasti, teneris enim* & parum defuisse, ut excluderetur, nec voluisse cum ipso dispensare; Sic Felix Potest. *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 1868. *& sequent.* cum Montoya, Ledes & Vasquez, & *tom.* 1. *part.* 4. *num.* 3873. recte addens, quod tali Bulla de lacticiniis, & ovis in Quadragesima uti possunt alii Episcopi Regulares, quia in ipsis prævalet qualitas Episcopalis, cum dignius debeat ad se trahere minus dignum; Sic etiam Tambur. *loc. cit. cap.* 8. *§.* 5. *num.* 10. Trullen. *loc. cit. n.* 9. & alii.

36 Cardinales Regulares nisi sint Episcopi, non possunt uti dicta *Bulla parva lacticiniorum*, quia in dicta Bulla non sit talis concessio Regularibus, nec meræ Dignitati Cardinalatus, ut patet ex iisdem verbis adductis supra *sub num.* 33. Tambur. *loc. cit. §.* 5. *num.* 11. Felix Potest. *loc. cit. num.* 3873. Quamvis tamen non sit improbabilis contraria sententia, quod lacticiniis, & ovis vesci possint etiam Cardinales Regulares non Episcopi, quia in tantum non includuntur expresse in concessione *parvæ Bullæ*, in quantum non sunt expresse exclusi a concessione *Bullæ communis*, ut patet ex verbis utriusque Bullæ. Unde sicuti Regulares Episcopi possunt vesci ovis, & lacticiniis in Quadragesima, quia in ipsis prævalet qualitas Episcopatus, ita etiam Regulares Cardinales, quia in ipsis prævalet qualitas Cardinalatus per regulam: *Si id, de quo minus videtur inesse, inest; igitur, & de quo magis*; *Authent. Multo magis, Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*, & illa verba Bullæ communis, *Et quælibet persona Regularis*, possunt intelligi de quacumque persona Regulari adhuc in Religione existenti, & non de assumptis extra Religionem ad Cardinalatum &c.

37 Cardinales sæculares non Presbyteri per solam Bullam communem Cruciatæ vesci possunt ovis, & lacticiniis per totam Quadragesimam, etiam in majori hebdomada, sicuti cæteri sæculares, ut colligitur ex verbis ipsius Bullæ & tenent Gallegus *claus.* 7. *d.* 54. Tambur. *loco cit. §.* 4. *num.* 7. Felix Potest. *loco cit. num.* 3873. La Croix *loco cit. dub.* 13. *art.* 2. *num.* 6. & alii.

38 Novitii, & novitiæ cujuscumque Religionis uti possunt privilegio Bullæ quo ad usum ovorum, & lacticiniorum in tota Quadragesima, quia non comprehenduntur in odiosis nomine Regularium, cum nondum Professionem emiserint; Trullen. *l.* 1. *§.* 4. *dub.* 5. Tambur. *loco cit. num.* 8. La Croix *loc. cit. num.* 7. & alii passim.

39 Religiosi Ordinum Militarium etiam S: Joannis Hierosolymitani, si Bullam legitime sumant, hoc privilegium vescendi ovis, & lacticiniis participant, ut patet in Summario Bullæ vulgaris, quod fidelibus distribuitur; Tambur. *loco cit. num* 9. *&* 11. ubi subjungit, quod hoc privilegium concessum Religionibus Ordinum Militarium intelligitur concessum non solum Equitibus, sed etiam Regularibus utriusque sexus earumdem Religionum, quia Pontifex includit in hoc privilegio omnes, qui sunt Ordinis Militaris. Sic etiam Mendo *d.* 18. *num.* 16. & 17. afferens Basilium Legionensem, & Alfonsum de Viro DD. Salmaticenses testantes talem esse praxim, La Croix *loco cit. num.* 14. Gallegus *claus.* 6. *dub.* 8. ubi dicit hanc doctrinam practicari in Conventu Sanctæ Mariæ de Monte Ordinis Militaris Sancti Joannis in Diœcesi Toletana.

Omnes sexagenarii, sive Episcopi, sive Regulares, sive Presbyteri sæculares, & quicumque alii habentes Bullam Cruciatæ possunt etiam in jejuniis Quadragesimalibus vesci ovis, & lacticiniis: & annus sexagesimus sufficit, quod sit incœptus, quia in favorabilibus annus incœptus valet pro completo, cum favores sint ampliandi; *cap. Odia* 15. *de Regul. jur. in* 6. La Croix *loc. cit. num.* 10. Tambur. *loc. cit. §.* 4. *num.* 19. Uterque Sanchez, & multi alii apud Leandr. *de præcept. Eccles. tract.* 5. *d.* 8. *q.* 17. 40

Tertio, conceditur privilegium quo ad varias Indulgentias, & participationem bonorum operum: *Item prædicti Bullam sumentes, qui diebus jejunio non suppositis ad implorandum Divinum auxilium pro unione, & victoria prædictis voluntarium jejunium, vel si jejuniare impediti legitime fuerint, aliud opus Pium arbitrio eorum Confessarii, vel Parochi assumpserint, & simul pro unione, & victoria prædictis preces fuderint, quoties id fecerint, dicto anno durante, quindecim anni, & totidem quadragenæ de injunctis eis quomodolibet debitis pœnitentiis misericorditer in Domino relaxentur, & insuper omnium precum, elemosynarum, peregrinationum, etiam Hierosolymæ, & aliorum bonorum, quæ in universali militante Ecclesia, & singulis ejus membris fiunt, participes reddantur.* 41
Dictum privilegium clare patet ex ipsius verbis; si autem quæras, quid intelligatur per ipsos quindecim annos, & Quadragenas &c. Vide verb. *Indulgentia art.* 1. Et si insuper scire desideres, quid intelligatur per participationem bonorum operum, Vide verb. *Suffragia*. 42

Quarto, conceditur privilegium lucrandi indulgentias stationum Almæ Urbis: *Item qui dicto anno durante in singulis diebus Stationum Almæ Urbis quinque Ecclesias, seu Altaria, seu in illorum defectu quinquies unum Altare devote visitaverint, precesque* 43

ad

ad Deum pro unione, & victoria prædictis fuderint omnes, & singulas Indulgentias stationum intra, & extra muros prædictæ Urbis tam pro se, quam per modum suffragii, pro defunctis, pro quibus visitaverint, consequentur.

44 Quænam autem, & quot sint, & quomodo acquirantur Indulgentiæ stationum Urbis? Vide verb. *Indulgentia art.* 4. *a num.* 17. *ad* 19. *& art.* 6. *sub num.* 23.

45 Regulares utriusque sexus, licet sine Bulla nequeant lucrari Indulgentias speciales a Bulla Pontificia concessas, possunt tamen sine dicta Bulla lucrari alias omnes sibi aliunde concessas; Habetur ex ipsa Bulla: *Exceptis tamen iis, quæ concessæ sunt Ordinum Mendicantium Superioribus quoad eorum Fratres*. Et ex declaratione Sacræ Cong. Concil. quam refert Turanus *pag.* 215. *num.* 5. his verbis. *Ad instantiam Fratrum Minorum in Regno Siciliæ existentium* Sacra Congr. Concil. *die* 24. *Martii* 1640. *respondit Oratores gaudere Indulgentiis a Sede Apostolica concessis, etiamsi Cruciatam non acceperint. Habetur in Archivo Procurat. Reform. S. Francisci Transtyberim fol.* 78. & refert. Felix Potest. *loc. cit. n.* 3883.

46 Cruciatæ Sanctæ Bullam ante, vel post suscipere non est necessarium ad consequendas in Regnis Hispaniarum Indulgentias Jubilæi, quæ a Summis Pontificibus concedi consueverunt; Sac. Congr. S. R. E. Cardinalium negotiis Indulgentiarum præfecta *approbante Urbano VIII. sub die* 8. *Febr.* 1631. apud Barbosam *in Sum. Apostolicarum decision. verb. Cruciata Sancta num.* 5.

47 *Quinto*, conceditur maximum privilegium circa absolutionem a reservatis, & acquisitionem Indulgentiæ plenariæ semel in vita, & semel in articulo mortis: *Item quo omnes, & singuli prædicti purius ad Deum preces effundere, & efficacius Divinum auxilium implorare possint, conceditur, ut possint eligere quemcumque Presbyterum Secularem, vel Regul. ex approbatis ab Ordinario, & ab eo quorumcumque peccatorum, etiam Censurarum, etiam Sedi Apostolicæ, & in Bulla Cœnæ Domini reservatorum, & reservatarum plenariam Indulgentiam, & remissionem semel in vita, & semel in articulo mortis. Aliorum vero Sedi Apostolicæ non reservatorum, aut reservatarum toties quoties confitebuntur, absolutionem, & remissionem mediante salutari pœnitentia secundum culparum indigentiam obtinere; Dummodo, ubi necessaria erit, per ipsos, vel dato impedimento per hæredes, aut alios satisfactio fiat.*

48 Confessarius eligendus virtute Bullæ Cruciatæ debet esse approbatus ab Ordinario loci, ubi fit, & excipitur Confessio, nec sufficit, quod fuerit approbatus in aliis Diœcesibus. Sic pluries declaravit Sac. Congr. Conc. & signanter *in Valentina* relata a Rodriquez *in Bulla Cruciatæ §.* 9. *num.* 5. *& in Hispalensi* confirmata a Paulo V. *die* 11. *Octobris* 1611. *& in alia Hispalensi* 16. *Febr.* 1675. & expresse declaravit Innoc. XII. die 19. April. 1700. Constit. incip. *Cum sicut* ibi: *Adeo ut Confessarii, tam sæculares, quam Regulares quicumque illi sint in vim dictæ Bullæ Cruciatæ a Pœnitentibus ad audiendas eorum Sacramentales Confessiones electi, nullatenus Confessiones hujusmodi audire valeant sine approbatione Ordinarii, & Episcopi Diœcesani loci, in quo ipsi Pœnitentes degunt, & Confessarios eligunt, vel ad excipiendas Confessiones requirunt. Nec ad hoc suffragari approbationem semel, vel pluries ab aliis Ordinariis aliorum locorum, & Diœcesum obtentam, etiamsi Pœnitentes illorum, Ordinariorum qui Confessarios electos approbassent, subditi forent.* Parochus tamen unius loci ubique terrarum est eligibilis (*) in Confessarium, quia approbatus est pro omni Ecclesia. Idem dicendum de eo, qui habens jurisdictionem ordinariam est superior Parocho. Bulla Cruciatæ nihil concedit Confessario circa approbationem, sed confert illi electo jurisdictionem; quod satis ostendant ipsa verba Bullæ asserentia, posse accipientem illam eligere unum Confessarium ex approbatis ab Ordinario in ordine ad ea privilegia absolutionis, & commutationis votorum ibi contenta quare supponit approbationem requisitam a Tridentino, neque huic vult Pontifex in aliquo derogare. Tridentinum autem indefinite asserit, parochiale Beneficium habentem posse confessiones audire, in quo jus novum erga Parochos non introducit; juxta antiquum autem poterat Parochus ubivis audire confessiones, ergo & nunc potest. Et merito, nam Parochus est Minister publicus Ecclesiæ, ab illaque approbatus; unde etiam potest non solum in sua Parochia, sed in tota diœcesi confessiones audire, hoc ipso quod Parochus sit, quamvis diversam approbationem non habeat respectu reliquæ Diœcesis. Ita communis apud Mendo *in Bul. Cruc. disp.* 22. *cap.* 2. *& in Append. disp.* 2. *num.* 123. *& disp.* 5. *n.* 130.

Confessarius electus ab habente Bullam Cruciatæ 49
potest anno Bullæ durante ipsum absolvere pro Foro interno ab omnibus casibus, & Censuris reservatis, tam Episcopo, quam Summo Pontifici, etiam in Bulla Cœnæ, excepta hæresi formali, & externa, etiam occulta. Cum hac tamen intelligentia, quod pars læsa, si detur, sit satisfacta vel per se ab ipso Pœnitente, vel dato impedimento per suos hæredes, aut alios, & quod ipse Pœnitens a casibus reservatis Episcopo absolvi possit toties quoties, sicuti etiam toties quoties a casibus reservatis Pontifici extra Bullam Cœnæ Domini, si sint occulti, quia evadunt Episcopales, cum absolvi possint ab Episcopo; a casibus autem reservatis Pontifici extra Bullam Cœnæ, si sint publici, & a casibus in Bulla Cœnæ contentis sive sint publici, sive occulti, potest absolvi semel tantum in vita, & semel in articulo mortis per primam Bullam, & iterum secundo, si secundam, seu aliam Bullam accipiat. Non vero tertio, si tertiam Bullam sumeret, cum pro se non possit Bulla Cruciatæ accipi nisi bis singulo quoque anno, ut patet ex dictis *sup. n.* 20.

Cruciata Sancta Laicis, & Clericis sæcularibus cu- 50
juscumque status, gradus, qualitatis, & conditionis, etiam speciali nota dignæ, quo ad casus reservatos etiam in Bulla Cœnæ, hæresi excepta, contentos non nisi in Foro conscientiæ, non autem in Foro externo suffragatur; Urban. VIII. Const. 105. incip. *In specula*, ut in *n. seq.* * Hinc etiam facultas concessa in eadem Bulla Cruciatæ de absolutione a cen-

(*) Nempe ab ejus subditis non ab aliis, ut ex declaratione S. Cong. Concilii ostendimus. pag. 596.

censuris obtinenda, valet tantummodo pro foro interno, ut patet ex cit. Urbani VIII. Const. mox afferenda; quare constitutiones Hispanicæ aliter statuentes rejiciendæ sunt; Bened. XIV. *de Syn. Diœces. lib. 7. cap. 65. §. 7.*

51 Regulares, & Moniales non possunt vi Bullæ Cruciatæ eligere sibi Confessarium quo ad casus reservatos. Sic expresse declararunt plures Summi Pontifices, & signanter S. Pius V. Const. 132. incip. *Exponi Nobis*, Clemens VIII. Const. 60. incip. *Romani Pontificis*, & Urbanus VIII. Constit. 105. incip. *In specula*, ibi: *In* &c. *Nos* &c. *Motuproprio* &c. *Concessionem S. Cruciatæ, quæ respectu facultatis hujusmodi etiam Laicis, & Clericis sæcularibus cujuscumque status, gradus, & conditionis, etiam speciali nota dignæ, quo ad casus reservatos, etiam in Bulla Cœnæ Domini (hæresi excepta) contentos non nisi in Foro conscientiæ, non autem in Foro externo suffragatur, aliorumque Indultorum hujusmodi quantum ad prædictum articulum eligendi Confessarium, & absolvendi prædictos a casibus reservatis, etiam in Bulla Cœnæ Domini contentis, cum Fratribus, & Monialibus prædictis Fratrum Prædicatorum, & aliorum quorumcumque Ordinum &c. locum minime habuisse, neque habere, neque illis ullo modo suffragari potuisse, neque posse &c. sed nostræ intentionis fuisse, & esse, quod iidem Fratres, & Moniales quantum ad Sacramentum Pœnitentiæ, &c. ordinariæ dispositioni suorum Prælatorum, & Sedis Apostolicæ quoad sibi reservata subjecti sint earumdem tenore præsentium perpetuo declaramus &c. ac irritum, & inane si secus &c. Dat. Romæ &c. 16. Junii 1630.*

52 Cruciatæ vigore, & facultatis in ea concessæ non possunt Moniales alios Confessarios præter eos, qui ad audiendas ipsarum Monialium Confessiones ab Ordinario approbati fuerint, eligere; Sacra Congreg. Concil. apud Fr. Eman. *in explicat. Bullæ Cruciatæ §. 9. num. 24.* ubi ejus addit. *sect. 2. num. 30.* & Barbosa in *Summ. Apost. decis. verb. Cruciata sancta*. Vide verb. *Approbatio art. 3. a n. 5. ad 12.*

53 *Sexto*, conceditur privilegium quo ad commutationem Votorum. *Item sumentibus Bullam conceditur Vota omnia, ultramarino, Castitatis, & Religionis exceptis, in aliquod subsidium hujus expeditionis per eumdem Confessarium commutari.*

54 Ex quibus verbis clare patet, quod Confessarius electus ab habente Bullam potest ei commutare (non autem dispensare) omnia vota etiam jurata, exceptis tribus, nempe Castitatis perpetuæ, ac perfectæ, voti simplicis Religionis, & peregrinationis Jerusalem devotionis caussa.

55 Hinc talis potestas se extendit etiam ad vota jurata; Item ad vota in favorem tertii facta, & nondum acceptata; secus si essent acceptata; Item ad promissiones factas Sanctis; Item ad votum de non petenda commutatione, & dispensatione votorum; Item ad vota Castitatis, & Religionis, quando sunt pænalia, quando sunt conditionata, & quando emissa sunt ex metu, & alia hujusmodi. Vide verb. *Jubilæum art. 2. a n. 35. ad 49.* & discurre ut ibi salva proportione.

56 Dicta Votorum commutatio potest fieri etiam extra Confessionem, nec ad eam requiritur alia caussa præter aliquod subsidium præstandum pro belli expeditione contra infideles; La Croix *loco c. dub. 16. art. 1. q. 2. & 3.* cum aliis ibi allegatis; Felix Potest. *loco cit. num. 3861.* & aliis; vide verb. *Jubilæum art. 2. a num. 64. ad 67.* & verb. *Votum art. 3. num. 128.*

In commutatione votorum imponenda est a Confessario personæ voventi aliqua eleemosyna in subsidium Sanctæ Cruciatæ, quæ eleemosyna, si votum non habeat annexam aliquam expensam in ipsius adimpletione faciendam, debet a Confessario taxari juxta qualitatem, & commoditatem voventis. Si autem habeat annexam expensam, eleemosyna debet esse tanta, quanta esset expensa facienda pro adimpletione voti, & regulanda est juxta dicta sub verb. *Votum art. 3. a num. 42.* Vide *ibi*. 57

Septimo, conceditur Commissario Cruciatæ facultas suspendendi Indulgentias: *Item prædicto Commissario datur facultas, ut suspendere possit, dicto anno durante omnes similes, aut dissimiles Indulgentias, & facultates ab eisdem, & a Sede Apostolica, vel ejus auctoritate concessas quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, Piis Locis, Universitatibus, & sinlaribus personis in Regnis, Insulis, Terris, Locis, & Dominiis præfatis &c.* Et paulo post: *Ita ut interim neque publicari, neque prædicari possint, neque publicatæ cuivis hominum communiter, vel divisim suffragentur. Exceptis tamen concessis Ordinum Mendicantium Superioribus quo ad eorum Fratres. Item dicto Commissario conceditur etiam facultas, ut ipse per se, vel per alium, vel alios (quantum, & quoties sibi videbitur) Indulgentias, & alias Gratias per eum suspensas in favorem illorum, qui præsentium Gratiarum in hanc causam pro Religionis defensione concessarum, participes effecti fuerint, revalidare absque alio præmio possit.* 58

Virtute dictæ facultatis sibi a Papa concessæ Commissarius Generalis SanctæCruciatæ suspendit pro toto anno publicationis Bullæ cunctas Indulgentias, & Gratias in locis omnibus, ubi fit Bullæ promulgatio, exceptis illis concessis Ordinum Mendicantium Superioribus quo ad eorum Religiosos. Et postea ad animandos fideles ad erogandam eleemosynam in Sanctæ Cruciatæ subsidium revalidat cunctas ante suspensas Indulgentias, & gratias pro accipientibus Bullam, media erogatione taxatæ eleemosynæ. 59

Non potest tamen dictus Commissarius suspendere Indulgentias, & Gratias concessas Regularibus utriusque sexus, ut constat ex allatis Bullæ verbis: *Exceptis tamen concessis Ordinum Mendicantium Superioribus, quo ad eorum Fratres*, ut patet ex dictis *supra n. 45.* 60

An autem per promulgationem Bullæ Cruciatæ suspendantur facultates aliquæ concessæ Regularibus, v. g. facultas, quam habent absolvendi a casibus reservatis, commutandi vota, dispensandi in quibusdam rebus, & aliæ similes facultates? Variant Doctores: Suspendi enim tenent Navarrus, Lopez, Acosta, & Trullench. apud La Croix *loco c. dub. 13. n. 13.* Non suspendi autem docent plusquam decem & octo Auctores, quos citat, & sequitur Mendo *disp. 29. n. 63.* & La Croix *loc. cit.* ubi ex ipso Mendo addit S. Pium V. Consultum respondisse mentem suam non esse revocare per Bullam hæc privilegia, & expressit anno 1571, in privilegiis Ordinis Prædicatorum, & putandum est hunc fuisse, & esse animum reliquorum Pontificum, Et de facto teste Tambu- 61

burino *loco cit. c.*14. *n.*7. talis est praxis timoratorum Religiosorum, qui suis prædictis privilegiis utuntur sine scrupulo, etiam in ordine ad sæculares non habentes Bullam, quæ continuata praxis potuit certo legitimam introducere consuetudinem, quæ est optima Legum interpres: *l. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus*, *cap. Cum dilectus* 8. *de consuetudine*.

62 Indulgentiæ, & Gratiæ Jubilæi possunt a quibuscumque consequi etiam sine Bulla non obstante suspensione Indulgentiarum &c. facta a Commissario Generali Cruciatæ. Vide *supra num.*46. Decretum Sacræ Congreg. Indulgentiarum, & approbationem ad id factam ab Urbano VIII.

63 Ut solemnius fiat Bullæ Cruciatæ promulgatio, Commissarius Generalis ex facultate sibi a Papa concessa suspendit interdictum locale a quocumque Judice positum per octo dies ante, & per octo post promulgationem: Unde probabile est dictam Interdicti suspensionem extendi usque ad 17. dies, cum dies promulgationis, ex quo favorabilis non videatur includi in illis 16. sed excludi ab illis, & ampliari ad 17. *arg. c. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari*; Mendo *loco c. disp.*39. *num.*2. La Croix *loc. cit. dub.*17. *art.*4. *num.*1.

64 & alii. Non suspenditur autem a d. Commissario Interdictum personale particulare, quia hoc Interdictum non obstat solemnitati promulgationis Bullæ, qui est finis intentus in suspensione interdicti; Mendo *loc. cit. num.*12. La Croix *loc. cit. n.*5. & alii.

65 *Octavo*, conceditur Commissario Generali facultas faciendi compositionem super bonis male habitis, illicite retentis, aut usurpatis, quando eorum Dominus omnino ignoratur. Hæc sunt verba Pontificis in Bulla compositionis: *Ut possit Commissarius componere super illicite habitis, nec non super medietate Legatorum omnium, quæ propter male ablata facta sunt, si Legatarii per annum in exactione negligentes fuerint, ac super illis, quæ facta erunt (hoc est quæ invenientur jam esse facta) & quæ dicto anno durante fient, si Legatarii inveniri non potuerunt; necnon super male ablatis, & per usurariam pravitatem, aut aliter male acquisitis, si in omnibus præmissis casibus (præterquam dictæ annualis negligentiæ) personæ, quibus restitutio, seu solutio facienda est (præstito per restitutorem juramento de diligentia per eum facta pro inveniendo Legatario, seu Creditore, & minime invento) non reperiantur, possit inquam, Commissarius componere, & ita debitores liberare*. Et paulo post: *Ita etiam datur facultas eidem Commissario componendi cum eis, qui ad restitutionem fructuum ex omissione Horarum Canonicarum tenentur, ita ut quantitas compositionis pro medietate Ecclesiis, vel aliis locis, quarum, vel quorum ratione Horas prædictas recitare debent, & pro altera medietate in subventionem hujus negotii detur*.

66 Compositio igitur generaliter loquendo fieri potest in omnibus casibus, in quibus certum est faciendam esse restitutionem, sive ratione rei malæ acceptæ, sive ratione injustæ acceptionis, & retentionis, sive ratione damni illati, sive ratione contractus, concurrentibus tamen duabus conditionibus, nempe quod facta debita diligentia dominus certus, aut ejus hæres non inveniatur, & quod bona restituenda non fuerint ablata, & retenta ex confidentia hujus Bullæ. *Communis*.

Si jam facta legitima compositione debitor in notitiam certam veniat Creditoris, tenetur restituere totum id, in quo factus est ditior, quia Papa per Bullam compositionis non intendit juri alieno præjudicare; Unde illam concedendo concedit sub conditione, si, seu donec Dominus non inveniatur; Sic Rodriquez, Villalobos, Ludovicus a Cruce apud Trullench. *lib.*3. *d. num.*4. Felix Potestas *loco cit. n.*3898. & alii contra Henriq. Bannez, Trullen. La Croix, & alios volentes talem Debitorem ad nihil amplius obligari in Foro Conscientiæ. Quorum opinio est vere probabilis, quia Papa habet Supremam auctoritatem transferendi per compositionem Dominium talium bonorum, quando hæc concernunt bonum spirituale, & sunt in tali statu, quod ad pauperes pertineant. Et sic tenet etiam Tambur. *loc. cit. cap.*18. *§.*5. *n.*10. *& seq.* Si autem Debitor bona fide jam omnia talia bona consumpsit, ad nihil tenetur in Foro interno conscientiæ, ut tenent Doctores utriusque sententiæ. At pro Foro externo (quamvis etiam in hoc Foro ad nihil amplius teneretur, cum compositio sit facta auctoritate Papæ potentis liberare, atque sine ulla conditione, & restrictione absolute liberantis debitorem) posset ipse debitor a Judice cogi ad restituenda talia bona Creditori comparenti, quia cum in Foro externo debeat constare eam compositionem fuisse legitime expeditam, & hoc sit valde difficile, ex quo posset Creditor dicere compositionem non fuisse factam super suo Credito, non fuisse præmissam debitam diligentiam, & hujusmodi: ideo possunt ad id a Judice cogi, & consequenter quamvis talis compositio possit prodesse in utroque Foro propter adductam rationem, regulariter non prodest nisi in Foro interno; Sic Tambur. *loco cit. num.*11. 12. & 13. cum Trullench. Bard. & aliis ibi allegatis; Felix Potest. *loco cit. vers. Hoc autem*; La Croix *loco cit. cap.*2. *art.*2. *quæsit.*1. & alii. 67

Item compositio fieri potest super Legatis, cum hac tamen advertentia, quod si Legata fuerint facta pro exoneranda conscientia a bonis male habitis, seu ablatis, & Legatarii conscii, seu moniti de talibus Legatis negligentes fuerint per annum integrum in exigendis ipsis Legatis, tunc hæredes possunt se componere super medietate totius summæ Legatæ. Si autem Legata facta fuerint non pro exoneranda conscientia, sed pro alia pia caussa, tunc si hæredes Legantis facta debita diligentia invenire, seu scire non possint Legatarios, possunt se componere quo ad totam summam Legatam accipiendo tot Bullas, quot requiruntur ad ratam quantitatis summæ Legatæ. *Communis*. 68

Item compositio fieri potest super fructibus Beneficiorum, & aliorum redditum Ecclesiasticorum male perceptis, & restitutioni obnoxiis ratione omissionis Horarum Canonicarum, seu ratione non recitati Officii Divini cum erogatione tamen eleemosynæ taxatæ, ut infra dicetur sub *num.*76. vide *ibi*. 69

Non potest tamen fieri compositio super distributionibus injuste perceptis, quia istæ habent certos Dominos, quibus debeant restitui, nempe Choro interessentes, seu assistentes. *Communis*. 70

Nec potest fieri compositio super Missis celebrandis pro eleemosynis acceptis, quamvis debitor non recordetur, a quibus acceperit, & nec pro quibus 71
debeat

debat applicare, quia hic satisfaciet offerendo Sagrificia pro illis, qui eleemosynas erogaverunt, seu pro quibus debet. *Communis*.

72 Compositio fieri potest solum usque ad determinatam summam, nempe usque ad summam, trecentorum scutorum Hispaniæ, seu trecentorum scutorum, & viginti unius cum tarenis octo, & granis novem monetæ Siculæ (aut aliter, juxta illius, quod vocant *Cambio*, diversitatem) aut duorum millium nongentorum quadraginta, & unius Argentorum, seu Realium, & sex Maravedisiorum cum quinquaginta tamen Bullis Compositionis acceptis, quia per unam Bullam non potest componi nisi summa quinquaginta Realium, seu Argenteorum, & viginti, & octo Maravedisiorum. Unde pro componenda tota summa dictorum duorum millium nongentorum quadraginta, & unius argenteorum, seu Realium, & sex Maravedisiorum quinquaginta debent sumi Bullæ compositionis, quæ singulis annis omnes accipi possunt, sive simul, sive seorsim; At in uno anno non possunt accipi plures quam quinquaginta; *Communis*.

73 Si debitum excedat dictam summam, quæ cum quinquaginta Bullis componi potest, debet recurri ad Commissarium, qui per Compositionem particularem solet exigere decimam partem summæ componendæ, seu decem pro singulis centenariis in subsidium Cruciatæ *Communis*.

74 Nec qui habet tale debitum excedens summam per quinquaginta Bullas componendam potest differre compositionem, aut restitutionem ad sequentem annum, ut componat excessum summæ per novas Bullas, sed statim debet restituere aut, componere cum Commissario etiam illum excessum summæ, alias graviter peccat; *Communis*.

75 Quot sunt debitores, tot debent accipi Bullæ, nec sufficit una Bulla pro pluribus, quamvis totum eorum debitum simul non excedat summam componibilem per unicam Bullam. Praxis enim est, quod unaquæque Bulla uni soli concedatur, & quilibet pro sua bulla taxatam eleemosynam solvat.

76 Taxata eleemosyna pro una Bulla est, quod erogentur duo Argentei Castellani, seu duo Reales a qualibet persona, tam privata, quam insigni, & illi multiplicentur ad multiplicationem Bullarum, quæ accipiuntur usque ad quinquaginta, pro quibus quinquaginta Bullis debentur centum Argentei, seu Reales. Si autem compositio facienda sit de bonis, seu fructibus Ecclesiasticis debitis, seu restituendis pro omissione Divini Officii, seu Horarum Canonicarum, debent erogari quatuor Argentei Castellani, seu Reales, duo in subsidium Cruciatæ, & alii duo in subsidium illius Ecclesiæ, in qua habet Beneficium, seu redditus, qui Officium divinum omisit, & si summa a Beneficiario male percepta excedat summam componibilem per quinquaginta dictas Bullas, ut supra *in num.*72. ita ut pro excessu dictæ summæ debeat fieri particularis compositio immediatæ cum Commissario, tunc summa hujus particularis compositionis pro medietate debetur in subsidium Cruciatæ, & pro altera medietate pari modo in subsidium Ecclesiæ, ubi habet Beneficium, seu redditus, qui horas Canonicas culpabiter omisit; Sic colligitur ex verbis Summarii vulgaris quod pro hac compositione solet distribui, teste Tamburrino *loco cit. cap.* 18. §. 4. *num.*2. ibi: *Che abbi da dare altri due Reali alla fabbrica della Chiesa del Beneficio ec. e volendosi comporre di più, si osservi l' ordine dichiarato di sopra*.

77 Qui vult hanc Bullam compositionis obtinere; debet existere in Regno, ubi Bulla promulgatur, vel ad illud personaliter declinare, uti etiam dictum est de Bulla communi *supra num.* 8. *Communis*.

78 In Bulla compositionis debet inscribi nomen eam accipientis, & scribi, seu imprimi nomen Commissarii cum appositione sigilli ejusdem, ut patet ex verbis Summarii vulgaris, quod, ut testatur Tamburin. *loco cit. c.* 16. §. 5. solet distribui conceptum his verbis: *Ed ordiniamo precisamente, che riceviate in Voi questa Santa Bolla essendovi in essa scritto il vostro nome, perchè così vuole, e comanda Sua Santità, o che altrimente non godiate della composizione, che per essa vi si concede. La quale Bolla ordiniamo, che sia stampata col nostro nome, e sigillata col nostro sigillo*. Non est tamen necesse, ut hæc Bulla compositionis conservetur, sicut Bulla communis, ut contra Mendo tradunt Tamburin. *loco cit. cap.* 15. §. 5. *per tot. & cap.* 18. §. 7. *num.* 2. Bardi *part.* 3. *tract.* 5. *cap.* 2. *sect.* 2. *num.* 20. Felix Potest. *loco cit. num.* 3894. *vers. In Bulla*, & alii. Et ratio diversitatis est, quia Pontifex per suum Commissarium mandat conservationem Bullæ communis; & non conservationem Bullæ compositionis, nec sine ratione, ut observant Bardi & Tamburin. *locis citatis*, quia in Bulla communi multa adsunt privilegia, quæ habent tractum successivum pro toto anno, unde congruum fuit mandare ut ea conservaretur, ne scilicet erraret Privilegiatus, quando uti ejus privilegiis voluerit; At in bulla compositionis unica est Gratia: qua scilicet Bullam hanc recipiens liberatur a restitutione incertorum, qua Gratia semel habita, nihil refert Bullam conservare. Hactenus Doctissimus Tamburinus.

79 Bulla compositionis prodesse potest etiam defuncto, qui pro exoneranda conscientia injunxit hæredi, aut alteri, ut necessarias ad id Bullas compositionis pro se acciperet; La Croix *loco cit. cap.* 2. *dub.* 1. *art.* 2. *quæsit.* 2. Felix Potest. *loco cit. n.*3894. *vers. Hæc Bulla*, & alii passim.

80 *Nono* conceditur etiam Bulla pro defunctis: *Idem eadem Indulgentia (utique plenaria) suffragabitur per modum suffragii etiam Animabus defunctorum, pro quibus in hujusmodi subsidium (nempe belli contra infideles) proficisci, vel milites mitti contigerit, aut pro quibus non euntes, nec mittentes, tamen elemosynam de bonis suis juxta taxam per Commissarium, personarum qualitate inspecta, faciendam pro Religionis defensione contulerit*.

81 Hac Bulla pro defunctis elargitur Pontifex liberationem unius Animæ a pœnis Purgatorii, seu Indulgentiam plenariam per modum suffragii applicandam ab ipso sumente Bullam cuicumque Animæ sibi bene visæ, & hæc Indulgentia est distincta ab Indulgentiis Bullæ communis, quæ etiam applicari possunt in suffragium, seu liberationem cujuscumque Animæ sibi bene visæ, ut patet ex dictis *supra num.* 20. 43. & 44.

82 Quamvis non sit necesse, ut in hac Bulla inscribatur nomen defuncti, & ipsam accipientis, tamen praxis invaluit, ut in ipsa inscribatur, & nomen defuncti pro cujus anima accipitur, & nomen ejus, qui illam

illam accipit, ut testatur Tamburinus *loco cit. cap.* 17. *§.* 2. *num.* 3. afferens verba ipsius Bullæ solita distribui, in suo Regno Siciliæ, ibi: *Per quanto voi Pietro Romano dassivo due Reali di Plata, cioè d' argento, che è quello, che sta tassato, e dichiarato per Noi il Dottor D. Pietro Paceco Commissario Generale della Santa Cruciata a beneficio dell' Anima di Bernardo Amodeo, e riceveffivo in voi questa santa Bulla, gli è concessa l' Indulgenza sopradetta ec.*

83 Ubi ut vides, pro hac obtinenda Bulla erogantur duo Reales, seu duo Argentei Castellani ab omnibus personis, sive privatis, sive insignibus. Quamvis enim pro Bulla vivorum Commissarius distinctam taxam statuerit pro diversitate personarum ut patet ex dictis *supra num.* 6. Non sic tamen pro defunctis, cum ex pietate voluerit illis sanctis Animabus favere liberalius, ut recte observat Tamburin. *loco cit. num.* 8.

84 Una Bulla non potest applicari pro pluribus Animabus, sed solum pro una Anima, quia in Bulla, quæ distribuitur, expresse ponitur *pro Anima talis Personæ*, ut patet *supra num.* 82. Sic Tamburin. *loco cit. num.* 6. Felix potestas *loco cit. num.* 3888. & alii contra Mendo *disp.* 36. *num.* 2. La Croix *loco cit. cap.* 3. *dub.* 1. *quæsit.* 5. volentes unam Bullam posse applicari pro pluribus, & tunc fructus Indulgentiæ dividi inter illas plures Animas pro rata, quæ opinio non caret sua probabilitate.

85 Possunt tamen pro eadem Anima sumi singulis annis duæ Bullæ, & valde utile est, ut aliæ aliis annis sumantur, sicuti pro eadem Anima utiliter plures applicantur Indulgentiæ, & Missæ; Tamburin. *loco cit. n.* 10. *&* 11. La Croix *loc. cit. quæsit.* 3. Felix Potestas *loco cit. num.* 3883. & alii passim.

86 Et hoc non obstante quod teneatur Indulgentiam hujus Bullæ, sicuti quamcumque aliam plenariam rite concessam, & acquisitam certo, & infallibiliter prodesse Animæ illi, cui applicatur; vide verb. *Indulgentia art.* 3. *a num.* 16. *ad* 20.

87 Qui Bullam pro defuncto accipit, & illi applicat, non est necesse, ut sit in gratia; La Croix *loco cit. cap.* 3. *dub.* 2. *quæsit.* 1. *num.* 1. *&* 2. Tamburin. *loco cit. cap.* 17. *num.* 5. & alii; vide dicta verb. *Indulgentia art.* 3. *num.* 21.

88 Vivus existens in Regno, ubi promulgatur Bulla, potest ipsam sumere, & applicare Animæ defuncti, etiam extra dictum Regnum aut locum Bullæ; Tamburin. *loc. cit. num.* 9. allegans ad id Ludovicum a Cruce; Bulla enim pro defunctis non exprimit esse necessarium ad obtinendam hanc Indulgentiam, quod quis obierit in loco promulgationis Bullæ, sicuti esse hoc necesse exprimit Bulla communis pro vivis; Unde sicuti hic quod voluit, expressit; ita illic si id voluisset, expressisset; *arg. cap. Inter corporalia* 2. *de translation. Episcop. §. Sed neque istud, cap. Ad audientiam* 12. *de decimis, & cap. Quia circa* 22. *de privileg.* Eo vel maxime quod in suffragium Animarum defunctorum privilegia ampliari debent, quantum possunt.

89 Anima per Indulgentiam hujus Bullæ liberatur, quando accipiens Bullam applicat illi suffragium. Si autem prius accipiat Bullam & inde ad tempus applicat, liberatur quando applicat, quia ultimum requisitum est applicatio; Tamburin. *loco cit. num* 7. *vers. At quandonam*; La Croix *loco cit. quæst.* 2. & alii. Unde etiamsi Bulla accipiatur credito, suum effectum habet statim facta applicatione, absque eo quod expectetur tempus solutionis; Felix Potest. *loco cit. num.* 3890. & alii.

Semel facta applicatione pro tali anima non potest 90
amplius variari, & fieri applicatio pro alia, quia Indulgentia Bullæ per primam applicationem jam habuit totum suum adæquatum effectum; Tamburin. *loc. cit. num.* 7. *vers. Nota*; Felix Potestas *loco cit. num.* 3889. & alii.

Additiones ex aliena manu.

Cruciatarum originem alii deducunt ab Urbano II. 91
alii vero a Concilio Lateranensi sub Innocentio III. habito; vide Mendo *de Bulla Cruciatæ disp.* 1. *cap.* 4. *num.* 18. qui contra Emman. Rodriquez asserit Urbanum II. primum earum Institutorem; Auctor noster tam Urbano II. quam Innocentio III. adjudicat hanc institutionem.

Dicitur autem hæc *Bulla Cruciatæ*, a Cruce, qua 92
proficiscentes ad expeditiones Terræ Sanctæ, vel contra alios Infideles, aut Hæreticos, donabantur cum multis indulgentiis & privilegiis; Quæ per hanc 93
Bullam extenduntur etiam ad eos, qui eleemosynas ad earum expeditionum sumptus faciendos erogant. Primus Terram Sanctam e manibus Infidelium eruere 94
conatus est Urbanus II. in Concilio Claramontano anno 1095. habito, Episcopos & Prælatos ad eam expeditionem cohortatus, data pro militari tessera ad hoc bellum Cruce super scapulam dexteram ex purpureo panno gestanda; ac propterea is verus Cruciatarum Institutor est appellandus. Varii deinde 95
Pontifices Cruciatam indixerunt aliquibus Principibus juxta temporum indigentiam; vide Mendo *disp.* 1. *cap.* 4. *per totum*.

Quoad Hispanos vero, ut Gelasium II. prætereamus, 96
de quo vide Baronium *ad an.* 1118. iis speciatim Cruciatam concessit Julius II. anno 1509. juxta Alph. Perez apud Mendo *loc. cit. num.* 21. Deinde Leo X. ann. 1519. Clemens VII. ann. 1529. Paulus III. annis 1535. & 1537. Julius III. anno 1565. Paulus IV. anno 1569. Pius IV. annis 1562. & 1563. & S. Pius V. anno 1571. Qui & concessionem ampliavit 97
ad sexennium, itaut binis quoque annis publicaretur; quæ ampliatio in ejus concessione hodie viget, 98
quandocumque scilicet Pontifices Maximi illam concedunt, sive renovant, eam ad sexennium valere indulgent. Postea concessit Gregorius XIII. annis 1573. & 1576. Xistus V. anno 1585. Gregorius XIV. anno 1591. Clemens VIII. annis 1592. 1600. & 1603. Paulus V. anno 1605. cum prorogatione pro Hispanis usque ad annum 1625. & pro Indiis ad 1663. Cæteri 99
Pontifices, excepto Gregorio XV. cujus tempore ampliatio Pauli V. perdurabat, singulis sexennis illam prorogarunt; numquam enim in perpetuum illam concesserunt; vide Mendo *ubi supra n.* 21. *&* 22.

Nota tamen, Gregorium XII. in prima ejus con- 100
cessione anno 1573. decrevisse, ut Bulla Cruciatæ in Hispanis singulis annis, in Indiis vero singulis bienniis pubblicaretur; Mendo *ibi, num.* 22. Et bulla ab hoc 101
Pontifice concessa omnium præcedentium est amplissima, & favorabilissima; tam quoad privilegia, quam quoad

quoad perſonas. Bullæ vero a ſubſequentibus Pontificibus uſque in hodiernam diem ad ejus normam efformantur.

102 Ut autem, quæ Auctor pro explanatione, & interpretatione hujus Bullæ ampliſſime affert, plenius intelligantur, placuit hic illius exemplar apponere, non quidem ad verbum, qualem Pontifex aliquis ex his, qui Cruciatam indixerunt, expedierit, ſed ex omnibus, quas Pontifices indulſerunt, & ampliarunt, compactam a Commiſſario Generali Cruciatæ, qui fideliter gratias, privilegia, & facultates extraxit. Is igitur, loquens de variis Pontificibus, ſic ait poſt prœmialia verba, apud ſæpe citatum Mendo *in disp.* 1. *capit.* 1. *num.* 1.

,, PRimo, concedunt prædicto Ferdinando Regi huic defenſioni, & expeditioni contra Turcas & infideles aſſidua cura & diligentia incumbenti; nec non omnibus, & ſingulis utriuſque ſexus Criſtifidelibus, in Hiſpaniarum Regnis, & Inſulis illis adjacentibus, ac etiam Sardiniæ, nec non Siciliæ ultra Pharum, ſimiliter Regnis, locis terris, oppidis, & dominiis Terræ firmæ, & maris Oceani, ſeu alias nuncupatis, eidem Ferdinando Regi; tam mediate, quam immediate, & alias quomodocumque, & qualitercumque ſubjectis, conſiſtentibus, & ad illa declinantibus, qui intra annum a die publicationis præſentium in ſingulis locis prædictis faciendæ inchoandum, fidei zelo moti, ad exercitum prædicti Sereniſſimi Regis Hiſpaniarum contra Turcas, & alios Infideles, in illos pugnaturi, aut aliud genus ſervitii gratis facturi acceſſerint, & ibidem uſque in finem expeditionis ejuſdem anni permanſerint, plenam omnium ſuorum peccatorum (ſi de illis corde contriti, & ore confeſſi fuerint) aut non valentes confiteri id corde deſideraverint indulgentiam, & remiſſionem, quæ proficiſcentibus ad recuperationem Terræ Sanctæ, quæque in anno Jubilæi concedi conſuevit. Item declarant, quod eandem Indulgentiam aſſequantur, qui ante finem expeditionis, aut in itinere ad exercitum, aut in eodem exercitu obierint; & illi, qui propter infirmitatem, ſeu aliam ſupervenientem neceſſitatem inde receſſerint. Item qui alios ſuis expenſis miſerint, dummodo ſi mittens fuerint Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, Primas, Patriarcha, aut Epiſcopus, Regis filius, Princeps, Dux, Marchio, aut Comes, mittat quot homines, uſque ad decem incluſive, commode poterit, nec mittat pauciores quatuor ſi plures non poterit. Alius vero cujuſcumque ſit conditionis, ſive Laicus, ſive Clericus ſæcularis, unum mittere teneatur. Quod ſi tenues adeo fuerint facultates, ut id præſtare non poſſit, eo caſu, duo, vel tres, aut quatuor ſtipendium uni perſolvant, pro rata facultatum inter eos diſtribuendum. Item Capitula Eccleſiarum, Monaſteria, & loca etiam Regularium, & Mendicantium tam fœminarum, quam maſculorum, ſi pro decem perſonis eorumdem Capitulorum, & locorum, præcedente Capitulari, ſeu Conventuali deliberatione, unum miſerint. Item eamdem Indulgentiam aſſequantur etiam omnes, qui mittentur, ſi pauperes fuerint. Item Clerici ſæculares, qui ab Ordinariis, & Regulares a ſuis Superioribus habita licentia Verbum Dei in eodem exercitu prædicaverint, Confeſſiones audierint, ſeu Miſſas celebraverint, vel alia Eccleſiaſtica, & pia miniſteria exercuerint. Quibus etiam conceditur, ut beneficiis tam Sæcularibus, quam Regularibus, per idoneos Vicarios deſervire poſſint, exceptis beneficia curam animarum habentia obtinentibus. Item eadem Indulgentia ſuffragabitur per modum ſuffragii etiam animabus defunctorum, pro quibus in hujuſmodi ſubſidium proficiſci, vel milites mitti contigerit, aut pro quibus non euntes, nec mittentes, de bonis ſuis, juxtam taxam per Commiſſarium, perſonarum qualitate inſpecta, faciendam pro religionis defenſione contulerint. Item milites in bello occupati a jejuniis votivis, vel Eccleſiæ excuſantur; & quod in die Feſto belli negotiis vacare poſſint, declaratur. Item conceditur omnibus prædictis, nec non iis, qui nec ibunt, nec mittent, ſi tamen infra dictum annum, ex bonis ſibi a Deo collatis, in hanc expeditionem; pro religionis defenſione liberaliter contulerint, ut dicto anno durante, poſſint in Eccleſiis, in quibus alias Divina Officia, interdicto durante, quomodolibet celebrare permiſſum fuerit, vel in privato Oratorio ad divinum cultum tantum deputato, ab Ordinario viſitando, & deſignando etiam tempore interdicti cui ipſi cauſam non dederint, vel per eos non ſteterit, quo minus amoveatur; & qui facultatem ad id a Commiſſario generali habuerint, etiam per horam antequam illuceſcat dies, & per horam poſt meridiem, in ſua, ac familiarium, & domeſticorum, ac conſanguineorum ſuorum præſentia, Miſſas, & alia Divina Officia, per ſe ipſos, ſi Præsbyteri fuerint, vel per alium celebrare facere, & tempore interdicti divinis intereſſe, eis tamen, qui privato Oratorio ad præmiſſa uti voluerint, ut quoties id fecerint aliquas preces Deo pro unione Principum Chriſtianorum contra infideles, eorumque contra eoſdem victoria, fundere teneantur, imponitur. Item Euchariſtiam, & alia Sacramenta, præterquam in die Paſchatis, recipere. Item mortuorum corpora (niſi forte vinculo excommunicationis innodati deceſſerint) cum moderata funerali pompa ſepeliri. Item, ut dicto anno durante, in omnibus, & ſingulis Regnis, Inſulis, locis, terris, oppidis & dominiis prædictis (& non extra illa) carnibus de conſilio utriuſque Medici, temporibus jejuniorum totius anni, etiam Quadrageſimalibus, veſci; ac pro eorum libitu ovis, & lacticiniis; ita quod, qui carnes non comederint, ſervata in cæteris jejunii Eccleſiaſtici forma, dicto jejunio ſatisfeciſſe cenſeantur. Et ſub hoc indulto veſcendi carnibus ovis & lacticiniis, comprehenduntur omnes cujuſvis militiæ Regulares. Patriarchis, vero Archiepiſcopis, & Epiſcopis, aliiſque inferioribus Prælatis, nec non aliis perſonis Regularibus, & qui in ordine Presbyteratus fuerint, ſæcularibus, id minime conceditur, niſi ſexagenarii fuerint. Item erogantes prædicti, qui, diebus jejunio non ſuppoſitis ad implorandum divinum auxilium pro unione, & victoria prædictis, voluntarium jejunium, vel ſi jejunare legitime impediti fuerint, aliud opus pium, arbitrio eorum Confeſſoris, vel Parochi, aſſumpſerint, & ſimul preces ad Deum pro unione; & victoria prædictis fuderint, toties quoties id fe-

,, ce-

cerint, dicto anno durante, quindecim annos, & toditem quadragenas, de injunctis eis, & quomodolibet debitis pœnitentiis, misericorditer in Domino relaxantur; & insuper omnium precum, eleemosynarum, peregrinationum, etiam Hierosolymitanæ, & aliorum bonorum operum, quæ universali militanti Ecclesia, & singulis ejus membris fiunt, participes redduntur. Item, qui dicto anno durante in singulis diebus Stationum almæ Urbis, quinque Ecclesias, seu Altaria, seu in illorum defectum, quinquies unum Altare devote visitaverint, precesque ad Deum pro unione, & victoria prædictis fuderint, omnes, & singulas indulgenties Stationum intra & extra muros prædictæ urbis tam per se, quam per modum suffragii, pro defunctis, pro quibus visitaverint, consequantur. Item mandatur, ut summarium hoc per omnes Christifideles ad prædictum bellum contribuentes, qui hujusmodi gratiarum participes esse voluerint, recipiatur, & retineatur; ne circa sibi concessas gratias errare, neve alii illas sibi usurpare possint, & unusquisque, qua facultate eisdem gratiis, & facultatibus utatur, docere valeat. Item quo omnes, & singuli prædicti purius ad Deum preces fundere, & efficacius divinum auxilium implorare possint, conceditur, ut possint eligere confessorem sæcularem, vel quemcumque etiam Mendicantium Ordinum Regularem, ex his, qui ab Ordinario, & quoad Regulares, qui semel tantum approbati fuerint, & ab eo quorumcumque peccatorum, & censurarum (etiam Sedi Apostolicæ, & in Bulla Cœnæ Domini reservatorum & reservatarum) plenariam Indulgentiam, & remissionem semel in vita, & semel in mortis articulo: aliorum vero Sedi Apostolicæ non reservatorum, toties quoties confitebuntur absolutionem, & remissionem mediante salutari pœnitentia, secundum culparum indigentiam obtinere. Modo in casibus, in quibus necessaria erit, per ipsos, vel dato impedimento, per hæredes, aut alios satisfactio fiat. Et illis vota omnia (Ultramarino, Castitatis, & Religionis exceptis) in aliquod subsidium huius expeditionis per eumdem confessorem commutari. Item, si dicto anno durante contingat vel ob repentinam mortem vel Confessorum absentiam sine confessione decedere, modo contriti decesserint, & prius statuto tempore confessi fuerint, & neque hujus confessionis fiducia negligentiores fuerint plenariam, ut supra, remissionem consequantur. Ac uti item omnes Christi fideles non tantum semel, sed bis singulo quoque anno, quo idem summarium sumpserint, tam per se, quam per modum suffragii, pro animabus in Purgatorio detentis, indulgentias, concessiones, gratias, & indulta prædicta consequi, eisque infra eumdem annum, his (ut præfertur) uti, & potiri, gaudere, ac dictorum bonorum spiritualium participes fieri valeant, in Domino misericorditer concedimus, & elargimur. Item prædicto Commissario, & Receptori generali datur facultas, ut suspendere possit, dicto anno durante, omnes similes, vel dissimiles indulgentias, & facultates, ab eisdem & Sede Apostolica, vel ejus auctoritate, quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, Piis Locis, Universitatibus, Confraternitatibus, & singularibus personis, in Regnis, Insulis, terris, locis, & dominiis præfatis (etiam in favorem fabricæ Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, vel alterius similis Cruciatæ, si quæ in Regnis, Insulis, terris, locis, & dominiis præfatis recepta adhuc durent) concessas hujusmodi; etiamsi clausulas aliquas contra suspensionem facientes continerent; ita ut interim neque pubblicari possint, neque publicatæ cuivis hominum communiter, vel divisim suffragentur; exceptis tamen concessis Ordinum Mendicantium superioribus, quoad eorum Fratres tantum. Item dicto Commissario etiam conceditur facultas, ut ipse per se, vel alium, seu alios, quando, & quoties sibi videbitur indulgentias, & alias gratias per eum suspensas in favorem illorum, qui præsentium gratiarum in hanc causam pro Religionis defensione concessarum, participes effecti fuerint, revalidare absque aliquo præmio possit. Item omnes Ordinarii, Episcopi, & Archiepiscopi dictorum Regnorum, Insularum, Terrarum, & Dominiorum prædictorum enixe rogantur, & in virtute sanctæ obedientiæ eis præcipitur, ut omnes pœnas pecuniarias, etiam loco corporalium, durante dicto anno, imponendas, seu exigendas, huic tam pio operi velint applicare; eæque pœnæ omnes, de quarum tamen quantitate, assertioni Ordinariorum quorum conscientiæ onerantur, standum esse decernitur, thesauro ejusdem expeditionis contra Turcas, & alios Infideles, ex nunc, prout ex tunc, applicantur, & appropriantur, una cum pœnis eorum, qui aliquid in hujus expeditionis præjudicium vel ad eam euntium patraverint. Item N. Commissario, & Receptori generali hujus expeditionis deputato, & constituto, ut supra ordinariorum hujusmodi pœnis inquirere, & contra eos qui in præjudicium hujus expeditionis, & ad eam euntium aliquid patraverint, procedere. Item eidem Commissario datur etiam Facultas ad singulas Provincias Commissarios deputandi, & erigendi, per Ordinarios locorum, prævia matura deliberatione (onerando eorum conscientias) approbandos, cum simili, & limitata facultate, etiam pro collectione pecuniarum. Item eidem Commissario conceditur facultas deputandi Notarios, quorum opera utendum erit, ab Ordinariis tamen locorum, in quibus illi deputandi sunt, similiter approbandos; Nec non cogendi tabelliones, & quemlibet alium ad exhibitionem quarumcumque scripturarum, vel instrumentorum huic negotio pertinentium, & deinde inhibendi, quibus inhibendum erit. Neque possit commissarius generalis prædictus coram alio quam nobis, neque ab eo deputandi possint coram alio, quam ipso commissario pro re ad hoc munus pertinente, quandiu istis negotiis văcaverint, in judicium trahi. Possint tamen a locorum Ordinariis, si ibi deliquerint, coerceri, & puniri. Item quod si in loco, ubi erit facienda publicatio, fuerit interdictum, possit hujusmodi interdictum, per octo dies antea, & post suspendere. Item, quod monere possit habentes pecunias, & bona in hoc opus destinata, seu instrumenta, aut scripturas hoc negotium principaliter, vel secundario concernentes, ut statim

,, cum copiam Commissarii, aut ab eo deputati ha-
,, buerint, propalare teneantur sub pœnis pecuniariis
,, in subsidium, quoad Episcopos, & alios majo-
,, res Prælatos, suspensionis a divinis, & interdi-
,, cti in Ecclesiam ingressus; quoad alios, excommu-
,, nicationis latæ sententiæ, a qua, nonnisi a Sede
,, Apostolica, absolvi possint; & qui scienter aliquod
,, prædictorum retinuerit, nullo modo possit harum
,, litterarum, & gratiarum in eis contentarum bene-
,, ficio frui. Item declarant, quod expirante anno,
,, omnes supradictæ Facultates, & Gratiæ, & Indul-
,, ta expirent, tantumque poterunt causæ pendentes
,, ad finem perduci. Item similiter conceditur facultas
,, dicto Commissario dispensandi, & componendi su-
,, per irregularitate cum his, qui quibusvis Ecclesia-
,, sticis censuris ligati Missas, & alia divina Officia (non
,, tamen in contemptum clavium) celebraverint, seu
,, alias se immiscuerint, & super alia illis qualibet irre-
,, gularitate præter quam homicidii voluntarii, aut si-
,, moniæ, vel apostasiæ a fide, aut hæresis vel pro-
,, pter malam ordinum susceptionem, contracta,
,, cum retentione beneficiorum, & fructuum ex eis
,, perceptorum, & infamiæ, ac inhabilitatis exinde
,, provenientis, abolitione & executione ordinum
,, non male susceptorum. Ac nullis datis litteris,
,, seu per Confessores laceratis, cum his, qui primo
,, & secundo affinitatis ex fornicatione contractæ,
,, gradibus conjuncti Matrimonium contraxerunt;
,, dummodo, si post Concilium Tridentinum illius
,, formam servaverint ac impedimenta hujusmodi
,, penitus occulta sint, & alter contrahentium tem-
,, pore contracti matrimonii impedimenti ignarus
,, extiterit, ut altero, ita ut prædicitur, impedimen-
,, tum ignorante, de nullitate prioris consensus prius
,, certificato, tacitaque, si videbitur, causa nullita-
,, tis matrimonium inter se etiam secrete de novo
,, contrahere, in foro conscientiæ dumtaxat, si ad
,, evitanda gravia scandala dispensandum judicave-
,, rit, dispensare, prolemque susceptam, & su-
,, scipiendam exinde legitimam decernere; nec non
,, etiam in superveniente simili affinitatis impedi-
,, mento, similiter dispensare, ut debitum petere
,, possint. Item etiam conceditur facultas dicto
,, Commissario, quod personis nobilibus, & quæ
,, juxta ipsius Commissarii arbitrium qualificatæ fue-
,, rint, ut Missas per horam ante lucem, & post me-
,, ridiem audire, & celebrare facere valeant, indul-
,, gere possit. Ac super illicite habitis, nec non su-
,, per medietate legatorum omnium, quæ propter
,, male ablata facta sunt, si legatarii per annum in exa-
,, ctione negligentes fuerint; ac super illis, quæ fa-
,, cta erunt, & quæ dicto anno durante, fient, si le-
,, gatarii inveniri non potuerunt; necnon super ma-
,, le ablatis, & per usurariam pravitatem, aut ali-
,, ter male acquisitis, si in omnibus præmissis casibus
,, (præterquam dictæ annualis negligentiæ) personæ,
,, quibus restitutio, seu solutio facienda est, præsti-
,, to per restitutorem juramento de diligentia per eum
,, facta pro inveniendo legatario, seu creditore, &
,, minime invento, non reperiantur, componere, &
,, ita debitores liberari possint. Item etiam datur fa-
,, cultas eidem Commissario componendi cum eis,
,, qui ad restitutionem fructuum ex omissione hora-
,, rum Canonicarum tenentur, ita ut quantitas com-
,, positionis, pro medietate Ecclesiis, vel aliis locis,
,, quorum, vel quarum ratione horas prædictas reci-
,, tare debent, & pro altera medietate in subventio-
,, nem hujus negotii detur. Cæterum, ut omnibus
,, pateat hoc præsens Summarium, de latino idio-
,, mate in vulgari lingua juxta ritus Provinciarum,
,, ubi pubblicatio facienda erit, non mutata illius
,, substantia, ac præmisso aliquo convenienti, ac pro
,, præsentium temporum conditione idonea proœ-
,, mio, converti, illudque de ejusdem Commissarii
,, mandato simul, vel ad partem additis, etiam no-
,, minatim pro singulorum notitia diebus stationum
,, totius anni intra, & extra muros hujus Almæ Ur-
,, bis ipsorum Commissarii, & deputandorum arbi-
,, trio imprimi.

Bulla Cruciatæ a SS.D.N. concessa pro Regni Neapolitani Incolis fuit, cujus Bullæ hic epitomen damus afferendo formulam ipsam Neapoli italico idiomate impressam, quæ eleemosynam ad Bullam obtinendam erogantibus distribuitur.

MDCCVIII.

BOLLA DELLA S. CROCIATA PIENA DI GRANDI INDULGENZE, E PERDONI CONCESSA DALLA SANTITA' DI N.S. PAPA PIO SESTO REGNANTE A QUESTO REGNO DI NAPOLI.

In favore di coloro, che ajutassero, e servissero il nostro Piissimo Sovrano FERDINANDO QUARTO pel mantenimento delle Navi contro i Turchi.

(*) CI è stato un tempo, cari Fratelli miei nel Signore, in cui i nostri Padri penetrati da un vivo sentimento di Religione, ebbero il coraggio di passare il Mare per torre dalle mani degl' Infedeli i Santi Luoghi della Palestina sparsa da' monumenti della nostra Redenzione, e bagnata dal Sangue dell' *Agnello Immacolato*, che vi volle morire per operarvi la nostra salute. I Pontefici di quei Secoli, Capi visibili del Regno di Giesù Cristo, ed Angioli della Chiesa universale, perchè apportatori di buone novelle alle Nazioni fedeli, aprirono i tesori della Chiesa, e versarono a larga mano le sante Indulgenze sopra que' Fedeli, che presero l' armi, non già per ispegnere le sanguinose voglie della conquista, ma per liberare dalle mani de' Barbari i loro Fratelli oppressi, e per piantare il Tempio, e l' Altare in que' Santi Luoghi, dove l' Uomo, invece di slacciarsi le scarpe, perchè Santa era la Terra che calpestava, riempiva il tutto di profanazione, e d' orrore.

Or il nostro Regnante Pontefice PIO SESTO mosso da uno spirito di tenerezza, e di pietà verso i suoi figli, apre in questo Regno l' istesso tesoro. Per fare questo profittevol guadagno, cari Fratelli miei, non dovete correre i rischj del Mare, o andare erranti per gli arenosi, ed infocati Deserti dell' Arabia, come fecero i Cristiani nel tempo delle prime Crociate. Non si tratta più d' esporre la vostra vita, e le vostre fortune a' lunghi pellegrinaggi, ed al furore

de'

de' Barbari; nè ci è conquista da fare, nè da ricuperare i Sanci Luoghi. Le lagrime, i sospiri, ed i lamenti, de' nostri Fratelli, che gemono schiavi sotto la catena delle Repubbliche Piratiche di Barberia, sono stati que' potentissimi mezzi, per cui il nostro Santo Padre chiama i Fedeli ad asciugare le lagrime de' loro Fratelli, ed a rendere la pubblica tranquillità a' nostri Mari, promettendo loro un ampio tesoro d' Indulgenze, che nella società spirituale dei veri Credenti, formano quella grazia di carità, e di condiscendenza, che la Chiesa accorda a' Fedeli penitenti, rallentando le regole della sua disciplina ordinaria riguardo alle pene del peccato, per aver compassione della debolezza de' peccatori, che non hanno la forza di portare tutt' intero il fardello dell'iniquità, e di proporzionare i loro delitti col rigore della penitenza.

Non ci è, cari Fratelli, impresa più degna d' un uomo, e d' un uomo che crede, se non quella di prestare la mano al suo fratello caduto, e calpestato da' Barbari. I nostri Mari sono già pieni di legni Barbareschi, che troppo frequentemente avvicinandosi alle nostre contrade, vi pongono in catena gl' infelici Cittadini, che o lavorando ne' loro campi, o scorrendo le nostre coste pel loro traffico, trovano un pane di dolore, dove credevano di trovare il sostentamento alle loro abbandonate famiglie. Questi Padri lontani da' Figli, questi Figli lontani dalle Madri, e questi Sposi dalle Spose lontani, non solo recano il turbamento alle loro case abbandonate, ma sono nel rischio di cedere allo stento, ed al dolore, e di permettere un giorno, che gl' Infedeli strappino dal loro petto il sacro deposito della Fede.

L' amore adunque di questa Fede, la pietà verso tanti infelici, il vostro spirituale vantaggio, e la vostra istessa sicurezza, vi muova Fratelli miei cari, ad entrare in questa Sacra Lega, che può influire nel nostro Regno il vero bene dello spirito, e 'l vero vantaggio de' Cittadini. Sappiano però i Fedeli, che 'l nostro S. Padre ad istanza del nostro Piissimo Sovrano, chiama i Cristiani di questo Regno a questa Sacra Lega coll' esortazioni piuttosto, che col comando; e che Noi v' aggiugniamo le preghiere, e le lagrime. Queste sono le nostre armi, e queste sono state sempre quelle della Chiesa, allorchè ha voluto invitare i Cristiani alle pie prestazioni. Ognuno di Voi adunque, cari Fratelli miei, non è costretto, ma chiamato a questa grand' Opra, perchè quel che si cerca non è un tributo, ma un elemosina, la quale di sua natura bisogna, che sia interamente libera, e volontaria.

La Santità del nostro Regnante Pontefice Pio VI. concede a tutti i Fedeli dell' uno, e dell'altro sesso, che essendo Sudditi del nostro Augustissimo Sovrano, dimorano in questo Regno, o che essendo Esteri, verranno a dimorarvi, gl' infrascritti Privilegj, Indulti, ed Indulgenze. Primo coloro che prenderanno questa Bolla, prestando il solito sussidio da determinarsi dal Commessario Generale, per le Navi contro i Turchi, e gl' Infedeli, oltre dell' infrascritte Facoltà, Indulgenze, e Grazie, goderanno dell' Indulto di mangiar Ova, e Latticinj in tutt' il tempo di Quaresima, comprendendovi i giorni feriali, le Domeniche, anche quella delle Palme, e la Settimana Santa, restando salda la forma del digiuno. I Patriarchi, Arcivescovi, Vescovi, Prelati inferiori, gli altri tutti che professano qualche Ordine Regolare, dell' uno, e l' altro sesso, e tutti gli Ecclesiastici Secolari, che si ritrovano promossi al Sacro Ordine del Presbiterato, prendendo questa Bolla, e prestando il solito sussidio, goderanno le sole Indulgenze, e tutti gl' infrascritti privilegj, eccetto il permesso di cibarsi di Latticinj, e d' Ova. Ma tutti i predetti Arcivescovi, Vescovi, Prelati, tutti coloro che professano qualche Ordine Religioso, dell' uno, e l' altro sesso, e tutti i Sacerdoti Secolari, che sono giunti al sessantessimo anno, prendendo la Bolla, godono nel tempo stesso delle Indulgenze, e dell' Indulto de' Latticinj. Secondo, coloro, che prenderanno questa Bolla, possono essere dispensati da' voti semplici, da permutarsi in altre opere pie, eccetto però il voto solenne di Castità, e di Religione. Terzo, potranno due volte nel corso di loro vita, ed anche in punto di morte, eligersi un Confessore approvato dall' Ordinario, il quale li possa assolvere dalle colpe riserbate alla Sede Apostolica solamente, e non già da quelle riserbate all'Ordinario del Luogo, purchè tutto ciò non si faccia *in confidentiam Bullæ*. Quarto, potranno godere di tutte le Indulgenze, e remissione di peccati, che sono annesse a qualunque Confraternita, o Congregazione esistente nel Regno; di maniera che chiunque prenderà questa Bolla, avrà quel tesoro d' Indulgenze, come se fosse Fratello, o Sorella di detta Confraternita, potendosi queste Indulgenze applicare in suffraggio dell' Anime Sante del Purgatorio. Quinto, coloro che ne' giorni di Quaresima, e negli altri giorni dell'anno, ne' quali sempre ricorrono in Roma le Stazioni, visiteranno cinque Chiese, o cinque Altari, ed in loro mancanza cinque volte un istesso Altare, pregando per l'esaltazione di S. Madre Chiesa Cattolica, e per la pace, e concordia tra i Principi Cristiani, guadagneranno la remissione de' peccati, e tutte quell' Indulgenze annesse in quel giorno alla visita di quelle Chiese di Roma. Le Monache di qualunque Ordine, ed Instituto, e tutte le Donne, e Donzelle, che si troveranno chiuse ne' Monasterj, Conservatorj, o Ritiri, potranno per guadagnare dette Indulgenze, visitare le Cappelle assegnate da loro Superiori; e queste tali Indulgenze, possono essere applicate in modo di suffraggio per l'Anime del Purgatorio. Tutti i Sudditi del nostro Re, che prenderanno questa Bolla nel Regno, goderanno delle dette Indulgenze, ancorchè dentro l'anno andassero a dimorare fuora del Regno, nel qual caso non goderanno del privilegio di cibarsi dell'Ova, e Latticinj. E perchè Voi daste l'elemosina di grana 26., e calli tre, somma da Noi tassata pel sussidio di questa S. Impresa, e perchè riceveste questa Bolla, nella quale è scritto il vostro nome, dichiariamo che potrete godere le sudette Indulgenze, e Grazie nella forma sopradetta. Data in Napoli Febraro 1778.

SERAFINO ARCIVESCOVO DI NAPOLI COMM. GEN.

APPEN-

APPENDIX NOVA.

In qua expeditionum ſacrarum Synopſis Hiſtorica exhibetur.

S U M M A R I U M.

1 *Conſilium hujus addendæ appendicis de decem ſacris expeditionibus.*
2 *&c. Prima ann.* 1097. *ſuſcepta, eo ſucceſſu, ut ipſa capta fuerit Hieroſolyma, ejusque Rex dictus Godefridus Bullionius. Equitum, quos Hieroſolymitanos, nunc Melitenſes dicimus, jacta an.* 1099. *primordia.*
5 *Altera expeditio an.* 1101.
7 *Tertia S. Bernardi ſuaſu ſuſcipitur, ſed fatali Orientis clade.*
8 *&c. Nec feliciores quarta, quinta, ſexta, & ſeptima.*
14 *Paulo fortunatiora fuere octavæ initia an.*1228., *ſed exitus ſpem omnem feſellit.*
15 *Duæ reliquæ infeliciſſimæ.*
16 *Neque tamen eſt, cur Proteſtantes ac Voltærius in eas invehantur.*

1 (*) HUic de Bulla Cruciatæ articulo non incongruum viſum eſt, expeditionum Sacrarum, unde Pontificis hac de re diplomatibus *Bullarum Cruciatæ* nomen derivatum eſt, epitomen hiſtoricam ſubjicere.

2 Decem autem celebriores ejuſmodi numerantur expeditiones. Prima auctore Urbano II. adverſus Saracenos pro terra Sancta recuperanda in Concilio Claromontano Cruce ſignatorum expeditio prædicata eſt anno 1095., Petro Eremita e Palæſtina reduce, Patribus gementis ſub jugo immani terræ ſanctæ ſuſpiria exibente. Altero vero poſt anno a Chriſtianis Proceribus ſuſcepta eſt, Principe Godefrido Bullionio Lotharingiæ Duce, cui Comites ſe ſe dedere Balduinus, & Euſtochius ejus fratres, Hugo frater Galliarum Regis, Robertus Flandriæ Comes, Stephanus Bleſenſis, Raymundus Toloſanus, Boemundus Apulus cum effuſiſſima militum copia.

3 Præluſum expugnatione Nicææ in Bithynia, & Antiochiæ in Syria, centum facile millibus Saracenorum cæſis. Tum vero Bullionius, Boemundo Antiochiæ Duce præpoſito, ad ipſam Hieroſolymam admovit exercitum, quam memorabili apud poſteros fortitudine, primus in muros aſſiliens, incredibili edita hoſtium ſtrage, trigeſimo octavo obſidionis die in poteſtatem Chriſtianorum redegit, non tantum murali, ſed etiam regia corona dignus, quam copiarum Duces ei anno 1099. impoſuere. Atque hoc pacto Hieroſolyma jure cum poſtliminii, tum belli facta Chriſtianorum ad multos annos Regnum eiſdem dedit, ad hodiernum autem uſq: diem Regni titulum. Ad Aſcalonem mox promota victoria, Barbaris ubique magna ſuorum clade in fugam actis.

4 Jacta tunc Hieroſolymis ſub ejuſdem anni 1099. Octobrem a B. Gerardo tenui principio magnarum rerum ſemina, inſtitutis *Hoſpitalariis*, quorum erat ad Sanctum Chriſti Sepulcrum peregrinis non ſolum neceſſaria providere, ſed etiam illos in ſacris locis perluſtrandis adverſus barbarorum ſævitiam armis ſtrenue tueri. Patronum hi ſtatim ſibi S. Johannem Baptiſtam adſciverunt, unde a prima ipſorum origine dicti Hoſpitalarii *S. Joannis*, uti & Equites Hieroſolymitani S. Joannis, poſtea Rhodii, dein Melitenſes, irrumpentis Turcæ conatibus agger perennis, & ſuccreſcens ſibi ipſi ſoboles Martia. Quem præſtantiſſimi Ordinis initiis annum 1099. poſuimus, tot inter diſſidentium Scriptorum ſententias primus ex certiſſimis monumentis, firmiſſimiſque conjecturis feliciter detexit in operoſa diſſertatione *dell' origine, ed iſtituto del sacro Militar Ordine di S. Giovanbattiſta* hic edita 1781. amicus meus eruditiſſimus & Clementino Pianæ Nobilium Eccleſiaſticorum Academiæ Præſes Paulus Antonius Paoli e Matris Dei Clericis Regularibus.

Res tam proſpere, atque ultra Europæ ſpem in 5
Aſia geſtæ, mirum dictu, quantum erexerint animos, quos operis tam ardui, & ancipitis deſperatio antea dejecerat. Secunda igitur anno 1101. expeditio adornatur, tripartito exercitu, ex Italis, Germanis, & Gallis conflato, Duce Welfone Bavariæ Principe. At hæſit fortuna, fatigante illam invidia Alexii Comneni Imperatoris Græcorum, qui licet a Saracenis, ac Turcis undique oppreſſi, & in majores ſemper redacti anguſtias, ægrius tamen ferebant, latinos in agro, ut rebantur, ſuo metere: unde non tantum conſilia, & arma cum latinis conjungere detrectabant, quibus increſcens illa, & formidanda Othomanorum potentia ſuccidi poterat, ſed intentatum quoque nihil reliquerunt, quo ſacras illas expeditiones perditum irent. Cumque vis eorum cruento prælio a Boemundo novo Antiochiæ Principe eſſet fracta, ad artes Græcas, fraudes ſcilicet converſi, Welfonis expeditionem caſſam reddere ſunt conati.

Malum alterum mors Godofredi Bullionii, quem 6
altero ab inito Regno anno immatura rebus Chriſtianis falce demeſſuit. Succeſſit in Regno Hieroſolymitano Balduinus demortui frater; urbeſque maritimæ Paleſtinæ Genuenſium ope expugnatæ. Interea anno 1119., vel ſaltem 1118. Hieroſolymis nata eſt Eccleſiæ altera Equitum Progenies Hoſpitalariis S. Joannis inſtituto ferme ſimilis. Templarios intelligo ſic dictos, quod juxta porticum Templi ſedem fixere. Finis erat, peregrinos in Palæſtinam deducere, & adverſum graſſantem Saracenum tutos præſtare: Non tamen niſi anno 1127. confirmatus hic ordo fuit: Haud multo poſt anno fortaſſis 1130. quo Jo: Wirceburgenſis Palæſtinam invaſit, ex S. Joannis Equitibus novus ordo, iſque ſplendidiſſimus emerſit ex Germanis conflatus, qui propterea Teutonicorum Ordo appellatus eſt. Profecto ann. 1130. Joannes eorum Eccleſiam vidiſſe ſe ſcribit ædificari cœptam. Anno vero 1143. orta prima diſſentio eſt inter Hoſpitalarios S. Joannis, ac Teutonicos ab ipſis avulſos, quam Cæleſtinus II. compoſuit. Sunt equidem, qui ad annum uſque 1190. Teutonici Ordinis primordia protrahant; ſed eos a vero penitus aberrare quæ indicavimus, ſatis oſtendunt. Confer laudatum P. Paoli

Paoli hæc diligenter tractantem in sua illa dissertatione *p.40. seq.* Venetorum tunc etiam gloria grandibus in Oriente rebus gestis inclaruit. Eorum quippe Dux Michael, instructa classe tranans Maria Joppen a Turcis obsessam liberavit, Tyrumque felicior Alexandro, quia promptior, expugnavit.

7 Subsidebat tamen jam Christiana fortuna. Saraceni Edessam receperant, neque Equites, quorum tres ordines non multorum annorum spatio institutos diximus, peregrinos ab eorum injuriis satis defendere poterant; quin etiam ipsum Hierosolymorum Regnum periclitabatur. Itaque auctore Eugenio III. Claravallensis Abbas Bernardus suavissima suæ eloquentiæ vi Principes Christianos ita permovit, ut Conradus III. Imperator, & Ludovicus VII. Gallorum Rex tertiam expeditionem cum innumerabili signatorum multitudine an. 1145. susciperent. Heu! tamen irritus tantus apparatus fuit, invidia præsertim, perfidiaque Græci Imperatoris Manuelis. Is enim cum transitum, & commeatum promisisset, frumento subtracto, aut gypso permixto, morbis, fame, viarumque erroribus latinos corrupit exercitus. Delatæ tandem accisæ tot malis copiarum reliquiæ in Syriam, Damascum oppugnarunt; sed orta inter Duces invidia, atque rerum gerendarum peste discordia, soluta obsidio est, redeuntibus in Europam Cæsare, & Rege.

8 Tum vero ad ruinam properavit Palæstina, & spe, & subsidiis destituta. Saladinus quippe (magnum apud Saracenos nomen) Ægypti Calypha, magna virtute conserto prælio, Guidonem Lusignanum Hierosolymæ Regem acie fudit, captivumque abduxit, flore Equitum cæso, ipsaque Hierosolyma Barbaris tradita, funestum exemplum sequentibus reliquis Urbibus, ut adeo tres dumtaxat, Tripolis, Tyrus, & Antiochia Christianis superfuerint; sicque amissum Hierosolymorum Regnum, quod 88. annis steterat, a novem Christianis Regibus, magna rerum vicissitudine alternante gubernatum.

9 Ingemuit Occidens, audita fatali Orientis clade; moxque ad reparandas ruinas animum adjunxit. Quare Gregorio VIII. Auctore ingentes tota Europa Signatorum delectus facti, ac Ducibus Friderico Ænobarbo Imperatore, Leopoldo Austriæ Duce, Philippo II. Galliarum Rege, Richardo I. Rege Anglorum, totus fere Occidens in Orientem moveri visus est anno 1190. Quis non crederet, obruendum tanta mole Saracenum, lascivientem victoriis? at minor semine messis fuit. Causa non una frustratæ exspectationis; casus funestus Friderici Imperatoris, infelicius Alexandro balneantis in Cydno; dissidia ab obsidionem Ptolemaidis tum Gallos inter, Anglosque, tum inter hos, & Leopoldum Austriacum exorta, morsque, quam Fridericus Imperatoris filius in flumine obiit. Occupata proinde Ptolomaide, exili tantæ molis monumento, in Europam rediere exercitus, captusque in reditu a Duce Leopoldo Richardus Rex Angliæ (in sinu Hadriatico naufragium passus is fuerat, atque ad Austriacas terras appulsus) ob injuriam ad Ptolemaidem, detractis a tentorio insignibus Austriacis, irrogatam.

10 Felicior in itu, quam in reditu Richardus fuerat, dum enim classem Palæstinam versus trajiceret, in transitu Cyprum perfidis Græcis eripuit, ejectoque Regi Hierosolymorum Guidoni Lusignano dedit: unde extincto Hierosolymitano (retentoque solo illius titulo) novum a Christianis regnum erectum, sub XVII. Cypri Regibus per 283. annos, ac denique per alios 95. ad annum Christi 1571. sub Venetorum potestate continuatum.

Ursit deinde ann. 1195. Cœlestinus III. quintam 11 Cruce signatorum expeditionem, mittente etiam Henrico VI. Barbarossæ filio ex Germania suppetias. At hujus pariter prosperos initio successus vetus malum, discordia, & perfidia evertit.

Sextam magnis conatibus Innocentius III. promo- 12 vit, adjutore Martino Perisii in Alsatia Ordinis Cisterciensis Abbate. Profugus, supplexque, ut Throno, unde excoecato Isacio Patre fuerat a patruo Alexio Comneno dejectus, armis restitueretur, Alexius Angelus Junior ad Venetos confugerat. Balduinus vero Flandriæ Comes, qui sacræ militiæ Dux in Italiam pervenerat, persuasus a Venetis, iter per Thraciam arripit, conjunctisque Venetorum copiis cogit Græcos, ut Alexium Juniorem Imperatorem agnoscerent. Verum Græci pro sua levitate Alexium Ducam, regii generis hominem, interempto Isacio, filioque Alexio Imperatorem dicunt. Injuriam igitur acturus Balduinus Constantinopolim expugnat, sibique Orientis Imperium vindicat, Venetis Cretam cum plerisque Archipelagi Insulis cedens, debitum auxilii præmium. Alios quoque laborum socios in partem victoriæ vocavit, Bonifacium enim Montferratensem Thessaliæ, ac Peloponesi Regem dixit, Achayam, & Athenas Godofredo tradidit. Græci porro Europa ejecti, transmisso Bosphoro, Hellespонto, & Propontide, primum Nicææ, dein Trapezuntii novum constituerunt Imperium; hincque 60. annis geminus Orientis Imperator fuit, Latinus in Europa, Græcus in Asia. Balduino tamen haud diu frui victoria licuit. Nam cum Adrianopolim obsideret, captus a Bulgaris fuit, & in carcere crudeliter occisus, succedente in Imperio Constantinopolitano Henrico fratre.

Innocentius igitur III. omnem curam ad Terram 13 Sanctam Barbaris eripiendam Concilium generale, Lateranense IV. indixit, ut totum Christianum orbem ad ferendum oppressis illarum regionum Fidelibus auxilium incitaret. Septima itaque ann. 1217. suscepta est expeditio ab Andrea Hungariæ Rege, & Leopoldo Austriæ Duce. Expugnata denuo Hierosolyma cum Damiata, mox tamen in Saracenorum potestatem relapsa.

Tristi hoc rerum Orientalium statu Joannes Brennus, uxorio nomine Regis Hierosolymitani titulo insignitus in Italiam venit ann. 1223. ubi filiam suam Jolantham Friderico II. Imperatori, ac Siciliæ Regi despondit, dato in dotem jure Regni Hierosolymitani. Quare Imperator, jam anno 1215. Cruce signatus, & sub anathematis minis ad solvendum votum compulsus, tandem an. 1228. validissimo comparato exercitu iter Orientale iniit, atque octavam in Palæstina expeditionem aggressus est. Nec ulla a prima Bullionii expeditione hac felicior futura videbatur. Fridericus enim Hierosolymam Bethleemum, & Nazarethum cum aliis quibusdam Locis recepit, Rexque Hierosolymitanus an. 1229. coronatus est. Verum cum totam facile expugnare Palæ-

Palæstinam potuisset, inita repente cum Barbaris pace, nullo tentato prælio, in Europam rediit. Hierosolyma vero brevi post iterum a Saracenis occupata, relicto dumtaxat Siciliæ, ac Cypri Regibus titulo.

15 Duæ supersunt a S. Ludovico Galliarum Rege susceptæ expeditiones, altera, quæ in Concilio Lugdunensi I. an. 1245. fuerat decreta, a. 1248. adhortante Innocentio IV., altera an. 1270. cum Eduardo Angliæ Rege Damiata in priore expugnata fuit; sed peste in Exercitum grassante, reliquiæ a Barbaris cæsæ sunt, capto ipso Ludovico Rege, qui pro Lytro Damiatam restituere debuit, sicque tota expeditio optato effectu caruit. Felicibus quoque initiis posterior cœpta fuerat, Sanctus enim Ludovicus, expugnata Carthagine Tunetum obsederat; verum in ipsa illa obsidione ad cœlos migravit. Carolus ejus frater, Siciliæ Rex pacem cum Tunetanis iniit; Eduardus vero morte Ludovici intellecta inducias cum Saracenis pactus, ex Palæstina revertitur.

Protestantes in sacras istas Expeditiones passim 16
acerrime invehuntur. Sed insignem earum apologiam texuit Heterodoxorum apud Germanos malleus P. Jacobus Gretserus in celeberrimo suo *de Cruce* commentario. Conferri etiam poterit brevitatis studioso P. Josephi Biner *observatio critica* circa istas expeditiones *P. III. Apparat. ad Jurispr. cap.*3. *art.*4. §.2. Cum vero Voltærium quoque non puduerit Protestantium exemplo in has expeditiones calamum distringere, auctor sum, ut quæ pro his adversus illum cl. Nonnotte eleganter, solideque disseruit T. 1. celeberrimi operis prænotati *les Erreures de Voltaire cap.*18. attente perlegantur.

FINIS TOMI PRIMI.

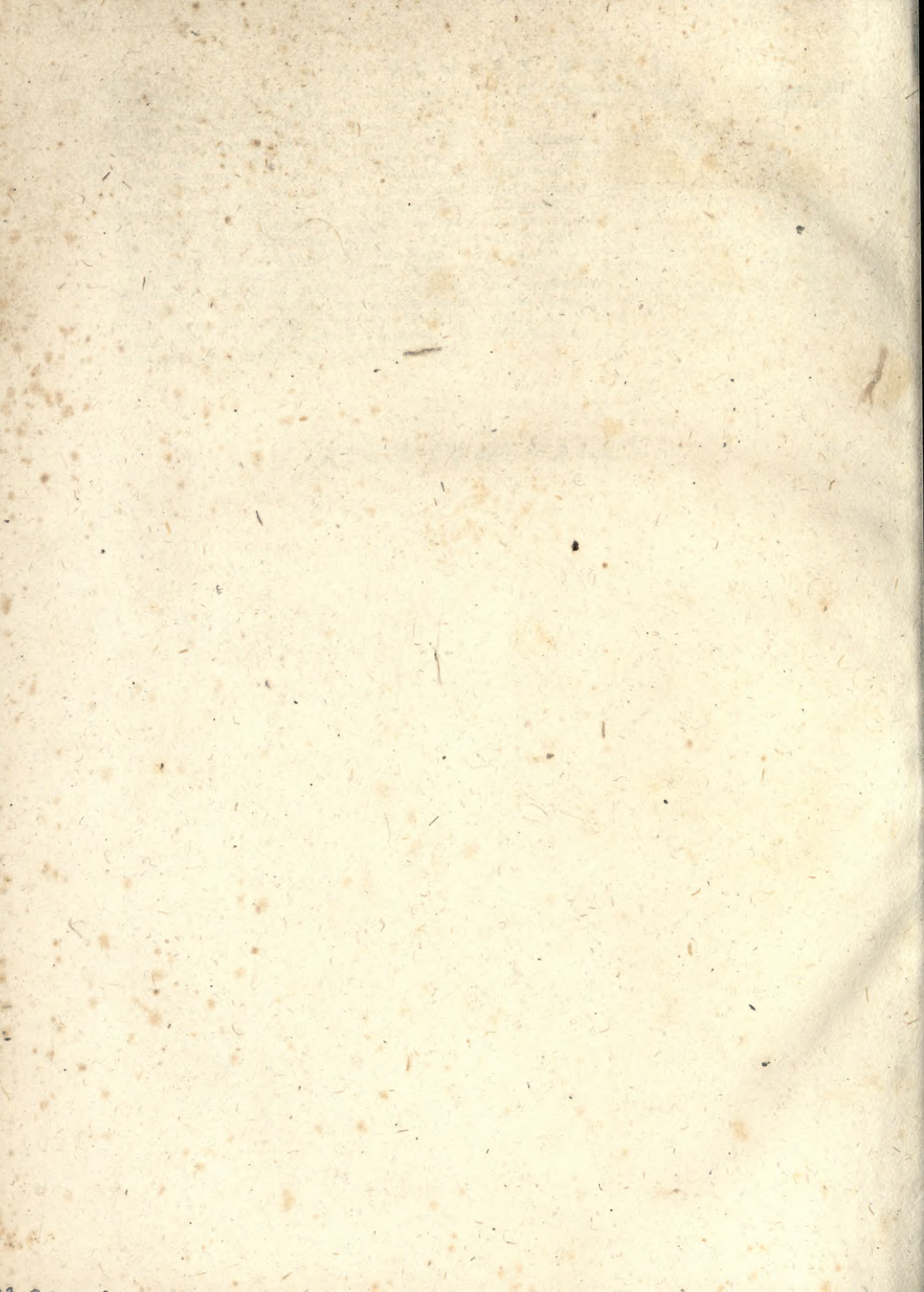

8

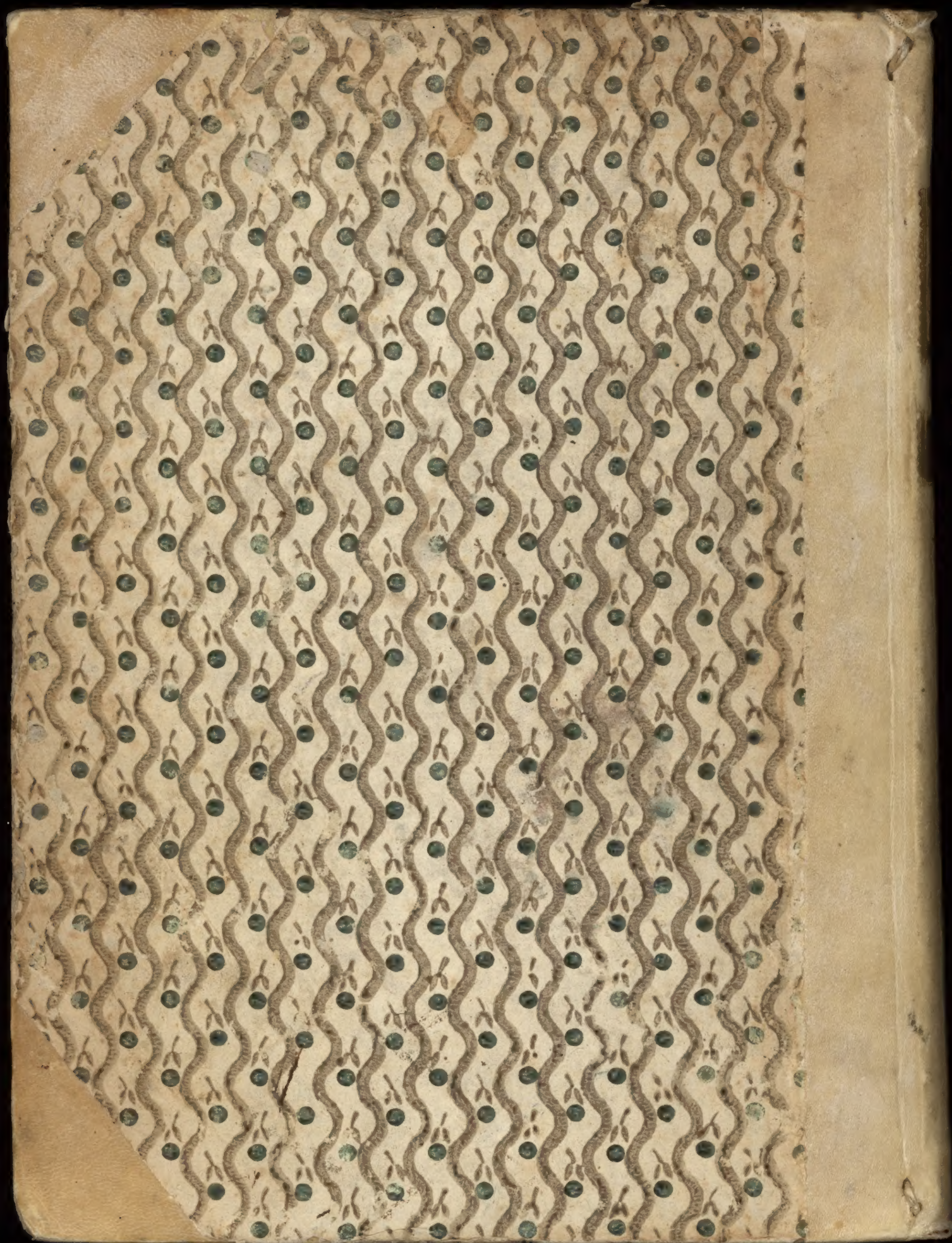

FERRARIS
BIBLIOT.
TOM. I.

A — B